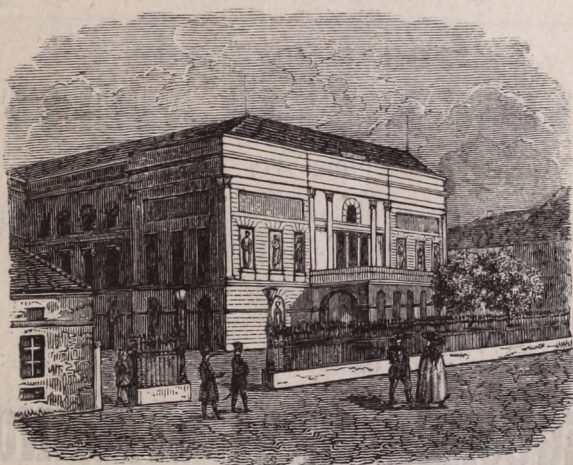

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

PESTEN.

NYOMATOTT LANDERER és HECKENASTNÁL.

1845

Legujabb magyar könyvek,

mellyek részint épen most, részint ezen esztendő folytában az alulirt
saját költségén jelentek meg és

Pesten Heckenast Gusztáv könyvkereskedésében

(váczi-utca a' „Nádor” czimű vendégfogadóval szemközt)

ugy mint minden hiteles könyvárusnál Magyar- és Erdélyor-
szágban megszerezhetők :

Szép literatura.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Közhasznu

ESMÉRETEK TÁRA

a' Conversations-Lexicon szerint

Magyarországra alkalmaztatva.

Olcsó kiadás.

Nagy 8rét. 12 erős kötet füzve 12 fr. pp.

FOGARASI JÁNOS.

MÜVELT MAGYAR NYELVTAN

elemi része.

Minden eddigi magyar nyelvtanok kiegészítése- 's megigazításaul,
születt magyarok 's más jártasbak számára.

Nagy 8rét. Pesten , 1843. Csinos borítékba füzve 3 fr. pp.

Ötödik javított és tetemesen bővített kiadás :

LEGUJABB HÁZI TITOKNOK.

Mindennemű 's különösen kereskedői levelek, valamint a' közéletben
előforduló bármiféle iratok helyes szerkesztésére vezérlő szabályok

számos példákkal világositva.

A' magyar nemzet hasznára irt kézi segédkönyv.

Szerkeszték

FARKAS ELEK és KÖVI ISTVÁN.

Nagy 8rét. Pesten, 1844. Csinos borítékba füzve 2 fr. 30 kr. pp.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

TARTALOM

Az 'ÉLETKÉPEK' 1845. első félévi folyamához.

ÉRTEKEZÉSEK

	Lap.
Boldog új évet! <i>Vajda</i> Péter.	2
Fényűzés és egyszerűség; (adalékul a' védegyleti eszmékhez) <i>Pongrácz</i> <i>Lajos</i>	69
Van-e pénz Magyarhonban? <i>Vajda</i> <i>Péter</i>	102
Ipar; <i>Vajda</i> Péter	134
Nők világa (IX—XIII levél); <i>Szabó</i> <i>Richard</i>	166, 325, 394, 756, 786
Regény és a' társasélet nemesítése; <i>Mokány</i>	186
A' szépirodalom a' politikai lapok- ban; <i>Irinyi</i> József	197
Fény- és árnyoldalak; <i>Kelmenfy</i>	261
Divatlap és divatkép; <i>Vas</i> Andor	293
Aesthetikai levelek (VII, VIII); <i>Be-</i> <i>ély Fidel</i>	361, 457 489
Az angyalokról; <i>Vajda</i> Péter	426
A' magyar ifjuság; <i>Pulzsky</i> Ferencz	601
Egyéni és polgári megelégedés; <i>Vajda</i> P.	721
Az ur és kertészei; <i>Beély</i> Fidel	817
BESZÉLYEK ÉS ROKONNEMŰEK	
Szészélyek és hűség; <i>Kelmenfy</i>	8, 38
Megosztott szív; <i>Bérczy</i> Károly	71
Főúr és pór; <i>Beőthy</i> Zsigmond	107, 136
Urambátyám Amerikából; <i>Burián</i> <i>Imre</i>	167
A' szenvedelmes diinyc- és do- hánytermesztő ábrándjai; <i>Szontagh</i> <i>Gusztáv</i>	205, 231

	Lap.
Töredék egy író életéből; <i>Szabó Ri-</i> <i>chard</i>	265, 298
Rege a' fenyűről; <i>Baumholcz</i> S.	310
A' napló; <i>Márk</i>	329, 365
A' Forgách-név; <i>Remellay</i> Gusztáv	397
A' műbarátnő; <i>Keledy</i>	460
A' szobrász; <i>Pilla</i> Mihály.	492
Füredi napjaim; <i>Szabó</i> Richard.	528, 561
Rege a' körösvölgy rózsájáról; <i>Baum-</i> <i>holcz</i> S.	592
Az élet; <i>Ervin</i>	623, 656, 689, 726, 761
Az első baklövés; <i>Várfoky</i>	790, 821

KÖLTEMÉNYEK

<i>Bajza</i> : Honfidal	1
Ébresztő	101
<i>Bangó</i> : Tévedés	186
Házasodjunk.	600
<i>Baráth</i> J. Ohajtások	766
<i>Berecz</i> Kár: Jobb hogy születtem ez- redév után	176
<i>Bugafő</i> : Apa öröme	176
Honfi gondja	305
Népdalok (I—III)	467
<i>Császár</i> Fer: Szilveszter éjén 1844b.	19
Mutatvány 'Tihany ostroma' czimű komoly melodramból	202
<i>Csendhelyi</i> : Az elhagyott	52
<i>Garay</i> Alajos: Búdalok (I, II)	307
Nyílt levél János bátyámhoz	502
A' kard	829

	Lap.
<i>Garay János</i> : Magyar leány dala . . .	117
Levél ifj. <i>Beszéredj</i> Istvánhoz . . .	229
Iparvédegyleti dal . . .	425
Áldomás <i>Deák</i> Ferencznek . . .	570
Wesselényi látogatói . . .	753
<i>Greguss Aug</i> : Öszpolgár . . .	600
<i>Kolmár</i> : Mult és jövő . . .	695
<i>Lévay József</i> : Hét alvó (legenda) . . .	402
<i>Lisznyay</i> : Toldy Miklós mutató ujjá . . .	247
Kedvesemhez . . .	432
Hozzá . . .	539
Szerelem . . .	633
Magyar dalnokok . . .	799
<i>Mentovich</i> : Jövő és mult . . .	736
<i>Miskolczy Pál</i> : A' gyermek Etel (ballada) . . .	213
Tulságok . . .	734
<i>Petőfi</i> : Bucsú 1844-től . . .	145
Pál mester . . .	237
Népdalok (I, II.) . . .	314
Egy telem Debreczenben . . .	403
<i>Riskó Ignác</i> : Levéllátogatás <i>Sározy</i>	
Gyulánál . . .	337
Hymnus féle . . .	797
<i>Samarjay</i> : Isteni parancs . . .	539
<i>Sározy Gyula</i> : A' kéjhalott . . .	567
<i>Szemere</i> Miklós: Vasárnapon . . .	539
<i>Tamázy</i> : Népdal . . .	20
<i>Tátrányi</i> : Cserei czimer (ballada) . . .	372
<i>Tompá Mihály</i> : Sülyedés (néprege) . . .	668
<i>Turi Samu</i> : Szónok és költő 1844 . . .	538

EPIGRAMMÁK, TRÉFÁS VERSEZETEK, SATIRÁK stb.

<i>Czuczor</i> : Egy versfaragóra . . .	146
<i>Egy írnok</i> : Életkép a' magyar állatvilágból . . .	373
<i>Greguss</i> : Epigrammák . . .	36 stb
<i>Miskolczy</i> : Helyes felelet . . .	718
<i>Molnár György</i> : A' haza reményei (alkalmi satyra) . . .	80
<i>Ney Ferencz</i> : Szikrák 306, 392, 488, 588, 684, 718, 816 . . .	
<i>N. N. Olmosdi Olmos Tóbiás</i> sirverse . . .	56
<i>Pajor István</i> : Szabad sajtók . . .	816
<i>Szenvey</i> : Latinmagyar csalánkak . . .	225
<i>V. V—e. Zsarnok</i> (epigramm) . . .	816

ÉLETKÉPEK:

Kontár és mester; <i>Nagy Ignác</i> . . .	52
Utazás Debreczenben (I. Utí rajzok)	

Építsünk halottas házakat (Töredék)	Lap.
<i>Nagy Ignác</i> . . .	151
Falusi vendégség; <i>Pajor István</i> . . .	177
Magyar lángész; <i>Nagy Ignác</i> . . .	238
Nemzeti naplopók; <i>Bangó Péter</i> . . .	343
Gellérthegy mulatság husvéthétfőn; <i>Narczisz</i> . . .	381
Ujsághordó; <i>Lackner Sándor</i> . . .	411
Átszállítási multság; <i>Gaal</i> . . .	799

ÉLETIRÁS:

Gróf <i>Desewffy József</i> ; <i>Ney Ferencz</i> . . .	82
Szontagh Gusztáv . . .	276
Gróf <i>Brunsvick — Majthényi Anna</i>	
Mária; <i>Dobrentey Gábor</i> . . .	634

UTIRAJZOK, NÉP- ÉS FÖLDISMERTETÉS

Utí emlékek: I: <i>Pest</i> 24 II. <i>Fejérvár</i>	
243. III. <i>Velence</i> és <i>Kalóz</i> 283,	
307; <i>Csatáry Otto</i> .	
Utazás Debreczenben; <i>Kaján Abel</i>	56, 85, 118, 147
Utí philosophia; <i>Vajda Péter</i> . . .	339
Utí naplóból; <i>Sátoros</i> . . .	475
Páris és a francziák; <i>Irinnyi József</i>	522, 557, 590, 621, 653, 685
Belépés Angliába; <i>Tóth Lőrincz</i> . . .	695
Két nap Esztergamban (I. Humoristica)	

IRODALOM, KÖNYVBIRÁLATOK ÉS ISMERTETÉSEK:

A' falu jegyzője, Eötvös Józseftől;	
<i>Vas Andor</i> . . .	346, 456
Irodalmunk jelen állapota; <i>Csatáry Otto</i> . . .	374, 406
Nógrádi ev. esper. olvasó és munkáló könyvtári ünnepély; <i>Vas Andor</i> . . .	384
Vörösmarty M. összes munkái . . .	435, 581
Tudóstársasági névkönyv . . .	453
Emberi művelődés története Bajzától . . .	519
Kis János superintendens emlékeztetői életéből; <i>Vas Andor</i> . . .	579
Kalmár és tengerész, er. dráma 4 fel. írta <i>Czakó Zsigmond</i> ; <i>Vas Andor</i> . . .	581
Kazinczy munkái . . .	581
Uránia, Tiedge után szabadon ford. Jámor és Katona; <i>Vas Andor</i> . . .	638
Történeti zsebkönyv, <i>Schulcz István</i> -tól; <i>Vas Andor</i> . . .	641

	Lap.
Shakespeare Vilmos összes színművei, ford Lemouton Emilia; <i>Vas Andor</i>	676, 699, 739
A' körtáncz stb. <i>Aladár</i>	703
Legujabb magyar-német házi titok- nok	742
Emberismeret elemei, Mészáros Ká- rolytól	784
Régi írók és könyvek; <i>Pulszky Fer.</i> . .	802

PÉNZTAN :

Magyarhon egykori pénzviszonyairól; <i>Rupp Jakab</i>	91
A' magyar pénzekre ábrázolt tárgyak 's azok jelentése; <i>Rupp Jakab</i>	508, 570

SZÍNMŰ :

Ármány és szerelem, vagy a' vadas- kerti zendülés; farsangi tréfa 1 fel- vonásban; <i>Nagy Ignác</i>	433, 469
--	----------

NEMZETI SZÍNHÁZ :

Lear király; <i>Vas Andor</i>	121
Nemzeti színházi viszonyok (I, II.); — <i>x</i> —	153, 352
Fidelio (I zenészet.)	
Kisfaludy Károly emlékünnepe	190
IV. Henrik király, dráma 5 felv. Sha- kespearetól; <i>Vas Andor</i>	215
Eljegyzés álarcz alatt, Degré Alajos- tól; <i>Vas Andor</i> és 1, 2, 3.	248, 511
Romeo és Julia, szomoruj. Shakespe- aretól; <i>Vas Andor</i>	280, 315
Gritti, ered. szomoruj Szigligetitől; <i>Vas Andor</i>	544
Tihany ostroma (I. zenészet)	
Matild, dráma; <i>Irinyi József</i>	605
Adós levél, ered. dráma Hinár Jánostól	703
A' rab színmű Szigligetitől; (77) . .	742

ZENÉSZET :

Fidelio, nagy opera Beethoventől; <i>Vas Andor</i>	156
Nyílt levél Hasselt-Barth asszonyság ügyében; <i>Rudanezy</i>	453
Tihany ostroma, komoly lantos dráma, írta Császár Fer zenéjét Thern Ká- roly; <i>Vas Andor</i>	509, 573

SZOBRÁSZAT :

Casagrande új terve Mátyás király emlékére; <i>Ney Ferencz</i>	482
---	-----

HUMORISTICA :

Egy kis conversatio; <i>Frankenburg</i> . .	183
Két év előtt és két év után; <i>Frankenburg</i>	184
Kérdés: Ki az universalis genie? stb.;	
<i>Mérey Móríc</i>	247
Szerény hirdetések ujdonoj találma- nyok felől; <i>Antigási</i>	279
Oh jaj, semmi baj! <i>Narczisz</i>	404
Légvirágok (I—IV), <i>Moholy József</i> ; 505, 672	
Két nap Esztergamban; <i>Frankenburg</i>	736, 767
<i>Darászok</i> : I Mártási orvos. II. Rákosi	
Tamás táblabíró a' salonban; <i>Fran- kenburg</i>	20, 540
<i>Apró darászok</i> : <i>Frankenburg</i>	55, 446
<i>Fintorkák</i> : I Ne veszekedjünk! <i>Hy- acsint</i> II. Falusi tanács; L. G	837, 671
Chinai közmondások; <i>Sólyomi</i>	27
Incselkedések, <i>Hyacsint</i>	132

KÜLÖNFÉLE :

Töredékek egy élő naplójából; gróf <i>Vay Dániel</i>	90, 317
Általános nézetek a' nőnem-öltözeti szinekről; <i>Lauka Gusztáv</i>	94
Védegyleti táncvizgalom Pesten, tél- hó 15-kén	97
Visszhang és mégsem visszhang; S. A. A. K	551
Írói kitüntetés	553
Deák-ünnepély	555
Virágkiállítás; <i>Keled</i>	651
Tört hangok nóm sirján; <i>Kolmár</i> . . .	831

NYÍLT LEVELEK, CZÁFOLATOK, NYILAT-
KOZATOK stb.

Nyilatkozat a Szamosközről	31
„ „ Kalocsáról	611
„ „ Köszegről a' takarékpénz- tár ügyében	611
Ellennyilatkozat ugyan e tárgyban . .	711
Nyílt levél Rózához; <i>Sarolta</i>	771
Nyílt levél a' három divatlap szerkesz- tőhöz; <i>Irinyi József</i>	835

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK :

<i>Abony</i> : 751. <i>Arad</i> : 250, 317 386, 447 577, 746, 751. <i>Ára</i> : 286 <i>Baja</i> : 838. <i>Csongrád</i> : 218. <i>Csurgó</i> : 218. <i>Debreczen</i> : 751 <i>Deés</i> : 609. <i>Déva</i> : 218. <i>Dunaföldv.</i> : 710. <i>Eger</i> : 123, 680 <i>Győr</i> : 219, 609. <i>Holdmezővásárhely</i> :

Lap.

414. *Honth*: 64, 251, 681. *Ipoly-ágh*: 252, 681. *Jászberényi* százados ünnepély: 706. *Kalocsa*: 191, 318, 610, 752. *Kassa*: 778. *Kecskemét*: 95. *Késmárk*: 220, 252. *Keszthely*: 124, 253. *Kis Várda*: 220. *Kőszeg*: 319. *Kun sz. Miklós*: 191. *Márok-Papi*: 839. *Maros Vásárhely*: 681. *Miskolczi levelek*: 29, 348, 744, 755. *Nagy Enyed*: 781. *Nagy-Körös*: 840. *Nagy Károly*: 682. *Nagy Mihály*: 746. *Nyitra*: 95, 221, 414, 578, 779. *Pápa*: 30, 221, 253, 612, 807. 841. *Pécs*: 253, 386, 781. *Pozson*: 64, 157, 286, 415, 748, 807. *Rozsnyó*: 448. *Sáros-patak*: 807. *Somogy*: 221. *Szabadka*: 254, 416, 612, 711. *Szathmár*: 192. *Székesfejérvár*: 94, 219, 806. *Szepes*: 448. *Szombathely*: 193. *Tata*: 683. *Temestvár*: 809. *Török sz. Miklós*: 96. *Vágvölgye*: 750. *Verőcze*: 124, 449, 752. *Veszprém*: 96, 193, 319, 448, 645, 781. *Zalaegerszeg*: 96, 752, 810. *Zombor*: 450, 578, 683. 841.

KÜLFÖLD:

Lap.

Bécs: 613, 652

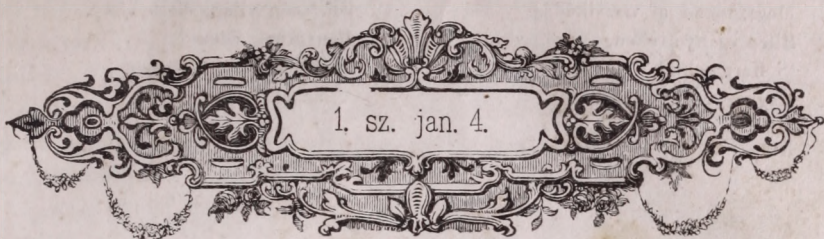
Lapméh: 125, 158, 222, 255, 288,
320, 350, 387, 417, 450, 479,
513, 548, 582, 606, 642, 677,
704, 772, 804.

Divat: *Sarollától*: 32, 128, 256, 548, 645

Mi hír Budán? 33, 65, 98, 129,
161, 194, 226, 257, 291, 322,
358, 389, 420, 482, 511, 586,
615, 647, 713, 782. 810. 842.

MŰMELLÉKLETEK:

Divatképek: nemzeti 3, párisi 7 = 10.
Arckép: 3. „*Gellérthegyi mulatság*“ és „*át-*
szállítás a Dunán“ mindkettő *Barabástól*
köre rajzolva 's *Watzel* által nyomtatva. —
Új terv Mátyás király emléksobrához, és
egy zenemű; összesen 17 darab.

H O N F I D A L.

Benned multam- jelen- 's jövőm,
Benned van mindenem,
Oh, hon, te vér szerezte kincs,
Te drága gyöngy nekem!

Itt pillantám meg a' napot,
E' lég táplált, nevelt;
Az ifjkor szent álma itt
Ringatta e' kebelt.

Itt lelt munkát a' férfigond,
'S munkában élveket:
Ha egykor végórá'm ütend
Ez ősi hant temet.

Magas bércezről sok százados
Várom tekint le rám:
De lent még áll, virágozik,
'S ép ezredes hazám.

Itt vitanak nagy őseim
Szabadság- 's lételeért,
Itt áldozának életet,
Vagy nyertek hősbabért.

Az elhunytaknak lelke leng,
Hol a' szellő suhan,
Minden fűszál, minden göröngy
Vérőktől ázva van.

E' vérben forrt polgárcréný
Forrott honérzelem,
E' vérben fűdött gyászmezőn
Egy szebb jövő terem.

Imádom, oh, féltett haza,
Megszentelt földedet,
Dicső korok magvát veté
Belé a' végezet.

Lerázva őssalakjait
Szabadság 's értelem,
Itt lesz boldog, nagy és erős
Majd egykor nemzetem.

Emberkénýnél hatalmasabb
Lesz a' törvénybetű;
Bűn és ármány felett erény
Szilárd tekintetű.

Megszűnend a' vizálgodás
Hiten és nyelveken,
'S Karpátoktól a' tengerig
Magyar világ leszen.

Oh, szép világ, dicső világ,
Magyarnak édene!
Derítsen rád örök napot
A' népek istene.

Bajza.

B O L D O G   Ú J   É V E T !

V A J D Á T Ó L.

Ha aranykirály képében jönék, arany kocsin, arany patkós lovakon, és markaim, zsebeim arannyal telve volnának, igen jól tudom, szívesen látott vendég lennék palotákban és kunyhókban, ördögöknél és angyaloknál, forintos ebédeken és krajczáros komédiáknál, azon egyszerű okból: mert a' ritka vendég kedves. De ki tehet az ellenkezőről? hogy t. i. én nem aranyozva jöyök? Mi a' vert aranyokat nem szeretjük. Isten őrizz, hogy zsebeinket lyukassza! A' papir könnyebb, tehát jobb, épen mint az uracsfej. De hivatalomhoz látok és elvégzem új évi kötelességemet nálatok. De meghallgassatok. Nemes ember vagyok; ez egyszer vállaltam kötelességet magamra.. ha sikere nem lesz, akkor ti lássátok!

Barátom megkért, hogy szépségeket mondjak nektek.. Miért ne tenném meg? Tudom, hogy mi olly faj vagyunk, melly ámitatni szeret; isten neki, legyen egy ámitóval több; szeretjük a' czukrot is, ámbár magunk keveset gyártunk: hadd adok be egy-két keserű nyelvűnek, talán hír kerekedendik a' sógorok között, hogy a' magyar nyelv édes — és kik a' méltányosságért nem haraptak keserű almába, az édes szörpöt mohón nyelendik.

Mi öröm nézni az apró papagályokat, kik félévi sulykolás után elmondanak néhány mézes szót a' kedves papának, ki annyira szereti kutyáit, vagy az édes mamának, ki szeretői boldog körében évnegyedenként egyszer megemlékezik, hogy ő boldog anya! Mi hangosan dobog a' kebel mindenik oldalrul! Mi kíváncsian néz a' szerelmes fiu az ajándékot osztó kezekre; mi hosszu ez idő a' papának fijával szemközt, és az anyának, ki még több illyeseket remél.

Mi őszinte szerencsekívánatok ezek mindenfelé. Azt gondolnád, valóban fölfordult a' világ! Az inas égre földre esküszik, hogy uráért él, hal és még imádkozik is; az ur adakozó, tegnap vett föl nyolczvan zsarmatra egyik izraelita barátjátul háromezeret's holnapután már krajczára sem lesz. Inasa estére csapszékbe készül, noha otthon a' lopott francia palaczkok is megtehetnék a' magokét. De barátok között minden jobb ízű; lesznek inasi észrevételek az urakrul; lesz főzés, szapulás.. épen, mintha kávénenikéknél volnál.

A' férj sem felejtkezik el kedves nejérül. Olly darabos a' nő pályája, olly sok terhet kell emelnie: illő, hogy új évben elösmérekék történjenek. Mi édes volt e' csók... hihetőleg elég lesz az egész esztendőre, mi szíves az ajándék... a' házas felek olly örömet ajándékoznak. Ma az ebéd is különös jó ízűen fog esni: mert az egész ceremonia nagy fáradságba került; 's éhség és fáradság jó szakácsok.

Barátok is meglátogatják egymást... pipaszóra. Az élet a' mai világban pipaszó: füst, mások orra alá eregetve, 's kábultság, melly többet ér a' tudós társaság nagy jutalmánál.

A' tudósok otthon ülnek és gondolkoznak: miképen tudnának minél kevesebb gondolkozás mellett leghasznosabban ülni, azaz: ülni ülésekben és gondolkozni a' nemgondolkozás boldogságául, és évnegyedenként nyugtatványozni a' fölvelt százhuszonöt pengőt. A' pengés szép dolog a' huszasoknál és sarkantyuknál, de rut, ha kőgássá változik át az üres hordóknál. Azonban dobnak az üres kobak is jól használható, 's a' természet itt sem volt igaztalan.

A' tudósok véleménye szerint az bölcs, ki a' divatot megveti, 's a' legnagyobb bölcs az, ki a' világ menetének leginkább ellene uszik: de a' gonosz világ hasonló pénzzel fizet; a' komor tekintetű, ránczos homloku, kopott kabátu, fésületlen, mosdatlan Diógeneseket bolondoknak nevezi. Én pedig a' nagytekintetű 's méltóságu világul megbolondoztatni annyira rettegek, hogy mindenre kész vagyok inkább, — míg kutyabőröm odaadására is. Nagy áldozat Árpád ivadékátul, de ki tehet róla, hogy a' becsületérzés annyira kifejtett bennem?

Ezen becsületérzés a' legbolondabb párbajt is nyakamba huzhatná, de én arra is kész vagyok, csakhogy valaki gazembernek vagy ostobának ne nevezzen. Ez szörnyű csapás volna rám. Nem tudom, mi nagyobb baj: ostobának lenni-e vagy neveztetni, gazembernek lenni-e vagy mondatni? A' világ, úgy látszik, csekélységnek veszi, ha valóban ostoba vagy korhel valaki, de arra sokat ad, hogy nevén ne neveztessek a' gyermek. Az illyesekben igen gyönyörködik a' mi talpra esett világunk.

Miután pedig a' kaput eképen benyitottam, szabadjon új évi üdvözlétemet előmondanom. Ha jó mesterem lett volna, szebbeket mondanék, de miután mesterem rossz volt, mert a' tanítás mellett harangoznia 's libákat őrznie kellett, minthogy az országos szellem úgy akará, — nekem sem lehet tündöklennem, a' hozzá hasonlítani törekvő tanítványnak. Jól tudom, hogy hangom is rikácsoló, mert nagyon rossz nemzeti szivarokat szítam; de ezért is engedelmet kérek: ékes hangon szólani nálunk nagy ritkaság, hol a' bört eczettel vegyítik 's a' kávé czigoria. A' lepisszegéstül is félek, ha nagyon csendes folyamban szólok. A' mi paprikás izlésünk fülsértést kíván. Kinek tetszenék nálunk Afrodite úgy, mint a' tengerből kiszáll... keményített szoknyák és ruhaabroncsok nélkül?

Tehát elő rithmusommal. . . Belépek egy nagy politicushoz, ki egyik kezében a' világok sorsát mérlegezi, másikkban saját jövedelmeit. „Boldog új évet, politicus barátom és atyámfija. Nézd meg jól mérlegedet.. Egyik szárnya jgen magasra billent. Nézzük, mi van benne. Honszeretet fél szemer, hazafiuság fél nehezék, közügyszeretet egy máknyi, nemzetiség egy lat, igazság árnyéklatban, őszinteség épen párolgóban. Barátom, épen nem csuda, hogy billegünk. És mi huzza a' másik serpenyőt? Semmi más, csupán minek huznia kell. Egy kis haszonlesés, ezer fontnyi; egy kis csalás, tiz mázsa; ajándékok nem végzett munkákért; vesztegetés árvák és özvegyek ügye ellen. A' többit ne is nézzük. Barátom, szerencsés vagy; maholnap tiz házad lesz a' fővárosban, és a' tömeg hirdetni fogja erényeidet. Okosé a' világ, koldusé az alamizna.“

Belépek a' tudóshoz. „Szerencsés jó reggelt, uram, ki a' tudományok egén első nagyságu csillagként ragyogsz, ki ott ülsz mindig, hol tenni kellene, és bölcs nyugalmadban soha nem mozdulsz, ki a' vizet meg nem zavarod és a' puskaporcsinálással nem törődöl. Idvez légy dicsőséged vánkosán, hol elköltöd jövedelmedet, melly öledbe potyog, mint a' manna hajdan földre hullott, és iszol a' sült galambra, melly szájadba repült. Tőled tanulám meg, mi szép dolog eltátani a' száját, és mi üdvös jó hangzatban lenni czimborákkal, hogy varju ki ne ássa varjunak szemét. Tökélpélda vagy előttem: miképen kell összetenni a' kezét és várni, mig lefoly a' víz; hogyan kell megösmerni füléről a' szamarat, kongásáról a' fazokat és bekegéséről a' birkát. Jó új évi reggelt, barátom. Ne félj, nem krajczárért üdvözlök, mint közöttetek szokás; csupán jó kedvemből, hogy megvakarjad füleid megett, mert az hasznos, hogy nőljön a' kapált kender. Henyélj hasznosan és tanulj cselszövösködni: nem is ember ma már, ki dolga után él.. Elég ostoba a' világ, hogy bolondságából uriásan megéljen a' bölcs.“

Gazdához vetődtem, ki épen buzavermeiről és tizenöt akós hordairól gondolkozik. „Pálinkás jó reggelt, Mihál gazda. Adja isten, hogy köble a' buzának tiz forinton keljen és akóját a' bornak husz forinton kérjék.“ Mihál gazda két váltó garast akar markomba nyomni. „Várjunk egy kicsit, még nem érdemeltem meg a' nagy ajándokot, többet kell elmondanom: Adja isten, Mihál gazda, hogy utunk legyen, mellyen buzát és bort tova lehet szállítani. Adja isten, hogy a' buzán kívül mást is haszonnal természetünk: lóheremagot, dohányt, chinai theát, repczét. Adja isten, hogy az ökrök ne dögöljenek, a' lovak ne satnyuljanak, a' birkákat métely ne bántsa's a' gyapjunak magas ára legyen. Adja isten, hogy a' gazdaságba évenként ezereket befektethessünk és azok megteremjék kamatjokat. És, Mihál gazda, adja isten, hogy magunknak minden elég legyen, hogy barátainkkal jó napokat élhessünk's a' haza soha ne szóljon hozzánk hasztalanul, de erszényünk mindig nyitva álljon számára!“

Mihál sir, — és elfelejté, hogy két garast szána számomra.

Egy-pár sógorhoz is bevetődöm, jó szomszédságbul. „Boldog új évet, sógorok, nektek, nőitek- és fiaitoknak. Szép hon, úgy-e, ez a' Magyarország? Lehet benne pénzt keresni, aztán minden olcsó: lehet enni rántott csirkét, ihatni rá jó bort, jó sört, (ha t. i. a' komló nem kiméltetett), vehetni házat. Boldog új évet, sógor. Jó ország ez a' Magyarhon és szép nyelv a' magyar, habár kissé nehéz is. Adja isten, sógor, hogy e' jó ország szép nyelvét a' jövő új évig megtanuld. Látod, sógor, neked jobb dolgod anyád keblén sem volt; e' hon anyád, és mégsem akarsz vele beszélni; tőle van mindened és mégis idegenkedel tőle. Sógor, ez nincs rendén. De adja isten, hogy világosság keljen agyadban és a' legőszintébb barátsággal ragadd meg kezünket, melyet átnyujtunk azon egy föltétellel, hogy légy szívvel és nyelvvvel a' miénk. Adja isten, sógor, hogy a' barátságpoharat megigyük, és akkor többé nem vagy idegen közöttünk, hanem a' családhhoz tartozol, és jaj annak, ki kis ujjával is bántani merne?“

Mit ér az élet nők nélkül? Ilyen a' világ, ha kiképezed belőle a' napot, az erdő, ha meg van fosztva leveleitül, a' pillangó, ha letörülték szárnyai himporát. Ezeket nem szabad kihagynom. „Boldog új évet, hölgyeim. Szép kegyeitek két pártra szakadtak. Amott idegen, itten imádtatik, mellynek neve külföld; az ajkakon idegen hangok, a' szívben idegen láng, a' szép termeten külföldi mez. Oh, mit nem adnánk, ha megnyerhetnénk benneteket. Tínekünk el vagytok veszve. Nem melegegdetünk kebletek tűzénél; nem gyönyörködhetünk édes hangokban; nem olvadhatunk veletek össze érzelemben. El kellene tőletek fordulnunk. De mind a' mellett is mieink vagytok, szépek, kedvesek, bájosak. Adja isten, hogy megtérve éljete. — A' másik párt följózanult mámorából, fölébrede álmából, érez és mozog. Ah, mi szépen peregnek le rózsaajkaitokon a' nemzeti hangok, mi édes illat kebletek minden sohaja, mi szépen illik rátok a' hon kelméje. Mit választatok üdvözlőtöktül? kezét-e? — itt van a' legbarátságosabb szorításra.. szívét? — az értetek ver tiszta lánggal, mint szokás vala az erények előbbi őskorában; vagy életét? — az a' hon lányaié szintugy, mint a' hazáié. Boldog új évet nektek, imádoztok! és rózsaikat az új évben fürteitek közé és gyöngyvirágokat erényetek szép koszorujába!“

'S midőn az egész társaságot üdvözlém egyetemében, szabad legyen két királynétokhoz közelebb mennem 's két szót intéznem hozzájuk: „Hódolok bájjaitoknak, hon angyalai, üdványok, mint mindenki e' hazában. Kellemmel áradoztok mint fényvel a' nap és boldog ki szemsugáraitoktól fényt és meleget kaphat. De nem a' külfény az, melly bennünket vakít és éleszt, megremegtet és lángba hoz, hanem a' szellem, melly homloktokon világít és napul szolgál az egész hazának. Világítsatok elől és borujából kívánszorog e' hon 's milliók ajkáról halljátok ledörögni az üdvözlő hymnust, mellynek hangjai megrázandják a' sötétség kapuit. E' hymnusban hangolókká lenni dicsőségünk leend!“

Sajnálkozva távozom tovább, főleg midőn maradásra intetem, de rövid téli nap és vannak még emberek, kikhez be kell szólanom. „Nemzetes uraim kik most is olly jó kedvvel mulatnak a' paprikás szalonna és kancsó mellett mintha tisztujítás derengne előttük, jó új évet önöknek! Valóban, önök ige mértékletes és kevéssel beérő nép, méltó a' szabadságra, melyet isten ros négy századon keresztül megörze számunkra. Tudják önök, mi a' valódi szabadság? Függetlenség önkénytül és ostobaságtul. Ezzel áldja meg önöket a jó isten ez új évben. Ne függjenek önök a' megvesztegetők és politikai 's egyéb ámitók rut önkényétül: de hordozzák szivökön a' hon boldogságát, azoi honét, melyet önök bizonyosan szeretnek, mellyért szivvéröket minden perczen készek kiontani, de nem tudják az utat, melly a' boldogsághoz vezet. Önök a' szabadalmak barátai 's a' kiváltságoké: de ne felejtsek, hogy a föld nem terem, ha magot nem vetünk bele. Roszul állunk, mert nem egyengetjük a' földet, mert herék szeretünk lenni, mások munkája után élösködök Tivornyázni, vesztegetni, hiúságra, fényezésre van pénz, de utakra, csatornákra, intézetek- és gyárookra nincs. A' kardot fölköltjük diszelgeni, de keblünk nincs páncélozva a' gázságok és alávalóságok ellen. Az nem vásárol meg bennünket, a' ki nem akar; az nem szed rá, ki nem elég ravasz és gonosz. Nemzetes uraim, szállja meg önöket a' szent lélek, hogy tisztáknak találtsanak és így előre menjenek a' gazdagságban és nemzeti érényekben!“

Az öreg urakhoz is be kell tekintenem.. „Jó reggelt, édes uram bátyáim! 1845-re virradánk, közel a' XIXdik század közepéhez; adja isten, hogy ezt is megérjük és még többet is, és addig nagy dolgok történjenek! Hogyan érzitek magatokat e' korban, melly talán nem egészen a' tiétek? Ti sirhalmokon jártok már, barátaitok és kedveseitek sirjain, 's új új ivadék tolul elő, új szavakkal, új eszmékkel. Örvendeztek-e ezen vagy búsultok? Üdv hajnalát pillantjátok-e meg mozgalmainkban és láttátok-e már születni a' megváltást, 's elmondhatjátok-e az egykori ősszel: most már örömmel halok meg, mert látták szemeim az üdvözítőt?— Apáink, mi csak azt folytatjuk, mit ti kezdtetek. Adjon isten jó kedvet látmánytokhoz, örömet szívetekbe 's áldja meg e' hont, hogy örvendehessetek neki! Mi mindenkor ki fogjuk válogatni virágaink legszebbait 's nektek kedveskedünk vele: Ti kezdtétek mivelní a' földet, mellyből mi most gyümölcsöket nyerünk.. hálátlanok volnánk, ha rólatok felejtkeznénk.“

A' szende arczu őszbül egy szökéssel átugrom a' vidor étellel pezsgő tavaszhoz. „Boldog új évet, ifju barátaim! Örülök vidámságtokon és kívánom, hogy fölhök ne borongjanak egeteken. Áldjon meg, isten benneteket tettvágygyal és tetterövel. Ösmeritek-e létellek célját? Nagygyá nevedetni érzésben, akaratlan, érényben; hagyni a' dibdáságokat, szemeiteket az eszmény országára függeszteni, eszmének élni 's az eszmében a' hon nagyságának! Mind semmik vagyunk, ha hazánk semmi, de hazájában meg van dicsőítve minden egyes polgár. Erre törekedjünk; e' célbul legyen edzve testünk, edzve aka-

ratunk; utunkban vissza ne rettentsen kín, fájdalom, halál. Ne tartozzunk azon kislelkűekhez, kik az ó formák ledöntésében magok veszélyét látják, kik magoknak bőkézzel szeretnek mérteni, de a' hon oltárára szűk csipettel adakoznak: mi legyünk a' hazáéi vagyonunkkal, vérünkkel, gondolataink- és te-teinkkel!"

„Boldog új évet, gazdag uraim! Szerencsés az, ki nyugott kebel mellett tetemes vagyonnal bir. Nem kerül nagy fáradságába, tisztán tartani kezét minden bünfogástul; meggyőződésének élhet, távol hivatalvadászattul, megvesztegetéstül, a' nyomor kínjaitul. Tavaszt varázsolhat maga körébe, mennyországot alkothat kedveseinek, jól nevelheti gyermekeit, kiknek tetteiben halhatatlanságot remélhet. Részt tud venni minden honi vállalatban, segítő gyanánt léphet föl, hol szükség mutatkozik és magvakat hinthet el, mellyekből ezredes tölgyek fognak nevedekni. Lépéseit előismerés követi és nagynak hirdettetik az országban, ha csak némileg jó polgár, míg a' szegény életét adhatja, és fény mégis alig várakozik reá. Uraim, adja isten, hogy ilyenek legyetek, 's az új év boldogan virult ránk!"

„Boldog új évet, szegény társaim, kik viszontagságokkal küzdetek és barátot kerestek, de nem találtak. Tudom, mi keserves a' nyomorral küzdeni, midőn a' hálálatlan föld bogácsot terem buza helyett, midőn alig van mivel fedezni a' testet, midőn dolgozunk és áldást nem látunk. Micsoda vigasztaló szavakat mondjak nektek? Munkásságtok és az igazság győzend. A' haza nektek is anyátok, ti is gyermekei vagytok, ölében hely van számatokra és kebelében örömök teremnek nektek is. Tudja kötelelességét, hogy gondoskodnia kell rólatok, 's azt teendi. Ne gondoljátok, hogy nincsenek barátaitok: nézzetek körül, mint pezseg a' jók táborá .. itt a' ti hajnalotok. Munkásság, testvéri szeretet ölelendi e' hont és higgyétek, egy asztalnál fogtok ebédelni velünk .. De a' remény mellett adjon isten, barátaim, békétürést nektek, iparkodást, szorgalmat, takarékoságot. Ezek együtt véve kiemelnek a' bajbul benneteket — 's a' mit kívántam, meglesz boldog új évetek."

Mehetnék, mint szokás, egyebekhez is, föl a' törvényszékeken a' trónszámolyáig, de attul félek, hogy már is szemtelen kéregetőnek tartatom: pedig biz isten csak barátságos látogatásokat tettem, minden mellékcél nélkül. A' koldusoktól nem kívántam O'Connel-féle adót, a' gazdagoktól nem drágagyűrűket, a' szépektől nem — kegyet, az öregektől nem dieséretet, az ifjaktól nem temjént; csupán kebelem istenének akartam szolgálni, barátságos szavakat hangoztatva honfitársaimnál. Kivánnám, hogy el- és megértettek legyen. Ez volna egyedüli jutalmam. Különben, ha czélt nem érnék is, nem esem kétségbe. Megszoktam már a' nehézségeken föl nem akadni. Kis követ lehet csak könnyen hajintani, — ki sziklát mozgat, tudja, hogy lassan boldogul.

Szavaimat azzal zárom be, hogy neked is boldog új évet kívánok, oh haza! — te a' természettől megáldott, lelkes néptől lakott és mégis boldogtalan, szegény haza! Adja isten, hogy boldogtalanságod forrásai kiszáradja-

nak! az egyenlenség megszűnjék benned, a' válaszfalak leroskadozzanak, a' tespedés számüzessék. Legyen e' szétdarabolt népség egy nemzet, erős a' jogban, virágzó az igazságban, hatalmas a' műveltségben. Változzanak sivatagai viránynyá, posványai helyén zöld pázsitok viruljanak, tekervényes folyamai vegyenek egyenes utat, 's a' helyett, hogy jelenben az áldást rontják, legyenek az áldás terjesztőivé. Szűnjék meg a' feneketlen sár utjain, ipar és mesterség virágoztassa a' földművelést, 's gyárai dolgozzák föl terményeit. Legyenek intézetei, melyekből jó szellem terjedjen szét, a' rend és békeszeretet, a' munkásság, hazafiuság, minden jóra törekvés, valódi műveltség szelleme. Taníttassék iskoláiban a' jó, az igaz, a' szép: templomaiban hangozzék a' tiszta erkölccstan, a' szeretet igéje, a' vigasztalás.

Elvégeztem, barátaim; kérem ne méltóztassanak tapsolni; mert a' zaj kiverhetné fejünkbul a' gondolatokat és kebelünkbul az érzelmeket. Ha önök szép csendesesen viselik magokat, meg vagyok győződve, hogy szívök- és lelkökre beszéltem.

SZESZÉLYEK ÉS HŰSÉG.

KELMENFYTÖL.

I.

Az élet a' mint van.

Egy hetet tölték a' szeretetre méltó család kebelében . . . Életem szebb napjai közé számítom ezeket; elégült, vitor, őszinte arcok üdvözöltek minden oldalról, melyeken boldogság volt honos, mit csak a' középszerűség nyújthat embereinek . . . A' fiatal tisztartó barátsága 's kedves nejének vitor társalkodása olly jótevő befolyást gyakoroltak kedélyemre, hogy keblemre az egész világot örömmel öleltem volna.

Ölelnem kellett valamit e' dobogó kebelre. 'S az én vétkem-e, hogy egy szép alkonyatkor a' kellemdús Janka kék szemeiben véltem központosulni ez egész világot? hogy Atlas levék, kinek e' szép világ, ha nem vállain, de legalább mellén nyugodott? . . . Mit tehetek róla? Elragadtak érzelmeim.

De volt is e' helyzetben valami elragadó. Gyep-pamlagon ülénk, melynek selyem fűszőnyegét szép Janka gondos öntözése nevelte nagygyá, puhává; fejem felett tisztes agg diófa terjegette zöld sátorra lombjait; előttem és körülöm hímes virágok áraszták szerle illatjokat, pompázva szemkecségtető színvegyületben; az ég olly derült, hogy megérdemlé mennynek nevez-

tetni, 's körülem minden a' falusi élet boldog egyszerűségét mutatá: a' jól ápolt kert, számos virágaival és buján sarjadzó veteiményeivel; tul rajta a' szárnyas állatok számlálhatlan serege, melly atyafiságos csapatokra osztva, sétált fel 's alá a' tágas udvaron, mohón elkapkodva egymás elől, ha valami enni valót földöztek fel, vagy sovár pillanatokkal kaczerkódva a' kerítésen keresztül a' kert belsejébe, hol ingerlőleg csábítgatá őket szárnykisértésre a' zöld saláta; — távolabb a' gazdagon rakott csür, számos jókedvű munkásokkal; a' hazatérő juhnyáj, mellynek kedvtöltésül andalgó pásztor sípolá kerserves dalát; — még távolabb a' szöke Tisza kanyargó folyama, partján az árnyas fűzberekkel, mellyben óriási szúnyogok ülik nappali nyugalmut, hogy alkonyat felé pihent erővel röpdessenek szét a' folyam partjain, és szál-longjanak a' házakba, társas multságot nyújtani zenéjükkel a' lakóknak.

Édesen andalogtam darabideig e' helyzetben magányosan, 's ekkor lépett hozzám Janka, a' kedves leány. Mennyi báj e' termeten! milly igéző szépség ez arczaton, gyermekded ártatlanság e' szemekben! És a' homlok fönsége, és e' piros ajkak édes mosolya — mindezzel csak szívem kedvese, a' távulban imádott Teréz, állhatá ki a' hasonlítást. Teréz jutott eszembe, midőn a' kecsdús leányt közeledni láttam, 's akaratlanul felsohajték: oh, ha most illy közel volna hozzám, ő, ki birja szívemet, kinek hű szerelme boldogit! . . De mit ér távul kincs után a' hasztalan sopánkodás? Janka foglalt helyet mellettem, 's csak nem hagyhatám őt szótalannul? 'S beszéde olly méz-édes vala; egy szó tőle, egy mosoly — és meg kellett vallanom, hogy magányomat nem lehetett volna kellemesben háborítani. Megmondám ezt neki, 's ő gyöngén sohajtott, rám tekintett, elpirult és zavarodva fordítá szép szemeit a' legközelbi rózsatőre . . Miért is nincs két szívem, hogy egyiket e' bájos tündérnek adjam, míg a' másik egészen hív maradhatna Terézem iránt?

Virágait dicsértem, 's ő vidor fürgeséggel szökött fel és mondá: „Várjon csak, önnek adom legszebb rózsámat, melly épen most kezd nyiladozni.“ Elment és kevés pillanatra egy gyönyörű félig nyílt bimbóval tért vissza. „Holnap akartam hajamba tűzni,—szólt, a' virágot átnyujtva—de . . de jobb lesz; ha önnek adom!“ . . Kedves jó leány! holnap ünnep van, 's neked már sokan mondták, hogy egészen lebilincseled szemöket, midőn az egyházban egyszerű öltönyödben megjelenysz, fekete hajfürteid közt szép rózsabimbót viselve, melly mellett szemeid égszine mintha virító emlénpár volna. 'S te megfosztod magad a' legszebb bimbótul, és nekem ajándékozod . . Forró csókkal patyolatkezerę háláltam szivességét.

A' leáldozó nap végsugárai szemembe sütöttek. Janka mintha ülni megunt volna, felállott 's kedves árnyéku óvott a' nap elől . . Angyali jószág!

Emlitém, hogy a' dalt és zenét minden felett kedvelem. 'S ő csakhamar guittarre-ral jelent meg mellettem, 's félórát egy perczczé rövidítette kedves énekével.

Szép hangját dicsértem . . 'S ő mint gyermek örült.

Meghízelegtem szemei bájtüzét, 's ő az ígész csillagpárt hosszú perczig nyugtatá rajtam, mintha mondaná: teljél el tehát e' szemek bájaival 's élvezd szépségöket.

Kézét kezembe szoritám 's forró csókot nyomtam rája . . . Ő gyöngén viszonzá kézszorításomat. — Jobbom nyugtalanul emelkedett, mintha nem találna helyet, hol megpihenhessen. De talált csakhamar, 's a' kedves leány dereka körül olly otthonosan érezé magát . . . Janka közel simula hozzám; ugy érezém, mintha tagjai remégnének . . .

Milly szédülés volt ez? milly kimondhatlan édes érzemény? Forró csókkal illetém a' bájos ajkakát, 's egy viszonzott csók villanya részegíté idegeimet; Janka kárjaimba olvadt. . . Teréz! hozzád sohajtékk ekkor! te megbocsátod tévedésemet: hiszen rád gondoltam, mást ölelve; hozzád sovárgék idegen csóktul részegülve.

Ő hajamat simítá, 's én hollófürteiben kerestem kedves tanyát ujjaimnak. „Milly szép vagy, Janka, milly bájos, milly ígész! . . . Egy fürtöcskét e' seilyem hajzából ez óra emlékeül.“ . . . Távozott, 's kevés percz mulva pirulva 's boldog mosolylyal nyujta át egy kisded hajkoszorút.

— A' kertajtó nyilott 's gyors léptekkel közeledett felénk egy barna ifju: a' helybeli postamester. Jankát különös szivességgel üdvözlé, 's élénk beszédbe merült vele, míg én a' levelet olvasám, melyet számomra hozott.

Rég vártam e' levelet, 's mohón futám át édes tartalmát. . . Nagynénemtől jött, ki jelenté, hogy haza tért a' fürdőbül, hol szívem keservére, mert vele volt Terézem is, már két hónap óta mulatott; volna-e erő, melly a' várostul tovább is távol tartson? Holnap indulni fogok.

Az ifju postamester néhány perczre a' házba távozott, üdvözlétét megteendő. Janka észrevelte örömet levelem tartalmán, 's részvevőleg fordult hozzám, ez öröm oka után tudakozni. Megmondhattam-e neki? Lehetlen volt! Láttam, hogy szeret, 's megszorítsam ártatlan szívét?

„S kikkel szokott ön levelezni?“ kérdé enyelegve, nem is sejtván ártatlanságában, hogy egy férfi áll mellette, ki rajta, mielőtt magát szerelmére kötelezné, már hitszegést követett el . . . Kitérőleg válaszoltam. De ő nem volt gyanakodó, 's egészen megnyugvott szavaimon. Fél percz mulva gyors mozdulattal karomba fűzte karját, szemeit nyájas mosolylyal függeszté rám, 's mielőtt szólni kezde, homlokátul szép nyakáig elpirult. „Ugy-e bár,—sipegé aztán szelid hangon — nemcsak barátaival váltand ön ezentul leveleket? . . . Ugy-e“ — 's bájos hangja még halkabb lön — levelezni fog ezentul kis falunkba is?“

A' postamester fiának hirtelen visszaérkezése fölmentett a' felelet kénytelenségétől. . . Mint szántam ezen ifjut! Annyira kilátszott egész viseletéből, hogy a' szép Janka szerelmi rablánczait viseli, hogy azon kegyeknek, melyekben én részesülék, csak század része is kimondhatlan boldoggá tenné őt. . . Hasztalan! Szánlak, gondolám fensőségi önérzettel magamban, de nem segíthetek rajtad!

II.

Lelkem igazságot szomjazott gyermekkorom óta: a' csalástól, cselszövénytől borzadoztam; hiu reményeket ébreszteni valakiben, mellyeket utóbb nem teljesíthetek, a' legnagyobb véteknek tartottam volna... Magányba lopóztam Janka társaságából, 's elijedtem, midőn meggondolám, hogy a' leányt feljogosítám, szerelmet várni tőlem, igényt tartani szívemre, melly már más hölgynek nyög édes rabságában. Mit tevék? gondolám megdöbbenve, lángokat gyújtottam e' kebelben, mellyeket nem olthatok, kitettem őt a' csalódás keserveinek, kinzó sovárgás és hasztalan epedés fájdalmainak — kétségbe fog esni a' szelid galamb, ha szerelme erőssé nő szívében irántam, — és meghal! Most a' segély még nem késő; megvalloam előtte, hogy övé már nem lehetek... sirni fog és keservesen szenvedni; de még megnyughatik. Később ez nem menne illy könnyen. Mert a' női kebel — ezt isten forró, önáldozó szerelemre, örök hűségre teremte!... Megérdelem, ha kikaczagtok gondolkozásomért: bohó valék és tapasztalatlan!

Estebéd után, a' holdvilágos éj egy részét élvezni, mindnyájan a' kertbe mentünk. Janka mellettem foglalt helyet. A' többiek vidor csevegésbe merültek, 's alkalmam lön Jankával tanu nélkül szólanom. Ohajtám e' perczet és remegtem tőle. De igazság-szeretetem, szívem egyenessége győzött. Ő boldog jövődörül kezdé szólni szíve elragadtatásában... 's én megszakasztám ábrándait a' valónak előadásával. „Olvassa e' levelet; — mondtam neki — belőle megtudandja szívem állapotját. Én szeretek és szerettetem... Nem gyalázatos vétkes volnék-e, ha a' hű szívet, melly hónapok óta már enyim, és enyim lesz a' sirig, megcsalhatnám?...“

Ő leveletem eltaszítá 's szoborrá merevült. Mint szántam őt! e' szenvedést évekké váltottam volna meg életemből. Egy szó, egy szemrehányó hang nem jött ki ajkain... Felállott mellőlem, és nénje, a' tisztartóné, mellett foglalt helyett... Ugy láttam, léptei ingadoznak. Nénje karját két kezével átkulcsolá 's szép fejét vállára hajtotta... Szegény leány! oh mit tevék könnyelmű önfeledésemmel!

A' tisztartóné egyszerre megszakasztá vidor csevegését, 's nővérehez fordult. „Janka, te roszul vagy, — szólt hozzá aggódó részvétellel — homlokod lánggal égeti karomat.“ Janka hallgatott; fölemelé fejét 's keserű mosollyal tekintett nénje szemeibe; sápadt arcza fájdalmat hasított szívébe. „Valóban, roszul vagy; — szólt ismét a' tisztartóné, midőn nővére szenvedő tekintetét látta — jer, le kell fekünnöd.“

... Éjfél közelgett, 's én nem tudtam alunni; búsulva a' jelenen 's örülve közel kedves jövőmnek, nyugtalanul jártam a' folyosón... Janka ablaka alatt haladtam el. Benn zokogást hallék... Azt véltem e' perezben, hogy nincs ember, ki nagyobb vétket követett volna el, mint én.

— Másnap reggel kocsim a' ház előtt állott; mindnyájoktól szives búcsút vevék. még a' postamestertől is, ki a' háznál megjelent, hihetőleg, meggyőződni róla, ha csakugyan elmegyek-e. Tudtam, hogy ha senkinek nem is, de neki örömet szerzek távozásommal. — Jankát nem láthatám. Tudakozódtam iránta, 's nénje mondá, hogy rosszlléte miatt nem kelhetett föl. Üdvözetlet küldé számomra . . 'S mégis Janka bájos arcza volt, mellyel e' helyen legutolszor találkoztak szemeim. Midőn kocsim indult, félrevonulni láttam egy ablak hosszú leplét, 's megöle Janka tekintett utánam.

De jól van így! vigasztaltam magam, midőn a' faluból távozárok. E' leány engem könnyen felejt, és lesz, a' ki vigasztalja keserveiben. Csak kötelességemet teljesítém . . Vagy nem tartoztam-e ezzel a' leghűbb női kebelnek, melly valaha férfit szerelmével boldogított?

III.

Egy napi utam nem volt unalmas; jövőmről ábrándoztam, multamról gondolkoztam, 's az órák perczek gyanánt szárnyaltak volna el, ha forró vágyam, minélelőbb szeretett Terézem körében lehetni, tűrhetlenségemet föl nem ébreszti.

. . 'S milly bájos volt minden kép azon édesen töltött időszakból, melyet kedvesem társaságában éltem! milly élénken emlékezém a' napra, melyen vele megismerkedém! Áldva legyen emléked, kedves nagynéném! so-hajték magamban . . .

Mert nagynéném volt, ki Terézzel megismertegetett. — Egy napon nála voltam látogatóban. — „Jer, öcsém; — mondá a' jó asszony szíves hangon — kísérj el engem egy fiatal hölgyhöz . . Mulatságod nem nagy lesz, mert ifjúkori barátném leánya három hét előtt temette el férjét, 's most szíve mély fájdalomában nem tud gyászos szavaknál egyebet beszélni . . De az embernek kötelessége, szomorgó felebarátot vigasztalni, 's én örömet felejtetném Terézzel a' mély bűt, melly gyöngé keblét dulja.“

Magam is úgy gondoltam, hogy szomorúakat vigasztalni keresztényi kötelesség, mellynek azonban teljesítése — mint nagynéném-től értém — szép és fiatal özvegy körül nem nagy fáradságba kerül.

Magánosan találtuk az özvegyet. Egy vig francia regényt olvasott, melly ajkait némi mosolyingerrel zaklatá még akkor is, midőn teremébe léptünk . . . Szegény özvegy! — gondolám magamban — milly szerfelett mély lehet szíve bűja, hogy e' gyásznapiakban illy olvasmány által kénytelen enyhülést és földerülést keresni! . . 'S az özvegy olly szép volt! arczrózsái olly élénken virulók! szemtüze olly lankadhatlanul forró! egész termete olly bájos, olly kellemeli! . . Ki ne viseltetnék fájdalma iránt a' legnagyobb részvéttel?

Az én részvétem valóban nagy volt!

„Mint sajnálkozom gyászodon,“ szólott nagynéném az özvegyhez.

„Ah, én vigasztalhatlan vagyok!” sohajtott a' kesergő özvegy, és patyolatkendőjét égő szemeihez emelte.

Részvételt tekinték e' szemekbe, 's ők részvétemért hálásan nyugvának tekintetemen.

„Derék férjed olly korán hunyt el!” folytatá nagynéném vigasztaló beszédét.

„Élete virágában!” sohajtott az özvegy. — De én e' szavakat csak a' fájdalom által sugallottaknak találtam, mert nagynéném-től tudám, hogy az elvesztett férj, kit a' tizenkilencz éves szép özvegy olly mélyen gyászol, épen élete ötvenedik évét tölté be.

„A' férfiak legjobbika, legszivesbike volt!” sohajtott az özvegy reszketeg hangon, és ismét kendője után nyult, hogy kitörő könyeit felszáritsa. . . Heves mozdulatában, melyet fájdalma mély érzetében tön, a' kendő földre sikamlott térdéről; — én utána nyultam, kezébe adám 's szánakozó részvétemtől elragadtatva, vigasztalólag szoritám meg patyolatkezét. . . . Hálásan viszonzá a' kézzszorítást 's szemeit ollykép nyugtatá rajtam, mintha iménti szavaiért, melyek elhunyt férjét mondák a' férfiak legjobbjának, legkedvesbikének, bocsánatot kért volna. . . 'S én szemeim egyetlen pillanatával adtam értésére, hogy szivemből kész vagyok megbocsátani.

Az özvegy ablakait virágok övedzék, köztök egy gyönyörű hortensia. — Nagynéném nagyon szerette barátnéja egyetlen leányát, 's mindenkép iparkodott vigasztalni. A' beszédnek új fordulatot adott; a' halálról az életre, enyészésről a' virágokra tért. . . .

„Ah! — sohajtá ujjal az özvegy — ez egyetlen vigasztalóim is elhunyt férjemre emlékeztetnek. Ő szerfelett kedvelé a' virágokat! órákig tudott elbabrálni e' hortensióval, melly mindenek közt kedvencze volt. . . 'S valóban, a' hortensia a' virágok legkedvesbike! Csak ez emlék miatt is örökre első marad előttem.”

„Valóban első is azok közt, mellyek illattal nem bírnak, — bátorlodám megjegyezni — de az illatosok közt ki tagadhatná meg a' rózsától a' királyságot?”

„Ah, az illatosok közt kétségkívül a' rózsa az első, — szólott hozzám az özvegy — sőt — folytatá tovább — mennyiben a' virág illat nélkül becsesel sem bír, a' rózsa valóban királyné mindenek felett!” És elhagyva a' hortensiót, a' terem másik ablakába mentünk, mellyben gyönyörű rózsátó illatozott.

Nagynéném, a' pamlagon ülve maradt. Én használám az alkalmat, 's elemés hasonlítást mondék el a' rózsa nyíló virágai 's a' szép özvegy gyönyörű arcza közt. . . Olly hálásan köszöné tüzes pillanatával vigasztalásomat! . . . Valóban érzem, hogy e' szép hölgy körül helyzetem veszedelmes.

Nagynéném, mint Teréz második anyja, egészen otthonosan viselé magát, 's általa én is teljes bizalmasságra bátorítottam. . . A' zongorához léptem, melly nyitva volt. Azt gondolám, Beethoven hathatós gyászindulóját találandom a' kótatámon; de családokoztam; egy vig olasz opera állt rajta. . .

Ki tagadhatná meg, hogy a' nők az önvigasztalásban is szintolly elmések, mint a' milly könnyen tudják a' férfiak buját eloszlatni, — gondolám ismét — 's elragadtan tekinték a' perczről perczre nagyobb ígéretet gyakorló hölgy felé . . . Egyik sziv megérti, ha a' másik sziv igaz részvétellel van iránta, 's a' szép özvegy megérteni látszott engemet.

Két órát igen kedvesen töltöttem el . . . ,Szegény Teréz! — sohajtá szíves részvétellel jó nagynéném, midőn őt haza felé kísértem — mint sajnálom e' szenvedő kedélyt! Olly mély bú keseríti gyászoló szivét; — nem láttad-e, mint vannak felszáradhatlan könnyel telve szemei, milly hervatag és halál-sápadt arczainak színe! . . Félek, hogy mély fájdalma még kórággyra vetendi a' kesergőt!

Meg kell vallani, hogy — bármily nagy részvétellel valék is a' szép özvegy iránt — arczain inkább viritó rózsákat, mint öldöklő bú sápadt színét láttam, 's szemekének inkább igéző tüze tűnt fel előttem, mint a' könyzápor, mellyel azokat nagynéném ellepetteknek képzelé.

Másnap keresztényi kötelességem érzete feszülten tartá keblemet. Türetlen volt előttem, hogy a' szép özvegycet mély bú eméssze, 's ellenállhatlan vonzalmat éreztem magamban, mindenkép vigasztalására lenni . . . Elin-dultam nagynénémhez, megkérdezni őt: valjon nem volna-e jó, az özvegycnek ismét vigasztalására mennünk? . . . De utközben más jutott eszembe: hátha nagynéném azt gondolja, hogy e' keresztényi buzgalom inkább saját magam, mint az özvegy vigasztalása miatt támadt bennem? . . . Ejh, illy meg nem érdemelt gyanunak nem tehetem ki magamat . . . Inkább egyedül megyek Terézhez.

De erre nézve is haboztam . . . Nem fog-e a' szép özvegy tola-kodónak tartani? . . . Azonban meg nem állhatám, hogy legalább háza felé ne vegyem utamat.

Felpillanték, 's ott láttam őt, mint ápolja a' rózsatőt, melly most tegnapi helyéről a' másik ablakba, a' minden felett kedvelt hortensia helyére, volt át-cserélve . . . Tudtam, hogy ez ablak egészen pamlaga közelében van; — az illatt miatt történt e' csere, gondolám.

És olly édes mosolylyal pillantott le rám, mintha hálálni akarta volna, hogy vigasztalási vágyom legalább háza közelébe vonzott . . . 'S ha már ezt is olly hálásan veszi, gondoltam továbbá, mint fog örülni, ha egyene-st látoga-tására megyek? . . . 'S milly nagy fürgeséggel tudtam a' lépcsőkön fel-haladni!

Újra két egész órát tölték társaságába . . . 'S milly szép, milly élvteljes két óra volt ez! . . . Szivem hevesen feldobogott, midőn mostani utam alkal-mával erre visszagondolék, 's minden édje mellett ábrándaimnak, mellyekkel

utamat rövidítém, lehetlenn volt megállanom, hogy a' kocsist gyorsabb haladásra ne szólítsam.

El tudnám mondani, mikép töltöttem minden perczt e' két órának . . . Egy egész óráig ültem a' széken pamlaga előtt, és ekkor ez óra rövid percznek látszott előttem. Azonban, bár közel valék a' pamlaghoz, mellyen ő bájos pongyolán ömleszté el igéző tagjait, a' milly röviden mult az idő, annál hosszabb- és nagyobbnak látszott előttem a' tér, melly tőle elválaszt . . . Hogyan történt, nem tudom; de ellenállhatlan vágy ragadott meg, e' tért keskenyíteni. És keskenybitettem . . . A' gyászöltöny alul piczinyke lábhegy látszott a' padolat szőnyegén nyugodni, szemeim rá tapadtak — és térdeimet közel helyeztem a' szőnyegre e' lábhegyek mellé . .

Igen, ott térdeltem a' bájos hölgy előtt . . . Mondom, érzelmem ellenállhatlanul ragadt magával . . . 'S ő, a' kegyes, nem szökött fel, nem sujtott le kegyetlenül büntető tekintetével, nem utasított el, nem hagyott magamra vigasztalhatlanul.

Mert vigasztalhatlan lettem volna! Hiszen szívem dobogása hallható volt, szemeim könybe lábadtak, homlokom égett, tagjaim reszkedtek, és fuldokla hangom, midőn mondtam neki, hogy látása első perczétől fogva kimondhatlanul szeretem őt! . . 'S mégis különös hatása van a' dolognak a' gyöngye emberi szívre! Az ő kezeit is reszketni érzém, 's e' reszketés szilárdságot öntte az enyimekbe; az ő szemeiben is könyek, a' szerelem édes forrásu könyei, jelentek meg, 's általok felszámítva lőnek az én könyeim; az ő hangja is olly alig hallhatólag sutogó lön, 's ez bátorságra buzdította az én ajkaimat . . Igen, bátor lettem és egészen merész: öt perczig térdeltem előtte, 's most kárpótlásul a' pamlagon foglaltam helyet, és ismétlem szilárd, teljes hangon: „Terézem! minden felett szeretlek!“ 's karom, melly imént reszkete, most olly biztos nyugalommal fonódott a' legkecsesebb termet körül . .

Ah, szép nap volt ez, szép az élvezetben, szép a' visszaemlékezésben! . . . 'S utána egy egész hónap következett, olly boldog, olly üdvözítő! . . . Nagynéném megtudta, milly jó sikerrel voltam a' bájos özvegy vigasztalója, 's örült, hogy forrón szeretett barátnéja kesergő leányát visszanyertem a' boldog életnek. De az én örömöm sokkalta nagyobb volt, mint nagynénémé.

A' fürdői időszak következett. Nagynéném beteges volt, 's Mehádiára kellett mennie. Én nem kísérhetém; dolgaim a' megyéből távoznom nem engedének . . És ő áldott jó szíve boldog reményeiben engem és Terézemet már egy páru tekintett; — Terézt mint leányát, engem mint fiját kedvele . . . Hogy egyikünket birja maga körül, kedvesemnek kellett követni őt.

Az elválás nehéz volt, keserves, és könyek kíséretében történt. De esküjét bírtam Terézemnek, hogy szerelme kiolthatlan, hűsége sírig tartó, 's hogy én leszek egyetlen gondolata, emlékem a' távolban folytonos vigasztalója. Elváltunk; de sűrű levelezésünk szakadatlan kapcsolatot tartott fel közöttünk . . .

Ez idő alatt kellett egy hetet falun töltenem, hol Jankával, a' leányok legkedvesbikével, legártatlanbikával megismerkedém . . . Szegény jó leány! tán évekig fogja a' sebet viselni, melyet keménységem okozott szívének . . De tehettem-e máskép? megszeghetém-e hívségemet a' hölgy iránt, ki hozám a' legönáldozóbb szerelemmel ragaszkodott, 's ki állandóságomra, az idő elsőbbségénél fogva is, teljes jogot birt? . . . Pedig én adott szavamat, szerelmi eskümet meg nem szegném soha!

IV.

E' képek édes emlékü multamból tevék utamat röviden kellemessé . . . Alkonyat felé volt, midőn a' városba érkeztem. Tűrhetlen forró vágyam alig engede időt uti öltönyimet másokkal cserélni föl, 's a' szerelem szárnyain repültem Teréziámhoz.

Nem volt magányosan! . . Éreztétek-e már valaha a' kint, midőn hosszabb elválás után telt szívvel repültök egy imádott kedvesnek üdvözlétére, midőn ezer szavai a' zajgó érzelmeknek tolulnak ajkaitokra, 's végre idegenek társaságában találjátok őt, kik előtt, midőn olvadontok, hideg bókot kell tennetek, hideg üdvözlétet mondanotok, 's még csak egy illedelmi csókot sem merészelték a' szeretett kézre alkalmazni, mert félték, hogy sovár ajkatok hosszas ideig talál a' kezén megragadni, 's árulóivá lesztek sajgó érzelmeknek?

„Az orvos van nála!” mondá a' cseléd, unszolásomra.

„Tehát beteg?” kérdém elhalványulva. De a' válasz kitérő vala . . . Nagyon rosszul kell lennie, sohajték magamban, mert a' cseléd szavaiból úgy veszem ki, titkolóznak előttem; nem akarnak szomorítani.

Gyorsan nyitottam a' szobába . . . Teréz a' pamlagon ült, az orvos éppen akkor foglalt széket mellette 's a' szép jobbot kezeiben tartá, melyet azonban bejöttömmel hirtelen elbocsájtott . . . 'S vélitek-e, hogy legkisebb gyanu vagy féltékenység zaklatá szívemet? Öszinte lelkem távol volt ettől! . . . Hiszen Terézem beteg, 's az orvos üterét tapintotta . . .

Nem tudom, mint közeledtem a' pamlaghoz, mi szót szoltam üdvözlétül; mozdulatom tán félszeg, ejtett szómnál talán balga lehetett, mert az orvos ajkai körül sajnálkozó gúnymosolyt láttam . . De mit törődtem volna én gúnynyal és sajnálkozással? hiszen Terézem szenvedett, nagyon szenvedett, látszott ez a' zavarból, mely egész lényén előmlé beléptemkor, a' rejtekező pillantásokból, melyekkel szemét hol az orvosra, hol a' földre szegezé, 's a' bátortalan-ságból, — mert nem meré a' bájos szemeket felém lobogtatni. . szeretetre méltó angyal! e' titkos sohajtást fojtám el magamban, jó szíve titkolja előttem szenvedését, mert tudja, hogy fájdmát kétszeresen szenvedém! . . . Imádtam volna őt!

Egy perczre félrementem, hogy ne lássam a' sajnált beteget: ... szegyeltem volna magam, ha az idegen orvos meglátja a' könyvet, mely önkénytelenül tolult szemeimbe. — Véletlenül a' tükörbe pillanték, mely a' szoba másik részében a' pamlaggal szemközt vala... 'S Terézem keze ismét az orvoséban nyugodott, sokáig, mozdulatlanul... 'S engem uj fájdalom gyötört. Nagy bajának kell lenni, gondolám, különben e' gondos vizsgálat vérkeringése iránt nem volna olly nagyon szükséges, — 's ő mégis titkolózik előttem!... Terézt sohajtani hallám, 's az orvos utána sohajtott... Kétségem nem volt, hogy az ő sohajtását fájdalom, az orvost aggodalom szüli a' beteg állapotja iránt... Nem tűrhethén tovább e' titkolózásszülte bizonytalanságot, hozzá léptem 's részvéttel kértem: beteg-e, nagyon beteg-e?

Helyette az orvos válaszolt, 's válasza aggodtató volt. Veszedelmes meghülés — ugymond — mely sorvasztó kórt hozhat maga után; gondoskodni kell, hogy a' vér ujra előbbi ép keringésébe hozassék... Kérelmekkel ostromlám az orvost, 's ő mindent ígért... Még darabideig maradtam, 's vártam az orvos távozását, hogy legalább néhány szót szólhassak Terézemmel magánosan... De az orvos nem távozott, 's némi jelekből úgy vettem észre, hogy tán az én távozásom váratik. 'S ezt megtevém.

Másnap korán reggel az orvos lakán valék. Fiatal férfi volt ez, városunknak uj lakosa, ki Terézzel a' fürdőben ismerkedett meg, s őt már ott is gyógyította... Kérésekkel ostromlám őt, hogy kedvesem körül fesztse meg tudományát 's ne kíméljen semmi fáradságot... Ő mindent ígért, 's a' homoeopathiát ajánlotta. — Mondám neki, hogy Teréz látogatására megyek, 's ő azonnal megtölte egy kis finom dobaszt parányszereivel 's kért, hogy vinném magammal a' beteghez. A' dobasz gondosan bepakolva 's lepecsételve volt, midőn kezembe adá, mert — ugymond — a' benlevő szerek erőt vesztenek a' levegő érintése által.

Siettem Terézhez, 's ő megköszönte szíves fáradságomat... Mondám magamban, hogy nagyon kell szenvednie! szóm nem birtédes mosolyt csalni e' kedves ajkakra, tekintetem nem bírá örömszikrákra fellobogtatni a' kedves szempárt, csókjaim nem fölmelegíteni e' hideg szép kezét; 's ha felbátorodva vagy hevemtől elragadtatva, ölelésre tártam ki karomat, fájdalmas sohajjal vonult el tőlem... Gyöngült testének tán a' szeretet érintése is fájdalmat okozott.

Két hetet töltöttem így bú 's szenvedés közt. Egyéb dolgom nem volt, mint Terézemet látogatnom és az orvoshoz járnom... Gyakran vittem tőle kedvesemhez az orvosságot, 's olly gonddal rejtegetém a' lepecsételt dobaszokat, hogy még a' szellővel sem hagyám érinteni, nehogy a' jó szerek erejükből veszítsenek. Az orvost ez idő alatt alig láttam kétszer Terézemnél. Figyelmeztettem 's nagyobb gondosságra kértem őt; de ő megnyugtatót; jelenléte — ugymond — nem annyira szükséges, a' beteg már jobbuló félben van, csak szorgalmasan éljen a' rendelt szerekkel.

Ez idő alatt jó nagynénémet láthatám, őt a' nyári gazdasági munkák folyást falusi lakán tarták, mely a' várostól félnapi járásnyira volt, . . . 's hogy vehettem volna most időt magamnak, őt e' távolságban meglátogatni, — most, midőn minden percemet a' szenvedő Teréz közelében vágytam volna tölteni?

Véletlenül temett atyám a' városban. Elrémültem, midőn felszólított, hogy azonnal utra készüljek, mert Pestre kell mennem vele 's a' nagy befolyású Nospolya tanácsos lársaságában.

Szabadkoztam . . . Hasztalan volt! Oh, atyám olly kérlelhetlenül szigorú férfiú! ő felőlem, mint egykor nagyra menendő tisztviselőről, a' legfellengzőbb reményeket táplálta, melyeknek mindent, még enmagamat is, kész lett volna feláldozni. 'S e' rögtöni ut most épen éredekemben tétetett . . . Esdeklés által kísértém szívét meglágyítani; de előtte csak a' gondolat is, valami ollyast akarni, mi a' tanácsos-pártfogónak nem tetszheték, borzasztó volt. — Még csak meg sem szökhettem, a' mire valóban nagy kedvem lett volna, mert folyást szemmel tartott; . . . könnyes szemmel málháztam be ruháimat.

Két óra mulva a' tanácsos elvégezte a' városban látogatásait, 's azonnal kocsira ültünk . . . Ut ennél keservesebb nem lehetett!

Épen kikanyarult kocsink a' városhól, midőn mellettünk egy födeles-hintó robogott el. Rápillanték, 's magamon kívül riadtam, megálljt a' kocsisnak, 's kiszöktem ülésről . . . Mind a' két kocsi megállott, 's én, odahagyva a' magunkét, a' másikhoz szaladtam . . . A' vér fagyott meg ereimben, midőn benne az orvos mellett egy papot láték; sápadtan a' kocsi ajtajához dültem, 's lelkendezve kérdezém: ha olly reménytelenül roszul van-e Terézem, hogy már a' halálra akarják előkészíteni? A' pap csudálkozva nézett rám; azonban az orvos mindenkép nyugtatott és csilapított, 's elmondá, hogy Teréz nemcsak veszélyben nem forog, hanem egészsége majdnem egészen helyreállott, 's most nem orvosi kötelességében, hanem baráti látogatóul megy a' pappal együtt Terézhez. Minden rábeszélő tehetségét elővette, csakhogy megnyugtasson.

Atyám nem tudta mire magyarázni különös magamviseletemet, leszállott a' kocsiból és haraggal lépett hozzám. Parancsának nem volt erőm ellenszegülni. Forrón szoritám meg az orvos kezét, ezer üdvözetet bízam rá Terézemhez, és esdekeltem, hogy körülé semmi fáradságot ne kíméljen. Mint örültem, midőn mindent olly szívesen ígért!

Csak meg kell vallanom azt is, hogy az első éji állomáson kísérletet tevék, atyámtól titkon viasszaszökni. Már szekerest is fogadtam. De az öreg szolga árulóm lett . . . Milly szemrehányásokat kelle atyámtól kiállani! Többé szökésre gondolnom sem lehetett!

Utunka' kétségbeesésig sokáig tartott! Két egész hónapig hurczolt atyám egyik helyről a' másikra. 'S miért? hogy a' hatalmas tanácsos kedvét teljes mértékben megnyerjük, hogy iránta szolgálati készségünket napnál világosabban bebizonyítsuk. — Csak egy hétig maradtunk volna egy helyben, hogy választ kaphassak Terézemtől leveleimre, melyeket én majd minden

postahelyről küldöztem hozzá. De nem! A' tanácsos egy ősi jószág visszanyerése után fáradozott; Magyarországbán, Ausztriában, sőt Olaszhonban is városról városra, helységről helysége száguldoztunk megállapodás nélkül; hol egy híres ügyvéddel értekeztünk, hol valamelly levéltárból okiratokat másoltattunk le, hol tanuvallomásokat hallgattatánk ki, hol ismét bizonyágleveleket szedtünk össze hiteles személyektől.

Valahára visszaérkeztünk Budapestre. A' jó tanácsos hálát mondott atyámnak szíves közbejárásáért, velem teljes megelégedését nyilatkoztatá, azon szíveséget, mellyet fontos ügyében íránta az egész uton olly teljes készséggel tanusíték, örökké emlékében ígérte tartani, 's biztatott pártfogásáról... Végre elváltunk.

Atyám kinyilatkoztatá, hogy a' fővárosban kell maradnom, 's hivatalpályámat a' tanácsos védszárnyai alatt megkezdenem. Hasztalan volt minden kifogásom, hogy én bureaui hivatal viselésére de legkisebb kedvet és hajlandóságot sem bírok; — beszédemmel csak haragját ingereltem. Hosszu kérelem után sikerült annyi kegyet kinyernem atyai szívéből, hogy egy hétre megengedé szülővárosom vidékére távozhatom.

(Vége köv.)

SZILVESZTER ÉJÉN,

1844-ben.

Zúg a' harang; még néhány pillanat,
'S egy év merül a' multak ködönába;
Sirján újabb áll: Izis fátyolába
Burkolva, mellybe Isten az, ki hat.

Mit rejt? Dicsőség 's üdv-e, a' mit ad
A' bús Magyarnak sok gyászév díjába?
Nem küzd-e ismét e' nemzet hiába,
'S karolni nem fog lenge árnyakat?...

Döbbenve áll a' honfi. Kebelét
Vad kétkedések kinja tépi szét:
'S a' multba nézve — lankad szép reménye!

El csüggedés, el! — Él még a' Magyar;
'S ha hont, szeretve, tenni kész, akar:
Virad reá még szebb kor égi fénye.

Császár.

N É P D A L O K.

I.

A' Dunában megfürödtem,
Barna fiból szöke lettem;
Ide hát, ki szökét kíván,
Nincs énnékem semmi hibám.

,Kit barnának szült az anyja,
Barna színét el ne hagyja;
A' legény nem vászonfajta,
Hogy fehérítsenek rajta.

De kit isten úgy teremtet,
Hogy szökének nevelkedett,
Mi tagadás, kapok rajta,
Mert a' szöke uri fajta.'

Czuczor.

II.

Árva vagyok, mint a' fűszál,
Mert árvának a' virágszál?
Mért szegénynek tollas kalap,
Ki más kenyérébe harap?

Fija vagyok az apámnak:
Hejh, nem ura a' nyájának;
Ingyen szolgálom ő kemet,
Hejh, mégsem ad rajtam semmit.

Bocsásson hát a' világra,
Ne legyen gondja fiára:
Nagy a' világ, lujdoshatom:
Jóra fordul tán még sorom.

Tamásy Ágoston

D A R Á Z S O K.

I.

M Á R T Á S I O R V O S U R.

Olly világban élünk, hol minden ember többet tud, mint tanult, azaz: ollyan do-
loghoz is ért, miről azt sem tudja, talpánál vagy üstökénél kell-e azt megragadni?

— Tudomány és művészet szinte hemzsegnek a' charlatanoktól. A' ki szavaimban kétlik,
— ám forduljon meg bizonyos pompás termekben, vagy akár a' czinkotai helységház tég-
— lapadlatu szobájában, mindenütt állításom leggyönyörűbb példányira fog akadni; mert
nyakunkba vetik ezek magokat, mint Krebszné asszonyiség Krumm Eliáséba, vagy
— köntösünk gallérába ragaszkodnak, mint a' debreczeni sár a' gyapjuszékér küllőibe.

Eddig legtöbb charlatant az orvosi tudomány nevelt: ezt a' charlataneria
apjának lehet nevezni. A' hécsitől kezdve egészen le a' paduai egyetemig —
hogy t. i. a' catholicus bajor- 's a' pogány törökországi szélek közt maradjunk —
minden orvosi kar évenként egy legio okleveles Dulcamarát küld a' világba, ki a' vé-
letlen sikernél istenítésre, tudatlanságánál pedig a' sirásó felebaráti szeretetére szá-
molhat. — Kivételek, 's pedig igen dicséretes kivételek, mindenütt vannak 's azért
igen sajnálnám, ha valaki Mártási orvos urat épen köztünk keresné és — meg-
találná!

X. grófnál tánczestély volt: a' méltóságos ur, a' kinos divatnak hódolva, paragnevezett „literátor”-t is meghítt — parádénak! Különös pártfogásból, mit, köztünk mondva, „Estikéim”-nek köszönhetek, melyek a' méltóságos asszony balzacján, magyar könyvhöz illőleg, felvágatlanul hevernek, én is bejutottam a' választottak körébe 's azon rendkívüli kitüntetésben részesültem, hogy darabideig a' tükörsima padozaton korecsolyázhassam 's a' mellettem és körülöm suhogó antivedegyleti atlaszruháknak jobbra balra mely bókocskákat csapva, kileshessem az alkalmat, midőn a' szárnyajtókon ismét oly észrevétlenül, a' mint bejöttem, kiosonhassak. Azonban az ember, kivált a' magyar ember, igen sokat föltesz magában, mit mások végeznek el, a' mi egyébiránt, keleties természetünknel fogva, nem volna ugyan nagy baj, csak azután köszönet is lenne benne.

A' sors, vagy a' fátum — nem tudom, mikép nevezik jobban magyarul a' konkolyt, mely buján sarjadjik az emberi élet letarlózott örömvirányiban — egy érzékeny lelkű kisasszonyra buktatott, kit a' nemzeti színház egyik páholyából ismerék, hol őt rendesen láthatni, ha a' mandzsurban bérletszűnés van. Melusina kisasszony ugyan túlhaladta már a' tizenhatodik évet, de a' negyvenediket azért még egészen el nem érte. Illy hölgypéldányoknál rendesen az a' szerencsétlen szerencsém szokott lenni, hogy mindenkor akaratom ellen a' hódító szerepét kell rögtönöznom, kinek ostrom nélkül megadják az előbb olvadékonny, most omladékonny szivecskét, minek szerelmi táborozásimkor eddig épen annyi hasznát vettem, mint a' sebesen haladni akaró tábornok a' társzekerek 's — remondák hosszú vonalának.

„Ah, ön is itt? édes Frankenburg ur!” — sipegett a' kisasszony, midőn egy hoszsú számfeltes háta mögött, hova ijedtségemben retiráltam, megpillantott. — Charmant! oly ritkán lehet önt látni, pedig egy újságírónak mindenütt jelen kellene lenni, hol valami látni való van. 'S ezzel keményített szoknyáit illesztgetvén, egy széles karszekében kiterpeszkedék, mint a' páva, ha sátozt von.

Ijedtségemből még nem térvén egészen magamhoz, némán hajlogatám magamat a' nyolczadfél lustrumos előtt 's bábel-fejékén keresztül sovár pillantatokat röpiték a' mellékteremben dúsan fölterített asztalra, mely az illetén estélyeket leginkább teszi — éldelhetőkké. De Melusina kisasszony bűvös köréből nem lehetett oly hamar megszabadulni: inkább sikerült volna ez egy fiatal írónál, ki munkái felolvasásával akár bennünket megtisztelni, vagy egy nyakas hitelezővel, kivel a' váciutczában véletlenül találkozunk, miután otthon vagy tiszter keresetlűk magunkat.

„Á propos, édesem! (ez az édes oly keserűen éré füleimet, mint mikor azt a' férjhez intézi kedves neje a' — divatárusnő contójával;) látta-e ön azon nagy embert, azon csudaorvost, ki nem rég Pestre jött lakni 's ezen rövid idő alatt közbeszéd tárgyaúl szolgál valamennyi salonokban? . . de mit is kérdek ezt egy újságírótól? ön bizonyosan tud és hallott már valamit fölé 's oly szíves leend . . .”

„Mit sem tudok” — mentegetődzém oly izetlen képpel, minő R. barátomé volt, midőn az akademiái választásoknál megbukván, valaki azt kérdé tőle: megválasztották-e levelező tagnak? Nem volt nehéz kitalálnom azon csudaembert, kit Melusina kisasszony érteni méltóztatott; mert ha nálunk egyik salonban valakit felkapnak, az biztosan számolhat rá, hogy a' többi kilenczben is hasonló szerencséje leend — darabideig, t. i., míg a' butorok nem változnak: 's azért igen természetes, hogy az illy percznyi szeszély embereit hamarabb megismerjük, mint a' legalaposabb tudományu férfit, ki, mint az aranypor, mely aknában rejlik, midőn a' csillámkó mindenütt utunkba tolakodik.

„Lehetetlen” — folytatá Melusina kisasszony 's ében legyezőjével egy mellette üresen hagyott székre mutatott. Gépíleg helyet foglaltam, azon édes meggyőződéssel, hogy az, ki e' széket üresen hagyá, nagyobb szerencse fíja volt, mint én. „Lehetetlen! ki nem ismerné doctor Mártásit, azon hőkeblű, nemesszívű emberbarátot, ki, miután egész Európát beutazta 's a' vadembereknél csudatettei miatt majdnem eleven testtel

megsüttetett csupa tiszteletből, most városunkba költözött, 's egyik kórágytól a' másikhoz sietvén, mindenütt mentő angyal gyanánt jelenik meg a' szegény betegeknek, kikről más orvosok már régen lemondtak. Ő előtte nincs nyavalya, nincs baj, mely halálos volna . . .

„Nagysád elfelejté, — sohajték rekedt fuvolyahangon — hogy a' szerencsés még önnök szemeit nem látta.“

„Önt mindig csintalan embernek ismerem“ — szemérmeskedék a' kisasszony 's szeretett volna elpirulni, ha az ujjnyi vastagságu máz ezt megengedi.

„Csak azon számos betegekre hivatkozom, kik nagysád szemeibe tekintettek“ — válaszolék gonoszul kötekedő udvarisággal. Isten tudja, olly desperatus hangulatban valék, hogy Melusina kisasszonyt még a' medicei Venusnak is elnevezem, ha ez által tőle megszabadulhattam volna.

De bajom mindinkább növekedett . . . Melusina ködszürke szemeiből olly epedő pillantatokat álgýzozott felém, hogy egész testemet hideg borzadás futotta végig. Az ijedség tetőpontját azonban csak akkor érem el, midőn a' keményített ruhákat suhog-ni hallám 's a' kisasszony közelebb erőlködék hozzám simulni. Oh, ti széles területű oudinot-szoknyák! soha nem érzém annyira jótékonyágatokat, mint midőn Melusina kisasszonyt tölem felőlnyi távolságban tartottatok. Édes istenem, milly tragicomicus vala azon percz, midőn a' gyöngye hölgy nem birván többé közelebb simulni hozzám, hóborkos kezeit manoeuvriroztatá körülem 's lassu sohajra nyitván meg a' lehetőségig piczinyre szorított ajkait, utánozhatlan hangnyomattal susogá felém a' legyezőnyilások közt e' borzasztó kellemetességű szavakat: „Az istenért, mérsékelje magát, kedves barátom; a' szégyen megölne, ha valaki e' teremben csak gyanithatná, hogy ön . . . A' többit szemérmesen lesütött szemei mondák el.

Ez már legmerészebb képzetimet is túlhaladá, 's mivel gyomromat inkább féltém, mint szívemet, tanácsosnak tartám, a' gonosz tréfával felhagyni. Egy bátor, vagyis inkább elszánt köhégeselés után előbbi beszédünk fonalát felkapván, a' csudaorvosra tértem.

„Csak most jut eszembe; valóban, épen most, — mondám, tettetett üdülést szinelve szórakozásomból — hogy Mártási urat ismerem, ki valóban rendkívüli férfiú . . .“

„Oh, igenis;“ vága szavamba a' kisasszony 's egy köszönő pillantatnak tetsző szemhunyorítással jutalmazá meg azon gyöngéd figyelmemet, mellyel tusakodó szív-érzelmei iránt viseltetém. Igen; az ő pillantata behat a' természet legmélyebb titkaiba; ő mindent tud, mindent lát, mindent hall . . . előtte nincs titok, nincs lehetetlenség . . .

„Igaza van nagysádnak, — folytatám ironiai mosolylyal — még azt is tudja, miről más közönséges emberek nem is álmodoztak 's mit ő a' konokhitűeknek mindenkor kész olly világosan megmutatni, mint a' minő világos az, hogy kétszer kettő — öt! Ő mindenesetre rendkívüli ember; olly tünemény, minőt a' nagy Napoleon 's Weil Fülöp után Europa csak minden században egyszer szokott teremteni.“

„Ugy van! bizonyítá a' hölgyecske csillogó szemekkel, mikből kiolvasni lehetett, miszerint Melusina kisasszony minél előbb beteg szeretne lenni, hogy a' csudaorvos által gyógyíthatassa magát.

„Sőt a' legmerészebb fogalom is messze marad a' való ságtól, — folytatám alig elfojthatott gunnyal. — Ő nem ismeri a' betegséget, mert mihelyest valahova belép, azt azonnal kiűzi a' szobából, 's a' hol ő lakik, ott a' sirásónak ugyancsak vékony falatok jutnak. S — városában, mellynek mintegy ötvenezer lakosa van, a' doctor ottléte alatt egész álló évig csak tíz ember halt meg 's ez is csak azért, mert restauratio alkalmazá algyonütötték egymást. — Mi volt ezen csudaemberhez képest egy Hippocrates, egy Galenus vagy egy Theophrastus Bambastus Paracelsus ab Hohenheim? nyomorult kontárok, hitvány pilulahősök!“

„Ugyan kérem, kedves barátom, ezen urak mind Pesten laktak? — kérde szeretelméltó naivsággal a' kisasszony.

„Azelőtt, igenis; — válaszolék — de miután nálunk minden beteget meggyógyítottak, Soroksárra mentek praxisra.“

Olvasóim bizonyosan tulzásról fognak engem vádolni Melusina kissasszony ellenében, kit nem képzelhetnek annyira hülehtűnek, hogy szavaimba, mint bizonyos part-csapatok a' mesteréibe, megesküdjek. De ismerik-e önök az éretlen lelkesedést, melly óriássá növeszti a' szunyogot és hidat épít a' Gellérthegy legmagasabb fokától a' pesti városház tornyáig? Valjon nem lehet-e némelly emberekkel még azt is elhitetni, hogy Elsér Fanni egyik világgyólyóról a' második pirouettíroz's a' nádírponton a' legcsudásabb éntrechat-okkal ragadja el — a' fehér medvéket!?

„A' mint mondam, édes nagysád, — folytatám dicsbeszédemet — a' nevezett urak, kik, köztünk mondva, eddig az orvosi tudomány csillagainak tekintettek 's pedig nemcsak itt Pesten, hanem még Kerepesen, Tétényben és Budán a' várban is, Mártási ur előtt olly parányiakká törpülnek, mint a' kis H. a' nagy Vörösmarty előtt.“

„Nem ismerem ezen jó urakat . . “ mondá kérdőleg a' magyar salonhölgy.

„V e r s í r ő k, — felelék keserű gúnynyal — Pesten laknak 's a' nemzeti körnek tagjai. — De térjünk vissza dívtorvosunkhoz. Megfoghatatlan, minő csudákat visz véghez ezen Mártási ur. Csak néhány példával szolgálak nagysádnak: X. ur halálos ágyán fekszik, háziorvosa valami szert csepppekben adott be neki, ekkor megjelenik Mártási ur, az orvost elkergeti 's a' betegnek ugyanazon szert p o r o k b a n adja be 's — oh csudák csudája! félóra mulva a' beteg mindkét lábával egyszerre kiugrik az ágyból 's este a' nemzeti casinóban a' legújabb bokortánczot aprózza egy aszkóros kisasszonnyal, kit Mártási ur szinte akkor reggel mentett meg a' halál torkából.“

„Csudálatos!“

„Y. ur már két óra előtt meghalt; Mártási ur véletlenül betoppan a' szobába 's életmentő szereiből két cseppet önt a' halott szájába 's — ime! — a' halott még egyszer fölnyitja szemeit, 's megpillantván Mártási urat, megfordul ágyában. Mártási ur az özvegyet vigasztalja 's a' nagylelkűleg elutasított ajándékot zsebébe dugván, az ajtónál kioson.“

„Hihetetlen!“

„A' kancsal szemek gyógyításában is igen szerencsés Mártási ur. A' minap egy rendőrt, ki eddig egyik szemével a' fogolynak kezére, a' másikkal annak zsebére nézett, annyira helyreállított, hogy a' rendőr most már mindkét szemével a' zsebre néz! — Szóval, ő csudákat művel . . a' betegek már azon hírre is, hogy közeledik, ijedtségökben mind meggyógyulnak. Hol van orvos, ki illy bűvérővel dicsekedhet?“

„Sehol az egész világon; — mond Melusina kisasszony göresös extasisban — más orvosok örülnek, ha betegek vannak, ő iparkodik azoktól megszabadulni.“

„Hátha még a' kórágynál látná őt, nagysád; ha féltuczat tanítványinak, kiket rendszeren ő szokott fizetni, miért is rendkívüli professornak nevezik őt, leczkét ad a' boncz- és tagficzamadás mesterségében! ? Utánozhatlan ékesszólással taglalgatja a' körülbámszkdók előtt a' betegség okait és hatását 's a' világ minden ismeretlen nyelvén előszámálja azon ezerféle gyógyszereket, mellyek mindenkor csálhatatlanok 's jelenleg csak történetesen okozák a' beteg — h a l á l á t. Elsorolja, hány ezer beteget gyógyított meg, kiknek felét sem látta, hanem csak nyavalyájukat, vagyis inkább annak symptomáit mondatá el rokonaik és barátaik által. Panaszolkodik, hogy százezerfelé kellene oszlania, ha csak tizedrészét akarná meglátogatni azon betegeknek, kik nála már évek előtt praenotálva vannak 's kik még évekig várakozhatnak, míg rájuk kerül a' sor, ha addig vagy meg nem gyógyulnak, vagy meg nem halnak. Elmondja, hogy évenként tíz kocsi 's ötven meklenburgi lovat tönkre silányít, mert lovai éjjel nappal hámiban vannak 's nem ritkán sem ő, sem azok egy falat abrakot sem látnak három egész napig . . . “

A' kisasszony figyelmesbbé és nyugodtabbá lön mellettem: valahára átlátni kezdé, hogy guny nélkül lehetetlen valakire illy képtelenségeket komolyan ráfogni. „A' mint gondolom, mondá, szemeit inquisitorilag reám meresztvé, ön Mártási ur helyett egy valóságos charlatannal akar engem megismertetni?”

„És ki mondá nagysádnak, felelék határozottan, hogy Mártási urat valaha másnak tartottam, mint charlatánnak?”

„De az egész város divatorvosa?”

„A' divatból ki fog menni, mint az abroncsszoknyák,” mondám sokat jelentő hangnyomattal, mit Melusina kisasszony reá nézve kedvezőleg iparkodott magyarázni.

Könnýű legyezötést érzék vállamon.

„Juvenál!‘ susogá a' kisasszony . .

„Ninon L'Enclos!‘ sohajtek én . . 's egy epedő pillantattal siettem az — étterembe. Frankenburg.

U T I E M L É K E K.

P E S T *).

A' ki magyar dolgokról ír, nagy öröklődésbe kerül, hogy sorai önkénytelen is gúnyos tartalmuakká ne váljanak. Mi isten kegyelméből már ezer éves 's így épen nem fióknemzet vagyunk, mégsem tudók levelezni azon eredendő bűnünket, hogy ügyeink végzését ne halogassuk untalan máról holnapra. Mi az illuminációhoz roppant költséggel megtesszük a' határtalan készületet, 's midőn már ki kellene vele világítani, böles képpel azt mondjuk: „majd holnap.” — És miért nem ma?! Hogy holnap annál könnyebben mondhassuk: „de bizony majd holnap után.”

Valami orvosi könyvből olvastam: hogy a' rengeteg világban az emberek mennyi kis világul nézhetők. Ezt én elhívem: mert mikép a' világ-alkotmány, ugy a' picziny ember is egyenként, mind egy bizonyos középpont körül mozog. Mi e' középpont? — Fedezze fel olvasóm! Hanem e' sok apró világ közt a' nagyobb szám vastag velejű: 's a' testi érzékek feletti subtilitásért nem igen öli magát: és ezt már nemcsak hiszem, — mivel hinni csupán annyit tesz, mint semmit sem tudni, — hanem tudom is.

Az emberi tettek két rendbe sorozhatók: okos és nem okos tettekre; és valódi fatalismus, hogy az ember, minél okosabbat akarna tenni és mondani, annál bolondabbakat művel, — és megfordítva. Ennek ugyan mi lehet az oka? A' fatalismus-e vagy a' szabad akarat?! — Az itt mondottakat, kinek hogy tetszik, úgy alkalmazza! — Most lássuk: hány hét a' világ Pesten?

Jövelt, Pest sorompóit érvén, Épitőfa- (épületfa helyett) raktárt olvastam. Szegény nemzeti nyelv! heh sokképen csürnek csavarnak tégedet!

Pest nevendék kecses leányhoz hasonlít, kit évek multával ismét és ismét meglátogatván, mindig szebbnek 's virulóbbnak találunk. Azonban az építészetén kívül a' művészetnek minden egyéb ágában földhöz ragadt szegény árva *).

*) A' t. szerző meg fog engedni, hogy becses küldeményinek érdekes sorát megszakasztva a' többiek előtt e' czikket véltük legelől közlendőnek. Szerk.

**) Épen itt létemkor folyt a' divatlapokban a' felett a' vita: hogy P. Horváth Lázár v. Gorove hozta-e elsőbb szóba, hogy Eszterházy hg. képtárát Bécsből Pestre szál-

Ha a' sors pesti lakossá tett volna, azért rimánkodnám ő vaksága előtt, hogy ide senator, serfőző, sütő, molnár, mészáros, kertész vagy hidbérlo képeben, rakjon le a' főváros keblébe. Oh, ezek Pest lakosai felett megannyi urihatóságot gyakorló állapotok; 's mindezek teljes gyomorbéli meggyőződéssel hiszik, hogy nem az ő hivatásuk van a' pesti közséért felfedezve 's létesítve, hanem a' pesti község van az ő általuk kiszolgáltatandó méregdrága valamik bevásárlása végett teremtvé. — Csak mégis hasznos, ha amoda az alkotó szomszédságában kikoppnak az időből, mint a' fáto szánka a' hóból! — A' kegyelmes ur isten éltesse továbbra is azt az eléggé nem magasztalható czéhességet, — 's éhességet!! — Azért él az ember, hogy egymást búzza, — 's nyúzza. — Kinek ideje 's jó feje van, Pesten az, élő példák után, sok mindenben okulhat. Gorombaságot tanulni akaró csak a' vámszedők-, flakerek- és uzsorásokat hallgassa; az igazságszolgáltatás legegyszerűs módját látni kívánó ezt a' rendőröknél leghamarább felleli. Ki az egalité- és liberté-t viruló keletben vágyik láthatni, elegyedjék a' burger evő kardos, hazareményei' czímmel ékes ifjonczok közé; ha pedig nyelvbábel iránt kíván magának tiszta fogalmat szerezni, messze ne fáradjon, ezt Pest bármelly zugában föllelheti. Mikép lehet a' jó isten hosszú napjait mitsem-tevással elácsorogni, 1000 ft. után 1200 ftnyi jövedelmet huzni; gazdag prokátorrá 's három nagy ház urává lenni! százezerrel spékelt erszénynyel bankrotirozni; iparlovagból arszlánná magasulni, 's e' fénypolczeről a' dologházba leszállani, — meg sok egyéb szépet 's haszonhajtót eltanulni: az mindezt Pesten szűk koponyával is megtanulhatja.

Azonban én már kinővén a' pelyhes évekből, ezuttal csak bámulni jöttem Pestre.

Épületei közül a' nemzeti tudományosság és műkincs fényes carnoka, a' muzeum épülete, érdekelt leginkább. Ismételve olvasám a' hirlapokban, hogy ez épület építése el van hibázva, de az illető tudósítók, a' hibát nagybölcseken ki nem jelelvén, önszemeimmel merészkedém felfedezése iránt külsején vizsgálatokat tenni. 'S én csupán azon hibát találtam: hogy az épület földszinti emelete, szinte félig a' földbe sülyesztve van építve; azonban ezen — igaz elég nagy — hibát leszámítván, a' muzeum-épületet olly fenségesen nagyszerű alaku műépítménynek találtam, mely München építészeti műkincsei közt is helyet foglalhatna. Belsejét, különben is rendezetlen levén, még nem volt időm megnézni. — De mindenkinek önhite! — Hát a' szegény Academia mikor fog már a' muzeummal egybeházasítva párosíttatni? különben is a' két Széchenyi teremtmény szoros vérségben áll egymással. E' házasság elrendelésére sem volt idő; pedig mi nálunk mindig pazarolva bannak az idővel.

Kedves hatással vala rám a' mindinkább erősbuló nemzeti színház. Ittlétem alatt ugyan a' kitünőbb színészek betegek vagy vendégeskedni levén, holmi avultságokat hurezolának át a' színpadon. — Színházunk emelkedését főkép Bartay ur, az ide édesgetni tudó szereket kilelő ügyessége- 's tapintatának tulajdoníthatni.

Én a' színházat erkölcsi intézetnek — miként egy nemes hatóság — soha sem tudtam tartani, mert egyéb illyes mulatsági intézeteknél is nem az erkölcsiség terjesztése, hanem (bár miről ábrándozunk) a' multság a' főindító ok; legtöbb ember léte céljául csupán a' multság- és gyönyör-élvezetet tartja: — azonban nemzeti színházunkat nem pusztán mulattató, hanem főkép nemzetesítő, és továbbá a' hazai színművészetet kinevelő, és a' színműirodalmat tenyészet- és felvirágzásra segítő intézetnek

---

líthatná Engedjenek meg ezen urak, én ezen ohajtást még az 1839diki Regélőben megjelent „Bécsi leveleim”-ben szóba hozám az azon képtár igazgatójával volt párbeszédemből néhány mondást közölve. — De bizony mind az én akkori, mind ez utóbbi szavak fogatlanul hangzottak el!! Azon képtár még mindig Bécsben szállásol, 's tán utódink sem érik meg Pestre hozatalát. Hoho! magyarnak!? képtár!?

Cs. O.

nézem. A' nemzetesítésben halad is meglehetősen, mert ingereivel kieszközli, hogy az idegen ajkuak is — elhagyva a' német színházat — ott keresik fel szokott élvezetöket. — A' színészek nevelésére nézve még nem sokat tett; ezeket magának nevelé még eddig, a' vidékek számára legfeljebb csak egy-két vendéget küld. — A' színműirodalomra is alantas jelentőségű hatással vala még eddig, mert rendentul való-gat ós levén az eredeti darabok iránt, igen keveset méltat betanulásra; — és a' mellyeket elfogad is, hacsak az illető író nem zörgöt és ört nem áll *), a' leg-hanyagabbul szokták előadni; pedig jó játékkal rosz darabból is lehet türehtőt terem-teni, és megfordítva: hanyag készületlenséggel a' jót is meg lehet buktatni. — Valóban furcsa a' BP. Híradó tudósítása, hogy azon színművek mellyeket a' vegyes választmány még eddig megbírált, mind visszavetendő silányságok voltak, és csak azon darabok nem buktak meg, mellyek a' választmány elébe nem terjesztettek. — E' szerint legjobb volna tán, ha megkülönböztetés nélkül magára az igazga-tóra bízának minden eredeti darab el- vagy nem-fogadás iránti megbíralása. — Jelenkorunk ferde ízlését ismervén, sőt mint a' jelenkor gyermeke ebben osztozni kényszerülén, gyakorta gondolkoztam: hogy miután minden tekintélyesb nemzetnek saját nemzeti egyéni sajáttságain alapuló szellemű színműfaja van, p. o. a' németnek 'Posse', 'Melodráma' és 'Spectakel' darabjai: az olasznak balletos operája, a' fran-cziának 'Vaudeville'-je 's a' t., és ez idegen életképek nálunk is legtöbb, sőt általános tetszést találtak, nem pedig a' szigoru dramaturgia szabályai szerint alkotott művek; — hát mi magyarok, micsoda nemzetes szellemű színműveket teremtünk, mellyek olly zamattal bírva, a' nagy többség élete, vágya és ízlése vizshangjai legyenek? És im, Szigligeti népszínműveivel szerencsésen felfedezé a' színművek olly nemzetes fa-ját. — Hogy Szigligeti legszerencsésb az eredeti színművek írása- és szerkesztésében, ezt — meg nem tagadva töle a' tehetséget — főkép helyzetének tulajdoníthat-ni. Így volt ez mindig. Shakespeare, Moliere, Koczebue, Raupach, Raimund, Nestroy 's a' t. a' színészettel mind szorosb összeköttetésben voltak. — Szigligeti új darabjaiban a' népies jelenetek és dallok birnak legtöbb vonzó erővel; 's úgy látszik, hogy ő mű-veit szinte egyes játszóok egyéniségébe szabva, alkotja.

A' magyar irodalom szinte kizárólag Pesten központosul. — A' pesti könyvke-reskedések igen szépek; de meglepő az, hogy bármellyikben is a' segítők többnyire egy szót sem értenek magyarul; 's magok a' kereskedők nehezen tudnának egy rövid levélkét is magyarul fogalmazni. — De ez mind semmi **); csak minél több jó magyar vállalattal gyarapítsák irodalmunkat. — I. barátom a' körbe vezetett. Akkori még régi szállása igen szűk volt. Az aristocratiai büzre igen hajlandó írók ellenében, a' magyar írók irodalomra nézve jótékonyabb összeolvasztó eszközte' társulatnál alig le-hetett volna kigondolni.

Épen ittlétem alatt kezdődött két vezér political hirlapunk új stadiuma, 's minde-nütt ezek jelene- és jövőjéről folyt a' vita. Valódi csapás hirlap-irodalmunkra 's a' forrongó jelenkorra nézve Kossuth lelépése.

Én Kossuthot közélről nem ismerem; sok pulyalelkűek gyalázták egyéni saját-ságait; magános körben büszke rátartónak, függni nem szerető embernek 's a' t., mon-dák. Irataiból kitetszett, hogy önmaga eléggé tudta állása fontosságát, szavai és erélyei hatályát.

Én Kossuthban az aristocratia egy nálunk új nemének az ésaristocratia-nak megalapítóját, új szellemi időszak teremtőjét, látom. Továbbá ő teremte jour-nalisticánk jelenét. E' mezőn főnökül kitünőleg ajánlják őt: velőking ható szép és

*) Vagy nepotismusi érdekek nem harcolnak mellette...

**) Dehogy semmi; mi ezt igen nagy botránynak 's egy dusan jutalmazó nemzet el-lemi tiszteletlenségnek tartjuk.

Szerk.

Szerk.

erőteljes szívhez egyíránt szóló, megragadó stýlja, éles és sebes mely combinációja, találóssága, röviden sokat mondó 's a' főrészeket élesen kitüntető előterjesztése, politikai állása, terjedelmes összeköttetése, ragyogó szónoklata és szilárd erélyessége. — A' „Pesti Hírlap“ vezérczikkeit az ő szerkesztése idején az olvasó szinte elnyelni iparkodott, 's átolvasván, érte vagy ellene tüzesülve, tette le a' lapot: mostani hírlapunk elejére inger nélküli közönyösséggel rátekintvén, szeméinkkel ritkázva, átfutjuk 's tovább fordítunk. Az új szerkesztői szellemet csupán mint a' centralisatio szerelmését ismeri még az olvasó.

Végül, épen indulásom előtt kevéssel, történetesen a' Károly-palota előtt menvén el, mivel ennek a' tulajdonos gróftól lakott osztályzatát, az ő honléte miatt, soha sem nézhetém meg, most előbb a' gyönyörű-kertet, azután pedig a' gróf és neje lakát, és a' mulató termeket jártam végig; azonban a' látottak épen nem elégitették ki nagy várakozásomat. — Már a' felvezető lépcsőzet igen pusztá. Én azt szobrászati művekkel hívéim ékeskedni. Legelőbb a' könyvtárba léptem; ez leginkább tetszett, bárha itt is a' magyar érdemesbek közül néhány márvány mellképet ohajtottam volna látni. Azután a' gróf szobáit láttam. Egyszerűek, néhány igen ismeretes aczélmetszvényekkel díszítvék. — Majd a' kedves magyar grófnő lakosztályát jártam meg. Ennek termei és szobái aranyozott padolat- 's falakkal 's fényesen dús bútorokkal ragyognak. Főkép érdekesek a' francz XVI. Lajos itt pompázó bútorai. De én a' gróf és szelleműs neje lakosztályát nem így, hanem magasb műizléssel, remek fresco- és illetőleg olajfestményekkel képzelém díszítve lenni. — Szépek: a' veres és égszín atlacczsal bevont két salon, — mint valami ezeregy éjből ide átvárársolt hájak, — a' bái termek 's a' t. — A' Németföld szegényebb főurainak művészies b díszítvényű lakjait láttam. És egy müncheni fejedelmi palota, és a' most látott magyar palota belékesítése közt milly roppant a' különbség! — Egyebiránt én, és elvrokonim a' magas érzelmű grófnét, bármilly bútorzatu palotában is, honleányi buzgó erélyessége- 's nemes jellemeért és a' nemzetiség szellemét nyílt lélek- és hő kebellet értő, ölelő és szilárd kitartással ápoló 's védő magasztos lelkületeért mindenha csak szeretni, tisztelni és imádni tudjuk; mert hiszen ő — mint áldást hintő angyal — jótékony 's élesztő elősugárokat lövell szét árva hazánk jelen borus láthatára fölött.

Oh, bár minden főrangú magyar hölgy igényelhetne illy őszinte hódolatot!! 's bár mindenikéről olly magasztalva hangoztathatná a' szépek dicsőítésére gyúlt őszinte egyszerű magyar: **e z á m a z i g a z m a g y a r m e n y e c s k e ! !** miként egy igaz magyartól hallám őt örömeiben neveztetni.

Csatáry Ottó.

CHINAI KÖZMONDÁSOK

MAGYAR COMMENTÁRRAL.

„Mennyi fej, annyi vélemény!“ Azért van tehát tisztujításoknál olly sok fejbeverőcske, hogy a' vélemények annyira különbözök ne legyenek.

„A' szükség még a' medvét is megtánczoltatja!“ Itt a' medve mikor fog benünket megtánczoltatni?

„A' régiék sem voltak ám bolondok!“ Utódainknál ezen közmondás alig fog divatozni.

„Gyermekekből férfi lesz!“ Ez nálunk ritkán történik.

„Ha pénzed van, ruhád is lesz!” Ha ez igaz volna, vajmi kevés arszlánkáink járnának fekete frakkban!

„Jó bornak nem kell czégér!” A’ jó magyar munkák rőfnyí hirdetések mellett sem kelnek el.

„Kér d a’ parasztot ’s felfuvalkodik!” Azért ütik verik nálunk.

„Kinek sok az adóssága, annak sok a’ gondja!” Nálunk cridát mond ’s két-emeletes házakat épít.

„Ki magosra hág, nagyot bukik!” Ha a r a n y lépcsőn hágott fel, nem kell félni a’ bukástól.

„Maga kárán okul az ember!” Hej, beh okos ember volna e’ szerint a’ m a g y a r ?

„Kinek becsülete nincs, annak semmije sincs!” És mégis, hány g a z d a g ember van Budapesten!

„Munka után édes a’ pihenés!” A’ magyar ezt megfordítja: eddig azonban még mindig csak — p i h e n .

„Ne szaladj, még nem kergetnek!” Pontosan követjük; csak késő ne legyen akkor szaladni, mikor már itt van, ki megkerget.

„Régi pénz új nemességet szerez!” Nálunk új pénz többet ér a’ régi nemességénél.

„Véletlen gyakran jő!” A’ magyar is rendesen ezt várja.

„Szólj igazat ’s betörik a’ fejed!” Azért tehát legyen igaz, a’ mit mondunk; de ne mondjunk meg mindent, a’ mi igaz.

„Szegénynek való a’ munka!” ’S mégis hány gazdag i z z a d — kincsei mellett?

„Nem tudni reggel, milly idő lesz este!” De azt csak tudhatnók, hogy é s z a k - r ó l bizonyosan szél fog támadni.

„Pap imádkozzék, paraszt dolgozzék!” ’S a’ nemes ember? Járjon gyűlésekre.
S ó l y o m i .

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

KOLOZSVÁR. Karácson napján: Jelen leveletem szomorú tudósítással kezdem. A’ halál hideg keze egy gyönyörű virágát törte le szép és jobb hölgyeink dús lombzatú bájos füzérének. Főkörmányszéki belső titoknok Szacsvai Zsigmond ur 17 éves leányát, a’ kellemdús Szacsvai Ludovica kisasszonyt. Az ég nyújtson kárpótlást a’ nyert angyalért a’ bánatduúlt szülői kebleknek. — Jelen hó 14-kén iktatták be az ujonan választott szász püspököt hivatalába. A’ szertartás három nyelven ment: a’ beiktató biztosokhoz küldött ’s felolvasott kormányzéki rendelet volt m a g y a r u l ; a’ biztosok beszédeket tartottak n é m e t ű l ; az új püspök felesküdt d i á k u l ; végül énekeltek ’s imáztak szásznemetesen. — Szerdahelyi ur dalszínészársasága a’ novemberi és decemberi hosszú estvék unalmait több jó darabokkal fűszerezé. Szerdahelyi ur érdemei ’s művészete egyhangulag elismeretik. — Egyebiránt társaséletünk szép lassu erdélyi modorban czammog, semmi új eszméindítvány, vállalat nem zavarja az egyhanguságot. Majd a’ tánczvigalmak segítenek tán rajtunk! — Szöllősi ur néhány előleges gyakorlatokat tartott a’ Tauffer teremben. — A’ „Polgári társalkodókör” három tánczvigalmat adand aláírás útján; az aláírási ívek szépen betöltek, ellenben az iparvédegyleti iv (December 15-től fogva hever a’ „Társalkodó” asztalán) szép tiszta — egyetlen egy név sem ragyog rajta. Borzasztó részvétlenség olly honban, hol a’ természet pazarul vesztegeté ajándékait a’ tétlen nemzedéknek! — Az olvasóegylet is

három tánczvigalmat tervezett. — Irodalmunkban i-mét előállott valaki egy „Bendek János Titkai-“val, vagy „a földművelő gazdasága;“ ki írta vagy fordította? nem tudatik; terjedelme 72 lap, 's özvegy Barráné és Stein bizománya. Tilsch is aláírási ívet nyitott „Z e y k János, poetai összes műveire.“ Sok aláírot, édes Tilsch ur; ha valahol, itt épen helyén van a' jó kívánság.

S a j ó.

MISKOLCZI LEVELEK. I. Dec. 24-én 1844. Voltál-e valaha, szép olvasóném, beteg? érezted-e, mi az: hetekig szobád néma falai közt elzárva lenni isten szép egétől, epedni friss lég, szabad mozgás, az olly soká nélkülözött élvek után — mint az első emberpár elvesztett édene után sovárgott, 's valahára annyi szenvedés, annyi keserves unatkozás után hideg orvosod rekedt szava, mely egy kis sétára a' déli verőfényen szabadságot enged seráfhangként, zendült meg előtted, érezted mindezt? — úgy megfoghatod, milly rózsás kedvvel vetém vállaimra téli öltönyöm dec. 1-én, hogy a' keménynyé fagyott sár hátán már száraz lábbal tehessem reggeli sétámat az Ávas kies halmára, melynek tövében fekszik városunk. Hetekig nehezedett látkörünkre gyászlepelként a' búsongó felhők özöne, — hetekig könyezett a' borongó ég 's könyeiből, a' föld porával vegyítve, a' prózai sár állt elő, ha épen hajózható volna bátran tengernek mondható. Óh, mi bú napok valának ezek! most lön érthető előttem a' ködös Albion síjainak spleenje: Elzárva volt a' hig elem által a' közlekedés, 's ki vele küzdeni mert, esernyő, sárczipe 's nátha kíséretében is alig győzhetett; — hát még estvéink e' hosszú őszi estvék, midőn az órák ólomlassúsággal perczegik le örök körutjukat, pipafüst légkörében whist és tarock Eduárd-Kunigunda féle változatai közt a' zöld asztalnál — hol legkomolyabb arczczal néhány ember azon tündöködik, hogy miként vessen néhány porszemet emberiség iránti nagy tartozása mérlegebe? — nem, hanem hogy egy trickel több ütése legyen, 's az ármányos kis pagát elagarászassék — e' hosszú őszi estvék milly élvüresek valának! 's ha jóllakva dohányfüsttel, 's az unalomból betömött kappan- vagy rostélyossal hazafelé ballagánk, milly szomorú tekintetet mutatott az est! — méla csendét csak a' háztetőkről lehulló esőcseppek monoton hangja, és a' pocsolyában locsogó lépteink zaja zavará, itt-ott néhány világított ablakból bádgyadt fénypára ömlött ki az éj sötétébe, a' sártavaktól visszatükrözve; minden csak búskomolyságra hangolá a' nagy természeteli sympathyából lelkünket: 's ha szerencsétlenségünkre az estvék gnómjai (lámpásos utczyerköczék, kik a' megégett 's hamvaikból soha fel nem támadandó lámpák helyét pótolják) már eltakarodtak, az átjáró kövek 's kátyúk topographyáját pedig honn feledők, 's ezer félrelépés- 's lubiczkolások után haza birtunk kacsázni, 's annyi strapazzia után a' halál testvérének bocsájtók magunkat karjaira: a' szomorú ködös reggel mentül kevesebb ingert gerjeszte bennünk, jókor otthagyni meleg vánkosainkat, hogy újra kezdjük leélni a' tegnapi nap unalmait. — De mind e' nyomornok egyszerre vége lön: — megfagyott, 's én, bájos olvasóném ujult kedvvel ballagtam a' tető felé, 's csekély fáradságom a' szemeim előtt elterült bájlatvány dűsan jutalmazá: a' nagy természet páratlan harmóniája önkénytelen imára hangolá a' kebelt, mert illy kilátást az ég csak jó kedvében teremthet. „Felhőtlen lengett a' tiszta ég, 's a' szem, meddig véges ereje engedé, láthatott, és látta északnyugotról fényleni a' Kárpatok óriáspyramisait, melyekről évezredek tekintenek alá e' szép hazára, — nézd, a' bú, hogy annyi honduló vizzálynál kelle néma tanuként állniok, tisztos őszbe borítá csúcsaikat; — látta idebb Torna bérzeit hőköntösükben a' reggeli lég párájítól emelve, — nyugotnak a' kies Diós-gyórt búskomoly váromjaival, megettük az ős Bükk lombtalanult renetegét, mely lánczolatával a' felláthatárt erdőráamába foglalá; — keletnek, délnek a' mérhetlen róna, az óriáslapály, mely mint a' csendes ocean beláthatatlanul terül el révedező tekintet előtt, most felette a' nap reggeli ködpongyolájából bontakozta még csak ki, de milly szép e' rónatáj akkor, midőn a' rózsás fényben uszó ős Bükk bérceiről bucsúsugárait árasztja reá a' nap, a' roppant síkságon erdőcsoportok között vonul el a' vészhires Sájó, kiöntései itt-ott óriásgyémántként tündöklének, 's a' közelítávol erdő-

lombok közül tornyok tünedeznek fel, 's a' falvaktól hálózott vidék nézésiben elfáradt szem Tokaj nektárhegyén pihen meg; — keletészakon Zemplin 's Abauj hegy-láncolata kékellik, míg a' néző közel perspektívjében a' nyáron olly kies szőlőhegy-kerítvény most lomb- 's gerézdvesztetten tündérkert váraként keríti a' völgyben meszsze elterült várost, a' bölcsőjében fekvő óriást fénylő háztetőjével büszkélkedőt; — oh, mi más tekintete volt e' városnak a' nagy tűzvész után, midőn az árva szél füstölgő romok között búsan nyögött, mintha ezer szerencsétlen soháját zugta volna el: — életzsibáját viszhangozá a' néma légen át a' tetőre a' partelen fekvő őskoru őrtorony 's tisztas góth egyház, évszázadok barníták meg annyirafalát; tövében a' holtak nyughelye, az emberi hiúság porló emlékeivel. Sirkert tehát az, min a' vidék nézésiben kifáradt szem megnyugszik, 's miért ne nyugodnék meg? hiszen mi is az élet átküzdött fáradsalmi után, melyben éreznék, hogy szenvedjünk; szeretünk, hogy csalódjunk; lelkesedésben fellángolánk, hogy kihamvadjunk; küzdöttünk, hogy a' törhetlen küzdelem sikere egy parányi csepp a' nagy oceanban nyom 's látat nélkül enyészék el, mi is „hogy ha talán egyszer elérkezik éltünknek szomorú fürgeteges tele“: itt fogunk nyugodni, nyugodni „csendes hant alatt“ közel itt is korán elhunyt szeretteinkhez. — A' nagy természet tündérkertjében e' temető „memento mori“-ként tűn fel, szárnyát szegő a' messze távolban fellengő képzeletnek; mintha hallanád jéghideg susogását: „még én is itt vagyok! elébb-utóbb elérnek karjaim, 's fedje bár bibor vagy egyszerű mez tagod, gyémánt- vagy töviskorona nehezedjék is fejedre, a' vágyaktól hányatott kebel egyszer kihűl, 's hatlábnyi tér lesz nyughelye: itt van léted szűk határa, hol a' babérkoszorúra is egykor cupreszág borul.“ Tetőről lemenett, utam munkások mellett vitt el, erőködve ástak egy új sirt, ásójuk fagyott rőgeket vetett ki, — lanyhán pisláskolt mellettök száraz gallyakból gerjesztett tűz, 's egy fejfára függesztett rongyos tarisznyából kulacs fehérlett ki: — nekik volt mivel melegíteni tagjaikat, de azt, kit e' sir fog takarni, a' hideg rőgek megfagyalándják. Lehangoltan tértem vissza az élet zajába 's hallám, hogy egy koldusnő éjjel az utcán megfagyott! pedig egy kisdéd zug, egy ronda viskó vagy pincze bár, parányi pénzből állítható koldustanya kellene csak, 's e' szerencsétlenek tartós télben megóvatnának a' bizonyos haláltól. Az emberiség szent nevére, Borsod lelkes hölgyei, e' nyomoron enyhítetek! Több hét telt el azóta, 's az ellanyhult idő ismét kemény hidegnek adott helyet. Karácson éje van, és mintha a' nagy természet is érzéné az időpontot, melyben megváltónk világra jött, az ég is olly ünnepi, mondhatlan kedves az est, a' tiszta égiven a' kiterjesztett erősség bádgyadtan elhaló fényt lehell, a' telihold „csillagsugarával az égbe mosolyg,“ 's függőlegesen eső világától varázsfényt dereng a' dérről borított háztetőkön, melyeken itt éji szállásra települt varjuserég gubbaszkodik; az utcák vasárnapi csendét csak a' bethlehemesek csörtelése, 's egy-két gyermek monoton rigmusa zavarja meg, melyet szegények, hogy pár fillert keressenek, a' gyertyavilágított ablak alatt karácson tisztességére elnyöszörgenek; majd elhangzik ez is, 's a' méla csend beáll, — az ünnepelt időpont, mellynél a' gyermekkorból annyi édes visszaemlékezés merül fel, mindég inkább közelg közelg, — már harangszó hallik az éjen át, 's köztök a' ketős zárdáénak imára hívó hangja ugy kivál! Mintha varázsütéssel népesíték vala meg az utcákat, minden az egyházak felé siet, hálát adni, hogy az emberiségnek megváltója született. Mikor ünnepi hazánk is megváltójának ünnepét, ki bonyodalmiból az ezer fejtől kormányzott hajót — míg sziklákon nem törne meg a' gyenge mű — egy szebb jövőendő biztos révébe vezetné? „Vannak Mósések és Profétáitok, azokat hallgassátok!“ mond az írás. — Isten tartsa meg őket a' Messiás eljöveteleig, — nektek pedig, édes szépeim, adjon boldog karácson, boldog új évet! —

Agatocles.

PÁPA, karácsonkor, 1844. A' t. közönség nagy része előtt tudva lesz, hogy a' Kis superintendens, alapította soproni magyar társaság mintájára, több protestans főiskolákban — különösen Pozsonyban, Debreczenben, S. Patakon, Selmeczen, Eper-

jesen stb., — alakultak hasonló egyesületek, melyek — bár különböző nevek alatt ismereteseek — mind egy cél felé törekednek. Pápán soká nem volt ily társaság, míg végre az 1840. 1-ki iskolaévben némelly lelkesebb — különösen pedig Pozsonból ide jött — tanulók az itteni képzőtársulatnak megvetették alapját, elnökül t. cz. Tarczy Lajos tr. és academiai r. tagot kérék meg. Az elnökön kívül van e' társaságnak egy főjegyzője, ki a' levelezéseket viszi, 's az elnök távollétében egyszersmind ezt képviseli, egy aljegyzője, ki az ülések jegyzőkönyvét vezeti 's egy pénztárnoka. Czelja leginkább foglalkozásaiból fog kitűnni. A' rendes ülések tárgyai következők: Első a' munka olvasás, mely az irodalom minden ágaiban gyakorlásra kiterjed, és melyre a' tagok betűrendben neveztetnek ki. Örömet elfogadtatnak azonban minden kívül beadott dolgozatok is. — Ezek után a' bírálat következik. Előbb a' bíráló választmány valamely, erre különösen kinevezett tagja, olvassa írásba foglalt észrevételeit, aztán pedig minden tag szabadon nyilatkoztathatja ki véleményét. Az igen hanyagul készített munkák jegyzőkönyvileg megrovatnak, a' jelesebbek az erre szánt „Érdemkönyv“-be *) iktattatnak, vagy pedig csak dicsérettel említetnek. Erre következik a' szaválás, mely szinte betűrendben megy, megengedtetvén azonban a' magokat többször is gyakorolni akaróknak akárkikor az önkényes föllépés. Az e' részbeni szorgalom vagy ügyesség szinte dicsérettel említetik, a' hanyagság megrovatik. E' rendes foglalatosságokon kívül évenként néhány föladatot tűzetnek ki pályázás végett; az 1—4 darab aranyból álló jutalom az aránylag legjobb műveknek adatván ki. Ily föladat ez évben is — mint szokás szerint — négy van, u. m.: 1) Egy népdal! 2) egy bármi tárgyú ballada; 3) egy beszély és 4) egy tudományos föladat, t. i. adassék elő valamelly szaka a' történetnek, melyben a' történeti hitelesség mellett az előadásra is gond fordítassék. — Az ily föladatokra a' társulatnak csak rendes tagjai pályázhatnak. Mert vannak tiszteleti tagok is, kik a' kitünőbb volt és eltávozott tagok közül választatnak. Ezek azonban szinte beküldhetik más tárgyú munkáikat megbírálás végett. — Legyen szabad ezuttal még sajnálkozásomat kifejeznem a' fölött, hogy utolsó években e' szerény kis kör munkássága, némelly nagyra-vágyó tagjai rakoncátlansága miatt, csaknem megakadt, hisszük azonban, hogy ily események a' lefolyt idővel örökre el vannak temetve; azután pedig, hogy annak derék elnöke részint iskolai, részint irodalmi sok foglalatosságai miatt annyira elvonatik tőle, hogy csak igen gyéren elnökösködhetik. — Mult ősszel hazánknak hol egyik, hol másik városában megfordulván, örömmel tapasztalám azon lelkesedést, mely az akkor keletkezett országos védegyelet iránt mutatkozott. Nem tudtam tehát eléggé csodálni, hogy nálunk még csak híreről is alig ismerik, sőt akadtak a' tanuló ifjuság közt annyira könnyelműek és tudatlanok, hogy az egyesület tagjait gúnyolni és boszantani nem pirultak. Ugy látszik azonban, a' védegyelet eszméje itt is népszerűvé kezd lenni, 's a' tanulók nagy részétől is örömet fogadtatik. De itt ismét új bajra bukkanunk. Némelly lelketlen kereskedők eléggé aljasak tudnak lenni külföldi árucikkeket honiai gyanánt ajánlani; mások ismét — tudván, hogy a' tagok csupán honiaiakat vásárlanak — kettős áron adják azokat. Hisszük azonban, hogy az ily gaz keresetmód soká nem tarthat, annál kevésbé foghatja elől a' mindünnen óriáserővel kifejlődő ipart és az ennek pártolásával fölébredett honszeretetet! M é li.

NYILATKOZAT. Ismerem a' remek tollat, mellyel az „Életképek“ multévi utószámai egyikeben sujtólag ugyan, de nemes boszankodással vannak érintve a' szatmár-

*) Ez Érdemkönyvekbe iktatott művekből a' társulatnak néhány tagja zsebkönyve szerkesztett ez évben, mely „Tavaszi“ czim alatt épen most kerül ki sajtó alól, 's ma-holnap könyvárosi uton is kapható lesz fűzve 1 for., angol vászonba kötve arany-szállal 1 for. 30 kron. A' mostani tagok buzgósa feljogosít bennünket azon reményre, hogy ezentul egy év sem múlik „Tavaszi“ nélkül. M.

megyei fiatalság hibái; nincs is szándokom czáfólag kikelni a' buzgó hév ellen, mert Szatmárt rég nélkülözvén, kortásaim mikénti működéseit nem tudhatom; mindazonáltal másrészt megbízás- és méltányosságszülte kötelesség mellett igazságosan érzem magamat felszólamlani önnön 's harminczat meghaladó ifjú társaim ügyében, kik jelenleg Pesten léteznek 's kik az egésznek nem csekély tényezői. Szeretem hinni: hogy az általános tudósítás csak a' kisebb részt illeti; de minthogy a' vád az egész megyei fiatalságról az egész hon színe előtt mondaték, — szabad legyen kijelentenem, hogy közlő a' megye összes fiatalságát hibásan érdeklé, mert míg honn csak némelyek, a' puhulás kandallója mellett — merem allítani a' kevesebb számuak — kártya, teke 's biricsfagylalta keblöket melengetik addig a' fennen haladó fővárosban a' honszeretet zászlaja alatt Szatmár fiai égő kebelrel ragadják meg mindazt, mi jó, szép és üdvös kik nem érezvén lelkökben az érintett kicsapongási hajlamot, a' vád alól felmentve érezni magokat, nem egyéb mint önnönmagok iránti kötelesség és igazság...! Kelt Pesten, januarius 1-ső napján 1845.

L i p c s e y K á l m á n,
a' Szamosközről.

D I V A T.

A' hideg és nedves idő olly ellenség, melly vajmi hamar félelmissé válhatik. Hogy ellene megőrizzük magunkat, vannak hazai vastagabb szöveteink házi öltönyökre, mellyek gyapjubélléssel ellátva, ezen évszakra igen alkalmasak. A' háziruháikat kivéve, minden mellénykép simák és testhezállók; az igen karcu termetek ugy alkalmazkodnak e' divathoz, hogy mell felett hajtásokat 's keresztbemenő legyezőalakú csikokat varratnak. A' piperés ruhákon, mellyek még mindig mélyen vannak kivágva, a' szegélyszitásokat gyakran egymás fölibe varrott széles csipkével pótolják, miket középett, arany-, gyöngy- vagy kovekból álló ékszer csatol össze. Némelyek e' csipkegallérok közül ollyannyira lenyulnak, hogy a' rövid ujjakat egészen eltakarják. Az ujjak ezerféle változatosságban készülnek, 's mindnyájan megjárják, kivéven a' gigotféleket. Vannak felszűk ujjak, à la renaissance, hatókákra, egészen szűk, igen rövid ujjak, 's t. b.: legkedvesebbek azonban azok, mellyek meglehetős bőségökkel a' fehér alsó ujjak viselését engedik. A' szoknyák még mindig rendkívül bővek. Köpenyek végtelen különféleségben tűnnek fel, kezdve az ugynevezett tejesasszonyköpenytől, lágy gyapjuból veres vagy kék kockákra, fel a' legdiszesebbig violaszín bársonyból, melly megfelelő atlaczczal 's lágy pamuttal van béllelve; vannak ujjas köpenyek is, mellyek szinte pamuttal vannak béllelve, 's majd észrevehellen ujjakkal birnak. Mind bársonykalapokon, mind diszruhákon még mindig láthatni dús csipkéket, mellyekre nézve most nagyobb a' figyelem a' helyes elrendezésre, mint a' sokaságra. Az izlés, ugy látszik, határozottan a' kicsin 's vízszinleges fejek mellett nyilatkozik. Ez okból a' diszfőkötők 's fejdíszek, miket estélyeken használnak, majd egészen szorosan före fekszenek, az ékítésekre fordított szalagbokrok és bokréták lehető legcsekélyebb terjedelműek. Az angol fűrtök most sűrűbbek, de rövidebbek, mint tavál. Az estélykeztyük még mindig igen rövidek, 's három-négy gombocskával tartatnak össze. Karpereczet többet viselnek, 's az ó- és újszerű ékszerek igen jól megférnek egymás mellett. — Benső örömmel jelentem neked, Rózám, hogy legszeretelműbb fiatal hölgyeink egyike, Jeszenszky Riza, néhány nappal ezelőtt azon gyönyörű határozatra tökélt el magát, miszerint a' közel farsang táncvigalmiban — mellyekben ő és testvére mindig bajoló tünemények — hazai szövetekben jelenendik meg. Itt mindazáltal nem könnyű volt a' tanács, mert illetén könnyű kelmékre eddigelé senki sem gondolt, 's ime, illy finom átlátszó szövetet előállita már munkás

— De azért hisszük, a' herostratusi dicsőség nem fog sikerülni, bármily gyöngének higyjék is önök az árva ügyet, melyet hatalmas pártolással nem gyámolítanak. Ezt szükség volt önnek nyíltan, bár minden helykeség nélkül, kimondanom, hogy meggyőződjek, miképen én az újságíró is érdeme szerint meg tudván becsülni, nyilván és magán levelezésben egyformán, azaz, egyenesség őszinte hangján szoktam beszélni. Legvégül csak azon kérelmet intézem önhöz, hogy mivel, mint ön állítja — 's mondatát példával illusztrálni is ajánlkozik — azon némelly urak — 's közöttük — velem levén haj — én is — szóval és magán levelezésekben önök ellen egészen más hangot látnak tanácsosnak pengetni, legyen szives némelly leveleimet, ha azokkal bir, közleni, hogy pirulásomra tűnjék ki belőlük azon nemtelenül gyanúsított egészen más hang, lassuk a' hunyászkodást, mellyel önök kegyeért nyöszörögve koldultam, és ellentétül méltóztatsek e' levelemet mellé nyomtatni; tessék továbbá elmondani beszélgetéseim szavait; teljes hűséggel elmondani! lássuk, valjon engem fognak-e azok piritani, vagy azokat, kikhez intéztetek? *) — Ezt joggal megvárom öntől — vagyha illyesmihez nincs kedve — tegye le ön a' gyanúsítás méltatlan fegyverét — melly különben is magában összetörik, — és felhagyván a' faggatódzással, tessék elismerni, hogy a' 'Pesti divatlap'-hoz irt válaszomat ön valóban rosszul értette, miről váltig meggyőződhetik ön, ha most is hidegvérüleg megolvassa. — Egy józan férfi sem tartja magát csálhatatlannak, és így ön is megvallhatja tévedését, mellyet éppen úgy becsülni tudok, ha az igazság érzetétől vezéreltetve, magába tér,**) mint félni nem, ha szinte fejem fölött csapkod is haragjának iszonyu lángja. — Ki egyébiránt maradtam önnek Pesten, junius 29. 1845 őszinte tisztelője.

Fáncsy Lajos.

demandák után felhabzsolt védokokkal kell támogatnia. Bizony mondom, szeretnénk szemébe nézni ezen, ismétlem, aljas gyanúsításnak... hát csak ki a' bokorból, édes nemzeti színházigazgatósági ügyvivő ur! mit ért ön azon másurak alatt, kik a' háziurasággal felsültek s' azért most a' házat lerontani szeretnék? — Ha lapomat már annyi haszontalan fecsegéssel betölteni engedem, e' homályos's azért nemtelen vád igazolására a' szükséges felvilágosítást annál kevésbé tagadhatom meg. Ismételjük, csak ki a' bokorból.

Szerk.

*) Ezen hamis színpadí pathosszal próbált péppapiros-lovoni courbetűrozásra rövid válaszunak csak az, mikép mind Szigligeti ur, egyik hozzánk intézett levelében, mellynek hangja végtelenül elűt Fáncsy urnak pöffeszkedő hánykolódásától, barátságosan arra kíván bennünket figyelmeztetni, miszerint a' nemzeti színház ellenében fölvenni üdvösnek látott keményebb módorunk által ne vigyük annyira a' dolgot, hogy az igazgató megúván magát leczkértetni oskolás gyermek gyanánt, jelen szép buzgalomával alább hagyjon, — mind Fáncsy ur, midőn magát hozzánk lealázta, a' lapunk 'jelességére' vonatkozó szükségesnek vélt intrádák után, majdnem azon szavakkal keresett meg bennünket, hogy csak gróf Rádayt el ne kedvetlenítsük. Ez 'teljes hűséggel' van elmondva, édes Fáncsy ur, mit önnek sérelmes figyelmeztetése nélkül is megteendettünk volna, miután nem mesterségünk, négy-szem közt történt dolgokat, ha azokat kénytelenek vagyunk nyilvánosságra huroczolni, máskép' törtéteknek mondani, azaz, magyarul mondva: elhazudni. — 'S azért mindenkit, ki ezt fogni merné, aljas rágalmazónak kellene czégez-zünk. — Ismételjük, hogy e' hang, habár nem is volt 'csuszó mászó' vagy 'kunyoráló', mint ön magát mentegeti, a' nélkül, hogy önt ezért megtámadtuk volna... de mégis sokkal szelidebb's engedékenyebb volt, mint minőt ön a' 'Honderű'-ben dörögtetni jónak lát, nem ugyan személyem, hanem a' journalistica ellen, mellynek egyik kezelője magam is vagyok; tehát kötelességem, annak sértett érdekében felszólalni.

Szerk.

**) Köszönöm a' jó tanácsot's majd visszaadom Fáncsy urnak, ha ismét eszébe fog jutni az igaz szóért oly pusztító villámokat szórni le a' színpalak közül!

Szerk.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

GYÖR, junius 22d. Mi, Isten kegyelméből vidéki levelezők, abban különbözünk a' főváros szerkesztőitől, hogy nem vagyunk úgy, mint ők, földhöz kötve, 's e' szerint, hiszem, miként sem a' t. cz. közönség, sem ön, édes szerkesztő ur, nem veendi rosz néven, ha nemcsak, mi körünkben, hanem arról is, mi vidékünkön történik, némi kis tudósítást írunk. Ezen előzmény után közlöm önnel legrövidebben az e' f. hó 18-án tett oroszvári kirándulásom alkalmával látott és tapasztalt nevezetes eseményeket, aprókat, nagyokat, a' mint jön. — Több a' magyar országuton ki nem kerülhető viszontagságokon szerencsésen átesve, Oroszvárra érkezünk, hol mindent élénk mozgásban találtunk. Ki az oroszvári kastélyt (mellynek rajzával, köztünk mondván, igen kedves meglepetést szerezne ön előfizetőinek) valamelyik zord decemberi napon látá, hol mint életnélküli kötömegek áll a' hőleptel róhaságon, azt szintugy, mint bennünket kedvesen hatotta meg ezen feltűnő élénkségek 's kíváncsian hajtatott be a' vendégek szíves fogadására tartott kapukon. Eme ünnepies, sürgő mozgalomnak indító oka Moson megye újonnan kinevezett főispánja, vásonkeői gróf Zichy Henrik volt, ki a' megye küldöttsége által itt üdvözöltetett. Pazar fény és bőség leginkább a' vidám hangulatu ebédnél mutatkozott, mely a' szokásos tisztelkedéseket követé, 's mellynel a' házi urnak gróf Zichy Manónak nyájas vendégszeretete 's lelkes nejének művelt társalgása mindenkit elbájolt, elragadott. Több aldomások üritettek more patrio a' főispán és szép nejének egészségére, valamint a' háziasszony állandó jólétére, mely alkalommal egyvalaki a' szabadságába büszke Albion lelkes nője njabb hazája iránti szeretetét 's ez érdemben tett hatályos lépéseit kiemelé! — Lakoma után az egész díszmenet Magyaróvárra indult, hol az utközben több lovagokkal szaporodott társaságot a' kapuknál a' megyei és városi hatóság fogadá. Este a' város ki volt világítva, mely alkalommal a' jeles magyar felírások közt némely latin köszöntészeket is lehetett olvasni, mellyek hihetöleg tanuló éveire akarák figyelmeztetni a' főispánt. Másnap több külmegyei küldöttségek tevék tisztelgő látogatásaikat a' főispán urnál, ki taraczkok ropogása közt foglala el főispáni székét 's tevéle a' szokott esküt. A' szünni nem akaró szónoklatok után a' templomba menénk, ezt egy diplomaticus ebéd követé, este pedig a' jelen volt számos szép hölgyek kedveért fényes táncmultság tartatott. — Jövő hó 6-dikán hasonló ünnepélyben részesülendünk, mellyen szívesen elvárjuk szerkesztő urat is — hiszen ön is töltött pár szép évet Győrött; valjon fog-e a' visszaemlékezés öly édesen nyilatkozni, mint esztergami látogatásában?

G y ö r y.

MI HIR BUDÁN?

— Kezdjük el tehát ismét, mit még el sem végeztünk: azt az igen-igen kedves újdonságírást: legalább megmarad az az érdemünk, hogy megkezdte a' valámit, midőn sokan már végezni szoktak, hol még semmit sem kezdtek meg. — A' legkedvesebb újdonság ránk nézve mindenesetre az volna, ha va-

laki újdonságiról kínálkoznak 's tisztében szintolly ritka ügyességgel 's fáradhatatlan buzgósággal járna el, mikép azt eddig mi — az olvasóvilág nagy gyönyörűségére — cselekedtük 's, ha épen meg kell lenni, ezentul is cselekedni fogjuk. A' tisztelt olvasó ugyan azt gondolhatná, mikép nem ártana kissé szerényebbé kennek lennünk, ha egyszersmind nem tudná, hogy a' szerénység nálunk újságíróknál olly elavult portéka, mint a' fátylós zenék szeles Magyarhonban 's hogy Goethe mondása szerint: „nur Lumpe sind bescheiden,“ olly köztisztelőben álló férfiakat, minők mi vagyunk, a' szerénységnek még csak árnyéka sem érhet. Igenis: „nur Lumpe sind bescheiden“ 's azért hordják aztán némelyek olly magasán orrukát, mintha mindig tüzet szagolnának, hogy a' becsületes ember, Isten tudja, milly világcsudának tartsa őket; pedig a' becsületes embernek ugys az a' malheur-je szokott lenni, hogy mindig becsületesebbnek tartja felbarátját, mint a' minő az valósággal... mert a' becsületeseknek többi közt az az irigylésre méltó tulajdona is van, hogy emberismeretre nézve kissé — nehézfű. — — Azonban „dologra!“ mint kedvencz mondása némely collegáinknak, 's pedig többnyire akkor használtatva, midőn az olvasók — pihenői szeretnének.

— P a n a s z s z a l kell kezdenünk, de nem az előfizetők ellen, ámbár ezek is nagyobb seregekben rúkolhatnak be a' centrumba, azaz: a' budapesti főpostákra 's Landerer nyomdászobájába, például ugy három-négyszázskint, mint a' „Pesther Zeitung“-hoz özőlenek, a' mi legvilágosabb jele annak, hogy nálunk szeretnek olvasni — m a g y a r u l... hanem panaszt kell emelnünk, a' mit már olly gyakran tettünk — siker nélkül, azon legio versecso m ő ellen, mellyel minden tiltakozásunk daczára annyira elárasztatunk, hogy maholnap tulajdon szobánkban privátleczkéket vehetünk az u s z á s b a n. — Hányszor mondtuk már; csak „verseket ne!“ mert bizony nincs kedvünk, minden iskolaféle gyakorlatot, miről a' beküldők maguk is megvallják, hogy nem ér sokat, kijavítgatni 's közölni. Ha valaki meg akarja énekelni kedvesét, ám tegye azt privatim, írja le cadentziás szenvedélyét aranykarimájú rózsaszínpapirosra 's küldje el szerelmi kinlódásait szívkirálynéjának postán vagy tigrise által; de bennünket kíméljen meg az efféléktől 's ne lopja el drága időnket, mellyet, kivált illy szer napokon, mint a' mostaniak, inkább szeretnénk kün a' szabad természetben, mint illy természetlenségek közt töltöni. Mi nem banjuk, akármennyi bohóságot követ el valaki, főkép a' szerelemben: magunk is elég bolondok voltunk; csak másoknak ne váljunk ezáltal terhükre. Nem minden szerelmes lehet — P é t r a r c a 's nem minden Zsuzsi, Katicza, Márcsa vagy Náncsi — L a u r a. Punctum!

— A' panasz után mindjárt egy igen örömdetes újdonsággal szolgálunk: egy újabb 's ez évben már harmadik i r ó i kitüntetésről. — D ö b r e n t e y Gábor ur, budai kerületi főbíztos és kir. tanácsos ó nagysága, gróf Brunswick-Majthényi Mária ó excja jelesen irt életrajzáért, melly az „Életképek“ mult félévi 20d. számában megjelent, az említett főurhölgytől egy belől gazdagon aranyozott nagy e z ü s t s r l e g g e l 's igen hecses, író ur érdemeit elismerő magyar levéllel tiszteltetett meg. Az utóbbit közleni fogjuk, az elsőhől pedig valódi magyar szőlővérről ráköszöntendünk hazánk egyik leglelkesebb urhölgyére, ki — mivel a' magyar írók 's a' magyar érdekek előmozdításában fáradozók törekvéseit senki nálánál jobban méltányolni nem tudja — e' nagyilelkű pártfogói szellemet magas családjába is átülteté... 's azért éltesse őt még hosszú évekig a' magyarok jó Istene!

— Kitüntetésről levén szó, elmondjuk hamarjában, miszerint a' mult hétfői tudóstársasági kisgyűlésben a' titoknak ur a' „Honderű“-igazgatójának egy levelét olvasá fel, mellyben érdemes collegánk az academiától ráruházott levelezői tagságért lekő-

telezett köszönetét nyilvánítja, de egyszersmind kijelenti, hogy a társaság munkálkodásában résztvenni ideje nincs. A jelen voltak e nyilatkozatot nagy indignációval vették . . . a mi nézetünk szerint csak annyiban hibázott a Honderű igazgatója, miszerint e g y e n e s e n kimondá, hogy nem akar dolgozni: mások ezt nem szokták megmondani.

* A dolgozni nem akarásról eszünkbe jut, mily boldogul élünk mi pestiek! Képzeltetik a vidékiek, ha megmondjuk, hogy 1247 fogadó, ét-ház, csapszek áll szolgálatunkra tárva, hol mindenütt, a mint mondatik, izletes étkeket, dicsőséges bort 's jeles árpalevet mérnek; ha megmondjuk, hogy egyedül a három nyári hónapok alatt ezen etető intézetekben 280,000 artatlan csirke költözik a szebb létbe; hát még az a sok igénytelen libácska, zenési rucza, melancholikus pulyka a nagy reményű borjakkal hol marad? A pesti hidvam, borátszalitási bérül, mindennapra 3000 akó díját számítja, ide nem értve, a mi Pest részéről hozatik be, 's ide nem számítva sem a finom bor, sem a lélek- és testölő pálinka, mely tömérdek bódében koresösítja a nemzedéket. Mondja azután valaki, hogy Pesten nem ének jól — 's a gyomor nem a leghatalmash előmozdítója a védegyetnek?

— A sok évesről ivásról szólva, azt is hallottuk, mikép némely jeles lakomarendező urak a két halhatlan 'Buridan' és 'Normandie' nevű lovak tiszteletére aláírás útján nagyszerű ebédet készülnék létesíteni, melyre minden rendű lovak hivatalosak lesznek.

* A szobrok, melyek a pesti városházat ékesíteni fogják, jobbadán mind elkészültek, csak az igazság istennője van még hátra, mely, mint mondják, közepére jön 's hogy valahogy meg ne szökjék, két oldalról négynégy öre leend.

* Egy vigasztalhatlan özvegy ur, kit az ég nője vesztése feletti fájdalomnak enyhítésére leánymagzattal, de szűk erszénnyel áldott meg, a növelés könnyű módját találta fel. Szerelme zálogát tudniillik nevelőintézetbe adván, az első évnegyedi bért pontosan leteszi, 's azután egy vagy két évre eltűnik, 's így a leányka felnőtt, neveltetik, a nélkül, hogy tudná, miképen, hogyan?

* A péterpáli óbudai bucsú, kedvezvén a nap, olly látogatott volt, hogy három gőzös nem volt elegendő a bucsúfajkkal különféleképen ellátott pestieket átszállítani; a toladást hajduerőnek kellett korlátozni, de a nép bebizonyítja, hogy önkormányzat m á r é r e t t, mert a két hajdu csakhamar a Duna iszapjában hűté hivatalos buzgalmát, mely különben nálunk magyaroknál nem szokott olly igen tul-ságos lenni. A rendkívüli sokaság miatt a halottak diligenceához is kellett folyamodni és sok pesti élve látta magát kivitetni — a tolongásból.

* Utcáinkat derekasan kövezik, még e nyáron a szénátérre kerül a sor, 's e munkálatnál azon különös esemény fordul elő, hogy több a pénz, mint a kő, a yisegrádi bányászok t. i. nem képesek annyi követ fejteni, mennyi szükséges volna.

SZESZÉLYEK ÉS HŰSÉG.

KELMENFYTŐL.

(Vége.)

V.

Soha tartózkodás a' fővárosban senkinek több szenvedést nem okozott, mint nekem. Minden perczen repülni szerettem volna, 's atyám kérlelhetlen szava az elutazást csak holnapra határozá. — Egy vigasztalásom volt: megkértem Terézt leveleimben, hogy Pestre utasítsa válaszait; bármikor érkezem meg — gondolám — legalább lesz, a' mi kedvesen üdvözöljön... Sietve indultam a' postára.

Alig távoztam néhány lépést a' vendéglőtől, a' fiatal postamesterrel találkozá, ki előttem egykor ollyannyira sajnálkozás tárgya volt, mert reménytelenül szerette Jankát, kinek szive utánam epedett... Örömmel ragadta meg jobbomat, 's rövid szóváltás után előadta célját, melly őt a' fővárosba hozá.

„Házasulandó vagyok! — felszólalt tulságos örömmel — a' legboldogabb halandó, ki valaha a' főváros kövezetét tapodta.”

„Hogyan? — kérdém — hiszen, ha jól vettem észre, ön nem éرتelen szemmel nézte a' szép Jankát? 's rövid két hónap alatt olly egészen meg tudott iránta hidegülni?”

„Soha! soha! — felszólalt lelkesedve — e' szivet csak ő gyulaszthatá örök szerelemre!”

„S mégis háza odik ön?” kérdezém csudálkozva.

„Mégis? — ismétlé meglepetve kérdésemet — ön hihetőleg, mert nem tudja, milly boldogság szeretettni, csak elméskedni akar. Hiszen épen azért házasodom, mert szeretek.”

„Tehát Jankát veszi ön nőül?” kérdém növekedő csudálkozással.

„Ki mást? — válaszolt iménti lelkesedésével — mi falusiak csak azt szoktuk nőül venni, kit szeretünk.”

„Ah... ah! örvendek, gratulálok! — szóltam, kezét megszorítva, miközben ajkaimat beharaptam. — És Janka szinte szereti önt?”

„Milly kérdés!” szolt büszke önérzettel.

„Ő maga mondta, hogy szereti?”

„Hányszor! és milly forrón!... Oh, illy angyali szív nincs több a' világon!” mondá lelkesülve házasulandó sétatársam.

„Különös... valóban érdekes szövedék! — jegyzém meg gúnyos mosollyal — nem adnám sokért, ha tudnám, hogyan fejlődött ki e' szerelem.”

„Egyszerű módon és rövid uton, — válaszolt a' postamester. — Egy hónap előtt még remélni is alig mertem boldogságomat, mert — meg kell valanom — sokkal forróbb és félénkebb szerető valék, semhogy könnyen mertem volna nyilatkozni. De mióta ön távozott falunkból, Jankát folyvást igen busongónak, magány-keresőnek, levertnek tapasztaltam.”

„Szegény leány!” sohajlék szánakozástól ösztönöztetve.

„Sokat kellett epednie, — folytatá tovább beszédét a' postamester — 's engem különösen került... A' gyöngéd lélek! remegett közellétemtől, 's ez a' szerelem legbiztosabb jele.”

„S ezt öniránti szerelem jelül vette ön?” Lehetetlen volt egy kacajzt elfojtanom.

„Kétségkívül, mint a' következés megmutatta, — folytatá beszédét, kacajomra nem ügyelve, a' postamester. — Felbátorultam e' biztos jelek után; nénjének, a' tisztartónénak, felfödém szívemet 's közbejárását kértem. Ő mindent ígért... 'S gondolja ön! bármilly forrón szeretett Janka, nénjének mégis háromnapi küzdelmébe került, hogy kihallgatásomra birja őt, 's a' boldogító igen-t lenyerhetém ártatlan ajkairól.”

Szívemből sajnáltam a' postamestert, még inkább a' kedves leányt! Mennyi atyafiságos kényszerítést kellett — gondolám — kiállnia, míg irántam hasztalan epedő érzelmeit elfojthatá, 's áldozatul veté magát e' férfinak, hogy nénje kérelmeit teljesítse... Most itt van Pesten a' képzeletben boldog vőlegény, hogy magát házasságára kikészítse, 's minden perczben szeretett jegyese után sopánkodik, míg ennek szívében képem él, ajkain nevem lebeg... szomorú emberi sors!

„S ön megnyugodott-e már?” kérdé a' postamester, miután saját boldog kilátásairól magát eléggé kibeszélte.

„Ha megnyugodtam-e? — sohajtám érzékenyen — ön tudja, lehet-e a' hűn szeretőnek megnyugodni, míg kedvese karjai körül nem fogják! Csak Terézem mellett leszek megnyugodva.“

„Teréze mellett? — kérdé a' postamester, szemeit rám meresztve — kit ért ön e' név alatt? Csak nem egykori kedvesét, a' szép özvegyet?“

„Ki mást érthetnék? — válaszolám. — Vagy azt véli ön, szívem is olly könnyen változik rövid két hónap alatt, mint...“

„Hahaha!“ felkaczagott a' postamester, 's én némi boszúsággal tekinték rá. Nem tudtam, miként találja itt helyén a' kacaját.

Megtudtam csakhamar! Egy rövid óranegyednyi beszélgetés keserűen felvilágosíta, milly rútul, milly gyalázatosan levék megcsalatva. — Kettőzött léptekkel siettem a' postára. Nevemet mondám, 's egy nagy csomagot és egy levelet adtak kezembe. Amabban Terézhez utazásom közben küldött leveleim voltak felbontatlanul visszaküldve. Az egyes levél nagynénémről jött, mellynek tartalma az egész cselszövény fonalait napvilágra hozá. — Halljátok a' történetet: igen egyszerű 's igen mindennapi!

Én voltam a' kaczagást érdemlő bohó, ki szerelmi levél hordozója valék csalfa kedvesem és az orvos között. Teréz atyja, ki leányát már nekem ígéré, tudta, hogy az orvos szereti őt, miről nagynéném által értesítette. Az orvos eltiltatott a' háztól. Ezért kelle Teréz betegségét titokban tartani; ezért nekem a' homoeopathiai gyógyszereket lopva hordani számára... Hah! ha rá gondolok, milly allopathiai adagokban lehettek e' pecsételt dobozokban megakva szerelmi esküvel az elrejtett levelek!... 'S én bohó! mint remegtem, midőn az orvost a' pap társaságában láttam a' városból kikocsizni, mint féltem, hogy e' pap tán elragadandja a' kedvest karjaimból... És úgy van, elragadta! Az orvos és pap titkos pajtások voltak... 'S ki gondolná, hogy ugyanazon nap, mellyen én olly szívszakadva távoztam a' kedves tájról, melly Terézemet rejté, ő új szeretője karján kényszerítő atyja önszemei elől megszökött, az orvossal titkosan összeesküdött, 's most együtt nevetik könnyenhívőségemet, együgyűségemet! E' csalfa nőért kellett nekem a' szép Janka odaadó szerelmét olly lelkiismeretséggel visszautasítanom... Hiszen mind egy! idővel Janka is csak úgy megcsalt volna, mint tön Teréz, 's mint rászedte 's elámitá most ezen szánandó postamestert. 'S miért?‘ kérdém magamban. „Kétségkívül,“ feleltem kérdésemre, „csak mivel férjre vágyik. Mit bánja ő, kinek neve mellett teszi a' fejkötőt ármányos fejére.“ Valóban szomorú voltam, egészen leerve bus tapasztalásom által. „Hahaha!“ felkiálték boszúsan, „érdemes-e a' legártatlanabbnak látszó leányt vagy nőt is szeretni? nekik hitelt adni? bennök bizni? Bohó, kit együgyűségre illyesmire kábit!“

„Nem kell kétségbe esni! — vigasztalt a' postamester — ön is megnyerendi egykor hű szerelme érdemelt jutalmát... Bizzék istenben és a' hölgyekben... Szavaim iránt vigasztaló reményt nyujthat önnek boldogságom példája...“

„Ön boldogságának példája? — Görcsösen felkaczagtam... 'S a' postamester mégis vigasztalásom volt; jól esett szívemnek, egy lényt látni mellett, ki szintolly nevetségesen csalódott, mint én; jól esett önnyugtatósomra, sajnálkozva mosolyognom a' postamester szeméibe, 's mondanom magamban: — 'Együgyü bohó: még együgyübb nálamnál... Jussak csak egyszer nő közelébe! majd megmutatom, mint bizhatsz a' legmeghittebbnek is hűségében.'"

* * *

Atyám kevés megütközést mutatott Teréz iránti szerelmem gyászos kimenetelén; ő csak a' felett tudott örövendeni, hogy már most nem szándékozom a' fővárosból eltávozni, 's hogy késznek nyilatkozám, akár másnap nyakamba öltetni hivatalom nyomasztó igáját.

IV.

A' csalódás keseríti szívünket. Csalva voltam Teréz által, 's hiúságom elhitéte velem, hogy Janka által is megcsalattam. Én, ki ez ártatlan őszinteséggel hozzám simuló szívet érzéstelenül visszautasítam, ki hidegen maradván forró szerelme iránt, őt a' legérzékenyebbül sértém, ki keblemet elzárám előle, elég balga valék azt várni, azt kívánni mégis, hogy ő vigasztalhatlanul epedjen utánam... Olly önző és hiu az emberi szív!

'S mégis jogosítva hívém magam, elkeseredéssel szólni a' női szivről, — hűtlenségről, állhatlanságról vádolni mindnyáját!... Szégyenkedve gondolok vissza ez időszakra; de ment és vigasztal az, hogy sorsom közös annyi emberével; — vagy nem egyetlen csalódás által egyes emberekben hiszik-e olly sokan felszabadítva magukat, pálczát törni az emberek felett, 's midőn borus homlokkal csalfának és önzőnek hirdetnek minden egyest, bölcs szemölddel elmondani: Ah — ismerem én az embereket!... Szegény szűkeblűek! ha egy-pár kellemetlen tapasztalást tévének, már kész emberismeretők, mellyet aztán száz ellenkező sem ingadoztathat meg.

Keserűségemben elzárt és magamba vonult levék. Hivatalomban a' legszorgalmasabb, 's azon kívül is folytonos tanulmányoknak szentelém időmet; honn szüntelen olvastam és fárasztám magamat; hivatalomba jártam pihengetni. Így telt el egy év, melly alatt szemeim kissé nyilni kezének a' világ örömei iránt; eljártam társaságokba, elejénte mint csöndes figyelő, utóbb mint részvevő 's cselekvőleg is szerepelő... Miért tagadjam, hogy egy-pár szerelmi kalandon, a' nagy világ értelmében, magam is általestem. A' nagy világ értelmében, mondom, mi annyit tesz, hogy szivem nyugodtan és háborítlanul maradt, míg ajkam pásztoriai forró érzelmeket tolmácsolá... Azonban illy eset nálam ritka volt, 's többnyire néma bár, de figyelmes vizsgáló valék minden társaságban; a' minék következése lön, hogy egykori ábrándos világnézetim lassankint elenyésztek.

'S végre miért komorkodjam? — szólék egy fagyos őszi napon magamhoz, midőn a' fővárosban már a' második évet töltém — bohó, ki a' világ folyamától időnek előtte elvonja magát, 's magába vonulva, csak keresi a' vigasztalást, melyet emberek közt, ha csak féligmeddig is, feltalálhatna. Teszem, mit mások tesznek; ha nem találók női szívet, kit szeretni érdemes volna, lesz elég, mely körül szeretgélhetek...

Másnap, mint ujon ébredett, körültekinték a' világban; hangversenyekre jártam, a' színházat szorgalmasan látogatám, 's hol gyülekezet volt, engem ott leheté találni — két egész hétig. Sok szép szem tekintett rám, sok szép arcra függesztém én vizsgálódva szemeimet... 'S köszönet, — így fohászkodám egy estve — köszönet jó színházi látcsővemnek, végre feltaláltam egy hölgyet, kinek arczából azt olvasám ki, hogy — vele érdekesen lehetend időmet tölteni.

Adél a' színésznők legszebbike volt, kezdő még, 's így hódolók serge által nem igen ostromlott szívű, különben művészetére nézve nagyon középserű. — De mint jussak ismeretségébe?

Egy divatlap szerkesztőjével ismerős voltam, kinek folyóiratában a' legsilányabb dolgokra is idétlen dicséreteknél egyebet nem olvas az ember. Három színbirálatot irtam, 's szerkesztő barátomat megkértem azok kinyomatására. Nevem nagy betűkkel mindenik alatt állott. Adél művészete egekig volt magasztatva benne, 's nem hiányzottak érthető érintései termete bájainak, arca szépségének, szemei igéző tűzének. Tudtam, hogy ez a' legjobb mód, általa a' világ legnagyobb műértőjének tartatni... 'S ő csakugyan annak tartott! Egy estve, midőn a' legelső zártszéki sorban ülve, keztyűmet művésznőm megtapsolásában nyűttem, — mit sem gondolva azzal, hogy tapsomat ki sem követi, sőt körülem kiállhatlan sziszegés lön hallható — hozzám lépett egy félig ismerős, félig idegen fiatal ur, és tudtomra adá, miszerint Adél, ki tudományomat és műismeretemet távolban már rég csudálja, vágyva vágyik velem személyesen megismerkedni.

Ez kellett nekem — gondolám — 's haladék nélkül a' színpalak közé siettem. Adél épen akkor lépett vissza egy kontárul etjászott jelenés után; egy hangnyi taps sem hangzott utána, — hiszen én nem voltam a' nézők közt.

Egyenest hozzám jött és nevemen szólított... Ő már ismert! Hogyan is ne ismerné a' művésznő a' férfit, ki egyedül képes méltányolva felfogni érdemeit. A' legvadabb hihetlenségeket elmondtam neki művészi játékaról; de minél kevesbbé hittem enmagam saját szavaimat, annál nagyobb hitelt találtak azok ő előtte. Milly kecsesen pirult! mint kért szájával és szemével egyszerre két ellenkezőre: szájával, hogy ne hizelegjek; szemével, hogy még jobban hizelegjek... Én ez utolsó kérelemnek engedtem.

Ah, de a' közönség! — sohajtá végre Adél — legkisebb rokonszenvet sem látszik mutatni irántam.

„Mit ért igaz művészethez a' közönség? — szavaltam egész tüzzel, miközben egy barna zekébe burkolt férfiú suhant el mellettem, kit észre sem vettem volna, ha siettében lábamra nem hág — a' közönség valódi érdem helyett mindig bálványnak hódol.“

„Az eddigi primadonna egészen elvakítá,“ folytatá Adél.

„Csak türelem, kedves Adél, — válaszoltam vigasztalólag — a' közönségnek felnyílnak szemei, 's rövid idő múlva önt fogja e' színpad első művésznőjeül üdvözölni. A' mostani ugyanis olly gépíleg játszik.“

„Minden tűz nélkül,“ szólt Adél.

„Igen, minden tűz és lélek nélkül!“ 's kezeit tüzesen szorongatám, szemébe kitelhető lelkesen tekintettem.

„Soha sem tudja szerepét,“ folytatá Adél bírálatát a' primadonnáról.

„Valóban, mintha legkisebb emlékező tehetséggel sem bírna.“

„És olly idéttlen hangja van . . .“

„S milly rút! milly fösték-igénylő arcz, milly vánkósokra szorult termet! — folytatám tovább szavaimat. — Volnék csak én közönség, tenyere-men hordoznám az olly művésznőt, mint kegyed, szép Adél.“

„Ön csak tréfál,“ szólt Adél kis szünet múlva, miközben arról gondolkoztam, mi hazudságot tudjak még elmondani kegye megnyerésére.

„Én-e? én, angyali Adél? — fohászkodtam hirtelen. — Legyen meggyőződve róla, hogy szavaim mindegyike szívem mélyéből ered.“ Ő közelebb lépett hozzám 's én egészen oldalához simultam . . . Művészi lelkesedésem elragadt — forró csókkal ajkaira pecsételtem szavaim igazságát.

A' színpalak megetté zug, hol rejtve valánk, magányos beszélgetésre igen alkalmas volt . . . Azon pillanatban, midőn csókom lepattant Adél ajkairól, úgy tetszett, mintha annak közelben viszhangját hallottam volna . . . Körültekinték, 's egy csillogó öltönyű spanyol hölgy, a' színház első tánczosnéja, az imént látott barna zekés ur karjain csüggött. — Én még nem szokám meg az efféle művészi lelkesedést nyilvánossággal üzni, 's e' véletlen társaság kellemetlenségemre volt. Szerencsémre, Adélnak jelenése következett 's el kellett válnunk.

„Tehát holnap?“ suttogám, kezét megszorítva.

„Egész délután honn leszék!“ válaszolt a' magasztalt művésznő 's eltávozott.

Barna zekés bajtársom is elvált spanyol hölgyétől, 's meg nem állhatám, hogy a' lámpa fényénél szemébe ne tekintsek . . . Milly nagy volt meglepetésem, midőn benne egykori szerencsés vetélytársamra, Teréz, férjére ismerék. Ő is azonnal megismert, 's azon ölelési vágygyal, melyet még imént a' szép tánczosnő gerjeszthetett benne, terjeszté felém karjait.

Nem nagy örömemre szolgált vele találkoznom, de ő elhagyhatlanul hozzám ragaszkodott. Rövid időn megtudám, hogy már egy hónap óta nejével együtt a' fővárosban vannak, hova, meguntván a' fáradságos gyógygya-

korlatot, egészen visszavonultak, miután Teréz atyja meghalván, olly dús vagyonnak lettek örökösei, mellyből biztosan és fényesen élélhetnek.

Sajnáltam az embert, ki elég gyáva-lelkű, ne-jének lenni tápláltja; saj-nálatom undorrá vált, midőn ajkait könnyelmű beszédre nyitá, melly silány lelkének lön kitérője. Nyers kacajjal üte tréfát iménti kalandunkból, 's keze-met megrázva, kívánt sok szerencsét, hogy úgy haladjak elő kedvesem ke-gyeiben mint ő a' spanyol hölgyeiben. „De hiszen eszélyes emberek vagyunk—tevé iménti szavaihoz — kik hallgató kimélettel fogunk egymáshoz viseltetni, ha már a' sors egy színpadon tett bajtársokká...“ Habaha! kaczagnom kelle, ám-bár boszankodtam. Én és ő! — hisz én csak szórakozást, mulatságot ke-restem; de ő — hűtlen csaló vala neje iránt.

Teréz is a' színházban volt, balra a' második földszinti páholyban. Férje mondá, hogy gyakran emlékezik rólam, 's a' legnagyobb örömére fog válni látogatásom... De én semmit nem ígértem, és elváltunk.

Visszamentem a' nézőhelyre. Balra a' páholsort végignéztam; ott volt Teréz, nagy látszövét a' gyülekezeten pihentetve, — és észrevett. Élénken kapta le a' látszót szemeiről 's mosolylyal üdvözölt. Udvariasan köszöntém, és közvetlenül páholya alatt foglaltam helyet. Több izben vettem észre őt le-tekinteni. Nem is kétkedém, hogy utánam kaczerkodik, de büszkeségem nem engede, figyelmet tüntetni ki iránta; — ezt annál inkább teljesíté egy fiatal uracs, ki mellettem álla... Megmutatom, — gondolám magamban — hogy egészen érzéstelen vagyok iránta, 's mi által teljesíthetém ezt felülőb-ben, mint beszédbe credve a' mellettem álló ismeretlen uracs-csal, 's fenhan-gon a' legnagyobb dicséreteket mondva el Adél a' színész-nő felől, úgy hogy szavaimból akár ki is észrevehette, mennyire nem a' művésznőt, hanem a' szép hölgyet magasztalom.

Szomszédom kevés figyelemmel volt beszédem iránt. Ugy tetszett előltem, mintha a' kilencz muzsát a' födezetén nagyon kecsesnek tartaná, olly sürűn tekintett föl felé... Vagy tán nem is a' muzsákat illeti e' sürű tekintet? Még akkor nem tudám; de csakhamar felvilágosultam iránta. Egyszer ismét föltekinte szomszédom, 's én utána járatám szemeimet. Teréz kinézett a' pá-holyból, jelt intett szomszédomnak szemeivel, ki azonban, észrevevén, hogy szemeit kísérem, azonnal földre süté fejét... E' perczben kisdéd virágbokor suhant le a' páholyból. Tudtam, hányadán van a' dolog, tudtam, hogy az ado-mány szomszédomat illeti; de ő nem vette észre. Lehajoltam és magamhoz rejtém a' virágbokort, 's tüstént távoztam a' helyről... Honn e' szavakat olvasám egy levélkén, melly gondosan volt a' bokor belsejébe rejtve: „Kedves Adol-fom! Holnap délután egyedül leszek 's epedve várlak.“ — Ismertem Te-réz irását. Bizonyosan férje is fogja ismerni, — gondolám magamban.

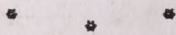
VII.

Másnap délután épen Adél látogatására készülék, midőn Teréz férje szobámban termelt, kinek az estve megmondám lakásomat. Végig hevért pam-

— lagomon, 's úgy neki készült és olly fenék-kerekítéssel kezdett beszélni, hogy boszankodva látám, nem könnyen szabadulandok tőle... Már pedig ezt épen nem szeretém... Valjon nem lehetne-e szép szerével eltávoztatnom? Hogyan is ne! hiszen Teréznél épen ez órában kedves Adolfja tisztelkedik, ha t. i. a' meghívás más uton tudára esett; és Teréz meghívó levele kezeim közt... Lerázom nyakamról a' kellemetlen látogatást, 's — megvallom, ez édesen esett — boszút is állok az egykori hitszegőn. — Megmutattam az orvosnak neje levelét.

Oh, türelmetlen vad férfiak! Ki legszentebbül őrzi hűségét egy hön szeretett nő iránt, nem lehet olly fájdalmasan meglepetve, olly boszúra fölhevülve, ha hűtlenségen kapja őt, mint a' tegnapi spanyol hölgy ölelgetője vala!... Boszúsan és haraggal rohant el szobámból.

— Én pedig Adélnél tevém az első látogatást, melyet aztán sűrűn, a' nap minden óráiban, ismételteték... Igaz, hogy Adél rosz színésznő volt; de annál szebb leány, és annál mély érzetűbb szívű. E' napokban azt hittem, hogy épen azon ember, ki valóban mélyen érez, nem képes az érzelmeket színpadon jól ábrázolni... Milly nyílt kedves kedély! milly dús szív! milly kiapadhatlan forró ömlengés!... Vagy tán mind ebben csalatkozom! Nem! hiszen Adél sokkal roszabb színésznő, semhogy tetetni tudjon érzelmeket, melyek keblében nem lakoznak. — Két boldog hetet éltem, meggyőződven, hogy ha eddig rosz véleménynyel voltam a' nőnem iránt, ennek egyedül ma-kacs elvonultságom az oka.

— 'S e' két hét alatt, szerelmi élveimen kívül, még egy jó cselekvés öntudata is örvendezteté lelkemet, melyet magamnak tulajdoníték érdemül, ám-bár szándékos részem nem volt benne; de hisz én is csak olly ember vagyok, mint a' többi... De Teréz nem késelt a' gyanakodó férjet felvilágosítani; megmondá neki, hogy az egész dolog csak cselszövény, melyet azért inté-zett, hogy csapodárkodó szívét visszatérítse a' kötelességes hűségre. Könyek közt veté magát férje keblére, 's hálálkodott, hogy sükerült siratott szerelmét ez ártatlan fogás által visszanyernie... Az orvos egészen meg volt nyugodva, lecsilapítva. Az öntudat vádolá őt is. Ez időtől fogva hű férjül őrzi nejét, 's a' nap legnagyobb részét honn tölti el, jutalmul csak egyet kér-vén ki tőle: hogy kedves Adolfjának látogatásait ne fogadja el, úgy sem le-vén, miután hűségéről egészen biztosítva van, több hasonló cselszövényre szüksége. — Teréz mindent ígért.

Igérete szerint fog-e cselekedni, nem tudhatom. Férjét illetőleg, annyit mondhatok, miszerint Adolftól értém, hogy a' színház első tánczosnéja szé-lyesebb és mérgesebb, mint eddig volt, 's hogy készülleteket tesz, uj szerelmest keríteni hálójába.

VIII.

Sokszor hallottam, hogy színésznő 's általában minden művésznő szerelmét legjobban lehet ajándékok által állandósítani; 's minthogy Adél körében nagyon kedvemre mulatám magam, 's úgy hittem, hogy általa valóban szerettem, nem voltam idegen, kellőleg gondoskodni hűsége biztosításáról. — Adél egy-pár nap óta sohajtozva emlegeté, hogy az első énekesnőnek igen becses karperecze van, melyet a' váczí-utczában Latoldi aranyművesnél vett, kinél ugyanazon karperecznek mása még megkapható. A' jó leány azt vélte, ha e' karpereczet szinpadról a' közönségnek megmutathatná, lehetlen volna, hogy művészete el ne ismertessék, 's ne csudáltassék... Karácson napja következett; — adhatnék-e szívem kedveltének más ajándékot, melyet örömeztőbb fogadna? Elmentem 's megvásárlám a' karpereczet, miután azt, hogy meglepetése annál nagyobb legyen, megtagadám tőle.

Siettem haza, mint ki nagyon kedves kincset rejt magánál... Előttem andalogva 's lesütött fejjel ment egy férriu; — mintha ismerném őt... Ah, hogyan lehetne ő, gondolám magamban, mit keresne itt a' postamester?

Utolértem, 's mellette elmenvén, szemébe tekinték. Meglepetve álltam meg: csakugyan a' postamester volt.

„Hogyan? — felkiálték — 's ön itt a' fővárosban? Mint örvendek e' találkozásnak!... Mikor érkezett ön? meddig mulat itt? elhozta-e szép nejét? mi czélból jöttek föl?...“ 'S tiz hasonló kérdést egymás után mondek előtte — Ő szomoruan felelt; fővárosbani tartozkodása — ugymond — nem mulatság, mert kénytelenség szorítá ide, miután a' nyomor elüzte hazulról. — Csudálkozva hallám szavait 's felvilágosításért kértem.

Röviden elmondá történetét, szivemből sajnáltam. — A' posta, mellynek jövedelméből élt, nem volt tulajdona; egy nőtelen és gyermektelen nagybátyja bírát, kinek két unokán kívül semmi más rokona. E' két unoka a' postamester és egy pesti uracs voltak. A' gazdag nagybátya e' két 's egymással negyed-ági atyafiságban levő ifjut szándékozott vagyonával boldogítani, 's mig maga tökepénze kamataiból élt, egy meglehetősen nagyságu pesti házát és a' falusi postát még halála előtt e' két rokonnak adá birtokába. 'S gondolja ön, — szolt a' postamester keserű boszúsággal — e' roszelelkű fiatal rokonom nem elégedett meg azzal, mit neki nagybátyám bőkezűsége nyujta; éltében és halála után mindent birni akart. Itt Pesten folyvást az öreg körül levén, egészen behizelgé magát kegyeibe, ellenem ármánykodott, rágalmakkal halmozott előtte, mig végre egészen fölböszíté nagybátyámat, ki engem szintolly kicsapongó 's jóságára érdemetlen embernek tart most, a' milly szerető rokonnak és tudja isten, milly erényhősnek hiszi Ledéry Adolfot.

„Adolfot? — kértem — nem egy magas szöke ifju ez?“

„De igen; — válaszolt boszúsan a' postamester — arslánsörényt visel, orrán szemüveget hord, 's bal arczán egy májfoltot, melyről azt hiszi, hogy a' melly hölgy azt meglátja, lehetlen ellene állnia.“

Ki lehetett más e' dicsérve emlegetett ifju, mint Teréz kedves Adolfja? „De hát nem kísérté meg — kérdém a' postamestert — a' méltatlanul fölingerelt nagybátyát megengesztelni maga iránt?“

„Mindent tevék, — válaszolt búsan — midőn nagybátyám az idegen ügyvédet félév előtt falunkba küldé 's a' postát elfoglaltatá birtokomból, hat levelet irtam egymás után az első hat hét alatt Pestre. Válasz egyre sem érkezett. Két hónap mulva végre kedves fiatal rokonom tudomra adá, hogy nagybátyám minden további alkalmatlankodást szigorun megtilt, mik által ugy sem érhetem el célomat. . Mit volt tennem? A' faluban ugyis csak nyomor várhatott rám; Pestre jöttem tehát. nagyrészt azon reményben, hogy nagybátyámat kiengesztelem magam iránt.“

„'S elérte-e célját?“ tudakoztam részvéttel.

„Távolabb vagyok tőle, mint valaha! — válaszolt a' postamester. — Egy hónapig koptatám az öreg küszöbét, de soha sem juthattam eléje. Tudtam sokszor, hogy honn van, de cselédei folyvást eligazítának... Egykor ármányos rokonommal találkoztam előszobájában... Ki tudná illy emberrel szemközt magát mérsékelni? Összevesztünk 's zajos lármát ütöttünk a' házbán. Nagybátyám ajtaja megnyílt, 's Adolf meghunyászkodva simult oldalához; bemutatott mint garázdálkodót. Nagybátyám megtámadott, szavai hevesek és sértők voltak, mellyeket hasonlókkaal viszonozóék, — 's most vége még a' kiengesztelés reményének is!“

Biztaltam, legyen jó reménnyel; az öreg előbbutóbb át fogja látni, hogy méltatlanul bánt vele; ármánykodók győzelme — mondám — ugy sem tarthat sokáig... És aztán olly jó, olly kedves nővel bir, kinek oldala mellett könnyű feledni ideiglenes bűbánátát.

„Nőm! — szólt keserűen — ne juttassa ön eszembe! Látott-e ön embert valaha, kit, ha szerencsétlenség vesz üldözőbe, legjobb barátja is el ne hagyjon? . . . Kétszeresen szerencsétlen vagyok. Nőm egy csalárd, egy hűtlen asszony.“

Ez ember valóban mélyen érzé sorsa keserveit; arcza elcsüggedést, vi-selete reménytelenséget, minden szava mély fájdalmat mutatott... És Janka, — gondolám — tehát ő is azon mindennapi lények sorába tartozik, kiknek szerelme 's hű ragaszkodása csak addig tart, mig fényes nap derengeti a' férj életét?

„Ah! szórakoznom kell! — folytató felsohajtvá a' postamester — még nem tudám szegény állásomba betanulni magamat... Honn nem ülhetek; kigyóként marja a' hűtlen asszony látása szívemet; reggeltől estig csak lakomon kívül keresek megnyugvást; — szórakoznom kell!“

Bővebben kérdezém őt Janka iránti gyanuja felől, 's ő keserűen szakasztott félbe. „Nem csudálom, — ugymond — hogy meghült irántam, kit annyira

szerettem 's szeretek most is! hisz én nem táplálhatom, nem szerezhetek mulatságot neki... De ne mondja ön gyanunak, mi keblemet kinozza, mert ez bizonyosság. Több mint három hónapja lakunk Pesten egy félrelevő utcának egyik kisded házikójában. Elejénte, miután nagybátyámmal nem boldogulék, munkakör után néztem én is, 's szereztem is némi állomást, melly létünket némiképp biztosíthatá. De kinek legyen kedve, arcza veritékében keresni kenyerét, ha munkától fáradtan estve haza megy 's felesége mellett illy dolgokat talál! 'S ezzel bosszúsán rántott ki egy kendőt zsebéből.

„Egy kendő, — mondtam — tehát ez oka féltékenységének.“

„Kendő! — szolt ő nevedő bosszával — de tarka selymekendő, milyen nekünk nincsen; és tubákos kendő, melly bizonyosan nem lehet másé, mint férfié; 's ezt Janka maga is megvallotta.“

„Megvallotta? — Igy már nem lehet felőle kételkedni.“

„'S tudakozódtam e' napokban a' háznál és ház körül, — folytatá tovább beszédét — 's mondák többen, hogy néhány izben láttak már távollétem alatt estéknként gondosan rejtezkedő férfit menni Janka látogatására... Kell-e még több?“

Megvetém e' nőt 's szivemből sajnáltam e' férfit, midőn olly élénkes-servesen panaszlá el, mint vette nejét kérdőre, mint lett gyanuja keserű bizonyossággá, midőn őt habozni, zavarba jöni látta, midőn szemrehányásaira csak néma szótlanysággal tudott válaszolni

„Oh, csak e' fájdalomtól maradtam volna megkimélve! — sohajtott keserűen — minden mást elviselheték. De ez szerfelett kinez. — 'S kezeit görcsösen szorítá szívére és ismételé: — Fáj, fáj! de elfojtom a' fájdalmat! Hahaha! fogok én is szórakozást keresni magamnak!“

Színházba híttam, 's örömmel jött... Adél ma meglehetősen játszott; figyelmeztetém rá a' postamestert. Ő tetszését nyilvánítá játékával. Ajánlkoztam, hogy megismertetem vele. Örömet elfogadta ajánlatomat, 's én azonnal a' szinpadra vivém, jó barátomul mutatám be Adél előtt, ki részvétellel és barátságosan fogadta... Irántam Adél hideg vala; — gondoltam, hogy a' karperecz okozza ezt, mellyet még ma reggel egyenes kérésére megtagadtam, 's mellyről nem tudá, hogy már zsebemben rejlik számára. — Az előadott játék egy Shakspeari remekmű volt; a' nézőhelyre mentem, hogy minél jobban élvezhessek... A' postamestert a' színfalak közt hagyám, — hiszen szórakozást kellett keresnie.

Játék után mentem, hogy Adélt szokásom szerint haza kísérem... Egy más karjára fűzve két alakot láttam magam mellett elsietni. Utánok néztem: Adél volt és a' postamester.

IX.

Lelkem némelly dologban örökké gyermekes marad. És most is mint együgyű gyermek örülék, mint fogom Adélt karácsoni ajándékkal meg-

- lepni, 's mint fog ő, a' most negédkedő, olly édesen kiengesztelődni irántam, midőn az ohajtott karpereczet reménytelenül birtokában látja . . . Szobaleányával előre értekeztem; szépen zöldelő karácsoni fát vitettem titkon Adél egyik szobájába, szalagokkal és apró ékszerekkel felczifrázva, mellyek közt a' karperecz főhelyen fog diszleni.

Jelen akarék lenni az örömen, mellyet gyermekded módom a' kedvesnek okozand. A' karpereczet magamhoz vettem, és siettem Adél laka felé. Midőn az utcára, mellyben lakott, befordulék, a' postamestert láttam a' ház kapuján befordulni. Kissé boszankodtam a' gondolaton, hogy alkalmasint Adélnál teszi látogatását, mi nekem ez időben kissé alkalmatlan; — azonban csakhamar türelemre csilapultam; mért ne engedném a' szegény férfinak e' kis időtöltést? hiszen búgondjai közt szórakozásra van szüksége.

Titkon lopóztam Adél egyik szobájába, 's olly édes öröm előérzetével rendeztem el a' karácsoni fát, rája az ékszereket, 's ezek közt legszembe-tünőbb helyen a' karpereczet; az egészet gyertyafénnyel özőnlém körül, 's miután minden kész volt, a' kulcslyukra mentem leszködni 's hallgatózni, ha valjon itt volna-e már alkalmas ideje az ajtó szárnyait hirtelen feltárnom 's a' kedves meglepetést Adél szemeinek feltüntetnem. A' szobaleányt előre megtanítám, hogy mihelyt Adéltól vendége távozik, iparkodjék vele az ajtóval szemközti pamlagon helyet foglaltatni.

. . . Szegény fejem! mit kelle látnom, mit kelle hallanom! . . . Egy óra-negyedig meresztém át a' kulcslyukon szemeimet és erőtetém hallásomat, és — fáztam és hevültem, boszankodtam és kaczagtam magam felett . . . Adél és a' postamester régi ismerősök voltak, kitetszett ez a' diák-évek emlegetéséből, miket ez utóbbi a' színésznőnek olly édesen juttatott eszébe . . . Hogy a' pamlagon egymás mellett ültek, ez még semmi, hogy Adél keze a' postamesterében nyugodott, ez is hagyján! de hogy viszont kárpotlásul a' postamester karja is nyugodott Adél dereka körül, hogy ajkát ajkain pihenteté, — ez nem semmi! erre elvesztém türelmemet . . . És a' beszéd, mellyet hallottam! Édes hangon panaszlá a' postamester, hogy szerencsétlen, hogy sorsa által sokat szenved és érdemtelenül; — ismernie kellett a' női szívet, melly a' szenvedőt olly nagyon hajlandó vigasztalni; 's Adélnak valóban női jó szíve volt, a' panaszkodót vigasztalta. — Ez nekem igen gonosz karácsoni ajándék volt . . . De megállj! gondolám magamban, boszút forralva a' postamester iránt; elcsábítád kedvesemet! ámde módomban van kárpotlást venni magamnak Janka oldalánál! — A' karácsoni fát minden ékszereivel együtt ott hagyám; legyen jutalma, gondolám, hogy illy jól játszám irántam harmadfél hé-tig a' szerelmes szerepét.

X.

A' postamestertől még tegnap megtudám lakását; egyenest odasieltem. Kisded ház volt néptelen utcában, mellyre az est beálltával alig lehetett ta-

lálom. Hátul az udvaron egy tarka lepellel bevont ablakot homályos gyertyafény világított, itt mondták lenni Janka szobáját . . . Hah , mondtam magamban vétkes könnyelműleg, boszút fogok magamért állani. Mi könnyebb ennél ? Hiszen van-e hü nő a' világban ?

Beléptem. Janka varróasztalnál ült, mellette bölcsőben egy gyönyörű kisdéd, 's szemközt vele egy éltes férfit. Valjon ez volna, gondolám, ki a' postamester házi nyugalját megzavará ?

Rég nem tapasztaltam olly őszinte szíves fogadást, mint Jankáé volt ; meglepetését 's örömet látásomon olly tartaléktalanul tünteté ki. Mint régi jó ismerősét mutatott be vendégének, ki Janka szívesességét látván, maga is bizalmasan üdvözölt 's kezemet szorítá . . . Szemébe néztem ; tiszteletes agg férfit vala.

„Soha jobb alkalommal nem jöhetett volna ön, — szólt hozzám Janka , kezemet sokat ígérő bensőséggel megszorítván , az első szóváltások után — ma a' legboldogabb családi ünnepet ülendjük.“

Az ünnep oka után tudakozódtam — „Ah , nem mondom meg — válaszolt Janka szíves csintalan mosolylyal — önt is meg akarom lepni . . . Hiszen nem távozik egyhamar?“

Távozni legkisebb szándékom sem volt ; 's annál örömetesebb láttam , hogy az öreg ur ezt készül tenni . . . Egy óra mulva visszajöttét ígérte , 's darabideig az ajtó előtt csendesen beszéltek Jankával. Ez gyanus volt előttem ; — de egy óra mulva ! addig — gondolám — majd használni fogom az időt.

Janka az öreget kikisérván, ujlág szembetűnő örömmel üdvözölt, midőn a' szobába visszalépett ; nyájas barátságosan szorítá meg kezemet, 's tudakozódott minden iránt, mit előttem kedvesnek, érdekesnek vélt. Én a' multakra vezeté a' beszédet, 's mondtam, hogy a' napok, melyeket egykor körében tölték, a' legédeseb emlékek életemből.

„S emlékszik-e még néha vissza rájuk?“ — kérde Janka szíves mosolylyal és kissé elpirulva.

„Ha emlékszem-e ? — sohajtám, 's kezét kezeimbe ragadtam, mit ő tartózkodás nélkül engedett — felejtheti-e kegyedet, ki egyszer látta?“

„Milly jó, milly szíves ön,“ válaszolt, 's kezemet megszorította ; én a' szorongatást kétszeresen viszonzám, 's még néhány szóváltás történt köztünk ez értelemben . . . De az idő rövid, — gondolám — egy óra hamar elreppen, 's ki tudja, nem jö-e hamarabb vissza a' gyanus öreg, — minden perczet használnom kell . . . Gyöngén körülfonám karcsu derekát, 's a' tölem kitelhető legédesebb hangon sutogám : „Ah Janka ! csak egyszer kellett ujra látnom, hogy érezzem, mint szeretem most is, hogy fájlaljam, mit vesztetem kegyedben . . .“

Hirtelen kibontakozott ölelésre tárt karomból, meglepetve nézett rám, 's ajkait szóra akará felnyitni . . . Csak ingerlés, gondolám ; 's az első ostromot még tüzeesebben készültem ismételni . . .

Reményem mennyéből hullottam alá! Szemrehányó nehezteléssel vount el mellőlem, az eddig melegen üdvözlő arcz olly hideg, olly utasító lön... Meg nem foghatám; de nem hagytam fel ostromommal; egykori szerelmére emlékeztetém; esküvém, hogy bájainak rabja vagyok, hogy viszonsszerelme a' legboldogabb halandóvá tenne. — Ő fülig elpirulva ült varró-asztala mellett, 's csak néha vetett rám szánakozó tekintetet, melly mindannyiszor elakasztá szavaim ömlengését.

„Gondoltam, hogy barátomul tisztelhetem önt, — szólt végre, félbeszakasztván beszédemet — 's ha e' név kedves ön előtt, legyen vége illy tréfának.“

Tréfa? Nekem a' tréfa eszembe sem jutott, 's hogy megmutassam, mennyire komolyan akarom vétetni szavaimat, elébe térdeltem 's kezét ajkaimra akarám emelni.

Soha illy szégyenletes csalatkozást! Mint fönségében sértett királyné, büszkén állott fel székéről; arczán nemes harag tüze lángolt, szemei megvetés szikráit sugárzák, jobbjá elítélőleg nyult el fejem felett. Ott térdeltem kábultan, mint kárhoztatott bűnös. Szólni akart, de ajkai reszkettek. Végre egyet lépett hátra felé 's az ajtóra mutatott. „Gyávaság, uram! egy nőt kísértetni, szenvedéseit még szégyennel tetőzni... Ha nem kimélném, más által mutattnának ajtót önnek. Távozzék, kérem!“

Meg valék semisítve. „De Janka, szép Janka, mindenre kérem...“

„Ne mondja ki nevemet, — folytatá előbbi hangon. — Azt véli ön, hogy szük kör és szegénység a' lelket és szívet is beszennyezi? hogy valaha ez életben olly körülménybe jöhetek, mellyben megfeledekkezzem, mit esküvém férjemnek, mivel tartozom enbecsületemnek? Azt véli ön, hogy e' sziv, mint talán önök magas köreiben szokás, a' szerelmet, mellyet oltár előtt fogadott játékul tekintheti hitetlenül?... Csalatkoztam önben!“... Még egy megvető pillanatot vetett rám, 's látván zavaromat, szégyenemet, szelidebb hangon szóla: „Keljen föl, kérem, nem hiszem, hogy önnek szokása legyen, gyakran elfeledkezni magáról.“

Szégyen fejemre! még mostsem ismerém el ez angyal-hölgyet. Minél inkább boszankodtam nem remélt elutasittatásomon, annál készebb valék, mindent elkövetni, e' sziv megnyeréseért... Más okos ember kalápját vette volna 's eltávozendik. Én nem; leültem szemközt vele, 's gyávalelküleg gyanu 's féltékenység maszlagával törekvém szívet bemérgezni. Férjéről szóltam, kit ő hűnek gondol, 's tudtára adám, hogy épen most, épen e' perczben e' tisztelt és szeretett férj egy idegennek, egy színésznőnek mutatja be hódolatát. Janka elsápadva tekintett rám;... szavaimat folytatám, és szemébe könnyek tolultak. Reményem ismét éledt. „Önök olly szorult állapotban vannak, — mondám szentelenül — 's én... gazdag vagyok!“

„Gyalázatos! — riadt fel Janka, türelmét veszve. — Gyalázat ön fejére, ki nem szégyel gazdagsággal hűsöget ostromolni... Ah, hogy ezt kellett megérnem! — A' pamlagra hanyatlott 's arczát kezeivel fődé el. — 'S ön rá-

galomhoz folyamodott, hogy szívemet megvesztegesse, bizalmamat férjem iránt megingassa! . . . Számoljon ön a' rágalmazottnak e' tetteért . . . De nem, — szolt kis idő múlva — ön sokkal gyávább, sem hogy férjem boszúját érdemelné . . . 'S most e' nyomban távozzék ön.'

E' pillanatban nyílt az ajtó 's rajta az iménti öreg ur lépett be. 'Itt vagyok, édes Jankám, — szolt vidor elégtelenséggel — 's most megvárjuk, míg férjed haza jő, hogy örömet szerezzünk neki e' karácsoni ajándékkal. — 'S ezzel egy iratot tön az asztalra. — Zavarunk nem kerülhet el figyelmét; kérdőleg tekintett ránk. Janka hallgatott; én pedig távozni készültem, midőn hirtelen ismét felnyílt az ajtó, 's a' postamester lépett haragos arczzal a' szobába.

Ugy látszott, más jelenetre volt elkészülve; meglepetve nézett maga körül. Nagybátya állott előtte, ki szívesen nyújtá neki kezét engesztelődése 's barátsága jeléül . . . Janka forró szeretettel borult férje nyakába. 'S én mint elítélt álltam az örvendzők között.

A' dolog csakhamar fel lön világosítva. Janka, ez angyali lélek, Pesten fáradhatlan szorgalommal üzött kézi munka által szerzé be azon csekély pénzt mellyből már egy-pár hónap óta csaknem egyedül táplálta magát, férjét és gyermekét; éjjel-nappal varó-asztala mellett ült . . . Mintegy négy hét előtt munkát kapott egy családnál ugyanazon házban, mellyben férje nagybátyja lakott, ki egy-párszor látá őt 's véletlenül meghallá nevét. Tudakozódott utána 's nem győzék eléggé dicsérni szorgalmát, szelidségét . . . Az öreg e' nőt egy hét előtt meglátogatta. Janka örömmel ragadta meg az alkalmat, őt férje iránt kiengesztelni, és sikerült neki az ellenök szott ármányra nézve felvilágosítani a' nagybátya szemeit, ki a' postamester iránt annál könnyebben engesztelhető volt, mert legujabban Ledéri Adolf kicsapongó viselete által e' csel-szövő unoka iránt különben is vesztetni kezdé határtalan bizodalját . . . Az iratban, mellyet iment a' nagybátya magával hozott, törvényes adománylevél foglaltatott a' postáról az örvendő férj számára, mellyel titkon intézett meglepetést készítettek neki e' napi ajándékol.

A' postamester pirulva vont ki valamit zsebéből 's az öreg urnak adá: 'Édes nagybátyám! — szolt mosolyogva — valamellyik nap itt felejté zsebkendőjét 's én magamnál őrzém azt, nehogy . . . eltévedjen. — E' szavakra lehetlen volt nem mosolyognom, miközben az utóbbi hozzám fordult és titkon fülembé sugá: — Láttam ön karácsoni ajándékát; — igen szép De mondja meg Adélnak, hogy többé nem megyek látogatására.'

Örvendetes óra volt ez; de rám nézve nyomasztó. Kevés nap múlva búcsut vevék a' postamestertől, zajongó szívvel Jankától. Ő engesztelődve nyújtá jobbát búcsuzásul; — forrón szoritám remegő ajkaimhoz . . . Illy nőt vettem el! illy ragaszkodó szerelmet utasíték vissza magamtól — egy hűtelenért!

E' történetet egy agglegény naplójából olvasám, ki fiatal éveit csapodár szerelemnek áldozá; férfikorában a' nősziv ismerésével kérkedett, kik közt előtte nem volt egy sem hü 's tántoríthatlan; agg napjait pedig a' feletti bánatában sopánkodikja el, mért nem tudott a' föld angyalai közül hü pályatársat választani annak idejében.

A Z E L H A G Y O T T .

Kéjvirágok nem teremnek
Életem zord útain,
Zúg a' sorsvihar fölöttem,
Gyászos éj lebeg köröttem
Búval terhelt szárnyain.

És ez éjen átsugárzott
Egykor az üdv csillaga,
Csillaga a' szerelemnek,
Lángreménye életemnek,
'S boldogságom záloga.

Ah! de ez már elsötétült,
'S többé nem mosolyg felém;
'S én a' multakat siratva
Némán járok 's elhagyatva,
Mint bolyongó siri rém.

Itt állok most a' világban,
Bü 's egy tört sziv birtokom —
Senki nincs, ki szánakodnék
Rajtam, a' ki, vért ha sírnék,
Rózsát hintne útamon.

Senki nincs, ki e' kebellem
Részvevőleg érzene,
'S hogyha elföd a' sir ágya,
Fájdalommal nézne rája,
'S érttem könyvet ejtene.

Sorsa ez az elhagyottnak,
Ellene hiába viv —
Mert az élet kincse, üdve
'S a' menyország eltemetve
Benned árva árva szív!

Csendhelyi.

K O N T Á R É S M E S T E R .

FŐVÁROSI ÉLETKÉP.

Bizonyos Munkás nevű tisztviselő élt a' két szomszédváros egyikében, ki nevének mindig derekasan megfelelt, ámbár a' jutalom viszont nem igen felelt meg munkásságának, mikép azt napjainkban, fájdalom! elég gyakran tapasztalhatni. Ámde e' miatt a' végzésen kívül mást nem okozhatott, melly őt sok munkára és csekély díjra kárhoztató, melly rendesen azon mértékben szokott növekedni, mellyben a' munka kevesebbül. Szomorúan tapasztalá, mikép minden erőködése hasztalan, mért az éveket nem változtathatta meg 's az előtte szolgálatba állottakat nem bővílheté ki az életből 's így várakoznia, mindig csak várakoznia kelle, ámbár reá nem várakozott az idő, 's

's hajszaait csak úgy megőszíté, mintha már egész családja jövődjét tökeletesen biztosította volna; pedig vajmi messze állott még ettől! Voltak fiai és leányai; ezek örök pártának virultak elébe, mert napjainkban kevés kérdezősködés történik az erköl után, hanem csak pénz, és mindig csak pénz a házasságszerző, 's legfájdalmas az, hogy e' szörnyű irányt még csak nem is gáncsolhatjuk, mert a' legszegényebb szülék is annyira erejökön túl gyakorolják leányaikkal a' fényűzést, hogy ugyancsak helyén legyen azon esze 's munkája után élő ifju szíve, ki illy divatbubát pénz nélkül élettársul merészel oldalához bilincselni! A' fiuk résztint tanultak még, résztint pedig ingyen gyakorlák azt, mit számos éven át tanultak, 's ennelfogva szegény atyjoknak még folyvást nem csekely terhére voltak.

Mely gondjainak közepette busan sétált egykor az utcákon föl és le az öreg Munkás, és pirulva bár, de mégis irigy szemmel tekintte a' rongyos targonczásra, ki, targonczáján végignyulva, oly édesen aludt, mintha az élet minden kellemeit kénye szerint élvezné; pedig talán három nap óta sem látott kenyérenél egyebet. Ő azonban mégis elégtül lehete, mert személye nem esett az előtelek kemény bíraskodása alá, 's vele senki nem gondolt, ha bünt nem követett el. Munkás ellenben más körülmények közt vala, ő szüntelen mások kívánságának kényszerült eleget tenni, bár mit sugalt is saját jobb meggyőződése. Ha szájától voná el a' falatot, 's magára és gyermekeire tisztességes ruházatot aggata, minden oldalról ezt sziszegé feleje a' kajánság kigyönyelve: „Ez nem telik díjából, ugyan hol veszi a' pénzt? Ennyit nem lehet igaz uton szerezni.” — Ha ellenben gyermekeinek nevelésére, vagy jövődjök némi biztosítására akart valamicskét fordítani, 's e' miatt egy kissé elmaradt a' divat szeszélyes röpülése mögött, minden oldalról illy gúnyos megjegyzéseket kelle hallania: „Milly haszontalan lump ember, egész keresményét bizonyosan torkába veri, vagy kártyán harácsolja el! Ez csakugyan megérdemli, hogy pályáján derekasan elmellőztessek.” — És ezen gyöngö vázlat koránsem tulzás ám; ki ezen szerencsétlen osztály magány vagyon nélküli tagjainak életét ismeri, az bizonyosan erősíteni fogja, hogy a' színek, miket e' képre használtam, nemcsak nem kiáltók, hanem nagyon is halványak.

Szomoru sétája közben nagy háromemeletes házat pillanta meg Munkás, melynek akkor éppen tetejét rakták.

„Kié e' ház?” — kérde inkább szórakozás végett, mint kíváncsiságból.

„N... szabómesteré!” — hangzott a' válasz.

Munkás ismét gondolatokba mélyedett, 's későn este tért parányi szállására, mely kórházhoz hasonlita inkább, mint tisztviselő lakáshoz, midőn a' család nyugalomra feküdt. Az éjt álmatlanul tölté a' szegény apa, reggelre azonban határozattá szilárdultak kinos tépelődései. Legkisebb fiját — szabómesterhez vezeté, 's inasnak akará szegődtetni; szíve vérzett ugyan, mert a' legjobb embernek is vajmi nehezére esik az anyatéjjel beszitt előtelek leküzdése; azonban határozatát mégis csakugyan végrehajtá, 's előre is kemény kéreggel boritá szívét társainak megvető mérges gúnynyilai ellen.

Ámde még itt is csaknem legyőzhetlen akadályokkal találkozott. A' mesterek, kik harsányan szoktak a' nemesi büszkeség ellen kikelni, hideg gúnynyal fogadák őt, 's nem akarák átlátni, mikép aljasíthatja tekintetes ur fiját szabóinassá. Bebizonyult itt is, mikép vannak az életben viszonyok és körülmények, mikben a' legtulzább demokrata is született aristokrata gyanánt viseli magát. Végre azonban mégis csakugyan akadt irgalmas mesterre, ki nemcsak fölfogadá inasnak e' tíz éves gyermeket, hanem még azt is megígéré, hogy a' tekintetes ur iránti különös tekintetből, nem fog vele targonczát tolatni.

Nem akarom az egész család történetét vázolni, azért tehát csak Munkás Pálra, a' szabóinasra, szorítkozom. Tanulási évei elég szomoruan folytak le, mert legények, inasok és cselédek szüntelen gúnyolák őt származása miatt 's a' mesternél sem lethete kár-

pótlást, mert napjainkban a szabómesterek csak uraságokkal és művészekkel társalkodnak, legényeikhez ellenben sátoros ünnepekben is alig szólnak, 's az inasokat már verésre sem méltatják. A mester egyik kis leánya azonban nem gondolkozott olly büszkén, mint nagyobb testvérei, kik egész nap a türelmes zongorát kalapálták, 's örömet játszott a kis Palival, ki nem volt olly piszkos és garázda, mint a többi szabóinasok. Nem lehet czélom, hosszú szerelmi történetet írnom, mely tíz év alatt nemcsak kifejtett, hanem kiirthatlan gyökeret vert e két szívben 's különben is igen furcsán hangzanék tulfinomult századunkban, ha valaki szabólegény regényes szerelmét kívánná érzékenyen fösteni; pedig bizony bátran elhiheti mindenki, hogy egyszerűbb középosztályban sokkal több érzelmmélységet találhatni, mint azon elsimult és elfinomult körökben, miknek tagjairól divat és fölszíneskedés nemcsak a durvaságot, hanem az érzelmet is legyalulta.

Pál és Mari szerették egymást, de a büszke mester szót sem akart összekelésről hallani, mert ő leányát, mint mondá, nem haszontalan mesterembernek, hanem legalább is kereskedő, vagy épen tisztviselő számára nevelte; ha pedig már csakugyan magához hasonló vőhez bocsátkoznék, ugy ennek gazdag polgárfiúnak kellene lenni, kinek atyja nagy befolyással bír a választópolgárság testületében.

E nyilatkozatától fogva mindenkép üldözni kezdé Pált, 's nemcsak saját házából üzé el, hanem mestertársainál is könnyen kieszközlé, hogy sehol nem kapott munkát, 's néhány hónap mulva szakadozni kezdett ruhája testéről, 's veszélyben forgott, hogy mint munkátlan csavargó börtönbe fog záratni. Atyja már rég meghalt, 's testvérei nemcsak nem segíthettek rajta, hanem magok is legnagyobb inséggel küzdöttek. Öreg anyját csak épen élhalál ellen biztosítá a parányi kegyépén, nővérei szolgáltak, a fiuk pedig dolgoztak és nyomorogtak. E szörnyű állapot nem oltá ki Mari kebléből a szerelmet, hanem inkább magosbra gyújtá lángjait, mert egyedül csak magát okozá kedvesének üldöztetése és nyomora miatt. Nyilvánosan nem volt szabad egymást látniok de a szerelem találékony, 's ők titkon panaszlák egymásnak bánatukat. Valamint minden titkos összejövetel veszélyesb a nyilvános összegyűlésnél, ugy e találkozások is szomorú következményűek lettek és Mari kénytelen vala szüleinek házat elhagyni, 's kedvesénél menedéket keresni. Ekkor egy öreg zsidó könyörült a szerencsétlen szerelmeseken, ki ócska ruhákkal kereskedett, 's javítani vőlt adott nekik, és előre fizette őket, mi által végső kétségbeeséstől menekültek meg.

Összekelésök ellenben nem mehele véghez, mert a mester annyi akadályt tudott elebök gördíteni, hogy a szegény kontár nem győzheté azokat le. A becsületes zsidó, látván, hogy a pusztá foltozás nem tarthatja fön a szaporodó családot, új munkával is ellátá a kontárt, ki éjjel nappal legnagyobb szorgalommal dolgozott; ámde a mesterek üldözék a jogaikat bitorló kontárt, ki inkább dolgozni akart, mint lopni, 's majd pénzbírságra ítélteték, majd műszereit koboztatak el, míg végre, legényt találván nála munkában, kinek a szegény kontár többet fizetett, mint a gazdag mesterek, börtönbe zárták őt 's minden kelmét elszedettek tőle. Ennyi üldöztetés, ennyi nyomor megtörék a böcsületes férfi erejét; nejét 's gyermekeit éhséggel tudá honn küzdeni, saját böcsülete örökre be volt szennyezve, fájdalmas könnyűit kaczagva gúnyolák a tolvajok és háztörők, kikkel ugyanazon börtönbe taszítottak. Mindez örvöngésig tüzelé föl agyát, 's csak azon egy eszme állott világosan elméjében, hogy a mester meg fog leányának bocsátani, ha ő élni megszűnik. E boldogtalan gondolat annyira erőt vett rajta, hogy reggelre a börtönajtó sarkvasára akasztá föl magát. Mari, értesülvén ezen újabb szörnyű csapásról, magánkívül rohant szüleihez, de a büszke mester megvetéssel utasítá ki a kontár kedvesét, ki szégyenét 's bánatát a Duna hullámaiba temeté. Az ártatlan gyermekeket nem hagyá ugyan éhen veszni a mester, de a születésökhöz tapadó gyalázatot nem moshatja le, 's az osztálygög és céhzsarnokság miatt három szerencsétlen árva lakolt és lakolni fognak egykor még gyermekeik is.

Ime, részvevő olvasó, illy szomorú titkot százával fődözhetsz föl külvárosaink apró házaiban, 's borzadni fogsz, ha az évenként születő gyermekek hivatalos sorozatát áttekinted, mert csaknem egy harmada mellett hiában fogod az apa nevét keresni! 'S honnan származik ez? Onnan, mivel számtalan vidéki és külföldi mesterlegény települ meg nagy fővárosunkban, kik nem lehetnek mesterekké, 's mint kontárok nyomor és üldözések közt szenvednek és erkölcstelenségre fajulnak, miután a' minden tekintetben böcsületes életmódtól csaknem áthághatlan választófalak által záratnak el. Ugy van; a' mester tekeasztal és kártya mellett, a' kontár pedig szorgalommal dolgozva virasztja át éjszakáit, 's a' mestert ünnepélyes zeneszóval kísérik pompás emlékekkel díszesítendő sírjába, a' kontár pedig tulajdon bakója lesz börtönében 's magányos sírjáról még a' füvet is kiszáritják megbélyegzett áráváinak forró könyüi!

Nagy Ignác.

APRÓ DARÁZSOK.

— Mondják, hogy a' gyáralapító egyesületnek bizonyos gyárnok egy erőművet mutatott be, melly gözzel hajtatik 's olly csudálatos erővel bír, hogy a' legnagyobb németet egyszerre a' legdühösebb magyarra változtatja. A' kattanba mintegy száz német fér; az egész procedura pedig csak egy óráig tart.

— A' védegyelet üdvös eszméje még Caïróba is elhatott. Azonban itt több nehézségekre akadt, mint nálunk, mert Caïro nem Magyarország! A' cairoi tanács ugyanis jutalmat tűzött ki védegyeleti rémképeket szagoló erőművekre. A' Cadi jónak találá erre egyelőre a' gombászebeket megtanítani: ez ellen azonban néhány újságíró ünnepélyesen protestált, kik ez által hatáskörükben magokat megakadályozva látják.

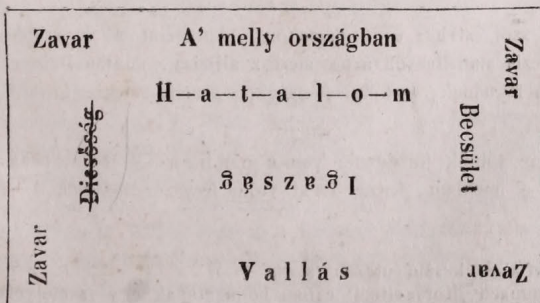
— Beh kár olly sok szép gondolat- és fellengző eszmékért! Alig hozta őket természetlen apjok világra, azaz: a' papirra, 's már a' jövő perczben, ha cselekvésre kerül a' sor, tulajdon testét és vérért eltagadja.

— Chinában a' természetvizsgálók azt a' felfödözést tették, hogy a' legnagyobb hideg mindig a' legfelsőbb régiókban uralkodik, 's hogyha a' hegyeken köd van, az emberek a' völgyben semmit sem látnak.

— Az otahaiti parasztok nem annyira a' sajtó — mint a' nyomás-szabadság ellen panaszkodnak.

— A' mandzsúr színház igazgatója azon okból, hogy a' többnyire üres ház a' színészeket el ne kedvetlenítse, megengedé nekik, hogy ezentul minden este lerészegedhessenek; illy állapotban aztán mindent kettősen fognak látni.

— Bonyony tudósnak hátrahagyott iratai közt a' következő **rebus-t** találtuk:

OLMOSDI OLMOS TÓBIÁS SIRVERSE *)

ELTEMETTETETT MÉG ÉLETÉBEN

Itt nyugszik Olmos Tóbiás,
Csikfalva és Olmosd ura,
Kinek, míg élt, az ő neve
Két országot betölt vala

Az ős nemes hona'kotmány
Volt gondjai legfőbbike;
Félté azt egy betűtől is,
Mert a' betűből lesz ige.

Pedig ő így okoskodék:
Elég, ha egyszer hajdanán
Megtestesült az ige már
'S keresztyénné lett a' pogány.

Párbajt ajánlának neki,
De ő így szólt: „bajos dolog!
Száz ellen egy! — az embernek
Torkán akadhat a' horog.”

De bár igét 's testet gyűlölt:
A' szellemet sem szereté
'S mint Gáspár urfi szinpadon **)
Behüssölé, ha teheté.

Olmosbotos hadával a'
Gyűléseken ha megjelent:
Pennája bot, tintája vér —
Igy írni szörnnyű kedve telt

Egyszer még is megugraták —
Az volt ám szép história!
Szia! a' tanácsos urnak ott
Nem volt tanácsos járnia.

Egy szó mint száz: megugraták
Hogy rajt két ország nevetett. —
Szánjátok őt: magának ő
Erkölcsei öngyilkosa lett.

UTAZÁS DEBRECZENBEN.

Debreczenbe kéne menni.

Nép dal.

BEVEZETÉS,

melly egyiránt szól szívhez és észhez, nagyobb részint a' geographia utmutatása szerint, a' francia statistikusok azon merész állítása, mintha Debreczen Amerikában feküdnék, csekély tehetségünk szerint, megczáfoltatik.

Vakmerőség lenne tőlünk kérdezni: van-e ember — tehát csak azt kérdjük: van-e magyar e' hazában, ki ne lett volna egyszer életében D—ben? D. híres

*) E' sirverset a' szerkesztő utcán találta.

**) Czélzás Raupach „Korszellem” című bohózatának egy személyére.

magyar város tul a' Tiszán, de mégis úgy hisszük, hogy van olyan magyar, még pedig sokan vannak olyan magyarok. És van-e magyar e' hazában, ki ne kívánkozzott volna egyszer életében D—be? Illyen is lesz, pedig milliószámra, ámbár mégis sokkal kevesebb, mint ama föntebbiek. Pedig szó a' mi szó, de ez a' D. volna tulajdonképen azon Mekka, hova minden magyarnak legalább egyszer kellene életében zarándokolnia lelkesedés és erősödés végett, 's minden nem magyarnak azon hit megszerzése végett, hogy csakugyan mégis vannak magyarok a' világon. Vagy nem? Vagy talán bizony Pest? Oh, hagyjátok azt a' szüntelen előnkbe tállalt Pestet, mellynek meg van a' maga érdeme, de e' tekintetben D-nel távolról sem mérközhetik. P e s t egész magyarsága gyönyörűen megférne D. péterfiájában, pedig ez a' péterfija csak egy utcaja a' nagy D-nek. Hatalmas egy város ez a' maga nemében! Határa 14. négyszögű mérföld, tehát akkora, hogy egész Torna eltérne, még kényelmesen ki is nyújthatnék benne, hasonlóképen egy sereg németországi önálló status csak ollyformán érezné magát rajta, mint egy-egy sziget a' nagy tengeren.

Sokat beszéltek és irtak már ezen városról, mióta fenáll, különösnél különösbet; és az igaz, hogy 50,000 lakossal bíró városnak kissé különös is ez a' D., de azért koránsem olly borzasztó, mint a' millyennek ország- és világszerte ki van kiáltva. Lehet azonban, hogy éppen ezen kikiáltás okozza, miképen mindazok, kik D-t először látogatják meg, közönségesen nem találják olly iszonytatónak, mint azt mások beszéde után, vagy Böszörményen és Dorogon keresztülutaztokban képzelék. Mindig hallottam, hogy jó, ha az ördögöt rettenetes feketének festik előttünk; így történik, hogy azután, ha szemünk elébe jön, csak egyszerűen barnának találjuk. Egyébiránt főérdeme e' városnak, mint mindenki tudja, abban fekszik, hogy tősgyökeres magyar 's a' magyar szokások 's eredetiségek el nem fajult hazája. Elég baj, hogy ez érdem Magyarországon, de hát mit tehetünk mi róla, hogy ősapáink nem voltak olly mélyen látó politikusok, mint ősunokáik? Oh, azok a' becsületes ősapák, — hogy az isten nyugtassa őket! Majd még a' más világon gyűl meg nekik velünk a' bajuk. Csak hogy osztán biz én nem tudom, hogyan leszünk szónoklat és bátorság dolgában, ha ollyan mennydörgös hangon 's olly tulvilági magyarsággal, mint p. o. ez a' „Latiatuc feleim zumtukvel, mik vogmuc, Ysa por es homw wogmuc“ — szólítnak meg benünket buzogányterhelt őseink.

Ha azt mondók főlebb, hogy D. legyen jelenleg is a' mi Mekkánk: annál több joggal fogjuk ezt mondhatni csak egy tized mulva is. A' vasut készül, D-re nagyobb figyelem fordul, mint valaha, 's néhány év mulva eddig ismeretlen élet fog bele szivárogni, nagyobb mozgalom, 's ha isten úgy akarja, nagyobb anyagi jólét fog benne támadni és a' művelődés, polgárisodás szövétneke fellobogand, szóval: a' város — ha szabad magamat így kifejeznem — europai szint öltend magára. És kérdjük szerényen: lesz-e még akkor is D. sajtó és folyóiratok nélkül, mint most? fognak-e még akkor is írónk kizárólag Pesten, ezen zagyvalékában valamennyi nemzetelemnek, tartózkodni? fogják-e mondhatni, hogy a' tiszta, romlatlan magyar nyelv hallására 's tanulására nincs alkalmuk? fogják-e merni még akkor is, saját alkatú egyszerű nyelvünket idegen ajkából átkölcsönözött ész és értelem nélküli cifra szólásformákkal, a' külföldi finom társalgási tón előteremtése végett, eltorzítani? lesz-e még akkor is panaszuk regény- és dramairóinknak, hogy nagyobbszerű sajátos magyar élet nincs, melylyet mintául vehetnének dolgozataikban? elfogjuk-e nekik hinni, hogy azon személyek, miket műveikben előnkbe állítanak, nemesak a' könyvben, de az életben, a' valóságban is magyarul beszéltek? 's lesznek-e még azután is kénytelenek nagyobbszerű bonnyolódások színhelyévé a' külföldet tenni, 's idegen tárgyakat és személyeket előnkbe rajzolni? fogják-e mondhatni, hogy ha van is magyar élet e' hazában, az csak a' vidéken található, de hogy ezen vidéki magyar élet olly kisszerű, olly örökkön örökké

egyforma és unalmas, miképen abba magasztosabb költői világot helyezni, csak neveltség és szánandó igyekezet? — Igen, mi szeretjük hinni, hogy ez mind másképp leend egyszer, 's hogy nagyobb részint D-nek van fentartva azon dicsőség, mindezen hajokon és szükségeken segíteni, és hangot adni a' magyar világnak, melly után az a' szüntelen pengetett, de mind e' mai napig olly kevésbé megközelített nemzeti önállóság és nagyság répartjára indulhasson. Arról gondolkodni eszünkbe sem jut, hogy D. valaha felülmulja e' már természeti fekvésénél fogva nagyobbakra teremtett Pestet, de azt igen is hisszük, hogy a' tösgyökeres magyar D. leend ellenére a' külföldi elemekkel elárasztott Pestnek nemzeti s é g dolgában, szigorúan örökendő, nehogy e' legdrágább és nehéz harcokkal kiküzdött kincsünket csak távulról is vész fenyegethesse. D-től most kívánni ilyeneket képtelenség; mert elmondák azt már mások, hogy a' mostani D. egy nagy semmi, mellyből azonban hatalmas teremtő kéz sokat, egész világot alkothat.

D. tehát figyelmet igényel. Ugyanazért vevénk magunknak mi is szabadságot, azt sokkal, kik itt még soha nem voltak, 's kik mégis egyszer-másszor ide kívánczotak, kissé beutazni, és nem többet, mint D. nyilvános társaséletéről némi kis ismeretéseket közölni. Bár találkozzanak sokan, kik olly tiszta buzgalommal, mint mi, de avatottabb kézzel és fontosabb szavakkal igyekezzenek figyelmeztetni azokat, kiknek a' dolgon mozditani érdekök- és kötelességökben fekszik. Mi igénytelen szavainknak illy fontosságot nem tulajdonítunk. — 'S e' szerény nyilatkozattal rögtön megszakad az akaratlanul illy hosszúra nyúlt bevezetés vezérfonala. Következik az

ELSŐ FEJEZET.

Ebben a' kegyes olvasó nagyszerű csizmadiát fog, azaz: szörnnyen rászedetik. Álmélkodva tapasztalandja ugyanis, hogy itt nem utazás Debreczenben, hanem tulajdonképen utazás Debreczenbe foglaltatik. Azon tagjai a' polgári társaságnak, kik nem tudják a' különbséget a' ben és be között, nem értik tökéletesen e' beszédet, min azonban ezuttal nem segíthetünk. — Egyébiránt a' második fejezetben majd beváltandjuk adott szavunkat.

És most, nyájas olvasónóm, kövesse ön Berzsenyinek Lilihez intézett ezen-szavait:

„Nyujtsd neki gyöngé karodat,
Hagyd vezérljen tégedet!”

ön pedig, nyájatlan olvasóm, csatlakozzék hozzánk, gyujtson rá, ha úgy tetszik, azon honi szivarra, mellyet csak nem régiben külföldi gyanánt szívott ön, — majd megmondom, mikor tegye le. Kövessenek tehát önök, én leszek az ariadnei fonál, melly önöket egy nagy tömkelegbe vezetendem. 'S ha e' tömkelegben levő szörnnyetek közül csak néhányat lehetne is szerencsénk különben igen szelid szándékú látogatásunkkal kipusztítani, akkor nagyobb hálára fakadnánk, mint hajdan Creta Theseusnak ellenében, midőn azt a' minotaurustól megszabadítá.

Derült nyári délután van. Csak nem fogják önök rólunk azon lovagiatlanságot föltenni, miképen önöket, borús vagy épen sáros időben vezetnők sétálni, mi több, D-be? Tisztán ragyog le tehát a' nap a' végetlen égkúpáról a' nagyszerű alföldi síkra, hova párdúczbőrös őseinket tej utáni szomjuk 's méz utáni éhségök csalogatta ki (ha igaz) a' paradicsom elpusztult országából, 's hola' mai időkhöz báránybőrös honfitársaink szomjukat borral, 's éhségöket szalonna-, kolbász- és gulyáshussal csilapítják. — De minthogy szükséges, hogy nagy utunk megkezdé-

séhez bizonyos kiindulási pontot válasszunk, kövessenek engem önök e' végett a' képelet egy nagy ugrásával D. egyetlen mulatóhelyére, a' nagy-erdőbe. Mintegy negyedórányi távolságra van ez a' várostól, 's valóban olyan hely, a' millyet az ember, bármely világtájról érkezett legyen is D-be, az ezt környező vidékek kopársága feletti desperatiójánál fogva, csak álmában sem hitt feltalálhatónak. 'S a' mint igaz ez: úgy igaz az is, hogy azért még koránsem valami különösen szép és ritka jelességű tünemény biz ez a' nagy-erdőfele mulatóhely. Olyan pesti vagy pozsonyi városliget akarna lenni, csakohy mint sok más dologban, úgy itt is nagyon keveset nyertünk a' — pusztá akarattal.

Ezen szoros értelemben vett nagy-erdő a' tulajdonképeni nagy erdő D. felőli kezdetén van, alkatrészei pedig: egy eléggé csinosan épült fürdőház 's ezzel összeköttetésben egy csapszék (ivoda és zabálda), — hol az ember megfürödhetik, ha helyet; ehetik, ha ételt; 's jót ilatlik, ha jó italt kap. Különben itt még nem igen ismerik, mi a' kényelem 's a' megelőző és pontos szolgálat; magán hordja ezen mulatóhely is némi részben az alföldi csárdák bélyegét, hol az ember inkább boldogul szép szóval, mint pénzzel, 's hol az ember igen jól lakomázhatik, ha a' lakomához tartozókat önmaga hozta, 's készíté is el magának. Megvannak ennek is természetes okai, mellyek közül fő az, hogy D-nek művelt és „fruges consumere natum“ publicuma igen csekély, és azon — szabad legyen igeveznem civis-szellem, mellynek életigényei olly igen parányiak, 's melly boldog, ha elmondhatja, hogy: „csak megélünk bizony mi is — szegény ember módjára!“ 's melly olly nehezen változtat apjától öröklött életrendén. Miről azonban talán még bővebben szölandunk alább.

Egy csinos kis parkon, melly azonban privát emberé, 's egy másik parkocskán kívül — melly legujabban közhasználatra készült, 's mellyben a' hideg fürdés igen érezhető szükségének is akarának nem régiben priszniczii vizzuhany felállításá által némi-
leg éleget tenni — nincs itt semmi, a' mi emberi kezek gondos ápolására mutatna, ha csak a' vendégház előtti meglehetősen csorba, 's még új és rövid fasort nem számítjuk még ide. A' többi, a' mi van, csupa természetes erdő, de bele jutni 's benne sétálni szabotcsi embernek nem eshetik rosszabbul, mint annak, ki a' Saharán oázisra bukkanik. Növénydús tér és jó viz, — hol ez van a' Hortobágyon, ott a' Hortobágyon oázis van! — Pedig mióta D. fenáll, vagy mióta a' törökök elkotródtak vidékéről, csak egyéb is történhetett volna itt, a' mi kívánatossá tenné az itt mulatást.

Pünkösd hétfőjén szokott itt évenként a' nem annyira hires, mint inkább derült, számos és maga nemében páratlan népmulatság végbemenni, hol fesztelen társaságban együtt iszik és vigadoz vagy 10—12 ezer tősgyökeres magyar ember, ha nem több. Ez pünkösd hétfőjén történik. Pünkösd kedden pedig, azon esoda ragadja magára a' közbámulatot, hogy a' mulató népség egyik fele, a' férfinemmel hasonló számú olmos és olmatlan fütőkösök historiai nevezetességű működése alatt ki nem küldé lelkét a' zöld pázsitra legelni; másik fele pedig a' boros kanecók feneketlen örvényében nem lelte siralmas kimultát. Részletes leírását e' mulatságnak tárgyavatottabb kezekre bizzuk. — Vasárnapokon kijárnak ide azok, kik különben egész héten munkában 's foglalkozásban vannak; leginkább pedig azért jönnek ki ide, mivel máshova nem mehetnek. Befogadja ilyenkor három „csikóját“ e k h ó s (— gyékény fedelő) szekerebe nem egy civis polgár, beleülteti cigáját és családi örömeit, nemkülönben a' családi búkergetőket, a' nélkülözhetlen házi és uti butorokat, az öblös kulacsokat; — 's kiérvén, letelepszének egy terepélyá árnyékába, 's mig a' kulacs ki nem aszik, 's a' tyukok otthon el nem ülnek, van mulatság és dárídó! Pesten az illyet zöld mulatságnak nevezik.

De mi, mint minden utazásnál, úgy itt is, a' dolgok köznapi rendes folyamát, 's nem a' rendkívüliségeket akarván szemlélgetni, hétköznapon tesszük itt zárandoklá-

sunkat. 'S ilyenkor, mint láthatják önök, erősen kevés embere van ide künn a' nagy D-nek, de a' mi mégis van, az a' városnak dióhéjban megférő műveltebb, előkelőbb közönségéből, vagy ha úgy tetszik, tejfőlekből, zamatjából való. Tekintsünk kissé körül e' tejfölben és zamathan.

Amott a' fák közt sétálgat 5 — 6 hölgy, pedig csinos hölgyek, és nemcsak csinosak, de azonfelül magyarok is, nem a' közös értelemben, hanem magyarok par excellence. Mellettök 's velök két arslán van, egyik barna, másik szőke serénynyel; egyik alacsony, másik magas; egyik ficzkándozó, mint a' csik, másik komoly, mint a' talyigák tátosa; egyik mindig nevet és elménczkedik, a' másik szüntelen bűg 's turbékol, 's az erdő minden luczernavirágából mézszavakat akarna kiszopogatni, — de mit tehetnek ők róla, hogy a' természet különböző külső- és belsővel áldotta meg őket? 's elvégre is az ilyen világos ellentétek csak nevelik a' társaság érdekét. Beszédjük tartalmát nem leshetjük, kilétökkel sem törődünk, a' mi reánk, igénytelen vándorlókra, úgy is mindegy; csupán társalgásuk nyelvére figyelmeztünk, — 's ez újabb izlésű magyar. De már hogyan is lehetne ez másképen! — Az ifjak után néhány ölnyi távolságra két tisztos koru és szép kiterjedésű hölgy mozog — anyak vagy örhölgyek — egy szinte ilyen koru, de kevésbé kisebb terjedelmű urtól mulattatva — mit a' számtalan józü kaczagából gyanitunk. Ezen ur vagy agglegény, vagy özvegyember, különben illy nagy dolgokra nehezen adná rá fejét. Ezek ő testamentomi magyar nyelven beszélnek.

A' mint a' fiatalok előbbre haladnak, a' fák sűrűjében egy harmadik arslánnal találkozunk, ki alkalmasint, véletlen meglepésre számítva, régóta ácsoroghatott már az erdőben, 's ez ártatlan időöltés közepett, hajh! mi kinosan várhatta a' találkozást, és mi földöntuli bájjal körüllegye lebeghetett lelkének ablakai előtt — ő! — már hogy ő!

„Csókolom kezeiket, nagysáskáim!“ — E' három szóból a' világ nem szokott semmit sem érteni, de mi mégis megértjük belőlük azt, hogy a' ki elmondta őket, előkelőbb házból való „nőbel fiu“, 's a' d-i salonokban megfordulni szokott szeretve tisztelt egyén. E' három szót arslánunk egy, az egész társaságnak szóló általános bók-kal kísérte a' levegőbe, melyre a' nagy- és kis sáskák viszontbókolának, kivévén egyet, a' ki akaratlanul hátrafordult, arcát zsebkendőjébe takará, mintha onnan azon pirt akarta volna letörölni, mely azt rögtön elfutá. Pedig „nyemozse ellentállani“, — azt mondja Lajos urfi a' szökött-katonában.

„Instálók én is egy kis helyet szép körükben,“ — folytató az arslán olly édes-késre rántott arcizmokkal, 's olly epedő lágy hangon, mintha attól félne vagy bizonyosan tudná, hogy instálása nem teljesítettik. — Ezután kifeszíté két kezét a' jövevényarszlán 's oda löké a' már honosított két arslán markaiba, és három vigyorgással kísért megszámlálhatlan baráti kézrengés megy végbe, mely alatt a' mult farsangi bálókából felmaradt 's tiz krajczárért tisztára mosott fehér jaquemare-ok szinte kinyílnak, valamint kinyílnak tavaszi napokon a' sárgabellü tulipánok fehér levelei.

„Hozott isten, bruderkám!“ — ekkép nyitá fel idvezlő ajkát a' csiktermészetű arslán, — 's ezen gyönyörű „bruderkám“ köztünk, kik D. „tejfőle“ közé tartozunk (annyiban t. i., a' mennyiben mi is kaputos emberek vagyunk) ollyan valami atyafiságos megszólítás volna, — legalább nem szoktuk vele akárki fíját megtisztelni. „Ugyan miért nem jöttél elébb? — folytató nemes nehezteléssel — az egész délután idekinn mulatunk. Az imint fagyaltotztunk, azután megrendelődött *)

*) A' mint látjuk, még csak az arslánok által sem nagy figyelem fordítódik a' grammatikára, — mit szóljunk hát a' tigrisekről?

a rántott csirke, a mely nem sokára kisen lesz, 's a hol te is velünk tartasz, ugy-i, bruderkám? Tudom, rígen nem ettől oly jön ízűt, István, mint e' lesz, hehehe! (erre egy pajkos pillanatot vágott István-arszlán szeme közé a csintalan arszlán, úgy hogy ismét a' pirulásnak adta magát a' hölgyek egyike). Utóbb maj — ezt fülebe sugá arszlántársának, de úgy, hogy még az erdő fületlen gombái is meghallhatták — utóbb maj meg sámpágnirozunk! — Ándungom van, hogy igen jóul fogunk még ma mulatni."

Engedelmet kérünk, de kénytelenek vagyunk e' beszédnél még tovább is időzni, mert ritka dolgok és szokatlanok D-ben, a' miket ezen arszlán beszélt. Künn lenni, pedig egész délután künn lenni, és a' nagy erdőn künn lenni! Már mire valók azután a' regényes tanyák, azok a' trágyaillatu ősi Tusculanumok? mit vétettek ezek, hogy illy szép nyári napon nem ők látogattatnak meg, hol annyi szép retek terem, annyi csirke szaladgál és annyi saláta fejesedik! Ez különös! — Fagylalt! nézzen körül bárki a' d-i sikon, lát-e egyhamar valamire való vizet, mely telnek idején megfagyhatna, 's a' két cukrász vermeit jéggel láthatná el, 's mondja azután, hogy nem ritkaság a' fagylalt. — Rántott csirke a' nagy erdőn! Mintha bizony D-ben minden istenadta ház udvara nem lenne tele aprómarhával, 's mintha a' d-i világnak épen a' nagy erdőre kellene kimennie, hogy rántott csirkét ehessenek, holott azt minden gazdasszony tizszerte gazdaságosabban 's izletesebben készítheti el magának 's övéinek otthon — És még az a' sámpágninak csufolt három pengő forinton fizetett egy pengő forintos eperjesi pezsgő! Mi istentelen szándék vert gyökeret kebletek odvában, oh, arszlánok! kik D. közvéleményét akarjátok egy csapással lerontani, mely büszke öntudattal azt tartja, hogy nyári időben nincs dicsőbb ital a' hazatok homokföldjén termett és szulini savanyu vízzel vegyített vinkónál, alias: kerti bornál, — mely ha könyeket facsar is ki szeimeitekből, ezt csak azért teszi, hogy megmutassa, miképen „sirva vigad a' magyar."

Meg is telünk nemés haraggal ellenetek, elhagyunk benneteket nagy fát mozgató terveitekkel együtt, és haladunk kitűzött nagy célunk felé, arczainkkal fordulva D-nek, a' ritka jelességűnek. A' már feljebb érintett 's a' vendégház előtt elnyúló fasorok között andalgunk most, melyekből igen kitűnik a' jó szándék, haladni-akará és nagy célok utáni törekvés. Felvirul majd talán ezeknek is egyszer nagy napjok, melyen jámborul ohajtott diszben, álmodott koronákkal fejökön, fognak pompázhatni. De mintha belőlök is kinéznének a' fiatalkori ábrándok, melyek ritkán valósulnak, leggyakrabban pedig meghiusulnak. — A' homok, melyben e' fasorok közt járunk, csak bokáig ér; de hiszen, mind a' mellett, hogy teremtett az isten jövedelmes pusztákat, hízott gulyákat és kövér csürhéket, melyeknek zsirjával a' porló homok is hentesnadrág-simává kenethetnék, — teremtett az i ten bokán felül erő lábszárait is, melyek a' bokán alul eső fejelést és talpalást az illy száraz fűdöből időszakonként kivonzolják.

Ah! de mi kellemes hangok hasítják keresztül mögöttünk a' levegőt? mi „dallamdús" ének ömlengése tartóztatja vissza önkénytelenül lépteinket? Ha ön, szép kísérőnöm, nem bánja, várjuk meg, míg ezen nagy erdei csattogányok jobban kibontakoznak a' fák sűrűjéből. 'S ime itt jön a' 40—50 darab rőfnyi hosszú legényekből álló életteltjes, vidor sereg, itt jönnek az ügetve sétáló, hazáért és szerelmért lángoló troubadourok, párosan, illő rendben. Elődandárján e' seregnék egy-két sor sapkás, nadrágos és csizmás alvezér diszlik (alkalmasint „szénátorfiúk," 's ennél és felsőbb határozatnál és ősi szokásnál fogva valószínűleg első eminensek); a' többi legénységnek mindenre nincs szüksége, — széles karimájú kalap, bő gaty a' meztelen láb pótolják ki ezeknél amazit. Mindannyian a' főtí dalt, vagy az Adja isten, hogy a' magyar-t, vagy a' Hazának rendületlenül-t, vagy egy szépen ömledező népdalt, vagy pedig más ilyen felfogásukhoz mért dalt harsógtatnak 's

elég szabatosan, mert iskolájokban a' természetes énekre nem csekely gond fordítatik. Mellettök majd elől, majd hátul — a' mint a' közjó kívánja — lépeget „búsan, elfelejtve, sasként egyedül“ egy komoly, férfiaságnak indult ifjú a' sereg értelmi lángjának csupa lélekkel beélt, mindig éber fútatója, a' préceptor uram, — az utolsó nagy ribillió óta most már nem togában, hanem csak egyszerű fekete kabátban, 's ugyanilyen színű magas kalap alatt. A' kalap karimájától nem messze eső nyílásból pipaszár nyúlik ki, melyhez a' mértéket leghosszabb tanítványa hosszától kölcsönzé. Ajkai csak a' pajzának intésére nyílnak meg, vagy pedig akkor, ha a' közének harsogtatásban elvesztik szemök elől a' kerékvágást — mit a' homokban egy kis szél könnyen előidézhethet, 's ekkor megnyitja a' préceptor uram zsoltárok által kitágult torkát, és azonnal utbaigazító gordon hangok robognak elő, melyekre a' fák leveleiket hullatják 's az anyaveréb fiai öleléséből csiripolva tova repül. — Midőn a' sereg hozzánk ér, akkorra megszűnik az ének; az első pár pedig megkezdí a' sapka-emelést, kiknek példájára az utánok valók szintén szellőztetik fejüket; — szintén az első pár megkezdí az „alászlóját“, mely azután betanult nóta szerint úgy fut végig az egész seregen párosával, mintha valamennyinek száján egy szalonnával megkent madzag volna keresztül huzva, 's ezen végezné pályafutását a' kellemetes „alászlója.“ — Ezen tanulócsereg a' délutáni sétából takarodik hazafelé, 's mi is utánok indulunk lassu léptekkel.

Kiérünk egy kapuhoz 's ennek mindkét oldalán elnyúló, elláthatlan kiterjedésű árokhoz, — melyek által egy a' kapu szomszédságában észrevehető, csupa nádtetőből álló, lebujiéle földalatti üregben az isten szabad egének örvendő csöszféle kosztosa a' városnak, őriztetik — rendesen többedmagával. 'S itt van a' nagy erdő vége, vagyis tulajdonképen kezdete, — 's előttünk nagyobbyszerű fasorok közé szorított nagyobbyszerű homok mutatkozik. A' kapufára két tudomásul-adás van ragasztva, az egyik lövészet- és vadászattiltalom, a' másik statariumhirdetés. Ez utóbbit a' fentérített pünkösdi népmulatság alkalmával óriási betűkkel négyszögölnyi lapra nyomatni 's alkonyatkor illuminálni — nem szokták. Csak a' mulató vendégek fütőköseit 's a' gyanuval terhelt ölmosakat szokták elszedgetni. Elég ez is, hogy az ember örülhessen neki.

A' fasorok mellett, mik között most haladunk, rácsesal elválasztott kertek vonulnak el, melyek alig két év alatt varázsoltattak néhány lelkes polgár által, az azelőtt kietlen és kopár homokra. 'S itt szemmel látható, miképen ezen polgárok magánérdekök világos kockáztatásával áldoztak a' közérdeknek. És minél ritkább az önzés mai számológó (speculativ) világában az illy áldozatkészség, annál dicséretesb e' vállalat 's annál kívánatosb, hogy ezen nemes példa minél több utánzókra találjon, hogy így a' fasorok másik pusztáoldala is csinos kertté alakíttassék, a' szemnek még tetsozbbre, mint az eddigiek.

Most mellettünk egy hintó robogott el, azaz: robogott volna, ha a' lány homok miatt roboghatott volna, 's nem kényszerítettnek egynémelly verselőnk szerelmi dalaként csak lágyszeliden zökögni. A' hintóban egy uri ember ült, kényelmesen elterpeszkedve, 's otthonos ügyességgel fuvá ki szivarán a' beszívott hatalmas füstgomolyt, — mellynél talán több sem lakozott benne a' beszíváskor, a' mit szellemnek és nem testnek lehetne nevezni. A' mint mellettünk elhaladt, épen akkor vevé ki egyik kezével szájából szivarát, hogy alkalmunk legyen az egyik keztyűjére huzott ragyogó karikákat megpillanthatni; másik kezével pedig ugyanakkor nyúlt mellényzsebébe, 's magasra ránta ki belőle egy kisded hengerórát. 'S mi azon boldogító hitben éltünk, hogy egy előkelőbb, fényesebb d-i arszlánhoz van szerencsénk. — Ah, de mi a' patvar! A' hintó oldalára veres jegyekkel bizonyos szám van írva, — a' kocsisnak magas bakján, még magasabb fején 's legmagasabb csúcsos fehér kalapján bizonyos vontató és gázoló néposztály félre nem ismerhető jelei vonulnak keresztül, —

az egyik lónak, mellynek szürke, ugy szinte a' másiknak, mellynek pej oldalbordái vannak, csökönyös a' járása. Ez alighanem fiaker — és reszkető örömmel kérdik önök, nyájas olvasóim: tehát csakugyan d-i fiaker? tehát D-ben is annyira kiterjedt már a' civilisatio jótékony sugara, miszerint utczáin — nem tekintve sarat avagy homokot — veres számu fiakerhíntók döcögnek, 's bátor elszántsággal neki hajtnak az utban álló akadálnak, legyen az gyermek, ifju, férfi, öreg avagy védetlen asszonyi állat? — És jön e' kérdésekre felelet, és a' pillanatnyi illusio bájképei elenyésznek. Ama bérkocsi, kocsis és ló, koránsem d-i, hanem egyenesen pesti tünemény, melly a' mult napon hozott valami pénzes utazót D-be, 's most viszfuar találása tekintetéből itt tölt néhány napot, a' mikor akárki használhatja apróbb kirándulásokra, ha megfizeti. Van is azután csudálat és bámolat az utcákon! — És azon ragyogó arszlán — „vajh, ki ő és merre van hazája?“ Már hiszen, ha ezen határtalan és sokat látogatott D-nek mindössze csak két homályos, 's ezek közül csak egy olyan vendégfogadója van, melly megérdemli, hogy becsületes ember bele nézzen, — már akkor csak tehet szert illetőn ragyoghatásokra ennek főfö pinczére. Egyébiránt, hogy ő D. legnagyobb arszlánja, ez áll, — ezt senki kétségbehozni nem fogja, — ezzel kár is a' szót vesztegetni.

D-ben nagy a' collegium, sok benne a' tanuló ifjuság, természetes tehát, hogy utközben néhány tekintélyesebb műzsáfiival is találkozunk, kik harsány zaj, hahota és egymásnak szeszélyes lefőzése közben haladnak a' nagy erdőbe, — hol, ha épen kedvök kerekedik, és talán czigányokat is találhatnak, bizonyosan mulatni is fognak, tánczolni is, borozni is; egyébiránt, egy kis kurjogatást kivéve, csendesen viselendik magokat, — melly kurjogtatás azonban a' magyar zene lelkesítő hangjai közé ugy oda illik, mint — hogy nagyot 's képtelent ne mondjunk — a' bajusz a' táblabíró urak konyult szagláloja alá. Ezen bajusz, ha soha nem mocsan is meg, mindig kurjantani látszik egyet, kivált ha a' kenőcs nem kiméltetett rajta. — A' d — i deák sem olyan már, mint a' régi krónikák festik. „Ellajult, elmívelődött!“

Utunkban még sok mindenféle ember halad el mellettünk. D-ben, mint az alföldi helységek nagy részében, rendszeren a' városon kívül minden irányban vannak a' jobb ivóvízzel ellátott kutak, 's minthogy a' város nagy 's a' közepén ássott artézi kut sok lakosra nézve távolabb esik, mint a' szinte negyedórányi városon kívüli kutak, azért az ezek felé vezető utakat mindig telve látjuk vízfordó egyénekkel. Így van ez a' nagy erdő felé vezető utvonalon is. Leányok, menyecskek, anyókák jönnek és mennek barna kőkorsóikkal, majd csendes és szomorú „szent egyedülvalóságban,“ majd csendes és szomorú társaságban. Nem hinné senki, milly phlegmaticus és aluszköny természetű ezen d-i nőnép már leánykorában is, — hát még ha leveti pártáját és civává lesz! Akkor meg ugy jár uton utfélen, olly feszesen, komoran és kimért léptekkel, mintha mindig templomba menne, — mellynek kétségkívül meg van jó oldala, csakhogy ezen örökös buskomolyság csaknem annyit tesz másképen, mint: keleties indolentia, mellyet nem ártana kissé mozgékonyabb, rugalmasabb elevenséggel felváltani. Dehogy hallana az ember valaha ezen kut felé vezető pályákon valami népdalt lelkesen harsogtatni! Ez soha vagy igen ritkán történik. — De ime! meghazudtolva látjuk magunkat. Népdal hangjai azok, mellyek csekély távolságra tőlünk, orr alatt termett hosszabb és szájj alatt termett rövidebb, sárkefeszzerű szőrök közül recsegnek elő, és keréknyikorgás-, lókehelés- és borda-püffögetés-accompagnement mellett e' szavakkal hatnak füleinkbe:

„Nincsen széna, nincsen abrak,
Ides lovam, agyoncsaplak!“ 's a' t.

melly szavak azonfelül még ritka élethű és tettetlen érzéssel operáztatnak elő, mint-hogy alkalmasint ritka eset, hogy költő olly igazán és hiven találta volna el legbensőbb érzelmi hangját valakinek, mint a' föntebbi dal írója emberünkét. 'S ki ezen em-

ber? 's mi ezen tünemény? D-ben készült találómesében fedezzük fel olvasóink előtt, mely így szól:

„Két kereke vagyon,
Civis benne vagyon,
Egy ló húzza nagyon,
Ménkö üsse agyon.“

Igénytelenebb és egyszerűbb szállító eszköz talán nincs a világon, mint a d-i talyigák, tulajdonosaik azonban (kik alatt állnak a piacon ácsorgó hajtók, aránylag vetélkednek akármelyik kikiáltott pesti fiakerrel — szerénytelenségben. — Az előttünk nyikorgó talyigán egy üres hordó zörög, melyet szinte vizre visz a víztől irtózó talyigás. Illyen ellentétekből áll a világ.

De, hál istennek! már a két árok közé állított durva farostélyzatnál vagyunk, melynek neve városkapu, 's melynek két oszlopai egyikén ismét a statarium komoly hirdetősorai ragadnak. A gyalogutasok számára készített ajtó melletti kunyhóban pipázgató kapuőrnek 's a vele időző atyafiaknak mondunk most jó napot, melyet az ör hidegkomoran fogad, 's először a szomszéd-nádfedelekre tekint, azután, eszmetársulatnál fogva, égő szivarainkra, miket mi önkénytelenül kapunk ki szánkából, 's a homokba temetünk.

És most a nyájas Debreczenben vagyunk, nyájas utitársaim!

(Folytatatik.)

K a j á n Á b e l.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

HONTBAN, Ipolyságon, febr. 2-kán a megyei kisdédóvás javára egy védegyleti tánczvigalom fog tartatni, melyben a t. cz. férfi- és növendégek a lehetőségig honi kelmékbeni megjelenésre kéretnek.

POZSONY, dec. 29-én. „Az ember mindennel meg tud idővel barátkozni“, mondá egykor egy híres gróf, 's ezen észrevétel alapossága reánk nézve teljesen megvalósul; mert miután a törvényhozási szerepelések előtt a függöny legördült, a megtestesült fiatal közvélemény szétoszlott, 's a csendes polgár ismét magába vonult, mi is tökéletesen megbarátkoztunk városunk országgyűléstelenségével (!). Ebbeli megnyugvásunk jobbadán azon már meggyőződésre vált általános nézetből ered, mikép Pozsonynak gyarapodását leginkább az országgyűlések gátolják. Az ismeretes szállásolás terhe, a nevelkedő drágaság, a leghasznosabb fogyasztók, a nyugpénzesek számát, mely 1825-ben 800-at meghaladott, érezhetőleg lecsapta, 's számos kivándorlásokat idézett elő. Így a hazának azon kívánata, hogy a hongyűlések Pesten tartassanak, találkozik Pozsony városával, mely, ipara, Bécs közelléte miatt, ugy sem fejlődhetvén ki, az országgyűlések számkivetésével, népességének bizonyos szaporodásától reméli üdülését. — Nálunk most „csilapult kedélyvel bolyg az élet“, legfelebb a színészet silánysága és — távol levén az idő, hol az ember „pluribus intentus“ — belviszonyaink sokszor izetlen chronicája háborgatja csendes elmélkedésünket; no de se baj; a pletykában is rejlik a közvélemény csirája, nyilatkozik az élet, 's mi az épületes kávéegyesületeknek élvez nyujt, az a parlagi embernek csömört okoz. — Városunk egyik főbb disze leend az újonnan épülő megyeház, mely nemcsak tervezete nagyszerűségénél, de kivitele gyorsaságánál fogva is, mind Pozsony megye rendei nagylelkűségének, mind a munkálkodó választmány buzgalmának és a munkás építész

ügyességének méltó emlékeül magaslik. A' magányrendszerü új börtönökről pedig, melyek alig hogy elkészültek, már is magyar vendégszeretettel fogadák keblökbe a' megye vétkeseit, és néhány országgyűlési kicsapongókat, ezuttal hallgatunk: kedves hivatásunknak érezvén azokat, minthogy e' rendszer tetteles alkalmazása büntető-törvénykezési történeteinkben időszakot képez, olvasóinkkal egy külön levélben részletesen megismertetni. — Minap meglátogatók Kliegl lelkes hazánkúját. Ő felségétől nyert segedelemdíj mellett a' gépész ernyedetlen szorgalommal dolgozik mind az osztómű teljes elkészítésén, mind a' szedőgépen. Megérthetőbb, ha nem is érdekesebb, vála reánk nézve a' szinte általa feltalált, már szabadságot nyert, egy kerégyágású vasutvonal 's a' hozzátartozó kocsik mintája, melyből, a' művész felvilágosító magyarázata mellett, számtanilag bebizonyítva látók, mikép illy vasut építése a' mostaniak költségének felét sem igényli, 's azonkívül sokkal biztonságosabb 's tartósabb. De az egésznet látni kell, hogy bámulni 's tisztelni tanuljuk a' lángészt, melyet e' haza magáénak vall, de fájdalom! még érdeméhez képest méltányolni nem tudá, nem akará! — Folyó hó 25-kén adaték a' helybeli zeneműegyletnek ez évbéli 4-ik hangversenye. Több ismeretes bécsi zenebarátok működtek abban, 's köztök a' híres fuvolyász Heindl. A' kik Briccialdit hallották, megvallják, mikép amaz ezt művészi tökélyben messze túlhaladja; — már pedig Briccialdi Europaszerte magasztalt fuvolyász — 's Heindl alig 20 éves ifjú. Az egyesület mind ezt, mind ez alkalommal közremunkált többi jeles vendégeit tisztelőbeli tagokul fogadá be.

Ligety.

— A' farsang beköszöntött. Lehet, hogy ezen phrásissal egy tuczat újságíró fogja üdvözölni a' vig czimborát... 's azért mi sem akarunk hátramaradni a' közönséges szokástól, mert néha a' mindennapiság széles országutján járni nem annyira erény, mint szükség! — Mulatság a' jelszó mindenfelől: mily boldog, ki mulatni tud 's az örömet barátjának nevezheti! De miért ne mulathatnánk mi fiatalok vidám, pezsgő vérünkkel, midőn az élet komolyságát bölcsesnek vagy öregeknek lehet átengedni, kik érzelmöket — mint a' szentek testüket — rég feláldozák; midőn senki közülünk nem tapasztalá, hogy a' szomorúság a' bajt enyhíté... hanem csak a' szívet emészti 's nem annak bűját 's fájdalmait. 'S azért fel, fiatal társaim! az öröm a' kedély gazdagsága; kinek lélekerejét nem töré meg a' komorság jéghidege, az még a' pusztában is paradicsomot lel! És ti, angyal-szép hölgyek, tizenöt tavasztól kezdve egészen fel — de nem; nem akarom kitűzni a' határt, meddig deritse öröm és vigság borutlan napjaitokat; nem féltlek én titeket a' bűnak sötét ejétől, midőn szemeitekben égnek a' csillagok, melyek napvilágosságot költenek mindenfelől! — Félre téhát bű- és gonddal; félre körünköl azon szerencsétlenekkel, kik rabjai a' móhó vágyaknak 's irigy-szenvedélyeknek 's kiknek sziveit, mint csalán ütése, égeti má-

sok boldogsága. — Lám, sötét éjből tör ki a' korány, a' túskebokron rövid idő múlva ezer rózsák fognak virulni . . . öröm és erény mindenkor hű testvérek maradhatnak, de a' szomorúság mindig p o k o l k i n o k r o k o n a ! ' S azért hangos tust a' vídám czimborának; bohó az, kit a' légy lába is boszantani tud: é l j e n a' f a r s a n g !

— Bizton hisszük, miszerint farsangi vigalmaink közül a' v é d e g y l e t i t á n c z m u l a t s á g — mint az egyszerűség legfényesebb prototypje — minden tekintetben az elsőséget vivandja ki magának. Avagy ki nem fogja belső gyönyörrel végig szöktetni szemeit magyar hölgyeink bájoszoruján; kinek füleibe nem fog édesen hangzani az olly szépen csengő, az olly régen nélkülözött nemzeti nyelv? Mikép fognak bámulni a' redoutterem hideg márványfalai, midőn Magyarorszáiban egyszerre magyar hangokat fognak hallani? — Nem tudjuk, a' casinói bálók felszabadultak-e vajdásukból, azaz: összekerült-e már hatvan aláíró? Jobb bizony, maradjanak egészen, ha az eddigieknel magyarabb szellem nem fogja azokat átlengeni. — Budavárban az idén nehezen lesz valami a' tánczvigalmakból; nincs senki, ki a' rendezést magára vállalná 's f á r a d o z á s i é r t — k i n e v e t t e t n é m a g a t . E' szerint a' budai fiatalság Pesten fog bálozni 's erre nézve igen jó, hogy a' Duna már egészen jég m e n t e s 's h i h e t ő l e g a z i s f o g m a r a d n i , h a ' H o n d e r ű ' c o l l e g á n k n e m v o l t h a m i s p r ó f é t a , m i d ű n a z t m o n d á , m i s z e r i n t a z i d é n a l i g f o g t ö b b é t e l ű n k l e n n i .

— Több újságok mint bizonyosat hirdeték, hogy mihelyest a' Duna jégmentes leend, azonnal gőzösökre fog bízni a' közlekedés. A' Duna már tizenkét napig jégmentes 's a' gőzösnek még nyomát sem láttuk No de semmi; majd tán ez a' rendelet is életbe fog lé p t e t ő d n i , h a t ö b b é n e m l e z r e á s z ű k s é g . — De mit csinálna az a' sok árva révész, ki nyáron kapával, télen gorombasággal keresi kenyerét? hol maradna az a' sok kényelmetlenség, mellynek a' fővárosi közönség most minden perczben kitétetik 's az a' sok zavar és rendetlenség, mellyből a' rendszeretők, mint a' spártaiak a' részeg emberek látásán, okulhatnak. Hej, mi a' stabilitás emberei vagyunk 's régi szokásainkat nem igen szeretjük elhagyogatni; de minék is? hisz nem áll senki doronggal hátunk mögött, ki haladásra nógatna bennünket.

— Minap egy igen vagyonos polgár, a' választottak köréből, felszólítván, miért nem csináltat eszterhát pompás házára, azt válaszolá: 'minek; tán azon sok járdataposó kényelmére, kik tisztán akarnak járni és semmit sem fizetni!?' Ezen gyönyörűséges elvet ugyanazon érdemes uriember akkor is hangoztatá, midőn arról volt a' szó, hogy a' dunaközlekedési rendet, minden rendőrségi erélyesség mellett, sem lehet fentartani, ha a' hidbérő mind a' kiadott rendszabályok, mind a' közönség iránti nagyobb tiszteletre nem szorítatik. 'Majd bizony, szólt a' s t e n t o r i , de n e m n e s t o r i h a n g ; a' m i á r e n d á s u n k a t , k i k i l e n c z v e n e z e r p e n g ő f o r i n t o t f i z e t a' v á r o s n a k , n e m l e h e t a z o k k e d v e é r t z a k l a t n i , k i k s e m m i t s e m f i z e t n e k : g o n d o s k o d j u n k m i a m i e m b e r e i n k r ő l , a z o n s o k i n g y e n é l ő m a j d f o g m a g á r ó l g o n d o s k o d n i ! ' — I r á n y a d á s u l t i s z t e l t o l v a s ó i n k n a k , m e g j e g y e z t e t n i k é r j ű k , h o g y e z n e m C h i n á b a n , h a n e m M a g y a r o r s z á g b a n t ö r t é n t !

— Mult héten néhány napig erősebben zajlott a' Duna; a' pesti oldalon annyira összetolult a' jég, hogy a' hajók nem közeledhetvén a' parthoz, a' közlekedés néhány óráig megakadt 's tán napokig is felakadt volna, ha derék kapitányunk m a g a k ö l t s é g é n n e m r a k a t d e s z k á k a t a' jég hátára, miken a' közönség kényelmesebben juthatott a' csolnakokba. Ez tulajdonképen a' hidbérőnek kötelessége lett volna, ha ő k e g y l m e a' már kiadott parancsot nem vonakodik teljesíteni azon okból, mivel a' jég, ha megindul, könnyen elvihetné egy-pár szál deszkáját 's neki legalább négy-öt váltó forintnyi kára lehetne . . . ő pedig az amugy is nagy árenda mellett ezt nem riszkirozhatja!! És, kérem alázsan, az előbb említett magyar chineser a' hidbérőnek ebben tökéletes igazságot fog adni.

— Mint halljuk, báró Sina az ercsényi uradalmat egy millio ötszázötvenezer pengő forintért megvette: hihetőleg most már létre fog jönni a' még tavál szorgalmazott gözhajói sétányok Budafokra és Tétényig.

— Fries és Zeppezauer selyemárusok a' vácziuton gyárt fognak építetni, mellyben honi szövetek készítenek. — A' gyáralakító társaság csődöt fog hirdetni az igazgatóságra; az aláírások folyton folynak.

— Különös érdekekkel birandnak a' három színházi táncz-vigalmak, melyeket derék Bartaynk a' gyermekkórház javára e' farsang folytában a' nemzeti színházban rendezni szándékozik. A' jótékony cél 's a' mindenesetre ritka élvezet e' vigalmakat a' leglátogatottabbakká teendik. — Ugyanezen intézet javára egy más, szinte nagyszerű, multság van készülöben, mellyről annak idejében bővebben szólándunk.

— A' nemzeti színháznál levén 's eddigi elvünket követve: miszerint minden újabb darabokról, mellyek ott előadatni szoknak, emlékezzünk, ha azok néha nem is említésre méltók, jelentjük, hogy f. é. jan. 4kén adatott bérletszűnésben először 'Debrecezeni rüpok' eredeti népszínmű 3 szakaszban, dalokkal és tánczczal, írta Szigligeti, zenéjét szerkeszté E. Az új diszitményeket festette Engerth. — Mind számra, mind fényre nézve a' legszebb közönség volt jelen az előadáson; annál inkább sajnáljuk, hogy az eredeti népszínmű **solemniter megbukott.** És ezzel bevégezve volna előadásunk is e' mai darabról; van azonban még némelly észrevételünk, mellyeket ez alkalommal, a' közönség és a' szerző irányában, el kell mondanunk. — Egyetlen ok van, mellynél fogva barátja valánk ezen ugynevezett népszínműveknek: megkedvelték színházunkat a' közönséggel, 's e' tekintetben rája nézve valóban időszakot alkottak. Nemcsak az igazgató köteles tehát hálára Szigligeti iránt, ki ez ugynevezett népszínművek alkotója 's fentartója volt, hanem színházunknak, irodalmunk terjedésének minden barátja. Mondják némellyek, hogy illy művek által belbecsben művészet és irodalom legkisebbet sem nyertek; ez való ugyan; de való más részről az is, hogy igen is nyertek kiterjedésben, mi az anyagi haszon iránti biztosításnak legfőbb támasza; 's azt — a' nélkül, hogy valaki bennünket az anyagi haszon tulbecsülőjének tartana — bátran elmondhatjuk, hogy anyagi nyomor és tengés közt nyomorog és teng a' szellemi erő valamint nemzeteknél, ugy egyes embereknél, ugy a' játékszínél is. Szigligeti mi költőnek, 'kit a' geniusz ihletett esőkjával, soha nem tartottuk; de igen, már színészi állásánál fogva is, hivatva láttuk arra, hogy szövedékes mesék, elmés szerkezet, hatásos jelenetek vegyítke által a' közönség tetszését kivíjja magának még nagyobb mértékben, mint ez magasabb hivatásu írónak is sikerülhetne. 'S minthogy e' részben Szigligeti eddiglen fényesen teljesíté hivatását, szomoru tanúsága volna az ingadozásnak, ha a' közönség a' mulatságos időtöltéseket könnyen felejténé, miket a' munkás szerző okozott neki eddigi három szép sikerü színművével...*). Szomoru dolog biz az is, ha irodalmi művek csak a' mulatás célja után törekésznek; minthogy azonban Szigligeti e' célú látszik írói munkálkodásának kitűzöttetni, 's minthogy a' közönség az illy célért küzdőkre bőven hullatja arany-esőjét, (mi nemcsak neki, hanem színház-igazgatónknak is használ) kívánunk Szigligetinek sok szerencsét azon ujonan dolgozandó színműhöz, mellyet legközelebb állítand a' közönség tapsai elé. — Egyetlen tényt azonban szükség e' mai színműből megemlitenünk. Egy Jámberi nevű polgárnál Debreczenben meghalt egy éjjel egy gazdag utas. Az utasnak rut felesége volt, kívül már tizenöt évig együtt éle; itt azonban eszébe jut tizenöt év mulva! — megszökni a' rut nőtől, 's ezt azonnal teljesíti; de miközben szökni akarna, a' sötétben egy székbe botlik, orrát betöri, 's vércseppek foltait hagyja maga után... És megszökött. Jámberi, a'

*) Mellyek közt azonban következő mindig gyöngébb volt az előbbinél, az utolsó pedig, mellyről most van szó, egészen az aljasságig sülyedt. Szerk.

házi gazda, ezen vércseppek gyanujából mint gyilkos befogatik, és a' szegény ártatlan tíz évet részint tömlőczben, részint bujdosva, szenvedések közt tölt, távol egyetlen szeretett leányától; 's midőn végre, e' hosszú szenvedések oka kitudatván, Jámbori ártatlansága kivil, az egész elégtétel, mit a' szerző az üldözött és szenvedett ártatlanságnak nyújt, egy gyalázatosan könnyelmű kacaj, mellyel az utas e' szökési kalandját elbeszéli. . . Valóban nem tudjuk, sajnálkozzunk-e a' szűklelkűségen, melly illyes dolog leírására tollat vezérelhet, vagy fölgerjedni engedjük kebleinkben a' boszankodást, mert csakugyan kell némi tiszteletlenség a' közönség iránt, hogy illyesmit eléjeadni merjünk — Ha többet akarnánk szólni ez alkalommal, ez annyi volna, mint a' halálbüntetést „cum exasperatione“ gyakorolni *).

Vas Andor.

H É Z A G P Ó T L Ó K.

— „Miért nem jött el, urambátyám, a' tegnapi tisztujításra, tán bizony a' másik részre pártolt?“ „Nem biz én, tekintetes öcsémuram, de' szén tudja, hogy nappal nem jöhetek, mert a' falu disznait őrzöm.“

— Micsoda különbség van a' korteskedés és korhelykedés közt? Az, hogy kijózanodván, ez után néhány óráig, ama után pedig évekig érezzük rosszul magunkat.

— Az y— megyei tisztujításra egy elázott kortes alva feküdt az utcán. Arra tévedvén egy agár, az alvót nyalogatni kezdé, mit ez szavazatvadász fővezéresóknak tartván, nehéz fővel hebegé: „hiába csókolgat, öcsémuram, már én csak X. partján maradok“ **).

Szeberényi Lajos.

— A' magyar szereti rövidíteni a' szót: 's azért Q. megyében a' súlyos okok helyett súlyok használtatik.

— A' z—i kalmárok valódi ezeresterek: magosról buknak 's mégis fenállnak.

— A' pesti német színházban darab idő óta sok új színművet adnak: a' közönség azt tartja, hogy sőtlan művek azok, 's csak a' bemeneti ár sós!

Sólyomi.

— A' mély és forró szerelmet legkisebb szavacska is megsértheti.

— Mi a' legkeserűbb? a' csalódás; a' legnehezebb? a' lemondás; — 's pedig annál keserűbb és nehezebb, minél több remény, bizalom, szenvedély és megcsókás volt a' tárgyhoz kapcsolva, mellyben csalódánk, vagy mellről le kelle mondanunk.

— Mi a' legkönnyebb? Elhitetni magunkkal annak lehetőségét, mit szívünk ohajt.

— Nem következtelen-e az ember? örül, ha napjai hamar tűnnek 's mégis retteg attól, mi azokat örökre megrövidíti — a' haláltól.

— A' szerelem a' szívnek legtisztább, legszebb poézise.

Bérczy.

*) Lehetetlen azonban a' tiszta igazság 's színházunk iránti különös előszeretetből igazgató urat nem figyelmeztetnünk, miszerint, ámbár a' népszínműveket szívesen látjuk színpadunkon — közönség-édesgetőül: mégis szem előtt akarjuk tartatni, hogy az első kamlás épen e' téren igen könnyű: 's némely író a' helyett, hogy a' nagy közönség elébe lépjen 's azt magával fölemelni iparkodjék — a' tömeg elé vetheti magát 's aljasságokban hentereghet karzatitaps és páholyi pénz reményében — 's így színpadot, a' művészet csarnokát, épen ez uton sülyeszetheti alacsony komédiák bódéjává.

**) Jó, de nem új!

Szerk.

FÉNYÜZÉS ÉS EGYSZERÜSÉG.

ADALÉKUL A' VÉDEGYLETI ESZMÉKHEZ.

Ama több rendű czélok közt, mellyeket az országos védegylet eredményeiben elérni ohajt vagy ohajtnia kellene, nem utolsó helyet foglal el az egyszerűség, mint a' napi renden levő 's nemzetünket végenyészettel már-már fenyegető fényüzés száműzője, mellynek okszerű behozatala, nézetünk szerint, a' védegylet egyik főczéljául volna tekintendő. — Nézzük közelebb-ről tárgyunkat.

Egyszerűség, — más jelentéssel: olcsóság, — ritka szó korunkban, hol még mindenik uj gazdasági rendszeren, uj jövedelmi forráson töri fejét a' nélkül, hogy tettel a' gazdaság és gazdagság föellenségét, a' fényüzést, megvetné, 's ezáltal az egyszerűséget a' kényelem és jólét kiapadhatlan kutforrássává tenné.

Nem bélyegzi magát sehol jobban az emberi nemnek ősi eredetétől eltérése, mint a' divat- és fényüzésben, mik majdnem egyjelentésűekké lettek az életben. Az ember társaságba állott ugyan, hogy műveltebbé, kényelmesbbé tegye életét, de történik-e ez a' divat és fényüzés számtalan czikkei által? Nem vetköztetik-e ki nagyobb részt azok az embert alakjából is, őt egy kényelmetlenül mozgó géppé alakítva? Mert most, civilisatióink tetőpontján, valjon kiért öltözködik az ember? Önmagáért? Épen nem! „La mode tyrannise notre inclination, force notre goût, l'assujettit à celui des autres“*), miként helyesen mondja Pascal.

*) A' divat zsarnokoskodik hajlandóságunkon, izlésünket kényszeríti 's aláveti másokénak.

Mennyi anyagi és szellemi haszon háramlanék a' fényűzés és divat megvetőjére? — Semmire nem költ az ember, általánosan véve, többet, mint a' ruházatra és ezzel rokontárgyakra. A' legszegényebb, társaságban élő művelt embernek hasonló kaputot, kalapot, lábbelit, aranygyűrűt 'stb. effélét — habár mindenkől csak egyet is — kell vennie, mint annak, kinek ezrei és ezrei vannak elpazarlásra. Sokan közülünk éjjel-nappal fáradozva keresett pénzüket valjon mire adják? szellemi célokra? korántsem: legnagyobb részt drága ruházatra; minek bővebb megmutatására hosszabb fejtegetés, úgy hisszük, nem kell. Gondoljuk meg csak jól, de kezünket szívére téve, és gondoljuk meg kivált mi, kik jobbak akarunk lenni a' nagy tömegnél, valjon ha csak kiadásaink felét fordítottuk volna éltünkben fényűzési nélkülözhető cikkekre, kiadásaink másik felével minő és mennyi anyagi és szellemi célokhoz jutunk vala. Egyikünk elvesztegetett pénzével néhány, hon virágzását előmozdító vállalatra anyagilag is kamatozó részvényekkel bírhatna, míg másik philanthropiább nézetű, emberápoló közintézeteket segített volna elő, vagy hírlapok és könyvek szerzése által különféle tudományos ismereteket, szellemi műveltséget eszközölhetett volna. Némelyikünk már Európa valamely részét beutazhatta-, 's végre lett volna olyan is: ki hazáját vagy legalább politikai függetlenségét el nem adta volna! De minek mutogassuk tovább a' napfénynél világosabb dolgot; részünkről is megvallván, hogy semminő pénzünket nem fogjuk jobban sajnálni, nem a' kárhuzatos találmányu kártyajáték által elvesztettet sem, mint azt, melyet szenvedély nélküli állapotban, egészen hideg vérrel, fontolt észszel fényűzési nélkülözhető cikkekre elpazarlottunk.

De nemcsak egyesekre, nemcsak egyedekre, családokra, hanem egész nemzetekre van 's legnagyobb befolyása a' fényűzésnek.

Bizonyságok erre a' történetek. Sparta csak addig volt fénypontja Görögországnak 's csillaga az akkori világnak, míg a b b a n a' vasegyszerűség helyébe fényűzés nem lépett. Róma elestének szinte egyik főoka a' fényűzés volt, mit akadályozni a' törvényhozás is ismételve szükségesnek látta. Orchius tribun első volt, ki törvényileg kivítta: hogy lakomáknál a' vendégek száma határozottassék meg. Fannius Consul még gyökeresebben akart hatni, és az azokrai költségek maximumát szabta meg. Ismeretes továbbá az oppia törvény mellyben már részletes intézkedés tétetik az elterjedt fényűzés megakadályozására. Maga Augustus egy hosszú beszédben a' régi egyszerű t o g a visszaállítását sürgeté. Később pedig nem elégedtek meg a' nemzet jobbjai az általános: „hogy az ősök szokásaként ruházkodjék a' város“ törvénnyel, 's helyébe a' részletesb Tiberius császáré lépett: „hogy senki selyem ruhával ne éljen.“ — Az újabb időből elég legyen emlékezetbe hozni, a' tárgy fontosságára nézve, Waschintonnak népe nevében az angol parlament előtt tett 's világ történetévé vált nyilatkozatát.

És az itt futólag előadottak nyomán nyíltan kimondhatjuk véleményünket.

Mindenek előtt a' fényüzést korlátozni kell, ha akarjuk, hogy e' hon jólét- és virágzásra fölmerüljön.

Nincs pedig, véleményünk szerint, hatalmasb orvossága a' fényüzésnek egyes nagyok példánál. Hathatósab azok a' törvénynél. Rómában is végre, habár rövid időre, nem a' törvény, hanem Vespasian példája állítá helyre, Tacitus szerint, a' régi egyszerűséget. Nagy Károly ruhája feleségének volt ké-szítménye, 's IV. Henrik öltében sem maga, sem környezői ruháján nem szí-velt arany- és ezüstöt. II. Maximilian neje igen olcsó és honi kelméből ké-szült szövetből ruházkodott. *)

Vannak tehát magas példák, egyes nagyainknak ösztönül méltán szol-gálhatók. Kövessék azokat, hogy viszont maguk az egész nemzet által követ-tessenek. Ütött az óra, int az idő! Most vagy soha! „Was man von der Mi-nute ausgeschlagen, gibt keine Ewigkeit zurück!“ (Schiller).

És ennyit akartam e' fontosnak, első pillanatra tán nem tetsző, tárgyban nyilvánosan közleni. Adja isten, hogy találjanak e' sorok — tárgyuk miatt — méltó viszhangra azoknál, kiknek jelenleg kezükben helyezve egy elnyomo-rodott nép boldogítása! De, adja isten, hogy viszhangra találjanak e' sorok ki-vált a' szegényebb osztályok között, és hogy lenne mindegyikök-, mint mind-nyájunknak jelszava: E g y s z e r ű s é g !

Pongrácz Lajos.

MEGOSZTOTT SZIV.

I.

Nézzétek e' hölgypárt: mi dicső, mi angyali szép! tekintsetek e' tágra ha-sadt fekete szemekbe, mellyeknek sugarai villanszerűleg hatnak lelketekbe, merüljetek el e' hollóhajak dús tömkelegébe, az ajkak harmatos eprébe, 's édes bámulatába a' kiválólag gyönyörű két főnek, — 's mondjátok, van-e is-tenibb látvány a' nőnél, ki gyermekezipőit alig elszaggatva, mosolygó bimbó-ként áll fejlődő keblével, mellyet a' szülehellet tiszta illatárja emel, 's mellyben az első szent érzelem előálmai boldog sejtésekként röpkednek?

'S ha szemetek megpihent, vagy inkább — elfáradott mohó csodálatá-ban e' viruló kecskeknek, határozatlanok lesztek kimondani, mellyik itt a' szebb, ingerlőbb, elragadóbb? — mert bár mindkettő bájdús, e' két arcz-él kifejezésében véghetlen a' különbség. — Nem a' költő tolla rajzol itt ábrándi

*) IV. Alphons spanyol király olcsó ruhája miatti szemrehányásra pedig azt felelé: mikép kedvesebb neki kitűnni becsület és erény, mint bíbor által.

eszményeket, képeim életből vettem, 's ezekből menthető ecsetem, ha az isten remekeit nem birta eléggé hiven festeni.

Irma arcza egyike azoknak, melyek az embert az első pillanatra megragadják. E' villogó szempár, melynek tekintete minden kacérság nélkül szívbe hat, e' rövid római orr, e' nedves ajk, melynek csattanó biborán hódítóan leng az örökös mosoly, 's e' gömbölyű áll a' dicső összeállítás által méginkább nyernek, a' gyümölcsfrissű pirt, miként a' pillangó szárnyainak himporát, vagy a' hajnalban feselt virág kelyhének harmatát, rezegni látod e' barnás színezetű arczokon, 's épen e' barnás színezet az, mi nélkül ezen andalúziái tojásdad arcz talán vesztene teljéből 's kelleméből.

Nem így Berta, kinek halványfehér arcz - havába alig vegyül a' pir gyengéd árnyéklata, — magas homloka alatt a' két szemöld két félholdat képez, 's éjfelete szemeinek átható nézete mélabúsan sugárzik elő a' hosszú pillák selyme közül. És e' szemek többnyire lesütvék, de ha egy tárgyra lassudan emelkednek, titkos varázsuk annál ígézőbb, — és ez ajkakon mosoly ritkán látható, de ha megjelen rajtuk, a' vonások szépségét tisztersen emeli.

'S ilyen a' két nő, — hasadó hajnal amaz, melly a' harmat csillogó gyöngyei között vidáman felmosolyog, — forró déli nap ez, a' földre néma méltósággal letekintő. Azt csak szeretni tudnád, imádva, bájszerűleg, mondhatlanul, — ehhez elfogult tisztelettel közelednél, 's e' tiszteletben öntudatlanul nyujtanád fel neki szivedet.

Egy dús angolkertnek virágházában, caméliák és oleanderek, cactuszok és rododendronok körében, ült bizalmasan csevegve e' két hölgy. Berta magasabb széken fogott helyet, 's ölében tartá kisdéd kezével simogatva Irma fejét, ki mellette, alacsonyabb himzett zsámolyon nyugasztá szabatos természet. — Künn a' késő ősznek egy gyönyörű napja alkonyodott le piros esti fényben, 's az elhaló természet mintegy végső fellobogással látszék bucsúzni életétől, hogy eltemetkezzék a' közelgő tél hó-sirjába; híves szél kergeté a' lehullott sárga falombokat, melyeknek felcsörgése szomoruan hangzott a' néma csendben. A' nagyszerű természet ezen haldoklásában van valami leverő, valami szomorító, melly a' szívet buskomolyan lepi meg, 's az emléket visszaragadja a' multa, melynek virágai szinte úgy lehervadának, mint a' fák levelei, miket az ifju nap vidáman fejtett ki rügyeikből, 's most az őszi vihar vadul tép le árvult ágaikról.

A' virágházi párbeszéd folyamat azonban hasonló eszmék nem busíták, — hiszen beszélgetőinknek multjuk még alig volt, ők csak a' jövőre, a' szép jövőre, eszméltenek, mert lelkeikben tavaszt hordának, ama kedélytavaszt, melyet az első szerelem felderengő napja varázsol az ifju sziv világába. Kebleiket forró rokonérzelem, 's a' nők között olly ritka benső barátság fűzé egymáshoz, 's ők — két évi távollét után — a' viszontlátás első háborítlan perczeit szívük viszonos kiömlésének szentelék.

„Édes Irmám, te boldog vagy, szeretsz és szeretettel! — mondá Berta, s lehajolva megcsókolá az ölében nyugvó homlokot — 's most még egyet, mindedig elhallgatád nevét annak, kit jó és szép szivedre érdemesnek mel-
tatál — — ‘

„Nevét? — viszonzá rövid csend után Irma — ez maradjon most még tit-
tok, a' holnaputáni tánczestélyben itt leend, 's ez egy kis szeszély tőlem,
hogy előbb ismerd őt magát, mint nevét; — de egyébiránt is, te még nekem
az egész történettel tartozol, mellynek eddigelé csak eredményét hagyád
sejtelnem, azt t. i., hogy szivecskéd már szinte nem szabad.“

„Oh nem, ezt korán sem! — felelé rögtön Berta, mialatt fehér arczaít
gyengéd pir futá el — te balul magyarázod szavaim; én csak annyit akartam
mondani, hogy ő legkiválóbb a' férfiak közül, kiket eddig ismertem — — ‘

„S hogy ezen ő, — kötődék, barátnőjét utánozva, Irma — kinek csak
említésén is elpirulunk, 's kinek nevét olly szorgosan titkoljuk, közelebből
érdekli szívünket. — De én felmentelek a' további vallatástól, 's bizalmas
őszinteségedre hagyok mindent, — azért csak félre a' vonakodással, ládd,
én már csupa fül vagyok, 's még mesédet be nem végzed, néma figyelemmel
hallgatom “

„Édes Irmám! — mondá lágy mosolylyal Berta — te sokkal nagyobb
fontosságot tulajdonítasz a' dolognak, sem mint a' millyennel az valóban bír;
halld tehát az egészet. — Emlékezel azon olasz izlésű épületre, melly a' bu-
dai városmajor közelében áll, 's hol nagynénimmel a' nyár nagyobb részét
tölteni szoktuk. Ismersz engem is, ki a' nagyvilág zaját örömet kerü-
löm, 's a' gyönyörű természet szabad ölében legjobban találom magam; 's
így képzelhetd, — mit egyébként leveleimből is tudja — milly boldogul foly-
tak itt egyhangu csendes napjaim. Pest utczáit igen ritkán, de annál többet
láttuk zugliget viruló berkeit. — Egy forró juliusi nap délutánján épen Eöt-
vösünk Carthausi-ját olvasám a' városmajor felé nyíló park árnyékában, midőn az
égen hirtelen vihar tornyosult, 's a' rekkent léget dühös szél kezdé ázavarui.
Szobámba vonulék, 's innen hallgatám az iszonyu záport, melly cikázó vil-
lámok 's ezt követő dörgések között szakadott le a' sötét felhőtömegből. E'
zivatar emlékezetessé lön Budán, mert több embernek, kit a' hegyek közti ut-
mélyedésekben lepott meg, éltébe, a' szőlőgazdáknak pedig tetemes kárába
került. Este felé szűnt a' zápor, a' fellegek oszlottak, 's a' lebukó nap végsu-
garai a' nedves fűvön ragyogtak, midőn két napszámos ájult ifjut hozott la-
kunkba. Egy mély ut iszapába keverten találák őt, 's eszmélet nélkül — mint
volt — hozták ide. Nagynéném azonnal orvosért küldött 's ágyba helyezteté
a' szerencsétlent. Magához térve, én voltam az első, kit meglátott. Bámulva
jártatá körül nagy kék szemeit a' szobában, mint ki a' legközelebbi esemé-
nyekre nem eszmél, 's aztán ismét behunyá azokat. Mitől az orvos tartott:
bekövetkezés, a' szerfeletti meghülés forró ideglázt okozta. Rövid leszek 's
csak azt mondom el, hogy hét életveszélyes nap után a' beteg lábadozni
kezde. Lakására küldtünk ekkor Pestre, hol ő táblai jegyző volt, 's kétség-

beesett inasa könyes örömmel találta fel ismét urát. Neki nem volt Pesten senkije, ki ápolná a' lábbadozót, — néném nem akarta őt elbocsájtani, 's így még három egész hetet töltött körünkben. Oh, ezek szép napok voltak! Reggel a' városmajorba sétáltunk ki, este néha a' színházba kocsizánk át, — napközben fenszóval olvasánk. 'S ő milly szépen, milly nemes hévvel 's érzellemmel tudott szavalni! — Egészen különbözött ő a' többi ifjaktól, kiket eddig ismerék, 's kiknek önbizott hiuság, kaczérság 's vad prózai lélek tulajdonuk, — kék szemeiben szelid jóság, szavaiban nemes hévvel páruult egyszerűség honolt! — De nem untatlak e' részletekkel 's őszinte bizalommal kimondom, hogy én különös rokonszenvet éreztem iránta, mit ellenemben ő is forrón tanusita. Kezeink gyakran órákon át nyugodtak egymáséiban, 's találkozó tekinteteink összeforrtak. — Négy hét után átköltözők lakására, — látogatását azonban naponként tevé. Egy estén borus arczokkal jött, 's szomoruan jelenté, hogy másnap el kell utaznia, 's hogy csak a' jövő télen térhet ismét vissza. Szemeiben könyépár rezgett, és — — oh, e' jelenetet el nem mondhatom. Elment, 's szegény szívem csak ekkor érezé, milly végtelenül — szereti őt!

'S itt hirtelen elhallgatott Berta, ki beszéde folyamában elragadva nemes bizalommal tárta ki lelkének titkos rejtjeit, — 's néma csend következék, mert Irma is elmélyedten maga elébe bámula, 's ajkainak szokott vidám mosolyát komolyabb kifejezés váltá fel.

A' csendet egy társaság közbenjötté szakasztá félbe, melly Irma szülőiből, Berta nagynénjéből 's még egy-pár öregebb egyénből állott.

„Hát itt vannak a' szökevények? — mondá a' virágházba lépve Irmának mindig derült kedélyű atyja — mindenütt kerestünk már, mit csevegtek itt oly hosszasan, leánykák?“

„Virágokat választunk, édes atyám, a' holnaputáni tánczestélyre hajékül, — viszonzá sebesen 's régi vidorsággal Irma — mit mond izlésemhez, nénikém? engem e' háromszinü camelia fog díszíteni!“

„Oly szép, mint a' ki viselendi, — felelé a' kérdezett nagynéne — 's te, Berta?“

„Én e' zöld myrtuszágat választom,“ mondá ez, illetve a' hozzá hajló ágat.

„Mindig oly egyszerű, oly szerény! — susogá Irma — talán tudod, hogy épen ezáltal nyered meg mindenki szívét!“ — 'S a' társaságba vegyületen elhagyák édes titkaik tanu-helyét, a' virágházat.

II.

Réthalmon, Irmák jóságán, fényes készülétek tétettek a' táncz-estélyre, melyet az öreg Réthalmi leginkább leánya 's ennek vendégbarátnője, Berta kedvéért, tervezett. A' vidék jobb házai hivatalosak voltak a' báléjbe, mit másnapon ezernemű mulatságnak, a' férfiakat illetőleg pedig végül nagy hajtó-

vadászatnak kellett követnie. — A' temérdek sürgő forgó cselédség, inas és szobaleány 's minden perczben érkező új vendég az estély közelgő óráját hirdeté, mit legjobban tanusita az, hogy mind a' két nembeli ifjuság báli öltözké rendezésével volt elfoglalva.

Mig ez történik, 's mielőtt a' tánczterem ajtai megnyílnának, lesz időnk a' két barátót közelebről bemutatni a' szives olvasónak.

Redényi Berta anyját nem ismeré, 's atyját, az egyetlen, kihez a' mély érzelmű gyermek hévvel ragaszkodott, tizenkét évü korában veszté el. Fájdalma mondhatlan volt, 's ezt még inkább nevelé azon körülmény, hogy — atyja jószágai haszonbérbe adatván — kénytelen lön elhagyni a' házat, melynek minden zugához őt egy-egy gyermekkori emlék csatolá, 's az ismert kedves vidéket, kertet, arczokat, egészen idegen körrel, — jó atyja ápolását pedig egy hideg rokon félig köteles gondviselésével felcserélni.

Atyjának nővére, egy Pesten lakó nagyvilági hölgy, vette magához a' gazdag árvát, kinek dús jövedelméből a' már-már homályosulni kezdő pazarfényt tovább is fentarthatni remélé. Két hó múlva azonban únni kezdé zajgó házánál a' neki alkalmatlan gyermeket, 's legczélszerűbbnek vélte őt az angol zárdaszüzek nevelésére bízni. A' nevelőnő tehát elbocsájtatott, 's a' kis Berta egy hideg januári napon a' zárda komor falai közé lépett. Künn nagy pikkelyekben szállongott alá a' hó, 's az utcák iparüző zaja tompa morajként hatott fel a' magas ablaku terembe, melly ezentul sok-sok ideig lakhelye leendett. Oh, milly elhagyottnak, milly nyomorúnak érzé magát a' kis árva! nem birni egyetlen egy szívet, melly őszinte benső érzelemmel csüggjön rajta, 's megértett fájdalmát osztott részvéttel enyhítse! — A' többi leánynevendék kandi tekintettel vizsgálta a' könyező új vendéget, 's Berta a' halk suttogások közül elfojtott nevetést czélzott gúnyként vélt előhangzani. Arczát kendőjébe rejté ekkor 's keservesen zokogott. — A' leány-sereg rövid időn távozik a' teremből, 's Berta egyedül véelve magát, levevé a' kendőt kisírt szemeiről. Meglepetve döbrent meg azonban, midőn pár lépésnyi távol-ságban töle egy hozzá hasonló koru leánykát látott, ki félénk tekintettel, de mellyből meleg részvét 's megnyerő jó-akarat sugárzott elő, függött vonásain. A' leányka hirtelen közeledék hozzá, megfogá kezét 's rebegé:

„Vigasztalodjék, Berta, — én is így voltam pár hó előtt, a' megszokás enyhítendi bűját, 's talán barátságom, mellyet, kérem, fogadjon el.“

Ő nevén szólítá a' még ismeretlent, 's elhagyva társnőit, olly édes lágy hangon vigasztalá az elhagyottat, melly a' tolakodás bélyegénélkülözve, csak szívből származhatott. Mindez mélyen hatott az árva Berta lelkébe, 's a' két leányka összehorulva, könyük közt szentelé fel barátságuk első pillanatát. Olvasóm kitalálta, hogy ezen új barátón — Irma volt.

A' két leánykának egymáshozí hű ragaszkodása rövid időn közmondássá vált a' zárdában. Üres perczeiket, a' többiektől külön válva, együtt tölték, egészen egyenlő öltönyeket viseltek, 's minden legcsekélyebb örömről, bűjokről közös volt. A' szünidőt rendesen Irma szülőinél Rét-halmon tölték, 's ilyenkor

a' jó kedélynek 's ártatlan gyermeki játékoknak nem volt hossza-vége, de a' szünidők lefolytával sem búsultak igen, mert hiszen a' zárdában is együtt maradának. Négy nevelési év után azonban válni kellett, 's Bertának ez volt atyja halála után a' legkeservesb napja. A' bucsú forró könyűk és sűrű levelezés ígérete között megtörtént, 's Irma szülőihez Rét-halomra, Berta pedig nagynénjéhez Pestre költözött; 's itt ismét visszaesett eredeti borongó kedélyzetébe, mit azelőtt a' pajzánságig vidor Irma benne néha-néha mégis fel tudott deríteni.

Hogy a' két nő hosszabb távollét után most látá egymást először, azt beszélyünk folyamából már tudjuk, valamint azt is, milly esemény, Berta szívét közelebről érdeklő, jött ezen idő alatt közbe; 's így még csak Irmát kell elárulnunk, ki érzelmvilágát — névelhallgatással bár — kedves vendégének már úgy is kitárta.

Irma szinte szeretett, de nem epedve, nem érzelőleg, hanem jelleme szerint tisztán, vidáman, féltés nélkül. — A' választott boldog Szendrey Béla, egy ifju, alig néhány hetes szolgabíró volt, kivel őt a' tréfás szülők még gyermekkorukban összeadák. A' tréfából azonban való lön, — Béla kitűnőt hozott Pestről, szolgabírónak választaték, meglátta a' gyönyörűen kifejlett Irmát, — 's röviden — szíveik összehangzottak. Ez összehangzást a' beszédes ajk rövid időn kivallá, Irma szülői gyaníták a' kedvök szerinti frigyét, 's értekezni készültek Szendreyékkal, kik távol megyében laktak ugyan, de jószággal — hol Béla fiuk lakott — itt is birtak.

'S illy helyzete volt a' dolgoknak, midőn Berta nagynénjével Réthalomra jött látogatóba, — 's midőn a' kedvökért rendezett tánczestély végre csakugyan megkezdődött.

A' táncztermet nem írjuk le; olyan volt ez, mint minden ékes és jóízű tánczterem. Dús csilárfény, gyönyörű hölgykoszorú, legjobb társaság, megelőző szíves háziur, fesztelen társalgás 's vidám erős zene voltak alkatrészei. 'S találkozának mégis némellyek, kik nem egészen jól mulattak, u. m. a' hiubb nők, kiket igen sértett az, hogy mindenki a' két házi kissasszonynak hódolt, 's az ifjak, kik az utóbbiaknál reménytelen lángra gyúltak.

'S valóban, Irma és Berta valának az estély legszebbjei; méginkább feltűnők azáltal, hogy mindig együtt voltak láthatók, kivéve, midőn Irma tánczosával towarepült a' sebes keringőben, mit Berta — gyengélkedő egészsége miatt — nem tánczoltata. Az előbbi épen most végze be egy fordulatot, pihlegő kebellet ült barátnőjéhez, 's míg kigyúlt arczain a' nyugtalanság olvasható volt, szemrehányó hangon suttogá:

„Képzeld, édes Bertám! nem szörnyű szöszegés ez? ő még sincs itt, pedig az első négyesre neki ígérkezém!”

„Még eljöhethet; — lön a' válasz — a' négyes még nem kezdődött.”

„Gondolod? — de ha nem is jö el, azzal vigasztalom magam, hogy az én kedves Bertámnak is nélkülöznie kell budai ifját! — egyébiránt, szerettem volna megismertetni veled Bélát!”

E' pillanatban nyílt az ajtó, 's egy elegans öltözékű sugár termet, szépen rendezett szőke fürtökkel 's érdekes halvány arczokkal lépett be egy másnak kíséretében.

„Mégis eljött 's szavát tartá! — susogá a' belépőre tekintve, 's hangosan dobogó szívvel Irma — de az istenért, Berta, mi bajod? egyszerre olly halálsápadt levél!“

„Semmi; — rebegé ez, 's keze görcsösen szorítá Irmáét — talán a' lég-huzam 's gyenge egészségem — — —“

Berta lelkén mondhatlan fájérzet villant át, ereit zsibbadolni érezé, 's az erőszakosan lüktető szív ájuláshoz közelgett. Miként is ne? hiszen ő a' belépőben, barátnője kedveltében, szívének első, megcsalatott szerelmét ismeré meg.

Ezalatt Szendrey Béla, az első tisztelgések után, halványan 's látható zavarral közeledett a' hölgypárhoz.

„Mégis szép öntől, Szendrey, hogy eljött! — kezdé élénken Irma — Szendrey ur,. . . Redényi Berta, kedves barátnőm!“ volt a' rövid bemutatás.

„Volt már Budapesten szerencsém“, hebegé e' véletlen találkozás által iszonyúan leverve az ifju.

Berta hallgatott, mint a' sír; lesütött szemeit nem meré fölemelni, 's elszorult kebléből nem birt egy szó, egy hang előtörredezni.

A' négyes megzendült, Irmát Szendrey, Bertát egy más tánczos füzé karjára. A' történet úgy akará, hogy átellenesek legyenek. Berta lelki állapota nem festhető, — mit érezett, mennyi kint szenvedett a' szegény leány, midőn Béla kezét tánczközben érintenie kellett, vagy midőn szemközt vele, elébe lejtett! Gépíleg járta le a' négyest, — végeztével azonban életereje kimerítve lön, 's félájultan egy székbe rogyott.

Irma 's még néhány nő kivezeték az elaléltat, ki magához térve, csak csendet 's nyugalmat kívánt, 's miután ezek felig megnyugtatta eltávozáának, — a' kulcsot zárjában megfordítá. Erőszakosan előtörtek ekkor az elfojtott könnyük, 's vánkosságba rejtve arczát, keserves zokogás között tölté az éjt magányos szobájában, hova a' mulatók zaja 's a' zene vidám hangjai keserű el-lentétül hatottak.

III.

Valljátok meg, ifju társaim! adhatott-e isten nagyobb boldogságot, mint egy nő szerelmét? Ez az, minek varázsa tulemel prózai valótokon, ez há-tároztatása a' másként rideg életnek, ez ad szentesítést minden eszméteknek, tetteiteknek, ez a' talizmán, melly megóv mindentől, mi rosz és vétkes. Akar-tok jók és boldogok lenni? szeressetek, de tisztán, mélyen, osztatlanul; mert minden virág illatát mohón felszíva, méreggá válik a' szerelem.

És, oh nő! te vagy az isten legszebb gondolata, legremekebb műve a' nagy teremtésnek, te vagy a' menny, az üdv, melly szerelmedben a' föld fíj-

nak megnyílik. Kedves vagy te első gyermek játékaid körében; elragadó, midőn bájaid rózsabimbó leveleiként illatárban feselnek, megfoghatlan, kedélyed ezernemű változatában, 's ez az, mi raboddá teszi a' náladnál erősebb férfit, — bámulatos, szenvedélyed nagyszerűségében, melyet kebled mélyébe tudsz rejtteni, vagy — ha kell — áldozattal bár a' világnak bemutatni.

Mi férfiakul a' szépnemet gyengébb nemnek nevezzük. Oh, erős tud az lenni, ha a' kín lelkét megedzé, erősebb tud az lenni a' szilárd férfinál, midőn életkérdések felett kell határozni!

Nézzétek e' nőt, ki tegnap még szerelme boldog egében fellengett, 's ki egy szivrepesztő pillanatban elveszte mindent, mi őt ifju életéhez olly édesen csatolá, — mert hiszen, vegyétek el a' nő szerelmét, 's elrablátok mindezt! — Nézzétek e' halvány arcokat, melyek betanult nyugalmat hazudnak, míg a' kebelben kínos lelkiharcz viharzik, — ez ajkakát 's rajtok néha a' mosolyt, miről a' fájó lélek mit sem tud, — e' szemeket, melyek egész éjen át keserű könyeket sirtak, 's most mégis — hideg vízzel szorgalmasan kimosva — alig viselik magukon az álmatlanság nyomait.

Igy jelent meg másnapon Berta a' reggelinél, 's a' mintlétéről kérdezősködőket tökéletes jobbultáról biztosítá. Reggeli után a' férfiak 's a' bátrabb nők kilovagoltak, míg a' többiek körbe ülve, az estély utóhangjait emlegeték.

Berta kilopta magát a' társaságból, 's zajgó szívével a' kertbe sietett. — Szomoruan bujkált vastag ködleple alatt az őszi nap, 's a' fel-felrezenő szél a' fákat utolsó lombjaitól fosztá meg. Néma odamedréssel sétált a' fasorok között a' boldogtalan nő, 's midőn egy lépészajra szemeit fölemelé — Szendrey Bélát látá maga előtt. Szíve erre olly erőszakosan dobogott fel, mintha verésével az árva keblet akarta volna szétfeszíteni; hirtelen visszaakart fordulni, de mielőtt ezt teheté, földbe gyökerezett lábai előtt térdelt az ifju.

„Mindenre, mi szent, kérem önt, Berta, — kezdé ez sebesen — ne vesse meg a' föld a' legszerencsétlenebb emberét, 's halgassa ki védelmét néhány rövid perczen át!”

„Védelmét? — viszonzá ez, rögtön összeszedve magát, 's lehető nyugalommal — tettem-e önnek szemrehányásokat, hogy védelmet emleget?” —

„Ne e' hangon, Berta, az ég nevére, ne e' hangon, mert ez megöl, ez semmivé tesz! — nem vagyok ugyan jobbra érdemes, de istenemre! nem is egészen kárhozzalható.”

„'S mi mondani valója van nekem, Szendrey ur?”

„Azt, hogy a' sors velem kegyetlenül játszott, midőn két angyali szívhez engedett közelednem, 's megnyernem mindkettő rokonszenvét, hogy egyikére sem legyek érdemes. — Még egyszer, kérem, hallgasson ki! — Volt idő, midőn keblemben egy érzeményvilág rajzott, melly a' város tarka 's rideg zajában nem talált tárgyat, nem élményt, miután a' szomju lélek mondhatlan titkos epedéssel sovárgott. — Ekkor tanultam önt egy véletlen által ismerni, — 's egy pillanat, keblem sötét ürébe világosságot terjeszte. Láz-álmaimban ön képét láttam körülem lengeni, 's ha életemnek örülnék, megtartását egye-

dül önnek köszönném. Minek hozzam említésbe gyógyulási napjaim? E' részvét, e' mennyei jószág, a' beteg hálájával egyesülten, imádásszerű érzést gerjesztének bennem, — 's midőn legboldogabb valék, válnom kellett. Atyám e' megyei jószágunkra küldött, 's itt láttam ismét a' csodaszépen kifejezett Irmát, kihez gyermekkori ismeretség 's bizalom kötött. E' barátság 's bizalmas enyelgések olly észrevétlenül szövődtek tovább és tovább, míg én, a' fonalakba bonyolódtam, nem tudtam, nem bírtam a' tömkelegből kibontakozni. Szemeimet behunytam, mint ki a' világosságot látni nem akarja. — Most azonban felnyitlak ezek, 's látnom és éreznem kell, mint voltam rövid idő alatt kétszer boldog, hogy örök időn át boldogtalan legyek.

„Én megfejem önnek e' titkot; — mondá rövid csend után Berta, ki e' vallomás rejtett gyöngédtelenségét a' nőknek saját tapintattal fogá fel — önt hozzám testvéri szeretet, hálás tisztelet 's talán benső barátság vonzá, — de Irmát szereti, forrón és igazán szereti. Legyen boldog ismét, feledjen engem 's legyen biztos, hogy ajkaimról a' történeteket senki sem fogja hallani. — 'S itt, mielőtt az ifju felelhetne, gyorsan megfordult és sebes léptekkel egy fasorkanyarulatban eltűnt.

Ki irhatná le, milly bánattenger forrott a' megsemmisült ifjuban? nem tartozott ő azon üres lelkűek sorába, kik hiu tetsz-vágyból minden kis szikrától felgyulnak, — érzelmei őszinték voltak, 's nem hazudott, midőn mondá, hogy a' sors kegyetlenül játszott vele. Nem akarjuk ugyan ezzel azt állítani, hogy szilárd férlikebel nem parancsolhat önmagának, de hogy a' végzetszerű véletlen gyakran a' legtisztább szándékba avatkozik — tagadhatlan; — 's ezért nem is fejtegetjük tovább e' bal összeütközés indokait, 's legvalóbbnak véljük Berta szavait, ki az ifju kettős érzelmét — saját szíve szakadtával bár — megmagyarázá.

Egy óra multán Irma — a' gondos házi kisasszony — egy gyűrött levelkét kapott. A' levél rövid tartalma ez volt:

„A' szív csak egy boldogságot bírhat el; két egyenlő kinná válik 's megrepesztí azt, az enyém ketté repedt, 's olly jó, nemes lélek, mint Irmáé, egészten igényelhet, 's a' felet csak megvetheti; utolsó kérésem: szánja és feledje el Szendreyt.“

Irma kiejté kezéből a' nem értett sorokat, 's midőn az ablakon kitekin-te, Szendreyt látá az udvarból délczeg ménen sebesen kivágatni.

IV.

A' mult tavasz első szebb napjainak egyikén, odahagyva a' főváros unott utcáit, sétálni indulék egy barátommal. A' budai városmajornál elhaladva, figyelmem egy olasz izlésű csinos lak vonta magára, mellynek kerti-kapujára hirdetés volt tűzve, miszerint az minden perczen kiadandó. Csodáltam, hogy a' másként keresett lak üresen áll. — Barátom könyves szemekkel monda, hogy lakója, az ifju Redényi Berta, kevés héttel ezelőtt költözött ki be-

lőle — a' sir-kertbe. Tőle hallám meg e' történetet; ő Bertát hévvel szeretete, de szerelme csak baráti érzélemmel viszonztaték.

Mialatt barátom elbeszélte, hogy a' búsongó 's egyébként is gyenge idegzetű leány hirtelen meghűtés által szült sorvadásban végezte ifju napjait — kiértünk a' temetőbe. A' dombtetőn valánk, 's társam a' néhány lépésnyi távolságu, még alig mohosult sirra mutatott. Egy társaság vevé az uj hantot körül, öregebb és ifjabb párból álló. Az ifju nő és férfi koszorúkat aggátának a' keresztre, 's arcaikon — mennyirre távolról kivehetők — bánatos kifejezés ült. Az öregek néma csenddel nézték e' buzgó működést, — némi távolságban egy inas állongott melegebb öltönyökkel karjain.

„Istenemre! — suttogá barátom — e' sirlátogató társaság senki más, mint Réthalmiék, Irma leányukkal és Szendrey Bélával!“

„Hogyan? — kérdem én meglepetve — 's miként jönnek ők ide?“

„Feledém mondani, — lön a' válasz — hogy szegény Berta kevés nappal elhunyt előtt magához kéréte a' lakni Pestre költözött Réthalmi-családot, es Szendrey Bélát, ki a' főnebbi események után szolgabírói hivataláról leköszönvén, itt Budán tiszteletbeli fogalmazóvá neveztetett. A' nemes szív halálos ágyán végső leghőbb kívánataként Irmát és Bélát egy párnak ohajtá látni, kezeiket összetevé, a' szülők reájuk adák áldásukat, 's ezen idő óta — ők jegyessek.“

B é r c z y K á r o l y.

A' H A Z A R E M É N Y E I . *)

Mi a' haza reményei vagyunk
Mi általunk jut diszre föl honunk

És ah! mi vékonyak lábszáraink,
'S mi 'steif'-ül állnak bécsi frakkjaink!

Az izletes külföld minélkülünk
Tudatlan vadnak hinné a' magyart:
De nyers parasztok! művelt szellemünk
Vadságotokra sirfátyolt takart.

Nézd csak, minő sugár ez a' derék,
Ugy-e leánynak is beillenék?
Hja! vállfűzöm 'echt pariser.'
Illyenre már csak francia a' szer.

Testünk ügyes: mazurt, cotilliont,
Negéddel lejtjük a' szép francziát;
Akár Parisból hozzatok liont:
Tul nem teendi rajtunk ő magát.

Fejem tekintsd, 's a' fényes 'Locknik'-at.
Már illyet egy Apollon sem mutat.
'S nem érzed a' parfum bájillatát,
Minőt csak X. grófné salonja ad?

Czipőnk mi fényes és minő picziny,
'S hogy tyukszemünk sajog, az hősi kín.

Hja, ő királynő hölgyeink felett,
'S ő olly kegyes, — hisz értesz engemet.

*) Az országgyűlési ifjuság „Olvasó köre“ által megdicsért satyra.

De méregezz tovább, 's kérlek, keress
 Ollyat rajtam, mi sem divat, se fesch.

Nyakam körüli finom persa schawl,
 Kün rajta csíkos inggallérom áll:
 Legfinomabb hollandi lenszövet,
 Miből csináltatám az ingeket.

Pesten Budán nem tudnak mosni sem,
 Párisba kell mosatnom szüntelen.
 Nadrág, mellény, mind a' legfinomabb,
 Mit a' művelt külföld előmutat.

Mi a' haza reményei vagyunk,
 Mi általunk jut diszre fel honunk!

Ha jön hazánkba a' dús idegen,
 Nem tudnának még csak beszélni sem:
 De mi, legyen spanyol vagy francia,
 Angol 's olasz: szólunk mint honfija.

Én úgy imádom e' szép nyelveket
 Hogy rajtok olvasok csak könyveket.
 Sőt a' magyart nem is beszélem ám,
 Oh, ez piritó szégyent hozna rám!

Sőt ollyat én nem egyszer olvasék,
 Hogy önnön nyelvvel sem bir a' magyar,
 Hogy német és oláh 's tót zagyalék,
 Min némi eszmét durván elhabar.

E' durva fajtól elvált szellemünk,
 'S meggazdagult a' művelt nyelveken,
 És rajta, hogy magyarnak születünk,
 Csudálkozik a' finom idegen.

Mi a' haza reményei vagyunk,
 Mi általunk jut diszre föl honunk!

Mi e' hazába csak ritkán jövünk,
 A' nagy világba zajlik életünk:
 Bécs, Páris, Nápoly és London lakunk,
 'S ezekből szerte-szét kalandozunk.

Nincs olly neves hely több a' föld tekén,
 A' mellyet meg ne jártam volna én;
 Hol bár egy hős kakas csatát vívott,
 Szent érzetekbe dölve, jártam ott.

Csak e' haza mindenben olly szegény,
 Itt semmi ritkát nem hallottam én:
 Itt még az emlék sem talál helyet,
 A' mellyen fölhevülne az érzet.

E' honban a' szív nem lehet magas,
 Nincs a' mi nagyra fölhevítse azt:
 Nincs, Alpes, ah! nincs égbe nyúlt havas,
 'S nagy ősök sirján nem leng a' haraszt.

Kint kint, nyugotnak tartományiban,
 Van minden, a' mi a' lélekre hat:
 Ama dicső népek csatáiban
 Lelkünknek egy derűs korány viradt.

Mi a' haza reményei vagyunk
 Mi általunk jut diszre fel honunk!

Hallám, hogy a' magyar haladni kezd,
 És, bár csak pusztá hirnek vettem ezt:
 Mégis rögtön hazamba sieték,
 'S itt, ah! dicső, dicső dolgot lelék!

Nincs olly szabadság a nagy föld tekén,
 Mint a' minőt e' honban leltem én,
 Tanácsteremben hallgató az úr,
 'S büntetlen a' nemes száz pórt leszúr.

Hisz itten a nemes nem is fizet,
 Illy élet nincs sehol, nem is lehet.
 Hisz itt a földesur egy kis király,
 Mellette némi herczeg meg nem áll.

E' tudva, már ezen túl honn lakom,
 És a vezéri pálczát hordozom;
 Olmoztatok magamnak olly botot,
 Minőt Tyukod 's Csenger se hordozott.

Gyűlésre azzal járok szüntelen
 Ezért hozzám forr minden értelem;
 És lesznek e' hazában nagy vezér,
 Kivel hires forintos föl nem ér.

Mi a' haza reményei vagyunk,
 Mi általunk jut diszre föl honunk!

Molnár György.

GRÓF DESSEWFFY JÓZSEF.

Olly férfiak arczképét veszik jelen számmal a' t. olvasók, ki nemcsak olly időszakban tündökölt hazánk legjelesbjei közt, midőn az illy jelesek száma még sokkal csekélyebb volt, mint ma: hanem olly férfiuét, ki élte fogytaig az ünnevelt egyéniségek közé tartozott személyes tulajdoninál fogva. 'S ha bármelly család is szivesen 's nemével a' kegyeleti érzelemnek gyűjti össze gondosan a' maga családja kitünőbb egyéneinek arczképét, 's némi büszkeséggel tekint a' letűnt eldődök tiszteletes sorára: ugy bizonyára kötelessége minden nemzetnek, 's a' nemzet minden lelkes tagjának: hogy nemzeti ereklyekül gyűjtse össze a' hon jelesbjeinek képmásait; mert a' nemzet sem egyéb, mint egy nagy testvéri család; mert illy jelesek a' nemzetnek becses családtagjai, — igen, mert illy férfiak nem egy család, nem egy vidék, hanem az összes nemzet sajátai.

Nem lehet czéлом az elhunyt grófnak részletes életírását adni, miután a' legközelebb mult akademiái ülésben azt b. Eötvös ur tevő, kinek erőteljes ecsete minden tekintetben méltólag festé a' dicsőültnek olly munkás és hazája javára fáradhatlan cselekvőségű életét. De épen az érintett emlékszed jelességeinél fogva ellen nem állhatok, hogy némelly helyeit — saját gyöngé rajzom élénkítésére — föl ne idézzem, már csak azért is: hogy ne láttassék csekélységem a' tisz. báró ur előadásával versenyezni akarni; — 's nem hiszem, hogy ezért irodalmi orzásról vádoltassam.

Miért fogok pedig épen én tollat a' közlött arczképnek mintegy magyarázatára — noha az magyarázatra épen nem szorult —: annak oka szinte ollynemű hálában rejlik, minőt a' lelkes báró emleget, abban t. i., hogy én is azon számosak közé tartozom, kik a' boldogult gróf lelkes, 's mondhatnám, atyai buzdításának köszönik, hogy a' sikamlós irodalmi pályán szilárd elszánással folytaták munkálódásukat. 'S habár csekély is, mit eddig tehettem, 's tán csak később engedend istenem maradandóbbat teremtenem: ezt is, amazt is nagyrészen neki köszönöm. De elnézve munkásabb jövőm lehetőségétől — mert én babérokra nem áhitozom — már csak azért is szereztem íróvá lettemet: hogy e' néhány sorban kifejezhetem a' dicsőültnek porai iránti tiszteletemet 's hálámat.

Gróf Dessewffy József jelességei három szempontból tekintendők. Jeles volt ő, mint hazafi, jeles — írói munkásságában, 's jeles — családi körében. Ezen kitünőségek összhangzatából áll elő egy személyben azon szellemi háromság: ember, író, hazafi. 'S magyar embertől dicsőbbet nem kívánhatni.

Olly időszakban lépett a' jeles gróf cselekvőségi mezőre, mellyről olly találólag mondja b. Eötvös: „ha van kor, mellyre visszatekinteni e' hazában jó 's örvendeztető — azon időszak az, mellyben hazánkban uj élet kezdetét látjuk, melly századunknak Dessewffyt 's majdnem mindazon férfiakat hagyá, kikre olly méltó büszkeséggel tekinthetünk.“ — Ugy van; örvendeztető kor az, melly illy férfiakat adott a' hazának; de a' kort épen e' férfiak tevék örvendetessé. Mert, ha ők, a' nemzetiség ama hő bajnokai — kik között Józsefünk olly kitünő helyet foglalt — nem működtek volna annyi lelkesedéssel, annyi elszántsággal 's önfeláldozással; ha ők meg nem értve a' nemzet nemtőjének hatalmas szózatát, elaludták volna idejüket: hol állanánk mi ma — vagy állanánk-e? Az elvetett mag 's a' gyümölcs, a' csira és ezeréves tölgy között vajmi sok időszak fekszik! Övék volt a' magvetés és csíráztatás, sok tekintetben a' rügyeztetés kora; nekünk a' virágoztatás 's némellyekben gyümölcsöztetés időszaka jutott. De minden gyümölcsöt mi sem fogunk szedni, noha időnk mosolygóbb, mint azoké; de nem is ohajtjuk ezt; mert a' tölgy élete nemcsak egyszer, hanem számos éveken át gyümölcsözik; 's nemzetéletben is csak ez lehet örvendetes.

Igen, ők nem aludtak, a' dicsők; 's az ebek közt virasztott gróf Dessewffy József is, — virasztott pedig nemzetiségünk szent ügye mellett! 'S az ő munkássága nemcsak egy mezőre szorítkozott. Országos dolgok körül 's a' fegyveres seregben egyenlő lelkesedéssel látjuk őt fellépni. Nagy időszak vala a' XVIII-dik század vége egész Európára, 's nagy különösen magyar hazánkra nézve — eredményeiben. 'S e' korszakban lépett ő ki a' nyilvános életbe. Erre vonatkozólag mondja oly helyesen b. Eötvös József: „Egy régi családnak ivadéka, oly házban nevelve, hol nyolcz éves koráig idegen nyelv nem hangzott ajkairól, később Kopy által azon classicus tanulmányokra oktatta, melyek még agg napjaiban élete gyönyöreit tevék, 's melyek által a' gyermek nemes hajlamai jókor irányoztattak azon polgári erények felé, melyeknek a' régieknél annyi példáját látjuk, Dessewffy, a' 19 éves ifju, miként maradhatta érintetlenül? Mi, kik őt élete később korában láttuk, kik a' meleg részvétnek, mellyel az agg e' haza kifejlődését végnapjaig követte — annyiszor örültünk, kik ismertük benne azon optimismust, mellynek forrása a' szív, 's mellyet őshajakkal megtartani csak a' legnemesebb természeteknek jutott, képzelhetjük-e a' lelkesedést, melly e' költői keblet akkor ragadta meg, midőn körülötte e' hazában minden szív erősebben dobogott, minden kebelben nemes lelkesedés szólala fel?“

'S ime, a' bárónak idéztem szavaiban foglaltatik az alap-ok: miért keresett a' dicsőült magának az általános hazafiui mezőn kívül még más tért is munkásságra. Az ő keble költői vala, olyannyira: hogy még agg napjaiban is gyakrabban kitört abból az ihlet szelleme, habár nem azon erővel is, melly csak fiatal tűz sajátja, de mindenestre a' higgadt philosophia mélységével. 'S e' költői természeténél fogva jóslati erővel látá előre, hogy azon szent cél, mellyért vele annyian küzdöttek, a' nemzeti ség, csupán irodalmi alapokon lesz egészen elérhető. Látá és érzé ő: hogy csak a' nemzeti irodalom azon támasz, melly a' nemzetiséget viharoktól sükeresben megóvhatja, sőt, hogy ez azon maradandó ereklje, melly — legroszabb esetben — magát a' nemzetiséget 's nemzetet is túlélheti. 'S azért nem elégelve a' politikai szolgálatot, melly ugyan a' dolgok alakítására gyakran egyedül hathatós, de nyomai könnyen elmosódnak; nem elégelve azt, hogy hazája védelmére a' nemesi felkelésben egyik szabólesi vezérül állt ki a' síkra, — maradandóbb hatású szolgálatát szentelé honának, az irodalom körében. 'S e' tekintetben ismét alaposan jegyzi meg az emlékezés szónoka: „És a' hazai nyelv művelése lön a' cél, mellyet a' buzgó polgárok maguknak a' jelenben kitűzték, — az irodalom azon kör, mellyre egész munkásságukat fordíták.“ És alább: „Szenvedélyvel ragadva meg mindent, mi szép után vágyódó lelkének élvezetet nyújthatott, — ragaszkodva a' multhoz nagyszerű emlékeiért, tisztelve a' jelenben mindent, mi nagynak látszott, vágyódva a' jövőben a' század fönséges eszméi létesítése után, — a' költő, kinek az ég minden szép 's nemes megértésére oly gyöngéd érteket adott, 's ki magasabb szempontból tekintve körül, könnyen megérté a' nemes indulatot, melly ellenét tette buzdíthatá, 's azért könnyen megbocsátott, — politicalai pártoknak vezetője — vagy eszközöként nem szolgálhatott.“ 'S még alább így szól: „Neki jobb vala a' tudományok 's művészet csendes körébe vonulni, 's ez azon kör, hol a' gyöngeségig nyájas 's fogékony férfiú ifjúságától élte végnapjaig tántoríthatlan szilárdsággal működött, hol szépnak érzetével teremtett lelke lerakta kincseit, mellyen, ha a' nagy érdeműnek neve elfeledtetnék is — mert, ki biztos arról, hogy a' mozgékony életben felejtetni nem fog? — legalább munkásságának hatása, mig nyelvünk él, fel fogja magát tartani . . . Nem egyes munka — munkásságának egész befolyása az, miben érdeme fekszik, 's csak ki ezt tartja zemei előtt, ítelhet igazságon . . . Nyelvünk ujja-teremtése, lerakása azon alapoknak, mellyeken idővel nemzeti irodalmunk fölépülhessen — ez azon nehéz földadat, melly e' kor férfainak jutott; 's ki irodalmunk történetét ismeri, nem fogja tagadni: hogy a' nemes izlés 's művészileg szép utáni törekvés, melly Dessewffy minden műveit jellemzi — irodalmunkra hatást gyakorolt, minőt Kazinczynek munkásságán kívül talán senki hazai íróink között.“

A' tisztelt szónok ezen szavai feleslegessé tesznek minden további részletességet és taglalgatást. A' hatás kétségtelen, mit a' jeles elhunyt gyakorlott az irodalom mezején. 'S épen e' miatt el nem fojthatom e' helyt abbéli ohajomat: vajha minél előbb adatnának a' közönség kezébe a' boldogultnak összes munkái: hogy mintegy tükörben láthassuk a' szép hatás összegét, mi annál örvedeteseb 's érdekesb volna reánk, 's utódinkra nézve, mivel mi e' hatásnak gyümölcseit nagyrészen már is élvezzük, 's még nagyobb mértékben élvezendik, kik utánunk jönnek. A' figyelmes vizsgálót valamely pompás épületnek nemcsak falai 's oszlopai, magassága 's kúpozata érdeklik: hanem érdeklik kitünőleg annak alapjai is; ez érdekhez pedig épen kegyelet szentsége is csatlakozik, ha az alapfalak catacombjaiban már maga az építész is nyugszik.

Igy szövődik a' dicsőültnek életén keresztül művészet és tudomány szerezete, 's a' honnak imádása, mellynek oltárára mint követ több országgyűlésen, mint író pedig naponta rakta le áldozatait. 'S itt ismét az emlékezésed egy erőteljes helyével találkozunk — : „A' férfiú élete teljes erejében, 's az agg, ki öszülő fűrtökkel közelg sirjához, egyenlőn küzd az egy célért, ellankadva testében, de nem a' lelkesedésben, melly őt e' mezőre hitta . . . . . kik e' század kezdetén ismerik, mondják: van-e azok között, kik akkor honunk érdeke mellett felszóltak, egy, ki lelkesedésben vagy állhatatosságban Dessewffyt meghaladta? ki ön- 's családja érdekeit hazájának több örömmel áldozta volna fel? ki nemzetiségünkért inkább lelkesedett, 's arra, hogy végre győzelme kivívassék, többet tett volna mint ő? van-e egy, ki — ha azon szomorú korra, mellyben hontársainknak nagy része nemzetiségünk iránt közös vala visszatekintünk — inkább érdemlené, hogy hála 's dicsőség helyett csak köszönetet vagy épen gúnyt találva kortársinál, a' jövő iránta lerója a' mult tartozásait? —

Oh, az utókortól dicsőíteni vajmi szép és magasztos, ez mintegy engesztelésül szolgál a' szellem iránt, mellyet kortársai tán méltányolni sem tudának. De az utókor dicsőítő elismerését gyakran nagyon könnyíti azon körülmény, hogy az élet salakjaitól megtisztult szellemi munkásság eredménye áll csupán szemünk előtt; — gyakran csupán a' szellemi erő kisugárzásánál fogva felsőbb lényként tisztel az utókor olyt egyéniséget, mellyet — ha személyes érintkezésben volt volna vele — hibái- 's erkölcsi hiányinál fogva mint embert tisztelni 's becsülni nem tudna. De gr. Dessewffy József mindenoldalú érdemeit épen emeli legmagasb fokra: hogy jelleme nemességénél fogva mint ember is minden tiszteletre méltó. Igen, a' nemes őskőtől öröklött vér nemes szivben dobogott, a' nemesen munkálkodó szellem nemes kebelt hevite. Vagy nem a' legnemesb kebel tulajdona-e: úgy banni jobbagyaival, hogy azoktól mint szerető atya viszont őszintén szeretetessék? De ez nem is lehet máskép, hol a' tiszta 's valódi hazafiság szilárd 's öntudatosan rendületlen gyökereket vert. A' jó, valóban jó, hazafi hazája boldogságát ohajtja, nemcsak általánosan, hanem annak minden részeiben, nemcsak szóval, hanem azt tétleg valósítani is törekszik; 's így a' gondviseléstől az ő felügyelése alá rendelt jobbagyokban is honának egy alkotó részét látván, természetesen ezekre is törekszik kiárasztani nemes jelleme áldásait. 'S ki jobbagyai iránt atyai szívvél viseltetik, föltehetnők-e arról, hogy saját családi körben kevesebb jellemességet fejtsen ki? Sőt itt magasolnak minden társadalmi erényei a' legdicsőbb polczra, itt fejlődnek a' férjben 's atyában az emberi méltóság legtisztább sugárai. Ez a' nemesb értelemben fejledező lépcsőzet: jó hazafi, — jó földesur, — jó családapa; szenvedjen csorbát csak egy lépcsőzet — : 's a' hazafi képe tökéletlen. Igen, a' tisztán működő hazafiságnak nem csupán eszből kell fakadnia: hanem egyik főbb tényezője a' nemesen érző szív. Mindezeknek koronája a' vallásosság vala a' dicsőültben; mert valamint igazán jó hazafi nem lehet nemjó ember: — úgy nem lehet tökéletesen jó ember, kiben nem fészkel mélyen a' vallásos érzelem. 'S ez vala, melly még akkor is vigasztalá az agg férfit, midőn a' csapások legsúlyosbika érte őt Aurél fíja elvesztésében; 's erre vonatkozólag mondja oly szépen az emlékezésed szónoka: „Az oly

nehezen-sértett férfi vigasztalást, reményeket, talált azon oltár küszöbén, mely annyi ezenvedésnek biztos támaszt nyújt!“

Illyen vala gróf Dessewffy József. Azon kívánsággal rekesztem soraimat: vajha e' férfiúnak emlékezte soha ki ne haljon közöttünk, 's vajha az ő nemes önfeláldozásu példája minél többeket buzdítson jelenben olly szolgálatokra, minőkre szeretett hazánk az idők viszontagságai 's a' körülmények igényei szerint leginkább szüksége van és lesz!

N e y.

UTAZÁS DEBRECZENBEN.

(Folytatás).

MÁSODIK FEJEZET.

Szól Debreczenről és lakosairól, — különös tekintettel levén a' sárra és más egyébre.

Ujra nyújtjuk önöknek, nyájas olvasóink, vezérkarunkat, hogy ujra egyesülve haladassunk az alföld nagy vezérczikkének fekete sorai közé. Bár akadhatnak ez utazásban minél több társra, hadd láthassák minél többen vázlatát a' világon alkalmazint legnagyobb magyar városnak, hazánk első rendű városának, melynek kétség kívül nagy jelentősége van a' jövőre nézve.

A' péterfijai városkapunál váltunk el, — beléptünk a' kapun. Előttünk a' hosszú péterfija kanyarul beljebb a' városba mélységes mely homokjával, — „most homokkal, sárral hajdanában,“ minthogy az utazásunkat megelőző heteken jó idő járt. A' mint végignézzünk a' péterfiján: nádfedeleket láthatunk eleget, emeletes házat egy-kettőt. Ez utóbbiak általában a' városban — kivéve a' piac-utcát — igen ritkán vannak elszórva; a' házak majd mind földszintiek, 's ha ehhez hozzávesszük még a' közönségesen nagy házudvarokat, elképzelhetjük, milly nagy helyet foglalhat el D. Széles lepény, melynek közepéből néhány tepertő ágaskodik.

Itt érjük először is a' sörházat. Ronda, nyomorult épület, 's ha mindig nyílt kapun bepillantunk, Augias istállója áll előttünk leghűbb másolatban. De mintha nem is igen illenék e' két fogalom: D. és sörház! — egymás mellé.

Alig haladtunk még 200 lépésnyire a' város felé, 's már is vagy hat csapszék mellett vitt el utunk, mit nemcsak a' czégrékekből 's az italok árát mutató, ajtókra kifüggesztett nemzeti színű kis táblákról, vagy korommal a' ház falára mázolt és a' meszeléstől gondosan megóvott, 's nem épen a' legujabb, nem is a' legszokottabb orthographiával írott szavakból gyanítunk: — hanem a' klarinétnek azon ki kinyikorgó talyiga-ömlendezéséből is, mely ezen csapszékben a' hétnek minden napján, a' napnak majd minden órájában hallatja a' szomszédok épülésére czigánytűdő által életbe léptetett hangjait. Néha hallani csak mellette a' brúgó tompa dongását, mely olykor recsegéssé fajul el, — de rendesen csak a' klarinét hallik ki e' lebuji- és földszinti csapszékéből; szivrehatólag keseregve egyszerű magányában, 's minden egyes hangjának értelme: vivos voco! — E' csapszékek megszámlálhatlan számmal vannak a' város minden részében, és ezek az ősegyszerűség és nélkülözés hazái. Noé bárkájában

bizonyosan voltak már olly butorok, mint itt vannak. Mintha csak egy darab járdát ragadtak volna be az utcáról, ollyan egy-pár gyalulatlan deszkából áll a legtöbb helyeken az asztal, mellette egy-két ugyanilyen lóca, 's hol már fényűzés van, egy-két szalmaszék, — ezeken költetik itt el a négy krajezáros. Kiktől? ennek leírása annak lesz feladata, ki D titkait irandja meg. — Egyébiránt az a jó van a dologban, hogy ezen csapszékerek az előtők függni szokott lámpák által estünként legalább elősegítik némileg a város kivilágítását, melly — a mint ezt a hirlapi levelezők már régen elszónokolták — itt ugy is nagyobb részt a holdkomára van bízva; ez pedig igen szeszélyes és rendetlen lámpagyújtogató.

Egy házhoz érünk, mellynek előrsze — falusi molorban — majdnem csupa kapuból áll; a kapu előtt néhány pongyolára vetkezett katoná dévajkodik és főügyelmét az áthaladó leányzókra veti, — lesve a mellettök komolyan bajuszát pódró kaplárnak tetszést nyilváníto 's nagyobbakra bátorító mosolyára; vagy pedig a káplár urnán beszél kalandjairól, 's a legénység hallgat, hangos kacajjal fogadván a jó ötleteket 's meglepő cselekvényeket. Fogadni mernek, hogy ezer idegen között nem volt egy, ki e házat katonai laktanyának nezte volna; pedig ugy van, — ez az u. n. Tótház, mellyben D. gyalogörserége éli világát.

Nevezetes ezen Tótház még azért is, mert ez utcában ezen ház előtt kezdődik a — palló. A palló ködösabb részeiben az országnak ismeretlen fogalom és tünémeny, D-ben azonban feltűnő nagy szerepet játszik. Azt fogják a magyarra, hogy két találmány dicsősége illeti: a k u l a c s é és f a k i l i n c s é. Pedig három a szent szám, pedig itt van a harmadik is: a p a l l ó, melly hangosan hirdeti a világ legmagyarabb városában alkotó mestereit. Szólandunk róla történelmi pontossággal.

A palló D-ben az volna, mi másutt a járda, 's miután a természett szava régi időktől fogva azt parancsolja, hogy hol kö nincs, ott legalább fa teremjen, 's miután az emberi kényelem ugy vélekedik, hogy a kőnek máshonnan szállítása bajos dolog, főképen, ha a Tisza négy mérföldnyire folydogál a várostól: — annál fogva igen természetes, ha illy helyeken a kö fa által pótoltatik. A fa ugyan hamar rothad el, 's helyébe nem okára uj fa kell, a kö pedig kiállja a versenyt akármely ember életével, — de mi nem hiában nem tanultuk diákkorunkban a nemzeti gazdaságtant.

Áll tehát a d-i palló faból, még pedig három-három egymás mellé illesztett keskeny és vastag deszkából, mellyek a földben keresztben fekvő hasábokhoz vannak nagy poczokszegek által szegezve, 's mellyek végehez ismét három illy deszka van toldva minden irányban és mindaddig, a meddig körülbelöl város van, és nem falu, — melly utóbbi részekben a trottoir a természet által sajátkezüleg készült, kivéven talán néhány dilettánszkodó tégladarabot.

A palló hivatása az volna, hogy az ember — ide nem értvén a marhákat, lovakat 's egyéb háziállatokat — szükség esetében rajta járván, azt képzelhesse magának, hogy becsületes trottoiron jár, — nem pedig azt, hogy üres hordó dongáin sétál. Idegen ember, ki először ül egy a d-i utcára néző szobában, 's kinek ablaka alatt palló nyulik végig, szüntelen azt hiszi, hogy ablaktábláin kopogtatnak, valahányszor háza előtt elpallózik valaki. — Továbbá, minthogy D-ben is szokott sáros idő járni, és a különben sárgás homok igen gyakran tógaszinü lucspocsa tákarja magát, az volna rendeltetése a pallónak, hogy az embert az idő viszontagságaitól is megóvja némileg. Ezt meg is teszi csekély tehetsége szerint, csak hogy — csekély tehetsége szerint. Régibb költőink által megénekelt „virtusnak az ő ösvénye“ sikamlós lehet, de sikamlósabb alig, mint a d-i palló sáros időben. És ha ezen pallóról lecsiklik az ember, akkor még szerencse, ha csak tiz ujját daguerreotipirozta le a pallóra, 's nem kénytelenített egyszersmind sárnyomatu arczképét ott felajteni.

És azután — nem gondolná senki, hogy a pallónak az ember jellemére is van befolyása. Mert még csak megjárja, ha az ember magánosan sétál az utcán 's nem találkozik senkivel, de ez még csak Ruston is lehetetlen, annál inkább D-ben. Találkozik tehát az ember sok mással a keskeny pallón. A világ bevett illedelmi szabályai pedig azt tanítják, hogy két összetalálkozó ember közül mindenik félig térjen ki az útból. 'S ez az, a mi a pallón lehetetlen, ha csak mindketten a sárba nem hágnak, 's a pallót használatlanul nem hevertetik magok között. Az egyik embernek tehát gorombának kell lennie és a pallón maradnia, mit a másiknak irigy szemekkel kell néznie, 's vagy a szomszédház falának dűlni, vagy a másik oldalon botjára támaszkodva, egyik lábával a sárban keresni feneket, a másikkal a pallót őrizni. Mint ha mind megannyi hitelezője volna, úgy néz a d-i sétáló a vele szemközt jövőre. Ezen gorombaság azután könnyen vérére válik az emberben a sok gyakorlat után, 's így van a palló befolyással az ember jellemére. — Legtöbbet ér a palló, ha száraz idő van, akkor legalább minden veszély nélkül elsetálhat az ember a palló mellett. De mindennek meg van jó oldala. A palló igen hamar szárad, 's legyen bármily nagy a sár, 's fújon egy éjen át kissé erősebb szél, és reggel a pallót tisztán találjuk. Illyenkor a palló sárgásszürke színt visel, az utcák sara fekete, 's sebb látományt egyhamar nem képzelhet az ember, mint ezen ráhába foglalt fekete tengert.

Egyik oldalán a pallónak tehát ház-sorok állanak, — kivévén az átmeneteket egyik utcából a másikba, — a másik, sárfelöli oldalon sok helyen u. n. fabakterek, földbevert fadúczok, választják el a szekéruktól. Nem volna tehát szabad ezen fabakterek közt gyalogemberen kívül egyebnek járni; de a fabakter nem sokkal ér többet, mint az eleven bakter. Ámbár ott meredez a sárból, 's ámbár éjjel, a sötétséggel világított utcákban, egynémely hazafelé tántorgó bekés civisnek hasrendítőleg adja tudtára létezését: azt mégis meg nem akadályozza, hogy a dzsidástisztek, — sőt közlegények is, kiknek állomásuk D-ben van, minden fabakteri korlátok ellenére, a pallón ne tánczoltassák lovaikat. Az ily találkozás azután a rettenetes!

A pallóról ezen elmelkedéseink között a palló pályáján addig értünk, míg két száraz malom mellett állapodunk meg. D-nek gőzmalma vagy volt, vagy lesz, de nincs. Annál több ezen száraz malom a város minden zugában. Egy nagy nád- vagy cserépfedél, mely alatt 2—3 ló húz egy nagy forgókereket 's egy rajta ülő kociskodó ficzkót, — e' födélhez egy házíko van ragasztva, hol a gabona őrltetik — ez az egész készlet. E' malmok környéke közönségesen a legrondább, legszemetesebb zugok közé tartozik, melynek szemétdombjain 's iszapos helyein mindig négy-öt sertés turkál rőfögve, 's a nap árnyékában egy-két örökös kuvasz kaffog a legyek után, csak arra lesve, hogy kimutathassa valakinek foga fehéret 's vakkantása pattogó hatalmát. Általában a kutyák száma D-ben roppant nagy 's reájok nagy figyelem fordítva. Majd minden ház kapuja alján egy sajátyszerű lyuk van kivágyva, melyen ezek kényök kedvök szerint teszik ki 's be setájkokat, 's csak az kell, hogy némi idegen szag járjon az utcán, 's azonnal kiront néhány komondor, melyek példáját azután az egész szomszédság követi; és a ki ilylen fogadtatásokhoz nem szokott, az minden pillanatban inában képzeli idvezlőli fogait.

A péterfija végén járunk. Szemünkbe néhány emeletes ház tűnik, 's egy tágasabb tér, melynek egyik szögletében új artézi kut ásatik, közepén a kéttornyú ref. nagytemplom áll, 's egyik oldalát az épen olly nagy, mint monstrosum collegium foglalja el. E' téren hetivásár napjain szürszabó-készítmények 's nyers bundabőrök szoktak árultatni. Mily gyönyörű hely lenne ez egy városi sétának! — a mi egyébiránt közajkakon is peng már. A collegium és templom vidékét csupa tudós lakja; lehetne e' városrészt D. tempejének nevezni, melynek alacsony lakaiban a műsák üttették fel

sátorukat, maga Apollo és Minerva a nagy collegium égbe meredő falai közt tanyáztán, — az artézi kut lehetne majd idővel a castali forrás. Disztelenebb 's kenyelmetlenebb épületet nem egyhamar láthat az ember, mint a collegium — diák műnyelven: kinlódium: kívülről granarium, belülről sötét, barátságtalan, szerencsétlen elosztású kamarák, minden legkisebb csin és izlés nélkül, — a második emeletben levő nagy teremtől kezdve, mellynek neve bagolyvár, le egész a kontra fészkeig. E nagy épülettel összeköttetésben áll, 's csak udvar által választatik el a régi collegiumnak még fenmaradt roskadozó része, mellynek penészes, szurtos szobaiban nagyszámu ifuság lakik, 's mellyeknek ápoló bölcsejében már nem egy lángelme ringattott (részint felébresztetett, részint örökre elaltatott). Ezen szobák a leggenialisabb diákéleti kalandok, kifogyhatlan elménczkedések műhelyei, 's a világhírű legátusoknak, sátorosünnepeken kívül, rendes tanyái. — A collegium két „portájából” szünet nélkül csödüli ki 's be nagyobb vagy kisebb diákság. Méhkasnak lehetne mondani vagy darázs-fészeknek, mit szakadatlanul körüldongnak a munkások és herék, azon különbséggel, hogy ezen méhek és darázsok a kasban és fészekben szívják a mézet, 's onnan hordják kifelé országot és világszerte.

A collegium szomszédságában van az ennek használatára néhány év óta fenálló fűvészkert, melly némileg — de igen csekély mértékben — nyilvános sétatért pótolta, 's mellyben sok szép és csekszerűbb történt már, 's még sokkal több történhetnék, ha kertésze olyan igen jól nem tanulta volna a grammaticát, 's nem tudná olyan igen, hogy prima persona est ego.

A nagy templom mellett elhaladva, kiérünk D. legszebb részébe, a piac-utczára. Ennek nagyrészt már emeletes házak teszik, 's milly gyönyörű utca lehetne ebből, ha kiköveztetnék! Tágas, hosszú és egyenes, millyennek párját keresni kell, 's nincs benne egy épület, melly jelessége által figyelmet gerjesztene; semmi, a mi csinra, izlésre, rendszeretetre mutatna. 'S most még csak hagyján illy száraz időben, millyenben mi vándorlunk itten, de tekintens bár ki végig ez utcán novemberi vagy martiusi napokon, és szíve ríva fakad bánatában. Mi olyankor ezen utcához képest a Budapest között zajló Duna, hol a kiállott csekély remegés és révész gyöngédség-demonstratiók után ép testtel és lélekkel ér partra az ember: — mig itt alig ismer magára, ha az egyik utcaoldaltól tiszta ruhában kiindulva, a másikra ért, — annyira változott át 's annyira fertőztetett meg e lucspocs fertőjében. Ha az ember ilyenkor látja az utcákat sűrűn elömlő vég- 's határtalan elemet, önkénytelenül Velenceze jut eszébe, csakhogy ebben az adriai tenger csapkodó habjaiból emelkednek fel a büszke márványpaloták, mig itt a legfeketebb tenger lassan hömpölygő bűzhödtt hullámaiból nyulnak ki az alacsony téglakunyhók. Valóságos canale grande ezen utca, 's az ember kétségbeesésében sokszor elkiáltaná: „gondola!” de működő csajkasokat sehol sem pillant meg, 's önlábain kénytelen tovább folytatni gázolását. Lehetne pedig ide néhány elszánt pesti révést alkalmazni. Bérkocsinak száraz időben sincs hire, — mint-hogy D-ben is azon eredetileg alkalmasint csizmadia által felállított elvet tartják, hogy: kinek lova nincs, gyalog járjon. Különben pedig a bérkocsi theoriája illy novemberi napokon nem is lehetne practicabilis, minthogy illy időben, kinek különben lova 's kocsija van is, őrizkedik ezeket az utcára ereszteni, 's inkább gyalog jár hatalmas sárcezipőkben vagy csizmába gyűrt nadrágban. Csak azt találjuk ilyenkor itt, kinek a szekerezés kenyere 's kit kikerülhetlen kénytelenség indít reá.

'S mennyi siralmas jelenetek színhelye ilyenkor ezen és a többi utca! Ott egy talyiga szeldeli a barna habokat; lovanak lábát, kerekének nagy részét nem látod, 's mint Dunán a kormányos a mélyebb helyekre igazgatja hajóját: úgy irányoztatik ezen lassu mozgony a már kitanult kevésbé feneketlen tájak felé. Amott egy öt-lovas szekér áll már óra óta a fekete hullámsírban, 's óra óta ordít a lovakra egy döngető hajtósereg, de — a torkok elrekednek, a kezek kifáradnak, a lovakból

sűrű gőzfleggel kerekedik, 's a szekér és ló áll — rendületlenül. Ehhez joga is van, azon jogászelvek szerint: ad impossibilia nemo obligatur. Itt is, ott is egy-egy kiszolgált pe-gasus hever, a sárközepéből nagynehezen a' sár szélére vontatva, küzdve élet és ha-lál között; végvonaglósaiban még egy futó tekintetet vet megtört szemeivel lefolyt élete pályafutására, és hörgő sohajok között tapasztalja, miképen egy hosszú élet örömdús percei a' szenvedett bajokhoz és nyomorhoz képest oly csekélyek, hogy a' sir szélén álló alig bir reájok világosan emlékezni. Gazdája már alig várja felette, hogy behunyja szemét, — ilyenek a' rossz lelkű örökösök! 's már előre is azon töri fejet: vajon hány itcze borrá válhatandik bőre? Így van ez d-i canale grande-ban 's a' mellék-utczákban őszi és tavaszi napokon, — nem is említvén a' számtalan emberi bukásokat, melyek itt napirenden vannak.

Egyébiránt e' széles utcán most, száraz időben is, elég a' szemét és piszok, — mellyel néha városi rabok és dologtalan csavargók szoktak megbirkózni, rendesen pedig csak a' varjuk által hordatik szét. Tehát varjukat utcatisztításra — — — ! E' madarak oly nagy számmal is vannak iti, hogy gyakran napfogyatkozást vel az ember rögtön beállottnak, pedig csak egy határtalan varjusereg repült a' város felé — mellyek azután oly károgaást visznek véghez, miképen a' d-i kofa nem értheti világosan: sulymot kérnek-e tőle, vagy mórabórát? — E' varjusokaság oka pedig alkat-masint az, mivel D-ben rendkívül sok disznó kap halálos ítéletet, — miket, ha hó esett, szabad az utczákon is perzselni, de minthogy a' pipázás a' városban tilos, a' perzselés mellett dohányozni szorosan tilalmaztatik.

Nem képzelik önök, nyájas olvasóim, tovább-haladtunkban, milly nagyot léptünk most, — egyetlen lépéssel Szabolcsból Biharba léptünk át. Legalább azt beszélik, hogy e' két megye közti határ a' nagy-templom környékében volna. A' D. alsó részén lakozó diák tehát naponként Biharból Szabolcsba utazik, valahányszor a' collegium felé iparkodik.

Kofa a' d-i piacon kitünőleg sok üldögel, sajátserű cathedrában, — határtalan urnők egész a' díófaig. A' magyar született vitéz és szónok, azt tartja a' közvéle-mény, — mennyi illeti e' dicsőségből a' magyar kofákat, ennek tudomását min-dennapi tapasztalás útján kiki megszerezheti magának, különösen D-ben. Árulnak pe-dig ezek: mindenféle gyümölcsöt, a' patogatott tengeritől kezdve egész a' burgo-nyáig, kalácsfélét, zsömlét és pálinkát, pecsenyét, rőfökre terjedő kolbászokat 's vastag hurkákat, ponyvára fektetett „uj nótákat és szép históriákat“, a' helybeli és vidéki könyvnyomdáknak „ebben az esztendőben“ készült mű-veit, — árulnak keréknyagságu kenyeret, kását, lisztet, dohányt, taplót, tüzkövet, 's ki győzné mind előszámolni azon árucikkeket, miknek birtokába a' d-i közönség nagyrésze kofakezek által jut? — Legnevezeteseb, hogy mindezek — különösen pedig a' gyümölcsfélék — oly izletes modorban, alakban és edényekben kínáltatnak az átmenőnek, miképen ezt látva, felejtí száját azon csodálkozása kifejezésében, hogy vajon kik- és mikből állhat tulajdonképen ezen kofák vevő-publicuma! — Minket most egy általunk taposott palló tájékán még hátramaradt szag arra emlékeztet, hogy e' palló hosszában, reggeli órákon, ners káposztát áruló kofasor szokott elyulni, mely mellől olyankor akkora bűz terjed el, hogy e' bűzzel legalább is gőzhajót lehetne haj-tani, ha t. i. — lehetne.

Tul ezen utca másik oldalán egy keskeny utca nyulik be, tele mészárszékekkel, 's ezen húsvágda - alléban szerezhet magának az ember — ha eddig még nem sze-rezhetett — némi fogalmat arról, mit jelentsen az körülbelől, ha mondják: hogy e' nemzet tulajdon zsírjában fog megfulni. — A' Bika című vendégfogadó előtt felállí-tott sűrű talyigasorok, a' régi magyarok szekérszanczait juttatják eszünkbe.

A' merre most járunk, itt már mindenféle kereskedői boltokat és bolti kirakato-kat szemlélhetünk — de millyen boltokat és millyen kirakatokat! Csín és dísz és izlés

— itt is hiában kerestetnek; de ez mindaddig nem is lesz, míg az utcák kikövezve nem leendnek. Legörvendeztetőbb az, hogy nem látunk itt talán egyetlenegy idegen nyelvű czimet is, — „no, hisz' csupán ez kellene még!” mondja Petőfi. De vannak azután a' holtok előtt képirói mázolások, melyek akaratlanul a' festészet gyermekkorára viszik vissza gondolatainkat, és csak az szerencsájök ezen festményeknek, hogy alájok van írva, miképen „gárdistát”, vagy „magyar menyasszonyt” vagy „gőzhajót” jelképeznek, különben erre D. ötvenezere közül aligha meg mert volna esküdni ötven. De hisz ennek oka is csak a' publicum hiánya.

(Vége köv.)

Kain Abel.

TÖREDÉKEK EGY ÉLŐ NAPLÓJÁBÓL.

Gondolatim szabadak akarnak lenni és túl az önérdék szennyes homokán, mint föld 's ég közt röpülő madár.

És mik a' gondolatok — ha önparányiságunkat tulszárnyalák? Az, mi a' pacsirtadal — himnosz.

De fájdalom, valamint a' legszebb szavu tavaszdalnok kopott fakó köntösét el nem hagyhatja: úgy, gondolatim még legszentebb perceimben is, magokkal vonják lomha én-emet.

Miért nem lehetek én test nélkül egekben röpülő tavaszdal? Miért nem szárnyalhatom át a' van és nincs közötti ürt? Mert emeer vagyok, mert lelkem salakjától, mert gondolatim érdekimtől külön nem válhatnak.

Az embernek gondolata olyan, mint a' zsinagógról elszabadult papírsárkány; — irányító nélkül száguld szerteszét, de mint annak, úgy ennek is van egy ó n j a, mely az égből letaszít.

Panaszkodám gondolatim röpülésén 's mégis kíváнатom csak az, hogy röpülése határait felmérhessem.

Az újabb korban az elnevezés vagy is keresztelés dühe különösen elharapódzott. A' gondolatok marquirozása korszerű feladat; 's pedig jelenleg nem annyira új gondolatok szökelnek a' gondolkozók agyából, mint inkább eldödeinknek reánk szállt gondolatai kereszteltetnek el új meg új nevekkal.

Nem tudom a' sok ezredévek alatt folyvást szivatyúzott agysoványsága-e az ok — miként tudósink újat teremteni nem bírva csak az eszme-ruhatár lomjai elnevezésével bibelődnek.

Nem emlékszem, hol, de olvasám: hogyha korunk irodalmának mázsákra menő kötetiből az újat 's lényegest kivonnák, mi igénytelen kis kötetkére olvadna az egész; 's itt a' majd minden nemzeti irodalmak között legszegényebb magyar irodalom termékei jutottak eszembe.

A' tudományok nagy 's czifra elnevezései szaporodtak; de a' nagy gondolatokra Phárao sovány esztendei jöltek.

Mi vezethető ide a' civilisálódó embert? tán a' kimerített ész, mely most csak a' sarló- elhullatta kalászkodat megeréli? vagy a' mindig új után kapkodó, örökké új divatot kereső állhatatlanság? vagy talán az ornatusba öltözött tudós tudatlanság.

Én a' könnyen folyó, önkényt jövő rendszernek barátja vagyok; — ellenben a' systemában elvesző gondolatokat az örök precisiói kicsinységekkel — mind versben,

mind prosában — foglalkozó 's ezek által magokat korlátozó embereket úgy nézem, mint azon bírót, ki nagyobb pontosságot nyújt vendég-haja mikénti felillesztésének, mint bírói ítéletének.

Az illy mesterkelt öltönyben megjelenő közönséges gondolatok hasonlóak előttem azon uracsához, ki kinyomástalan arczkifejezését 's több más hiányait fodrászat 's mas divatos semmiségekkel akarja masquirozni.

Pedig hiában locsol átok X. urfi haját, 's ruháit olaj- 's parfümmel, — nem ott a' baj: divatos köntös, czifra máz az agy hiányát nem pótolják ki; — fapénz ez, mellyel csak bolondot szedhetni reá.

A' nem mindennapi ész gondolatait, eredetiségét, előre meghatározott külsőségek által korlátozni nem engedi; gondolatai formáját természetes folyam teszi; — erőtetés 's utánzás nélkül királyi méltóságban 's könnyen haladnak, mint büszke szarvas — röptök a' magasban merengő sasé.

A' lángész könnyű és méltóságos merengésével magával ragad, 's tapasztalatilag tanít — a' lángész tetteiben mutatja a' ne továbbot, míg a' törpe — a' szárnyak alatt részéről tart felolvasásokat.

Shakespeare nagyszerű gondolatmenetét nem tanulta, ereje magából teremte gondolatformáit: Teleki, kegyenczében, nem igen figyelt bizonyos foltozott dramaturgiai szabályokra, 's önkénytelen követé a' nagyokat, mert ereje hasonlóan nagy.

Mondják, hogy a' logica, mint gondolkozni tanító recept, ugyanaz, mi Arisztót idejében volt; tökéletesen hiszem, mert gondolkozni mástól soha sem is fogunk tanulni.

Hiában tudsz, hiában követsz, bár millio formát akárhány millio külsőségi szabály, kevés egy becsületes ostobaság álarcozására.

Mióta ezer meg ezer formalitásokkal árasztattunk el, mióta e' gondolatburkonyokban tisztességesen járni lehet, azóta sok ostoba embernek sok ostoba gondolatai még nappal 's tisztességes helyen is megteszik az írói promenádot.

A' külsőségeknek korunkban, különösen hazánkban, nagy szerep jutott, a' mi engem illet: a' külsőségnek embere nem vagyok, 's nem hiszem, hogy a' német frakban elvesztett Atilla bölcsébbé termé az embert. A' divatok a' formák követése sok időbe kerül: én a' formákat az írói világban úgy nézem, mint a' salondéletben a' divatot. Hátraléva figyelnék szabályira, meglehet, a' divat bűvös hatalmának következtében, pár napig fogunk tetszeni; de az utókor úgy fog kinevetni, mint mi czopfos elődeink viseletét.

A' formák mérsékelt tanulásának legfelebb az élet propylaeumában, az iskolában, van helye, — itt az élet küzdő terén ne számolgassuk a' vivás műszavait. A' betű megöl a' léleket elvenit.

Gr. Vay Dániel.

(Folytatjuk.)

MAGYARHON EGYKORI PÉNZVISZONYAIRÓL.

Korunkban, midőn a' napi eseményektől ragadtatva, olyannyira a' jelenben élünk, 's a' jövődő vagy múlt iránt annál kevésb aggodalmat csinálunk magunknak; 's midőn a' political 's mulattató iratok olvasása foglalatosságtól ment időnket annyira igénybe veszi, hogy szinte lehellen, komolyabb tudományos tárgyak iránt is némi figyelmet tanusitunk, — annál kívánatosabb lehet e' művelt olvasóköri lapokban honunk múlt

viszonyairól — bárha a tárgy kissé száraznak lássék is olvasóink előtt — néhány inkább oktató, mint mulattató szót hozni fel.

Pénz és kereset! Ez korunk jelszava, — fontos jelszó! — a tengely ez, mely körül létünk viszonyai keringenek; a sarkok, melyeken sorsunk kapui forognak. Szerencsés, ki e dolgokat mérséklettel és ügyességgel tudja kezelni. Így gondolkozunk mi, így gondolkoztak — habár nem illy kiterjedt értelemben is — ősatyaink. — E' mindent elterő elem feltalálása a legrégiebb. Annakelőtte a termények és készítmények viszonylagos kicserélésével kelle megelégedni, mi még sokkal későbbi időkben is, a' vert pénz szűk volta miatt, gyakori szokásban volt; így még sz. István első királyunk alatt (1000—1038) a' főnemesség azon tagjai, kik nejüket megöleltek, ötven ökörnyi adóval büntetettek, melyek közül II. Ulászló király alatt (1490—1516) egynek egy ezüst gira (Mark) vagy négy arany forint, a' mostani pénzlolyam szerint 16 ezüst frt. volt értéke; ha a' gyilkos katona volt, tiz, ha közönséges ember, öt ökröt kellett adnia. Kézpénz helyett terményi adó példáját látjuk Tótországbán, hol régi időkben a' közönséges adót pénz helyett nyestszörmeben ¹⁾ fizeték be.

Már a' legrégibb népeknél a' terménycsere helyett kísérletet tőnek ércz- és nehezékekkel; az érczdarabokat egész, fél, negyed s a' t. részekre oszták, s annyi jellel bélyegzik meg azokat, a' mennyi részök volt; e' jeleket utóbb állatok vagy más, az embereknek hasznos tárgyak képmásai, válták fel, míg a' művészetek lassankénti tökélyesülése után, emberi alakok, épületek és fontosabb történeti események ábrázolására tértek által. De mit hisznek kegyetek, szeretetre méltó hölgyek, honnan veszik eredetöket gyönyörű karjaik és ujjai ékszerei: a' karpereczek és a' jóslatteljes jegygyűrűk? Ugy hiszem, az előkor ugynevezett karikapénzeitől ²⁾, melyek a' legrégibb nemzetek sirboltaiban találtattak, s némelly afrikai népeknél (Betham Vilmos angol fűrkészetei szerint) Manilla- név alatt még mai nap is léteznek; hogy ezek ékszerekül is viseltettek, ez több, mint valószínű, s tanúságul szolgál, hogy már akkor is tudák a' hasznost a' kellemessel összekötni, következöleg a' valódi életbőlcseségről gyakorlati fogalmakkal birtak. E' karikapénzeket aranyból, ezüsből és rézből készítek s hasonlóan egész fel, negyed, nyolczad s t. b. részekre oszták, mit a' rájuk vert nehezékekjegek bizonyítnak.

E' pénzviszonyok utánzását láthatni Rómában a' királyok és a' köztársaság korában, midőn az első pénzdarabok rézből voltak kerekítve, a' s s i s' nevet viseltek, s egész 24 latra osztott fontot nyomtak; készítettek egyszersmind fél, harmad, negyed, hatod, sőt tizenkettedrész assiseket is. Tiz egész assis ment egy ezüst denárra, (kis-pénzre) mely ismét fél (obolus fillér) és negyed denár (sestertius) osztatoit. A' római ezüstpénzek ezen elnevezése a' magyarok első pénzeire is átment, mintán a' Pannonia nevű hajdani római tartománynak urai lettek ³⁾. Sz. István vereté az első denarokat (kis pénzeket) ezüsből. Voltak illy kis pénzek egészek, melyekből I. Béla

¹⁾ A' német Pelzwaare vagy Pelzwerk magyarul: szörme; olly szó, mint kelme. Igaz, hogy a' marturina nevű sclavonai adó kezdetben nyestszörme volt; de Imre (1156—1204) királyunk alatt már sclavonai pénzek is fordulnak elő, melyek, mivel rajtok jobbra futó nyest látható, szinte marturina (nyest) neven hivattak.

Szerk.

²⁾ A' legrégibb karikapénzek öi Luczenbacher János értekezett Tudománytár 1840. V. 315 l., hol réznyomatban is láthatók.

Szerk.

³⁾ A' régi pénzsúly és érték olly tárgy, melyről Eckhel is azt mondá, hogy mély homályba van burkolva s e' homályt Letronne és Böckh csak napjainkban birták némileg eloszlatni A' római s vagy assis, mint pénzsúly volt 12 unciára (obon); felosztva, a' lat pedig ennek fele (semiuncia). Egyebiránt azon balvélemény, hogy a' csekély tartalmu és silány ny matu pénzveretés hasznos, valamint mindenütt, ugy a' rómaiaknál is megvolt, hol a' pénzlab szinte változott és majd felényire, majd harmad-, majd negyedrésze hanyatlott alá. — A' magyarok, igaz, hogy nem lettek urai

alatt (1048—1063) negyven ment egy byzantzi aranyra, később pedig verettek fel denárok vagy obolok (fillérek) is. És e' kétféle pénz az, mely az árpádveri királyok (1000—1300) alatt veretett, kivéven IV. Béla rézpénzeit, melyek azonban a' tártárok berontása után veretvén, csak szükségpótló pénzült tekinthetők. De még az ezüstpénzek is olly csekély számmal voltak, hogy külföldi pénzeknek is szabad folyamot kelle nyitni; így a' byzantzi aranypénzekon kívül, prágai garasok, velencei zechinak, aquileiai, kölni 's más denárok is a' közel tartományokból, bécsi denárok neve alatt, sűrűn voltak forgásban, 's ezeket még most is sokkal sűrűbben találhatni, mint az akkori magyar pénzeket. Ebből és a' főnebb érintettekől lehet a' készpénz akkori szűk allására 's a' tárgyak olcsóságára következtetni.

Egy byzanczi arany mintegy $1\frac{1}{4}$ közönséges aranyat nyom, ha tehát azt, a' későbbben vert magyar aranypénzekkel (melyek súlyra nézve a' mostaniakkal jóformán megegyeztek, 's folyóáruk csak 4 p.ft volt) hasonlítva, 5 pft-ra tesszük, ebből következik, hogy a' régi korbeli magyar kispénz, a' mi mostani pénzünk szerint $7\frac{1}{2}$ p.krnyi értékű volt. De már Kálmántól kezdve (1095—1114) a' denárokat kisebbre verék és értékre nézve csekélyebbre, úgy hogy később I. Károly alatt (1308—1342) 90, — Zsigmond alatt 100, 's később 200 ment egy arany forintra, mely arány szerint azok értéke $2\frac{2}{3}$ — $2\frac{2}{5}$ — és $1\frac{1}{5}$ p.krnyira száll alá.

I. Károly alatt verettek az első arany pénzek (arany forintok) valamint az első ezüstgarasok is; hat magyar kispénz ment akkor egy garasra, következőleg tizenöt garas, egy a' mostani pénzlab szerint, 4 pft érő aranyforintra. Ezen arany forintok a' Florenczben 1252-ben felkapott aranypénzek követése voltak, melyek egyik oldalon lilomot, a' másikon a' város pártfogóját, keresztelő sz. Jánost ábrázolák. Sokan ezeket tartják a' legelső aranypénzeknek, melyeket nyugaton vertek, azonban már egy századdal korábban sőt a' VI. században is jutottak illy aranyok nyomára; Velenczében az első aranyokat 1280-ban Dondulo Janos herczeg (doge)vereté, 's innen a' doge-, azaz dux-tól eredt annak Ducat' neve¹⁾; egyszersmind zechinának is neveztettek Zecha olasz szótól, mely verőhelyet jelent. A' magyar aranyak jeles beltartalmuk miatt csakhamar olly kedvességet nyertek, hogy azoknak nemcsak súlyát és értékét utánozák Hollandiában, Velenczében és más statusokban, hanem a' legtávolabb földrészekben is, p. o. Abyssiniában, derchem (vagy drachma) név alatt, sőt az arabiai karavánoknál is, bejutást nyertek.

Midőn ezen rövid, 's hogy unalmassá ne legyenek, forrásidézetek nélkül előadott érintésére Magyarhon egykori pénzviszonyának szorítkozám, egy második cikkelyben a' magyar pénzek alakjáról és tartalmáról, különösen pedig a' rajtok ábrázolt tárgyakról fogok értekezni.

Rupp Jakob²⁾.

a' Pannonia nevű római tartománynak; mert a' nyugati római császárság már Romulus Augustus alatt 476-ban elhalt: a' magyarokat pedig Arnulf német király hitta ki Ételközből, azaz: Moldva-Bessarabia- és Oláhországból, segítségül 892ben Szvatopluk nagy morvaországi fejedelem ellen, ki Arnulftól bérése volt és így a' magyarok nem római tartományt foglaltak el, hanem Szvatopluk Arnulf hatalma alatti tartományt hódították meg, pénzeik elnevezését sem tanulhatták a' rómaiaktól, mert a' hajdani Róma pénzneveit már akkor magok a' rómaiak sem tudták; annál kevesbe a' szlavoktól; mert Szvatopluk halála után fiai polgári háborúra keltek, ekkor a' magyarok rajok útján, a' szlavokat, kik a' szomszédnépekhez nem menekültek, mind kiirtották.

Szerk.

¹⁾ Ismeretes II. Roger (1101—1127) szicíliai király és apuliai vezér (dux ducato) nevű aranypénze; a' velencei ennek utánzása. Szerk.

²⁾ Ugyanazon tisztelt szerző, kinek „Magyarország ekkorig ismeretes pénzei” című munkája méltó figyelmet gerjesztett a' tudós világban. Úgy hisszük, szintolly nyájjas, mint művelt szellemű olvasónéink kíváncsatát tolmácsoljuk, ha Rupp urat mulatva oktató érdekes cikkei folytatására fölhini bátorkodunk. Szerk.

ÁLTALÁNOS NÉZETEK A' NŐNEM-ÖLTÖZETI SZÍNEKRŐL.

Miként a' zenevilágban egyik legmegkívántatöbb kellék az öszhangzás (harmonia): úgy a' színek öszhangzása az asszonyi öltözeteknél elmaradhatlanul szükséges, rendetlen változatossággal kellemetlen és bizzarr lesz a' legdrágább öltözet is, míg jó izlésű elrendezéssel a' legegyszerűbb is tetszeni fog.

Mindenekelőtt megjegyzendő, hogy igen piros arczuak világosvörös ruhát soha se hordjanak — inkább sötétvereset, azáltal a' szembeötlő arcszín módosittatik, sőt kellemes lesz. Piros leányok legjobban öltöznek zöld, "zöldes, zöldtarka, vagy halványzöldbe menő ruhákban, mennyiben szín, miként a' természet is mutatja, barminő színnel jól összeillik. — Valamint haloványszínűek őrizkedjenek a' fehér, világos sárga, lilaszín öltözetektől, — mivel a' rokonszínek egybeolvadva, kellemetlenül hatnak, — a' rögtön feltűnő ellentét végett jól áll a' fekete, általánosan mindentéle barnaszínűek.

Főszabály legyen öltözetben, hogy, mennyire lehet, rokonszínek használtassanak mintegy három lépcsőű távolságban p. o. világoskek és sötétkek, világossárga és sötétsárga, világos vörös és sötétvörös 'stb. úgy mindazonáltal, hogy a' világosabb szín mindég ékítvény gyanánt használtassék, és ne legyen főszín. Vigyáznunk kell az összerakásnál arra is, hogy egyik szín a' másikat kiemelje, p. o. kellemesek együtt fűzőld és halovány, lilaszín, égszín, és hamuszín. Minden egész szín a' fehér hozzáttételével szelídívetik, felszínbe megy által 's tetszőbb lesz; azért egészszínű ruhákhoz mindég jól áll fehér ék.

Tekintetbe veendő az arcz,haj és szem színe is. A' szőke mindég gyengébb színek-ből öltözködjek, a' barna hordhat tűz- és mákveres öltözeteket is, csakhogy azután a' több elrendezésre ügyeljen.

Minden fehérenmű, legyen akár csipke, akár selyem, halványsárgába játszik, másként ellenkezve a' test színével, kellemetlenül hat.

A' világos színek, mennyire lehet, közel jöjenek az arcz- és fejhez; — a' világos szín legkönnyebben gerjeszt figyelmet, 's így odavonja a' férfiak és ifjak szemét, hova a' szép nem is szereti.

Fekete vagy barna öltözethez világos cipőt soha se vegyenek szépeink — mert az rendkívül szembetűnik, 's nagynak tetszenek a' kisebb lábak is.

A' sötétebb színek mindég lefelé menjenek, a' világosabbak felfelé, — a' sötétszínekkel mintegy a' nehézség ideáját költjük össze, — a' világosabbakkal a' könnyűséget; már pedig a' könnyűt alapjául a' nehéznek a' mathesis szabályai szerint sem tehetjük.

A' világos fényes színek az ifjuságé, az öregséghez homályosabbak illenek, 's így tekintenünk kell az életkorra is.

Minél kevesebb szín van a' ruházatban, annál szebb, — háromféle mindenkor elegendő.

L a u k a G.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

FEHÉRVÁR. F. hó 5-kén szépszámú közönség gyűlhelyévé szolgált színházunk tereme, hol Kunoss Endre elhunyt dalnokunk emlékünnepeére több lelkes

ifjak által szavalási estély rendeztetett, mellynek részletei az elhunyt és más jeles költők műveiből (köztük kitűnő tetszéssel fogadtatott Fekete János urnak „Kálozi sir” című szép költeménye) állottak. H.

KECSKEMÉT. Jan. 9-kén a joghallgatók által rendezett táncmulatság nyitotta meg az ez évi rövid farsangi mulatságok sorát. Minél gyérekbbek nálunk a nagyobb társalgási estélyek: annál várakozásteljesben tekintett a fiatalság 's vele minden, kit az ifjuság örömvirágai még érdekelnek, e' mulatság elébe; és ki élvezetet nem pazarfényileg ékesített termekben, tükörsima padolatban, arany bojtos függönyökben, de a' joghallgatók részéről szíves fogadtatásban remélt, az egészet jellemző fesztelen szíves társalgásban keresett, az várakozásában nem csalatkozott. Nem csak hely- de környékbeliek is eléggé tömötté tévék a' teremtet, 's ki ismeré a' helyben szállásoló ezredtszti karának feszült viszonyát a' polgársággal, kellemesen lepetett meg a' tisztí 's zenekarnak jelenléte által, mert talán pár éve már, hogy a' casinói termekben tartatni szokott táncmulatságokban sem a' tiszték megjelenni nem szoktak, sem a' hangaskart az ezredes át nem engedé: és így e' kibékülés is eleve-nebbé tette a' mulatságot. A' hölgyek, minden tulságos piperétől távol, csinos egyszerűen ékesítve, e g y n é m e l l y e k h o n i k e l m é k b e n j e l e n t e k m e g . Természetes, hogy az illy szépek körében észrevétlenül repültek a' pillanatok, mellyeket felejtve multat 's nem tekintve jövőt, csak a' jelennek szentelének azok, kiket a' pillanat hatalma elbájolt. A' kellemes időtöltésért a' joghallgatók szíves elismerésére számolhatnak az egybegyűltteknek. Z.

NYITRA. Csak szép és vig ez a' megyei élet, mindég zene, és a' haza gondjaiban a' terem karzatán lelkesedett hölgyeink osztoznak. E' nőkarzat homlokfalába történetesen egy óra van illesztve, melly, ha hangot adna, oda látszanék célzani, hogy ütött az óra; most azonban olly némán halad mellettünk, mintha az idővel nyom nélkül járna le a' lelkesedés is. Nem ártana, ha a' már tizedik évben fenálló püspöki leánynevelő-intézet jobban simulna a' korkivátihoz, 's legalább a' magyar nyelvet befogadná tanulmányai sorába, mint az érsekujvári. A' casino elhatározta, mikép az általános társalgási nyelv a' magyar leendő, kivéve a' tót szolgálatot, mert a' szegény Gyurko semmi roszt sem követett el, kogy elmozditsák. A' zeneegylet hangversenye minél látogatottabb, annál silányabb volt; Kölcsey himnuszát kell vala hallanunk, de tudom, a' sirban megfordult a' dicsőült annak hallatára; — volt szerencsém magát a' conservatoriumot meglátogatni 's tapasztalni, ott minő szorgalmasan j á t s z a n a k . — A' bécsi biztosság által itt elfogott korneuburgi rablók elvittettek börtöneinkből; a' többi rabok vigan tölték a' karácson, feltörték a' levéltárt, elvitték a' levéltárnok sódarait, és az elnökalispán szobáiban lakomáztak; a' levéltárnok kocsisa borral látta el a' vigadókat. — Strázsán egy bibliai történet adta magát elő. Egy módosabb nő magtalan házasság hosszas évei után egy szegény nővel szerződött, 's eljövén ideje, férje távollétében a' már hat hetes gyermeket magáénak kereszteltette; a' haza jövő férj megörvendezett a' virgoncz izmos csemetének. A' szegény asszony irigye által gyermekgyilkosságról vádoltatván bíróság előtt, megijjedve kivallja, hova adta gyermekét; a' strázsai nő idéztetik; 's most mind a' két anya magáénak vitatja a' magzatot; böles Salamont várnak! — Hogy elhiggye, mikép nálunk a' tótoknak igazi vonzalmuk van a' magyarok iránt, itt küldöm az ajakról ajakra szálló tót „Fóti dal”-t, melly, ha méltó fordítója találkoznék, érdemes az átmagyarításra *) — Az éjjeli őr nálunk az órát tótul kiáltja, ki pedig tizenket év előtt ezt magyarul tette; ez nem fér össze az imént érintetem vonzalmakkal. Isten jobbitson meg bennünket!

Sz. Gy.

*) A' dal csakugyan a' leghűbb rokonszenvet fejezi ki a' magyarok iránt 's mihe-lyest ügyes fordítóra szert tehetünk, szívesen közlendjük. Szerk.

TÖRÖK SZ. MIKLÓS. Január 9-kén F. hó 6-kán bálunk volt, melyet köztisztvisletben álló mult országgyűlési követünk A. P. és O. A. derék megyefiünk fíradozásának köszönünk. A' vigalom igen csinos volt; hölgyeink mindnyáan kékszinű, több soros apró fehér csipkével díszített honi kartonban jelentek meg; a' férfiak ellenben, bizony restellem elmondani, a' honi szabásu öltözetet illy nemzeti ünneplélynél frakkal és quakkerrel cserélték fel. Remelem, hogy Heves lelkes hölgyei e' figyelmetlenséget, hogy leglágýabban fejezzem ki magamat, illőleg megboszulandják. — Az agarásztársaság érdekes vadászatát mai napon tartván, a' legjobb agárúak kitűzött díjt, egy nagybecsű ezüst serleget, Fazekas urnak szép és jeles futó ebe nyerte meg. Etelke.

VESZPRÉM, télhó 9. Néhány vállalkozók által a' helybeli kórház javára rendezett első nyilvános tanczvigalmunk Izer vendéglő nagy teremében tegnap tartatott meg. — A' szent terv megbuktatására irányzott, ármányok daczára is fényesebb és számosabb közönség gyűlt össze az egyszerűn, de izletesen díszített terembe, mint remélők. — A' vigalom reggeli 4. óráig tartott, mialatt a' kórtáncz, hírhedt zeneköltőnk Rózsavölgyi Márk szívdertő magyar nótái kíséretében, hatszor lejtetett-el, mindegyiket többször ismetelt csárdások követvén. — Műkedvelők által ez estélyre készített „magyar“ induló és „ügyvédkedélyek“ keringők köztetszéssel fogadtattak. — A' szent célra szánt tiszta jövedelem mintegy 80 p. fra rug. — A' számadások, az ellenpárt gyanusítgatásai elhárítása tekintetéből a' vállalkozó társaság által kinyomtatni, 's a' városban szétküldetni határozottak. — Fogadják hálás köszönetünket a' szenvedő emberiség nevében azon tisztelt egyének, kik jelen tánczvigalmunkban részt venni szíveskedtek; 's az ellenpártot sújtsa az öntudat, mely néhány szenvedő honpolgár szeméből az inség és nyomor könyeit kitörlni kívánó kezeket attól irtalom nélkül elvonni törekedett !!!

Rosos Imre.

ZALA-EGERSZEG, jan. 8-kán. Remélem, tisztelt olvasóim, e' tudósításon olly örömet érzendének, minőt érzek én, e' néhány sorokat írván. Tegnap volt első tánczvigalmunk. Na hiszen, ez nem valami különös, 's a' vigadó folytában ez ország-szerte megtörténik, ugy-e bár? Igaz, de nem is e' miatt örvendek, 's azért ne higgye senki, miszerint ez alkalommal a' vigalomnak kívülünk senkit nem érdeklő részleteibe bocsájtkozzam, 's izletes öltözekekről 's francia szalagók csokrairól honderűi modorban szerkesztett értekezést tartsak: mert

„Nincs kedvem, sem időm mindennapi dolgokat írni.“

Rövid leszek. — Tánczvigalom, volt 's Zala hölgyei mégis szégyenlettek volna másban, mint Zalában készült szerény kartonruhában megjelenni. 'S ime, uraim, itt fekszik oka örömemnek, mert hiszem, hogy Zala székvárosának tánczteremét a' külföld fényczikkei többé nem h o m á l y o s í t a n d j á k, 's Zala dicső hölgyeinek honszerető kebleiket idegen divatkelmék utáni vágy nem fertőzteti meg. 'S e' nemes részvét a' hazai műpar iránt nemcsak tánczvigalmainkban mutatkozik, hanem annyira terjedett már, miszerint hölgyeink tisztelgéseknél 's nagyobb társalgási körökben a' legszebb, legillendőbb ruhának a' szerény honi szövetet tekintik. *)

C s.

*) Szerk ur utolsó tudósításom alkalmával az ott méltó dicsérettel említt asszonyság megnevezésére engem folhiván: e' kíváнатát ezennel a' legnagyobb hódolat és öröm érzetével teljesítem, a' midőn szerencsém van jelenteni, hogy a' főtisztelt hölgy mélt. Horvát János kamarás ur neje, szül. Markus Teréz asszonyság.

Cs.

TÁNCZVIGALOM PESTEN.

T É L H Ó 15-dikén.

....Először is a kereskedőket vevők ostrom alá, hogy adjanak nekünk honi kelméket; ha nem olly csillogók és fényesek volnának is azok, minőkkel a külföld láthatja el embereit, nem bánjuk; egyet kívánunk csak, hogy minden, a mit adnak, honi legyen: selyem, bársony vagy egyszerű karton, szalag, keztyű, czipé, ékszer, fejdísz, sőt még a virág is, melly a szép kezekbe szoríttatni szerencsés, legyen minden honi. Az ostrom erős volt és sokáig tartó, s a kereskedők mit sem vesztek általa; illy ostrom által bukni nem lehet, s mondják, kik hozzá értenek, hogy minél gyakoribb és tüzesebb az efféle ostrom, annál diadalmasban áll fen a honi kereskedés... Azután a szabókat vettük ostrom alá, hogy készítsenek nekünk ékes öltönyeket a vásárolt kelmékből: magyar szabatu öltönyeket a honi kelmékből. S a szabók—nő—s férfiszabók valának—kiállották az ostromot dicsőséggel; lön nagy hadakozás rőffel és ollóval, és sűrű sebek ejtettek hegyes tüvel a honi kelméken; s lettek magyar öltözeink szépek, kecsemelők... Ostromlottuk aztán a divatárusnőket, hogy lelkes hölgyeink számára fejékeket készítsenek: tarajos és búhos fejkötőket, arany rojtokkal asszonyainknak s ékes pártákat leányainknak... És azután jött a főostrom; 1845d. évi télhó 15-dikén estve a 9-dik s következő órákban, a midőn is a városi táncztermeket vettük kemény ostrom alá. Itt a diadal nehéz volt, mert a nagy épület környékén egymás után rohogott a szamtalan hirtő, s az épület udvara tömve volt nézők csoportjával, kik a termekbe juthatást nehézzé tévék. De hősileg viseltük magunkat, s vágyaink helyére jutottunk, oda, hol a tánczvigalom tartatott, az első eddig fővárosunkban... És az ostrom minden oldalról lankadhallanul folyt: erős férfiak vevék körül a szende hölgyeket, és ostromlottak szájjal, szemmel és bókókkal, hogy kegyet nyerjenek a szépektől, és szerencséjük lehessen egy kis tánczra—ha mindjárt olly rövidre is, mint az idei farsang; folyt az ostrom tánczért, egy édes szóért, egy boldogító mosolyért—s ki láthat be minden rejtélyekbe—tán még szívért is.... De az ostrom folyton folyt: jártunk „körtáncz”-ot, országgyűlési csárdás’t, koszorútáncz’ot, iparvédő körtáncz’ot, sőt még, Pannonia-keringők’et is. Hiszen a föld is kering, miért ne keringene Pannonia? s miért ne mi a hön szeretett Panonia kellő közepén?... És a termek szűkek lettek tánczostromunk alatt. Lelkesedésünk egyre növekedett, és harsányon kiáltottunk, hogy „éljen!” midőn beléptek, a lelkes és lelkesítő urhölgyek... Ostromlottuk a zenészeket, miért hogy olly hamar hagynak fel a sürge csárdással, s csak hosszú taps és kérelemzaj után hiszik el, hogy a magyarnak, három a táncz! S az ostromlott zenészek diadalt fűttak küzdelmünkhöz, s mi díszmeneteket tartánk imádott hölgyek karjain a nagy terem egyik végétől másikig, sőt a nagy teremből be a kis termekbe, s ezekből ismét vissza a nagy terembe... Felharsogott aztán lelkes Rákóczy-induló, s itt volt a szünóra. De nevét ez óra nem érdemlé meg, mert e közben a csemegetart és éttermeket vettük fáradhatlanul uj ostrom alá; s lön nagy felkonczolás, s tüzzel és vassal pusztítottunk mindent, mi jót szakács és cukrász adhatnak. Igaz, hogy viszont zsebünknek is kellett ostromot kiállnia; de minket ez el nem rettentett, mert alig végzők itt hősileg dolgoztunk, nem hagyók kétszer hivatalni magunkat a megcsendült koszorútánczra; örönk lankadhatlan és megtörhetlen vala. Vigan és telkesen tánczoltunk. Nagysokára hajnal felé jött a végostrom, melly a ruhátár ellen intéztetett, s ez volt az ostromok leglankadtabbika. Estve diádalal fog-

laltuk el a' táncztermeket, örömnüpet ülénk márványfalai közt, 's most mégis mi voltunk, kik vert hadul távozáink haza.

...De kinek ne fájjon szíve, midőn illy vigalomból kell távoznia? És ki ne emlékeznék buzgó örömmel vissza ez órákra? Hiszen ha valamelly külföldi látta volna illy szép közönségtől ellepette e' termeket, még azt is könnyen elhibeté, hogy mindnyájan magyarok vagyunk. Milly számos rózsaszarcs, alabástrom-homlok és lilium-kacsó és termet, minőt csak magyar öltöny tüntethet ki illy igéző-bájosan. 'S a' legtöbben e' lelkes és szép hölgyek közül magyar öltözet díszlett, színekben és szabásban magyar. Az embernek, ki nálunk Magyarhonban illyesmit még soha sem látott, a' szíve repesett örömében... Örültem e' látványnak szívem legfenekén, örültem olly nagyon, hogy sirhatnám lett örömemben; — sirhatnám volt az öröm miatt, hogy valaha illyesmit láttak szemeim, és a' fájdalom miatt, hogy jó hazámban még e' felett is a' könnyekre érzékenyülésig örülnöm kell.... Oh, hölgyei e' hazának! ha látnátok, mi bájosá tesz titeket a' nemzeti öltözet! ha hallanátok, milly ellenállhatlanul szívbillencselő szép ajkaitokon e' nemzet bájos nyelve! soha többé idegen nyelv és idegen öltöny nem volna kedvencztárgy előttetek... Nekünk ma rendkívüli örömet szereztek; adja vissza nektek azt szazszorosan a' magyarok istene! Adja isten, hogy miután honleányi kötelesség szerint a' nemzetiség küljeleit már magatokra vevétek, miután így a' magyarság országába bekeresztelkedtetek, azon magasabb meggyőződés szent lelke is minélelőbb megszálljon benneteket, melly büszkeséget költsön fel kebleteken: szívvel lélekkel magyarok lenni. Higgyétek el, ha valamiért hála reményében cselekedni érdemes, nincs, a' kitől igaz cselekvésekért forróbb hálát aratnátok, mint e' magyar nemzet; hiszen — nem bók ez, de igaz dolog — kevés az, mit eddig e' nemzet ügyében tettetek, 's mi mégis a' pusztá jó remény fejében imádunk benneteket... Üdv nektek, e' hon szép hölgyei! rózsák lengjenek pályátokon!

Nárcziss.

MI HIR BUDÁN?

— Szeretnénk még egy-pár meleg szót emelni az 'Aradi Album' ügyében; nem mintha az, magyar könyvnél ritkán tapasztalt kelendőségénél fogva, ajánlatunkra szorulna, hanem mert épen ezen kelendősége legfényesebb bizonyossága annak, hogy közönségünk csakugyan méltatni tudja a' valódi jót és jelest 's koránsem olly idegen a' magyar könyvek vevésétől, mint azt némelly collegáink, nem annyira tapasztalásból, mint szokott szójárásból, minduntalan szemére lobbantják. A' jótékonság szelleme, minek az említett 'Album' kelendőségét néhányan tulajdonítani szeretnék, itt nem igen jöhet szóba, különben a' miskolczi 'Szivárvány' igen érdemes kezelői már régen számot adtak volna azon összevgről, mellyel az eladott könyv szerencsétlen embertársaink javára jövedelmezett. — És tiszta szívből örülünk ezen pártolásnak, nemcsak azért, mert érdemlett, hanem mert jelesebb íróinkat hasonló vállalatokra buzdítván (mihez legujabban a' fényesen megszületendő 'Szépek könyve' is sorolható), az izlést mindinkább terjeszti 's ugy bellátalomra, mint külesinra alábbszálló zsebkönyveket, a' literatura ezen tarka pillangóit 's hölgyeink divatbábjait nélkülözhetők ké teszi. — 'S ezen pártolás szülendi kétség kívül a' mindig tökéletes és becsebb elmekincseket is: mert valamint — ha belépsz, nyájas olvasóném, egy virágkertbe 's szép szemeid tetszőleg nyugosznak a' tarka virányokon, mellyek édes kellemmel tárulnak fel előtted — a' kertész ezen figyelmeden, mellyre ültetvényeit méltatád, örülni 's meghíván téged az illatos kelyhek 's csengetyűkék közti

sélára, virágédene rendezésével megismertetni fog: úgy hasonlót várhat az elme-
virágokkal diszló kertecske rendezőjétől is, midőn örömtelve látja, hogy hókezeccs-
kéddel az aranymetszetű leveleket nevezhetlen gyöngédséggel választod el egymástól
's elmerülve az érzés és kedély melyjelentőségű sorain, befogadod azokat belső világod
szentjék szentjébe!

— Örömmel jelentjük, miszerint országunk áldva tisztelt főpapja legujab-
ban azon parancsot adá, hogy a' nagyszombati papnövédek posztókellékei,
mellyek évenként mintegy hat-hétszáz rőfre felrugnak, az ugyanottani posztógyárból
födöttessenek. — Nem hiányzanak ugyan adatok néhány visszaélésekről, mikkel
hiábavaló emberek saját érdekeket előmozdítani, a' közönség jóhiszemét pedig
csökkenteni kísértik: így bizonyos gyárnok egy felsőmegyei városkában posztógyárt
akart felállítani, mellyben azonban csak három szövőszeket fogott volna alkalmazni,
's külföldi közellekvő gyárából becsempészett idegen posztót árulni honi helyett, ha
szándéka még jókor ki nem tudatik 's a' városi tanácsot azon bölcs határozatra nem
birja, hogy senkinek, ki idegen földön birt gyárát föl nem oszlatja, a' város keblé-
beni gyáráépítésre engedelmet adni nem fog; — illyes esetek gyakran fordulnak elő 's
vidéken a' honi ipar emelésére kártékony befolyással lehetnének, ha a' nemzetiség
szelleme nem öröködnék fölöttünk.

— Néhány magyarabb lelkű hölgyeinket figyelmeztetjük, miszerint divatárus-
nőink, a' náluk megrendelt magyar fejkötőcskéket k é s z a k a r v a elkontárkodják,
hogy a' megrendelőknek azok csináltatásához kedvök ne legyen. Mi magunk is is-
merünk illy derék nőt a' váczutezában és sok szerencsét kívánunk szép mester-
ségéhez!

— Valóban igen nevetséges látni, mikép öröklődnek némelylek a' hazafiltlanság
gyanuját magokról elharítani: olly ügyetlenül teszik ők ezt, mint azon bizonyos uri em-
ber, ki világ nélkül a' sötétben bolyongva, magát megmosá, de szerencsétlenségére
a' vízkorsó helyett a' tintapalaczkot ragadá meg 's azután az emberek közé lépett 's
azt kiáltá: „Nézétek, milly tiszta vagyok én!”

— A' pesti német színház igazgatója jövő tavaszra operaszemélyzetével Török-
országba szándékozik kirándulást tenni. Szegény törökök!

— Törökországban eddig a' pékek, ha hamis mértékű süteményt árultak, fű-
löknel fogva az ajtóküszöböz szegesztettek: legujab nagyuri fermán szerint a'
pesti operatársaság előadásait kellend meglátogatniok.

— Rendőrségünk éberségének sikerült e' napokban egy szándéklott gaztettnek
nyomába jutni, melly a' legszomorúbb következményeket vonhatta volna maga után:
V a c h o t Imre bajtársunkat kirabolni akartak azon idő alatt, míg ő a' színházban
leend. Miután t. i. a' tolvajok, egyik gazczimborának kedvese, a' dajka által, beeresz-
tettek, a' gyermekek és házi asszony minden áron hallgatásra szorítottak, sőt a'
gyanu elkerülése végett, a' szolgálók is megkötöztettek volna, a' rablás kényelmesen
véghezmenendhetett. Azonban véletlenül felfödöttetvén e' gonosz terv, a' suhanczok
bevártak 's a' dajkával együtt elfogattak. — Minket is mult kedden tán hasonló
veszedelem környékezett; a' házimester azonban aligha rémeket nem látott, mert a'
legszorgalmatosb kutatás után sem jöhattunk nyomába a' padláson elrejtettnek állított
tolvajnak. Szerkesztő urak, vigyázzunk magunkra . . . a' tolvajok könnyen megboszú-
landhatnák magukat, ha a' várt k i n c s e k helyett — kézirat-halmazokat ta-
lálnának!

— Több helyről tétetvén kérdés aziránt, miért nem jelenik meg a' nemzeti
játékszini idej zsebkönyv? ezt — mint biztos kútfőből hallottuk — nem a' kiadók fi-
gyelmetlenségének, mint inkább azon körülménynek kell tulajdonítani, miszerint leg-
ujabb időkben nálunk letelepedett rézmetsző S z e r e l m e i ur, nádor ő fenségétől el-
vállalt bizonyos sürgetős műve miatt, az említett zsebkönyvbe zánt E g r e s y. Béni és

Szatmariné asszonyáság arczképeit még eddig el nem készíthet 's így a' különben egészen elkészült munka kiadását késlelteté. A' beltartalomra nézve is becses zsebkönyv, melyet Petőfi, Szigligeti 's mások igen érdekes közleményei díszesítenek 's fölüllemelik azt hasonló kiadások mindennapisága fölött, pár nap alatt bizonyosan meg fog jelenni 's a' kiadók szívesen remélik, hogy a' t. közönséget a' késedelem miatt megengesztelendik.

— E' napokban a' következő versezetet kaptuk közlés végett:

Báró E. I.-hez.
Szabálytalan költemény. (?)

Repülj fel!

Föl a' légből: ,te, a' kékség lehelle!

Lenj dalolva az élet emelkedő párájába: ,te pacsirtahang gyermeke!

Merülj alá néped keblére: ,te pelikánszerelem gyöngye!

Lebegj a' róza illata fölött: ,te liliomlélek zese!

Fölfelé, föl! léted ósválójához!

Föl hozzá lenj te:

Te, harmatesep csókja az élet zöld levelén!"

Föl fürdeni! a' mindenség özönebe!

B. K. M.

Itéljék már most meg a' t. olvasók, lehet-e ebből az emberből még poeta!

— Advinent nagypiaczi bódéja szűk levén a' műértő közönség befogadására: jövő hóban a' városiban (t. i. a' dunaparti színházban) fognak az állatmutatványok adatni.

— Igen tisztelt kezektől következő czáfolatot vettük: „Minap a' ,Pesti divatlap' 3d. számában következő sorokat olvastam: „a' magnetismus megszünteti a' fájdalmakat; a' ki erről meggyőződést ohajt, nézze meg N. kisasszony sírját a' váci temetőben.“ Eszmerokonságnál fogva azonnal eszembe jutott, mikép e' szép tulajdont a' magnetismusra alkalmazni épen nem vagyunk jogosítva (hacsak a' pávatollakkal diszló szarkát festeni nem akarjuk), mintán az allopathia századok óta maiglan is hűn megtarlotta fájdalmakat szüntető roppant gyógyerejét. A' ki erről meggyőződést ohajt, ám nézze meg N. kisasszony tetemeit környező majdnem valamennyi hantokat a' váci sírkertben. — Szolgáljon egyébiránt kedves tudomásul a' gúnyolónak, miszerint újabb hírek szerint a' bécsi közönséges kórház jelenleg különös osztályt bír, hol a' magnetismus új tana Nevrismus-nevezet alatt gyakorlatilag életbe lépett 's hogy e' czélra a' világhírű Enemoser közakarattal hivatott Münchenből a' mondott fővárosba, — mint azt az augspurgi közönséges német ujság már lapjaiban hirdeté."

Ő cs. kir. apost. Felsege, Urunk Királyunk, az „Aradi Vészlapok“-nak jobbagyi hódolattal megküldött egy példányáért 150. pftot; ő cs. kir. Fenségek Károly főherczeg ugyancsak 1 példányért 50. pf.; Lajos főherczeg szinte 1. példányért 50. pf. — Ferencz-Károly 1. péld. 50. pft. fenséges magzatai pedig 3. példányért 25. pft; 's ő Felsege István főherczeg 1. példányért 30 pftot alulirtozhoz átküldeni kegyeskedtek; melly kitűnő kegyét fels, Urunk 's Királyunknak, mint szinte a' fens. Főherczegeknak is a' szenvedő emberiség enyhítését czélzó e' magas kegyessége addig is, míg a' könyv összes költségei és jövedelmiről, 's a' szentczélra fenmaradandott tiszta haszonról a' közönségnek nem sokára számolnék: közzé tenni örömteljes hála-kötelességül tekintem.

C s á s z á r.

Geréb kémlő figyelemmel tapasztá szemeit a' nőre, 's megindulását e' fájdalomon mindinkább elárulá a' szín, melly arcza halványságán áthajnalott. Keblét feszülni érzé, dagadni 's emelkedni az érzelemártól, melly nője bánatos szép kifejezésére szívét előzönlé. Könnyelműsége minden tényeit átfutá most emlékezetével, 's megutálva azokat, fordult a' pillanat elébe, melly nője angyaliságát tanusítá. Tudta, hitte 's elismeré az okokat, mellyek viszonya eddigi kapcsát széttörni készülnek, 's nemével a' bűnbánatnak hajlék tekintetével a' nőhez, kinek szavait igaz ígéknek vallá most magában.

„Katalin! megbocsátasz-e nekem?”

„Bocsánatomat könnyű megnyerned, de hitemet visszaadnod tetteid-től függend.”

„Szeretni foglak nem a' férj hideg kötelessége, de szenvedélyem szerint, mellyet szívem legbenső érzetei melegítnek által — mond Geréb, 's helyét odahagyva, sietett nőjéhez, kebléhez emelve 's szoritva szenvedélyesen. — Oh, mennyi beccsel bír e' pillanat, mellyben sziveink ismét a' régi érzet melegében találkoznak. Megfojtom a' gyanut, melly ölyvként rágódék szívemen, 's felnyitom a' tért, mellyen szerelmünk mennyországa diszlik. Nyujtsd csókom alá homlokod, édesem; e' csókban jegyzem el másodszor hűségemet.”

Mond és hévvel nyomá csókját a' nő homlokára, kinek könnyei e' perczben most még sürűbben omlottak, mintha sejtene, mikép férjének e' lángoló nyilatkozatát közelgő vész csoportosuló felhöi szorították volna eme forróságra. Igen, Geréb e' fogadása már harmadik volt.

(Vége köv.)

Beöthy Zsigmond.

MAGYAR LEÁNY DALA.

Magyar leány vagyok,
E' szóra szívem feldobog.
'S ha nem dobogna hangosabban,
Kitépném enmagam;
Inkább mi sem, mint nem magyar szív!
Ez esküm 's jelszavam.

Magyar leány vagyok,
Szeretni hű ifjat tudok;
Szeretni hűn, mint láng a' lángot,
Szeretni lelkesen;
De kit szívem választ, magyar fi
És honfű legyen.

Magyar leány vagyok,
Hazámért forrón lángolok
'S mindért, mi ezzel összekötve —
A' szent közérdekért;
Hív lány mindenben osztózik, mit
A' sors anyjára mért.

Magyar leány vagyok,
Magyar nő lenni lángolok,
Hogy egy jelesb, jobb nemzedéknek
Adhassak szebb irányt,
Magyarrá 's honfivá teremtni
Fiut, lányt egyiránt.

Magyar leány vagyok,
 Azért mindenhez hön szitok,
 A' mi magyar 's a' mi hazámé, —
 Imádlak, ősi szó,
 Te szép, te szeretett magyar nyelv,
 Te test- 's vér-kapcsoló

Magyar leány vagyok,
 Ez eszméért élek-halok :
 Ne mondja többé dainokával
 A' honfibu' megint:
 Hogy nőtlen ország Magyarország,
 Mert honleánya nincs.

Magyar leány vagyok,
 Más'tűrök, honit pártolok:
 A' könyv, mely lelkem nemesíti,
 Roszabb-e, ha magyar?
 'S a' honi kelme, melyet öltök,
 Tán rutabbul takar?

Magyar leány vagyok,
 'S az lenni mindenben fogok;
 E' szóra szívem hangosabban
 'S magasztosan dobog...
 Vagy, hol van, a' ki kétli hát, hogy
 Magyar leány vagyok?!

Garay János.

UTAZÁS DEBRECZENBEN.

(Folyt.)

D. legnagyobb háza-, a' Bek-házhoz érünk most, 's ezen ház több tekintetben nevezetes. Itt tartja eléggé csinos szállását az egyik casino, melyet frakkosnak is mondanak, ellentétben a' polgárrival, melyet gubásnak is neveznek, 's mely a' „fejér-ló“-ban ütött tanyát. D-nek egyetlenegy kávéháza sincs; — csak nem lesz senki olly vakmerő, hogy ez állításunk czáfolatául a' „Csontos“ jusson eszébe, hol egy szűk szobában felállított szurtos tekeasztalon rendesen mindig működik ugyan néhány, a' napot brugónak néző diák vagy borbélylegény, hol azonban alig ismerik a' kávét híreből, egyéb kávéházi nemesb élvezeteket pedig annál kevésbé. Valódi jótétemény tehát D-ben a' casino, hol az ember legalább emberek közé jöhet 's hébehóba kibeszélheti magát. Csak olly rettenetesen üres ne lenne azután olly gyakran ezen casino.

Hogy D-nek redouttereme nincs, azt könnyű lesz elhinni, ha tudjuk, hogy itt még olly sok jó intézet hiányzik. A' casino tehát minden farsangon adni szokott négy vagy öt bálját a' szobáival összefüggésben levő kerek teremben szokta adni, — melybe ha belépünk, azt eléggé csinosnak találandjuk ugyan és egy-két családi kör mulatozására elég alkalmasnak: dea' nagy D. tánczközönsége befogadására csakugyan csekélynek hiendjük. És az igaz, hogy ezen rotonda igazi circulus vitiosus p. o. a' jogászbál vagy más előre kikiáltott bál alkalmával; de különben, bármilly parányi is az, soha sem telik mégis egy meg vendéggel, hogy azokból a' város népességének számára biztosan lehetne következést vonni.

E' bálók alkalmával tűnik ki leginkább, mi csekély az, mit D-ben publicumnak nevezhetni. A' nyilvános helyek közönsége olly stereotyp, olly örökkön örökké egyforma itt, a' mint senki nem gondolná. Egyik bálnak, egyik színházi előadásnak — némi csekély változásokkal — ugyanazon közönsége van, mi a' másíknak; 's e' tekintetben a' nagy D. ollyan kisvárosias szint visel magán, mint bármellyik 5 — 6000 lakosú városaink közül. Sehol sem ismeri egyik ember a' másikat ugy, mint itt, sehol sem törődik a' másikkal annyit, mint itt, 's azért a' kisvárosi pletykáknak sehol

sincs olly nagyszerű mezeje, mint itt. — Különben a' casino báljai közül rendesen csak kettő vagy három látogatlatik meg kissé sürűebben, a' többi üres és kellemes látomány. — mi már nem egyszer történt: bált látni, mellyen csupa frakk mozog, 's eljárlja 11 — 12 óráig a' tánczrend szerint valamennyi kitűzött tánczot — hölgyek nélkül.

Oh, mert a' tánczot szeretik D-ben! Közeledjék vagy érkezett legyen el a' farsang, 's a' fiatalok szíve már is waltzer taktusában kezd dobogni, és itt is, ott is clubbok alakulnak, miknek czélja a' tánczgyakorlat, hogy annak idején mint kiképzett művészek állhassanak elő. Ha estenként végigsétálsz ilyenkor az utcázakon, nem egy ablak alatt hallod zongora vagy hegedű hurjaiból a' körmagyar hangjait előesalni, mikre néhány diák 's a' kerületi tabla néhány jurátusa járják kitelhetőleg felkeztlyűzött és sarkantyűzött állapotban, a' háziasszonykodó hölgyek karjain a' lelekvidító ligurákat. 'S oh, mi boldog órák ezek! milly örömmel mulat ezeken, míg később időkben is, a' képzelet és emlékezet! — mint a' mellyekben nem egy fiatal látta „életének legszébb napjait“ néhány szál gyertya fényénél feltűnni 's elenyészni. És szíve megrepedni készül boldogsága árvizétől, ha eszébe jutnak a' büverejű szemjátékok, a' titkos és meleg kézszorítások, sőt a' rebegeve 's pirulva tett nyilatkozatok is, miknek száma csak azon mennyei hatalom előtt van tudva, melly megbirja számlálni az ember hajszálait 's a' Hortobágy homokszemeit. Eszébe jut a' boldog percz, midőn ő — az emlékező — a' táncz végeztével, szomjuságtól kinoztatva, a' mellékszobában felállított étel- és italkészületekhez rohant, és — ilyenkor bort inni nem szokván — egy pohár artézi kutvizet kezébe ragadt. 'S a' pohár már szinte lángoló ajkát érinté, midőn a' tánczszobából kettőztetett léptekkel 's hangos ruhasuhogással egy hölgy ront feléje.

E' hölgy a' vizivő szivkirálynéja volt; testét előrehajtva, karjait remegve kifesztve, szemeit „egy nemével a' kimondhatatlan kifejezésnek“ merően a' szájfélé utazó pohárra szegzi, 's a' mint ez már a' szájhoz ér, megragadja 's felkiált:

„Az istenért, mit csinál, kegyed!“ — (a' hangsúly itt a' kegyed szón fekszik, minthogy minél kevesebb ember él még e' szóval D-ben, annál több szokta azt beszédközlésben irgalmatlanul megnyomni.)

„Semmit, édes nagysám!“ — (itt a' hangsúly a' nagysámon fekszik, a' fentebbi oknál fogva) — válaszol, hidegvért tételve, a' boldog vizivő.

„Meg akarja, kegyed, e' poharat inni?“ — kérdi reszkető hangon a' suhogó ruhájú hölgy.

„Csak a' vizet belőle, édes nagysám!“ — laconizál a' szerelem tulélessége által keserűvé vált tánczos.

„Talán jobb lenne egy pohár csokoládét vagy limonadét . . . ?“

„Nem instálók, édes nagysám!“

„De gondolja meg, kegyed, illy forróságban, — — kérem kegyedet, ne igya meg azt a' vizet.“

Hosszú pauza, — mellyben a' vizivő ingadozni látszik. Szomja azonban erősebb 's ő még egyszer magasra emeli a' poharat.

„En a' nagysád egészségére üritem e' poharat, és ilyenkor soha sem ingadozok. (Most a' hang szelid nyögdecseléssé változik.) — 'S innám bár száz halált e' pohárból, azt mégis utolsó cseppig üritem ki, ha ezáltal nagysádat lehet szerencsém éltetni.“ — 'S a' pohár tartalmát magába önté az oroszlánszívű arszlán.

Ismét pauza, mellyben a' szemek egymásra tapadnak, 's miután a' hölgy látta, hogy elszánt lovagjának a' nagy áldozat után sincs semmi legkisebb baja, vérszemet kap ő is, és pohárt ragad és vizet kér.

„Minthogy kegyed ivott éretem, szükséges, hogy most én is igyam kegyedért. — (A' hang lehető legnagyobb remegésbe megy át.) — Náczi! . . . az . . . isten . . . éltesse . . . !“

'S miután a' suhogó ruhája hölgy a' pohárból néhány homeopathiai csekély do-sist szippantott volna, vissza akarja azt az asztalra tenni. De a' gyönyörös-njas Nác kiragadja kezéből és felkiált:

„O—hhh! . . . ide avval a' pohárral! Hadd csókolhassam le róla azon helyet, melyet édes nagysám ajkai érintének.“

És minekutána a' poharat egyideig megforgatta volna kezeiben, megtalálá végre karimáján a' nyomozott helyet, 's a' midőn kiitta vizét, csak azon csodálkozott, hogy a' poharat, minden igyekezete daczára is, idvessége érzetében ketté nem haraphatta.

Ekkor azonban rákezdék a' táncszobában a' françaiset, 's a' boldog pár a' többi boldog párok közé állott.

E' jelenet megtanit bennünket arra, miképen választatnak itt a' szerelmi selado-nok, 's a' Náciak mint kenetnek farsangi lovagokká.

Schol sem tánczolnak talán a' bálokon olly sokat és olly szenvedélylyel, mint D-ben. A' körtáncz itt valóságos körtáncz — 's az egyrészen csak dicséretes volna, ha a' többi idegen táncz nem volna szinte az. Alig dugja ki Boka Károly, a' karnagy szük karzatán a' táblácskát, melyre körtáncz van írva, már is képzelhetlen mozgás és sürgés van a' teremben. Boka Károly kezébe kapja hegedűjét — 's „van tolongás 's új öröm Budában!“ Mint az árvíz, úgy rohannak egymásnak az előlegezett párok, itt-ott másokkal összeütközve, ruháikkal fenakadva, 's az érthetetlen zajból ilyenkor következő kiáltozások hatnak ki:

„Siessünk, nagysám, oda a' másik oldalra —“

„Nem, maradjunk itt, jobb lesz itt.“ — 'S a' szegény tánczos kénytelen a' kellemetlen, nem inye szerinti vis-à-vis-val megelégedni.

„Hol van még egy pár? — Ide még egy párral!“ — kiált az egyik szöglet-ben egy rendezőféle egyén.

„Itt vagyunk, — jövünk, — ne eressenek senkit a' körbe.“ 'S a' terem másik végén törtet a' tömegben keresztül egy pár, mellynek mind him-, mind nőrésze egyik kezét a' teremben hullámozó fejek niveauján felül emeli, észrevehetővé akarván így magát tenni, — a' másik két kéz elválaszthatlanul egymásba van préselve, hogy egyik a' másikat valamiképen el ne veszítse.

„Nincs több hely, . . . el van foglalva, . . . nagyon sajnálom, édes nagysám; . . . siess máshova, brüder!“ — E' szavakkal fogadtatik a' pár, midőn hajnalpiros arczokkal már révpártra akart volna szállani. Ez osztán szurok!

És a' karnagy már állá alá kapja hegedűjét.

Kétségbeesetten veti föl a' pár a' karzatra pillanatát és felkiált: „Ne huzzátok még! É s ö k nem huzzák.

Azután kétségbeesetten jártatja szemeit a' terem boldog vendégein, és talál köz-tök boldogtalanokat is szívének nagy örömére, — talál kimaradt, megbukott, kiszorított párokat, és e' párok olly könnyen megértik egymást, 's nem kell egyéb, csak az, hogy az egyik pár elkiáltsa: „A' mellék szobába — utánam!“ — 's azonnal vert hadként a' szomszédszobába rohannak a' későn járt 's kevésbé életre való párok.

A' teremben, mellyben egy kör is csak épen hogy eljárhatja a' körtánczot, kiáll négy, öt kör; — a' szomszédszobában szinte kiáll egy, rendesen csorba kör, melly azonfelül a' zenéből egy kukkot sem hall becsületesen — és ö k eljárják a' kormagyart és úgy megaprózzák, hogy jobban megaprózni már nem is lehetne. 'S mennyi tyúk-szemtapodás, mennyi oldalba-lökés, — és mégis — milly mennyi élvezet!

Fényoldaluk a' d-i báloknak azon fesztelenség és egyenlőség, azon szép péle-méle, melly ezeket olly érdekessékké teszi. Nem látni itt semmi különválásokat, cot-teriákat, mellyektől apróbb városaink közönsége csak ritkán ment, — a' miért azután rendesen jól is mulatott kiki.

Kíváncs voltam azonban, hogy ne adassék annyira hely a' német csevegésnek, melly nem üzetik itt ugyan ollyan nagyban, mint másutt: de mégis roszul esik látni,

hogy azon hölgy, kinek szájába olly jól illik anyanyelve, mihelyt körre akad, mellyben a' betanult néhány idegen szót elmondhatja, hirtelen megfedlekzik magáról, és német nyelven tördeli elő azt, mit magyarul becsületesen elmondhatna. És affectálnak német nyelvet, és beszélnek olly nyelven, hogy a' „Spiegel“ szerkesztője Pesten inkább leharapná saját fület, mintsem hogy ezen istentelen torzhangokat beeresztene azokon. Különösen idegen katonatisztek azok, kiknek kedvéért azonnal odabb adnak a' szegény magyar nyelven. Oh, pedig, ha tudnák e' hölgyek, milly gyönyörűen cseng szájokban azon Eperjesen vagy Kassán tanult tótos, és azután D-ben magyarossá vált németiség: akkor házi körükben gyakorlat kedvéért akármikor, de nyilvános közhelyeken ezen bizonyosan soha sem szólalnának meg. — Sok nálunk a' képtelenség! Városunkba költözött néhány német vándorló-legény számára sörház áll fen; a' beköltözött német katonatisztek számára németül tanulunk, — nemhogy azok borunkat innák meg, nemhogy ezek nyelvünket tanulnák meg. Valjon beszélhetnek-e illy szerencséről az olasz és német tartományokban szállásoló huszárajaink? De ők nem is lehetnek olly szerénytelen követelők; ők tudják, hogy azon országnak, mellynek népe közt élők napjaikat, nyelvét megtanulni, le gal ább is il lő. Nálunk a' vendégszeretet túlhalad minden várakozást.

(Vége köv.)

Kaján Abel.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Január 18-kán tizenkettedszer adatott „Lear király“ szomorujáték 5 felv.,
írta Shakspeare.

Felesleges dolog bizonyára nem, de tán kellemetlen sem lesz a' tisztelt olvasókra nézve, ha e' lapok az eddig követett rendszertől eltérve, nemcsak eredeti szindarabokról szólandanak e' rovat alatt, hanem iparkodnak tekintettel és kellő figyelemmel lenni mindenre, a' mi felől nemzeti színházunkra 's általában szini irodalmunkra nézve hasznos dolgokat lehet elmondani . . .

Lear király egyike Shakspeare legnagyobb szomorujátékainak. Vannak, mellyek a' lelki állapotok jellemzésére nézve mélyebbek és felmulják Leart; de nincs egy sem, melly a' benne uralkodó mély élet- és világnézet jelentőségére vele mérközhethetnék. Roppant é l e t k é p e z, melly formái nagyszerűségére, a' cselekvények fontosságára, a' benne előforduló emberekre nézve megérdemli, hogy amazős-classicus képek közé állíttassék, mellyek számunkra leginkább a' görög istenek és hősök történeteiből maradtak fel; 's bizonyos is, hogy míg Oedipusról, Niobéről, Sisyphusról 's az ősmesék egyéb nagy szenvedőiről beszél a' világ, mindaddig typus gyanánt állandó fen Lear örültsége is. . . Mintha óriási lepel gördülne fel szemünk előtt 's megnyílnék egy színpad, háttérül isten kék mennyt és poklukkál az ördögöket birva, mellyen colossalis alakokban látunk feltűnni embereket, kiknek keblében a' bűnök és vétkek, mellyek az egész nemből elterjedve vannak, potencirozva állnak fen, mint egyes egyénekben. Lear a' hálátlanság tragoediája, a' telhetlen kincsszomjé, az önzésé, melly midőn nem ismer szent kötelességet önmaga vastag érdekein kívül, a' világi hivság szűrűjén finomított „ildom“-mal „eszély“-lyel tudja magával teljes meggyőződésig elhitetni, hogy helyesen cselekszik; — Lear a' tehetlenség tragoediája, az erőtlenségé, melly mégis küzdeni törekszik; a' megtört gyöngeségé, mellynek a' natalom kardja kiesik kezéből 's azt akarja mégis, hogy a' korona, mellyet azzal

fejére támasztott, helyén maradjon; melly küzd az ármány és tulnyomó erő ellen, ám-
bár küzdelmének nincs más eredménye, mint a' kinos görbedezés a' tipró lábak alatt.
's a' még kinosabb elhalás az eltiprónak gúnykaczaja mellett! — a' szomorú félreér-
tés tragoediája, melly a' szót nem érti 's a' tettek nyilatkozatait nem bírja vizsgálni,
melly elejétől fogva bizonyára több apró 's nagyobb bajok szerzője volt már az em-
berek közt, mint nyílt erőszak, visszaélő hatalom vagy maga a' kigyófejű ármány.
— Soha még nem látott a' világ költői művet, mellyben az élet minden iránybani vi-
szásságai olly művészileg volnának egy és összefüggő csoportban előadva; föllép az
atya félreértésből saját leánya ellen, és megtagadja őt; a' leányok kikelnek az
atya ellen hálátlanságból; ismét egy más fiu ármányt sző atyja 's testvére ellen
kincs-szomj miatt; az atya pedig üldözőbe veszi saját becsületes fiát, mert nincs
ereje, belátni az ellene szőtt ármány szövedékibe; 's egy fejdelem, ki mind e' dolg-
ok legnagyobb részét erélyes közbeléptével megakadályozhatná, mind azt megtörtén-
ni engedi, mert kellő határozatra 's annak kivételére gyöngé, mert hiubb és
önzőleg,ildomosabb, semhogy jó ügy mellett kikelni bátor volna, mig-
len minden menthetlenül veszve van. — Ez „Lear király“ szomorujáték képe.

Lear föllép mint egy szeszélykedő 's elgyöngült öreg, és elosztja országát leá-
nyai közt — igazságtalanul. Ezzel veti meg maga alapját szenvedéseinek. 'S ebben
fekszik egyszersmind a' szomorujáték legtragicaibb oldala; mert volt egy idő, az
erőteltjes férfikorban, midőn Lear ez igaztalanság elkövetésére fellobbanó szeszélyke-
dés nem ragadta volna; a' kor azonban eltűnt 's agg évei az egykori erőtlől megfosz-
tották lelkét: idegzete betegesen ingerlékenyebb, agya gyöngébb lőn, a' mi mind
kétségkívül nem az ő hibája, hanem a' természeté; de ő követi el ezen lelki disposi-
tiók befolyása alatt a' tettet 's így ő lesz az érte lakoló; a' mi magában bizony egyike a' leg-
szomorubb emberi dolgoknak: midőn a' hiba az általános emberi természetben van, 's
mégis az egyénnek kell bűnhődnie. — Ezen elkövetett hiba következtében kell Learnak
tengernyi lelki kínokat szenvednie a' bánásmód által, mellyet iránta leányai gyako-
rolnak, Regan és Goneril t. i., ugyanazok, kik iránt igazságtalansága kedvezésre
birta. Mondanunk sem kell, hogy e' kinszenvedések legkisebhei azok, miket a' néző
saját szemével lát: a' bolyongás erdőn és mezőn, zivataros éjjel, dulongó szélvész
kísérelében, sőt maga az örülés is, melly, míg egyrésről a' szívtelen leányok bű-
nét egyre nagyobbítja, az ő szenvedéseinek némi enyhítésére szolgál. Sokkal nagyobb
szenvedés fekszik az erőtelen, de hiu 's büszke öregre nézve leányai közül egyik- vagy
másiknak azon szavaiban, midőn atyját ötven lovagjának elbocsájására felszólítja, 's
utóbb még a' megmaradandó ötvenet, huszonötöt, tizet vagy csak egyet is sokalja,
midőn neki öregkori gyöngesége, szeszélyeskedése felől szívtelen felsőségi érzettel
leczkét tart, midőn az öreg őt emlékeztetvén, hogy „mindenét adá nekik,“ a' leá-
nyok egyike a' legundokabb érzéstelenséggel felel: „Ám ideje is volt!“ — Lear örült-
sége egyike a' másolhatatlanul szükséges dolgoknak. Az atya olly roppant hálátlansá-
got tapasztalt leányaitól, hogy még egyrésről a' benső kiengesztelődés köztök tel-
jes lehetlenné válik, a' lelke legmélyén sértett ember nem kerülheti el, hogy az olly
mellátlanul sértők iránt némi boszuérzet ne támadjon keblében, hogy ne érezzen
kíváncsot, legalább világos öntudatát ébreszteni föl e' leányokban az undok tetteknek,
mellyeket rajta elkövettek. E' boszú azonban számára ki nem szolgáltatathatik az életben,
épen mivel a' kiengesztelődés az adott és vett sértések után lehetlen, ez okból csak
örültsége esakkepei közt részesül a' boszuállásban Lear, midőn hálátlan leányait ítél-
ő bíró elé állítja, midőn képzelheti, hogy gázságai miatt a' fölébredt lelkismeret
kinozza őket. Ez örültség egyszersmind, a' viszonyok saját bonyolodottságánál fogva,
enyhítő átmenetet képez az életből, mellyben Lear már mindent kinszenvedett, a' ha-
lálba, mellyben a' kiengesztelődés. Lear halálával némely angol és német criticusok
nem voltak elégedve, 's a' ferdeség annyira ment, hogy a' Shakspeari befejezést
megváltoztatni, 's a' szomorujáték kifejlődését azzal történni akarak, hogy Lear le-

győzven hálátlan leányait, újra trónra üljön és kormánybotot vigyen . . . Nyomoru költőtlenség! melyet csak azért említünk meg, hogy az olvasó annál inkább lássa a' shakspearai mély költői szellemet, mely hibáznai a' való teremő költészet rovására még akkor sem engedé őt, midőn tudta, hogy p. o. az említetthez hasonló befejezés által némelly lágy velejűnek nyerné meg tetszését . . . A' ki tudja, hogy a' költészetben nincs önkény, hanem a' kidolgozásra fölvetett tárgy minősége 's követeléseai szerint történni kell mindennek megmásolhatlan szent törvények után: az tudni fogja egy-szersmind, hogy Lear halála olyan, melynek illy előzmények után mulhatlanul be kell következni; további életet neki csak a' mumiákat kedvelő majomszeretet ohajtana. — Könnyebben fenakadhatni Cordelia kimulásán. Ő Lear egyetlen leánya, ki atyját valóban szereti, ki, e' szeretet mellett a' kitagadást, a' megvetést ez atyától szelid be-kén tűri, ki midőn atyja sorsáról értesül, siet segítségére megjeleni, ki erény gya-korlatában és ártatlanul hal meg. Egyetlen vétke tán szólni nem tudása. Magában cse-kély, de emberi viszonyokban igen nagy vétek. Az érzelem szó vagy tett által nyilat-kozhatik. Szóra mindig, tette ritkán van alkalom; és a' szó a' tett helyét nem mindig csak bitorolja, de gyakran képviseli is. Ezt az erélyes lélek tudja, 's azért nem vonakodik szólni is arról, a' mit tenni kész volna, ha kell vagy lehet. Ez így van emberileg. „Néma gyermek szavát az anyja sem érti,“ mondja a' magyar nagyon helyesen . . . Cordelia aetheri természetében, mely a' szószaporitástól, mint gyöngé virág a' kelletlen érintéstől, borzad vissza, büszkeség is van, melyet, midőn atyja szólítja fel őt beszédre, nincs helyén gyakorolnia. Egyébiránt a' mily jónak és erélyesnek tűnik fel máskülönben Cordelia, halálát mégis édes sajnálkozással fogadjuk, melyről saját szemeinkkel bizonyosokká lenni megnyugtatóbb érzés, mintha továbbra is életben maradv tudnánk őt, miután meggyőződve vagyunk, hogy e' lény inkább mennybe angyalok közé, mint a' földre emberek közé való. — Regan és Goneril felől legfőbb kérdésül azt hozhatni föl: valjon melyik hálátlanabb és rosszabb a' kettő köz-ül? . . . Azonban sokra terjednénk, ha egyenként vennénk e' remekmű személyeit vizs-gálat alá, miután kitűzött szándékunk, csak röviden szólni az egész felől. — S h a k s p e a r e udvari bolondai nevezetesei; köztök egy sincs olly nagyszerű 's tragikai hatást gyakorló, mint Lear udvari bolondja; világos értelem, mely ke-délyesség és urához föltétlen ragaszkodással vonzódo szív bélyegzi őt.

Ohajtanánk, hogy a' mi időt nemzeti színházunk személyzete idegen színművek betanulásában tölt, azt leginkább remekművek meghonosítására fordítsa. Ha a' 'nemzeti' színház nem teszi meg e' lépést a' különben sem magas lábon álló izlés terjesztésére, úgy nem tudjuk, honnan várhatunk jót e' tekintetben?

V a s A n d o r.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

EGER, jan. 13kán. Az itteni jogászbál tegnap nagyszámu közönség által látogat-tak. Ifjaink közül néhányan ugyan zrinyit vagy atilát öltöttek; de bizony na-gyobb része frakk- és ehhez hasonló leppenyűkben lebegte el a' csinos körtánczot. 'S ezt látni nekem igen fájt. Magyarhon közepén, épen akkor, midőn a' nemzetiség iránt úgy forrnak sziveink, mint szüret után egy-pár héttel a' bor, midőn minden ajak a' honi ipar emelését pengeti, midőn csinos dámák parasztszekéren vágatnak végig utcáinkon, hogy legyőzzek valahára vádló lelkiismeretöket, mely eddig honiatlan-ságuk miatt emelte föl szívökben kígyófejecskéjét: ekkor egy nemzeti ünnepélyen francz vagy német ágashogas öltönyben látni magyar ifjainkat — igazán szomorú dolog! A' mi egyébiránt az ifjak udvariasságát illeti, erről minden jót és szépet mondhatok.

Messze ismeretes az egri diákság betyárságairól; 's e' vélemény róla tán nem volt egészen alaptalan ekkor; de hála a' kor nemtőjének, megszállta már ifjaink szívét is a' szellem hatalma és simák, tudomány – szeretők és emberbecsülők kezdenek lenni. 'S ezen nagy különbség deákjaink közt, 's művelődésük e' szerencsés emelkedése táncmulatságukban is dicséretesen feltűnt. Az egri hölgyek, a' mennyire szép arczezal, sima képpel, lángoló szemekkel 's kaczer tekintetű alkattal áldattak meg a' természettől, annyira nem ügyes nagyobb része az öltözetválasztásban. Szép a' kelme 's szépen simul tagjaikhoz, de mi haszna — a' színvegyületben nincs összhangzat. Voltak azonban néhányan igen szépen öltözködne, kivált azok, kik honi kelmékben díszlegetek. — Biz' isten, ha kinyílnék még egyszer szívemnek beroszdásodott lakatja, csak olly hölgyet fűznék körül szerelmem tengerérezetével, ki magyar öltözetet visel . . . Az egész táncmulatságnak egyedül az a' hibája volt, hogy sokan gyűltek egybe. Hej, ha illy nagy számmal sietnénk egyéb üdvös intézeteket is pártolni! x.

KESZTHELY, jan. 14-kén. Mi nem nagyvárosiak, vezérfáldya gyujthatási erő hiányában, örömmel fogjuk fel a' sugárokat, melyek a' magosból áradva le, keblünk hamy alatt rejtező parázsát föllobogtatják. — Keszthelyről írom kegyednek e' sorokat, honunk legregényesebb vidékéről, hova a' vándor, ha jő, 's látja a' megénekelt várkoszorúta tetőket, a' nektárt öntő gyönyörű halmokat 's aranykalászu téreket — 's látja ezek alatt a' haldús Balatont, e' dicső kép kiegészítésére oda önlve, saját nagyszerűségiben hullámsani: lehetetlen, hogy így ne kiáltson fel a' költővel: „öszve gyűlt e' kedves tájra minden, a' mi boldogit.“ — De valamint minden gyönyör perezekhez 's órákhoz van kötve, 's az emberi szív a' mindennapin tul sovárog, ugy mi is megszokánk már e' természetadta dús élvezetet, 's nagyobbserű események hiányában, örömmel várjuk a' telet, melly helybeli 's vidéki szépeinket táncvigalomban összesíti. Tartott is táncvigalom városunkban folyó hó 13-kán; — és mi szerencsések valánk ott egy nem nagy, de szép hölgykoszorút üdvözleni, melynek minden egyes virágait honi kelmékből készült öltönyök díszesíték, 's örömtől dagadván keblünk, magas élvezettel minden illy hölgyben a' honi iparnak egyegy nemtőjét látók. Illy bál nyujthat csak valódi élvezetet a' honfinak olly nők között, kik befoglalják érzelmeikbe a' szeretett hazát, 's hiven ápolják a' honi iparnak azon csemetéjét, melyből idővel egy fát várhatunk, a' jólét 's boldogság gyümölcseit termendőt. — Szépek vagytok, honom leányai, csillogó drága kelmék nélkül is, ha kebleteken magasb honszerem virágai virulnak fel, viseljétek hát e' kelméket állandóan a' honért és ne divatból; és szeressétek a' divatot a' kelmékért, melyek honunk termékei. Igy szivetek olly drágakő leend, melly nemcsak pillanatnyi tűnő sugárokat kölcsönöz, hanem naphoz hasonló tüztengerré magasul, melly jótékonyan melegít és fényt áraszt, de nem vakít.

365 *).

VERŐCZE, jan. 16. A' legközelebb mult hóban báró Forray-Brunsvik Júlia asszony ó excja helységünkön keresztültazandó, az éjt szegény házámnál tölté. Több tárgyszeretet tanusító, és ritka nagylelkűségét jellemző tudakozódások közben ó excja a' népjegyzők sorsáról is támasztván kérdést, elég elkeserültséggel valék kénytelen nyilatkozni, miszerint — részint csekély jövedelmünk, de leginkább törvénytörő ingatag állásunk miatt — sorsunk igen is mostoha levén, hogy a' bizonytalan jövedőnek némikép nyugodtabb lelekkel tekinthessünk elebe, meggyénk kekkői járásában, lelkes

*) Másik levelezőnk ugyan e' tárgyról írván, levelének végsorait véljük csak ide igátandóknak: „Mig mi mulatság mellett a' közjóért buzgunk, — így szól a' tudósítás — addig Izrael néhány méltatlan fíjai kartondarabkákat levelekbe zárva küldenek külföldre, mi végre? el lehet gondolni. Az idegen kelmék megérkeznek, 's miután par napig sötét helyen tartatnak, mint honi a' látnak napvilágot; 's t. b.“

főbiránk bölcs igazgatása alatt, jegyző- és tanító-nyugintézetet alkottunk, melynek rendszabályai egyik példányával szerencsés valék ő exejának kedveskedhetni, mit a' nagyilekü urhölgy feltűnő örömmel fogadván, alaptőkének szaporításához azonnal szép öszveggel járulni kegyeskedék. — Reggeli 8 óra után ismét távozék a' magas vendég, maga után hagyva szivemből soha ki nem irtható nagybecsű emlékét. — Tegnapelőtt a' váci járásbeli jegyzők nyugintézete alaptőkéjének növelésére Vácson a' „Curia“ vendéglő díszes teremében sorsjátékkal egybekötött tánczvigalom tartaték. Belépti díj 40 kr., sorsjegy ára 20 kr. volt pengő pénzben. Mintegy 214 belépti, 's közel 800 sorsjegy fogyott el, miszerint, a' tett költségek levonása után is, szép öszveggel szaporodék az alaptőke; miért ez üdvös intézet ügyében fáradozó lelkes főszolgabíró P. E. és F. J. r. esküdt 's intézeti igazgató u. u. bense meggyőződésük mellett nyilvános hálaköszönetre méltók. A' tánczvigalomra igen díszes vendégkoszorú jelent meg, kiknek nagyobb részét vidékiek tevék. — A' kellemes hölgyfűzér, minden kártékony pazarfénnyt mellőzve, többnyire egyszerű csinnal vala öltözve, és ők mégis olly szépek, olly bájolóak voltak, főleg akkor, midőn picziny lábacskáikkal nemzetit lejtének. — Ugyanezen vendéglőben „nemzeti casino“ czím alatt egy újdön kifestett ugynevezett terem nyitatték, kisebb a' czím „Társaskör“re változott, melynek főfeladata a' téli unalmas órákat, hasznos olvasás-(?), különféle mulattató játéknemekkel megrovidíteni 's minél több nemzeti dolhánt felfogasztani. Tagjai többnyire magyarok, de mivel találkoznak ollyanok, kik még nem tudnak jól magyarul, ezek kedveért a' tekeasztal vagy preference mellett a' magyarok is németül beszélnek. Lássá, szerkesztő ur! milly igazságtalan a' világ: a' magyart többnyire szeretetlenségről és saloniatlanságról vádolják, pedig tulajdon honában is kész mások kedveért idegen nyelven beszélni!! — Apropos! A' tisztelt Társaskör az „Életképek“et is olvassa — azaz: olvasná — ha privátházakhoz ki nem adná; magam is szerettem volna egyszer bele tekinteni, de azt mondták: hogy valaki elkérte, majd ha visszahozzák, olvashatom; — köszönöm szépen!

Árvay József.

H I R L A P I M É H.

T. szerkesztő ur! A' hirlapolvasás régóta kedvenczszórakozásom, 's mondhatom, második természetemmé vált. Van egy ismeretes német-magyar írónk, kiről példabeszéddé lön, hogy maga előtt a' beiratlan papirt meg nem szenvedheti 's irdühe nem hagyja nyugodni, míg be nem firkanthatja: én ennek épen ellenkezője vagyok; én az írott vagy még inkább nyomtatott papirt nem szenvedhetem meg magam előtt, 's ha még falatnyi is, meg nem állhatom, hogy szemeimmel legalább végig ne fussak rajta. Illy ember több is van a' világban, mondja ön, 's bizonyára egyikének tart azon jámbor hirlapbetűzetők közül, kik kávéházak- 's casinókban együlőhelyben valamennyi lapot, ha még annyi volna is, czimbetűjétől kezdve a' nyomtatás helyéig, a' legbírkaibb türelemmel, lelkiismeretesen és pontosan végigolvasnak; vagy ellenkező esetben azon gödénytermészetű újságfalók egyikének, kik mohó kapzsisággal röfnyi kortyokban nyelik a' lapok tartalmait, 's kik „hétmérföldlépő“ pillantásaikkal könnyebben es hamarabb végig surrannak egy-egy lapon, mint a' legdühösebb galopp-táncos a' pesti redout-terem sima padlatán; — de csalatkozik ön, ha akár egyik- akár másiknak hisz engem: mert épen ellenkezőleg az a' bajom, hogy, bármint szeretek olvasni, soha egy oldalt sem birok folyvást és megszakadás nélkül végigolvasni. Ollyan vagyok, mint keeske a' esalitoshán; minden viruló lombocskánál, zöld levélnél megállapodom, hogy magamnak leszakasszam, minden bojtortánban 's kulláncban meg-

akadok, akaratlanul is megbotlom; itt megállok, ott gondolkozom, most észrevételeket teszek, majd ötletem jönnek, 's tudja manó, mi mindent elgondolok. Csak toll és papíros kellene néha, 's minden hirlapból egy-egy új hirlapot írhatnék össze. Illy gondolatok szálltak meg újra e' napokban is, 's erősebben, mint valaha, midőn e' folyó újévi hirlapjainkat átlapozgátam, — mit gondol ön? nem lehetnének-e efféle jegyzetekből pár tűrhető hirlapi czikkecske, egy-egy érdekes egyveleg, asztali vagy estélyi társalgásra alkalmas beszéd tárgy, szóval: egy állandó rovatocska ön becses lapjában? Ha igen, úgy csapjunk fel: ön nekem azt hetenként kiküldi falusi magányomba (hála istennek, hogy nem olly messze esünk Budapesttől), 's önnek minden héten egy kis szemelvényt nyel szolgálók méhei kiröppenéseimből, kisebb- 's nagyobb, a' mint t. i. parlagon vagy virányoson viend utam, a' mint méz- vagy viaszból tállalandok többet az érdeklett lapok virágtöléséreiben.

Kezembe vevén ez újévi első számokat lapjainkból, először is azon feltünő, nem tudom, minek nevezzem, furcsaságon (pedig Széchenyi elégszer figyelmeztete már bennünket, hogy ne cseréljük föl a' szerepeket) akadtam meg, hogy a' négy politikai pesti lap közül ez 1845-ki első számaikban egyik egy regény nyel, kettő pedig versekkel köszöntö be (kivételt csak a' Pesti Hirlap tesz); tehát politikai lapjaink poetizálni kezdenek: míg a' szépirodalmiak napról napra jobban poetizálnak. Ismét egy átalakulási symptoma! de melyről nem tudnám hamarjában megmondani, kórjeléül vegyük-e inkább, vagy egészségi csirájaul állapotunknak? mert vagy azt mutatja ez, hogy a' politikai sajtó annyira elveszté maga vagy legalább érdekessége iránti bizodalmát, hogy a' költészet- 's belletriában, melyet eddigelé annyira felvállról nézett, általán szövetséges társat keres; vagy levetközve pedant szűkeklúségét, átlátja, mikép ezen általa annyira lenézett 's kicsinyelt költészet mégis hatásos 's bizony nem kis tényező az élet- és irodalomban, 's most azt illő és kellő jogai, helyébe visszaiktatni törekszik. Annyi tagadhatlan, hogy politicánk legújabb időben, mióta politicusaink nagyrésztét bizonyos poetai fellengés fogta el, meglehetősen ernyedni, belletriank ellenben, mióta költőink 's szépiroink az ábránd- és ideáltól mindinkább az élethez, a' valóhoz fordultak, igen szilárdulni 's lépésről lépésre nagyobb jelentőségre kezd emelkedni.

Második különösség, mi ez átnézetnél felőlött, az a' temérdek újévi kíváнат és köszöntés, mely e' számokban van; csaknem valamennyi lap, ha főczikkében nem is, legalább feuillettonjában teszi illő, alázatos bókcskáját az újévnek, a' Honderü szinte kétfélekép, versben is, prózában is. Csakugyan hatalmas tekintély lehet, gondolám, egy illy újév az újságírókra nézve, kik különben rendszerint semmi tekintélyt nem szoktak ismerni, az újév előtt mégis mindnyájan, kivétel nélkül, meghajolnak, — elhiszem, mert bármilly híres írói tekintélytől legfőlebb cikkeket, de az újévtől előfizetőket várhatnak. Különben ez üdvözlések sokaságának az is lehet oka, mert mi magyarok mesterek vagyunk a' szóban és szép beszédben 's kiváltságos urai az ohajtások és remények országának.

Harmadik, mi ez újévi lapok első számait jellemzi, azon örvendetes fordulat, melyet pesti politikai lapjaink, mintegy összeszólalkozva, az irodalom 's névszerint ennek egyik főképviseelője a' magyar tudós társaság ügyei felé vettek, mely vajha ne maradjon ez egyszeri felszólalásnál 's folyvást olly meleg és egyetemes legyen, mint e' kezdet. Tudományos és tisztán irodalmi lapok, mint a' tapasztalás fájdalmasan bebizonyítja, még nem birnak nálunk olly nagy közönséggel, hogy önállóság nemhogy fényesen, de csak tűrhetőleg is (nem az írók — hanem a' pártoló 's előfizető olvasók részéről) fenállhassanak; a' nagyobbára szépnemnek szánt divatlapoktól ellenben valódi áldozat volna kívánni, hogy illy komoly tárgyakkal foglalkozzanak, midőn, mint szinte a' tapasztalás bizonyítja, olvasóik nagyobb része eziránt óvást látszik tenni: nem marad tehát egyéb hátra, míg a' fontos ügy vagy külön közönséget nyer vagy a

szépirodalmi lapok közönsége komolyabb igényekre nevelkedik, hogy nagy terjedelmű 's vegyesebb, komolyabb olvasókkal bíró political lapjaink tárgyalják minél bővebben 's minél gyakrabban az irodalmat, 's annak kivált tudományos, komolyabb ágait, mi alkalmasint háladatosabb, gyümölcsözőbb 's körukhöz megfelelőbb volna, mint a' belletrizálás, melyet, mint már fölebb emlitém, szinte elkezdének, 's melynek négy közül hárman nyiták meg hasábjait a kkor, midőn azonkívül három kizárólagos szépirodalmi divatlappal bírnak, hogy a' határozatlan, Társalkodóról ne szóljunk, mely szinte minden egyebet tárgyal, csak az irodalmat nem, vagy legalább igen gyéren és kényelmesen. Csekély véleményem szerint pedig éppen e' lap volna, már encyclopediai alapjánál fogva is, erre leginkább meghíva 's valóban csudálni lehet, hogy a' Jelenkor kiadója e' jó alkalmat, most, midőn az Athenaeum után egyetlen tudományos-irodalmi lapunk, a' Tudománytár, is megszűnt, meg nem ragadta még, mit a' már magát is fentartó political Jelenkor mellett minden legkisebb kockáztatás nélkül akárkinél inkább ő kisértethet meg legbiztosabban.

Nem olly lényegesek a' szerkesztő-és alakváltozások, miket néhány lap szenvedett, így p.o. a' Nemzeti Ujság, mely csaknem minden évvel váltogatja szerkesztőit, ismét új szerkesztőt váltott, ki fölé a' lábra-kapott legeslegújabb divat szerint még egy „igazgató“t is szükségesnek velt helyeztetni. A' magyarnak tehát már három hirlap-igazgatója van, de azért azt, hogy mi különbség legyen egy igazgatott és csak amugy szokás szerint szerkesztett lap között, azt még eddig semmiből sem vehettük ki. Annyi igaz, hogy a' két igazgatott lap, ha másban nem, egyben igen kiválik a' többitől, t. i. szerkesztői változásban, mintán a' Világból lett Budapesti Híradónak is már legalább vagy nyolczadik szerkesztője járja.

Ez utóbbi hirlap nemcsak a' védegyeletnek, de a' belletriának is hadat üzent, 's a' versenyt, mint tudjuk, Jósika Miklós „Akarat és hajlam“ czimű regényével 's Bajzának egy versével „A' királyhoz“ meg is kezdte, 's ugyancsak derekasan futja. De hogy a' költők e' nagyuri kegyért, miszerint egy political lap meggyéjébe felvételre méltattatának, magokat valahogy el ne bízzák, mindjárt a' jan. 10-ki számban egy jókora frieskát kapnak a' szerkesztőségtől, nehogy valamikép azt gondolják, mikép ők is olly emberek, mint más. Fölvétetik t. i. Pulszknak az „Allgemeine“ből egy czikke, melyben a' védegyesület népszerűségének erősítéseül többek közt az is felhozzatik, hogy a' részvényesek közt „az ország legnépszerűbb férfijait, az alsó 's felső tábla legünnepeltebb jelességeit, a' legnevezetesebb írókat 's legjobb költészeket láthatni.“ Erre a' szerkesztőség, t. a' B. H. szerkesztősége, felkiált: „Milly gyönyörű erősség egy iparemelési vállalat mellett, hogy abban a' poeták is részt vesznek!“ Csináljatok bókocskát, hazám költői, a' Budapesti Híradó szerkesztőségének! Mintha bizony a' poetákból 99 menne egy latra 's forintja, melyet egy-egy hazai iparczikk megvédésére kiad, nem állna szintugy 60 krajczárból, mint a' tisztelt hirlapigazgató forintja.

Vége a' Pesti Divatlap és Honderü — majd azt mondám — pipát cseréltek, pedig ez, mint egymás ellenében állásukból látszik, aligha fog valaha megtörténni. Az egész csere abban áll, hogy köntöst cseréltek: a' burkonyos Honderü kibujt köpenyéből, a' póre Pesti Divatlap pedig belebujt 's köpenyt öltött. Nem szeretném ugyan, ha a' hirlapokat is, mint az embereket, ruhájok után itélné, becsülné meg a' világ, de mégis az Életképek derekasan beült rózsaszínű burkonya, 's a' Pesti Divatlap honi kelméü festetlen köpenye mellett, a' Honderü mégis egy-kissé aligha meg nem fázik.

'S most isten önnel, jövőre majd részletesebben, 's akkor majd a' pozsonyi 's erdélyi lapok virányát is belécsatlom vándorlásimba, 's itt-ott, ha reá érek, a' helybeli német lapok határaiba (vagy ha tetszik, ilosába) is be-beröppenendek. 'S most, hogy

kiki lássa, ki vagyok, mi vagyok, kinek kivel van dolga, hiv arczképben, még pedig egész életnagyságomban iktatom ide magamat:

D I V A T.

Itt van tehát a' rövid 's olly sopánkodva várt farsang, 's a' tánczvigalmak szaporodnak, 's a' divatra nézve végre kitűnt az általánosb szokás, — ámbár öltözék és disztetés tekintetében soha sem volt szabadabb a' választás, mint épen most. — Nem is látom át, miért nem lehetne e' választás mindig szabad? Miért nem emelkedünk már fel annyira a' divat fölé, hogy rajtunk ne zsarnokoskodjék? Nem válhatnék-e divattá, semmi divat által nem kényszeríteni?! Oh, igen, csak akarni kellene; de az ember nem mindig elég erős az akarásra. Most, úgy látszik, egy lépés téve van, legalább rövid időre, az általánosítás tekintetében; vannak sima krepp-, himzett tarlatan- és gazéból 's hasonló kelmékből; de főleg szeretik a' szelidszínű selymekelméket, miket még azonfelül csipkéekkel is dúsan felékitenek. Egyáltalán a' csipkéket most nagyon felkapták, mit ugyan nem igen látok egyezőnek a' honi ipart védő eszmével 's törekvéssel. Mert hogyan fogunk honunknak igazán szolgálni, ha épen olly czikkeket kapunk fel divattá, minőket honunk elő nem állíthat? Én ebben legalább kis ellenmondást, vagy épen bujósdi-ajtócskát látok. Mert azt mondani: 'csak olyanból veszek külföldit, miből hazám még nem állít elő készítményeket', — de e' mellett meg épen azon készítményeket nélkülözhetlenekké avatni a' divat ereje által, nem tesz-e annyit, mint készakarva csatornát keresni, mellyen pénzünk külföldre vándoroljon?

A' nőegyleti bál, valamint mindig, úgy most is, igen látogatott vala; az egész divatszertű világ itt gyűlt össze. A' hölgyek selyem- és bársonyban, de könnyű kelmékben is jelentek meg; hajaik virágokkal koszorúzza, vagy csipkéekkel 's tollakkal voltak disztelve, mellyek leginkább csinoska bársony-kalapákon lengedeztek. A' ruhák szabása kevésbé változott. A' könnyű kelméjük többnyire sima vagy redőzött mellénykével voltak ellátva; az ujjak csak kevésbé bőveek; a' szoknya egyik oldalon egyes virággal feicsatolva, vagy mindkét oldalon virágláncz által felkapcsolva vala látható.

A' h o n i bál, kedves Rózám, saját alapkifejezéssel birt; tekintete szokatlan volt; a' szem a' helyett, hogy mindig csak a' párisi divatokat szemlélné, örvendett az ujneműnek láthatásán, mi valóban szép is vala. A' régi öltözetek mintegy sirjokból támadtak fel ez este, — a' szoknyák és a' váll úgy, mikép ősanyáink viselék, 's miket az idő megsemmített. A' XIX-ik század megifjítá ugyan 's módosítá őket, de alakjuk majd ugyanaz maradt. A' ruhák ezen új nemére észrevétlenül 's fokozatosan a' mellénykéek szolgáltak lépcsőzetül. Az ujak felül szűkeek, 's lefelé annyira bővülnek, hogy bokros alsóujj jöhet ki alólök. Engedd el az öltözetek részletesb leírását; az Életképek első száma mellett jelent meg egy kép, melly világosan szemed elé állítja azokat, csak azon különbséggel, hogy a' vállacska színét az izlés határzá meg; voltak fekete, zöld, de főleg vörös bársonyból hattyuszegélyre, vagy szinte ezüst és arany csipkézetre. Igen csinos vala a' kék kartonból készült egyszerű öltözet, fehér mellzettel, 's az olly kedves fehér zsinórokkal. Az így öltözettek igen szerencsés tapintattal választottak hajéket, melly a' ruha igénytelenségének megfelelt. A' fonadékok nyíl tartá össze, szerény diszéül pedig egy fehér rózsza 's fehér csokor koszorúra függő végekkel szolgált. Némelly fiatal leánykáknak két lefüggő hajfonatuk volt, mik-

nek végei nemzeti szalaggal voltak összekötve. Igen bájolóak valának a magyar főköltők különböző színű bársonyból, virággal, sőt arany és ezüst csipkéekkel disztve. E' főköltőkhöz választott sima haj jobban illik, mint fűrtök. Szalag- és virágból álló párta is vala látható. A' férfiak szeretetre méltó előzékenységgel tünteték ki magokat; de hogyan is lehetne ez máskép, hol a' nőket honi öltözetekben látnak pompázni, 's fel kelle tenniök, hogy az öltözet alatt hazai érzelmű szív is dobog! Kevés kivétellel mindnyájan igen csinos atilákat viseltek. A' tánczok különfélék voltak: — volt két keringő is, mazur és francia négyes.

Ezt jegyzem fel farsangunk piperéiről 's külsőségeiről, kedves Rózám. A' titkos viszonyokat jelenben, a' terveket 's kilátásokat jövőre még senki sem tudhatja ki, erről majd az idő megtanítand minket. Csak látni kell ezen tánczkedvű világot, milly elégedett és boldog a' jelen élvezetében, melly édent ígér neki! — ezen ártatlan bannattalan deli lényeket, kik olly vidáman élnek le napjaikat! Ők nem is gyanítják, hogy röpke örömeik nyeresége nem egyéb a' boldogság egy álmánál, mellynek olly szívesen engedik oda magokat; nem gyanítják, hogy az éber állapot messze tiltja a' boldogságot, 's csak az arra czélzó vágyódást hagyja a' kebelben; nem gyanítják, hogy a' büntetés, mivel csak bátorkodtak illy álmot álmodni, egész életökre kiterjed; 's az: vigasz nélküli szívaszály! — Oh, igen, a' fiatal lénynek mulatni kell, a' fiatal szívnek élvezni kell — : de ha a' szívben untalan korbácsolják egymást e' felizgatótt érzelmek — : oh, akkor nem is következhetik más, mint szívaszály. Azért őrizkedjenek a' fiatal boldog lények: hogy oda ne engedjék magokat tán kelletnél korábban felzaklatott érzelemviharoknak, vagy igen igen merész 's képzelt egekben szárnyaló álmoknak!

Nem sokára hirt veendesz, kedves Rózám,

S a r o l t á d t ó l.

MIHIRBUDÁN?

— Mult vasárnap, reggeli 10 órákor, a' m. academiai termében igen szép gyülekezést lehete üdvözölni az ikerváros tudós férfainak, kik dr. Schedel Ferencz urtól a' végre hivattak össze, hogy külföldön utazó hazánkfija Reguli Antal ügyét előmozdítandók, egyesületet alakítsanak. Miután az academiai titoknak lelkes szavakkal festé Regulinak hazánk nyelve körül annyi bajok és akadályok közt ernyedetlen buzgósággal folytatott buvázkodását, 's elmondá, mikép az academia, melly eddig részint önerejéből, részint kebléből tett felszólítások által, pénzbeli segedelemmel pártolá nevezett hazánkfiját, ezentul nem képes többé őt e' tekintetben gyámolítani: vitétták a' módok, mellyek szerint segíteni lehetne a' már nemcsak honunkra dicsőséget árasztó, hanem egész Európára nézve nagyfontosságúvá válandott ügyön. Szó volt két évre alakulandó egyesületről, mellynek tagjai kötelezzék magokat e' nemzeti érdek előmozdítására mindent elkövetni, mi tehetségökben áll 's mit körükben, mellyben forognak, tenni lehet. Titoknak ur igen bölcsen és czélszerűen ajánlá a' kisebb (tiz pgő krajezárnyi) adományokat, mikből emléket nyertek Némethon babérhősei Schiller és Goethe és másutt mások is; szóba hozatott továbbá egy „Reguli-könyv kiadása”, mellyben közremunkálásra fölhívandó jelesebb íróink elmevirági közt Regulit érdekes 's mintegy hét ívet betöltő levelei az ezekre vonatkozó academiai tudósításokkal közölthetnének 's melly vállalat azon oknál fogva is szép sikert reméltet, miután a' „Kliegl könyv” közel e z e r, a' legujabban kiadott „Aradi vészlapok” pedig, a' legpompásabb kiadás mellett is, mintegy h é t s z á z pgő forint tiszta hasznót jövedelmeztek; ide lehetne végre számítani a' két év folyama alatt adandó néhány nagyszerű hang- és szavalási versenyeket, színi előadásokat, hazánk lelkesb főpapjaihoz 's tetselősb fő-

raihoz intézendő felszólításokat, 'stb., 'stb. — Ezután a jelenvolt 26 tagok aláírás útján magokat egyesülteknek nyilatkoztattván, az alapszabályok kidolgozása 's némely előleges intézkedések rendezése végett id. Schedius Lajos, kir. tanácsos elnöklete alatt következő tagurak nevezettek ki: Császár, Fogarassy, Kállay, Peregrini, dr. Saphir, Schedel, Szilassy, jegyző Irinyi József. — Koszorúruza ohajtott siker ezen hazánk dicsőségére keletkezett társulat fáradozásait 's adja isten, hogy — midőn édes anyai nyelvünk ügyét oly bajnokilag tudjuk és tudtuk védeni — meg ne feledkezzünk azokról, kiknek annak dicső kifejtését és terjesztését köszönjük. — Az egyesület munkálatait, mint különben is annak egyik serény tagja, legnagyobb figyelemmel kísérendvén, e' dicső ügy pártolására minden igazkeblű honfiut bizodalmasan felszólítunk. A' legesekélyebb, e' szent czelra szánt, adakozásokat az egyesület nevében hő köszönettel fogadván, azokat lapjinkban időnként közzétenni hazafiai kötelességünknek ismerendjük.

— Ugyanaz nap reggel tíz óraker tartott Pesten az archaeologiai 's historiai egyesület első előkészítő ülése a' természettudományi társulat teremében, Kubinyi Ágoston urnak, a' nemzeti museum igazgatójának, időközi elnöklete alatt. Minthogy Erdély már életbe hozott egy illy intézetet, elhatároztatott, egyelőre az alapszabályokat kidolgozni, azokat aztán az erdélyiekkel közleni, 's viszonyos egyezkedés után egy közös magyar-erdélyi együletet alkotni egy pártfogó alatt és egyenlő alapszabályok mellett, de két szakaszban, melyek mindenike saját elnökkel 'stb. birand. — Ez egylet czelja a' honi régiségtudomány minden ágaiban, a' hazában található vagy a' hazát általán érdeklő emlékeket illetőleg a' legrégebb kortól a' mostaniig, munkásan hatni, azokat összegyűjteni, lefejtetgetni 's fentartani, legyenek azok akár szorosan véve archaeologiaiak, a' főtészet, szobrászat, építészet művészeit vagy egyéb tárgyakat, u. m. edényeket, fegyvereket 'stb. érdeklők, akár szorosan történetiek, 's a' pénzek, pecsétek és czimerek, valamint kéziratok és egyéb történeti források felett felvilágosítók. — Kinek csak némileg van fogalma a' régi művészetről és tudományról, 's tudja, miszerint honunk több más országok felett még folyvást eléggé gazdag az illy történeti emlékekben, melyek azonban nagyon is gyakran mellőztetnek tudatlanság, vagy megcsónkittatnak sajnálandó vandalismus által, vagy néha egészen is elrontatnak: az olyan bizonyosan átlátandja az illy egylet hasznát, mi által egyedül lesz lehetséges, olly sok, még a' föld gyomrában rejlő, valamint a' Magyarhont olly gyakran pusztított háborúk viszontagságaiából még megóvott tárgyakat összegyűjteni, leírni 's megőrizni, 's miután az egylet évkönyvet is szándékozik kiadni, mindazokat a' közönség tudósítása 's honunk ismeretetésének terjesztése végett nyilvánosságra is hozni.

— Buda gözös mult szerdán kezdé ismét szokott járását Pest és Óbuda közt, mi igen nagy kényelem az — óbudaiakra nézve. — Egyébiránt áldott jó időnk van; majd kis fagy, majd nagy sár: ha tavaszra sok betegünk nem lesz, az időt bizonyosan nem lehet okozni.

— A' szokott átszállításoknál révszuraimék a' pénzkiesikarás uj módját találták fel. Ha egy jobb öltözetű uri ember első talált a' csónakba lépni, ezt azonnal eleresztik 's szélsébséggel viszik őt át a' Dunán: a' tizedik sem protestál ezen kitüntetés ellen, hanem zsebébe nyul 's a' magánykitüntetés díjt egy pengő huszassal megfizeti, semhogy protestatioja által még gorombaságoknak tegye ki magát. Azért tehát a' jobb kabátosoknak azt tanácsoljuk, hogy ne kívánjanak mindennit elszökenni, hanem engedjék inkább, hol zsebök veszedelemben forog, az elsőséget szegényebb embertársaiknak.

— Emlékezzünk, mikép ezidei második számunkban a' nemzeti casinói bálokra nézve azon ohajtást fejeztük ki, miszerint ott inkább egy tánczvigalom se legyen, semhogy azt nemzeti szellem át ne lebegje: most örömmel mondhatjuk, hogy a' mult

szombati első vigalom, hála lelkes és lelkesítő ifjainknak, tiszta magyar typust hordozott magán. — Előre, hazám nagyreményű fiai; szeretjük mi, ha kissé zajosak is, e' nemzeti vigalmakat: annyi avas előítéleteket és feszes korlátokat lehetetlen a' legnagyobb csendességben lerombolni.

— A' tegnapelőtti igen fényes, kör'i bálnak a' f. hó 29d. tartandó jogászbál méltó követője leend. Mint halljuk, nők és férfiak jobbadán honi kelméü és szabásu ruhákban fognak megjelenni.

— Pesten az újépület előtti tér s ét ány nyá fog átalakítani jövő tavaszra: Budán pedig ugyanez időre hihetőleg vasöntő gyárunk lesz. Az ispotály-utczában szándék azt felállítani, 's mihelyest a' telek iránti alku megkötötték, az építéshez hozzálátndnak. Mozgunk bizony, még Budán is!

— De Cau Mari kisasszony, műntazást teepdö, színházunkat elhagyá. Mint halljuk, Olaszországba szándékozik — Nyitrán keresztül. — Lendva yné egésze már egészen helyreállott: beh, jó lesz ismét jól adott drámákat láthatni!

— A' pesti szegénygyermek kórházi intézet jövő martiusban ujonan épült lakába, az ősz-utczában, fog költözködni; ugyanakkor nagyszerű ünnepélyel menend véghez az alapkö letétele is, melyre ö cs. kir. fensége Mária Dorothea, országunk nádornője, mint az intézet magas pártfogónéja, fölkérte, azt legkegyesebben elvállalni méltóztatott. — Örömmel jelenthetjük, hogy a' részvét ezen üdvös intézet iránt mindinkább növekedik, 's ámbár ritkábban olvashatni felszólításait nyilvános lapokban, — jelszava t. i. keveset szó lani, többet tenni, korunk jelszavával épen ellenkező levén — mégis alig mulnak el hetek, hol ez intézet javára nagylelkű emberbarátok által adakozások nem történének. Legujabban ö cs. kir. magassága, Söfia főhercegnő, földvarmesteri hivatalának utján száz p.ftot méltóztatott az intézet választmányi elnökéhez Máhr Antal urhoz, kinek Flamm Károly őrnagy és intézeti gazdával együtt, mint hivatalosan kiküldötteknek nem régiben azon szerencse jutott, könyörgő-levelök az intézet nevében ö főhercezségének személyesen benyújthatni, azon legkegyesebb nyilváníttal küldeni, miszerint a' nevezett jótékony-vállalat ö főhercezségének legmagasabb tetszését és pártfogói kegyét megnyerni szerencsés volt. — Illy magasról tündöklő példák buzdítólag hatnak azontul más emberbarátokra is. Emlittem Flamm őrnagy ur fáradhatatlan buzgalmának köszönni, hogy az ujonan épült lakház szoba- és konyha-butorainak nagyobb része jótékony adakozásokból álland, máris a' lakatos- és asztalosczéh több munkát ingyen bevégezni, 's némelly szükséges konyhaszereket adományozni ígértek; így Schültz József, rézműves, félakós üstöt, Berghofer vasáros pedig rézfazekakat 'stb. ajándékoztak; szóval: az intézet iránt soha nem csüggedt, hanem mindinkább növekedő részvét legörvendetesebb jele annak, hogy jótékony hatása és czélszerű működései hazaszerte elismertetnek, 's csak ezáltal lehetséges tömérdek költségeket földözni, mik az illy fényesen működő intézet fentartására fordítanak. — Előre figyelmeztetjük a' testvérváros igen tisztelt közönségét azon nagyszerű előadásra, mely a' böjt elején az intézet javára nemzeti színházunkban terveztetik, 's érdekessége végett rendkívüli látogatottságra fog számíthatni.

— A' nemzeti színháznál változások történtek az igazgatóság körében, miről bővebben máskor.

— Megjelent a' magyar titkok 8d. füzete is; a' 12d. és egyszersmind utolsó füzet a' közkedvességű munkából martiusban fog megjelenni. Ezt ugyanazon kedvelt szerzőtől egy nagy humoristicai regény 'Napjaink' czim alatt szinte füzetekben fogja követni.

INCSELKEDÉSEK.

— A' jó ügy elleni ellenszenv olyan, mint a' koppantó; neki-nekiesik a' gyertyának 's egyet csip belőle: de a' gyertya azért csak világosabban ég; — a' mit pedig a' csipegetéssel a' maga számára nyert, nem egyéb k o r o m n á l.

— 'Ruha nem teszi az embert' — régi közmondás. De mi ennek már nem vagyunk barátjai, — hihetőleg, mert régiség. Főleg pedig a' nőnem iparkodik e' régiség kiirtásán. Nem csuda: az asszonyok mindig jobban szeretik a' fiatalságot, mint az — óságot. Ellenszerül tán meg kellene változtatni a' közmondást így: 'Ruha nem teszi az asszonyt.'
N e y.

— Nem mindig kedvesen cselekszik, ki kötelessége szerint cselekszik: gyakran rossz jutalom követi a' legpontosabb teljesítést.

— A' legjobb tánczosok néha a' legrosszabb férjek; és a' legjobb tánczosok n ő k ? . . . .

— Beh szerencsés némelly ember, ki magába szerelmes . . . nem kell tartania vetélytársától.

— Az elpirulás sok hölgnél látogató — soknál búcsu jegye az átanlanságnak.

— Egy elméncz keményen kikel azon állítás ellen, mintha minden rosznak a sz sz on y volna az oka: 's ezt inkább a' férfiakra hárítja, miután már Ádám ide adá oldalbordáját az első asszony alkotására.

— Nem tanácsos a' hölgyet kérdezni évei száma után: mert tavaszi virágok ök, melyek nyártól és ősztől remegnek.

— A' házasságban gyakran szembekötösdit játszanak: az, kinek szemeit bekötik, többnyire — a' férj.

— A' szilaj keje megmérgezi a' kedélyt: darázsok dongják körül a' legépebb virágot is.

— A' ki másképp gondolkozik, mint a' tömeg, annak bátor esze, ki megmondja, a' mit gondol, annak bátor szíve van.

— Nem azért kell félni ellenünktől, mert hatalmas; hisz a' leggyöngébb gyermek is megölhet bennünket.

— Hány tartatik becsületes embernek, mivel még alkalma nem volt, gazembernek lehetni.

— Ha egy okos ember több dőreséget követ el egymásután, arról bizonyosan föl lehet tenni, hogy szerelmes.

— Furcsa, hogy a' régiek asszonyi alakot öltöttek a' gráciákra és — a' furiákra is!
Hyacinth..

I P A R.

Az ember azt szokta leginkább védeni, mije igen kevés van. Az erődös fiatalnak észébe sem jut, kimélni erejét, egészségét: de az aszkóros nagyon vigyáz minden szellőcskére, hogy ne ártson neki; a' gyermek nem is gondol a' halálra: az öreg minden napot, minden órát nyereségül számít be magának. Iparát védeni, az angolnak legcsekélyebb gondja; iparunkat védeni... nekünk földolgunk.

Kicsinyenkint husz éve lesz, midőn Széchenyi fölráza álmunkbul, elmondva nem a' legmézesebb szavakkal, hogy mindenben hátra vagyunk, hogy ez az út, mellyen megyünk, az elszegényedésnek és bukásnak utja. Megrettentünk, és gyógyszerekhez látánk, mellyek hősiek valának. A' szellemet, tudományosságot, nemzetiséget kelle fölébresztzeni, és születtek az Academia's a' nemzeti színház; a' korral haladni kelle!

Honunk természetű ország, és mint ilyen, viendi, sőt szükséges, hogy vigye hosszú időn keresztül főszerepét. Ezt átláták sokan, és alapíták a' gazdasági egyesületet. Ezen egyesület munkálkodik, és jó sikerrel, de miért nem teljessel? Mert fontossága nem ösmerteték el. Urak, mi volt Sicilia Romának, mi Egyptus keletnek, az lehetne magyar hazánk Európának, ha a' mezei gazdaság úgy üzetnék benne, mint kellene. Gabona, bor, gyapju, len, kender, dohány, jó minőségben előállítva, a' mindig tovább népesedő Európában drága cikkekkelé válandanak's jó nyereséget ígérnek nekünk, mit nem szabadand soha felejteni. Szükséges volna tehát a' gazdasági egyesület iránt még nagyobb figyelemmel lennünk, sőt czélszerű volna, megyénkint alakítani főkegyesületeket, képző tanodákkal együtt, hogy végtére valahára földünknek legalább közepszerűleg hasznát vennők.

De ismét az mondaték 's elég alaposan: hova természetni még többet, mikor a' mi van, az sem kel el; mikor nincs emésztő, nincs vevő?! A' termékek ára olly csekély, főleg az alföldön, hogy az ember nem tudja: bosszonkodjék-e miatta vagy nevéssen rajta. Miért természetnénk még többet? — hogy helyet ne tudjunk adni neki? vagy utóbb megköszönjük, ha valaki ingyen elveszi? vagy talán fizessünk az emésztőnek? A' dolgok ilyen állásánál igen természetes vala, hogy körülnéztünk, és kérdezők: mit kell cselekedni? melly uton kell haladni? a' foglalatostkodni akaró kezeknek miféle munkát kell adni?

Hazánk egyik igen jeles férfia az iparra, a' mesterségek gyarapítása-'s kifejtésére vetette szemeit. Megszületett az iparegyesület, létre jött az iparműkiállítás, és látók, hogy mégsem vagyunk olly egészen koldusok, mint gondoltuk; világos lön, hogy olly erők munkások közöttünk, mellyek, ha gyámolittatnak, nevezetes eredményt hozandanak. Uraim, mind megannyi lépcsők ahoz, mi napjainkban az egész haza figyelmét foglalatostkodtatja.

Emberekre van szükségünk, kik megvásárolják, fölemésszék és földolgozzák azt, mit mi természetünk. Ezek lehetnek bel- és külföldiek. Ha a' külföld e' tekintetben eléggé erős fogyasztó lett volna, hihetőleg soká nem jut eszünkbe, fogyasztókat teremteni: de miután láttuk, hogy majdnem zsirunkba fülünk és alig érdemes mozdulnunk, belföldi fogyasztók szükségesekek. Ez annyit tesz más szóval: belföldi ipart kell előállítanunk, hogy természetői gazdaságunk mellett koldusok ne maradjunk, hogy érdemes legyen a' mezeti gazdaságban is haladni.

En ezen fokozatot és lépcsőzetet látom körülményeinkben, melly ellenállhatlanul vezet bennünket az iparvédőegylethez, főleg miután a' francia 's angol szabad versenyi iskola mellett a' német iparvédő iskola tanjai kaptak nálunk lábra. Az volt kérdés: hogyan lehet ipart előállítani? — hisz a' magyarnak csak az jó, mi nem magyar . . dráma, czipő, bor, szivar, keztyű, kalap, szövet, könyv 's még nyelv is. Világos volt, hogy illy szellem mellett semmi vállalatba nem bocsátkozhatni. Hisz tudtuk, hogy a' belföldi készítményeket külföldi cím alatt kelle árulni; különben nem keltek volna. Ez vala nemzeti életünkben a' legnagyobb kórság.

Végre fölébredt, fölkellették a' jobb szellem 's ez hangosan mondá: nem lehet, nem szabad ebben maradni. A' magyarnak kedvelnie kell, a' mi magyar. És szavak hallatszottak, hogy megtértünk tévelygésünkül, hogy a' külföldinek nem adunk elsőbbséget azért, mivel nem belföldi; hogy nem akarjuk mesterembereinket henyéltetni, koplaltatni azért, mivel nem laknak tul a' hon határain. Sőt gyökeret vert azon eszme, hogy teljes erővel pártoljuk azt, mi honi.

Eddigi iparunk csak tengés volt, valamint természetünk is közel járt a' természeti állapothoz: hogyan lehet őket erős lábra állítani? Válasz lön, hogy kötelezzük magunkat bizonyos időre, miszerint csak magyar természetményeket fogyasztunk és magyar iparczikkeket vásárlunk. Ha illy magokat

lekötő fjak számosan találkoznak, valószínűnek mutatkozott, hogy a' baj orvosolva lesz. A' gondolat testté lön, 's az egyesülés megkezdett. Alig vala terv, melly nagyobb részvéttel fogadtaték, 's még nőink is, kik hajdan a' nemzetiségi harcban annyira közönyösek valának, végtére fölmelegültek és pályafutásunkat édesíteni kezdik.

Én az iparvédőegyletet ilyen célbul eredettnék 's így igen természetesnek találom 's nagyon csudálkozom, hogyan akadhatnak olly elszánt ellenei. Benne harcot a' külfölddel nem látok, hasonlólag más népek is cselekedtek. Nem is gondolom, hogy olly rém volna, mellytől a' már erősiparu népek retteghetnének. Mert vagy megerősödik általa nemzeti iparunk 's akkor védelemre nem lesz többé szüksége, vagy nem virágzik föl, 's akkor magunk java parancsolandja a' tőle elállást. Megkísérteni azonban, nemzeti előmenetelünk nemcsak javaslá hanem parancsolta is.

Mit fog szülni az iparvédőegylet, nem tudom, — sikerülend e neki fölébresztetni a' közmunkásságot hazánkban, hogy erősek legyünk gyöngékből, támaszai kormányunknak és védőfala Európának keletészak ellen, vagy nem, bizonytalan: de az való, hogy már is látok jó eredményt belőle. Végre valahára akadt eszme, melly mozgásba tuda bennünket hozni, 's ez nem csekélység, jele, hogy még nem haltunk meg. Közel voltam, hogy kétségbeessem fölvirulásunkról, midőn látám, hogy minden mozgatások csak a' fölszinen maradtak: az Academiának semmi vagy csekély befolyása a' nemzetre, a' nemzeti színház üresen, a' nemzeti irodalom pártolatlanul, szegényen teng. Az iparvédőegylet jeget tört . . és átlépe az alakítás mezejére, nyomban a' gyár-alapító együletet hozván létre. Én azt hiszem, hogy még más szép és jótékony mozgalmak is keletkezendének belőle.

Ohajtanám tehát, hogy minél kevesebb ellenei támadjanak az iparvédőegyletnek, hogy minél többen fogjunk kezét a' nemzeti cél kivitelére, hogy a' csupa aláírásnál ne állapodjunk meg, hanem lépjünk át a' cselekvés mezejére, minél nagyobb munkásságot fejtve ki az ipar és gyárok mezején, hogy nem sokára győzteseknek vallhatván magunkat, a' szabad versenynek mezőt nyithassunk. A' mi kevés pénz van az országban, kívánnám, hogy uzsora helyett iparvállalatokba fektettetnék 's hogy tanulnók meg, miszerint sok kevésből szép nagy összeg állitható elő, és senki nem szegény, ki eszének, kezének 's erszényének hasznát veszi. Utoljára pedig szerény ohajtásom, hogy az iparvédőegylet tagjai vessék szemeiket az irodalom természetnyeiére is, tartásák nemzeti bűnnek, felejtteni, hogy itt is vannak emberek, kik a' baza javára dolgoznak, kikben részint a' szorgalmat, részint az isteni szikrát becsülni kell és pártolni. Mert a' szellem az irodalomban van lerakva: 's ha bár lesz is nemzeti posztónk, vásznunk, pezsgők 's minden, mi a' testnek és testre szükséges, csak a' tökéletlenebb részt bírjuk, míg fölvirágzott irodalmunk nincs. Azért az iparvédőegyletet az irodalomra is, ha bár nem kizárólag, de ápolólag kiterjesztendőnek ohajtom!

V a j d a.

F Ö R É S P Ó R.

TÖRTÉNETI BESZÉLY.

(Vege.)

VI.

Szecsővár egyik legsötétebb börtönében, hol szellőtlen lég penészesíti meg a' falakat, egy kiterített zsupkéven látjuk elnyulni Simont, nyakához kötött sebes karjával 's azon sápadtsággal arczán, melly egyszerre lelki 's testi kínait fejezi ki.

Fogsága harmadik napja volt ez. E' három nap alatt kihamvadt szívéből minden emlékezet, melly szerencsétlen kedvesét gyászolandá; 's egyetlen egy eszme égett csak agyában, a' boszúé, mellynek kivitelét őrzöngő vágyak követelék.

Terveinek eme füzögetésében a' börtönajtó sarkainak csikorgása zavará meg, mellyre fekhelyéből fölegyenesedve, bámult a' nyílás felé. Az ajtó nyiladékan a' napvilág egy kis töredéke csapott be, 's ennek sugárzatánál ismeré meg Simon a' belépő börtönört. Középkoron felül, szikár, de erőteljes férfiú volt ez, ki a' megemésztett 55 vagy 60 évnek fáradalmaait épen nem látszék még sínleni.

Most az ifjuhoz közeledék, 's leültetvén a' zsupágyra, helyet vön mellette.

„Enyhül-e már sebed, öcsém?”

„Ugy érzem, mintha lelkem fájna e' seb miatt 's nem a' test, mellyen vágalott.”

„Gondoskodni fogok, hogy a' test sérelme mihamarább meggyógyuljon. Egyébiránt lelked fájdalmairól sem feledkezem meg, csak arra kérlek, ne rejtsd el titkait sorsodnak, melly, ugy látszik, szegény hugom sorsával van összeszőve.”

„Nincs senki, Bernát bátyámon kívül, kit a' szerencsétlen Judith története érdekelhetne. Mi, hárman vagy négyen, alkottuk a' kis békelakot, hol csendes örömek születtek, 's igaz szeretet 's rokonság virágzának. És e' négy ember szívét egy tör fúrta át, a' gazság töre, mellyet főuri kéjvágy kiszörűje élesített. Te szolgál vagy, bátyám, 's mert nem szabad, alig mernéd gyanítani e' főuri kebelt, mellyben elpusztult szegény családod vérszívó ördöge megfogamzott. És én véletlenül, a' sors különös játéka után, fölzaklaltam rejtekében ez ördögöt.”

„Szavaidnak csak fájdalmát érzem még, de gyanudat nem érthetem; ám, ha ingerelni kívánsz, azt hiszem, e' félvilágos előadással ügyes módot követsz.“

„Nemde, bátyám, unokahuga örülten oltá el életét?“

„Örülten, igen, mert életét önmaga oltá el; de ezen örültséget nem okozhatá közönséges, mindennapi eset.“

„S a' világ nem tud rá más bucsút mondani, mint hogy „meghalt“, a' nélkül, hogy keble templomának ékességeit romladékban látta 's szánta volna. Oh, édes bátyám, ha láttad volna hugod szemeit, mint sírtak azok csak-nem vérkönyeket a' templomrabló által feldult ékességromon!“

„Szörnyűket beszélsz, öcsém; de *Szólj*, folytatd és világosíts fel minél-előbb, mert a' vér kezd lázadni ereimben. Szólj, meggyaláztatott?“

„Igen.“

„S kitől?“

„Nagyságos gerebi Geréb Antal uramtól.“

„S hogy bizonyíthatod mindezt?“

„Mindazon jelek után, melyekben Judith, e' gaz megtámadóját lerajzoló. A' fekete selyem álarcz, melyet a' harmadnapj éj alkalmával urad képen láttam, 's a' karesu termet és palástlepel, melyeket ugyanakkor megzúztam és megszagatték, napfénynél világosabban bizonyíták, mikép Judith meggyalázója 's gyilkosa nem volt 's nem lehetett más, mint nagyságos Geréb Antal uram.“

„Rettenetes!“ kiálta fel Bernát, 's térdeire hajtvá szürkülő fejét, indulata szelétől látszék megrázódni.

Simon élesen tapasztá reá szemeit; keblét dagadni 's egész lényét emelkedni érzé, talán azon öröm miatt, miszerint sérvének Bernát elibe szórt üszkei gyűlekony anyagra találtak. Azután kezét Bernát vállára téve, szólt:

„Bátyám! oh, engedd nekem e' megszólítást: kimondhatlanul jól 's édesen esik az! — Szerencsétlen hugod szelleme sir most könyeidben, miket titkolni akarsz az ifju előtt. Érzem fájdalmadat, mely kő gyanánt örli szívedet. Minden köny, mit most talán titkon hullatsz, híven árulja el részvétedet, mely boszúm parázsló tűzét segíti lobogásra fújni. Szólj, kérlek, nyilatkozzál: szavadtól függ nyugalma az elköltözött szellemnek, mely sírjából kikelve, a' rokonokat álmokból űzi fel.“

„Simon!“ — mond az ör oly tekintettel, melyből illetődött kedély kinyomai valának leolvashatók — tiéd vagyok és a' boszúé, mely ez esetben szüli legméltóbb vértervét. Szólj, mit kívánsz?“

„Bocsáss engem szabadon, 's a' többit elvégzem magam.“

„Igen; de e' várban többé nem maradhatok úgy...“

„Még jobb; akkor tanácsod- és karodat továbbra is fogom követelni.“

„Szívesen. Ismered-e Dózsát, a' kuruczvezért?“

„Ismerem.“

„De tegnapi lázadásáról mitsem hallál?”

„Nem.”

„Táborába megyünk.”

Simon e' szavakra ingerülten pattant fel üléséből, 's villámló szemeivel szórta el a' tapstüzet, mit egyik, karjának sérelme miatt, hullámozó örömben kezeivel kiverni nem tudott.

„Légy készen; — mond tovább az ör — éjjélkor szökni fogunk.”

Azután kezét szorította meg Simonnak; 's odahagyván, ismét reá zárta a' börtön vasajtáját.

VII.

Tudva van a' történetből*), mikép Bakács Tamás bibornok az 1511-diki országgyűlés után, némi politikai ügyek kezelése végett, Rómába küldetvén, itt mulatása alatt nem annyira a' hon javán, mint a' II. Julius halála által megürült pápai méltóság megnyerésén munkálódott, mivégből tömérdek kincset pazarlott el. Rómában olly nagyszerű palotát vásárolt, millyenel Európa egyetlenegy bibornoka sem birt. Udvara a' legszorosb értelemben diplomaticai fénynyel vala elárasztva, 's látogatói a' világi 's papi főrendűek azon osztályát tevék, mellyek az európai állományok sorsában akkoriban igen nagy politikai szerepet játszottak. De mind e' dús ismeretség 's összeköttetés mellett is, nem élvezheté Bakács azon szerencsét, minél fogva a' pápa világbefolyásu rangját megnyerhette volna. E' férfit a' büszkeség 's határtalan emelkedési vágy, melly legközönyösb dolgai viteléből is kitört, egygyé tevék azon erögazdagságuk miatt félelmes egyének közül, kikhez míg az ész rokonszenvileg közeledik, a' szív ellenérzetileg mindinkább távolodik tőlök. Rettegé mindenki a' hatalmat, melly egyénisége miatt sokkal súlyosabbá válhatandott, mint millyet — különösen az akkori hierarchiai körülmények közt — elviselni lehetne. Megbukván azért terveinek e' legmagasbikával, hatalmi befolyásvágyának alsóbb irányt adva, magának pápaköveti czímet 's olly engedelmet eszközle ki, miszerint a' török ellen keresztes hadat hirdethessen, 's mindazoknak, kik fegyvert ragadnak, teljes bucsút 's bűnbocsánatot oszthasson.

Az e' végett tartott országgyűlésen nagy szópompával festé a' visszatért Bakács a' kétségtelen sikert, mellyet a' pápai bucsúlevél kihirdetése 's a' török ellen intézendő keresztes had szülni fogna; 's dicsősége további füzésében igérte egyszersmind, hogy a' had számára alkalmas vezérről is gondoskodandik, melly szerepre a' nemtelen származásu székely Dózsa Györgyöt meg is választá.

Tudjuk, mikép a' pórság állapota 's általában a' vagyontalanabbak sorsa ez időben igen nyomasztó vala; 's a' földesuri önkény, melly a' jobbagyság

*) Horváth M. szerint. L. Tudománytár, 1841.

szabad költözési jogához kötött föltételekben elég tápanyagot lelt dulásainak gyakorlásához, a' pórosztály veritékét csaknem véreseppig zsarolá.

Igy lön, hogy a' pórhad fölkészülvén, a' helyett, hogy a' kitűzött irányban megindulva, a' kereszt ügyében csak egy lépést is fáradott volna, nemmelly izgató szónokok befolyásával 's a' boszúra 's hatalomra törekvő Dózsa segélyével az uri jármat akará vállain széttörni.

Dózsa már közönségesen csak pórkirálynak nevezteték, 's táboraitban mindenütt öldöklő boszúvagyak tombolának.

Pest körül, a' táborok egyik népesebbikében, egy alvezéri sátor alá lépünk, hol Virág Simon, a' vidékebeli pórok körében egy pakróczszőnyegen heverészve, a' nép öregeivel látszék suttogva tanácskozni.

Azután fölemelkedék, 's az öregek kíséretében előbbre menve, a' sátor ajtaja előtt megállott. A' sátor körül ötezer ember várta, leste a' rendeletet, mellynek hallására a' Simon vezérlete alatti tanyákból összehivaték. Szörnyű had volt ez! A' nép azon osztályából gyülekezék ez, melly, henyesége miatt rosz sorsát megunva, örömmel készült fel a' híresztelt szent utra, mellyben sem gyermekei esdő nyomorát nem szemléli, sem földesura munkára zaklató parancsait hallani nem fogja. Hát még azon szikra, melly egyes bujtogatással az úriga ellen boszújokat felgyújtá, valjon nem alkalomszerű számítással szóraték-e e' csürhe nép közé, föllázítására az ingerültségnek, melly polgárszivekben fűröszte vérvágyait? . . . . Keserű kedéllyel tekintünk vissza a' multak e' képére, mellyel egy néplázadás kúsza vonásai torzítanak. A' sereg nagy része heverő munkátlanokból 's azon boszúállókból állott, kik a' fejedelmi trónt is fenyegető akkori oligarchia önkényét 's bűneit akarák megtorolni.

Ez utóbbiak közül volt Simon is, kit rettentő szívkeserve a' kedély természetű rendes csendéből fölzaklatva, megszűne azon alattvaló lenni, ki jobbágyi sorsa szerény átgondolásával türelmesen viselné sirig terheit napjainak.

Fenebb említett kolostori tanulmánya, 's mint helységi jegyzőnek, a' hatósági 's földesuri kormányzat vitelének ismeretébeni némi otthonossága felruházák őt mindazon sajátsággal és kellékekkel, mellyek a' Dózsa utáni alvezéri szerephez megkívántatni látszottak. Ide járult még ügyes, népszerű előadása is, mellyből a' nép nagy része által hurczolt 's szenvedett bántalmak fölmelegített emlékezete szívizgatólag sírt elő; 's mindez a' lélek olly megragadásával mindannyiszor, hogy a' nép bármellyik tagja is tán keblén viendé Simont szerencsétlen eszmélázban hajhászott üdve trónusáig.

A' légbe most kalapok ezrei hajítattak fel, 's egy éljenvihar zúgott át a' tanyán, üdvözlétére a' sátor elébe kilépett alvezérnek, ki elég ügyességgel bírt, hogy keresztül tekintésével a' legutolsó pór szemeivel is találkozzanak övéi.

A' sátor előttérén a' pórok természetesbjei, a' vállasabbak állottak, kik rendes fegyverrel ellátvák, a' tábor altisztjeikép működtek.

Ezek közül néhányan most vállakra emelék Simont, 's a' néptenger közepeig vivék tomboló kurjongatások között, miket vad lelkesedés kergete át a' torkokon.

A' középre jutva, megállának, és Simon ekkép kezdte szólni:

„Barátim, lelkes táborom! Hatodik százada már, mióta e' Magyarhon nemtelenei, mert őseket névről névre számlálni nem tudnak, csak a' türelem könyosavával áztatott kenyérét eszik, a' helyett, hogy legcsekélyebb polgári jogban is részesülhetnének. Igazság-e ez? . . .”

„Nem!” ordítá egyhangulag a' nép.

„És mégis — folytatá a' szónok — vállaitokon a' teher, melyet a' király és hon védelmére csaknem egyedül viseltek. A' nemesség immár a' személyes fegyverre kelést mellőzni akarja, hogy az ország védelmét egyedül a' királynak és megyéknek, közülünk házhelyenként szedett katonáira tolassa; nem tartván fenn magának más terhet, mint hogy ő csak legvégső veszély esetében tartozzék fegyvert emelni. Igazság-e ez?”

„Nem!” riadtott a' nép egyhangulag.

„Ti, nép vénei, kiknek hajszálain a' kor tisztessége ül, jól emlékezhetek az 1500diki országgyűlésre, mellynek törvényeiben irva van mindaz, mit elmondék. Sanyaru sors, melly vérbarázdát hasít szíveteken! És most, midőn e' törvényővő köpönyege már készen áll, a' nemesség rablóváraiba vonul, onnan üzvéen velünk a' játékot, melly neki emésztése könnyítésére kaczajt, nekünk pedig könyeink vérré változásával siralmat oszt. Igazság-e ez?”

„Nem!” zugott a' nép szava harmadszor is.

„És e' rablóvárakba felrabolják örömeinket, mellyek szerelemből 's békés háziéletből teremnek. Leányainkat lopják ki a' szerető mátká karai közül, 's megszíván, mint a' mérges fagy a' lavaszi növény bimbáját, fonnyadtan 's félhalva vetik vissza azokat. Egy voltam én e' mátkák közül, kinek kedvesét szíve legmélyéből szakítá ki tilkon, mint egy orv, nagyságos gerebi Geréb Antal uram. 'S Judith, kiről tán ti is hallhattátok a' szépet és jót, mit félország meséle róla, orzott kincse veszteségét csak egy napig élé tul, és a' várur mégis tapsol, mert ügyes kéjorv vala, 's ez elég. Azóta sírtam, mint a' gyermek, 's epedtem mint a' sívó homokba tévedt magról nőtt árva fű, 's jutalmam mégis — penészes börtön volt. Ti hozzátok fordulok most, kenyérsorsosim 's hű barátim, kik engem mindig, ugy most is értetek. Segélytetek kérem fel a' boszúra, melly szivemben ég 's nyelvemről káromol; jertek, induljatok velem e' perczben a' várhoz, melly közelünkben ama kényurát védi bástyaival. Szóljatok! véremre, melly egy a' tiétekkel, kérlek fel benneteket, szóljatok: készek vagytok-e?”

„Igen!” kiáltott a' nép 's fölemelt fegyverrel üdvözlé kedvelt szónokát.

Azután Simon rendeléseket tön, mellyek szerint négyezer ember fegyverben rögtön meginduland, ezer pedig a' tanyákat őrzendi. És a' nép, melly a' kereszt fehér jegyét inkább gúnyból viselé most, mint erkölcsi érzetből, melly kebelében aljas és szennyes vágygyá torzították, egy-pár óra

alatt már készen állott, fertelmes ingerének vad morájával fogadva az elibe hófehér ménen száguldó Simont, kinek vezérlete alatt épen alkonyig Szecső-varához érkezék.

A' folyamér, melly a' várt körülfutá, minden komp és híd nélkül akadályul látszék szolgálni egyelőre, míg a' nem igen széles folyócskát a' kezek ezrei végre homoktöltéssel szakíták ketté. Fenn a' bástyákon a' várudvar fegyveres őrizete jelent meg, de a' megtámadókhoz aránylag igen kevés számmal. Most a' vár tartalékágyui hozattak elő, 's számosan hullottak el a' nép közül, melly. hadi járatlansága miatt, tömegben működék inkább, mint ollyforma részletes felosztással, melly az ostrom alá vett vár körülkerítéséhez sokkal célszerűbb lehetendett.

Végre az erő nagysága, melly Simon táborát támogató, győzött mégis a' várőrök mindazon cselei felett, mellyeknek használatában részint erővesztőség, részint egynémelly várbeliek gyávasága miatt Geréb Antal már kifáradni látszék.

Simon emberei ügyes mászással a' bástyák legmagasabbjaira vonulának már, míg a' vezér, válogatott őrei roppant erejével, a' kaput zúzá ki sarkai-ból. Iszonyu moraj 's tombolás között rohanának azon most keresztül a' lázadók, kik azon perczen, udvart 's teremeket ellepve, a' még életben maradt várbelieket rögtön foglyökká tevék.

Geréb Antal megkötözteték 's azonnal külön terembe záratott; míg nőjét Simon, lovagiasan gyöngéd ápolással, ugyanazon osztályába a' termek-nek, hova az kívánczozott, vezette által személyesen.

Egyébiránt az egész vár körül szoros fegyelmű őrizetet rendelt 's meg-tiltott minden kegyetlen éget a' foglyok iránt.

VIII.

Másnap alkonyat felé egy férfialakot látunk a' vár körül tévelyegni. Az egész vár területét megkerülvén, végre azon lakosztály alatt állapodék meg, mellyben a' várurnő rendes lakteremei valának. Szemeit az ablakokra emel-vén, miután azok kettejét világítva lelé, kezeivel háromszor csattantott. Az ablakok egyike e' csattanásra azonnal megnyílt, 's egy angyalfő tekinté abból alá, mellyben Gerébné kedves vonalmai-ra ismerünk.

A' nő most ujjával intve s kémlőleg sutto-gva, ugy látszék, mintha az alakot csendre s vigyázatra akarná figyelmeztetni. A' lenn levő férfialak most egy fatörzsökre ült, 's kebléből ónt 's papirtekercset véve ki, ezt térdeire tevé 's írni kezdé. Azután barna burkonyát oldván le vállairól, a beirt pa-pirszeletet nyilvesszőjére füzte, 's a' nőhez irányzott jeladása után, villám-gyorsan lövé fel azt a' nyílt ablakon át Gerébné teremébe.

A nő, a' fellőtt nyilvesszőt kimondhatlan örömeivel a' kíváncsiságnak, emelé fel, s lebontva róla a papirszeletet, a lámpavilágnál következő soro-kat olvasott:

„Fájdalommal hallottam a' hirt, miszerint kedves nagysád vad kezek fog-ságába került. Meg akartam győződni a' birről, s magam jövék el kémlé-sére ez irtózatot hadnak, mellynek kegyetlenségétől nagysádat megónom szívem hí fel. Királyi parancs következtében Bornemisza János, budai kapi-tány, rendes katonai erővel készül a' pórhad ellen, melly csatában magam is részt veendek, miután fejedelmem kegyéből ugyanazon várőrizetnél alka-pitányi hivatalra emelttettem. Illy helyzetben lovagi szavamat adom nagysád-nak, mikép legelső teendőm is Szecsővár pórheréinek szétverése 's nagy-sád mihamarábbi szabadítása leend. Vértessy Gyula.“

A' lovag keresztbe foná karait, 's vágó tekintettel emelé szemeit az ablakra, mellyen át a' hölgyek legkedvesebbikét most asztalhoz ülni 's inni látá.

Néhány percz múlva a nő az ablakhoz jött, kis kezeivel tapsolni kezdé, 's a' hozzá fellőtt nyilvesszőre fűzven válaszlevelekéjét, ügyes kiméréssel ha-jtá azt a' magas bérczormon keresztül a' lovag lábaihoz.

Vértessy gyorsan emelé fel a' levelet 's ekkép olvasott:

„Vegye őszinte köszönetemet azon lovagi nemes készségeért, miszerint a' szabadsága-vesztett gyöngé nőt szabadítani ajánlkozik. Azonban, bo-csásson meg, ha kérem, mikép e' segélylyel csak egy perczig se késsék. A' nő, ki kegyedet szereté 's tiszteli jelenleg, férje életeért rimáncodik most, kit — mint vizsga nőcselédemtől hallám — még a' mai éj közepén hurczolandanak máglyára. Az égre kérem kegyedet s mindenre, mi ke-gyed előtt még kedves emlékkal bír, jöjjon, siessen a' segélylyel, melly tán többek életét is mentheti meg. Jelenleg iszonyu lakomát ülnek e' pó-rok a' nagy teremben Virág Simon vezérlete alatt, 's lehet mondanom, az egész őrség mámorban szendereg. Siessen, még egyszer kérem kegyedet. Üdvözlője, Geréb Katalin.“

A' nő még mindig az ablaknál állott, összetett kezecskéivel esdve 's várva a' néma választ a' nemes keblű lovag részéről.

Ez, kezével intve készségét 's bucsúját a' hölgyhöz, az erdő sűrűjébe távozik, honnan délczég lovát kivezetve 's gyorsan pattanva fel reá, vil-i lámsebesen tűnt el a' könnyörgő szép szemei elől.

IX.

Ugyanezen pillanatban Szecsővár termeiben nagy vigság uralkodék. Ezek legtágasbikában, melly a' várépület közepét foglalá el, egy hosszú asztal nyult végig, melly körül kilenczven pór ült vagy nyújtózik, mint a' borhéj 's ennek māmora egynél vagy másnál működének. A' legelső helyet Virág Simon foglalá el, míg közelében jobb és balfelül a' pórhad zászlósai 's nevesbjei, mint Bakos Ferencz, Kecskés Tamás, Hosszu Antal 's a' hí-res czeplédi pap Mészáros Lőrincz elménczkedének borzasztó politizálásban,

mellynek ígéiről jobb leszen meg nem emlékezni 's csak arra szorítkozni egyedül, mi szóváltásuk társas jellemét 's a' mostani éj palástja alatt véghezviletni tervezett czéljokat illeti.

Mészáros poharat vön és felállott.

„Vitéz keresztések az urban! Mielőtt a' kereszt ügyében harcolnátok, leemelétek félig a' polgári keresztet vállaitokról. Az önkényes ur lealáztatik, 's a' szegény együgyű pór, felmagasztaltatik.“

„Nem jól mondá kegyelmed, czeglédi atyám; — szólt közbe Bakos Ferencz, midőn épen hosszú bajuszát törölgetné a legközelebb felhajtott pohár után — hiszen urainkat szoktuk immár felmagasztalni 's nem magunkat. Hogyan szokták az embereket kuruczoz értelemben felmagasztalni? ...“

„Bitófára,“ mond Hosszu Antal, 's nyakát szorítá meg további magyarázat helyett.

Ezen néma magyarázatra borzasztó kacaj támadt a' vendégek közt, kiknek egy része azonban már mély álmot horsogott.

„Megtiltok minden további közbeszólást, különösen illy világi ajkokról, mellyek szónoklatomat bírálni nem képesek; — folytató Lőrincz atya, mialatt poharát boszúsan ürité ki — már most azt nyerek kegyelmetek, hogy senkit sem köszöntök el, pedig akartam — lelkemre mondom — szépen akartam szónokolni.“

„Csendet és békességet kérek; — szólt Simon, ki egyedül maradt vendégei között még józanon — e' haszontalan szóvitázás helyett sokkal érdekesb jelenet foglalja el e' perczen figyelmünket. Tegnap i téletem fog nyomban végrehajlatni, mi táborom szeme előtt történendik meg. — Ekkor a' körüle álló szolgálkhoz fordult — 's gyujtassék meg — úgymond — a' máglya 's hozassék elő a' rab!“

„Itt az idő, uram, hogy legszigorúbban hajtassék végre ítéleted; — mond Kecskés, a' vendégek legifjabbika — de a' rab nőjének ítéletéről még mitsem tudunk, pedig ha társ volt ő a' férj féktelen örömeiben, úgy hiszem, most annak kinaiban is osztozhatnak.“

„Figyelmeztetem mindnyájokat, hogy a' nőnek még csak neve is bántatlanul maradjon. E' nőnek kevés örömapja volt még az életben, 's a' keserőség, melly ifju óráit mérgezé, házassléte kutfejéből szakadt ki egyedül. E' nővel nekem egészen más czélaim vannak, mint millyeneket vérgondolatok tervezhetnek. Ha igazságos vagyok, vissza kell őt adnom az élet örömének, mellynek fáját még alig ismeré; azonban a' férjnek látni kell még őt, látni azon jelenet keserősége közt, mellyben ő egy szerencsétlen hajadon életörömeit tarlózá le. Ezen jelenetre emlékezzék ő, mielőtt a' boszú lángjai örökre elperzszelnék. — Most pedig, kedves atyámíjái, távozzatok a' vár előtti térségre, hol az ítélet végrehajtását szemlélhetni alkalmatok leszen.“ Végzé Simon 's helyéről fölemelkedve, nagy zaj és székropogás közt mindnyájan fölkelének, 's vezetve és vezettetve, lassanként odahagyák a' teremtet.

A' terem nagy órája épen éjféltre vert, midőn Simon a' mellékajtókon keresztül egy nőt vezetve vagy hurczola inkább az előbbi nagy terem erkélyéhez, melyre a' várelőtti térről magasan lobogó lángok világítanak fel. Arczát ugyanazon fekete selyem álarcz boritá, melyet Geréb szokott kalandaiban használni, míg másrésről egész teteme barna köpenybe vala burkolva. A' nő halvány vonásaiban a' szenvedő Gerébnére ismerünk, kinek jobbát Simon szorítá magához baljával.

Mellettök az erkély padozatán egy kis asztalka állott égő gyertyával, megettök pedig az egész terem üres vala.

Most alulról harsány moraj zúgott fel, mellyel a' máglyához hurczolt rab, Geréb Antal, fogadtaték a' néptömegtől. A' rab, nehéz bilincsei között, a' szemközti erkélyre tekinté fel, 's hangos sohaj repedezett fel kebléből, mellyet a' nő éles sikoltása követett. Azután ünnepélyesen, csaknem remegő hangon, Simon szólalt meg.

„Emlékezel-e, nagyságos gerebi Geréb Antal, most foglyom, azon órára, mellyben két szívet repesztél meg alávaló kéjszenvedélyed közt?.... Karaid egy nőt fontak körül akkor, szépet, jót és hűségeset, millyen csak angyal lehet. E' nő enyém volt; enyém keble egész édenével, mellyben szegény nyomorú életem örömei fakadoztak; ez örömeket azonban lehelled mérge fonnyasztá el, tilalmasan, embertelenül 's jogtalanul. Hallád e' szavakat? — Sírbeszédem szavai ezek hozzád, ki terhül születél a' földnek, zsarnokul jobbagyaidnak. Nem sirnak ők, mint atyjok után az árvák; de tapsolnak és kacagnak sírod felett, mellybe szolgaságukat temetik el veled. Még egyet Érzed-e a' kint, mit belém fulánkólál, midőn egyetlenemet ölelted; érzed-e most, midőn viszont nődet én ölelem? . . . . Tán nem emlékezel? . . . . Elfuvom hát a' gyertyát, mint te elfuvád akkor, Még így sem emlékezel talán? — 's erőszak nélkül és gyöngéden szorítá a' nőt mindinkább magához, mire az élesen sikolta fel.

„Hah! nyomoru szolgál te!“ kiáltott most Geréb, 's zörögve tapasztá lánczolt kezeit szemeire, hogy ne lássanak.

„Fel a' máglyára!“ — harsogott le Simon, mialatt a nőt kissé szabadulni engedé oldalától.

Alig végzé azonban e' szavakat, midőn ketté hasított fejjel hullott le a' nő lábai előtt.

Ugyanezen pillanatban fenn és alatt 's az egész vár körül borzasztó moraj keletkezett, mellybe egy haldokló véghörgése vegyült, kinek testét már akkor a vad lobbal égő máglya lángjai perzselék.

„A' király serege!“ hangzott mindünnen, 's véres csata lármája zúgott fel alulról, mialatt az elalélt halványszép özvegyet Vértessy karolá fel 's hurczolá át egy másik terembe, hol gyöngéd ápolás mellett sietett azt eszméletre hozni, mi, kimondhatlan szívöröme, kevés idő múlva sükeült is.

X.

A' Vértessy vezérlete alatt érkezett királyi sereg összefogdosá a' várbán 's körüle tanyázó több ezer lázadót, 's részint itt, részint a' budai várbán vevék el büntetésöket vétségök fokozata szerint.

Ennek további leírását mellőzve, röviden csak azt említjük meg történetünk politicalai szövegrészből, mikép a' pórhad eme részének szétveretése az 1514-ik év ép azon hónapjában történt, mellyben Zápolya segélyével az ugynevezett kuruczok már folytonos üldözésben voltak, míg e' veszélyes lázadás 40, mások szerint 70 ezer paraszt áldozatul hullásával, a' büntetések legszigorubb nemei közt, végre bevégződék.

Vértessy Gyula, e' lázadás alkalmával aratott érdemei után, a' jeles Bornemisza János halálával, budai főkapitányságra emeltetett, 's ugyan e' vár egyik kápolnájában, a' király személyes jelenlétében, jegyzé el magának az akkori legszebb 's legkedélyesebb nők egyikét, a' szerencsétlen Geréb Antal fiatal özvegyét.

Beöthy Zsigmond.

B U C S Ú 1844-től.

Egy esztendő a' másik sirját ássa, —
 Gyilkolják egymást, mint az emberek.
 Idő, szárnyadnak még egy csattanása,
 'S a' jelen év is sirban szendereg.
 Oltsd el, haldokló! hervadt ajakadnak
 Léleketével életmécsedet,
 Nem foglak oda irni tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

Magas tervektől izzadó fejembe
 Te olly sok eszme magvait vetéd,
 'S én, a' gyümölcsöt bőven megteremve
 Láthatván, rajta büszkén nézek szét.
 Jutalmául nem rest munkálatomnak
 A' hir csillagja rám sugárt vetett;
 'S én mégsem irlak oda tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

Szívem sokáig a' sors bal kezében
 A' fájdalom meggyúlt világa volt;
 Te, megvénült év! szóltál, hogy ne égjen,
 És szózatodra a' vad láng kiholt.

Elhamvadt üszke van csak bánatomnak
 A' romba dőlt 's már fél-ép szív felett;
 'S én mégsem irlak oda tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

Oh, haldokló év! sírod mellett engem
 Lány bölcsejében ringat a' remény,
 'S hahogy szabad, a' mit jövendől, hinnen:
 A' mennyországnak állok küszöbén.
 Szomszédságában ilyen boldog kornak
 Mondom, tűnő év, a' bucsút neked;
 'S én mégsem irlak oda tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak

Riad függeszté hévvel esdekelve
 Bágyadt szemét sohajtó nemzetem,
 'S te, sóhajára semmit nem figyelve,
 Ekkép felettél mennydörögve: nem!
 Te, koszorúját eltépted honomnak,
 Ifjú reménye mit fejére tett . . .
 Ezért nem irlak oda tégedet,
 Hol boldog évim följegyezve vannak.

Petőfi.

EGY VERSFARAGÓRA.

Erőködöl, szegény, erőködöl,
 Már izzad is kínjában üstököd,
 Törléstől vásik el tollad hegye,
 'S föléb' boszus fogaddal rágod el.
 Előtted gyűrt lap tintafoltosan,
 Betűsor rajta, 's minden van, mi kell,
 Csak — ép vers híja még és gondolat.
 De semmi az! 'Tehetsz-e róla te,
 Ha míg a' vers után lótsz futsz, szaladsz,
 A' gondolat pokolnak elszökik?
 'S midőn egy eszmét jól nyakon szorítsz,
 Az átkozott vers megszédül bele?
 Csak rajta, pajtikám, ne hagyj magad.

Hull, néha szürbül is vajas pogácsa,
 'S ha isten úgy akarja, rendeli,
 Tréfából elsül a' gereblye is.
 Csak verskáptára húzd beszédedet,
 Az olvasóé lesz a' gondolat.
 Ha réfen túl ér a' szilaj Pegaz;
 Farkát csipd el, vagy üsd le nagy fülét,
 Ha kurta, farmatringot adj reá,
 És ime kész lesz a' porozka ló,
 Ha lábad róla földig érne is.
 De semmi az, gyalog te még se jársz.
 Csak rajta, pajtikám, ne hagyj magad.

Czuczor.

UTAZÁS DEBRECZENBEN.

(Vége.)

A' Bekházat az új városháztól egy utca választja el, mellyen a' zsidvásár szokott tartatni. Az utca nevét nem tudjuk, minthogy D-ben egy utca neve sincs sehoh felírva. — A' városház téres is, szép helyen is áll, elég sokáig is készült, hogy jól süllhessen el, 's hogy mellette — a' példabeszéd szerint — sok embernek jusson is, maradjon is, — de azért minden egyéb, csak nem szép. A' pesti városházzal csaknem egy idős, és mégis mi rendkívül nagy a' különbség a' kettő között kívülről belőlről, — pedig aligha nem többé került ennél, pedig a' pesti sem igen ütötte meg a' mértéket. — Alsó része a' városháznak csupa kalmárboltokból áll, mellyeknek majd mindenike előtt kis domb emelkedik, az illető gazdától a' végett feltöltve, hogy a' vevők sáros időben ezen elcsuszván, a' boltokba mintegy belebukjanak. Ez azután az, a' mit kereskedői életrealóságnak neveznek.

A' városház előtt pedig kényelmes otthonossággal hevernek az eszmék világában létező d-i dolgozóház növendékei, azon, nagyobb magyar városainkban olly nagy számmal lézengő, dologtalan csavargók, vulgo: betyárok, kikre csak undorral és szánakozással tekinthet a' jobb érzésű ember. Ott egy nyers tekintetű férfi harsal, kinek kezében a' mindig nála levő fűtykősnél egyéb dolgozó szerszám talán soha sem volt, 's kit, ha szabadban találkoznánk vele egyedül, csupa jószívűségből bizonyosan megkínálnánk egy pipa dohánynyal. Itt egy szalás síheder düledez botjára, kiből, ha hulladozó rongyait divatos köntössel cserélnők fel, 's bozontos fejét valami pesti fodrász művészetére bízók, már halvány és lelketlen arcánál fogva is, derek arslánt teremthetnének. Ama zugban néhány nőszemély gugogol, kiknek élettelen arcaik talán soha sem érezték a' vizet, 's kiknek testét alig fűdi néhány foszlány, — egynek fonnyadt emlőin csecsemő csügg 's e' szerencsétlen anya boldogtalan gyermekét életnélküli viaszbabnak tekintenők, ha egy elhaló, gyenge sikoltás nem adná ollykor tudtunkra, hogy él. 'S e' nyomor gyermekei egész nap itt undorítják az átmenőket, kik olly hidegen haladnak el mellettök, mintha ennek így kellene lenni. Hiszen a' városház alatt látják többnyire e' siralmas csoportozatokat!

Elhagyván a' városház mellett a' piacz-utcát, bekanyarulunk a' czepléd-utczába. *) Veszik-e önök észre, milly széles és egyenes utca ez is, 's milly jól van itt megvetve alapja egy majdan leendő szép városnak? A' czeplédutca egy darabján átmegyünk, a' nélkül, hogy valami figyelemre méltót találjunk, ha csak egyes, részint épülő, részint düledező házak jellemrajzát nem akarjuk adni.

Csakhamar befordulunk tehát innen is a' harminczados-utczába. Itt is jó darabig kopatjuk a' pallót a' nélkül, hogy a' „két pisztolyhoz“ címzett csapszéken kívül másan akadna meg szemünk, hol az ember a' külsőről ítélve, mindenkor frisetelt és italt kaphat. Ezen háznak, mellyben a' „két pisztoly“ van, másik végén egy

*) D-ben nem mondják czepléd i-utca, hanem egyszerűen czepléd-utca, hatvan-utca, várad-utca 'stb. Pesten is lehetne váczutca, kecskemétiutca, bécsutca 'stb. mert a' vácz i-utca Váczon van, a' vácz-utca pedig Pesten vagy akárhol lehet.

homladozó kapu felett egy tábla függ ezen felirattal: „bemenet a' színházba.” S talán sehol sem felel meg egy felirat is annyira céljának, mint itt, mert csakugyan nem jönne e' nélkül senki azon vakmerő gondolatra, hogy e' kapun által színházba menjen. És azért éljenek a' jó gondolatok! Csakhogy bizony keserves gondolatokat költenek e' jó gondolatok az ember fejében. D-ben, hol az ember a' legszebb, legjelesebb magyar színházat, a' legnagyobb magyar színházi közönséget keresné, — itt kell neki egy illy kapun bemenni, hogy egy az udvar hátulján felállított alacsony, szűk és szurtos, csürféle épületbe juthasson, melyben azután kénye kedve szerint almozhatnak színházról és nemzeti műveltségről.

És nézzük e' színházat belőlről. Képzeljének magoknak, nyájas olvasóim, egy téli estét, mely sem péntek, sem szerda, hanem más valamely nap, mely az épen akkor D-be vetődött színészeket mozgásba hozza. Belépünk a' színházba. — Építész jelességről szó sincs, arról hát nem is szólunk, — nem beszélünk arról, a' mi itt nincs, hanem csak azt nézzük, a' mi van.

Legelsőbben is látunk nagy sötétséget, mely onnan származik, mivel a' színház tetejéről — vilár helyett — egy madzagra hurkolt háromágú vaspléh-gyertyatartó lóg le, meglömvé három szál égő garasos fagygyugyertyával; — a' szinpad előreszén pedig szinte illyen két gyertya küzd a' világossággal, — nem említvén, hogy a' sugólyuktól jobbra és balra szinte néhány mécs vetekedik a' három ágú laszterrel, de mellyet a' láthatatlanság miatt bajos észrevenni. Az előfüggönyre holmi lantos emberek és meztelen dámák vannak festve, a' mennyire ezt a' nagy árnyékban megkülönböztethetjük.

Látunk azután egy a' szinpad előtt elnyúló mélyen besüppedt helyet, egy hosszú padon hét vagy nyolcz cigány legényt üldögeálni oly mélyen és olyan o' betüszérű helyzetben, miszerint a' földszinten — mely egy uttal páholy is — álló néző nem lát és hall e' helyen egyebet, mint hét vagy nyolcz hollófekeze cigány parókat, néhány hegedűvonalót, néhány erősebb trombitahangot — és egy néha fel-felbukkanó térdkalácsot. Az a' gazdaságos van e' dologban, hogy ezen zenészeknek fagygyugyertyára nincs szükségök, 's hogy ők a' sötétben is elnuzsikálnak, művészi szellemeknek keblökben égő szurokfáklyájá által megvilágítatva. De ezen művészeket már nem mindenkor láthatja itt az ember. Jönnek ugyanis esték, midőn Boka Károly bandájának más és jövedelmesebb működési cyclusa nyílik, 's ekkor vagy üresen marad az orchestrum, vagy más hasonnemű, de nem hasonértékű egyénekkel pótoltatik. Vagy pedig jönnek illyen esték is, melyekben a' színcsűr szerfőlött megtöltetni reméltetik, 's ekkor a' szóban forgó besüppedt helybe is zártszékek alacsonyittatnak le, — honnan, ha azután a' működő színészeket nézi az ember, azoknak egyéb részét nem látja, mint fejüket, úgy hogy maga előtt lát egy egész illuminírozott arcképgyűjteményt mozogni. Már csak különössége miatt is érdekes!

Látunk továbbá egy a' háromágú vilárt körülfló karzatot, és rajta zsufolt publicumot, melynek tapsvihar és eljen-orditások tekintetében, már az igaz, hogy párhuzam nincs. Mintha hallgatás helyett, mindig ebben gyakorolná magát a' — collegiumban. Volt már e' lapokban máskor alkalmunk e' karzatról szólani, nem akarunk itt a' mondottak ismétlésébe esni; — némi közelebb megismertetése végett azonban annyit mondunk csak, miképen e' galleria soha sem tapsolja meg a' színész játékát, hanem szüntelen csak az elejébe állított és rajzolt jellemre fordítja criticusi figyelmét. És azért játszik a' színész bár a' legremekebbül, de játszik valami fondorkodó gazembert, többnyire irgalom nélkül kipisszegettik, bögéssel fogadtatik 's kísértetik, 's még örüljön, ha meg nem dobáltatik. Ellenben legyen a' színész játéka bár a' legbotrántoztatóbb, de képviseljen valami epedő, jámbor, becsületes árvát, azt azonnal magas pártfogásába rántja a' karzat. Az ember azt gondolná, a' természet együgyű gyermekeit, vagy az amerikai őserdők valamely idevetődött népét látja maga felett, — még pedig oly közelségben, hogy szinte kezét foghat velők.

Elhagyjuk a színházat, mely csak lealacsonyítólag hat D-re, 's melyben a nagy csel: az izlés- és erkölcsnemesítés — physical és moralis okoknál fogva — soha sem fog elérhető. Hisszük, hogy — mi már terveztetik is — egy nagyszerűbb, és a világ legmagyarabb 's nem is éppen a legszegényebb, városához méltó színház, néhány év múlva fog már a piac valamely szép helyén pompázni.

A' harminczados-utca szögletén megállunk, 's itt egyszerre négy utcába láthatunk be. Hátunk megett a' harminczados-utca, balra a' sz. Anna-utca — melynek elején áll a' kath. templom két tornyával 's óráttal óralapjaival; — előttünk van a' varga-utca, ennek elején a' kerületi táblaház, szinte olyan „semmit nem mondó kifejezésű,“ mint a' többi privát ház; — jobbra tőlünk van a' rettegett sántaköz 's ebbe befordulunk. Ezt alkalmasint azért nevezik így, mert hihetőleg sok ember sántult már meg benne örökre; fél is ettől sáros időben minden tapasztalt taligás, 's nem egykönnyen vetődik ide, hacsak kikerülheti valamiképen.

A' sántaközből ismét a' piac-utca alsó részébe érünk, melynek a' sántaközzel szemközt levő oldalán a' szinte feneketlensége miatt rettegett Miklós-utca hajlik be. Nem fog ártani, ha majd ez utcák sarkára fel lesznek irandók neveik, mindezeknek jelentékenyebb 's történetünkből merített neveket adni. — E' vidéken láthatjuk egyszerűszersmind a' „fejér-ló“ czimű fogadót, mely az itteni két fogadó között a' legeslegkülönb. Ebben tartja szállását a' népes polgári casino, ennek termében adja báljait ezen casino; továbbá a' minden nemű mesterlegények, és farsang utolján a' helybeli speculativszellemű czigányság.

Fölfelé haladunk most ismét a' piac-utcán. A' czeplécutca szögletén, a' reform. kis-templom előtt átsott artézi kúthoz érünk, mely egész nap el van foglalva vizet merítő leányok- és férfakkal. Különösen az esti órákban állja azt sűrű néptömeg körül, 's nem egynek kell gyakran óranegyedekig várakoznia, míg a' sor reá kerül, — mialatt természetesen folynak a' vastag tréfák, hangos kurjantások és a' kacajok, — 's mindez a' kút körül, soha ki nem apadó sárban. Mert a' viznek lefolyást nem csináltak, 's a' természet úgy segít magán, hogy a' száraz földből örök sártengert képez.

Emlékeztetjük nyájas olvasóinkat, miképen ez utazásunkat nyári szép délutánon kezdtük meg, a' nagy-erdőből kiindulva. 'S mig az itt leírt városrészeket bebarangoltuk, 's az illető helyeken elmondók megjegyzéseinket, azalatt mindig alább szállott a' nap az itten véghetetlenül kiterjedt láthatáron, 's a' szép délután szép alkonyattá borult. Az est hirdetői: egy károgo határtalan varjusereg kering a' város felett, majd leereszkedve a' magasabb háztetőkre, majd ismét hangos suhogással felrepülve: füleinket ködként szemünk előtt lebegő szunyogsereg dongja körül; a' munkások mindenfelől hazatérnek; a' kofák összerakják sátraikat, vállukra szedik cathedráikat, és szitanagyságu fejékeikben lassu lépésekkel haza felé ballagnak. A' cath. templom tornyán megkondul az estharang.

A' mint ismét a' városházához érünk, már csak két betyárt pillantunk meg előtte, kik talán valami vacsora reményében maradtak itt ekkorig. De már ők is távozni készűlnek. Az idősbik botján feltápáskodik heverő helyéből; a' mellette feküdt bután bámészkodó ripók ösztönszerűleg utánozza mozdulatait, 's a' mint az a' menésre adja magát, ő is utána iramlík, 's menésközben e' párbeszédet hallatják:

„Hol hál kend ez éjjel, János bácsi?“

„Hol? — hát a' hol szoktam, mikor jó idő van, — a' tanyán.“

„Megálljon kend, János bácsi, én is kenddel megyek.“

„Siess hát no, hogy az isten verjen meg.“

És mennek a' „tanya“ felé. Az est szép, menjünk mi is utánok e' mysteriosus helyre. A' német-utczán végigmenvén, kiérünk a' városból egy a' péterfijaihoz hasonló farácsozatu kapun, melly mellett és kívül azon fa- és kőátorok városa terül el, mellyben a' négy országos vásár vendégei szoktak összegyülekezni; különben mindig üresen és használatlanul hevernek e' számos boltok. Képzeltetni, milly kínos lehet sáros időben a' városból idáig jutni, hol némelly helyen övig kell az embernek a' sárban gázolni.

Kiérünk a' szabadba. Embereink jól előre haladtak, 's egyszerre, mintha földbe sülyedtek volna, eltűnnek szemeink elől. Tovább haladva, csakhamar olly látomány tűnik szemünkbe, mellyet csak azért nem írunk le egész valóságában, minthogy ezt olvasóink gyöngédérzetének megsértése nélkül nem tehetnők.

A' szőlőkertekbe vivő úton állapodunk meg, 's innen balra tekintünk. E' helyen hajdan valószínűleg nagy mélyedés volt, mellynek betöltése végett régi időktől fogva ide hordatuk a' város egy részéből a' trágya, úgy hogy most e' helyen messze elnyúló trágyahalmok és völgyek vonulnak el. Ezekben tanyáznak minden este és éjjel azon szerencsétlenek, kiknek nappal néhány példányát a' városház előtt volt alkalmunk látni. Itt, e' trágya dohos rétegeiben, ástak magoknak fekhelyet, sőt egész kunyhókat, 's e' gödrökben biztosítják magokat az idő minden viszontagsága ellen.

Mintegy közepén e' trágyamegyének, mélyebben a' földben, egy bűzhöd, iszapos, fekete mocsár terjed el; partján szárított trágyadarabokból rakott tűznek sűrű, bűdös füstje gomolyodik, lassan úszva tovább a' végtelen síkon. A' tűz rövid lángjait lassu rezgésben tükrözi vissza a' barna mocsár, 's körülötte ijesztő rémképekként ülnek a' nyomornak ez elhagyott durva gyermekei, — nappal szerzett holmi enni valót főzögetve vagy sütogetve. Férfiak, nők és gyermekek ezek, korlátlan köztársaságban, 's arcaikon az inség, zabolátlan szenvedélyek 's állati ösztön vad kifejezései ülnek. Ők az éjet itt töltendik most is, mint máskor, hogy reggel ismét a' városba térjenek nyomorult élelmők fölkeresésére.

B E F E J E Z É S.

Mellyben a' jelen utazás bevégeztetik 's elmondatik, hogy D-nek csak csekély, de legnevezetesebb része volt az, mellyet beutazánk. Az utazási rajz írója egyszersmind szívesen meghívja tisztelt utitársait szerény lakába — egy szál pipára; az utitársnóktól pedig kénytelen ezennel fájdalmas bucsuját venni, 's nekik tanácsul adni, hogy a' képzeletnek azon ugrásával, mellyel D-ben termettek, teremjenek most ismét egyszerre kedves házi köreikben.

Illyen volt hazánk egyik fővárosa az 1844ik, év nyarán Krisztus urunk születése után!

K a j á n Á b e l.

ÉPITSÜNK HALOTTAS HÁZAKAT!

TÖREDÉK. *)

— Elevenen befalaztattunk —

Eleinte mély álomnak hívém az egész borzasztó jelenetet, mert az emberi elfajultságot mindig igen sokra hívém ugyan képesnek, de illy elvetemültséget még most is a' lehetlenségek közé szeretnék sorozni. Ismétlem, azt hívém, hogy ez csak álom, melylő gúnyolódva nehezül szemeimre, 's nyelvemet leköti, hogy még csak gyáva kiáltozással se lehessen magamat ólomsúlyá ellen ótalmaznom. A' siri csönd azonban csakhamar más irányt adott gondolataimnak. Kezeimet a' vékony kötél fájdalmasan metszé, lángoló arczomról jéghideg verejtékcseppek gördültek lázason dobogó keblemre, 's roskadozó térdeim falba ütköztek, és iszonyu eszméletre ébredtem. Igen, nem csalatkozhatám, elevenen be valék falazva! És mi nehezült mozdulatlanul vállamra? Hah, ez társam volt, vagy talán holtteste, mert feje ismét vállamra esett, midőn térdeimet meghajlítottam, hogy terhétől megszabadulhassak. Szám be vala kötvé, 's nem kiálthaték segélyért; kezeim össze valának szorítva, 's nem emelhetém tova vállaimról mozdulatlan fejét; minden gondolatom szabadulás után lázonga, 's meg sem mozdulhaték szűk börtönömben, mely egyszersmind koporsómul vala rendelve!

Düh és teljes kétségbeesés gyorsan válták föl egymást tüzelő agyamban, gondolatim imát kezdenék rebegni, de alig nyilatkoztak néhány szóban 's már borzadva tapasztalám, hogy gonosz szellemem káromlásra torzítá azokat. Több pillanatig hideg merevenség uralkodék minden tagomban, mintha már erőt vett volna rajtam a' jótékony halál, 's lelkem a' képzeltet bűvös szárnyain világokon röpült keresztül a' hitnek azon országába törekvő, honnan származott; ámde ezen boldogító öntudatlanság csakhamar ismét elenyészett, 's legmarczonabb fájdalomnak adott helyet. Kimondhatlan kínos érzés ragadott meg, tüzes férgeket láték körülöttem villogni, melyek mind testemhez tapadtak, 's éles nyelveikkel ezer meg ezer sebet nyitottak minden izemen, és az életnek forrását még sem bírák elenyésztetni, mert hiszen az ember, míg életben van, annyira gondját viseli testének, hogy az enyészet millió rágó férgek sem pusztíthatják el gyorsan a' nagy hustömeget! Iszonyu érzéssel tapasztalám, hogy a' levegő mindinkább gyérül körülöttem, 's alig merék lélekzení, csak hogy még legalább néhány perczet nyerhessek. Nem volt még fukar széles e' világon, ki uzoráinak ezreivel úgy gazdálkodott volna, mint én a' levegővel; a' levegővel, mely mindenkinek egyenlő sajátja az isten szabad ege alatt. Nem áldhatom eléggé a' mindenható bölcs gondviselést, hogy kezeim szorosan meg valának kötözve, mert meg vagyok győződve, mikép boldogtalan szenvedő társamat bizonyosan megfojtottam volna, ha még nem halt meg, csak azért, hogy a' levegőt ne segítse fogyasztani. Ugy van, egyetlen lélekzetért kész lettem volna gyilkosságot elkövetni, habár csak egyetlen pillanatra remélhetém is ezáltal nyomorú életemet meghosszabbítani; vagy talán öngyilkossá lettem volna, hogy hamarább vethessen véget szörnyű kínaimnak!

*) Nem rég egy kisasszony kora temetését, mint lapjaink is említék, az életnek még mutatkozó némelly jelei miatt, el kelle halasztani. Azóta több lap szólt már föl halottas házak építése iránt, 's így e' töredék közlését időszerűnek tartottuk.

A' fájdalmas betegágyon fetrengők sorsát irigylém, mert azok megtört erővel tekintenek a' halál elébe, és szabadító védszellemet üdvözlének benne; a' halálra ítéteket kimondhatlanul boldogoknak tartám, mert azok mindvégig kegyelmet és szabadulást reménylnek, 's e' boldogító reményök csak azon perczben szűnik meg, midőn már egyszersmind élők fonala megszakadt.

Örök isten, milly boldogtalan valék én ezekhez képest! A' remény visszatartatlanul elfordult tőlem, 's mégsem halhaték meg; nem a' halál, nem az életnek megszűnése volt az, mellynek előrelátása lángpallos gyanánt hasogatá agyvelőmet, hanem annak tudása, hogy még óráig kell élnem, óráig, miknek minden pillanata ezer fájdalmas halálnál is kínosabb. Szemeimből forró könnyük özönlöttek, 's tűzelő ajkaim sovárul szívák föl azokat, mint tikkasztó nyári hőség után ellankadt virágkelyhek a' jótékony éjjeli harmatot.

Minél inkább hívém a' halált legszönyebb alakjában közelíteni, [annál] [tisztábban] kezdé eszméletem működni, mintha neheze érné közelítő megszűnése, 's azért utolsó erejét kívánna megfeszíteni, hogy dicsőn bucsúzhassék el, mint a' leáldozó nap, melly akkor ragyog legtündöklőbben, midőn a' láthatáron eltűnni készül. Életem egész története tarka képekben vonult át szellemi szemeim előtt, 's tiszta és szigorú ítéletet látek lelkemben fölmerülni minden tetteim és elmulasztásaim fölött, 's hangos vádakát hallék, mikből világossá lőn előttem, hogy távolról sem felelek meg annak, mi emberi és polgári kötelességem vala. 'S mégis meg kelle halnom, a' nélkül, hogy az elmulasztottakat helyrehozhatnám, ámbár mindezt megtehettem volna még, mert hiszen a' természet rendes törvényei szerint hosszú élet állott előttem, ha emberi kegyetlenség erőszakosan nem tépi azt szét.

Oh, bár szerény tollamat vérbe márthatnám, szavaimnak a' mennydörgéstől kölcsönözhetnék hangokat, 's a' vihar villámszárnnyain röphetném azokat tova, hogy befogadásukra a' siketnek is megnyílnának fülei 's rémesen csendülnének hónapokig, évekig, mindaddig, míg lehetlenné nem tétetik az, mi most mindennap legalább háromszor történhetik meg! Kell-e mondanom, hogy az elevenen eltemettetés irtózatossá tette érttem, melly ellen csak a' gazdagok vannak ótalmozva; de a' szegények nincsenek, kik mellett különben is életökben sem igen akarnak segédkarok emelkedni, annál kevésbé tehát haláluk után, midőn még csak eszközül sem lehet őket már többé használni. És most van szükség illy hangon szólásra, most, midőn a' szelidnek gúnyolt korszellem a' rablók 's gyilkosok életét biztosítani kívánja az igazságos törvény szigorúsága ellenében. A' rabló és gyilkos több figyelmet érdemel tehát, mint a' kenyerét verejtékével kereső böcsületes családapa, mint a' gyermekeit hasznos polgárokká nevelő anya, mint a' haza virágzását egykoron előmozdítandó gyermekek?! A' rablót 's gyilkost ne lehessen többé gyors halállal kivégeztetni, hogy többé semmiesetre ne háborgathassa a' becsületes polgárok életét vagy vagyonát: arra nézve ellenben legparanyibb gondoskodás se fordítassék, hogy a' hasznos honpolgárt ne lehessen többé elevenen sirba temetni, mellyben millio hóhérolásnál is kínosabb a' fölébredés?! Egyetlen nagyszerű tánczvigalom olly roppant pénzüsszeget nyel el, hogy felével tökéletesen biztosítani lehetne Budapest lakosait e' megnevezhetlen kínú ismételt halál ellen, 's nem csodával határos-e, hogy mindaddig semmi elhatározó lépés nem történt ez ügyben, ámbár minden ember tudhatja és mindenesetre tudja is, hogy saját személye sincs ez ellen biztosítva?! Habár csak egyetlen másodpercig érezte volna néhány száz ember azt, minek meggondolása még most is jégge dermeszti ereimben a' vért, — 's mit teljes iszonyúságában leirnom épen olly lehetlen, mintha leggyöngébb hangszere az ég haragját, vagy tenger csaltogó viharát utánozni akarnám. — ugy bizonyosan nem enyhítnék éhségöket, nem szomjukat, mindaddig, míg épületet nem emelnének e' vész elhárítására, habár véres verejtékkel kellene is a' köveket egymáshoz ragasztaniok! — — —

Az idő visszatartotta'lanul haladt, 's lélekzésem mindinkább nehezült, testemet lankasztó hidegség kezdé borítani, 's szemhéjaimat ólomsúly nyomá, de én kétségbeesetten küzdék a' terhes súly ellen, 's merevedésig feszítém ki szemeimet, hogy az örök álom le ne zárhassa azokat. Pillanattól pillanatra mindinkább iszonyodtam a' haláltól, ámbár kínos érzelmeimhez képest legnagyobb jótétéménynek kellett volna azt tekintenem. Minden izmam görcsösen vonaglott, füleim zúgtak, mintha föllázadt hullámok csatáztak volna fejem fölött, lélekzetemet erős csuklyás akadályozá, véretem rohanva érzém szívemhez tolni, és — — — —

Nagy Ignác.

NEMZETI SZINHÁZI VISZONYOK.

E' lapok még nem léteztek akkor, midőn Bartay Endre ur az országos választmány által a' nemzeti színház igazgatóságával felruházott: különben szinte, mint a' többi hazai hírlapok, melyek ezen nemzeti intézet ügyét némi figyelemre méltatták, befuvandottak a' tárogatóba, melyből akkor mindenféle B. ur igazgatóságának magasztalása harsogott. Ezt akkor nem tevén, 's időközben is az intézet szellemügyeivel foglalkozván inkább, mint az igazgatóság — külszínre igen sokszor, dicsejére méltó — munkálkodásával: annál bátrabban emelhetnek most szót ugyanazon intézet újabb viszonyairól, miket felhozni annak érdeke, 's azon tisztelet, mellyel olvasóinknak tartoznak, egyképen igényelnek.

B. ur színházigazgatóságának, vagy sajátlag színházhaszonbérletének — ezt teljesíthetű kutfő után mondhatjuk — mostanra, 's a' hon nemtőjének örököséhez vetett reményüknél fogva, bizton hisszük állíthatni, örökre vége.

Nem volt színházbérő, kinek munkálkodása kezdetét — a' hírlapok után nyilvánuló — közvélemény valaha oly hangosan üdvözölte volna, mint B. urét; nem volt színházbérő, kinek pályájára nézve kecsesetőbb horoszkop állíttatott volna, mint B. ur; nem voltak körülmények, melyek szebb sikerrel mutatkoztak volna igazgató és közönségre nézve, mint B. uréi, — és mégis, pár év alig haladt el, és mi nagyszerű színházbérő bukásról vagyunk kénytelenek értesíteni a' közönséget. Az országos segélyezés, a' majdnem egész éven át teli színház, nem lön elégséges B. ur költségeit fedezni, 's most ő, a' sokaktól üdvözölt igazgató, adósságok terhétől elnyomottan, vonul vissza ebbeli tisztétől, nem csekély bonyolodásba hozva az intézetnek nemcsak pénzbeli ügyeit, de érzékenyen compromittálva magát azon intézetet is, mellyet a' nemzet pénzsegélyeire méltatva, ollyanul tűzött ki, melly művelődésünk szellemi tényszerői közé, ezek egyik hathatósbjaul, soroztassék; 's mindez akkor történik, uraim, mikor a' német színházat tengve, napjait mintegy megszámlálva lenni látók, a' nemzetire nézve viszont a' legszebb haladásnak, virágzásnak örvendünk. . . .

Ez mindenestre oly talány, mellyet sajtó után megfejtetni hiába remélünk, a' mellyet pedig megfejtve látni, a' nemzetnek, véleményünk szerint, igen is érdekében volna. Annyit, mint kétségtelent állíthatunk, hogy az országos segélyezés, a' színház rendes jövedelmeivel párosulva, — számon épült, 's annál fogva csaltatlan — oly eredményt mutatnak, melly az intézet becsületes fenntartására szükséges eszközöket bőven szolgáltatá ki a' legközelebbi mult igazgatóság alatt is; 's így, bármit károgjanak is némely emberek a' tett áldozatokról, pénzszorongásokról, 'sat., bizonyos az, hogy a' körülmények hatalmától leléptetett haszonbérő, sem az országos választmányt, mellynek részéről, pénzviszonyok tekintetében, sokszor és sok

kedvezésben részesült; sem a közönséget, mely, egy év óta kivált, kitünő előszeretettel látogatta a színházat, nem okozhatja: hanem esése egészen másutt, 's egészen a színházi viszonyokon kívül, keresendő — — —

Mint hogy tehát sok dolgot leleplezni nem lehet, sem — a végeredményt tekintve, még most legalább — nem is szükséges: fenahagyva a fátyolt a volt nemzeti színházbérlőség, vagy, ha tetszik, igazgatóság ezen nagyszerű — vidékiek által mindenesetre, a főbőbbieknél fogva, megfoghatatlan, de előtűnik, kik a színházi ügyeket itt a fővárosban, közelről 's hosszabb idő óta folyvást figyelemmel kísérhetjük és kísértük, igen megfogható, sőt több hónapok óta előrelátott — esésén: áttérünk közlésére azon helyzetnek, melyben ezen nemzeti intézetünk jelenen van.

Az 1840-diki országgyűlés által a nemzeti színház felügyelésére nevezett országgyűlési bizottság, mint tudva van, a legközelebbi országgyűlés alatt, ezen tiszterrel lemondván: minthogy törvényes intézkedés e tárgyban, időrovidség miatt, már nem történetelt, a hónapok közbizalma, az intézet további országos felügyelésére nézve, gróf Ráday Gedeon urban pontosulván, a valóban terhes tisztt, a legközelebbi országgyűlésig, ő reá ruháztatott.

Fölösleges említnünk, miképen ezen választásnál, bármely szempontból vegyük is nemzeti színházunk ügyét, de főleg a bekövetkezett színházbérlési bonyolódásokat tekintve, szerencsésnek gondolni sem lehet; 's mi e választásban újabb jelét látjuk a nemzetiségünk felett éberül örködő honnemző pártfogó kezének. — Gróf Ráday Gedeon urnak honszerte ismeretes hazafiúi lelkesedése minden szép, jó és nagy iránt: a leghatalmasb, legbiztosb kezességre arra, hogy nemzeti színházunk ügyeinek vezérése méltóbb, tiszteltebb kezekre nem bízatható. Ő, mint nemzeti nyelvünk leghűbb, leghőbb bajnoka, minden iránt, a mi nemzeti művelődésünk emelésére vezethet, kitünő előszeretettel 's buzgósággal viseltetik; magas kiképzettségű lelke és szíve, a legszentebb honpolgári lángtól ösztönözve, örömmel karol fel minden alkalmat, hol hazánk műveltségbeni haladásának előmozdításáról van szó; azonfölül polgári fényes állása, (rendszerint) Pesten lakása, mind olly tényezők, melyek egyiránt jogosítanak fel mindenkit azon reményre, hogy illy főfelügyelés alatt nemzeti színházunk szebb 's biztossb jövődönök nézhet elébe, 's ollyanok, melyek mindenkit megnyugtathatnak az iránt is, hogy azon boldogtalan fluctuatióknak, melyeknek ezen intézet eddigéig, igazgatók és bérlő tekintetében, kitéve volt, az ő bölcse és ügyeszerető gondoskodása 's tapintata valahára végetvetend.

Legczélszerűbb eszköznek, e tekintetben, azt hisszük mi, ha mindennek előtt a házi kormányzás kísértetnek meg, a mi — eddig nyert értesítés szerint — már meg is kezdetett. Ezt, tudjuk, részben legalább, azon kénytelenség is okozá, mivel a színházi tetemesb jövedelmek, melyek a páholyok feléi 's a zártszékek évnegyedes bérléséből szoktak bejönni, a volt haszonbérlő által már fölszedetvén, a husvéti bérlésig szó is alig lehet arról, hogy akadjon valaki, ki illy körülmények közt az igazgatóságot, vagy — nevezzük a dolgot saját nevéen — bérlőséget elvállalni kész volna. Egyébiránt is pedig, ritka ember, ki illy intézetnél inkább az anyagi ügyekre, 's az ezekből eredhető hasznokra ne nézzen, mint a szellemiekre; valamint pedig a nemzeti színház tekintetében a hon polgáinak magasb igényei vannak: úgy ezek kitelhetőleg teljesítésére sokkal kevésb a kilátás egyes férfiaknál, kik a színházzal (mint a legújabb események világosan mutatták) csak üzérkedni szoktak: mint házi kormányzatnál, melynek élén olly honszerte tisztelt férfi állana, mint gr. Ráday Gedeon, 's melyben jobbadán művészek — 's talán írók is — vennének részt, kiket „az arany édes szagán“ túl, bizonyosan más nemesb ösztönök lángja is gyulasztgatna e terhes, de szent eljárásukban. Ezeknek, mindenesetre, érdekök hozná azt magával, hogy a szellemi szempontot figyelemköből soha ki ne feledjék: mert, részben, létezők attól föltételeztetik; a főfelügyelő grófnak pedig becsülete, mely drágább életénél, forogván fen, van-e, avagy lehet-e képzelné magasztosb ösztönt,

melly őt fáradságos, de honaért, hisszük, örömet teendő eljárásában serkentse: a' nemzet által kifejelett szent cél elérésére, vagy legalább megközelítésére, minden erejét használni?

Mi tehát, valamint a' közelgő husvéti bérlésekig más kormányzasi rendszert a' háznál nem gondolhatunk: úgy célravezetőbbnek mást azutánra is hinni nem tudunk. Ki kezkeskedhetik ugyanis arról, hogy a' jövődő bérlő szinte üzérkedési tárgyal nem tekintendi a' nemzeti színházat, 's csakhogy zsebe teljek, annak sem szellemi emelkedésével, sem új bonyolodások általi compromissiójával törődni nem fog? A' mult keserű emlékezete minket aggodalommal töltene el a' jövő iránt, 's bármily fényes ovatiókkal fogattatnék is az, őszintén megvalljuk, mikép mi azon ovatiókba keveredni nem fogunk, 's bárki legyen is, működésében megnyugodni nem tudandunk; mert hátha valósulni fog a' költő mondása:

„Itur in antiquas transactio pasche sylvas.“ Bérlő tehát nekünk nem kell.

'S pedig halljuk, olly hírek keringnek, miszerint illy bérlésre ismét csőd nyitattatnék; 's a' mi még inkább aggaszt, sőt indignatióba hoz, kering azon hír is, mint-ha B. ur, csak ideiglenesen hagyván fel színházbérlésével, ha majd hitelezőivel kiegyezendett, a' bérlésre ismét visszatér, vagy legalább, a' magokat jelentendő bérlők közt szinte ott lend, 's még némi előjoggal fog bírni? . . .

Mikép lehessen ez? megfogni nem tudjuk. Mi, a' főnebbiek szerint, minden bérlésnek — kárunkon okulva — határozottan ellene vagyunk; azt pedig, hogy B. ur, a' történetek után a' bérlésre visszatérhessen, lehetlenségnek tartjuk. Roppant adósságait, mellyek felszedésére a' színház pénzügyi viszonyai őt bizonyosan nem kényszerítették, taláncsak nem akarná a' színház jövedelmiből kielégíteni? Avagy mikép volna az megengedhető, hogy ezen adósságok lerovása miatt a' nemzeti intézet ügye a' legnagyobb pangásban, sülyedség- és élettelenységben tartassék, 's pedig több éveken át: minthogy bizonyos, mikép e' nagy összegekre menő adósság letisztázására a' színház egykét évi fölösleg jövedelmei teljességgel nem elegendők; azonfelül ez esetben elkerülhetlenül bekövetkezendő az, hogy a' nemzeti színház ügyeinek kezelésében tulnyomó súlyt az üzérkedés nyerne, 's pedig a' nélkül, hogy a' szellemi irány kellő tekintetbe vetetnek, minek pedig az intézetnek tűzött szent cél mellett, megtörténni nem lehet, nem szabad. Ezeknél fogva tehát B. ur további bérlő-igazgatóságát mi lehetlenségnek tartjuk; de lehetlennék azt is, hogy ő, illy compromissioja után e' nemzeti intézetnek, annak ügyei kezelésébe vagy bármiképeni vezetésébe legkevésbbé is befolyjon; 's nem kételkedünk nyíltan és határozottan kimondani azon legbensőbb meggyőződésünket, miszerint gr. Ráday Gedeon, kinek országos főfelügyelésére ezen intézet ügye jelenen a' nemzet által bízva van, magától soha el nem hárítható feleletterhet vonna önféjére, ha a' szeme láttára kifejelett balviszonyok után, a' magát 's intézetet, sőt némileg a' nemzetet is, compromittált B. urat, csőd esetében, a' bérlők sorából lépésre bocsátaná, vagy épen csőd nélkül a' színház bérlőigazgatásába visszahelyezné. Erősen hisszük, hogy gr. Ráday Gedeon sokkal inkább megvan győződve B. ur színházbérlői további lehetlenségéről, mint hogy a' mi véleményünket latba vetnie kellene; de bármint legyen is a' dolog, szilárdan, 's pedig — talán — a' nemzet nevében is merjük állíthatni, hogy olly férfiú, ki képes volt így pelengérre vinni ezen intézet nevét, arra, hogy annak bérlője, vagy épen igazgatója legyen, érdemtelen; 's hogy őt ismét azzá tenni, bűn volna a' „Nemzeti“ szent név ellen, szentségtörés a' „művészet“ ellen . . .

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Fidelio' nagy opera Beethoventól.

Télhó 25-kén adatott hosszú várakozás, sokszoros ígéretek után végre, Schodelné javára, nyolczadszor, „Fidelio,” nagy opera 2 flv. irta Treitschke, fordította Lengéi. Zenéjét szerzette Beethoven. Ezen előadás 28-kán Jobb Zsigmond javára ismételtetett. Közönség első alkalommal a' színházat minden zugaiban előzőnlötte; másodsor már nem olly számos, ámbár mindig igen szép nézősereg volt jelen, mit talán az épen ez estve sokfelé tartott tánczvigalmaknak lehet tulajdonítani. Az opera szépségéről kell-e szólnunk? A' nagyszerű mester, bájakban tündér, föllengésben és erőhatalomban utánozhatlan, teremtoerőben kifogyhatlan, az óriási zeneszerző, eléggé ismertetik a' zenészi világ által; 's minelinkább el van ferditve közönségünk izlése fülesiklandó olasz felületességek által, annál nagyobb elismeréssel tartozik a' zeneművelt kisebb rész színházunk első énekesnőjének, hogy e' classicus művet szinpadra hozá. Ohajtanánk, bár nagyobb volna színházunkban a' buzgalom, amaz örökbecsű zeneművek közül, mellyek régiek bár, de azért soha sem avultak, sőt ellenben örök és semmi új által utol nem érett friseségben zöldelnek, azokat legalább, mellyek a' nagy közönség tetszését is megnyerni képesek, előadni szinpadunkon, millyeket, ha Beethoventul nem is, de Mozarttól eleget birunk. A' mai operában különösen meglepőleg bélyegzik a' classicus szerzőt ama minden versszakok értelméhez olly természetűn választott dallamok, miszerint minden új énekszámnak első accordaiból már tudjuk, milly jellem vagy milly lelki hangulat bélyegzi az éneklő személyt; bátran utalhatunk e' tekintetben minden egyes dalszámra, millyenek p. o. a' Marcellina és Jaquino közötti enyelgő párdal, Fidelio csattogányszerű dalai, Pizarronak a' zsarnoki lelket jellemző dalszakai, a' szenvedő Florestan nyögdelései, vagy pedig a' várbeli foglyoknak dicső 's nagyhatású kardalai 'stb. — Az előadást mi illeti, ez ugyan második alkalommal jobb volt, mint először, de ekkor is csak azt érezteté, milly gyöngék énekeseink illy valódi belbecsessel bíró 's nagyszerű zenemű előadására. Marcellina (Éder Luiza k. a.), Jaquino (Pecz ur) dalszakai élvezhetlenekké váltak; nem sokkal jobb volt ezeknél Florestan (Jobbur) és Fernando (Köszeghi ur). Fénye az előadásnak, mint mindig, Schodelné assz. volt, kinek valamint igaz művészeti ihlettségéről tesz e' nagy műnek szinpadra hozatala tanuságot, úgy ő volt egyedül, ki dalszakjabeli szépségeit teljes mértékben felfogni 's elénk varázsolni tudta. Ugy hisszük, a' művelt közönség kíváncsiát mondjuk ki, midőn a' derék művésznőt a' német zene remekműveinek szinpadunkon honosítására az igaz művészet nevében buzditólag felszólítjuk, mert míg remekművek tekintetében a' külföldre szorultunk, örökké megmarad e' tekintetbeni jelszavunk: angol szinmű és német zene! Ajánlanánk azonban a' tisztelt művésznőnek nagyobb természetűséget a' beszédben és szavalásban. Első énekesnőnk mellett méltó figyelmet vont magára Benza ur is, mind erőteljes hangja, mind dalszakainak jellemzetes előadása által. — A' hangáskart Erkel Ferencz derék karmesterünk igazgatta, 's illő, hogy annak játékaról méltányosan dicsőre emlékezést tegyünk; kilátszott itt és kihallott minden egyes hangból a' valódi kedv, mellyel a' nagy mű előadásához minden hangszer járult, 's ezen zenekari előadást nem elég pontosnak, összevágónak mondanunk; meg volt benne az, mi ritkán van meg nagyobb zenekarokban: dallamhoz alkalmazott helyes kifejezés. A' ki „Fidelio” előadásán valóban „mű-élvezni” akar, különösen ajánljuk neki, figyelme nagy részét az éneklőktől a' zenekarra fordítani.

Vas Andor.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

POZSONY, Jan. 18-án. Kedves Bélám! Ha azt hinnéd, hogy városunk most is oly élénk 's eseménydús, mint volt pár hóval ezelőtt, midőn az országgyűlések miatt szaporábbak lehelvén találkozásaink, azokban a' most szunnyadó tarsasélet néha-néha mégis csak éberebb alakot ölte, csalatkozna. Szokva valánk, ha mást nem, legalább holmi utcza kihágást venni tudományul, 's kedélyünk a' megbotránkozás, sajnálat, és néha akaratlanul is megjött kaczagás közt oszthatá fel működését, de most magunkra hagyottan bolygunk az élet megsiketült tömegében, 's mindaz, mivel lelkületünk munkásb éberségét fentarthatjuk, csak saját keblünkben kereshető, — olvasunk — 's négy fal közé szorított napjainkat egyenkint éljük le kénytelen visszavonultsáunknak a' magánrendszerű börtönözés ijeszítő hasonlatosságára. A' jó isten tudja, mi szállta meg közönségünket? — de ha eddig, míg szokatlan ilyen állapotunkban városunk mai szellemét vizsgálom, feltolakodva jut eszembe „Gleaner“ német nőnek amerikai utazásából az új Yorki népre vonatkozólag adott tudósítása, — mint ott, úgy nálunk is mindenki gondos némasággal jár dolga után, mintegy ujjain olvasva a' nyereséget, mely e' vagy ama merényes vállalatából számítgat vagyona öregbitéséül. — A' közönség nem nagy ugyan, de pénzesh osztálya a' Takarékpénztár gazdag ígéretei közé temeti munkásságát, napestig kamatot ad, vesz, told és von le, 's kincseit halomra gyűjtve, élte jeleit szűk falai közül ki az utcára csak gyarapodása feltünőbb munkásságával vezeti. Megtelve a' nagy vasládák pénzzel 's kötelezvényekkel, a' társaság lelkületének egész éberségét csak ama a' fősvénynyel oly igen közös gond tartja fogva, melyet ezen jó urak csak pupillaris biztosságot kereső kétes állapotukban, habár fejkavárva is, tudnának hűn definiálni. Most egy roppant házát építnek városunk legelénkebb utczájának közepén, szemközt az ugynevezett Halászkapuval, 's ha közülök egyikkel vagy másikkal beszélni akarunk, mert néha csak kell beszélünk, nehogy nyelvünk, a' tartós némaságban szánk padlásához ragadjon, csak a' romok közt keressük 's leljük fel őket a' mosolygó jövő redőibe szegezett szemekkel, melyek lesve várják a' Phönixet, a' számukra a' poros romokból újra emelkedendőt. E' várakozásukhoz számos Phönixek is csatlakozván, saját érdekükhöz, mint ércz a' magneshez, ragaszkodásuk oly tartós, oly kitűrő, hogy személyeik mindannyi egyéniségükben a' körükön kívül eső közönségrésztől, társalkodási tekintetben, elkülönözték. Ezen társaság óriási nyereményü részvényeinek egyedáruságában levén fel dús jövődjö alaptartalékát, tagjait az anyagilag érdekeltség olyannyira egygyé forasztá, hogy azok most már egészen sajátserű felekezetet képezve, a' körükben majdan felvirágzandó pénzaristocrazia dölyfös öntudatával néznek alá aranysegélyű reménykosaruk erkélyéről a' sors mostolább gyermekeire, a' fatum üldözte — nem részvényesekre, 's azért hahogy sorskegyelemből velük az emelkedő palota épülethelyén kívül másutt, például az ugynevezett casinóban, találkozhatni szerencsénk esett is, érintkezésünk nem adja vissza a' hajdani társalgás szelleműs képeit, ők vagy a' nagy tengeren túl eső americaiak hideg arczedőibe burkoltan folyton emelkedő kölcsön- intézetük kamatjövedelmeit számolgtatják egy egész századjövrőre kiterjeszkedve, — vagy a' dús nyeremény arany lánczával békóba ejtett egyéniségük csekélybbségünk ellenében elfoglalt érzelmekre gyulva, kedélyének ott keres megnyugvást, hol anyagi érdekének közössége honját leli — részvényes barátja szűkebb keblében. — Ezek a' Takarékpénztáriak! kiknek még csak azt szeretnének siket hangon megszűni: hogy épülő nagy házuk elővarázslásában is nagyon megtartják nyereszkedő jellemüket városunk szépítési érdeke ellenében, — dehogyan engednének csak egy lépéscskét is a' különben sem egyenes vonalú telek rendetlen szegletéből azon ohajtott cél megközelítésére, hogy a' mellette a' főpiacz

Telé vonuló, 's vonultában kétszer megszorított alaku utczácska kissé megtárgulva, a széptési bizottmány munkásságának is kezére járunk. Illyesmi tán csak Pozsonyban történhetik oly könnyű daczczal, minőt ezen jó urak saját jóvoltukért, 's a' közérdeket kirekesztőleg, authocratiai elszigeteltségük álfényiben tettlegesitni oly igen méltányosnak tartanak. — Mások más okból — másfelé — máshova — 's másként vonulnak viszsza előlünk — társalkodás után sovárgók elől, 's a' visszavonultságra ezen majd ismert, majd ismeretlen nevei a' közönség külszínét merőben megfogyaszttva, nagyon is észrevehetőleg hatnak azon közös lelkeletre, mely csak még nem régiben is városi életünket csinosan jellemzi. — A' színházat, mely nálunk olyannyira a' légszerű elemek közé tartozott, hogy azt, habár benne rosszul működtek is, nem nélkülözhetünk, ma már megszoktuk üresnek találni. A' farsangi vigalmakról pedig csak annyit mondhatunk, hogy a' komoly közönség e' tekintetben is fagyasztó hidegséget áruván el, a' hév, mellyel tánczvigalmait karolja, semmi sem oly igen, mint ellentéte a' vidor lelkeletnek; a' f. hó 22-kén a' városi nagy redouti teremben tartandó jogászbálra azonban, úgy látszik, élénkebbek a' közönség részéről előkészületek, mint minőkre a' Megerle színházigazgató által rendezett eddigi tánczvigalmakban ismerhetünk, mellyek elsőjében igen csekély számú nézők előtt 9 tánczos pár hánytavetette magát izzadalmas tánczhevében, meg-megijedve a' rikácsoló visszhangtól, melly az üres tánczterem hosszú polusairól sokszorozva adta vissza a' fáradt kebel szakadozott hangjait. — Illyen jelenleg a' pozsonyi élet, mellynek több hasonló képeit is adhatnám még, ha a' hely szűke — 's a' hosszadalmasságtól félelmem nem gátolnának. Tudom, te leginkább bámulod társaséletünk e' rögtöni fordulatát, 's ha meggondolom, hogy felejtethetlen itt tartózkodásod ideje alatt köztünk számtalan ellenkező életképekkel találkozál, még netaláni kétkedésedet is hajlandó vagyok megbocsátani, 's igazolásomul még csak a' helybeli két újságlap tartalmaira utasítlak, 's látni fogod, mikép az ezekben feltűnő tárgytalanság minden szavamat igazolni siet. Isten veled, kedves Bélám, ha legközelebbi leveledből társaséletünk iránti érdekeltséged leszen kiolvasható, kinos magunkra hagyottságunk folyamáról folytatólag is tudósítand ölelő barátod. —

Bársonyosy.

H I R L A P I M É H.

(JAN. 26-ig.)

Politikai lapjaink még mindig követejelentésekkel telvék, 's pedig elannyira, hogy nemcsak saját hasábjai, hanem édes magunk is már ugyancsak beteltünk velök; hasonlóul érznek-e önnek szép olvasónői a' divatlapok bájlentéseiről is, mik most eazonokban szintugy napirenden vannak, nem tudom; részemről közöttük nemcsak azt a' különbséget találok, hogy amazok többnyire szomorúak, emezek pedig vigdolgokról, táncz- és vigalomról tudósítanak bennünket, hanem még azt is, hogy míg követeikkel az illető karok és rendek csaknem mindenütt meg vannak, csak a' követek magok nincsenek megelégedve az eredménnyel: mi ellenben a' bájlentéseket illetőleg szinte karok és rendek, magával a' balok eredményével vagyunk inkább megelégedve, 's ez valóban kedvezőbb, öröndetesb alig vala még, mióta lapjaink társaséletünk mozgalmait, fejleményét 's alakulását tárgyalni elkezdettek, — mert vegyük kezünkbe akár az Életképeket 's Pesti Divatlapot, akár a' Honderűt, 's házánk csaknem minden szege-zugából ritkított betűkkel olvashatjuk minden jelentékesb várossról, mikép ők is honi ipart pártolnak, tánczvigalmaikban „a' honi karton“ 's általában honi kelmék, magyar szabású öltönyök 's nemzeti tánczok játszáka' főszerepet; vagy ha ezt nem, bizonyára megrovó kikelések állnak az illető bájl-

lentésben azok városok és lakóik ellen, hol és kik által e' hazafiúi szép kötelesség még nem teljesítették, vagy mint Sümeg veszprémi vendégei mondák, kiknél „a' konyhai kék“ még nem divat. Így rovatik meg a' Pesti Divatlapban is (8-dik sz.), hogy Debreczenben a' legmagyarabb város casinói tánczvigalmában „honi kék kartonban egyetlen egy hölgy jelent meg“ *) — szóval, ha a' sajtó e' mindenünni nyilatkozatának hinni lehet — 's ugyan miért ne hinnénk? — ugy társaséletünk, nemzetiség tekintetében, e' farsangon át mind a fővárosban, mind a' vidéken — szülte legyen azt magasztos lelkesültség vagy pusztá divat, vagy akár mindkettőnek vegyülete — olly örvendetes fordulatot vön, hogy az eredménnyel méltán megelégedhetik, 's azt „visszamagyarodásunk“ előhajnala gyanánt teljes szívből üdvözlöheti a' magyar hazafi.

Ennyit vettem ki a' társaséleti mozgalmakból, mik e' héti lapokban följegyezvék, 's ohajtom, hogy minden héten illy vagy legalább ehhez hasonló eredményeket aknázhassak ki társaséletünk közlönyeiből. Olly fontos rovat ez, tisztelt szerkesztő urak, divatlapjaitokban, — hogy annak minél buzgóbb, minél terjedtebb kezelésének nem lehet egyhamarább fontosabb, érdekesebb 's eredménydúsabb czikketek. Azért én nemcsak első helyre teszem e' cikkeket, de ohajtom, hogy hazám minden divatlapja — miután a' politicaiai fontosb (?) dolgokat tárgyalnak — vajha minél több társaséleti vezércikkeket hozzon fogékony keblű 's lelkesedni tudó hölgyeinknek, 's ezek hiányában a' vidéki levelezéseket, mik t. i. a' dolognak nemcsak külkérgén rágódnak, de gyökeresen szólnak visszamagyarodásunk fontos és szent ügyéhez, mint a' vezércikknek pótlékai 's társaséletünk állapotának hű tükrői a' vidékről, ne csak gyéríttessenek, de mindenkor illő figyelembe vétessenek mind a' szerkesztők, mind az olvasók által. 'S ime e' meggyőződésemben van oka, miért én is csekély szemlémet az első pillanatra jelentéktelennek látszó báli jelentésekkel, de sajátkép társaséleti mozgalmink legujabb nyilatkozványa feletti szemlélődéssel kezdtem meg most 's kezdemend meg a' jövő számokban is.

Mi a' szépirodalmi részt illeti, az e' heti számokban, az Életképek két novellát hoztak: Megosztott szív Bérczytől 's Főur és pór Beöthytől; a' Pesti Divatlap egyet: atya és fiú, a' derék Márktól, — mert a' két lángész, Degré Alajostól, bár beszélynék czímeztetik, sajátképen „életkép“nek nevezendő; végre a' Honderű egyet sem hozott: helyette két genreképet ad, mellyek mindegyike többször és több helyütt elmondattott már. Igen olvasásra méltó 's figyelmet gerjesztő czikk „Utazás Debreczenben“ Kaján Ábeltől (Életképek 3. és 4. sz.) kit, valamint a' Pesti Divatlapban Kelmenfyt, nem annyira az itt (5. sz.) álló, mint egyéb e' lapban 's az Életképekben megjelent cikkei után ítélve, mint új neveket, szépirodalmi prózáink valódi nyereségének tartók, 's őket e' mezőn örömmel és méltánnyal üdvözlők, hozzájuk még Csataú Ottót, a' kedélyes és szellemdús utazót is, számítva. Ha t. i. csakugyan újak, 's nem rejlenek alattok ismertebb írói nevek **) mit én itt falusi elvonultságomban egyelőre nem tudhatok, 's önök, közel és benn az irodalom gyüpontjában, oedipusi ész nélkül is régen megfajítottak már.

A' lyrai költészet csupa ismeretes, régi nevek által van képviselve, 's új tehetséget e' számok sem mutatnak fel, hacsak a' már vagy nyolcz tíz év óta elhallgatott derék Bajza újrai megjelenését e' mezőn, nem vesszük annak, ki ez évben már harmadik versével lépett fel, mellyek közül én az „Ébresztőnek,“ (Életkép 4-ik sz.) mint legjelesbiknek, adnám a' pálmát. Igen csinos, szabatos és tiszta dolgozat Adorján mutatványa „Visegrádi apród“ című költői elbeszélésből (Pesti Div. 7. sz.) csak attól tartunk, hogy ha szerző ezt a' metrumot végig megtartja, aligha

*) Reméljük, a' férfiak csak azért is, minél fényesebben kitüntették e' tiszteletre méltó phoenixet!

**) Aligha nem! —

kissé feszes nem lesz előadása; ez a két soros rímelés, kivált elbeszélésben, mely hajlékonyságot és könnyűséget igényel, valódi pánczéling. Petőfy egészen új oldalról mutatja magát. Az e lap 5-dik számában álló „Cyprus lombok” at bensőség, gyöngédség ’s mély érzést lehelnek, ’s én Petőfyt örömmel üdvözlöm e pályán. Garaynak egy kedélyes epistolája, Vajdának egy szép epigramma Bezerédyhez, ’s Szakállnak egy gyönyörű népdala mind a Pesti Divatlap hozományai. A Honderű verseiről jövőre tán kedvezőbben ítélteték.

De mit csinálnak önök az istenért, hogy a színészetet, mind a fővárosit, mind a nemzetit oly szűkmarkúan pártolják mind a hárman? Egyedül az Életképekben áll egy bővebb taglalás Lear királyról, de ez persze csak kivétel, de, úgy látszik, avatott tollból folyt. Színészetünk még, sem irodalmilag, sem művészileg nincs oly állapotban, hogy a szüntelen megette álló kritika ösztönzését szintugy, mint ostarát nélkülözhetné, ’s mióta a lapok kissé felhagytak a részletes bírálatokkal, valóban itt is, ott is venni észre, hogy ezt színészeink igen jól tudják. Dologhoz értők ’s szólók hiányában, úgy látszik, nincsenek önök; tehát csak kissé több helyet a velin hasábkon, uraim, szerkesztő uraim! Telik biz az, csak akarni kell.

Művészetnél levén, meg kell még emlitenem egy a Hírnökben megkezdett aesthetikai értekezést „A műköltészet szabályairól” (6. sz.) melynek itt folytatása áll, ’s melyre, mihelyt elejét megkapom, visszatérni szándékom. Ugyan e Hírnök egyik előbbi számában a pozsonyi újdonságok írója, egy „szabadalmazott magyar nyelvtanítót” ajánl közönségének. Micsoda chineser lehet az a s z a b a d a l m a z o t t nyelvmester? ’s kitől kapott szabadalmat a szabad, sőt hazafiúilag ’s törvényleg parancsolt magyar nyelv tanítására? ezt tán majd csak a jövő század fejthetendi meg. De arra is alig van még példa a magyar journalistikában, mit legközelebb a Pesti Hírlap hirdető rovatában olvashatni: egy nyilvános megkövetés az egész magyar haza közönsége előtt, melyet ott valaki egy vendégszobában rajta két egyén által elkövetett gorombaságokért adat magának. Etiam bene!

Végre kiírok ide néhány sort a Pesti Hírlap trieszti levelezőjének genialis leveleiből (jan. 23. sz.), melyben a magyar political lapok stylusáról szól, hogy értsenek belőle belletriai lapjaink dolgozótársai, azon derék magyar közmondás szerint: szölok a’ fijamnak, értsen róla menyem is. „A magyar hírlapok stylusa, hogy röviden kimondjam — ezek szavai — nekem nem tetszik. Nem keresem benne a művészetté vált társalkodás azon zamatját, mely a francia coriphaeusok hírlapczikkelyeiken előmlik, ezt cikkelyeinktől nem követelhetni, mert a’ political élet még nem hatotta át társasági és a’ párisihoz különben sem hasonlítható életünket, ’s a’ méltányos bíráló nem fogja rossz néven vehetni, ha dolgozatainkon vagy a’ tudosság mécsének szaga, vagy a’ megyei terem sujtásossága ismerszik meg szükségképen. *) De azért ezen belénk nevelt gyarlóságok mellett is, publicistai tárgyaláshoz idomított stylushoz hasonló valamit joggal követelhetünk tőletek, valamit azon átlátszóságból, azon szabatoságból, mely a’ francia publicistát jellemzi. Hol van nálunk a’ szó, mely talál, hol az okoskodás fonala, mely magát észrevétlenül behizelgi, hol az elemesség, mely a’ szükséghez képest megneveltet vagy megöl? Ah, uram, szerkesztő uram, ha a’ magyar journalistikának az leend ezentul is sorsa, hogy vagy iskolai leczkék gözével körülkerítse az olvasó fejét, vagy hogy europai institutiókról ázsiai dagálylyal — már Cicerónál ellentéte az atticismusnak — ’s ezen dagály tözsomszéd-ságában mindjárt alföldi-lapályosan értekezzék, akkor ne számítsa magát a’ valóságos polgárisodás tényezői közé.” Ugy-e bizony, hogy a’ nevek változtatásával a’ regérőlunk belletristákról szól.

*) Mintha szépiroink egy részéről szólna a’ levelező.

MI HIRBUDÁN?

Nem egyszer irigyletem már azon német tudós (nem mernék ugyan megesküdni rá, ha német volt-e, mert bőszevűsége nézve akár magyar is lehetett volna) birkatürelmét, ki egy tintatartóról, melyet fejéhez csapott kedves felesége, két vas-tag kötetet tudott összefirkantani és az estzürkületnél is világosabban bebizonyítá, hogy a tintatartó csakugyan — tintatartó. És leginkább akkor ohajtom a sógnak ezen huzavonó tehetségét magamnak megszerezhetni, midőn az ujdonságírásnak gyürkőzvé, fölsétáltatom emlékezetemben a napi történeteket 's tollamat vagy tizszer bemártván 's ugyanannyiszor ismét kiloccsantván, azon örvendetes eredményre jövök, miszerint bizony nehéz dolog az az ujdonságírás, főleg mikor olly kevés ujság van, 's ez a kevés is olly ritkán közölhető. — De mit bánják ezt önök, tisztelt olvasóim 's még tiszteltebb előfizetőim! Önök ujságot akarnak hallani, akár honnan teremtem is azt elő 's a legmindennapiabb dolgokat szívesebben hallják, sőt még azt sem bánják, ha ujságvágjuk kielégíthetése végett ollyanokat fullentek, hogy magam is elpirulok bele, csak hogy a hírvolat rendesen betöltve legyen. A fullentés egyébiránt gyakran nemcsak kényelemre, hanem hasznomra is szolgált, midőn i. i. az igazságot megmondani nemcsak tanácsos nem volt, hanem nagy bolondság is lett volna. — Bizony furcsán vagyunk mi azzal az igazsággal: szeretjük nyomni, de nyomatva látni mégsem akarjuk, hacsak ollyan sajtószabadságot nem kapunk, mint az otahaiti szerescenek, kiknek megengedtetik feketét — feketére nyomni; higgyék el, tisztelt olvasóim, ez a legjobb mód lenne, minden embernek eleget tenni 's a közönséges figyelmet tőlünk elvonni. — No, de mi fog ebből a hosszú intrádából kifejlenni? kérdik nagyságtok; lehet, hogy igen sok, de lehet, hogy igen kevés, mint Priel Nelli kisasszonyból, kiről a gonosz 'Pesti Divatlap' már előre hirdeté, hogy színházunknál ki fogják fejleszteni, miről azonban eddig a színpadon mitsem tapasztaltunk. Hasonlókép megjártuk 's megjártuk mi gonosz ujságírók a nagyérdemű közönséget Éder Luiza kisasszonnyal is: addig firkáltunk és prókátoroskodtunk mellette, míg az igazgatóság vele szerződésre nem lépett, és most? — nohát most hallgassuk meg őt, ha olly nagyon voltunk utána. A mi engemet illet, én jobban szeretem, ha más hallgatja helyettem. Mult szombaton Beethoven 'Fidelio'-jában hallottam őt. . . Vas Andor barátom már szólott ezen óriásműről, mely a minő jeles, olly rozszul adatott nemzeti színpadunkon, ha mindjárt 'Ungar' collegánk ellenkezőt mond is — ironiából. Nem kell bántani azt a Beethovent; hagyjuk békével nyugodni a nagy mestert, kinek az olly előadásokra tizszer is meg kell fordulni sirjában. Nem érthetünk mi mindent, ámbár nekünk magyaroknak, ha mindjárt olasz énekesek is vagyunk, az a betegségünk (bizony betegségnek lehet mondani, csak hogy nem mi, hanem a közönség lesz többnyire rozszul tőle), miszerint nem annyira mindent tudni, hanem mindent érteni akarunk. Schodelnérol természetesen szó nem lehet: ő oasis volt e dalpusztában, hogy költőileg fejezzem ki magamat; de mit tehet ő maga, a gyöngye hölgy annyi erős férfiak ellenében. — A közönség, mely a 'debreczeni rüpk' óta olly számosan nem gyűlt össze, igen közönbösen nézte a dolgot, jó kedvét azonban a második felvonás végjelenete tökéletesen helyrehozá. Valami meglepetés volt ez Schodelné asszony számára, mit némely ujságok már jó eleve kitrombitáltak 's mi épen azért a közönséget kíváncsivá tette. A meglepetés ugyan rendkívül ügyetlen volt, de azért bennünket mégis derekasan megkacagztatott. Bizony sokat követelnének tőlem, nagyságtok, ha ezen vig intermezzo elbeszélését kívánnák hallani, vagy inkább olvasni, mert azt csak látni kellett, hogy azon jó kedvet megmagyarázhassák magoknak, mit a nagyszerű dalmű a nézőkben ébresztett. Képzelsenek egypár ügyetlenül összees-

tergályozott felhődraperiákat vastag köteleken a padlásról leereszkedni 's olajba mártott, hátulról illuminált, papirosan e' következő felírást mécspislogolni: 'üdv magyar Polyhymniánk bájos lantjának!' azután egy granátos-marktányosné mintájára mázolt Flora istenasszonyt hasonlóképen köteleken ránczigálva lebegni az ünnepezt énekesnő feje fölött és törökjéből honi virágokat potyogtatni a szinpadra, 's ezen műtétel után felhőket, felírást és Flora istenasszonyt ismét eltűnni a padlásra: és teljes képét birandják a' meglepetésnek. Isten mentsen, hogy valami külföldi vetemedett volna ez eslve a' nemzetibe: ugyan szép fogalma lenne a' mi kitüntetni szerető szokásinkról; mi csak elnézzük és eltűnjük, mert jó magyarok vagyunk 's elnyeltünk már ennél fertelmesebb komédiákat is. Igen félek, hogy majd Egressy Gábor kitüntetésével is így járunk; furcsa kis ajándék színesznek az a' kard: egyszer már Europa gunylárgyává lettünk egy kard emlék miatt — Egressy Gáborral hihetőleg nem fog annyit törödni Europa, mint Liszt hazánkfijával, de a' blamirozás azért aránylagosan szintolly nagyszerű leend. — Egyébiránt, igen szeretném, ha valaki megsugná derék Gáborunknak, ne bizza el magát nagyon ezen kitüntetésre, a' mit szerénységtől ugy sem teszek föl: lám, mi a' közönség változékony kegyét illeti, okulhat műtársán, Szigligetin; pár hónap előtt még ajtókat törtek 's frakklebbentyűk hullottak áldozatul a' 'szökött katoná' és két pisztoly-ért, most egy elhamarkodott műért megmacskazenézték és veréssel fenyegetik. Mondhatom, szépen vagyunk; csak az biztatja az embert, hogy e' méltatlankodásokról nem lehet az egész közönséget vádolni, hanem csak egy parányi töredéket, melyet isten azért áldott meg olly kevés észszel és vastag fővel, hogy betyáros fészkelődései által botrányt és békétlenséget okozzon. Valami Pizzafetta nevű utazó azt mondja, hogy egy öreg hajós a' molukai szigeteken egy törpe emberfajt talált, melly barlangokban lakik 's olly nagy fülei vannak, hogy az egyiken, mint valamely pakróczon, alusznak, a' másikkal pedig betakarják magokat. Aligha nincsenek másutt is illy emberfajok, csakhogy ezek nem birnak azon jó tulajdonnal, hogy aludnának. — Az alvásról szólva, örömmel mondhatom, hogy mi magyarok keveset alusznak — farsangban: egyik tánczvigalom a' másikat kergeti; az idő olly rövid 's nekünk azt használni kell. A' szerdai jogászbál, mint minden évben, ugy ezidén is, fényes és fesztelen volt, ritka tulajdonok együtt; a' tegnapelőtti uracsbálról szintazt mondhatni: m a tartatik az utolsó casinóbál; reméljük, ebben ismét azt a' jó kedvet és lelkesedést találhatni, mit némelly számoló ész a' magyar tűz tullobbanásinak szeretne elkeresztelni, 's mindent a' formáknak feláldozni. — Tánczvigalmakról emlékeznem, 'Honderű' collegánk patkára hág 's megleckézi a' 'Pesti Divatlap' szerkesztőjét, hogy a' körbált nem eléggé magyarosnak mondá — 's majdnem két hasábon igyekezik az ellenkezőt megmutatni — semmivel. Nem hiszem, hogy a' 'Honderű'-n kívül valaki megezáfolná Vahot bajtársunk állítását 's miután a' már nyilvánított közvéleményhez mi is kívánnánk csekély szavunkkal járulni, ime közöljük Varga Soma urnak a' körbálról lapunk számára irt czikkjét, melyet csupán azért közlünk egész terjedelmében, mert a' kör — igen sajnálom, hogy ki kell mondani — darab idő óta szép rendeltetéséről megfejelkezni látszik, 's nem ügyel olly buzgósággal tisztán nemzeti típusára, mint azt tőle várunk kell és várni feljogosítva vagyunk! Ám czáfoljon meg a' legközelebb jövődő 's örömmel huzom vissza vádomat. Halljuk tehát a' cikket: 'Jan. 23d. tartaték a' nemzeti kör tánczvigalma. Fény- 's rendezésről nem szölok; amaz megragadó, imez czélszerű volt, kivévén a' tánczrendet, melly némi kívánni valót hagy maga után; hanem szölok azon szinről, melly az egészen előmlék: hisz véleményem szerint, a' tánczvigalmakrólí jelentést magasb szempontból kellene fölvenni, mint a' kegyteljes taglejtés- vagy iromba csokrokéból; mert ott gépelyiségnek, itt legfőlebb ügyes szobaleány- vagy varrónének mondunk közvetve bókokat. — Tekintsük hát a' nemzeti kör tánczvigalmát először nemzetiségi szempontból. Nemzetiséget táncz, öltözk, de leginkább nyelv által tanusithatunk.

Említett vigalmi tánczok közt keringő vitt főszerepet; tan, mert a' kör eszméjét legjobban kimeríti; tán, mert azt gondolák a' rendezők, hogy azon gépies egykedvűség, mellyel, kivált ifjaink, nemzeti tánczainkat eltorzítják, inkább keringőhöz illik. Magyar szabásu öltöny igen kevés volt, 's azon hölgyek, kik a' jan. 15-ki vigalomban dicsőséges többséget képeztek, most kisebbségben maradtak; ezen kisebb rész királynéjaul K-i, S-i a kisasszonyt méltán tisztelhetni. — A' nyelv német volt inkább, mint magyar, 's ha ez olly tánczvigalomban történik, hol par force 's csupán tánczolni akarnak, nem esik olly nehezen, mint a' nemzeti kör tánczvigalmában. — Most térjünk át a' társadalmi élet azon türelmetlenségére, melly előítéletes körjaiban az izraéliták ellen itt is nyilatkozik. Istenem! hát egy zsidó hölgynek nem lehetnek-e szintugy bájoló szemei, dús fűrtjei 's hattyunyaka? nem épen ugy simul-e tejhab tagjaihoz a' gazdag 's választéku öltözet, mint máséhoz? nem lejt-e szintolly lelkesültséggel a' kőrtánczot vagy csárdást, mint akárki más; nem beszéli-e szép nyelvünket, bár törtetve, míg sok született magyar német baklövészekben izzadozik? — Illy türelmetlen a' sánczon belül is elég van; pedig a' körnek rendeltetése, mint pecsétjén is olvasható: 'egy esült hogy egy esit sen! Fájdalom, hogy e' szép jelszó csak pecsétjén rejlik; a' szomorú tapasztalás itt is igazolván, mikép gyakorlati élet mezején sokszor nyakát szegik a' kitűzött elvnek! — Ezen sorok írója nem barátja a' föltétlen polit. emancipációnak; de a' társasélet 's political mezeje egymástól különböző fogalom; 's mint a' társulat hű tagja, jövőre, ha isten is ugy akarja, mint magunk, körbeli vendégeinknek egy részét zsidók teendik.

*A' farsangi vigalmak kényelmesb élvezhetését a' gőzösöknek Pest és Buda közti 's pedig az egyiknek, melly csupán a' testvérvárosok közlekedésének fentartására rendeltetett, mult szerdtől kezdett járása is tetemesen elősegíti. Reggeli 6 órától esti 10 óráig, délkor egy órát (fél egytől fél kettőig) kivéve, szüntelen mozgásban vannak; kár, hogy a' szállítás olly alkalmatlan helyen történik, minő Budán a' halászárváros eleje és Pestena' casino fölötti, sáros időben majdnem meggázolhatnak, terek, 's pedig annál nagyobb kár, mivel a' jámbor embert könnyen azon gondolatra hozza, mintha az illetők, t. i. azok, a' kiket illet, az egyszerre adott nagyobb kényelmet vagy a' közönségtől sajnálnák, hihetőleg, hogy csömört ne kapjon tőle, vagy a' révszereket elkeseríteni nem akarják, kik ugys görbe szemekkel nézik az alig harmincz ölnyre tőlük büszkén pályázó vetélytársat 's boszongodnak, hogy a' két váltó garas, mellyet a' gőzősön fizetni kell, főleg esténként, mikor t. t. ők néha tizszer annyira szokták az átmenni akarókat taksálgatni, több jókábátost fog tőlők elidegeníteni. Egyébiránt ezen új intézkedést is a' nyilvános lapok koronkenti felszólalásinak lehet tulajdonítani, csak aztán ugy ne járjunk vele, mint már több indítványunkkal jártunk: meglelt, de köszönet nem volt benne! — Kivételt ezen kevés köszönettel kamatozó projectumok közül tán a' mult vasárnap alakultak nyilatkozott Regulitársaság teend, melly ugyancsak derekasán és egész erejéből munkálódjék ám, ha a' 'parturiunt montes' alkalmazását kikerülni akarja. Olly buzgó elnöktől azonban, minőt a' társulat majdnem egyhangu ohajtsára Császár Ferencz urban megnyerni szerenesés volt, csak kedvező jövődöt ígérhetni e' vállalatnak. Megvalljuk ugyan, hogy a' választmányi tagok számát sokallom; kevesebb pompa is megtette volna, ámbár a' tizenkét tag u. m. Bugát, Frankenburg, Kállay, Kiss Károly, Lukács Móríc, Peregrini Elek, Schedel, Saphir, id. Schedius Lajos, Széchy, Szilassy és Vargha István, jobbadán olly férfiak, kiket majdnem minden jótékony és közhasznú vállalatok élén látunk, 's kik eddig még egyet sem buktattak meg. Titoknoknak Irinyi József, pénztárnoknak Antal Mihály urak egyhangulag választattak el. — A' társaságokrólí conversatióknak folyamában levén, meg kell említenem, mikép a' kifsaluditársaság mult szerdán tartván éves üléseit új tagokul Császár Ferencz és Szigligeti urakat választá, f. hó 6-kán pedig a' nemzeti színházban nagyszerű ünnepélyt rendezend, melly alkalommal Garay barátunknak egy, ezen ünnepélyre készített, költői szép-

ségű előjátéka és Thern urnak Császár ,Tihany ostroma' című daljátékához írt legujabb nyitányu, melyet e' napokban ugyan szerző urtól volt szerencsém hallani, 's mellyről valamint az opera egyes számairól ítélve, ezt legjelesebb daljátékaink közé sorolhatni, fog adatni.

*No lám, mi nem fejtett ki minden a' hosszú előszóból; annyira belejöttem a' fecsegésbe, hogy alig érem végét. Engedjék meg tehát, t. olvasóim, hogy kissé kipihenhessem magamat — mához egyhétig, mert a' társalkodónak ugy, mint az újságírónak óvakodnia kell az unalmatosságtól, hogy kedves vendégül fogadtassék. Szerencsés jó reggelt mindnyájunknak 's olyan jó kedvet, minőt holnap a' wurmudvar vagy nákóház tulajdonosi érezni fognak, midőn a' negyedéves lakbert tömik zsebeikbe. Az egész világot átölhelhetném az istennek azon jó gondolatáért, ha engemet csak egyetlen egy gyertyaszentelőre a' váczyutzának háziurává tenne!!

Az ,Életképek' mult félévi folyamában megjelent legjobb novella- és költeményre kitűzött jutalom ügyében felszólított bíráló urak következő véleményyt küldének be alólirthoz:

Tisztelt szerkesztő ur! Felszólítván ön által, adnók véleményünket az iránt, az Életképek 1844-iki második félévi folyamában megjelent novellák közül, mellyiket ítéljük legjobbnak, van szerencsénk önnek ezennel válaszolni, hogy átolvasván az Életképek nevezett folyamának novelláit — Jósika terjedelmes „Isen uja“ című cikkjét, melyet a' szerző maga is regények közé soroz, ide nem értve — és összehasonlítván egymás között, azon meggyőződésben vagyunk, hogy a' „Külszin és való“ című novella Márktól mind érdekes szövedéke és megragadó jelenetei, mind lélekábrázoló festései, észrevételeinek valóságosága 's az egésznet átlengő költői ihlés és ügyes jellemzés, valamint előadás és szabatos nyelvnél fogva legtöbb becsű. Pest, január 24. 1845. Szontagh Gusztáv, m. k. Bajza József m. k.

Tisztelt szerkesztő ur! A' költeményeket a' mi illeti, mellyek az ,Életképek' mult félévi folyamában mejelentek, ezek közt Berecznek „Polgárhit“ című költeményét tartom minden tekintetben legkerekebb- és hibátlanabbnak 's tárgyánál fogva is, érdekesnek. Költ mint felebb. Bajza József, m. k.

Tisztelt szerkesztő ur! Áttekintvén az Életképek 1844-ki második felévének folyamát, a' versekre nézve azt tartjuk, hogy Potöfi összes dalait, 's ezek közt pedig leginkább kitünőnek vélik az Egri hangokat. Pesten, januar 25-én 1845. Garay János m. k. Vachott Sándor m. k.

Előrebocsájtván tehát a' t. bíráló urak válaszait, miután a' t. cz. közönség közül, mellyet véleménye kijelentésére lapjaimban ismételve és idején felszólítani bátorokodám, csak igen kevesen küldék be hozzám eziránti becses nyilatkozataikat, a' legjobb novellára kitűzött 10 db. aranyat Mark urnak, a' legjobb költeményért eső 3 db. aranyat pedig a' szótöbbséget nyert ,Egri hangok' című költemény szerzőjének, Petöfi Sándor urnak, mihelyest eziránt a' jutalmazott urak rendelkezéseiket veendem, tüstint átszolgáltatni kész vagyok; fentartván magamnak azon szabadságot, miszerint Berecz urnak ,Polgárhit' című szép költeményét külön díjjal megjutalmazni szerencsém lehessen. Költ Budán, januar 31-kén 1845.

Frankenburg Adolf,

az „Életképek kiadó-szerkesztője.“

NŐK VILÁGA.*)

SZABÓ RICHARDTÓL.

IX. LEVÉL

E' czím alatt irt, 's e' lapokban közlött leveleimnek végsőjében elbucsúztam tőled, kedves testvér, és töletek e' lapokat olvasó tisztelt hölgyek, mert nem számoltam e' lapokban illy téreni isméti találkozásra. Szinte nehezemre esett ez elválás, mert még sok mondani való feküdt szivemen, mert hivatásoknak legérdekesb, legfontosb részénél kelle elnémulnom, de egy bizonyos gyengédség és annak szerény elismerése, hogy más tárgyavatottabbtól körülményesb, kimerítőbb oktatást nyerhetnétek, mint tőlem, gátolták leveleimnek további folytatását. Azonban azon igen hizelgő és megbecsülhetetlen figyelem, mellyel szerénytelen soraimat kísérni szivesek valátok, ösztönöz, hogy még egyszer szép világok körében széttekintsek, és mennyire korlátozott tehetségeim engedik, ha többért nem, de legti-ztább szándokomért bizodalmat érdemlő kalauzként vezesselek annak ösvényén, melly a' ti rendeltetéseknek legméltóságosabb, legszebb ágához vezet. Rajtatok álland a' soraimban nyilvánítandó utmutatásokat követni vagy elvetni, de bizonyossá teszek benneteket, hogy iparkodni fogok soraimat tanulságossakká tenni.

Felfogom tehát leveleimnek megszakitott fonalát 's ott, hol a' nők világának szép láthatárát vizsgálódó tekintetemmel elhagytam, fellekintek újra,

*) Lásd az 'Életképek' mult félévi folyamát.

hogy, megmutatva nektek világatok legszebb láthatárának kezdetét, egy-két üdvös intéssel készítelek fel a' futandó pályára. Eddig úgy beszéltem hozzátok, mint nőkhez, de ti anyák is vagytok vagy lesztek, és, úgy hiszem, boldogságtok kiegészítéséhez tartozik az anyaiság, mert ismertem egy egymást forróan szerető házaspárt, hol a' nőnek bájos arczára gyakran vonultak búfellegek azért, hogy gyermektelen. A' ti rendeltetésteknek ez a' legfontosabb, de legboldogítóbb része is: erről akarok hozzátok szólni.

Ti virágzó hajadonok! ezért félre ne vessétek soraimat; hiszen nektek is el kell készülni e' boldogító, de fontos pályára. Lélektanilag és olly gyengédséggel fogok szólni, hogy ti is végigolvashatandjátok leveleimet a' nélkül, hogy arczpirulástól kellene tartanotok. Maga a' tárgynak nemes fontossága komoly, illedelmes hangot követel; mert van-e nemesebb teremtmény az ég alatt az embernél? lehet-e tehát nemesebb rendeltetés, mint embert adni 's nevelni a' világnak?

És én egyedül csak nevelési tekintetben fogok értekezni; arról, miként kellessék a' gyermekeket testileg ápolni, beszélni—orvosok hivatása. Én gyermekeiteknek lelkét, eszének, szívének első kiképzésére segítő intéseimet, tanácsaimat akarom figyelmetekbe ajánlani; mert valamint anyaiság a' női rendeltetésnek kiegészítése: úgy a' gyermeknek már legzsengebb korában megkezdett nevelése kötelességeiknek legfőbbike, és ezért ezeknek teljesítése lelkiismeretes gyöngédséget 's szigorúságot követel. A' hű nőnek, gondos háziasszonynak érdeme tökéletlen leszen, ha mint anya hivatásának nem él, vagy hanyagul felel meg; mert megkivántatik ugyan a' női tökéletességhez mind a' háromnak teljes mértékbeni összeolvadása, de a' gyermek iránti gond hasonlíthatatlanul nagyobb figyelmet igényel, mert a' nő, ha anyává lett, gyermeke által az emberiséghez, a' világhoz kötötte magát, mellynek joga van tőle követelni, hogy egyik, habár legparányibb tagját, úgy elkészítve bocsássa ki szárnyai alól, hogy az a' köztársaságnak legcsekélyebb helyén is bár, de becsületesen helyt állhasson.

Fontos e' szerint az anyának helyzete, de nehéz is, és testi lelki erejét kell összeszednie, előlegesen kell elkészülnie, hogy egykor az önelitülésnek sújtó érzete meg ne nehezítse napjait. Isten és világ előtti felelősség terhe alatt áll az anya, és jaj neki, ha mindkettő a' reá bízott 's neki adott kincscseli hűtlen sáfárcodásáért a' kárhozat pálczáját töri el feje fölött. Milly nehéz lenne e' fontos pályán eljárni, ha a' legbölcsebb gondviselés nem lelkesitené az anyát még a' legnehezebbeknek is semmi áldozat-nagyságot nem ismerő teljesítésére azon égő szeretet által, mellyet az anyának szívébe öntött gyermeke iránt. De magasztos mennyei ihletésként lengi át e' hatalmas ösztön az anyának minden életerét, felmelegíti minden csepp véré, átjárja idegeinek legkisebbikét, hogy örömittasan, áldozatkészen tesz mindent, de mindent, él, hal gyermekének jólétéért és boldogságáért.

Mutassátok meg nekem az anyát, kinek szíve nem égne illy érzésben gyermeke iránt! Vagy igen! találkozik elég gondatlan; de ti a' jobbak sorá-

ban álltok dicsően. Ti érzitek hivatástoknak e' tekintetbeni fontosságát, és habár gondos anyáitok jobban felkészítettek a' pályára, mint én tehetném; habár saját szorgalom- 's tapasztalástok több ismeretek birtokába segített, melyeket az anyai nehéz, de szép pálya futásán czélszerűen használhattok, mint én csekély gondolatimnak közlésével eszközölhetném: meg vagyok mégis győződve, hogy ezen inkább emlékeztetésül, mint tanításképp veendő barátságos felszólalásaimat szívesen fogadandjátok.

Ki pályáját dicsően akarja megfutni, annak lehetőleg kell arra felkészülni, mert másképp vagy vakon tévelyeg azon 's minden lépten-nyomon elbukhatik, vagy soha koszorút nem arat. És mivel ember életében, bármi állásponton, soha nem mondhatja, hogy a' hivatása köréhez szükséges tanulmányokban elérte a', netovább'-at, ti sem tarthatok soha sem bárkitől jövő bármi csekély figyelmeztetést, intést, felvilágosítást feleslegesnek, mi hivatástoknak tökéletesebb betöltésére segít. Semmi mesterség, semmi tudomány egyszerre meg nem tanulható: így ama nagy és szent tudomány sem, gyermekét 's gyermekből az emberiségnek méltó tagot nevelni. Igaz, az isteni gondviselés itt is áldásdúsan működik, mert az anyai kebelbe öntött érzés sokban felvilágosítja az anyát, mikre előbb figyelme nem vala. A' reszketve szerető anya gyermeke lelkébe lát, a' néma kisdednek is leolvassa arczáról az örömet vagy fájdalmat, mert ihletésgként lengi át a' szeretetet, mely éles tapintattal, ritkán csaló sejtéssel, ügyességgel ruházza fel, úgy, hogy a' szeretet által el nem vakított észnek hozzájárulásával czélszerűen képes nevelni gyermekét. De habár a' természeti ösztön nyújt segédkezeket, ezt mégis csak segedelemképp lehet elfogadni; teljesen 's mindenkor annak magát átengedni, az által vezetetni nem lehet, mert ez sokszor elfogulttá teszi az anyát: elfogultság pedig valamint mindenütt, úgy itt is, szemet vakító, az érzést az ész felett uralomra emelő.

Necsak az érzés vezesse tehát az anyát, hanem az ész is, azaz: a' nevelés tudományát tanulmánya tárgyává tegye. Olvassatok erről szóló iratokat, nézzétek közösen elismert gondos 's a' nevelésben ügyes tapintatu anyák példáját, 's az ekként szerzett ismereteket alkalmazzátok saját gyermekeitek nevelésénél, mert csak úgy remélhetitek, hogy gyermekeitekből a' szó szoros értelmében vett derék emberek válandnak, ha az alap általatok jól leszen megkezdve. Így és nem másképp illetend a' dicsőség koszorúja; így és nem másképp válandnak gyermekeitek napjaitokat édesítő örömökké!!

URAMBÁTYÁM AMERIKÁBÓL.

I.

Vérlankasztó nyári nap délutáni óráiban, mint elvithatlan maradéka ázsiai őseimnek, lomhán elterülve időztem bérlett pamlagomon. Szobám tár-

gyait kétes világ ölelé szememhez ; tagjaim kellemes zsibbadásban úsztak, 's agyamban szünidőt tartottak az üres gondolatok, — szóval: úgy érzém magam, mint ki a' viszontagságok lucskos szellemével peralkut kötvén, nincs számadása senkivel.

Pénz ! Pénz ! így sohajt e' vészes század gazdag tapasztalásitól bocs-korbörré aszult emberszív, 's én, a' korszellem méltó árnyéka, körmöm hegyig igazolom a' tizenkilenczedik század kapujának ezen homlokiratát — 's talán e' főeletezikk tevé oly elégedetté ; mert épen a' mult postával vevém fíjábani gyönyörködésében élő szeretett anyám békítő levelét, mely zsebeimet kis időre csinosan kibutorozá, 's óráim, gyűrűim hosszas contumatio után leltárom látható czikkei közé visszahelyezé : 's mivel épen a' lakásommal átellenes vendéglőben ötforintos ebédet ettem, 's szokottságom daczára is, a' humorizatio kissé tulingerlé idegrendszeremet: basai kényelemmel kezdtem hortyogni.

Rendkívüli zaj üté meg füleimet, 's mivel lelke az álmak hetedhét egébe még fel nem hatott, honnan száz trombita rivalgása sem bírná testi életembe visszavarázsolni, — csakhamar ébren lettem. A' mint szemeim felnyitám, szobám ajtaján egy borzadályos alak tolódott be; vala pedig ez egy kifejlett hústömeg emberi alakban, 's ruganyból készült makingtoschban, mely ordas tagjai legkisebb mozdulatára kellemetlen sívító susogást hallatott. Első pillanatban eredeti magyar álmélkodással tekinték végig a' vakmerőn, ki álmomat bolygatni merészle, később a' fellobbanó harag, mámoros kedélyem 's a' még fejemben kalandozó pezsgőnek következménye sültrák-szinüvé festé tisztos képemet.

Vendégemet arczom égiháboruja megzavará, széles kalapját markába gyurta, 's alázatos bókók közt kezdett ébresztgetni, szavai azonban tág tor-kába fulladtak. — Ránczba szedett homlokkal fordultam feléje, 's durva hangon kiálték rá: Uram ! arczáról olvasom, hogy valamelyik gőzfürdőből bujt ki, pedig nem ártott volna inkább grönlandi jéghegyek közé szorulni zsiros veséinek, mint engemet álmomban háborgatni.

Vendégem furcsa mosolyra fitoritá duzzadt pofáját. — Végre megszólalt: Bocsánat ; talán tévedék, de mégis — hisz világosan irák meg lakását ; nemde vámházi Farkas urat van szerencsém tisztelni ?

— Igen ! de eadem vagyok ! — de mi balesetnek magyarázzam e' látogatást ?

— Baleset ? épen nem ; mert Párisból, hova csillagvizsgálati dolgaim szolítanak, egész Pestig a' legkellemesb utam volt, önnek pedig egy örvendetes hirt hoztam Szajna partjairól.

— Nekem Szajna partjairól tudósítást ? képtelenség ; ön tréfál vagy téved, 's e' tévédeése engem legédesb élvezetől fosztott meg ; még az hibázik, hogy a' magyart még aludni sem hagyják.

Csillagjósom nyugtalanul viszonzá: De gondolja meg ön — —

— Mit gondolni ? én nem akarok semmit gondolni ; a' vén Péter, anyám

gazdája, jól mondja: hogy a' gondolat rosztára vezeti az embert; csak annyit mondhatok, hogy szobámból kísétálgon, különben...

Nehéz csepppek ülek vendégem homlokát. Már nem állhatá ki kuruczoz magyarokaimat, tárczájához folyamodék, 's abból egy levelkét kihuzván, felém nyujtá. — Hevesen rántám ki kezéből. A' czímborítékon e' sorok állottak: Vámházi Farkas urnak, szeretett öcsémnek Pesten. — Ugy érzém magam, mintha sötét köteget vettek volna le szemeimről. Agyamat a' visszaemlékezés gondolata hasítá keresztül. — Haragom tengere csillapult.

— Édes uram! most emlékezem: nekem Amerikában egy bátyám van, 's e' levél tőle volna? kérdém, nyájasszerepet cserélvén vendégem ellenében.

— Igen, viszonzá ez, hosszú lélekzetet bocsájtván tágas tüdejéből, 's arcát végigsimítá zsebkendőjével.

A' levél imigy hangzék:

„Drága öcsém! Innen-onnan tizenhárom éve, hogy elhagyám kedves hazámat, miután lágy szívem nem állhatá ki többé az elkeseredett rokonok bánatleit. Oh, öcsém, elszomorodott kebellem gondolok vissza azon gyűlölt napra, midőn apáddal, legszeretetre méltóbb öcsémme, az ősi örökség osztályánál összekocczantunk. X. gróf Amerikába utazott, — embere levék, — feleskedésem hazámból kivándoroltatott. Két évig tébolyogtunk. A' visszautazási nap elhatároltatott. Az angol hajó kiereszté vitorláit; de én a' bucsúpohár mellett elkéstem. A' gróf pénz nélkül tért hazájába, én pénz nélkül Amerikában maradtam, 's az éhség dologra szorítá nemesi kiváltságokkal kérkedő tenyeremet; kereskedésnél nyertem alkalmazást, 's a' sorsra bizám jövőmet. — Te ekkor gyermek valál, de vonzalmad nagy volt hozzám, mert én kis Farkaskámat kétszersülttel vendégeltem; háládat birom, — sírtál utánam... Okos ember válhatott belőled, a' falusi orgonamester téged dicsért legjobban, ha apád vendégséget adott. Most hozzád fordulok: engeszteld meg atyádat 's légy osztályos biránk. Végredeletem csak rólad fog szólani. Én sokat fáradtam a' kereskedésben 's pénzügyekben; ideje hogy felhagyjak a' csillogó érczutáni hiu törekedésekkel; elcsigázott testem békét óhajt. Én kedves hazámban mint nemesember akarok meghalni. Börzsákomat — melly utamban alkalmatlan volt — egy ismerősöm által előre küldöm. Jól megőrizd! egy kincs van benne, melly családunk fényét 's jövődet rejti. Kevés nap alatt köztetek leszek. Oh, Farkas! mennyit fogok nektek beszélni Amerikáról; de most Isten veled; egész szeretettel ölel

Tamás bátyád.

Meg valék lepve; kétszer háromszor olvastam végig e' levelet, hogy minden szótagjának értelmét jól kibetűzzem. Amerika! kereskedés! kincs! ezek olly dolgok, mik pénzkóromat tökéletesen kigyógyítanak. — 'S örömem végtelen lön; hogy is ne? hisz még egy vakot is a' legszebb kilátással kecsegtetné egy amerikai bátya utáni örökösödés.

— Kedves, mélybelátású csillagász ur! e' levél egy börtönt említ?

kérdem már most igen igen kedves vendégemet, vállas hátát végigczirogatván kezemmel.

— Szolgálatjára, itt az előcsarnokba tétetém le.

— Jaj, kérem, engedjünk magunknak egy kis kilátást a' becses holmicskára, mondtam 's szobám ajtaját gyorsan felnyitám.

Egy avult 's az idő viszontagságai miatt színevesztett párnáz^{sák} láttatá ránczos pófáját, 's a' rajta czári vetóként nyugvó ötfontos lakat majdnem fölösen magyarázá örzeménye drága titkait. Csintalan mosolyra erőltetém egyik bajszomat, 's Tamás bátyám tiszteletére egy nagyot sohajték.

— Kis áthozatali költségem volt e' jószág körül.

— Édes kötelességemnek ismerem szíves kiadását visszafizetni — a' somma?

— Épen tiz tallér.

— Méltóztassék.

— Egy kis írást az általvevésről.

— Pontban — becses neve?

— Timotheus Sterngucker magyar születésű bécsi csillagász.

— Alázatos szolgálója, — mikor tetszik Pestről indulni?

— Egy óra múlva.

— Tessék; itt a' térítmény. — Szép mesterség lehet ez a' csillagászat.

— Nálunk tudománynak mondják, jegyzé meg bölcs vendégem.

— Engedelmet kérek, ma igen elszórt vagyok.

— Tanuja valék rosz kedvének az imént, a' nedves idő teszi azt, tevé hozzá, 's vegyes kritikasteri pillantással hunyorított reám.

— Beszélt ön kedves bátyámmal?

— Igen, a' véletlenség hozott össze bennünket, kisiskolások valánk együtt Hátfalván, — de engedelmet, — önnek felkeresésével sok időt vesztek, távoznom kell.

— Mikép hálálhatom meg rendkívüli szolgálatát?

— Nem kétlem magyar vendégszeretetében, de...

— Tehát emlékébe ajánlom barátságomat.

— Oh, nem feledkezem meg önről — monda a' csillagjós mosolygva, 's egy modoros ölelkezéssel bucsút vön tőlem, örülvén, hogy vendégszeretetem veszedelmén túlesett.

Nem magyarázhatom meg, milly rendkívüli dolgok feszíték agyamat e' meglepő eset után. A' börzsákot barátságos ölelés közt szobámba czipelém. Nagyságára nem nehéz, de belseje mit zár?! Családunk fényét, jövődömet! tehát pénz volna ez igénytelen börben? Ezer kilátás az alispánságra! — boldog emlékezetű apám is — ki bár csak öt iskolát járt magyar nadrágban, tiz évig dicsőségesen viselte a' hadnagyi hivatalt — mindég dicséré a' megyei szolgálatot. Ha azonban alispánságtól elűtettem, első arszlán leszek Pesten. — — Illy dús reményekkel s biztatásokkal hizlalám öblös vágyaimat, 's elbizott léptekkel mérém szobánnak széle-hosszát.

E' pillanatban négy vidor czimbora rohant be szobámba. A' legszorosb barátságban éltünk egymással, mint a' barnák bandája a' czimbalmossal. — A' mint hozzám érkeztek, szobám telve lön a' jó kedv zajával; de kalandom elbeszélése hallgatásra bírá czimboráimat.

— Nos, barátim, mit szoltok ehhez?

— Nincs más hátra, mint a' Széchenyi-kertbe menni te deum laudamus-ra, mondá Szellemfi, ott legjobb a' hegyaljai nektár, 's a' nyársonsült legizletesb.

— Felséges eszme! minden kifogás nélkül pártoljuk; ordított a' baráti kör.

— Borzasztó kaland! egy bátya, ki tizenöt évig Amerikában kereskedett, legalább egy millió forinttal fog megérkezni, mondá egyik.

— Nem foghatom meg, hogy élhetett meg egy magyar aristocrata a' democraticus Amerikában, jegyzé meg a' másik.

— De a' levél, a' levél, 's e' dicső börszatyor! — Barátim, egy indítvány; csináljunk berontást.

'S már Kétes barátunk neki-ment a' börendnek, de én visszatartoztatám őt, 's abbeli okoskodással, hogyha netalán bátyám csak próbára tett, 's a' börendben sokkal csekélyebb somma lehelne, mint millyet egy amerikai bátyától remélhetek, 's így ez ostrom mindnyájunk veszteségére lehetne, megnyugtattván, mulatni vivém vendégeimet, hogy azokat annak módja szerint nyakamról lerázván, dolgaim után láthassak.

Tervem sikerült. A' tizenkettedik palaczknál már bizonytalan láborientációba balanzíroztak vendégeim, én pedig a' hajhászhoz siettem, hogy szállást szerezsek amerikai bátyám számára. — A' hajhász honn volt.

— Tud ön kényelmes szállást?

— Szolgálatjára, igen szépet.

— Tehát vezessen oda.

— Nyomban, nagyságos uram, de járandóságomat kegyeskednék előre

— az már szokás.

— De legalább az utcát tudjam meg; mert ha nem fog tetszeni?

— Arról jót állok. Váczi-utczában három pingált szoba, legszebb ki-látással.

— Tehát menjünk.

— De a' kis járandóság, nagyságos ur' — én csak hat huszast szoktam kérni egy szobától.

'S én kifizettem a' hat huszast, hogy szállást nézhessek. Szerencsémre e' szállás elég alkalmas volt, benne egy amerikai bátyát méltán fogadhatni. Rövid 's nem épen, fősvény alkudozás után ki is bérelém, 's a' negyven pengő havi díjt előre letevém. — Harmadnapra otthonos lettem uj szálláson, 's fényes kilátásu ablakairól keleti kényelemmel hamvaszték el egy kutyula trabuccot; egy piros nadragú tót-francia tigris hízlaltam amerikai bátyám számára, 's a' hírharang sívító szele marokkói császárnak hirdetett.

II.

Mint a' rötszakállu fiai a' pusztáknak, úgy sovárogtam én is Tamás bátyám megérkezése után. — Szivacstorku barátim szerencsét kívánó toast-jaikkal tárczámát 's hitelemet végkép kifogyaszták, engem pedig éltem történetének tropusi korszaku ünnepélyei jobban megviseltek, mint gyakornokságom tiszti éveiben a' tisztujtási alkotmányyszerű hivatalok. Időm sovány, unalmas kezde lenni. Már gyilkosa akartam lenni urambátyám szinehagyott dudájának, mely Amerika szélvész es fellegeinek viharai közt hiven megőrzé a' gazdag örökösödés szent titkait; már-már markomba szorult az éles vas, hogy nyugtalanságom szilaj vágyait 's a' sovány hajhászok morgó követeléseit Amerika kincseivel lecsillapítsam. Azonban a' pókhálós végzet lefegyverzé or-szándékomat, 's amugy is gyengélkedő lelki szemeim elébe délibáb-ködöt bocsájtott, melynek homályai közt egy hornyák társzekerén pillantám meg bátyámat, mint ostromozó a' kincs terhe alatt roskadozó füles igásokat. Bevárom, mondám magyar türelemmel 's tovább álmodtam.

Türés az élet. Így vigasztalá Ádám atyánk Éva anyánkat, midőn a' paradicsom kertéből vasvesszővel kipörzsöltetvén, a' Volga partján halászták a' kákás tócsa kuruttyoló madarait, — 's én is sohajték, midőn egy nap az utolsó hitel csekély fillérjeit zsebembe rakván, kimozogtam unalmas lakomból. — Szokásom szerint a' dunaparthoz siettem. — Nagy emberzajlás volt, — épen gözhajó érkezék.

Pesten a' dunaparton jól lehet mulatni, főleg estendi órákban, ha gözhajó érkezik. Ott állunk köszinpor-felhők gloriájában, 's mulatunk; ám-bár a' nyert érintkezések kellemetlenül hatják meg érzékeny nemesuri bordáinkat. Az ácsorgó nép zsi-baja közt ide 's tova kóvalyogván, egyszerre lármás robaj 's hahota hallék hátam megett, 's mindjárt ezután valaki olly erőszakkal kapaszkodék ujdón uj zekém hátamon lefolyó zsinórjába, hogy azt vékony czérnaszálkint kettérepesztve, a' földre zuhant, engem pedig néhány groteskugrásra kényszerített. — Hogy fulladtál volna meg a' vizek országában — riadám boszúsan hátratekintve, hogy kérdőre vonjam a' vakmerőt, ki csupa hazafiságból méregdrágán megvásárlott, 's még egészen ki sem fizetett zekém tekintélyes külsejét szemügyre nem vevén, annak szitytyás zsinórját lerepeszté.

— Bocsánat! csak védeni akartam magamat az elgázolástól; így irányzá felém félrekedt kérlelő hangját, a' gözhajó előtti csarnok köszin-poros padlatáról felsompolygó idegen, mialatt a' közzavar közt elszórt sátorfáit keresé többi társaival, kiket a' gözősről ügyesen kigömbölyített húszakós salitromos hordó sebes iramlása, lábaikról lekapván, jerusalemi pusztulást okozott a' nagy tömegben.

Vérmes szemekkel néztem to-mor-termetű alperesemre, kiben debreczeni szalonnakereskedőt véltem megperelhetni, mert füle töveig felróka-pré-

mezett zsiros kabátján legalább is negyven zsiros vásár nyomai látszottak. Hiedelmemet erősíté a' foglalkozás nyomait viselő, keze mutatóján kigyózdó gyémánt gyűrű, melly a' nap sugáriban felolvadván, pazarfényt lövelt a' kandi szem felé. — Ellenben jobb keze eres markába szorult vastag bambusbot; feketére sült képébe nyomuló ris-szalmakalap 's vékony lábain szellőzködő csikos nadrág japáni kigyóüldözőnek képzelte. — Kalandorom némi zavarba jött.

— Nos, uram! — kezdém határozottan — szeretném, ha e' dolgot gyorsan végeznők, fizesse meg leszabott zsinóromat, különben a' városkapitányi hivatalba kísérend 's ott ...

— Már megengedjen, jó uram; de a' városkapitány nekem nem competensbirám, mert nemesember vagyok, a' mint azt tüstint bebizonyíthatnám, ha Farkas öcsém lakását tudnám.

Egy titkos sejtés villant keresztül agyamon.

— Ha jól hallom, Farkas öccsét emlegeti ön — — —

— Tán ismeri vámházi Farkas urat, édes öcsémet? oh, vezessen ön hozzá; tizenhárom évig nem láttam — — —

Majd kiugrottam bőrömből. — Édes bácsikám! én vagyok Farkas öccse, testestől lelkestől!

— Édes kedves szerelmes öcsém!! Többet nem szólhattunk, a' mohó ölelések megakaszták nyelvünket.

Nem az eszmék buborékjaiból készült, hanem a' legszebb valóság küszöbén állottam, 's sziklák sötét aknáiban kincsdús érre bukkanó bányásznak öröme csak gyenge ködárnya lehetne meglepetésem nevezhetlen örömének. Vagy hogy magamat magyarul kifejezzem: a' kolosvári töltött káposzta, az olasz macaroni, az angol boeufsteak, a' jó bucsak, a' csányi dinnye vagy a' braziliai ananas, a' gyomor-vágy eme főczikkei, sem hozták volna kedélyesb mozgásba szívem izgágás tartalmu kamaráit, mint bátyám első ölelései. Hijába, a' cél sikerének első díja az öröm.

A' pernek vége lön, 's én karomra fűzém urambátyámat, e' megtestesült reményemet.

— Édes bácsikám! bérkocsin vitetném szállásomra egész amerikai kényelemmel, de megfosztanám önt a' szép kilátástól. Lám! az ott Mátyás palotája — mondám, kevélyen mutatva a' budai kormos falakra — ez Pest! — itt a' német színház!

— Mind szép az, öcsém! de én alig látok már, olly éhes vagyok, — mennénk elébb egy csapszékbe jó rostélyosra, 's majd azután nézzük meg dicső fővárosunkat.

— Mit gondol, bátyám! csapszékbe? Tigrisbe megyünk mi, a' jó francia vagy angol konyhára, ehhez ugyis mindketten hozzászoktunk, ön mint külföldi lakos, én mint haladás embere 's a' civilizált konyhának rendületlen pártolója; ezeket mondám szónoklatilag, mialatt magamba gondolám: beh, műveletlen 's fősvény nép lehet ez az amerikai kereskedő; csapszékbe jár.

Milly egészen máskép van ez nálunk! Itt gyáripar és kereskedés az arslánsággal jár, 's francia pezsgő lelkesíti még a' boltsegédet is: mi kétségkívül legbiztosb jele a' kereskedés virulásának, 's a' nemzet haladásának.

Mivel pedig bátyám után semmiféle amerikai podgyászok nem czipeltettek, bátyámnak „Omnia mecum”-féle állapota némi kételyekbe hozá fényes számadásimat. Nem sokára váczi-utczai szállásomhoz érkezünk.

— Ránduljunk fel szobáimba, — mondám, drágalátos bátyámat a' csigalépcsőzetre vezetvén — hogy ön a' plutói régiókban felszedett port magáról lerázza, 's e' chinai öltözetet szabatosan vart Kostyál-zekével 's Hajósféle budai csinos kalappal cserélhesse fel.

Bátyám álmélkodva nézett reám; hevesen szorítá meg kezemet 's mondá: valóságos fija vagy apádnak — oh, ha ő is olly rokonilag fogadna! . .

— Bizonyossá teszem, bácsikám! hogy atyám ugyanigy fogadta volna önt, de, fájdalom, ő nincs többé. Sokszor emlékezek önről, sőt rendeléseket is tett a' tagosztály iránt —

Bátyám szemeimben könyek csillogtak, 's engem is a' pillanat szüksége 's főleg kételyeim bússá tőnek; azonban, bátyám ujján csillogó gyémánt-gyűrűjének erejétől vidor kedélyemet visszanyerém. — Így léptünk csinos lakásomba.

Bátyámnak első dolga volt böröndje után kérdezősködni, 's mialatt azt nézdelé, én tigrisemet, kit szobám ruganyos pamlagán alva találtam, talpra állítam, 's ruhaczikkekért küldém bátyám számára, — mivel pedig választékos tigrisemnek háromheti szolgálata folytában elég gyakorlata volt hitelezőimmel megismerkedni, ennek sikeres következménye az lön, hogy urambátyám egy rövid óra alatt ujdouj feszes atillában tökéletes táblabírói méltósággal járt fel 's alá fényes szobáimban.

— De mikép hálálhatom meg rendkívüli jóságodat? — nem foghatom meg, hogy ennyi költséget csinálsz magadnak? — kérdé bátyám hosszu szünet után.

— Ön csufolódik, bácsikám! — egyébként e' kis előlegezést legyen kegyes szívesen fogadni addig, míg tárczáit felbontani ideje leend.

Bátyám hűledezni kezdett. — Tárczáimat! micsoda tárczákat?

— Pénztárczáit, édes bátyám! Amerikai kereskedése jutányos gyümölcsét.

— Oh, öcsém! igen csalódom Amerika jutányos kereskedésében, ott is csak a' gazdag zacskói telnek. Én nyolcz évig porkolábsegéd valék az uj gyarmatokban, 's egy fillért sem tudtam félretenni embertelen hivatalom után. Vén napjaim hazámra 's kuriánkra emlékeztettek, 's botot ragadtam, — a' tengereken matrózkint szolgáltam, 's ime reménytelenül, házi isteneim szárnyai alá kerültem. — Itt — folytató, egy füstös, dohánytartó hólyagot elő-

mutatván — itt van egész sommám, mely alig rüg el huszonöt garasig apró pénzben — — —

Bátyám szavai égett tolluszag gyanánt tolultak mellemre — Oh, az nem lehet! — kiálték — a' levél? — a' börönd? 's az újján csillogó drágakő ellenkezőt bizonyítanak. — Bátyám kaczagott, — majd tudálékos arcot csinált, 's ekkép fejtegeté a' dolog szomorú valóságát. Levelem rokonai érzelmeim tolmácsa, a' böröndben egy ócska köpenybe takart armalisunk 's családunk irományai vannak, 's ezekkel ősi jussainkat megnyerni prókatori ügyességedtől függ; — e' gyűrűben pedig csehüveg csillog, ha nem hiszed — egy itcze borért szívesen átengedem.

— Ugy hát veszve vagyunk, urambátyám! mert a' mit itt lát, az mind előlegezett fény, urambátyám rovására.

— De vámházi nemesi kuriánk csak megvan még?

— Ah! az nem fogja megmenteni fővárosi hitelemet, — holnap váltókat kell fizetnem.

— 'S mi még ma odabaghyhatjuk e' várost. Azután próbáljon valaki kis királyságunkba jöni, pénzét követelni . . !

— Igazi amerikai elszántsággal beszél, bátyám.

— 'S te mit szólni mindezekre?

— Azt, hogy a' megízlelt fővárosi élettől keserves elválni; ah, ön nem tudja, milly kilátások kecsegtetésében virul itt egy ifju arszlánnak élete! — De átlátom, itt nincs maradásom többé, — holnap Vámháza felé indulhatunk. — — —

Jól emlékszem még most is azon napra, melyen merész lábon álló hitelem halálos döfést kapott. A' tudós kappannál vacsoráltunk, — én bús valék — halottamat sirattam, korán mentünk aludni, hogy másnap annak idejében pusztulhassunk; de én nem alhattam, . . képzetimben egy sereg vörös szakállu hitelező üldözött.

Végre megviradt a' szabadulás hajnala. Bátyám rókaprémes kabátjába, én pedig annak hét galléru csehköpenyébe burkolódtam, azon köpenybe, mely tiz talléromba került, 's mely doctor Faustnak minden szerencsétlenségét eszembe juttatá. A' többi málhát bátyám czipelte, 's úgy indultunk more patrio Rákos felé — — —

— 'S már egy éve, hogy Vámházán vagyunk. — Én megszűntem imádni a' keletyérü arszlánok büszke profétáját, 's vadászattal mulatok — X. gróf tilosában. Bátyám pedig amerikai tapintattal kormányozza közös uradal-munk gazdaságát, — jobb itt, mint Amerikában volt! — mond ő — hajh, szebb élet van a' szép fiatal Pesten, mint e' penészes sárfészekben, sohajtok én, 's ha ugy esténkint falusi házunk utczapadján ülünk 's bátyám Amerikáról beszél, lelkem egészen megsomorodik, 's a' házunkkal átellenesen emelkedő 's eldődeinktől ősiség utján reánk származott, de az idő viszontagsága 's a' szomszéd nemes komák elsajátítási ritka tulajdoni miatt, oldala deszkái-

tól megrablott famalmunk tá'ongó sebein át, a' tulvidék szemlélésébe mélyedvén, felkiáltok: arra fekszik Buda-Pest! hol kincsszomjas reményeim tönkre juttattak.

Burián Imre.

JOBB HOGY SZÜLETTEM EZREDÉV UTÁN.*)

Jobb hogy születtem ezredév után,
Bölcsődalom hogy nem volt harczene;
Nyugodjatok, ti durva századok,
Velünk a' jog 's szabadság istene!

A' nyers erőszak vérrel áztatá
A' messze föld virágzó téreit;
'S a' vért fődött kebelnek mélyiben
Nem hallhatád a' szív veréseit.

A' küzdelemnek egy iránya volt:
Babért aratva véres úton,
Emelni trónt tiport jogok fölött,
'S a' vérmezőn rakott csonthalmokon.

A' képzeletnek szebb mezője volt:
Lovagkaland, táborba szállt sereg;
Főn a' tetőn a' büszke sziklavár,
Tárgy volt elég mit énekelni meg.

De vadregénye vérbetűjein
A' kárhozat homálya vesztegel,
'S megrakva van legkisebb lapja is
A' jog 's erény kisajtolt könnyivel

A' küzdelem, melyly mostan szárnyra kelt,
Nem szebb 's nemesb-e, mint a' multba' volt?
Zászlónk fehér, 's mi rajta írva van:
Arany betű az és nem barna folt.

A' harci kürt, melyly küzdelemre int,
Szellemtusára hívja bajnokit;
'S nem dálnok az, ki dalra nem hevül,
Megzengeni a' kor küzdelmeit.

Jobb, hogy születtem ezredév után,
Bölcsődalom hogy nem volt harczene;
Nyugodjatok, ti durva századok,
Velünk a' jog 's szabadság istene!

Berecz Károly.

A P A Ö R Ö M E.

Minő örömhír! Én apává lettem...
Tehát igaz, valóság volna ez?
Oh, nyilj meg, ég! oh, nyilj meg, ég, felettem
'S bíráld meg, Isten, szívem mint repes!
Nem, nem repes, de tombol örömében,
Szilaj kedvének úszva tengerében.

*) Ellentétül a' 'Pesti divatlap' ezidei 2d. számában megjelent: 'Miért nem születtem ezer év előtt?' című költeményre.

Jó, hogy nem állok ágyad kárpitánál,
 Mert e' szilaj kedv kárt okozna tán;
 Csókold meg őt az élet ajtajánál:
 Én csókjaimmal tán megfojtanám
 Helyettem, apja helyt, csókold meg őt,
 Az istenadta drága csecsemőt.

Fiú-e vagy leány? nem is tudom még,
 De törjem-e hát rajta fejemet?
 Számítgassam tán: boldogabb hogy volnék?
 Mellyik szerezne dúsabb örömet?
 Elég nekem, hogy vérünk foly érében,
 'S kettőnknek lelke forrt egygyé lelkében.

De mégis: hívd őt, ha fiú nevemről,
 Mellyet Te olly bájjal tudsz ejteni;
 Mi jól esik, gondolni gyermekemről,
 Hogy képeimet nevemmel viseli!
 Így nem lesz szükség szoknod új névjegybe:
 Apa 's fiú egy névben olvad egybe

És hogyha lány keblednek új lakója:
 Említem-e, mikép nevezzed őt?
 Neved lett szívem szent reliigiója,
 Nevedben áldok multat és jövőt.
 Leljem föl anyját lánya- 's ezt anyjában,
 Nevőknek is szép harmoniájában.

'S ki most e' Honnak tán legifjabb lánya:
 Neveld, hogy egykor leghübb ő legyen;
 Ne fődje tagjait a' külföld foszlánya,
 Ne legyen rajta semmi idegen;
 Neveld, hogy egykor szíve, lelke, vére
 Szent lángra gyuljon a' Hon szent nevére!

B u g a f ő.

F A L U S I V E N D É G S É G.

A' magyar egyéb dicséretes tulajdonai közt azon eszélyes adománnyal is meg van a' természettől áldva, miszerint hasát, — vagy ha úgy tetszik — nehogy aestheticitlansággal vádoltassunk, — száját igen nagyon szereti, még pedig minden rang és születésfokozat különbsége nélkül egyiránt; melly nemzeti hajlamának ezelőtt — mint mondják — még nagyobbserü bizonyítványait szokta volt adni annyira, hogy

a magyar devernáknak párja e' gyarló földgömbön nem volt: azonban e' törpébbnek nevezett korban sem fajult ő el annyira, miszerint deverna-óriás elődei méltó unokájának nem mondhatnák, minek egyik jellemző tanúsága az évenként minden magyarhoni faluban előfordulni szokott vendégségek. Igaz, hogy e' vendégségek most gyérebbe is tartatvák, mint ezelőtt, talán a' többi közt azon egyszerű okból is, mert most gyérebbe jut rájuk, mint ezelőtt, de legalább nem kevésbé sujtásosak, mint az akkoriak.

Egy megyébeli szellem collegám minap e' lapokban districtualis táblai pere poezisét törekvők leírni: én feladatul tűztem ki magamnak jelenen a' has poezisét írni le, úgy, mint azt gyarló lúdtollammal tenni képes leendek, erősen számitván rá, mikép a' méltányos mindkét nembeli olvasó színtolly gyönyörrel fog gyönyörködni ez ujdón találmányomban, mint a' minővel tisztelve említett collegám találmányában gyönyörködék. Most pedig, hogy e' nagy feladatommak, — mellynek tárgyaul jelenleg csak a' köznépet választottam — kellően megfelelhessenek: szükség azt mindenek előtt — iskolai kapta szerint — három darabra felosztanom, vagy is leírnom a' falusi vendégséget előtt, alatt és után.

Vendégség előtt két héttel a' boldog faluban, hol a' vendégség tartatni fog, már szokatlan mozgalmakat vehetni észre, mellyek azonban az avatallannak nem annyira, mint csak az ügyes szemlélődőnek tűnnek még föl, 's nem állnak egyébből asszonyok gyakori csoportozásánál uton és utfélen rémitő hosszú sopánkodások- és panaszokkal, mellyek szerint olly átkozott szárazság, mint az idei, még nem volt; vagy ha sok esők járnak, hogy olly záporos idők, mint az ideiek, még nem léteztek, mellyek minden malomgátat olly gyalázatosan elhordtak volna; hogy tehát (mindenik esetben) örteni teljességgel nem lehetvén.

Egyik (felsőbb megyei palóc) asszony: Sose tom biz ién, komám asszo', hogy huy leszünk.

Másik: Hogy az isten verje meg azt a' muónárt, mán kiét hetye, hogy ejvittem a' kalácsnak való búzámot, oszten mjé most is abba ja szögbe va(n), a' hova akkor tettem; pegy mán azuóta hoáromszor is vuót vize.

Harmadik, negyedik, ötödik: Hisz ién is ougy vagyok, komámasszo; pegy mán a' vendégis ma hulnap nyakunkou va.

Hatodik: Nem is lesz az aggyég megüörüöve, mjég a' torkát pályinkávu juó men nem nedvesityi kiétek.

Mindnyáján: Valuóságos igaz, uó jój!

Egyik közölők: Hitt kiétek mán valakit komámasszo?

Ketten: Uó dehogy hittam, lellem; hát kiétek?

Az előbbie: Mink se; majd ejgyün, a' ki akar. (Pedig, közbevetőleg legyen mondvá, ekkor már az atyafiság, komaság, sógorság és szomszédság össze van az egész falu részéről híva.)

Első: No, isten aggya me kkiéteket; ej mek a' Mocsár malmába, maj tán hamarebb megörlyi, ha juó összeszidom.

A' többiek: Isten híriveü; maj magam is ejrandolok kisébb.

Ezzel a' nőkobak-tanács, miután még igen sokszor egyegy rőföset sohajtott, lassú, gondolkodó, vagy jobban mondvá, fontoló léptekkel különböző tájakra eloszlik, 's egy fél óra mulva a' Mocsár pataki száraz malmában találkozik még egy fél tuczzattal szaporitva; hol ha a' maltraitirozott molnár malomkereke csak egy fél óráig foroghatna olly gyorsasággal, mint a' minővel a' vendégségszorgos asszonyok villámmnyelve pereg, bizonynyal nemcsak saját, de a' szomszédalfalvakbeli minden gabonát is könnyen felőrölhetné.

Vendégség előtt egy héttel az egész falu a' legderangirozottabb állapotban van, hogy annál mázosabb alakban tűnjék majd elő. A' házak minden ingó butora az udvar közepére zsbárusi rendtelenségben kihányva; az egy évtől nem szellőztetett

párnák — miután előbb jó erős lúgban kimosattak — a' ganajos szekér oldalaira, ekére, tilókra, 's a' házfedélhez támasztott lábtóra kiterigetvék; 's a' butorok körül ket, nem épen párisi kinézésű asszonyi állat foglalkozik csutakkal és köporral, 's illetőleg egy kanna vízzel és rongytekerescsel. Hogy mit akarnak ezek? Hát nem látod, nyájas — akarám mondani, méltányos olvasó, az elsőbbségi asszonyt, kinek egész viselete egy ujjatlan ingből, kötényből 's egy tisztartóné asszonyomtól két évek előtt ajándékban kapott, pöhölydús coaffürjét borító zsebkendő-szakadékból áll, 's ki keletlenül térdel egy alacsony fatuskó mellett, melyen a' konyha, szoba, polcz és asztaliók minden nemfa-szerszámai kirakvák — mint csiszolja rendre köporos csutakával előbb a' három és fél darab czintányért, aztán az egy lábbal megfogytakozott vasserpenyűt, aztán a' rozsdaborítottá nyársat, melyre még a' mult évbeli vendégség lúdzsir-cseppjei tapadvák, 's hason boldog ingredienciájú tepsit, azután a' feketévé változott hajdan veres rézfedőt, végre a' harmadfelpár kést villát 's összesen 9 bádókanalat, melyek mind nem láttak egy évtől hasonló reformatiót. — Hát az a' másik asszonyi állat a' rongytekerescsel mit csinál, kinek costümje társához azon különbséggel hasonló mindenben, hogy ennek kötény helyett felövedzett, 's hátul sarkként lelóggó színevesztett, s z o k i n g e ' van? Im, most mártja tekerését a' kavátlan rocskába, 's erélyesen mosni kezdi a' nyughelyéről tiszteletlenül kiczipelt superlátos ősi nyoszolyát, melynek szüette horgas lábai hasonlítani egy 30 esztendőös paripa rokkant száraihoz; majd az asztalnak, karatlan karszéknek, lóczának, zsejtárnak, 's végre a' tulipános ladáknak megy neki, 's mindezeket addig dörgöli, frutirozza lankadni nem tudó energiával, míg a' rocska tartalma egészen kimerítve nincs; a' mi egyszersmind csallatlan criteriona annak, hogy az ekkép megsurolt butorok immár tökéletesen tiszták. — Dé lehetlen, nyájas és nyájatlan olvasóim, hogy észrevegyétek még azon harmadik regényes alakot is, ki az előbbiekhöz öltözetére szinte mindenben hasonló, kivéve, hogy ez mind kötényt mind szokinget fölöslegesnek tartott, 's következőkép a' szó legszorosabb értelmében vett pongyolában vagyon. De nem is lehet ezt neki vétkül tulajdonítani, mert az oláhczigány asszony által futólag, félíg ingyen, félíg hitelben összekötözött auszschusz sertetőmeg, melyet egy az urasági erdőben lopott girbe görbe póznán a' házfal sárbecsapdosott göröngyein varjumészszel terhesen feje fölött hordoz, 's melynek tartalma, természetesen, legnagyobb részt a' fungáló fejére ('s ha volna) viseletére záporlik vissza: ünnepélyesebb costüme hiányát minden ildomos ember előtt kimentí.

Midőn a' fa- és nemfa-butorok ekként megtisztítvák, 's a' ház sem néz már úgy ki, mintha petécskórságban sinlenék: a' három tisztességes asszony igen sajátos chimiai operatiohoz fog, megosztva egymás közt az ő szorgos munkáját, és elszéledve mindenik külön utakra, és midőn egy óranegyed múlva visszatérnek, hozva fulkasban az egyik sárga agyagföldet, melyet a' vermek kihányt gyomrából szedett vala; a' másik jóféle buzapolyvát, melyet a' szomszéd szérejen csempészett vala, 's a' harmadik kimondhatatlan hulladékokat és sarat, miket a' ház előtti ut hosszában puttonba összeszedett vala; az utóbbi három anyag összekavartatik, 's föleresztetvén, ha szükség, egy adag kúti hideg vízzel neki-megy az asszonyok egyike az ő lábaival, 's addig gyurja, tépi és tapodja azt, míg abból tökéletes ugynevezett sártapasz nem lesz, mellyel a' ház (= szoba) találja, 's a' falalj, ildomosan betapasztatik, a' sárga agyagfölddel pedig, hogy legyen mintegy összesímító felmáza — igen diszesen beeresztetik.

Hogy felvett tárgyunkhoz jobban közelítsünk, szóljunk azon foglalatosságokról, mik a' falusi vendégséget közvetlenül érintő 3 napban szoktak szőnyegen lenni.

Minthogy köznépünk, — ha a' has jön kérdésbe, csak olly ildomos, mint a' közép- és legfőbb osztály: vendégeinek évenként tartatása úgy van többnyire intézve, hogy azt két-három nappal valamely közelebb fekvő parlagi városnak országos barom- és kirakó vásárai előzzék meg; miszerint ezekben — ha van mit — részint

eladhasson, részint 's okvetlenül elláthassa magát a vendégség kellekeivel. — A' gazdasszony tehát a' vásárt megelőző estén a' gazdával privat conferentiát tart, melyben főszerepet a' kólyagzacskó megtakargatott fillérei játszanak, 's mellynek folytában elhatároztatik, hogy a' gazdasszony holnap kisebbik urával (a' vövel) az egyetlen rendbeli kétvonatú fogaton a' baromvásárba menend, eladandók az egyéves felesleg üszöt, 's veendők ennek árán zsirt, szalonnát, mézet, káposztát, borsót, paprikát, czimetet, elesztőt, dohányt 's két szál fehér gyertyát; a' gazdának pedig kalapot és kankót, a' vőnek lajbit, a' gazdasszonynak fejkötőt, a' többi fehércselédeknek egyegy virágos kendőt, a' gyerekeknek mézeskalácsot, a' zacskó tartaléka marhahusra, borra, pályinkára, 's a' cigányoknak adandó douzeurre fordittatandván. Mivel pedig a' bakabányai fazekasok nem kevésbé ildomosak, mint magyar fajunk alsó közép és legfőbb osztályai a' vendégséget megelőző egy-pár napokon berukkolnak az ő jól megrakott szekereikkel, és elhalmozzák a' falut mulandó edényekkel, és visznek helyettök búzát és eleséget, hogy szinte ropognak az ő szekereiknek tengeleik, és ásit a' magyar gazdasszonyok kamrája ürességtől; kik azonban mégis boldogok, örülvén nagy örömmel, hogy feleslegnek nevezett terményeiktől olly jó cserével megszabadulhatnak.

A' vendégség előestéjén — melly a' mi választásunk szerint sz. István király névünnepe és előestéje — a' kalácsok különféle nemei, ugymint: morványok, bélesek, puszták, túsós és káposztás lepények; nemkülönben a' lúd, a' kácsa, valamint a' marha- és bárányhús-sültek süttetnek meg 's tételnek a' kamrába ujdun borítók alá.

A' vendégség alatt.

A' vendégség napján, melly egyszersmind — nemcsak a' mi esetünkben, de legtöbbször minden vendégségeknél — templom vagy búcsúünnep is, két részről tapasztalhatni szokatlan készületeket: a' vendégségadók, 's a' vendégeküljők részéről, melly utóbbiakhoz széles értelemben számíthatni a' koldusok és cigányok hivatlan, de ki nem maradható csapatait is.

A' háznál, hol vendégség tartatni fog, már hét órakor megrakatik a' jól kimázolt pad tüze, 's olly hatalmas lángokra szítatik fel, mintha az egész évbeli tüzhányi ki akartatnék pótoltatni, 's ellátatik a' pad területe fazekakkal és lábasokkal, mellyekben hogymi fül és sül, az ehéd őszvegeből fogjuk meg tudni. — A' házbeliék ezalatt — a' gazdasszonyon kívül, ki természetesen a' konyhában viszi fontos szerepét, 's csak délelőtt kevéssel öltözködik fel a' kamrában — lehető legelegánsabbra csipik ki magokat, 's a' gazda, miután fejét Lueff illattára nélkülözésével is tükörsimára kikenete, — egész ünnepélylyel húzza ki egyik tulipános ládából a' hajdan kék posztónadrágot, mellyben még nagyapja tánczolt mint vőlegény, 's mellyen mégis harminczkét föltnél több nem tapasztalható; ezután jól megkent, számos izben reparált, 's mind a' mellett ez ünnepélyes alkalommal is javítást igénylő csizmaít parancsolja elő, 's el látván azokat előbb, mint illik, egyegy portzio szalmával — nehogy lábaihoz hűlenek maradjanak — a' nadrággal egykoru 's színű lajblit ölti, 's végre temetésen kapott flór-nyakravalóját köti fel. Miután az asztal öblös fiját veszi vizsgálat alá, hol csakugyan nemsikerült kalácsokat 's egy darab sületlen süttet, 's a' falszekrényben még mézes pályinkát talál reggeliül; — miknek bequártelyozásával, — megemlítve, hogy a' süttet villával segíté rendkívülieg szájába, — krajczáros pipába kapadohányt tölt, 's magára vevén a' tegnapelőtti ujdunuj kankót és kalapot is — sütkérezni a' ház küszöbére ül ki, 's nagyszerű meglepődést kifejező nyugalmában megrendíthetetlen. — De a' gallanteria szabálya ellen lőnének helyrehozatlan bakot, ha nem érintenők pár szóval az asszonyi állatoknak is toilettjét annál inkább, mert annak leírásába a' pongyoláján, már tetteleg belefogtunk. — Lássuk hát a' legújabb tulipános láda tartalmát, mellynek Panni — a' ház hajadona — épen most tárja fel előt-

tünk tetejét, ő, tisztelt olvasó, ki minap a' konyha, polcz, és asztalfiók szer-
számának tisztításával foglalkozót volt szerencsém előttd bemutatni. A' rend,
melly a' ládában egyelőre is feltűnik, sok dúsabban ellátott garderobnak min-
taképpül szolgálhatna, bár a' ház körülményeihez képest ezt sem lehet szegény tar-
talmunak mondani, sőt némileg ellentétet képez tartalmassága 's a' benne uralkodó
csinra nézve az eddig látott- és hallottakkal. Hja, uraim és dámáim! ez egy férjhez-
menendő magyar hajadonnak egész allaturája és paraphernája. Lássuk hát. Im ott
jobbkez felől egy csomó fehérruha, mellynek részletesítésével nem fogjuk türelme-
det fárasztani, tetejében egy szépen kifehéritett végvászonnal; balról szokingek,
kendők és puszlikok, még pedig külön, a' kelmék és színek nevei szerint, osztályozva;
felől a' rojtyos' kendők, mint legbecsesebbek, alattuk az olajba mártott kukoricok,
ezek alatt a' kávécsák, tubákosak, fehérék, 's legalól a' Sobri-kendők; a' szokingek
tetején a' veres, aztán a' fekete gyöktásak (síkosak) ugy az olajosak, tarka perkál- és
kartonok, kanavaszok 's legalól a' kor-el-ásak (fekete pettyűek); a' puszlikok
közt a' selyem, kanavász, végre a' házi-vászonból valók fogacs-kázza, csipkézve,
vagy csak egyszerűen körülszegve; a' középben egy-pár magos stiklis uj sárga
csizma és kötények, mellyeken hosszúkas faskatulya nyugszik különemű fejköt-
őkkel (szalagokkal) színes galárisokkal és karikagyűrűkkel; mellette képekkel meg-
rakott imádságos könyv és olvasó; az öblös láda-fiában varró-szerszám, fehér czérna
és egy kis tükör; a' ruhák öszvegeinek tetejében pedig — mintegy koronaul — még
ujdon szagot lehelő fehér-róka mente az ő nagyságának egész terjedelmében kiterítve.
Igen természetes, hogy Örzi sz. István napján, — midőn Kondás Miska is váratos
— a' legpatogóbb patyolatfélinget, fogacs-kázott habos-selyem virágos pruszlikot,
olajos szokinget, fodros kötényt, rojtyos kendőt és sárga csizmat ölté fel; nyakára
pedig tengerigalárist 's ujjai mindenikére 3 gyűrűt vön, 's derékig lenyúló vrekocsára
két rendben kötözött tenyérnyi hejkötőket, míg feje tetejét és sodrékait olly fényesre
simítá ki, hogy a' legkőrmösebb kanlégys is megcsuszamlának rajtok; 's mind ez
után olvasóját vevén kezére 's képgazdag könyvét hóna alá, a' kis misére ment, magát
— pirosra csipdezett — arczokkal bemutatni. A' menyecske tolettjét, ki minap az
ősi nyoszolyát súrolá annyi energiával, ha leírnám, azon különbséggel kellene nagy-
részt a' már mondottakat ismételnem, hogy leeresztett haj helyett 'piczkes' vagy
'humlokos feketőt' borita fejére 's templomba-menetel előtt arczait meg nem csipdesé.
— Azon regényes alak, kit tegnapelőtt a' meszelővel láttunk a' ház falán nyargal-
lózni — a' gazdasszony, sárga csizma helyett fekete éltes kordoványban áldozik az
ünnep géniuszának.

Míg a' vendégségadók házánál ezek így történnek, azalatt a' vendégek is meg-
indultak hazai tűzhelyeiktől — többnyire saját apostoli alkalmatosságáikon, 's szeren-
csésen el is érkeztenek a' vigan füstölgő kürtőjü faluba és házba, hol őket a' sütke-
rezni kiült szittyailag dohányzó házigazda, 's elég szurtos 'szakácskában' főzőka-
nállal kiszaladt gazdasszony fogadják. A' most érkezettek csak egy emberből (értsd
férfiből) 's két fehér-cseléből állanak, mert a' gyermekek — mogyorós argumentu-
mok következtében — honn maradtanak. Mind a' három egyén komasági szoros összeköt-
tetésben áll a' vendéglőkkel 's miután a' gazdasszony, kerölji kié ülji kié le nálunk' elmarad-
hallan nógatására, a' fehérre surolt lóczára — nem minden mentegelőzés nélkül — lete-
lepedtenek, 's mézes pályinkából, sültből és kalácsból álló reggelijüket elvégezték, —
az éltesb asszonyvendég — ki hogy nagy fontosságú individuum, igen hegyesre kö-
tött fejkendőjéből azonnal észrevehettük volna, — önkényt leveti ünnepi ruháját, 's a'
gazdasszonyhoz szegődik, neki az ebéd kellékeinek elkészítésében segitendő. Ez főfő-
megtisztelés falusi vendégségeken, szintugy mint bizonyos kir. városban a' sülték tran-
chirozása, hol ez mindig a' város birájára bizatik. De ime alig hült meg a' most neve-
zetteknek helye, ismét egy második, harmadik, negyedik koma- és komasszony-se-
reg érkezik, ugyannyira, hogy a' nem épen teremszerű ház (— szoba) üre egy jól

megtömtött gyufatokhoz hasonló, melyben mozdulni a' nélkül, hogy egyik a' másikhoz ne dörgölőznék, nem lehet. Az egész gyülekezeten — ismervé annak prototypját — semmi különös nincs, hacsak valakinek Kondás Miska tallér-nagyságu sarkantyú karikái, három suk széles öve, bokáig lenyúló kivarrott ingujjai, három negyedes buzát bizton magába vehető karamú kalapja 's öles karsu termete nem tűnnének szemébe. Ezek hasonló cerimoniával 's reggelivel fogadtatván a' ház kormányzói által — midőn a' meghívott vendégek közül (ide nem értve a' hivatalnokokat, kik ugyis kora reggeltől falkánként nyugtalanítják a' sok teendői közt majd megszakadó gazdasszonyt, már senki sem hibázik, mindnyájan a' gazdával együtt a' nagy misére mennek, 's körülbelül 11-ig hallgatják a' szerencsétlenségére ártatlanul elkésett Isten szolgájának beszédét.

A z e b é d.

Most már valahára csakugyan rájön a' sor — az ígértük has poezisére. Saját találmányunk, uraim! melly, hogy a' mi eredeti első eszménk volt, — azt — más lapok példájára — ezennel erősen vitatjuk. — A' rövid időre megürült szoba ismét gyufatokszerűvé vált a' vendégek visszaérkezésével, 's a' gazda nógatására mindenki helyet fogott a' négyynyistü rojtos abrosz-borította asztal körül, melly, hogy czéljának jobban megfeleljen, még egy hordóra alkalmazott tésztanyujtótáblával szaporították meg. Az asztal tetején a' vakító fényű negyedfél darab czintányér ragyog hasonfényűvé csiszolt bádög kanalakkal, 's — mennyire jut — késsel és villával; a' tizedik 's többi vendégek tányérai mellett már csak fakanalak 's nem annyira kés és villa, mint ezeknek egyike sem látható; mire ők el látszának készülve lenni, hozván magával mindenik az 'emberek' közül övedzkező szíjra hurokolt jó éles fabicskát; az asszonyi állatok pedig szinte nem feledkezvén meg magukról. — Az asztal közepén a' dombos felbuzakenyér mellett két nagy, gambácsban helybeli termésbor 's közepettők nyakatlan, butyellában mézes pályinka, 's egy kicsorbitott pályinkás, puhár' világítanak, mellyekre az egész frequentia olly áhitó szemekkel pislog, mint a' muzulman, midőn Mekka felé fordítja imádó képét. — Egy-pár perczig fojtott köhécselés és néma várakozás csende uralkodik, míg nyekken az ajtónak madzagon lóggó kilincse, 's belépnek — mindenik egyegy orosz furdöként párolgó tállal — az chre csigázott gyomor jóltevő nemtői — a' két asszonyi állat. Ekkor a' lelkesülés az egész gyülekezet részéről valóban költői! A' tálak immár az asztalon haragusznak. A' gazda 's vele mindnyájan felállnak, keresztet vetnek, imádságfélét mormolnak 's ismét leülnek, azok, t. i., kiknek szék jutott, vagyis az 'emberek'; mert a' fehércselédek nem szoktak illy rendkívüli megtiszteltetésben részesíttetni. Most a' gazda a' mézes pályinkával töltött, butyellát veszi elő, 's öntvén abból mindeniknek sorra egyegy, puhárkával — mellyet a' nőcselédek szeméremből csak felig hajtanak ki — midőn a' butyella egészen kiürült, a' marhahus-léhez látnak, még pedig collegialiter a' főasztal mellettiek a' nagy tálból együtt, a' nyujtótábla mellett ülők egy kisebbikből szinte együtt; ezután a' már konyhán felosztott marhahusból, — mellyhez 'uborka' vagy czékla, mártás' is járul — vesz magának mindenik; az előkelőbbek villával tányérakra, a' többiek a' la Mátyás király, vagy bicsakjaik hegyével egyegy szelet kenyérre; sőt pedig egy közös faszelenczéből kanállal vagy szinte ujjakkal. A' marhahust hárány- és sertéshussal bőven megbélelt fris káposzta követi; miután a' delicate tyúklé jön, mácsik'val, mellynek csontjait — illedelemből az asztal alá hanyják; ezután következik a' tudó (olvasd kidő) és májbecsinált savanyóra, melly egyik főnyalánsága a' vendégségnek; utána mézeskása, 'czimet'vel, 's végre a' sülték, ugymint: lúd. — Lúd?! igen, ha a' ház komondora, kieddig még mit sem kapott, mi őt vendégségre emlékeztetné — via facti nem vett volna magának ebbeli méltatlanságért elégtételt, 's a' megholdogult lúdat a' kanna rostával becsinált, de általa ügyesen bedőfött ablakán keresztül az ujdón

borító alól saját rendelkezése alá nem vette, 's vele tüskön bokron át tova nem illant volna. A' rémület és boszú, melly az egész gyülekezetet, de kivált a' házi-gazdasszonyt elfogta, leirhatlan. Azonnal gyors futárok küldetnek a' delinquens után rudakkal és lapoczkákkal, kik tengerfáradtság után nyomába is jutnak a' czinkosnak, de, fájdalom! csak miután ez áldozatán a' legbarbarabb elégtételt vette magának. A' kedélyek csillapodásával tehát a' kácsa és marhahús-sültek emésztetnek fel pusztá kalácscsal, 's a' ,gambács'ok folyadékának is beavatkozása mellett; mire már a' nyelvek is kezdenek az eddig kizárólagosan működött fogak háttérbe-szorítása után — szerepelni, 's a' hahota, kurjogás, csókolkozás és teremteték napirenden vannak.

Ezek így történtével a' fiatalabbak a' kocsmába mennek, hol szívha(sí)tólág szól Gudri száraz fája, 's kell-e mondanom, hogy Kondás Miska

.Neki eredt a' fris magyar táncznak. . .
Egy gondolat 's nincs szür a' nyakában,
Járja egy szál üngben és gatyában
Ben-benállva aprózza Pannika,
Meg-megperdül mint a' szélkarika,
Majd elkapja Laczi (Miska) és forgatja
Hol ide, hol oda mártogatja.'

Hajnal felé, midőn a' dámák eloszlanak 's a' gavallérok ungenirtabbak, kis fejbeverőcske is szokott történni, mi nélkül a' falusi vendégség jó vendégségnek nem is tartatik.

A' vendégség utáni

reggel kalácscsal és pecsenyékkel terhesen ballagnak hazafelé a' komacsoportok, kikre — képzelhetni — mi türelmetlenül váraкоztak a' mogyorós argumentatio következtében honnmaradt éhes rajkók.

Pajor István.

EGY KIS CONVERSATIO.

Minap igen vig és szellemdús társaságban levén, egy bájos kisasszony — ki, midőn megtudám, hogy az ,Életképek'-re előfizetett, még bájosabbnak tetszett — sok szépet mondott lapjaimról, a' mi már szokás, ha az ember szerkesztővel találkozik 's a' beszédet nem akarja mindjárt az időjáráttal megkezdeni. Istenem, ha én ezen stereotip dicsérgetéseket annyszor akartam volna megemlíteni, a' hányszor azok s z e m e b e elmondattak vagy irattak, hogy egy-pár irgalmatlan rosz verset Czenczihez vagy a' csillagokhoz ,közkedvességu', minden vetélytársa fölött álló' lapjaimba fölvegyek, vagy Y. énekesnő ,angyalí' hangját, X. urnak legujabb regényét, 's a' budapesti rendőrség példátlan ,erélyesség'-ét amugy igazán sujtásosan kiczifrázsam — bizony nem győzném ,világszerte' elismert érdemeimnek örökös regisztrálását, hanem kénytelen volnék vagy köy feltuczat íróársimat ,barátságosan' felszólítani, szíveskedjenek ezt helyettem tenni akár az én, akár más lapokban — collegáim rovására. — Hisz illy béres lóggósak elegenden vannak a' tiszteletreméltó írói ,elique' között 's akár mindennap megvásárolhatnám a' legelhetetlenebb dicséreteket, ha az efféle kurtogatéseket lapom hitelének terjesztésére vagy megerősítésére cél- és lovagszerűeknek tartanám. — Térjünk azonban vissza bájos ,előfizető' kisasszonyomra, ki — mi-

dön alig talált már több dicsérni valót 's még Perlasca képeit is tulmagasztalá a párisiakon, mint én, ámbár, őszinte magyarán mondva, legenragirtabb barátja vagyok az 'Életképek'-nek, magammal eddig nem tudtam elhíttetni — csak azt az egyet kívánta: adnék több változatosságot lapjaimnak, azaz: hogy legyen azokban mindenféle, minél több, annál jobb; minél tarkább, annál kedvesebb. Állítását az olly közkedvességű 'Theaterzeitung'-gal támogatá, mellynek legtarkább tartalma 's legtöbb előfizetői vannak, 's ezen eldöntő argumentum ellen nem volt mit szólanom, mert számok ellen vitázni lehetetlen, ha mindjárt mi gonosz collegák egymás közt néha azt is megpróbáljuk, nem lehetne-e egyikünk vagy másikunk előfizetőiből egy-párt elcsipni vagy eldisputálni, hogy azt mutathassuk meg, mikép csak nekünk vannak legtöbb híveink; mihez egyébiránt segítsen az Isten bennünk mindnyájunkat! — Meg kellett tehát ígérnem az igen igen kedves kisasszonykának, hogy lapjaim legközelebbi számában sok 'mindenfélét' adandok és folyó hó végeig bevárom a 'szinte igen tisztelt 'előfizető' közönség íteletét: olly nagyon fogja-e kedvelni ezen tarkaságot, hogy azt risico nélkül többször is megkisérthessem; ha igen, úgy a jelen schemát próbamutatványul méltóztassanak tekinteni, mikép kell t. i. a legujabb divat szerint lapot szerkeszteni, hogy annak legalább tízezer olvasója 's nyolczszáz előfizetője lehessen, a kölcsönkérő és elcsenő dilettánsokat nem is említve. — Adjon Isten szerencsés jó reggelt 's magyar türelmet az olvasáshoz; tehát

MUTATVÁNY EGY LEGUJABB DIVAT SZERINT SZERKEZENDŐ DIVATLAPBÓL.

I. KÉT ÉV ELŐTT ÉS KÉT ÉV UTÁN.

(Furcsa kis történet, mellyben igen lerántom magamat.)

Két év előtt.

És este lön; a lámpákat meggyújták 's nekem menni kellett.

Adél fölkelt a pamlagra 's utánam jött a másik szoba közepéig. Már valófélben valék, midőn még egyszer betekinték sötét szemembe 's forró lehelletét érzém arczomon égni. 'Isten velünk!' mondám 's átkarolám a keblemen gyöngén felsimuló hölgyet: a szobában kétes homály volt, de pillantatja mint lángsugár szökelt a szemből szívembe 's csókja mint tüzes bélyeg sült ajkimon. . .

'Isten velünk!' — Hókarjai mint varázsköteg ölelének körül 's arany karika gyanánt akart örökre szívéhez lánczolni.

'Nem, nem; neked még nem szabad távozni, te nem mehatsz, én nem eresztlek; maradj szív a' szívnél, lélek a' testednél — ah, ne menj; mert keblemben hajtod a' bűt és gondot, melly alatt meg kell szakadnia. Vagy nincs-e elég meleg karjaimban, nem érzed-e boldogabbnak magadat, mint künn a' hideg világban; senki nem szeret úgy téged, mint én; én, csak én szeretlek egyedül, szeretlek jobban, mint életemet, boldogságomat — Istent! Lehetetlen, hogy nekünk válni kell; el nem gondolhatom, hogy napokig kell nélkülöznünk egymást — 's te évekről beszélsz . . . ölj meg, de csak maradj kedves halottadnál! . . .'

Igy szeretett ő engem: 's midőn ismét visszamentem 's ő a' pamlagra ült, én pedig mellé térdeltem, ki volt akkor holdogabb, én-e vagy ő? A' csillagok némán és halványan néztek be az ablakon, mert irigylették, hogy olly boldog voltam!

Mintán nyolcz egész napig bucsúzáink el egymástól, végre elváltam — két év re.

Két év után.

És ismét estve volt: két éve, hogy Adélt nem láttam 's most háza előtt állottam. A' ház külsején nem sok változott; megmeszelték, mint minden évben szokás, egyéb-iránt épen annyi ablaka volt, mint azelőtt, 's a' kövezet is szintolly rossz volt, mint akkor, midőn a' nemes város részéről arra hatvanezer pengő forint rendeltetett.

Végignéztam magamon, két évvel öregebb legény lettem, szürke kabátom is csupaszkodni kezdett, mi nem volt olyan nagy baj, mintha azt Lezsímírszkynél még ki nem fizettem volna: szerelmem heve is meghűlt, 's a' rideg prosa láthatárát Hegel-féle elmélkedések kerítették.

Két évvel ezelőtt, ha fölnéztem az ég azurboltozatjára, a' felmerülő csillagokban szerelmem néma tanuit üdvözlém; most nagybölcsen úgy okoskodom, hogy az ur-isten csak azért aggatá azokat olly magasra, hogy a' szegény ember el ne érhesse: két év előtt nyugtalan vágygyal, esőben és zivatárban, hóban és hidegben, támaszkodám a' kormos falhoz, Adél ablakaitól átellenben, és lestem a' jelt, melly 'biztos' találkozásra vezetett; most lefelé tévednek szemeim 's a' sárban, a' rossz kövezeten, az üveges hintók végiglocsantó robogásiban 's egy-pár goromba targonczás érintkezésében anyagot keresek — sujtások újságcikkre: két év előtt hallhatóan dobogott szívem, midőn megpillantám a' házat, mellyben ő lakott 's örömittasan szöktem fel a' lépcsőkön 's rohantam be a' szobába 's nem egyszer öleltem át a' csinos szobaleányt urnéja helyett; most... hej, most békót kötöttek sarkaimra 's a' rohamat magneticus törlekkel enyhítik... újságíró lettem!

Olly könnyelmű fiu valem, minőt isten csak jó kedvében gondolhat: mit bántam én az egész világot, midőn őt szerettem? Azt hívé, hogy ez örökké így fog tartani: szeretni és szerettetni; bizony szép élet volt; nem adnám a' legjobb czikkért, mellynek ívét husz pengő forinttal kell honorálnom. A' jelen fényes kártyaasztal volt, mellynél a' kártyákat csak én kevertem, 's csak én nyertem!! És ez volt épen a' nagy baj: szerencsém elbizottá, vakmerővé, szilajjá 's kiesapongóvá tett... a' boldogságot óhajtvá boldog, azt elnyerve, iránta közömbös levék. Istenemre, van mit kérkedni vele!

Két év! hova tűnt az a' holdvilágszerelmes idő, midőn a' liliumlevelekre gyöngé csalogányvérrel, a' koromsötét felhőkre piros villámlánggal 's a' természet nagy könyvébe égő szívfü-nedvvel írá, hogy szeretem őt! — 's védangyalom kegyesen mosolygott a' tarka betűkre 's azt susogá: 'ha megtartod, a' mit irtál, az eget fogod a' földön találni...'

Az én angyalom nem ismerte a' magyart, kinek sok irott malasztja' szokott lenni!

És midőn elváltunk egymástól, annyit sirtunk, hogy könyeink özöne egy kétke-rekü malmot hajthatott volna, 's annyiszor esküvénk örök hűséget egymásnak, míg végre magam is elhittem, hogy az esküt meg kell tartani, 's két év múlva?... hej, beh boldog idő volt az — két év előtt!

Most az ablakokban sok virág diszeleg: azt hinnéd, hogy egy egész tavasz mosolyog le rád... két évvel ezelőtt egy rózsa-t láthatál, mellyet harmat helyett könnyű áztatának. — Beh sok virágot szagoltam én azóta más városok-, más utcákban — de több illy rózsa-t nem találtam! — Adél!!

Szegény rózsza — olly minden tövis nélkül, olly lágy kedélyű, olly hiszékeny volt hűségemben... kár, hogy midőn most a' tavasz közelit, a' rózsza már télen — elvirult!

Éljen a' könnyelműség!

Frankenburg.

II. TÉVEDÉS.

(Csinos versecske, de nem azokból, melyekkel befűt ni szeretnék.)

Többször is megjártam én már,
No de még így soha sem,
A' mióta a' leányok
Csókos ajkát ismerem.

Psz! . . . . az ajtó nyílik immár
És az angyal visszajő,
Vissza; és hogy? . . gyertya nélkül.
Csókra hát, tüzes Pető!

Hát hogy aztán?! Hogy ne, hogy ne,
Ez csak mégis szörnyűség! — —
Tudj' isten miért, miért nem,
Ismét Emminéél valék.

'S én az angyalt átkaroltam,
Ajkam ajkához tapadt,
Egygyéforrvá így pihegtünk
Egy, egész egy perc alatt.

Mint szokás, mind elbeszéltük,
A' mi ujságot tudánk,
'S mert a' mámi nem volt otthon,
Biztos kedvvel mulatánk.

Psz! . . . . az ajtó újra nyílik,
Gyertyával tán mámi jő?
Ajkunkon a' csók lecsattant...
Most huzd meg magad, Pető!

Est lön 's az előterembe
Emmi gyertyáért futott,
Nem tudván, hogy lángszemében
Hordja a' dicső napot.

„Semmi baj! — sugott az angyal —
Máskor is ha erre jár,
Egy-két pár csók tévedésből
Semmi vesztes, semmi kár!“

Mig ő künn . . . én benn magamban
Gyorsan elhatározom,
Hogyha gyertya nélkül tér meg,
Édes ajkát meglopom.

'S im a' gyertyával jön Emmi. . . .
Szegény szívem meglakolt,
Mert kit csókolék, az angyal,
A' szerelmes mámi volt!

Bangó Péter.

III. REGÉNY ÉS A' TÁRSASÉLET NEMESBITÉSE.

(Komolyabb értekezés, hogy az olvasó a' sok mulattatót meg ne unja.)

A' regények (egyszersmind a' beszélyek) főfeladata, úgy látjuk, az erkölcsök, a' lélek nemesbitése, mintegy cél-kitűzés, mely felé, kivált a' nőnek, magát alkalmaznia kelljen. A' regénynek célja elérésére a' bünt teljes eredetiségében kell előállítani, hogy aljasságtól az olvasó elriadva, az erényre hajoljon, mely a' másik czikkben egész fenségében 's diadalában ábrázoltatik, hogy a' büntől csak imént elriasztott annál inkább karolja azt által. Eleget kell a' regényben a' költői igazságnak is tenni, miszerint a' bűnös bűnhődjék, 's az erény rajta diadalmaskodjék, hogy ezáltal azon hitében erősítse meg az olvasót, miként a' bűn a' büntetést el nem kerüli. E' cél elérése végett az ábrázolatoknak 's személyek jellemének élethíveknek 's egészen természeteseknek kell lenniök, egész a' megismerésig, különben nekik hitelt nem adandunk. Lehetlen, hogy egy jó, czélszerű regény hatását az olvasónál eltévessze, ki nek mind szíve, mind lelke fogékony a' szépnak, jónak felvevására. Társaséleti tökélyes vagy csak középszerű kiképzés is regényolvasás nélkül nem lehető, mert életbe állítva kell az erény-példányt személyesíteni 's reá hivatkozni, nem elvont (abstract) képekben ismertetni; valamint a' bünt is pellengérre tűzni. Nem lehet kiképzés regény-

olvasás nélkül; de vajmi ügyesen kell ám megválogatni az olvasandókat, mert inkább semmit se adjunk a' növendék kezébe, mint helytelen tanításu- 's álerényre oktatókat. Az ifju hölgy értelme olyan, mint a' víz, melly a' benyomásokat felveszi ugyan, de meg nem tartja; képzete pedig mint a' viasz, be is fogadja, meg is tartja a' hatásokat: felette káros tehát érzélgő regényekkel akarni képezni a' hajadon gyenge érzetét, mert az érzet ugyanezen benyomásokat elbocsájthatja, de ha a' rászorítás által ezen hibás fogalom a' képzetbe ment át, sőt ki is fejlett, akkor már vagy örökké megmarad abban, vagy csak a' feléledt józan ész erős ellökélése képes azt elnyomni. Legnagyobb a' regény hatása, ha az olvasó mintegy ismerősökre talál annak személyeiben, azaz: ha a' lehetőségig közéleti (közéletben feltalálható) jellemek ábrázoltának, 's ezen jellemekből a' cselekvény olly természetesen szövetik, hogy az másként történni ne is gondoltathassék. Önéletünkől kell tehát a' regénynek vetetnie, ha czélszerű akar lenni, hazai életünket ábrázolnia, hibáit mint erényeit viszonyainknak festenie beható tapintattal, 's részleteit ügyesen lelepleznie. Mindenki a' körületeket tudhatja 's tudja legélelnekben, leghívebben festeni, ez igen természetes; jelen életünkől vegyük tehát az anyagot, mit már Horácus is tanácsolt:

Summite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri, cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo. *)

Csak illy regények fogják czélszerűleg képezni a' hajadon szívet 's edzeni a' sors ellenében. A' történeti regények, mellyek nemzetünk dicső előkorát fejtik, szinte tanulságosak lehetnek, de czéljukra annyit nem használhatnak, mint a' jelen időbeliek. A' történeti regényekben csak csodálni, csak magasztalni tanuljuk hajdankorunk becsületességét, lovagiságát, csak kárhoznatni vagy emelni tanuljuk az egyesek bűneit vagy erényét; de, ha buzdító erővel bár, tette ösztönzőleg nem fognak reánk hatni, mert állásunk, helyzetünk, viszonyaink egészen különbözök az akkoriaktól. Azonban, ha a' történeti regényeknek már erényök nem volna is, minthogy hajdankorunkat, mellyről vajmi ferde 's fellengző fogalmaink vannak, ismertetik, ez is elég szép.

Nem lehet eléggé roszalni regényirodalmunknak, melly ugys még elég kisdedkora, azon ferde kinövését, mellynek még jobb íróink közül is annyian hódolnak, t. i. hogy nem hazai, de idegen beszéyleket írnak, idegen történetet, életet festenek. Különösen divatba jöttek ujabbban az olasz és spanyol beszéylek, minek okát nem tudom, miben keresni, ha csak abban nem, hogy mint idegen életet azokét nem ismervén ugy, mint magunkét, a' tuzásokra nem ügyelhetünk olly szigoruan, továbbá azoknak elhíresztelt tüzvérősége, boszúállási hajlama igen bő anyagot nyujtanak a' csattanó hatásu beszéylekre, mellyeknek meglepő helyzetei, villogó töreai, szent eskü és a' boszúállás rémes pillanatja, ha ügyesen leiratnak, sziklarendítő kifejezésekben festetnek, vajmi csodás indulatokat gerjeszthetnek az olvasóban! — 'S megfelelnek ezek a' regény czéljának? Nem. Czélunk csak a' nemzeti életből vett beszéylek 's regények felelhetnek meg, mert magunkat csak a' jelen 's csak önéletkörünkhez alkalmaztathatjuk leginkább 's nem holmi külföldi szokáshoz, melly nem rejlik saját vérünkben. Azért honi regényeket, uraim! nemzeti életet fessetek, 's általa nemesítsék a' hölgyek keblét, 's ne vonjátok el nemzeti érdekekhez hajló érzelmeiket holmi külföldi, többnyire ferde, irányhoz, miket keblükből inkább számüzni kellene, mint bennök meghonosítani. Czélszerű regény által nemesülnek az érzetek 's

*) Bizony jó lett volna, ha értekező ur mindjárt a' magyar fordítást is ide ragasztotta volna: de a' kul már, hálstennek, nagyon roszul tudunk.

képzetek, azért a' ti tisztetekben áll nemzetiségre, honszeretetre, erényre vezetni őket, szövétneket adni kezökbe, hogy meglathassák az élet rejtekeit, kalauzt melléjük rendelni, hogy el ne tévedjenek e' roppant tömkelegben. Fessétek önmagatokat, de nemzetiesen, jelenben!

M o k á n y.

IV. GONDOLATOK.

(Nem annyira szív-, mint láptöltők.)

— Nincs könnyebb, mint embert elismerni, nincs nehezebb, mint kiismerni.

— Sok ur igazabban nevezheti titoknokát fejének, mint jobb kezének.

— Sok embernek tökéletes a' szíve, csak szívének érzései tökéletlenek.

— Koldulj, hogy élhess, 's ki fognak gunyolni, halj meg éhen 's azt fogjág mondani: 'beh bolond volt: miért nem koldult?'

— A' tudatlanságnak két neme van: hallgatás és csevegés; az első becsületes, a' másik szemtelen tudatlanság.

— Okosan meghalni könnyű; de okosan élni nehéz.

— Egyenlőség a' kornak hite, szabadság annak eleven szüksége, igazsága maga az élet; a' többi halál.

L. G.

V. KARPERECZEK ÉS GYÖNGYÖK.

(Ajánlva annak, ki érteni akarja.)

— A' szerelem nem hoz áldozatot, ő csak ad; mert az áldozat mindig egy nemet a' küzdelemnek feltételezi. Az igaz szerelem soha nem ingadoz két határozat közt; ő csak azt teheti, a' mit tesz, 's azért soha nem tulajdonít magának érdemet; egyetlen jutalma, melly után törekszik, az, hogy megismertessék.

— Micsoda a' szerelem, ha oda nem adja magát, ha azt, kihez lánczolva vagyunk, nem szeretjük jobban, mint magunkat?

— Szívtitkok soha nem kerülnek ki a' hölgyek figyelmét: leszállnak ők a' lélek legmélyebb rejtekébe, és érzéseket lepnek meg ottan, mellyeket magunk előtt is szeretünk volna eltitkolni.

— Mellyik szerelem lehet nagyobb, mellyik nemesebb mint az, melly maga magát feláldozza?

Hiacinth.

VI. MILLY BOLDOG!

(Napió-töredék.)

Vannak perczeim, mellyekben minden foglalkozásra képtelen vagyok. A' vér szinte álmosan kering ilyenkor ereimben, 's fásult kedelyemnek minden tárgy véghetlen unalmas. Az idő roppant lassan halad, a' betűk, ha olvasok, összefolynak szemeim előtt, 's ha írni akarok, egy ártatlan sort nem bírok letenni az eszmeüres főből. — Tegnap épen illy időszakom volt. Az angol talán spleen rohamnak hiúné a' hasonló tompa hangulatot, 's kis változás okáért, lehet, hogy főbe lőné magát, — én — sétálni indultam. De sétám igen kedvetlenül ment, boszankodám, ha a' szűk járdán ki kellett térnem a' szembe jövőnek, 's ha hintó robogott el mellettem, haragudtam, miért nem én vagyok az, ki benne ül. — Barátim egyikéhez tértem be, kinek örökös derűtsége által oszlatni reméltem borongó kedélyzetem fellegeit; 's ez is épen indulóban volt, a' városban némi ügyét végzendő, — ígérte azonban, hogy rövid óranegyed mulva visszatér, egy karszékbe erőltetett 's egész halmazát rakta előmbé a' könyveknek, hirlapoknak és rajzoknak, mikkel visszajötteig unalmam üzem.

Egykedvűleg lapoztam át néhány könyvet, midőn egynek lapjai közt összehajtott iratra leltem, melynek első néhány sora igénybe vévé figyelmemet, 's átolvasására készítetett. Az irat naplótörődék volt 's nem épen érdek nélküli: tartalma következő:

„Ezelőtt három évvel Pest nevesebb ügyvédei egyikénél segédkedém. Húsz év, csinos külső, jó öntudat 's szükség ellen biztosító jövedelem — kell-e több, hogy boldogok legyünk? 'S én mégis, mindezek daczára, elégedetlen valék. A' többi közt, nem tudtam megfogni, mint lehet az, hogy a' fővárosban annyi gyönyörű ház van, 's történetesen egy sem enyém, — 's hogy annyi ember bőségben, feleslegben úszik, míg nekem az élv 's kényelem sok ágát nélkülözöm kell. Hasonló eszmékkel eltelve, jöttem ki egy délután munkafáradtan főnököm műszobájából, 's czél nélkül bolyongtam az utcákon, boszorkodva a' sorsra, hogy rólam illy mostohául gondoskodott. Hideg téli nap volt, 's miután szobám lége is igen igen mérsekelt vala, jobbnak tartám séta kedvéért egyet fordulni, 's a' sürgő néptömeg zajában elszóródni.

Az első, mi figyelmemet magára voná, néhány bérkocsiból álló menet volt. Az uri-utcának egy kétemeletes háza előtt állapodott meg, 's az első hintó öleből fiatal férfit 's hölgyet segített le a' livrées inas. Az ifjunak magyar diszöltőnye, 's a' nőnek fehér selyemruhája és feje koszorúja a' völegényt és menyasszonyt árulák el, — szép volt mindkettő, az ifju komoly arcú, a' nő halvány és kissé kisírt szemű, mi azonban a' menyasszonyt még inkább érdekessé tette; — hogy pedig gazdagok valának, gyanítható volt a' fényből, mely őket körülvevé.

„Ah! — monda megettem egy, ki szinte megállt bámulni — ez Vilkey báró, ki most hozza az esküvőről szép nejét, a' dúsgazdag Grundl leányát.“

Én a' boldogságra gondolék, mely az ifju párra isteni napok élvezetében vár, aztán magamra, kinek illyesmiről álmodni sem lehet, 's akaratlanul felsohajté: Milly boldogok!

Tovább mentem 's a' király-utcán végighaladva, a' városliget lombtalan fasorai közt leltem magam. A' kocsinton hintóval találkozáim, melyben egy kövér öreg pesti polgár, kit főnökömmel gyakran látek, ült. Hummernek, így hívták őt, félmilliónyi értéke volt 's más gondja nem, mint jövedelmeiről számadást vinni. Kénye szerint élt, nem vont meg magától semmit, — én utána néztem 's gondolám: milly boldog!

A' tóhoz értem, 's egy gyönyörű teli tájkép terült el előttem, melyre az est-szürkület kezdett bocsájtakozni. Nem messze tőlem egy ifju állott, némán 's egybefont karokkal maga elébe meredve. Egy régi iskolatársamra ismertem benne, ki gazdag szülöktől származott, 's a' legvigabb czimboráknak volt egyike. Most szomorúnak látszott és levertnek, 's a' mint mellette elmenék, láttam, hogy az arcok egykori pirját sáppadt színtelenség váltotta fel. Nem látszott észrevenni, 's én nem akartam megszólítani. Szerelmes, — gondolám magamban — sikerrel vagy sikertelenül, mindegy, ő boldog, legalább van miről ábrándoznia, — bár volna nekem is, ki ez idegen városban nőt alig ismerik!

Sötét lön, mire a' városba visszaértem. A' főbb utcákon fényes lámpavilág ömlék el, 's előttem hosszú világított ablaksor vonult el. „Mennyi kéjt, mennyi boldogságot rejt magában e' háztenger, — sopánkodám — miről talán fogalmam sincs, 's mit nélkülözöm kell!“ — Haza felé indultam, 's utam egy roppant ház mellett vitt el, melynek első emeletét X. gróf lakta. A' prémes kapuőr feszesen állt meg a' berobogó hintók előtt, melyekből estélyre gyülekező vendégek szálltak ki. Kíváncsian tekinték fel a' fényes ablakokra, 's látám a' benmulatók mozgó árnyait, és lehallám a' vidor zenének kedvadó hangjait. „Milly boldog ez az X. gróf; — mondam — jól mulat 's e' felett másoknak is adhat élvezetet!“

Nehéz szívvel léptem szobámba, 's kevés olvasás után lefeküdtem, alom karjai közt feledni azt, hogy más milly boldog!

Következő nap reggelén legényem, ki fűteni 's szobát takarítani jött, újságnul azon szomorú hírt hozta, hogy tegnap este a' városligetben egy ifju agyonlőtte magát. Megdöbbenek e' hirre, 's a' tő szélén látott iskolatársamra és sáppadt arczaira gondolk, 's gyanum valósult, midőn a' kávéházban, hova reggelizni mentem, már az okot is beszéltek, melly Halmadyt, így hívták őt, öngyilkosságra bírta. Ez okot később hiteles külfölből következőnek hallám: Halmady szerette Grundl Luizát, egy dúsgazdag polgár leányát, 's viszonyszeretettek, a' zsarnokapa azonban mágnaí rangtól 's nagyravágyástól elkábitva, Vilkey báróhoz erőlteté leányát, — Halmady zuzott szívével nem akart tovább élni, 's az esküvő napján, egy elkeseredett órájában, golyót küldé saját agyába. A' szerencsétlen menyasszony még a' nászlakománál hallá meg történetesen a' szörnyű hírt, 's ájultan rogyott le székéről. A' báró pedig hidegen vette az egészet, hiszen ő a' polgárleánynak csak kincsét 's nem szívét vette igénybe.

Főnökömhez menék 's itt leltem Hummert, a' vastag tőkepénzest, kivel tegnap a' városligetben találkozám. A' székhez, mellyen ült, két mankó volt támasztva, 's a' félmillió polgár temérdek baját sorolva elő, csaknem átkozá életét. Elpanaszlá, miként a' kinzó köszvény miatt alig van nyugodt percze, 's e' felett senkije, ki őt a' kórágynban őszinte meleg részvétellel 's vonzalommal ápolná; neje korán hűnyt el, gyermekei nem maradtak, 's így az őt körülvevő távoli rokonok inkább végrendeletét 's végnapját, mint jobbulását lesik. Elmondá, mint fáj az illy elhagyottság, 's milly örömet cserélné el roppant vagyonát egy ifju egészségével, mert így az élet kin neki, 's a' haláltól mégis fél. — Miután nagyhosszasan kipanaszzkodá magát, peres ügyeit hozta fel, nevezetesen, hogy X. gróf, kitől ő tetemes váltókat bir, ma reggel kijelenté fizetési tehetlenségét, — hogy a' csőd ellene rövid időn meg fog nyíltatni, 's ő ennek folytában követeléseir íránt jött ügyvédétől tanácsot kérni .....

Kevés nap mulva a' 'Pesti Hirlap' végén olvasható volt X. gróf hitelezői csődületének határnapja.

Nekem pedig az ifju házaspár jutott eszembe és a' szerelmes ifju, a' gazdag polgár és X. gróf, kiknek sorsukat irigylém, 's kiknek veletlenül megtudott közéleti körülményei annyira kigyógyítanak elégedetlenségemből, hogy ez idő óta soha sem szoktam mondani: milly boldog ez vagy az!"

Épen utolsó sorát olvasám e' naplótöredéknek, midőn barátom betoppant, 's nem csak megbocsátá, hogy naplója titkaiba hatottam, sőt fel is jogosított közölni a' töredéket, — „talán lesz, — ugymond — ki némi tanúságot vonhat belőle!"

Bérczy Károly.

VII. NEMZETI SZINHÁZ

F. h. 6-kán Kisfaludy Károly emlékünnepe ületett meg a' nemzeti színházban, a nézőhely teljes ünnepélyes kivilágításával. Az előadás részletei voltak: 1) Császár Ferencz 'Tihany ostroma' című eredeti magyar komoly operájának nyitánya, először, mellyhez a' zenét Thern Károly derék zeneszerzőnk ír, ki ezuttal a' zenekart maga igazgatta, 's a' jeles és megható szépségekben szintugy, mint magyar szelleme által dicséretes nyitányt a' zenekar személyzete szokott összevágó 's kerek játékaival tette kedves műélvezetté. — Ezt követé 2) 'A magyar színház apoteosisa,' előjáték 1 felvonásban 2 szakasszal, Kisfaludy Károly születése hetvenötödik évnapijának megülésére a' nemzeti színházban, írta Garay János, zenéjét Thern Károly. Derék költőnk e' jeles alkalmi művében a' személyesített szinköltészet és Nemzetiségen kívül Kelemen László első magyar színész és Kisfaludy Károly, valamint írók, színészek, magyar országnagyok és nép karai tevék a' személyzetet. A' korszerű és célzatteljes műnek, mellyet

a' közönség figyelmes részvétellel kísért, jelességéről a' szerző ismert tolla kezeskedik. — 3) A' 'Kérők' eredeti vigjáték 3 felv., írta Kisfaludy Károly; egyike az ünnepelt író legsikerültebb darahjainak, melyet színészeink szokott jelességgel játszottak. — E' vigjáték előtt Galanthai Balogh Lőrincz táblabíró, a' jótékony cél iránti tekintetből Pechatsek Ferencztől magyar themára írt változatokat adott elő, játék után pedig egy saját szerzette ábrányt 's jellemzetesjátékaért a' nagyszámu közönség részéről bő tapsokban részesült. — Záradécul Kisfaludy Károly 'Eprész leány' című költeménye adatott néma ábrázolatban 8 szakaszban, Fánscy ügyes rendezése szerint, mihez a' magyarázó költeményt Lendvay olvasta. — Az esti jövedelem felerésze a' Kisfaludy-társaságnak szenteltetett.

VIII. BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

Kalocsa, febr. 1-jén. Farsangi tánczvigalmaink közt, diszre és nemzetiessé jellemre leginkább kitűnő vala, t. cz. F. G. szolgabíró uré. A' szép hölgykoszorúból többen voltak honi szövétű és szabásu öltönyökben; de a' férfiak körében — egy attilás falusi jegyzőn kívül — egy, de csak egy sem! Commentarium per se! — A' társalgási nyelv azonban magyar volt. A' nyelvről szólva, említenem kell, mikép nálunk még vannak emberkéek, kik húsz 's több évig lakván már városunkat, nem pirulnak, hogy becsületes magyar szót sem bírnak kiejteni. . . van a' többi közt egy tehetős polgár, ki dühös ellensége minden nemzeti iparnak és törekvésnek, 's kinek egyetlen fia, beutazván külföld nagy részét, jölehet azzal a' tapasztalással jött vissza szülőföldre, hogy minden nemzetnek legdrágább kincse önnön nyelve 's legelső kötelessége a' hazaszeretet: apja nyomdokát követi. A' már emlitem szolgabíró ur által még mult évben indítványozott, és tisztviselőink által 'kisdédóvó'-intézet alapítókéje megkezdésére játszandó színművek előadásából csak jövő husvét után lesz valami; a' mikorra szinte a' fiatalság is készül, alakítandó 'olvasó egyesület'ük elősegelésére, Kisfaludy K. 'Pártütők' című vig darabjával kezdeni meg a' játékrendet. Így tehát kis városkánkban, egyszerre két műkedvelő társulat működendik, két különböző célra. . . aligha két szék közt földre nem csücsülünk! — Az iparvédegyelet eszméje nálunk kevés pártolókra talált, miért? mert a' honi gyárak közt még nincs említve a' — pénzgyár, 's pedig olly minőségű, mely nekünk minden száz bankóért cserében száz pengőt gyártana. . . A' napokban a' főtemplom közelében egy leroskadtt helyen kincset kerestek, és fölászván, egy mély gödröt találtak. — Nem lehet ez alkalommal nem említenem ujság előfizetőink azon általános panaszát, miszerint 'tőlök' a' p—si postahivatálnál minden nála előfizetett ujságpéldányért bizonyos évidíjt zsarolnak; mely ha megtagadtatik, vagy rendetlenül vagy éppen nem is szolgáltatnak némelly ujságlapok. Kérjük szépen, fel vannak-e illy zsarolásra az illető postatiszturak hatalmazva? *)

Kocsi.

Kun-Szent-Miklós. febr. 2. Kis városunkban az iparvédegyelet üdvös eszméje — tekintve erkölcsi eredményeit — ifjaink hő apostoloskodása mellett számos melegkeblű pártolókra talált, — hogy is ne? hisz mi kisvárosiak, kik nem a' magasb körök fénymázas padlatán sulyegyenéztük lépteinket 's a' salonéletben selyembogárként nem idomultunk át: iparéletünk parlag mezeje felvirág-

*) Dehogy vannak; hanem ez is azon sok kellemetességek közé tartozik, mik ellen mi szegény ujságkiadók hiában protestálunk. Szerk.

zásában napszámoskodva, nem szoktunk utolsók lenni pártolni a' jót — szóval, ha elég — tettel, ha úgy kell. Lefolyt farsangunk egyik élvezetdús estvélye hü képe volt iparvédő mozgalmainknak; derék, lelkes hölgyeinké az érdem, kik ez üdvös eszmétől lelkesítve, mellőzve a' külföld piperéjét 's pártolva a' honit, mint szerény ibolyái a' fejlődő iparéletnek, magyar szabásu egyszerű honi kartonban jelenének meg; fesztelen, mégis szerény társalgás, vidor kedély jellemző vigalmunkat. Ki is ne mulatna jól illy nemzeties érzelmű szép hölgyek között.

J e a n.

S z a t h m á r, jan. 22. Mióta önhöz, tisztelt szerkesztő ur, 's szinte igen tisztelt olvasóihoz utolsó levelemet íram: azóta, Karácson táján gyermek születék közöttünk a' világra. Anyja e' gyermeknek: a' műkedvelő társulat; keresztapja a' városi tanács; dajkája, melly ápoló karjaira vette: a' casino; neve a' takarékpénztár, eddigelé mintegy 600 pft alappal. Mi pedig legyünk papjai, 's mondjuk el az áldást felette: Isten adja, hogy e' gyermek minél előbb erős, izmos férfivá fejlődjék, 's jótékony hatását a' napszám embereinek, a' szolgálat leányainak, 's általában a' munkája után élő szegény néposztálynak jóllétben és erkölcsiségben növekedése, észrevehetőleg tanusítsa. — A' honi ipar nálunk, tanácsteremben, casinóban és ezeken kívül, férfiaink által melegen és egyhangulag pártoltatik. De nem úgy van, fájdalom! a' dolgozó nőinknél; legalább még eddig tetteleg igen kevesen nyilatkoztak a' védegyelet mellé, 's bálainkban, mellyeknek tudni való, mi sem vagyunk szűkében, alig jelent meg három vagy négy hölgy honi kartonkalmában, de ezeket aztán áldja is meg a' magyarok Istene! És bizony nem voltak kevésbé szépek és bájosak, mintha bíbor és bársonyban vannak vala öltözve. Nem esünk azonban kétségbe nőink idegenkedésén, melly különben is leginkább csak azon kifogáson alapul, hogy honi kelméket nem kaphatni, melly baj, úgy hisszük, néhány hónap alatt háritva leend. Ha jó az ügy és igazságos: győzni fog, mert győznie kell; 's hol a' zászlót a' nővilágban olly kezek hordozzák, mint a' haza szemfényeiül tisztelt dicső testvérpáréi: ott Horáczy nyelven szólva: 'Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro.' Csizmadiaszínféle színtermünkől Latabár igazgatása alatti beduinszínészecsoporthoz riasztgatja tova esténként a' művészetet, 's kik a' művészetet csak hírből is ismerik. Repertoírjok, a' közönség mai izlését tekintve, nem épen rossz, egykettőnek közöttök játéka is éldelhető, habár az sem ment természetesen a' kóbor színészet czafrangjai-, tulzásai- 's egyéb bűneitől, de a' nagy rész?! játszik vagy kornyikáljon: jaj a' szemnek, a' melly őket látja! — jaj a' fülnek, a' melly őket hallja! — Szigligeti legújabb vigjátéka: 'Vándorszínészek' ubi es? hadd nézne már egyszer e' nép tükörbe 's kezdené ismerni szép magát. — És most enügyemben néhány szót. Lipcsei Kálmánnak az 'Életképek' ezévi első számába iktatott nyilatkozatára, kötelességemmé teszik igazság és méltányosság, ki-jelentem, hogy midőn a' nehezelt sorokat íram, nem lebegett lelkem előtt a' szatmármegyei fiataliságnak jelenleg Pesten lakozó töredéke, 's így szavaim azt érdekelní nem is akarák. — Szatmármegye és Pest! hiszen e' kettőnek szellemi levegőjében roppant különbség van, nagyobb, mint üvegházi rekedt lég, és Isten szabad levegője között 's ha a' virág amabból ebbe áttettettvén, szabad léghez még napfényt is kap, mellytől felviduljon, 's harmatcseppet, mellyben megfürödjék: nem természetes-e, hogy új élet ömöljön végig erezeitein, 's szín- és illatnélküli halványtság helyett, határozott szint és illatot nyerjen? Ezen csak örveudenünk lehet, 's örömünkhez azon ohajtást ragasztanunk, hogy majd ha e' virágok ismét Szatmármegye üvegházába kerülnek vissza, 's néha aztán itt is

Ember kell a' gátra:

Szín és illat

Ne maradjon Pesten hátra.

Nem én.

S z o m b a t h e l y, jan. 18. Tisztelt szerkesztő ur! Önnek becses lapjai gyakran megemlékeznek szerény városkánkról, majd kedvező, majd csipős modorban hozván ítéletet felettünk. Részemről igen jól átlátom, hogy vannak a társasáletnek fonákai, melyeket ostorhegyre venni bizony nem felesleges dolog; de jól tudom ám azt is, hogy minden ember csak ember: következőleg az indulat és szenvedélyek rahja és körülbelül bizony csak olyformán van édes énjével, hogy azt minden szegletességei mellett is jobban szereti, semhogy annak hibáit hibának elismerni hajlandó volna, 's innen megítélheti kegyed a' lelkismeretes levelező állását, ki jámbor egyszerűségében nem tartja vétkeknek az igazat egyiknek is, másiknak is, orrára bigyesztleni. De mi mind e' mellett is, azon hajlammal fogva, mellyel ön 's lapjai iránt viseltetünk — hozzá fogunk a' nagy munkához 's rajzolgatjuk nevezetesh napieseményeinket, adandunk néhány vonást egyszer is, másszor is, társaséletünkéből, röviden és nyíltan, mind Isten tudunk engedte. Mindenek előtt üdvözet a' derék Ney Ferencznek honosítól, kik résztvevő kebellet kísérők atyját néhány héttel ezelőtt sirjába. A' jó öregnek elég érdeme volt, hogy nemzette a' derék Ferenczet, ki oly buzgón betölti mind ember és polgár hivatását. — F. hó 17-kén városunk egyik szűkebb utcájában tűz ütött ki, 's csak a' kedvező idő menté meg az egész sort. Egy ifju mesterlegényt, ki a' tűznél foglalkozott, a' reá szakadó fődél-darab halálra zuzott. — P á z m á n M i h á l y igazgatása alatt igen jó sikerrel működik egy színészársaság körünkben 's valóban bámulandó a' közönség ezen igen kitartó részvéte, mellyel eddig találkoztunk legkevesébe sem sikerült. Lám az idő 's alkalom mindent megérlel. Most már 2-or biztosítatnak. Figyelmeztetjük a' vidéki tehetős tagokat annyival inkább, miután erős hitünk van, hogy e' társaság itt meg fog évenként néhány hónapra honosulni, ha mind a' színészetben, mind financialis állapotban előhaladni kívánnak, látogassák meg városunkat. Ugyan e' hó 28-kán nemzeti tánczvigalom is leend, mellyre minden jó hazafi hivatalos. — A' községi szépnem nagy ellensége a' honi iparnak. Oh, édes szépnem! ez bizony nem szép! De azért tán csak mégsem önök irták a' Buda-Pesti-Híradó'ba azon cikket Szombat-helyről, melly hogy megczáfolva legyen, csak el kell olvasni. A' közlőnek honiparos gyűlésünkben a' hölgyek igen tetszettek, 's csak ez az, mi őt felmenti attól, hogy elmebetegnek ne tartsuk, mert egyébiránt, ki mint ő „és sirt és nevetett“ egyszerre — azt legjobb szándék mellett is csak nem tudom, kinek lehet tartani. A' cikket méltó indignációval fogadtatott annyival inkább, mivel oly embertől jön, kinek a' népet nevelni kellene. 'S valóban méltán sohajthatunk fel a' költővel:

Vak vagy e' te, szent igazság!
Neked látni kellene,
Látni, mint tör a' rut gázság
Minden jónak ellene

F a l a t o s J.

V e s z p r é m, jan. 28. Villámgyorsan rohannak farsangi rövid napjaink, 's busongva nézünk a' már beköszöntendő böjti szent napok rideg epochája elé. — Casino-bálaink e' farsangon nem levén, ezek hiányát százszorososan pótolják városunk vendég-szerető salonai, hova felhangolt kedélylyel szok rajongni a' rövid farsang élveit élvezni kívánó tánczoló és nemtánczoló közönség. — Télutó 3-kán városunk kivilágítására Izer vendéglő nagy teremében egy nagyszerű tánczvigalom fog rendeztetni, mellybe reméljük, a' népes megjelenést annál inkább, mivel szívünkben ohajtánók, hogy valahára létrejőnnének már azon évek óta tervezett utcai lámpák, mellynek jótékony sugárinál legalább nedves és sáros időkben kivehetnők azon itt-ott elszórt kődarabokat, mellyek egyikéről a' másikra veszprémi természetünknel fogva zerge ügyességgel szoktunk m a z u r o z n i. — — Épen most öllött szemembe az Életképek 4. sz. bo-

ritekján egy sümeghi tudósítónak a' feletti sajnálkozása, hogy „Veszprém megyében a' honi még nem divat” — Én viszont sajnálom a' tudósító urat, hogy szomszéd Veszprém megye irányában olly kevés tudomással bír; miszerint nem tudja, hogy f. h. 13-kán tartott követszámadási közgyűlésünk alkalmával pápai posztóból készült veszprémi attilákon kívül alig láthatánk más öltönyt fulladásig tömött megyei nagy teremünkben. — Hölgyeink körében ezideig minél kevesebb karton, annál több honi bársony- és selyem-öltöny volt látható; most azonban kereskedőink rak-tárai bársony- és selyem-kelméktől megürülván, napról napra szaporodnak a' kék kartony-öltönyök, melyekben tánczestélyek alkalmával is szoknak hölgyeink díszelgni.

Néhány egyénről egy egész testületre következtetést vonni nem lehet. — Szünjének tehát szívfájdalmai a' levelével elkésett sümeghi tudósító urnak, és legyen meggyőződve a' felől, hogy Veszprém-ben is a' honi már divat.

Veszprémi.

IX. MONDÓKÁK.

(Gonosz alkalmazások.)

— Jó láb on áll! szokták mondani minden gazdag emberről, de azt, hogy jó fön áll, még nem hallottuk.

— A' hit boldogít: igenis, a' vallásban; de nem az asszonyoknál.

— Ki mindig a' halálra gondol, iparkodni fog másokkal jó tenni, mondá Orsolya asszony, 's midőn meghalt, férje azt állítá, hogy vele igen jó tette.

Narcisz.

X. KÜLFÖLDI HIR.

(Eredeti levelezés.)

— A' berni Canton egyik kis városában a' bíró urnak ajtaján ezen szavakat lehet olvasni: „megkívánom mindeniktől, hogy az igazságot szemembe mondja meg;” néhány hét előtt a' bíró urat valamelyik ujságban keményen, de igazságosan megrótták, mire ő a' nagytanács-hoz folyamodék, hogy töröltesék el a' sajtószabadság.

XI. BÓKOCSKÁK.

(Okos hölgyek számára, kik tréfát értenek.)

— Az asszonyok igen szeretik a' cziczomázást: 's pedig vagy magokat cziczomázzák ki a' tükör, vagy udvarlóikat az ábránd segítségével.

— Majdnem valamennyi hölgynek púja van, ha mindjárt hátán nem is — mert ez még a' legjobb. A' hiúság, kaczérság és önelmőség a' leggonoszabb kinövések, melyek a' szegény férjnek nagyobb terhére esnek, mint annak, kinek tulajdonai szoktak lenni.

XII. MI HIR BUDÁN?

(Szükséges roszt!)

— Kit a' nemzeti színház ügye érdekel — pedig akármit mondjunk, úgy össze van az forrasztva nemzeti művelődésünk eszméjével, hogy közönbösséggel viseltetni iránta sem nem lehet, sem nem szabad — az bizonyosan figyelemre méltatá a'

mult számunkban közlött szöveget, mely e' színházunk sorsa, mint közérdekű tárgy fölött emelkedett. Szeretném ismerni, ki méltatlanságot vagy rossz szándékot talál a' közlött cikkben vagy szeretetlenségről vádolja lapjaimat, hogy azokban őszintén és talpraesetten hagyék a' tárgyhoz szólani. — A' mennyi szép remény csatlakozott Bartay ur vezérletéhez, midőn ő föllépett, és valósult is, nem tagadhatni, nemelyle — eleinte: olly hamar oszlott el ismét a' gőz 's láttuk, hogy az egész csak déli-báb volt. Illy ügy vezérletében, úgy hisszük, fődolog a' jó és célirányos gazdálkodás; ki ezt téveszti szem elől: magát a' kezeire bízott ügyet is elveszti figyelme elől: ennél fogva igen egyszerű a' következtetés, hogy ki nincs figyelemmel az ügy iránt, az ne is vezesse azt. — E' szerint mi is, a' cikk írójával, erősen meggyőződünk arról, hogy Bartay ur nemzeti színházi igazgató nem lehet.. 's habár könnyű szemekkel nem kísérhetjük is leléptét, de azért fanyar kárörömmel sem nézünk utána, hanem bizvást elmondhatjuk, hogy mi a' sikamlós pályán elbukottban sajnáljuk az embert, de az igazgatót föl nem menthetjük a' vádaktól, melyek fejére olly méltán torlaszkodnak. Nézett volna kissé tovább, mint a' legközelebbi jövődőbe.. gondolta volna meg, hogy az ügy, mellynek élén állt, nem saját ügye, hanem a' nemzeté; nem pusztá mulatozási ügy, hanem nemzetiségi ügy! Ha így tesz vala: sohasem engedheté magát, hogy leglágyabban fejezzem ki magamat, annyira a' könnyelműségtől elkapadni, miszerint felelde önszemélye ápolása mellett a' fontosabbat!

— Halljuk, hogy több ügyértő férfiak vannak, kik ha a' színházigazgatósági hivatallal megkínáltnak, azt szívesen elvállalják. — Husvétig azonban a' színház házilag fog kormányoztatni; mi fog azután történni, még bizonyosan nem tudhatni. Nem merjük ugyan föltétlenül javasolni a' collegialis igazgatást, mert a' legbecsületesebb szándék mellett is a' sok bába közt elveszhet a' gyermek (eddigelé csak a' bábát éré a' csapás, de a' gyermek, ha szabad illy kifejezéssel élni, megmenekült): de azt joggal várhatjuk, miszerint a' jelen eset egy új igazgató választásában ovatosabbá teendi az illetőket. — A' nemzeti színházi igazgatóság concurrensei közt több jeles és kedvelt írónevekre is találunk: ezek közt Nagy Ignác barátunkéra is, kinél ügyesebb férfiúra — ha a' collegialis igazgatás csakugyan célszerűnek nem tapasztaltatnék — véleményünk szerint, a' nemzeti színházat alig lehetne bízni. — Gróf Ráday Gedeon egyébiránt olly buzgósággal 's ritka tapintattal vezérli jelenleg az olly szerfelett bonyolított ügyet, hogy neki az intézet megmentett becsülete körül mindent lehet köszönni. Az előadásokra nézve épen semmi befolyással nem birnak e' szokatlan változások, a' közönség is szintolly számosan látogatja azokat, mint ezelőtt, sőt még a' színészek is nagyobb kedvvel játszanak 's szabadabban látszanak mozogni, mint az utóbbi zavart időkben, hol a' kormányt ingó kezekben tudták, a' bukás minden nap várattott. — — Az új igazgatás erélyességét bizonyítja azon sok újdonság, melly jelenleg betanultatik 's mellynek egyik része még e' hó foltyában előadásra kerülend: ezek közt különös érdekléssel birand kétségkívül Thern urnak, Tihany ostroma' című legújabb operája, mellynek tüzétét a' kedvelt versíró Császár Ferencz ur írta 's mellyből multványt jövő lapunk közlend, hogy meggyőződjenek t. olvasóink, mennyiben felülmulja ezen gyönyörű költemény a' többi közönséges operatüzeteket. A' daljáték, legcompetensebb műbiráink ítélete szerint, annyi szépségekkel bir, hogy a' legszerencsésebb sikerre számíthat. „Maria di Rohan“, a' négy Haimongyermek' 's Bartay ur „Magyarok Nápolyban“ című operája is előkészítetnek 's gyorsan követtendik egymást az előadásban, míg másrésről új és hatályos drámák szűkében sem leendünk; szóval: a' legnagyobb igyekezet fog fordítatni minden oldalról, hogy az intézet, nemzeti méltóságához illőleg, a' közönség várakozását minden tekintetben kielégítse.

— A' zajos farsangi vigalmak mult kedden igen zajosan végződtek. Egész nap t. i. nagy szélvész dühöngvén, a' csolnakosok estve felé veszedelem nélkül már nem

járhattak, 's így a' közlekedés csupán 'Buda' gőzösre szorult, mellynek kapitánya azonban, ámbár a' gőzös esti tíz óráig tartozik rendelés szerint járni, a' szállítást hetedfel órákor megszünteté, okul adván, hogy ő illy nagy szélben nem járhat; a' mi mindenesetre igen balga ürügy volt, miután még félórával ezelőtt hasonló nagy szélben jártak a' kis csónakok 's csak az esthomály miatt nem volt tanácsos, azokat tovább használni. A' tömérdek sokaságu nép tehát a' parton állva, sem kéréssel, sem fenyegetéssel nem bírhatta rá kapitány uramat, hogy átkodott szándékát megváltoztassa.

— A' hangászegyesület javára szinte farsang utolsó napján adott álarczos táncz-vigalom olly tömve volt, hogy mozogni alig lehetett. 'S ámbár a' hautvolée nagyobb része ugyanakkor grof Keglevich Gábor tárnok ő excja fényes estvélyébe volt hivatalos, a' tánczvigalom érdekes- és vidorteliségéből mit sem veszített. — E' vigalom temeté el a' farsangot — 's tán sok örömet, sok boldogságot is!! — Másnap hamvazószerdára viradtunk.. a' vezeklés és bűnbánat komoly ideje bekövetkezett!

— Valami Servais nevű francia nevelő a' lépoldutczában — bőjtire megszökött. Növendékei, kik közül sokan egész évre fizették táp- és tanpénzőket, most haza mehetnek szüleikhez.

— A' német színház igazgatója e' napokban visszatért utazásából — Pestről Bécsig, 's azt a' tapasztalást tette, hogy Marra kisasszony szebben énekel, mint Minkné asszonyság. Egyébiránt az e' színházi üdvös reformok közt legelsőnek tartják azt, hogy a' nagy hétben nyolcz egész napig — zárva lesz!

— Athanaczkovics Plato budai n. e. görög-püspök ő mlga az „Aradi Vészlapok“ egy példányáért 2 aranyat küldvén alulirtoz, ezíránt köszönetét a' szenvedő emberiség nevében kijelenteni, kedves kötelességül tekintí Császár.

XIII. H É Z A G P Ó T L Ó.

— Sokrates, ezen bölcs, tiszteletreméltó 's minden polgárerényekkel felruházott férfija Görögországnak, hazájának védője 's polgártársai tanítója, el nem kerülheté a' rágalom mérges nyelvét. Ő, ki a' vallást és erkölcsös viseletet olly buzgón tanítá és életében követé, istentagadónak káromoltatott 's méregpohárral kínálta meg. Nyugodtan ürité ő azt ki, hisz az utolsó keserű ital volt! — Szerencsés Sokrates! te legalább tudtad, miről vádolnak; hányan szenvednek jog- és igazságért 's nem tudják, miért? és meddig?

— A' szenvedély gyorsan emészt, vagy maga magát vagy azokat, kiket megkapott. Szelemek és emberek — napfény és virágok. Ha az est árnyékot nem hozna, minden virág elhervadna.

— Milly erényes lehetne az ember, ha gyomra nem volna. Az angyalok épen ne kérkedjenek erényekkel, mert csak fejök és szárnyaik vannak.

IGAZÍTÁS. E' lapok 3 füz. 100 l. 6. sor (alul) „3 példányért“ olv „1 példányért.“

A' SZÉPIRODALOM A' POLÍTIKAI LAPOKBAN.

Gróf Dessewffy Emil azt mondá: ,legyen forradalom politikai lapjainkban;' és felvett egy regényt a' Buda Pesti Hiradóba, tárczát nyitott a' szépirodalomnak.

Erre a' P. Hirlap egy jó elmésséget mondott; a' magyar journalismus azóta fejlődött ki, mióta Kossuth Lajos a' novellákat 's mindenféle versezteket onnan kizárta.

Nem ugyan mint jó elmésséget, de legalább mint nevetséget, meg kell említenem, hogy erre a' Jelenkor ezt mondta: ,az én Társalkodóm egész életében folyvást adott szépirodalmi közleményeket.'

És valóban, ha egyik kezünkben a' Jelenkor Társalkodóját tartjuk, akkor látjuk tulajdonképen, mennyire jó a' P. Hirlap elméssége.

Azonban a' P. Hirlapnak im ezen szavai inkább csupán elmésség, mint igazság valának.

Nem lehet ugyanis tagadni, a' magyar journalismus valóban azóta nyert nagyobb fejlődést, mióta Kossuth Lajos a' Társalkodó-féle tökéletlen szépirodalmat onnan kizárta.

De nem eddig van a' dolog. Jó ízlésű 's nem is fősvény szerkesztő szép gyűjteményt állíthat ki szépirodalmi közleményekből, 's ezen gyűjtemény, ezen tárcza, mikép általános néven ismertetik, szép helyet foglalhat 's nevezetes szerepet vihet nagykorúságra fejlődött journalismusban.

Mert a' nagykorúságra fejlődött journalismus mindent magában foglal. Ezen állapotban nem is kell létezni ezen elnevezésnek: politikai avagy szépirodalmi lap. Ekkor csak nagy lapok és kis lapok vannak. A' nagy lapok természetesen politikát is, de nemcsak politikát, hanem mindent magokban

foglalnak. A' kis lapok pedig csak bővebb kiadásu szinlapok, vagy pedig szabó és divatárusnő által szerkeszthető divathírnökök, minden irodalmi érdem és érdek nélkül.

Lamartine nem régiben ezt írta a' journalismusról: Midőn a' nyomtatás feltaláltatott, kezdetben csupán egyoldalu használatra fordított, de nem sokára közönségessé 's a' szellemi közlekedés egyetemes eszközévé lön. Midőn a' journalismus feltaláltatott, ez csak a' végett történt, hogy a' köz-hírek gyorsan tudtára adathassanak mindenkinek. (Nálunk még most is sokan vannak, kik azt hiszik, hogy valóban nem is kell a' journalismusnak egyébnek lenni.) A' hirlapok csupán posta-függelék valának; egy nyomtatott levél, fizetett levelező által, mindenkire intézve. Idővel azonban a' journalismus azzá lön, minek őt jelenleg látjuk: napi encyclopedia, melly magában foglalja a' politikát, vallást, tudományt, irodalmat, philosophiát 's a' művészetet. (Röviden: az egész társasélet minden feltűnő mozgalmait.) Még nem rég ideje, a' hirlapok a' könyvekből kölcsönzött töredékek raktárai valának; nem sokára a' könyvek fogják ezt tenni a' hirlapokkal. Ezen új módja az eszmék terjesztésének két előnnyel bír: olcsóbb és sokkal gyorsabb. A' gondolat ma megszületik, holnap leiratik; egy hét múlva egész Europa olvassa. Hála érte a' nyomtatásnak, a' journalismusnak 's a' vasutaknak, alig mulik el egy hét, az egész világot bejárják az eszmék. Könyvek által ez egy század alatt történnék meg.

A' nagykoru journalismus tehát mindent magában foglal. Azonban a' mi journalismusunk még nincs ezen állapotban. És kérdés, ha valjon azon lépést kell-e jelenleg megtenni journalismusunk fejlődésének további előmozdítása végett, hogy a' regények ismét felvétessenek politikai lapjainkba? Én azt hiszem: még nem.

A' mi journalismusunknak még sokkal nagyobb, sokkal fontosabb, sokkal előbbvaló lépéseket kell tennie tökéletesedésében, mint a' szépirodalom felvetele.

Megszilárdult-e már nálunk az időszaki sajtó hatalma? Másutt, például, Angliában és Franciaországban, ha a' törvény betűihez ragaszkodunk, még csak nem is negyedik (a' király és két kamara után) hatalom, vagy legfőlebb csupán negyedik hatalom, de ha a' valóságot tekintjük, ugy a' legfőbb hatalom az időszaki sajtó.

Hadserege a' közvéleménynek; leghatalmasabb fegyvere a' kornak, mert fejlesztője, terjesztője, egyesítője az eszméknek és véleményeknek.

Nem abban, mivel ilyen vagy amolyan ítéletet mond a' tárgyakról, hanem mivel mindennemű tárgyról mond valamit, 's ezáltal mindennemű tárgyat a' közönség ítélőszéke elébe állit, áll roppant hatalma.

Természetesen, hol nem mondhat minden tárgyról valamit, nem is olly hatalmas ott az időszaki sajtó.

A' mi lapjainknak még vajmi nagy jövődjök van, miután ugyanis jelenök nem a' legnagyobb, de jelen állapotukban is nem kevés segélyvel vannak az eszmék tisztába-hozatalára.

Megölő akadály, ha némelly helyen még csak minden tényt, eseményt sem lehet előadni. Az esemény előadása, a' tények elősorolása pedig még nem mindaz, mit az időszaki sajtónak teljesíteni kell. Commentár, okoskodás kell a' tényekhez. Nem a' tények, adatok és események a' historia, miről Cicero azt mondá, „élettanító.“ A' pusztán tényeket, adatokat és eseményeket sorozó historia nem volna egyéb, mint valóságos ördög-napló, melyből mindennemű jó és rossz tervre példát és tekintélyt lehet találni. Az időszaki sajtó historia is ugyan, de nemcsak historia, hanem, hogy úgy mondjam, astronomia is. Két arczu Janus, egyfelől a' mult napok történetét bírálja, másfelől a' jövőbe tekint. Egyfelől historiát ír, másfelől a' jövő irántad véleményt.

Mennyivel jobban ismernök a' mesés-hajdankort, ha mindig létezett volna időszaki sajtó, 's mennyivel jobban fogják utódink ismerni a' mi korunkat, mint mi ismerjük a' multakat!

Nem kell a' hirlapoknak a' részrehajlást szemökre vetni. Az elengedhetlenül megkívántatik, hogy minden lapnak magának legyen bizonyos fontos meghatározott elve. Az olyan lapok, melyek rendez-vous-i a' véleményeknek, 's hajlanak ugyan valamely elvhez, de minden szilárd határozottság nélkül, mikép a' Hirnök és Jelenkor, tisztelet, becsület, de igazság is, még a' közönségnek sem igen válnak becsületére, hogy megélhetnek.

'S az sem elég, hogy csupán a' napiesemények iránt legyen valamely lapnak véleménye. Minden politikai lapnak bizonyos magasabb eszméket, elveket kell kitűzni; saját politikai rendszerrel kell birni, melynek védelme alatt és szemüvege alá helyezve vevén tekintetbe minden tárgyat, nyilatkozzék a' napieseményekről, a' közvetlen teendőkről. Az olyan lap, mely maga sem tudja, mit akar, végtére és tulajdonképen, mivel semmi egész politikája nincs, hanem a' mint eszébe jut, egyszer például a' kamatok kamatairól, majd a' kereskedelmi társaság alapszabályairól, később a' cselédrendszeréről, 's meglehet, még az adóról 'stb. nem is maga nyilatkozik, hanem mások nyilatkozatait közli, épen semmi valódi étellel sem bir, 's még csak nem is jó napszámos. Ha maga a' szerkesztőség gondoskodnék ilyen cikkekről, 's nem közönséges közlönye (organuma) volna boldog- és boldogtalannak, akkor legalább napszámosi munkát tenne, mert, minden magasabb cél avagy felfogás nélkül ugyan, de mégis napról napra és pedig saját kezeivel fogna dolgozni.

Sokan azt vélik, hogy 1841. óta időszaki sajtónk valami különös magas fokán áll a' kifejlődésnek. Ez csalódás. Nem lehet tagadni, azon idő óta tetemesen nyert időszaki sajtónk a' kifejlődésben. Hajh, de mi még ez ahhoz képest, a' minek lenni kellene! Emlékezzünk azon mesére, midőn az ács-mester fiját az épületre felküldte; a' fiu a' létra közepén megállott, 's alá-

tekintve atyjára, dicsekedve említé, mennyire haladott már; az apa azonban felelé: ne azt tekintsd, fiam, hány fokot haladtál már, hanem azt, hány van még hátra.

Hírlapjaink között egy sincsen, melly mindennap megjelenék, 's ezzel igen sok van ellenök elmondva. Az időszaki sajtónak nem szükség csupa napi-lapokból állani, de napi-lapok nélkül még vajmi csecsemői korában van életének.

Közönségünkben is van hiba. Közönségünk a' sokat markoló kereset fogó cikkeket, megspékelve dagályos szavakkal, felettébb szereti, holott ezeket, tulajdonképen véve, ki kellene nevetnie. Egy rész nem is bánja, ha semmit sem mondanak neki, csak hogy ugynevezett „szépet“ mondjanak, vagy is, a' mit nem igen ért. Némelyeknek semmi sem kell, mi nem illy modorban van írva: „felforr ereinkben a' vér, susterog fejünkben az agyvelő.“ És ez lelkes előadásnak nevezetik.

Az írók is gyakran furcsán tesznek. Minden hírlapi cikkekcskével nem csekély publicistai és még sokkal nagyobb írói nevet akarunk magunknak szerezni. Ezért nem is igen természetesen cikkeink, hanem furjuk faragjuk azokat, hogy mind megannyi műkincsek legyenek az irodalomban, és lesz belőlök tulfinomitott, mesterkélt szörnyeteg!

Íróink örökké politikai jellemök tisztaságát, meggyőződésök mélységét lelkök függetlenségét pengetik (kivált ezelőtt), 's, mindenek felett, szeretnek az idegen nyelvek ismeretével kérkedni. Egy nyomra görögül, latinul, németül, francziául, angolul idézgetünk, nem ritkán teljesen üres szavakat. Ennyi idézettel, nem is említvén, hogy ellenére van a' jó izlésnek, teljesen sikerül aztán — magunkat érthetlenné tenni. Szegények mi, kik még azt sem tudjuk, hogy közönségünk magyarul sem tud úgy, a' mint illenek!

Aztán mit akar az író, midőn saját személyéről beszél?! Én az olyan ember okoskodását is tudom épületesnek találni, kinek személyét nem szenvedhetem, de még az olyan embernek sem szenvedhetem autobiographiáját tárgyvitatásban, kinek személyét nagyrabecsülöm.

A' lap minden részéből ki kell tűnni, hogy egy bizonyos egésznek organicus része. Ha legnagyobb avagy csupán tetemes része a' lapnak világosan láppótlék, nincs mit dicsekedni a' szerkesztéssel.

Mindent összefogva és kiegészítve:

Az időszaki sajtó encyclopedia, melly mindent magában foglal, de ezenkívül a' pártoknak jegyzőkönyvét, naplóját, perét is viszi, azaz: vigye a' közönség bírószéke előtt. Az időszaki sajtónak nem annyira a' meggyőzésben, mint inkább a' közfigyelmi ébresztésben, éber állapotban 's mintegy öszpontosítva tartásában áll főczélja. És mivel 's hírlapoknak a' tárgyalás alatt levő dolgokat azonnal, minél világosabban, 's még a' középszerű eszűek által is felfoghatván, kell fejtegetnie: ennél fogva, minél egyszerűeb-

bek, minél világosabbak, minél egyenesebbek, minél rövidebbek, de egyszerűs mind minél számosabbak is, és egy szóval: minél érthetőbbek a' lap czikkei, annál jobb.

A' hirlapi nyelvnek, mint mondani szokták, inkább mondottnak, mint irottak kell lenni.

Tudatni tehát komoly, de könnyű nyelven, minden bel- és külföldi érdekes hirt, 's kiterjedni ekkép a' tudásnak minden ágára. Értesíteni a' polgárokat jogaik miben-létéről. Felvigyázni a' kormány, megye, város és minden aprócska kényur tetteire. Bepanaszolni a' közönség előtt, ha érdekekkel bír, minden jogtalanságot és méltatlanságot. Elmondani a' nemzet minden hiányait, vágyait, szükségét és szenvedéseit. Megtámadni minden hibát, minden visszaélést, ha saját pártjának tagja által követtetett is el, sőt ezen esetben még sokkal szigorúabban, mert ez növeli leginkább a' pártnak erkölcsi tekintélyét. Védeni az igazságot, a' nemzeti nagyságot, tekintetet és érdekeket kívül, 's a' jólétet, szabadságot és rendet belül. Előre megemliteni, egyszerűsítve előadni, kifejtteni, megbírálni 's tárgyalatása alatt is éber figyelemmel kísérni minden törvényjavaslatot és napi-kérdést. Megtekinteni mindent, meghallgatni mindent, vigyázni, kiterjedni mindenre. Feljelenteni a' közvéleménynek minden zsarolást, gonosz szándékot, titkos sohajt, elrejtett gondolatokat. Feljegyezni az eseményeket 's azoknak indító okait; azaz: hirlapba iktatni azokat, hogy majd egykoron bőséges anyaggal bírhasson a' történetíró. Megírni ekképen minden eseménynek, minden napnak történetét. Elbeszélni a' nemzetnek örömét, fájdalmát. Tanácsot adni a' kormánynak. Beszélni a' közvélemény nevében, de beszélni a' közvéleménynek is.

És mindezt tenni nem néha, de tenni csüggedés és halogatás nélkül mindennap. Irni foliántokat a' nélkül, hogy valami különös írói nevet sikerülne kivívhatni. Dolgozni szakadatlanul, sőt rögtönözve a' nélkül, hogy méltánylásra lehetne számolni. Szembeszállani mindennel, a' ki és a' mi hibás, nem gondolva elöítélettel, gúnnyal, rágalommal és akárminő ellenségeskedéssel, 's közepette a' részvétlenség és közönyösségnek, folytonosan lobogó lelkesedésűnek 's éber és rugékony lelkűnek lenni, 's nem tágitani soha, még az örvény szélén sem; és legyőzni a' folytonos munka minden unalmát és fáradalmait. 'S ekkép küzdeni, tudósítani, világosítani, tanítani igazán, bátran és becsületesen. 'S beszélni, midőn mások még nem beszéltek, midőn mások már nem beszélnek; beszélni mindig, beszélni újra és beszélni szakadatlanul, — ez az időszakai sajtó feladata.

Ki körülményeinket ismeri, mint a' világ tudja, hogy ezen feladatnak jelenleg nálunk nem lehet megfelelni.

Ezen főakadályon kívül van még egy másik, szinte igen nagy, akadály az, hogy lapjaink nem jelennek meg mindennap.

És már most, nem tisztán átlátható-e, hogy tárczát nyitni a' szépirodalomnak, vagyis a' tárgyakat szaporítani, mielőtt legalább a' második akadály el nincs hártva, elhamarkodott dolog volt.

Nem is veszi a' B. P. Hiradó a' regényközlésnek semmi hasznát. Ha mindennap jőne egy szám, ez csak növelné a' kíváncsiságot 's feszítené a' figyelmet. Most minden harmadnap jelenik meg, ez megszakasztja a' figyelmet.

Nem lehet tehát általában mondani, hogy a' regények nem valók a' lapokba, mert a' nagy lapoknak mindenre ki kell terjedniök, mindent magokban kell foglalniok. 'S majd ha napi-lapjaink lesznek, ám legyen azokban szépirodalom, sőt nemcsak szépirodalom, hanem mindenféle közleni való, bármely neméhez tartozzék is az a' tudományoknak. De most, midőn még a' politikai rész is tökéletlen, midőn még csak napi-lapjaink sincsenek, mi egyébre való a' hasáboknak szépirodalmi közleményekkel elfoglalása, mint a' politikának jelenleg is eléggé szűk terét még inkább összeszorítani. Ez visszalépés, nem haladás. Egyenes megcsönkítése a' politikának és semmi valódi kedvezése a' szépirodalomnak.

Irinyi József.

M U T A T V Á N Y

CSÁSZÁR FERENCZ

„TIHANY OSTROMA“

CZIMÜ KOMOLY MELODRAMÁJÁBÓL

Második Szakasz.

Balaton partja a' tihanyi foknál. Jobbra a' vár látható ezüstjében a' lenyugovó holdnak, melly a' csendes tó vizét önti el sugárral. — A' mint a' halászdal végződik, el-sötétül.

Harmadik jelenet.

Halászosok.

A' dalt kívül kezdik, a' szín mélyén dalolva sajkáznak keresztül, 's daluk a' távolban hangzik el.

Csendes éjjelen, szelíd hold,

Szép tavunkon vándorolsz:

Fénytükört vonsz a' habokra,

Mig nyugonni elhajolsz.

Szende képed felcsalá a'

Tó színére a' halat,

És a' háló nem lelé meg

Foglyait a' viz alatt.

Vond el arczod szép ezüstjét
 Hadd terüljön a' homály;
 Kész a' háló, melly fogolyra,
 Mig mosolygsz, hiába vár.

Negyedik jelenet.

Keled. Bojta. Néhány magyar vitéz. Két sajkász.

A' mint a' halászdal elhangzott, jö Keled sajkán kíséroiével. Keled és Bojta kiszállván, a többiek tova eveznek.

Keled.

Im, partra szállunk, Bojta; ő közel van!

Bojta.

Csak baj ne érjen . . . .

Keled.

A' had zord fiának
 Bajról beszélsz te? . . . Ört áll hő szerelmem,
 'S Hadúr hatalma, őrt, kegyes szemével.
 Jer! . . . .

Bojta.

Lassan; a' jelt még nem láthatám.

Megállj.

Keled.

Siess, siess! . . . .

Éj sötéte, ah fedezd el
 Fátyoloddal lépteim,
 A' derült ég ivein
 Kódlepel borongjon:
 'S én homályod titkos útján
 Elviendem lángomat,
 Édes, égi vágyomat,
 Melly feléje von.

Habszüzek.

A' szín mögött.

Üdv a' had dicső fiának!
 Hő szerelme útain;
 Üdv a' habszüzek lakának
 Éji csendü partjain!

Keled.

Ah, milly varázshang! . . . .

Habszűzek.

Mint főnebb.

Menj, ne félj, szíved vezessen;

Kit szeretsz, epedve vár.

Hű ölében égi kéjjel

Boldogít az üdvsugár!

Keled.

Mi bűvös ének, Bojta! . . .

A' szilbokrokon fejr fátyol leng fel.

Bojta.

Ott lebeg,

Uram vezér, a' fátyol; int, jerünk!

Keled.

O hála, Bojta, e' perczért neked.

El mindk.

Ötödik jelenet.

Ricardo.

Ellenkező oldalról jő.

O szép vitéz! majd nyomodba érek . . .

Álnok leány! . . . O düh! . . . Boszúm fejedre,

Boszúm reátok, szörnyü vérboszu!

Zudulni érzem véretem,

Féltés rohanja meg

'S vadul kinozza keblemet,

Benn poklot érzek.

Igy árulá el szívemet

Igy apja istenét! . . .

O megboszúlom mennyemet,

Mit lelke dúla szét.

Elrohan.

Hatodik jelenet.

Változás.

Terem a' tihanyi várkastélyban

Izonda.

Egy ablaknál, édes merengésben.

Te elnyugodtál a' csöndes habokba

A' messze kéklő halmak éjködébe . . .

O bár magaddal vitted volna, szüz

Vándor, viharzó keblem kínait! . . .

— És Bella nem jön? . . . Oh ég, mit tevék! . . .

Romanza.

Remegsz, o szív? . . . szerelmedet

Ne féltsd, ne reszkess ;

A' láng, mi vészre vonz, vezet,

Leküzdhetetlen érzet,

Olly égi, kedves.

A' menny ivén a' csillagok

Szendén ragyognak,

Köröttek ékes angyalok

Szerelmi bájos légdalok

Ölén forognak.

Szeretnek ők is : szerelem

Sugára fényök ;

Mi benned ég, az érzelem,

Oltári lánggá szentelem,

Felhat közējök.

'Sat.

A' SZENVEDELMESES DINNYE- ÉS DOHÁNYTERMESZTŐ ÁBRÁNDJAI.

Milly ábrándokra vetemedhetik az ember, ha keblét szenvedelem hevíti: ezt egy történetben lesz szerencsém előadni, mellynek hihetőségét annál kevésbé hozhatja valaki kétségbe, mivel annak hőse egyszersmind e' sorok írója önmaga.

Azok, kik közelebből ismernek, tudják, mikép a' philosophián és tudományos politicán kívül, dinnye- és dohánytermesztő is vagyok. Szerencsétlen egyoldalusága az korunknak, hogy minden foglalkozások vagy csupán szellemiek, vagy kizárólag anyagiak, minélfogva a' művelt, szellemileg munkás ember, hiányzó mozgása mellett, elkerülhetlenül erőtlen testü 's nyavalygó; az anyagilag foglalatostkodó ellenben, minden épsége mellett, műveletlen és durva. Valóban igaza van Zschokkénak: az emberiség, fejlődése jelen fokban, még csak félbarbár nemzeteket mutat, általán fogva rólok — egyeseket kivéve — mondhatni: hogy még saját javukra nézve sincs elegendő eszköz. Ezen általános ferdeséget kikerülendő, mint mondtam, írói foglalatosságaimmal a' dinnye- és dohánytermesztést egyesítém, kertészeti előszeretetem pedig csakhamar szenvedelemmé vált: elolvastam mindent, mi e tekintetben

iratott, az egész hozzáférhető világról szereztem magvakat, azokkal kísérleteket téve, beutaztam hazám legnevezetesebb dinnye- és dohánytermesztő vidékeit, a' kertészet ez ága legügyesebb mestereivel ismeretséget kötendő. utóbb a' dinnyészetről egy külön munkát irtam 's alkalmasint még egyet irok a' dohánytermesztésről is; sőt a' legujabb időben, felháborodva a' köztünk közdiváltá vált szivarozás által, melly évenként külföldi gyártmányokért sok százezeret kivisz pénzszegény hazánkból, dohánygyárosokkal honi szivarok készítése végett szövetkeztem, s most egy dinnye- 's dohánytermesztő társaság alapításán töröm fejemet, a legtokéletesebb természetményt a' legügyesebb gyártmánnyal törekedvén kiállítani, hogy vele nemcsak honunkban, hanem Németországnak hozzánk közelébb fekvő monopoliumnak alá nem vetett részeiben is az amerikai szivarokat kiszoríthassuk 's így iparunkat e tekintetben igazán productio-lábra állítsuk.

Minden törekvésem meglehetősen sikerült, egyet kivéve: nem tudtam diarbekiri dinnye-'s havannai dohánymagvakat kapni, mi felette nyugtalanított; mert e' vidékeken teremvén a legjobb dinnye és dohány a világon, csak az onnan szerzett magvakból tűnhetik igazán ki, milly tökélyre vihető e' két termés földünkben 's éghajlatunk alatt, szakértő szorgalom következtében. Tulajdona az a' szenvedelemnek, hogy mindent végső tökélyre igyekszik emelni. Ezuttal akadályra bukkanva van, mellyet nem valólk képes elmozdítani; annál makacsabbul ragaszkodott képzelődésem e' tárgyakhoz: ha földírás akadt kezembe, azonnal Diarbekirt és uj Cubát kerestem ki; ha keleti vagy nyugotindiai utleírásokat kaphattam, nekik estem, mint szomjas a' víznek; a' diarbekiri mázsás nagyságu görögdinnyék ki nem mentek fejemből, hányszor rólok olvastam, a' havannai szivarok mennyei illatát szinte éreztem 's végre Diarbekir és Cuba, mint kívánságom két Eldorádója, ragyogott lelkem előtt; felhevült képzelődésem pedig légvárakat építve, végre azon képtelen ábránd kívánságot ébresztett bennem: odautazhatni, a' dinnye-'s dohánytermesztés módját e' termékek eredeti hazájukban enszememmel megvizsgálni, 's az annyira ohajtott magvakkal hazámat megajándékozni. Hogy három világrészt át kellene futnom, az ábrándozónak — csekélység!

Van egy nagybátyám, kinek más jeles tulajdonai közt az a' különöség kitűnő: azon boszankodik, hogy nem vagyok gazdag. Én ezt mindig nevettem, mert valóban olly philosophus, ki az elégtételségből professiót csinál, ki másra soha sem törekszik, hanem csak arra, mit elérhet 's azzal megelégszik, mit elért: az a' szó legszorosabb értelmében, semmiben nem szűkölködő, tehát gazdag. Nagybátyám azonban mind ezek ellenére mindig azon nyargalt: hogy pénzem nincs, 's hogy valahára legyen, minden ujesztendő-'s névnapomkor sorssal ajándékozott meg a' nagy lotteryából, melly természetesen semmit sem nyert. Egyszer azonban — 's ezt eddig senki előtt nem fedeztem fel—tudja isten, hogy hogy nem, Fortuna istenasszony kegyesen méltóztatott reám pillantani 's zsebembe kerítém nem ugyan a' nagy nyereséget, de egy bizonyos gömbölyű összegecskét, mellyel szegény ember valamicskét lendít-

het. Nagybátyámnak erről természetesen semmit sem mondtam; ő a' pénzt valami jövedelmező realitásba befektette volna, kamatot kamatra halmozván — huh, minek a' pénz annak, kinek már elég van! „Elköltöm egy batkáig, kiálték, hisz addig, míg ennek végire járok, már csak nyugpénzem is boszantólag meggyűl!”

És banknotáim szép halmára szerelmesen pillantván, azontul Diarbekir 's Havanna, kívánságaim Eldoradója, ragyogtak tündérfényben felém. Megyek, megyek! eltökélém magamban, dinnyéim 's dohányom ugyanis meg volt kapálva, a' szemlélődő német philosophia elsavanyított, egyesületi gyűléseinkben azok, kik mindenhez szólnak 's ahhoz legtöbbet, mihez legkevésbé értenek, halálig untattak, költőink legujabb szüleményei pedig, melyekben a népiességre törekvés az aljasba való bukással olly szivemelőleg párosul, épen boszantának. „El tehát! kiálték, 's hiszik-e, tisztelt olvasóim, hogy mentem? El ne feledjék, mikép az, kinek feje ég, a' legtulzóbb ábrándokra vetemedni képes. Nagy-Sándor illy állapotban zsebébe dugá Perziát, Aegyptust, Indiát, az egész keletet: 's én be nem tudnám annak egy részét 's azontul utazni, mostani tökéletesült közlekedési eszközeink mellett? Diarbekir és Cuba azon felül e' világ legszebb tartományai közé tartoznak, az ember pedig öregszik 's egyszer alig veszi észre, Charon bárkájába veszi 's keresztül viszi a' Styxen, a nélkül, hogy e' világot voltaképen ismerte volna. „Nem nem, határozám el magamban, ez velem nem történend!” Egy szóval: tisztelt olvasóim, higgyék vagy nem — 's e' titkot eddig még leghitthebb barátainknak sem fedezém fel — eltökélésem rendületlenül állott, azonnal folyamodtam a' főhaditanácshoz en redelem — 's a' consulatásokhoz ajánlás végett; ez hamarább érkezett, mint hittem, 's a' nyár egyik szép reggelén, Zrínyi-gőzösünk a' legregényesebb, pénzzel, váltókkal 's ajánló levelekkel jól ellátott keleti utazót vitt le a' fekete tenger felé.

Beteljesedett remények az embert a legélénkebb örömmel töltik el, csak-hogy, fájdalom, ez uttal is, mint előbb már százszor, tapasztalám: mikép az emberi boldogság sem nem tökéletes, sem nem tartós. Zrínyi-gőzösre, a' nélkül, hogy észrevettem, velem együtt három szenvedhetlen fizkó szállott, mintaképei azon embereknek, kik pesti lakásomat elkeseríték: egy magyar Hegelféle philosophus, egy népszerű szónok 's nagy hazafi, ha a' hazafiság csupán a' szóban állana 's egy népes költő, kinek szüleményei elég zajt ütöttek ugyan, de melyektől művelt hölgyeink iszonyodtak. Mivel e' személyek utazásom folyamában többször előfordulnak, kénytelen vagyok itt bővebb jellemzésökbe ereszkedni.

A' magyar hegelistával ezelőtt is már nem egyszer dinnye-kertemben találkoztam. Ha ilyenkor épen sokmiféle földdel 's természetismódokkal kíséreltetek tevé, a' nyert eredményre nézve kétségeskedem, vajjon nem csálódok-e az okokban? 's habozásom tehetségeink korlátait élénken éreztette velem 's azon igazságot, milly kevéssé vagynak képesek a' természet titokteli működésének belső műhelyébe belé pillantani; ha ilyenkor, mondom, ezen

hegelista előttem abszolút tudással 's a' természet lényege ismeretével kérkedett 's homályos, enmagától sem értett nyelven az egész mindenséget törekedett szerkeszteni, ő, ki még a' burgonyatermesztéshez sem ért, mint szobatudós életében Pesten túl nem jutott, a' világot tehát sem nem látott 's nem ismeri: akkor nem egyszer elhagyott minden türelmem 's végső erőlködéseembe került, hogy az üres fecsegőt forró epémmel le ne forrázzam.

És ez embert most, mint par nobile fratrum, politikai Dulcamáraink egyike kisére, kit ezelőtt Pesten, étvágyom nem csekély rovására, többnyire mindenütt szerencsém volt találni, ki, mivel a' tudós elnevezéstől szörnyen borzadt, életében a' Corpus jurisnál mást nem tanult 's ezt is rosszul; de mind a' mellett kifogyhatlan szóáradással mindenütt 's mindenfelett szónokolt; leggyakrabban pedig és a' legsujtásosabb phrásisokban épen arról, miről legkevesebb tudása volt; ki mindig a' legtulzottabb véleményt pártfogolta, minden akadályok okát körén túl kereste, a' kormány rendeleteiben pedig örökké mephistophelesi körmököt látott; ezen ember, mondom, ki a' fecsegésből professiót csinált 's épen mivel mindig csak fecsegett, soha nem tehetett semmit, 's kit ennélfogva haladásunk trombitásának lehetne neveznünk; arra kárhoztatott engemet, hogy hazánk legnépesebb városa kebelében valóóságos anachoreti életet éljek.

És, ut omne trinum sit perfectum, a' kifürkészhetetlen végzés úgy akarta, hogy ezen két emberhez még egy harmadik is csatlakozzék, egy népies költő, ki tehetségben 's népünk nyelve s' szokásai ismeretében nem szűkölködött ugyan, de igen emberi műveltségben 's világ-tapasztalásban 's ki ennélfogva a' népiesből minden lépéssel az aljasba bukott és kinek világnézete tágasabb nem vala, mint azon tyúké, melly az udvarból ki nem kerülven, naponként a' pitvarból, hol eledelét kapja, a' kakasülőre zarándokol.

Mind a' három pedig teli volt igénnyel 's képzelgéssel, elfogultságukban magokat a' haza fénycsillagainak tartván. És a' hajón nem volt orvos, hogy fejeiket azonnal megfurathattam volna; Dunába sem akartam ugrani, mert így hazám a' diarbekiri 's havannai dinnye- és dohánymagvakat meg nem kapja; nem marad tehát más hátra, mint méregdrágán cabint fogadni, bezárkozni 's egy-pár már olvasott keleti utirásokat ujonan forgatva, nagyurisan unatkozni.

Ne kérdezz azért, tisztelt olvasó, a' híres Vaskapu- Bosphorus- és Dardanelláról; én nem láttam semmit; még Constantinapolyról sem; mert a' mint észrevevém, hogy fenntisztelt három hontársam partra száll 's vendégfogadót keres, eltökélve minden áron tőlük menekedni, a' városba be sem mentem, hanem — olly hatalmas vala ellenszenvem — azonnal elhordattam pogyászomat a' Duna-hajózási társaság épen elinduló Ferdinand-gőzösére 's könnyebb kebellet elvitorláztam Trapezant felé.

Itt, vagy inkább Constantinapolytól, kezdődnek a' világ legszebb vidékei, de részemre nézve az utazás legnagyobb fáradalmi és veszélyei is. Kényelmes gőzhajók helyett döcögő tevék vivének most előre, a' népesség

nyelve, szokásaik, életmódjok szokatlan, idegen vala előtttem; gyönyör és szenvedés egymást felváltva kísérenék Bagdadon, a' régi Babylonon keresztül, szenvedelem ígéret földjéig, Mesopotámiáig; erről egy könyvet írhatnék; legyen azonban ez uttal ennyi elég: a' kelet, hol az emberi nem polgárisodása kezdődött, most általános sülyedésben 's széfbomlásban van. Szabad öntudatos kifejlődés az emberiség alaptörvénye, 's mégis, ha földgolyónkon körütekintünk, úgy látjuk, csak a' kereszténynépek haladnak. De azért e' golyó tulajdonuk is. Americát e' népek már régi időben meghódították 's e' világrész utóbb kiszabadítván magát, most szabadtársasági formákban halad. Africa éghajlata áthatlanná teszi belsejét; azonban tengerpartjai — ugymint Polynesiaé — gyarmatosítottak, sőt éjszaki része nagyobbára meg is hódítatott. Asiának éjszaki részét az orosz birja, a' délit az angol 's mindkét nemzet folyton előrenyomul; az angolok már a' mennyei ország kapuin kopognak 's a' török-kelet sem kerülendi ki a' keresztény meghódítást; mert a' gondviselés, úgy látszik, keresztényemberiség által akarja az emberiség ujra-születését 's haladását eszközteni.

Illy elmélkedések közt elértem Mesopotamiát, azon tartományt, melyről szent könyveink annyit beszélnek 's hova utmutatásaik szerint a' tudósok a' paradicsomot helyezik; el Diarbekirbe is, hova tulajdonképen kíváncsoztam, a' dinnyék Eldorádjába, hol mázsányi nagyságra nőnek.

Ezen város a' Tigris jobb partján fekszik a' világ egyik legtermékenyebb síkján, körözve apró hegyektől 's székhelye egy basának. Éghajlata örökös tavasz 's nyár, melyeket januárban csak egynéhányhét esőzések szakítják félbe. Szerencsém volt olaszul tudó tolmácsot kaphatni 's egy nyári nap gyönyörű reggelén kirándulék Diarbekir leghiresebb dinnyetermesztőjével ültetvényébe. Mit láttam, mit tanultam e' helyen, most el nem mondhatom; az bizonyos, életem néhány legboldogabb óráit itt éltem le. És mégis — illy telhetetlen az emberi kebel — bizonyos ki nem elégített kívánságot vittem lakomba: a' török dinnyész tudtomra adá, hogy a' világ leghiresebb dinnyéi, tulajdonkép a' basa kertjében, a' Tigris partján, természetnek, hova hatásra azonban külön engedelem kell, de mellynek kieszközlését ígérte. Nyugtalanul töltém az egész délutánt, rávárva, 's midőn még estvefelé sem jelent meg, türeldmem elhagyot 's kísétáltam a' Tigris partjára, a' basa kertjét kikutatandó. Kert kertet éri itt, de egy magasabb köfalkerítés 's hátul egy pompás nyáripalota, csakhamar figyelmemet magukra vonták, sejdítetve velem, hogy a' keresett kincs itt rejtezik. És valóban, körüljárva a' falat, repedésre akadok, pillantásom kíváncsian bedlopószik és — szemem szám eláll. Az egész kert tele volt dinnyékkal, indaik hosszabbra terjedtek 's vastagabbaknak látszattak, mint nálunk a' tökei, nagy buja sötétzöld színű leveleik bekeríték a' korom-fekete földet, mellynek televénytartalma talán golyónk közepéig ér. És a' gyümölcsök — ah, amott a' kert tulsó részén legalább száz mázsányi görögdinnye tolta ki a' lombok közül fejét, közelebb a' falhoz pedig a' sárgadinnyék heverték, kivált egy valami 80 fontos, már érett, sö-

tétbarna bibircsokkal elhintett cantalup — az idő, hely 's körülmények eszmélete elhagyott, csak egy és pedig tetőpontjára hágott szenvedelem hatalmában álltam. Körültekintek a' falon, 's im a' repedésen alul, egy-pár lehullt tégladarab helyt ad egyik lábam megvetésére; egy szökéssel, millyet a' közönség a' magyar tudós társaság egy rendes tagjától fel nem tenne, a' fal tetején ülök, honnan azonnal lassan a' kertbe ereszkedem, nem gondolva más-sal, csak azon dinnyékkal, melyekért több száz mértföldnyire utaztam, és most majd a' cantalupoktól a' görögökhöz, majd a' görögöktől a' cantalupokhoz járva 's a' földet 's termesztésmódjukat vizsgálva 's erősen feltéve magamban, történjék akarmi, hogy az érettekből a' legszebbiket, kivált azt a' csudaszépségű bibircsos cantalupot megszerzendem, megeszem 's magvaikat elviszem hazámba vagy meghalok.

Meddig voltam ez elragadtatásban, nem tudom; végre, igen közel hozzám, egy nőt pillanték meg, ki, mint látszott, már jó idő óta csudálkozással minden mozdulatimat szemével kíséré 's engemet most elmerülésemből nem kis bámulásra hozott. Szép vala, mint egy huri Mahomet hetedik egéből, 's ruhája — nemzetünk színeiben tündöklött: fehér török bugyogó 's felruha muse-linből volt rajta, derekát bársony veres dolmány arany sujtással szorítá, fejét zöld csalma diszesíté, mindenek felett pedig arcza teljesen magyar volt. „Istenem, szólék magamhoz, hogy jön ezen magyar hölgy ide?“ Észem, e' szavak villamként hatottak reá. „Idegen, szóla, hozzám közelítve, hol tanultad meg anyanyelvemet?“ Elhalék! „Tehát nagyságod csakugyan magyar, felelek; micsoda sors hozta olly messzi földre ide Magyarországból?“ „Magyarországból? viszonzá ő, hol van az? én Karjelből vagyok, a' Kaukasz déli részéről.“ „Karjelből, kiálték a' legnagyobb csudálkozással, kezét fogva 's összevissza csókolva, a' diarbekiri dinnyék pedig eltűntek szemeim előtt, még a' bibircsos cantalup is — tehát ásiái magyar!“ Végtelen kegyessé-gű isten, egy véletlen eset felfedeznem engedé, mi után Kőrösi Csoma 's Besse hiában fáradoztak, mi századok óta a' nemzet legforróbb ohajtása, mi e' perczben is Reguly és Jerney utazásainak tárgya: törzsökünk maradványait ősi hazájokban! Örömem kimondhatlan volt 's nem győztem eléggé kérdezősködni hazájának miben létéről 's azon módról, hogy jutott Diarbekirbe, el nem mulasztván, egyszersmind öt hazánk fekvése-'s nemzetünk történetéről tudósítani. Elma, mert ez vala neve, a' legfeszültebb figyelemmel hallgatott minden szavamra; részéről előadván, mikép régi, a' Kaukaszban emlékelőtti időtől divatos szokás szerint, a' diarbekiri basának eladatott, kinek háremében, most honvágytól 's régi szerelemtől gyötretve, nem a' legboldogabb napokat él. Különösen könnyes szemekkel ismételve emlité B a l a m é r t, Kóna völgye vitézeinek ifju főnökét.

„Hagyja el nagysád ezt a' csúf törököt, szólék boszankodva, 's a' nagy-lelkűség óriásilag emelkedett fel bennem, én visszavezetem hazájába, de elébb ígérje meg, hogy Magyarországba jön velem. Ah! az öröm országos leend

földieim közt, utóbb pedig, ha nem is az egész tudós társaság, de bizonyosan az ifju levelező tagok összesen, diadalmenetben visszakísérendjük hazájába.“ Elma mindenre késznek nyilatkozott.

E' közben, midőn egymás szavaiba merülve minden mást elfeledék, egy durva hang megüti fülemet. Felpillantok, 's nem épen legnagyobb örömemre. egy magas, pompás öltözetű fehérszakállas törököt veszek észre, ki dühös képpel, heves philippikával látszott megtisztelni, mellynek érthetetlen tartalmából az egyetlen giaur szónál mást nem értettem. Ezen törököt én azonnal a' diarbekiri basának tartám. Volt idő, midőn szinpadunkon eredeti darabot törökök nélkül nem láthatánk. Ezen törökök között mindig egy fehérszakállas szerelemföltő 's dühös basa is találkozott. Engemet e' törökök 's basák már akkor untattak, 's most, uram fíja, egy épen olly szerelemföltő 's dühös in natura állott előttem, 's mint látszott, a' leggorombább fajtából. Ez bizonyosan, gondolám, remek szökésemet a' falon át csudálta 's most meg akar érte jutalmazni; — körültekinték nagy kedvvel a' próba ismételására, de egy csoport herélt utamat állta. Mit tegyek? A' török nem értett, tehát Elmához fordultam, ki megjelenésekor felsikoltva, egypár fekete arczu, de igen csinos abyssiniai leány karjaiba dőlt. „Legyen olly szives, szólék hozzá, ezen szerelemföltő dühös nagyságot, vagy nem bánom, nagyméltóságot értesíteni, mikép gyanuja egyáltalában alapnélküli, 's hogy én, ámbár engedelem nélkül, egyedül remek dinnyéitől elcsábítva, bátorkodtam kertjét meglátogatni. Ezeket pedig, 's itt kivált a' bibircsos cantalupra mutattam, elmulaszthatlanul birnom kell, mert szándékom, magvaival hazámat megajándékozni.“ Elma erre nem felelt, hanem egy jelentékeny pillantást intézvén felém, elfordult; a' dühös nagyméltóság pedig parancsoló tekintettel 's dörgő szóval a' palota egyik nyíltan álló vasajtájára mutatott, hova bemenni másképp eszemágába sem jut, ha a' fenyegetve közeledő heréltek, mint egy meggyőző argumentum ad hominem, rám nem hatnak. A la bonheure, mon chere! mondám végre azon reményben, hogy törököm talán francziául ért; de ellenkezőt tapasztalván, mélyen meghajtam magamat előtte 's katonai tartással marsoltam az átkozott ajtón át, mire ez azonnal rám csukott.

A' hűvesben valék tehát, 's elég időm a' philosophálásra. „Mi történik velem? kezdék elmélkedni.“ Megölnék? Bah! miért? Egész vétkem az engedelemnélküli remek szökés a' falon át. Ezt Elma majd felvilágosítandja. Egyébiránt az ember meghalhat akármikor, 's kinek esze van, késznek kell erre lennie minden perczben, az idő és mód pedig e' tekintetben lényegeskülönbséget nem tesznek. Illy valódi stoicus lelki állapotban körültekinték a' tágas bolthajtásos teremben, 's mivel azalatt besötétedett, egy zsup szalmát egyik szögletben találván, 's ellankasztva a' napi kedélyizgatásoktól, fáradtan ráterülék. Legtöbbit, megvallom, Elma végpillantására építék. „Nem, nem, gondolám, ő vérét szükségben el nem hagyandja“ 's nyugodtan elaludtam.

Éjjél után lehetett, midőn a' vasajtó zörrenése fölébresztett. Szövétnek-világ terült el a' teremben, 's ime, a' két abyssinii leány lépett be, intvén, hogy kövcssem. Ezt hadnagykoromban kétségkívül azonnal használtam volna; de az ember végre megokosodik 's fiatal olvasóimat intem, hogyha ez szép leányoktól éjjél után történik, gondolják meg százszor mit tesznek; a' szerelem pályáján diplomátáknak kell lennünk, máskép az istenadta tündérek orrunknál fogva hurczolnak. Hisz mostani kellemetlen helyzetemnek is hölgy volt oka. De ime, Elma is megjelent 's ő is intett, még pedig milly barátságos résztvevő pillantásokkal! Felültem nyugvó helyemen, de fel nem keltem. Most azonban a' nagy vasajtónak átellenében egy kisebbik nyílt meg, 's nem kis csudálkozásomra berohantak: a' Hegelféle philosophus, a' népszerű szónok és a' népies költő. Villámsebességgel talpamon álltam, nem tudván elgondolni, mikép kerülnek ide. Tisztára a' dolgot azonban legott nem lehet hozni; mert ime, a' philosophus nagy lelkesedéssel a' közvetetlen Vanról kezdte értekezni, a' szónok egy sujtásos czikkel ajándékozott meg a' török zsarnokság ellen, a' költő érzelő sonettet szavalt el Elmára. Futottam. A' két abyssinii leányt pedig nevetve két iszonyú dinnyét láttam előttem hordani, egy görögöt és a' már többször magasztalt bibiresos cantalupot; Elma szövétnekével világított. Én a' dinnyék után a' kerten végig a' Tigris partjához. Itt egy angol vasgözös épen indulóban volt. A' leánykák feladják a' dinnyéket, szerencsésen menekszem: de midőn Elma felé fordulok, nem kis aggodalmamra néhány heréltekel kivont karddal feléje látok rohanni; a' szövétnek elalszik, Elma eltűnik; utána akarok, de a' gözös elindul; vízbe törekszem ugrani, a' matrózok tartóztatnak 's midőn szitkokra fakadok, a' hajó kapitánya felém lép, komoly arcczal mondván: „Mit akar, uram? meg nem szabadítja, hanem valószínűleg felkonczolják.“ Az okos beszédnek engedni kell; azonban azon, hogy Elmát elvesztettem, szörnyen bánkódtam; eleinte sorsa is aggasztott, utóbb azonban meggondolván, mikép öreg urak, ha fiatal szép nejük van, legyenek azok török basák, magyarországi táblabírák, vagy spanyol grandok, rendszeri papucs alá kerülnek; e' tekintetben megnyugodtam. És valóban, Elma okosabbnak is mutatkozott, mintsem goromba fraterem e' szabály alól kivételt tehetett volna. A' dinnyék is vigasztaltak; utam feltett czélja legalább e' tekintetben sikerült. Délután iszonyú forrón sütött a' nap, 's én felvágtam a' görögöt. Húsa sötét megyszínű volt, 's czukorédes, megvendégeltem vele az egész hajótársaságot, 's a' matrózok felfrissített erővel láttak munkájukhoz. Másnap a' cantalupra került a' sor. Dobogó szívvel vevém a' kést kezembe. Felszelem 's fűszerrel telik el az egész cajüt; illyesmit még egyikünk sem kóstolt. A' magvakat pedig kiszáritva zsacszóban szívemen őrzém.

Gözösünk a' keletindiai társaságtól a' Tigris folyam megvizsgálására küldetett, 's most visszamenőben Bombay felé indult. Ötödik nap Adenbe értünk, Anglia ezen új szerzeményébe, Arabia nyugoti sziklacsucsán a' perzsiai öbölbe. Ez egyike azon megerősített fontos pontoknak, mik szétszórva mind

az öt világrészen, azon hálót képeznek, mellyel az angol hatalom a' tengereket és világot körülkeríté. Párnap mulva egy kereskedő hajó érkezett Madratból, utját Nyugotindíába teendő, 's én habozás nélkül felfogván utazásom második célját, minekutána csekély Diarbekirbe hagyott pogyászomat, meglevén a' pénz, a' váltók 's ajánlólevelek helyreállítám, rajta azonnal elindulék az uj világ felé.

Szontágh Gusztáv.

(Vége köv.)

A' GYERMEK ETEL. *)

(Ballada.)

I.

Sziklás vadonban mint vihar
Ki jár olly szabadon?
Szép röpkefűrtü homlokán
Gyermektavaszonnyon.

Hiában nyargal a' folyam
Sodró hullámival,
E' gyermek ellenébe úsz,
Miként a' játszi hal.

De ő nem űz himes lepét,
Nem gyáva kis madárt:
Csodálja a' nagy bérceket
'S a' harsogó vizárt.

Irigyli a' merész keselyt
Ha fellegen lebeg,
Hallott csatáról álmodik
Mit apja döntö meg.

És szerte lángzón eltekint,
Keblének lángja nő,
'S a' szirtre, bércre küszködik,
Alatta a' tető.

Mi népek kincse e' fiú?
Ki is lehetne más,
Mint hunnfí, Bendegúz fíja,
A' gyermekóriás.

II.

„Mit késel a' vadonban'
Sokáig, oh Etel?
Mégjött apád a' harczból
Győzelmek hirivel.“

„Üvölsz üvölsz! erődnék
Vond erre szárnyaít.
Tudd meg, birjuk dacolni
Dühöd rontásait!“

*) E' szép költeményt egyik elvbarátom következő sorokkal intézé hozzám: „Szíves üdvözlét kegyednek! Egy pataki joghallgató költeményét közlöm ezennel kegyeddel, remélve, hogy azt becses lapjában fölvetelre méltatandja. Bátran merem mondani, nem ismerek magyar költőt, kinek első költői szikrája illy fényben lobbant volna föl... Quid sit futurum!! — Jóslani azonban kissé bajoska dolog, miután sok embernek beletört bicsakja. Én tehát nem jóslak sem jobbra, sem balra, de hogy e' darab szép jövőndöt ígér, annyi igaz, 's e' fiú méltó kegyed pártolására; ennyi erőt, sajtóságot 's dus képzelődést, mint a' vers tanúsít, nem minden bökörben lelhetni. Sőt én még azon szerkesztőt sem rovom meg, ki gyöngéket pártol, mert némelly elmék felette lassan fejlenek, csupán gyöngé csillámát mutatva föl gyakran évekig is azon dus kincseknek, melly keblökben, mint valamelly irigy szellem által, rejlik leláncoltan. Ajánlom ez ifjut még egyszer 's vagyok 'sth.“

„Hozott rugalmas ívet,
Szép kardot, karcsu mént,
Az villogó, futó ez
Puszták viharjaként.“

Hagyjátok! hős csodává
Természet képzi őt,
Emberben nem találja
A' tiszta öserőt.

Zugó vihar röpül a'
Sűrű vadon fölött,
Dühével büszke fának
Lombjába ütközött.

Etel láttára tépé
Fusztára súdarát,
De meg nem döntheté még
A' törzsököt magát.

Etel magas kebelrel
A' fát magasztalá,
Magát helyére képzé,
'S a' vészt kigúnyolá.

'S mind mérgesebb lön a' harc,
Etel keményen állt,
'S szemét a' fára szegve
Elbízva felkiált:

Hallá Hadúr a' szót, mely
Merészen égbe kelt,
'S meg nem dorgálta értte
De benne kedve telt.

'S imi a' viharakáspja
Dörögve szóla már,
Etel szívében a' vér
Sebeslűktetve jár.

Fél pillanat! mellében
A' pára fenakadt, —
Dörögő villámtól a' fa
Szálkákra szétszakadt.

„Hah élék! de a' büszke
Tölgy szertezúzva van.
Kié a' láng 's a' jobb, mely
Sújt illy hatalmasan?“

„E' jobbnak óltsd villámit
Karonba, oh Hadúr!
Szívem csak érte habzik,
Hő vágyra érte gyúl.“

„Áh, lelkem ég hatalmas
Csak egy szikrájaért!
Fogadj fíjadnak engem,
'S lesújtom a' ki sért.“

„Ki dölfben ellened kél,
A' földön üzöm át,
Ismerjen a' világ, mint
Kezednek ostorát.“

III.

Ott ül a' vésztől terhes ég
Magas bérce homlokán,
És titkos íge hallik el
A' mennydörgés szaván.

Etelnek arcza tündököl
A' bérce villáminál,
Szélvész ragadja hajzatát,
'S mint Mózes tűzben áll.

'S merészen a' villámba kap,
'S körülcsattogva őt,
Belőle fényes kard terem,
Sújtóbb, mint volt előbb

Eltűnt a' vész, ott áll Etel —
Hőssé szentelve már,
És eltekint a' föld felett
Vágyának nincs határ.

'S villámkarával alkotá
 Ki büszke Hunniát,
 Ledőlt országek rettegik
 Hadurnak hős fiját.

Miskólczy Pál.

NEMZETI SZINHÁZ.

IV Henrik király' dráma 5 fölvonásban, Shakespearétől, fordította Egressy Gábor és Matisz Pál.

A' nagy költő fenczimzett, két részből álló, historiai színművének ezen első része f. h. 8-dikán adatott a' nemzeti színpadon először, Egressy Gábor jutalmá-
 ra. — Shakspeare minden műveiről és így a' jelenről is'annyi bíráló 's felvilágosító fejtegetés iratott már, hogy minden, mit felőlők adhatunk, csak ismétlése, 's legfeljebb újabb egyéni nézetek kíséretében összeállítás, lehet e' sok oldalrólí fejtegetéseknek. Minthogy azonban magyar irodalmunk azzal nem dicsekedhetik, hogy a' nagy költő remek szerzeményei felől de csak szűk commentárokkal is bírna, helyén tartjuk az egyes darabok felől, miket a' mai jutalmazottéhoz hasonló művészi buzgalom színpadunkon feltüntet, bővebb critical ismertetéseket adni. — IV Henrik király' egyike Shakspeare legjelesebb historiai színműveinek, nem a' magában véve kisebbszerű historiai anyag, mint inkább a' kivitelteli művészi törekv. miatt, mert IV Henrik uralkodása kevés valóban drámai érdeket nyújthatott, mi a' költőre nézve azonban arra nyitott utat, megmutatni, mivé válhatik bármely tárgy is a' lángész idomítása által. Nem is a' király e' színműben a' főszemély, ki annak csak czímét adja, mert minden drámai érdek legfőképp a' fiatal trónörökös, később V Henrik név alatt angol király, körül van összpontosítva. A' színmű vig és komoly elemekből van összeállítva; amazt a' király uralkodásával elégtelenül pártütők törekvései 's a' királynak ellenők vitt harczai adják meg, emez a' trónörökös csapongó korhelykedéseinek a' legcomicusabb alakokkal és jelenésekkel élénkített füstéseiből áll, melly vig oldala a' színműnek valamint egyrésztől historiai alapon nyugszik, ugy egyszersmind a' legszorosabban tartozik azon költői egészhez, mellyet Shakspeare e' kettős színműben élénk állítani akart. Mi ezen említett historiai alapot illeti: IV Henrik' nagy tehetségekkel felruházott fíja iránt annyira féltékeny volt, hogy emez kénytelennek látta magát az udvartól visszavonulni, 's hogy atyjának, kit fiuitag szeretett, minden gyanakodását maga iránt eloszlassa, korhely-társaságokban tölté szebben nem használhatott idejét, társaival szakadatlanul a' legnevetetőbb döröseség véghez-vitelében gyönyörködven; 's mi továbbá ugyanezen balgánál balgább, nevetségesnél nevetségebb jelenéseknek a' költői egészszel szigorú összeolvadását illeti, IV Henrik két részéből kitünik, miszerint a' költő Henrikben, a' trónörökösben, egy olly férfit akart rajzolni, ki könnyelműleg megelégedezni látszik magáról, 's magasabb foglalkozás, nemesebb nem létében, aljas czímborákkal botor tréfák üzésében enged szabad folyamat nagyra hivatott lelke tulusapongó tüzének, ki azonban, mihelyt e' magasabb foglalkozás köre megnyílik előtte, mihelyt a' nemesebb cél eléje tüzetik, a' régi embert egyszerre levetkezi, 's mint nem várt, nem sejtett fényes tünemény jelenik meg kötelességei színhelyén. Ez oknál fogva a' jelen színmű vig és komoly oldalai elválaszthatlan szoros kapcsolatban vannak egymással, 's terjedelemre nézve is a' színműnek jóformán egyenlő részeit foglalják el. A' mint egyébiránt a' színmű ezen első részét nemzeti színpadunkon adatni láttuk, rosszalmunk kell, hogy ezen a' költő által olly jó tapintattal megtartott irány a' komoly és vig részek közt tetemesen megzavartatott, 's míg a' komoly jelenésekből sok egészen elhagyaték, a' vignak ama felett

tolnyomóság engedtetett. A fordítók hihetőleg a közönség előszeretettel a vig iránt tartak szem előtt, mely figyelem azonban ezuttal valóban nagyon balul ütött ki, mert Shakespeare, — ki minden más költők felett abban is oly természetű utánzója az életnek, hogy, miként ebben mutatkoznak, műveiben is a mindennapit a nagyszerűnek, a neveltségnek a szomorúnak tözsomszedságába állítja, — soha nem veszti azon fontos nézetet szem elől, hogy komoly művekben a comicum csak kíséreti és másodrendű legyen, és tolnyomóságával a komoly rész érdekét ne törlessze, a historiai drámát a tragicomoedia amphibiumi körébe alá ne vonja. Ezen a fordítók részéről ellábázott lépésnek tulajdonítható, véleményünk szerint, hogy a közönség némelly részének, főleg mely shakspeari magas szépségeket felfogni különben sem bír elég műveltséggel, a remekmű épen nem bírta megnyerni tetszését. Van még ezen kívül más két ok is, melyeknél fogva a jelen angol historiai színművet a magyar közönség előtt általános tetszésben nem részesülendeni előre sejtethetük: először ugyan is, mert az angol historia nem magyar historia, mely tekintetben mindazoknál fogva, a miket gyermekkorunktól férfikorunkig iskoláinkban tanulunk, a görög és római történetek közelebb állanak hozzánk, mint akármely élő nemzeté, és így, Julius Caesar't, Coriolan't nagyobb érdekléssel hallgatjuk, mint az angol Henrikek akármelyikét, különben is tulajdona levén a historiai színműveknek, hogy bár az egész világ elismerje remekeknek őket, de igazi lelkesítő hatással csak a nemzetre bírnak, melynek életéből vétetvek; — másodszor, mert a vigjáték többé kevésbé mindig a kor jellemét viseli magán, a melyben iratott, az uralkodó izlés formái közt forog, célzataiban, elmésségeiben többnyire napirenden levő balgaságokat, előítéleteket ostromoz, és így épen nem csuda, ha századok múlva azon villanyzó hatást, melyet saját korában és saját népére gyakorla, a nagyobb részre nem eszközli. Meg kell vallani, hogy e részben Shakespeare historiai darabjaival is úgy vagyunk, mint a régi görögök remekműveivel: a műért kedvel, csudálja, tanulja azokat, de a színpadon csak ritkább ünnepélyül állíthatatnak elő, spectaculumul a nagy közönségnek, művészeti élvezet egyeseknek. — Ohajtottuk volna egyébiránt, hogy IV Henrik ezen első részét mielőbb kövesse a második rész előadása, mert ezen első rész magában sokkal kevésbé bevégeztet és kielégítő, semhogy a néző csak meglehetősen befejezett művészi egészet is lásson maga előtt, és oly kevésbé van tisztában maga a főcselekvény iránt, valamint nem sokat sejtethet a cselekvő személyek sorsáról, az egész nyugpont a színmű-rész végén a király azon szavai által adatván: „Elnyomva lesz a pártütés e houban, ha még egy másik illy nap által leküzdetik.“

Miként mondók: a színmű komoly részét a király uralkodásával elégtellen pártütők törekvései a királynak ellenők vitt harcza teszik. Henrik herczeg, valamint a vig jelenésekben, úgy ezen komoly részben is, középpontját teszi a cselekvényeknek; legalább látszik, hogy a szerző minden törekvése oda irányoztatik, e kedvencszemélyt minél több oldalulag ismertetni, kitüntetni. Nem lehetett e célra hatalmasabb eszközt választani, mint Percy Henriket, a fiatal hőst, e színmű Hectorát, kit lovagiassága, harczban edzett és harczot szomjazó hősi szelleme, a csaták intézésében szerzett gyakorlottsága és büszke, tüzteljes, magasan szárnyaló lelke, övéi közt, a pártosok táborában, csudált és szeretett főemberré és fővezérré emelnek, ki fiatal kora daczára öregeknek oszt parancsokat, tapasztalt ősz vitézek előtt jár harczba, és a korlátlan tiszteletet és engedelmességet, melyet iránta mindenütt kitüntetnek, nem egyedül nyersség, büszkeség és dacz által — mik jellemének szinte alkatrészei — hanem valódi fényes tulajdonival vijja ki. Percy utólréhetlen hősl tündökölt, kitől szinte tiszteletet az ellenség, maga a király, sem tagadhatá meg. — Szemközt e hőssel áll Henrik herczeg, lenézett, a jobbak által többnyire megvetett ifju, ki életét, hónapokig távol a királyi udvartól, aljas korhelyek társaságában, vendéglői ti-vornyákban tölté, kitől az országra nézve semmi jót nem vár senki, kit maga atyja is mint elveszett fiut sirat; de ki önmaga világos tudatával bír nemes irányu és nagyra

hivatott lelkének, mint ezt a néző a második jelenés végén álló szép magánbeszédéből láthatja, melyet — melleleg mondvá — Egressy Gábor oly csintalanul megfoszta előadásában minden szép tartalmától, hogy valóban meg nem foghatjuk okát ezen eltorzításnak. Az előadó a helyett, hogy a magába szálló, önmagával és önmagáról értelmes nyugalommal számoló erőteljes lélek komoly gondolatfolyamát állítsa szem elé, ezen egész, annyira fontos, magánbeszédet a tréfás pajzánkodás hangján adta elő, s ráadásul, hogy valahogy mégis komolyan ne vegyük nem komolyan mondott szavait, a kávéház-dívalt „világos!” felkiáltással végzé beszédét — különös épülésünkre. — Henrik herceg nemes irigységgel tekint Percy Henrik hősi dicsőségére; azonban, bár önmaga fénytelen életéről szerényen vallomást tesz, már atyja előtt felszólal: hogy Percy neki csak számtartója a dicsőségben; s valóban a fiatal herceg vitésége fényesebben ki nem volt tűntethető, mint az által, hogy ezen köztiszteletű s nagy-hírű hős az ő kardja által veszté életét. Mennyire csalódtak mindazok, kik Henrik herceget külső feltűnése után ítélték, ez, valamint e tett által, ugy később a színmű második részében még szebben kivilágosul, mint p. o. a Westmoreland gróffali jelenésben a király halála után, vagy e Falstaff és egyéb czimborái iránt tanusított egyszersmind nemes és igazságos bánásmódban. — A király, IV Henrik, ki trónját pártütés útján eszélylyel és fortélylyal foglalta el, s erőszakkal tartja meg, e színmű mindkét részében is e tulajdonaival mutatkozik, s hogy lelkeben a valódi férfias erély már hiányzik, ezt leginkább ismételt fenyegetései a fiatal Percy ellen mutatják, melyek azonban hihetőleg elhangzott fenyegetések maradnának, ha Percyék pártütése által kénytelen cselekvésre fel nem hivatik.

Mi a színmű comikai részét illeti, az összetartó középpont itt is Henrik herceg; e középpontnak tán Falstaffot is lehetne mondani, ha ezen ritka lovag már testére nézve is terjedelmesebb nem volna, semhogy a legmerészebb hasonlítással is pontnak lehetne őt mondani. Falstaff Shakespeare comikai jellemeinek tetőpontja, non plus ultrája; — halljuk, mint írja őt le Shakespeare commentatorainak egyik legjelesebke. Falstaff — ugymond — a legkedvesebb és mulattatóbb naplopó, ki valaha ábrázoltatott. Megvetendő tulajdonai nem takartatnak el: vén és e mellett buja s korhely, rendkívül testes és mindig azon törekvő, hogy étel, ital és alvás által táplálja magát; folyvást adósságokban, s kevésbé lelkismeretes a pénzszerzés módjaiban; gyáva katona s hazugságteljes dicsekvő; hízog s barátai háta megett rágalmozó, mégsem gerjeszt soha haragot maga iránt. Látni, hogy önmaga felőli nyájas gondoskodása nincs vegyítve mások iránti ármánnyal; csak érzékisége kényelmes nyugalomban nem akar háboríttatni, s ezt elméje munkássága által vásárolja meg. Mindig vidor és jókedvű, mindig kész, másokkal tréfát űzni s ezt maga felett is elérteni, úgy hogy joggal dicsekszik, miszerint ő nemcsak elmés, hanem elmésségre bír másokat is, egyszersmind az ifjúkori csavargás és könnyelműség legjobb bajtársa. Ügyetlen külső alatt rendkívül fürge lelket rejt; eszesen tud kitérni, mihelyt vakmerő tréfái visszatetszeni kezdenek; éleselműleg megkülönbözteti a személyeket, kiknél kegyet kell hajhászni, s azokat, kik felett bizalmas tulnyomóságot gyakorolhat. Annyira meg van győződve, hogy a szerep, melyet játszik, csak az elmesség köpenye alatt kivihető, miszerint még önmagával szemközt sem egészen komoly soha, s életet, mások iránti viszonyait, érzéki philosophiáját vig köntösbe burkolja. Látni kell csak hasonlíthatlan magánbeszédeit a becsületről, a bor hatásáról a vitéségre, a hadra fogadott kolduscsepatrióli leírásait, stb. Falstaff körül egész csoportja van a mulattató torzalakoknak, kik egymásután föllépnek, a nélkül, hogy őt elhomályosítsák. — E hűsteljes alak s egyszersmind humor-és elmesség-teljes comikai karakter, Shakespeare által három színműben vitetvén keresztül, a legkülönbözőbb és sajátosság helyzetekben oly bőven ki van merítve, oly meghatározott egyéniséggé emelve, hogy méltán tartatik a legcomicaibb személynek, kit valaha színműben költői lángész a semmiségből életre szöli. S csak ezen Falstaff miatt is méltányos elismerést érde-

mel Egressy Gábor, hogy e' színművet színpadunkra hozta; de méltányos elismerést és tiszteletet érdemel a' derék színész azért is, hogy választott jutalomjátékaiban eddiglen leginkább a' művészetet tartá szemel előtt, 's ennek kedvéért kész volt többnyire lemondani azon anyagi haszonról, melyet divatosabb látványok színpadra állítása számára biztosított volna... Ohajtuk, hogy e' derék igyekezet minél több utánzóra találjon a' nemzeti színpad tagjai közt, 's minél nagyobb elismerésre a' közönség részéről; mely tekintetben örömmel jegyezzük fel a' mai estvéről, hogy a' jutalmazottnak első megjelenésekor hosszas, szünni nem akaró 's ismételve kitörő zajos taps viharzott elébe. Végül koszorúk lebegése közt egy nymphává öltözött színész nő által aranyzott ezüst serleg nyújtatott át neki e' szavak közt: „Egressy Gábornak a' művészet baráti.“ — Mi az előadást illeti, a' jutalmazottat Henrik herczeg szerepében, kivéven természetesen az említett magánbeszéd eltorzítását, érdemlett dicsérettel kell említenünk. A' fiatal Percy szerepét Lendvay művészként játszá. Szentpétery (Falstaff) szerepének utánózatlan jelességű személyesítője volt.

Vas Andor.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

CSONGRÁD, januar 25d. Örömmel tudósítom önt, mikép mai napon Sváb Jakab' urnak indítványára a' csongrádi izraelita községnél a' magyar nyelv használata mind az iktatókönyvek kezelésében, mind pedig a' tanácskozásban *) közakarattal elfogadtatott. — Hála a' derék indítványozó urnak, hogy e' szent célt előmozdítani segíté; ohajtható: e' szép példa hazánkban sok követőre találjon.

Oppenheimer Lipót.

CSURGÓ. Mint ritkaságot érdemes lesz táu közölni, hogy Fejérmegyében kebelezt helységünkben Harustyák Márton és neje (74 évesek) folyó hó 2kán ülék 50 éves házasságuk örömnepét, leányaik 's vendégeik vig társaságában. Mindkettő olly egészséges, hogy még számos évet érhetnek; különösen a' férj soha beteg nem volt.

Kovács Pál jegyző.

DÉVA, télhó 21-kén. Tizenhatodéve, hogy Hunyadmegye hatalmasai gazdag fényüzéssel ülék Agnes napját, mint főispány F. Szilvási Napcsa László nője k. sz. Léleki Kozma Agnes asszony névnapját egy azon este adandó fényes tánczvigalommal. Számos taraczkropogás zugott alá a' dicső várhegyről, 's repülő löpormeteorok világították ki a' várfalakat, hol hajdan hont boldogító terveket fűzték a' nagyok. A' hegy oldalán 's udvarkapukon sok száz mécs csillogott, 's ezek közt a' fényes terembe értél, mely vakító fényvel előmölve diszelgett, a' külföldi ruhakelméktől lopva sugarait, mert többen valának kétszáznál jelen, 's homi ipar gyárainkból csak egy férfi selyemkalap, többi Bécs és Páris. — Megcsendült a' koboz és lyra, 's Erdélye' classicus népe is elkezdé a' németet Strauss és Lanner sörházi nótáira; csak éjféel után járá négy ügyvéd a' nemzeti kört, melyre fintorgatva tekintének a' salon arszlánnői; — a' zsidó kétezred óta járja ma is jordánparti neveltséges tánczát, 's a' magyar leány nemzetiet csárdadalnak csufolja; bizony elmondhatnám Kölcséyyel:

„Szív, lélek el van vesztegetve rátok.“

Furesa napokat értünk; 1757-ben épen Agnes napján ülé a' dévai várban nász-nepét a' gyáva fejedelem, a' dorbézoló Barcsai Ákos, első nője Szalánczi Erzsébet

*) Hát a' vallási szertartásoknál?

halálával, a' hiú Bánffy Agnessel; a' föld népe üldözött páriaként barangolt, szolgál- és kénytől nyomatva, a' jobbakat rabbilincs szorítá, más éhezett, sirt, hon, és alkotmányos élet csak névről ismertelett; 's ekkor, illy időkben, csak egy Barcsai Ákos tudhatott vigadni. Gyászos multunk volt, melly vigalminkat is elsötétíti, de ki gondolt erre most illy fényes szép körben? Éjjel után gazdag vacsora füzé szorosabbra össe a' vendégeket. Az itt ivott jó bornál az e' megyei savanyu bor jutott eszembe. Hires a' megyei marosmenti bor 's nálunk savanyu lesz; fanyar ize után bamulat fog el, ha arra gondolunk, hogy a' hires borkedvelő Apafi Mihály, mikép tudott e' bábolnaiból tizenöt kupát egy déleste felhajtani, ha akkor is savanyu volt — volna. De minek gondoskodni erről, van a' külföldnek Champagnije, 's egy dévai nemes társaival megiszik 30—40 üveget, 's ad érte a' külföldnek 2—300 ftot; de egy megyéjében felállítandó népnevelő-intézetre nem adna három márjast, hogy ott gazdálkodni tanuljon gyermeke 's hagyja el apja hibáját, ki minden harmadik szavát, okálval szokta vegyíteni: az illyre

Szégyen, szégyen . . . . .
Honja ne légyen a' világon,
Szóra rokonszavat ne halljon.'

A' tánczról az ezelőtt 2 évvel alakult kényelmes casinóba mentem, melly életét a' köztisztletü főispántól kapta, de a' részvényesek fizetni nem akarása miatt elhal vala, ha ismét és mindenkor ismét a' melegkeblű főispán, saját költségén ujságokatez évre nem hozatott volna, valjon szebb életre derül-e ezután, midőn ugyanazok lesznek az aláírók, kik voltak; úgy hiszem, hogy ki akkor nem fizette be 8 pftos részvényt, most sem adja meg a' 6 pftot. Bizony baj, hogy olly keveset adnak Déván is némellyek az adott becsületszó- és nemzetiségre!!!

Bauczári Biró Pál.

FEJÉRVÁR. Hamvázószerdán. A' farsangon át több szép estvéket tölténk t. F. F. alispán és angyaljóságu neje házikörében, mellyet a' házikasszony apadhatlan jó kedve még vonzóbbá varázslott. Szívben 's hangszereken egyiránt vigan zengett a' húr! — A' nem rég városunkba szállásolt b. Gollner gyalogezred tisztjei majdnem mindnyájan hő barátai a' magyar nyelvnek, főleg H. kapitány ur, ki már nem egyszer igazítá szép módjával rendre hölgyeinket, ha magokról megfelelkezve, más nyelven társalogtak, mint az anyain; több izben megtapsoltuk és éljenzetük a' derékkapitányt, midőn olly lelkesen lejté el a' friss magyart!

A' nemesebb vigalmak közé sorozhatni az itteni katonai nevelőintézet táncmulatságát, melly mindenben a' legjobb izlést és legszebb rendet tanusítá. Hála az intézet derék igazgatójának azon buzgóságért, minélfogva növendékeivel honunk nyelvét annyira megkedvelteti, miszerint azok közt idegen nyelv hallása szinte ritkaság. — Mükedvelőink ismét mozgásban vannak, az unalmas bőjtöt kedves színművek előadásával érdekesítendők; bárcsak hölgyeinket is szállná meg minden jóért a' lelkesedés szelleme, hogy ne mondhatnánk: sok szép hölgyeink vannak, de kevés lelkesek, hanem: milly szépek, olly lelkesek is.'

László.

GYÖR, febr. 5d. Az iparvédegylet eszméje nálunk is nemcsak követőkre talál, hanem immár életbe is lép. Jelenleg egy 1000 részvényesekből álló társaság keletkezett, melly fonógyárt akar létesíteni. A' győri gabonakereskedők fájlalván azon évenként külföldre szívgató pénztömeget, mellyet hajóik biztosítására kiküldének, kárbiztosító társaság-ot alakítanak, melly új év óta hatáskörét meg is kezdé. — Az egyesülés eszméjének polgárságunkra való kiterjesztését még az is tanusítja, hogy az eddig magyar és német névvel megkülönböztetett polgári őrsereg ezentul mind a' parancsszavak, mind egyenruhákra nézve egy, azaz: magyar leend. — Farsangunk ezévben sokkal vigabb volt mint a' közelebb lefolytakban; a' vigalmak sorát megkezdé a' jogászok bálja, mellyre háziasszonyul gróf Eszterházy Pálnő, szü-

letett Viczay grófnő, kéreték meg. Ezt követé a' győri olvasóegylet javára minden éven tartatni szokott táncmulatság, mely ez évben nem volt olly népes, mint máskor; okát néhány egyén nemtelen boszujában kell keresni, kik különféle módon próbált lebeszélések által akarták e' nemes czélra szentelt mulatságot megbuktatni. Nem lesz felesleges, az illető olvasóegylet tagjait arra figyelmeztetni, hogy jövő évre adandó táncmulatságukat a' megyeház termében rendezzék, mialtal nemcsak a' jövedelemnek tetemes része megmarad, hanem az illetők nem lesznek kénytelenek egy legkisebb pártolást sem érdemlő hanyag vállalkozónak zsarolását tűrni, ki olly nagy adóztatás mellett olly botrányos világítással szolgál, hogy az ember alig képes öt lépésre bárkit megismerni, nem említve az étekek és csemegék roszaságát 's az egész házat bélyegző piszkot és rondaságot. — A' nyilvános bálók közt még igen látogatott volt a' casinói és hushagyókeddi, mely utóbbiban néhány neveletlen urficska (?) garázdálkodott. — A' házimulatságok közt kitünőbbek valának özvegy P . . . ynő és N. . . d E — eszlvelei. Hölgyeink többnyire honikelmékből készült öltönyökben díszeltek szende egyszerűség által. . . csak néhányan nem tudtak még tudni a' tánczosnőeknek épen nem való selyem és bársony szöveteken. — Füredy ur, a' nemzeti színház tagja is meglátogatott bennünket, 's négy előadásban, a' rosz hanga daczára is, kellemes estéket szerze erőteljes hangja által.

G y ő r y.

KÉSMÁRK. Január. 29d. Mióta Anda Dani körünkől távozott, azóta semmi hír ezen városról, minek Késmárk szépei csak örülhetnek; mert rólok sok szépet úgy sem írhatni. — A' jogászbálban megnyitó táncz a' keringő volt, nyugóra után pedig a' körmagyar magyar ifjak által lepisszegettetett. Ugy-e szép? *). Valóban kétsége támad az idegennek, ha egy késmárki estvélyen megjelenik, Magyar- vagy Némethonban van-e? mert a' keringő egymásután vagy négyszer járja 's ez is eredeti 'dreischritt'-ban leröfölvé; a' társalgási nyelv pedig német, mert a' késmárki szépek szegyenlenek szép anyanyelvünkön beszélni 's nem szeretnek semmit, a' mi magyar, kivévén a' magyar ifjakat.

K i f ő l d i.

KIS-VÁRDA, (Zabolchban.) jan. 31. Ismervén önt mint szenvedélyes képgyűjtőt, 's tudván azt, hogy gyűjteményében Zabolchból, különösen pedig Kis-Várdából, a' lelkes és hős Zokoliak lakhelyéről, kevés tájrajzok találhatnának; ezen körülmények ingadozó szándekomat határozott akarattá szilárdíták, — megtisztelni önt egy, bárcsakavatlan ecsettel rajzolt, de mind alapvonásaiban, mind árnyéklátában élethű tájképcskevel, olly kéreccsel, legyen szives azt nagy képrámájában nem belbecseért, hanem egyedül azért beilleszteni, hogy az e' részbeni hiány ki legyen pótolva. — Érdekesebb 's korszerűbb tárgy jelenleg, úgy hiszem, elő nem fordul, mint az i p a r v é d e g y l e t, melynek eszméje valamint mindenütt az országban, úgy nálunk is, sok hő pártolóra, kevés heves ellenzőre és meglehetősen számu közönyösre talált. Ez utóbbiak tábort itt e' vidéken nagyobbára a' nők képezik; kivévén az igen kevés kiveendőket. Ezek gyérsoraiban méltán számálható a' lelkes és szép E. S. urnő, ki átvevén férjétől az aláírási ívet, erélyesen buzgólkodik ez ügy mellett. **) — Mi legyen a' női részvétlenségnek, korunkban általában, különösen pedig Zabolchban az oka? úgy vélem, nem lenne célszerűtlen, ha ezen kérdésnek megfejtését a' m. t. társaság pályakérdésül tűzné ki. Egyik oka azon némi tekintetben a' férfinenre is ráruházható kebelfogékonytalanság és középponttöli távol-ságban rejlik, minél fogva a' szellemi mozgalmak lüktetése ernenyedve érvén hozzánk, nem képesek bennünket álomkórságunkból felébreszteni, melyben csak hatályos inger

*) A' borzadásig!

**) Éljen!

S z e r k.

S z e r k.

villanyozhatná meg kissé tompa fogékonyságu idegeinket. — Levelem másik tárgya a' kisvárdai casinó által Mátyás emlékszobra javára? ?? januar 18-ik estvéjén tartatott tánczvigalom, mely nagy vajadások és baljóslatok közt megszületvén, benne a' nők közti társalgás meglehetősen nehézkes és feszes volt, mit alkalmasint a' nem rég mult 's nagy szakadást okozott megyei tisztújítás következményeként kelle tekinteni; másik még lényegesebb oka pedig azon kasztai szellemben keresendő, mely Zabolchban mind a' mellett, hogy a' főnemesség gyér, nagy mértékben sellelhető. Honnét nem ritka eset, hogy szinteg jó barátok és barátnők, ha a' születés választófalat emelt közöttök, egymásra közhelyeken nem ismernek Igenis, mi e' részben még az indusokkal tartunk 's a' braminok szokásait követjük. — Az érintett tánczvigalomban főszerep jutott a' francia négyesnek, mely elannyira háttérbe szorította a' nemzeti tánczot, miként ha mellette egy, csak az ügy által igazolható, fellépés nem történik, aligha látnak vala kissé zajosabb magyart lejténi: mi bizonyos bálandező egyénnek 's a' nemzetiséget nem igen hön pártoló nőknek tulajdonítandó, bár ajkukra nézve hölgyeink mind magyarok. Kérdezni fogja ön, mennyire értük el a' szándéklott czélt, t. i. Mátyás emlékszobra pénztökéjének gyarapítását? felelet: egy fillérrel sem! mivel a' bálra tett költségek jóval felülmulják a' begyűlt jövedelmet; honnan elegendőleg kiviláglik, miként részvéttlenségrőlí vádam nem alaptalan.

R é t i.

NYITRA, februar elején. Farsangunk elmúlt a' nélkül, hogy jó kedvünket magával behavazta volna. A' szellemdús Sarolta bánatódos szózata megmentett bennünket a' szivaszálytól. Mint tel után a' tavaszt, zivatar után a' kék eget, ugy látom tánczestélyeinken a' velünk lealkonyodott nemzedék után egy ifju, életfrís, tudtánkívüli szép, erőteljes kort fakadni; nemde ehhez szólott Sarolta? Azon tant ismerem magaménak, mely minden veszedelemből egy boldogságot remél, minden romot borostyánnyal koszorúz. Ki vette észre az 1831-ik gyászos és üdvös jelenkezését? bizonyos nyugpont volt az két ivadék közt, a' síron tul és a' síron innen; arez, mellyen a' pusztító vihar nem dült soha . . . nemde a' kelő nap sugárában rezgő zöldlevelet akar a' orkán kerget vészétől óvni Sarolta? — Hölgyeink öltözeke jobbra mentt volt a' divat, mentt a' tulbuzgóság örvényétől. Néhány külkelméből nemzeti szabásra készült új öltözeke maga magát tette neveltségessé; ellenben a' tavali egyszerűség 's ama szent fogadás, addig, mig belgyártmányaink nem lesznek, ujat nem csinálhatni, fényes győzelmet vívott ki: Áldja meg az ég az illy lelkes 's kitűrni tudó honleányt! — A' gyáralapító egylet egy aláíró ive ide is elvetődött valamikép az áldozatokra nem igen késznek ismert megyénkbe, 's rövid idő alatt ötven részvény iratott alá. Szép sikert a' buzgólkodóknak! — Magánykörökben a' theaasztal körül legjobban esett a' csevegés a' korkérdések felett, 's a' komoly álmak zene és táncz által csak néhány üzettek szét.

Sz. Gy

PÁPA, hamvazószerdán. Vége a' farsangnak; egy jogász, két polgári 's tegnap egy iparvéd egyleti bál voltak vigalmaink. Honi kelme, nemzeti szabású öltöny, ritka madár. Mely szabály alól azonban az utolsó vigalom kivételik. Telvék a' lapok azon honleányokat illető dicsérekkel, kik honi ruhát viselnek. Éljenek! Csakhogy aztán Bajza szerint e' mezzől el lehessen mondani, hogy „magyar szívet takar“ és nem csupán a' divat szüleménye. Az év elején nálunk az iparvéd egylet nagy tüzzel pártoltatott. Szent tűznek hittük, de biz az is csak szalmatűz volt; mert azóta alig szaporodott a' tagok száma ötvennel; 280—300 tag pedig a' 16,000-el bíró Pápa nézve igen kevés. Az alakuló ülésben elvileg kimondatott, hogy minden rangú és nemű választmányi tagok fognak választatni. Valjon a' nők közül miért nem választattak tehát? — Előbbi közlésemben azt íram a' képző-társulatról, hogy alapításában Pozsonból átjött tanulók is vettek részt. Ez állításom azonban, mint később megtudám, hibás.

M é l i.

SOMOGYBÓL, január 20-dik. Engedjen ön helyet időnként közlendő somogyi leveleimnek, 's késedelmességemet mentse ki foglalkozásom egy roppant munkával.

melly nem sokára a' t. cz. műértő közönséget meglepni fogja, 's alapos ismertetéséből álland a' világszerte híres fogashalászatnak 's Balaton-melléki agarászatnak. — Somogyi hírek, igen; de hol kezdjük? Csak kezdjük el, majd belejövünk! Tehát a' székvárosba viszem olvasóimat, Kaposvárra, hova már f. h. 11-én igen számosan sereglettek össze: 1-ször, mivel e' napon leendett az országgyűlési követurak jelentése, 2-szor, mert ugyan e' napokban casinói tánczvigalom is tartatandik. A' követjelentés hisz csak megtörtént minden baj nélkül, noha előzményül különféle hírek szárnyaltak. A' casinói vigalomról is előre jósolák, hogy nem fog sokat érni, azonban mégis mindenki várakozását felülmulta, mert midőn a' kevés számú fesztelen társaság a' legjobb vigalomnak adta át magát, eszébe jutott egy arszlánkának olly botrányt követni el, minőt csak csapszékék mutathatnak föl, 's erre igen is természetes, hogy senkinek kedve nem lévén ütlegekre türközni, a' társaság eloszlott. Van igen rossz színezéstársaságunk is jelenleg Kaposvárott, melyet csupa nemzetiségből pártolunk! E' pártolásban azonban legtöbbet részesül az igazgató reményteljes leánya, Hetényi Jozéfa kisasszony, kinek minden jó áll. — Csak az egyet nem foghatjuk meg, mikép állhatja ki a' mindig szép számú közönség a' sok zsir, háj, mécs, cserebi és rettentő szivargözü kis szobában! Ez már nem privátgustus, hanem szokás, a' szokásokat pedig, kivált ha ősiek, tisztelni kell.

Alsómagy.

HÍRLAPI MÉH.

(FEBR. 9-ig.)

De már csakugyan derekasan hozzá kezd az egész ország társaséletünknek nemzeti szellembeni átalakításához; a' jobb szellem a' hírlapokból (illetőleg irodalomból), végre valahára kilépett az élet síkjára, barátkozik férfainkkal, ölelkezik hölgyeinkkel, 's lehet mondani: mindennap egy hüvelyk térrel több foglalást tesz. . . Add, uram Isten, hogy ifjastul, öregestül, palotástul, kunyhóstul meghódítson mindnyájunkat. Avagy tekintse végig akárki a' három divattlap vidéki levelezéseit, 's lehetlen, hogy a' legjobb reményeket ne meritse magának e' nemzeti mozgalmakból, miket társaséletünk mezejéről visszatükröznek. Igaz, hogy e' reményeket még most többnyire csak tánczvigalmi tudósításokból meritjük, 's az örvendetes jelenségek, sok, fájdalom, még igen sok kivétel közt mutatkoznak: de nagy számmal mutatkoznak, 's három olly fontos tárgyban, mint nyelv-, ruha- és tánczban, melyek bizonyára három legfőbb tényezőkül állnak ott, hol nemzeti sajátságok 's nemzeti önállás fentartásáról van szó. 'S becsületre legyen mondva, mind a' három hírlap eddigi összes levelezőinek, hogy még eddigelé egyetlen egy sem akadt, ki e' szellem 's e' mozgalmak ellen nyilatkozott volna: míg politikai lapjaink közül kettő ugyancsak ellene dolgozik, 's egy harmadik határozatlan ovatiojával, mellyel majd ide, majd oda hajlik, még kevesebb vigályt nyújt e' nemzeti nagy ügy barátjának. De hiszen e' tisztán socialis kérdés jobban is a' ti lapjaitokba illő, divattlapszerkesztő urak, mint politikai lapjainkba, melyek mint sok egyébre, ugy erre nézve is kiki a' maga partja színében és szellemében szoktak nyilatkozni, 's így, ha mást nem, legalább kevesebb őszinteséggel szólnak. Szívemből sajnálom, hogy midőn a' főnebbit a' három divattlap levelezőiről elmondám, azt egyszersmind szerkesztőikről is elmondanom nem lehet, 's velem együtt bizonyára minden melegebb keblű honfi és honleány, ki a' Pesti Divattlap- 's Honderűnek e' számokban (11—12) foglalt versengését olvasta, sajnálkozással telt el, mikép ez utóbbi — tán pusztán azért, hogy ellenfelének minél többször mondjon ellent — olly állításokat halmoz egymásra, melyek azt

mutatják, hogy legszelidebben szólva — e' nemzeti átalakulási mozgalmainknak nem barátja, — valamint lehetlen el nem szomorodnia minden irodalombarátnak, hogy a' nevezett két lap szerkesztője olly kíméletlen, legélesebb személyeskedésekig menő, 's minden méltóságuk alatti vitába keveredett egymással ez ügyben, 's a' P. Divatlap szerkesztője még azon fölül a' köribál rendező választmányával is (11, 12, és 13 sz.); noha másrésről ennek is megvan jó oldala, alkalmat adván mindkét félnek társas-életünkre vonatkozó külön és külön nézetek nyilvánítására 's megvitatására; — a' vita tehát, csekély nézetem szerint is, nem egyedül a' körül forog (vagy legalább kel-lene forognia): valjon a' köribálban egy fecskefarkkal kevesebb volt-e, vagy több? hanem annak megvitatása körül: „illik-e és kell-e mulatságainkban is nyelvünk, ruházatunk 's tánczunk által nemzeti sajátságinkhoz, saját nemzetiségünkhez híveknék lennünk és maradnunk?“ én legalább így fogom fel a' dolgot.

A' tánczvigalmak- 's rajtok előmlő színezeten 's jellemen kívül divatlapjainkat leginkább foglalatoskodtatja, mint illik, a' nemzeti színház ügye, t. i. B. igazgató lelépése által okozott állapotja 's annak jövőrei elkészítése. A' vélemények itt is különbözök. Az Életképek (5 és 6 sz.) első emelének szót 's kimondott véleményöket e' lapok olvasói ismerik. A' Társalkodóban (11 sz.) nem fog kezét „Veridicus“ az Életképekkel, melyek a' színház jövőndörei haszonbérheadásának egyáltalában ellene nyilatkoztak: ő nem a' bérlésben látja a' bajt, hanem az ellenőrség eddigi hiányában és abban, hogy az igazgatókban eddig nem a' képessége, mint főkéllékre vala tekintet; 's fél a' fizetési igazgatóktól is, kik könnyen sinecurát csinálhatnak hivataljokból, — 's a' színháznak eszelyes megválasztás és elegendő leginkább morális, ellenőrség alávétendő haszonbérbe adása mellett nyilatkozik. A' P. Divatlap (11 sz.) a' jelen házi igazgatás mellett emel szót, 's a' színészeknek minél több befolyást adna. Abban azonban mindnyájan határozottan kezét fognak, hogy B. igazgató sága immár morális lehetetlenség. A' Honderű még nem nyilatkozott, politikai lapjaink is hallgatnak; ez tán egyrésről jó is van így, mert, valljuk meg az igazat, e' művészi intézettel eddigelé leginkább politikusok bibelődtek, a' művészet pedig, tudjuk, nem politika. *)

A' Kisfaludy-ünnepélyről, meg fogja ön engedni, hogy kilépve méhei szerepemből, ne csak arról referáljak, mit róla és felőle a' lapokban olvastam, hanem egy-pár szem- és fültanui észrevételemmel is kísérhessem. Ha pestilakos volnék, ez ünnepély látogatását soha sem mulasztanám el, hogy pedig a' lelkes kis társaságnak legalább pártfogója ne lennék, azt hazafiúi vétkemnek tartanám, holottalapító tagja 50 pft., pártfogója pedig évenként (hinné-e ön, milly csekélységgel) 4 p. fttal lehet akárci fia, 's én felette csodálom, hogy a' magyar tens urak, kik olly szívesen szeretik a' pártfogó tiszteletes és tekintetes szerepét játszani, erre illy olesó áron szert nem tesznek — de én azt hiszem, hogy ez azért nem történt még meg, mert a' Kisfaludy-társaság, mint irodalmi intézet, főállásának rövid nyolcz éve alatt, még tudomásukra nem jött, mert haj! tisztelt szerkesztő uram, az a' magyar irodalom országa beh is tul van az operen-czián! 's szele is elfárad belé, míg a' Duna 's Tisza partjaira eljut, vagy komondoraink a' nemes curia kaputlan udvarán bebocsájtják: a' pesti lakosok pedig, no még azok gondoljanak ám magyar irodalommal, mikor majd minden jelentékesb magyar kiadásnak egyik előkelő könyvárosunk azonnal maga gondoskodik német fordításáról, hogy valahogy meg ne erőlessük magunkat a' magyarnak pártfogásával. Mi a' Kisfaludy-társaság? mit és mennyit tett mint irodalmi társaság? milly jövődöt várhatunk tőle, ha az eddigi vezérelvek mellett eddigi irányában eddigi buzgalommal

*) Valljon hiszik-e ezt némely politikusainkr

és vagy csak eddigi segédeszközeivel hasonló szerencsés eredménynel futandja is pályáját? — annak rajzolását nálammal avatottabb kezekre bízom, vagy egyszer tán, mint ki e' társaságot keletkezte óta éber figyelemmel kísértem, magam is megkísértem; de miután a' lapok (az egy Társalkodón kívül, mely (12 sz.) nagyobb czikkben nyit tért ebbeli elmélkedéseinek, 's a' P. H. ujdonságíróján kívül, ki méltánynyal 's melegen emlékezik újabb mozgalmairól) alig szóltak e' társaságról egyebet, mint ünnepélyének tárgyait elsorolák — meg nem tartóztathatom magamat, hogy legalább egy pár főbb vonásban ki ne emeljek legalább egy-pár olyt, mely ez intézet nagyobb pártoltatása iránt főlebb kimondott követeléseimet igazolják. Mint és milly eredménnyel munkálkodik e' társaság falain belül, azaz: miben áll a' tagok foglalatossága, miket tárgyalnak gyűléseikben, nem tudom, de azt föl nem tehetem, hogy hol szépirodalmunknak annyi jeles corypheusa együtt társalog vagy együvé gyűlelszik, hogy már maga az eszmecsere 's szólalkozási mező is meg ne érdemlené, hogy legyen egy központosító hely a' fővárosban, mely szépirodalmi kapacitásaink ez vagy amaz irodalmi célra egyesítse. De ismerem a' társaságot külsőleg; működéseiben 's ezek eredményeiben, 's úgy vagyok meggyőződve, hogyha nem tett volna is egyebet, mint a' mit évenkénti kitűzni szokott két rendbeli jutalomtételeivel eszközölt és eszközöl — már ezért is megérdemli az egész haza figyelmét.

Ugyan is, hogy a' költői feladást ne említsem, mert azt mondhatnák sokan, hogy verseket, költeményeket a' társaság jutalmi nélkül is eleget kapunk, amár a' kik melyekben láttak a' társaság céljaiba, észrevettek, hogy a' társaság nem is csak amugy pusztá versírára kívánt ösztönözni, hanem a' költészet legkülönneműbb nemei-'s formáira 's leginkább olyakra, melyek vagy elhanyagoltattak, vagy nem igen műveltettek, kívánta fiatal költőink figyelmét fordítani, 's ezek által a' költészet mezején új foglalásokat tetetni. Mondom, a' költői feladáson túlmenve, bátran mondhatom, egy ember sem fog akadhatni egész hazánkban, ki a' társaság aethetikai feladatai által szerzett elvitatatlan érdemeit kétségbe vonhatná. Itt egyenesen állíthatni, hogy azon derék széptani értekezésekkel, miket jutalmi előidéztek 's nyomtatásban is megjelenek, az ő eszközése nélkül aligha dicsekkhetnének irodalmunk, ide számítva még abbeli érdemét e' jutalomtételeknek, hogy általa nem egy fiatal ember ösztönözteték 's ösztönöztetik a' nálunk még mindegyre oly kevés művelőkre találó széptani olvasmányok-és studiumokra. 'S ha e' jutalomtételek szellemi sikerétől elnézve, annak anyagi oldalát tekintjük, azon kis sommácska is, melyet ezek által fiatalabb íróink közé juttatott, bizonyára méltánylatot igényel; ha minden évre csak 12 aranyával veszünk is egy-egy jutalmat, pedig voltak többször 15, sőt 20 aranyosak is, a' társaság a' 8 év alatt nem kevesebb, mint 200 d. aranyat adott ki jutalmakra. De nem kevesebbet tett a' társ. több rendbeli könyvkiadásai 's eszközlései által, minők a' Kisfaludy K. összes munkáinak már szinte 4-ik kiadása, a' Nemzeti könyvtaré, saját Évkönyveie 's a' legújabbban megindított Külföldi regénytáre 'stb. Végül szabadjon még Népdalgyűjteményét emlékezetbe hoznom, melyet oly buzgósággal és sikerrel indított meg és folytat, hogy, mint a' hivatalos tudósításból értettük, mintegy 19 vidékről összesen csaknem 3000 dalmak jutott birtokába — és azon jeles munkálatát, az írói tulajdonról szóló törvényjavaslatát, melyet — mint szinte a' hivatalos titoknoki előadásból tudjuk — mult nyáron készített, az országgyűlésre felküldött, ott mind a' két táblán keresztül vitt, sőt már ő felsége elébe is terjesztetvén, kir. erősítést csak az országgyűlésének rövidsége miatt nem nyerhetett. Mely lépése által milly köszönetét érdemli az összes magyar irodalomnak, ítéljek meg maguk az írók. Ujra és ismételve mondom tehát, hogy e' társaság mind a' sajtónak, mind az olvasó közönségnek még tizedrészben sem birja azon részvétét, melyet érdemelne — 's hátha még a' nagyobb partolás nagyobb tért nyitna cselekvésének!

Átmenve, immár a' lapok szépirodalmi részére: a' Honderűben befejeztetik a' Kárpáti kirándulás, míg Karaacs Teréz „Koros hajdon“-ja még mindég folytatattik.

A' Pesti Divatlapban (12 sz.) egy igen jól irt életkép kezdetik meg „Özvegyak“ Szilvagyitól. A' költemények közül kiemelendőknek találtam az „Apa öröme“ címűt, egy mind gondolatban, mind kivitelben gyengéd és szép családi képet. Ha ismeri ön szerzőjét (mert azt csak nem hiszem, hogy Bugafőnek híják), kötelezze le magának lapja számára; a' jó verseket, bárki mit mondjon, bizony megérdemlik, hogy egy kicsit utánok járjunk. Igen szépen gondolt 's melegen rajzolt a' „Halottak estvéjén“ című költeményke is a' Honderűben (11. sz.) Jámbor Páltól; de a' Pesti Divatlap (11. 12. sz.) két népdala Cz...tól is kedves hozomány: míg ellenben Petőfi verse „A' világ és én“, noha két szívből van kiírva, szerzőjéből t. i. 's a' szerkesztőéből, mint ez a' költemény alá tett csillagban mugáról megvallja, úgy hiszem, nem sok szívben fog visszhangzani 's nem is kívánom, hogy visszhangozzék ez éjfélsötét embergyűlölési 's megvetési hangulat. — De most kérdem az olvasó világot, mit mond hozzá, ha 1845-ben is olly versek is iratnak, vagy méginkább kiadatnak, mint Pajor István „Kisfaludy Sándor halálára“ irt distichonjai a' Honderűben (10. sz.)? Elnézve attól, hogy költői eszmének vagy képnek csak szikrája volna is benne, göröngyösebb, alakatlanabb verselést egyhamar nem olvashat az ember mint ezek a' cesurátlan, harmóniátlan hexameterek és pentameterek, 's aztán szabad-e, az istenért, nyelvünkkel így bánni? szavainkat egy illyen merev panczéling dróttjai közé csak amugy kényünk-kedvünkre gyömöszölni, csakhogy a' vers kijöjjön, mint p. o. „sz e r e l m l b e b o l d o g“ „élni fog az mindenörökön (egy K-vál!) nyelvvel!“ stb. Pajortól több csinos dolgozatot olvastam már, de a' nyelvvel, a' nyelvvel irgalmatlanul bának; példa erre „a' Falusi vendégség“ is, melly elmésen, jó humorral 's mulattató körülményességgel van különben írva, csak egy észrevételem van, de azon igen lényeges: hogy ha az együgyű, bárgyú és esetlen parasztot a' maga körében és levegőjében akarjuk leírni: soha sem kell a' mi ugynevezett finomabb 's nagyobb világunk tükrei 's lámpái elébe vagy szőnyegeinkre állitanunk; hanem venni őt, a' mint van, mert különben ismertetés helyett csak nevetségessé tesszük őt, — ez pedig, nem hiszem, hogy célja volt a' szerzőnek.

LATIN-MAGYAR CSALÁNKÁK.

SI VIS PACEM, PARA BELTUM.

„Bekét hogyha akarsz, készülj marakodni“ 's ha főbe
Vertek, elérted a' czélt, mert im a' béke — tiéd.

NEMO ANTE MORTEM BEATUS.

„Senki se boldog, halála előtt“ bölcs mondata. Boldog
Hogy legyen a' magyar is, mit teszen? — halni siet!

CAPE TE PER NASUM.

„Fogd meg az orrodát.“ Ezt teszem én mindenkor, ha Pesten
Elmegyek a' német nagy színi-csarnok előtt.

NEMO SOBRIUS SALTAT.

„Józan nem tánczol soha,“ mondá Socratesz egykor. —

Ugy de ki a' tánczot megveti, józan-e mind?

VERBA VOLANT, SCRIPTA MANENT.

„Reppen a' szó, az írás marad.“ — Ősät száz lak urának

Mondják 's száz váltó vallja, hogy egy sem övé. —

„Vilma tizenhatsz éves mult“ ezt hirli a' háznép; —

'S tizzel idősbe, ha megnézzük a' matriculát.

Szenvey.

MIHIR BUDÁN?

— Tánczvigalmi leírásokkal nem igen szeretünk bibelődni, főkép magasabb ranguakéval annál kevésbbé, mert salonképesek nem lévén, ritkán van szerencsénk, azokba meghivatni, némelly collegáink szép példáját pedig követni nem akarjuk, kik úgy le tudnak írni valamit, mintha csak ott lettek volna. — Kivételt azonban mindenütt lehet tenni, kivált oly igen dicséreteset, mint gróf Keglevich Gábor fő-tárnokmester ur ő excja farsangkedden adott, „barátságos“ (így állott a' meghívó jegyeken) tánczvigalmánál. Nem szólunk mi a' fényes termek, vakító csilárok 's más lelketlen tanúiról e' bátran páratlannak mondható díszes vigalomnak, hanem tiszteljük 's elragadt bennünket a' szellem, melly azt érdekessé tévé. A' háziur, fényes őseitől öröklött nyájas, őszinte szívességgel fogadá számos (mintegy harmadfél száza menő) vendégeit 's bizonyos, megelőző figyelemmel párosult finom tapintattal ébreszté fesztelen vígságra a' kedélyeket 's némelly a' sima padozat- 's illy termekhez nem szokott fiatalok nagyurak ellenében elfogultságát felbátorítván, jöltető irányt adott az egész vigalomnak, melly azt mindvégig a' legszebb színben előtűnteté, — Gróf Keglevich Gábor ez alkalommal is megmutatá, mikép a' hon és király sulyos ügyeivel foglalkozó magos tisztviselő, hivatala csarnokából kilépve, tiszta keblének tükrét sem komor tekintet, sem gondteli elszórttság nem homályosítja el, hanem lélekderítő örömet és vidorságot varázsolhat magányélete bájos körébe. — A' házaszszyony szerepét m. Semsey asszonyosság, született Keglevich grófnő, veleszületett ügyes 's általános tiszteletet 's elismerést nyert tapintattal vivé: midőn a' házi ur kisaszszyonjai, ezen a' természettől pazar kezekkel megáldott szeretetreméltó bájos lények, szelid és nyájas magaviseletük- 's elragadó szépségöket emelő egyszerű 's mégis a' legválasztékosabb izlést tanúsító és kielégítő öltözetük által minden vendégek szívét bámulat- és tiszteletvegyes mondhatlan édes érzéssel ellepek. — A' hangászkar Morelly mestervezérlete alatt a' legválogatottabb 's legkedveltebb tancznótákat zengedezteté: a' kedvelt csárdás, francia négyes és keringő egymást váltogatá 's csak késő reggel oszlottak el a' vendégek, maradandó emléket őrizvén szívökben a' legfesztelenebb 's egyszersmind legfényesebb vigalomnak, melly e' farsang folytában a' fővárosi nagyok palotáiban tartatott.

— Bizony aligha igaza nem lesz azon jósnőnek, ki magneticus álmában februarban igen nagy hideget jövendölt. Az idő egyszerre megváltozott: hideg és fagy, szél és hó; a' Duna zajlik vagy zajlott legalább, mert lehet, hogy míg e' soraink nyomtatás alól kikerülnek, az idő ismét más alakot fog öltetni: igazi asszonytermésze van. — A' pestiekre azonban ezen változás legkisebb befolyással sem látszik lenni; mulatnak ők bőjtben is, szintugy mint farsangban: egyik házivigalom a' má-

síkat éri 's csak az a' rossz van benne, hogy engemet még egyre sem hittak meg. A' színház estve 's a' vacziutca nappal, főleg déltájon, hemzseg a' sok néptől: sok nevető arcz, kevesen látható a' lélek tükre! Csak mi budaiak zártuk be hushagyókedden vigalmainkat, már bőjt elején teszünk előkészületeket a' — nagyhetre; nem tudom, a' bőjti étel vagy — budaiságunk oka-e ennek? Mozogjunk, uramistenem; nyár és tél, ősz és tavasz, mi közünk hozzá? Hadd hulljanak a' levelek, hadd némuljon el a' pacsirta és fulemlé: az emberi szívnek örökké virulni kell, édent varázsol az a' sivatagban 's rózsavérbe mártja a' jeges hójvirágokat. — Hát tudjuk mi a' jövőndöt? a' jelen az élet... ha eltemettük a' farsangot, éljen a' bőjt!!

— Német lapokból kellett megtudnunk, hogy Eötvös József ünnepelt 'Carthausi'-ját francziára fordítják: mi közünk is nekünk, magyar újságíróknak, jelesebb magyar költőink kitüntetéséhez? Ugyan megjárna, ki azt gondolná, hogy mi az illyesmit közlésre fontosabbnak tartjuk, mint azokat a' sok kedves kül- és belföldi tudósításokat, meg azokat a' rémitő nevezetes, világrendítő vacziutczai titkokat... aztán meg miért is legyünk mi Eötvös diestrombitásai? hisz' egyikünknek sem dolgozik, egyikünk pártjához sem tartozik? szeretném tudni, minő tekintettel viseltessünk éppen ő iránta, midőn elég embereink vannak, kiket par la vita emelnünk kell, t. i. nekünk, kiknek oly nagyfontosságú szavunk van — képzeletünkben. — Még a' 'Falusi notárius'-ról sem tudjuk, mikor fog megjelenni? Minek? majd ha megjelenik, akkor is elég idő lesz róla — hallgatni.

— Hát a' Regulitársaság mozog-e? Csak adja jeleit, kérem alázsan, hogy él. Tapasztalásból merem mondani, hogy illyes vállalatoknál mindjárt eleinte kell a' legnagyobb erélyességgel föllépni, máskép, diéső magyar szokás szerint, mi is elalszunk, meg a' közönség is! — Pedig éppen ezen társulatról szeretek igen sok jót remélni; először, mert nem tart sok ülést; másodsor, mert nem kell sokat fizetni 's harmadsor mert a' magyar általában minden új vállalatnál sok jót szokott remélni.

— 'Buda' gözös a' hushagyókeddi ostrom után két nappal ismét helyreállott; de a' testvérvárosok közötti menetnek vége, részint a' jég miatt, részint mert ha jég nem volna is, menni nem 'akartatnék! — Sokat álmodoztunk mi azon sok- és mindenféle kényelemről, mit ez új intézkedéssel élvezni fogunk... nohát tessék most élvezni. — A' hushagyókeddi botrányt némely lapjaink (nem szükség mondanunk, melyek?) oly színben tüntetik elő, mintha a' 'vandalismus' csupán a' népet illetné... helyesen, hiszen az 'Allgemeine'-nak új ürügy kell, hogy a' magyar betyárság ellen kikelhessen 's némely nagy hazafinak, csupa hazaszeretettől azon kell lenni, hogy az anyagszolgáltatásból valahogy ki ne fogyjon.

— Mondják, hogy huszonhatezer angol egyén Magyarországon akar letelepedni 's gyárokat emelni, ha a' szükséges kiváltságok biztosítanak nekik. Lehetésges, ha igaz!

— Színházunkban mult héten a' kedvelt 'Lindá'-ban Pierrot szerepét He s z Róza kisasszony éneklé és tetszett. Az említett kisasszonynak igen szép fél (alt) hangja van, aztán csinos leány is: De Cau Marit mindenesetre kipótolandja, csakhogy eszébe ne jusson neki is — az utazás.

— A' 'Tageblatt' szerint a' pesti dolgozók házában külön osztály rendeltetik a' jövő vásár alkalmával befogandott idegen tolvajok számára. Denique a' magyar mindig vendégszerető szokott lenni, még azok iránt is, kik meglopják.

— A' közlekedés a' Dunán most sokkal rendesebb, mint a' mult években, mit egyedül a' budai városkapitány t. Schmidt ur buzgóságának lehet köszönni; igen

ritkán lehet panaszt hallani a' révészek durvasága vagy zsarolásai ellen . . s ez azért van , mert a' kapitány ur mindenütt jelen van , minden panaszt személyesen szokott elintézni 's nem bizza azt rendőrökre , kik néha jobban rettegnek a' rendtelenségtől , mint azok , kik azt okozni szokták . 'S ezért tisztelet , becsület , de igazság is . . e' jótékony 's példás intézkedések még Pestre is áthatnak 's nem kis befolyással vannak az ottani rendőrségi eljárásokra is . Csak igaz az , hogy , *exempla trahunt* ' (a' példa vonz) , mint a' deák mondja .

— A' pesti német színházban iszonyu előkészületek tételnek a' nemzetinek lecselésére . Csak rajta ! Husvétra a' színház belseje egészen renoválva lesz , melly mintegy tizenhatezer pengő forintba fog kerülni . . a' személyzet azonban a' régi marad . — Nevezetesh intézkedés , melly a' város szépítése tekintetéből még ez évben tételni fog , az , hogy a' Károlypalota hátulsó része leromboltatik , miáltal az evangelicus templom melletti tér tágasbulván , az egész kör nyájasabb 's nagyvárosiabb szint nyerend . Hát a' servitaterre mikor kerülné a' sor ? halljuk azonban , hogy a' tiszteletes atyák kolostorukat pompásan fölépíteni 's így azon botrányt eltávoztatni fogják , mellyet az urintezára épített hosszú istálló okozni szokott . Általában sok új épületet említenek , de a' házbér azért mégsem fog alább , hanem inkább fölebb szállani , a' mi Pestnek házatlan lakóira nézve igen kellemes hír fog lenni .

— Mult hétfőn a' nemzetiben Lendvayné , hosszas betegeskedés után , Obernyik , Örökség ' czimű drámájában először lépett ismét fel a' színpadon 's zajos tapsokkoszorú- 's versekkel üdvözlötett a' számosan összegyűlt közönségtől . — Szentpétery , Don Caesar de Bazan 't választá jutalomjátékaul . Halljuk , hogy számos tisztelői igen szép ajándékkal szándékozzák a' jeles színészt meglepni , a' mi azonban , miután már minden ujság közlé , még — titok .

— Hazánk három lelkes leánya : Bohusné , Csáky grófnő és Marich bárónő a' sok talentumot tanusító ifjú Hallgass Mátyást , szobrászati kiképeztetése végett , saját költségükön Olaszthonba utaztatandják 's javára egy nevezetes nyerményekből álló sorsjátékot is indítanak meg , melly hasonlókép szép öszveget fog jövedelmezni . Ugyan van-e közhasznú és jótékony vállalat a' hazában , mellynek alapítói vagy részvényesei közt e' három hölgyecsillag ne tündökölné ?

— A' ,Honderű'-ben olvassuk : ,a' gőzhajótársaság , belszerkezetének új reorganizáltatása következtében (igazán megbicsaklik az ember nyelve) számos egyedet elbocsájta szolgálatából .

— Kedden éjjel a' budavári német színházat kirabolták , a' csemegeboltot egészen kipusztították , szinte a' páholyok diszitményeit is tetemesen megconkitották . A' tolvajok erősen nyomoztatnak 's aligha kézre nem kerülnek .

— A' bécsi udvarhoz kinevezett új török követ Naffi Effen di ő excja , kinek illő fogadtatására kerületi főbiztos és kir . tanácsos Döbrentey Gábor ur ő nagysága által a' szükséges készületek már megtétettek . Fényes kíséretével mult szerdán estve érkezett Budára , 's másnap korán reggel meglátogatván a' császár - fürdő feletti szőlőkben található török szent sirhantjait , utját rendeltetése helyére tüstént folytatá .

— Kezünknel az „Aradi Vészlapok“ segélysükeréről részletes számadása azok kiadója Császár Ferencz urnak , mellyet , míg egész terjedelmökben adhatnak , örömmel közöljük addig is , hogy a' kárvallott aradiak és gyorokiak számára a' szép vállalat 768 ft . 6 krt . pengőben és két darab aranyat jövedelmezett , melly összeg rendeltetése helyére már el is küldetett .

LEVÉL

BEZERÉDJ ISTVÁNHOZ.

PEST, JANUÁRBAN, 1845.

Hallám a' hűrnak gyász kongásiból
A' nagy csapást, melly kebledet találta,
A' szörnyü rablást, mellyet házadon
Elkövetett az ó év anyala,
Hogy megrengett belé az ősi ház,
Meg féríkebled gránittemploma.
'S midőn az újév földerült reád,
Feldultan állott a' ház, a' kebel,
Mert a' mi éke és reménye volt,
A' testben és lélekben ékesen
Fejlett virágot, szived büszkeségét,
Tolnánk virágzó Flóráját, halalos
Lehelletétől elhervasztva letted.
Hallottam és elképedék;.. előttem
Állott egész nagyságában keserved:
A' gyermekvesztés sajtó érzete,
Melly átnyilalta kebled húrjait,
A' kín, a' hosszú, tompa fájdalom,
Melly rá következék, előttem állt, —
'S nagy vakmerőség volna, érezem,
Illy kínok ellenében, a' vigasznak
Szavát emelni rút szentségtörés;
Sajtó sebeit föltépni általa.

Te nem szorultál érzelő vigaszra;
 Elég neked, ha résztvevő szivekkel
 Találkozol. Lelked magasztosabb,
 Kebledben edzett férfiszív dobog,
 'S nagyobb csapás sem görbitendne meg;
 Mert mind a' kettőt egy nemzet baján
 Edzéd meg, egy hullámon hányatott
 Ország hajóján neveléd szilárdná.
 Te a' hazáé vagy, nem durva Brutus,
 Ki hajthatat'an sziklaként tekinti
 A' bárd alatt elhullni gyermekit,
 'S a' mélyen érző szív legemberibb
 Tolmácsait, szégyenli, a' könnyűt;
 'S nem is könnyűben fürdő asszonyember,
 Ki lány panaszba fojtja életét;
 De mint a' régi Hellas hősei,
 Szálkardra hívod üldő sorsodat,
 Mellynek minél nagyobb csapása rajtad,
 Annál erősbnek érzed karodat,
 Annál magasztosb hévvel gyúl ki benned
 Az égi szikra: tenni halhatatlant

Im mostan is, míg törzsöd pusztítója,
 A' zord halál kegyetlen angyala,
 Háza d köré cyprusberket kerít:
 Te a' hazának sívatagjain
 Egy zöld oásist ültetsz, melly utóbb
 (Az isten adja, hogy megérd) virágzó
 Kertté büvölje Brassóig Posonytól
 És Karpatoktól Ádriáig e' hont!
 És míg az ó év fájdalmas sebet hagy
 Hazád-'s szivedben: Te az újat azzal
 Kezded, hogy a' honnak egy ó sebére
 Erőd szerint első rakj gyógytapszt,
 Midőn nemes lelkednek ösztönéből
 Első sietsz, nem szóval és csak elvben,
 De tettel a' közterhben részesülni.
 Légy üdvözölve, Tolna büszkesége,
 'S engedd, hogy, én is Tolna' hű fia,
 Hazánk első adózó nemesének
 Egy tölgygalyat kötözzek homlokára,
 'S kevély örömmel hirdessem hazámnak,
 Hogy annyi milliók között ez évet,
 Kik azt megüdvözölték e' hazában,
 Bezerédj üdvözlé meg legdicsebben,
 Midőn kezdedben, mintegy istenülve,
 Ez oklevéllel léptél, tapsaink közt
 Az ujdón évbe, vajha mint te be,
 Mások belőle akként lépjenek ki!
 'S ne legyen egy magyar nemes hazánkban,
 A' ki magasztos példád ne kövesse!

Azok pedig, kik táborunknak eddig
 Elméletet hánytak föl félszegen
 És puszta szép szót: elnémuljanak.
 A' vád: ezentul megczáfoltva áll,
 'S barát és ellenoldal egyíránt
 A' tettek emberét tisztelje benned.

Igy lesznek íme, nagy hazámfia,
 Az üldöző angyalnak sebei,
 Miket szivedbe dőf tűzfegyvere,
 Gyémántkövekké honfi-melleden;
 És a' halálnak cypruságiból
 Babérfüzért fejedre így varázsol,
 Ki kebeledben él, a' genius,
 A' halhatatlanságnak angyala.

Garay János.

A' SZENVEDELMEZ DINNYE- ÉS DOHÁNYTERMESZTŐ ÁBRÁNDJAI.

(Vége.)

Ezen utam, ámbár egy egész világrészt, Afrikát, kelle körülhajóznunk, koránt sem került annyi fáradságba 's veszedelembe, mint az Trapezunttól Diarbekirig. A' legkedvezőbb szellők kísérték mindenütt, 's így hamarébb, mint reméltük, Havannának kikötőjében, a' világ legszebbikében, vetettünk horgonyt.

Partra szállván, azonnal élénken érzem a' polgárisodás jótéteményeit. Melly különbség ezen viruló sziget és a' török kelet magába összeroskadó állapota közt! Cuba az egész világ leggazdagabb, legjövődélmezőbb gyarmata. Azzá teszik gyönyörű éghajlata, melly erőteljes verőfényt gyakori esőzéssel párosít, földjének rendkívüli termékenysége, kedvező geographiai fekvése, 's a' számos anyaföldjétől nyert szabadságok. Havanna fővárosa, a' sziget éjszaki részén, több lakossal bír, mint Pest-Buda összesen. Keblében egy gazdasági egyesület is működik, mellynek gyűlését azonnal meglátogatván, az elnök olly szíves volt, két tagot megbízni, hogy velem a' városhoz nem messze fekvő nevezetesebb ültetvényeket bejárják 's a' kért felvilágosításokat megadják. Ezen épen olly nyájas, mint tudós tagoknak, kik a' francia nyelvet tökéletesen értették, köszönhetém, hogy dohánytermesztési ismereteimet teljesen kiegészíthetém. A' dohány Cuba szigetén monopolium ugyan, de szabadon természetetik, kivéve a' Vuelta de Abajo vidéket, hol a' világ legjobb dohánya terem, 's a' kormány maga a' termesztő, a' szivarok is a' beadott levelekből a' kormány költségén gyártatnak, részint Sevillában,

Spanyolországban, a' legjobbak pedig — az ugynevezett legitimusok — helyben, Havannában. Kisérőim ajánlották, hogy a' Vuelta de Abajo ültetvényei 's a' szivargyár megsejmlésére a' kormányzótól kérjek engedelmet, mi ugyan nem elkerülhetetlenül szükséges, de célra vezetőbb 's mit annál inkább elfogadni kész valék, nehogy a' katolikai királyné birtokában is valamikép oly bajokba keveredjem, mint Diarbekirben a' basa kertjében.

A' kormányzó palotája a' város legpompásabb, legregényesebb fekvésű épülete a' tengerparton, kertekkel körülvéve, kinézéssel a' kikötőre, melly, mint már érintém, a' világ egyik legszebbike. Az udvarba lépén, történetesen a' mostani kormányzó osztályos tábornagy O' Donell segédjével találkoztam össze, az udvarlás legalkalmasabb ideje iránt kérdezősködvén. Europai tisztek általános sajátsága, hogy rendkívül udvariasak külföldi bajtársaik iránt; jóllehet tehát ezuttal egyedül csak a' palotát akartam megtekinteni 's a' bemutatás ideje elmúlt, azonnal bejelentett, 's ő excellentiája örömmel késznek nyilatkoztatá magát, udvarlásomat azonnal elfogadni.

A' kormányzói palota belsejében még a' régi spanyol nagyság jelei láthatók: lépcsők, karfák, a' szobák padolatai, mind mahogoni fából készülék; a' teremek falai aranytól ragyognak. O' Donell maga magas, lovagias, büszke tartásu alak; szőke haja az irlandi származásra, nagy tüzes fekete szeme spanyol vérré mutatnak. Még ifju. Ebédután lévén 's a' forró éghajlat következtében, igen könnyű háziöltözetben volt; mivel formaruhában jelentem meg, characteremet meg akarván tartani, engedelmet kért, hogy pongyolában fogad. Előadván kérelmemet, azonnal segédjét odautasítá: adná a' szivargyár 's a' Vuelta de Abajo ültetvénye igazgatóinak fogadásomra a' szükséges parancsolatokat, azután ebéd után lévén, kávéiváshoz készült, miben résztvenni annál kevésbbé vonakodtam, mivel keleti utaim közt ezen forró éghajlat alatt nélkülözhetlen italhoz nagyon is hozzá szoktam, 's ő nagyméltóságánál jobb kávé t kaphatni remélek, mint a' törökök közt, kik azt majd egészen czukor nélkül 's meg nem tisztulva, aljával együtt hörpölgetik. O' Donell csenget, 's ime a' terem felrepülő szárnyasajtájából három mulat leányka lebeg felém, igéző szemekkel 's átkozottan vékony 's csekély ruhával fedezve; az első kávécsészét nyujt kezembe, a' második czukorszelenccét tart előmbbe, a' harmadik kaczer mosolylyal kávé t tölt, mellynek illatja igen kellemetesen hat orromra. Nem tudom, hallott-e ő excellentiája valamit philosophiámról vagy nem; annyi bizonyos, az egész jelenet oda mutatott, mintha annak talpraesettségét akarná megkísérteni. Ha az ember fiatal 's Cuba kormányzója, hol még a' rabszolgaság divatozik: ezen heves 's ingerlő éghajlat alatt, annyi világos vala előttem, a' stoa bölcs tanításait könnyen szöggre akaszthatja; de egy nyugpénzes kapitány 's magyar tudóstársasági rendes tag a' philosophiai osztályból? Bah! — Azt egyébiránt ő nagyméltósága szerencsésen kitalálta, hogy a' fekete kávé egyik gyöngeségem; helyzetem is nem kis varázserővel hatott rám: a' teremnek homlokzata a' tengerfelé nyíltan állott,

kilátást engedvén a' kikötőre, hol száz árboczok mindenszinű lobogói a' langyos szellőtől lebegtettek, a' kert óriáspálmáinak levelei a' terem előszlopaihoz értek fel, árnyékkal hűsítvén belsejét, midőn künn kert, kikötő 's a' végtelen tenger a' déli éghajlat tündéres verőfényében ragyogtak. Ekkor O'Donell egy kis mahoni ládácskát szivarokkal vevén kezébe, mosolyogva mondá hozzám: „Ezek a' Vuelta de Abajo vidékéről valók 's egyedül a' király számára készülnek, ki azokat neve napján, kegye jelölül, a' spanyol grandoknak szétosztogatja. Szigor értelemben egyedül ezek a' valódi legitimosok.“ Kiválasztok egyet 's körülnézegetem figyelmesen, azután meggyujtom, 's ha már elébb a' terem, vidék 's éghajlat bájai elvarázsolának, most e' szivar mennyei íze 's illatja a' fűszeres kávé mellett egészen magamon kívül ragadtak. Illyesmiről hontársaimnak nincs fogalmuk. Végére járván az első, ugy is kis csészének, mulat Hébémosolyogva másodikkal kínált meg, 's én nem szabadkoztam; O'Donell pedig, ki elragadtatásomat észrevéve, a' szivarládácskát ujra felém nyújtá, ezen hozzátétellel: „markoljon egykissé mélyebben belé, mivel ezek másutt ugysem kaphatók;“ 's parancsát azonnal 's igen igen pontosan teljesítém.

Ezen éledelekből egy váratlan jelenet riasztott ki, tanuságul annak, milly forgandó a' szerencse e' világon. Rögtön senkitől nem jelentve 's be nem mutatva, az ismeretes hegeli philosophus, a' szónok és a' költő léptek a' terembe. Szavam elakadt, szemem kidült; O'Donell arcán harag 's megvetés mutatkozott. Mikép üldözhetnek három világ részen át a' kormányzó teremeig olly emberek, kiknek lényeges ferdeségeik épen onnan erednek, hogy, mint a' gombák, azon röghez tapadnak, mellyen születtek, — ezt meg nem magyarázhattam. Felháborodva szöktem fel székemről. „Excelsentiádnak, mint látom, mondám, O'Donellhoz fordulva, hivatalos foglalatoskodásai keletkeznek, engedje meg azért, hogy kegyes engedelmét használva, azonnal elutazhassam.“ Ezzel meghajtam magamat, 's feleletét be sem várva, rohantam ki a' teremből, és szekeret fogadva, a' Vuelta de Abajo felé rándultam, honnan másnap a' szivargyárba értem, mindkét helyen megelőző szivességgel fogadtatva 's a' kívánt felvilágosításokat nyerve.

Estveledni kezdé, midőn a' gyárt elhagyva, a' kormányzó palotájába értem, segédjének szives rendelkezéseiért köszönetemet akarván mondani. Gondolatokba merülve a' látottak 's tapasztaltak felett, eltévesztém az utat, 's a' roppant épület végtelen folyosóiban bolyongtam. Végre egy nyílt tornácra értem, melly egy kis, a' várós védfalai által a' többi zajos világtól elkülönzött, kertbe vezetett, 's mellynek előrészt a' határtalan tenger hullámai mosták. A' langyos esti szellő alig mozgatta a' roppant pálma 's mahagoni fák leveleit, néma csend uralkodott a' kertben és tengeren. — Elragadtatva csudáltam e' színleges tulvilági képet. Nem sokára azonban léptek hallatszottak, utóbb leánykaczagás, 's ki írja le csudálkozásomat, midőn a' fák megül szintazon két abyssiniai leányt láttam előlépni, kik Diarbekirben a' két óriási dinnyét az angol gőzösre feladák 's utánok nagy kedély-felhe-

vületben a' népszerű szónokot 's népies költőt, a' hegeli philosoph pedig hátulról követé őket, 's kezével erősen a' légben hadarászva, az érzéki kéjek hiuságáról értekezett. A' leánykák nevetve futottak a' kerten át, a' szerencsétlen három honfi utánok, 's a' jelenet eltűnt. Még csak Elma hibázik, gondolám a' legnagyobb csudálkozással, midőn egy aggasztó ötlet villant fel agyamban. Cuba szigetén még akkoron a' rabszolgaság divatozott, számtalan hajó 's kereskedő foglalkodott e' keresetmóddal; hátha Elma utánam jött, gondolám, 's valamelly rabszolga-hajótól elfogatott? Talán eddig a' kormányzó rabhölgye? Hogy jöhetne másképp e' két abyssiniai leány a' kormányzó palotájának kertjébe? Alig végzém be e' gondolatsort 's ime uj léptek a' néma kertben, 's valóban Elma jelenik meg szintazon öltözetben, melyet Diarbekirben visele; nyugtalanul körüljárja a' kertet egyszer, kétszer, mintha valakit keresne, utóbb a' tengerparton megállt, hallgatódzott, 's nem hallván 's nem látván semmit, visszatért, bús képpel, kezeit összekulcsolva. Ez aligha a' diarbekiri basára vár, gondolám, 's feléje akartam rohanni; de egyszerre evedzőlapátnak csapása hallatszik, Elma sebesen a' tengerfelé fordul 's a' várfal megül csónakban egy ifju közelít, a' kert partjához ér, 's könnyű zergeszökéssel a' terasz párkányán áll. Elma örömtől szikrázó szemekkel sietett feléje, 's nem ok nélkül, mert illy daliás alakot még nem láttam. A' nap utolsó sugarai ragyogtak rajta: zöld zeke, veres nadrág, fehér zsinóros mellény volt testén, oldalán görbe kard. „Hah, ez Balamér!“ kiálték; de a'szerencsések nem láttak, nem hallottak semmit, összefutva, egymást néma boldogságban karolták körül. Hozzájok, hozzájok! gondolám diadalmi képpel, 's velök 's diarbekiri 's havannai dinnye- 's dohánymagvaimmal el azonnal Magyarországba. Ah, az epochalis történet országos ünnep lesz, a' gazdasági egyesület éljen-riadásokkal fogadand minket, a' tudós társaság örömkönyvekben fog uszni. Már kiléptem tornáczomból, midőn a' várfalon egy ajtó megnyílt 's belőle két spanyol katona leszegzett szuronynyal Elma felé rohant. Balamér észreveszi, kirántja kardját 's támadásaikat megelőzve, mint a' tigris, midőn martalékjára rohan, villámsebességgel kiüti az első katona fegyverét kezéből, a' másodikat pedig földre teríti. Ez ősz szittyavér! gondolám. Megmentve látszattak; de ime a' nyitva maradt ajtóból egy egész csapat rohant ki. Balamér szeme lángot vet, 's a' legközelebbi perczben a' csapattól köröztetendőnek bívém, midőn Elma esdeklő hangon szól, karját megfogja 's futásra kényszeríti. Balamér még egy sebes szikrázó pillantást vet a' csapatra, azután Elma kérésének engedve, vele, mivel a' csónaktól el valának vágva, a' palota felé eltűnik. Ezen perczet kellett összetalálkozásunkra használnom. A' folyosókon 's teremekben a' lámpák 's csillárok már égtek, de sehol sem akadhattam rájok, halálcsend uralkodott az egész épületben, 's én mindig nagyobb nyugtalanságban bolyongtam folyosóról folyosóra, teremről terembe, míg végre egy vakszoba damaszkelyem kárpitjai megöött megálltam, a' mellékteremben elébb sebes lépteket, azután nősikoltást hallván. Lélekzetem elállt, mert úgy tetszett, Elma hangja. És valóban két percz mulva

az ajtó felnyitattik 's Elma halálsápadtan rohan a' szobán keresztül, utána pedig felemelt gyilokkal, nem hiszek szememnek — de ő az, ő, O' Donell. Így tűnnek el a' mellékszobába. Sejtésem, úgy rémlett, valósult. Elma O' Donellnek rabhölgye 's ő szökési szándékát felfedezé. De legyen a' dolog akár-mint, Elma Diarbekirben életemet mentette meg 's én most, ha kell, feláldozom magamat érte. Eltökélett szándékkal belépek a' mellékszobába. Elma itt összekulcsolt rimánkódó kezekkel O' Donell előtt térdepelt 's ez gyilka hegyét feléje irányozá, habozva, mit tegyen. „Kegyelmes uram! szólék bátor hangon, engedelmet, hogy hivatlanu megjelenni bátorkodom; de ezen hölgy vérem 's Diarbekirben egy oktalan szerelemföltő 's dühös török fogságából mentett meg. Pogánytól illyesmit lehete várnom; azonban O' Donelltől, a' katholikai királyné kormányzójától 's Wellington földijétől, nemcsak kihallgatást, hanem mindkettőnkre nézve a' legméltányosabb bánásmódot is remélem.“ Elma kétségbeesést mutató arczán beléptemkor a' remény sugára kezd derengni, 's a' mint beszédemet bevégezém, felugorván, karjaim közé veté magát. O' Donellt ellenben e' látvány még nagyobb haragra ingerlé, büszkén emelte fel fejét 's szikrázó szemekkel dörgé felém: „Áruló, cselszövényed fel van fedezve; ne hidd, hogy megcsalál, mindjárt első felléptedkor gyantítám, hogy a' szivarok 's dohánymagvak csak ürügy; e' rabhölgyemet akartad elszöktetni, vedd most ezért jutalmadat.“ E' szavak után meghuzá a' csengetyüt 's három fegyveres katona fogott körül. Illy nem várt gyalázatos bánásmód fellobbantá bennem ifjuságom harczias szellemét, 's a' szörnyen felhevültől az okosság istenasszonya elbucszott. „Megálljatok:—dörgék feléjek, kardot rántván 's vívó állásba helyezvén magamat—itt tévedés uralkodik “ A' katonák meghökkentek. „Fogjátok“, kiálta O' Donell irtóztató hangon 's a' katonák szuronyaikkal megtámadának; elkéseredett harcz keletkezék, mellyben alkalmasint a' többség áldozatává válok, ha váratlanul a' mellékszobából Balamér segítségemre nem repül; kardja sujtott, mint a' villám 's rövid harcz után elleneink a' terem mahagoni padolatán terültek el. — E' nem várt ellentállás O' Donellt megdöbbsenté, szoborként mozdulatlanul állott. — Balamér ellenben Elmát megragadva, eltűnt a' teremből. E' perczen egy nyitott ablak mellett állék, melly azon magányos kertre szolgált, mellynek partján Balamér sajkája látszatott. Kipillantva, nem kis örömemre Elmát Balamérrel a' kerten keresztül futni látom, követve a' két abyssiniai leánytól. Elérik a' sajkát, visszapillantanak, meglátnak az ablakon 's Elma és az abyssiniai leányok fehér kendőiket bucsizólag lobogtatják felém, Balamér pedig, süvegét égfelé emelve, kiált: „Allah veled, édes vérem!“ Ezzel eltaszítja a' sajkát a' parttól 's eltűnnek a' várfal mögött. „Mentve vannak, szólék örömtől dagadozó kebellem, O' Donellhez fordulva, nagyméltóságod pedig megengedendi, hogy őket azonnal kövessem. A' mi itt történt, folytatám beszédemet, a' padolatra mutatva, elidegeníthetlen jogok gyakorlatában 's önvédelmi állapotban vitetett végbe. Ha csakugyan valakit itt akar tartóztatni, bátor vagyok erre, mint a' legmélt-

többakat, azon haszontalan három földimet ajánlani, kik magokat excellen-tiádnál bejelenték, 's engedelem nélkül bemutatni, elég vakmerők voltak. Tanítassa őket, ha merem kérni, a' dohánytermesztésre, úgy talán még egykor hazánk — mi szinte hihetetlen — hasznukat veheti! Ezt mondva, távozni akartam; de O'Donell, ki eddig néma mozdulatlanságban állott, hirtelen feleszmélt 's egy szekrényből pisztolyt ragadva, azt ellenem szegzé. „Meg-állj, nyomorult, dörgé felém, pártfogoltjaid menekültek, de te lakolsz mindnyájokért.“ Karddal markomban, a' mint állék, O'Donellt széndékában megelőzhettem volna; azonban én öt gyilkosságra képesnek nem tartván, nyugodtan a' pisztolynak szegzém mellemet; de az örült, nemes viseletemtől meg nem inditva, rám sütő fegyverét 's én — földre terülék, míg eszméletem tartott, nem életem vesztét sajnálva, hanem hogy Elmát, Balamért és a' diarbekiri 's havannai dinnye-és dohánymagvakat hazámba el nem vihetem, a' három haszontalan földi ellenben a' dohánytermesztést Havannában meg nem tanulva, visszatérend 's hazánkat ezentul is, mintannakelőtte, üres fecsegé-seivel betölti.

„De az istenért, csak meg nem halt?“ kérdenek itt olvasóim. „Ez lehetetlen! Magam is annak tartom, semmi bajom: ki nem találta-e mindjárt, hogy a' pisztolyban golyó nem volt 's hogy a' pukkanással csak szép olvasónéimat akartam egy kissé megijeszteni. Legyenek tehát eziránt nyugodtak. Nagyobb baj azonban az, hogy Elmát 's Balamért magammal nem hozhattam 's maiglan sem tudom, Ázsiának melyik zegezugában tartózkodnak, a' diarbekiri 's havannai dinnye-és dohánymagvak pedig szintugy elmaradtak; ellenben honunkban örökké fecsegő 's semmit nem tevő földi fájdalom nem három, hanem azoknak egy egész serege bolondítja a' közöpséget.

Megmondom pedig, mioknál fogva tartom haláloamat lehetetlennek. Ha az ember álmodik, történhetik ugyan, hogy magát meghalva képzeletben látja, de az csak tréfa; a' meghalt képe épen úgy eszmél, érez 's él, mint ezelőtt, másképp ezt nem is álmodhatná. Szintugy van ez, mikor magányosan szobánkban vagy künn sétálva ábrándozunk, mikor képzelődésünk Pegasusra ülén, légvárat épít 's velünk ismeretlen világrészeket bekalandozva, a' lehetőség minden képeivel játszik. A' jelen esetben ugyan az elbeszéltteket nem álmodtam; philosophiával 's tudományos politikával foglalkodom, a' mellett a' tudósírtaság üléseibe járván, ott Reguly 's Jerney koronként érkező 's felolvasott levelei annyira hatnak rám, hogy már magam is szeretném a' magyarok ősi lakhelyeiket felfedezni, legujabban pedig a' dinnyészet 's dohánytermesztés körében mint izgató léptem fel, nem kevésbé boszankodva, hogy diarbekiri 's havannai dinnye-és dohánymagvakat semmikép nem szerezhetek. Ha az embert a' valóság visszataszítja, eszményi világhoz folyamodik 's ábrándozva pótolja ki, mit az élet tőle eltagad. Meg nem haltam 's meg nem halhattam igen is, mert csak képzeletben utazván, szobámat sem hagytam el, képzelődésem pedig azzal foglalkodott, mi rendesen gondolatim tárgya, a' képeket lélektani törvényességgel rokon- 's ellenszenv szerint ösz-

szeállítván, mit midőn papirosra vetve, a' tisztelt közönség elébe bocsájtani bátorkodtam, azon reményben tevém azt, hogy talán szenvedelemmel ápolttá dinnyészeti 's dohánytermesztési ügyeimnek ezen az uton is pártfogókat szereztetni sikerülend; egyébiránt mély alázatossággal bocsánatot kérve, ha utazásaimat egy vagy más valósággal törtéteknek vélné. Költemény ez, mint akármely más, 's elbeszélésem egész bűne ennél fogva nem egyéb, mint hogy a' tisztelt olvasót szokatlan formával meglepni bátorkodtam.

Szontagh Gusztáv.

P Á L M E S T E R.

Pál mester illyformán gondolkodott,
És félre csapta
Szilajhegykén a' kalapot.
„Eh, a' ki adta!
Mire való a' feleség nekem?
Nélküle szabadabb lesz életem —
Elkergetem, az lesz belőle.“
És úgy tett, a' miként beszéle.

Pál mester később így gondolkodott,
Csak hogy nem csapta
Ő félre most a' kalapot:
„Hejh, a' ki adta!
Mégis csak kár volt elkergetnem őt;
Kezében gazdaságom egyre nőtt,
'S most elpusztúl, az lesz belőle.“
És úgy lett, a' miként beszéle.

Pál mester ekkor így gondolkodott,
És félre csapta
Ismét hegykén a' kalapot:
„Eh, a' ki adta!
Mi haszna minden bűm és bánatom?
Úgy sincs sokam . . . ezt is tovább adom,
Tovább adom, az lesz belőle.
És úgy tett, a' miként beszéle.

Pál mester végre így gondolkodott
'S szemére csapta
Keservesen a' kalapot:
„Hejh, a' ki adta!
Most már minden, de minden oda van,

Mi tévő légyek? felkössem magam?
 Fel, felkötöm . . . . az lesz belőle“
 És úgy tett, a' miként beszéle.

P e t ő f i.

M A G Y A R   L Á N G É S Z.

FŐVÁROSI ÉLETKÉP.

Sok bűn miatt vádolnak bennünket, igazságosan-e, vagy ártatlanul, azt e' helyen bebizonyítani nem lehet szándékom, mert arra nemcsak évek, hanem könyvek kellenének; egy vád, vagyis talán helyesebben: kisebbités ellen azonban mégis sorompóba lépek, habár egynél több csepp tentába kerülne is a' szörnyű viadal. És e' kisebbités abból áll, hogy ellenségeink — sőt talán irigyeinknek is szabad őket neveznem — igen szeretik mondogatni: mikép Magyarországon nem terem még ugynevezett lángész, vagyis olly ember, ki előtt mindenkinek bámulással kellene meghajlania, még a' herrnémetnek és panszlávnak is! Ezen vád annyiszor ismételteték, hogy a' jószívű magyar, kinek egyik leggyöngébb oldala a' hiedékenység, végre maga is hinni kezdi ezen állítást, és igen szerényen mentegetőzik ellene, mondván, mikép eddigi diákos neveltetésünk és egyéb korlátolt viszonyink nem engedék bennünk az isteni szikrát olly tökélyre kifejleni, mint más szerencsésb körülményű nemzeteknél, 's hogy lovagművészetre, kötéltánczolásra, kutyaidomításra, bolhák megszelidítésére, és a' magasztos művészet egyéb felsőbb fokainak gyakorlataira nem igen támad ugyan bennünk olly rendkívüli elmetehetség, mint például szeretett sógorinknál; de hogy azért a' dunai gőzhajót mégis meg tudjuk már az alföldi szénásszekértől különböztetni, sőt ha olly rősz bort iszunk, melly torkunkban olly érzést gerjeszt, mintha fiatal macskát nyeltünk volna, 's azt farkánál fogva vissza iparkodnánk rántani, a' macska ellenben körmeivel makacsul gégénkbe kapaszkodnék, — azonnal tudjuk, hogy nem valódi francia pezsgővel volt dolgunk. Ámde, fájdalom! konok ellenséget az illy mázsányinál fontosb ok sem térít meg, mivel csak szavakból áll, miket bárki leirhat, mihelyt arra magában kedvet érez. Én tehát, mint-hogy nem vagyok politikus, nem pusztá szóárral fogok kisebbitő irigyeink ellen viaskodni, hanem tényeket hozok szőnyegre, mellyek magok szólandnak, és alkalmasint mindenkit meg fognak arról győzni, hogy csakugyan van magyar lángész, még pedig ötvenével, százával, és uton útfélen, minőkkel Europa egy nemzete sem dicsekedhetik. Igen, bátran ismétlem, válasszatok ki Europa legkitünőbb férfiai közül száz lángészt, 's előadásom után mégis bámulva tapasztalni fogjátok, hogy a' magyar lángészszel egy sem mérkőzhe-

tik; mert, hogy néhány fölvilágosító példát használjak: Vieuxtemps jó hegedűs, lángész; de ugyan tudja-e, hogy mikor kell a' kukoriczát másodszor kapálni? Thiers politikai lángész, de meg tudná-e mondani, hogy miért beszélnek a' magyarok németül? Baeurle előfizetés-hirdetési lángész, de ugyan tudja-e, hogy mikor kell a' sulymot a' Hortobágy- vagy Berettyóból szedni? O'Connel izgató lángész, de ugyan be tudná-e bizonyítani, hogy a' pesti komlókert Rákóczy-rostélyosa nem valóságos honi készítmény? Sue titkos lángész, de ugyan van-e csak legkisebb fogalma is a' patkányok kiirtásáról, vagy épen némelly magyar politikusok titkos indokairól? Tadolini asszony-ság éneklő lángész, de ugyan tudna-e debreczeni pereczet vagy miskolczy kocsonyát készíteni? És így száz meg száz külföldi lángészt idézhetnék még, kik, minden kivétel nélkül, mindnyájan ugyanezen leglényegesebb hibában szenvednek, azaz: mindnyájan egyoldaluak! És ez az, miben magosan és dicsőségesen fölöttük áll a' magyar lángész, mert ő mindezekre, és még másokra is, tökéletesen meg tudna felelni. Tekintsünk szét az utcán, nyájas olvasó, 's kapjuk ki az első csinos öltözetű férfit, kinek orráról azt olvassuk, hogy nem csizmadia, és meg lehetünk győződve, hogy magyar lángészt fogtunk, főkép, ha még nem idős, mert az öregek közt már valamivel ritkábbacska az illy lángész, minthogy az ősz szakállasok százados tekintélye már lejárt.

És most vége legyen a' szónak, és csupánaz elősorolandó tettek serege harczoljon.

A' lángész jókor reggel fölkel, 's mivel szolgálja még nem tisztítá meg csizmáit, asztalához ül és verset „csinál“, még pedig a' hazához, mert ez annyit szenvedett már, hogy bizvást még ezt is eltűrheti. Mire a' csizma megfényesül, akkor a' vers is elkészül, 's nem a' lángész hibája, ha e' vers nem hoz a' hazára olly fényt, mint a' — subiksz a' csizmára, mert tehet-e ő arról, hogy a' dicsőségeket féltő szerkesztők nem adják ki készítményét?! Azonban, az öntudat megnyugtatta őt, mert hiszen Byront, ki szinte lángész vala, szinte az öntudat nyugtatta meg az irigyek táborának ellenében! E' munka után politikai gyűlésbe megy a' lángész, hol így halatja magát:

„Az előttem szólott . . . ur indítványát szivemből pártolom, és hő szavait könnyű szemekkel ismétlem: mindenek előtt magyarokká kell lennünk, mert nekem sem ideig, sem örökké tartó boldogság nem kell, ha abban a' legtisztább magyar szellem kizárólag nem uralkodik!“

Éljen! Éljen!

Innen zenetársulat gyűlésébe rohan és így hallatja magát:

„Tökéletesen osztozom az előttem szólott tisztelt tagtárs véleményében: az isteni zenét nem lehet korlátozni; mert hazája a' nagy mindenség. Midőn tehát a' mindenható zene ügyében tanakodunk, akkor nemcsak minden idegen nyelvet bátran használhatunk, hanem kivételkép talán a' magyarnak is adhatunk helyet néha, ha azt némelly tulbuzgó urak kívánnák.“

Éljen! Éljen!

Most valamely színházi választmány ülésébe siet, mellynek szinte tagja, és lelkesen szónokol:

„Nemzeti színházunk két legfontosb kellékünknek öre, és ezek: magyar nyelv és nemzetiség; mivel pedig e' kettőt egymás nélkül 's Magyarországot e' kettő nélkül nem is képzelhetni, tehát lelkes fölszólítást kell a' két ikerváros minden tehetős intézetéhez beadni, hogy nemzeti színházunkat egész erejükből pártolják.“

Helyes! Éljen!

Innen bérkocsin casinóba siet, hol szinte gyűlés van, és illetén beszédet bocsát ki ajkain:

„Megvallom, tekintetes társaság, mikép én részemről szörnyű fonákságnak tartom, hogy a' nemzeti színházban páholyunkat továbbra is megtartsuk. Mi itt néhány százan vagyunk, 's e' drága páholy kényelmeit csak néhányan élvezik, kiket mindennap ott láthatni; sőt mi több, ha néha mi is oda vetődünk, meg lehetünk győződve, hogy a' páholy mindennapi látogatói még csak át sem fogják nekünk helyeiket engedni. Én tehát nyíltan indítványozom, hogy ezen költséges páholyról mondjunk le 's e' helyett inkább a' kártyapénzt szaporítsuk.“

Éljen! Éljen!

Rettenetes! Mi olly lassan haladunk, az idő ellenben olly gyorsan rohan, hogy a' lángésznek ugyancsak nyargaltatnia kell bérkocsiját, ha a' gyermekó-intézet gyűléséből el nem akar maradni, hol szinte szavazattal bir és ezeket mondja:

„Uram, sok fontos és üdvös eredménnyel kecsegtető intézet létezik hazánkban, de teljes legjobb meggyőződésem szerint nyilvánítanom kell, hogy egy sincs, melly e' zsenge intézetünkkel hasznosság tekintetében vetélkedhetnék; mert ez talpkövét teszi le a' haza boldogságának, miután az anya emlőiről leszabadult kisdedeket ápoló karjai közé szorítja, 's közös anyánk — hazánk számára, hasznos polgárokká kezdi kikészíteni. Azt mondom tehát, hogy valamennyi intézetünk pangása sem fogna bennem olly fájdalmat gerjeszteni, mintha — mitől a' magyarok istene mentse meg szegény hazánkat — ezen zsenge intézetünk, akár erkölcsi, akár pénzt tekintetben valaha csorbulást találna szenvedni.“

Éljen! Éljen!

Alig mondá ki e' tartalom súlyos szót, 's már az állatkínzás elleni társulat ülésébe kell röpülnie, mennyire a' bérkocsis lovainak ügetését szárnyaláshoz szabad hasonlítani, és bús kifejezéssel szól, miután orrát kifuvá és szemeit megdörzsölé, mit rendesen elérzékenyülés előjeleinek szokás tekinteni:

„Tisztelt társak! Hazánkban sok teendője volt. Igen — volt! Büszkén mondom ki e' szót, mert most már mindenről gondoskodva van. A' népneve-

lés teljes virágzásban áll, pompás országutainkon gondolatgyorsan röpködünk egyik helyről másikra, nemzeti iparunk bármely nemzetével is bátran kiállhatja a' versenyt, a' szegény földművelő osztály szabad és boldog, a' nemes-ség lelkesülve segíti vinni széles vállain a' haza közterheit, a' nyilvános oktatás záporával fogja a' hazát előnteni a' nagy férfiaknak, csatornáink és vasutaink szomszédink irigységét ébresztik föl, a' törvény egyenlően osztja mindenkinek malasztjait és ostarát; szóval: hazánk a' szellemi és anyagi boldogságnak tetőpontjára jutott: 'S mivel ez már mind nemcsak megtörtént, hanem meg is van késő századokra szilárdul alapítva, tehát itt van valahára ideje, hogy a' szegény állatokra is kiterjesszük atyáskodó gondjainkat. Uraim, a' vér jéggé fagy ereimben, ha, például, csak azt gondolom is meg, hogy sok számarnak milly iszonyu teher alatt kell reggeltől estig görnyedeznie, míg mi olly kényelmesen ülünk itt a' zöld asztal mellett! Hát még, ha arra gondolok, hogy a' boldogtalan rákokat elevenen főzik meg! Bocsánat szavam remegéseért, uraim, de e' tény kebelláztató! Igen, ennek nem szabad továbbra is így maradnia, e' bajon segítnünk kell, 's hogy mindenek előtt pénzhez juthassunk emberbaráti célunk előmozdítására, vagyis az állatkínzás megszüntetésére, tehát, véleményem szerint, a' kisedovó intézeteket meg kellene szüntetni és azok tőkéjét állatovásra fordítani; mert ugyan nem kötelesek-e a' szülék gyermekeiket óvni és nevelni, miután a' mérges fenevadak is dühösen ótalmazzák kölykeiket?"

Éljen! Éljen!

Mivel az állatok egyik tartományát képezik a' természettudomány rop-pant országának, tehát igen természetes, hogy innen egyenesen a' természet-tudományi társulat gyűlésébe siet a' lángész, mellynek ő szinte szavazatos tagja és ekképen hallatja eszének magzatit, a' csillogó szótak:

„Tekintetes társaság! Vannak botor emberek, kikre gondolni sem tudok szánakozó mosoly nélkül, kik minden szellemi és anyagi erejüket arra fordítják, hogy távol külföldön buvárkodó vérmes reményű tudósak fürkészéseit előmozdítsák. És mit hajhásznak azon szerencsétlen tudósak? Agyréme-ket, azt akarják ugyanis megtudni, hogy a' régi haddöntő magyarok hajdan hol laktak! lehet-e ennél nagyobb botorságot képzelni, most, midőn szép hazánkról, mellyben jelenleg lakunk, még csak épen annyit tudunk, hogy a' nadragulyát és macskanadrágot nem lehet herbaté gyanánt használni! Hagy-juk a' külföldet, uraim, és iparkodjunk inkább szép hazánk természeti kin-cseivel megismerkedni!"

Éljen! Éljen!

Most a' Reguly-Társaság gyűlése következik, hol a' lángész hasonló lelkesüléssel nyilatkozik:

„Tisztelt urak! Kevesen vagyunk ugyan itt e' pillanatban, de méltóz-tassanak meggondolni, mikép a' sveizi óriásbérczek csúcsairól is csak pará-nyi hógömb szakad le, és olly roppant tömeggé növekszik, mire a' völgybe gördül, hogy egész helységeket fagyos sirhalommá változtat. Így növekedhe-

tik a' mi erőnk is, azon különbséggel, hogy növekedésünk nem vész, hanem áldást fog az egész hazára árasztani. E' növekedésünket pedig bizton remélhetjük, mert valamint a' fecske honába vágyik, és a' vad ludak is fölkeresik ősi lakásukat minden évben, úgy az ember is tudni ohajtja őseinek bölcsőjét. Mit ér nekünk hazánk minden természeti kincseinek pontos ismerése, ha még csak azt sem tudjuk, hogy az égből vagy a' lappok, finnek, cseremiszek, vagy épen csuvaszok közül pottyantunk-e ide mostani fiókhazánkba?! Igen, uraim, e' nagy kérdést kell mindenek előtt tisztába hoznunk, 's csak ennek tökéletes megfejtése után foghatunk más hazaboldogító célok eléréséhez."

Éljen! Éljen!

Ezután a' védegyeleti gyűlésen így halljuk a' lángészt szónoklani:

„Az isten saját arczára teremte az embert, akarván, hogy az hozzá hasonló legyen; az apa csak akkor örvend igazán gyermekének, ha abban saját képmására ismerhet, 's miről ismeri meg hű gyermekét a' haza? Arról, ha mind azt, mit annak testén és testében megpillant, tulajdonának vallhatja. Ki tehát hű fíja kíván lenni hazájának, az egyedül honi eledelekkel táplálja és egyedül honi készítményekkel ruházza testét, hogy ráismerhessen hazája, mert jaj azon gyermeknek, kit anyja nem akar megismerni!"

Éljen! Éljen!

A' kereskedelmi társaság gyűlésén illetéknépen hangzik előadása:

„Tisztelt társaság! A' védegyelet tönkre silányítással fenyegeti egész kereskedésünket, mert ha mi nem hozhatunk be semmit, úgy mások viszont kivített nem fognak tőlünk elfogadni. Mi szeretjük a' hazát, de magunk el-lenségei sem lehetünk, 's józanul bizonyosan senki nem fog bennünket vádolni, ha a' külföldi czikkeket honiak gyanánt áruljuk, mert élnünk minden-esetre kell."

Éljen! Éljen!

Most a' Casinóban hirtelen levest, elevenen főtt rákot, velenczei kagylót, olasz makaronit, stájer kappant és sveizi sajtót eszik, franczia pezsgőt és török kávét iszik, amerikai szivart dug orra alá, és a' Kisfaludy-Társaság gyűlésébe rohan, hol így szól:

„Valóban nem bírom elég érzékenyen kifejezni örömemet, hogy e' társaságnak is tagja vagyok, mert egyedül a' szépirodalom az, melly nemzeti nyelvünket terjeszti, és ez által leghatalmasb tényezője a' haza boldogításának, miután mi a' szépnemhez szólunk, ez pedig a' férfiak fölött uralkodik, 's így ezek által közvetve mi parancsolunk az egész országnak."

Éljen! Éljen!

Most a' lángész más székre ül, frakját balról a' jobb oldalra gombolja, arczára komor és busongó kifejezést ültet, 's összegörnyed, mintha hirtelen meghült és csikarást kapott volna. Természetesen, mert hiszen most a' tudós-

társaság gyűlésében ül, és ezek szerint nyilatkozik, egészen megfagyasztva a' tudományosság szele által:

„Tekintetes társaság! szomoruan kell tapasztalnunk, hogy társaink nagy része a' szilárd tudományosságot nem igen kedveli, pedig a' mely nemzetnél a' tudományok nem műveltetnek, ott valódi nagyságot nem is képzelhetni. Én tehát, a' társaság ezen balirányának megváltoztatására, azt indítványozom, hogy ezentul egy olly uj tagot se válasszunk, ki magát a' szépirodalom mezején kitüntette, és nem tud értekezést írni a' görbék meghatározásáról, vagy az infusoriák anatómiájáról, mert az illy tag sem társaságunk díszére, sem a' hazának hasznára nem válhatik.“

Éljen! Éljen! — —

Ime, hol Európában olly lángész, ki a' magyar lángész iszonyatos sok-ödaluságával mérközhetnék? Pedig felét sem soroltam ám el azon társulatoknak, mikben ő hasonló nagybefolyásu szerepet visel. 'S ne mondja őt szavaiért senki kétszínűnek, mert épen az a' valódi lángész legfőbb érdeme, hogy ő magát mindenütt és mindenkor ügyesen föltalálja, és zavarba soha nem jő. Légy tehát büszke, oh, haza, és némuljatok el, irigyek, mert százával van köztünk az illy hasonlíthatlan lángész!

Nagy Ignác.

U T I E M L É K E K.

II. FEJÉRVÁR.

Füred sovány gyönyöreivel betelven, 's az idő ismét neki keseredőfélen levén, D. barátommal, nekem mindenen felett élvűs és kedves családi körébe, Fejérvárra, visszaindultunk.

Még egyszer széttekinték Füred sétatérén, még egyszer mély gyönyörérzettel végig- és áttekinték a' körülem tenyésző bájos természetén, hogy a' nagy egésznek hason nagyszerű képe hiven nyomódván emlékezetembe, tova, messze, sik honomba vihessem magammal: hogy itt regélhessek aztán ez áldott szép haza kecséről.

A' bucsúzó végszava:

Áldjon isten szép haza!! —

Most a' nagy országuton maradván, Veszprém és Palota közt Hajmáskért, — a' tót lakosu Eösküt, hol a' cath. templom kúpos török mecsetből alakított át, — 's végre a' félmértföldnyi terjedelmű, — most a' benne huzgált árkok által már kiszáritott Kikiritó-t, az országút mentében vonuló köfala- és zsilipeivel,

találtam elő. E' tő feneke most szép egyenes rét. Balra távol a' Bakony sötét bércei vonultak el. A' családi viszionlátás gyönyörei zajlották körül Fejérvára bazaarkezé-sünk estéjét.

Ekkor egy nap alatt négy gazdag megye — Somogy, Zala, Veszprém és Fejér — határán nyugvának szemeim, melyeket meg annyiféle szellem leng át; a' három utolsó azonban egy ultima ratióban — a' nem adózásban — teljesen összehangzó. — Furesán vagyunk mi azzal a' szellemmel! — mint a' szegény ember a' baltájával: ez minden bajában mindjárt csak azt rántja elő 's kapja ki, mint mi a' szellemet!!

S. jól megfontolva halad.

Fejér megye, anyagilag gazdagon legszebb megyéink egyike. Az okszerű gazdaszat hazánkban sehol magasb fokon nem áll, mint itt; időm rövidsége miatt azonban nevezetesebb gazdaszatai meglátogatását jövő évre kénytelenítettem halasztani.

Fejérvár régen lehetett vár; ma már ennek csak a' püspök kertjénél látható némi maradványa. E' város kietlen homoksíkon terül el; vidékének némi kellemet csupán a' közel szőlőhegyek adnak. A' várost hajdan környezett mocsárok csatornákra huzták le; 's ezért a' várost és szeleit minden irányban csatornák futják át 's körül, melyek partjain mosolygó kertek virulnak.

A' város kis homorodásra épülvén, utczái rendeseknek nem mondhatók; házaiban olyan jó izléssel épülvén, hogy Pesten, Pozsony-és Kassán kívül egy magyar városban sem találtam izletesebb épületeket. Legdiszesebb épületek: a' derék megyeház, rendén túl magas teremmel, a' püspöklak és cisterciták zárdája; hajdan e' ropicant épületben is szokás szerint jesuiták uralkodtak. — Csinos magánházak is számosan láthatók.

Mintegy 100 református lakván itt, én nagyon csodáltam, hogy miért akarták a' dunántuli ref. főiskolát ide tenni.

A' külsőjén semmi nagyszerűen szépet nem mutató püspöklakban csupán a' püspök szobáit ékítő néhány kép érdemel megnézést. — A' főtemplom futólagos tekintésnél többet nem érdemel. Engemet díszes menyegzői esküvő nézhetése kecsgetett hosszabb megsemlélésére, mely alkalommal e' táj nagy számmal látott hölgyei azt hitették el velem, hogy az e' táj hölgyei gyönyörű sugárnövésűek, de arczra nézve kevésbbé szépek.

Ugy emlékezem, valamellyik külvárosi templom homlokán morgadalmas sorokat olvastam.

Legérdekesb és bájosb látmány Fejérvárt egy a' seminarium oratoriuma falát díszesítő fresco, mely a' keresztfára feszítve, haldokló Jesust ábrázolja. Ennél szebb és remekebb képet a' magyar hazában még nem láttam; és ha az ajtó előtt, a' zárni akaró kulcsár kulcsait zörgetve nem ácsorgott volna, óráig tudtam volna csodálni és bámulásán andalogni. E' gyönyörű kép hírnélküli ritka műkincs maga megérdemli Fejérvár meglátogatását. Ecsetelőjéül valami Maulpertch nevű festést mondta.

A' városban két nyájas sétatér zöldel; kívül pedig a' lövészkeret és a' vadtájéku Sóstó és a' csinos borházakkal fehérülő szőlőhegyek a' mulatóhelyek. A' Sóstó, — fákkal lepett homokos tér közepén elterülő sással és náddal benőtt nagy tó, hol ősszel vadászattal mulatja magát a' polgári község.

A' szőlőhegyek tetszős izű bort teremnek; de szép gyümölcsöt sem itt, sem lejjebb, a' Balaton mellékén, egyáltalában nem találtam, csupán Velenczén, de itt is keveset, csupán egyházi kertben. — Sajnos hanyagság!!

Fejérvárt egy olvasó-egylet, két—uri és polgári—casinó létezik; — mert hiszen minden kis városban szokás, hogy a' különben is kisszámu nadrágos ember egymás mellett meg nem fér, hanem hogy minélelőbb egy casino se legyen, két három casinót alakítanak.

Az uri casinóba D. barátom bevezetett. Elég kényelmesen vannak a' szűk szobák bútorozva, de hirlapja igen kevés; sem Divatlap, sem Életképek nem volt; könyvek annál kevésbbé. Én bezzeg az itteni udvariságot megemlegetem; vándorutódaimnak notabeneül elmondom. Egy este, míg D. barátom hivatalos dolgait végezné, sajnálottam az időt semmit nem tevéssel elcsorogni, megvárása végett befordultam a' casinóba. Benyitván a' tekézőterem ajtaját, itt néhány beszélgető embert találtam, 's én magamat feléjük meghajtam: de fekete szakállamból kicsit nézven ki, nem fogadták. „Itt így e' szokás!“ gondolván én, az olvasóterembe tértem. Hirlapot vettem kezembe áttekintés végett, de sötét esős idő levén, nem láttam: és habár egy-pár urforma több ízben bekukucsált hozzám, gyertyát nem küldtek be, pedig a' másik szobában már égett; de én hallgattam, gondolván, hogy itt tán azzal tartják: „gyertyánál nem kell a' szemet rontani.“ Végre megnyílt az ajtó! — én azt gondoltam D. barátom jön. Nem; — hanem egy fekete ruhás férfi — később hallám: az egylet komornyika — járult hozzám. „Tek igazgató ur — kezdé szegyenkedve 's rebegő hangon, maga is érezvén a' kérdés gyöngédtelenségét — kérdezteti, hogy ki vagyok — és ki vezetett be?!“ — Én mosolygva elmondám becsületes nevemet, characteremet, lakásom helyét és a' többit pontosan, azon egyszerű kérdéssel: „hát itt vallatni is szoktak?“ — Én, mivel alföldi földművelő házámban az illy vigyázatlan eljárás példanélküli (egyre százat teszek, hogy nálunk ilyen még Szalmadon sem történnék) kalapom után indultam, és nehogy mellényem és frakkom alatt rajtam kívül valami mást — incognito fontos férfit — vagy éppen ispion 'stb. képzeljenek, marasztásuk ellenére is kacagva haza indultam. Ennél mulatságosb eset nem érhetett volna; és erre elmondhatom, hogy így még a' hetvenedik nagyapám lelke sem járt, habár hon és külföldön szinte száz casinóban befordultam! Commentárt e' szelességhez nem írok. — Ez időtől fogva e' tájon semmi idegen helyre be nem mertem volna lépni, 's be nem tudtak volna vonatni: mert felttem, hogy az itteni magyar vendéglátás megpirít. — Azonban a' hány ház, annyi szokás!!

A' dunántuli ember inkább udvariságból, mint belsőszönből szíves; ezért itt az alföldi vendéglátói pazar szíveség aligha található, ha szabad az itteni tarsulati szellem után ítéletet hoznom. Az alföldön nincs kapu, itt van; amott ölelnek, itt csak bókot csinálnak, 's legfelebb ritkázva kezét fognak. Az alföldön csak szűk csárda áll, hogy az utas uraságnál kényteleníttessék szállást keresni, itt pedig német fogadós hideg kézmosással fogad. — Én részemről a' fogadóba-szállást tartom legnyugalmasbnak, de azért a' közlékenységet és mutogatási készséget virágozni ohajtom, különben az utazás kötött szemmel bolyongáshoz hasonló. — A' terjedelmesh jellemzést máskorra halasztom.

De Fejérvárt mi teszi a' magyarnak, minden városaink felett, édesbúsan hires-emlékezetessé?! — Oh, nem jelene, nem jövője: hanem nagynevű ragyogó múltja!! —

Fejérvár volt egykor a' tömérdek vészek örvényei felett viródott magyar haza fővárosa, szinte a' tatár pusztításig. Itt kenék 's esketék fel és fedezék be a' szent koronával a' magyarok királyait; az egykoron hatalmas hon olly változatos érdemű uralkodói itt szállásoltak 's ide költöztek a' trónról, dicső apaik hamvai mellé hasonlókép elporlani; itt éltek és gyűltek össze az enyészet csarnokában. Itt alussza

örök álmát a' legelső magyar király, sz. István, 's az utolsó magyar véré, és e' hon határain szállásolt király, Zápolya János. Itt hánysa szét a' siralmas viszálykodásszülte magyar rabigás kor martalóczai pusztítása mintegy 13 király hamvait; köztök valának: bölcs Kálmán, az olasz igazság-kiszolgáltató I. Károly, a' magyar birodalmat három tenger partvirányaiig virágozva kiszélesítő Nagy Lajos, az igazságosan fénylő, de birodalma gyászosan keserű 's mostoha jövőjét elvető 's előkészítő erős Mátyás, a' laczikonyháról élő szegény II. Ulászló *) és a' hazáját — Tomoryval, mint keresztfával jelelve — a' Csele patakba eltemető gyermek II. Lajos,

Nincs Fejérváron semmi királyi fénylaknak, még csak emlékezteteli nyoma is; nem látható a' templom, hol a' koronázás történhetett vagy a' magyar birodalomnak szent kincsei őriztettek volna: nincs még csak helye sem fen a' falaknak, hol a' sirboltok egykoron annyi királyi hamvak fölébe enyhelyül borultak. — Nincs semmi, mely tisztos és hű emlékként hozzánk átmaradván, mutatná, hogy Fejérvár a' magyar birodalom fő- 's koronázási városa, királyok lakhelye, királyok sirboltja volt valaha! — Mi magyarok még elhunyt királyaink hamvaival sem birunk.

Azon a' helyen, hol a' királyi lakot állani vélük, most a' püspöklak emelkedik; és a' hol a' sirboltokat lenni gyanítják: — ott most istálló és szalmaszín áll.

A' török Fejérvárt 1541-ben még alapjaiban is teljesen feldulván, kipredálá. — Mintegy két év előtt a' püspöklak udvarán fűrt ártézi kut vizét csatornán az utcára akarván vezetni, e' csatorna ásásakor egy roppant tetemű és sirjában, a' mint látszott, már egykor megbolygatott fényes ép ruházatu férfit leltek. A' körüle talált ékszereket a' m. püspök a' muzeumnak küldé.

Ha e' táj porai meglevenednének, milly sokat beszélhetnének hitelesen a' magyar birodalom multjáról 'sat.

Néhány falba rakott fehér kő fejen kívül őskorit semmi egyebet nem találván Fejérvárrt, felhagytam az elenyészett mult porai keresgélésével: hanem jelenünket számitgattam; — de ennek vérbűzű ólomszárnyai jéghideg szelet kavarva verdesvén körülem: buzgóan fohászkodának fel ajkaim a' mindenek urához Kölcseynekkel:

Isten, áldd meg a' magyart

Jó kedvvel, bőséggel,

Nyujts feleje védő kart,

Ha küzd ellenséggel;

Balsors a' kit régen tép,

Hozz rá vig esztendő,

Megbűnhődte már e' nép

A' multat 's jövőndöt.

Szánd meg, Isten a' magyart,

Kit vészek hányának,

Nyujts feleje védő kart

Tengerén kinyjának. —

Fejérvár jelenéről semmi érdekest nem tudok mondani. — Kis város, látható életelebenség nélkül. A' korteskedés drága lelkű időszakában zajongva többet mutathat. Csak jó a' mai kereskedői szellemű világ, és ha az embernek eladó valamicskéje maradt széppapjáról!!

Csatáry Otto.

*) Apropos — bizonyos lap, — melyet én ugyan türethetnek 's csak gondatlanul szerkesztettek találak — közelebb azt hirdeté: a' laczikonyha KUN Lászlótól veszi nevét! Hagyjár! a' négylábu is megbotlik!

KÉRDÉS:

„KI AZ UNIVERSALIS GENIE?”

FELELET:

„BOLOND KÉRDÉS! MINDEN MAGYAR NEMESEMBER!”

ALKALMI SATYRA. *)

„Hova? hova olly gyors léptekkel, barátom?” „A” politikus élet templomába, a” Congregatioba! igen érdekes tárgyak: az ősiség, majoratus, ministerek felelőssége kerülendek vitatás alá, mihez, természetesen, nézetimet nekem is, mint bármelyly hozám hasonló spectabilisnek, elő kell terjesztenem. — Épen most, midőn repáföldemről, hol egy híres jamaikai cukortermesztővel a” honi és külföldi repák közt létező cukoranyag különbségéről sokáig tanakodtam, visszatérve, ’s selyembogárköltő termeimben megállapodván, azon törtem sváb custosommal buvár koponyámat: valjon mi módon lehetne a” mi közönséges hernyóinkat valami chinai erős ’s derek bakbogarak által egész a” selymességig finomítani — olly — olly roppant ötletek támadtak velömben, hogy azokat a” haza oltárán lerakni, valóban polgári kötelességemnek tartom. Már elébb kívántam volna a” gyűlésen megjelenni; de kénytelen voltam a” kisededóvó-intézetben a” kised gyermekek kised előmenetelei próbatételén jelenlenni ’s annakutána a” legközelebb tartandó agarászati futtatásra a” határnap meghosszabbítása ’s a” nyertes agar eleve kijelélése iránt az elnökkel értekezni; mert a” határnap épen a” védegyeleti választmányi gyűlés napjára esnek, a” mi nekem annál nagyobb zavart okozna, minthogy a” hangászati egyesület roskadozó állapotán segíteni akarván, a” casinoi gyűlés után tanácskozní akarék: nem leendene-e célirányos, ismét egy tánczvigalmat tartani ’s mindenkinek egy pengő forintnyi belépti jegyért két garasos fogkefét vagy gombostűt nyereségül ajánlani.“

„Barátom! e” szerint neked tengernyi gondjaid vannak?”

„Már az igaz, — mert a” nálunk eláradt tömérdek egylet, egyesület, vegylet, melyeknél mindenütt hol fő, hol kéz, hol láb, hol gyomor, de mindenesetre tag vagyok, felette sok időt igényel.“

„És te képes vagy ezen sok számtalan minőségű állásaidban megfelelni kötelességidnek? hisz ehhez az embernek egyszersmind valóságos Verbőczynek, Rubensnek, Lancasternek, Newtonnak, Phidiasnak, chemikusnak, hangásznak, angol lovagnak, vadásznak, molnárnak, matrőznak pénztőzsérnek, vas-, cukor-, selyemgyárosnak kell lenni?”

„És miért nem? Egy magyar nemes, ki Pápán vagy Körösön, aztán Debreczenben végigjárt az iskolákon, később mint jurátus másodfél évig” hősödött Pilvax mesternél, aztán majd lecsillapodván tüzes Árpádfajú vére, magát egészen a” közjót ’s tudományos művelődésnek szentelvén, mint megyei esküdt három évig exhibálta a” citatoriákat, ’s a” judlium által feltett ítéleteket mint bírótárs aláírta, végre pedig a” congregatiókon, ezen valóságos Helikonon, minden negyedévben beszélgetett szomszéd spectabilis urabátyával ... mondom, a” ki ezen pályát csüggetlen szorgalommal befutotta ... egy magyar nemes mindent, mindent tud; sőt ha az „Allgemeine” já-

*) Egy napon kapván mind ezen, mind Nagy Ignác barátunknak főnebb közlött ugyanegy tárgyról szóló, czikkjét, mindkettőt nem annyira összehasonlítás, mint a” furcsa véletlenség végett egyszerre közöljük.

ratja, nincs a' legcézernaszállasabb tudománynak legrejtettebb titka, mellyben az ilyen eleven Real-Encyclopedia magát, mint saját pipafüstös szobájában, otthon lenni ne érzene. — 'S ha az ember komolyan megfontolja eme sok ágra terjedő vállalatokat, terveket: ugyan mi nehézség van mindezekben? p. o. a' mihez a' magyarnak különös rokonszenve van; csak tekintsük a' nemzeti bankot: hát mi nehézség van ezen társulat gyűlésein szónokolni? Valaki egy helyre lerakja a' pénzt, a' másik kölcsön veszi. Vagy a' vasutat: földet ásnak, egyenlitnek, vas rudakat bele illesztnek, Angolhonból vas kocsikat hoznak 's repül a' gözkocsi. Vagy a' g a z d a s á g i egyesületet: hisz minden falusi nemesember született gazda, 's Theernék egy duplát ad előre. Vagy a' gyáralapító társaságot: már itt felsülünk, kérem alázsan; ehhez a' spectabilitás nem elég, különben a' mi derék B. Istvánunkat ezen egyfelnél a' hidépítési practicans C. ur a' választmányból ki nem nyomta volna. Azonban, hogy a' congregatióból ki ne szoruljak... barátom! ki magadat olly szűk tudákos körbe szorítod, csak azt a' tanácsot adom neked: ha mai időben universalis geniének akarsz látszani vagy lenni: — mert hisz a' világ csak azután indul, a' mit lát — lépj minden nevezett 's névtelen társulatba; ha az elnök szól, csóvöld néha rozsalás jelül fejedet, néha mosolyogd el magad, mintha te az illy csekélységet szégyennek tartanád csak előhozni is; irjad nevedet, mint választmányi tag, valami végzés alá; beszélj vasról, repáról, csikórol, kis gyermekről, gözről, énekről, malomkőről, selyembogárról, festvényekről, gácsi posztórol, X. híres agarárol; járd a' casino páholyába, füstölj a' körben, 's fogadom, minden török, kit Herkules a' gyapjúzsákok közt hazájából Pestre hord, Musti gyanánt fog tisztelni: mert universalis genie vagy!

Mérey Móricz.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Eljegyzés álarcz alatt” eredeti vigj. 3 felv. Irta Degré Alajos.

I. A' fönemlített vigjáték először adatott a' nemzeti szinpadon f. h. 19-kén. Mielőtt a' jeles műről szólanék, őszinte köszönetet kell előre bocsájtnom az igazgatóság iránt, melly e' vigjáték színrehozásával a' valódi művészet iránti vonzalmát fényesen kitünteté, 's csak azt kell sajnálkozva megemlítenem, hogy illy becses dolgozat is bérletfolyamban adatott elő, holott a' mai estve eléggé tanuságot tön, miszerint mindenestre megérdemlé, hogy legalább is első előadása bérletszünetben történjék, a' művelt közönségtől pedig méltán várhatjuk, hogy jó 's elismert becsű művekért örömet áldozandja pénzét. . . A' vigjáték adatását szép hír előzte meg; a' folyóiratok előre kedves eldeletet ígértek a' közönségnek, 's örömet mentünk a' színházba, örömet még mi budaiak is, kiknek illy hideg időben az éjenkinti ladikázás nem nagy kéjelem; azonban az igaz hazafiság, melly keblünkben ég, hát nem uszatna-e velünk a' Dunánál szélesebb folyamat is által? . . . A' dolog érdemére menve, szándékom róla igaz a' lélekkel szólni. Minden előtt bátorlódok tehát figyelemztetni a' nyájas olvasót a' szintolly elmésen, valamint mélyértelműleg választott czímre: „Eljegyzés álarcz alatt”? Ki nem látja itt a' finom czélzást, melly a' lángeszű szerző bő 's szilárd élet- és világismeréséről tesz tanuságot? Nem azt jelenti-e ezen czím, hogy tulajdonkép minden eljegyzés álarcz alatt történik, mellyben ha a' szem és száj a' rózsáarczokkal és alabastromhomlokkal együtt szabadon van is, de a' szív és lélek álarczot visel, a' miből aztán bőven kifejezhető ama közmondás igazsága, miszerint minden házasság lotteria, mellyben a' felek előre nem tudják, nyerni fognak-e vagy veszteni? De hogyan is tudhatnák ezt, midőn — mint a' tisztelt szerző olly megragadó életpéldákban megmutatá — az eljegyzés mindenkor álarcz alatt történik? E' nagyszerű eszmének költői felfogásában és kiviteleben áll tehát a' jeles tehetségű szerző főrdeme, mellyet tőle igaz

Lelkü ember, igaz lelkü critica soha meg nem tagadhat. Ehhez legközelebb álló második érdeme szerzőnek az, hogy a' kitűzött nemes eszmét eredeti vigjátékban és nem fordított szomorujátékban dolgozá ki; mutatja ez helyes tapintatát 's a' kor kívánatainak bölcs számbavételét, mely kor -- 's ez, emberi természetünknel fogva, könnyen megfogható -- örömeștebb nevet a' más rovására, semhogy sirjon saját bajain. . . A' vigjáték meséje sokkal jelesebb, szövevényesb, meglepő helyzetekben dűsabb, semmint egy hallás után elő lehetne adnom, ez okból igaz lelkűségemnél fogva inkább hallgatók róla, 's csak azt jegyzem meg, hogy a' jellemek e' vigjátékban meglepő hűséggel és eredetiséggel főtve, hogy a' szerző a' költői magasztosságot életvalódisággal mindenkor hűn kaposolta össze; 's egyszersmind igaz lélekkel mondhatom, hogy a' korszerű elmésségekből, viszonyainkrai célzatokban e' vigjáték sokaig disze marad nemzeti színpadunknak. — Az előadás remek volt; nemcsak a' főbb személyek bővölének el művészetökkel, de az előadott mű jelessége nemes versenyzésre buzdítá a' másodrendű szerepek vívóit is. A' házi kisasszony ábrázolója ez estve tetőpontjára lépett művészetének; ily hűn tüntetni elő az érzelmeiket, ily finomul az eszélyességet, midőn örnőjét megcsalá, ily keccsel tűzni fel az álarczot 's azt oly szilárd állhatatossággal viselni mindaddig, mig az eljegyzés megtörtént, nem! igaz lelkemre mondom, ez legforróbb képzeleteimet felülmúlta. A' jeles színészről mellett érdemkioszorút vittak ki a' többi személyesítők is; 's igaz lelkemre mondom, soha sem volt a' közönségnek nagyobb oka folytonosan tapsolni, mint e' mai estve, a' mint valóban meg is tett az egész ház, kivévén némelyeket, kik a' nagy szorongásban kezüket nem emelheték föl. Azonban bármily jelesül iparkodtak is az előadók, igaz lelkűségemnél fogva meg kell vallanom, hogyha a' köztetszés, melyben a' mai páratlan előadás részesült, tíz részre osztatnék, ezekből csak egy tízedrészt foglalhatnának le az előadók, a' többi kilencz tízedrészt magát a' genialis vigjátékot illeti.

Igaz lélek.

II. Tétlő 19-kén adatott először Degré Alajos 'Eljegyzés álarcz alatt' című 3 fős vigjátéka. . . Nyílt őszinte szív vagyok; nálam a' becsület és igazság mindenek felett, gyűlölöm a' képmutatást, hazudtságot. Hazafiságom parázsforró, 's így legfőbb ohajtásul birja keblem, bárminél jelesebb eredeti művek által tételnék nemzeti színpadunk kedvessé 's teljesen népszerűvé. Fájdalom, hogy ez ohajtás a' maihoz hasonló mutatóványok által soha nem lesz valósítható, mert őszinte szívemre teszem jobbjomat 's mondhatom, hogy az minden tekintetben alul áll a' bírálaton. Már maga a' silány cím mutatja, hogy e' férczműtől mi jót sem várhatunk. 'Eljegyzés álarcz alatt?' Mit akar a' szerző? Őszinte szívvel mondhatom, hogy még a' vigjáték célját sem ismeri, melynek igen is kötelessége, az erkölcsi hibákat ostorozni, de melynek üdvös intézmények iránt kegyelettel kell viseltetnie; 's itt ime látjuk, arra taníttatnak a' jegyesek, miként álarczoskodjanak egymás iránt házaskorukban. Megbocsáthatlan vétek! Különbben is őszintén ki kell mondanom, hogy ha e' vigjátékban valamit érő tartalmat kereshetnénk, azt inkább szomorujátékban lehetett volna némi gyanítható sikerrel földolgozni; vigjátékra épen nem való. . . A' darab meséjét azért nem mondom el, mert a' szegény műnek tulajdonkép nincs is meséje, nem egyéb az egy minden összefüggés nélküli érdektelen férczeletnél. Mit szólnak a' jellemekről? mi mást, mint azt, hogy jellemnek e' műben sem híre, sem hamva; színtolly kevéssé akadhatni nyomára legkisebb költőiségnek, legkisebb életvalóiságnak. Mi pedig a' szerző azon sajnálandó erőkódéseit illeti, melyekkel a' karzat nevetésél kicsalogatni iparkodott, azok annyira távol vannak az elmésségtől, hogy a' legnagyobb utczai szójátékok sorából sem emelkednek ki, nyoma sincs azokban — mi aztán a' vigjáték savát javát megadhatná — a' korszerűségnek, a' viszonyainkrai

csejzeteknek — Az előadás olyan volt, mint a' mű: sem hideg, sem meleg; a' színészek — őszintén meg kell vallanom — nagyon is érezék a' nyomasztó nyűgöt, melly művészetöknek e' silányságban szárnyát szegé, 's ezt nemcsak a' másodrendű szereplőkről kell elmondanom, mert velők aluszékonyságban és kedvetlen játszásban a' legjelesbek is vetélkedtek, melly tekintetben az első szerelmesnő játéka egyike volt a' legroszabbaknak. Ez okból, őszinte szívvél mondom, dicséretére válik a' csekély számú közönségnek, hogy a' darabot egész hidegséggel hallgatá végig; voltak ugyan némellyek, kik fűtyölni akartak, de e' végett nem tarták érdemesnek, kezüket kivonni zsebükből. E' részvétlenség természetesen temetése volt a' színműnek; meg kell azonban őszinteségemnél fogva jegyezmem, hogy e' bukást a' szerző egyedül rosz művének tulajdoníthatja.

Őszinte szív.

Nyílt levél az 'Életképek' t. szerkesztőjéhez. — Igéretemet birja kegyed, hogy nemzeti színházunkban minden művészeti tekintetben figyelemre méltót szemmel tartandok 's észrevételeimet lapjai számára feljegyzendem. Néhány nap óta azonban betegeskedem, 's szobámat kell őriznem. Épen e' közben kellett történni, hog, Degré Alajos 'Eljegyzés álarcz alatt' című vígjáték előadását tegnapra, azaz: f. h. 19kére előhírdették. Minthogy kegyed szintolly hű öre tisztelt családjának Budán, a' millyen én vagyok jelenleg betegségemnek Pesten, tudtam, hogy az előadásra át nem jövend. Jóelőre gondoskodtam tehát, hogy legalább egy kis általános ismertetést adhasson kegyed az említett vígjátékról lapjaiban, 's egy barátom által két előttem ismeretlen egyént még tegnapelőtt felszólították, írának le egy-pár szóval az előadás sikerét; — én, ugy gondolám, a' két véleményből legalább egy-pár sort összeirandhatok kegyed 'budai hírei' közé. Arról is előre gondoskodtam, hogy a' 'referálás'ra' felszólított urak sem előadás alatt kényelemben, sem utána, egy kis mulatságban hiányt ne szenvedjenek. . . Im itt nyujtom már most kegyednek gondoskodásom kettős gyümölcsét egész eredetiségében; ne vessen rajta vagy boszankodjék, a' mint kedve tartja. — Pest, télutó 20d. 1845.

Vas Andor.

U. I. Ha tán a' főnebbi ismertetéseket, az Igaz lélektől és Őszinte szívtől, 's nyílt levelemet kinyomatná kegyed, jegyezzük meg itt a' tisztelt közönség számára, hogy Degré Alajos főnemlített vígjátéka a' kitűzött napon nem adatott, mint a' színpad mondá: elharíthatlan akadályok miatt. . . 'S épen az okból, mivel nem adatott, ajánlanám kegyednek ama két ismertetés közlését. A' tisztelt közönség egy kis példáját látja bennök, milly lelkismeretesen szokott a' színpadi 's egyéb bíralat nem épen ritkán kezelteni, mi felől már némelly folyóiratunk adott savanyu tanúságot, dicsérve vagy korholva szólván előadásokról, mellyek nem is történtek, magasztalván vagy ócsárolván könyveket, mellyek olykor nemcsak olvasva, de még föl-metszve sem voltak. — Üdv kegyednek! Bocsánatot kérek, hogy ez alkalommal sem kegyedet, sem lapjait el nem árasztom dicséretekkel, holott szép alkalmam volna rá: legyen kegyed jobb, mint én, 's tüzzön egy jegyzetet csillag alatt jelen soraimhoz, mellyben ígérje meg szent fogadással tisztelt olvasóinak, hogy kegyed lapjaiban, valamint eddig nem történt, ugy ezután sem fog történni illy rút botlás. *)

V. A.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ARAD Télutó 15. Mint mindenütt a' hazában, ugy itt is lejártak a' feszes farsangi vigalmak. Ezekről terjedelmesen szólnunk érdektelen és alkalmatlan foglalkozás, részint mert már azok csakugyan mind elmúltak, részint mert a' sok házi-, redoute-, burger-báloknak, a' játékonv intézetek segélyezésére tartott hangversenyek l's

*) Kérem alázsan, est europaszerte ismert szerénységem meg nem engedi ezuttal tenni; lehet, hogy más alkalommal kétszeresen helyrehozom. Szerk.

piquenique-eknek csak levázolása is nekünk sok papír- és tinta-, szép olvasónőinknek pedig talán türelemáldozatba kerülne. E' terhes okoknál fogva röviden csak a' piquenique-ket emeljük ki, melyek megyei expeditor Kosztolányi Antal ur ügyes rendezése alatt télhó 22- és 29-kén a' Fehér keresztben megyei kórházunk javára tartattak 's — a' rendező ur dicséretére — a' többi valamennyinél szebbek valának. Szép hölgyeink — örömmel mondhatjuk — egyszerű, de csinos bálöltőnyeikkel, a' kormagyar, csárdás és sor-tánczok kellemes lejtésével pártolták az iparvédegyletet; oh, bár társalgási német, franczia rácz, oláh stb. stb. nyelvük helyett is magyar nyelven csevegettek volna attilás arslánaikhoz! *) — Mi egyébiránt a' védegyletet illeti, azt, ha valamely tiszta magyar megye, Arad bizonyosan a' lehető legnagyobb buzgalommal pártolja, és ezt főleg jeles országgyűlési követ — 's másodalispánunk Török Gábor és táblabíró Fábian Gábor urak lelkes előadásuknak köszönhetjük, mellyel a' szíves ügybarátok a' még 1844-ki télelő 13-án tartott közgyűlésen a' megyei karokat és rendeket az iparvédegyletnek közgyűlésileg pártolására buzdították. A' télhó 27-kén tartott megyei közgyűlésen pedig részvényes társaság keletkezett, az eddig igen elhanyagolt megyei posztógyárt új lábra állítandó 's idővel virágzó állapotba helyezendő. — Növényeink száma is szaporodik, az egyetértő szívek háladús kertében arany és ezüst érdemkoszorú virágzik, ezeket bizonyosan csak egy Császár fogja leszakaszthatni. Hiszem, csudálkoznak némelyek, hogy tud egy annyi különböző népfajból összeférczelt megye akaratban és tetteben egyetérteni. Szja, uraim! idegen ilt a' test, de magyar a' lélek; ez pedig — ha nem marad — bizonyosan halad vagy előre vagy hátra!!

Bango P.

HONTBÓL, feb. 12d. Aze' héten tartott iparvédegyleti ülésben öröm-eljenzések közt fogadtatva olvastattak fel a' lelkes Zichy-növéreknek válassz-leveleik, melyek, úgy hiszem, mindenki által érdeklél fognak e' helyt is egész terjedelmökben fogadtatni. Gróf Károlyi Györgyné lelkes levele így szól: „Uraim, tisztelt hazafiak! Vettem mult évi december 11-ről hozzám intézett becses soraikat. Azok tartalma miként váratlan, épen olly kecségető rám nézve. 'S bár nincs megbocsáthatóbb neme az önzésnek, mint a' jök, a' nemes keblűek hajlandóságát bírhatni: szabad legyen mégis az irántam olly nagy mértékben kijelentett magasztalást uraságtok buzgó hazafi érzelmöknek tulajdonitanon inkább, mint saját érdemimnek. Sőt kérem, engedjék, hogy e' megelőző kedvezéseket nem az eddigiek fejében, hanem a' jövőnek zálogául tekintsem. Különben is a' kitüntetés érdem jutalma; de a' hol csupán tartozást, kötelességet teljesítünk, szolgáljon megnyugtatóunkra a' tiszta öntudat. Azonban uraságtoknak hozzám bocsájtott üdvözlétét szíves hálával viszonzom, egész lelkemből ohajtván, hogy a' kedves haza jobb letére 's fölvirágzására irányzott szándékainkat áldja meg az ég mindenkor egyességgel és józansággal, 's koronázza fáradozásinkat a' legörvendeteseb foganattal. Ki egyébiránt hazafi jóvoltukba ajánlott minden illendőséggel és nagyrabecsúlással maradok tisztelt uraságtoknak, Pesten, január 14-én 1845., lekötelezettjök Gróf Károlyi Györgyné született Zichy Karolina. s. k.“ — Gróf Batthyányi Antónia hasonlag lelkes levele pedig így hangzik: „Tisztelt uraim! Lelkesítő örömmel lepott meg az üdvözlétében kifejezett polgári becsülés, mellynél a' honleányi törekvéseknek nemesebb jutalma nem lehet. Egy nemzet életében jöhet időszak, midön a' kötelességek betöltése érdemül vétetik, 's ebből magyarázom a' tisztelt vidéki Bizottmány nyilatkozatát, miszerint polgárnői hivatásom teljesítését erélyül emelni sziveskedék. — Én örömeim

*) Hát Aradon is van arslán?!
No de mennyi!!

legnemesbikét élvezem, valahányszor a' velem született 's velem haló honszeretetet jelttel tanusítani alkalmam nyílik, 's valamint honom javáért most és jövőben minden telhető áldozatra kész vagyok: úgy gyermekeim lelkeben második vallássá fogom fejleszteni a' honleányi hűség és buzgalom állandó érzetét. — Tisztelt uraságoknak Pesten január 8-án 1845. Bathyány Antónia született Zichy Grófnő s. k. — Ugyan ez alkalommal tárgyalattak a' középponti igazgató és jegyző urak részint utasító, részint értesítő leveleik, az eddig begyűlt avatási díjak beküldetni rendeltettek 's új aláírási ívek bocsájtattak megyénk hölgyeihez.

— x.

IPOLYSÁG, Febr. 10-én. A' rövid farsang nálunk is fel-'s letűnt, 's miután róla az illetők mindeddig hallgatnak, feltevém magamban levázolni e' becses lapokban annak történetét. Először is a' casinói tisztviselőség — minden engedély 's felhatalmazás nélkül — egyenlőségi táncvizalmat hirdetve január 26-kán egy nyomtatott felszólításban, mellyben nem több, nem kevesebb, mint 50 nyelvhiba volt ejtve az özszes casinói tisztviselőség rovására! Idegeneknek nem igen volt kedvök megjelenni, áttól tartva, hogy e' republikanus proclamatio írója könnyen guillotine alá tánczoltathatná fejkét: a' közelebbi ismerősek azonban szép számmal jelentek meg, tudván, hogy a' bálcédula-író-igazgató a' politikai tespedés egyik hőse 's proclamatiójának épen ellentéte a' közelet téren. — Követte e' casino-bált szinte Ipolyságon febr. 2-án megyénk fíja Pongrácz Lajos ur által a' megyei kisdobvás javára indítványzott „iparvédegyleti táncvizalom“, kinek, fájdalom! hogy minden buzgalma daczára nem sikerült a' két megyei pártok egyikét — melly különben szájjal magát minden jó, szép és nemes barátjának kürtöli — a' társulati téren egygyéolvasztani. Mindazonáltal az imígy is szép számmal megjelentek nem ütötték miattok fejüket a' falba, hanem mint szív-és elvrokonok egész fesztelenséggel mulatának, lejték a' csárdást és kört; mindek előtt pedig hókebellet üdvözlek a' magyar szabású öltönyökben megjelent szebbnél szebb nőket, különösen a' mindenben lelkes Nedeczky-Dacsó családot, melly honi zöld kartonban jelent meg 's ruháik sötétével a' már már elkorcsosult magyar női szellem ébredési világát hirdet! Ez estély — melly 50 pengőforintnyi tiszta hasznót jövedelmezett a' szent czélra — hétfő reggelig tartva, olly kedvverítőleg hatott a' jelenvoltakra, hogy csakhamar elhatárák a' felviradt hétfői nap estvelét is együtt töltöni, mellyen ismét a' casino rendezett saját javára táncvizalmat, de ezen annyit keringeltetett, hogy egy sem köröztetett, mi hogy máskor ne történjek, igen méltányos kívánata volt sokaknak. 'S ez farsangunk rövidke története, melly alatt hogy egy-pár fa s ch é, neheztelés, pöffeszkedés, orrfintorgatás et cetera graeca kifejlett, igen igen természetes; ámbátor neveltséges volt, kivált egy némelly polgáriakrészeről saját-szözü tisztességes polgári rendbeliek ellenében tanusítva, miről azonban, ha szükség, commentárral máskor szolgálhatunk.

Ipolysági.

KÉSMÁRK febr. 10-én Örömmel értesitem önt a' nemzeti nyelv diadalmas terjedéséről e' városban; — ugyanis azon kívül, hogy a' német nyelv csak úgy bujdosik a' magyar szó előtt, minden anya olly gondot fordít leánya magyar nyelvbeni jártaságára, mintha ez volna egyedüli feltéte a' férjhez menendhetésnek. — Másképp van a' dolog a' kereskedőknél, kik — egyet kivéve — szeltére németül függesztik ki boltjuk homlokzatára Swatopluktól öröklött neveiket; különösen megrovandó e' tekintetben Gy . . . . kereskedő, ki rósnyi betűkkel aggasztja ki a' Fabriks Leder Niederlage-féle czímtáblát, holott a' magyar fölírás kevesebb betűből állván, kevesebb költségbe is került volna. — A' lelkesebb hazafiak aláírási uton lenvászón-

gyárat igyekeznek fonógéppel együtt felállítani, hogy a' szomszédsledek kizártával, magyar fehérruháink lehessenek. Már 17,000 pengő együtt van, — a' társaság azonban csak 200,000-rel kezdendi el munkálkodását. Bollok Imre.

KESZTHELY, febr. 10-kén 1845. Soraim ez alkalommal gyászeseménynek hirdetői. T a p o l c z á n, Zala mintegy 4000 lelket számláló mező városában f. h. 7-kén alkonyatkor tűz támadván, a' rémitően dühöngő szélvész által mindinkább élesztve, pár óra alatt mintegy 200 ház — tehát majd felerésze — lőn a' pusztító elem áldozata. A' nyomorral küzdők állapotát nincs toll, mely csak megközelítve is változni tudná! — Üdv, áldás megyének lelkes emberbarátinak, kik a' szenvedők nyomorult sorsát némileg enyhítendők, azonnal aláírási ivatek nyitottak meg. — Oh, de mi a' nyomor végetlen tengerében egy csepp? — Hazám lelkesei! hozzátok emelem szerény szavaimat, kik filléreitek a' nyomorral küzdőktől soha meg nem vontátok, nagylelkűségük vigaszforrásától vár jelenleg is enyhítő irt a' sebzett emberiség! *)

Veszprémi.

PÁPA, febr. 16-án. A' farsang lefolyta után beállottak társaséletünk kevésbbé zajos multságai. Hogy ezeknek itt nálunk a' nők közt is nagyobb részét a' csöndes kártyasztalok, különösen a' makao teszik, azt az olvasó már előbbi tudósításokból tudja; én csak azért említem, mivel e' női szendéséggel olly szépen összhangzó szenvedélyt mindeddig sem a' józan ész parancsszava, sem a' gúny fulánkjai nem bírták megsemmíteni. — Örvedetesb hírül szolgáljon, hogy a' helybeli zsidó közönség agg rabbija f. h. 14-én tartá az első magyar beszédet: A' nagyobb részint keresztényhallgatókkal telt szynagoga fulladásig volt tömve, kik közt örömmel szemlélők városunk némmely előkelő egyéneit. Az ősz rabbi, ki nemzeti nyelvünket csak 3-4 év óta tanulja, szerényen kéré bennünket beszéde elején, hogy tőle olly ékes szónoklatot ne várjunk, milleny magyar nyelvben növekedett lelkőreinktől igényelhetünk. De hiszen — ugymond — ő ugyis csak nyájához szól. És szóla hozzá a' háladatosságról Isten, emberek, különösen pedig haza és nemzet iránt, — és szóla községéhez igen korszerűleg az egyesülésről, egyetértésről, melyre, kivált most, új nagyszerű imaházuk építésekor nagy szükségök van. Az ügyesen kidolgozott, csinos írásba (stylus) foglalt beszéd után három izben hangzott szét a' hallgatók harsány éljene. Lehetetlen nem örölnünk izraelita atyáinkfiainak e' simulásán a' kor kívánalmához, e' nemzetiséggi rokonszenven. Adja Isten, hogy a' szerény kezdett gazdag gyümölcsöket teremjen. — A' Pesti divatlap vallamellyik számában a' pápai levelező engem nölétemre „Méli urnak“ nevezett, mi ellen kötelességemnek tartom, óvásomat kinyilatkoztatni.

Méli.

PÉCS, febr. 10-kén Kisdedóví tánczvizgalom. Nemzeti casinói egyesületünk részéről f. h. 1-ső napján, a' helybeli kisdedóví-intézet javára zárt társasági tánczvizgalom adatott, melynek tiszta jövedelme a' rendező választmánynak a' tegnapi gyűlésre tett jelentése szerint 120 ft. 8 kr. pengő. Ezen öszvegehez megyés püspökünk, nagykeri Scitovszky János ur ő excellentiája, mint pártfogója és indítványozója ezen még leginkább csak létrehozandó intézetnek, szinte hozzájárulni kegyesen megígérte. És ekként a' kisdedóví tőkepénz, mely tavaly 3225 ft. 20 kr. váltóból állt, ismét néhány forinttal szaporodott. Jelenleg a' mostan fenálló kisszerű és német

*) A' bár legparányibb adakozások átvételét 's biztos alkalom által tüsténti elküldését emberbaráti kötelességének ismeri a' szerkesztőség.

privátkisdédóvó intézet csak annyiban részesül ezen tőke hasznaiból, hogy annak tanítója évenként 20 pftot huz a kamatokból (a többi a tőkéhez csatoltatván) 's ezért egy alkalmas, főleg a magyar nyelvben jártas segédet köteles tartani, ki hetenkint legalább kétszer háromszor a kisdédekét a hazai nyelvben oktassa. A tőke szaporodtával, fentisztelt püspökünk elnöklete alatt levő és általa kinevezett kisdédóvói választmány, kitűzött célja szerint, ezen intézet alapítatni, célszerűen elrendeztetni, szóval: ujjá alakítani fog, legfőbb tekintettel a nemzetiségre nézve. Ennyit szükségesnek tartottunk felvilágosításul arra, hogy ezen jótékony adakozás egyszersmind szent célra, azaz: egyedül nemzetiségünk érdekében történt.

Zöld Sándor egyesületi jegyző.

SZABADKA. Febr. 4-én. — Farsangunk, mert rövid — víg volt. Szébbnél szebb tánczvigalmak egymást űzik; 's ezt csak néhány részvényes fiatalnak köszönhetjük, kik, használva az idő intéseit, hölgyeinknek két felejthetetlen szombati napot szereztek, jól tudván, miszerint mindennek meglevén a maga ideje, a bőjti napok unalmait néha napján a farsangi vigalmak emlékeivel lehet csak nőink kebléből elűzni... 's ki venné nekünk ezt rossz néven? . . . Az öreg bölcsész, vagy a hideg számítású életunt férfi szavára, a megromlatlan ép kedélyű ifju, derült arczczal felel; hisz az életet mindenkor máskép magyarázza, mert minden kornak más örömei, más vágyai vannak: ki ítélhetne tehát mindezekről különféle érzeménnyel? . . . . . Debreczen és Szabadka, mint mondják, hasonlítanak egymáshoz: nem tudom, kisvárosi szokásként, ott is rágódnak-e az emberek — sem miségeken. Debreczent magyarok lakják, Szabadkát vegyes nép, 's talán ez oka, hogy itt annyi a félreértés! hogy itt egyesülni nem képesek az emberek; az új társasági viszonyokba belé okulni nem tudunk-e, vagy nem vagyunk még elég érettek, műveltek, a jóakaratot, mely innen vagy onnan nyilatkozik, átlátni 's a nyújtott baráti kezét megszorítani? Ki tudná megmondani? Ez is a női titkok közé tartozik, melyeket, mint mondják, csak az idő fedezhet fel.... Mondják azt is, hogy városunk egy nagy vendégfogadót akarván építetni, abba egyszersmind egy csinos, mai izlés szerinti színházat helyezend. Ha ez valósuland, mind reánk nézve, mind a színészetre szebb napok viradnak fel, mert ezáltal is a közművelődés mozdítatik elő, 's ki ne kívánná ezt? korunkban különösen, melyben a kis öneszmélet után, melyre ébredünk, az egyformaság 's jogegyenlőség eszméit még a társas viszonyokban is akarjuk valósítani, miért eleven harcz 's indulatoskodás minden nemével találkozunk sok helyütt, mintha ennek örökké így kellene tartani 's mintha ezáltal elérnének a végső cél: a társas viszonyokbani egyformaság? . . . . . Végül megemlítendőnek tartom, hogy mintán városunkhoz megjött az engedelem egy furdó- 's vendégház építésére, már a jövő nyáron egész kényelemmel használandhatjuk a túlünk csak félórányi távolságra eső ugynevezett palityi tó keserű sós viznek jótékonyágait. Mint hallók, a furedi furdóház mintája után leend rajta a vízi épület emelve. A kis vendéglő pedig, mely a már évek óta említett tó partjaira rögtönzött szép angolkert elé fog váraszoltatni, az itten mulatni akarók számára is a legezelszerűebben leend elrendezve. . . . Ott, hol a furdés történik, a palityi tó a legszelesebb. A tulrésznek csak keskeny partjait vehetni ki 's épen ezért nem kis élvezetet nyújt a távolban kalandozni szerető szemnek. Balról és jobbról egyes fehér szállások tűnődnek fel, melyek szinte már évek óta a vidéki vendégek számára lakásul szolgáltak. Egyebiránt a viznek jótékony erejét ismerik e' honnak több kitűnő orvosai, de, úgy látszik, magok a városi lakosok is méltánylani 's használni tudják, mert a nyári hő napokon szinte hemzseg a nép Palityi partjain. Reggeltől estig hintókkal találkozhatni a szegedi uton, mintha egy közel falu búcsúünnepére indulnának az emberek. Szóval, tekintve azt, hogy az alvidék messzetájjai ez az egyellen természetadta jóté-

kony fűrdőhely, mellynek eddig is sok ember köszöni nyomorult tagjainak épséget, méltán következtethetjük, miszerint bár honunk sok ily természeti adományokkal van megáldva, a' palityi fűrdő sokak előtt nem lesz ismeretlen 's a' ki ismeri Szabadka vendégszerető 's vidor kedélyű lakosait 's szép koszorúban látta csak egyszer is együtt bácsi szépeinket: az bizonyosan szorgalmas látogatója leend a' palityi fűrdőnek — 's Szabadkának.

Manó.

HIRLAPI MÉH. *)

(FEBR. 2-ig.)

Élveim legfőbbikét e' héten irodalmunk ügyében és körében emelt, 's pedig meleg kebelből származott alapos nyilatkozások tevék. Az irodalom lapjaink által olly ritkán pengetett tárgy, holott azt mindennapi homiliáink gyanánt kellene forgatnunk ezen egészen anyagi érdekek felé fordult, minden erőt és tehetséget csak ezekre pazarló korszakban, melly bármi fényes eredményekre vezetessen is ipar és kereskedést, mező- és statusgazdaságot, szóval: a' nemzeti vagyonosság- és jóllétet illetőleg: mégis mindig csak egyik, még pedig csak külső részét birandjuk általa a' nemzeti nagyság- és dicsőségnek, míg a' belsőt, a' szív és szellem műveltségét, társaséletünk nemesbülését, szóval: a' lelki embert, a' nemzet morális nagyságát csak egyedül a' nemzeti irodalom 's művészet honi földön, nemzeti irányban kifejelett malasztjaitól várhatjuk.

Igen sok való 's figyelemre méltó, sőt velőkéig ható mondatott el e' tárgyról a' Pozsonyi századunk 8dik számában „Boldog újévet a' magyar hazának“ című cikkben; állítván, mikép a' nemzeti nagyságot előmozdító eszközök között a' tudományok emeltyűje — az irodalom méltán első helyen áll 's keserűn panaszkodván, hogy ez nálunk még arra sem méltattaték, mikép a' törvények őtalma alá állított volt 's valóban, — így szól — ha van India páriájához hasonló fíja e' honnak, akkor nem más az, mint az író; mert ennek, mint ilyennek, semmi joga, de teljességgel semmi sincsen, és ha valaki azt akarja, hogy a' törvények őtalma alól kivéssék — legyen íróvá. 'S nem tudok eléggé csodálkozni, mint vetemedhetik valaki hazánkban azon gondolatra, hogy írói pályára lépjen? És még inkább csodálkozom, hogy e' ki-rekesztés daczára csak annyi is, és olly jeles írók keletkezettek, mennyivel és mily-lyekkel dicsekedhetünk. Látni való, hogy azon férfiakat, kik e' térre szállottak, nem anyagi jóllét, nem kényelem vágya, de a' legtisztább szándék ösztönözte. 'S igen helyesen következteti, mihelyt a' magyar írónak is meg fog adatni kellő állása, méltányoltatása és jutalma, azonnal felvirágozandik az irodalom: midőn most, így a' nemzet maga magát fosztja meg fényes kincseitől, mert a' nagy férfiakkal a' tudomány is örökre elenyésczik.

A' cikket méltányló, meleg jegyzetekkel kíséri egy más lap, a' Nemzeti Ujság (14. sz.) is, hozzátevéen, mikép gr. Széchenyi István is ide célzott, midőn világosan kimondá, hogy a' magyar nemzetiség fenmaradhatásának az idegen elemek közt nincs egyéb biztosítéka, mint egyedül a' szellemi emelkedés és tudományos nemzeti műveltség terjedése és suprematiája az idegen elemek fölött. Még élesebben rovatik meg ez irodalmunk iránti közönyösségünk ugyan ezen Nemz. Ujságban, — melly igen kor- és czélszerű új rovatot kezdett „Tudomány és irodalom“

*) Tévedésből mult számunkban elmaradt

czim alatt, melly majd minden számban előfordul. A' czikk a' 17-ik számban áll, 's alkalmilag iratott a' Honderűnek egy közleményére, mellyben a' portugál király (sajátkép a' portugál királynő férje) dícsérve magasztaltatik, hogy nemcsak magyarul beszél, de hazánk nyelve, irodalma 's egyéb állapotai iránt is legnagyobb részvétellel viseltetik, 's hogy egy itt utazott magyar mágnás (gr. Zichy Ödön) a' portugál király asztalán néhány magyar szépirodalmi műveket is talált *), mellyeket ő fels. a' magyar irodalom több jeles termékeivel is szaporítani szándékozik, — melly körülmény a' czikkirónak alkalmat ad a' külföldről szomorún tekinteni önhazánk belsejébe, 's figyelmeztetni a' vétkes pangásra, melly e' tekintetben nálunk itthon uralkodik, még pedig olly férfiaknál is, (sőt, édes czikkiró ur, többnyire ezeknél) kik megyei és országos teremekben a' hazának (azaz: sokszor csak a' zöld asztalnak) első rendű bajnokai. (Helyszűke miatt a' többit jövőre.)

D I V A T.

A' mulatozás időszaka — a' farsang — elreppent, kedves Rózám! de fenmaradt az emlékezés. Ennek szárnyain még gyakran visszalebegünk a' gyertyafénytől elárasztott csarnokokba, hol még kevéssel ezelőtt az ég leánya „az öröm“ trónolt, 's elmélyedünk — az alig elhangzott zenére ámulva — a' gondolatok belső világába, mellyben a' lelkesült remény szabad mezeje nyílik. A' farsztó napimunka szűk kerékvágásából mesés szigetek felé sietünk, hol rideg ösvényeken számos drága árnyalattal találkozunk, mellyek a' varázsos épület romait lakják, miket egykor képzeletünk a' szegény élethez irányzott igényeink bőséges anyagából építet fel. Elmélyedve, fájdalommal függ tekintetünk a' csalódás ez emléken, 's a' szív kedvesen rajong a' múlt és jövő partnélküli térein, hol magáról megelégedkezve, mindig távolabb távolba téved, 's szabadságát, gazdagságát a' gyermekálmokban ismét feltalálja, mellyek ugyanmár magukban rejtik későbbi életünk viszonyainak fiatal csiráit: az alaktalan sovárgást — a' bús komolyságot — a' csendes bánatot. Ezeknek jelentőségét csak később fogjuk fel az élet tanodájában.

De legyen elég. Te, kedves Rózám divat-tudósításokat kívánsz, — 's én ime a' multnak világában kalandozok.

Jelenleg átalán véve kevesebbet foglalkoznak az új divatokkal, mint inkább a' legközelebb jövőre néző tervekkel, hol és miképp eljük át a' tavaszt és nyarat. Miután ezek felett értekeztünk kellőleg és szabályozgattuk őket, csak úgy fordulunk az új divatokhoz. A' kimenni való öltönyekről, például, még mit sem szólhatni, mert a' kevés künnjárók, kiket láthatni, köpeny- és téli szőröltönyökbe burkolvák. A' legjobban öltözködő hölgyek bársony- és selymekelméket viselnek, mely vágásu mellényekkel. Volt idő, midőn a' divat némileg fényüzési szabályokat alkotott, 's az öltözetnek bizonyos alakot határozott, mellytől eltérés azonnal anarchiát kiáltatott. Ezen törvények, valamint annyi más, nincsenek már szokásban, 's a' szabadság került felül, valamint átalában, úgy az öltözködés körében is. Valamint télen köpenyeket, köpenykeket 's félköpenykeket és hosszú shawlokat legkülönbözőbb vágásúakat, láttunk: úgy láttunk tavasszal félöltönyöket ráncos és sima mellényekre, kiáltó vagy szerény színekben, egyszerűen 's kényelmesen, kevéssé vagy dúsán díszítetteket, egymás mellett teljes békeben, 's mégis mindnyáját jó izlésben készültlen, mert az izlés már minden egyesnél annyira tisztult, hogy mindenki tökéletesen ismeri: mit kelljen saját

*) Névszerint Garay, Jósika, Kölcsey és Vörösmartyék.

haszna kedveért védni, mit eltaszítani vagy pártolni. Csak a' tulzasoktól őrizkedjünk, melyekre az ember néha mégis tévedhet. Főlöleg merészség mindig kártékony vala.
Isten veled, Rózám, 's emlékezzél néha szeretetben Saroltára.

MI HIR BUDÁN?

— A' „Courrier français“ mult decembri 146d. számában igen éles commentárral kíséri a' franciaia academia elnökének Lavallet urnak bizonyos Dupin elválasztásában tett eljárását. Dupin urat igen közönséges embernek mondják, kit a' párisi grisettek eddig csak néhány divatczikkből, melyekkel Picard Louise asszonyság „Gazette des femmes“ czimű lapját hetenként megtölti, 's a' boulevardi pinczerek nevezetes nagyvadászjáról ismernek, mellynek a' „Café renaissance“-ben mindennapi próbáit adja — mások contójára. Lavallet ur, ki halhatatlanságát a' legutolsó firkásztól is félti 's a' tömjenezést igen szereti, ha sokba nem kerül, Dupin urban egy diestrombitást akart magának szerezni 's mint legolcsóbb utat erre az academiai tagságot választá. Dupin ur, szerencséjére, törpe volt, mondjuk szerencséjére, mert ezen testi hiba, melly különben jobb érzésű embereknel szánakozást és gyöngédséget szokott követelni. Lavallet urnak alkalmul szolgált, hogy Dupin urat megválasztassa. Különösnek tetszik, de igaz! Látván t. i. L. ur, mikép pártfogoltjának ajánlása a' komoly tudósokban, kik azt csupán kegyes tréfának vevék, jótékony mosolyt ébresztett, a' jó kedvet ügyesen használván, Dupin urat e' szavakkal ajánlá vagy inkább tukmálá rá a' tudós gyülekezetre: „Istennek hála, uraim, mindnyájan olly egyenesszálu legények vagyunk, hogy Franciaországna igazi kedve telhetik bennünk; csak egy törpe hibázik köztünk, ki nagyságunkat méginkább kitünteté: válasszuk meg tehát Dupin urat, hogy ezután is hálát adhassunk az Istennek, hogy olly egyenesszálu legényekké teremtet bennünket.“ És Dupin ur közhahotával tagnak választatott. — A' nevezett lap sajnálva említi, mikép ha illy jelenetek többször ismételtetnének, a' franciaia academia tekintélye, melly néhány ferde választások és nepotismusi visszaélések által a' közönséges véleményben ugyis csökkenni kezd, igen könnyen fagypont alá juthatna 'stb. 'stb.

— A' császári udvarhoz Bécsbe újonan nevezett török követ Nafi efendiről pótlólag megemlitedőnek véljük, mikép a' Jelenkor 14d. számának „Budapesti napló“ja hibásan írja, hogy a' pesti részen is várt török követ Nafi efendi, miután már mult vasárnap este volt Budán, (tehát 9dikén) az arany hajónál meg szállva, hétfőn reggel az Óbudai (?) mecsetben imádságát végezvén, tovább utazott: mert ő efendisége Budára február 12dikén szerdán estefelé érkezvén meg, a' hidvendégfogadóban megrendelt szállását mellözve, egyenesen a' postára hajtattott, hogy még az este tovább siethessen, miután Stambultól fogva Budáig útjának már 40ik napja telék. Azonban mégis hajlandó lett a' postához legközelebbi „arany hajó“ fogadóban meghálalni, hogy onnan jobbkor indulhasson. Megszállta hírére a' cs. királyi katonaság azonnal kettős tiszteleti őrködést állított ki, a' nemes főváros kapitánysága pedig Buda részéről küldé melléje vigyázatot. Eleget marasztá n. Döbrentei Gábor, királyi tanácsos 's budakerületi országos főbiztos ur még azon este későn, 13dikán pedig reggel 6 órakor a' követ ő excellentiáját legalább egy napi mulatásra, ki azonban legnagyobb méltósággal engedelmet kérve 's megköszönvén a' nm. helytartótanács elnökségének utazására nézve tett figyelmes rendelkezéseit, kinyilatkoztatá, mikép hosszú fáradsalmas utját már csak minélebb Bécsben akarná kipihenni. A' királyi tanácsos ur tehát elvezeté ő efendi-

diségét, annak kocsjában vele együtt ülve, Gül haba*) törökszent (törökül: Evlija mukaddes) emlékgömbölyegéhez, mely köztudomásra a' császárfürdő és irgalmasok zárdája között a' szőlőhegy szélén kerekedik, hol, minekutána a' város hadnagya és őrmestere a' kapitányság gondoskodásából az évenként dervishek által is felkeresett épületecske pusztá belsejéhez ajtót nyitlatott, a' követ ur 's két fíja, veje 's udvari papja, tolmácsa, ki a' belgrádi pasa mellől Bécsig kíséri, elmondá izlamos imáját, al-papucsait (törökül pabucs) müzülmanosan a' küszöbön kívül hagyván. Ezután a' Musz-taffai török fürdöket néze meg a' Császárfürdőben, olvasgatá ott a' már elmálló török felírást, 's három kocsi-val 8 órakor Bécsnek indult, „Allah szelamet verszin“ kívánsággal, melyre az ő bucsúja: „Allaha ysmarladyk“ volt. Óbudán tehát imádkozni meg nem állhatott, mint a' tudós, Jelenkor* állítja, miután Óbudán török me-
set sincs.

— A' legnagyobb hazafui örömmel közöljük a' pesti müegyesület következő felszólítását, mint szép tanuságát annak, mikép a' kor kívánatinak hódolva, csakugyan erősen simulunk mindünnen az édes nemzeti érdekekhez. Halljuk!

A' pesti müegyesületnek az levén eleitől fogva kitűzött célja és iránya, hogy a' honi művészetet serkentse, és honfiainknál a' művészeti izlést képezni, nemesíteni segítse; miután különösen az első célra, ugymint: honi művészek serkentésére nézve, nincs hatalmában az egyesületnek, közvetlenül képek vásárlásai által annyit tehetni, mennyit tenni ohajtna: azt határozá, hogy a' jövő 1846ik évre részvényesei számára egy minden részben magyar dolgozatu műlapot adjon ki, olyat tudniillik, minek tárgya, festése, metszése, nyomása, sőt papírja is honi legyen. Minélfogva tisztelettel felszólítatnak a' két Magyarhon művészei: legyenek e' végre szivesek, olajfestvényü, réz-, aczel- vagy kömetszetü 's honi tárgyu dolgozataikat az egyesület legközelebbi mükiállításába beküldeni. Miután az első magyar műlap némi mérlege leend, századok mulva is, művészetünk jelen állásának, 's ezért mindenkorra becses: nem kélti az egyesület, hogy már maga a' dicsőség is, részt vehetni abban, buzdítani fogja a' ne-mes versenyre művészeinket. Költ Pesten, február 15én 1845. Közli Ritter Sándor egyesületi titkár.

— Azzal a' Hes z Róza kisasszonynyal aligha meg nem gyűlik bajok a' mi derék német collegáinknak. Nem ugyan azért, mert megdicsérték, azt mi is tettük 's bizony soha sem volt hajunk, ha úgy kicsiptünk valakit, hogy maga magára sem ismert, mint a' salonhölgy toilettja után: hanem azon, hölgyeknél igen fontos, oknál fogva, mert egy mellet még más hölgyet is megdicsérték, t. i. Ziegler asszonyságot, ki Hes z Róza kisasszonyt, mint mondják, négy hétig énekelni tanította. Pedig, ha igazat akarunk szólni, épen Ziegler asszonyságot nem kellett volna olly nagyon dicsérni, miután ezt a' nyilvános énekiskola, mely az említett énekesnő talentumait majdnem négy évig és jeles énekmesterünk Binder ur, ki azokat végképen kifejleszteni segíté, sokkal inkább megérdemlették volna. Azonban nem mindig az arat, a' ki vet 's Ziegler asz-zonyság mosolyogva üt zsebére 's azt gondolja: „Wer früher kommt, mahlt eher!“

— Bizonyos gyűlésben valaki a' páholy tartása ellen protestált a' nemzetiben, azon okból, mert abban mindig stereotyp arcokat láthatni, mellyek miatt más stereo-tyip arcok nem láttathatják magokat: erre egy ismeretes derék szónok akkép válaszolt, miszerint ő az egyesület éttermében gyakran találkozott már olly stereotyp arcokkal, mellyek az ő nem stereotyp arczára csak amugy félvállal tekintének, pedig ő szintugy, 's tán még jobban, megfizeti évenkénti részvényét, mint sokan azon stereotyp arcok közül. — 'S a' páholy kibéreltetett.

*) Róza, törökül: gül, öreg szent atya pedig: baba, tehát pater Róza. A' magyar atya, a'pa egyébiránt törökül: ata; baba arabul: ab; héberül: ab, aba; persául: baba; kurd nyelven: bab.

— Mult hétfőn a' nemzetiben Chivri Dianna'-t adák 's czimszerepében Priell Nelli kisasszony lépett fel. A' boldogult Hubenayné e' szerepben igen igen kedves jelenés volt.

— Reisinger Ferencz ur, egy itteni német író, magyar rózsák és tövisek' című munkát szándékozik kiadni; tartalmát helybeli viszonyaink képezendik, melyek, szerző állítása szerint, igen sok érdekléssel bírandnak. Reisinger ur született magyar, 's mivel megvallotta, hogy bizony jobban szeretne magyarul írni, ha tudna, mint németül, és megígérte, hogy bennünket a' 'magyar rózsák' közé fog sorolni — tehát őt és munkáját melegen ajánljuk a' t. cz. 'közönség' figyelmébe.

— De már most bennünket is elhagyott a' magyar erény, a' türelem! Azon annyiszor ígért 's nem adhatott aczélműmelléklet e' napokban elkészült, de legszerényebb kívánatunkat sem bírván kielégíteni, a' nagy közönség elibe nem jöhet. Majdnem hat egész hónapi munka — hiába n! Bennünket csak az boszant, hogy legbecsületesebb szándékunk mellett sem teljesíthetjük ígérletünket, mert mit csináljunk? mellékeljük-e a' művet (?) azon önbiztatással, hogy mások már tökéletlenebb mellékleteket is adtak 's mondjuk el a' közönségnek, hogy az többé került száz pengő forintnál? Fogadni merünk, hogy senki sem hiszi el; tehát az áldozat elismerve nem is lenne 's azonfelül a' pesti művészetről fogalom még inkább háttérbe szorítatnék, mint nem régiben a' müegyesület által történt. — A' melléklet tehát minden irgalom nélkül félrevetettük, de úgy hisszük, legközelebbi alkalommal tökéletesen kipótolva leend. — Bizony, méltóztassanak elhinni, tisztelt és nagyon tisztelt olvasóink, igen nagy áldozatba kerül az a' honi művészet pártolása.. kezünk örökké zsebünkben legyen 's készüljünk el mindig arra, hogy tizszer dobjuk ki pénzünket — semmiért, míg tizenegyszer oly munkával lepetünk meg mi és a' közönség, mely másutt iskolai kísérletnek sem illenék be.

— Az e' lapok 6d. füzetében közlött mutatónyra, mikép kell t. i. legujabb divat szerint szerkeszteni egy divatlapot, egyik vidéki rokonérzelmű barátunk, kinek szavaira igen sokat adunk, (kivált ha néha jól kidicsérne bennünket) így válaszolt: „Sajnálom, hogy nem lehetek egy véleményben azon hajos hölgygel, kiveli conversatio folytatában szerkeszté kegyed egybe az utolsó számban olvasható potpourri-t. A' felületes olvasónak, igaz, illy apróság több elszóródást szerez, de az előtt, ki nemcsak az indigestio ellenszeréül szokott olvasni, érdekléssel nem bírhat. Az illy modor a' bécsi lapok érdeme; itt egy hasámban nyolcz rovat is van, de aztan az illy lapokat csak asztal felett szoktuk is olvasni. Közöljön kegyed ezentul is bár kevesebbet, de tömöttebb és jót.. 'stb. 'stb.“ — Hiszük, hogy tisztelt barátunk, éleselműségénél fogva, kitálta, hogy az egész mutatóny csak alkalmi tréfa volt!

— Mult szombaton este folyvást kemény hideg mellett a' jég az épülődj új hid fölött megállott, ezen alól az ugynevezett táborkórházig a' Duna egészen tiszta, úgy hogy a' közlekedés minden akadály nélkül történhetik. Vasárnap és hétfőn reggel jégutunk volt, később betiltatott.

— Több helyütt észrevettük, hogy a' magyar színi czédulák a' ráma alól eltűnnek, 's a' rámaról a' lakatok leverettek. Ezzel, hihetőleg, azért nem gondol senki, mivel a' nemzetit ugys annyian látogatják, hogy szükségtelennek látszik tudatni a' közönséggel, minő darab fogja őt esténként a' német komedia rovására gyönyörködtetni; hisz mindegyik jó, és az emberek már annyira kiszoktak a' váci- vagy do-rottyautczából vagy még főlebből, ott az Ullmannház körül, hol a' magyar színlapot még hírből sem ismerik, a' keresepi utcán álló nemzetibe, hogy a' németre rá sem néznek, ha mindjárt Advinent társasága producálná is magát; no pedig, ennél nagyobb élvezetet csakugyan nem lehet képzelni a' dunamelletti nagy palotában! — Ezen nemtörődés (az ember majdnem indolentiának mondhatná) még a' czédulahordót is megszállta: ez is akkor hordja a' színlapokat a' házhoz, mikor neki tetszik,

's néha bizony két három napig sem tetszik neki, főkép Budán; de ki is járna Budáról Pestre színházba, midőn ott van a' német fiókszínház?

— Folyó héten tartatott árverés alkalmával a' városi redoutermeket Priorszky, váciutczai kávé, bérlet ki. P. igen vállalkozó's magyarszemlű ember; a' vigadni szeretők sok új élvezeknek örülhetnek.

— Geibel Károly könyvárus pedig másik felére szinte német kereskedelmi lapot fog megindítani, mire az engedelmet már régebben megnyerte.

— Fán csy Lajost, legkiképezettebb 's kitünőbb színészeink egyikét, közel adandó jutalomjátékának alkalmával számos budapesti jóakarói bizonyos méltánylat diszjelével ohajtják meglepni, 's e' czélra a' szépművészet baráti közt aláírási ívek köröztetnek. A' diszjel minőségét a' begyülemdő összeg mennyisége fogja meghatározni.

— Szekesfejérvár szabad királyi városnak f. hó 9kén tartatott közüléséből az árvamegyei éhséggel küzdők némi felsegellésére a' városi pénztárból száz ezüst forint rendeltetvén, azok szerkesztőségünkhöz küldettek be. A' szenvedő emberiség nevébeni forró hálanyilvánításunk mellett sietünk tudatni a' ns. városi köztanáccsall, mikép a' beküldött összevetet hováhamarébb rendeltetése helyére juttatni iparkodván, azt a' 'Budapesti híradó' szerkesztőségének, mely e' czélra eddig a' legnevezetesebb összevetet gyűjteni szerencsés volt, átszolgáltattuk.

— Sietünk figyelmeztetni önöket, szép olvasók, irodalmunk legujabb termékére: „A' keresztény Hit 's egyház történeti kifejlése“ cím alatt csak most hagyá el a' sajtót, az Önök előtt „örangyal“bani czikkeiről is már dicséretesen ismert íróársunk ntiszt. 's t. Körmöczy Imre, egyetemi tanár munkája. A' valóságossá legszébb erény, igen, az erények gyöngye a' szende nőkebelben; 's ismeri történetét a' vallásnak, melyben születünk, nevedünk 's élünk, egyike azon szép tulajdonoknak, melyek a' lelket valódiilag diszesítik. Ne ütközzenek meg Önök, hogy illy tudományos munkát ajánlunk figyelmökre: e' munka nemcsak szaktudósoknak, nemcsak tudósoknak, de minden nevű, nemű és rendű keresztényeknek iratott. Nincs meg benne a' tudákos felosztás korszakokra, fejezetekre, szakaszokra 'sat.; de megvan e' helyett azon oktató gyönyörködtető, önkénytelenül folyó előadás, azon tiszta és keresetlenségében is csinos elbeszélői nyelv, mely szívre hat 's a' lelket megkapja, 's mely mindkettőnek kedves szellemi élvezetté avatja a' tárgyat, melyet az író felkarolt. Mi bátrak vagyunk e' könyvet Önöknek, sőt bátrak vagyunk egyszersmind Önök nevében előre köszönetet is szavazni a' tisztt. szerzőnek: meg lévén lelkünk mélyében győződve, hogy e' pompás külső 's gazdag tartalmu történeti lapokat, melyeket, előszavakint, Önök számára is irt a' derék szerző, százsorosa megelégtettebb teendik le gyöngéd hókezőkből, mint azon divatos, többnyire só- és borstalan regényké, novellák, beszélyek 'sat. füzetek, melyekkel sem elméjük kincsét nem gyarapították, sem azokban szívök nemesítésére legparányibb anyagot nem leltek. — A' könyv külsőleg pazarfénynyel van kiállitva, 's önként kínálkozik olvasásra. Kapható Emich G. könyvárusnál. Ára füzve csak 1 pengő forint.

FÉNY- ÉS ÁRNY-OLDALOK.

A' magyar ember azt tartja: minden dolognak két oldala van; ámbár találkoztak már köztünk emberek, kik elég világosan megmutaták, — 's épen azért senki sem hitte nekik, — hogy a' dolgoknak kettőnél több oldala is lehet; 's csakugyan van is valami az illy beszédben, mert ha minden dolognak csak két oldala volna, nem tudjuk megfogni, mi különös előszeretelnél fogva áldá az ég épen a' magyar nyelv dolgát három oldallal, 's miért van, hogy míg e' dolgot némelyek nagy lelkesüléssel elővinni szeretik a' bal oldalon, mások pedig szintolly tüzzel hátrarántani iparkodnak a' jobb oldalon, miért van, hogy e' közérdekű túsában is olyannyian egy harmadik oldalra állanak, melyet a' mindennapiság igen egyoldalú bölcsesége középutnak nevezget ugyan, melly azonban, ha valóban u t-e, épen azért kell nagyon kételkednünk, mivel rajta többnyire csak állani látjuk az embereket, holott az utak rendeltetése mindenütt, a' haladást elősegíteni, kivevén a' mi hazai utainkat, mellyek mindenkit, ki t. i. saját ép tagjaival csak olly egyetértésben is van, mint hazánk száz nyelvéü lakosai egymás között, arra buzdítanak inkább, hogy álljon, üljön, helyben maradjon. . . A' mi utainkon ritkán látni utmutató oszlopokat; erre nincs is szükség, mert a' mi utaink maguk is a' legékes-szólóbb utmutatók, mellyekre felírva a' bölcs utmutatás: „mindenütt jó, de legjobb otthon.”

A' kik tehát minden dolgot két oldalunak mondanak, legelőször is a' jobb és bal oldalt emlegetik. Az illyen emberek azután csak jobbra tekintenek felfelé 's balra néznek lefelé, van-e hátul valaki, a' kitől őrizkedni kellene? van-e elől valami, a' mire iparkodni kellene; ezekre kevés gondjok van, 's

így nem csuda, ha sokan, kiknek figyelme csak jobbra 's balra van kiterjedve, többnyire annyit sikamlanak hátra, a' mennyit haladnak előre; ilyenektől lehet aztán, ha e' sikamlás közben megbotlanak, hallani a' felkiáltást: csak fontolva haladjunk ott elöl, uraim! csak fontolva!

Valamint van minden dolognak jobb és bal oldala, szintugy van minden dolognak jó és rossz oldala, szép és rút, hasznos és káros, kedves és kelemetlen, igaz és hamis, 's van egyszersmind minden dolognak fény- és árny-oldala. 'S e' fény- és árny-oldalakat vegyük most közeli vizsgálat alá.

Van egy jó közmondás a' világon: nem mind arany az, a' mi fénylik. E' közmondás czélja hihetőleg: visszajeszteni az embert a' fény keresésétől: mi, ha meggondoljuk, hány együgyű lepke szegi szárnyát, midőn zabólatlanul vágyakodik fény után, 's ha meggondoljuk, milly fontos és nagyra-becsülendő dolgokat kész egynémelly ember pusztá fényért feláldozni, valóban igen üdvös közmondás. Egyébiránt mai világban az emberek nem is fény után keresik az aranyat, hanem arany után és arany által a' fényt; de van is aztán egy kis különbség az illy aranyon vásárlott álfény és amaz igazi fény között, mellyel például a' jó isten áldott napja boldogot és boldogtalant, szegényt és gazdagot egyiránt eláraszt; e' fény világosít, míg ama másik csak vakít; emez jót és roszt, szépet és mocskot egyiránt kitüntet az emberen, míg ama másik árnyba burkolja minden rútabb tulajdonit, 's csak azokat segíti tündököltetni, mellyek köztetszést küzdenek ki az ember számára; az igaz fény bevilágolja a' szerénységet is, az álfény csak a' szerényteleneket sugározza körül; az igaz fény előhaladásra buzdít, mert megmutatja, mi jó 's szép dolgok rejlenek a' távol jövődöben, az álfény veszteglésre unszol, mert az erélyes mozgalom surlódási közt könnyen lekopik a' ruha felületéről; az igaz fény kívül-belül egyiránt világít, az álfény belül homályosít, míg kívül világít; az igaz fény, mint a' nap sugára, jóltevő meleget is áraszt maga körül, az álfény, mint a' villó, csak csillog, de nem melegít. . . Boldogok az együgyűek, kik a' napsugárakat hév- és fényparányokra felosztani még nem tudák; ma már a' legegyszerűbb dolgokat is elválasztják egymástól, el például az emberben is a' szívet az észről, ámbár ha ennek nincs mit világítson, amannak nincs mit melegítsen, csak olly kevés jót várhatunk mindegyiktől, mint a' hév- vagy fényrészétől megfosztott napsugártól. Azonban ama közmondásnak: nem mind arany az, a' mi fénylik, lehetne egy másikat, szintolly igazat, melléje állítani: nem minden arany fénylik, melly utóbbinak igazságáról hameg akarunk győződni, épen nem szükséges a' szűklelkű zsugoríhoz folyamodnunk felvilágosításért, ámbár az illy ember pénzes ládája legszembeszökőbb bizonyosságot tehetne, valahányszor jó ügy elősegítésére, vagy szegény embertárs gyámolítására hozzá folyamodunk, hogy csakugyan nem minden arany fénylik, mert mit az illyen egyszer feneketlen ládjába temetett, emberi köny vagy közügy iránti lelkesülés nem igen képes azt napfényre hozni. . . Hajdanában az a' közmondás is érvényes

volt: „a' ki jókór kel, aranyat lel!‘ de ma már senki sem hisz neki, mert hiszen hány Istenadta ember teng a' föld hátán, kit a' szorgalom hajnalhasadtára mindig fölver nyugalmából, 's ki aranyat mégis alig látott életében, kivevén tán a' lovak szerszámain, mellyeket tisztít, vagy az öleb drága nyaklóján, melly körül kuktáskodik; — míg ellenben a' legtöbb öly ember, ki a' fris nap szép részét ágytollai közt heveri el, naponkint látja hullani magára az aranyat... Igen jó dolog az és bölcs rendelése a' természetnek, hogy akár fényről menjünk homályos helyre, akár homályból fényre, eleinte kápráznak ugyan szemeink, de utóbb vagy kitágulnak vagy összevonulnak, a' szerint, hogy épen kellőleg elég fényt fogadjanak magukba. Ha szemfényünk e' jó tulajdonnal nem bírna, midőn ifjukorunk fénydús éveiből a' valódi világ homályába lépünk, végkép meg kellene látásunknak homályosulnia.

„Nem mind arany az, a' mi fénylik!‘ szólalunk fel, midőn házastársakat édes társalgásban látunk föllépni a' világ szinpadán, kikről tudjuk, hogy négy szem közt bőven vesznek kárpótlást egymáson az emberek előtt viszonyosan mondott édességeikért. „Nem mind arany az, a' mi fénylik!‘ mondhatjuk, ha fényes ur robog el mellettünk négylovas hintóban, kiről tudjuk, hogy nem messze az idő, mellyben nagy neve a' csőd alá jutottak közt fog díszellegni. „Nem mind arany az, a' mi fénylik!‘ mondhatjuk a' férfinak, ki ékes szavakkal szónokol hazaszeretetről és honfui kötelességeiről, míg szívét hiú fényvágy vagy pénzszomj tölti el; mondhatjuk az ifjunak, ki büszkén hordja fen üres fejét 's órákat tölt el szóhalmazzal, és vonja magára számosak figyelmét, míg a' hallgatag bölcs lenézve mellőztetik; mondhatjuk a' leánynak, kit bálíekszer és csillogó pipere bájos angyalul tüntet fel szemeinkben. És ha látunk olykor dús urakat, kiknek lelkében külhon áll bálványul, 's kik közöttünk egy kis édes népszerűségért forró honszeretettel kaczerkodik; 's ha látunk urhölgyeket, kik divatos kartonban iparkodnak közhelyeken szemet hódítani, míg házuk belsejében a' külföld isteninek nyujtanak szünetlen áldozatokat; ha látjuk bámultatni a' kaczeréságot, tömjéneztetni a' hiuságot, diadalmaskodni ármányt az ártatlanságon, bátran elmondhatjuk, mert „nem mind arany az, a' mi fénylik!‘... Midőn ellenben veszteglésre látjuk kárhoztatva az igaz tetterőt, lelánczolva a' jó akaratot, zajjal lekárogatva az értelmiséget, nyomorral küzdeni az érdemet, szerényen hátravonulni a' nagy tehetséget, üldöztetni az erény emberét, nem ismertetni a' lelkes honfit, — gondoljuk magunkban fájdalommal, hogy „nem minden arany fénylik!‘

Fényes tehát a' dolgok egyik oldala, míg másikat az árny-oldal teszi... Mindenki ismeri a' mesét az emberről, ki szamarát eladá, de árnyékát, hogy lehessen hol pihennie az égető nap ellen, visszakövetelte. Mai világban ellenkezőleg cselekesznek az emberek: a' dolgot magát tartják meg önszámukra, 's árnyékát tolják oda bárki másnak nyakára, hogy maguk a' beárnyaltak mellett annál fényesben tündököljenek. A' milly nagyon szeretik azonban az

emberek a' dolgok fény-oldalait 's kerülik árny-oldalait, szintolly bizonyos az, hogy épen ezen fény- és árnyoldalak meghatározásában, 'a' mennyi ház, annyi szokás' uralkodik, 's ha végignézzünk az életen, szintolly kevésse látjuk az embereket e' tekintetben megegyezni, a' milly nehéz volna p. o. két ellenpárti magyar embernek megegyezni abban, hogy mi már most azon sok teendők közül, miket publicistáink különféle oldalról, 'első 's mindenek felettinek kiáltoznak, valósággal az első 's mindenek feletti?' Vannak magyarok, kik az élet fény-oldalának a' minél gyakoribb gyülekezést, ebben a' minél sürűbb indítványozást, 's minden indítványra nézve a' minél hosszasabb tanácskozást tartják; míg másrésről nem kevesen épen az örök tanácskozást tartják dolgaink árny-oldalának, 's azt hiszik, hogy a' késlekedő Fabiust kilenczvenkilenczszor buktatja meg határozatlansága, míg egyszer egy véletlen diadalt játszik kezébe. A' magyar nyolczszáz esztendeig volt félemler: félig volt saját honáé, míg becses testelelkének másik fele Róma vidékein kószálgatott, meghallá ott a' helyes latin közmondást: 'sokáig tanácskozzál, hamar cselekedjél!' de ezt is csak félig értette meg, félig teljesíti: sokáig tanácskozik, de cselekvésre annál későbbben jő a' dolog. Minthogy azonban a' latin kor, hála Istennek, már elmúlt, ámbár e' felett egynémellyek hasonló lúdlármát ütögetnek, mintha ismét porrá égőben volna a' capitolium: reméljük, hogy nem sokára egytől egyig egész emberek leszünk, ha tudniillik minde-nikünknek sikerülend, a' külföld majmolásától visszavonni saját magának szebb felét. A' magyar ember örökös ellensége volt minden adónak és vámnak, 's azért is a' helyett, hogy a' vámszövetséghez közelítsen, védegy-letet alkotott magának, hogy honát e' részben is szilárdítsa; 's a' 'védegy-let' neve igen ildomosan van választva, mert e' hon csak akkor lesz minden bajtól biztosan védve, ha valahára egészen egy lett. Valamint azonban árny-oldalunkhoz tartozik, hogy olly sokáig félemler valánk, ugy az sem tartozik fényes tulajdonainkhoz, hogy mindig sokat akartunk, keveset tettünk; a' csöndesen szaporító összeadással nem elégedtünk meg, hanem untalan sokszorozni akartunk, pedig ha számtalan félségeinket hangyaszorgalommal összeadtuk volna, szép mennyiségű egész kerekedett volna ki belőle, holott a' sokszorozás által már két félből is csak egy negyed rész lesz, mint ezt felsőbb mathesis nélkül is tudhatjuk. Mi a' helyett, hogy a' magyart összeadtuk volna a' magyarral, hogy így egy kis használható összegünk legyen, sokszoroztuk a' németet a' tóttal, a' ráczot az oláhval, míg végre szívesen látott vendégeink száma nyakunkra nőtt, kik aztán rajtunk vízonti kedveskedés fejében a' kivonás és osztás mesterségét gyakorolták. . . Fényoldala a' magyar-nak az is, hogy honát szereti, azaz: igen örömet fűtőznék a' dicsőség sugárai mellett, ha a' dicsőség is olyan volna, mint a' tündöklő nap, melly ki-függ az égre, 's csak alá kell fekünni, hogy jóltevő sugáiraival eláraszson. A' magyarnak dicsnapja mindig ősei voltak, ezek fényugárainál fűtőzött; — 's hogy tiszteli őseit, igen jól cselekszi: mi is megbecsüljük a' fatörzsököt, melly számunkra édes gyümölcsöt terem, ámbár igen sajnálkozva kívánnánk

jó étvágyat az embernek, ki a' helyett, hogy az életerős fát gyümölcsözővé ápolná, minduntalan törzsökén rágódnék. Fényoldala a' magyarnak, hogy szeretne saját eredetének forrásához jutni, 's messze világrészekre bocsájtja buvárködő fiait, kívánván nekik mindent, a' mi semmibe sem kerül: szerencsés utat és mannatáplálatot a' pusztákban; azonban járjon csak szerencsén Reguly hazánkfia, majd meglátjuk, övé lesz-e az egész dicsőség, vagy tán egy részét vámul vesszük magunknak? A' magyar a' magyart olly sokszor kereste már távol világrészekben, jele, hogy itthon mindeddig nem találhattuk fel magunkat; — valamint azt sem tagadhatni, hogy e' keresgélési buzgalmunknak nem kis mértékben tartozik árnyoldalához, midőn közel kap-hatván, mit távol keresünk, szegény moldvai rokoninkat mégis hasztalan engedjük sopánkodni rokont ölelni vágyó keblünkhez. . . Különös, hogy némelly ember fényoldalai homályban jobban tündökölnek, mint világosságban; így mi hajdan mindig egy félhold alatt csatáztunk, 's dicsfényünk mégis sokkalta nagyobb volt a' mostaninál, midőn kifejlett és művelt nemzetekkel jövrünk közelebb érintkezésbe, kikenél felvilágosodás és jólét napja tündököl, 's kik e' szerint jókora fényt árasztthatnának árva fejünkre. . . Fényoldala az is a' magyarnak, hogy hangosan szónokol a' szabadszólás mellett; a' gusztus nagyon dicsérendő, 's ohajtjuk, bár minél kevesben tüntessék ki azon árny-oldalukat, miszerint a' mit maguknak követelnek, mástól megtagadják.

K e l m e n f y.

TÖREDÉK EGY IRÓ ÉLETÉBŐL.

I.

Egy hazai népesebb város tánczteremének közepében egy fiatal férfluresereg állott, melly az előtte le-'s fel-hullámzó hölgyeket majd csipősen, majd kedvezőleg bírálgatva, észrevételeiknek egymással közlésével várta a' következő táncznak kezdetét. Hölgyeknek legkényesb oldala, ha szépeknek nem tartatnak; nehogy tehát vagy egyik- vagy másiknak neheztelését magamra vonjam, azt mondom, hogy a' tánczmulatság részesei mind szépek voltak, 's azért őket egy virágokból összeillesztett koszorúhoz hasonlítom: csak azon megjegyzést engedjek tennem, hogy valamint a' virágok alakja 's külseje különbözőleg gyönyörködtető, ugy a' tánczmulatságban volt hölgyek is érdek-különbséggel gerjesztettek figyelmet, mert voltak, kiket a' férfiak szemei hosszasan elkísértek, voltak, kikről futólagosan lesiklott a' tekintet.

A' szemlélődők sorában talán mind alakja, mind egyedülsege által fel-tűnő volt egy magas, halvány barna arczu, korának virágában álló férfiú. Dús fürtözetű gesztenye-szin haja, nyílt homloka, egy tárgyon hosszasan nyugtatott átható tekintete, egy magasabb szellemiséget lobogtató fekete

szemei 's negélytelen büszke magatartása egy nem mindennapi alakra mutatott. A' hölgyeket ő is figyelem tárgyaul látszék különbözni, mert végignézték ezeknek tarka során, de észrevételeit, mint a' többiek, kívül sem közzölheté, mert az, hogy vele senki sem társalgott 's csak egy-kettő üdvözlé futólagosan, arra látszott mutatni, hogy idegen 's kevesektől ismert. Bár meglehetősen tömve volt a' terem, de kis városban, hol jobban ismerik egymást az emberek, azonnal feltűnik az idegen, 's innét ezt is kíváncsilag végignézték, különösen többen a' hölgyek közül; de szemeiben valami kiállhatatlan lehetett, mert ha ezekéi találkoztak vele, ezek azonnal másfelé fordultak. Némelyek suttogva kérdezték egymástól kilétét, de senki felvilágosító választ nem adhatott; a' férfiak közül pedig azon egy-kettő, ki ismerni látszott, a' körben állván, illedelmesen nem vala kérdezhető.

Most egy aránylagos magasságu, karcsu, villogó szemü 's általánosan igen kedves külsejü fiatal nő, és egy feltűnő szép virágzó hajadon haladt el a' férfiu mellett. Az idegen udvariasan üdvözlé a' nőt, kit, nyájas viszonzása által felbátoritva, épen végig vala kísérendő a' teremen, midőn a' karigazgatónak jeladása a' zenének azonnali megszólalását jelenté. Egy ifju erre a' nő által kísért hajadont tánczra kérte, kinek távoztával a' nő magára maradván, az idegen által helyére vezetették.

— Ön is meglátogató tánczmultságunkat? — kérdezé a' nő az előtte állva maradt idegent.

— Igen! én is kívántam tanuja lenni önök örömeinek, — válaszolt a' kérdező.

— Csak tanuja 's nem egyszersmind részese is? — folytatta a' nő kedvezőleg — tehát nem fog ön tánczolni?

— Én és tánczolni! — válaszolt elmosolyodva a' férfiu.

— 'S miért nem? — kérdezte tovább a' nő.

— Mert a' tánczot legtöbbsnyire keserü utó izü kéjek közé sorozom, — válaszolt amaz — mert legvégre is úgy találom, hogy ebben a' higgadt ész olly valami gyermekes élvezetet lel, miután komoly férfiui kedély nem eseng. És, nagysád, fog-e tánczolni?

— Szeretnék, de férjem nem engedi, — lön a' válasz, mire az idegen a' nő melletti üres helyet illedelmesen elfoglalta.

— Nagysád férje nézetemet követi, midőn önt tánczolni nem engedi, — folytatta a' férfiu.

— Ön vagy negélyeskedő vagy tulságos, — mondá a' nő, kis szünet mulva élénken.

— Csak egy-pár napja még, hogy nagysád engemet ismer, — felelt az idegen — sokkal kevésbbé tehát, hogy akár egyiket, akár másikat mondhatná felőlem.

— És ön sem engedné nejét tánczolni? — kérdezte szünet mulva a' nő.

— Ha nagysád külsejével és testalkatával birna, nem! — válaszolt az, áthatólag tekintve a' nőre.

— Miért?

— Mert a' remekmű többnyire olly alkotmány, mi ha legkisebb részében megsérül, többé alig igazítható ki.

— Mint értsem ezt?

— Feleletem önt elbusitaná, — válaszolt a' félfu.

— Nem most lenne ez az első eset, — viszonzá a' nő bús mosolylyal — azért bátran felelhet.

— Jó! ha kívánja tudni. Nagysádnak nem való a' táncz, mert alkata mellkórságra való hajlammal bir.

A' nőnek derült arczán hirtelen komolyság vonult át, perczyi szünet után gyorsan eltűnő, mint midőn forró nyárban barna felhőske repül el a' nap mellett.

— Honnét mondhatja ezt ön? kérdezte a' nő perczyi szünet mulva.

— Arczáról olvasom le.

— És én olly egészségesnek érzem magamat, — mondá a' nő.

— Isten mentsen! — válaszolt az arczismerő — hogy nagysádat már most e' bajban lenni gondolnám; csak testalkata árulja el erre való hajlamát; azért kell óvakodónak lennie, és mindent, mi gyengéd idegrendszerére sértőleg hathatna, elkerülni.

— Ön talán az arczvonalak ismeretét tanulta? kérdezte a' nő kíváncsian.

— Egy-pár e' tárgyról irót, mint Camper, Lavater, Gallt egykor érdekel olvastam; mennyi így reám ragadt, annyiból áll e' tárgybani ismeretem.

— Mit itélne ön arczomról? kérdezé a' nő mosolyogva és a' férfinak átható szemeibe bátran tekintve.

A' kérdeztől hosszasan nyugtatta szemeit a' nőn, kinek arcza, minél tovább időzött rajta a' férfiu tekintete, annál inkább elvesztette nyugodt kifejezését. Szép ajkai körül inkább egy fájdaloménak, mint örömének mondható mosoly vonult el. Szemeiben egy lassan lobogó tűz rezgett, mellyben nem annyira az örömmnek sajátságos fényét, mint inkább a' bűnak halvány felhőjét lehetett tükröződve látni, és bár egész arcza vidámságra látszék erőködni, de olly valami ki nem fejezhető komolyság vonult azon által, mit örömmnek vége- és fájdalomnak kezdetével lehetne kijelelni. A' nő ki nem állhatta tovább a' férfinak átjáró tekintetét, és lesütötte szemeit.

— Midőn először találkoztam nagysáddal, — válaszolt a' férfiu lassan 's gondolkozva — azonnal kiismerém, hogy nagysáddal érdekesb tárgyakról lehet szólni, mint idő és napi események. Férjének szívessége és nagysádnak lelkes társalgása e' városbani mulatásom ideje alatt többször vontak nagysád körébe, hol mindég olly tárgyakról lehetett nagysáddal beszélhetnem, melyek a' léleknek nyújtanak táplálékot, és a' gondolkozó észét foglalatoskodtatják. Ezeket előre kelle bocsájtanom, hogy emlékeztessen nagysádat azon beszéd-tárgyunkra, midőn magát olly elégedettnek, olly boldognak vallotta. Emlékezik-e erre?

— Emlékezem, — felelt a' nő feszült figyelemmel.

— Akarja-e, nagysád, hogy előbb tett kérdésére válaszoljak?

— Akarom.

— Vagy minden emberismeretem csal, — mondá a' férfin szünet mulva — vagy nagysádnak arczvonalai hazudnak: de nagysád csak ajkain hirdeti 's szívében nem érzi — boldogságát.

A' nő arczát vér futotta be.

A' férfin és nő között egy hosszú szünet következett, melyet az első megtörni nem akart, a' másik megtörni remegett. E' férfin — gondolá magában — már első találkozásomkor önmaga iránt tiszteletre ragadt, de félelemmel is eltöltött. Vonz 's viszzataszít. Lelkembe tekint 's kiolvassa érzéseimet, miket világárért sem szeretnék elárulva tudni. Mi bűvnek erejével hatott éles tekintete keresztül szívemnek olly gondosan elzárt lapjain? ez embert kerülnöm kell.

A' nő gondolatokba merülve andalgott a' tánczoló szárazon, és kimondhatatlanul jól esett neki a' táncznak vége, mert az örködése alá bizott hajadon barátnéját tánczosa hozzá vezeté, mi által a' férfinvali nyomasztóvá vált egyedüllétről mentve lön. Társalgását vagy körét a' férfinnak nem érezte terhesnek, csak egyedül lenni vele nem akart, mert félt, hogy lelkéből még többet is hoz napfényre.

— Édes barátnémat, Lengey Izidorát, mutatom be önnek, — mondá a' nő, a' szép leánykára mutatva — te pedig Búlakyt az író látod magad előtt.

Izidora a' szabályos termetű férfin feledte gyönyörű setét szemeit, mert maga előtt látta a' borongó kedélyes modora végelt előtte kedvessé vált író.

A' nő, vagy saját nevén Malvina, tudta hogy Izidora már régen vágyott Búlakyt ismerni, 's vélte, hogy nem leszen előtte a' vele való bővebbi társalgás kellemetlen; ezért a' terembeni sétálásra felszólítá, mit az örömmel fogadott.

E' közben a' terembe érkezett Malvina férjét többen kérdezik a' nejével sétáló férfin kiletéről, 's nem sokára több ajkról hangzott le Búlaky neve.

— Mint tetszenek önnek szépeink? kérdezte Malvina, sétálás közben, Búlakyt.

— Estve 's kivált táncmulatságban nem szoktam a' hölgyek szépségét megítélni, — felelt a' kérdezt, miután mind a' két hölgyet élesen megnézte.

— Ön mindig úgy beszél, — folytatta Malvina — hogy szüntelen kérdezniem kell, miért?

— Mert attól tartok, hogy kevés eredetiséget és annál több másolatot látok — lön Búlaky csipős válasza.

— Ön igen udvariatlan, hogy nekünk szemünkbe illyesmit mond, — mondá Malvina mosolygva.

— Ha nagyságtok arczát nem eredeti kiadásnak tekinteném, felelt Búlaky, Izidorának piruló arczán nyugtatva szemeit — bizonyosan hallgatok.

— A' többek között, mint tetszik önnek azon érdekes arcz? — kérdezte Malvina, egy kék tarka védegyeleti öltönyös hölgyre mutatva.

— Sehogy, — válaszolt Búlaky — mert ezt épen a' másolatok, vagy jobban mondva, másolatok közé sorozom. Nézzék csak nagyságtok az arc- 's

nyaknak kissé össze nem vágó fehérségét, nézzék a' jobb és bal halantéka alatt alig észrevehető ugyan, de mégis különbözőleg kezdő pírt.

— Illy szigorú vizsgálódás udvariatságság, — felelt Malvina feddőleg.

— Nagysád kérdezett és én őszintén feleltem; és szeretném, ha minden hölgy hallotta volna szigorú feleletemet, mert elfogultság lehet bennem, de kimondom, hogy a' magát festő hölgytől undorodom. Minek szebb arcot hazudni. mint minőt a' természet adott? Én az arc festését nem szépítésnek, de torzításnak tekintem.

— Önnek szemeitől valóban őrizkedni kell, — mondá Malvina enyelgve. — Izidorám, óvakodó legyél, mert Búlaky tekintetével kebel titkaidig elhat.

Izidora szép idomu 's szellemies kifejezésű arcának szokott színe érdekes halvány volt, mellyen egy fehéres rózsabibor olly szellemhatáros könnyűséggel terült el, mintha az csak lehelve lett volna reá. Malvina szavai ezen gyönyörű halványságra vért szöktettek, és setétkék szemei zavarodottan kerestek tárgyat, mellyen megakadhasanak. Átalánosan, mióta Búlaky-nak kedélyfelmelegítő iratai iránt mindig különös figyelemmel volt, és vágyott személyesen ismerni az író, kinek, miután olly váratlanul jöve társaságába, egyrésről kívánságának teljesülése, másrésről talán az írónak személyes érdekessége által szokott nyugodt kedélye kissé fel lön izgatva.

Búlaky Izidorát első tekintetre azon kevés érdekes arcok egyikének ítélte, mellyekkel életében még találkozott. Ha Izidorának olly angyalias szép arcza nem lett volna is, testalkatának legszabályszerűbb remekségével már hódított volna, mihez ha azon leirhatatlan kellemet vesszük, mellyet táncza közben legparányibb mozdulatával is kifejezett, ellenállhatatlansága megfoghatóvá leszen.

Fellengző érzet szülte kiművelt izlést az írók kizáró tulajdonának nem követelem, mert más is érezhet magasztosan, izlésével fenszárnyalhat az egekben, habár érzelmeit szavakba önteni nem bírná is, de még eddig legtöbbszörre úgy találtam, hogy az írók inkább a' képzelet világában élvén, hölgyek szépségéről olly felcsigázott követelésű fogalommal bírnak, hogy eszményképeiknek csak igen kevés arcz felel meg a' való életben. Búlaky nem vala első rendű író, de munkáit magasabbra szárnyaló szellemiséggel bélyegezhetni, 's habár regényeinek képeit mindig az életből kölcsönzé, de képzelete többszörre magasztosabb, szellemiebb színben állítá ki a' kitűzött képet, mint az a' való életben volt, mert egy női szépség iránti követelései igen fel valának csigázva, 's innét magyarázható, hogy kevés izlésének megfelelő arczot látott még életében. Izidorának első feltűnése figyelmét megragadta, mert a' női szépségnek egyenkénti alkatrészeit olly összehangzó arányban kevésnél látta központosulva, 's minél többször nézte őt, annál érdekesebbé vált előtte. Izidorának figyelmét nem kerülte el, hogy Búlaky a' terembeni le- 's felsétalásai közben többször nyugtatta rajta szemeit, 's nem közönyösen vette az írótól e' megkülönböztetést, mert azt is észrevevé, hogy Malvina-t 's őt legnagyobb érdekléssel szemlélte. Izidora Búlakyban az érdekes arczu

férfiu mellett leginkább az író tekintette, és mondjuk hiuságnak, mondjuk bárminek, de igen kedvezőleg fogadta azt, hogy egy nem mindennapi, de többeknek ajkairól dicsérve hangoztatott nevű férfiuban maga iránt figyelmet gerjesztett.

Ezeket előre kelle bocsájtanom, hogy megmagyarázhassuk magunknak a Malvina szavai által Izidorának arczára idézett pirt. Egyhamarjában talán önmagának sem birt volna nagyobb titkot megvallani, mint azt, hogy Búlaky első tekintetre érdekli, kiben nem idegent, de régebben ismert 's képzeletvilágának férfinát szemlélte. E' találkozás tehát szívének mondhatlanul jól esett — de ezt valakivel még csak sejtetni sem szeretle volna.

— Az nem szép, — mondá Búlaky Malvinához — hogy nagysád barátnéját elfogulttá, bizalmatlanná teszi irántam. — Nagysádnak — fordult Izidorához — még azon esetben sem leendene ellenem panasza, ha csakugyan sejtetném is keble titkait.

— Megtudná ön azokat őrizni? — kérdezé Izidora, Búlakyra emelve szép szemeit

— Hivebb titoknoka nálamnál nem lehetne, — felelt Búlaky.

— Nálam igen kevés titkot kellene őriznie, — folytatá Izidora.

— Én pedig alig képzelek magamnak kevés titku hölgyet.

— Tessék engemet azon kevesek közé sorozni, — mondá Malvina mosolygó arczczal.

— Épen nagysádnak szívét nyomja titok, mit arczának minden vonala elárul, — felelt Búlaky.

Akár volt, akár nem Búlakynak e' szavaiban igazság, de azon inkább erőtetett, mint szívből felmerülő némi aggályossággal határos mosoly, mi Malvina ajkai körül huzódott, elevenen tanusította, miként Búlaky szavai ismét kellemetlenül hatottak reá. Malvina szelleme a' vonzódásnak bizonyos nemével simult Búlakyéhoz, de ez némi fensőséggel amazt mintegy tiszteletteljes távolban látszék tartani, és e' szellemfenség nyomasztó teherként lengvén a' felett, kellemetlenül vonult vissza, valahányszor mélyebb lélektani ismeretekre vonatkozó ihletségben tört ki. E' jelenlegi eset ismét ezek közé tartozott, mert bár Búlakyvali néhány napi ismeretsége alatt semmi bizodalmasb közlés által, legalább mint hitte, belsejét fel nem tárá, mégis ez itt-ott elszórt szavaival annyira ismerni látszék azt, hogy vonzalma bizonyos félelemmé változott a' férfiú előtt, ki a' kebelnek zárain keresztül hatott.

Malvina gondolatokba merülten andalgott Búlaky és Izidora mellett, és elkomolyodása elevenségét lehangolván, némaságával alkalmat nyújtott a' két fiatalnak egymással kizárólagos társalgásra. Izidora igen kellemesen érzé magát Búlaky körében, ki érdeklánczoló beszéd tárgygyal tudta a' leányka figyelmét maga iránt nevelni.

Malvina a' sétálást megúnván, de Izidorának mulatságát ezért megzavarni nem akarván, Búlakyt is megkínálta üléssel, ki azt alig foglalta el, mi-

dön egy gyerkőcze két adag fagyalttal lépett a' hölgyek elébe, 's járatlan-ságból-, utasításból-e, nem tudom, de először is Izidorát kínálta vele.

— Ki küldi e' fagyaltat? — kérdezé az inas.

— Nem tudom, de egy fiatal ur utasított nagyságtokhoz, — lön az inas válasza.

— Részemről jelentsd ki köszönetemet, — mondá Izidora 's utána Malvina, és a' tigris fagyaltjával odább ment.

Búlakynak szíven egy sajátyszerű édes érzés rezgett végig, hogy Izidora a' fagyaltat el nem fogadá, mert bárcsak néhány perczig tartó ismeretség kötötte még a' deli leánykához, mégis érdekesebb lett előtte, mint-hogy másnak egy illyképen nyilvánított hódolat elfogadása miatt egykedvű maradt volna.

— Nagysád, — mondá Izidorához — e' visszautasítás által két emberben különböző érzést gerjesztett.

— Hogy értsem ezt? — kérdé kedves hangján.

— A' küldőt hidegsége bizonyosan elbusilá.

— Ez az egyik embernek lenne érzése, 's a' másik?

— Engedje ezt hallgatnom, — felelt Búlaky, a' szép hölgynek szemléletébe mindinkább elmerülve.

— 'S a' másik? — kérdezé még egyszer.

— Előbbi feleletem mellett maradok.

— Ön igen kíváncsivá teszi.

— Rendületlen leszek, — felelt Búlaky — legalább ez alkalommal.

— És kérelmem sem fogná önt kimondott szavának megmásítására birni? — kérdé Izidora lágyabb hangon.

— Mit mondana, nagysád, azon férfuról, kinek szilárdságát minden szép szó, minden szép tekintet meglágyítaná? — kérdé Búlaky felelet helyett.

Ezen csak Búlaky és Izidora előtt érdekes, de az olvasók előtt talán érdektelen párbeszéd további szövését egy durva 's göndör haju 's szakállu? zömök természetű, középkori férfiú közbejötté gátolá meg, ki Izidora előtt könnyedén hajtvá meg magát, bátor tekintetével Malvinának röglőni zavarodást jellemző arczán időzött, 's udvariasan kezde társalgást. E' közben Izidorának anyja is a' körbe lépett, kinek Búlaky Malvina által bemutatztatván, ez örömet nyilvánítá a' rég kedvelt íróvali találkozására felett, és a' beszéd folyama közben Búlakyt, míg a' városban mulatand, házához szívesen meghívá, mit ez, Izidora által érdekeltetve levén, örömmel teljesítendőnek ígért.

A' hosszas szünidő alatt Búlaky Izidorának ritka műveltségű anyjával társalogván leginkább, a' kis kört alkotó többi egyénekhez igen keveset szólt, de tekintetével annyival többet figyelt rájuk. Feltűnő volt előtte Malvina szép arczának elváltozása. E' nőnek legszebb éke szemei voltak, mellyek most is

csillagokként, lassan rezgő fényben lobogtak, de azon szerte tétovázó tekintet, mely arra látszott mutatni, hogy szemei sehol nyugpontot nem lelnek; még az arcz mosolyán is keresztül törő aggályos ború a' keblében rögtön keletkező 's megzavaró változást az emberismerő előtt eléggé elárulák. Búlaky élesen tekintett reá 's kétszer Malvina tekintetével találkozván, ez mélyen elpirult.

Vannak emberek, kik felettünk kivívott szellemi fensőségek által bennünk magok iránt az elfogultságnak egy bizonyos nemét gerjesztik, mely lelkünknek szabadabb mozgásaira nyomasztólag hat, 's mintegy megfosztva bátorságunktól, zavarodásunkban félve teszünk mindent előtte. Illynemű lehetett a' Malvinán uralkodó érzés, mióta azon említett férfit a' körbe lépett, nem ugyan ez, de Búlaky iránt. Ő ugyanis észrevette, hogy Búlaky élesen vizsgálta őt, 's a' férfit képzelte, hogy Búlaky mély tekintete keresztül furódott szíve legbensőbbjeig, és kimondhatatlanul rosszul esett neki annak átgondolása, hogy Búlaky szívébe olly gondosan lezárt érzéseiről sejteth valamit. Ha Malvina arcának szokott nyugodt kifejezését megbirta volna tartani, Búlakyban távolról sem ébredt volna fel a' gyanu, hogy e' nőnél sejtett búskomolyság forrására olly véletlenül reáakadt, de nyugtalan aggályos arczáról nem olly ügyes emberismerőnek is, mint Búlaky volt, könnyen lehetett következtéseket tenni.

A' szünóra után megszólaló zene felbontá e' kis társasági kört. Izidorát az említett férfit tánczra vitte, mit Búlaky nem a' legszívesben látszott nézni. Izidora anyja pedig éltesb asszonyságokkal ült le egy félre eső helyre. Malvina és Búlaky magokra maradtak.

— Szándékom volt már a' tánczmulatságot elhagyni, — kezdé Búlaky — de egy pillanatot akartam bevárni, melyben csak egyedül nagysádtól kívánnék megértetni.

— Kíváncsivá teszen, mi tárgyban? — mondá feleletül Malvina.

— Ha nem is mondanám, — folytatá Búlaky — de olly szellemdús nő, mint ön, kiolvashatta viseletemből azon érdeket, mivel első találkozásunk óta nagysád iránt viseltettem. És csak...

— Ki tudná-e ön ezen érdeknek határait jelelni? — vágott közbe Malvina, előbbi nyomasztó kedélyéből kibontakozva.

— Igen, — felelt Búlaky — az érdeknek forrása mindenesetre meleg, de ezernemű fokozaton kell neki keresztül mennie, míg forróvá, égetővé válik, és mivel e' fokozatokon szívem már keresztül ment, ki tudnám előre nagysád iránti érdekem határát jelelni.

— Tehát hol fog ez végződni? — kérdezé enyelgve a' nő.

— Ott, hol a' barátság innen 's a' szerelem tul van.

— Az innenső rész tehát nekem jut, a' tulsó pedig — Izidorának, nemde? — kérdezé czélzólág Malvina.

— Ez senkinek többé a' földön, — felelt Búlaky komolyan.

— Olly jég fedné önnek szívét? — kérdezé Malvina.

— Sőt az ellenkező, — felelt Búlaky — szívemből idegeimet égető láng terjedt el egykoron, de közbejött körülmények hamvasztó jege kioltá azt.

— Nem tudna tehát ön többé szeretni?

— Alig hiszem — felelt Búlaky határozottan.

— Én önnel semmi tekintetben sem mérkőzhetem, — folytatá Malvina, előbbi nyugodt kedélyét egészen visszanyerve — én távolról sem igénylem magamnak, hogy, mint ön, valakinek arczáról érzéseit leolvassam, de enlékezze meg szavaimra, ön Izidorát, ha többször találkozand vele — lángolón fogja szeretni.

— Csalatkozik, nagysád; — felelt Búlaky komoly hangon — Izidora minden tekintetben remek hölgy; életemben kevés mását találtam; de nem képzelek magamnak hölgyet, ki szívemnek elhamvadt tűzét uj lángra képes lenne gyujtani.

Malvinát Búlakynak e' szavai szokatlanul érinték. Nem mondhatom, hogy hiusága lett volna megsértve, de bizonyos elkedve lenítő érzés rezzent meg benne, midőn Búlaky kimondá, hogy szívét hölgy többé lángra gyujtani nem képes, és ez érzés által ébresztett gondolatai szövedékének átengedve magát, elnémult.

— De nagysád, közbeszólása által, eltávolított attól, mit mondani akartam, — kezdé egy kis szünet mulva Búlaky. — Elmondám előbb, hogy ön iránt érdeklél viseltetem, és sem többnek, sem másnak, hanem egyedül e' barátságteljes érdeknek tulajdonítsa e' figyelmeztetésemet. Ovakodjék a' durva és göndör haju embertől, ha ennek erős kiálló csontok nagyitják arczát, mert az illyen nem mindig, de legtöbb esetben, haragos, büszke, szánakozásnélküli jellemmel bír. A' beesett, lopva tekintő szemek előttem mindig gyanusak. Adja isten, hogy ön ne csalatkozzék.

Malvina arczán e' szavaknál vér terült el. Az érzésnek, mi hullámként rázta meg szívét, nincs saját neve, mert ez többféle indulatnak volt vegyitéke. Búlakynak szívhez szóló hangja vonzódást, sejtése meglepetést, figyelmeztetése neheztelést, részvéte villámként felmerülő melegebb barátságos érzelmet fakasztottak benne, miknek egymásutáni keletkezése alatt ismét annyira elfogulttá lön, hogy magát sem menteni nem tudta, sem bővebb magyarázatot kérni nem birt.

Búlaky a' hullámzó érzelmeket tükröző arczra tekintett, és sejtésének valóságáról mindinkább meggyőződött, de szánakozás is lepte el, mert látta, hogy ha másszor nem is, de e' pillanatban legalább e' nő szenved. Malvina kedélye annyira le lett hangolva, hogy a' további társalgás egykedvüleg folyt.

Búlaky most felállt és a' táncmulatságot elhagyni készült.

— Ön már el akar hagyni bennünket? — kérdezé Malvina, talán csak azért, hogy szóljon valamit.

— Egészségem minden hosszas éjszakázást megérez, és ezért bár sájnálattal nélkülözöm nagysád és Izidora társaságát, de mennem kell.

— Csak egyedül öntől függend, — felelt Malvina — társaságunkban többször is részesülhetni. Valamint nálam, úgy bizton hiszem, hogy Izidora házoknál is szívesen látott vendég leend.

Búlak egy udvarias meghajtás után a' táncmulatságot elhagyá.

S z a b ó R i c h á r d .

(Vége köv.)

TOLDI MIKLÓS MUTATÓUJJA.

BALLADA.

Nógrádban, alsó Toldon,
Kaszált mezők ölén,
Fáradt bokával állt meg
Egy ifju hadlegény.

'S aztán szomját csititni,
Meglopta a' folyót;
'S egy izmos szénahordó-
Emberrel váltá szót.

„Hej, földi! merre fekszik
A' híres Budavár,
Hol rám főtrombitásra
Az ezred szárnya vár?”

Ingujjával letörle
A' kérdett homlokát,
'S a' földmives iparnak
Keserves harmatát.

'S könnyen emelt a' légbe
Egy négy öles rudat,
'S az óriásdoronggal
Buda felé mutat.

„Ott, hol a' déli napnak
Aranygyertyája ég,
'S világ végének látezik
A' kéklő messziség.

Hol a' villámok anyja
A' bércz nyakára hág,
Onnét egész Budáig
Egy országutja vág...!!

'S mint a' nádszál, ha mozdul
A' szél lehelletén,
A' nagy csatlós gerenda
Olly könnyen állt kezén.

A' trombitás, ki nem hitt
Illy óriásérőt,
Csodálat érzetével
Bámulta végig őt.

'S midőn villámszemében
Szilárd lelket talált,
Kérdé: „Nem volna kedved
Szolgálni a' királyt?”

„Nekem, főtrombitás ur,
Ekém a' fegyverem,
Mellyel a' barna földnek
Hátát kell metszenem.

Mellytől jobbágyadóval
Szolgálom a' királyt,
Mátyást, ki népe üdvén
Dicsőséget talált.

'S szívünk től is örömmel
Adózunk öneki,
Ki az igazság lelkét
Egyenlőn osztja ki.

'S e' szívadó. a' hűség,
'S erős népszerűlem,
Melly nélkül gazdag-koldus
A' legdűsb fejdelem!

E' szók titkos gyönyörre
Gyujták a' trombitást,
'S hívá: „az úti csárdán
Igyunk egy áldomást.”

'S kedvgyujtó vérszinű bort
Komázva ittanak,
A' hős vigan regélte
Ügyét csatáinak

'S mondá: „Csapj-fel vitézek!
Pajtás, adj parulát!
Híven szolgáljuk együtt
'S örökre a' hazát.

Tiéd a' legfutóbb mén,
'S kapsz olly kardot, dzsidát,
Mellyel, ha kell, levághatd
A' félvilág nyakát.

Lesz hir, magas dicsőség,
Lesz gazdag áldomás,
Figyelj reám! én mondom,
A' fő-főtrombitás!

— 'S a' fölhevott azonnal
Hatalmas kedvre kap,
'S megegyezés jelül
A' hős markába csap.

'S a' trombitás zsebébe
Dugá legott kezét,
Nehogy megkétszerezze
Az egyesség jelét.

„Mert — mond — illy parolából
Tizedrész is elég,
A' melly miatt egész kar
Zsibbasztó kinban ég.”

'S — a' jobbágy érzekéjét
Lándzsával váltja fel,
'S átlelesült kebelből
Illy hős szavakra kel:

„E' percztől összeolvad
A' honnal életem,
Övé vérem, szerelmem,
Minden lehelletem.

'S ha vivok a' csatában,
Megvédni nemzetem:
Minden hajszálam egy nyíl,
'S karom gyilok legyen.

Hogy merre nyúl a' hadban,
Legyen vér és halál,
Mig a' hazába béke
Szelid galambja száll.”

'S a' mint elindulának,
Eszébe jut menet,
Hogy olly nehéz nagy utra
Bot nélkül nem mehet;

'S a' nagy csatlós gerendát
Markon fogá legott,
'S folyvást egész Budáig
Az lőn az úti bot.

'S a' hires TOLDI MIKLÓS
Imigy lőn katona,
Benne egy Herculest nyert
A' magyarok hona.

'S Budán szilaj merész kedv,
Gyönyör ölette át,
Hogy ő Mátyás királylyal
Cseréle parulát;

Mert a' főtrombitás, ki
Katonának család:
Az országos kalandor —
Mátyás király vala.

'S Toldi mutatoujján,
'S a' roppant útibot
Történetén egész hon
Jóizút kaczagott!

Lisznyay Kálmán.

SZONTAGH GUSZTÁV.

Szontagh Gusztáv, cs. kir. nyugalmazott kapitány, a' magyar tudós- 's Kisludgy-társaságok tagja 's Borsodmegye táblabírája, született Csetneken, Gömör-megyében, hol apja fűszolgabíró 's ágost. hitv. egyházi 's iskolai senioralis felügyelő volt. Politicai pályára szánva, a' philosophiát Pesten az egyetemen, a' jogtudományokat Késmárkon hallgatta; az 1811-ki országgyűlésen elejétől végig jelen volt 's később a' híres Cházár Andrásnál patvaristáskodott. Ekkor kiűtött az 1813-ki francia háború 's az ifju joggyakorló résztvevén a' Németországban fellobbanó lelkesedésben, tollát karddal váltá fel, 's az 18^{13/14}-ki telet Franciaországban szabad ég alatt táborban tölté, a' csaták sorsáiban osztakozván. Bevégeztetvén a' háboru, 23 évig békésen katonáskodott, többnyire hazánkon kívül, Olasz- és Lengyelországban és Bécsben, részint kitűnő szolgálatokra használtatva, így báró Mariássy-czrednél Bell-Lancasteri iskolát állított fel, a' cadet-, sőt a' tiszti iskolában előadásokat tartott, ezredbeli könyvtárnoknak neveztetett ki, több évig a' tulajdonos, osztályos tábornagy báró Mariássy András ö nméltósága oldala mellett segédkedett. Cadet csak 3 hónapig volt 's többnyire soron kívül léptetett előre, míg végre 1836-ban saját kérelmére mint granátos kapitány nyugalmaztatott, melly idő óta leoldván kardját 's letett tollát ismét felvevén, többnyire Pesten, a' magyar irodalomnak él..

Szellemi élete rajzát akarván adni, legyen elég e' pár biographiai adat, anyagi alapul szolgálván a' szellemi képnek. Szontagh Gusztáv, mint tudva van, philosophiai 's politicai munkával lépett fel 's ez hogy telhetett ki katonától, sokan meg nem tudták fogni. Magyarázatul legyen mondvá, mikép ő, mint megjegyeztük, eredetileg politicai pályára neveltetett, az önművelődés igen korán ébredt fel benne 's mondhatjuk, elebb volt politicus, sőt philosophus, mint katona. Ezen pályája pedig korántsem szakasztotta félbe önművelődése haladását, sőt igen jötekonyan hatott arra. E' tekintetben a' magyar közönség közt némi ferde nézetek uralkodtak, miknek kiigazítása itt nem felesleges. A' nagy régiek, academiában 's palaestrán neveltetvén, ifjuságukat fegyverben tölték, férfikorukat országos hivatalban, az öregséget halhatatlan műveik írására szentelék. Ez a' legkötelesebb emberi művelődés, az életnek legcélszerűbb alkalmazása. Illyesmi korunkban, hol a' gymnastica egyetemi használata még csak pusztá szó, a' katonai és polgári hivatalok egymástól elkülönözvék 's minden működés egyoldalulag vagy csupán testi, a' szellem kifejlődését gátló, vagy egyedül szellemi, a' test épségét aláásó; — korunkban, mondom, illy művelődés némileg még csak a' katonai rendben szerezhető. A' bölcselkedő és politicus tárgya: az ember és a' világ. Hogy szerezzenek pedig ezek maguknak e' tárgyról józan 's valóságos ismereteket, ha emberek közt 's a' világban nem forognak? szobában, olvasva 's gondolkodva csak eszményi tudáshoz juthatunk, a' csak gondolt és egyszersmind látott tárgynak ismerete közt pedig nagy a' különbség. Szontagh Gusztáv a' természettől hajlammot nyert a' szemlélődésre, a' mellett örömet magába vonuló levén 's ifjuságában

ábrándozó, ha katonává helyett szobatudóssá válik, valószínűleg Schelling, Hegelféle üres scholasticai bölceletekre téved. De im csaták füstjébe merül 's az ábránd ködfátyola Napoleon ágyuinak dörgésében szétreped, historiai történetek vonulnak el szemei előtt, királyi thronok buknak, országok sorra döntetnek el, a' világ leghatalmasabb emhere lealáztatik 's számkivetve hal meg a' tenger legtávolabb szigetén. — Mindez igen alkalmas volt a' szemlélődő idealistával a' realis világ hatalmát éreztetni. Még több: korunkban az ifju nem könnyen szerezhet magának emberről, országoiról 's világról olly józan 's életre való ismereteket, sehol sem vergődhetik ki azon alacsony álláspont-'s elfogultságból, melyre kitkit születési körülmények, rang, választott életmód 's a' t. eredetileg helyezik, sőt, mondhatni, belébülvölve tartják, mint legalább a' művelt katona pályáján, kivált a' mult 18¹³/₁₄-ki háborúban 's utána. Az akkori katonák nem jártak be egyedül Európának nagyobb részét, hanem l a k t a k is a' külföldön, évekig, Franciaországban 's Nápolyban, kiemelkedve születési helyök szűk köréből, közepett a' világforgás legelénkekb mozgalmában, 's eza' legábrándozóbb ifjut is, kinek elébb Sydney Algernon 's Rousseau iratai politikai evangelioma vala, realisabb nézetekre juttatá, sőt europai álláspontra helyezé. Ezt említünk kelle, hogy Szontagh Gusztáv philosophiai 's politikai nézeteit teljesen megmagyarázhassuk. Bölcselkedése, a' mint azt propylaeumaiban a' magyar philosophiához előadta, teljes ellentétben áll a' szemlélődő német Fichte-, Schelling- Hegel-féle philosophiával. Szerinte ezen philosophia, a' mint napjainkban végeredményeiben kifejlődött, teljesen szintazon kört futja be, mint a' régi francia materialismus, 's mint minden philosophia, mely az emberi ismeretet egyoldalulag csupán egy forrásból akarja meríteni, egy elvből összerakni. A' francia materialismus végre nem ismert mást, mint az anyagi mindenséget, tagadván Istent, szabadságot 's öröklétet, 's az emberi rendeltetést az egyedek jólétébe helyezé. A' német szemlélődő philosophia, az igaz, szellemibb. Kant megkülönbözteté azon ismeretet, melyet érzékeink által szereznünk, attól, melyhez egyedül az ész szemléldése által jutunk; amazt valóságosnak állítván, emezt csupán eszményinek, mivel nem a' tárgy látásán, hanem csak gondolon alapul. Kantnak ennél fogva tagadnia kellett, hogy az embernek az érzékefelettiről valóságos ismerete lehetne, tehát szintugy a' dolgok belső lényéről, mint az Istenről, 's ezt németek közt kimondva, természetesen a' legelénkebb visszahatásra ad alkalmat. A' német tudniillik, szellemi alkotásánál fogva, a' szemléldésre igen hajlandó; a' reformatio is köztük keletkezett, 's most a' szemléldés körében ismerjen olly akadályt, melyen a' német ész keresztül nem törhetne! 'S im a' német szoba-tudósok elzárkóznak könyvtերeikben, elkülönözve a' világtól 's a' tapasztalástól nem háborgatva, mit nem gondolhatna ki a' német szemlélődő? Hiszen a' gondolat korlátot nem ismer! Azonban annak tárgyvilágos bebizonyítása, hogy fogalmaink a' dolgokról azoknak lényegével összeegyezznek, ez nem olly könnyű, mivel ismerethelességünkben ki nem léphetünk, 's így más valami ismeretmód szerint ismereteinket a' tárgyakkal össze nem hasonlíthatjuk. Ez tehát lehetetlen levén, a' német philosophusok az új platonikusokhoz visszamentek, 's Plotinnal állíták, hogy a' fogalom 's tárgya ugyan az. E' szerencsés fogással győzedelmeskedtek Kanton 's az emberi ismeret korlátain. Mert ha ez áll, ugy csakugyan a' philosophus, a' nélkül, hogy szobáját elhagyná, gondolkodva szerkeszthet embert, Istent és világot, 's ezen gondolt mindenség a' valóságos lesz, 's ismerete a' tárgyakkal teljesen összeegyező absolut. Azonban, hova vezeté a' német szemlélődőket ezen általános ismeret és tudás, azt leg-összintébb apostolai immár meggyónták, 's a' többiek, egy bizonyos szeméremtől vezettetve, elég roszul palástolják. A' német szemlélődő philosophia teljes pantheismussá fejlődött ki, szintazon eredményt hirdetvén, mint előbb a' francia materialismus: nem létezik más, mint az egy minden-isten, a' természet az emberiség 's annak története e' minden-istennek kifejlődése, szükségszerűségének, mint a' dialecticai gondolat mozgalma, minnek ugyanazonos hasonmása; Isten, világ felett, halhatatlanság, szabadság, a' régi philosophia álmai.

És hazánk hegelistái Szontagh Gusztávnak rossz neven vették, hogy a német szobatudósok e' csudaszüleménye ellen kikelt, hogy külföldi majmolás helyett önálló gondolkodást ajánlott 's meritést magokból a' philosophia eredeti forrásaiból, mik a' magyarnak is szintugy tárva állanak, mint a' németeknek, mi egyebiránt is mindenmagát az emberiség legfontosabb kérdései felett tájékozni akaró öngondolkodónak szint-olgy bizonyosan emberi kötelessége, mint más oldalról tagadhallan, mikép örökös utánzás által eredeti philosophiai irodalmat alapítani éppen olly lehetetlen, mint azt előbbre vinni.

Politikai nézeteiben Szontagh Gusztáv szintugy dualista, mint a' philosophiában. Mint itt a' létezőből indul ki 's azt ész által magyarázni igyekszik, a' tapasztalást az ész törvényeivel egyesítvén: ugy politikában neki a' fenálló az első, az eszme a' második, mellynek utmutatása 's iránya szerint azt javítani szükség. Élettapasztalása 's a' forradalmak komoly vizsgálata kétségtelenné tévék előtte, hogy politikai téren is eszmékből állodalmakat nem lehet szerkeszteni, 's zenebonás rombolási düh czélt téveszt, legbiztosabb 's sebesebb haladás pedig békes törvényes uton csak akkép eszközölhető, ha mindenek előtt a' fennállót bonyolódott viszonyaival 's érdekeivel komoly figyelemre méltatjuk, 's a' társasági eszményhez lépcsőnként közeledünk. Persia-vagy Afganistánból nem lehet egy csapással sem angol fejedelemséget, sem észak-amerikai republikát alkotni. E' hitvallása Szontagh Gusztávot azonban nemcsak a' maradókkal, hanem a' politikai idealistákkal is ellentétbe teszi; mert a' fenállónak érett méltatása felülemelkedést kíván csupán a' tartományi állásponton, országosra, sőt europaíra, 's történeti tájékozást, hogy korunkat az egykori egyházi 's állodalmi absolutismus szakával ne azonosítsuk 's az emberi nem végtelen fejlődése erős hitében öntudatra ébredt nemzetünkre nézve mástól ne rettegjunk, mint — önmagunktól.

Szontagh Gusztávnak a' philosophián 's politikán kívül még egy egészen más természetű munkaköre is van, 's ez a' dinnye- 's dohánytermesztés. A' dinnyészetre nézve tőle már eddig egy külön, elég körülményes utmutatást birunk 's nem kételkedünk, a' dohánytermesztést sem fogja a' nélkül hagyni. Egyoldalúság akármiben természetével ellenkezik, 's hogy író egészséges maradhasson, foglalkodását kerti munkával egyesítenie kell. Legújabbban pedig, ha jól értesítve vagyunk, éppen valami dinnye-'s dohánytermesztési egyesület alakításán töri fejét. Nézetei e' tekintetben körül belől ezek: a' gazdasági egyesület, szükséges, hogy a' földmívelési eszméket és ipart országosan összepontosítsa; de földmívelésünk csak akkor haladand leggyorsabban, ha szenvedelemmel 's tudománnyal bíró egyedek specialításokra adják magokat 's a' földmívelés és kertészet minden ága külön egyesület által mozdittatik elő. Így van ez Angliában. Egyes tárgyat jobban lehet kitanulni, mint mindent. Hogy pedig a' földmívelő kedve ébren tartassék, hozzátok a' természetűt a' gyárossal összeköttetésbe; így karöltve mindkettő nyereget legtöbbet 's célját elérí. Ezen eszme tűnik ki legújabb felszólításában is dohánytermesztőinkhez a' Fuchsfele gyár részéről, szivar-dohány be-küldésére egy felszólítás, mellynek fontos következeit a' külföld méltatni tudja, mert a' triesti Lloyd azt olvasóval kivonatban közlé.

Szontagh Gusztáv nem régiben egy politikai hirlap-szerkesztőséggel kínálta meg; ő azt el nem fogadá. Legújabbban ismét a' német philosophiával foglalkozott, 's ez elsavanyította kedélyét; fordítsátok meg a' dolgot: kínáljátok meg egy jól beke-ritett kerttel, 's sokba mernék fogadni, bérbe veszi; és ha azután dinnyéit vetheti, széles jó kedvében, ha kívánjátok, annyi vezércikket ír, hogy még végre magatok is sokaljátok.

SZERÉNY HIRDETÉSEK

ujdon-uj találmányok felől.

Miután alulirott a' szárazföld minden országait és tartományait, 's még azonfelül néhány mérföldet, nem annyira csavargás kedvéért, hanem egyedül tudomány- és tapasztalás szerzése végett, bekalandozá, ezentulra állandó lakással Magyarországot boldogítandja, 's hogy ittléte áldásos malasztait minélelőbb és minél többen érezzék, mindenkit felszólít ujdón-uj találmányainak és áruinak gyors megvásárlására. — Dicsekedni nincs kedve, 's azért csak szerényen mondja el, hogy minden árucikké egytől-egyig remek, mit annál biztosabban hihetni, mert nem tartozik azon szűklelkűek sorába, kik a' honit többre becsülik a' külföldinél. Ellenkezik az a' magyar nagylelkűséggel, pénzét övéi számára adni ki, a' nemes szív idegeneket halmoz el vele, hogy lássák őt és csudálják őt. — Árucikkei főrészből külföldiek és ollyanok, a' mi nélkül a' magyar el nem lehet: u. m.

1) Vannak igen jeles fűzővállai férfiak számára, melyeknek nem az a' legjelesebb tulajdonsága, hogy épen annyi levegőt szorítanak ki a' tüdőből, mennyi a' sorvadás előidézésére szükséges: hanem az, hogy a' szívet is annyira összezszorítják, miszerint kénytelen kipárolog belőle minden kártékony láng és érzem, millyen a' haza szeretete, a' férfias tetterő, a' becsület iránti ábrándos ragaszkodás, az érzéges által nyugtalanító igaz szerelem, azon regényes barátság, mely, önzésről és haszonlesésről megfeledkezve, magasztos célokra lelkesülten szövetkezik; egy szóval: kiszorít a' szívből mindent, a' mi ábránd és nem kézzel fogható való.

2) Feltalált és árul egy fujtatót, mely az előbbi gép által összeszorított keblet ismét kitágítja, magasra dagasztván azt a' hiuság, önhittség, haszonlesés, embertársak és a' hon iránti közönyösség drága illatu szellőivel. — E' két találmány szívképző műszer czim alatt is árultatik, 's a' vásárlók kéretnek, mielőbb megtenni irántok rendeléseiket, mert mind a' kettő nagyon kerestetik.

3) Árul kenőcsöt, mely láthatlanná tesz. Ezzel eddig csak a' rendőrök éltek, ott, a' hol jelenlétükre szükség volt; azonban más emberek is nagy sikerrel használhatják, p. o. olly házibarátok, kik a' férj távollétében szoknak tisztelkedni; olly nők, kiknek, ha hazulról távoznak, feltékeny férj kíséri lépteiket; urfiak, midőn hitelezők által kerestetnek; gazdag urak, midőn köz jó czél iránt szolítatnak adakozásra; szerelmesek, midőn zsarnok apa által meglepetnek; tisztviselők, midőn igazság-szolgáltatásra szolítatnak fel; 'stb.

4) Vannak igen jeles tokjai az orr számára; jól használhatók nyáron a' por ellen sétaközben az öntözött utcákon; télen-nyáron pedig nemcsak a' színházak szöglelein, hanem a' tisztaságos Pest minden utcakanyarulatánál.

5) Vannak kényelmes falábai, szinte nyáron használandók, melyek segedelmével Pest utcáin, még a' legfőbbeken is, a' járdákon, sőt még a' járdán kívül is, száraz lábbal járhatni, még száraz időben is!

6) Vannak igen jeles koppantói, melyekkel a' külföldi és hamvatlan stearingyertyákat is megkoppantthatni. Az illy koppantó egyébiránt felette hasznos jószág; ha valahol az értelem fáklyája nagyon világosan lobog, illy koppantó egy perc alatt tetszésszerű homályt eszközöl; ha a' közügyek iránti szeretet vészesen fellángol, illy koppantót neki, 's a' lángokat jéghidegség váltja fel. Szalmatüz körül nem szükséges használni venni; ez magától is elalszik.

7) Árul köpenyt, mely alól a' leggyávabb is fület mutathat akárkinek; e' köpeny egyszersmind magától forog a' szél szerint, 's különösen ajánlandó olly egyéneknek, kiknek barátját vagy valamely jó emberét véletlen szerencsétlenség érte, vagy ollyaknak, kik nagy szavakkal népszerűséget hajhásztak, 's most okot leltek, változtatni gondolkozásukat.

8) Készít igen jó szemüvegeket, melyek minden kicsinyt nagyitnak, és minden nagyot kicsinyitnek tetszés szerint; melyeken által az ártatlanságot bemocskolva, a' jámborságot feketítve, a' becsületet beszennyezve mutathatni fel, míg másrésről a' fekete lelket fehérnek, a' romlott szívet épnek láthatni általok.

9) Ámbár raktára legjelesebb czikkeit a' külföldiek teszik, mint Magyarhonban nem is lehet máskép, a' rövidlátás és szűkkeblűség kedvéért azonban néha lebecsájtkozik, honi árukat is hozni forgásba, 's e' tekintetben ajánlja legfinomabb gyolcsait a' parádi gyárból, posztóit és egyéb szöveteit Tiszafüredről, jeles finomított czukrárt Nagy-Váradról, üveg-gyártmányait Gácsról, stearin-gyertyáit Ó-Budáról, tokaji- 's ménesi borait Sopronyból, nőruha-kelméit a' debreczeni gyárakból — egy szóval: mindent onnét, a' honnan tetszik.

A n t i g á c s i, mindenész.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Romeo és Julia” szomorujáték 5 felv. Irla Shakspeare, ford. Gondol Dániel.

E' szomorujáték telutó 24-kén adatott a' nemzeti színpadon, 's örvendünk és a' jóratörekvő kedvező jelül vesszük, hogy rövid idő alatt harmadik shakspeari művet van alkalmunk ez uton megismertetni. — Lessing mondja: „egyetlen szomorujáték, melyet ismerek, hogy rajta maga a' szerelem segített dolgozni, Romeo és Julia.” 'S valóban igaza van, mert a' szerelmet lánghevében, forró vágyaiban, minden mást fedő, minden akadályt leküzdeni kész önáldozóságában, elvei üdvével és vesztesége lezuzó fájdalommal, hasonló megható 's hű képből előtűntetni, csak a' nagy költőnek lehetett tehetségében. . . Romeo midőn először megjelen, kitűnik, hogy szíve szerelemre van alkotva, hogy az emésztő lángnak lobogni kell keblében, még akkor is, ha tárgyat, melyre áradozását ruházza, nem találta. Benne nem a' látás vagy tán a' hosszabb társalgás gerjeszti fel a' szerelem lángjait; benne égnek azok, ég a' viszonzó kebel utáni örök sovargás, habár azt még meg nem találta volna is. Itt azonban nem ugy van: már első föllépésével látjuk, hogy érzelme nem céltalan, nem tárgytalan, 's talál egy lényt, melyre azt átruházza: Rózát. De a' szív, mely után sóvárog, érzéstelen, hideg marad iránta; Róza boldogságát abban keresi, hogy lemondjon a' világról, az élettről, emberi rendeltetéséről, 's az apácát hasztalan üldözi az ifjú szerelme unszolásával. Semmi sem természetesebb, minthogy szíve illy állapotjában, egyfelől forró szerelme által kinoztatva, másfelől a' meg nem hallgató mellőzés által elcsüggesztve, Romeo ábrándos, magányt kereső, méla fiu lesz, barátja az alkonyat homályának, a' berkek és ligetek csöndes árnyainak; szívében Rózának oltárt emelt, a' szerelem áldozatlángjait ez oltár felé kényszeríti, minden társaságtól, annál inkább ollyantól, hol idegen női kellemet volna látni alkalma, daczosan visszavonul, 's magát Róza iránti szerelmébe erőszakosan beburkolja. Ez Romeo szív-állapota a' szomorujáték elején,

's az avatott ismerő, tekintelve ez állapotot, előre tudhatja, hogy e' szívnek idegen szerelemre hajolnia nagyon könnyű, mihelyt a' hölgy, kire ez új szerelem átvitelik, nem tapasztaltatja vele a' visszasztító hidegséget, mely most teszi keserveit. És ez nem ingatagság, könnyelmű csapodárság: Romeo arra van alkotva, hogy szeressen, hogy viszonyzott szerelemben nem köznapi boldogságot nyújtson és fogadjon el, ha az élet-körülmények kedvezők; vagy hogy elhaljon, elvesszen állhatatos és forró szerelmében, ha a' viszonyok üldözöbe veszik.

A' Montague 's Capulet öcsesaládok Veronában halálos ellenségeskedésben élnek egymással; a' gyűlölség a' fiukra az atyákról szállt, 's olly megrögzött, olly a' család minden tagjaiba 's hozzátartozóiba átszivárgott, hogy maguk a' két ház szolgái is halálos ellenségekül tekintik egymást, 's hol szerét tehetik, összevesznek, szó- vagy kardharczra kelnek. A' Capulet-háznál fényes bál tartatik, 's Romeot, az ábrándozót, a' méla szerelme, sikerül barátainak ez ünnepélyre, álarcz rejtése alatt, magukkal vinni, barátai azon gondolatban, hogy szeretettjét ez alkalommal más szépségekkel hasonlítgatván Romeo, könnyebben sikerülend érzelgéseitől megválnia, míg Romeo az ünnepélyen megjelenendését azon okból igéri, hogy kedvese felmulhatlan szépségét számosak társaságában annál inkább csudálhassa. . . Romeo, a' Montague-ház ivadéka, megjelen a' capuleti bálban, 's itt egy látásra megszereti Juliát, kevés szóval megnyeri viszonti szerelmét, 's a' hidegen elutasító Róza felejtve van. Kezdődik ellenben egy új szerelem, mely a' harcban, melyet az engesztelhetlen gyűlölségű két család megrögzöttségével küzdenie kell, mindkettőt áldozatul sodorja.

Uton útfélen hallja az ember azoktól, kika' szerelem e' remek tragoediáját látták vagy olvasták, azon észrevételt legfőbb kifogásul felhozni: miért hogy Romeo először más szeret, 's csak szemünk láttára fordul szerelme Juliához? . . . Milly elmés észrevételkéje ez a' szűkkeblű mindennapiságnak, mely a' mit meg nem foghat, azonnal roszal, megfogni pedig mindazt nem bírja, a' mi felfogó tehetségének gyűszűnyi mérlegébe nem illik. Milly, szép volna p. o., ha Romeo, eddig egészen érdektelen, látja meg Juliát, 's egyszerre lobog szíve szerelemre, míg a' maga részéről Julia hasonlóan jár; — milly kedves, milly költői egyformaság! . . Schlegel igen mély elméjű tapintattal adja okát Romeo ezen előszerelme szükségességének azon okból, mert Romeo első föllépése sokkal érdektelebb volna, ha egy mindennapi 's csöndes kebel nyugalmával jelen meg előttünk, holott így már első föllépésével különvalya van a' hideg valóság környezetétől, 's lebeg a' fantasia szentelt térein. A' milly eléggé megmutatja ez egy-pár sor, milly szükséges ez első szerelem a' mű lyrai szépsége 's kerekded egészsége tekintetéből, szintolly világosan megmutatottnak véljük ez ismertetés elején azt, hogy a' mi ez utóbbi szerint a' mű szépségéhez és kerekdedségéhez szükséges, az, ezen hirtelen áttérés t. i. az egyik, szenvedő, szerelemből a' másikba, a' cselekvőbe, egyszersmind egy olly léleknek, mint Romeo, olly helyzetben, minő a' fenforgó, természetéből felette könnyen megérthető. Egyébiránt a' milly lélek-ismerttel van Romeo ezen első szerelme a' szomorujátékba szöve, szintolly bölcös tapintat tartóztatá vissza Shakespeare, Rózáat színpadra hozni, annál kevésbbé őt Romeoval szembe állítani. Nekünk egyelőre csak azt kell tudnunk, hogy Romeóban szerelem iránt nagyon fogékony, nagyon lángoló szív lakozik; miként mutatkozik, miként szeret e' lángszív, ezt már nem Róza, hanem Julia iránti viseletében szükség tapasztalunk.

Átláthatni ezekből azt is, hogy Romeo hirtelen változása épen nem állhatatlanság és ingás következménye, sőt ellenben ez áttérés Rózától nem egyéb egy következetes megmaradásnál a' szerelemben, azon különbséggel, hogy a' régi tárgynál csüggedés, itt pedig eltető, vidító remény teszi kíséretét. 'S csakugyan másképp látjuk Romeot mindjárt első találkozásakor barátival a' bál után föllépni, ki merengő ábrándaitól menekülve, a' viszonti szerelem boldogsága által vidorságra 's tetterőre ébredt, úgy hogy az elmés Mercutio elcsudálkozva kiált fel: „Mi ez? hiszen te úgy beszélsz, mint ember?“ Midőn Romeo Rozát szerette, elment árnyas ligetekbe, 's ott bugta el so-

pányait, szerelmi kínait; a' magányt most is fölkeresi, de nem czéltalan bolygás végett: életét teszi kockára, 's beszökik a' kertbe, melyben a' Capulet-házban Julia ablaka nyílik. 'S itt halljuk, fődve az éj homályától, ama forró, önfeledő, egyedül kedvesében és kedveseért élő viszonyos szerelmi vallomást, melyben mint magányos csalogány panaszoja szívkeservét Julia, mely panasza megszólal a' közel ifju vigasztaló szava, míg csakhamar, hiszen kevés szó, rövid értesítés kell az igaz szerelemnek, viszonyosan tárva van egymás iránti szenvedélyök. E' jelenés valóban egy a' legszebbek közül, melyet valaha lelkesült költő megteremtett: az éji homály, gyöngye holdfénytől világítva; a' hely, kert virágai 's lugosai középett; 's a' magas erkélyen mint tündérfényben lebegve Julia, kihez Romeo, az ifju, ki kedvesét halálos vész középett is fölkeresi, szerelme boldogításaért felfohászkodik; a' magány, míg körülök az emberek többnyire álom karjaiban nyugszanak; a' mód, mely szerint a' két szerelme mintegy önkénytelenül, felsőbb és ellenállhatlan hatalom intézése által ösztönözve vonul egymáshoz, — 's mind ezekhez ama gyönyörű ömlengő párbeszéd, melyben a' szerelmek, mint rét füve közt egymást hivatató 's fölkereső, 's a' találkozás-kor vidám örömdalra törő madárpár, elejénte a' tartózkodás, a' félénkség és forró vágy hangjain szólitgatják egymást, míg a' teljes bizalmu összeolvadás sziveiket egészen egybefűz. Mindegyik merő érzelem, szelid szenvedély, csupa láng és olvadozás; mindegyiknek forró szerelme minél előbbi örök egyesülésre vágyik, 's így határozottatik el a' másnap egybekelés... 'S milly kedves e' vágyteljes türethetlenség! de egyszersmind milly intő szóval bír e' vakon cselekvő szenvedély, mely nem lát, nem hall semmit, nem gondol semmivel, csak a' kitűzött célra rohan, holott nyomdokiba oly könnyen kergethet vészt a' két család halálos ellenségeskedése.

A' szerelem, az emberi kebel és emberi cselekvények legfőbb, leghatályosabb intézője, hozta össze e' két szívet; 's a' szerelem ellentéte: a' gyűlölség, ezernyi mérges követőivel, lép közéjük háborítólag, 's fogja végre mindkettőt összezúzni, elősegítve a' vak sors által, mely oly könnyen szokott játékot űzni az emberekkel... E' tekintetben a' kettős párbaj Tybalt és Mercutio, 's aztán Tybalt és Romeo közt mély eselylyel van kiszámítva. E' párbaj legközelebbi okozója Romeo száműzetése, mely a' szomorujátékra oly elintéző befolyással van; de ezen kívül Romeo lelkületének közeli ismertetésére is szolgál ezen párbaj, kinek nemes lelke különben is ment a' családok közt ragályoskodó gyűlölségtől, 's ki most Juliát annyira szereti, hogy minden Capuletet keblére ölelni hajlandó volna, annyira szereti, hogy egy pusztá „nem ismeresz“ szel válaszol, midőn a' dühös és nyers Tybalt által gazemberül köszöntetik. A' szinte nemes lelkű Mercutio, ki Romeonak igazi barátja, valamint csudálkozik egyrészt a' hidegségen, mellyel Romeo Tybalt vad kifakadásait türi, úgy meg nem állhatja, hogy barátja helyett a' dühöngőt számadásra ne vonja. A' rögtönzött párbajban elesik és meghal. 'S e' halál után áll ki csak Romeo Tybalt ellen — mint mondók — kettős tanúságul annak, hogy Juliát jobban szereti, semhogy attól, kit hozzá tartozni tud, az érdemellen moeskot is békén ne töltsen, de egyszersmind hogy a' kötelesség, mellyel barátja iránt tartozik, szent előtte. A' dühös Tybalt után költözik a' derék becsületes Mercutionak, minek Romeo száműzetése lesz szomorú következése, mellynek hírére a' szerelmek kétségbeesés fájdalmait és kínait állják ki, mik különösen Romeot annyira meghatják, hogy magával nem bíró gyermekül földre veti magát és siránczik, ajkait csak kétségbeesés jogaira nyitja meg, füleit pedig egészen elzárja a' vigasztalás elől... E' két jelenésben, midőn Juliának, és midőn később Romeonak saját száműzetése tudára esik, tetőpontján tűnik fel e' fájdalom, mellyet a' szeretők, rövid ismeretségök- és életöknek megszámlált napjai alatt szenvednek, sehol sem dül és zajong az oly rakoncátlanul, sehol nem határos annyira a' kétségbeeséssel, mint épen e' jelenésekben, mintha a' földi kinszenvedés keserű serlegét itt kellne kiüríteniök.

(Vége köv.)

Vas Andor.

U T I E M L É K E K.

III. VELENCZE ÉS KÁLÓZ.

Uton utfélen halljuk: ez és ez a' lelkes, (hát van lelketlen is!?) és érzelmdús férfi vagy hölgy 'sat.; — és mikor az illetőknél a' lelket és érzelmeiket keresnők, helyettök legfelebb jó-jó adag hiúság- vagy éppen önzésre bukkanunk; mert hiszen g ő z ő s anyagi jellemünkben hej kevés ember ér rá, kíván 's merészel lélek- és érzelmeikkel vesződni, vagy ha igen: akkor ezek legtöbbszörire böles számítások, rejtélyes alakoskodások. — A' ki azt — mert teremője azokkal megáldá — tenni meri; mélyen 's igazán érez és önzéstelen lelkesült: az csak saját keble ostorozója; őt a' tömeg szánólag lemosolyogja, egynek, másnak elnevezi. Azért mélyen temesse el magát és érzelmit oda, hova az avatatlanok nem hathatnak el. Vagy ha tudja, — bár színleg is, — hajhássza ő is a' boldogságot úgy, vidor kedélylyel, humorozva, miként a' körülé zsbongó roppant tömeg.

Dőlünk a' jelenlét hív ölébe,

Legyen álom, legyen csalfa kép;

Tán ha vigan szállunk ellenébe,

Nem borul szép arca gyász leplebe,

'S myrtuságát fűrtjeidre széd.

A' boldogság főkép egyéniségen alapúl, és nem egyéb: lelkiületünk abrándjateka- 's vágyaink hű alakjainál, és semmit egyénileg jellemzőbbnek nem tartok annál, hogy ki miben keresi és hiszi rejleni önszámára a' boldogságot. Az okos keveset kíván, a' lágy velejű sokat követel, hogy boldog lehessen; és ez vágyai elérhetésére a' legkönnyebb, munkátlanabb 's virulóbb utat választja, amaz a' leg-egyenesebb; azonban ez az egyenes uton hiában izzad, hiában öli magát: soká vagy soha sem éri el célját, míg amaz, a' könnyelmű, vidoran halad, nyakig bukkig a' szerencsébe 's egy-két lépéssel célhoz jut.

Furcsa az élet és az élnitadás 's különös valami az a' szerencse!!

Az élet fővárosi nagy fogadóhoz hasonlít, a' hol egyik ember-sor parancsoló vendég, a' másik szolgálatra kész pinczér 's egyéb. A' különböző vendégek a' fogadó fokozatos fényű 's emeletű szobáiba, különböző zsebbel ellátva, szállanak be. Az első emeleti fényes szobákat legkevesebben lakják; és az itt lakóknak egyike ide már előre megtöltött zsebbel jön — ezek az urnak, gazdagnak születők; 's urasága addig tart, míg az öröklött tele zseb ki nem ürül; a' másika pedig keveset hoz magával ide, hanem esze 's ügyessége után fényes lábon él, a' szükséghez képest egyenes vagy görbe uton haladva; — ide tartoznak a' legfontosb emberek. A' második, harmadik, negyedik emeletű szobákat különböző járatu, zsebű, szerencséjű emberek lakják. — Egyik vendég parancsol, a' másik kér, a' harmadik csal, a' negyedik kunyorál. — Az első emelet lakói a' többi felsőbb és alsóbb emeleti szállásu vendégekkel is csak parancsolgatnak; 's a' többi emelet lakói a' fogadós és pinczérekkel társulva, vetekedő sür-géssel hálózzák körül, emelnek kalapot 's vadásszák kegyét az első emelet lakóinak; mert őket azon kába hit vakítja, hogy az utóbbiak kegye nélkül nem élhetnek meg, 's ennek birásában rejlik számukra az üdv 'sat. 'sat. A' fizetés (a' halál) mindnyája által savanyu képpel teljesítettik.

Az élnitadás csupán egyéni tapintaton alapuló nagy mesterség. Az eredmény művészi beceze iránt a' bölcsek hite sokféle oszlik: egyik családaért, másik üre-

szinért, a' harmadik a' rangkórságért, egy-két tagu czimért, keresztért, a' negyedik aranyért, utódaiért 'sat. él; csak ritka tud ma g á n a k és saját teremtetése czéljának élni.

És mi a' szerencse? — Kéjelgő lenge hölgy, a' ki egyik embernek kéretlen sokat — mindent ad, a' másikat pedig — bár hön könnyörög 's véres veréjtéket iz-zad — a' kétségbeesés elmerítő örvénye martalékaul hagyja.

Mi haszna bú, mi haszna gond?
Törvényt ki szab 's határt?
Szerencse köt, szerencse bont,
'S vakon használ vagy árt.
Ki éjt 's napot fáradva tölt,
Ki nyugszik és kart karba ölt,
Együtt lát hasznót 's kárt!

És mégis balgaságokat bálványozó gyáva halandó! gyakran még végperczed-ben sem érsz meg annak hívésére: hogy a' szerencsének

Mig lepkészárnyát kergeted,
Lezúg hiában életed,
'S állasz pályád szélén!

Mi sokszor elpanaszlók már ezeket, és mi sokszor ismételendik még a' feltámadás nagy napjáig. Csak a' szó több vele! Nekem egy pénteki napon ezek csupán bőjti gondolatokul szolgálának, midőn a' nagy mult kor emlékeinek kutatásában elfáradván, a' világot hömpölygetett jesuitak hajdani palotája és temploma roppant boltívei borulának fölembe, alattok pihenőre; és a' középkori inquisitio szörnyeitől, a' fásult jelenkorig futék gondolatimmal, mikor már minden vassá, gőzzé 's portekává való át-változásra készül, 's a' szellemiséget meddő fanatismusnak látják.

De e' jeges bölcselkedésre tán azt sugná Kölcsseink:

Viraszt a' bölcs, gondol sokat;
'S itt 's ott 's mindenfelé,
Eget földet meghányogat, —
'S csak a' hibát lelél! —

és ellenszerül ez aranyos szavakat:

Roszat ne félj, ne kívánj jót,
Öleld meg a' jelen valót.
Melly játszik és örül!

zengené a' borongós és kétséggel küzdő kebelnek.

Isten látja lelkemet! az én erőtlen árva lelkem az oka, hogy én teljes erővel iparkodom ez intést vezérül betanulni.

És rajtam tán már szánakozni készül, gyöngédkegyü olvasóm, nyugtassa meg magát: Fejérvártt én olly kétségbeesésre vezető, vagy Stoa-szagu tudós okoskodá-sokkal csak a' maga helyén kinlódtam, ha t. i. a' mulandóság árnyékvilágában sétál-gaték és színről színre láthatám: hogy minden hamu és pára; erre pedig mulatsá-gaimnak közepette kevés idő maradt, bár mennyire tisztetem is a' philosophálást.

Látta-e már, olvasóm, Sz. Anna képét? — Ennél egy-egy az emberi kedélyre szeliden boldogítóbb hatályu kép alig van: mert olly igen közel áll az élethez. Egy kedves kis anyalt oktató kecses szende anya, 's az ezek benső szeretettől vezérelt oktató párbeszédét hallgatózva leső férj, kéjes látmány annak, ki az élet egyszerű gyönyöreij élvezésére fogékony kebellet van megáldva. — Nekem naponta illy bájos kép lengélt szemem előtt, és hozzá még egy jó barát, ki bennem csupán őszinte lelkü férfit 's rokonérzelmű barátot szeretett, és lehető jó tulajdonimért, csoportos

gyengeségeim mellett is melegen ölelt körül bizodalmas barátságával; és egy áldott jó nő, ki csak boldogítani tud.

Olvasóm szavaimat költői fictionak ne vegye, hanem mindezt a' legköltőitlenebb prosában értse. Én már rég kiépültem a' költőiségből, mert napieletem, habár költéssel jár is, nagyon költészet nélküli.

Olly rokonérzet-fonta körben nem jutott sok időm fekete vérű okoskodásra; napjaim olly sebes-édesen szárnyalának el: hogyha hatalmamban áll vala, késleltetni fogtam volna őket.

E' boldog egyszerű körben robogtam ki V e l e n c z e (falu a' budai uton Fejérvárhoz két mértföld) árnyas partjaira, hogy sorsomtól megszámitott búcsú-perczeim legédeshjeit itt élvezzem.

Játszi kedvvel haladtunk át a' fejevári szép szőlők, Kisfalud, Pákoz d (puszták) elszórt házai közt, a' v e l e n c z e i tóba fekvő S u k o r ó hegy gerinczén elterülő hasonnevű falu alatt, és N a g y - V e l e n c z é n el, egy a' sorsától kétszáz-ezerrel elárasztott ember laka előtt, mignem Kis-V e l e n c z e lejtőjén, egy messze kifehérlő hosszu lak szíves magyar gazdái öleltek családi és baráti koszorújukba. — Ittlétem előtt épen két héttel Vörösmartynkat (ki ide néhány száz lépésnyire N y é k e n született 1800ban) fogadák e' jó barátok szíves körükbe. Most nekem juta osztályrészüln az őt — az kedves miénket — k ö r ű l r a j z o t t barátság.

Képzelsen olvasóm anyagi és szellemi jólét közepén egy igénytelen és ezért boldogan elégtűlt elfogulatlan házi kört, hol aligha valakinek ötlík eszébe, hogy másnak lássék, mint a' mi valódilag, szemben mézeskedjék, hátul pedig divatszzerűleg irigypésen marczongoljon; — ebben néhány gondtalan vitor ifjut, — kik még alig tudják, honnan hull a' m a k, — a' legváltozatosb kedély- 's jellemmel és kedvesapongással; kik lelkesülve zajöngnek, éledelegnek egy-pár kecsesen fejlődő virág körül, mert hiszen ezek egyike derengő rózsái felett egy-pár tüzesillag mosolyogva hajnallik fel, másika fejlődő liliomai közepén pedig páros szelid emlékny virul, és keblök dobbanása víg ártatlanság; — és mindezekhez körző nézőkűl: egy, anyai ölen kis angyalát ringató, nőt, és a' gyermekiesen boldog ifjakban öntavasznak örömeit visszajifjodva felderülni látó 's ismét éldelő éretvitor szüléket. — Csak egy illy körben merülhetének fel Kölcsenyk keblében e' sorok:

Minden virágát életemnek,
Mellyet még sorsom nyújtogat,
Vidám vagy gyászoló szín alatt
Örömminek vagy keservemnek,
Barátság 's szerelem
Tinéktek szentelem.

És ha mindezt képzelni tudja is, olvasóm, de nem azon változatosságot, mely e' bizalmas kör élvezeteit fűszerezve sokszorozá. Enyelgő 's komoly, dévaj 's ömlengő beszéd, tréfa és való, — mellyekben

Szép szavaink, ha hiú volnál, csak pusztá hízeltés,
Szent és tiszta való, — — ha érzeni tudsz! —

dal, zene, tánczajától visszhangzának a' békes lak 's kert kellemes árnyai és szilaj kocsisz repitette a' kies vidék ölen szerte a' magas kedélyű örülőket.

Habzaj gyanánt lejárnak
Az ifju napjai,
Nedvét örömpohárnak
Szívják lángajkai,

Az élet tarka képe
Előtte fényben áll;
Felé, bár merre lépe,
Szép ideálja száll!

Megbocsát, olvasóm, hogy a' mult édjein kéjelegve merengő, jelen sorokat emléklapjaimból ki nem tudtam hagyni. Ezek emlékeimnek becses részei; és élv nekem, ha e' lapok értelmezésénél ringatva előlt vágyaim képeit visszaálmodom.

Cs at á r y O t t o .

(Vége köv.)

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ÁRVÁBÓL. Mig mások különféle vigalmak tomboló örömeiről szólnak, nekem az emberi nyomor legaggasztóbbikát, az éhséggel küzdés nyomorát kell reszkető kézzel papírra vázolni. Szegény megyénk amugy is sovány földjének vetései szakadatlan hideg esőzés miatt már két éven át nem érhettek meg, ámbár az aratás novemberig halasztatott, a' mikor gyéren termett zöldzabunk- és burgonyánkat hó alól kellett kiásnunk, miután a' zöld és éretlen szalmát a' vetések érleltetésére meggyujtani nem lehetett. 'S innét származott azon leirhatatlan (mert ezt csak látni és tapasztalni kell) nyomor, melyről hazai lapjaink olly melegen emlékezének 's melyről tudósítást szerezhetnek magoknak mindazon városok és faluk lakói, melyeken szegény népünk félig meztelenül vándorol, boldogabb letelepedési helyet keresendő. Eddig mintegy 700—800 család költözött ki, kik közt voltak olly embertelenek, kik 1—10 éves gyermekeiket Isten gondviselésére bizva, elhagyák. Ezekhez tartoznának hihetőleg azon elhagyatott gyermekek is, kikről a' 'Nemzeti Ujság' már elmondá a' requiemet, ha, megyei czélszerű intézkedéseinknél fogva, ezen szerencsétlenek a' megyei és uradalmi tisztaurakhoz gondviselés végett el nem osztattak volna. — Az éhség nálunk olly nagy, hogy mintegy 13—14 ezer ember mindennap várja a' vigasztaló halált: a' szegény osztály eledele nagyobb részt zölden pelyvástól lenyirbált, később összemorzolt 's kulassának (hig gancza) megfőzött zabból áll ... de már ez sincs! 's így néhány hét múlva a' megyének fele, utóbb, ha a' tavaszi vetésidő beköszön, legszorosabb értelemben háromnegyede tökéletes éhséggel fog küzdeni, ha emberbaráti segélyezések nem érkeznek. — E' rémitő csapás orvoslására mindent elkövető megye rendei az egész Magyarhon törvényhatóságaihoz 's egyházi és világi méltóságaihoz kérelmi leveleket bocsajtottak, 's hála e' nemzet felebaráti szeretetének, már több igen nevezetes adakozások az istensujtotta szegény nép javára fordíthathattak. Adja az ég, bár soha ne kelljen ezen költsönt viszonzoznunk, de áldja meg azon nagylelkű emberbarátokat, kik éhségünket enyhíteni kegyeskedtek, — nagyobb szükség esetében megyeileg még a' pénz kölcsön is elhatároztatott, valamint majus 25-dikén egy sorsjátékkal összekapcsolt táncmulatság 's némelly szindarabok előadása, mikről jövőre bővebben. *)

Vár z é l y J á n o s .

POZSONY, febr. 17-én. Szeretett barátom! Tudván, hogy első kérdésed, mellyel soraimat üdvözlöd: „mi hír Pozsonyban“? Végigtekintek most, e neked szánt papir előtt ülve, városunk életfolyama békés habjain, hogy szerény várakozás-

*) Tudósításait szívesen vesszük.

sidnak megfelelő, barátilag elődbe tünsemsem mind azt, mi netalán figyelemre méltattaték, örömet vagy bűt teremtett, élvezet vagy undort okozott, vagy idegzetünket zavaró fel. — Ámde városunk, mely még nem viradt fel a' legközelebb mult vigadó élvadász utóálmaiból, háborítlan szendergésbe merülve, épen nem bővelkedik nagy eseményekben, mik szájról szájra menve, kábitó robajjal hirdetnék saját fontosságukat, nem hallunk (valamennyi pozsonyi levelező nagy boszankodására) dolgokról, mellyek a' vért ereiben megfagyálnának vagy a' hajszaikat felizgatnák, — néhány apróbb lopásokat tekintve, c' est tout comme chez vous, — és a' pár nap óta jégge merevedt Duna a' kedvencz tárgy, mellyről hajnaltól alkonyig regélnék embereink — a' jámborok. — Akarod hát te is, barátom, hogy februarhó sajtásáigait cifra szavakba öltve, széles phrasisokkal megmutassam, mikép százszorta kedvesebb látvány, midőn nyáron a' Duna, e' folyamkirályunk nyílt sisakkal, mosolygó képpel lép fel, s reményszínű szalag gyanánt szövődik hazánk szívébe, mint midőn zordon telen rögös álarcz földi lelkes vonásait, és kísérteties palástja borzaszt a' halál képleteivel, mikép — — — de nem, te illy közléseket nem kívánsz, barátom, az időjárás bármilyen viszonyai messze alul fekszenek eszméid 's gondolatok körén, és — jól tudom — a' városi ujdonságok is csak annyiban számolhatnak részvétedre, a' mennyiben kutfői mélyebb vizsgálódásidnak engednek tért, vagy dús következményűeknek mutatkoznak. — Érzem ezt én is. — Az élet felzetén kevés esemény merül fel, mellynek hasonmása a' történet lapjain nem volna már feljegyezve, városi társaséletünk feltűnései pedig ritkán olyak, miket, a' közel multat kérdezvén, mint feltétlen újakat bámulni, magunkat megkísértve érezhetnénk. De az ember külsőleg szeret izgattatni, tudványa kielégítést ohajt, azért legtöbbször a' társalgás kulcsa: „mi újság“? és vannak emberek, kik feladatul tűzik ki, ujdonságokat tarka vegyületben felhalmazni, 's kényer szerint átalakítva, azokkal elvokonait megvendégelni — valódi újságvadászok, kiknek az ujdonság csak azért érdekes, mert ujdonság; — pedig társasviszonyinkra vonatkozólag, egy híres francz íróval lehetne mondani: „Si vous ne voyez dans les actions des hommes que les mouvements extérieurs, et purement physiques, quoi apprenez-vous dans l'histoire? Absolument rien.“*) Az ujdonságok legdúsabb kuforrása az emberszív. A' kíváncsiság, melly annak titkos aknáiba levezet, nemcsak nemesebb, mint az, melly lepkeszárnyakon ephemer érdekű hírek után szállong, hanem jutalmazottabb is, mert, Jósikánk szavaival élve, „egy világ az emberi kebel, 's érzések ezrei számtalan vegyületben hullámanak titkos redőiben,“ mellyek teljes kiderítésére ámbár egy rövid emberélet nem elegendő, a' gyöngyök mindazáltal, mellyeket onnan birunk kihalszani, százszorta becsesebbek, mint a' napi chronica pillanatnyi hatású csillámai. Azonban, hogy kitűzött céloimtól messze ne essem, hagyjuk most, barátom, ez elmékedések folytatását, 's vessünk egy pillanatot Pozsony viszonyaira? a' mint azokat az én szemüvegem mutatja, tapintsunk kissé társaséletünk üterére! — Távolságot ugyan a' farsang harsogó zenejével, csárdásai- 's keringőivel, távol álarczos, álarczatlan tüneményivel, de csendesb, édesb örömeit, miket az ittas lélek a' kedves visszaemlékezésben lel fel, csak most élvezzük szüntelenül. Eltűnt az üstökös a' láthatárból, de fényes sörénye még bájsugárt von az elhagyott vidékre. — Ügyvédi báluinkról bizonyosan már hallottál; hanem, ugy tud meg, mikép városunkban ez vitta ki a' közhelyeslés babériját. Diszesség tulzott pompa nélkül, fesztelenség bizonyos méltósággal párosulva, vigság legkisebb rendzavarás nélkül jellemzek e' tánczvizigalmat, mellyre városunk mindkét nembeli választottjai annyit vidor kedvet 's élvágyat hoztanak magokkal, mennyire a' baladók, tullesztett varakozásban is, igényt tarthatának. Öröm sugárzott minden szemből, megelégtelttség mosolygott hölgyeink biborajkain. Illy diszes hált nem tekintek én csupán zene és tánc

*) Rousseau, Émile. Liv: II.

sziahelyetül, nagyobb fontossággal bír az, véleményem szerint, az öszves társaslétre nézve, mintsem első pillanatra gondolnók. Itt lép először az életbe a' serdülő leány, természet- és neveléstől nyert kincsei itt számolhatnak bizton méltánylásra; egy hál gyakran elhatározó a' szende nő boldog- vagy boldogtalanságára; itt deríti fel a' hölgy belműveltsége fokozatát, magaviselete és öltözete által, — igen, öltözete által, mert a' jó izlés sajáta a' magasztosb léleknek, mely a' szerény egyszerűségben leli fel a' szépség eszméjét, 's a' feltűnő tarkaságok többnyire kopár ész és koldus lelket tanusítanak. Azért képzelheted magadnak, barátom, mily nagy örömmel szolgált e' tánczvizalomban néhány classicaí izléssel, méltóságos egyszerűségbe, 's mint később hallám, honiba öltözött szép hölgygyel találkozhatni. A' kik legkevesebb kitűnésre számoltak, azok tűntek ki leghatásosabban; és ha' oly szerencsés lettél, velök pár szót szólhatni, 's szerény szellemdús válaszaik, lelkük szűzességét, eszméik eredetiségét, mélységét ismertették meg veled: — oh, akkor érthetéd, miért vala öltözetük oly egyszerű; és a' szép lélek szép testben nyilvánulván, igazolva lön, miként „a' szépség hatalmasa nagy, 's az isten, mikor az első hölgyet teremté, tudta, hogy azt elég erővel ruházta fel a' kevély férfiuval szemközt.“ (Jósika M.)

Az „Életképek“ tán örömmel veendik a' hirt, hogy az e' lapok mellett ez évben legelőször közlött pompás divatképen látható fekete magyar fejk, lelkesb hölgyeink köztetszését megnyerve, már a' pozsonyi divatvilágban vezérszerepet viszen. Az embernek szíve repes örömeben, midőn látja a' női keblet hazafiúi érzelemtől hevülni, nemzeti nyelvünket a' neki teremtett rózsaaajakon meghonosulni, — midőn tapasztalja, mikép azon nők közt, kiknek szerénység tiltja a' védegyleti ivenek nevükkel ragyogni, e' jótékony egyesületnek legbuzgóbb hívei találkoznak, kik fenséggel megvetve az őket boltaikba fogadó védegyelet elleni kereskedők rozsul takart gunymosolyát, szigorú törvényt szabnak maguknak, csupán honi gyartmányokból fedezni szükségüket. Illy tünemények, barátom, ámbár a' házi-élet esendéből fejlődnek, előtűnk nem parányiak, kik tudjuk, hogy hazánk szebb jövőjének csirái illy életjelekben rejlenek.

Az éhséggel küzdő árvaik iránt városunkban meleg és tevőleges részvét mutatkozik. Azok javára a' városi tanács és polgárság részéről, mint régóta halljuk, a' redouteremben tartandó fényes gyűlde (reunion) rendeztetik, melynek nagy nyugtalansággal nézünk elébe. — A' jótékonyaság aristocrati érzélem, mond Bulwer, 's ha minden aristocrati érzélem ép oly kétségtelen üdvöt idézne elő, mint amaz, úgy az aristocrati tendenciák ellen nem igen lehetne kifogás.

Közel alkalommal számos jótékony intézeteink valamellyikéről foglak tudósítani; addig Isten veled.

Ligety.

H I R L A P I M É H.

(Febr. 13—25-ig.)

A' farsangi mozgalmak utóhangjai végig híven azon szellem- és színben csendültek el lapjainkban, melyben elején emelkedtek, folytak 's most végződnek, 's ha még társaséletünket magát nem nevezhetjük is valódi magyarnak, nemzetinek, azt az egyet mégis elmondhatjuk bizonyára sok év óta először, 's így csakugyan valahára, hogy legalább azon négyhét rövid idő alatt, melyet farsangnak nevezünk, színe, szelleme e' társaséletnek nemzetibb vala, mint valaha, 's idei farsangunk — legalább általában 's körvonalaiban — magyar volt. Adja Isten, hogy ez örömdetes fordulat, e' régi korcsosodásunk- 's elkülföldieskedett állapotunkból átmenet, cz önma-

gunkbai visszatérés, hűség és ragaszkodás nyelvünk-, szokásaink- 's viseletünkhez, szóval: nemzetiségünkhez, ne csak rövid farsangi tünemény vagy bohózkodás lett legyen: hanem e' társaséleti krónikánk lapjain olly sokat ígérőleg elkezdett történeti rajznak (vagy, ha tetszik, nemzeti regénynek) megszakasztás nélkül sokaig, még igen sokaig „folytatása következék“ aránylag legalább olly sokaig, mint Gr. D. E. védegyelet elleni czikkeinek folytatása a' Budapesti Híradóban, 's valamint ezeknek vége még mai napig sem jelent meg, úgy annak is „végét“ soha ne olvashassuk. Bö' adatokat hoznak e' jobb szellem és irányu bebizonyítására különbnél különféle vidékekről a' divatlapok, mik mind megannyi demonstratiók arra, hogy nemzetünk 's különösen annyiszor (sokszor alkalmasint méltatlanul) bepanaszolt hölgyeink fogékony kebelvel bírnak a' korszellem megértésére 's felfogására, 's meggyőződésé vált bennök a' nemzet koszorús költőjének szent szózata, mellyben figyelmeztete bennünket, hogy

A' nagy világon e' kívül
Nincsen számunkra hely,
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt élünk, halnunk kell.

Hogy ellenkező demonstratiók is történtek mind az életben, mind az irodalomban, az csak azt bizonyítja, hogy e' mozgalom mégis meglehetősen fontos lehet, miután csekély ügy mellett az emberek nem szoktak annyira élet- 's halálra küzdeni, mint ez ügyben történt, noha még eddig — hála isten — csak papíron, 's én inkább azon csodálkoznám, hogy ha az eszme e' „szétszító“ nemzetben „egységére“ talált volna. Azonban azt hiszem, hogy az életben meglehetősen, papíron pedig egészen nyerve van az ügy, — mert míg politikai lapjaink nagyrészt a' védegyelet korszerűségét és szükségességét — az ellene felhozott okok ellenében fényesen bebizonyították, 's míg Kossuth, Tóth Lőrincz, Agricola 's többen az ellenokokat megezőfolák, a' Jelenkorban az ellenséget tökéletesen agyonverte: addig önök a' Divatlappokban legjobb szerencsével küzdöttek a' nyelv, ruha, szokásaink épen-tartása körül társaséletünk magán- és nyilvános nyilatkozataiban, 's nemcsak szerencsével, de sikerrel is, mire példát „vidéki szemléi“ — tek minden lapja bőven nyújt, 's mit a' körü bálrendező választmányának a' Divatlappali polemiája még jobban elősegített, alkalmat adván a' nevezett lap szerkesztőjének az ügyet — mint már minap is emlitém — derekasan védni, 's az ügy részére a' diadalt — legalább eddigi stadiumáig — Pestre nézve is kivíni, hol, mint tudjuk, a' „félmagyarok“ száma vajmi nem csekély még, kik, kivált közhelyeken, nem tudnak vagy nem akarnak magyarok lenni.

Nagyobb prózai cikkeket e' kétheti számokban mind az Életképek, mind a' Pesti Divatlap szép számmal 's többnyire jókat, 's egypár igen jót hozának, mint azonnal elősorolandom: míg a' Honderü öt számon keresztül a' „koros hajadonon“ kívül, melly végre most a' 9dik számban végeztetik be, 's így teljesen egy egész hónapban át folytatták, egyetlenegy cikket, egy igen rövid népismertetést hozott. Ez mégis egy kissé nagy változatlanság! valamint hogy az idézett novellát is nem annyira hosszúsága, mint sokszor igenis feldarabolt megszakasztása a' szerkesztőség (vagy tán a' szedő?) részéről nyújtotta annyira hosszúvá, mit, akár az íróné, akár az olvasók aligha köszönettel vettek. Illy rövid adagokban adva, azt hiszem, a' legjobb novellát is hatástalanná tehetni.

A' Pesti Divatlap Egressy Gábornak a' „Francia színészetről“ irt nyomos, de inkább szelleműs, mint practicabilis cikknek kívül, egy derék értekezést hoz „A' kegyeletről“ Bloch Móricztól (14. sz.), mellyben az emberi kebelnek ezen nemes érzelmét a' gyermeknek szüleihez viszonyától kezdve, keresztül a' kifejlett embernek a' társadalom 's haza iránti érzelmein, egészen fel az embernek istenhez emelkedéscsig fejtegeti. Jól olvastatja magát „I** a' mint van és nincs“ ezimű tájrajz is, míg az „Utazás az alvilágban“ (15. 16. sz.) kevés szerencsét teend a' felvilágban.

Ellenben „A” hölgy teremtetése“ című gyönyörű paramythe, a’ legszebb ’s legdússabb költői prózák egyike, miket irodalmunk felmutathat, akár magát a’ conceptiót, akár a’ rajta ’s benne lengő phantasiát, a’ képek dűsságát ’s a’ virágos, hajlékony nyelvet tekintsük. A’ kép egy igazán ihlett kebel szüleménye, neve Kolmár József.

Az Életképeknek sok olly genialis cikket kívánok, minő „A” szenvedélyes dinnye- és dohánytermesztő ábrándjai“, édes magyar hazámnak pedig sok ollyan philosophust, mint Szontagh Gusztáv: ’s tudom, szemet, szát tátottak azon jámbor olvasók, kik nálunk a’ „philosophust“ csak mint könyvporos, pedant tudóst vagy ránczos homlokú, de annál savanyubb képű professort tudják képzelni magoknak, midőn e’ cikket ugyanazon névvel láták aláírva, mellynek tulajdonosáról hallák, hogy az „Propylaeumok“-at irt, ’s a’ m. tudóstársaság philosophiai osztályának rendes tagja, ’s miután kétszer háromszor is megnézék az aláírást, magokat a’ szerzőnek ugyanazonságáról meggyőzendők, végre is azon önbiztató megjegyzéssel tevők le a’ lapot: „ah’ mégsem ő maga, hanem bizonyára hasonnevű fíja lesz.“ mint egykor ifjabb koromban rajtam is megtörtént, bár ellenkező értelemben, midőn t. i. némelly társaságban nevem említetnék, egy az ismeretes hangzásu névre figyelmessé lett jelenlevő azon kérdéssel fordult hozzám: „tán a’ pám, ugy-e, azon ismeretes X** ur, ki ezt és ezt ír?“ mert fiatal arczomról fel nem teheté, hogy azon cikkek írója édes magam lehetnék, — mintha bizony fiatal ember érett dolgokat nem írhatna, ’s tudós ember másként nem is járhatna, mint csak komoly cothurnushban; a’ szaktudósok pedig és szakphilosophusok (ha netalán illy belletristikai lapot valahogy olvasnának) bizonyára: „Uram ne vigy bennünket kísértetbe!“ kiáltással (mert még Magyarországbán kísérteteket hívő philosophusok is vannak) keresztetk hányának magokra, hogy egy komoly böles, minőnek egy philosophnak, egy tudósnak lenni kell, illy „mulattató lapba“ írni nem áttal ’s még fölül rá illy kedélyes, népszerű, mindenkire által érthető hangon és modorban. Én pedig azt mondom önnek, hogy gratuláljunk édes hazánk- és irodalmunknak, ha tudósaink írásain genialitás és szeretetreméltóság ömlik el, ’s eddigi nehézkes iskolaporos philosophusaink helyett fesztelen életbölcsekkel dicsekedhetünk, mert a’ tudományt, melly papíron és iskolában holt betű, életbe léptetni, életvalóvá tenni, csak illyek képesek. Alig várom már, hogy az Életképek mellett kijöjön arczképe annak, kit színről színre láthatni azonnal szobám falára függesztendek, már csak azon genialis ugrásáért is, melly tudóstársasági rendes tag létere is átszökött a’ diarbekiri pasa dinnyekertje kerítésén, noha másrésről soha sem fogom neki megbocsátani, hogy a’ mennyei zamatú legitimoso-szivar leírásával olly hosszú fogakat csinált szegény fejemnek — hiába; miután cikke végén olly irtalmatlan, az embert — kiábrándítani! Azonban, mi tagadás benne, épen itt fekszik a’ nyul. — Irinyi József cikkje „a’ szép irodalom politikai lapokban“ alapos avatottsággal irt cikkt, ’s igen jól tette, hogy fegyverét ki is köszörülte; a’ kard ugy szép, ha fényes is, éles is.

A’ versekből ezuttal szinte jól mézelhettem; hála isten, hogy már most jó költeményeket nemcsak elvéve lel az ember a’ lapokban, sőt ebben a’ magyar journalistica sok más nemzetekéinél jóval erősebb. — Tompa Mihály a’ fénybogár teremtetését adja a’ Honderűben, gyengéden és szépen gondolva. Kerekdebb ’s megragadó ugyancsak tőle „Karácsonkor“ a’ Divatlapban. Sujánszky Jósikát dicsőíti a’ Honderűben, ’s panaszt rebeg a’ Divatlapban. Lakner országgyűlési képeket próbált festeni a’ Honderűben, egy koronázást ’s egy országgyűlést, de tárgyával nem birkózott meg eléggé. Garaynak egy románczája áll a’ P. Divatlapban „Szivvirág;“ az Életképekben álló levélben Bezerédjhez alkalmasint nyomtatási hiba az első sorban: „Hallám a’ hűrnek gyászkongasiból,“ e’ helyett „hírnek“ *). Szeretem, hogy az illy tettek,

*) Igen is.

minő Bezerédjé, a' költők lantjairól is melegen 's buzditólag visszhangoznak, olly tet-teket, melyek öncselekvésből lépnek ki 's öncselekvésre vezetnek példáikkal, nem lehet eléggé nem kiemelnünk, 's mintegy ujjal mutatni nemzetünknek, mert ezekben magyarjaink, fájdalom, leggyengébbek.

MI HIR BUDÁN?

— A' napokban egy finevelő intézetbe nyilvános próbatételre hivatunk meg. — Jól teszi Olmicer ur, hogy míg egyik zugnevelőintézet a' fővárosi nevelés hitelet megcsökkenté, ő azalatt intézetét a' nyilvánosság térére viszi. — Ezen intézet nevéndékei kettős vizsgálaton mennek át: egyiken az iskolai tanulmányokból a' pesti királyi gymnasium igazgatósága előtt; másikon az intézetben külön tanított tárgyakból. Ezen utóbbi vizsgálat f. hó 25-én ment végbe szülők és számos közönség előtt: mialatt nekünk is alkalmunk volt tapasztalni, hogy míg egyrészt ezen intézetben a' humanisticus irányban derék előkészületek történnek: addig másrészt, felfogván korunk anyagi fejlődését, különösen pedig honunk jelenlegi iparra való törekvését, a' real tárgyakra is nem kevés figyelem fordítatik; örömmel hallgattuk a' természet- és műtanból a' helyes, gyakorlati kérdéseket és feleleteket; azonban legörvendeteseb, hogy a' mi e' magyar hazának régi ohajtása, — ezen intézetben minden tanulmányok magyarul tanítanak. A' növendékek — számra huszonegyen — helybeli és vidéki családok magzati, mindnyájan derekasan kiállották a' próbát és szülők, hallgatók meglegedve hagyák el az intézetet. — Szülők- és gyámoknak bátran ajánljuk ezen intézetet, melly legfelsőbb engedelemmel levén felállítva, nemes Pest városának az iskolai tanulmányokra nézve pedig a' kir. gymnasiumnak ellenörködő felügyázása alatt áll, a' mint az említett próbatételen is tek. Vojdissek tanácsnok ur, mint városi igazgató, jelen vala. Végre szerencsét és kitartó türelmet kívánunk Olmicer urnak jeles, de tuskés pályáján; kísérje őt ezután is e' hon nemtője, hogy meg ne szűnjék növendékeibe a' nemzetiséget beoltani; csak így remélhető, hogy a' sok agyarkodó fondorkodásai végre pirulva elnémulnak.

— Majd elmondjuk, hogyan szokják a' mennynek országában, Chinában, az angol iparosokat pártolni, hogy kedvük legyen ott gyárokat építeni és meggyarmatosulni. Lehet, hogy mi is tanulhatunk valamit ezen szokásból 's annak idejében alkalmazandjuk is: a' történetet egyébiránt az „Österreichische Lloyd” című kereskedelmi lapból merítettük, melly azt üdvös összehasonlításul 's tán némi irányadásul olvasóival közleni jónak vélte. — Peking eddig egyetlen vasöntőgyárral bírt, melly néhány mandarin spekulativus szellemének (Chinában a' haza dicsőségre szolgáló 's áldozattal járó vállalatokat nem ismerik) köszöné létét, valamint felvirágzását egy igen derék öntőmesternek, kit a' részvényesek Angolhonból maga költségen hozattak, azon föltétel alatt, hogy a' gyári tiszta hasznot vele harmadozni fogják. Látván azonban a' tulajdon zsebhökre nézve böcs mandarinok néhányai, hogy az öntőmester ügyességet és vasszorgalmát szerencsés siker koszorúván, harmadrész-jövedelme szép összegecskére rug és meg nem gondolván (mivel általán fogva a' chinai mandarinok nem igen szeretnek gondolkodni), hogy ezáltal az ő részvényjárulékok is öregbedik: a' jeles idegent, chinai vendégszeretetőknél fogva, minden uton módon igyekeztek ki-szorítani, míg ez a' sok nemtelen ármánykodást, mit ellene forraltak, megunván, a' gyárt elhagyá 's a' szomszéd Nankingban, a' híres porcellántorony tözsomszédságában, maga kezére szándékozik vasöntőgyárt építeni. Ezen idő alatt Chinába is bejutván (noha eddig még talány, hogyan?) az általános polgárosodás szelleme, komolyan kezdtek el a' gyárok építése- 's az iparosztály pártolásától gondolkodni; több va-

gyonosabb 's tekintélyesebb mandarin társulatot alakított, mely China dicsőségét 's tulajdon erszényét (ez utolsó pontban a' chineser is csak olyan, mint . . . más) tartván szem előtt, a' külföldi gyárosokat fényes ígéretekkel, melyek természetesen nem sokba kerülnek, igyekezett beédesgetni. Ezen társulat egyik főmberéhez folyamodék tehát az említett öntömester, bizton remélvén, miszerint azon nagytekintélyü chineser, ki mely bölcsesége végett, mely tulajdonképen csak ügyes számolási tehetségben állott, mihez a' többi tarfejü chineser nem igen értett, mert még azon is lusta volt törni koponyáját, valjon kétszer kettő négy-e vagy tizenöt? majdnem második Wischnu gyanánt imádtatott, négykézlábbal pártolandván vállalatát, a' vasöntőgyár mincélőbb fel fog építeni 's e' végre már előleges költségekbe is ereszkedék. Milly kellemetlenül ébrede azonban föl édes aranyálmaiból a' mester, midőn a' Vicewischnu, ki történetesen egyik főreszvényese volt a' többször említett vasöntőgyárnak, mandarini indignatióval rivalván a' leendő gyártulajdonosra, kérdezé: 'milly joggal várhatna pártolást tőle, ki maga is részvényese levén egy vasöntőgyárnak, tán csak nem ment el az esze, hogy tulajdon érke (azaz: zsebe) ellen dolgozzék.' Midőn erre a' gyáros egész alázatossággal észrevenni bátorkodék: mikép a' társulat, melynek ő vicewischnusága egyik főmberre, czélul tűzé ki a' gyár- és iparosztály pártolását 's olly roppant két városban, minő Peking és Nanking, két vasöntőgyár egymás rövidítése nélkül könnyen felállhat 'stb. 'stb.; a' nagy chineser ezen vigasztaló szavakkal bocsájtá el vagy inkább kibókocskálgatá (mint Chinában ugy, mint . . . másutt is szokásban van) a' folyamodót: 'ej mit; czél ide, czél oda; mi nem pártolunk senkit, ki velünk nincs; előbb a' zseb, azután a' haza; előbb a' mi erszényünk, azután ismét — a' mi erszényünk! Tessék próbálni szerencsáját, de azt előre kijelentem, hogy más gyárnak a' miénk mellett nem szabad felállnia, tehát önnek buknia, tönkre silányulnia kell; adieu!' (Ez az adieu! annyit tesz, mint takarodjék az ur!) Képzeltetni, milly kellemetes érzések közt hangolá le ezen pártfogói biztatás a' szegény mester vérmes reményeit! Mondják, hogy minden kedve elment, tovább Chinában maradni. Ha hozzánk találna jöni, mi sokkal kecsgetetőbb kilátásokkal tudnók őt vigasztalni!

— A' napokban tartaték a' kisdedovó-intézet közgyűlése lelkes másod alispánunk elnöklete alatt. Bizony nem sokan voltunk; de jól esett olly férfit tisztelhetni gyér sorainkban, mint a' honszerte tisztelt Bezerédj. Az igazgató-választmány jelentése nyomán érdekesnek tartjuk tudatni: hogy az intézet Tolnán lett megnyitása óta mult év végeig 95 ovó-növendék nyert képeztetést; jelenleg négy részesül egész, négy félsegély-díjban, négy pedig önkénytes. Az óvott kisdedek száma tavaly 89. A' részvényesek száma csak 130 (!); mint azonban az intézet derék titkárjától hallók, időközben szép reményekre jogosító kilátások fordultak elő, bár a' korábban szétküldött felszólításokat százanként küldték vissza siker nélkül. Ideje is volna már egyszer, hogy közhasznu intézeteink gyámolítását ne onnan függesztenők fel: uj-e még 's divat!

V. S.

— A' böjti napokat nem töltjük ám vezekléssel, busuljon ki tud; öltöznek zsákba 's üljön hamuba kinek tetszik. Néhány csinos nagy és kis fiatal 's öreg gyermek-bárlól értesíthetnök kegyedet; de miért? hisz az emlék keserédes sohajt lebbent el ajkainkról még akkor is, ha szerelmesek többé nem vagyunk; miért így? miért nem amugy? Isten tudja! Azonban száz szónak is egy a' vége: ki nem hivé, hogy a' téli fagy zuzmarázai közt is mosolygnak ígézö 's szende nefeletejsek, azokat az uriutczai Trattner-Károlyi ház második emeletébe szeretém vala vezetni, hol a' nyíltszívű háziur vendégszeretete, a' bájós házikisasszony nyájassága 's válogatott vendégfűzer, közte nem egy gonoszka szem, hogy kibüvölné a' kebel nyugalma, megannyi hatalmasok 's varázs voltak, sikeríteni azon életbölcseségi elvet: 'éld a' jelenlét percét 's óráját!'

(Beküldetett.)

DIVATLAP ÉS DIVATKÉP.

Ha szabó volnék, rég megírtam volna már e' cikket; hasonlókép ha arszlán volnék. Mert minden ember tudja, hogy az öltözetekre, 's így a' divatképekre is, senkinek sincs annyi gondja, mint a' szabónak, ki az embert cifrázza, 's az arszlánnak, ki magát felcizfráztatja.

Minthogy azonban sem szabó, sem arszlán nem vagyok, maradok mostanra igénytelen szerény olvasó. És e' tulajdonságomnál fogva kissé későcskén ugyan, de előállok mégis magyar divatlapjainkhoz egy indítvánnyal, ha talán sükerülne a' szerkesztői keblek rejtélyeiben némi viszhangot ébresztenem.

Bókkal kezdem dolgomat, hogy előre kihizelegjem magamnak a' kedvező fogadtatást. Elmondom tehát, hogy kegyetek, magyar divatlap-szerkesztők, napról napra magasabb jelentőségre emelkednek közöttünk, miután a' legzöldebb asztal egyoldalú hősei is érezni 's átlátni kezdik lassankint, hogy bizony politikai vitákkal korán sincs még minden megtéve nemzetiségünk emelésére 's szilárdítására, 's hogy e' célra a' társas-téreken is igen sok tenni való van. . . 'S épen ezen tér az, mellyen kegyetek fontosabb szerepet játszani vannak meghíva.

Elmondom továbbá azt is, hogy kegyetek — többé kevésbé — e' hivatásnak dicsőségesen törekednek megfelelni; különösen, hogy kegyetek divatlapjai irodalmilag nagyobb jelentőségűek, semmint üres függelék-hírnökeiül az uralkodó 's napról napra változó divatnak volnának tekinthetők, mert kegyetek lapjain — ismét többé kevesebbé — tartalmasabb dolgozatokat kap az olvasó, semmint puszta kíséreti cikkeket a' divatképek

mellé, vagy emésztést elősegítő 's rosz szeszélyt elűző apróságokat, tréfákat, czéltalan és üres elménczségeket, 's egyéb efféléket.

Kegyetek tehát, mint lapszerkesztők is, tényezők fejlő irodalmunkban, 's azért az Isten éltesse kegyeteket.

Éltesse Isten különösen azért, hogy lapjaikat emancipálták a' külföld majmolásától; önálló, nemzeti irányban munkálkodnak, többé kevésbé keveset vagy épen semmit sem bibelődven azzal, mik teszik a' párisi vagy bécsitársasálet napikérdéseit, hanem mindinkább magyar térre szorítkozáván, a' magyar életet tükrözik vissza, arra iparkodnak jótékony befolyással hatni.

E' tekintetben — többé kevésbé — megérdemlik kegyetek, hogy lapjaik magyar divatlapoknak neveztessenek.

'S midőn e' részben örömmel és élvezettel olvasám kegyetek lapjait, lehetlen volt — bocsássanak meg a' kitételért — némi sajnálattal nem tekintem divatképeikre, melyeket párisi, bécsi vagy más idegen minták után közlének, és nagyrészen folyvást közlenek. . . Mondom, sem szabó, sem arszlán nem vagyok; de e' sajnálkozás — vagy nevezze kegyed a' minék tetszik — végre felszólalnom unszola, 's azon felszólítást terjesztenem kegyetek elé: Nem lehetne-e, divatképeik dolgában is, abba hagyni a' külföldinek örökös utánzását, 's eredeti magyar divatképeket adni olvasóik elé?

Több okaim vannak, melyeknél fogva ezt tenniök igen czélszerűnek tartanám.

Először is itt van az iparvédegyet. Öltőnyeink kelméit napról napra többen vásároljuk belföldi készítőktől; 's ezt még többen fogjuk tenni, ha elegendők lesznek gyáraink, a' mire örvendetes kilátások nyílnak. . . Már most szeretném tudni, ha kelméink honiak, miért legyenek e' kelmék folyvást külföldi formák és divatszabályok után felszabdalva 's elkészítve? Örökké olly másodrendű város legyen-e a' mi kedves Buda-Pestünk, melly csak olly szabásu öltönyt merjen készíttetni 's embereinek ajánlgatni, mellyet előbb a' külföld helyeslő szava megszentelt?

Engedje kegyed őszintén megmondanom, hogy én a' divatképeknek barátja nem vagyok; azonban olly ellensége sem, hogy mint szükséges roszat ne tudnám őket eltűnni. Ugy vélem, e' részben egy véleményen van kegyed velem, 's örömejobb adna igen tisztelt előfizetőinek szintannyi értékű velős szöveget, mint mennyi költségébe ezen napiérdekű metszvények kerülnek. Ezt azonban tenni nem lehet; hatalmas szót emel ellene a' divat és a' kor kívánata.

Lehet azonban a' szükséges roszat is — engedje meg kegyed, hogy így nevezzem — némi jó czéllal összekötni; 's ez a' jelen esetben az volna, ha — mint mondám — elhagyván a' külföldiek utánzását, eredeti divatképeket nyujtanának kegyetek előfizetőiknek.

A' jó eszmét minden oldalról pártfogolni 's terjegetni kell; és miután Magyarhon lakosságának szebb fele szintolly nagyon csügg az öltözetenek, mint bármilly más honbeliek, nem szép dolog-e, a' nemzetiséget ezuton is pártolásba venni?

Tán a' szabóknak volna indítványom ellen kifogásuk? Alig hiszem, mert nekik a' honi minták szerint készítendő öltönyök kétségkívül szintannyit jövedelmeznének, mint mennyit most a' külföldiek után vesznek be. Sőt az is bizonyos, hogy köztök is némi mozgás és szorgalom jöne létre ez uton, mi ha eleinte némi erőmegfeszítésbe kerülne is, de az iparkodónak bizonyosan nem válnék kárára.

Higgye el kegyetek, nagyon szép volna, — 's épen azért mondom el ismételve, — ha Budapest divat dolgában is megszűnnék egyszer másod- vagy harmadrendű város lenni, hanem, a' divatlap-kiadók, ügyes festők és mozgékony szabók segedelmével, valahára saját lábain járni iparkodnék.

Ohajtanám, hogy köztünk általános divattá váljék a' magyar öltözet. 'S mondhatom, ha öltözetünk olyan volna, mint a' töröké, görögé vagy szerbé, illyesmit ohajtani soha nem jutna eszembe, mert minden szeretetem mellett nemzetem iránt könnyű volna átlátnom, hogy illy öltözet az európai civilizált népekével homlokegyenest ellenkezik. De magyar öltözetünkkel nem úgy van a' dolog; egy csinos attila kényelem és illedék tekintetében mindenkor mérközhetik a' kaputtal vagy épen a' frakkal, míg szépségre nézve kétségtelenül felmulja azt. Milly szép pedig a' magyar női öltözet, milly bájossá teszi a' termetet, kedvessé az arcot, — ugyan kell-e erről egy szót is mondanom, miután az idén honszerte uralkodott iparvédegyleti bálókban mindenki saját szemeivel győződhetett meg e' felől? Nem is hallunk szót senkitől nemzeti öltözetünk kényelme, könnyedsége, illedéke 's szépsége ellen; 's mind a' mellett, hogy kevésbbé válhatik általános viseletté, ennek egyes egyedül az emberi, és így a' magyar emberi természet azon renyhességében van oka, minélfogva a' megszokottól válnia olly igen terhére esik.

Ezen a' régiltől válni, 's az ujhoz szokni nem tudó magyar emberi természetnek tehát meg kell adni e' részben is az első lüktetést, utbaigazítást; 's ezt a' divatlapok tehetik.

De ha veszélyesnek tartják is kegyetek, egyszerre az eddig követettől ellenkező utat vágni be, 's kik eddig kiválólág külföldi divatképeket adtak, a' honit pedig csak ritka kivételképen, most tartának tőle, nehogy roszul üssön ki a' gyors megmagyarosodás; tegyék meg legalább azt, hogy megfordítva, ezentul rendesen adják a' honi divatképeket 's csak kivételkép a' külföldieket.

Bizvást hiszem, hogy ez igen jótékony és szintolly korszerű, a' milly célirányos, változás miatt, de csak egyetlen előfizetőt sem fognának kegye-

tek veszteni. Mert némi büszkeséggel elmondhatjuk a' magyar divatlapok olvasóiról, hogy ők a' lapszöveget fogadják fődologul, mellőzhető függelékül pedig a' képeket. . .

Bizony igen különös dolog volna, ha honi nevezetes férfaink és hölgyeink arczképei helyett a' külföld jelességeit ismertetnék kegyetek előfizetőkkel. . . 'S a' divatképekkel valjon máskép áll-e a' dolog?

Megadjuk mi az illő tiszteletet minden külföldi szépnek és jónak; de ki veendi rossz neven nekünk, ha a' magunkéit mindenben jobban szeretjük?

Ám egy nagy bökkenő van, fogja mondani kegyetek: a' honi divatképek sokkal többre kerülnek, mert a' külföldieket csak utánmetszetni kell, a' honiakat pedig még rajzoltatni 's főtetni is szükséges. 'S e' sokszorozott kiadást a' nem igen tulbuzgóan pártolt magyar divatlapok nem könnyen bírhaták meg.

Igazság! a' pénzt nem lehet kihagyni a' számadásból. Azonban van mód a' dolgon segíteni. Adjon kegyetek csak annyi divatképet, mennyit pénzerejük bizvást meggyőz, p. o. egy hónapban csak kettőt, avagy csak egyet, ha jobbnak tartják egyiknek helyét arczképpel vagy más becses és érdekes melléklettel pótolni. . . Az előfizetők bizonyosan átlátandják a' nyereséget, ha például huszonnégy külföldi 's utánzott divatkép helyett tizenkét honit és eredetit kapnak.

'S már most oda jutottam, a' mit eddig szorgalmasan kikerülék: kegyednek, tisztelt szerkesztő ur, dicséretére. . . Ne vegye, kérem, rossz neven.

Más lapok is adtak eddig kivételesen eredeti divatképeket, 's e' tekintetben a' 'Pesti Divatlap' méltányos megemlítést érdemel. De nézzük meg azon divatképet, melyet derék Barabásunk kegyed lapjai számára e' farsang folytában főtött, vagy emez újabbat, mely lapjai mai számához van mellékelve, nem fölér-e egyetlen illy divatkép egy egész évi külföldi utánzattal, kivált ha a' mi nagyon ügyes Perlaszka barátunk hasonlókat folyvást és nem csüggedő szorgalommal fog kidolgozni?

Nem hagyhatom itt említés nélkül — 's ez is aztán az, mit kegyednek dicséretül ígertem — azon körülményt, miszerint az 'Életképek' mellett ki-jött farsangi divatkép szerint csak a' budapesti iparvédegyleti bálban is olly számosan voltak hölgyeink közül öltözködve. Mutatja ez, hogy célznak megfelelő eredeti divatképek bizonyosan megteszik a' hatást a' maguk körében. Kétségem sincs benne, hogy a' mai szám mellé csatolt kép lelkes hölgyeink részéről szintazon szerencsét fogja tapasztalni.

Az elmondottak birtak rá, e' felszólítást intéznem kegyetekhez, 's különösen kegyedhez, e' lapok t. szerkesztője! Tegyen kegyed kísérletet legalább az ajánlott eredeti divatképekkel; adjon kevesebbet, de jót, azaz: honit; 's bizvást remélheti, hogy tisztelt előfizetői köszönetet mondanak fá-

radságot és költséget igénylő vállalatáért. . . Ha tán akadna vetélytárs, ki kegyed hazafias buzgalmát nyilván rosztalni vagy éppen fulánkös észrevételeivel kísérni nem áttallan, — bah! hát nincs-e erőnk az illy dolgok eltörésére?

Ajánlom magam és javaslatomat kegyed szíves barátságába.

V a s A n d o r.

Tisztelt barátunk olly kimerítő okokkal támogatá jelen kor- és czélszerű javaslatát, hogy annak életbe léptetésénél mind t. cz. előfizetőink érdekeiben, mind lapunk emelésére nézve jobbat alig tehetünk. Hogy lapjaink kiállításában fukarok soha nem valánk, annak, úgy hisszük, egy év 's néhány hónap alatt elegendő jeleit adtuk, 's hogy ezentul sem leszünk azok, arról becsületes, szilárd szándékunk kezeskedik, melly, a' közönség fillérei hű sáfárjának vallván magát, sem az erszény, sem más érdekek tekintetéből a' rákot soha jelképeül nem választandja. — Barátunk javaslata már régi kedvenczeszménk volt, kivitelét azonban több okok gátolák, mik közt nem csekély nyomatékkel birt azon aggódásunk is, valjon t. cz. előfizető közönségünk, mellynek rokonszenvére büszkék vagyunk, kedvesebben fogadand-e két remek, minden tekintetben művészi, 's e' szerint az eddigieknél sokkal költségesebb, mind lapunk, mind a' finomult izlés diszére szolgálendő műmellékletet, mint holmi francia vagy egyéb idegen elemű utánnyomatokat, mellyek sürűen követve egymást, sem nemzetiségünket elő nem mozdítják, sem a' valódi művészetnek nyereségére nem válnak, ha csak a' sok képre annyi költséget nem fordítunk, hogy ezen pártolás lapunk beltartalmára, miről eddig a' leghizelgőbb nyilatkozatokat valánk szerencsések hallani, szükségkép a' legkártékonyabb befolyást gyakorolná. — Hazafiúi kötelességünk-, 's t. cz. előfizetőink iránti hálaérzetünknek tehát eleget teendők, V a s A n d o r barátunk javaslatának engedve, ezentul minden hóban két-minden tekintetben remek művet, t. i. egy pompásan kiállított, Perlascától aczéla metszett, nemzeti divatképet Barabástól, 's egy köre rajzolt nagyszerű genre képet, vagy legtiszteltebb honfiaink egyikének arczképét, szinte Barabás mesterónja által készültet, fogunk adni; 's ámbár ezen műmellékletek sokkal többbe, bizton mondhatjuk: még egyszer annyi költségbe kerülendnek, mint az eddigiek; mégis ezen műmellékleteken kívül többször hasonlóbecsű és költségű más műczikkekkal is szándékozunk t. cz. előfizetőinknek kedveskedni. Olvasóink élvezetét, becsületes kielégítést tartván mindenkor szemeink előtt, szabadjon remélünk, hogy valamint eddigi sáfarkodásunk által azok szíves pártfogásában részesültünk, úgy ennek növekedésével jövőndőre mind nemzetiségünk szent ügyében, mind lapunk emelkedése tekintetében még kielégítőbben intézkedhessünk.

Az „Életképek” szerkesztősége.

TÖREDÉK EGY IRÓ ÉLETÉBŐL.

II.

(Vége)

Az érzések fokenkénti keresztül menetelének festése kiterjedtebb tartalmu regény tárgya lehetvén, itt csak az eseményeket kell röviden elősorolnom.

Búlaky mind a' két hölgy által lön érdekelve, mit bővebbi társalgás a' melegebb vonzalomnak szívhevítő fokaira emelt. Izidorában képzeletének tündérképe az egymás után kifejtett tökélyek után mindinkább valóvá kezdé válni, de inkább imádásszerű bálványozás, mint keblének elhamvadt tűzét felrázó érzet volt az, mi benne Izidora iránt rokonszenvet ébresztett; mi, tekintve Búlakynak egyéniségét, igen megmagyarázható, mert minél fellengzőbbek valának egy tökéletes mind testi, mind szellemi szépségű hölgy iránti követelései, 's minél kevesebbé képzelte eszményképét az életben megvalósítva láthatni, annál nagyobb meglepetésében nem a' szenvedélyeket felriasztó érzethevülés-, de egy minden földi indulatot kizáró legtisztább tisztetnek gerjedelme lepte el szívét. Izidorának arcvonalaiából valami magasztos szellemi fensőség sugárzott le, mi képes volt elhíttetni az emberrel, hogy érzelmeinek magasságából a' földre le nem szárnyalhat, hogy érzetei tárgyaul földnek gyermekét fel nem magasíthat. Búlaky Izidorát úgy tekinté, mint az égető napot, melynek sugarait nem örömet nélkülözzük, de melybe szemeknek szűrő fájdalom nélkül nem tekinthetünk. Egy ellenállhatlan vonzó erő ragadta őt Izidorához, de ha vele társalgott, ha méltóságos tekintetének érzethidegítő, és a' legmelegebb felhullámzást is megsemmisíteni képes szemének királyi járásával találkozott, akkor a' szenvedélyre hevíthető szívrozgatásai elnémultak, és Izidorában egy tulvilági szellemet tisztelve bámult.

Búlakyt jöttekor Izidoránk házánál mindig magyar vendégszeretet fogadta, hova a' városbani mulatása ideje alatt legszívesben ment volna akkor is, ha Izidora körébe olly ellenállhatlanul nem vágyott volna, mert Izidora anyja a' kedvesb asszonyok egyike vala, kikhez első találkozáskor bizodalommal simul a' kebel. És így bár gyakran ismételte látogatásait, de vonzó szívérdeke úgy fősztatá vele idejét, hogy Malvina körének élvezetében is részesüljön.

Malvina igen érdekes külsejű nő vala. Ki szelid vonalmu, gyengén bihorzott 's átlátszó fehérbőrű arczára, különösen szép szemivei alatt csilлагfénnyel rezgő szemibe tekintett, az nem egyhamar felejtkezett el róla. Volt valami ki nem fejezhető vonzó e' nőben, és habár talán akaratlanul, de szívlánczoló nyájasságával olly kellemetességet tudott kifejteni, hogy ritka férfiui kebel maradt érintetlenül. Búlakyban az ismerkedésnek első pillanatában ébredt e' nő iránt érdek, mit később szellemdús társalgási mo-

dora melegebb vonzalomig emelt. Különösen hatott Búlakyra Malvinának csendes komolysága, miből inkább szenvedni, mint örülni látszó kedélyt következtetve, a' részvétnak szívig ható lány érzete e' nőt előtte mindig érdekesebbé tette.

Búlaky Malvina házában is gyakran megfordult, és éles emberismerő szemei csakhamar keresztül törtek e' nőnek kebelén. Malvina bizalmas Búlaky iránt soha sem terjedt annyira, hogy szívé legbensőbbjét előtte kitérte volna; nem is lehetett társalgások illy meghitt, de Búlaky ügyes tapintatával csakhamar kiismerte, hogy azt a' fényt, mi e' nőnek szemeiben csillogott, nem örömlöbögatja; az a' mosoly, mi arcának néha derült színt kölcsönzött, nem boldogító meglepedésből forrott fel. Búlakyt első találkozására óta tisztelte mint olyat, ki szellemfensősége által rajtuk uralkodni tud; utóbb pedig, midőn mindinkább át kezdé látni, hogy Búlaky elzárt szívében keresztül is sejti, sőt tudja, hogy csak ajkain pengeti, de bensőleg nem érzi boldogságát, bizonyos kegyeletteljes ragaszkodás támadt szívében Búlaky iránt. Először ugyan, midőn Búlaky itt-ott elszórt szavaival szíve állapotjának sejtését elárulta, bizonyos félelem, idegenség vegyült rokonérzete közé, és Búlaky társaságát kerüendőnek határozta, mint ki keble legtitkosabb redői közé tudott bepillantani, de azon szánakozásteljes részvét mit Búlaky szavainak melegebből mindinkább maga felé lengeni sejtett, ennek személyes érdeke, nevének ünneplése akaratlanul lebilincseltek, és gyakrabban, mint szívének üdvös lett volna, időzött képzeletével Búlakynál.

Hogy Malvina szíve a' gyakrabbi társalgás által talán felhevítve, Búlakyhoz melegebb érzéssel, mint a' barátságával forduljon, ez annyival inkább nem várta, mert Malvina szívet azon férfiu bírta, kire azt a' táncmulatságban figyelmessé tette.

Malvinát, a' 17 éves leányt, nem szeretet, de szülői akarat kötötte férjéhez, kinek több pénze, mint szelleme, de egyébiránt, mint mondani szoktuk a' közéletben, becsületes ember volt. Ritkán boldog az olly házasság, hol az egyik fél szellemszegény, a' másik szellemgazdag, mert előbb-utóbb, de bizonyosan e' különbség a' kedélyeknek egymáshoz simulását felbontja, mert az illy különböző szellemű házasságok egymást meg nem értik. Malvinát férjének szellemszegénysége nem bírta kielégíteni; arra az angyalszerű tiszta elragadtatásra, minek át kell hatni a' szívet, hogy az érzéki kéjek élvezetén kívül egekbe felszárnyalhasson, nem birt férje felmagasztosulni, 's mi csoda, ha ekként szíve kielégítetlen maradván, magának táplálékot máshol keresett. A' sors Malvina eleibe azon embert vezette, ki iránt Búlaky első pillanatra ellenszenvet érzett magában felmerülni.

E' férfiu — névszerint Zérey — nem rút, sőt bizonyos tekintetben, kellemes külsejű volt, és csak élesebb szem fedezhetett fel arcán mintegy rejtve elterülő vonalakat, mellyek daczot, kérlelhetlenséget, érzékiséget jelentettek. Magasb rangot mutató fesztelen társalgási modora, felületlen olvasottsága, divatos öltözeke a' nők előtt különös tekintélyt szereztek neki, és

hódolatai többnyire elfogadtattak. Malvinát Zérey olly ügyesen tudá körülhálozni, hogy szive felé hajlott, és bár ösztönszerűleg engedte át érzéseit a' magasabb szellemiségét felfogni 's megértni látszó férfinak, de olly gondosan zárta szive fenekére a' férjétől el- 's e' férfiuhoz hajló érzeteit, hogy ezt ki sem sejtette. Az egész világ Malvinát a' legboldogabb nőnek tartotta. Pedig zajló érzeteinek hullám-árja sokszor kimondhatatlanul gyötörte!

Búlaky volt az első, ki szivét keresztül nézte. Innét azon remegtető tisztelet, vagy minek nevezzem, mivel Búlakyhoz simult. E' férfiu ugy tünt fel előtte, mint egy magasabb ihletségű szellem, ki vesét 's szivet vizsgál, ki előtt a' sziv redői szétterülnek, kihez kegyeletteljes érzéssel kell ellenállhatatlanul közelítni. Búlakyt a' sors Malvinának mentő angyalává szentelte, mert közbejötté nélkül talán megbukott volna, Zérey annyira kegyeiben állott; de kivált a' tánczmulatsági társalgás után Búlaky képét annyira szívébe engedte nyomulni, hogy Zérey onnét lassanként kitörülve lön. Egy váratlan eset Malvina szívére tetemes befolyással birt.

Malvina férjét családi ügyek Pestre kényszeríték. Zéreyben égett a' vágy, e' nő erényét megszeplősíteni, 's a' férj honn nem léteben eljötnék vélte a' legalkalmasb időszakot. Egy gaz cselédnek árulásával sikerült neki addig, míg Malvina Izidora látogatásán volt, a' hálószoba melletti teremet elfoglalni, hol elrejtve magát, 's mindenre elkészülve. Malvinát meglepni készült. Malvina, Izidoráéknál Búlakyval találkozott, kinek hazatértében kíséretét elfogadta.

Malvina férje már gyakran távol volt, de az egyedüliség soha olly aggodalmasnak nem tévé, mint most. E' nyomasztó érzet arczára borult, ugy hogy az Búlaky előtt feltünt és okát kérdezé. Malvina enyelgve ugyan, de eléggé elárulva, hogy komolyan érti, megvallá, és Búlaky a' cselédek számát szaporítandó izmos 's próbált hűségű legényének elfogadására kérte, mit ismételt kérelmek után meg is tett.

Malvina aggodalmát talán nem annyira az izmos külsejű legény, mint azon keblét kellem-érzettel eltöltő hit enyhité, hogy Búlakyt ő érdekli és bátorságosításáról ez gondoskodik. Miután szobaleánya az éjjelenként égni szokott lámpát meggyújtá, ezt elbocsájtva magától, lenyugvék, 's nem sokára elaludt.

Zérey talán soha annyira vetemülni nem mert volna, ha Malvina el tudta volna előtte rejteni irántai vonzalmát: de ezt épen nem tévé, sőt néhány hozzá írott leveleiben nyíltan megvallá neki kedvező indulatát. És erre építé a' kéjencz merénye sikerültét. A' szobaleány elég szemes volt, az urnője és Zérey közti viszonyról magának tudomást szerezni, és innét menthetők vélté pénzen megvásárlott beleegyezését, midőn Zéreynek a' szobakulcsokat átadá. Még azt kell megjegyeznem, hogy mind a' hálószobából, mind az e' melletti teremből az udvarra is nyílt kijárás, mellyeknek bármellyikén történendhető kimenetelről Zérey gondoskodott.

Zérey szenvedélyeket keblének nyugtalan zajlásai között alig várhatta be a' hálószobába való mehetésre alkalmas időt. Végre elérkezettnek hitte,

és lassan kinyitá a szoba ajtaját, melyet maga után gondosan elzárt. Ekkor az udvarra nyíló ajtónak kulcsát huzta le, 's zsebébe rejtve lábhegyén az éjjeli lámpa felé közeledett. Már el vala oltandó ezt, de hirtelen meggondolván, hogy nem várt körülmények kifejlődése a' sebes távozást szükségessé tehetnék, égni hagyta. Most Malvina ágya felé közeledék, de az ágy előtt elterülő szőnyegben megbotolván, egy székhez kapott, mi által zörej okozott.

Malvina felébredt, és jég fagyasztá meg ereiben a' vért, midőn egy férfit látott ágya előtt állani; de rémülését meglepetés váltotta fel, midőn abban Zéreyre ismert. Malvina a' csengetyűhuzó után nyult, de Zérey megkapta gömbölyű, hófehér karját.

— Látja ön, kedves Malvina! — kezdé Zérey halk hangon — hogy midőn önnek hálósobájába lopódkodtam, végtelenül sokat mertem, és ezért mindenre elkészülve jelentem meg: azért tehát úgy viselje magát, hogy látogatásomat cselédei meg ne tudják.

Malvina szép arczán a' szőgyen pirja és felelem sápasztó színe egy-mást üzték. Zéreynek szemeiben vad kéjláng lobogott, mellynek fényében elszántság tükrözé magát, mi Malvinát összeborzasztá.

— Hogy ön ennyire képes legyen vetemülni, — mondá Malvina, mi közben Zérey a' csengetyűszinórt kezeiből kicsavará — soha nem hittem. Távozzék vagy sikoltásom szomszédaimat is idecsödití.

— Ám tegye magát az egész város előtt gyanussá, — felelt Zérey — azt csak el nem fogja hitethetni, hogy zárt ajtain keresztül beleegyezése nélkül jöhettem.

— Mi gonosz szándék vezérlé tehát illy szokatlan időben 's uton hozzám? — kérdé Malvina, magát takarójával ajkig huzva.

— És ezt még ön kérdezheti? — felelt Zérey, a' nő kezeit megragadni akarva, mit ennek nehéz volt ellenezni — hányszor mondtam el, milly szívlázító érzelem égeti keblemet ön iránt; a' jutalom élvezete...

— Ne tovább, szemtelen kéjencz! — vágott közbe Malvina felindultan — legyen megátkozva érzésem, mit valaha ön iránt szívémben tápláltam.

Ekkor Malvina ajkain egy éles sikoltás hangzott le, mert Zérey, vad tüztől hevülten, a' nőt csókjaival akarta illetni.

— Bizton sikolthat ön, — mondá Zérey, haragra lobbanya — arról gondoskodtam, hogy szobaleánya be nem jön; többi cselédei pedig az épület legvégső részében mélyen alusznak. De, édes nagysád, — folytatá szünet mulva — múlik az idő. Válasszon most: vagy vissza nem taszít magától e' pillanatban; vagy holnap az egész városban keringnek önnek e' hozzám írott levelei, — 's egy levélsomagot tartott Malvina elébe.

— Legyen ön irgalmas! — mondá szünet után Malvina kérő hangon 's tekintettel — ha már vétkeztem is, midőn ön felé engedtem hajlani szívemet, ne rabolja el tőlem legalább tisztaságom öntudatát, és kimélje meg a' városban tiszteletben álló nevemet.

Zérey kérelhetlen volt. Miután sem kérelmei, sem fenyegetései célhoz nem juttatták, erővel akart győzelmet kivívni. Malvina hangosan kezdett zokogni.

Ekkor a' hálósobának udvarra nyíló ajtaján hangos kopogtatás hallatszott. Zérey megdöbbsent, 's a' terembe vezető ajtó felé sietett: Malvina pedig újra segedelem után kiáltott, mire az ajtót zárjától egy hatalmas rúgás elválasztá, és belépett azon Búlakynak legénye.

Zérey az izmos külsejű, 's házi cselédnek hitt legény megpillantásánál, de illy váratlan meglepetése miatt is annyira zavarba jött, hogy az ajtó kulcsát sietségében mással cserélte fel 's mielőtt kinyithatta azt, a' cseléd meklette termelt.

Emlékezetben leszen talán, hogy Búlaky legényét Malvina megnyugtatósára örül átengedé, ki vagy ura utasításából, vagy önkénytelen is, a' hálósobaajtájához feküdt. A' szobaleány észrevette ugyan Búlaky inassának a' szobaajtóbani létét, de sem ezt innét el nem csálhatván, sem Zéreyt többé urnőjének jelenléte miatt nem figyelmeztethetvén, előre sejtve a' merénynék balfordulatát, már akkor, midőn Malvina csengetendő vala, megszökött. Zérey az inasnak olly közellétét nem is sejtette, ezért meg sem illetődött Malvina sikoltásán; de erre az inas felébredt, 's a' szobában beszédet, később Malvina' zokogását 's segélyutáni kiáltását hallván, a' ki nem nyithatott ajtót betörte.

Midőn az inas Zéreyhez ugrott, ez egy tört rántott elő, de mielőtt használhatta volna, olly sebes-ügyesen csavarta azt ki kezeiből, hogy fegyvertelenül állott a' következendők felett remegve. Az inast félre akarta lökni, de ez olly erővel szorítá össze karjait, hogy fájdalmában feljajdult. E' közben Malvina hirtelen kelt fel ágyából, és hálóköntösebe burkolva magát, miután csengetésére szobaleánya meg nem jelent, cselédeinek behívására vala kiindulandó. Zérey sejté ezt és kérő hangon tartóztatta vissza Malvinát.

Zérey remegtében felejtve egy harmadiknak jelenlétét, esdekelve kérte a' nőt szabadon mehetésre; visszaemlékeztette szép multjoknak tiszta örömeire, mellyeket eddig soha vad szenvedély meg nem fertőztetett; a' hevülő vér zaklatásának enyhítésére a' bocsánat 's engesztelődés irját kérte.

Malvina nem felelt; arczán könnyük melege terült el. Sirt, nem azért, mintha ez ember megindította volna, de bűne felett, hogy illy ember iránti érzéssel fertőztette be szívét.

Zérey a' fájdalomig szorító inas kezei közül erőködött szabadulni, de ez, Malvina parancsára fogva tartá.

És ismét rimánkodott, hogy több tanuk előtt megne gyalázza nevét; hivatala vesztve, neve meghélyegezve leszen, ha ez eset napfényre jön. Végül fogadá, hogy csak titokban maradjon tette, Malvina házának küszöbét soha tul nem lépendi.

Malvina határozatlanul állott egy darabig. Ekkor agyában egy gondolat villant meg sebesen. E' gaz férfitől végkép menekülni akart.

Malvina Zéreynek szabad menetelt, 's mennyire a' jelenvaló tanut ő maga titoktartásra birhatandja, önrészéről soha sem történendő felfedezést ígért, ha minden leveleit azonnal visszaadandja 's soha vele szándékosan találkozni nem fog.

Zérey mindent ígért, 's a' tárczájába zárt leveleket azonnal át is adá. Erre Malvina intésére az inas Zéreynek egyik karját megfogva, az utcára kisérte. Malvina pedig szobaleánya keresésére ment, ki sem maga nem lévén szobájában, sem ruháit nem találván, elszökéséről meggyőződött. Többi cseledeit a' történetekre figyelmessé tenni nem akarván, nyugodni hagyá, 's álmatlanul virasztá át az éjszakát.

Ha a' vonzalomnak legkisebb melege hevítette volna is meg szívét Zérey iránt, ez eset szellemiesb érzeteinek illy prózáilagos megszenstelenítése azt a' kebel mélyéből felörvénnyő megvetésnek hideg lehellete végkép elhamvasztotta volna. 'S most ismét Búlaky jutott eszébe, ki Zérey iránt ovatossá tette. Ujabb fenséggel állt képzelete előtt, ki a' Zéreynek fekete jellemét takaró fátyolon keresztül birt pillantani, jobban tisztelte őt, és tisztelete közé a' rokonszenvnek szívólvasztó melege kezdett vegyülni.

Búlaky legénye által a' történetekről értesítettén, következő nap megjelent. Malvina forrón köszönte meg az átengedett inast, kinek közbejötte nélkül magán segíteni alig tudott volna, bár aggodalmát nyilvánította az idegen tanúnak jelenléte miatt, ki az eseményt elárulhatja, mit nemcsak mivel szavát adta, de önmaga is igen hajlott titokban tartani. De Búlaky biztosítván, hogy legényének éveken keresztül tanusított hozzávaló ragaszkodása a' titoktartásról kezeskedik, megnyugodott.

Malvina zavarral fogadta Búlakyt, mint kielőtt szívének érzései most már tökéletesen fel valának fedezve, 's ezért viszonyát Zéreyhez nem is titkolta, de biztosan állítá, hogy kiszakítá képét örökre szívéből. Búlaky olly gyengéd kiméléssel, olly részvétteljes kebellet intette e' nőt szívnyugalmának megőrzésére, annyira biztosítá, miként titka hivebb keze közé nem juthatott volna, hogy ezáltal akarátán, sejtésén kívül uj kötelékekkel édesítette magához. Ezentul többször megjelent; e' nő körében olly édesen érezte magát. Malvina képzeletében mindég ujabb fényű sugarakkal ékesítetten tünt fel és a' legbelsőbb barátság érzéseire hevült fel szíve iránta. Malvina viszont részrehajló tulbecsülésében bizonyos regényes magasságig felemelt fenséget tulajdonított Búlakynak, mi érzetrabbá tevő őt, 's szívének minden ütését lassan lassan a' nélkül, hogy ellene küzdött volna, az imádott férfinak szentelte.

Igy mult el hosszabb idő.

És az az imádás-szerű bálványozás, mi Izidorát szellemfenségének csudálatára ragadta, az időnek röpönnése által elenyészett; nem tekinté többé úgy, kihez emberi érzéssel közelíteni nem lehetne; a' magasztaltság helyébe szívet zaklató vágy, sovárgás lépett, és a' kebelnek elhamvadt érzései felizgatták, felébreszték arra, hogy Izidora is teremtmény, kit szeretni lehet, kit nem lehet nem szeretni. Föléledt még egyszer keblének minden hevé, mi éget-

ve futotta be szívtérét, mi a' bámulatot, lázas kitörésektől eddig megóvó hidegségét összehamvasztotta, és ennek hamvaiból kinőtt a' legforróbb szerelem kéjre hevítő virága.

Izidora, mint említém, az első találkozáskor meglepetett Búlaky által; 's valahányszor ennek körében lehetett, saját szerű édes érzésű élvezetnek örült szíve; szívesben mulatott vele, mint bármi más férfival, de azt az epező sovárgást, mi a' rokonszenyben égő szívet nyugtalanítja, soha magában felmerülni nem érezte. Búlakyt hőbben tisztelte, mint bármi más férfit; de meglehet, hogy tulkövetelő képzelődése a' tökélynek nem azon fokán találta Búlakyt, hol ő szíve férfiát ohajtotta látni, 's innét a' barátságos érzésnél többre nem hevült fel szíve.

Búlaky Izidorának barátságos jó indulata alatt magáéhoz hasonló rokon hevet remélt tenyészni: de később azon csüggesztő bizonyosság, hogy Izidora érzetének nem osztályosa, keserűségig lehangoló kedélyét, és képzelt boldogító tündérálmának illy reménytelen ellebbenése keblét kinosan szaggatta.

Fájdalmainak enyhülést a' barátság kebelén keresett. Azon idő óta, melly kétségtelen bizonyosságba helyezé az iránt, hogy Izidora nem szereti úgy, mint azt a' szerető szív követeli, gyakrabban ment Malvinához — és így akaróján kívül ütött e' nőnek szíven gyógyíthatatlan sebeket.

Búlaky azt hitte, hogy a' barátság érzésénél nem terjed tovább Malvinának indulata. Iparkodott ezt a' szegény nő szíve fenekére lezárni: de a' szerelem eltitkolhatlan. Az arc, szem, minden tagmozdulat, 's még a' lehellet is annak árulója.

Búlaky bár saját sebe elég figyelmetlenné tévé minden iránt, mi körülötte történt, mégis észrevevé, hogy Malvina érzései tulmentek azon határon, hol ő a' magáéival megállapodott, és most már kettős fájdalom gyötörte. Ő a' szegény nőnek barátságánál többet nem adhatott, — 's milly kevés ez ott, hol a' forró szív többre vágy! milly csüggesztő ott, rokonérvet helyett hidegséget találni, hol az egész valót forróan átlengő szerelmet keresünk, saját tapasztalásából érezte.

Búlakra most már a' városban semmi öröm nem virult. Elhagyandónak határozta ezt. Senkitől sem bocsúzott el, csak Malvinától egy igen rövidke levélben.

Malvina arcza azóta azon gyengéd pirt is elveszté, mi olly szendén bitorozta. Nyugodtnak mutatja magát, és ha sokszor merengései közt egyik vagy másik barátnéja meglepve őt, gyakran mégis arczára boruló bűja felől kérdezi, mosolyra erőtetli ugyan magát, de szíven metsző fájdalom zúg át.

Búlaky pedig még most is Izidorát emlékeinek legszebb gyöngyei közé sorozza.

Szabó Richard.

HONFI GONDJA.

Hajlik szép ifjúságon
Aranyló ideje
A' pont, hová napom hág
Az életnek dele

Ki bú- 's örömvirágot
Olly gazdagon terem,
Költözködik szívemből
Az anda szerelem.

Hadd költözzék! — Fiúnak
Az élv, a' koszorú;
A' férfiszívbe gondok,
'S a' homlokon ború!

Pirulva számitom fel
Az eltűnt éveket;
Pirúlok: annyi évnél
Mi kis gyümölcse lett!

Kinézek a jövőbe
'S aggó kétség fog el:
Nyelvem lesz-e, ha szólni
'S erőm, ha tenni kell?

Oh, mert hiszen szeretlek,
Szeretlek, oh hazám!
Szerelmed el nem adnám
Kincseknek halmazán.

Érted nélkülöznek
Mindent, mi élvet ad
'S mint palotát tekintném
A' börtönfalakat.

De lelkeim elsötétül,
De gondok súlya nyom,
Közel jövőd ha jósként
Vizsgálván, gondolom:

Hogy nagy, nehéz napoknak
Borúja jő talán
'S feletted koczká gördül
A' sorsnak asztalán.

Oh, áldd meg, Isten! e' hont
Egy szív-, egy lélekkel:
Egy nyelv legyen, ha szólui,
'S egy kar, ha tenni kell!

Bugafő.

B Ú D A L O K.

1.

Nézd, az alkonyég sugára
És a' tündérföllegek
Vér- 's aranyvegyes szegélylyel
Szent varázsban lengenek!
'S nézd a' szívnek álmodásin
A' reménynek üdve kél,
'S szent szerelme ihletével
Égi kéj- 's gyönyörben él.

Ámde eltűnt a' varázsfény,
És az égen föllegek,
Elborultán, éjsötéten
Vadmorajjal dörgenek —
És kihal a' szív reménye,
Szent szerelme elborul;
Mert felette fürgetegként
Fájdalomnak éje dul!

2.

Fel, szerelmem, rejtekedből!
 Szívem érzeményivel:
 Fel az érzet tengeréből
 A' kebel színére fel!
 Rád a' kedves vár epedve,
 Kin- és kéjtusában égve.

Ah, de elhal rózsalángom,
 A' hevület jéggé fagy,
 Mind a' két kar elhanyatlík —
 Árva szív! csalatva vagy!
 Mert a' hölgy, kit hön imádtam —
 Már nem érez én irántam.

'S mint a' rózsza pírélöntve,
 Arczom égő lángba gyul,
 'S felszökell a' vér erebben
 Ellenállhatatlanul,
 'S szárnyat öltök két karomra,
 Hogy repüljek hő karodba.

'S mint hívő, ha sorsa üzi
 E' rideg lét vészín át,
 Szent imával a' keresztre
 Fűzi szíve bánatát;
 És nyugalmat lel a' könyben,
 A' melly enyhen rezg szemében.

Ah, de én hiába füzöm
 Szívem érzetszárait
 Kebeledre — szent hevével
 Többé az nem boldogít!
 És nyugalmat a' könyvekben
 Nem találja föl szerelmem.

Garay Alajos.

S Z I K R Á K.

S a j ó.

Sajgó a' te neved, oh Sajó! mert nemzeti nagy seb
 Vértett partaidon, — melly ma is egyre sajó g

M o h á c s.

Dult a' vihar szép téreiden: 's moh lepte azóta,
 Olly vastag, hogy az ács bárdja sem irtja ki azt.

R á k o s.

Hajdan a' hős sergek rajtad diadalra haladtak:
 Most búsan nyikorog a' kocsi rákmenete.

K ő s z e g.

Kőfalat, honfikebelt szegezél a' mozlimek ellen:
 Most iparod verjen sógor agyáha szeget.

K a s s a.

Voltál feny- és nemzeti dísznek melkása egykor:
Üzd ki ma is, ha van, a' nemzetiségi herét.

V i n n a v á r.

Emléket vittál ki magadnak az ős mese téréen:
Vinál-e ma helyet tett mezején, oh te rom?

T e m e s v á r.

Számos honfi vagyon falaidnál sirba temetve:
Rajta velünk! — a' vizsályt régi homályba temesd!

Ney.

U T I E M L É K E K.

III. VELENCZE ÉS KÁLÓZ.

(Vége.)

De mint minden jónak, ennek is határa és vége vala; azonban eltávozásunk előtt a' vidék áttekintése végett a' tó magas partjaira vezetem olvasómat, honnan a' délkeleti lesimuló lapályra nyílik messze kilátás.

Az ismeretes Veleenceitő a' messzekilátásu Sukoró hegy lábánál, és a' velencei hátság határ lejtője alján terül el; mintegy két órajárásnyi hosszú, felőrányi széles, és 4—5 láb mély. Csak éjszaki szélén, a' part körül keskenyen, tisztás; egyébütt nád- és sással van benöve, melly közt utként, csapások kigyódzanak szerte; a' vadászok csolnakai ezeken szállanak a' tó közepére. A' tájékat szomszédszölőhegyek, csinos urilakok 's a' nagyszerű zöld tó vidámmá 's kellemessé teszik; de Velence, a' helység nevéhez nem méltó; a' benne látható néhány avult urilak említést alig érdemel, — kivévén azét, kit, mint az országos rendek elnökét, tisztelve szeretünk.

Furcsa véletlen volt, hogy ittlétemkor azt álmodtam, hogy a' világsodálta nagy Velenczében vagyok; 's azon töprenkedtem álomban, hogy a' Rialto-hidat és a' S. z. Márk-tért fel nem tudom találni.

Velencei boldog fészünkől bánatos kebellem szeledtünk el: mert tán életpályánk forgó szele, a' könyörtelen sors, ez összehangzó kör virágait így egy koszorúba aligha többször egybefűzi. — Én, D. és P. Gy. barátim vigasztaló társaságában a' velencei tó keleti partján az ezután már nem futható homokos rónaságnak vettem utamat.

Midőn a' zöldelő velencei tó elvész szem elől, messze homokos rónaság szélesül ki, mellynek csak a' szerteviruló faültetvények adnak életet. — Gárdányon, az Ürményiek eleven fasorok közül fehérülő lakával mosolygó Agárdon, és a' Zichy grófok számos birtokain át Sárkereszturba hajtottunk ebédre. — E' tájéknál a' Nyírség sem unalmasabb; és szinte ott képzelém magamat; de Istennek hála, közelebb tizenkilencz hónapi költség és erőlködés után, elvégezték mégis, hogy illy zaharai pusztá sárka szekérfűtő sarak ne merészljenek nálunk pompázni.

Vidám ebéd után Kálóznak indultunk. Utunk a Sárvíz-csatornát metszéskeresztül. Múltán viseli e nevet: mert a benne folyó víz folyékony sárnak látszik. Majd a minden felől viruló fasoroktól körül sugárzott Kálózt nézők meg, mely város az uri világnak a fényes urasági kastély- és angolkertert, mit én — nehogy a fejevári módon járjak — nem néztem meg; — nekem pedig egy korán elhervadt koszorúsunkért emlékezetes.

Itt pislogatá kevéssel ezelőtt (birtokosa Zichy Edmund gr. egykori nevelője) Kunoss Endrénk hervadozó keblében végső fellobbanásait a már-már kialvó élet; — és a már kiküzdött tusa után most itt a kálózi temetőben nyugosznak Kunoss Endrénk halandó porai; a ki

Dallott szerelmet, dalla szelid panaszt,
'S megédesült a fájdalom ajkain,
Dalt zenge a múlt örömnök
'S az maradébb 's magasabb öröm lön!

Én e kedves lantost személyesen nem, csak keser-édesen busongó kedves szende dalaiból ismertem és szerettem. Hiszen ő egyike vala azon nagyon keveseknek, ki, Bajza elhallgatása után, sentimental költőink közül legcsábosabban tudott a szerelem, barátság 's tiszta hazafiság rokonilag ömledező hangján szívünkhez szólni, nyögni, panaszkodni.

Hő szív, árva lant csekély sajátom,
A' szerencse ezzel álda meg;
Van hazám, van érzeményvilágom,
De felette gyászború lebeg.

Árva lantom árva hangzatában
Érzelem 's dicsőbb kor álma zeng,
'S honli-tüzzel ihletett dalában
Végfohászul ajkam így eseng:
Szállj, oh, elmefény örök sugára!
Boldogitva a Magyarhazára

E' sorokban önjellemrajzát 's belvilágát zengé 's hagyá meg nekünk Kunoss.

D. barátomtól, ki Kunoss közletről ismeré, tudakozódván felőle, legyen szabad nekem, messze síkróli honfitársának, a' hallottak nyomán, emléke ünnepléseül, néhány vonással őt jellemezni merészelnem.

Kunoss Endre (Vas megyei születés) közép magasságu, sovány, sugáran termett férfi volt; nem szép, de érdekes arc- 's alakkal; barnás sápadt, szeplős és bajszos arczat fekete szakál körzé, 's kissé ritkuló haját félrefésülve viselte; sárgás szemei aprók, de áthatólag villogtak. Igen egyszerűen, csinosan és tisztán öltözött; többnyire zöld Zrinyibe. — Kissé ábrándosságra hajlandó, magányba vonuló volt, 's keble elzárkózott. Társaságban ritkán jelent meg; 's ha megjelent, rendszerint komolyan ült, ritkán mosolygott, jó kedvre pedig felette ritkán derült. Társaságban igen szerény, legkevésbbé sem kérkedékeny, — kevés, de tetsző beszédű vala, és minden vitatkozást olly igen került, hogy sokszor ollyasmit is ráhagyott, a' mi nézeteivel meg nem egyezett, csakhogy a' vitatkozást kikerülje. — Mint megyei szónok, egyik vala a' legkellemesbek közül. Beszédje kedves csengésű, nem hosszadalmas, velős volt, és ez a' nemzetiség és emberiség hőszereletétől lán-golt. Jelleme- 's lelkére nézve, a' legtisztább moralitás és szigorubb egyeneslelkűség

példányképeül állott; párthoz nem tartozott, önnézeteit elfogulatlan, párthoz csatlakozás nélkül, követte; minden tulságnak azonban ellene volt. — De majd az ugy képzelt szabadelműek közt — fájdalom, kivált nekem, ki azután epedek, hogy bár csak elvrokonim czimökhöz képest tartanak elfogulatlanul tisztetben mindenki egyéniségét — találkoznak olly buták, kik a' megyei termekben — hogy öt elhallgatassák, — azt kezdék szemére hányni, hogy ő F. megyében nem is kihirdetett nem. — Ő, ki Vas megyében birtokos nemessaládból eredt, — ezen szemrehányás megtorlását önbelbecse alattinak nézvén 's érezvén, figyelemre sem méltatta, hanem azon minden üdvösséget csak a' publicált kutyabőrös nemességben kereső szököket mellözvén, lassanként visszavonult a' közügyek küzdteréről. Azonban lassan senyvedve, magasztos érzelem-világának hervadó porlaka megtört az öt körül viharzott bú- és szertehányattatás-szülte betegség mérge alatt; és Kunoss élte delén örökre elszenderült. — Oh, a' tömeg sok százaival felérő férfi:

Mit mondjon te reád a' hon,
Kit szép férfikorod munkabíró delén
A' sír árnya borita el?

— — — — —
Mig földön nyomorút 's bitort
Hosszú életi kín 's gyilkos öröm maraszt, —
'S földnek 's égnek is ellene
A' véres hatalom bibora szörnyeit,
A' szent emberiség nyakán,
Késő 's gyáva halál szenvedni ülnök. (Vörösmarty).

Átadom olvasómnak e' rövid jellemrajzot híven, miként hallottam, hogy ha majd egykoron a' késő kor érdemet méltányló anyaga fáklját lobogtatand a' magyar irodalom mostohán keserű éveit kiszemelt bajnokai sirja felett, 's ezekről pusztanévöknél többet akar tudni, jelen soraim is némi emléklapul szolgáljanak.

Szende költő! — kinekletét keserűen ádáz baj- és búár sötét hullámi verdesék körül, — kit a' fénylőbb és kejesb sorsra érdemest — az élet marcsona viszontagságai idő előtt sirba roskasztának, — legyen békes poraid nyugalma *) 's megáldott a' töled hintett mag; és éljen mindenha érdemeid emléke: mert hiszen te is elől küzdél a' Magyarhon és irodalom árva ügyében; és tán nem hibázom, ha azt állítom: sok részben e' miatti buzgó fáradaimaid senyveszték ki olly igen korán fencsapongó lángtól emésztett kebledet. — És mi vala jutalmad?! mi a' magyar költő 's író jutalma?!!

Oh megérjük-e valaha, hogy a' magyar költőt olly magas kegy és jutalom fénylje körül, mint egy Tiecket, Bulwert, Hugo Victort 'sat., vagy egy ujoncz Ponsardot; kiknek munkái uralkodók olvasmánya- 's nyugpénzzel, királyi asztalokhoz ültetéssel czim- 's ranggal 'sat. boldogittatnak; vagy azon fenséges lények csak pusztá kegyes méltánylásuk kijelentésével is nyilvánítsák: hogy létöket tudják. — Megtörténik-e ez valaha magyar költő- 's íróval? 's ki éri meg?!

Majd a' Zichyek másik fényes lakhelyére, Nagy-Lángra, hajtattunk. A' fejérmegyei Zichyeket többek közt lángi és palotai Zichyekként is különböztetik

*) Épen most olvasom a' Hírnök'ben: „hogy baráti és atyafiai szülőföldére akarják Kunoss hült tetemét átszállítani.“ Oh ne tegyék ezt! ne bolygassák 's vándoroltassák még halála után is!! Itt többen meg fogják látogatni sírját. Inkább ezt ékítsék fel illőleg és összes munkáit adják. Cs.

meg. Mindkét ág mint hű magyar szorgalmas gazda magnások birják a' közbecsülést; főképen azonban a' nagy gazda lángi Zichy-testvérek, a' közbecsülés tárgyai, kik a' fejeváriákat szerencsétlen napjaikban forró részvétű jósággal ápolt Zichy Luiza grófnő körül szerető bizalmas testvéreként fűződnek össze egy családdá. — Sok szépet beszéltek rólok előttem! Áldja meg az Isten az igaz magyar keblű grófnét, és a' honunkat hű fiulag szerető Zichy grófokat!!

De ugyan meddig kell még nagy urainknak érdemül róni fel, hogy szeretik tápláló hazájokat, tudnak magyarul és honn laknak?! —

Nagy-Lángot téres angolkerttől körzött kastély ékesíti.

Kálozon elhunyt, Lángon pedig született egy híres költő P—; ki azonban, bár a' magyar haza őt roppant fénybe emelé, kincsekkel halmozá el, mégis megtagadá az anyai emlékről beszívott, honában is árva nyelvet 'sat. 'sat.

Illyenek a' magyarok! Szegény panaszkodó haza! kit indít meg panaszod? — Néhány ehhezözmeztelent, kiknek lomhári türelem jutott.

Még a' Z. D-től birt szentiványi pusztát is megnézők roppant gazdaságával.

Alkonyattal értünk a' már szenderegni siető Fejérvárra; 's még egy napig élveztük — de már az elválás szomor gondolatától zavartan — mi, egy családdá barátilag rokonultak, az együttlét édjeit.

Mit mondjak elválásunkról?! Csak midőn a' rengeteg alpesek jegesei alatt vettem búcsut testvéremtől, fájt annyira a' búcsu, mint most. — De hiszem: a' jövő nyarat tán ismét itt élem le ifjult boldogsággal! — A' gyorskocsi egyik zugába vonulva, néma borongással inték búcsut szeretettimnek; — és — továbbogtunk.

A' Sukoróhegyre emelkedett ismét fel kocsink; és nekem a' velencei tó reményzölden átféherle hamar elszállott örömeink békés lakja. És én a' körülem egy nap előtt zajlott kör ölébe ismét vissza akarám magamat vetni, habár csak néhány percze is: — de kocsimba, mint valami özönvíz felett lebegő noeféle bárkába, zárván be sorsom, búcsuzólag gondolám Kunoss Távozójával:

Utam éjszak
Felé megyen,
Pusztaságon,
Rengetegen;

Hű társ gyanánt
A' fájdalom
Kisérti fog
Vad útamon.

Ti reátok,
Bájdvidékek
Még utolszor
Visszanéztek!

Bágyadt lelkem álmodozások tengerébe merült, míg szomszedom szíveskedése szólni nem kényszerített.

C s a t á r y O t t o .

REGE A' FENYŐRÖL.*)

I.

„Szárnyaim gyengék, *egészségem hanyatlík, érzem éltém végét közeledni. Menj e' hosszú utra magad, — én itt maradok. Látlak a' tavasz keltével ismét, ha a' zordon

*) E' gyönyörű művecskét, melyre a' t. cz. olvasókat bátrak vagyunk figyelmeztetni, t. Pompéry János barátunk szíves közbenjárásának köszönjük. Szerk.

tél megkegyelmez; ha nem, élj boldogul, én nyugton halok meg.“ 'S midőn könyüket látott gyermeke szeméből gyöngyözni, fájdalma sokszorozva lön, és sirtak együtt, — sirtak keservesen.

A' könyüket fájdalom szülte. Tán utolszor látá a' gyermek szülőjét, a' szülő tán utolszor gyermekét, sőt bizonyosan utolszor, mert érezte azt; kérlelhetlenül vette észre közeledni éltének véget vető gyöngeségét. Midőn a' könyük sziveiket megkönynyebbiték, utolsó tanácsát adá gyermekének, mondván: „Utad nagy leszen és fárasztó; tengereken és hosszú földeken visz keresztül az; ifju vagy még, szárnyaid erősek, erőd tökélyében van, meg fogod győzni, de ne csüggedj. — Ne is pazarold hasztalan, légy mértékletes, — tanácsomat ha követed, siromat még soká láthatod, — — — Isten veled — én nagyon beteg vagyok.“ — A' könyük ismét elfojták szavait.

„Oh, anyám, én így nem hagyhatlak, engedj veled maradnom, 's ne taszíts magadtól. Halátlanná akarsz-e tenni irántad? betegem hagyjalak-e itt? — ezt tenni nem fogom.“

„El fogsz menni; — válaszolt az anya — perczeim kimérvék, Három napra van meghatározva a' távozás, míg összegyűlnek mind; én e' három napot nem élem tul, most inkább kezdem érezni, Siromat latogasd meg kikeletkor, 's hogy ide találj ismét, jeleld meg utadat jól, mellyen vissza is jöhess.“

Ugy lön. — —

Két nap mulva a' távozó fecskék csenddel válták fel előbbi csevegéseket, egy régi utitársat kísérték a' sirba, — egy szép fenyő alá takaríták el. Búban virasztá a' gyermek szülője sirján az éjet, másnap reggel a' határozat folytán utra kelendő, — mert az ősz bekövetkezett. A' mélyen nyugvó tanácsának folytán sirjáról egy lehullt fenyőmagot vett fel, azt utjában elvetendő, hogy a' jövő években egy ismertető pontja legyen, melly a' kedves helyre visszavezesse. Vérző szívvél hagyá el azt, életöröme ott maradt.

* * *

Nagy utat tettek már, egy tengeren szerencsésen haladtak át; — a' szülőltől a' magot gondosan megőrizte. Calabria déli részén nyugodtak meg, az új tengeri utra erőt gyűjtendők. Fölrepült a' hegycsúcsra, mellyről a' tenger egész pompájában látható, 's megcsókolvá a' földrésznek, mellyen anyja nyugodott, véghantját, buzgó ima közt tévé le a' magot, első nedvességet könyeivel adva neki. És mikor azt az idő viszontagságai ellen eléggé megóva vélte, társaihoz röpült, még egyszer vissza tekintve a' helyre, hova a' magot temette, — hisz anyja sirjáról vette azt!

II.

A' természet csodát tön a' könyűvel áztatott fenyőn. Felnőtt szépen, minő faja legszebbike, disze lön a' regényes vidéknek. De a' fa nem érzé magát otthonosnak, hegyes levelei lankadtan függének alá: — egy titkos bú emésztette őt. Versenyzett őt fölvidíteni minden, a' zöld repkény édesdeden karolta át, az ibolyák illatozóbbak voltak körül; buján nőtt körében a' virágok ezerszínű csoportja, még az égető sirocco is megkegyelmezett; — minden szép és kellemes oda vonult, a' táj édenné változott, éneklő lakói a' légnek itt jövének össze, 's az éj bájos hangásza, a' csalogány, ágain hallatá dalai legszebbikét, — de a' fának levelei lankadtan függének alá, egy titkos bú emésztette őt. Néha, midőn az egész táj elcsendesül, a' lankadt pásztor édes álmakba ringatja magát, a' madárcák fölborzasztott tollakkal ülnek az ágakon, a' bagoly is már megtért prédás utjáról, a' csalogány búskomoly dalának árjával árasztja el a' vidéket, 's mintha fölülmulni akarná magát, az érzések mélyéből idézi elő a' han-

gok leggyönyörűbbjeit, — 's midőn a' pásztor álmából ébredve úgy, mint a' kellemes illatú ezerszínű virágok, az éjben koborló ragadozó állatok úgy, mint az ágon biztonságul kis madár, feledve álmát és éhségét, elmerülve az érzések mélyébe, áhítattal hallgatják, 's a' tenger, melly a' szépen világító holdat rezegve tükrözté vissza, a' dal folytán csendesülni kezd, hogy a' bájhangok közül egyet se veszítsen el, — néha, mondom, mikor minden ünnepélyes színt ölt, csak hogy a' fának nagyobb örömet szerezzen, egy csendes szellő érkezik északról. Mintegy édesbarátságosan csókolva meg a' fenyőt, körülfontódik ágain, 's egy hosszú mély sohajt idéz fel belőle; ismerni látszanak egymást, búsan beszélnek együtt a' természet hangjain, — hirt hozott a' szeretett hazáról. És midőn megválnak, egy sohajt a' fenyő búcsuja, mély, mint fájdalom, szomorú, mint a' boldogságát fedő siron térdelő kis leány imája. — Ekkor a' tenger nem rezeg, a' fák levelei csendesek, a' virágok, mintegy visszatartva a' lélekzetet, nem illatoznak, az élő lényt egy megfejthetetlen szomor érzése hatja meg; 's a' csaló-gány, elhagyva varázsénekét, titkon sugja azibolyának, hogy a' fenyő szomorú, egy titkos bú emésztí őt.

És e' bú örök. Kevés percz láthatja őt bú nélkül; és mégis van idő, mikor a' bú háttérbe szorul, elsőséget adva az örömmek, de ez kivétel. Társai már átöltözésre készennek, lehányják lassan leveleiket, hogy ujakat kapjanak, 's ekkor a' fenyő hegyes levelei nem függnek már alá, titkos bú illykor nem emésztí őt. Vár valakit so-várul. Ezen évenként rendszeren visszajöni szokott perczek teszik életét, ő él illykor, mert remél.

* * *

A' fecskék nagy utat tettek már, egy tengeren szerencsésen haladtak át, Calabria déli részén nyugodtak meg, az új tengeri utra erőt gyűjtendők. Csendesen válik meg illykor egy tölök, 's fölrepül a' hegycsúcsra, mellyről a' tenger egész pompájában látszó, reá ül egy fenyő ágaira, 's ott várja a' többiek távoztát.

A' csalogány félrevonul, a' virágok szerényen tartják vissza illatukat, a' tenger lecsilapul 's a' szomszédfák nem susognak, — nem merik örömet háborgatni, melly minél rövidebb, annál nagyobb egy évig tartó szenvedés után. Néhány nap a' vidék elvesztí zajos örömet, elvesztí illatának kellemét, szomorúnak látszik minden, — és miért? mert tudja minden, hogy a' csend az örömet növeli, nem irigylí semmi ez élet, mellyre, mint mindig, fájdalom következik. És valjon mi okozta a' fenyő nagy örömet? — Egy idegen hazáról regelt neki e' fecske, mellyben a' nyarat tölté; reggelt neki folyamiról, hegyeiről, völgyeiről, vidékeiről 's mérhetlen pusztáiról, meleg éghajlatáról 's a' bércek örökjavú csúcsairól; — 's midőn ezek közt a' Karpato-
kat emlité, ereiben sebesebben forgott a' nedv, alkata sugarabb lön, büszkén emelte koronáját a' csillagok felé, 's társaira mintegy önnyalommal tekintett körül, szóval: boldogsága nagy volt — kimondhatatlanul. — Eljött az idő, melly elválásra szólítá őket, a' fecske átrepült a' tengeren, elhagyá bújával a' kedves fát, mellyet ő ültetett, ez visszaesett előbbi szomorúságába.

III.

Év telt év után. Köre mindig szebb szebb, mindig bájlóbb lön, élete egyforma maradt. Elhagyott kertjét, mellyben e' fa állott, a' tulajdonos ismét látogatta, ismeretlen kézről vélte miveltetni, mert Olaszország minden szépségei itt összpontosu-lának, bár azt csak a' természet művészetére bízta.

Cornelia a' tulajdonos csodaszépségű leánya itt tölté életének holdgabb óráit, a' szomorú fenyő alatt várta el mindig a' barna fűrtű Paolot, az alatt esküvét neki örök hűséget; — Paolo viszonzá azt, — 's a' fenyő hallotta. Ekkor érkezett az északi szellő, mélyen sohajtott a' fa, és beszéltek ismét együtt a' természet csodahangjain. A' fa alatt ülő párt egy fájdalmas előérzet lepte meg, végre Cornelia szakítá meg a' cse-

det: „Paolo, ugymond, nem hallád e' sohajt? e' fenyő szomorú, egy titkos bú emészti őt. Búja előidézi az enyimet, mely a' kétes jövő fölött aggódik, 's vágyaim célját homálylyal borítja. — Paolo én felek.“

Paolo, az orgonacsináló szép fija és tanítványa, látta Corneliát a' nobili gyönyörű leányát. Sziveik megérték egymást a' pillanatok szavai után, a' sors nem egyforma születést rendelt nekik, és ez néha aggasztá őket; de a' szerelemnek ez nem gát, kiknek a' pillanat minden; nem néznek a' jövő- vagy múltba. Boldogok valának minden különbség daczára, 's a' bús fenyő hallotta esküjüket. A' büszke nobili észrevette a' titkos szövetséget. Lealázólag megvető hangon mondá az elébe idézett Paolónak: „Leányom nem mesterembernek született, nem kunyhó számára neveltem őt. Menjen őn, 's csináljon orgonákat az egyházak számára, tán valami regényes apácza, hangjainak bája által megilletve, megszánja őnt, 's egy-két vigasztaló pillanatot küld alamizsnaként — azzal megelégedhetik. Igen, egy nobili leányával szerelmi viszonyban élni szebb, nemde? de ez élv nem orgonacsinálónak jutott.“ — És midőn a' szerencsétlen fiu elment, két pillanat találkozott. Megérték egymást, éjfélkor a' bús fenyő alatt az esküt megújíták.

A' fenyő ismét örült. — A' fecskék Calabria déli részén most pihentek.

Közeledni látszott a' korány, utolsó csókot illeszte Paolo Cornelia kezére, 's elsőt a' kedves ajkakra. Paolo eltűnt a' fák között, erős föltétellel vissza nem térni, míg világhírt nem szerzend magának.

Lassu szárny-csattanás hangzott a' fáról, egy kis madár röpült a' tenger felé.

A' vidék komoly színt öltött magára, a' csendesség siri volt, két fohász szakasztá meg, mindegyik mély fájdalomból fakadó. Reggel a' fecskék délnek, Paolo éjszának utazott.

Egy év mult el. — A' fenyő búja nagyra nőtt, egyszer már hiába várta a' kedves madarat, 's ez igen fájt neki. A' fecskék ismét pihentek ugyan Calabria déli részén, de nem jött őt vigasztalni senki. Cornelia alatta ülte meg az elválás évnapját, 's fölbredt a' vágy benne. Paolot láthatni. A' madarak elköltöztek, az elválás évnapja leáldozott 's a' kettős bú még nagyobb lön.

Corneliát megkérték. Atyja megegyezett, minden örült, csak ő nem. Titkon panaszkodott a' helyen, mely utolsó örömük tanuja volt; de panaszát a' fenyőn kívül senki se hallá, ez pedig vigasztalni nem tudá. Még egy sugara a' reménynek tartá föl e' két vágyat, egy napot vártak egyforma sovárral. — A' nap eljött. A' tiszta lég kellemes éjet ígért. — Csendes minden, a' tenger ismét nem rezgett, a' fák levelei nem suttogának; egyedül a' csalogány dalolt, mint ezelőtt is, de daljai szomorúak voltak, mint körüle minden. Cornelia menyegzői öltönyben ült a' fenyő alatt, kérélmek holnapra halasztaták az esküvőt. — A' fenyő levelei ismét nem függtek alá, mert hallotta csevegni az átvonuló madarakat, feszült figyelemmel várt minden, még a' csalogány is elhallgatott, mert rendkívülieket gyanított. — És a' madarak reggel elvonultak, a' korány eltűnt, a' hirmondó fecske 's Paolo elmaradtak. — Egy sikoltás 's egy pattanás riasztá föl a' vidéket.

* * *

Corneliát halva lelék a' megrepedt fenyő alatt. A' fájdalom rajtok erőt vön.

IV.

Menjetek, kedves olvasónók, Romába, a' sz. Péter templomába nagy héten. Egy éneket fogtok akkor ott hallani, nagyszerűt, minő a' gondolat merész röppenése, mélyet, minő az érzés forrása. Egy óriási orgona kíséri ez éneket mesterkezektől játszva, komolyan és fölségesen. — 'S midőn a' nép mély imába borul le az istenember

előtt, az orgona hanghullámai által áhitatra gerjesztve, fölemelkedik az elme a' mindeknek urához, 's megnyugvás honol a' kebelben. Az ének vége felé jár, — — mi szent borzalom az, melly meghatja az imádkozót? mi varázshatalom az, melly emlékeket idéz vissza? eszébe jutnak a' vándornak, kiket szeret, egy kimondhatlan sóvárgás fogja el szívét, 's okát nem tudja megfejtetni; ez érzés nő vagy mulik, a' mint néhány sajátságos kellemű hangok több- vagy kevesebbszer fordulnak elő. És ha kérditek az egyházfitól okát, ezt válaszolja: „Hat síp van ez orgonában sajátyszerű, hangjai meghatják a' legmegátalkodottabbat is 's imára gerjesztik; mindenkiben pedig valami édeskeserves érzéseket költenek. Minden évben egy ősz éjjel lassu komoly hangokat fejtenek ki, szomorúkat, mint a' halotti dal visszhangja éjféلكor; ugy lát-szik, mintha e' sípokat fájdalom nyomná, mintha egy titkos bú emésztené őket; okát en se tudom;“ 's az ősz egyházi meghatva törül egy könyűt szeméből.

Ez orgona Paulo remekműve volt; — a' hat síp fáját ő hozta Calabriából.

Baumholczer S.

NÉPDALOK.

I.

Esik, esik, esik,

Csókeső esik;

Az én ajkamnak

Nagyon jól esik.

Az eső, az eső,

Villámlással jár;

A' szemed, galambom,

Villámló sugár.

Mennydörög, mennydörög

A' hátunk megett . . .

Szaladok, galambom,

Jön az öreged.

II.

Gyere, lovam, hadd tegyem rád nyergem;

Galambomnál kell még ma teremnem.

A' kengyelbe most teszem bal lábam,

De lelke már a' galambomnál van.

Száll a' madár, tán párjához siet —

Sebesen száll, el is hagyott minket,

Érjük utól szaporán, jó lovam!

A' párját ő sem szereti jobban.

III.

A' hegyoldalt venyigesor takarja . . . .
 Megvert engem az uristen haragja ;
 Avval vert meg engemet,
 Hogy venyigét teremlett,
 Venyigére gerezdet . . . . gerezdet !

Apám után szép vagyomhoz jutottam,
 Vagyonomat egy fillérig elittam
 Most napszámra dolgozom,
 Ha napszámom kikapom,
 Kocsmába mék, eliszom . . . . eliszom !

Petőfi.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Romeo és Julia” szomorujáték 5 felv. Irta Shakspeare, ford. Gondol Dániel.

(Vége.)

Midőn Romeo 's Julia, a' száműzetés megtudása után, a' zajos fájdalomon keresztül estek, jő azon éj, melybe Juliának gyönyörű magánybeszéde által vezettetünk, mellynek lefolytában a' szerelmesek titkos együttlétükben egymást és önmagukat megnyugtatták, megvigasztalják, 's mellyből ama hasonlíthatlanul szép párbeszédű búcsu által vezettetünk ki. 'S ez éj után nyugalom és szilárdság szállja meg a' szíveket, vidoran költözik Romeo mantuai száműzetésébe, 's megnyugodtabban látja Julia távozni őt, mindketten vigasztalva azon remény által, hogy közös barátaiknak Romeo visszahívását eszközölni sikerülend. . . . Romeonak ezentúl könnyű az élet számkivetésben is; de annál többet kell Juliának honn szenvednie, midőn kíméletlen szülei zsarnoki parancsa által, most már Romeo titkosan hites neje, idegen férfihöz, Páris grófhhoz, kényszerítették nőül. E' helyzetben a' szíve 's lelke mélyéből szerető 's hűségét minden felett megőrizni akaró Julia előtt három rés nyílik: vagy kinyilatkoztatni állapotját szüleinek; vagy gyáván a' vak események vezér-kezére bízni magát, vagy tenni valamit a' szabadulásra; — az elsőt a' zsarnoki önkény ellenében véghezvinni annyi, mint lehetlen volt; a' másodikat sem hogy cselekedné, Julia sokkal igazabban szeretett, 's hogy az ilynemű cselekvés puszta gondolata is fellázította őt látjuk azon mélyen elkeseredett visszautasításból, mellyel dajkája hasonló tanácsát fogadja; a' harmadikhoz kellett tehát folyamodnia, 's ennek kivételére Lőrincz atya álomitalát használni eltökéli.

Bárha-tudtunkra Romeo és Julia magyar kiadásban nem forog az olvasó közönség kezén, mind a' mellett is föl kell tennünk, hogy a' darab meséje ismertetik, legalább a' színházi közönség által. 'S így elhallgatjuk körülményes előadását ezen álomital történetének. Egyébiránt meg kell említenünk, miszerint a' nagy költő örökké mély lélek-, szív- 's emberföstésén kívül, azon magasztos és olly valódi költőiségen kívül, melly színműveinek mindenikét átlengi, a' jelen szomorujátéknak a' nagy és külsőségeken csüggő közönség előtt is kedvességet épen azon szövedékesség ví ki, melly az egész darabon, de kivált ezen álomital történetén keresztül vonul, mert általa azoknak is, kiknek francia művek által izlésök betegesen elűnnyásult, kielégítettik kíváncsisága, meglepetések utáni sajnálatos vágyakodása. De Shakspeare soha sem keresi e' külső-

ségeket; feladata nem esiklandozni, hanem valót — a' valót, miként van az életben, a' lélekben, a' szívben, kedélyben — a' biztos kéz remeklésevel előabrázolni; 's ezért forduljunk vissza mi is ezen benső, e' valódi költői szépségek csudálatához... És valóban — tisztelet, becsület e' kornak, melly oly nagyra haladt vegytanban és művésztanban, melly a' természettudományok mezején naponkint új felfödőzéseket tesz, 's hatalmasan kifejlött és egyre fejlődő erőművészetével új meg új csudákat végez; — de meg kell mondanunk tagadhatlan igazsággal, hogy ama nyersebb századnak, melly Shakspeare költészete szépségeit felfogni 's megérteni képes volt, izlés, szív-épség, érzelmi valóság tekintetében korunknál jóval feljebb kellett állnia, e' kornál, melly valamint a' jól felbonczolt testből a' lelket kitagadta, úgy tombol örömeiben, ha színművekben a' számoló mechanica mutatványait csudálhatja. Azon hir, mellyben Aesop rókája e' szavakkal veté félre a' szépen főstött álarozot: „Nem tetszik nekem, nincs veleje!” nem a' mi korunk... Mi közünk is nekünk a' velővel? Csak szép külső tündöklőjén élénk, ezzel minden megvan!

A' hősi határozat után, mellyre Juliát szerelme unszolja, hűsége bírja, természetesen hamar elfut a' Capulet-család e' végivadékának halála hire. Így lepi az meg Romeot, mielőtt Lőrincz atya által a' dolog mibenlétéről tudósíttatnék. A' mint a' hir Romeo előtt feltűnik, haragos közbejátszása az a' sorsnak, 's az ifjú, ki eddig szerelme boldogító emlékeiben elég kedélynyugalommal tűrte száműzetését, egyszerre daczczal fordul az üldöző sors ellen. Mint villámcsapás hat rá Julia halálának hire, melly egész lelkét belsejébe szorítja vissza. Nem szól többé, nem jajgat, nem panaszkodik szenvedés felett, hiszen mindent kisenvedett — úgy véli — 's most joga van csak jutalmat és türelmi díjt várni sorsától. 'S im a' helyett egy új csapás! a' legnagyobb, gyógyíthatlan, jóvátehetlen. „Tehát így vagyunk? — ez egyetlen szót mondja — szembeszállok veletek, csillagok?” 'S épen itt fekszik a' fő tragikai erő. Ha Romeo kevésbé mélyen és szenvedélyesen szeret, e' borús határozat, kedvese holttesténél végezni életét, nem szállja meg lelkét, nem keres nyugalmat abban, hogy daczoljon végzetével, 's eddigi küzdelmeinek boldogságban éri határát. Azonban ő hirtelen határoz, gyorsan cselekszik: szenvedély vezérli őt, melly minden felett legfösvényebbül bánik az idővel, mint ezt ezen egész szomorujáték lefolyása is tanúsítja, melly — ellenkezőleg Shakspeare legtöbb darabjaival — alig terjed néhány rövid napra.

A' milly szép reménnyel száll álomsírhába Julia, a' milly boldogító hittel ébred föl álmából, mert hiszen ő mindenről lemondott, mi az életben rá nézve kedves és kötelező volt, 's egyedüli, mindent pótló, üdveül csak Romeot kívánta, — szintolly lesújtó 's minden életkiáltásait megsemmisítő rá nézve is, férje halálát megtudnia. Szintolly röviden, rögtön, 's célt vesztett élet szenvedélyességével határozza el magát Julia is, 's rövid szerelmi kesergés után, szívét törrel átverve, terül el kedvese mellett.

Romeo és Julia halálós ellenségeskedésben élő családai végivadékai voltak. Ha a' családfejek annak idején kibékülnek, ez ivadékokat boldoggá tehetik, 's nemzetségeiket még hosszú időre virággzóvá. Ők ezt nem tevék; bösz haragjok sirba sodorja a' szerető párt, 's a' két kiaszott törzsök, a' fenmaradt vén Montague 's Capulet azok rovatála felett nyújtanak békére kezét egymásnak. Mi végre? mi eredményyel? Hogy a' két családnak tán századokra nyulandott, de eltiport jövődjé romjai felett a' haragban eszelősködő két ősz még néhány hónapot csöndes békén elhessen. ... A' legjelentékenyebb, leghathatósabb sarcasmus, melly valaha emberi szenvedélyek vakbuzgalmára iratott.

Igen hossza terjedne ismertetésünk, ha ezek után még a' többi jellemek és mellék-cselekvények bonczolatába is bocsájtkoznánk. Csak röviden nevezzük meg tehát a' derék, komoly herceget, a' nyárspolgári, de becsületes Páris grófot, Montagueot 's az öreg 's szenvedélyes Capuletet, az elmés és lovagias Mercutiót, a' jószívű Benvoliot, a' vad haragu Tyballtot, a' bölcs és jámbor Lőrincz atyát, a' csevegő 's szűk erényű dajkát.

Mi az előadást illeti; mindenek fölébe kell emelnünk derék Lendvaynek művészileg jeles játékát, ki Juliát végiglen olly tökélyvel személyesíté, hogy hasonló lángfelfogást és kivitelt a ritka élvezetek közé kell számítanunk. Ha kiejtését a vég-szótagoknak olly gyakori éneklés megnyújtásával nem kellemetlenítné, párját kellne keresni e Juliának.

V. A.

TÖREDÉKEK EGY ÉLŐ NAPLÓJÁBÓL. *)

Különöse az embernek költői gondolatai: a' hideg megfontolás fagyát a' leg-melegebbek ki nem állhatván, mint a' nyár melegébe szerelmes vándorfecskék el-költöznek, 's csak keblemeleget jósolni térnek ismét vissza.

Eszünk hideg északi sark, szívünk meleg földöv. Ezért van, hogy mindkettő kar-oltve csak gyéren jelenhetik meg.

Van ki szívben olvad, 's észben is erős; van kinek beszédében szíve eszével ol-vad fel; de általában véve, milly végtelen ritka az ész és szív egyesült tüzével égő gondolat! Milly hiába keresünk gyakran, milly gyéren találhatunk olly gondolatokat, melyek a' szív melegét az ész fagypontja alatt kiállották 's el nem vesztek.

Én ugy szeretném a' gondolatokat, ha azok, mint meleg égálji fák, egyszerre mutatnák fel a' tápteli gyümölcsöt, 's ugyanakkor töltenek el virágaiknak illatával a' körülfekvő tért.

Igen, én azt kívánnám, hogy az élet nyomasztó melegében is egy fáról szedhet-nők, 's egy időben a' gyümölcsöt a' virággal.

'S miért is nincs ez így? Miért áll a' fukar ész közelebb az élethez, mint a' szűz szívérzelem? Az életet mi éljük! Az élet sok millio é n-nek szállása, az élet uzsorás, 's kamatokat kíván, az uzsora ész és nem szív gyermeke.

Virággal hiába kinálad az örökké étasztala mellett ülő, magas kamatait számo-ló életet.

Különöse az embernek költői gondolatai, — e' virágnemet ugy ültessd, hogy fáradsalmidnak mosolygó gyermeki kebleden ne hervadjanak el.

Vagy ha kívánod, hogy mások keblére simuljanak, vigyázz, hogy virágaid ollya-nok legyenek, mint az emberek izlete.

Minden, mi új, elleneket szerez e' régi rozsdás vasdarabokat gyűjtő világban. Itt ugy hiszik: izlete csak a' világnak van, — neked csak annyi, a' mennyiben a' vilá-gét jónak kürtölöd, azaz: csak annyi, a' mennyiben nagyatyus hálósipkáját dicséred, 's miért? mert van-e izleted vagy nincs? a' többség határozza meg, azaz: a' bírálók! és az írók, és az olvasó és a' nem olvasó közönség!!!

Gutenberg találmánya azért dicső, mert a' penészedésig megmaradnak könyveink, pedig a' világnak csak ez kedves; az emberek a' dohóst szeretik.

Különöse a' gondolatról gondolatai a' gondolkodó embernek! És mert ez így van, és mert félünk a' gondolatinkról gondolatoktól: korunk — 's különösen ha-zánk — szegény az új és nagyszerű gondolatokban!

Gróf Vay Dániel.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ARAD. Tavaszelő 2. Sem kedvem, sem időm tánczvigalmakathosszasan rajzolni, főleg ha azok a' mindennapiak közé tartoznak. Egy ollyannak részletesebb ismerte-

*) Lásd az „Életképek“ ezidci 3-ik számát.

tése azonban, mely vagy igen jelessége, vagy felette szokatlansága által talán némi érdeket támaszthat, remélem, nem lesz unalmas. Téli 25kén az aradi szerbek által Szerb nemzeti tánczvigalom tartott a Fehér-Kereszt diszteli tánczteremben. Tehát szerb nemzeti tánczvigalom?! milyen lehetett az? kérdi a szives olvasó. Sem több, sem kevesebb, mint egy töröl szakasztott r á c z b á l, még pedig a legvadabbak közül. No, de e rövid értelmezés némi magyarázatot igényel, tehát én is egy kis — türelmet kérek. Arad városa népességének jó negyedrészt szerbek, azaz: ráczok teszik. Ezen rácz uraknak és asszonyságoknak eszükbe jött nemzetiesen mulatni; e végre részvény útján egy tánczvigalmat hirdettek magok között, melyben bár ők több magyar és nem magyar egyedeket részvételtek is meg sárgaszínű ingyenjegyeikkel, kívülök mégis senki, de senki részt nem vett. — A szerb urak és asszonyságok öltöneyei nemzetiek, de nem nemzetiek, azaz: nem magyar nemzetiek valának, társalgási nyelvük szakadatlanul a rácz, zenéjük a rácz, tánczuk? .... a rácz, 's kedvük? ..... halálíg a rácz! Tíz órakor elkezdett a dikicza, a halhatatlan szerb nemzeti táncz, melynek szabályai szerint a férfiaknak széles, a hölgyeknek pedig karesu derekára zsebkendő köttetik, kéz a kézbe szorittatik, fénymázás czipők és sáros bocskorok talpastól a terempadlózat kiméletlenül pofoztatik, e közben minden ajkon száz meg százféle dalforma valami hangoztatik, végre, midőn már a dikicza tökéletesen összerázatik, a jó kedv z s i v i o! (éljen!) kiáltással befejeztetik. Így ment a multság tizenkét óráig; ekkor két szennyes bocskoros csimpojas (kutyabördudás), tolakodott a fényes vendégek közé. A vígadó nép őket hangos z s i v i ó a l üdvözle, 's rikító melodiákon újra és újra a dikiczá t bombolá.

Bango P.

KALOCSA febr. 28kán. Néhány héttel ezelőtt városunk néhány sybillái a kávéasztal mellett azt végezték, hogy febr. 24kén a városnak egyrésze elsüllyedend. E' hír csakhamar szárnyra kapott, és megrendite sok gyáva kebelt; úgy, hogy a könnyen hívő néposztályból találkoztak olyak is, kik a megjövendőlt vésznap előjéet egészen álmatlanul tölték. Pedig mindeddig semmi bajunk! csak ugy es z u n k, i s z u n k és a l s z u n k, mint azelőtt. Az nap és másnap vásárban is valánk; igaz, hogy itt lehetett emberi, állati, sőt még arsláni sülyedéseket is látni a — fenekellen sárba... de mi az illy, meg másféle sülyedéseket már megszoktuk, 's e' részben igen igen közönyösek vagyunk. Egész vásárban nem lehetett honi gyárccikketeket találni; jól tudják zsidó kereskedőink, hogy tam generis masculini, quam fényűzést kedvelő foeminini notabilitásaink előtt is kedvesebbek még a külföldi csecsbecsék, mint a hazai egyszerű készítmények. Tul a dunai szomszédink már lelkesebben buzognak minden hazai mellett: még a gyufákat is, ha nem honiak, kidobják az utcára... Éljenek! — A' böjt unalmas napjaiban egyedül H. I. erdőtiszt ur, mint szenvedélyes dal- és zenekedvelő, szerez magának néha a székesegyházi zenekar tagjaival egy-egy vigályos estét, hol a legválogatottabb hangversenyek váltják fel egymást. — Időnk igazi teljes öltönybe burkolózott; havunk annyi, hogy kényelmesen szánkázhatunk. — Végül egy szerény kérdésem van a' tisztelt buda-pestiekhez: Divat-e önök-nél olyan szerb-, török- vagy miféle hosszú bojtu veres fővegeket viselni? mert, lelkemre mondom, nekem igen különösnek tetszett, azt épen azok fején szemlélni, kik mindig a' nemzetiséget kürtölik. Vagy tán az átalakulási eszmét némelly arslánok úgy fogták fel, hogy nemzetiségünket is változtathatjuk, mint a' subagallért?

Kalocsafi.

KOLOZSVÁR febr. 8d. Bálók és színház. Ezen két neme volt nálunk is az idei farsangi élvezetnek. A' bálokról tudósítások írói úgy leartatták már ezen mezőt, hogy

még böngészni sem tudnék rajta; a szerkesztő urak pedig úgy meggazdagodtak a küldeményekkel, hogy, igen bölcsen, szükségesnek láták kaput zární az áldás özönfolyama ellen. — A' mi pedig élveink másik tényezőjét, a' színházat illeti, ennek élveziről hosszú hasábkot írtak a' kolozsvári lapok, — de kérdem: nyerne-e valamit az 'Életképek' trencsini vagy hátszegvidéki szép olvasónéja, ha azt füllenteném, — mint a' 'Mult és Jelen' — hogy az öreg Czelestin 's az elhízott vén Dériné, a' mulandóság vasszabálya ellenére, phönixként föléledve, nagy művészi haladásokat tesznek? Nem biz azzal. Tehát megadva mindennek a' magáét, csak egyellen vigalomról szabadjon említést tennem, inkább különösége, mint jótékony czélja tekintetéből; és ez a' husz-hagyó kedd, 's hamvasszerdán tartatott nagyuri 'Journée.' Mint mondják, 27 főrangú ifju 100 forintos részvényekkel fedezte a' költséget, 's a' netalán ki nem telen-dőt még kettő vállalta magára. — Ebben csak a' „haute-volée“ 's a' „noblesse“ tagjai vettek részt — más szörű bőrű emberfia előtt zárva volt a' kegyelem ajtaja, — kivévén a' temető kertészeit — az orvosokat. Jól is teszik, nagyságtok! építsenek minél magasb falakat magok és a' többi osztály között, 's nem sokára a' „haza nagy-ra menend“, most úgy sincs egyesülésre szükség — bizzuk az egyesítést a' sir férgeire. — A' mi a' báli részvény magosságát illeti, az se baj, hiszen „gazdag Erdély-ország“, mondja a' kistükör, 's igaza van, csakhogy a' két lábu tollatlan lények szegények benne. Továbbá ki tiltja meg magyar urnak, hogy ne mulasson úgy, a' mint tesz- szik, 's ne költsön annyit, a' mennyi tetszik, mikor magyar nemes? De kérjél csak azon 100 forintos urfiaktól egypár garast — teszem a' hon java előmozdítására, in-tézetekre 'sat. — bizonyára azt fogja felelni: „nincs pénz!“ 's ezzel vége a' philoso-phiának. Szerkesztő ur kérdeni fog: hát nem volt iparvédegyleti bál, melyben honi kelmékből készült egyszerű öltözetben jelentek volna meg a' nemzeti szellem képviselői? Fájdalommal kell felelni: nem! Azért tehát az „iparvédegylet“, védegyleti bál 's ezek körüli lépésekről tudósításokkal hallgatni kénytelen vagyok; maga az eszme csak mint eltűnt álom emléke tűn fel olykor socialis éltünk nem igen tündöklő egén, — mit a' milyen nehéz fájdalommal írok most, épen olly 's talán háromszorozott örömmel iran-dom meg, ha valami ez üdvös eszme ügyében körünkben történendik.

Politikus Sincerus.

KÖSZEG febr. 22kén. Városunkban se élet, se halál, csak nyomoru tengés ural-kodik. — Színészetünk, mely Pázmán igazgatósága alatt a' böjt elején tizen-két előadásra bérletet kezdett, szinte csak teng 's színházunkban „csak az üres visszhang gúnyol felelettel.“ — Ezenkívül teng még a' takarékpénztár és a' létesítendő (?) posztógyár ügye; teng a' sok ezerbe került köszén sikeretlen ke-resése; teng a' nagyrészben németajku tanítóink 's növendékeink közt a' magyar nyelv, tengenek a' kövezet és utczavilágítás; szóval: minden teng, csak nemzetiségünk nem; — mert nem tenghet az, a' mi nem létezik.

Remete Sándor.

VESZPRÉM. Febr. 20. E' napokban a' könyvnyomdába véletlenül bevetődtem: a' működő sajtó *) figyelmemet az által vonta magára, hogy rendkívüli apró papir-darabkákra nyomtatott valamit; — egy illy nyomtatott papírka nekem is kezembe került, 's nem kis meglepetéssel e' két szót olvashatám rajta: „honi kelmék.“ (!) Az

*) Veszprémi könyvnyomdánkban csak egy sajtó van működhető állapotban, — a' má-sik festék és betűk raktára, — a' harmadik a' pinczében várakozik egy szebb jó-vőre.

apró nyomtatványok egy kebelbeli izraelita számára voltak megrendelve, ki külföld kelmeitől másképp menekülni nem tudván, illy ravasz csaláshoz merészkedett folyamodni.

Hirhegyi.

H I R L A P I M É H.

(Febr. 25—mart. 2-ig.)

A magyar belletristáknak koronkint mindig van egy vesszőparipájok, melyet aztán majdnem kizárólag 's addig zaklatnak és csigáznak, míg vagy kidől alóluk, vagy ők fordulnak le róla, miután szegény párját már szinte csontig nyúzták, 's rajta egy éldelhető falatot nem talál a szem. Egy időben, miután Kisfaludy Károlylyal Kovács Pál néhány szerencsés vig elbeszélést irt, a magyar falusi középrendből véve tárgyaikat, minden fiatal magyar író vig elbeszélésen kezdte pályáját, melly a felvett minta szerint a világért sem játszhatott máshol, mint felváltva Pesten 's valamely magyar faluban, 's mellynek személei egy fiatal szeles juratus vagy báró, másfelől a kisasszonyka és szobaleánya, egy köhögő nagybátya vagy néne, avagy, változás kedvéért, egy sopánkodó aggszűz, mint megannyi stereotypalakok, úgy nem hibázhattak belőle, mint mákoskalácsból a mák; mert valamint ez mák nélkül, úgy ama elbeszélések ez alakok nélkül nem is lehettek volna vig beszélyekké, mellynek írása akkor divat, akarám mondani, ragály vala, 's ez iszonyu soványságban tárgyválasztásra 's egyoldalúságban felfogás— 's kidolgozásra nézve egyik elbeszélés mint tojás tojáshoz hasonlított. De a nádparipa szerencsére agyoncsigáztatott, 's tökéletesen megnyúztatva, az olvasó közönségnek nem kis örömére, darab idő óta kísértetni megszűnt bennünket, 's a novellairás levetkezé gyermeksaruit, 's már Csató Pál, de leginkább Jósika, Kuthy, Márk 'sa't. által egyfelől nemesebb és magasb regiokba, másfelől újabb és újabb téerekre vitegett által, hol már nem egyedül egy kis sima stylus 's egy-pár találó ötlet, hanem jellem- és korfestés, lélektani rajza az ember- és életnek, művészi szövődék kezdék tenni a novella alkatrészeit, 's ki tagadhatja, hogy noha novelláink tengerből a jobb izlés még most is, bár sürű szítával, halássza, még vajmi keveset halászhat ki, hogy, mondom, nem egy jeles művel dicsekedhetünk ez időszakból az elbeszélő költészet e nemében, mellyek bármely irodalomban a legjobbak mellett, bizonyára meg- és helyt állanak. De Isten ne vegye rossz neven, nekem úgy látszik, mintha legújabb időkben e derék nekiindulás jócskán csökkent volna, 's a novella mezeje gyérebben kezdene jobb virágokat teremni. Íróink elhagyogatják a novellairást, az újabbak vagy rá sem adják fejüket, vagy ha kik irnak is, átkozottul könnyen veszik a dolgot, miből aztán a köszönet és eredmény megint = semmi. Most a magyar belletristák, örege apraja egyiránt, novellák helyett inkább genreképeket irnak, 's a nagyreményű fiatal lángész (kit közbenvetőleg legyen mondva, mind Nagy Ignác, mind Mérey Mórész ugyancsak élethíven festenek az Életképek 9dik számában), most már első szárnycsattogásait nem is kezdi egyébbel, mint egy úgynevezett életképpel az élethől, azaz: a pesti zsbivásár 's uzsorapiacz, vagy egy istenadta diák-szoba 's juratus-kávéház mindennapi jeleneteiből másolja, igen igen: másolja, mert a jó Isten tudná megmondani, e másolatok másolatjai között mellyik az eredeti, miután még a tizenkettedik felmelegítésnél is „eredeti“ gyanánt tallattatik fel rendszerint az illy szellemdús életkép. Ez az életképirás nálunk jelenleg, mint előbb a vig beszélyírás, szinte ragálylyá lön, 's valóságos „cholera morbus“ irodalmunkban, legalább minden 10dik embert megszállja, 's még olyakat is, kik legjobb antidotumokkal élnek ellene, a mint hogy valóban legtöbbjei csak-

nem ugyanazon hatást is gyakorolják az olvasóra, mit ama betegség gyakorlott, t. i. szíverősítés vagy lélekemelkedés helyett — élmélygést és gyomoresikarást.

'S ez mind nem volna úgy, ha mi „kelet népe“ nem volnánk tunyák és kényelmesekek, a' dolognak csak könnyű végét szeretvén, bunkóját legfőlebb restaurációban 's kritikákban használván. Íróink t. i. így gondolkoznak, hiszen sokkal könnyebb dolog, beilni egy kávé- vagy csapszékbe, oda állni felőrára a' hűfőhöz vagy bebarangolni a' zsbívsáért, 's az ott látott-hallott jeleneteket, beszédeket leírni, — mint valamelly életeseményt, vagy lélek- és szívallapotot, indulatharczot legbensőbb rejtekeiből 's rostjaiból, mint selyembogar a' selyemszálat magából kifonni, egy művészi egészsze szőni; egy költői művet fogamni, azt reproducálni, kifejteni, csinos, szabatos nyelven elbeszélni, előadni; ez sokkal fáradságosb és körülményesb dolog, gondolkozást is kíván, ügyességet, ízlést és ihletiséget is föltételez, de még leírni is hosszabb 's időt kívánó, míg a' genrekép egy pipadohány mellett le van írkanva, 's a' kézirat legkisebb törlés és javítás nélkül azonnal (milly dicsőség!) azon nedvesen, mint az író toll alól kijő, mindjárt melegében sajtó alá mehet, ha t. i. a' szerkesztőnek is úgy tetszik, a' mi aztán persze megint más kérdés! de fájdalom, szerkesztő uraimék is csak kelet népe csontjának csontjából való csont-, és testének testéből való testek levén, bizony magok is, sokszor csupa kényelemből is, pamlagot mutatnak ajtó helyett az illy felkész czikkeknak, az illy félig öltözött „gatyás galamboknak.“ 'S így történik aztán, mikép ez a' cholera morbus annyira elterjed, hogy maholnap „védegyeletbe“ kell ellene állania a' jobbaknak, ámbár nagyrésze fölé szinte felesleges odaírni „eredeti,“ mert első pillanatra azonnal 's nagyon is megismerszik rajtok, hogy „honí“ czikkeek.

A' Honderü legközelebbi számai (17. 18. sz.) befejezvéen végre valahára Karacs Teréz „koros hajadonát,“ melly sok férfiíróink novelláinál, csak azon egy tulajdonánál fogva is, jobb, mert legalább tendenciával bír, mint legujabb novelláiróink, kivált a' „fiatal óriások“ közül kevesen tartanak szükségesnek, ismét genreképeket hoznak: „A' halálmadár“ Lakner Sándortól, melly a' jobbak közé tartozik, 's „Uzsorapróba“ Bernát Gáspártól, elkallott, százszor festett 's ismételt kép, eredeti csak a' stylus benne; de épen ez a' stylus az, mire a' sértett jobb ízlés igényei érdekében pár észrevételt tenni idején 's helyén találok. Valamint szegénység az, ha az író, kivált a' szép író, a' lapos mindennapiasság álló tavában tespedez: úgy nem mindig gazdagság az eredetiség, melly, kivált ha azon a' keresettség színe ömlik el, szintugy megszűnik vonzatos és szép lenni, 's ki az eredetiséget szertelen hajhássza, épen az által veszti el azt. Erős, meglepő 's merész össze- és ellentételek elköpnak, megragadnak; de ezekkel minden szeg-zugban találkozunk, soraink egy nehézkes páncélos rostélyzatá válnak, előadásunk akadékos, döcögős lesz, 's az így szerkesztett mű minden inkább, mint s z é p leend, mert a' jó stylusnak három Gratiája az egyszerűség, könnyűség és elevenség, hiányozván belőle: k e l l e m m e l n e m b i r a n d, e' nélkül pedig szépmű nem képzelhető. Tetszhetik ez irmodor sokaknak, 's valóban tetszik, már csak különösége-, szokatlansága-'s látszólagos eszmegazdagságánál fogva is; de, uraim, nem az a' nyelv ez, mellyre bennünket Kazinczy tanita; ez hamis ízlés, 's tulszigázása az erőnek, 's erőtetése 's így megölője a' szépnak. Győződjék meg az olvasó szavaim igazságáról. Mindjárt a' három első sorban „...megsokalván dologmeddő napjait, mindig csak mezei tulszende örömek közt huzni vonni, nagy tervekre csigalépesőzteté sovány gondolatit.“ Alább: „mielőtt rangját és javait kiesereberélte volna a' lapátok és sühogányelek dynastája (értsd: szatócs), nehogy fájdalmas érdemelekekkel (értsd: bottal) riasztgassa büszke lépteit a' magyar constitutio... kukoriczacsőszsége polgárosodott konyhafiscálísának coadjutorsága alatt bekutyabőrözteté nemtelen magát egy, nemzedékileg holti contózásra született, compossessor ágashogas családjába.“ 'S harmadszor: „alig lépinte bagariahüvelyes lábacskájával fővárosunk egyik impopulált vendéglőjébe; azonnal subarendálá utczaí szobáját egy drávamelléki göbolytyrannak

(hihetőleg: mézárós) ... maga pedig behuzódván a' szekerszin budoirjába odabörtönzött siralomházas pókák, kappanok és vércsefácánok discursív-társaságában, vidáman kukorikolá meg az ingyen hajnalt 'sa't. 'sat.' 'S így megy az végig! az ember fejszedülést kap, ha pár lapot végigolvas B. ur irásából. Valóban kár, hogy illy eszmedús fő, minőnek cikkei B. urat tanusitják, e' kuruczos irmodor által, (mellyel, ujra mondom, tévuton van, 's mellyből, ohajtom, minélelőbb kitisztítsa tollát) félnyire lehangelja cikkelyei élvezhetőségét. 'S ha még csak ő írna így, de jaj nekünk, ha (mi nálunk el nem maradhat) egy sereg éretlen utánzóra talál! az a' legbizarrabb valami lesz, mit irodalom előmutathat. — Egy harmadik 's negyedik életképet a' Pesti Divatlaphoz: „A' házmaster“ Halászytól, 's „Egy szökött komédiás életéből“ Theophil álnevű írótól.

E' sereg genreképen kívül utazások vannak napirenden, mellyek közt a' szellem-'s kedélydús Csataáry Otto „Úti emlékei“-nek ujra folytatását az Életképekben (8. 9. sz.) velem együtt az olvasó is bizonyára nyájasan üdvözlötte: de nem kevésbé érdekes utazást kezd a' P. Divatlap is (17. 18. sz.) „Úti benyomások“ czím alatt Zichy Antaltól, melly Felsőmagyarországot 's a' Kárpátok vidékét tárgyalja, hihetőleg még vizsztatérendek reá; valamint várva várom a' derék Szabó Richárd „Töredék egy író életéből“ czimű beszélyét, melly igen igen jeles lélektani vonásaival előre lekötő bizonyára több olvasónak figyelmét.

A' költemények közül mély érzéssel 's szép nyelven írva, igen becses hozomány két esti dal „Esti dalok“ Riskó Ignácztól a' Honderűben; Csobáncz „Hozzá“ czimű költeményében az látszik, hogy a' költő azt igenis frissiben írta, 's még érzései nem hígadtak annyira meg, hogy tárgyán eléggé uralkodhatott volna, 's lön, hogy ez uralkodott ő rajta. Innen van talán az is, hogy rimei pongyolábbak, 's általában nyelve nem olly szép, mint e' fiatal tehetségdús lyricusunk számos egyéb darabjaiban, — Csobáncz t. i., ha jól emlékezem, új álneve Kubinszky Ödönnek, ki, ha újra nem csalatkozom, valódi neve alatt is, 's így három név alatt írván, mind a' hármát pár év óta elég szembetűnővé tudta tenni, míg sokan fiatalaink közül egyetlen egy nevéket is alig tudják egy egész évsoron át csak némileg is kiküzdeni azon legioból, melly nálunk versírással foglalkozik. A' mutatvány Petőfy „János vitézéből“ a' Pesti Divatlapban, de még inkább az alatta álló kiadói csillag igen nagy várakozásokat gerjesztnek e' költemény iránt. Majd meglássuk. Lisznya'y balladája több helyütt erőtetett és dagályos. E' tehetséges lyricusunk is azok közé tartozik, kik, ha a' dolgot nem vennék olly könnyen, kétszer olly jelest adhatnának, mint adnak. Ezt barátságos intésül.

MI HIR BUDÁN?

— Volt ollyan idő, 's ezen idő már régen elmúlt, midőn a' hangversenyekbe bizonyos nemével az ünnepélyes hangulatnak léptünk, mivel azok, kik magokat nyilvánosan hallaták, fölkent érdemes bajnoki valának a' művészetnek: 's ezt a' közönség tudta, 's azért hullámozott seregenként a' termekbe. Mióta azonban nem mind arany, a' mi fénylik, azaz: mióta azok, kik magokat hallatják, nem mind remekjátékos, sőt kirtrombitált híroknél jóval alantabb állanak: nem igen sokat adunk a' hangversenyek hirdetésére, 's mindenütt csak az a' panasz hallatszik: „üres, üres!“ — Nálunk azonban e' tekintetben másképp áll a' dolog. Több hangverseny adatott már eddig, 's majd mind-egyik számosan látogattaték. De aztán mesterek is voltak ám, kik magokat hallaták.

Menter három izben csödlte szép közönséget a' versenytermekbe: ő az elsőrangú művészek egyike; nevezhellen kellem és lágyság egyesülnek legnagyobb tökélyre vitt mesterséges játékában. Mult héten érkezett meg a' württembergi híres hegedűvirtuoz, Molique ur, 's mult szombaton adá első versenyét a' kisebb redouteremben. Műértők öt Vieuxtemps és Olebull fölé emelik, az avatallant elragadják azon csudaszerű hangok, mellyeket e' nagy művész játszilag csal ki bűszeréből. Molique mint hangszerző is szép hirre jutott a' muzsikális világban. A' szeretetreméltó fuvolás Briccaldi ur folyvást enthusiasmirozza — a' dāmákat. — Még Villmers is váratik, ki jelenleg a' bécsieket magokon kívül ragadja, 's mint mondják, nagyobb tetszésben részesül, mint Liszt. . . meg a' fiatal huszéves 'fuvolaisten' Heindl, ki szinte Bécsben, hol senki sem ismerte, föllépén, mindjárt első hangversenyében fanaticus hatást gyakorolt a' közönségre, 's Europa elsőfényű művészihez soroltatik. — Mennyi harmoniában uszunk tehát jelenleg, 's mennyi vár még reánk! természetesen, egészen más hangok ezek, mint a' szivindító panaszok, mellyek a' szerencsétlen Árvából hozzánk áthangoznak, 's mellyek megszüntetésére igen kevés történik, főkép nálunk: pedig senki sem mondhatja, hogy könyöröltes nép nem vagyunk; a' hibát egyedül az intézetek kezelői- vagy rendezőink indolentiájában kell keresni: hja, nem mindig vagyunk mi olly indolensek, ha a' haszon se bűnket illeti, a' mi 'ildomos' lehet ugyan, de a' felebaráti szeretettel egyáltalában meg nem fér. Bizony igen nagy ideje volna, hogy valamely bizottmány (hisz Pesten, hol annyi bizottmány létezik, ez nem tartoznék a' csudadolgok közé) constituálná magát, melly éhező felebarátink javára gyűjtéseket rendelne, 's megkísértene minden utat, mellyen a' jótékonyt a' végtelen nyomor enyhítésére ki lehetne zsákmányolni. Aláírási ivatek kellene keringtetni és ünnepezt nagy neveket állítani (természetesen, nevezetes adakozásokkal) az e' tekintetben történendő jótékony vállalkozások élére 'stb. 'stb. A' szűkség folyvást növekedik, a' nyomor kiáltó példányaival már városainkban is találkozunk . . kenyeret, egy falat kenyeret keres több ezer embertársunk és lankadtan dül le a' fényes paloták küszöbénél . . az igazi segély kettős legyen: gyors és nem fillérkedő!!

— A' t. cz. fejevári tanács emberbaráti szeretettel értelmezvén ez állítás igazságát, ismét két izben hatszáznyolczvanhat forint tizenkét krajczárt váltóban küldött szerkesztőségünkhöz, melly összeg közgyűlésileg rendelt, házankénti felebaráti segedelemgyűjtés által hozatott össze, 's általunk azonnal rendeltetése helyére szolgáltatott.

— A' 'Nemzeti újság' igen épületes történetecskét közöl bizonyos énekesnőről, ki ezelőtt mintegy másfél hónappal utazni ment bizonyos jóakarójával, 's miután ettől egy tízezer pengő forintos kötelezvényt kicsikart volna, a' rútul rászédett elhagyván, régi kedveséhez tért vissza.

— A' hangversenyekben némi idő óta azt tapasztaljuk, hogy a' nemzeti színház énekesei olaszul vagy németül énekelnek: ez tán azért van, hogy a' hallgatók azonnal ráismerjenek a' nemzeti színház tagjaira!

— A' 'Honderű' igazgatója egyik legújabb párisi levelében azt írja Emiliának, hogy 'Londonba megy': csak aztán, mire a' collega ur haza jön, az előfizetők ne menjenek el.

— Egy ritkabecsű képre, melly az újépületben lakó egyik altisztnek birtokában van, figyelmeztetjük a' műértőket 's gazdag urainkat, kik jeles művekre költeni akarnak. A' kép örökségül maradt az altisztnek, kinek apja azt nagyapjától olly utasítással kapta, hogy azt, mint igen becses művet, csak legnagyobb szükség esetében adja el. Az unokának szorult állapota a' képnék eladatását sürgetővé tevén, ez egy ismerős festést kínál meg azzal, ki, meglátván a' képet 's abban Rafael 'Krisztus imádása'-ra ismervén, azonnal kétezer pengő ftot ígér a' drága kincsért. Az altisztnek feltűné az ígért magas ár, vonakodik a' képet illy csekély (!) összegért átengedni, holtott egy negyeddal előbb kétszáz váltó ftért is szívesen átengedte volna: hosszas alkudozás után azonban festő és birtokos abban egyeztek meg, hogy az első husz percen-

tes nyereség mellett iparkodni fog a képet eladni. — Valjon, ha a kép csakugyan a halhatatlan mester munkája, miről műértők könnyen meggyőződhetnek, nem találkoznának-e oly lelkes honfiak, kik azt részvények útján megszerezvén, a nemzeti museumnak szentelnék? Bizony, halálos vétek volna, ha azt akármilyen módon a hazából kivietni hagynók!

— Mult héten a pesti kisebb redoutteremben a c z bál volt, mely nem azért volt feltűnő, hogy a ráczok bált tartottak, hanem, mert a bál a c z volt. Majdnem valamennyi lapjaink rosálva szóltak azon idétlen demonstrációkról, melyek Magyarország közepén azok ellen intézettek, kiknek testvéri szeretetfőeknek tápot és hajlékot köszönnek a ráczurak. — Az előzmények után szükségtelen mondanunk, hogy e tiszteletes gyülekezetben a magyar nemzetiség holt elem volt... de még nagyobb szegényn, hogy azon kevés magyar, ki e bálba hivatalos volt, a báladók kedvéért elfelejté, hogy magyar — és fecsegett és csapta a levelet ráczul és rácz nyelven, a hogy csak tellett. Ezek aztán a mi kedves fiaink, kikre a baza számolhat, ha szükségben van; 's valjon nincs-e igazságuk a rácz uraknak annyira hetvenkedni, ha a magokat 'szilárdelyü' 's törzsökös magyaroknak tartatni szerető urfiaknál oly nagy rokonszenvre találnak? Héj, uram istenem, beh szegény ez a magyar nemzet!

— E héten jelent meg báró Eötvös József ohajtva várt regénye: 'a falu jegyzője.' A kiadó Hartleben ur egyes, nyolcz nyomtatott ívnyi füzetekben szándékozik hónaponként kibocsájtani e jeles művet, hogy a közönség azt minél előbb élvezhesse. Jövő számunkban ez első füzetnek bővebb ismertetését adandjuk. Kíváncsiak vagyunk, milly új gűnynevet fog használni némelly 'nagy hazafi' azért, hogy Eötvös a falu jegyzőjét írta, midőn csudaszép 'Carthausi'-ja, melyért minden más nemzet a fiatal író egekig magasztalná, a 'misericianus frater' elnevezést szülte! — Szinte a nemes báró új vigjátékon dolgozik, mely, az elsőnek igen szerencsés sikere után itélve, nemzeti szinpadunk valódi nyereségeül jósolható.

— Be imel új nyomdája erősen készül: a pesti könyvnyomató urak concurrenst nyernek; minőt? majd megválnak. Egyik laptársunk hibásan állítá, hogy a nevezett nyomdában Császár Ferencz urnak versei nyomtatnak; mi ugyan igen örülnénk, ha a jeles költemények folytatását minél előbb vehetnők, eddig azonban csak a költő 'Tihany ostroma' című operatüzete nyomatik, mely - - annyiban igaza van laptársunknak — versekben iratott.

— Kuruczidőnk van! Szél és fagy 's bokáig érő hó — szép előtavaszi mulatás! A Duna nő, némelly kislelkűek az 1838-ki catastrophától tartanak, 's keringtetik azon hirt, hogy Komárom- és Esztergomnál a folyam már kiöntött. Isten kezében vagyunk, az igaz; de a hét év előtti veszedelemtől még jóformán távol esünk. Tegnapelőtt a Dunán friss jégvártyák látszottak, a napnak melegeától azonban ismét elolvadnak. A hid berakásáról természetesen még szó sincs: elég lesz bérlo uramnak akkor gondolkodni e csekélysegről, midőn a jég már két hét óta egészen (azaz: felülről és alulról) elpusztult.

— A gőzösöknek Pesten más állomási helyeket akarnak rendelni; úgy halljuk, a felsőknek az Ullmann-féle épület, az alsóknak pedig a sóház körüli vidék van kijelelve. Az utazókra nézve ez igen nagy kényelem leend. — Mi az egészben bizonyos ujhuzást vélünk lappangni a gőzhajói vállalat egyik főérdekeltjével, 's ezért természetesen az egész közönségnek kell szenvednie.

— Moli que, az imént említettük hegedűvirtuoz, tegnapelőtt délután második hangversenyét adá a kisebb redoutteremben, 's úgy, mint első alkalomkor, ismét elbájolá 's zajos tapsokra indítá a nagyszámu közönséget. Halljuk, hogy jövő héten a nemzeti színházban hallatja magát, mely alkalomra változatokat készít egy magyar themára.

NŐK VILÁGA.

X LEVÉL.

Az anyai pályán üdvös eredménnyel való működhetésnek főkélléke: a' testnek és léleknek egészsége. Mivel soraimban főleg a' lélek az, mit elmélkedésem tárgyává akarok tenni, 's csak ott emlékezem meg e' külsőről, hol az a' belsőre hathat, nincs mi sokat a' testről mondanom. Azt a' nélkül is tudjátok, hogy hol a' test nem egészséges, ott a' lélek is szenved, és beteg test hivatásában el nem járhat. A' testnek mikénti ápolásáról kérjétek orvosok tanácsát: itt csak annyiban intelek a' testi egészségtek fentartásának gondjára, mennyiben az erkölcsi kötelesség. Bővebben fogok a' lélekről szólni.

Ha csak egy futólagos tekintetet vetlek rendeltetésteknek ezen fontos ágára, hogy gyermeketek körül eredményező fáradozással járhattatok el, meggyőződhetek mindenek előtt a' lélek nyugalmanak szükségéről. Kinek lelke nyugtalanul csapong 's gondolatot, érzést hullámba hoz, az lehetetlen, hogy kötelességeiről legkisebb részletekig megemlékezzék, lehetetlen is tehát, hogy azoknak azon benső, nem erőtetett, de kötelességeinek pontos teljesítésszülte édes öntudatu ösztönnel feleljen meg, mert figyelmét a' nyugtalan kedély elszórja. Őrizkednetek kell tehát nektek is minden olynemű érzelmeknek befogadásáról, melyek lelketeket megzavarnák, és azon figyelmet, mit a' gyermeknevelésnél ezer apró részletekig kell kiterjeszteni, másfelé vonnák, mi úgy fog megtörténni, ha eleve hozzá szoktatjátok magatokat

a' gyakran felzajló szívnek indulatait mindenkor a' hidegen bíráló észnek ítélőszéke elébe állítani, és így az önuralkodást gyakorolni. És ezen uralkodás fogja bennetek a' nevelésnél annyira szükséges türelmet előteremteni; mi szinte a' kedély nyugodtságának szülöttje, mi nélkül nehéz pályáton lehetetlen boldogulnotok, mert kit lázas szenvedélyek rohama elsodor, az vakon rohan, és szegény gyermekét gyakran méltatlan bántalmakkal illeti, mit a' kijózanult szív azután siratni kénytelen. Ne engedjétek tehát soha magatokat szenvedélyek által a' szükséges lelki nyugalomtól megfosztatni, mert csak e' nyugalom birtokában szerezhettek meg a' neveléshez szükséges többi kelléket.

Gyermekeitek boldogsága-, vagy boldogtalanságának magvát ti hintitek e az első nevelésben, mi a' ti kezetekben van: nines tehát számotokra más választás, mint vagy magatoknak is erkölcsileg jóknak lenni, vagy gyermekeiteket boldogtalanná tenni: és melyik anya akarná ezt?

Szükséges tehát, hogy mindazon tulajdonok, melyek összesen az embert a' szónak szoros értelmében jóvá teszik, egyenként ékesítsenek benneteket. Mindenek felett pedig azon legyetek, hogy ne mozgonyyszerűleg járjatok el a' nevelésnek részleteiségeiben, mert e' buzgalomhiány hanyagságra vezet; hanem a' hivatásnak fontosságától áthatottan lelkesedéssel, teljesítési készséggel, jó kedvvel figyeljete a' gyermek tehetségeinek fokenkénti kifejlődésére, és ehhez alkalmazva magatokat, derült kedélylyel alakítsatok belőle embert.

Azért kívánom pedig, hogy derült kedély sugározzék le arczatokról, mert a' gyermek, ha titeket kedvetlennek, mogorvának lát, elbűsul, boldogtalannak érzi magát, és minél tovább lebeg e' borongó kedély homlokotokon, annál valószínűbb, hogy ez a' gyermekre is átragad. Ne mondja senki, hogy ezt a' gyermek megítélni nem tudja: el van ő ugyan foglalva külső tárgyakkal, de feltekint ő mégis anyja arczára és bizonyos visszatartózkodás, bizodalmatlanság emelkedik kis keblében, ha anyja nem mosolyog elébe. Hiszen ez nálunk nagyoknál is igen természetes; ha egy ollyannak vagyunk társaságában, kit busongó kedélye napokig szótlanná tesz, kinek arczáról a' lelki bajnak epeszőlő kifejezése elűzte a' mosolyt, önmagunk is mintegy elkomorulunk és köréből elvágunk; mennyivel inkább a' gyermek, kinek szendergő érzései anyagi nyugalmat adnak, és e' nyugalmában bárhova tekint, örömet akar látni és élvezni.

Nem vagyok tehát barátja sem a' változékony szeszélyeskedésnek, sem a' hideg hivatalos arcznak; az első gyakran az építettet lerontja, a' másik bizodalmat nem igen gerjeszt, mire ha valamiben valakinek szüksége van, úgy a' nevelésnél az anyának szükséges az. Iparkodjatok tehát gyermekeitek irányában egyenlő nyugodt s derült kedélyben megmaradni; bár mi kellemtelenség érjen, ne sejtse a' gyermek, hogy szenvedtek miatta, annál kevésbé pedig szokott higgadtságotokból romboló türelmetlenségre, kifakadásokra ne lázadjatok, mert arczatoknak szétdult vonásaitól a' gyermek visszajed.

Pedig nem visszajedni, de határtalan bizalommal kell a' gyermeknek anyja iránt viseltetnie, mert foganatos csak azon esetben leszen nevelése, ha a' gyermek, egy belső ösztönytől vezéreltetve, örömmel követi az anyai akaratot. Lélektanból magyarázható igazság pedig az, hogy annak akaratát követni, kihez bizodalunk nincs, vagy nem fogjuk, vagy ha félelemtől kényszerítettünk, vajmi nehezünkre esik. De ne gondoljátok más részről, hogy e' bizodalmat az által fogjátok magatoknak kivívni, ha minden helytelen kívánságát vagy tettét gyermeketeknek arcotoknak mosolyával fogjátok szentesíteni; ez igen fonák előkészítés lenne az életre, hol sokszor szenved akaratunk hajótörést, és a' gyermek megszokván mindenben akaratát követni, többé nem bizodalmas, de követelő lenne irántatok; hanem az által, hogy parancsaitok közé is mindég a' szelidség- 's szeretetnek édes hangját vegyítsétek; természetes, hogy ezen bánásmódnak alkalmazását csak olly gyermekeknél érthetem, kik habár még az értelmi kifejlődésnek leggyengébb fokán állnak is, de már mégis fogalmokhoz mért kormányzással vezethetők. Kisdedeknél a' józan okosságvezérelte anyai érzés legjobban meg fogja mutatni, hogyan ébresszen benne az anyja maga iránt bizodalmat.

Nincs fonákabb nevelési rendszer, mint visszajeszítő szigorúság, a' gyermekben maga iránt gerjesztett félelem által szerezni magának tekintélyt. Ha nem bizodalom, de félelem fogja a' gyermeket anyjához kötni, könnyen szolgálivá törpül el benne a' lélek, az emberi méltóság nemes érzetének csírája elfojtódik, vagy a' szineskedésnek undokító mótelye ragadja meg, és így az egész embernek belső alakja eltérne azon szépségtől, mire kifejlődhetnék. És nem is lehet olly sikeresen hatni a' gyermekre félelem, mint bizadalom által, mert az mindig valami kellemetlen érzést gerjeszt a' szivben, mi idegenít, úgy hogy a' legjobb intéseket is elfogultsággal fogadja, midőn ez a' szeretetnek édes érzésein alapulván, vonz és a' gyermeket mindenre vezeti. Fel fogjátok pedig e' bizodalmat a' gyermekben gerjesztetni, ha okos és értelmi kifejlődéséhez mért alkalmazással megmutatjátok neki tapasztalatlanságát, gyengeségét, miként a' ti segedelmek és gondoskodások nélkül ei nem lehetne, mikint ti vagytok, kik őrző anyalként örködtök felette, és szivetekben javát hordozzatok. Ha tehát a' szivetekben olly mélyen gyökerezett ösztönt követve anyailag adtok, tanácsoltok, teljesítetek józan kívánságát a' gyermeknek; ha felmelegülő sziveteknek érzésével szorítjátok kebletekre a' hozzátok simuló gyermeket, néha többet adva, mint kért: nem számított örömmel lepítetek meg; röviden, ha okosan szerető anyák vagytok, akkor a' gyermeknek bizalmát birjátok, és gyenge szivét akaratotok szerint hajlíthatjátok.

Igen tévedeztek, ha hinnétek, hogy a' nevelés föelve nem másban áll, mint a' gyermeknek korlátozásában, pirongatásában és büntetésében. Igen tudom, hogy a' gyermeknek okvetlenül szukséges parancsolni, hogy e' parancsolatok iránti engedelmesség alapja érényes kifejlődésének, és hogy e' kettő nélkül lehetetlen nevelni: ámde a' szigoru parancsoló mód igen sok-

szor eltéveszti a' gyermeknél hatását, mi igen természetes, mert a' gyermeknél nem az értelem, de az érzék az uralkodó rész, és ha a' parancsolat teljesítése érzéke ellen van, mint az többnyire szokott lenni, ellenszegülő akaratra ütközetbe jő a' parancsolatokkal, mik hogy háttérbe szoríttatnak, ha csak keményebb fellépés azoknak tekintélyt nem szerez, mondanom felesleges. Nem mondom ezért, hogy parancsolni nem kell a' gyermeknek; ez szükséges, de úgy intézze az anya gyermeke nevelését, hogy parancsolni felesleges, hogy ennek akarata a' parancsokat megelőző legyen. A' bölcs és szelid kormányzónak nem azon kell lenni, hogy minél több vétkest büntessen, hanem hogy minél több bünt megelőzzön. Ez az anyának is kötelessége. Ha érti gyermekét jó kedélyben megtartani, elfoglalni, jóra úgy szoktatni, hogy ezt önkénytelen akarja, többet fog eszközölni, mint bármilyen fenyegetés és büntetés által.

Valamint a' leggondosabb kertész sem teheti minden virágjának minden legkisebb bimbóját figyelme tárgyává, és eleget tesz, ha a' gyökér egészségét ártalmas befolyásoktól megóvni iparkodik: úgy az anyától sem lehet követelni, hogy az erényességnek tökéletes kiegészítéséhez tartozó egyenkénti legkisebb tulajdonokat különösen kifejlesse és művelje. Csak a' morális érzésnek ismeretéről legyen a' gyermeknek fogalma, csak azt tanulja meg anyjától, mit tesz erkölcsileg jónak lenni, meg fogja ő majd tudni ítélni az erényességnek részleteit, és minden magában keletkező vágyat, óhajta, érzést tudni fogja erényessége tökéletesítésére tápláljon-e magában vagy elfojtson? De az mégis kívánatos, hogy különösen rendre, tisztaságra, mások 's ezek jogainak tiszteletben tartására, szemérmességre szoktattassanak, és pedig szakadatlanul, hogy ezek természetével összeolvadjanak, ez utolsóról pedig különösen azt mondom, hogy mélyen a' szívbe nyomott szemérmesség a' forrongó éveknek ingerült hevében sokszor visszatartóztatévedésektől, miket a' kijózanult elme mindig kárhoztat.

És hogy mindent röviden egybefoglaljak, nem kezdhet az anya gyermeke neveléséhez, hacsak magát arra előlegesen el nem készíti. Nevetséges lenne, ha egy szobrász faragni kezdene, mielőtt tudná, vésője megteremti-e a' képzeletében élő képet. Így az anya sem léphet fel dicső pályájára előbb, mintsem tudná, miként fogjon a' fejére áldást, de átkot is hozható munkához. Az embernek legnemesebb része, az istenségnek szent szikrája, az anya kezei közé van letéve gyermeke lelkében; kegyeletteljes buzgósággal kell ezt neki ápolni, élesztetni, hogy ha egykor számadásra vonatik, azt eredeti szentségében visszaadhassa. De ehhez készületlenül szentségtelen kezekkel fogni nem lehet, mert a' lélek első működéseinek ő ad irányt, mi eredeti rendeltetésétől eltérő leszen, ha az anya vagy tudatlan vagy romlott szívű. Hogy tehát gyermekeiteket jól nevelhessétek, szerezzetek előbb magatoknak körötökhez mért 's ehhez szükséges tanulmányt, és a' tiszta morális érzet lengje át szíveiteket.

Némelly részletességekről más alkalommal bővebben.

Szabó Richard.

A' N A P L Ó.

I.

Boulogne 's Auteuil között, hol Molière 's Boileau házai még jelenleg is állanak 's nyugosznak Helvetius porai, — csekély távolságra Páristól az országot mellett csinos ház emelkedik, mellynek külsején a' jólét mosolygó színe, egész alakján neme a' kedvderítő tisztaságnak nyugoszik; kis kert környezi a' hófehér falakat, benne agg nyárfák az esti szellőben bizalmasan sutognak viharokról, mik lombjaik felett lebbentek el, 's országokat remegtettek — és e' kertre nyíló ablak rostélyzatát repkény karolja át, mellynek zöld ágai közül a' piruló rózsa kaczerkodva tekint virágtársaira, mik között két gerle repkedve játszadoz, 's élénkíti csevegésivel az illatos bokrokat.

Benn a' szobában két férfiú látható; egyikök távozásra készül, míg a' másik gondolkozva ül karszékeiben.

„Hova sietsz, Albin?” — kérdezé.

„Párisba,” válaszolt az ifju, 's a' pír, melly arczára borult, mosolyt derítet az aggnak ajkaira, ki szeretettel tekinté reá.

„Ez érzetet én ismertem mint te, — szóla csendesen 's vállaira tévé kezét — adja ég, hogy ne ismerd tövisseit, mik gyötrelmei voltak életemnek. . . .”

Az ősz néhány perczig emlékeiben merengett, ifju kora állott előtte 's ifju korából egy kép, mellynek mását szívében, a' redőtlen, a' megszaggatottban hordozá, . . . szomoruan rázta meg fejét, szemeire borítá kezét, mintha nem akarná látni a' multat, 's jövő pillanatban nyugodt mosolylyal állott Albin előtt.

„Te Aubin grófnő rokonát szereted, — mondá, 's arca komolyabb lön — mint állítod, viszánszeretettel, sőt talán a' grófnő is megegyezend szövetségtekben . . . legalább ifju reményed, e' győztelen hős, melly előtt porba omlik minden akadály, így mondja neked. — Én éltetém reményedet, sikert ígértem és beváltom szavamat.”

Albin kérdően tekinté reá: benne a' szerelem minden érzések felett élt' vagy inkább ő a' legszellemibb szívvilágban, mellynek egyetlen angyala' egyetlen nemtője vala . . . Szereté Aubin Aureliát a' romlatlan kebel tűzhévével, de az öreg által említett remény nem élt benne, mert kevéssel e' beszélgetés előtt hallá kedvesétől, hogy a' büszke grófnő egyszerű nemesnek soha nem adandja kezét. Az öreg szavai most ujra szikráját a' reménynek tüntetéek elébe, 's figyelve kíséré minden mozdulatát.

„Boszúmnak teszlek eszközévé, — folytatá némi szünet után az öreg — melly a' megváltó tanja szerint örömet hozzon annak, ki keservet halmozott

fejemre, midőn ősz fűrtök helyett barna szálak ékíték halántékimat. — Sok mondandóm van, gyermekem! sok, mitől élted szerencséje függ.

Ezzel szekrényéhez lépve, iratcsomót vön ki belőle, néhány lapot különválasztá a' többi közül és az asztalra veté.

„Ülj le mellém!“, mondá 's a' suttogásig csendes hangon kezde szólni hosszasan és szakadatlanul, — majd lelkesedett vonásain édes emlékek sugárai rezegtek, az ifju pedig sovároghva szíтта be minden szavát, minden kiejtett hangot. . . . Mert hiszen anyjáról beszélt, kit soha nem látott, kinek kebelén kisdéd feje nem nyugovék, kinek emlőiről nem szívta életét, kit régen hant fede 's kinek emlékére kis kertében az árva fiu sírkövet helyezett, melly ha nem rejté is a' kedves tetemetek, azon édes hiedelmet ébreszté Albinban, hogy anyjának dicsőült szelleme lebeg a' könnyörgő fiu felett, 's áldással kíséri lépéseit. De az öreg Bálint, ki eddigelé nejét holtnak hirdeté, most másként szólott. . . A' fiu remegve hallá szavait, mohón nyult az iratok után, 's midőn az ősz kimondá, hogy a' holtnak vélt anya, ki után annyi epedő köny hullott, kit üdvezült angyalként vélt örködni napjai felett, hogy e' nő, ez anya még él, soha nem érzett kéj dagasztá kebelét, . . . karjait tartá az ismeretlen felé, 's legédesb hangokon esdekle látásáért. — De midőn az öreg tovább szólván elmondá, hol kelljen anyját keresnie, összerezzenet.

Ugy látszék, mintha az ablaknál zörgést venne észre, 's az öreg is figyelni kezdé — Albin kitekintett. . .

A' fal mellett gyorsan ellebbenő árnyat vélt látni, de minden csendes, nesztelen vala. — Gyönyörű nyári estén a' hold és csillagok ezüst fényben ragyogtak előtte, csendes szellő suhogott a' fák lombjai között, a' rózsabokron pedig kedves gerléi szállongtak. . . . A' kis állatkák álmukból látszottak felriasztva, — nyugtalanul repkedtek a' légben, mig-nem Albin ismert hangja az ablakpárkányra csalá, hol uj álomba szenderültek.

„Csalódtam; — mondá az ifju — ugy látszék, mintha a' kertben járna valaki.“

„Valamelly cseléd — válaszolt az öreg — jer, 's halld végig a' történetet, mert esteledik, Páris pedig jó távol van.“

Ismét figyelmezve látjuk Albint az öreg oldalánál, kinek hangja fokonyként dörgőbb és keményebb, az ifju vonásai nemét az iszonyodásnak tükröznek, 's a' falon ujra árnyék lebben el.

„Az nem lehet; — kiált Albin — atyám! te enyelgesz!“

De az öreg némán, miként a' sir, és színtolly hidegen az iratcsomóra mutatott, mit fija hevesen ragadott meg, 's sápadozva futott végig; néhány búcsuszórt rebevgén, elrohant. Páris felé vezető uton látjuk őt elugratni, de a' holdfényben két más lovagot is, kik hasonló sebességgel kísérek lépteit.

Albin, gondolatokba mélyedve, folytatá útját, 's nem vevé észre, hogy lova, letérve az utról, a' boulogn i erdőben tévedez. Előtte a' mult- 's jövőnek képei érthetlen tömkeleggé zavarodtak, melyben a' vezérfonalat feltalálni képes nem vala; egyrésztől szerelme követelőleg emelé szavát boldogság után, másrésztől atyjának szavai mázsányi teherrel nehezültek kebelére, melyből a' szent emlék, mit anyja árnyékának áldozott, kegyetlenül kitépett. — Megszokta már anyját, mint dicsőült szellemet, tisztelni, 's élte a' tulvilági barátnövel anyyira összeolvadott, hogy most, midőn lehetőséget látott életben ölelni őt, árváblnak vette magát, mint azelőtt vala. . . .

Lódobogás riasztá fel álmodozásából, 's most kezdé észrevenni, hogy eltért útjától; visszafordítá lovát, de gyorsan, miként a' gondolat, rohant reája a' két lovas, 's jövő perczben óriási karok földre zuzák; hiába küzdött ellenök ifju erejével, még kiáltása is elfojtatott, 's csak annyit volt képes észrevenni, hogy a' rablók mindenike álarczot viselt, — kevés percz alatt szoros kötelék fűzte körül tagjait, lova pedig megriadva, baza felé vágatott. Az utonállók most zsebeit kutatták meg, 's nem pénztől foszták meg . . . tárczáját bántatlanul hagyák, de az iratokat, miktől Albin üdvességét remélé, titkának kezesét, mely visszaadá az árvának anyját, mely utat nyitott Aurelia elnyerésére, azon iratokat, mikhez életét csatolá, kivonták öltönyéből, 's a' szerencsétlennek nem vala más boszúja, mint összerágni a' kendőt, mit a' megtámadók szájába gyűrtenek. Az álarczosok egyike mohón bontá fel a' köteget, 's szemeinek örömsugárai villogtak át az álarcz nyílásain. Magasan emelé törét Albin felé 's lábát mellére helyezé.

„Nyomoru féreg! — kiáltá — ki köztem és terveim sikere között akadályul állottál, könyörgesz-e most éltedért?”

De Albin olly kifejezésével a' megvetésnek tekintett ismeretlen elenségre, hogy ez zavarodva lépett vissza; a' tör elhullott kezéből, 's tettének egész öntudata ónsúlylyal nehezült valójára. — Társa hozzája lépett.

„Tárczáját ne vegyem el?” kérdezé.

„Nyomoru zsvány, — riadt rá a' másik — rablónak hiszesz-e, hogy országuton pénzt orozzak?!. . Egy fillérjét se bánts! vagy élteddel lakolsz. . gyorsan utánam!”

Ezzel lovára veté magát és elsietett. Társa pedig Albinhoz lépén, tárczáját vonta ki zsebéből 's morogva fosztá meg órájától. . . .

„Nyomoru zsvány! — dörmögé — nyomoru zsvány! . . Minő bőkezű a' gyalázó szavakban! Mintha különbség lenne azon rablás, mely itt az erdőben vitetik véghez, 's a' Temple vagy Richelieu utczai fosztogatás között. . . Csakhogy ottan nem fillérekről van szó, 's néha vér is folydogált! . . . Hiába! még a' bűn is nagyszerűségében veszít gyalázatosságából, uram pedig . . . .”

Végzavait távozás közben ejtvén ki Albin, ki minden erejét megszíté, hogy kibontakozzék kötelékiből, 's egy hangot se veszítsen, nem hall-

hatá, — az álarczos beszéde talány volt előtte, mert nem ismert senkit, kinek akadályul czéljai elérésében ő szolgálhatott, nem sértett soha meg senkit, 's különösen nem foghata meg, miért rablá el az idegen ép azon iratokat, mik számára becsülhetlen értékűek ugyan, de másnak legkisebbet sem használhattak, sejtései, gyanuja 's vádja tárgyat nem találtak, ... közel vala a' megbóduláshoz.

De most ismerős hang hatott füleihez; zsibbadt érzékei mintegy fátyolon át látták vele atyjának hű szolgáját, ki az elszabadult lovon feléje vágta-tott . . . . Jövő perczben Albin nyeregben volt, — kevés szóval elmondá a' történeteket 's Páris felé fordult.

„Törét, uram, itt hagyá,“ — kiáltott utána a' szolga 's az ifju visszafor-dulva, azon gyilkot látá a' holdfényben csillogni, mellyel kevés pillanat előtt az ismeretlen életét fenyegeté. — Figyelmesen vizsgálá a' vasat, 's úgy lát-szék, mintha hajszálnyi vékony vonásokkal egy név lenne beléje vésve, — több sikertelen kísérlet után lemondott a' reményről, hogy e' vonásokban a' rejtély kulcsát találandja és nyilsebesen rohant Páris felé.

II.

Aubin grófnénál számos vendég gyült össze álarczos estélylyel ünnepelni férjének, Aubin tábornoknak, névnapját. — Pazarfény terjedett mindenfelé, arany csillárok ezer sugárban világíták a' pompás termeket, de minden disz elhomályosult a' ház szép rokona, a' kedves Aurelia előtt. — Éltének tavasza csak most kezde fejledezni, csak most virult a' kedves bimbó illatos virággá, mit tetszés nélkül szemlélni nem lehetett. — Ébenfürteinek selyemszállai éj-sugárokként árnyazák hóvállait, 's arczának minden vonásán ifjuság és élet virult. — Van a' szépségnek bizonyos neme, mit a' szó csak eltorzítva adhat vissza, melly tulemelkedettnek látszik az emberi nyomoruságon; Phidias vé-sője vagy Raphael ecsetje szólhatnának itt, — de ők is csak a' külsőt adhat-nák, kő-, festéktömeget, az isteni szikra, az élet nélkül. Midőn Aurelia a' fényes terembe lépett, csodálkozás moraja futott végig a' vendégsoron — hódolatok halmoztattak lábaihoz, de a' leánya sovárgó szeme keresni látszék valakit, és kielégítlenül fordult el a' tarka tömegtől; majd álarczosok vevék körül, és a' rosz kedvnek alig elrejtethő jeleivel vegyült a' tánczfűzér közé, különösen egy angol matróz volt terhére, ki szünetlen oldalánál csevegett 's untatá üres szavaival. Az álarczon át két fekete szem csillogott feléje, 's a' leánya e' szempárban kaján kifejezést vélt látni, melly komoly aggódással tölté el, — nehéz kő gördült kebléről, midőn az angol elhagyá őt. — Néhány perczig az álarczosok közé vegyülve, nem láthatók mozdulatai, de kevés pillanat mulva Aubin grófné előtt áll, 's ha fedve nem lennének vonásai, nemét a' fagyasztó gúnymosolynak látnók ajkain, melly rosz szándéknak hírnöke.

„Grófnő! — szóla a' hajós — Albion szegény fija üdvözli önt!“

A' grófné mosolyogva intett fejével.

„S nagyságodnak egy szava sincs a' hullámfí számára?”

„Kivánom, hogy termeimben találjon mulatságot, melly oceani csillagos estével fölér.”

Igen szép! Itt tündököl is olly csillagpár, melly elűz minden homályt, mellyet hajóimnak fénytoronyként vezérangyalul szeretném homlokukra tűzni! Ön, asszonyom, igen boldog nő!

A' grófné ajkain keserű mosoly játszadozék; multak emléke dagasztá kebelét, mellyből sohaj emelkedék. — Egy nőcsoporthoz fordult 's feléje intézé lépteit, midőn kezét görcsösen érzé megragadottnak, és ismét az angol állott előtte.

Néhány komoly szóra kérném nagyságodat — mondá sutlogva 's egy szegleti pamlagra mutatott. . . A' grófné önkénytelenül követé.

„De miért ép e' helyet választá ön komoly beszédre? — kérdezé a' grófnő. — E' helyet, melly vigalmi tér! . . . És aztán álarcz alatt komoly beszéd! . . .”

A' hajós mosolyogva oldá le álarczát.

„Ez így szokott lenni a' világban is, grófnő. Legfontosabb tárgyaknál a' szereplők többnyire álarczban működnek; most azonban az angol hajós helyett Neville bárót van szerencsém bemutatni.”

A' grófné hidegen emelkedett fel.

„Engedje meg, báró ur, hogy távozzam; — mondá csendesen — enyelgéssel ugysis elég időt tölténk már.”

Igaza van, grófnő, eleget enyelgénk 's már a' dologra kell térnünk. . . Maradjon, nagysád, csak néhány perczig maradjon, mert ki kell ön előtt tártí keblemet, melly mondhatlanul szeret! . . .”

„Sok szerencsét hozzá, báró ur!”

„Miért e' gúny? asszonyom! miért ott gúny, hol szerelem szól? . . .”

„Mellynek kitöréseit, nem tudom, mi oknál fogva vagyok hallgatni kénytelen, — szóla közbe a' grófné és ujra távozni készült.

Neville visszatartá; épen e' perczben lejtett el mellettök Aurelia.

„Nézze, nagysád, ez angyalalakot, — kiálta a' báró — e' tüzzszemeket, ez édenbájt . . . lehet-e látni mindezt szerelem nélkül? Adjá, asszonyom, nőmül Aureliát!”

A' grófné nyílt megvetéssel tekinté a' szólóra 's büszkén fordítá feléje szemeit.

„Más czélom van hugommal, uram! Isten önnel!”

De a' báró karja ismét visszatartá.

„Ne illy hirtelen, grófnő, — szóla gúnymosolylyal! — Szeretném tagadó válaszának okait tudni!”

„Okaimat?! . . Azok igen egyszerűek; először, báró ur Párisban ismeretlen, családja-vagyonáról mit sem tudunk, egyszerre jelent meg magasabb körökben. . . .”

„Hagyjuk ezt, grófné. Vannak, kik nagyoknak képzelik magokat, mivel a' fénypolcra, hová őket saját agyuk helyezé, százakat látnak lábaik alatt. . . Az összes mindenségben egy lény van, melly nagy, a' többi millió csak akkor nem nyomoru korcs, ha nagyságról nem álmadoz. . . .“

A' grófné zavarodva állott a' szóló előtt, kinek vonásain szokatlan tűz lebegett; úgy látszott, mintha ez arcban az elfojtott düh jeleit látná, 's neme a' magyarázhatlan aggodásnak fogá el kebelét.

„Ha ezen okkal nem elégszik meg ön, — folytatá — tudja meg, hogy ismerünk férfiakat, kik nem pirulnak, nejeiket használni eszközül, hogy boldogságuk romjain jussanak a' magasba, melly különben elérhetlenül áll felettök. . . Szóval, ön vöm nem lehet.“

A' báró felkaczagott. . .

„Legyünk nyitak, grófnő, — mondá — 's mivel ön habozás nélkül vallá meg gyűlöletét, én sem titkolom, miként Aurelia vagyona egyedüli csaleszköz, melly feléje vonz. De azért ő mégis nőm leend. . . .“

„Szeretném tudni, miként?“

„A' legtermészetesebben, nagysád! Ön megegyezése, ön segélye mellett; nemde, ez különös! azonban ilyen a' világ forgása. A' tegnap illatozott rózsa ma hervadozva szárad el. A' király, ki milliók ura, holnap férgek étke lehet. . . Ön, grófné, minden perczen elhagyni készül, 's egy szóm oldalához lánczolja válhatatlanul, mert éltünkben magyarázhatlanok az ellentétek, mi nem is lehet másként, levén a' világ nyomorúságok szövődéke, összeségében nagynak kiáltott. . . semmi, egyéniségeiben még nagyobbak képzelt. . . üresség. — De térjünk a' dologra, hallgasson kissé reám, 's egy regémre, melly. . . a' nap és év pontosan nem jut eszembe, elég az hozzá, hogy 24 év előtt egy szép leány Provenzenak regényes fiját, az ifju Dánielt, lángolóan szereté.“

A' grófné összeborzadott; halálsápadtan fordult Nevillehez, ki egykedvűen játszadozék övével, 's suttogásig csendes hangon kérdezé:

„Mit tud ön Dánielről?“

„Semmit, — felelt a' báró — de annál többet a' szép leányról, ki a' Provence fellengő dalainak, a' hajdani bárdszerű lantosnak, kinek minden szava hona virányos illatiba mártott szerelmi hang vala, ellentállani képes nem lehetett. . . Nemde így volt?“

A' grófné ismét elfordult a' szólótól. Ugy látszék, mintha küzdésének sikerült volna erőt gyűjteni, 's ujra nemével a' megvetésnek mondá:

„De mit is hallgatom éretlen csevegéseit?!“

Neville mosolyogva tekinté reá.

„Igaza van, grófné! — szólott — éretlen csevegés, érdektelen monda. . . azonkül épen most zendült meg a' 4dik ellentáncz, mellyre ön Dupre ezredesnek ígérkezett. . . De a' nő nem mozdult, keblében nehéz harc látszott keletkezni 's habozva fordult kínzójához.“

„Ön Dánielről akart szólni“ . . . mondá alig hallhatóan.

„Igaz! Dánielt majd is feledém; no's! a' szép leány és Dániel szereték egymást; és . . . De nagysád felette sápadt, talán pohár vizet parancsol; he! Antoine!“

„Nem, nem! — kiálta a' grófné — felesleges, csak folytassa . . .“

„A' szép leány 's a' provencei ifju tehát bájos holdestéken, minő a' mai, tanu nélkül, csak a' csalogány dalaitól kísérve, találkoztak, titkon és csupán érzelmöknek élve . . . Kevés idő múlva a' nő borzadva látá, miként a' szerelem isten nyilaival büntetlenül játszani nem lehet. Egy tábornok . . . nagysád férje szinte tábornok? nemde? . . . Egy tábornok tehát épen akkor kérte kezét; a' leány atyja, a' szigorú mogorva öreg, kit gyermeke gyalázatja megöl, ki a' becsstelennékhőhérja leendett; a' szerencsétlen tehát azon ürügy alatt, hogy néhány hónapot egy barátnéjánál tölt, ki, nem tudva bár a' valódi titkot, elő volt készítve minden lehető esetre — távol ismerősitől, magányos kerti házban, idegen vidéken kis fiut szült. . .“

Aubinné pamlagra dőlt, ereje megtöröttnek látszék, és meredt szemekkel tekinté a' szőlóra. E' hosszas beszélgetés figyelmet gerjeszte; több ismerős kíváncsian közeledék, közöttök Dupre ezredes; de a' grófné nem látá őt, nem a' többieket, csak egy kép rémlett előtte rideg iszonyúságában; egy érzet zúzá el kebelét, és halálsápadtan hajlott Neville felé . . .

„Kövessen szobámba;“ — suttogá, 's betegség ürügye alatt elvezetteték. — Kevés percz múlva a' báró fagyasztó mosolygással folytatá szavait. . . .

„Azt hiszi ön, asszonyom, hogy nem mindent tudok, mivel a' legborzasztóbbat még nem említém . . . mivel hallgattam!? Kevés percz előtt ön megvetéssel halmozott, mert szegény, 's mint állítá, ismeretlen vagyok; ön gyalázott engemet, ön a' . . . De hallgassa tovább regémet: a' kis fiu csalhatlan büntanu vala; az anya gyalázatjára gondolt, minden nesz bírít állítá beteg lelke elébe, . . . fájdalmai, rettegése, az örülség, az ördög . . . ki soha nem hagyja el martalékát 's hű léptekkel kíséri a' vétkezőt . . . előre taszíták őt a' Loise hajjai felé, melly lakának falait nyalogatá, magyarázhatlan erő vonzá a' hullámsír felé és . . . átható sikoltás hallatszott a' szegény áldozat ajkairól, melly kisded kezecskéit segélyért nyújtá a' gyilkos anya felé, boszuért az ég igazságához; jövő perczben a' holdfény a' víz színének habzására világított, mellyben minden csepp, minden hullám vegyítve volt keserű könyekkel, miket az ártatlan gyermek végvonaglásában hullatott, és a' titok rejtve vala.

A' grófnő arczán hideg veríték gyöngyözött, a' kinzó tövis, melly mérgesen sebzé öntudatát, létének zsarnoka, a' visszaemlékezés megújult minden gyötrelmével. Ugy látszott, mintha ujolag a' Loise partjain állana, mellynek hajjai még most is gyűrűznek a' teher felett, melly mélységökbe nehezült; sovárgó lelkével kívánta volna az öblös medreket kiüríteni, hogy lenn a' homokfenéken éles kövek között feltalálja szíve gyermekének néhány csontmaradványát, hogy új éltet adjon az elgyil-

kolt kis kebelnek, melly' álmaiból éjfélként sirias nyögéseivel ébreszté föl — éveken át ez iszonyu vád nem veszte semmit elevenségéből, naponta keserű könyekkel áldozott Aubinné a' szegény szerelmi zálog emlékének, e' könyvek pedig edénybe hullottak, hova a' szerencsétlen anya Loise folyamából vizet merített, remélvén felfogni benne csecsemője holttestének bármi kis alkatrészét, 's sirt adni annak az anya könyüiben, míg a' kis testnek többi maradványa árván keres nyughelyet a' nagy világban, 's végre megtalálja azt egy hálnak beleiben, melly' utóbb talán a' gyilkos anya lakomáit ékítendi. Néhány perczig a' grófnő nem vala képes szólni: értetlen hangtöredékek lehbentek ki ajkain, míg Neville daemoni mosolylyal kíséré szenvedéseit; végre a' nő leküzdé félelmét, borzalmait, 's a' kétségbeesés hangján kiáltá:

„Hazudság, uram! hol bizonyítványai?“ A' báró iratesomót tartá elébe, mellyben réműlve ismert saját naplójára, hova az egész eseményt feljegyezté; magyarázhatlan erő kényszeríté őt erre, midőn egykor halálos betegségben szenvedett. Mint egy gyónásnak tekinté ezt; 's lelke azt sugá neki, hogy Isten megbocsát a' szenvedő vétkesnek, ki megvallja bűnét. — Több óráig fekvék érzéketlenül, 's midőn magához tért, a' naplót nem találá, kérdéseire azon választ nyerte, hogy az orvoson, férjén és egy lelkeszen kívül szobájában senki jelen nem vala. E' naplót látá most Neville kezében...

„Mit akar velem?“ rebegé.

„Szóljunk hidegen — mondá a' báró és felköté ujra álarczát. — Én sorsát kezemben tartom. Gondoljon a' büszke tábornokra, a' világra és becsületére, mellyet most az elámított embertömeg tisztel; egy szavamra mindennek vége, 's ön a' bitófa . . . értsen meg jól, grófné . . . a' bitófa alatt áll; de én vesztét nem szomjazom; adja nőmül Aureliát, 's az iratokat, az iszonyú titokkal együtt, önnek visszaadom.“

A' grófnő habozott; előtte Aureliának angyali képe lebegett teljes ártatlanságában 's szépsége sugáraival; és ez angyal sorsát ördögéhez csatolja? legyen másodszor is gyilkosa gyermekének? másrésről azonban halálos rémként a' mérges hydraféj, a' világ ítélete, merült fel öntudata ködéből, 's mint ennek képe mindég tisztábbá lön, látá a' vádkorlátokat, ítélő biráit, a' bámész tömeget, átkozódó anyákat, 's mindenek felett, óriási bosszulóként, az iszonyú bitófát — a' meztlen vérpadot, mellyre ő . . . a' dicőitett Aubin grófnő mint gyermekgyilkos lesz hurczolandó, és . . . pillanatig örüllnek hívé magát, utóbb ereje végmegfeszítésével hidegséget szinlett, látható nyugalommal suttogá: „Legyen Aurelia öné“ — és elhagyá a' szobát; Neville diadalmosolylyal követé.

Midőn a' táncsterembe léptek, összeresztent: a' tuloldali ajtóban egy ifjut látá állani, kinek szemeit szünetlenül kémlelve vélte magára szegezeltnek. — Ugy látszott, mintha szívét égetné e' tekintet; a' grófné körül pedig

részvevő csoport gyülekezett, sajnálák rozszullétét, sokan irigylék szerencsáját, jólétét, boldogságát. — Az örültek! nem tudák, hogy a' Scylla szikráit sokszor tükörsima vizszin fedi.

Mark.

(Vége köv.)

LEVÉLLÁTOGATÁS SÁROSI GYULÁNÁL.

Köszöntlek, a' kit olly rég láttalak,
Légy üdvöz, jó Gyulám! ha még szeretsz,
Engedd, hogy ismét átkaroljalak,
Ne félj, hogy kisé durva mez fedez:
Alatta most is az a' szív dobog,
Melly olly egészen volt tulajdonod.

Vagy tán nem ismersz? hosszú szemmel méred
Tetőtül talpig volt barátodat;
Csak nem remélném . . . de mit is beszélek!
Bocsáss meg, ez nem volt jó gonolat
Igen, te ismersz, nyujtod jobboldat. —
Igy! — békecsókra nyujtsd most ajkadat.

Mert hidd el, illik, hogy csók fűzze újra
Az éveken át megszakadt viszonyt.
Fordult azóta sorsom kedvre, bura,
De téged nem láthattalak viszont,
És írni — ládd, olly rest, olly rosz valék!
De megbántam hibám, tanúm az ég.

Igaz, gyakorta hévvel emlegettük
Baráti körben kedves nevedet:
György ur *) vagy más, még én, kik együtt ettük
Eperjesen a' sötlan kenyeret,
'S Aradról, a' ki ott két évig élt,
A' nagy szakálu kis mérnök **) regélt.

'S nézd csak, Gyulám, nézd. észre sem vevéd tán,
Szakál dolgában millyen ur vagyok?
Hinnéd-e: van, ki e' miatt irigy rám,
Pedig no! a' lángtól csak úgy ragyog;
De mégis abban nagy kedvem telik,
Hogy színben a' tiéddelegyezik.

*) K. Gy. barátunk, ki most Károlyban lakik.

**) Sz. I. barátunk, jelenleg szatmári lakos.

'S most jer, vezess benődhez . . . hah! mi ez?
 Szelid bú kél a' vidám homlokon,
 Szemeidben, úgy tetszik, köny rezgedez . . .
 Minő bánattal lett szived rokon?
 Tudom . . . ne szólj! hogy is feledhetém?
 Holott halálát én is könyezém.

Oh, oly jó volt ő, oly elmés, kedélyes
 És lelke úgy átérté lelkedet,
 Nem férkezett egy érzelem szívéhez,
 Mellynek sugára fényt nem rád vetett,
 'S jó lánya volt e' honnak 's nemzetének:
 Illy nők emléket ünnepelje ének!

. . . Igen, halottnak emlék és könyek,
 'S annak, ki él, hű, forró szerelem!
 Itt hervadók a' legszebb örömek,
 Boldog, kit üdvvel kínál a' jelen,
 Te boldog vagy, 's bár egykor annyit sirtál.
 Mért esdnéd vissza, mit korábban birtál?

'S uj nőd, beszélj csak, szende vagy hamis?
 Én égek érte, bár nem ismerem,
 Mert mondják jó is, szép is, lelkes is.
 'S keblén királyné a' honszerelem.
 Ezek felett van még egy ok, mellyért
 Lándzsát is törnék hölgyed kedvéért.

Halld: a' kis mérnök azt beszélte volt,
 Hogy megszeretvén nőd egy versemet,
 'Ennek díjaul — őt megbizva szó.t —
 Csókkal köszöntsön tőle engemet.'
 Képzelheted, milly jóízűn esett
 Költő komádnak e' lantkereset.

'S a' lant tenálad valjon mit csinál?
 Egész komolysággal kérdeztetik
 Zeng-e, mint egykor, hold sugárinál,
 Vagy húrjait tán pókhálók lepik?
 'Világtalan dalnok' dalnokja te!
 Hogy többször nem dalolsz: nem vétek-e?

Indulj fel, oh! és lelked mélyiből
 Onts éneket, szív- 's lélekragadói:
 Nem látod-e, hogy egyre öldököl
 — Mi mindig e' nép büne 's átka volt —
 A' szétvonás és egyetértetlenség;
 Egy ezredév, 's bűn 's átok nem szűnik még!

Hígy nekem, egy gond engem egyre kinoz:
 Nehéz napoknak vésze jó talán
 És koczka, melylét- s nemlétről határoz,
 Gördül felettünk a' sors asztalán.
 Oh, nincs olly bú több, mint a' honi bűja
 'S nincs súly a' lelken, mint az illy bú súlya!

És most, Gyulácskám, béke mindkettőnkkel,
 És béke zaklatott honunk felett!
 Rólad mi hármán nem felejtezünk el:
 Én, szívem és a' kósza képzelet.
 Ugy-e te is, míg visszalátogatnál,
 Megemlegetsz majd egy-két jó barátnál? —

R i s k ó.

UTI PHILOSOPHIA.

Rajzolni akarnám az alföldi utak kellemeit, de félek, hogy ecsetem igen gyöngé, igen gyakorlatlan. Az angol elmegy a' tengerre 's el tudja mondani: mi vitézül küzde meg a' hullámokkal, szirtekkel, kalózzokkal, süllel, viharral és vészszel, és ti elhíszítek neki. Az orosz bemegy Kaukáziába és lelke egész erejéből megvi a' cserkeszekkel, és borostyánt, diszjeleket, jutalmat kap. Mi utnak indulunk a' Tisza partjain és hősebbek vagyunk az angoloknál, kik az egész világtengert bitorolják, vitézebbek mint a' muszka, mely Európának csak felét 's Ásiának csak harmadát bírja, — 's ha elmondjuk küzdelseinket, a' világ mosolyog reá 's még Tamás módjára fejet is razza hozzá. De kérlek benneteket, menjetek csak oda, és lépjete be a' kátyukba és segítsetek tolni a' szekeret, bizonynyal nem fogtok kételkedni. Elmondom, hogyan történt és törté-
 nik a' dolog.

Szép ország ez az alföld; terem többet, mint eltakaríthatnók, ad enni, mennyi csak kell, 's utai mint a' vasutak. De jön csak meg az őszi eső, megváltozik a' tünemény: a' kemény föld lágygyá lesz, az utak feneketlenek, a' barátságok vége. Nem mehetsz senkihez, hozzád nem jöhet senki; legfőlebb is a' gyepen vágás nélkül haladhatsz, jó lassan. A' teli fagy segít, de kevés köszönet van benne: előbb kerékagyad elmerült, most tengeled töredezik. Várva várod, míg bőven essék hó, hogy az egyenlenségeket betöltsé és szánon repülhess . . ellenkezőleg az előbbi mássággal.

Ez volna általános képe az alföldnek ősszel és tél elején, de a' részletek még vonzóbbá teszik. Ha elég türelmed van, jó olvasóm, a' közelebbi rajzhoz is hozzá fogok. Szükséges egymást és a' hont közelebbről ösmernünk, hogy a' bajokon segíthessünk. Nem rosz akarathul rajzolok, hogy talán a' megyeket, a' földes urakat, utbiztosokat 'stb. korholjam, menszen isten! csupán azt akarom megmutatni, hogy ki alsó Magyarhonban ősszel vagy lagy télen utazni bátorodik, elszántabb ember Mutius Scaevolánál és nagyobb vitéz világhódító Nagy Sándornál. Miután pedig én, alolirt alázatos szolgál, ez uton szerencsésen átestem . . méltán kívánhatom, hogy legalább annyira becsültessem, mint kik a' vedegyletet létrehozák 's a' gyáregyletet indítványozták.

Az a' fagy, mely télelő havában 1844 a' Dunát majdnem jégpáncél alá szorítá, a' mi alföldi saraikat is nyakon fogta. A' Körös beállott, az utak csontkeménygé fagy-

tak. De mint minden változó a' természetben, úgy a' hideg is: déli szél fűt és mi kemény vala, lágy lett. Az utakon pép alakult, olvadó hó 's csepegő eső olly keveréket csináltak, melly mindenre alkalmas leheté, csak kerék- és kocsi-emelésre nem.

Szörnyű példák lebegtek előttünk: elmerült szekerek, mellyeket tiz ló és husz ökör nem tudá kivontatni; befagyott kerekék, mellyeket idő mulva ki kelle vágni; emberek, kik átkozták vakmerőségöket és szidalmazák a' hanyagságot, hogy van nemzet, melly illyesmit tűrni tud: de mi gondolók, ha az angol a' jéghegyek daczára közel tud vergődni a' földsarkhoz, ha a' francia Abdelkaderrai nem törődve, elfoglalhatja Algirt. ha az orosz kiirtó háborút folytathat a' szabad cserkesz ellen: miért ne indulhatnánk mi is sárban Pest felé. Indultunk — és örvendünk merészünknek. Többet tapasztalánk nyolcz mérföld hosszában, mint egy egész orosz armada félévi kísérleteiben.

Szarvastul Szent-Andrásig szikes földön mentünk 's nem vala igen barátságos. A' prófeta nem kedves hazájában, a' közel föld nem örömet ragada hozzánk. De Öcsöd felé a' barátság egyre gyarapodott 's az öcsödi gáton annyira nőtt, hogy nem tudtuk, miképen szabaduljunk tőle. Védjük magunkat vasvillákkal, mint hajdan a' colera ellen, de biz az keveset segített. Kerekeink levetkezék küllös természetöket és átváltoztak egy tömeggé, utánozva a' malomkerekeket. Lovaink gőzölögtek, mintha rigorosumot állanának ki 's a' nap hanyatlott, noha kevesebbet haladtunk, mint a' humanitási szellem az utolsó évtizedben.

A' nap látta vagy inkább sejtette bajainkat, 's bizonyosan meg is állott volna utjában, hogy ránk ne sötétedjek, ha Copernicus meg nem fosztja mozgásátul. A' földet kellett volna tehát kérnünk, hogy állapodjék meg, azaz: ne forogjon, mint valami német tánczos: de nem találtuk meg fülét, hol alázatos kérelmünket besughattuk volna neki. Rank setétedett, és mi fel nap két egész mérföldet haladánk. Vártuk az enyhelyet, hova fejünket lehajtsuk, és egész angol kényelemmel éjszakázzunk. A' mit keresünk, megtaláltuk. Első nyugalmunk nevezetes vala.

Magánosan áll a' csárda a' szent természet kebelében Öcsöd és Cibakháza között, néma csend veszi körül, 's a' csillagok kedvesen rezegtetik le fényöket reá tiszta éjeleken. Most az ég borus vala, 's mi alig láthatók meg falait. Mert körül van kerítve agyagfallal, és két kapu őrzi a' bemenetelt és kijárást. Lovaink szerencsések valának éji tanyát kapni az istállóban, de mi ránk szigorubb sors várakozott. Nincs szoba, csak a' csap mellett, nincs ágy. Mi szerencse, hogy nőink honn maradtak. — Mi kihajtatók a' ludakat. . . szép teremtések, a' gunár akármellyik hattyuval vetekedett, 's elfoglalók a' tért.

Igy tchetett Árpád mikor a' Tisza-síknak urává
Lön . . .

kényelmesen estéliztünk. . . száraz kenyeret ugyan, mert még a' tyukoknak nem jutott eszökbé, számunkra tojással kedveskedni, de elég jó bort, melly Pestnek becsületére válnék azon áron. Az ajtó zárhatlan volt, bizonyosságul, hogy itt rosز emberek-től nem kell tartani, nem úgy, mint Pesten, hol még a' szót is kilopják az ember szájából, ha lakattal nem őrzi. Különbén, hogy rekedt levegő ne háborgasson, jókora nyílás vala az ajtón, melly ejhosszát gyakran tudatá velünk, hogy a' konyhát vagy tízen-negy sertés foglalá el éji tanyául.

Nehéz volna leírni éji multságunkat, a' mint egy-pár bundán oktatók csipőinket és bordáinkat a' türelem- és türodésben, mikint társalogtak köröttünk a' kutya a' macskákkal, 's az ajtónyíláson mint köszöntgeték illattal orrunkat a' szalonna állatai. Mi legfőlebb jót nevetünk az egészhez és gondolók:

Emlkezni talán édes lesz rája utóbbad!

Érdekesebb volt az eredetis csárdás előadásait hallgatni. Csárdásunk igen okos conservatív vala. Novemberben épen a holdfogyatkozás ejelén ellopták disznait. . . . Egyes korhele lehettek, kik elhajták a Mohamedtül elkárhoztatott állatokat, mert még eddig nem igen lehete nyomokba jutni. Egy öcsödi ember elfogatek ugyan mint gyanus, de czimborái első éjjel mindjárt kiásták a tömlőczbül 's megszöktetek. Azóta hever az ügy, mert mint csárdásunk mondja, nincs jobb dolog a világon, mint a zsi-ványoké Békésmegyében. Meg nem verik őket, jó szállások van 's egészen kimivelve térnek haza. Láttam arczárul a csárdásnak, hogy legalább is keréken akarná megtöretni azon zsi-ványokat, kik kedves állatait megfosztották, melyek életökben olly kellemetlen szaguk, de halva a legkedvesebb illatot lehelik. Mennyire ellenkezők sok egyéb állattal!

A reggel szerencsésen ránk viradt 's mi fölkelénk, mint az egyszeri legátus és szolgálja, pihenni. Sok időbe került, míg rendbe jöttek esontaink. Magyar kávéval vigasztalók magunkat 's utra indulánk. Isten ments meg ezen utak rajzától. Voltak emberek, kik a vihar gyönyörétül majd meghaltak, kik a vészes tengeren örvendő hintálóztak: az én keblemben is repes a szív,

Nemzeti nagyságunk e' szép emléke eszembe
Jutván . . .

Másznunk kelle mint a csigáknak, nyögni kelle hallanunk herculesi lovainkat, melyek annyira gőzölögtek, hogy alig látánk előre tőlök. Órák teltek, míg a czibaki határban az első homokot üdvözölhetők, a homokot, a sivatagnak e' jelképét! A homoktenger kis rosz az alföldi sártengerhez képest.

Megpillantók a Tiszát óriási nagyságában. Hol van az a kis folyam, mellyen én többször játszva átszökdécseltem és visszaenyegletem habjaiban, társalkodva a sügerekkel és haresákkal? Eltűnt és helyét tenger foglalá el, mellytől nem menekedhetnél, ha a czibaki hid és töltés nincs. Ezek segedelmével tovább jutsz, hogy ismét sárban fuldokolj.

Czibak és Törtel között az ut roszaságát és a magyar hanyagságot legdicsőbb pompájában láthatni. Csudálom, hogy műkedvelők nem akadnak, kik héteket itt tölteneének utfélen mint a pacsirta és gyönyörködneének e' sajátserű tüneményben. A széles országut (Magyarország utja!) egyáltalában barázdákká, árkokká 's dombokká vágva; az utmellekek fölárkolva, de azért a szabadulni menekvők nem ösmernek korlátot 's megszelesítik az országutat kétszerte, háromszorta, azaz: fölvégják a szántóföldeket is, hogy holnap már azokon se lehessen járni. Hogy miatta néha-néha barátságos párbeszédnek keletkeznek, képzelhetik olvasóim.

Álló vizeken, patakmedreken kelle keresztül gázolnunk, míg estve felé a kettős csárdánál hidat is találtunk. Aligha néhány utbiztos vagy rokona vízbe nem fult e' helyen, míg a hid elkészült; mert ha csak valamely szegény utast ért volna illyen baj, fölötte még kakas sem kukorikol. A hidon túl meg van hagyva az országut helye, de rajta a legváltózatossabban diszelegnek a kedves homokdombok és meredek völgyek. Földülésre, nyakszegésre a legkedvesb alkalom. E' buczkákat elhagyván, barátságos iszapra jutsz, hol haladnod olly mesterség, mint egész nemzetednek. Láttuk a szürkületben, hogy ki kell kapnunk az országutrut; megtettük, de nem volt köszönet benne. Lovaink kiálltak. Az éj nyakunkon.

Nylást találván az országutra, betértünk, de nagy szomorúságunkra. Ezen ut három tóval bir e' tájékon, mellyen polgárisodott országban gőzhajó járna, nálunk lőerő huzza át rajtok a kocsit. Alig bocsájtkozánk egyikre, a víz alatt lappangó porhanyós jég azonnal betöredezett a lovak alatt 's kocsink jobbfele is beszakadt. Könnyen történeltek velünk a szerencse, hogy lovaink összetörik lábaikat 's magunk is fölbo-

mulva megfulhatunk. Ha így út ki a' dolog, mi könnyen nélkülözik olvasóim a' mulatságot, hogy e' leírást olvashatják. 'S ez a' fő; mert az, mibe nekünk került volna, gyermekség. Mi az életet csak annyiban becsüljük, mennyiben másoknak éldeletet szerezhettünk.

Nem vagyok képes a' mulatságot leírni, mely folytonosan emelgeté keblünket, míg a' lovak kiszabadításában 's a' kocszi visszahuzásában fáradoztunk. Áldottuk a' magyar gondosságot az utak töltögetése- 's egyengetésében; gondoltuk, mi öröme lenne a' külföldinek, mikor így váratlanul megfürdenék; és lohaszokat bocsájtánk a' felhős égre, hogy bár még ötven évig maradjanak Tetétlen földesurai szívesek, mit sem tenni ezen ut' átalakítására. Közel e' tavakhoz vannak homokbuczkák, melyek épen kitölténék e' mélységeket, ha a' szél jó irányban szállítaná őket tovább, de kérem Tetétlen és Törtel urait a' nemzet becsületére, saját javokra 's az európai civilisatióra, vegyék útját a' futó sivány homoknak, mert ha át találna sétálni ezen scyllák- és charybdiszekbe, megszűnnék híres lenni a' Tetétlen pusztá, melyet több kiterített lóbőr és sok átázott kelme dicsér eddigelé. Beretvás csárdása, mint hallottuk, elég ostoba volt, szekeret és lovakat ajánlani e' dögletek betöltésére 's megkérni az illető feleket: cselekedjenek hasonlóképen. A' mulatság három négy napig tarthatott volna. De az illető felek gyönyörködve hallgatják az igaz meséket a' befutott lovakról, fölforgott szekerekről, megromlott portékákról, az utasok nyögései 's káromkodásairól, 's ennél fogva ostobaságnak tartják, a' dolgon segíteni. Csudáлом, hogy magok nem kísértik meg az atgázolás örömeit. De ők ebben ismét ravaszok vagy inkább nagylelkűek: ők dülöskön járnak és így az usztatást kikerülik.

Beretvás csárdájába eljutván, volt időm gondolkozni arról, midicső dolog, nyolcz-százados alkotmány védő szárnyai alatt élni. Milly dicső utakon jártunk, már második napon, és egy fillér vámot sem fizettünk! Abban az alkotmánytalan Stíriában, Tirolban, Austriában talán forintot is kellett volna fizetnünk, 's mind e' gőnyörü mulatságban nem részesültünk volna. Lovaink nem mutathatták volna ki erejüket; mi nem kísérthettük volna meg, valódi vízellenesek-e csizmáink; nem lett volna örömünk másodszor is meghalni a' szomszédságban. Mert csakugyan szép dolog, meghalni a' nap fádalmái vagy inkább örömei után, és aludni és álmodni nemzeti nagyságról, jólétről, gazdagságról. — Harmadik nap tengelkisértő zökkenések után Törtel előtt 's kocsiusztatás után, Czeglédén innen, elértünk Czegléd alá, melyet szinte vízzel körülsánczolva találunk. Résre akadván, bemenénk a' városba, és mulatságunk főrészenek vége szakadt, mert innen egy élethez nem értő paraszt egy nap alatt oldalutakon a' kedves Pestre beszállita bennünket azon figyelmeztetéssel, hogy Pest határa is vetekeedik ut' jóságában, ha Tetétlennel nem is, legalább Czibakházával, de czibakolást mind a' mellett nem érdemel és nem is kap.

Ez kivonatanb untuk képe, de csak másolt képe, mely az eredetitől annyira van, mint — — — Vályi Nagy Ferencz magyar Iliása a' hellén Iliástul. Mint a' tenger vészét látni kell, nem pedig szavak után képzelní: szintugy ezen alföldi nyomort csak a' tapasztalás mutatja kellő színben. Sokszor megtörténik, hogy a' szentesi gáton 16—20 ló is alig tudja tovább vontatni a' gyorskocsit, — mely ilyenkor nevének satyrája; az órák napokká nyulnak ki illy alkalommal; barom, ember, szekér egyiránt szenved. És mi okozza ezt? A' szerencsétlen adómentesség, vámentesség. A' paraszt nem győzi a' terhet, a' birtokos urak szűzválluk: 's így csak az van hátra, hogy a' Tisza, Körös és Maros magától szabályozódjék 's legrövidebb úton szállítson köveket és rakja le 's terítse ki az országútra. Ekkor már ingyen eljárnánk rajta. Nincs rutabb szó az ingyen-nél 's mi minden szavak fölött ezt szeretjük.

Még csak azt kívánnám, hogy Barabás jelen volt legyen velem, 's a' dicsőbb jeleneteket ecsete alá vegye. Századok mulva, nagy érdekléssel fognak

nézni a' mult képeit, 's hihetőleg rázni fognák fejöket, hogy az lehetetlen volt az alkotmányos és dicső magyar nemzet korában. De reméljük, hogy mit a' magyar nemzet, mint kiváltságos osztály, nem tön meg, végrehajtandja a' magyar nemzet mint magyar nép, vagy inkább a' magyar nép mint magyar nemzet.

Vajda Péter.

NEMZETI NAPLOPÓK.

Dolgozni többbe kerül valamivel, mint henyélni, elvitathatlan igazság; de hogy mindkettő időbe kerül és az idő legdrágább minden drágaságok között, erről nem akarnak meggyőződni azok, kik időtekozlóknak, saját műszóval: naplopók-nak nevezetnek. 'S miért nem akarnak meggyőződni? Kétségkívül azért, mert maguktól még akarni sem tudnak, vagy azért, mert a' becsületérzés nem győzte le még szívükben azon kaján indulatot, mely mindig a' ne lopj! istenparancsnak megszegésére ösztönzi őket.

„Dolce far niente!“ — mondja az olasz, a' mindent tulmajmoló magyar pedig ezt már nem mondja, hanem keleties hajlamától ingereltetve — tesz. Tehát mégis csak tesz valamit a' magyar is? Igen, semmit!

És miért épen semmit?

Könnyű megfejteni. — Ez nála bizonyosan azon bölcséleti szempontból történik, miszerint a' hetedik égbe szállongó lelke mindig a' legdicsőbb-, a' legmaradandóbbra törekszik; véleménye szerint pedig, bár mit mondanak is fölszámolhatlan philosophusai és a' sorskereken bukfenczező világ, mindig és mindig a' semmi volt és lesz legmaradandóbb.

Ugy van, édes magyarom, huzd be a' garast!

De lássuk okoskodását, melyben a' semmi örökkévalóságát mutogatja. Ez igen logikai, halljuk csak!

Megáll a' magyar ott, a' hol neki tetszik, egyet sodorint bajuszán, egyet köhént, egyet sohajt 's homlokára tevén mutatoujját, kissé gondolkozni látszik, szemeit Kádárként az égre emeli 's így szól: mi voltam én, míg nem voltam? semmi! — mi leszek, majd ha nem leszek? semmi! — Ezt azonban nem meri kérdeni: mi vagyok én most? mert magát csak még sem szeretné épen semminek tekinteni, miután ő is azon csodabogarak egyike, kik embereknek, még pedig magyarok-nak büszkék magokat nevezni. — És folytatja tovább okoskodását: mit csinálnak sok nagy urak? semmit! — mi volt X. szolgabíró ur, míg szolgabíró nem volt? semmi! — mi lesz, ha a' jövő restauration kimarad? semmi! — mi van ott, a' hol valami nincs? semmi! De hát a' világ is ugyan mi volt, míg nem volt? semmi! — 's mi lesz, ha nem lesz? semmi és örökre semmi! Ezekből az következik, hogy ha az örökkévalóságot el akarjuk érni, mi se csináljunk semmit!

Ki tudná e' tökéletes syllogismusokat megczáfolni? Bizonyosan se Fichte se Hegel, még a' philosophálásban megöszült Schelling sem.

Ezen philosophiájára építi ő aztán sajátos politikáját is, melynek néhány év alatt annyira gyakorlatába jött, hogy az szinte egész nemzetének vérévé vált.

Ezen politikából indulnak ki kormányzasi, nevelési, nemzetboldogítási elvei, melyeknek nyomán alkotmányát tökélyetesbiteni, a' népnevelést czélszerűen előmozdítani, a' nemzetboldogítást szócsirájából tetté érlelni — nem szólok ugyan mint delphini jósoda, de nem hibázom, midőn azt mondom, hogy vagy igen későn vagy soha sem foghatja. — Nemzetboldogítás! az kellene még, hogy egyik valaki a' másik valakiról

is gondoskodjék! Nem oda Buda! kiki magának és magáért, mint a verebek a buzasztagon.

Boldog kívánsz lenni? — Vegyél gazdag feleséget, ne dolgozz semmit; boldog-e, vagy nem, nőd, azon ne aggódj, boldog leszel! ... de meddig?

Boldog kívánsz lenni? — Maradt rád szép örökség? ... kártyázd el, nőd és gyermekid mit esznek holnap, azon ne aggódj, boldog leszel! ... de meddig?

Boldog kíván, nagysád, lenni? pompázza el férjének keresményét, gyermekeit adja nevelőbe, jól neveltetnek-e vagy nem, azon ne aggódjék, boldog lesz! ... de meddig?

Boldogok kívántok lenni! Élvezték az üdvet, mit a jelen pillanat osztogat, mi következik az üdv után, azon ne aggódjatok! boldogok lesztek! ... de meddig?

Ime, szép olvasónöim, ilyenek a maximák, melyek nemzetünk életének jelenleg iránytűül szolgálnak, 's császenvedélyekként átkigyózzák népcsaládaink beléletét, előidézik a kort, melyben a legtüzesebb szájaskodás 's leghidegebb bölcselkedés mellett is

„Puhaságra serényebb

Gyermekek álnak elő az erősebb jámbor apáktól.“

De olly rozsul érzem magamat.... Szép tavaszi nap van 's most épen reggeli kilencz óra; kis légváltoztatás és séta talán gyógyszerü befolyásig fognának véralkatomra eszközölhetni, fűzzék önök karjaimra hókaesőikat, vagy ... oh bocsnány! hisz önök nem jöhetnek mind velem! mit mondana a világ?! — Csak magam tekintek tehát körül a legközelebbi utcákon 's önöknek hiven előadom, mi előttem felöltö leend.

Ez itt a kéttörök-utca, benne bizonyosan sok pipás, töröktermészetü magyar lakik, kiknek legfőbb élvezetük, egyik napot a másik után átfüstölni. Szja! dohányunk, hál' istennek! valamivel több is terem, mint kellene, miért ne füstölnénk? — De pillantsunk a földszinti szobába 's hagyjuk beszélni a benlevőket.

„Bizony, collega uram! már két éve innen-onnan, mióta én egy tyukpört se láttam.“

„Biz én se, collega uram, de azért valahogy csak kihuztam már ezt a telet is. Hát, collega uram, hogy eli világát?“

„Hogyne élném?! — Nem folyt le még Y. asszonyságnak öröködési pere, melyet tíz évvel ezelőtt kezdtem 's nem is fogok még husz évig bevégezni.“

„Meglehetősen kamatoz, ugy-e, collega uram?“

„Ha nem cseppen, csak csurran... Y. asszonyság meg még elég fiatal és özvegy!“

Nó de én nem érek rá tovább pipázó collega uraimék nyájaskodásit hallgatni; csak pipázzanak és egy pört se végezzenek be harmincz év előtt, úgy ha mathusalemi életet élnének, sok család boldogságát elsirolhatnák.

„Náni! gyere hamar, vidd be komámasszonyhoz a kis Kálmánt, én visitre megyek.“ Ezt egy harmincz 's negyven év közt páváskodó tensasszony sipitá szobaleányának.

„Megyek, szaladok, futok, nagyságos asszonyom!“

És Náni elviszi a kis Kálmánt, a tensasszonyt pedig „csókolom kezeit, drága nagysád“-dal egy vörös sörényü arszlán fogja karon, bérkocsiba ülnek 's elmenek — visitre.

És a kis Kálmán? Addig a méhszorgalmu komámasszony nyakán fog sirni.

És Náni? Gyula boltsegéd urhoz megy rojtos vörös kendőért, melyben a jövő vasárnap tartandó állatmutatáson fog viritani; mert ő már maga asszonya, azaz: arszlannó akar lenni.

„Ne hajigálj, Bíró! mert folképellek.“ — Ezt egy borzas fejü, alig tizen két éves gyermeköz rikoltá iskolatársának, ki a csontokon rágódó kutyák egyike helyett a tal-

pig rongyos és nyakig sáros Lajcsit találta oldalba. Ezek hát iskolásgyermek? Ugy van, iskolásgyermek, még pedig urfiak, kik most szükségesnek látták, a könyveknek és iskolának vacatiót adni 's jobbnak hiszik, addig a tóparton mulatozni, míg többi társaik tanítason szurkolnak.

„Engedj meg, pajti, nem akartalak!”

„Ah ja! én csak egy feltét alatt engedek meg.”

„No ne bolondozz hát!”

„Eljősz velem a' ráczki kertbe szilvát lopni?”

„De hogy másszunk be?”

„Majd tudom én hogy.”

„Ebédre se menjünk haza?”

„Nem ám!”

'S a' két sáros és rongyos urfi odahagyja a' tópartot és a' kutyákat, melyek a' tetten bizony nem igen búsulnak, — 's con amore megy szilvát lopni.

Ezeknek bizonyosan se apjok, se anyjok, azért nem mennek iskolába és azért sárosak és rongyosak és éhesek.

Hát tanítójuk? — Nem tartozik számot adni arról, mit nem lát.

Ez itt a' kereszt-utca. Ebben bizonyosan sok olyan hölgy lakik, ki férjének valóságos keresztje, és még több olyan uri ember, ki bizonyos szeszélyből nejét megkereszteli, a' bort keresztetlenül is megissza és ha honi érdekekről van szó, kezéit megmosván, csak keresztbe teszi.

Tekintsünk e' szegletházba.

„Itthon a' tekintetes ur?” — E' szókat egy sárga zsinoros inashoz intézém.

„Hát aztán?”

„Beszédem volna vele!”

„Hm, beszédje! pedig most nem sokat fog vele beszélni.”

„Már ugyan miért?”

„Mert alszik.”

„Alszik? délelőtti tizenegy órákor? alszik? most mint táblabírónak a' meggyegyülésen kellene szónokolnia.”

„Igen ám, de most egy hétig agarászni voltunk, aztán az éjjel két óra után jötünk meg.”

„Egy hétig agarászni? értem a' többi. Hát a' tensasszonyhoz nem lehetne szerencsém?”

„Nem tom micsoda szerencséje, kérde meg Pannától, menjen arra jobbra, aztán balra, aztán megint jobbra.”

És mentem én csak jobbra 's ime megtaláltam, a' kit Pannának gondolék, és így szólítám meg:

„Magát hívják Pannának?”

„Én Nina kisasszony vagyok!”

„Kisasszony! ez már más.”

„Mit akar kegyed?”

„Lehet szerencsém a' tensasszonyhoz.”

„A' nagyságos asszonyt érti kegyed? épen most jövök tőle, öltözik.”

„'S meddig öltözik?”

„Reggeli nyolcztól délutáni két óráig, aztán ebédel, vendégeket fogad, és — visitre megy.”

„Mindennap?”

„Csak vasárnap nem, mert akkor egész nap se tud felöltözni, — mit akar kegyed vele?”

„Semmit.”

E' szók után Nina kisasszony vagyis Panna a' szobaleány elfordult és elment, és én is elfordultam és eljöttem, nem győzvéen eléggé csodálkozni a' rémitő naplopáson, mellyet a' tensur- és nagyságos asszony életmódjuk tanusít.

Most a' három király vendéglő esnék utamban, de mivel itt, mint a' többi vendéglőkben is, a' nemzeti naplopóknak egész csárdájával kellene találkoznom, áttérlek egy másik utcára.

Itt heredönyözött 's táblázott alaku házakkal találkoznak szemeim. Nem láthatok be. Itt vagy egy lélek sincs honn vagy a' tudósoknak azon neme lakik, melly az áldott napvilágot pénzes gyertyával pótolja, vagy olyan teremtmények, kik az éj nyugóráit bor- és kártyaasztaloknál 's tán tilos gyönyörök bünkéjes párnáin röpitvén el, az Isten szép napját enyhítő éjszakává kívánják varázsolni.

Ezekről egész valómban borzadok.

Hát azon rongyos emberek kicsodák a' hidmelletti szemétgödörben? Mindjárt megtudjuk, hallgassunk csak szavaikra.

„Három kolop! én vagyok az első.“

„Négy peták! enyim a' bank.“ — Ezt egy vak koldus mondá, ki, mielőtt a' kalap tetején levő huszasrakást fölmarkolná, szemeiről hirtelen lekapta a' kötést és tapaszt, hogy egészséges szemmel láthassa a' szép összeget, mit a' többiek szinte bekötött szemmel 's béna lábbal és kézzel koldultak.

„Tudod-e, Rigó! mit mondtál, hogy ha te bekötött szemmel elnyered a' bankot? . . .“

„Kifeszített torkokkal fogjuk meginni egy fillérig; utánam, lázarok!!“

E' szavakra a' rongyos csoport mankóit és szemtapaszait hirtelen a' szemétgödörbe hánnya 's a' legegészségesebb tagokkal utnak ered Rigó után.

Rigó üdvözli a' rég várakozó csaplárnőt 's az egész companiának legelőször rostélyost, legutoljára kávét parancsol.

„Kalinpáld hamar csillingő lábaidat, Gázsikám! észem azt a' temétt pófádat.“

Ezt egy rongyos cigányasszony mondá utána bukfcencező rajkójának, ki az öreg dádét és mamóját nem igen gyorsan tudá apró lába kerekein követni.

Hát hova megy e' cigány család azon összepórázott tyúkokkal, mellyek a' nagyobbik barna hajadon jobb kezéből szeretnének kiszabadulni?

Kétségkívül a' barátságos fogadóba, melly az előbbi cimborákat olly szívesen látá.

'S hol varázsolta magához az ártatlan tyúkokat?

A' barompiaczon, hol az illynemű szelid madarak minden szurkos kézhez könnyen ragadnak.

'S miből él ezen eredeti naplopó nemzetség?

Csak az ártatlan törvény szigorú teljesítéséből: a' mit két szemed meglát, két kezed ott ne hagyja!

Bangó Péter.

I R O D A L O M.

„A' falu jegyzője.“ Regény, írta b. Eötvös József. Első füzet. Pesten. Hartleben Konr. Adolf tulajdona. 1845. 12rét, 128 lap. Ára 1 ft. p. p.

A' kiadó a' következő jegyzet kíséretében adja e' munkát: „Hogy e' regényt a' tisztelt közönségnek elébb kezeibe juttathassuk, annak kiadását egyes, nyolcz nyomtatott ívet magába foglaló, füzetekben határoztuk meg. Minden hónapban egy-egy füzet fog megjelenni.“ Legelső, mi ez új regény, irodalmunknak e' nagyra becsülendő nyere-

sege felől, tanúságot tesz, miszerint t. i. az a' nagy közönségnek az olvasásban csupán mulatságot kereső része előtt is nagy kedvességet nyerend, az, hogy az átolvasott nyolcz iv végére jutván, a' folytatást nem kis sajnálattal nélküli 's áhitattal pillant a' hónap végére, melly egy új nyolcz ivnyi füzet élveivel látandja el őt. Mi egyebiránt a' regény tartalmát, irányát közelebből illeti, arról egyelőre keveset szólhatunk, természetesen dolog lévén, hogy mind ezek, mind az egész szerkezet csak az egésznek átolvasása után leszen teljesen be- 's átlátható. Sokat lelünk azonban a' jelen regényben már eddig is, a' miről méltányló tisztelettel kell szólnunk. Leköti figyelmünket, megragadja kedélyünket minden előtt azon az élet komoly szemmel tartásából, jeleneteinek költői kebelrel felfogásából, visszasságainak ember-szeretettel teljes gyűlöletéből eredő jelentékeny ironia, melly minden meghívott költőnek csálhatlan és egyszersmind elmaradhatlan kísérője, melly a' fölkenet író tartalomdús művét megkülönböztetni szokta a' kontáretől, ki hivatlan kezekkel magas ügyekbe avatkozván, lesz a' külfornának ürességekben bővelkedő utánzója — *imitatores servum pecus*, hogy a' nagy tehetségű szerzőt a' latin szó idézésében kövessük. Ezen hol komoly, hol szeszélyes alakban feltűnő, de mindenütt egyiránt jelentéssel bíró ironia az, mi szerző műveit tulemeli a' napi érdekű művek során, 's helyet biztosít nekik azon kevés munkák között, mellyeket a' szigorún rostáló idő feltartand a' jövő kor számára.

A' jelen regény a' Tisza partján, egyikén amaz ismeretes halmoknak, kezdődik, mellyek az alföldi síkságot elborítják. Először is a' falu jegyzőjével 's így a' jelen regény hőisével találkozunk, ki barátja, a' helybeli lelkész, társaságában vonult ide Tiszarét helységéből, hogy ott ben az adózó népen végezett executionnak 's a' bírói eljárás szomorú kíséreteinek ne legyen tanuja. A' jegyzőben, neve Tengelyi Jónás, megállapodott komoly jellemű férfit tanulunk ismerni, egyikét azoknak, kire nézve — mint szerző a' 75. lapon mély életismerettel megjegyzi — rég eljött ama minden jobb ember életének legfájdalmasabb időszaka, mellyben t. i. meggyőződve magas terveink kivihetlenségéről, egoismusra kényszerítettünk, 's kik előbb az egész emberi nemet, vagy legalább hazánkat, akartuk boldogítani, vérző kebellet egy kis szerencsét keresünk magunknak . . . Humorteljesen 's a' mosolygó satyra édesen csipkedő élével vannak főtve azon jelenetek, mellyekben Tengelyi Jónás ifju- 's férfikori csalódásait általette; 's ámbár különben a' regényben legveszélyesbek — mennyiben könnyen unalmat okozhatnak — azon helyek, mellyekben a' költő a' jelen időből mult események festéseire száll vissza, de itt mind e' jelenetek előadása jóelőre leköti teljes figyelmünket a' főszemély iránt. Szép ellentétben áll a' komoly, sőt komor jegyzővel vidám, nyíltlelkű barátja, az optimista lelkész, ki által amaz annál inkább kiemelve van egy oldalról, míg másról a' Taksony megyei érdemes tisztviselőnek magában véve szomorun fekete, de a' szeretetes humor által átlatszóvá tusolt, alakjai szolgálnak ellenképekül. 'S a' megyei tisztviselők életét, bánás- és cselekvésmódját élesekben kitüntetni alig kívánhatnánk, mint itt a' szolgabíróban, esküttjében és a' pandurokban van. Ez okból kellett szerzőnek regénye színhelyét a' képzeletből választania; így mindenki elmondhatja: *quid rides? de te fabula narratur!* míg ellenkező esetben, ha tán valóban létező megye tenné e' színhelyt, — na hiszen! hallhatnánk anathémákat a' költő ártatlan fejére, jobb és hal oldalról, alulról és felülről is. — A' szende 's jószívű és nemes keblű Vilma, a' jegyző fiatal leánya, kedvesen tűnik fel első fölleptével, 's láthatjuk, hogy ő a' regény nevezetes személyévé válandik. — Ha egyes helyeket idéznénk, ismertetésünk nagyon hosszúvá terjedne; legyen szabad a' számos szép közt csak a' szolgabírói hivatal fontosságának velős humoru leírására a' 17. 18. lapon; a' 'látványos' megható bánásmódra, mellyet az elfogott vén cigány a' szolgabíró által tapasztal; a' bölcs nézetekre, mellyek (46. 47. 48. lap) a' nevelést illetőleg találtnak; az executio keserítő főtésére (103. 's köv. lap); röviden figyelemztetünk. — Szerző nemes gondolkodásának, igaz egyeneslelkűségének tanúsága az, hogy a' hibát baráthban és ellenfélben egyiránt csipdesi; 's e' tekintetben

dicsérettel kell a' 76. és köv. lapokon az „igen szabadelmű nagyságos ur” felől mondottakat megemlítenünk.

Egy körülménnyel azonban nem igen tudunk megbarátkozni, melyre a' tisztelt szerzőt figyelmeztetni annál kevésbbé késünk, mert bizonyos vagyunk benne, hogy őszinte véleményt kevésnek lehetend e' hazában olly bántatlanul mondani, mint olly világos fejnek, minő b. Eötvös József. Midőn Peti, a' vén cigány, elfogatik, a' szolgabíró, esküdt és pandurok által iránta mutatott bánásmód annál nagyobb indignatiót gerjeszt, minél hivebben és hűmortaljesben van azon egész jelenet föstve. E' jelenetet tehát neheztelessé hagyjuk el az olly tisztviselőség iránt, mely az ügyefogyott szegény embert pusztá gyanuból, szóval vagy tettel bünteti. Sajnáljuk azonban, hogy ezen igen jól eszközlött hatás későbbben szertefoszlik, midőn látjuk, hogy Peti cigány csakugyan czimboraságban van Violával a' haramjával... Mindazon gúny, melyet olly jókedvűleg látánk az imént a' szolgabíróra 's pajtásaira elpattogtatni, ha itt rája visszaemlékszünk, sajnálatot gerjeszt bennünk, mert látjuk, hogy arra érdemetlenek ellen használtatott, 's így aztán — véleményünk szerint — lehetlen sok olvasóban a' szolgabíró bánásmódja iránt helyeslésnek nem támadni, mert csak kevés fogja azt meggondolni, hogy a' csalános czírogatás nagyon is érdemelt jutalom volt, miután, habár a' gyanu későbbben valósággá fejlik is, de a' szolgabíróra nézve mégsem volt az akkoriban gyanunál egyéb.

Meg kell még említenünk, miszerint mi illy, a' jelenkori életből vett, kitézött nemes iránnyal bíró, korunk visszasságait, embereink ferdeségeit tükröző regényektől állapotaink ohajtott jobbrafordulására nézve a' legnagyobb hatást várjuk; 's azért — ismételve mondjuk — valamint örömmel várjuk a' „Falu jegyző”-je folytatását: ugy melegen fogvánk üdvözölni írónk körül mindenkit, ki irói munkássága tércül a' közünk fejlődő élet föstéseit választja, 's kinek — mint az itt tisztelt szerzőnek — olly kitünőleg jeles tehetsége van, vegyitni edest a' hasznossal.

A' kiállítás minden tekintetben diszes.

Vas Andor.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

MISKOLCZI LEVELEK. II. Febr. 22-kén 1845-dik. Ugy érzem magamat — édes szépeim — most, midőn lúdtollammal ujlag ki akarom magamnak vivni a' ritka szerencsét, előttetek felléphetni, mint az ifju, ki első szerelmének tárgya előtt akarja feltárni keblének „lángérzeményeit”, de annyi mondani valója, annyi az érzés, melyet kifejeznie kell, hogy — nagyobb „Verlegenheit”-be jön, mint politicusaink serege a' haladási kérdések egymás utánján. Igen, mert nekem is igen sok mondani való van, tele vagyok újdonságokkal, 's ha ezek közül némellyik régivé vált, nem az én hibám, hanem a' gonosz idő, mely mint a' gőzkoesi „mir nichts dir nichts” megy, vagyis inkább sasszárnyakkal rohan a' maga útján a' nélkül, hogy magát miatunk legkevésbbé is „genirozná”, vagy a' fontolva haladók tanácsaira füle botját is hajtáná; különösen pedig irgalmatlan volt ő nagysága idei farsangunkon, a' különben is rövid négy hetet villigyorsasággal tánczoló keresztül, 's mire észrevevők magunkat 's eléggé kiboszankodhattuk a' budai astronomus felett, ki vigalmaink korszakát olly fősvénykézzel mérte ki a' „nemzeti kalendáriomban” a' bójtnak száraz karjaira bocsájtott, hol a' „nemzeti, csárdás, franczia, keringő” lábizgató zenéje helyett haj! csak bójti — — predikációt lehet hallgatnunk; csak a' visszaemlékezés tükrözi már előnkbe az eltöltött élvadás estvék örömeit, 's ennek bájos képein mereughetünk; szabadjon nekem a' reminiscenciák „silhouett forgácsaiból” — hogy hasonszenvileg

gyógyíthassam höjli unalmaitokat, édes szépeim — néhány sorban ephemer emléket állítani helybeli farsangunknak. Rövid volt ez, de élénk a' kellemellen idő daczára; a' számos magánestélyekről nem szólok, csak annyit, hogy eddig itt szokatlan nagy számmal tartattak, rovására ifjaink éj- és szívnugalmának. — A' nyílt táncvigalmak közt az álarczos, melyet a' lelkes b. Vay Miklósnénak kisdédóvó intézetünk iránti buzgósa hozott létre, legnevezetesh volt; nemcsak a' szomszéd, de távolabb megyék bájos hölgykoszorúja is diszesbíté azt, 's a' választékos álarczok a' legfinyasabb izlést is kielégítheték; kisdédóvó intézetünk tőkéje pedig ezer pengő forinttal nevedekett általa, mert a' nemes lelkű báróné minden költségeket fedezvén, hálás köszönetünket vivá ki jötekonyságának ez újabb jelével. — A' nőegylet bálja is jan. 23-án élénk vala 's a' kórházra jövedelmezett; de a' mely hölgyeink közt legtöbb 'Aufruhr'-t okozott, az, az iparvédegyleté vala, és lönek készülétek a' nagy ujdonsághoz, és lön a' honi kelméknek nagy keresése, gyártása és kelése, min a' festők 's kereskedők mód felett örülének, a' szabók tüje pedig örökmozgásban vala, mint a' pesti Józsefmalom gépelyzete, és felderült végre a' feszült figyelemmel várt alkony, melyért mindezek történtek vala, és mi a' terembe léptünk — de lehetlen leírni meglepetésünket, leírni a' báljátványt, melyet hölgyeink nézete nyújtott: — hisz szépek ők mindég, de e' honi kelmékben, e' nemzeti öltözetben elragadók, keblünkben az onnan elszakadt reménynek egy új virága fakadt fel, kedves mint a' tavasz első ibolyája, kelyhében illatként rejtő honunk szebb jövőjét; önkénytelenül eszünkbe jutottak Vörösmarti lángszavai:

„Emeld fel bájaidnak zászlaját,

Utánad kélnek a' hon jobbjai.“

És lelkünk örült a' zászló lobogtának, melyről írva van: 'E' jegy alatt győzni fogsz' — 's köszönetet mondott a' honleányi hivatását érző szép báró Vay Lajosnénak 's derek Szemerénknak, kik e' vigalmat létrehozák. — Ennyit farsangunkról; 's most, miután ép olly bizonyosan tudom, mint kétszer kettő négy azt, hogy bájos olvasóném mondhatlanul kíváncsi tudni azt, mi történik nálunk börtben? az előre látott kérdésre felelem: Sok, igen-sok, és nevezetes: egyesületek enyésznek, elkeleznek, és tervezetnek, magánestélyek adatnak és látogatók nem hiányzanak világos jelül annak, hogy farsangunk rövidségével általában elégedetlenek valánk, megyei főorvosunké különösen megemlítendő köztök, vidám társaskörbe egyesíté ez megyénk színét, 's a' szem ismét a' kedves honi öltözetben láthatá a' diszes hölgykoszorút, mi biztositékot nyújt, hogy Borsod lelkes leányai a' nemzetiséget egy este piperejátékának nem tekintendik; — német drámák iratnak, és színészek nem léteben, mükedvelők játszanak kárpitok 's színpalak nélkül. — De hogy üres általánossággal ne vádolhassatok, szép olvasóném! részletesen tárom ki ujdonságaimat előttetek: Nőegyletünk, mely a' kórház javára szentelt táncvigalomra egyesül, napi élete után ismét jobb létre szenderült, egy év múlva ismét feltámadandó, — igen igen ohajtandó volna, bár ez új feltámadás után már nem napi, de örökéletet élne! — Takarékpénztárunk is van már 30 ezer pengő alappal, 's ez nem remény többé, hanem örvendetes való; a' 300 — százpengős részvények mind elkelték, a' tisztikar 's a' pénztári személyzet is megválasztva, a' czélszerű alapszabályok kidolgozva 's megerősítve, az üdvös czélú intézet, mely a' betételektől ötszázötlet fizetend, megnyitását csak a' legkegy. felső engedelemtől várja; — köszönhetjük, pedig az egésznek létrejöttét az egyesület elnökének, Vay Lajos bárónak, 's talán nem sértjük meg a' tisztelt férfit ismert szerénységét azáltal, ha ezt nyíltan kimondjuk, mert az ő köztiszteletű neve 's jelleme 's ernyedetlen buzgósa voltak az indítvány korszerűségén kívül legfőbb tényezői az egész életbeléptetésének. — Színházunk újra emelkedésére is terveznek részvényes egyletet; de erről máskor, most néhány szót azon csudaműről, mely a' német dramaturgiának új fényt fog kivívni, 's a' pietás fűszer illatával övezendi helybeli könyv-

nyomdánkat; mert, oh szerencse! oh dicsőség! e' drágalátos mű itt nyomatik a' (csőd alá jutása óta) méregdrága intézetben. — De hát mi az? fogjátok kérdeni, hogy olly nagy lármát csinál ön belőle? — Semmi egyéb — édes nagysádkáim — mint egy német dráma ezen sokat jelentő czimmel: „Der Betteldichter als Rechtsfreund und die Gerichtspflege des Unterreichs, oder die jüngste Verkündigung und die Vertheidigung eines angebliehen Narren.“ *) Szerzője ezen remekműnek „Georg von Illnig“ helybeli fűszerárus; üdvözljük a' nemes férfit Shakespeare dícsapáján, ki nem elégedve meg a' babérokkal, mellyeket boltjában árulhat, még többekre is vágyik, 's 4 kötetű 's alkalmasint 24 felvonásra terjedendő drámájával (Schiller Wallensteinja csak 11 felvonás) árvizet vagy cholérát akar terjeszteni a' német világban. Szerencsét kívánunk a' mandzsúr színház igazgatójának is, repertoírjában ez új művel a' jámbor chinaiak közt hallatlan „Aufrühr“ 's tölt cassát fog csinálni; — és ha szabad a' körömről az oroszlanra gyanítani: lehetlen elnyomni sejtésünket, hogy e' nemes férfiú volt szerkesztője azon programmnak vagy inkább proclamációnak is, mellyet a' szelmalmokkal harczoló egyesület megyénkben aláírás végett közrebocsájtott. — De nemcsak drámák iratnak nálunk, hanem elő is adatnak; legközelebb a' korona kávéházban új szövettel adatott a' népszerű „két pisztoly“ színmű. A' bájos olvasóné előtt a' Szigligetié kétségtelenül ismeretes, de ez nem, 's így nem lesz felesleges elmondanom dióhéjban és hiven az új szöveget: az előjátékban a' darab hőse rágalmazókat hintve egy nemcsak megye-, de országszerte tisztelt férfiúra, több tisztviselőket is koholt pletykákkal gyanúsít, — 's a' darab itt kezd bonyolódni, a' nagy színműben már a' Nemesis működik: több sértettektől t. i. a' rágalmazó közhelyen vonatik kérdőre (mert jelleme minden más utat kizár) 's miután számolni tetteiről az egyenkint ajánlkozó sértetteknek is vonakodik, illető czímjét vetik szemére az érdeklettek, 's egy tömött kávéház dörgi chorusként azt reá (pedig a' nép szava Isten szava), mire a' rágalmazó „két pisztolyt“ ragad, pedig töltötteket elő, szó ellen fegyvert, — de a' pisztolyok kezéből kicsavartatnak, 's ő áll, elhagyatottan és egyedül 's mint Borgia, megsemmisülve kénytelen hallgatni eddigi életének bünsorát, közbátorság elleni fegyveres merényeért pedig a' törvény kezébe adatik, mert rajta csak a' magánrendszer segíthet. — Azon köztetszés mellyet a' Nemesis személyesítőinek példás mérséklett előadása aratott, bizton remélteti velünk, hogy ha a' rágalmazó szerepének új személyesítője fog akadni, a' darabot ismételve látandjuk 's pedig „közkívánatra.“

A g a t o c l e s.

H I R L A P I M É H.

(Mart. 4—10-ig.)

Társaséleti elmélkedést ezuttal mind a' három divatlap hozott, mellyek közül legnagyobb fába vágta fejszéjét a' Honderű, mellyben „Elágazás és összeolvadás“ czím alatt Ne y még ugyan tulajdonkép nem tudjuk hova vezetend bennünket, mert még a' terjedelmesbnek ígérkező cikkeknek e' két számban (18. és 19d. sz.), úgy látszik, csak elején vagy legfőlebb derekán vagyunk; de az eddigiek szerint azt fejtegeti: valjon az emberiség, az egész föld népei, habár millio évek mulva is, egy nem-

*) És ez nem mese ám!

zette, egyéredük testvéri családdá olvadhatnak-e, 's szükség-e, hogy valaha azzá olvadjanak? 's miután ez összeolvadást a' nemzeteknek éghajlat, földnem, véralkat, érdek 'tb. által előidézett, szükségképi elágazásaiknál fogva lehetetlennek találja, hiu ábrándozásnak tart, 's méltán minden olyan ugynevezett cosmopolitai törekvést, mely mindenkin, az egész világon akarván segíteni, senkin sem segít; mindenkit művelni akar, 's tulajdonkép senkit sem művel, minden nemzetet dicsővé, boldoggá kívánván tenni, a' földnek egy népét sem 's így saját nemzetét sem dicsőíti, boldogítja, — azonban egyes nemzetekre nézve igen is lehetségesnek tartja az összeolvasztást, sőt ennek meg is kell lennie, ugymond, ha emberi feladatunknak méltólag meg akarunk felelni, 's az ember, miután érzi tehetlenségét, hogy az emberiség összegét tetteleg egygyéolvasztani csakugyan nem bírhatja: egész lelkesedéssel indul azon nemzet tömegesítésére, melynek ölében fogadtatott. Lesznek tehát, míg nemzetek lesznek, elágazások, de lesznek a' főnebbiek szerint mindig olvasztások is. Mire elmélkedését átvívén saját nemzetünkre, a' magyar nemzetre, ennek olvasztási módjait fejtegeti, a' törvény, szokás, nyelv és öltözet körül tévén vizsgálatokat, mint melyek legfőbb tényezői egy nemzet külön való sajátágainak 's ismertető helyegének, mennyire ágazunk el ezekben más nemzetekről 's mennyiben lehet és kell őket összeolvasztanunk. A' többit a' folytatás hozandja. — A' Pesti Divatlapban Vajda értekezik „az élet czéljáról,“ melynek utolsó czélja, szerinte, az élv, a' gyönyörködés, 's az eszköz hozzá a' munka. Legpracticabb Vas Andoré „Divatlap és divatkép,“ mely itt vidékünkön is helyesléssel fogadtatott, 's mindnyájan ohajtjuk, bár indítványa egész terjedelmében az olvasó vagyis inkább az előfizető közönség által is elfogadtatnak. Szabó Richard elbeszélése nem csalt, az csakugyan végével is megfelelt az előzmény által gerjesztett várakozásnak 's végig hiv és érdekes jellemfestése által érdekes maradt. A' Divatlapban közlött mutatóvány „Az ingovány oáza“ Jókay Mórictől tehetséges író árul el, 's a' mutatóvány után ítelve, humoristicus regényét érdekel várhatja a' közönség. „Humoristicus regény“ ez megint olly czikk, melyre irodalmunknak ugyancsak nagy szüksége van, de aztán neki is türkőzzék az, ki humoristicus regényt akar írni, mert nemcsak szüksége nagy, de követeléseink sem kicsinyek ám egy humoristicus regény mai írójától! Baumholczter regéje „a' fenyüről“ szinte egy nálunk kevésbbé művelt neme az elbeszélésnek, 's a' mű mind formájára, mind felfogás- és kivitelére nézve kedves és vonzó. Ennyit nyújt az elbeszélő rész; a' Honderü ezuttal minden helyét a' nevezett értekező cikkeknek 's egy Czakó Zsigmond „Szent László és kora“ című 5 felv. új drámájából vett mutatóválynak engedé át, mely Charitas apácának jóslatását festi 's ennek égben az Istennel volt látogatását írja le.

A' versek között kitünő helyen említendő Görgői Istvánnak rimes jambusokban írt költeménye „Adóm Bezerédj Istvánnak“ (Divatlap 20 sz.) ugyanazon tárgy és eszmék, melyeket az Életképek egyik mult számában Garay János hasontartalmú költeménye tartalmaz, — igen szép képek — 's költői helyekkel diszlik. Petőfy- és Bugafőtől, amaz „Téli világ“, emez „Honfi gondja“ cím alatt mindegyik a' maga helyén megálló költemények, mit Garay Alajos „Búdalai“—ról is bizvást elmondhatni.

A' Honderü igazgatója még mindig folytatja párisi leveleit Emiliához; Erdélyi a' Divatlapban jó ideje hallgat már; tán jó volna kissé szerepet cserélniök: Horváth Lázár ur néha nagyon is sokat cseveg, Erdélyi pedig szinte fukarkodik a' szóval. Hát önnek, kedves szerkesztő ur, nem volna kedve, azt a' hires Párist szinte egykissé meg-lak(ol)ni? Mai szemlém, mint látja ön, nagyon is rövidre telt, de higgye el ön

„Nem vagyok én oka semminek,
A' szerkesztők oka mindennek;“

miért nem adtak önök legalább is egy féltucat nyers verset, hadd főztem volna meg írójukat jó puhára, vagy egy jó helyett egy sereg rosz novellát, hadd értekezhettem vol-

na az utczakövezés theoriájáról, mert hogy az utczakövezés theoriája és a novellairás logikai összefüggésben vannak, sőt egyik a másikat szükségképen föltételezi, azt legújabb politikai lapjaink mozgalmából hihetőleg már ön is kibetűzte. Isten velünk.

NEMZETI SZINHÁZI VISZONYOK.

II.

Te akartad.

G. Dandies!
Hugo Victor.

Soká és hosszasan tünődtem magamban, szép és nyájas olvasóim, aziránt: vajjon felfogjam-e ismét a tárgyat, melyet e lapok 5d. számában megpendíteni bátor voltam: a „Nemzeti színház viszonyait“, mikép azok mult januárban alakultak; avagy inkább hallgatással mellőzzem-e azokat, miket a szomorú emlékeztető színházbérlőnek (nem tudom, fogadott vagy fogadatlan) ügyvéde, a jelenkori „Társalkodó“ 15. és 16. számaiban, védettje ügyében, s talán hitelezői önértékében is, kilencz hosszú és méregtömött hasábra terjedő „EGY SZAVÁBAN“ felhozott?

Tudva ugyanis, mikép a hallgatás sokszor a legkeményebb választ is fölulmulja: ugy hittem egy ideig, mintha azok után, miket első cikkemben mondtam, kár volna szerecsenmosásra pazarolnom szappanomat, kivált ellenében olly ügyvédnek, kinek roppant hosszú szava csak arra szolgál, hogy megerősitse az én előbbi állításimat, vagy tulzott heve- s buzgóságában többet ártson fonák védelmével kegyeltjének: mint mennyit nem ártottak az én cikkem, s mindazok, melyek B. ur színházbérléstőlí viszszavonulását az időszaki ssjtóban viszhangozák.

Azonban, fontolóra véve a körülményeket, s jelesen azt, hogy „nemzeti intézet“ érdekéről van szó, s így olly érdekről, mely minden hű magyart egyképen illet; s melyhez minden magyar polgárnak szólni nemcsak szabad, de illy alkalommal talán kötelesség is; és meggondolva azt, hogy állításimat barangoló (bitang!?) hireken alapulóknak; honfiui szavamat „tulzás“ és „szenvedély“ szülöttének bélyegzi B. ur ügyvéde; elhatározám magamban: válaszolni a „társalkodói egy szóra“, annál is inkább, minthogy maga e lapok érd. szerkesztője is joggal igényelte t. olvasóinak e tárgyi körüli további felvilágosítását.

Legyen tehát.

Bocsánatot! ha cikkem kissé hosszabbra terjedne, mint magam is ohajtanám; de olly roppant hosszú szóra, mint mely B. ur mellett tétetett, hacsak vázlatosan akarok is válaszolni, rövid, mint szeretném, alig lehetek.

Első, mi a „hosszu egy szóban“ *) hibásan állítatik, az, hogy „két év óta hirdetik a hírlapok, a közvélemény ezen organumai, ez intézetnek (a nemzeti színháznak) folytonos haladását s virágzását; s harsogják egyszersmind, folyvást és egyező szájjal az igazgató (B. ur) magasztalását;“ mert ha állna is ez B. ur

*) B. ur „társalkodói“ ügyvéde, replicája fölé ezen mottót tűzte: „Non quis? sed quid?“ azaz magyarul (mert ki lehet ám azt magyarul is, s pedig ép olly helyesen fejezni, csakhogy Verböczy is diákul irt!) „Nem ki? hanem mit?“ E szerint, noha a replicázó ügyvéd nevét kiírta, azt mégis idézni nem akarom, minthogy magam is leeresztett sisakkal küzdök.

1843-ki igazgatására: bizonyosan nem áll az 1844-kire nézve. Avagy olvassa csak, ügyvéd ur, az elhunyt „Világ” tavali két-három (már nem tudom, melyik) számát, sőt olvassa az „Életrképek” és „Pesti Divatlap” némely lapjait is, és látni fogja, hogy őt emlékezőtehetsége, midőn főnebbi sorait írta, rútul megcsalá.

A' gőzkör, melybe B. ur színházbérlei valóságos speculativus intézkedéseit 1843-ban, burkolni elég ügyes volt, lassanként oszladozott, 's kinek hályogtalan 's el nem fogult szeméi voltak, már világosan kezdé látni: mikép B. ur nem egy „nemzeti intézet igazgatójaként” viseli magát; hanem, mint akármely zugszínház haszonbérleje, csak zsebenek 's ezáltal hasának el! 'S ezt látva, találkozott, ki, daczára a' mindenfelől harsogni szokott magasztalásoknak, hátor volt B. ur nyeglészkedésiről a' közönséget felvilágosítani.

A' koczka tehát nem „hirtelen fordult meg”, a' közvélemény orgánjai nem jöttek nyilatkozataikkal rögtön „illy eles ellentétbe”, mint tovább szinte hibásan állítja B. ur ügyvéde. Közel egy éve lesz, mikor B. ur kockájának fordulásáról némely lap szólott már 's megjósolá, a' mi 7—8 hónap mulva tetteleg bekövetkezett — B. ur nagy-szerű bukását!

Nincs tehát semmi „tulzás” nincs (kivált e' sorok írójában, mit hangulata is bizonyíthat) legkisebb „szenvetélyesség” abban, hogy B. ur iránt elesebben, de igazságon, egészen érdeme szerint, szól most egyhangulag minden lap.

Mellőzve ismétlését azon körülményeknek, melyek közt az „egy szó” írója szerint B. ur a' „nemzeti színház” igazgatóságát átvette: lássuk mindennek előtt azon érdemeket, melyek B. urnak, ügyvéde által, tulajdonítottak.

Négy főpontban állíttatnak ezen érdemek össze. Felhozom mindegyiket 's majd jegyzetekkel kísérem, hogy a' replica mentül rövidebb lehessen.

I-ső érdem: „B. ur külföldre utazott, hogy az ottani művészi nevezetéseket a' nemzeti színházhoz vendégszerepekre megnyerje;” ezáltal is elődezendő azon közönséget, mely a' színházat élvezetvágyból 's divatos időtöltésből látogatja.

Jegyzet. Ez sajátlag nem érdem, hanem igazgatónál kötelesség 's haszonbérlelnél, kinek a' zseb mindennek felett, mulhatlan szükség.

Egyébiránt, igen szép a' műtázás, kivált ha B. urnál — mint nemzeti intézet kormányzójához illik — nemzeti czélból történik vala. De jól tudom én, hogy nem annyira színi, mint inkább kedvtöltési 's különösen gastronomia i műtázásokat tett B. ur Bécsbe igen sokszor, 's egyszer (néhány órára) Berlinbe is, hogy válogatott cseh-fácánok-, stajerkappanok- 's valódi champagneival enyhíthesse mügondjait! Tudom, mikép Pozsonyból csak azért rándult ki naponta postával Haimburgba, mivel ott, inyére nézve, jobb levest főztek, mint Pozsonyban! Erről bizonyosságot tehetnének, másokon kívül, a' bécsi elsőrendű fogadók pinczérei. A' gazdalkodás pedig illy szép műtázásoknál, éppen nem tartozott B. ur gyöngéi közé. Még nyáron is, midőn gőzösök jártak, gyorsparasztokkal szokott ő utazni; mit bizonyosan nem tett gazdalkodásból, sem gyorsabság végett, mert sokat végezhetet volna ő levellel is, hol 12—24 p. kr. ép olly sükert főgott hozni, mint a' tótdiákos fitogatással kiszórt százak és ezerek: de a' levél mellett aztán elmaradtak volna a' cseh-fácánok, stajerkappanok, haimburgi leves, 's egyéb multságok, miket csak személyesen élvezhetünk.

II-ik érdem: „B. ur a' színházi belső szerkezetben, magoknak a' színészeknek meghallgatásával, új, czelszerű javításokat tett; nem tekintette a' színészeket leketlen báboknak — — hanem magához emelte azokat; — — több ízben vitte ki magával 's költségin hol egyiket, hol másikat Bécsbe, hogy ott az udvari 's operaszínházakban az időszerint olt szerepelt jeles művészeket lássák, hallják 's azoktól okuljanak.”

Jegyzet. Épen semmi érdem, de vas szükség volt B. ur részéről a színházi belszerkezetben magokat a színészeket meghallgatnia. Ki B. urat ismeri, jól tudja, hogy ő annyit ért a színészethez, mint hajdu a harangöntéshez; 's így mi lön természetesen, mint hogy azt, mihez semmit sem értett, azon egyénekre bizza, vagy legalább azok tanácsa szerint és után intézze, kik a' dologhoz, hivatásuknál fogva, leginkább értenek, 's kikben elég honfiai buzgalom volt és van: a' nemzeti intézet érdekében, mellyhez önmagok érdeke 's becsülete csatolva van, mindent megtenni, mi a' tudatlan igazgató mellett is annak díszét, legalább művészeti tekintetben, fentartisa.

Hogy B. ur „a' színészeket magához emelte“ vajjon érdem-e? Ugyan kicsoda B. ur? és nyomoru páriák-e nemzeti színházunk tagjai, hogy őket magához emelven, ezáltal érdemet szerezzen? — Nem akarok kitérni B. urra, mint emberre. Ha ezt tenném, kitünnék, mikép B. ur saját semmiségét emelte csak némileg azáltal, hogy elsőrendű színészkikkel társalgott; de társalgott, igen, 's bőkezűleg, pazarul vigadozott közölök némellyekkel; mert igen jól tudta, hogy csak „velők“ és „általok“ valami, „nélkülök“ pedig semmi — igazgatói minőségében. Nélkülözhetne volna bár bérlei pénzérdekében akármellyiket: meg vagyok győződve, mikép mint ócska keztyűket fogta volna magától elhajítani, nem ügyelve semmit a' művészet érdekére; mint azt pár esetben tette is, kivált másodrendű színészek- és színésznőkkel.

Kivitte magával több izben, hol egyiket, hol másikat Bécsbe? Igaz; de talán inkább csak azért, hogy legyen kivel mulatni magát kocsijában és a' fogadóban? hogy jobbizni költhesse el drága ebédeit 'sat. És hogy legyen, kit a' művészekhez 'sat. futtathasson, ki a' szükséges leveleket, szerződéseket 'sat. megírja, mit ő, mint az írányelvekben teljesen járattan, illy segéd nélkül nem végezhetett. Rút ráfogás tehát, hogy B. ur művészet érdekében utaztatta színészeinket. B. urnak kedves „énje“ volt mindig 's minden alkalommal a' czél, más semmi.

III-ik érdem: „B. ur volt első, ki a' drámaírókat díjazással 's pályajutalom-küldéssel versenyre hitta fel, 's ezen eljárásának szép sikere által a' bécsi és berlini színházakat is illy pályázásra serkentette.“

Jegyzet. Ez érdem volna, ha így állna. De ép olly joggal mondhatnám én B. urról, hogy ő találta fel a' „kör négyszögítését“ meg a' „fából vaskarika készítését“: mint minővel tulajdonítja B. ur ügyvéde kegyeltjének a' drámaírói pályázás kitézésének elsőségét.

A' m. akadémia eljárását itt nem akarom említeni, mivel azt mondhatná ügyvéd ur, hogy itt színházigazgatóról van szó. Csak azt hozom emlekezetébe, hogy illynemű díjazás a' bécsi (ha nem csalódom) wieden színház bérleje által már akkor divatba hozatott, mikor B. urnak eszeágába sem jutott, hogy ő színház-igazgatásra született. A' mi pedig az írói procentuatiót illeti, ugy tudom, hogy az a' buda-pesti magyar színháznál, eredeti darabokra nézve, már B. ur előtt is szokásban volt.

De, legyen bár B. ur érdeme a' dramai pályázás 's díjazás ezen feltalálása; kérdem: minő loyaltással járt ő ele' mezon? . . . Az első pályadíjra hónapokon át kelle várakozni a' nyertesnek, míg végre is csak némi élesb hírlapi felszólalás után kaphatta azt meg; a' másodikat (a' daljátékot értem) 1844-diki augusztus 30-tól szinte lelépteig huzta ezer hiábavaló ürügy alatt, 's végre sem adta meg! Íróktól megtagadta a' fönnen hirdetett díjazást; 's valamint egy fecske nem csinál nyarat: ugy a' saját érdekére állásánál fogva sikeresben ügyelhető szorgalmas Szigligeti procentualis díjazásában mutatott pontosság nem menti föl B. urat azon vád alól, hogy ő, ki a' magyar írók észszüleményivel ezeket tön zsebre, díjaztatásukról — szabály szerint — megfeledezett.

IV-ik érdem: „B. ur alatt megszűnt a dráma s opera közti harc, mely előbb írókat, közönséget pártokra szakasztá; s a színház jeleit adá rendeltetés i c z é l j a s a t ö k é l y f e l é h a l a d á s á n a k .“

Jegyzet. Ugyan, t. ügyvéd ur, vajjon mit tudna még B. ur érdemeül felhozni? Hiszen, ha e dráma-opera-harc megszűnt, az csupán és egyedül azon színészek érdeme, kiket B. ur, ön tudatlanságában, a színházi ügyek vezetésében tanácsadókul, sőt cselekvőkül használt? A kérdéses harc egyebiránt megszűnik bármí igazgató alatt, ha az operának tulnyomóság nem adatik a dráma felett; sőt megszűnik önmagától, ha a küzdők kifáradnak, a viadalt megúnják, mit emberi természetünk hoz önmagával. S hogy ez volt B. alatt is valódi oka e harc megszűnésének, tanúsítja azon körülmény, miszerint, ha a bajnokok meg nem unják a küzdest: B. ur bérleése alatt még tágasb tér és több valódi ok mutatkozott a harcra, mint azelőtt. A minden külföldi nyelvű énekesek fölléptetése, Döbler fátyolbohóságai, Elsztler pazarfényű fogadtatasa, s több illy pusztá speculativus fogások, valjon okul szolgálhattak-e a harc megszűntetésére?

Nem, nem! t. ügyvéd ur. Törjen csak magába s vallja meg, miszerint az ön által B. urnak tulajdonított érdemek, teljességgel nem érdemek. Mert, mit valaki sükségtől, kénytelenségből, mindenek felett pedig alacsony h a s z o n v á g y b ó l tesz, azt az erénybírók még senki fíjának sem tudták be érdemül. — Hogy B. ur két évi igazgatasa, vagy inkább bérleése alatt a nemzeti színház nagyobb közönségnek örvende, bizony nem az ő érdeme, mint vezéré, kinek fejében színigazgatói „szellem“ helyett egészen más — talán pénzszellemek mondhatók? — s eszély vagy ür lakott: hanem érdeme a színpadi dolgok kezeelésével megbízott színészeknek, s érdeme azon magyar íróknak, kik mindinkább belátván a kornak — sokszor talán nem épen követendő, de eszélyes által soha meg nem vetendő — irányát, szindarabokat hoztak létre, melyek nagyobb közönséget idéztek színházunkba.

A mondottakból, ugy hiszem, kiderül: mikép B. urnak érdeme a nemzeti színház két évi bérleése körül, az intézet szellemi s így a nemzeti művészet emelésére nevez = 0.

Miután B. ur ügyvéde, védenczének altalam O-sá olvasztott színigazgatói érdemeit felsorolta: áttér azon pénzviszonyok fejtegetésére, melyek B. ur bukását előidézték.

Itt már rövidebb lehetek, mint az ügyvédi replica megkivánni látszik: mert hosszas duplica helyett számokat is beszélthetnek, melyeket, mint a „számvivői forrásból“ merítettek, hiteleseknek mondhatok.

Állítja ügyvéd ur, hogy B. ur, mindjárt bérleése kezdetekor, azon „kiadások fedezésére, miket a színház érdekében tenni kellett előleges költségei, utazások, háznépe rendbehozása, és a színház jövedelmiből akkor még ki nem telhetett havidíjak s egyéb mellék-kiadások pótlása kivánt, néhány ezer stnyi kölcsönpénzt vett fel.“ Ez megtörténvén, elmondja azon szomorú pénzbeli conjuncturakat, melyek hazánkat 1840 óta csapásként latogatják, s melyek végre, a folyvást növekedő „uzsorás kamatok“ által, B. urat bukási örvénybe sodorták.

Igen jó tapaszt ezek a mi hiteltörvényeink minden nem tisztalelkű adós lelkiismeretének sebére! S hogy B. ur sem kerülhette el azok csapását, az több, mint természetes. Csak azon kérdés marad még fen vizsgálatra: vajjon a „színházi“ költségek fedezése kényszerítette-e B. urat adósságcisinalásra? S ha csakugyan az kényszerítette, vajjon ugyanazon színház jövedelmei nem nyújtottak-e elegendő módot a tett adósságok lerovására?

„Előleges költségeket“ említ ügyvéd ur? Ezen rovat igen tágtartalmu. Tudtomra B. ur mindjárt vállalata kezdeten sem a színházat nem javíttatta, sem új pompás kárpitokat, ruhákat sat. nem volt kénytelen szerezni, sem végre a szini személyzetet,

vagy annak fizetését, rögtön nem szaporította, de sőt bérlése első évében (néhány elsőrangú színész kivéve) már fizetéscsökkentési rendszert hozott be azon oknál fogva, mivel az országos pénztárból nem 40, hanem csak 30 ezer v. fnyi segítyt nyert. Ezen előleges költségeket tehát nem tudom, mire fordította; 's pedig nem annálkevesebbé, minthogy a' vasrostély 's egyéb illy nagyobb szerű javítások költségei, B. ur bérlése egész ideje alatt, az országos pénztárból külön fizetettek.

„Utazásiról“ már fölebb szóltam. Itt csak azt ismételtem, hogy okos ember kiadásait jövedelmihez méri; 's midőn utazásra költsége nincs, levelet ír, kivált zini dolgokban, 's kivált B. ur helyzetében, ki beszédével 's személyes jelenlétével bizonyosan egy külföldi művészt sem hódított meg szinpadunknak.

„Háznépe rendbehozása“ említettik ezután. 'S vajjon ezt nem kelle-e (ha talán rendben nem volt) a' színházbérlés elvállalása nélkül is rendbehozni? Vagy e' rendkehozási költség már a' színház pénztárának essék-e terhére? — Hogy mindenki hivatala vagy keresetutja szerinti munkával 's fáradtsággal iparkodjék eltartani magát 's háznépét, ez igazságos; de, hogy szinbérlő háznépe rendbehozására, a' szinpad pénztárának rovására tevén előleges adósságot, ez még mentségeül szolgálhasson szinbérlői bukásnak: az kissé tatárlogica, t. ügyvéd ur!

„A' hódijának a' színház akkori gyér jövedelmiből ki nem telése“ már jogos ok lehetett adósságcsinálásra. De meg fogjuk alább látni, hogy a' hódijak fizetése, ha egyik hónapban ki nem telt is, a' másik hó jövedelmiből már pótolható volt volna adósságcsinálás nélkül is; ha B. ur kissé jobban érti vala az osztást, mint az összeadást és levonást. — Végül

„Mellék-kiadások“ hozatnak fel. Ezeket én sejttem, sőt tudom, mikre kellettek B. urnak, de ki nem mondhatom. Csak annyit, hogy ezekből, ha akarta, bőven kitelt volna rendbehozási költsége B. ur családjának, mellyet én, kivált részben, szintolly mély részvétellel tudok sajnálni, mint B. ur ügyvéde; de koránsem megy emberiségem annyira, hogy sujtott sorsan, a' gondtalan családfőnek újabb színház-bérlése által akarhassak segítettetni — az intézet becsületének kétségkívül újabb commissiójával.

B. ur családját legjobb kihagyni ezen egész vitából; mint igen tanácsos kihagyni B. urat is, mint embert. Itt szinbérlési pályája szerepel, mellyen sem könyörre, sem nyágyelkűség gerjesztésére okot nem adott. Hogy bukása compromittálta a' nemzeti intézetet, tanúsítja egy ellenséges indulatu külföldi lap cikkelye is, mellyben nem B. ur, hanem „a' nemzeti színház“ mondatik megbukottnak! Illy rút álhierek, mellyek alapját B. ur eljárása teszi, mindenesetre compromittálják színházunk becsületét, habár ezerszer czáfoltassanak is meg. Számos e leineink kapvakapnak illy kofaságon, 's a' hír, ha befutotta Európát, fenmarad rovásunkra! Innen láthatja, ügyvéd ur, hogy a' színház commissiója 's pelengérrevitele mily közel áll B. urhoz? De nem is mondtam én azt soha, csak önnök tetszett állítani, hogy B. ur a' nemzeti szinbázat „a' legszebb haladásnak, 's virágzásnak“ indította. 'S így nem az én állításaim ellenkeznek egymással, t. ügyvéd ur: hanem ön szeretné azokat ellenmondásokká bélyegezni azáltal, hogy B. urnak, mint szinbérlőnek érdemeiket tulajdonit, mellyek eljárásában, elfoglultan vizsgálók által, fel nem találhatók.

Hogy B. ur nem színházigazgatónak való, azt az általam felhordott tények bizonyítják, 's következőleg, hogy ezen minőségben róla többé szó sem lehet, hogy ő színházigazgatói és bérlői lehetlenség, az világos.

Azonban legyen elég a' szóbeszéd.

Ügyvéd ur B. urat „egy szava“ végén így apostrophálja: „És most ön, uram! lelépett szinigazgató ur! lépjen elő, és adjon számot a' sáfárságról.“

Közel három hete, hogy így szólt B. ur ügyvéde. Azonban védenecze, nyilván annak vévén a' felszólítást, a' mi: „hamis pathosznak“; mindeddig hallgat. Addig is tehát, míg ő kötelessége szerint felszólaland, nehogy ismét barangoló (bitang!) hírek

után láttassam B. ur társalkodói ügyvédnek beszélni, gondom volt némi adatok szerzésére; 's pedig „hiteles“ adatokat szereztem „számokban“, melyek is így következnek:

Kimutatása a' pesti Nemzeti színház bevétele és kiadásainak 1843-dik évi Januariustól kezdve 1844-dik November végéig t. cz. Bartay ur igazgattatása alatt:

Év	Hónap	Bevétel		Kiadás		Pótoltatott		Maradt a' Cassában	
		Vft.	kr.	Vft.	kr.	Vft.	kr.	Vft.	kr.
1843	Januarius	17848	14	17461	13	—	—	387	1
	Februarius	16718	59 ¹ / ₂	14932	42 ¹ / ₄	—	—	1786	17 ¹ / ₄
	Martzius	10980	5	14164	7	3184	2	—	—
	Aprilis	25182	44	17388	57	—	—	7793	47
	Május	12262	54	19645	4 ¹ / ₂	7382	10 ¹ / ₂	—	—
	Junius	12033	12	15202	9	3168	57	—	—
	Julius	17451	1	17335	10	—	—	115	51
	Augustus	14116	15	10933	20	—	—	3182	55
	September	9803	59	14087	16	4283	17	—	—
	October	30740	20	15586	—	—	—	15154	20
	November	17862	53	16838	24	—	—	1024	29
	December	16163	39	20402	38	4238	59	—	—
1844	Januarius	17917	15	16281	21 ¹ / ₂	—	—	1636	12 ¹ / ₂
	Februarius	11448	49	11336	40	—	—	112	9
	Martius	19758	42	20014	3	255	21	—	—
	Aprilis	21297	13	17124	42	—	—	4172	31
	Május	9075	28	12914	48	3839	20	—	—
	Junius	14403	30	15833	3	1429	33	—	—
	Julius	21976	52	17701	46	—	—	4275	6
	Augustus	16551	13	15695	5 ¹ / ₂	—	—	856	7 ¹ / ₂
	September	11721	27	13015	56 ¹ / ₂	1294	29 ¹ / ₂	—	—
	October	34975	58	16077	15 ¹ / ₂	—	—	18898	42 ¹ / ₂
	November	16038	13	13770	—	—	—	2268	13
A' felvett cautionalis pénz		4500	—	—	—	—	—	4500	—

Összesen	400.828	55 ¹ / ₂	363741	22 ³ / ₄	29076	9	66163	41 ³ / ₄
Tiszta nyereségképen megmaradt							37087	32 ³ / ₄

Pesten febr., 28kán 1845.

'S már most írjunk ehhez egy kis commentárt.

Mindenekelőtt világos, hogy B. urnak, ezen „hiteles“ számadásokhoz képest, két évi igazgatósága alatt 35 ezer váltó forintnyi „tiszta nyeresége“ volt. Ezek számok, t. ügyvéd ur! hol pusztá tagadásnak nincsen helye.

Megjegyzendő továbbá, miként a' kiadási rovatba, mint hallom, sőt tudva van, B. urnak pusztá nyugtatványai, vagy oklevelek nélküli jegyzékei szerint is igtatvak a' számok; például: „müntázásra Bécsbe 1000 ft.“ — És megjegyzendő még az is, hogy B. ur két évi igazgatósága alatt, noha igen gyakran voltak teli házak, úgy hogy többször sokan visszamenni kényszerültek, a' színházbeli pénztár soha sem hozott be anynyit, mint — hasonló esetekben — az előbbi igazgatások alatt hozni szokott, 's így a' bevételi rovatok számai is — de B. ur javára — sántikálnak.

Ezt előrebocsátva, lássuk: volt-e szüksége B. urnak „előleges költségei“ — „utazásai“ — hódijak' 's „mellékes költségek“ miatt (a' mennyiben ezek az „intézet érdekében“ valának netán teendő) volt-e, mondom, szüksége adósságcsinálásra?

B. ur igazgatása két első havában, körülbelül 2000 ft. maradt a' pénztárban. A'

harmadik hó költségei fedezésére tehát csak 1000 ft. fölvétele volt szükséges, de ez is csak egy óra: mert a' negyedik hónap jövedelme ezt, 's csaknem az ötödiknek hiányát is pótolta.

Az első félév, igaz, mintegy 3000 ft. hiányt mutatott; ezt azonban a' második félév busásan behozta úgy, hogy 1843. december végével, minden hiányt pótolva, 's még 1000 's néhány száz forint uszorás kamatokra is fenhagyva, B. urnak azon fölül, hogy biztosítéka járandóságából már visszatartott, még 5000 forint tiszta jövedelme maradt! Ennyi, a' szükségtelen 's fölülte költséges gastronomiai „műutazások“ után is! minthogy ezek (a' mennyiben az országos pénztár által külön meg nem térítettetek is) a' kiadásokba, igen sok egyéb „mellék“ költségekkel, már betudták.

A' második év már, legcsekélyebb számitással; 25—30 ezer forint tiszta nyereséget mutat. 'S legyen szabad kérdezni B. ur jószívű ügyvédét: mutassa meg, mikor volt szüksége B. urnak a' „nemzeti színház“ érdekében adósságokat csinálnia?

'S pedig tudja van, hogy B. urépen akkor, mikor az intézet legjövedelmezőbben mutatkozott, a' színház legszegényebb tagjai fizetéséből tett csekély, igaz, de fölülte érzékeny „levonásokat“: jól tudja, hogy azon szegény családok emberek legkevésbé távozhattak az intézettől; hogy biztosítéka kivétele alkalmával olly színházi bútorokat mutatott ki biztosítási alapul, melyek árával még adós vala; hogy...

De minek tovább füzni e' szomorú elmélkedéseket, melyek B. ur emlékeztet a' nemzeti színháznak közel 170-re menő személyzeténél általánosan fájalltá, gyűlöltté tévék!

B. ur jószívű ügyvéde, ki engem jelen válaszmomra kényszerite, át fogja látni, hogy replicájával nem sokat használt védenczenek. Át fogja látni, hogy B. ur rosszul sáfárkodott a' nemzeti intézet ügyével, hogy azt compromittálta, pelengérre tette, 's hogy ő már szinigazgatásra, véleményem szerint, nem bocsájtathatik.

Örülni fogok, ha B. ur, (kit vádolni lelkemtől távol van, de kit egyedül saját tettei vádolnak) vagy ügyvéde, adataimat — de nem szóval ám! — megczáfolandja, 's így személyére nézve magát a' vádak alól kitisztítandja. Azonban, ha ezt teendő is, véleményem szerint még akkor sem mutathatná meg azt, hogy ő kellő szellemi tehetséggel bír a' nemzeti színház igazgatásának vitelére; 's nem különösen azt, hogy — bármint egyezett is ki hitelezőivel — ezek kielégítésére a' nemzeti színház pénztára törlesztő forrásul használtathassék, kivált miután az még olly szép jövedelmek mellett is adósságcsinálásra szolgált csak alkalmul B. urnak!

Én elmondtam magamét. — „Nem ki, hanem mit?“

Szép és nyájas olvasóimat még egyszer kérem: bocsássanak meg untatásukért; többé illy száraz dolgokkal türelmüket fásztani nem fogom, bármit irjanak is B. ur és ügyvéde saját, hitem szerint, veszett ügyökben! Engem semmi egyéb cél nem vezérle e' sorok írásában, mint a' nemzeti színház érdeke, mely enyémmel csak anynyiban van összeszőve, mennyiben én is „magyar“ 's e' haza hű fíja vagyok.

Nemzetem 's az igazság mindenek felett!

x.

MI HIR BUDÁN?

— Vasárnap, martius 9-én tartott a' kisdedovó intézeteket M. országban terjesztő egyesület folytatólagos közgyűlése, 's még be nem rekesztetett, miért is folytatása bizonytalan időre halasztatott. A' gyűlésben — elnök Feszetics Leo gróf nem levén Pesten 's alelnök Szentkirályi Móríc ur másutt levén elfoglalva — Bezzerédj István ur választott elnökül jelen alkalomra. Két tárgyat csak futólag érintünk, azt t. i. hogy az egyesület mibenlétét tárgyazó felvilágosítás a' megyei szolgabíróhoz intézett válasz alakjában felolvastott, 's a' képzőintézet igazgatójától szerkesztett 'kisdedovási' nefejeits, mely rövid pontokba foglalva felvilágosításokat és utmutatásokat a' kisdedovás ügyében, főleg a' szülőkhez irányzottakat, tartalmaz, ezer példánybani kinyomatása elhatározottatott. De áttérünk e' gyűlés főtárgyára, azon elv-

kérdésre: vajon kelljen-e és szükséges-e, az egyesület eddigi elvétől eltérve, a' pozitív formák szerinti imádkoztatást behozni a' példányintézetbe is, vagy az eddigi szokás mellett megmaradni. 'S most kezdődött a' vita, melynek folytatában felállt az intézet igazgatója 's kezdé felolvasni e' tárgyban irt véleményét. Igaz ugyan, fölösleges volt a' kissé hosszú bevezetés, mellyel véleményét erkölcsi személyessége irányában motiválás, fölöslege épen reá nézve, kinek tiszta jellemét 's moralitását legesekélyebb szenny sem érte 's átalánosan el van ismerve. Sajnáltuk e' bevezetést, mert miatta a' dologból kevesebbet hallhattunk. Hogyan? kérdené valaki. Csak halljuk! A' felolvasás in thesi helyeseltetett, mert kezdetni engedtetett; — de miután egy részét elolvasta, — 's miután épen e' részben olyak is foglaltattak mik némelly ellenvéleményűeknek nem tetszettek, — tehát a' felolvasás elnökileg félbenszakított azon ügy alatt, hogy itt beszélni, nem olvasni kell. 'S egy ellenvéleményű tag azt mondá: hogy ő is készülhetett volna, ha ezt tudja, — pedig hát bizony az ő előadásán is érezhető volt a' készülés szaga, mert olly dolgokat is zavart össze, mikre majd csak később kerülend a' sor. Már ha beszédet csinálni és kívülről megtanulni szabad: miért ne volna szabad egyet csinálni 's felolvasni? — A' többség a' régi rendszer mellett nyilatkozott, 's az elnök végre csakugyan kimondá a' végzést, a' nélkül, hogy némelyeknek sikerült volna, a' kérdést addig csürni, csavarni, míg egészen más hozatott volna ki, mint a' mi válaszmányilag föl volt terjesztve, 's a' dolgot ismét elhalasztani. Megvalljuk, e' gyűlés nem a' legkellemesben hatott ránk, mert a' mi hitünk is az, a' mi a' gyűlési többségé: hogy ezen egyesületnek főleg a' kölcsonös vallási türelem és testvériszeretet elvéből kell kiindulnia, 's minden szakadás e' téren veszélyes. Megvalljuk még azt is, hogy az igazgató ur véleményét egész terjedelmében szeretnők hallani vagy legalább olvasni, mert a' már hallottak szerint azt szabad remélnünk: hogy az nemcsak mint kisdedovásiügyi beszéd, hanem irodalmilag véve is ez ügy fejlesztésére nézve nyereség leendne. Ám írjon aztán más valaki ellenvéleményt és cáfolatot: az eszmék kisurlódásában az ügy mindenesetre csak nyerhet!

— Mult héten több hangverseny adatott: a' kitünőbbek közé számítható E h r l i c h Henrik zongoravirtuóz hangversenye, melly meglehetősen látogatott volt. Szépen kifejtett technika 's ujjgyűesség a' közönséges zongorajátzók fölé emelik őt; ha játéka tisztább 's a' nagyon is mesterséges figuráktól ment volna, a' valódi műértők részéről bizonyosan több méltánylásra számolhatna. — A r n s t e i n ur, a' városi színház első hegedűse, hasonlólag tömöttebb hangversenyt futott ö s z s z e magának, azaz: két egész héttel a' hangverseny előtt járta meg házról házra magas és nem magas pártfogóit 's kínálta nekik drága pénzért belepti jegyeit, mit ezek természetesen nem igen művészi szokásnak tartottak, azonban a' termet m e g t ö l t é k (mert egészen hiába költeni a' mi kedves pesti közönségünk, főkép, melly a' hangversenyeket látogatja, mégsem akar) 's a' rokonszenvű ujságok pár ingyenjegyért vagy a t y a f i s á g o s hajlamból kitrombitálták, hogy a' concert brilliáns a' mozoghatlanságig tömött volt. Jó, ha Istentől jön.

— Még egy-pár szót a' hangversenyekről Pesten. Kimondtuk már egyszer véleményünket aziránt, mikép szokták nálunk az idegen művészek pártolni — ha semmibe sem kerül; t. i. meghívják őket vacsorára, pár butellia champagne-it kiüritetnek velök 's aztán játszatják őket; vagy számosan tódulunk a' nemzeti casinóba, hol a' buzgó igazgatóság gondoskodik arról, hogy minden jelesb művész legalább egyszer hallassa magát, melly szívessegeért hat darab arannyal 's tulajdon hangversenyében — üres padokkal honoráltatik. — M e n t e r, a' gordonka művész, kinél jelenleg ügyesebb kezelője e' hangszernek nincsen, csak igen középszerűen látogatott hangversenyeknek örvendhetett, midőn a' mult vasárnapi casinói ingyenhangverseny, mellyben a' hies művész játszott, a' fuladásig tömve volt. Pestnek elegans világa — e' közt sokan, kik élnek hálnak a' zenéért, ha semmibe sem kerül — seregestől meg-

jelent 's csakugyan nem is kímélte tapsait: némelly arszlán keztyürepesztésig tapsolt, mi annál csudálatosabb, mert e g y hétben többet szokott költeni keztyükre, mint egész évben hangversenyekre. Ugyancsak Menter hétfőn rá Budán is játszott valami Preyser Alajos klarinetista hangversenyében, természetesen ismét ingyen, azaz: collegiális barátságból, csak azon különbséggel, hogy mivel most a' közönségnek fizetni kellett volna, ez nagyon gyéren sompolygott a' német fiókszínházba, úgy hogy ez jóformán ü r e s volt, miért? mert elég teli van, ha bécsi bohózatokat adnak és jodliroznak el benne. — E' hangversenyben B e n z a u r is hallatá magát két bravouráriában, melynek egyikét Benza ur, mint a' nemzeti színház tagja, németül éneklé. — Mi ultrák semmiben sem vagyunk, ámbár a' tulhétet jobban szeretjük, mint azt az istenverte közönböséget, mely semmivel sem törődik, semmi által meg nem indítatik; — annyit mégis őszintén kimondunk, hogyha nemzeti színházi igazgató volnánk, — mitől egyebiránt Isten mentsen meg bennünket, — szorosan megkivánnók a' tagoktól, ha szivességéből lépnek föl idegen helyen, hogy soha el ne felejtsek, miszerint ők a' nemzeti színház tagjai 's mint ilyenektől, az intézet mindenkor várhatja és követelheti, hogy azoknak mutassák is magokat. Ha magunk nem becsüljük magunkat 's tulzott szivességéből nemzeliségünket készek vagyunk, mint cifra rongyruhát eldobni, ugyan az Istenért, kitől várunk becsülést és méltánylatot?!

— Színházunkban egy mult pénteken L á s z l ó u r javára először adott francia bohóság nagy szerencsét csinál. Elégyszer ismétlik 's a' színház mindig teli van. A' németek is hasonló szerencsével működnek (!) — C z a k ó , kalmár és tengerész' című dramája, mely, mint halljuk, németre fordítatik, mult hétfőn ismét megfordult színpadunkon: az előadás elég hanyag volt, a' pisztoly egynéhányszor csütörtököt adott, a' mi más darabokban is gyakran megtörténik. Egy elmés barátunk azt az észrevételt tevé, hogy mióta gróf Széchenyi István a' pisztoly i d ő e l ő t t i elstés'-t irta, a' nemzeti pisztolyok többnyire k é s ő n sülnek el.

— L ö w y Manó ur, a' budai főgymnasiumnál 's a' pesti kereskedelmi iskolánál szépirást tanító, e' napokban két füzetkét adott ki e' cím alatt: 'Vezérlapok a' szépirásban,' melyek, mint csinosan írott minták, a' legcélszerűbb és leggyakorlatibb uton tanítják a' növendékeket könnyű és szép írásmódra. Ára egy-egy 14 lapból álló füzetnek 30 pr. Kapható minden műárusnál.

— A' jövő nagyhétben a' nemzeti színházban jótékony czélokra három előadás fog tartatni, melyek utóbbika 's pedig a' pesti gyermekkórház javára, Collin remek 'Horatius és Curatiusok' című szomorujátéka leend. A' másik két előadásból egyike az árvai éhezők, másika az asszonyegyesület javára rendeztetik.

— Némelly jóakaróim (ők tudják miért?) az 'Életképek' mult számában Vas Andor felszólítása következtében tett nyilatkozatomat a' műmellékletek iránt ollyformán iparkodnak magyarázni, mintha én ezentul havonkint c s a k két műmellékletet szándékoznám adni; holott, úgy hiszem, elég világosan fejezém ki magamat, midőn említett nyilatkozatomban ezt mondam: 's ámbár ezen műmellékletek (t. i. egy aczéla metszett nemzeti divatkép, mely ha Barabás esetjét egészen híven el nem éri is, mit különben az idő rövidsége sem enged meg, de azért torzképpé még eddig nem fajult, 's egy nagyobb genre rajzot vagy arczképet, melyek ugyancsak Barabástól egyenesen köre rajzolva, senki által el nem ferdíthetnek) sokkal többbe, bizton mondhatjuk: még egyszer annyi költségbe kerülendnek, mint az eddigiek; mégis ezen műmellékleteken kívül többször hasonlóbecsű és költségű más műczikkekkel is szándékozzunk t. cz. előfizetőinknek kedveskedni. — Ezen nyilatkozatom szerint tehát (adott szavammal s o h a játszani nem akarván) f. é. apriltól kezdve június végeig t. cz. előfizetőim bizton számolhatnak kilencz tíz műmellékletre, melyek mindegyike, a' hogy csak hazai művészekről kitelik, legnagyobb szorgalommal készítve és kiállítva leend.

AESTHETIKAI LEVELEK. *)

VII. Erkölcsileg szép.

Sziből kedveltjeim! Ember teszi gyakran a' fogadást, de nem tudja 's nem is tudhatja, valjon azt meg is tarthatja-e mindég? sokszor a' lelkesülés édes pillanatában a' legszebb 's nemesebb szándék gerjed hazafiui érzelmekkel eltelt kebelünkben, és mégis a' jövődő titokteljes fátyola rejti el annak kivihetőségét. Én is ígértem volt a' legnagyobb elhatározottsággal: hogy ez év kezdetén föl fogom ismét venni leveleim fonalát, 's ime, nem várt akadályok, előre nem sejtett körülmények álltak utamba, 's én kénytelen valék, legalább egyidőre, szándékommal fölhagyni; de jó az Isten, kinek teljes hatalmában áll, változtatni a' körülményeket 's fordítani a' dolgokon, kivált ha saját erőnket sem kiméljük és szilárdul küzdünk az akadályok ellen, melyek a' nemesebb kebel szándékait és a' hős lélek magasztos tényeit is gyakran meghiusítani törekszenek.

Tul vagyok tehát én is, édeseim! a' véletlen akadályokon; kedvezőbb alakban mutatkoznak a' körülmények, és az élet 's barátság kellemes viszonyai intenek: hogy sietve siessek ígéretemet beváltani és leveleimnek megszaksztott fonalát örömteljesen felfogni. De hol 's min kezdjem el jelen leveletem? Az új évből a' sebesen repülő idő szárnyain már majd egynegyedévet leéltünk, 's így ujévi kívánataimmal természetesen elkéstem; azonban mivel a' rossz örökön korán, a' jó pedig soha későn nem jő, ujévi üdvözetemet

*) Lásd az „Életképek multévi számát.

hozzátok, édeseim! csak ezekben összpontosítom: az ég kegyes ura árásszon el benneteket egész életek pályáján át minden testi és szellemi kegyeinek teljével, 's engedje: hogy hivatástoknak egykoron hiven 's lélekismeretesen megfelelő, 's szeretet honunk hasznos értelmes 's jámbor polgáiraivá válhassatok; az erény 's erkölcsiség ösvényén járva örökök, legyetek valóságos példányaivá embertársaitoknak, 's midőn önjavakat keresenditek, soha, de soha, mondom, édes hazátok 's felebarátitok üdvét munkakörötökből ki ne feledjétek; én pedig lehessek olly szerencsés, ezentul is bizodalmatokat és szereteteket azon mértékben birhatni, millyenben eddig azt birtam. Kevés szóval sokat kívántam, de ez érzelmek, e' kívánatok a' legtisztább szívből fakadnanak; 's ti fogjátok tudni nemcsak becsülni, hanem megtestesíteni is amaz óhajtasokat: mellyeknek megvalósításához a' legszebb 's édesebb remény kecséget.

'S valjon ezidei leveleimet kezdhethném-e ismét a' szépröli értekezésnél méltóbb tárggyal? én azt vélem, nem; de minthogy az érzéki 's anyagi szépről elég bőven szólottam már multévi leveleim három elsejében, legyen jelenleg e' levelem legméltóbb tárgya az erkölcsileg szép, melly iránt vonzó-dástokat ez ideig olly gyakran bebizonyítatok, 's melly egyszersmind főleg az ember nemesebb vagyis szellemi részét érdekli 's illeti.

Az érzéki 's anyagi szép, bár többször nem hagyja is a' keblet illetlenül, jobbadán mégis csak szemeinket 's füleinket hatja meg kellemesen; de az erkölcsileg szép, mellynek egyik főbélyege az állandó belbecs, a' lélek- és szellemre hat; ennek legtitkosabb redőit, a' szív legrejtekebb fülkét keresi föl, 's járja át és cselekvényekre tár utat, mellyek valamint egyrésről üdvteljes gyümölcsöket érlelnek: ugy másrésről a' csendes öntudat- 's nyugodt lélekismeret örömeiben részesítenek.

Nem csupán testek és anyagi tünemények; nem egyedül festett képek 's ügyesen véselt szobrok; nem csupán költeményei és nemesebb szüleményei a' művelt képzerőnek; nem egyedül az ész 's értelem jelesebb nyilatkozmányai 's műveletei: hanem érzelmek, erkölcsi cselekvények, jellemek 's mindezeknek czélszerű kifejezései is lehetnek szépek avagy rútak, és gerjeszthetnek bennünk valódi aesthetikai kedvtelést avagy fájdalmat. — Ez utóbbi kellemes vagy kellemetlen érzelmeknek egyik főforrása a' rokonszenz, mellynek némelly nyomait, szerettem! még a' nagyobb állatoknál is föllelhetitek némi vizsgálat után. A' rokonszenznek két ága van, u. m.: könyörület és közörm, vagy részvét, — mindkettő a' jámbor 's műveltebb ember elismerhetlen sajátsága, — 's e' közrészvétből, mellyet embertársaink örömei és szerencséje, vagy fájdalmi és szenvedései iránt mutatunk: erednek mindazon nemesebb érzelmek, ösztönök, ingerek 's indokok, mellyeket az erkölcsiek osztályához számítunk.

Igaz ugyan, mert a' tapasztalás számtalanszor bizonyítja, — 's bár ne bizonyítaná korunkban olly gyakran, — hogy vannak emberek, kik több oknál fogva, 's különösen az embertelen 's kegyetlen bánásmód, kellemetlen

életviszonyok, szomorú körülmények 's több e'féle miatt, melyeket ifjuságok első években tapasztalniok kelle: ugyanazon mód nem gerjesztetnek és buzdulnak részvétre mások szerencséje- vagy szerencsétlenségénél; de mégis általában állítanunk szabad: hogy az emberiség nagyobb, kivált műveltebb 's még egészen meg nem romlott része rokonszenvennel bir, azaz: valódi rokonérzelmeire és belgerjedelmekre fogékony.

Csak igen ritkán 's elvétve, és legfőlebb elfásult embereknel történik meg, hogy embertársaik szenvedései- és szerencsétlen eseteinél nem indulnak meg, gerjednek részvétre. Többnyire a' művelt és jólelkű ember szívéből mindannyiszor gyengéden feselő rózsabimbóként fakadozik a' valódi könyörület nemes érzete: valahányszor másokat a' sors méltatlan csapásai alatt nyögni és roskadozni, szerencsétlenségekkel hősileg küzdeni és saját vétkök nélkül, tehát érdemetlenül, nyomorogni és szenvedni lát; 's e' könyörület nemes érzete a' kebel rejtekében nemcsak a' méltatlan szenvedés nagysága- és súlyával növekszik: hanem más körülmények, okok 's okozatok bonyolódott viszonyok által emelkedhetik is, például: a' szenvedő egyén rendkívüli tökélyei 's érdemei; bámulatra indító türelme és szilárdsága; a' kínok 's fájdalmak közt kifejtett és megőrzött csudálandó léleknagysága; a' szenvedő személynek szerencsétlenségét megelőzőtt sorskedvezése; a' kor és nem gyengesége 's gyengédsége; a' sors méltatlan csapásait eszközölő- 's előmozdító roszlelkűsége és gonoszsága 's végre a' részvevők előbbi 's jelen helyzete, állapota 's t. e'f. által, kinek nem jutna itt eszébe például azon benyomás, melyet n. Sándor halálának híre a' meghódított nemzetekre tön, avagy azon csudálandó hatás, melyet a' haldokló Cato körülállóira okozott? Sőt, édeseim! ha még nem tapasztaltátok; tán életetek pályáján át többször tapasztalni fogjátok: hogy habár a' szenvedő személy nem egészen ártatlan is, de az ő szenvedései, kínai és fájdalmai aránytalanul túlhaladják tévelyeit és büntetteit; illy esetekben többnyire ép olly emelkedett a' könyörület érzelme és a' részvét: mintha a' szenvedő egyén tökéletesen 's egészen ártatlan lett volna.

Megesik néha az is: hogy a' szenvedő egyén insége- s' fájdalmaiból különben eredni szokott könyörület és részvét érzete bizonyos körülmények 's viszonyok közt gyengül, megsemmisül vagy tán még ellenkező gerjedelmekre is átváltozik; részént a' részvevő személyek különös állapota 's helyzete, részint 's többször a' szenvedő egyén magaviselete miatt; miután ez utóbbi ollyan is lehet, hogy szerencsétlensége, melly közönségesen bennünket könyörületre szokott indítani 's gerjeszteni: inkább a' megvetés, harag, boszúság 's érdemlett káröröm érzelmével töltse el kebelünket.

Valamint embertársaink szerencsétlensége, szomorú esete 's fájdalmas kínai nem indítanak bennünket mindenkor a' könyörület nemes érzelmére, sőt, mint imént mondók, sokszor ez érzetet szívéből némelly viszonyok 's körülmények miatt ki is törlesztik: ugy felebarátaink öröme, szerencséje és kedvező sorsa sem gerjeszti bennünk mindenkor ugyanazon érzelmeket, nem eb-

reszt t. i. szíyükben rokonszenvet, közörmöt és részvétet. 'S e' tüneménynek oka főleg ott keresendő, mivel a' szerencséből eredett benyomás, részint a' szerencsés személy tisztelete becse vagy bectelensége, részint a' szerencsetanúi t. i. szemléltői- vagy hallgatóinak helyzete 's állapota, végre a' szerencse- 's örömmek neme 's minősége által képeződik, 's azért fokonkint erősülhet vagy gyengülhet, sőt meg is semmisülhet. E' tekintetben igen jól vevé észre 's mondá már rég a' nagy 's bölcs Socrates: hogy a' valódi közörmő és részvét sokkal ritkább az embereknél, mint a' könyörület. 'S bölcs mondását maiglan igazolja a' mindennapi tapasztalás, az emberiségnek e' nagy mestere: mert csakugyan majd diogenesi lámpával kell keresnünk oly embert, kinek öröme 's részvéte embertársa szerencsésénél tiszta szívből fakadna; többnyire csak külszinét vesszük észre az örömmek, melyet élesebb psychologia; 's physiognomiai vizsgálat után legjobban gúnymosólynak nevezhetnénk; a' kebelben pedig, mely külleg az örömet 's részvétet hazudja, az emésztlő irigység férgé lappang és honol.

Ész- 's értelemmel fölékesített 's bíró lényekre nézve, kik embertársaik szerencséje- 's jóléte- vagy szenvedései- és szerencsétlenségéből bármely viszonyok 's körülmények közt osztoznak, lehetetlen, hogy oly cselekvények 's műveletek iránt érdektelenek és részvétlenek legyenek, melyek e' szerencsét vagy szerencsétlenséget elősegítik vagy hatályosan gátolják. Saját jó vagy rossz cselekvényeink és szívgerjedelmeink bennünk gyakran oly változó, különféle nemű, vegyületes és összetett érzelmeket ébresztenek, melyeket minmagunknak tökéletesen megmagyarázni avagy határozott értelmű nevezetekkel megjelelni, képesek nem vagyunk. 'S valjon nem különös és valóban csudálandó-e az: hogy lélekismeretünket nemcsak a' jövődő jutalom édes reménye- vagy a' bekövetkező méltó büntetés kínzó félelmének: hanem még törvényes vagy törvénytelen cselekvényeink 's tényeink legszigorubb ítélőbírójának — tetteinket helyeslő vagy roszaló 's kárhoztatónak — is tartjuk? úgy van; 's azért a' magyar kételkedésében valamely jó cselekvény vagy igazmondás felől csak azt szokta kérdezni: 's mit mond mindehhez a' kis bíró, t. i. a' lélekismeret. Smith bölcselő a' lélekismeretnek több oly különös jeleneit 's tüneményeit hozza föl, melyek bennünket szükségkép a' legnagyobb tisztelet- 's fújab hódolatra intenek 's indítanak azon fenéséges és mindenható lény iránt, mely az emberi természetet hatalmának teljével illy bölcsen 's összhangzólag tudá 's akará alkotni 's összeszerkeszteni. Az eszélyesen vagy eszélytelenül kivitt cselekvények gyakran oly érzelme- ket ébresztenek kebelünkben, melyek habár csak távoliabb érintéssel is, de mégis valamennyire hasonlók azokhoz, melyek a' jó vagy undok tetteket követni szokták.

Embertársaink cselekvényei 's érzelmei, valamint önmaguk, ugy mások t. i. a' szemléltők 's hallgatók szerencsését vagy szerencsétlenségét is esz- közölhetik némileg, 's illy esetekben bennünk is kellemes vagy kellemetlen erkölcsi érzelme- ket gerjesztenek. A' műveletek szépségét vagy undokságát

Töleg ugyan a' cselekvő jó vagy rossz szándéka 's indokai határozzák el, de nem kizárólag; 's ez oka: mért tökéletlen határozatok, nádszálkint ingadozó 's habozó szándékok soha olly állandó benyomást nem okoznak, mint a' valódi tettek, melyeket a' belérzelem és szándék csilhatlan szüleményei- 's gyümölcseinek tekinthetünk. Ha minmagunk vagyunk a' törvényes és jó vagy törvénytelen és rossz cselekvényeknek tárgyai: úgy hódolat- vagy boszúszomj-háladatosság- vagy haraggal telünk el, 's ezt igen természetesnek találjuk. Minél nemesebb 's műveltebb az ember vagy egy egész nemzet: annál magasabb fokra emelkedik a' tiszta hódolat 's háladatosság érzete, 's annál gyengébb 's ártatlanabb szokott lenni a' harag 's boszúszomj kitörése; ellenben minél szilajabb, műveletlenebb 's nemtelenebb az ember vagy valamely nemzet: annál közönyösebb 's háladatlanabb a' jótétemény iránt, 's érzékenyebb, hajlandóbb a' legkisebb bántalom és sértés legkegyetlenebb megboszulására. Gyakran önkénytelenül törnek ki szivünk rejtekéből a' tisztelet, hódolat vagy a' harag, boszúszomj érzelmei, miként a' nemes 's nagy tények, vagy a' rossz lelküségből eredett cselekvények, 's ezeknek eszközlői hozzák magokkal. Az érzelmeik, műveletek 's jellemek néha a' nagyságig vagy valódi fenségig is emelkedhetnek, de azért távol sem következik még: mintha minden nagy- és fenségesnek egyszersmind jónak is kellene lennie.

Jelenleg tehát, édeseim! azon ponton állanék levelem folyamában, hogy a' tények nagysága- 's fenségéről értekezhetném; azonban, nehogy levelem szerfölött hosszúra terjedjen, első alkalommal a' fenségesről veenditek nézeteimet különös tekintettel a' cselekvények nagysága- és fenségére. Addig is Isten velünk.

Beély Fidél.

A' N A P L Ó.

III.

(Vége.)

Albin Aureliához közeledék, ki ijedten látá kezét kötelekben, ijedten a' sápadt arcot, a' boszúkifejezést kedvese vonásain.

„Mi baja önnek?” — kérdezé.

Albin kezét szorítá meg.

„Tudja-e ön, Aurelia, mit jelent a' megnyilt éden küszöbéről alátá- szitatni? Az elveszett üdvöt ismeri-e ön? Ah, én kétségbeesem. . . . .”

A' leánya nemével a' panasznak emelé reá nagy fekete szemeit, — e' tekintetben az ifju vádat láta feküdni, melly elől pirulva fordult el.

„Kétségbeesik? — szóla Aurelia — feledé, hogy én szerelem önt?”

Hangjában mondhatlan ihletség feküdt, mely az ifjunak visszaadá életerejét, 's a' bús vonásokra vidámság derült.

„Igaza van, Aurelia! — kiáltá — ezt nem kelle felednem! Nem azt, hogy szerelme által valóm olly becsét nyer, mi enszemeim előtt is homályban vala. Higgye meg, kedves Aureliám! sokszor azon gondolat merült fel agyamban, hogy az ember Istenének rabja, ki végetlen hatalmával e' kintanyára sujtá őt, hogy megérdemelje a' halált; de ha önt látom, ha szerelmére eszmélek . . . lelkem megizmosodik, és érzem, hogy teltre képes vagyok. . .“

„A' lelkesülés sok erőt ad; — mond a' leányka alig hallhatóan, mert közelében több ismerős állott — az ember parányi morzsa, de roppant óriás is, ha működik benne az acélrugony, határozott akarat . . . Látja ön, Albin, én soha kétségbe nem esném, mikor szeretek; szerelmemben talállok jutalmat minden nélkülözésért, és lehet-e árva a' kebel, mellynek két istensége van? . . .“

Tánczosok választák el a' szerelmes párt, 's Albin, ki első pillanatban sovároghva tekinté távozó kedvese után, most a' grófnéhoz közelg, kit halálsápadtan látunk egy barátnéja oldalánál.

„Asszonyom! — mond az ifju — üdvözlétet hozok önnek az ősz Dánieltől.“

A' grófné összerezzent.

„Ön is?! — kiáltá — mindenki e' tört szúrja kebelembe!“

Albin kétkedve tekinté reá, örömmel látván távozni az egyetlen tanut, ki szándokát akadályoztathatá.

„Én is! — mondá alig hallhatóan — 's nem én lennék első, ki nagyságodnak ez estve emlitém őt?“

A' grófné nem felelt . . . Gúnynak hívé e' szavakat; de az ifju mindig sürgetőbb lön, arczán lelkesülés fénylett 's volt valami hangjában, mely a' grófnőnek szívéig hatott.

„Ne forduljon el, asszonyom! — esdekle — válaszoljon!! Ah, ön nem tudja, mennyi boldogság függ egyetlen szavától, nem tudja, hogy ezer könyvet törülhet le . . . 's aztán egy gaznak büntetéséről van szó . . . ki . . . nem mondhatok többet, de mindenre, mi szent ön előtt, kérem, válaszoljon. . .“

A' grófné meglepetve tekinté reá; illy hévvel, illy meggyőzőleg az ifjut még nem hallá szólani; ellent nem állhatott esdekléseinek 's alig hallhatóan rebegé.

„Neville báró ön előtt emlité Dánielt!“

Az ifju vonásain neme a' kárörömnek látszott; magasra emelé kezét 's ünnepélyesen mondá:

„Isten igazságos . . . sejtésem nem csalt. — De most, asszonyom, még nem végeznék . . . Ön mindent még nem monda meg; pedig, ha tudná . . . grófné! ha tudná. . .“

Hangja rezgő lön 's nagy könycsep fénylék szemében . . .
 „Csodálkozni fog viseletemen; — folytatá — talán örültnek hiend; de vannak pillanatok, midőn az ember gyengébb érzelmeinél, pillanatok, mikben egész multunk, minden jövőnk, vágyaink, reményeink egy eszmében folynak össze, melly, mint a' zsarnok igája, valónkra nehezedik. Illy eszme uralkodik most felettem, 's omolják bár reám az összes mindenség, meg kell tudnom, láttott-e nagysád Neville kezeiben iratokat.“

A' grófné elfedé szemét.

Albin örömmel szökött fel.

„Hála az égnek! — kiáltá — ő nem hazudott. . . Ezen iratok ön előtt megbecsülhetlenek, nemde?“. . .

A' grófné reménysugárzó vonásokkal tekinté a' szólóra.

„Ki azon iratokat kezembe visszaadja, — mondá csendesen — mindenre számolhat, mit én adhatok.“

„Mindenre!? grófnő! ez iszonyu szó! 's a' vágyak országa határtalan. . .“

„Mindenre!“ ismétlé Aubinnő. . .

Aurelia e' perczen lejtett el előttük, és égszemei Albinon nyugovának . . .

„Mindenre!?“ — kérdezé ez még egyszer, — 's az imádottra nyujtá karját.

„Mindenre!“ válaszolt a' grófné határozottan, és gyengéden tevé kezét az ifju vállára.

„Ugy hát legyen nyugodt, — kiáltá ez — azon iratok tőlem raboltattak el, 's holnap ön vagy birja azokat, vagy . . . a' sir ugy is néma 's megőriz minden titkot; az ég igazságos! Isten önnel, grófné! Talán rövid idő mulva boldogságot adok sovárgó kebelének, 's akkor. . . De nem szólhatok, szívem repedne meg! Isten önnel!“

A' grófné meglepetve nézett utána; az ifju szavai magyarázhatlanok valának; a' hideg ész örültnek mondá őt, és mégis lehellen vala ellentállani az ihletésnek, mellyel szólott, hangjának, melly lélekig hatott. . . Aubinnő álmodozva mondott búcsút távozó vendégeinek 's nyugalmat nem talált párnái között. . .

Nem ugy Aurelia!

Őt viritó rózsaként látjuk hóleplei között — az álom Istene szelid képeket harmatoz kebelére — kedvesét látja, ki mondhatlan szeretettel hajlik feléje, 's illatos lég fuvalja körül — ugy látszott, mintha kezében iratsomót tartana 's követésre intené, majd magyarázhatlan borzalommal látá márvány-emelvényn összehalmazott embercsontokat, felettök vigyorgó koponyát, mellynek szemöbleiből tűzsugárok nyaldosák a' sirjas hasábokat; most a' láng hevesen lobbant fel, mert Albin az iratokat veté a' parázsra, 's jövő pillá-

natban kis hamurakás feküdt a' leányka előtt, melyből varázsilletésre viritó rózsabokor fejledezik, a' kedves egy bimbót szakíta le 's tulvilági hangon suttogá:

„Enyim vagy Aurelia!”

A' nő felriadt; napfény világítja a' szobát 's csodálkozva látá kebelén a' rózsabimbót, melyről álmódék, utóbb jutott eszébe, hogy azt az estélyen Albintól nyeré, midőn bucsúkor alig érthetően sugá:

„Aurelia enyim vagy... Az iratokat vissza kell szerzenem.”

IV.

A' rue de Madelaine egyik épületében, mely ószerűség jeleit hordozá, csinos külsejű ifju fekszik pamlagán; szájában szivar füstölög, 's az egész szoba első pillanatra tanusítja, miként ura azon nem-lények sorába tartozik, kiket arszlánoknak szoktunk nevezni; épen azon lényeges kérdést taglalgatá, miként kelljen megölni óráit, midőn más ifju nyitá meg az ajtót 's a' szobába lépett. — Figyelmes vizsgáló az arszlán vonásain pillanatnyi sápadást veendett észre.

„Hozta önt a' jó végezet; — kiáltá könnyedén — épen arról tusakodám, miként töltsen a' délutánt, mely éltem legszebb percét, eljegyzésemet, előzi meg . . . hallotta ön, Albin, hogy Aubin Aureliát veszem nőül?”

Albin hallgatott . . . Egymásba foná karjait 's szép arczán neme a' márványridegségnek terjedett, melyen át az érzésnek legkisebb sugárasem hatott; némán fordult az ajtóhoz és elcsuká azt.

„Mit akar?” — kiáltá Neville 's felszökött pamlagáról; de társának vaskarja ülésbe zúzta őt, és rosz sejtéssel szemlélé pisztolyait Albin kezeiben.

„Mit akar? szóljon végre”, — kiáltá ismét a' báró, mig Albin legnagyobb nyugalommal foglalt egy székből helyet 's ölébe fektetvé a' pisztolyokat.

„Báró ur! — szóla csendesen — ön adósom.”

„Adósa? én!? . . .”

„Igen, igen, Neville báró! adósom. . .”

Neville hidegen fordult el a' szólótól 's megvetőleg mondá:

„Menjen bíróhoz a' kötelezvényvel.”

„Igaz! . . . de a' rabló nem szokott kötelezvényt adni elorzott javokról. . .”

Neville vonásait bibor fedé. . . felugrott üléséből, de Albin jéghidegségében ismét visszalökte őt.

„Végezzünk gyorsan; — mondá — láthatja, hogy hasztalan tagadja gáztettét. . . Ön iratokat rablott tőlem el, miktől éltem szerencséje függ, — ezen iratokat jövék visszakövetelni.”

„Mellyeket én vissza nem adok!”

„Meglátjuk. . . Ön tehát a' rablást nem tagadja?”

„Farsangi tréfa! Meglesém önök beszélgetését 's enyelgésből elvevém az iratokat. . . Mit mondhat erre a' bíró?”

„A' bíró azt fogja mondani, hogy a' gyalázatos pénzrabló utonálló 20 évre Toulonba vándorol.”

Neville megdöbrent. . . Átható tekintetet emelt Albinra, de ennek vonásai márványridegek valának, mikről visszapattant minden kémlelődés.

„Ön pénzrablást említ?” — kérdezé.

„Igen. . . azon éjjel ön tárczámat is elrabolta. . .”

„Ez nem igaz.”

Albin tört emelt kezében.

„E' vasra ,Neville' van vésve, mely nevet ön bitorol. . .”

A' báró dühösen rohant a' szőlóra, de visszarezzent saját gyilká elöl, mellynek hegye karját sebzé meg, — valóját rettegés lánczoló le; mert Albin arcában nem láta semmi kifejezést, mint a' halottfőben, melly sirból meredne feléje.

„Ön megsebesített; — mondá siránczó hangon — segélyért kell kiáltanom!”

„Tegye azt, Neville báró, 's első hangja a' törvényszolgáit hozza nyakára, kik évek óta üzik a' bagno megszökött fíját, az örökös gályarabot. . . .”

Neville remegni kezdé . . . Albin valót beszélt, 's a' báró most fegyvertelenül, elszigetelve a' legterhelőbb öntudattal, oly ellenséget láta maga előtt, kinek üdvét vala elrablandó, kinek arcán semmi könyörület nem mutatkozék.

„Fecsegés, — kiáltá végre rezgő hangon — nyomoru rágalom.”

„Valamivel több rágalomnál — válaszolt Albin, levelet vonva ki öltönyéből. — Itt Neville bárónak a' Rocheforti bagnoból egy bűntársa ír, fenyegetvén őt, hogy ha pénzzel nem segíti, felfedezendi, miként ugyanazon Neville báró nem más, mint a' híres Charters, jelenleg egy párisi zsebelő társaság főnöke.”

A' gályarab mellére hajtá fejét; vonásait remegés 's fájdalom szaggatá meg, Albin térdeihez borult 's könyvek omoltak arczaira.

„Adja ön ide a' levelet, — esdekle — adja ide a' levelet! Vegye életemet, csak leveletemet adja vissza.”

Albin folytonos mogorvaságban tekinté a' nyomorúra 's alig hallhatóan mondá: „A' napló.”

„Itt van!” — kiáltá Neville 's örömmel szökött fel, szekrényéhez lépett, és uj örömsugár derité vonásait.

A' szekrény Albin háta megett állott, 's ez egy tükörből tisztán láthatá, miként emel Neville kis zsebpisztolyt feje felé; villámgyorsan fordult vissza, 's Neville megragadott kezéből a' lövés eldörgött. . . Jövő pillanatban a' fo-

lyosón léptek, az ajlón kopogás hallatszék. . . Albin megnyitá azt, 's Neville megsemmisült szolgája látásánál, ki bűneinek részese, durva bánásmód miatt árulója 's Albinnak segéde lön . . . Egyszerre minden tisztán állott előtte, erőtlenül rogyott a' földre, 's kinos görcsök rángatóztak tagjain.

„Mi baj történt?” — kérdezé a' szolga.

„Semmi; — válaszolt Albin — teljesítsd parancsaimat 's nyugtass meg mindenkit a' lövés miatt . . . történetes esemény . . . érted?!”

Ezzel ismét becsuká az ajtót 's vonásaira először derült égi öröm, midőn a' nyílt szekrényben az elrablott naplót látá heverni, keblére rejté azt, és tekintete, melyet hálálul ég felé emelt, a' dicsőült angyalokéhoz hasonlított, kik Isten trónjánál imádkoznak.

Neville ismét magához tért . . . helyzetének iszonyúsága tisztán feküdt előtte. — Ő, az elitelt gályarab, a' híres párisi zsebelő, kitől ezrek rettegének, a' világtól csak halált várhatott. . . Mit várjon attól, kinek szellemi üdvét rablá el, kinek kevés percz előtt életére tört? — Számára kegyelem nem lehetett, 's erőtlenül rogyott térdeire.

„Kegyelmezzon ön, — esdekle nyomoru siránkozással — hagyja meg éltetemet!”

„Mit tennél te, Neville! — kérdezé Albin 's ujai, önkénytelenül fegyverével játszadoztak — mit tennél te helyzetemben?”

A' nyomorult elfedé arcját.

„Mit tennél, ha ellenséged, ki szived éltét akará elrablani, eltépni kebled virágait, meggyalázní. . .“

Elnémult. . . Ugy látszott, mintha az utóbbi szó önkénytelenül jönné a' kaira, keblére nyult, és ujra öröm villant arczára, midőn a' naplót érezé öltönyében. Neville félénken közeledék hozzá.

„Én kegyelmeznék — mondá — és kegyelmezzon ön is, Albin!”

„Kegyelmezzon Isten bűneidnek! Én szent kötelességet jövék teljesíteni, . . . megboszulni sértett anyámat.”

„Anyját?!”

„Igen, anyámat!! . . . Azon gyermek, melyet a' napló említ, Aubin grófné gyermeke én vagyok. . .“

„'S a' Loire habjai?” . . .

„Atyjának karjai közé sodrák a' kisedet testet, azon atyának, ki hű árnyékként folytonosan kíséré kedvesét, mert a' titkolózás gyanut gerjeszte atyai szívében, de ez ide most nem tartozik. — Te vagy az egyetlen, ki anyám vétkét ismered, mit Isten bizonyosan megbocsátand, de nem a' világ, melly a' szándéknak indoka vala; éltet nem menthetné meg őt a' büntető igazság üldözéseitől. A' titkot tehát sirba kell vinned!”

„Meg akar ölni! — ordítá iszonyu halálfélelmében — legyen könyörületes, az égre kérem! Elmegyek külföldre, esküt mondok, olly rettenetest, minőt va-

laha emberi ész gondolt ki, visszatérek a' bagnoba is . . . csak életemet hagyja meg!"

És a' szerencsétlen földre terülve, kétségbeesésében ökleivel csapkodá azt; sírt, haját tépegeté, fogával szaggatá fel a' szoba padolatát és ajkait véres tajték fedé. Albin elfordult az undorító látványtól, Neville néhány pillanat mulva fölemelé fejét, kémlelve tekinté birájára, és örömmel látá vonásain egy sugárt, mely a' legmélyebb szánakozást lehellé, térdein lábaihoz csuszolt és megfogá öltönyét.

„Nemde életben hagy?" — rebegé.

Albin nem felelt, Neville könyet vélt látni szemeiben, 's ismétlé kérdését.

„Én nem öllek meg, — válaszolt Albin ünnepélyesen — habár jogom lenne reá 's talán kötelességem is, megmenteni az emberiséget létedtől, mely annak ostora vala. . . De legyen birád az, ki ismeri a' szív redőit. . . Azonban, ennek daczára is, élted koczkája el van vetve . . . Te meghalsz."

A' rabló ajkáról kinos sikoltás hangzott.

„Meghalsz; — folytatá Albin — ha úgy akarod, e' szobában, ha nem . . . a' hóhér keze által. Társaid elfogattak, a' rendőrség nyomodban van, szolgál tudtomon kívül feljelenté hollétedet, 's 4 órakor fogja ide vezérelni a' törvény embereit.

„Kik engem megölnék?"

„Kik méltó büntetést hoznak számodra. Most két óra mult, százhusz perczed marad bűnbánatra; ha kívánod, a' vérpadot is elkerülheted."

„Ön örangyalom! — kiáltá magán kívül a' szerencsétlen — mondjon bármit, mindenre kész vagyok, szóljon mit kíván?"

„Hogy megöld magadat" — szólott csendesén Albin és távozásra készült. . .

„Öngyilkos legyek?" — rebegé Neville.

„Öngyilkos vagy vérpad áldozatja . . . mást nem várhatsz; itt hagyom e' fegyvert, használd azt tetszés szerint, de ne feledd, miként minden szabadulási merény sikertelen. — Ajtód előtt szolgálaim örködnek. . . Könnyitse Isten végórát!"

Ezzel ajtóhoz lépett, pisztolyt vetett az asztalra. — Neville két fegyverzett egyént látá a' folyosón örködni 's szívszorulva hallá a' zár csikorgását, mely elválasztá a' világtól.

Első pillanatban szabadulási remény villant agyába. A' szolgálkat fogja megvesztegetni . . . . Tárcajához nyult, de az üres vala, az áruló cseléd megfosztá mindenétől. . . Erővel akart örei közül kitörni; de a' kulcslyukon át szoborszerű mozdulatlanságban látá óriási termetüket és szemeiket folytonosan az ajtóra szegezve; önkénytelenül visszariadt. — Sok ideig ne-

mével az érzéktelenségnek hevert a' pamlagon, és midőn felemelkedék, arcza halottéhoz hasonlita. . . Órájára tekinté 's borzadva látá, miként a' kitűzött időből csak egy negyed hiányzik; kétségbeesetten rohant pisztoly felé és . . . visszariadt halálos öblétől, melly bizonyos enyészetet tárt feléje, jövő pillanatban földre sujtá azt és elhatárzá bevárni üldözőit; uj remény éledt benne, miszerint birái ismét csak gályákra küldik, és szabadabban lélekzett; majd mult életére gondolt vissza, 's az elébb vigasztaló sejtés most azt sugá neki, miként az örökös gályarab, ki szabadulásakor gyilkos, azóta folytonos gonosztevő vala, kegyelmet nem remélhet . . 's a' gyötrő emlékekkel feltűnt szülőinek képük is: — a' szegény, keserv miatt elholt anya— 's halálos ágyán az elfajult fiura átkot szóró atyáé. . . És először életében áldozott könyükkel sorsuknak, először átkozá tetteit . . és önmagát.

Most az ajtó hirtelen megnyitattik, 's a' rémült Neville előtt törvényszolgák állanak, — ő nyilsebesen rohan a' nyílt ablak felé, és jövő perczben elzúzott holtteste körül gyülekezék a' vizsga néptömeg.

A' nyár elhullatá virágait, a' természet illat helyett enyészetet hozott mindenfelé, uj kifejlés bölcsőjét . . 's a' késő ősz egy napján számos hintó robog a' Notre-Dame-i egyház felé. . . Albin vevé nőül Aureliat, szövetségüket pedig az ősz Dániel áldá meg, — azon lelkész, kit Aubinnő említett 's ki titkát megörzendő, keblére rejté a' grófné naplóját.

M á r k.

CSEREI CZIMERE.

BALLADA.

I.

Nikápolynál a' vad török

Véráldomást kaczagva tart,

Nikápolynál megbünteté

Zsigmondért Isten a' magyart,

Az üldözöttek véryomán

Pusztitva csattog a' pogány.

Fut a' király, fut a' magyar,

De a' marok nép egyre hull,

'S csakhogy királyát mentse meg,

Magát áldozza vérdíjúl,

Emlék gyanánt: hogy a' magyar

Királyának csak jót akar.

Széles folyamhoz értenek,

Ladikba szökken a' király,

Utána úszik egy magyar,

A' többi érte vini száll.

De a' hű nép vérben hörög,

Fölötte tombol a' török.

II

Kietlen erdők' útjain
 Lappangva jár két hontalan,
 A' mit szívöknek titka rejt,
 Bús arcaikra írva van,
 Az irat olly sötét, komor,
 Értelme: honvágy és nyomor.

Uram, királyom, jó az ég,
 Okom van jót remélenem!
 „Remény helyett — felelt a' társ —
 Adj egy falat kenyért nekem!”
 'S leroskad egy fa árnyinál,
 Érezve, hogy most nem király.

Ezt látva ment a' biztató,
 Szívében a' határozat
 Tetté lön; újra visszatér,
 Morzsolva ért kalászkokat;
 A' szárnyasok bámultanak —
 Királyi étel lett a' mag.

III.

A' jó remény beteljesült,
 Budára ünnep virrada,
 A' trón előtt hódolva áll
 Zsigmond királynak hív hada,
 A' trón körül országnagyok,
 Mint nap körül a' csillagok.

Örömkialtás támada,
 Jön a' király 's trónjára lép,
 Köszönti a' hű nemzetet,
 Mit százszor visszazeng a' nép.
 Most int a' fejdelem, 's legott
 Két apród egy paizst hozott.

A' pajzs' ezüst mezőiben
 Arany kalászkok fénylenek,
 'S alattok gyöngyből e' betük:
 „Zsigmond király Csereinek.”
 'S miből a' legszebb fény omolt,
 A' hála ritka gyöngye volt.

Tárkányi Béla.

É L E T K É P

(a' magyar állatvilágból.)

Szél apától, tűz anyától
 Nem származtam én,
 Páromat mégis ritkítom
 A' föld nagy terén.

Szülőföldem Magyarország,
 E' dús Kánaán,
 Nekem széles e' világon
 Nincsen más hazám.

Tán egész állatvilágban
 Egy magam vagyok,
 Kire jóltevőn az Isten
 Napja nem ragyog

Rajtam a' szép, ló' név is csak
 Gúny gyanánt fityeg:
 Rokonának az arab ló
 Hogy ismerne meg?

Én, mig élek, hámban élek,
 Hogyha némi ó
 Szijsz 's kötélrongy bogcsomója
 Hámnak mondható.

'S bár az abrakot híreből
 Ismerem csupán:
 Gyakran még hintó elébe
 Is befognak ám.

Ha zsinóros embert látok :
Reszketés fog el :
Képzelem tüstint a' bárkát,
Mit vontatni kell

'S tán ha templomban volnék is,
Elvezettetem,
'S minden lépten ütlegekkel
Vendégettetem.

Sok közöl azt sem tudom jól :
Mellyik az uram ?
Vármegyének hány a' tisztje:
Gazdám annyi van.

Hallanóm kell sok sületlen
Elménczségeket,
Nyelni : villám, csillag, sugár
Gúnyos neveket

Sőt ha egy írónak bálba
Menni kedve jő,
'S kedv és zseb nincs súlyegyenben:
Csak két sort ír ő,

Mig szuszogni csepp erőm van,
Nem pihenhetek,
'S hogy ha nem bírom tovább már:
Hát — kidőlhetek

Legyetek büszkék 's kevélyek
Rám, oh magyarok!
Százados magyar találmány :
,Forspontló' vagyok.

Egy írónok.

IRODALMUNK JELEN ÁLLAPOTA. *)

A' legközelebbi országgyűlésen Sir Paget honunkról irt híres ('s kivált eredetiben igen jeles és számos metszetek) 's hangjegyekkel pompás kiadásu könyve végett honfűsítésre ajánlatván, — úgy hallom: az illető szavazók legnagyobb része az érdemül tulajdonított munkát nem is ismeré. Ezt nagyon csodáltam; mert feltévé, hogy urainknak a' német literatura levén elemők, az említett munka német fordítása nem lesz előttök ismeretlen.

Hogy milly africai terra incognita e' széles hazában a' magyar irodalom, azt csak a' tanulásiban hasztalan kopaszodó szorgalmas író érzi, 's rajtok vesztett kiadási költségek miatt fejüket vakaró könyvkiadók tudják. Legjelesebb munkákból is, — főkép ha az író maga a' kiadó, — alig kel el nyolczvan példány. **) — Ennek igen sok az oka. Legfőbb: hogy a' magyar még csak kenyérrel vagy legfelebb külirodalom termékeivel él.

Oh, a' magyar írónak kínai felette számosak!

*) Kedves dolgot vélünk tenni jelen áttekintés közzétételével olvasóinknak már csak azért is: mivel illyenemű általános irodalmi figyelmeztetésnek mindedig hiájával vagyunk. Helyenkint saját jegyzeteinkkel kísérni e' dolgot, szükségesnek láttuk, — mert több szem többet lát. Szerk.

**) Ez azonban csak komolyabb tartalmu könyvekről értendő: mert hiába, a' szélsőségek mindenütt érintkeznek, 's a' különben komoly természetű magyar, újabb időkben, nagyon gyönyörködni látszik a' 'bolonderiák'-ban. De még itt is csak kivételes a' jó kelet esete, 's azért e' megjegyzésünk, látszik 'tán nem alaptalan. Szerk.

A' magyart iskolai pályáján eddig nem a' szerint tanították a' tudományokra , mikint ezek az előre nagyon haladó külföldön állanak, hanem sok mindenfelével tömték meg főleg emlékeztetét. Így lép fel ifjunk az élet fárasztó küzdterére 's folytatni akarja tudománya gyarapítását. Olvassa és ismét olvassa a' szaktudományt tárgyazó német és egyéb idegen irodalom korszerű termékeit: de hasztalan, ezeket ő nem érti; és szomorodva kell tapasztalnia, hogy az iskolában tanult rendszerektől teljesen eltérők vannak kívül már keletben. Ekkor mérgében vagy sutba vág minden tudományt, vagy az illető tudományt ismét alphaján kezdven el tanulni, újra neki fekszik a' tanulásnak, miben aztán, ha a' természet tehetség- és türelemmel megáldá, boldogulhat. — De ez roppant idővesztesség-, költség- és fáradsággal jár. Nyilvános 's jó könyvtáraink nincsenek. Előbb ki kell tapogatni, melly külföldi munkákból tanulhatja meg az illető tudományt legkorszerűbben; és aztán azon könyvek meghozatása végett sovány erszényét kénytelen jól megnyitni. Azonban mindezen szerencsésen átesvén, eszméi közlése végett tollat ragad és ír.

Kész a' munka; ez elsőbb is vizsgálat alá kerül és pedig két párban leírva. — Végre kinyomathatással visszakerül; és most ki adná ki? az a' kérdés — Könyváros, kiadó — hacsak valamellyikkel szoros baráti ismeretségben nincs az író — nem találkozik. Jó remény fejében tehát — hogy az eladandó nyomtatványokból a' költség majd visszakerül — író ur minden pénzt összehisinalja; — és méregdrágán, imigy amugy kiállitva, kinyomják a' munkát; 's ezt író ur a' könyvárusnak $\frac{1}{4}$ rabat mellett árulásra átadja; és egypár hirlapban kihirdeteti az uj születtet; — és hirnév és pénztarka reményével teljesen, elkezd várakozni egész 16 hónapig: mert valahára 16 hónap mulva a' megbízott könyvárus megküldi a' számadást. Ebből író ur kilátja: hogy a' nyomtatványokból — igen kedvező esetben — elkelt 100 ft áru, ebből $\frac{1}{4}$ det a' könyvárus fáradságaért lehuzván, marad 75 ft; ebből a' hirdetésért az újság urainak legalább 9 pft 's néhány krt, 's könyváruassali levelezés-, kötés-, becsomóztatás- és fuvaroztatásra ismét vagy 24 pftot már előlegesen kiadott, 's így az írónak csak 42 ftja marad; ennyibe pedig bele került a' szükséges külföldi könyvek meghozatása, és a' kézirat kétpárban leiratása.

Végre a' könyvárus második év végén, még egy kurta követelő árjegyzék mellett, visszaküldi a' nála penészedő nyomtatványt azon sajnos tudósítással, hogy mivel senki sem keresi azon munkát, és neki a' naponként megjelenő uj könyvek befogadására is szűk drága raktára, nem adhat tovább helyet a' nyomtatványoknak 'sat. Ekkor aztán a' kiadásban minden pénzt odavesztő neki-keseredett író, roppant izzasztó szorgalom- és reményekkel irt munkája példányaiból otthon paprika-takarót vagy fíjának sárkányt csinálhat. *)

Hogy a' magyar íróktól saját költségökön nyomtatott könyvek három-negyedének sorsa illy szomorú: bátran merem állítani.

Ha a' kiadást könyvárus vállalja el, kelendőbb ugyan a' munka, de az írónak összes haszna belőle csupán annyi, hogy néhány példányt és néha egy és más, a' könyváruson rajtavesztett régi könyveket kap tiszteletdíjául.

Szegény magyar író! Két év mulva a' bors- és paprikaáruson kívül alig ismeri valaki a' te elmeszüleményeidet; mert a' méregdrága hirlapi uton nem mered többször hirdetni: hogy neked még illyen 's illyen nevű munkáid volnának a' házhéján.

Hogy a' magyar irodalmi termékek olly ismeretlenek, némelly hirlapok urai szűkkeblősége egyik oka. Ezek igen fősvények a' könyvek ismertetése- és drágaság azok hirdetésében, 's ha csak az illető írval szoros barátságban nincsenek, alig lát-

*) Gúnyosnak látszik, de való.

szanak tudni a világra jött munkák létét. — A magyar irodalom termékei ismertetésben legtöbb érdeme volt az „Athenaeum”nak. Ez egész éven át röviden sokat mondó figyelemzetéssel a megjelent könyveket előszámlálta; év kezdetén pedig az előbbi év szüleményeit összeállítva, olvasója elébe terjesztette. Elhunytá óta ezt egy hirlap sem teljesíté; irodalmunk történetét pedig ezideig (bár az illy munkára igen alkalmas dr. Schedel az academia léte első tizedéről illyes valamit ígért) senki teljesen meg nem írta. A Ferenczytól közelebb kiadott „adalek honi irodalmunk történetéhez” csupán adalék.

Jelen soraimmal én is csak annyit akarok, hogy az „Életképek” egy szépirodalmi folyóirat olvasóival untatás nélkül megismertessem irodalmunk jeleneit és hézagait és a közelebbi két év alatt megjelent érdekes könyveket vagy elszórtan megjelent elemtermékeket.

Minden irodalom a nyelven épül: és most ritkább esetek közé tartozik már a rossz nyelven és helyesírással nyomott magyar munka; azonban a közeletben most is olly átkozott rossz és csintalan, mint hajdan, minek főoka, hogy iskolai könyveink rossz helyesírással nyomvák, és az iskolai nyelvtanok, sok helyen még most sem a Révay nyomán, már szinte az íróktól közegyetértéssel megállapított nyelvészeti elvek szerint készítvék.

Jó magyar nyelvtan már elég van. Legujabbak: Fogarassy „művelt magyar nyelvtana”, Vajda Péter, Varga János, Tomori Szabó Sándor, Stancsics, Széchy, Melczér és több mások rövid nyelvtanai. — Németül adtak jó magyar nyelvtant korábban Töpler, közelebb Bloch Móríc. — Közelebb tót, horvát és a több hazai népyelveken is készültek magyar nyelvtanok.

Idegen nyelveket magyar kutfőből még alig lehetne megtanulni, a franczon, németen és latinon kívül, mert sem nyelvtanaink, sem szótáraink nincsenek.

„Görög nyelvtan-t” Tatay; „görög olvasó könyvek-et” — Lichner hellen „olvasókönyv” és Papp a „Gediche magyarosított görög olvasókönyv”-ét — adták; görög szótár még nincs az olvasókönyvek után kötötteken kívül.

Tatay és Bocsor adtak kelendő „latin nyelvtan-t” több folyamban, de latin szótár új nincs.

Német nyelvtanok közül legkelendőbbek: a néhai Márton Józsefé, Steinackeré és Töpleré. — „Angol nyelvtan-t” Kiss Mihály, — „francz nyelvtan-t” Morocz Ferencz adtak; francz és német beszélgetéseket pedig Garay és Matics. — Kállay „finn-magyar nyelv” című munkát nyomtatott.

Továbbá Kiss Mihálytól „magyar ujdón szavak” *) és „magyar-francz szótár”; Bloch Mórícztól magyar-német és német-magyar, a tud. társaságtól német-magyar szótárak jelentek meg, és ez utóbbi „törvénytudományi szótár-t”, Bugát, pedig „természettudományi szöghalmaz-t” gyűjtöttek.

Egy régi olasz nyelvtanunkon kívül, a nem említett idegen nyelveket tárgyazó nyelvtanaink és az előszámláltakon kívül egyéb szótáraink nincsenek, még angol és olasz sincs; és ha valaki nálunk nyelveket akar tanulni, legelsőbb németül kell tudnia, hogy ezen aztán akármely nyelvet megtanulhasson. **)

A római és görög classicusok főképp a tud. társaság közbejötté és tagjai által magyarrítatnak és magyaráztatnak.

Rhetoricai és aesthetikai könyvül, Blair munkája fordításán kívül, a Kisfaludy-társaság évlapjai szolgálhatnak, hol többek közt a III. és IV. kötetben Lon-

*) Ide értendő Kunoss Endre „szófüzér”-e is, melly bár hiányos, de kivált mikor először megjelent, szükségét pótolta. Szerk.

**) A nyelvtanok közt tán szinte érdemel említést Császár Ferencz magyar nyelvtana olaszok számára. Szerk.

A' ,római és görög classicusok' főképe a' tud. társaság közbejötté és tagjai által magyaríttatnak 's magyaráztatnak.

,Rhetoricai és aestheticai' könyvül, Blair munkája fordításán kívül, a' Kisfaludy-társaság ,évlapjai' szolgálhatnak, hol — többek közt a' III. 's IV-ik kötetben — Longinus, Pope, *) Aristoteles és más hasonnemű classicusok iratai köztletnek jó fordításban.

A' nyelv terjedésének főemeltjüje a' ,szépirodalom.' Mi már lassanként bontakozunk kifelé a' pillanatnyi lobbanású költői korból, elannyira, hogy szinte aggódunk kell, hogy ide 's tova jó költők már alig lesz. Berzsenyi, Kölcsey, Kisfaludy Sándor, Kunoss közelebb elhunytak; Bajza elnémult mint költő, pedig milly szépek és erődúsak két utóbbi költeményei az ,Életképek'ben; Garay 's Erdélyi ritkán pengetik lantjokat; Czuczor csupán népdalokat ír; egyedül szeretett Vörösmartynk szívevitő 's rázkódató zengeményei bájolgatnak édes és izonyatos álmokba. — Papp Endre és Sárossy szép reményekre jogosító költeményeket feltem az ibletnélküliségtől. Császár, Vahot Sándor, Tárkányi, Szelestey, Szemere M., Tompa, Sujánszky, Kerényi 'sat. már kevesebb mély és magasztos ,maradandó hatású' költeményt adnak a' sok csinos és tetzős verseik közt, a' minék oka ugyan nálók nem a' jó szándék hiánya. **)

Önállólag, összegyűjtve, Berzsenyi, Kölcsey, Csokonai 's Kisfaludy Károly versein kívül, közelebb Kunoss, Garay, Császár, Erdélyi Kerényi és Sujánszky versei jelentek meg; legujabb pedig Vörösmartynk összes munkáit inditák meg. Czuczor versei új kiadását is örömmel vennők.

Igen ingerlők legujabban Petőfi pajzán és humoros, rendkívül könnyen futó, és ezért is kaczagtatva ,hamar elfutó' versei, — melyeket közelebb ,együtt' a' pesti kör pártolása mellett adott ki. Ezzel egy időben jelent meg ugyan csak ő tőle a' ,helység kalapácsa' víg hős költemény. ***)

Jelen korunk a' verselgetést — mivel a' mai vershalmozatokban egy-két jó ötlet csak olly elvétve uszkál és bukkán elő, mint a' magyar író lapos zsebében a' honorarium vagy a' megyei gyűléseken az okos beszéd — már igen megunta, és a' ,regényt' keresi; de ezt sem sokat adhatunk hazait.

E' téren Jósikánk, Eötvös hallgatván †), még most is egyedül áll; de őis Zrinijye megjelenése óta csak apróságokat adott: az ,élet utjai', ,Isten uja', ifjabb Békesy Ferencz kalandjai' (Alt Móricz név alatt) 's ,Adolfine' czimű nagyobb regényeket és néhány apró elbeszélést. Ugyan csak ő fordított ,regények tárá'-t is indi-

*) Minthogy ez épen tankölteményt érdekel, eszünkbe jut, hogy már nekünk is volna egy tankölteményünk Ney Ferencztől a' díjkorosorúzott: ,Feltés'; de melyet még mind-
 eddig nem olvashattunk, miután az ,évlapok' tavali kötete ekkoráig sem jelent meg.
 Sajátságos körülmény, hogy másfél év előtt készült munka illy soká temetve mar-
 rad, 's miért? ismét a' közönség részvétlensége miatt, mely — főleg aestheticai
 tárgyokban — legkevésbbé gyönyörködik. Szerk.

**) Költemény becsét, csekély véleményünk szerint, nem mindig a' maradandó ha-
 tás határozza meg; sőt lehetnek költemények, melyek korunkhoz arányzottan igen
 nagy hatásúak 's ezért kétségtelen becsűek, ha szinte később elhangzanának is.
 E' szempontból szerettünk volna itt némi osztályozást az általános, nem épen kedvező,
 ítélet helyett. Szerk.

***)) Mellyben hogy van kis nyers elem, tagadhatlan; de nagy a' költői erő is! Szerk.

†) Épen most jelent meg tőle a' közkedvességgel fogadtatott ,falu jegyzője' érdekes
 regény első füzeté. Szerk.

tott meg; de ezek, mivel inkább pszichologiai, mint cselekvényhalmazatokból összeferczelt francia modoru románok, sokaknak nem tetszenek. — Erdélyben Sue és Sand regényeit fordítgatják. Emich ajánlatos angol regénytárczá-t ad, — a' melly ugyan igen lassan (E. különben is lassu ember) lát világot. — Azonban legkelendőbb fordítási vállalat a' Kisfaludy-társaság pártfogolásával kiadott 'külföldi regénytár', mellynek eddigi 29 füzete igen eldelhető változatosságu művekkel kínálkozik.

Terjedelmes eredeti regényeket ígérgetnek régóta Kemény Zsigmond *) és Kuthy, de még egyik sem teljesíté szavát. Legujabban Kuthy biztatgat: 'hazai rejtelmek'-kel.

Azonban legnagyobb kedvességben van mostanában torz- és gúnyos életképeivel Nagy Ignác. E' kedvességet, bár ő sokféleképen megpróbálá erejét, azelőbb már Zajta név alatt világot látott 'torzképei' szerzek meg neki. Hogy az illyes tollából kifolydogáló képek egy egészet képezzenek, közelebb, az általánosan divatszzerű olvasmányná vált 'magyar titkok' című terjedelmes regényt indította meg, — melly azonban belbecsre nem haladja meg a' 'torzképek'-et. Nagy Ignácról szabad legyen megjegyznem, hogy ő regények és beszélyek szerkesztése- és rendezésében nem annyira érdekes változatosságu bonyolódást, meglepő kifejlődést 'eredeties cselekvényekből művészileg szőtt mesét teremt, mint inkább összes erejét egyes nagy 's terjedelmes képek és részletek sokoldalu és éles leírásában központosítja. Műveit szélsyes, gyakran erősen csipős és szúrós, könnyen folyó elbeszélői modora és írásmódja teszi felette jó vért csináló 's kaczagtató olvasmányná. Ugy látszik, N. I-nak szigoruan követelt politikai hite nincs; mert mindent egyformán végigverdes a' gúny töviseivel. Ismétlem: Nagy Ignác iratai kedves olvasmányok; úgy, hogy az ő 'titkai'-nak, mint hallam, majdnem háromnnyi előfizetője van, mint Vörösmarty összes munkáinak. Ugyan csak ő adott három füzet beszélyeket és legujabban 'hajdan és most' czimmel ismét két füzet beszélyeket is torzképeket. Adott továbbá csintalanitásmóddal Remellay két füzet 'történeti beszélyek'-et is.

Jó beszélyírók még a' kedves Kovács Pál, Szabó Richard, Kelményffy (álnev; sokat ígérő talentom), Ney Ferencz **), Vajda, Gaál, Császár, Lemouton Emilia, Karacs Teréz; legkitünőbb műveket azonban Márk (valódi neve Bartoss) ad. Az 'Életképek'-nek mind legelső 12 füzetében, mind pedig azótai folyamaiban különböző ifju íróktól sok tetsző beszély jelent meg.

Humoros elmefuttatásokkal kedveskednek, és gyakran szerencsésen, Frankenburg 's Vahot L.; Vajda is megkezdé azokat legujabban. ***)

A' hű nemzeti képeiért 's mély emberismerete- és tiszta életbölcseiségeért általánosan kedves Fáy András mostanában szeszélyes beszélyeivel ritkán örvendeztet meg; hanem jelenleg régibb 'összes szépirodalmi munkái'-t adja előnkbe.

Jo 'színműveink' száma, kivált ha a' Nagy Ignác 'színműtár'-a tovább is pártolásra talált volna, szépen nevededett volna. Ebben néhány uj név olvasásra méltó

*) Ettől nem sokára két regény kerülend sajtó alá, mellyek kiadását szorgalmas könyvtárosunk, Hartleben ur, vállalá magára. Ugy szinte Heckenast is nem sokára több kötetű regényt hozand Kelményffytől, ki rövid föllépése óta az olvasóvilág méltó figyelmét voná jeles műveire. Szerk.

**) Eanek lélektani kifejtéseit beszélyeiben némelly egyoldalu criticus sokkal kevésbre melltatja, mint ezt író érdemi. Szerk.

***) Vajda sajátos beszélytére a' keleti égalj alatt van, 's e' tündéres világban egyedül áll. Szerk.

darabokkal tünt fel: p. o. Eördöghtől „Corday Charlotte“, nő és királyné; Kuthytól „a fehér és fekete“, első Károly és udvara; Kovách Lászlótól „anya és vetélytárs; Vahot Imrétől „Zách család“ sat.; azonban leggazdagabb erejű színmű-író Szigligeti, a ki előbb számos színjátékot adott mind az olvasók-, mind a nézőknek, legujabban pedig az olly általános kedvességű „népszínművek“-et teremtette. Kár hogy darabjai többnyire időszaki becsüek. *) Legujabb érdekes tünemények: Obernyiktől, főúr és por‘ s a még ki nem nyomott „örökség“; Czakótól: kalmár és tengerész; Eötvöstől: „éljen az egyenlőség“ sat. Eötvös bár több szépirodalmi műveket adna! — ugyszinte a „kegyenczek“ írója Teleky.

Költői nyelvre nézve gyönyörűek: Vörösmarty és Jósika drámái; — olvasást érdemelnek a Tóth Lőrincz és Jakab korábbi színművei. — Azonban még igen messze vagyunk attól, hogy valami nagyszerű remekdrámái művekkel bírnánk, még csak fordításban is, Shakespeare és Schiller egy-pár művein kívül.

A „történettudomány“ már sokkal szegényebb szépirodalmunknál, annyira, hogy ebben alig jött világ elébe a közelebbi két év alatt valami eredeti említésre méltó. Péczely „magyarok története“ a mohácsi vésznél tovább nem haladt; Horváth M. „magyarok története“ hasonlóképp addig terjed (mostanában hirdette, hogy a III-ik kötet sajtó alatt van.) Hetényi pályairatát: „honi városaink befolyásáról nemzetiünk kifejlődésére“, és Kossovics s Horváth M. későbbi pályairatait: „Magyarországban az ipar és kereskedés története“ czímmel nagysokára megkaptuk, — Horváth M. már előbb kiadván: „az ipar és kereskedés története Magyarországon a három utolsó század alatt“ című becses folytatását említett pályairatának. Fényes, Erdélyi „iparunkat“, — Lányi pedig jutalmazott pályamunkáját: „a magyarföld egyháztörténetei“ adták ki. **)

Horváth István legujabban a „szlavinokról“ értekezik. ***)

Felette érezhető hiány, hogy sem egyetemes világtörténettel, (mert Kopecky e tárgyú hibás nyelvű munkája a harmadik kötettel elakadt) sem pedig Europa egyes nagyobb álladalmi történetével nem bírnak; nincs angol, †) francia, olasz, német sat., nincs óvilág, középkor történeteit tárgyzó könyvünk és semminemű korszerű és részletes hazai vagy külhoni (Buday régi görög és romai lit. historiáján kívül) irodalmi történetünk; ††) szóval: mi, ha bármellyik nemzet s irodalom történeteit akarnók, hazai történetünkön kívül, olvasni, a német irodalomhoz kell folyamodnunk.

E hiányon némileg segitendők Bajza és több társai a „történeti könyvtár“ cím alatt megindított fordítványokkal; melynek „az emberi művelődés történetei“-t, adó első része valódi remek tudományos munka. Ohajtjuk, hogy Bajza Dahl-

*) Nem is lehet az másképp, mert népszínmű — népszínmű. Hol keressünk a népben magasztosb maradandó becset? A mi mindig változik, nem bírhat ilyennel. A népnek pedig kell folyvást változnia, ha haladni, tőkélyesbúlni akar. E szerint olly mű is, mely a népet most tükrözi, nem ábrázolandja azt 100 év múlva. Ez igen természetes. Szerk.

**) Legujabban Kőrmöczy Imre „keresztény hit s egyházi történet kifejlése“ című érdekes munkával lépett fel. Szerk.

***) Tán valami korábbi munkája „Horvátországról“ is említést érdemel, valamint a „szlavinok és története“ is sokkal jelentékenyebb, hogysem pusztá említésével beérhetnők. Szerk.

†) Ezt tárgyzó munkát 1837. táján Kovacsóczy akart próbára kiadni. Cs. O.

††) Zimmermann „magyar irodalma“ itt megjegyzésre méltó.

Szerk.

man n nagyhirű munkája fordításában a' nyelv simaságára olly gonddal legyen, mint eddig volt. Ugyan csak ő fordítja az 'uj Plutarchot.' Ennek kiállítása valódiilag pompás. *)

Növendékeknek való ó és uj világ- és magyar történeteket készítettek: Kis Lajos, Tóth István, **) Rajcsányi, Stancsics, Horváth M., Dierner, Neumann, — és Bucsánszky és Wachter kiadó-könyvtárosok számára többen. De ez még mind kevés és rövid, kivált az általános világtörténetre nézve 'sat.

Itt emlithetők még: Peregriny 'mythológiája', Császár: 'mythologiai zsebszótára' és Nagy Péter 'Fleury után dolgozott mythológiája.'

Luczenbacher a' 'szerb zsupának pénzeit' magyarázá, 's ugyan csak az ő segedelmével Rupp J. Magyarország pénzei leírását az árpádi korszakból magyarul is kiadá.

Még szegényebbek vagyunk a' statistica-, geographia- 's topographiára nézve. Fényes: 'Magyarország mostani állapotja ***') és Magyarország statisticája' (3 köt.) igen használható dolgozatok. — Vállas 'Galletti egyetemi világismereté'-t dolgozta át nyelvünkre; bár Balbi földirátával is ezt tenné. †)

Külföldöt vagy Erdélyt tárgyazó uj statistikánk 's földirátunk Dóczy, Fenczy, Zádor, Lassu 'sat. régi munkáik óta nem jelent meg. Fényes ezek kidolgozását is megpróbálhatná. — Michnay statistikája 1843-ban jelent meg, érdekes olvasmány, de igen rövid.

Hazánkban semmiféle iratok sem gyakoroltak nagyobb szellemi hatást, mint az utazási leírások, melyek — örömmel állithatjuk — nálunk nagyrészt igazi tárgyismerettel írvák. A' Szemere B. 'utazás külföldön', és Kovách László: 'utazás Tyrol- és Bajorhon'-ban című egy időben megjelent két utleírás után Csáky-né, Paget-né és Császár adták ki 'olaszországi utjok' vázlatát; és bár ezek igen érdekesek, mégsem ismertetik meg olvasóikat olly mélyrésztelen Olaszország 's lakosai jelenével, művészetével 'sat., mint íróiknak tehetségökben állott volna ††) Legujabban Gorove 'nyugat'-ja és Tóth Lőrincz 'utitárczá'-ja érdekes olvasmányok ugyan, de az első sok jó gondolatokkal, igen zavaros styllel és az írásbeli jegyek átkozott rossz 'felrakásá'-val van nyomva; az utóbbi pedig a' lehetőnél sokkal többel biztat, miután azt igéré, hogy utazási kalauzkönyvül használhatólag lesz írva. A' ki ismeri a' külföldet, tudhatja, hogy itt csak egy város keblében is több rendbeli kalauzkönyvre van szükség; 's megmosolygja Tóth L. említett biztatását. Én csupán annyit kerestem az utitárczában, hogy a' benne érdekelt tájakról szóló jó kalauzkönyvek címeit előszámálja, de ezt épen nem teszi, pedig így tenne a' magyar utasnak jó szolgálatot.

*) Hát egy csupán 'magyar uj Plutarch' nem volna-e már korszerű?

Szerk.

**) Ujabban a' 'rómaiak történetei'-t is kidolgozta illy alakban.

Szerk.

***) A' nyáron hazánkban többfelé utazván, e' munkát használtam utazási kézikönyvül; de ugy tapasztaltam, hogy sok helyre nézve leírásai már elavultak. Ez okon én azt javálnám a' szerzőnek; kötetne külön minden megyét, közébe tiszta lapokat, és az ország minden részébe ahhoz értő, az illető helyek-'s tárgyakkal ismerős emberekhez küldőznél el, azon felszólítással, hogy egyes helyek leírásait igazítgassák ki ugy, a' mint ezek most vannak. Én is szívesen elvállalok illy megbizást. Cs. O.

†) Vállast mi az eredeti munkálatok téren is szívesen látnók minél gyakrabban.

Szerk.

††) Ez volt a' Lakostól iró Vándor szünőráiban olvasható olasz utleírásnak is hiánya.

Cs. O.

Ürmösy, Oláhországi ut'-ja stjlja miatt éldelhetlen; Fodor, Mehádia'-ja pedig rajzaiért ajánlatos. Haraszty Ágoston, utazása Északameriká'-ban is megjelent, és Prinyi utazási munkája híresztelve van.

Térképünk iskolák számára sincs elég, főkép nagyok. „Rashegyiei' kevéssé pontosak; Bucsánszky és Fényes „átlásai' pedig kicsinyek. Térképek kiadását közelebb Grimm hirdet *). Nemcsak a' külföld-, de Magyarországra nézve is Karacs térképeit kell még használnunk; pedig ennek négy lapos „Magyarország térképe' "sat. már javítást igényelne. — Schedius: „Magyarország térképe' remek jó mű, de szegény legénynek drága.

A' görög átlás' térképei hasonlókép kijavításra várnak.

Csodálom, hogy a' megyék tisztí mérnökeiknek kötelességökké nem teszik, egyes megyék térképei elkészítését, mellyeknek könyomattal ívnyi nagyságban való kiadása nem kerülne sokba, vagy ajándékozzák meg a' megyék a' kész munkával valamellyik könyomó-intézet tulajdonosát, ez azt örömet kinyomatja. Mi statistikai hivatal nemléte iránt panaszkodunk, és mégis, a' mi e' tekintetben hatalmunkban állana, meg nem tesszük.

A' gondolkodásra lassanként rászokván, a' philosophia nálunk is mindinkább gyarapodik; — kivált ha a' Hetényi és több pályázó társai nyertes dolgozatai gyorsabban világ elébe kerülhetnének, és Hetényi 's mások rendszeres bölcsészeti munka dolgozására szentelnék minden erejüket.

Szontagh a' „magyar philosophiához való propylaeumait propylaeumok a' társasági philosophiához' című munkával kíséré. Csacsó: „a' természeti jogba bevezetés'-t, — Szeremley: „az új philosophiá'-ról, — Péterffy: „alapphilosophiá'-t irtak; közelebb pedig a' Hetényi nyertes értekezése: „a' lélektudomány nevelési fontossága' jelent meg. Taubner, Varga és mások is adtak több ide tartozó értekezéseket; Vécsey még mindig mélyen hallgat.

Legujabb terjedelmes jó munka Purgstaller től: „a' bölcsészet elemei'.

Fejér György ide tartozható munkái nem a' jelen kor szellemében, hanem a' mult idők eszméi- és elemeiből alkotvák.

Csatáry Otto.

(Vége köv.)

GELLÉRTHEGYI MULATSÁG HUSVÉTHÉTFŐN.

Midőn e' képet a' nyájas olvasónőnek bemutatjuk, három dolog jut eszünkbe, melly felől siralmas jeremiádot írni szeretnénk, 1-szor: egy bús nekikeseredést azon thema felett, miért hogy a' mi költőitlen nemzetünk soha sem talált okot, jellemző népmulatságokat hozni szokásai közé; 2-szor: szintolly helyén volna szomorú változatokat pendíteni meg az emberi csalódások felett, mellyek közé mindazoknak meg-hiusult reményeit számíthatjuk, kik az idén illatos zöld fűszőnyegen remélték a' husvéthétfőt ünnepelni, 's a' helyett a' Duna jégpánczélos hátán korcsolázással mulathatták magukat; 3-szor: épületes értekezéssel léphetnénk föl az almák mindazon fajairól, mellyek világ teremtésétől kezdve egész a' gellérthegyi mulatságig 1845ben olly fontos szerepeket játszottak.

Az 1-sőre megfelelnek a' dal versei, mert:

Szomorú a' magyar nóta

Háromszáz esztendő óta;

*) Itt különösen jó szolgálatot tehetnének az ugynevezett vak vagyis írásnélküli föl képek.

a' melly nemzet előtt pedig örökké szomorú nótá húzatik, ott nem csuda, ha a' népmulatságok nem igen könnyen kapnak lábra. Mi pedig a' csalódásokat illeti, ezek a' szomorú nótával szoros összeköttetésben vannak, mert csak sokszoros csalódás szép reményeikben csüggeszt el embert és népet annyira, hogy mikor a' legbájosabb zene harsog is mellette, akkor is reményvesztetten e' szóval biztatja magát:

Czifra beszéd, hegedűszó

Csak fülnek, nem szívnek való!

Ámbár a' magyar emberről mind a' mellett is meg kell vallani, hogy nemcsak fülét és száját, de gyomrát és szívét is ugyancsak folyvást engedi tápláltatni czifra beszéddel, hegedűszóval és mézes madzaggal. — Mellőzvéen ez okból a' csalódásokat is, melyek különben is fölkeresnek bennünket, a' nélkül, hogy azokat nekünk kelljen kikutatnunk, vizsgálódásunkat egyedül az almára fogjuk kiterjeszteni.

Előtted van tehát, szép és nyájas olvasónő, a' gellérthegyi multság, a' mint lett vagy lehetett volna az idej husvéthétfőn. Az illy multságban részvevő személyek négy részre oszlanak: vannak, a' kik mulatnak és nem néznek; a' kik néznek és nem mulatnak; a' kik se nem néznek, se nem mulatnak; s a' kik néznek is, mulatnak is.

Azok közé, a' kik mulatnak és nem néznek, tartoznak mindenek felett az apró gyermekek azon csoportai, kik annyi áhítattal lesnek egy-egy feléjük a' magashól szálló alma után, 's kik, hogy sikerüljön egyet elkapniok, nem kimélik bukdácsolástól, sérülésektől tagjaikat, sőt sokszor saját vérüket sem, ha a' hulló alma történetesen kikerüli a' feltartott sipkát, 's helyet közelebb a' szájhoz keresvén, az orr fölébe talál eltévedni. Ezen gyermekek képviselik azok seregét, kik nem néznek sem jobbra, sem balra, sem fel, sem alá, hanem egyenest járnak, szaladnak és küzdenek kitűzött czélok után, színtollt kevésbé kimélve önmagukat, mint társaikat, csakhogy egy illy óhajtott kincsnek birtokába jussanak; ezen gyermekek néha ficzamuult karral, betört orral, mocskolt és megszaggatott öltőnnyel távoznak estve a' híres multságból, a' miért aztán honn érzékeny fenytés várja egynémellyiket; de mit gondolt ezzel az ártatlanság? hisz ő nem nézett sem multat, sem jövőt, ő egyedül csak élvezni akart, 's ha élvezetét némi utóféjdalom követi is, ő ezzel nem törődik, mert megmarad örvendetes emléke a' gellérthegyi ünnepélyre, hol olly jól mulatta magát! — Ezen mulató 's nem néző csoporthoz tartoznak még azon tót sühederek 20 és 30 év közt, kiket szinte láthatni az almakapkodó ártatlanság társaságában, kiket azonban a' festő igen elmésen kihagyott az idej multságból, mert e' jámbor atyáinkiai ez évenben, Árvában és Szepesben főleg, nem nagy kedvet éreznek a' mulatozásra.

Vannak mások e' multságban, a' kik néznek és nem mulatnak. Ezek közé nemcsak azokat számítjuk, kik a' kép hátulján sátoraikba vonulva, a' közös multságban is önzőleg csak saját nyereségeiket számolgatják, 's kiknek minden garas, melyet a' szegény ember nagy bajjal kicsikar zsebéből, hogy rajta egy kis örömet vásároljon, multságukra szolgál; hanem ezen néző 's nem mulató emberek közé számítjuk az olly embereket is, minőt a' kép középtáján levett kalappal, nyájasan mosolygó arczzal és mélyen meghajtott derékkal szemlél a' nyájas olvasó, 's a' kin ha az attilát megpillantjuk, világosan meggyőződhetünk amaz állítás igaztalansága felől, mintha a' magyar ember dereka nem bírna jól hajlongani. Hogy az illyen emberek, kik Isten szabad természetében, magas hegy csúcsán, a' menny kék boltozata alatt, és a' föld zöld fűszőnyege felett, sem felejtik honn salonias hajlongásaikat 's mézes bókákat, épen nem számíthatók a' mulatók közé, napnál világosabb, mert a' természet szent multságában csak szabadlelkű 's előítéletlen kebel van meghíva a' részvevésre. Az előtérben fűben heverve látunk egy jámbor katonát szíve kedvesével együtt; úgy látszik, mindketten a' néző 's nem mulató közönséghez tartoznak, mennyiben a' leány épen

most kérdezi granátos udvarlójától: van-e pénz egy kis táncz megfizetésére, mely kérdésre a' jámbor vitéz csak néma sohajjal válaszol, 's egyszersmind bal kezét emeli, hogy szíve keservén jelentékeny fejkavarással könnyítsen. Hogy e' válasza a' leány szíve nem nagy örömmre lobbán, láthatni arczkifejezéséből, mely félig sajnálkozva, félig megvetéssel tekint az olly udvarlóra, ki szerelmét költekezéssel éleszteti nem bir tehetséggel.

Boldogok az együgyűek mindenütt, mert övék még a' gellérthegyi multság is, ők örömet és élvezet találnak mindenfelé, ők néznek és mulatnak. Tekintsük csak ezen a' kép közepén álló kerek- és simaképű férfit, milly édes, elégtől mosolylyal néz és mulat! nem magyar származása, ennek arczán világos jeleit mutatja; de hogy minél kevésbbé származik ő, annál több származott beléje Magyarhonból, ennek ismét jól bizonyít teste 's kerekded hasa adja világos tanúságát; azonban új hazájának polgárjává lenni, ha nem épen kézzel lábbal is, de mindenesetre fejvel lábbal iparkodik, azaz: feje 's lába már magyarosodni kezd, az elsőn széles karamu magyar kalap, az utolsón magyar csizma 's nadrág diszelegvén; édes önségének közepét, azon nagy tiszteletre méltó tájat, mely a' szívet környezi, még mindeddig idegen szabásu öltöny borítja, miután azonban a' szív a' gyomortól nem olly messze távolságban van, annak magyarosodását is jó reménnyel bevárhatjuk, tudva levén előttünk, hogy a' gyomor a' szívet igen sokra képes bírni. Bal keze zsebében rejlik, 's ez nagy jelentőségű dolog! mert a' hegytetőkön szél uralkodik, 's a' mi jó félig magyarosodott urunk, ki 40 évi magyarhoni lakossága létre sem nyert még időt új hona nyelvét megtanulni, egy új politikai lap programját őrizi bal zsebében, mellyben neki ígértetik, hogy a' magyar közérdekek megértésére varázsütéssel fog bevezettetni. Megette áll, botra támaszkodva, ('s ez új tanúsága a' magyar emberkönnyen hajló derekának, mellymár is támaszra szorult) egy ifju, kinek feje, helytlen álló sipka 's bizonyos szakál közé a' szorítva; lábai az előtte ülő leány által elfödve, 's ez az ifju magyarságáról csatlaltan bizonyosságot tesz, mert illykép róla sem tudjuk, milly lábon áll, mint sok más magyar emberről. Gúnyos arczkifejezése azon büszke öntudatot tükrözi, miszerint nagyon meg van győződve, hogy ő fentebb áll mind azoknál, kik nálánál alantabb vannak, 's hogy felvilágosodott mindazon oldalról, mellyen a' nap rája lövelli sugarait; — jobbát öltönye balzsebéhez tapasztja, e' néma jellel akarván tudtunkra adni, hogy szabadelműsége határt nem ismer, egész addig, míg jól őrzött tárczája hozatik fel kérdés tárgyául. — A' nézők és egyszersmind mulatók nagy csoportjához tartoznak még mind azon uracsok, kik olly szellemi élvezet találnak abban, hogy az alant bukdácsoló gyermekek közé almákat hajigálnak.

Osztályzatunk negyedik részének kellő képviseléséről szinte van képünkön gondoskodva. Láthatni némellyeket részint jövőfelben, részint már megérkezett azon emberek közül, kik bár hol jelenjenek meg nyilvánosan, sem látni, sem mulatni nem szándéjkok, kik mindenütt csak láttatni o hajtanak, 's az igaz mulatozást ásitással pótolják. Első céljok elérésére ékszerekkel és finom szövetekkel cifrálkodva jelennek meg a' természet szent templomában, hol csak az egyszerűek áldozata fogadtatik el, 's örömük legmagasabb polczra akkor hág, ha fényüzésükkel sikerült minél több szemet magukra vonniok, 's ekkor aztán másnap társaságba gyülekeznek össze az ásitozás folytatására, miközben kérkedve beszélnek el, milly jól mulaták magokat a' bohó, az aljas, a' szennyes nép' együgyűségein... De a' világon minden elfér egymás mellett, 's bár milly nagy helyet iparkodjanak is az illy mire sem hízó 's mivel sem mulató emberek közöttünk elfoglalni, engedjük azt át nekik nyugalmasan; bizonyos lehetünk benne, hogy keserves öröm-feláldozásokkal fizetik meg ők a' dicsőséget, a' miért láttatnak és ásitanak.

Narczisz.

IRODALOM.

„Nógrádi evang. esperességi olvasó 's munkáló könyvtári ünnepély," mely Losonczon, június 19-kén 1844. évben tartatott. Második füzet. Pesten, 1845. Trattner-Károlyi betűivel. 12-edrét 185. lap. A' bejövendő tiszta haszon az esperességi könyvtár pénzalapjának gyarapítására fordítandó.

Nyolcz külön irányu 's, egyet kivéven, tudományos munkát találunk e' gyűjteményben. Első „Előbb magunkat műveljük, hogy másokat taníthassunk" cím alatt Kubinyi Ágostontól, magyar muzeumi igazgató-, nógrádi esperességi ügyelnök-és a' munkáló társulat elnökétől. Csak röviden mond szerző néhány értelmző szót a' kitűzött címre vonatkozólag, 's tüstint átmegy 's egy mintáját mutatja fel a' jeles nevelésnek, 's ez a' halhatatlan Salzmann nevelő-intézete Schnepfenthalban, melynek ismertetése foglalja el az értekezés egyéb részét. Ez intézet célja: fiukat a' neveltebb (gazdagabb?) osztályból annyira előkészíteni, hogy a' szerint, a' mint rendeltetésök kívánja, a' gymnasium felső osztályaiba vagy real iskolákba fölvételhetnek, kereskedő-írószobába jöhetnek, a' katonatiszti próbát kiállhatják vagy az erdőszeti, gazdasági tudományokat, a' gyártást stb. gyakorlatilag tanulhatják. Tanulmányi tárgyak: a' vallás, régi nyelvek, újabb nyelvek, történettudomány, mathesis némely részei, physica, technologia, természettudományok három országa, csillagászat, fejbéli 's kereskedői számolás, számvitel, szépirás, rajzolás, festés, tervrajzolás, hangászat. Ezenfelül kitűnő figyelem van a' növendékek testi egészségére 's lelki vidorságára, mi gyakori mozgás és folytonos testgyakorlatok által éretik el. Nevezetes hogy, első kezdetétől fogva egész mostanig, magyarországi egy sem volt ez intézetben! De minek is? Nincsenek-e nekünk itthon — de milly dicso nevelő-intézeteink? — Megjegyzendő az is, újabb adatul az emberi gyarlósághoz, hogy midőn az öreg Salzmann intézete létrehozásán (a' mult század végén) munkálkodott, neki is számos elenei támadtak, „mert — mond értekező — a' nevelő-intézetek akkor új és gyanus tüneményekhez tartoztak! Végül a' helyes nevelés minden barátját lelkesen felszólítja értekező, külföni utazásuk alkalmával e' jeles nevelő-intézetet bővebben megvizsgálni 's belőle a' tapasztalás elültetendő gyümölcsmagvaival térti haza. — A' második czikkben Walentinyi László, nógrádi esperességi volt főesperes, „Ulfilás"ról értekezik. A' goth nemzet ezen apostolának biblia-fordításából összehasonlító mutatóványokat közül a' szerző, 's értekezése végsoraiban szomoruan emel szót: miért nem találkozott kedves honunkban egy magyar Ulfilas, ki Geiza herczeg vagy első István király korában, a' magyar nemzet térítése nyomán, egy magyar biblát szerkesztett 's azt a' legszentebb nemzeti ereklje gyanánt átszállította volna az utóvilágra? Mutat-e jelenleg — mond értekező — szeretett nemzetünk akár Pilgrin passavi püspöktől, akár az ő Geiza herczeghez küldött számos papságtól, — mutat-e a' cseh vagy szláv Adalbert prágai püspöktől, ki első királyunkat, a' keresztényanszentegyházba fölvételekor, szent vízzel mosá meg Esztergomban, — mutat-e Geiza herczeg és sz. István király kora akár a' pannonhalmi monostorból, akár a' sz. Benedek rendén levő azon négy apátságból, mely az első magyar király alatt alapult 's gazdag jövedelmekkel ellátott, csak egy magyar imádságos vagy énekeskönyvet, jelesül honi nyelvünkre fordított ó és új testamentomnak sz. könyveit, akár egészben, akár részletesen vagy töredékekben? . . . A' latin nyelv, majd közel a' reformatio idejéig, egészen kiszorította a' nemzeti nyelvet ősi természetes jogaiból. Magok a' beszállított külföni egyháziak méltónak sem tarták, sőt meg sem kísérték, új honuk nyelve megtanulását. Hiszen maga az öreg sz. Gellért, 21 évi magyar földön laktának daczára, sem vala képes magyarul szólni Abához! — Igen fontos tények ezek, melyekből a' meleg keblü értekező szintolly fontos és figyelemre méltó következtetést von ki a' 32. lapon. —

Következnek „Földtani nézetek Ritter leczkéi után,” Svehla Pál dobroszi evang. lelkésztől. Ezen értekezés egyikét teszi a' könyv legjelesbeinek, 's szintolly avatott tudományossággal, a' milly csinos nyelven adja elő a' földtan körüli nézeteket. Nem osztozunk azonban értekezőnek azon a' földgömb iránti tulságos szeretletéből eredő nézetében, mintha (I. 35. lap) földünk volna minden a' nap körüli bolygók közt a' legildomosabb, legszebb, minden tulságtól ment, 's a' többiek közt középhelyet elfoglaló, holott utána, számra nézve is, több 's egyszersmind sokkal nagyobb tért elfoglaló bujdosók vannak, mint előtte. Hogy a' föld legképesebb, emberek lakhelyül szolgálni, ez világos, miután rajta a' természet embereket alkotott; de az emberek-e a' teremtett lények legtökélyesei, hogy földünk olly magasztos dicséretet érdemeljen? Hibásan van mondva, hogy 15 (négy szög) mérföld képez földünkön egy fokot, mert egy foknak a' másiktól távolságát nem négy szög-, hanem hossz-mérfölddel mérjük, 's e' távolság teszen 15 hossz-mérföldet. A' 81. lapon ismét optimismuson kapjuk értekezőt; Europa szerencsés középhelyzetéből magyarázva hatalmas uralmát és műveltségét, „melly természeti viszonyai összhangzó összpontosításában fejlődhetett ki.” . . . És midőn e' hatalmas uralom és műveltség színhelye Ásia volt, 's midőn majd Amerika lesz, miért nem segített és segít akkor Európán szerencsés középhelyzete semmit, melly mégis mindenkor változatlanul egy fog maradni? Később ugyan (82. lap.) maga is megvallja értekező, hogy az előhaladt műveltség további fejlesztésére (ismét „természeti helyzeténél fogva”) Amerika van hivatva. — „A' kegyeletekről,” pályakérdés. Tóth Mihály losonczy reform. gymnasium oktatója 's egyház lelkésze által. Értekező rövid bevezetés után a' becsület vagy érdem, a' felsőbbség, az aggkor, a' vallás, tisztelése körül szól a' kegyetek külön példái gyanánt. A' kegyetek hanyatlása okai közt igen helyesen hozza fel, hogy „eurpai statusainkban az érdemnek, a' becsületnek, az erényességnek nyilvános elismerése nincs.” Eszközökül a' kegyetek emelésére ajánlja a' gondos házi nevelést, a' nőnem nevelését, a' kisdedovó-intézeteket, a' czélyszerű iskolai oktatást, a' vallásitanítók szent szónoklatait; 's szívünkre köti, hogy „a' hit és tudás országa közt kössünk békességet!” Általában az egész figyelemre méltó értekezést az emberszeretethez és a' fölvelt tárgy iránti buzgalomnak szelleme lengi által. — „A' confirmatio hatása a' protestansok vallásos nevelésére” Trs zty é n s z k y Ferencz kálnói evang. pap és társulati titkár értekezése. — „Metaphysicai előzmények” Terray Károly, losonczy evang. progymnasium igazgató-oktatója 's könyvtárnok által. Az értekezés célja, rövid alapvonalokban kijelölni, hogy ha van metaphysica, milly szempontból kell azt tekintenünk. Velősen és figyelemre méltólag kel ki szerző a' magyar philosophia zajos hősei ellen. Bölcsészeti irodalmunk jelen kopár és épen csak reminiscenciák tyusát viselő szakában akár magyar, akár nemzeti bölcsészetről beszélni 's vele alaptalanul és idő előtt kérkedni, nem egyéb, — ugymond — mint egy kis haszontalan idiosynkrasia, mint a' fiatal nemzeti irodalomban egy kis éretlen szájhűsies hetvenkedés . . . Ha a' bölcsészet szakában olly férfiakat fogunk majdan mutathatni, kiket a' bölcsészet története akár Locke, Hume és Newton, akár Descartes és Cousin mellé fog állítani, akkor ám beszéljünk nemzeti bölcsészetről; de eleve meghatározni, hogy mi kizárólag magyar bölcsészetet akarunk írni vagy azoknak cselekedetére emlékeztet, kik dobbal mentek nyulakra, vagy azt akarnák velünk elhitetni, hogy a' magyarnak nincs ollyan esze, mint más embernek . . . Általában mindaz igen érdemes a' megfontolásra, miket értekező ez értelembe a' 163. és következő lapokon beszél. — „Néhány szó a' távcsövi ércztükrök készítéséről,” Pekar Lajos losonczy evang. lelkész által. A' tudós értekezés gyakorlati utmutatásokat ad az ércztükrök öntésére és sikolására. — „A' hangyák” mese, Maróthy János csehbrezói evang. lelkésztől. Az egész könyv legérdekeltenebb cikke, mind fogalmazásban, mind gyermekes kiviteleben igen együgyű munka.

Vas Andor.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ARAD. Tavaszelő 6. Folyó hó 2-dikán alakult egy részvénytársaság, melynek czélja ikervárosunk között valahol a' Maroson uszó-iskolát állítani. Van ugyan már nálunk régebben uszodaforma valami; de mivel ebben az ember három uszómestertől is minden mást tanulhat, csak uszni nem, 's a' mesterek ügyessége és szívessege mellett a' Dunát 's Fekete tengert is bekalandozhatja: épen nem látjuk feleslegesnek s czéliránytalannak egy erő-'s ügyességfejtő uszóiskolának olly terv után, minő Klingenpek Károlyé, minélelőbb leendő fölállítását. Egy-egy részvény tiz pengő forintban állapítatott meg. Koszorúzza szerencsés siker az új társaság törekvését! — Folyó hó 2-ikáról közölt levelemnek e' sorain „Arad városa népességének jó negyedrészt s rerek teszik“, mint hamis állításon, nem kevésbé ütköztek meg néhány nemzetiségök mellett buzgó oláh egyedek. Megnyugtatójukra a' tisztelt uraknak szükségesnek látom említett szavaimat nem visszavonni, de ép azon értelemben vétetni, melybe én magam azokat valóban vettem. Hogy Aradon a' született eredeti rácok szembe se tűnő mennyiséget képeznek, ezt én igen jól tudom; tudom azt is, hogy minél kevesebbek ezen rác urak, annál nagyobb hévvel törekednek nemzetiségüket a' szinte ó hitű oláhok közt terjesztetni, 's hogy törekvésük nem kissé sikerül is, ezt eléggé mutatja az oláh nemzetnek rác nemzetté már rég olly könnyen alakulása. Miért történik ez, nem tudom; elég az, hogy a' dolog így van. Alig ötszáz eredeti rác kedveért 10 — 12 ezer oláh megtanulja a' rác nyelvet, a' rácok templomát 's vallási szertartásait szinte elkölcsönzi, sőt nem elég, ki oláh létre büszke magát rácznak nevezhetni; mi kell még több az átalakulásra?! E' szempontból ítélve 's nem statistikai tudatlanságból mondtam én az említett szavakat, 's e' magyarázat szerint Aradnak nem egy jónegyedrész de fele rác Bocsánat tehát, uraim! ha önök ellenkezőleg vannak meggyőződve; lelkemre mondom, nem czélom valakit sérteni, önöket kivált, kikről erősen hiszem, hogy ezután inkább a' m a g y a r, mint a' rác vagy oláh nemzetiség mellett emelnek kardot! — Vásárunk rövid és sáros, sárosabb mint Debreczené, mindenütt honi feliratokkal találkozunk szemünk, honiak-e az áru-cikkek valósággal 's jobban kelnek-e, mint a' külföldiek, nem a' legrózsásabb kedvű kereskedőink fognak legigazabban megmondhatni.

Bango P.

PÉCS, mart. 7. Magyarország majd minden nagyobb városa, némely tekintetben, elsőseget vívott ki a' nemzet előtt, 's ezen szempontból mindenik egyetlen a' maga nemében. Ez természetes kifolyása tartományi életünknek. Pécs eddig csak szép hölgyeitől nyerte hírnevét, most, — ámbár szép leányokban még mindig gazdagok vagyunk, a' mellet, hogy az ármányos farsang néhánynak főkötőt illesztett angyalfejére, de azért — jutott is, maradt is, — most, mondom, egészen másban, sokkal prózaibb, de tartósabb, mert hiába, a' szépség még nálunk is mulandó, — és a' hazára nézve sokkal hasznosabb dolgokban keressük dicsőségünket. Szóval: komolyan akarjuk, 's ezen esetben nem maradtunk csupán az akaratnál, hogy Pécs — gyárvárossá alakuljon, hogy a' magyarnak is legyen Birminghamja. A' kezdetet öröndetes siker koronázza; — vashámorunk, cukor, papír 's egyéb kisebbszzerű gyárainkban elettéljes mozgalom uralkodik, legközelebb pedig m. Czindery László ur indítványára részvényes társaság alakult, egy évenként 600 mázsa gyapjút feldolgozandó posztógyár alapítására. Ezen korszerű vállalat olly általános pártolást nyert, hogy pénzszegény vidékünkön rövid idő alatt szépszámu részvény kelt el, 's biztos reményünk van, hogy fentisztelt indítványozó urnak, ki ezen társaság elnökévé vá-

lasztatott, úgy több tehetősebb birtokos- és polgáraink közremunkálása által, ezen gyár minélelőbb életbe fog lépni. — Örömmel üdvözljük ezen tisztelt urakat e' téren, kiknek nagyobb része, ámbár az iparvédegyelet ügyében nem lépett fel pártolólá, mit mindenesetre fájjalunk, jelen tettök mégis alapos reményt nyújt arra, hogy hazánkban is van e g y üdvhozó eszme, melyet minden szín, minden rend egyiránt magáénak vall. — Szinte Czindery László ur indítványára és elnöklete alatt, takarékpénztársaság is alakult, melynek alapítása tökéletesen szilárdítva levén, általa leg-sürgetőbb szükségünk egyike pótolva leend, — De térjünk át kevésbbé fontos, de a' szép olvasónét inkább érdeklő tárgyakra. Mult hó 27-én német szinpadunkon, Mendlick Teréz (helybeli professor leánya) Stadt- und Landmädchen, czimü uj szinműve adatott. A' 16 éves szerzőné első zsengejét a' nagyszámu közönség szíves méltánylattal fogadván, előadás után szerzőné kihívással tiszteltetett meg. Szerzőné-től, annak derék atyjával együtt, mindenesetre szívesebben vettünk volna magyar szindarabot, miután hazai nyelvünknek is tökéletes birtokában van, azon megjegyzéssel mégis, hogy az érzelő német iskolát követnie nem lett volna szabad, mert magyarul irt darab még mindig lehet német szinmű. — Színházról levén szó, eszembe jut Bartay és Fáncsy uraknak, ittlétök alkalmával nyilvánított tervök, miszerint városunkban fiókszínházat kívántak alapítani. 184⁵/₆-ik téli időszak utolsó szerződési éve a' mostani német szinigazgatónak. Tán itt lenne az idő, az illetőknek, az akkor elejtett tervet ujra felfogni. Ugy hisszük egy vagy két téli időszakban próbát lehetne tenni. *) Távul attól, hogy a' pártviszály már rég elhamvadt szikráit ujra felelesszük, soraink csupán igénytelen figyelmeztetésül irvák, meg levén győződve, hogy nálunk mindig szép közönségnek örvendene jól szerkesztett magyar színészet, 's hogy ennek alapításában megyebeli uraink és magyarul értő polgáraink egyiránt buzgó részt vennének. Végül még emlitenem kell a' napokban városunkba érkezett panorámát. A' jutányos bemeneti díj mellett (12. v. kr.) képei elég csinosak, sőt tisztábbak, mint Hortzé, 's azért még mindig számos látogatónak örvend.

I r m a y.

H I R L A P I M É H.

(Mart. 11—16-ig.)

Az „Elágzás és összeolvadás“ czimü czikk (Honderü 20—21. sz.) folytatólag megtartva kissé áradozó 's így tán épen cziméveli válrokontságánál fogva önkénytelenül is elágazó jellemét, az összeolvasztásnak az említettük négy tényezője, u. m. nyelv, szokás, törvény és öltözet általi processusát végig fejtegetvén, végeredményül oda jut, hogy a' külön nemzetek mind törvények- 's szokások-, mind nyelv- és öltözetben, a' műveltség- és haladásnak minden kára nélkül tovább és ezután is elágazhatnak 's el is ágazandnak egymástól; midőn ellenben a' nemzeteknek egyenként nemcsak lehet, de szükség is azon lenniök, hogy elágazásokat a' maguk keblében minél inkább megszüntessék, 's hogy e' tekintetben tehát nekünk, magyaroknak is, magunk közt nemzetileg összeolvadnunk szükség, ha lenni akarunk. A' czikkben mindenesetre legjobb 's lepracticaibb az, mi az öltözetbeni és öltözet általi összeolvadásról mondatik, 's méltó, hogy figyelembe vétessek, szavait szerző ekkép zárván be: „Hagyján, hacsak eddig volna a' dolog. Hanem én az idegen öltözet ugyne-

*) Fáncsy ur jelenleg főügyelőségével nagyon el van foglalva, Bartay ur meg máson töri fejet.

S z e r k.

vezett műveltköri olvasztásában még más valamit is látok, mi lelkemet elsomorítja. Végsőleg tekintve, lehetünk ugyan igen hő, buzgó magyarok frakkban is, bálban úgy, mint akárhol — de a' külföldi szabásu öltönnnyel megkedveljük ('s fájdalom, kelle-tén tul kedveltük) a' külföldi szabásu nyelvet, a' külidomu érzelmeket, az idegen sza-básu gondolatot 'stb.; 's így elidegenülünk saját nemzetünkötől nyelvileg, érzésileg, szokásilag 'stb.' A' szerkesztőség erre csillag alatt megjegyzi, hogy pár észrevételt teend reá — alkalmasint a' frakk ügyében 's a' magyar zrinyidolmány ellen, mint ez már szokása. — Vajda bevégzi „Az élet célja“ címü elmékedését (Pesti Divatlap 21. sz.), melyben azt mutogatja, mikép nagy és szent cél van az egyes ember, va-lamint az összes emberfaj elé kitzve, melyet ha megközelite, eleget tön rendelteté-sének e' földön, 's hogy ez az élet elegendő tárgy magának, ámbár igen üdvös az em-bernek szemeit az örökkévalóság, a' jövendő felé is irányozni, mind a' mellett nem szabad az innensöt elhanyagolni. — Szabó Richárd nagyérdeku jeles lélektani levelei „Nők világa“ az Életképekben (11. sz.) a' legbecsesb hozományok közül való, mit ez idén a' divatlap irodalom becsesb, jót és tanulságost hozott.

A' két novelláról „Napló“ Márktól (Életk.) 's „Petrarka áldása“ Jodoktól, a' Honderűben, majd ha be fognak végezteni, szólandok.

A' Pesti Divatlap (21. 22. száma) igen mulatságos, élethü genreképet hoz „Egy falusi magyar casino“ czim alatt, tele eredeti alakokkal, éles és elmés megjegy-zésekkel; de rút folt benne a' 349-dik lapon a' 26—29. sorban foglaltató illetlen, sértő 's botrányos hely, melyet a' jobb izlés 's a' közérzelem indignatioval utasít vissza. Ugyanitt kedvező sikerrel folytatja Zichy Antal egyszer már említett „Utí be-nyomásait Felső-Magyarországon.“ Igen érdekes ellentétet képez ehhez Vajda „Utí philosophiája“ (Életk.) a' mi hires, homokos, mocsáros prózái alföldünkről, melynek azonban siralmas képével a' nedelyes, piquant előadás az embert, itt a' hóféhér velinen, igen kellemesen kibékelteti. Csak aztán az illető földbirtokosokat is, amott a' hely mo-csáros színű, szintugy ki ne békítené, hogy e' botrányos nyomorúságnak egyszer valahára utazóink siridalát énekelhetnék el! de mikor lesz az! addigra tán még a' „Merkur“ fakó betűi is megfeketednek! Quod faxit Deus!

A' költemények közül kettőt emelünk ki: Riskó kedélyes „Levéllátogatását“ (Életk.) 's a' „Védegyleti szózatot“ (Pesti Div.), 's ez utóbbit nem talán csupa lova-giságból az azt író hölgy iránt, hanem mert valóban tüzről pattant, kerekded kis dal az. A' szerző Nina Szegszárdról; legyen üdvöz nőirőink között. A' Honderűben álló „Kezesség“ Schiller után szabadon fordított ballada Jám b o r Pálról, mint ügyes fordítóról tesz tanuságot, a' mi Tiedge fordítója 's a' magyar Urania iránt jó remé-nyeket gerjeszthet.

P. H. L. ur kapván Párisba Honderűjének farsangi számait, annyira meghökkent 's megijedt a' benne foglaltatott, általam is említett, köri-bálféle polemia hangján 's modorán, hogy szándékolt utjával Londonba, hova már utilevele is kész vala, azonnal felhagyva, rögtön Pestre visszajövend, lapját 's lapja renomméját megmentendő, legalább így írja maga utóbbi levelében Emiliához, mely leveleit, melyek száma mintegy 17re ment eddig, ezuttal bevégzi, 's ez alkalmasint a' legjobb, mit lapja érdekében tesz, mert biz azok átkozott sok helyet vettek be az új Honderű kissé nagyon is commassált telkén, miután azt nem igen mondhatni rólok, hogy bár a' hasábokat busásan kitöl-ték, az olvasó várakozását betöltötték volna.

MI HIR BUDÁN?

— Legérdekesb újdonságul 's valódi hazafiúi örömmel jelentjük, mikép Weisz Bernát és társa, pesti nagy kereskedők, Szentgyörgynapra a' nagyhidutczai tulajdon házukban iparműsarnokot fognak felállítani a' magyarországi kéz- és gyárművek számára, mely a' magyar készítmények eladásának egyesítő gyűlpontját képezze. — A' gyártmányok árára 2 száztóli eladási díj, de csak olyan árukra, melyeket az említett nagykereskedők saját felelősségükre hitelbe kiadnak, azonfelül még 2 száztóli, del credere (azaz: hitelhírság) fog számítani; az ügyvezetési költségek arány szerint fogván az árukra, azoknak teriméji, a' reájok fordítandó kisebb vagy nagyobb gond- 's a' külföldi gyártók ellenében kiállandó concurrentiához képest kivettetni, melyek azonban, tekintvén a' hazai ipar emelését, 3 száztólit túlhaladni semmiesetre nem fognak. — A' beküldött gyártmányokra a' derék vállalkozók tetszésök szerinti előlegezést is adandnak 6 száztólias kamatra. Az olyan áruk, melyek kelendőknek nem mutatkoznak, egy hónap alatt visszaveendők lesznek, miután ezen túl a' felelet terhét senki sem fogja viselni: ez esetben a' gyártmányosok, ügyvezetési költség fejében, a' kívánt díjt, mely azonban 3 száztólin túl nem mehet, 's ezen felül egy pcent földíjt megfizetni tartoznak. Ha az érintett egy hónap alatt a' gyártmányok vagy el nem vitetnének, vagy az érték esendő költségek nem fódóztetnének, Weisz ur és társa az eladott árukból fogják magukat kielégíteni. — Nem szükség hosszasan fejtegetni, milly hatalmas emeltyűül szolgálанд ismét ezen új vállalat a' hazai gyár- és műipar emelésére, 's ennél fogva, milly érdemes arra, hogy hazaszerte pártoltatván, minél több honi gyártót birjon arra, hogy gyártmányait nagybani eladás végett Weisz urakhoz bizományba adja! — Bizony csak lesz valami ebből a' magyarból, habár „Honderü“ collegánk a' gyáralapító társaság személyességek végetti létre nem jöveteléből kész minden veszedelmet jósolni árva hazánk nemzetére: mintha bizony....

— Szigethy István, növendéktanító ur, a' kisedővás szép eszméjét nemcsak anyagilag, hanem szellemileg is pártolni szives hazánkfiai közt hálaköszönettel emlékezik e' napokban hozzánk érkezett rövidke tudósításában Garay és Erkel urak azon emberbaráti készségéről, miszerint az első egy a' gyermekértelemhez mért, Török János szépiró által rajzolt 's Perlascától csinosan festett a' szorgalom képét ábrázoló Méhkas-hoz költői könnyűséggel folyó egyszerű szép dalcóskát írt, az utóbbi pedig ehhez a' zenét készíté. A' vers imez:

A' méhecske napestig száll,
Mig magának étet talál;
Mégis ő mind meg nem eszi,
A' felét is haza viszi.

A' kis méhtől tanuljatok,
Mindent megtakarítsatok;
Van annak, a' ki elteszi,
Télen nyáron hasznát veszi.

A' feléből házat épít,
Más feléből mézet készít;
Lesz is télen jó falatja,
Mert nyáron megtakarítja.

Szeretem én a' kis méhet
Készít nekem édes mézet;
De még inkább a' szorgalmát;
Követem is jó példáját.

A' kisedővás világában e' kedélyes művecske nagy becsesül bir azon dalcóskák sorában, melyek mind Pesten, a' példányóvóképzőintézetben, mind a' vidéki kisedővóiskolákban a' gyermekektől kedvvel és örömmel énekelletnek.

— Egy igen érdekes vállalatról értesülénk e' napokban, és sietünk arra a' t. cz. közönséget figyelmeztetni. — Muszely Károly hazánkfii és legjelesebb műkerté-

szeink egyike, fölbuzdítva azon közméltánylat által, mellyel tavali virágkiállítása fogadtatott, úgy szinte eleget teendő több virágkedvelő és műkertésztlő hozzáintézett felszerelésnek, az idén egy nagyszerű virágkiállítást fog rendezni a városi redoutterem előcsarnokában, hol minden honi virágkedvelő és műkertész legjelesebb növény példányait a közönségnek bemutatván, az érték kitett díjakban részesülni foghat. Miután e szép vállalat kétségkívül a hazánkban nemesebb virágtenyésztés előmozdítására és serkentésére irányztatik, nincs okunk attól tartani, hogy a legnagyobb részvétellel ne pártoltassék, s legyenek oly szűkkeblűek (mint, bizony fájdalom, vannak minden oly vállalatnál, melly nem tulajdon agyukban fogamzott meg), kik azt teljes igyekezetük szerint terjeszteni s gyámolítani elmulasszák. — A kiállítás ezidei majus 15-kén veszi kezdetét, s ugyanazon hó 20-kán bezáratik: a jutalom pedig az e célra kinevezendő három műbíró által a kiállítás napjai alatt fog odaítéltetni. — Mint halljuk, mintegy tizennégy nagyobb díj van kitéve a legnemesebb virágok különféle nemeire, mellyért azonban csak a honi virágkedvelők és műkertészek versenyezhetnek. — Ugyanezen derék hazánkia még e nyáron, felsőbb engedelem mellett, egy nagyszerű virágkijátszást is indítand meg, mellynek tiszta hasznát a pesti gyermekkórház és dolgozóház javára szentelendi.

— E napokban láttuk a természettársulatnak Szerelmei (Liebe) ur, kö- és rézmetsző által készített oklevelét, melly a társaságtól feladott eszme szerint szerencsés tapintattal és ügyességgel van kidolgozva, főkép sikerültek a természetszakba vágó, az iratot környező emblemák. A mű oly meglepő csinos, hogy akár mily külföldi dolgozattal bátran kiállja a versenyt, s mi igen örülünk elmondhatni, miképen Sz. ur már most állandó lakhelyül fővárosunkat választá, hol, úgy hisszük, elegendő munkával fog elláttatni. Szinte ezen művész által készítettünk egy nem sokára lapjaink mellett megjelenendő pompás hangművet, mellyért csak azért nem sajnáltuk a nagy költséget, hogy gyöngé tehetségünk s szerény körünkhöz képest alkalmunk legyen, e művész hazánkfiát illően bemutatni s sympathiát gerjeszteni iránta a fővárosi és vidéki közönségben.

— A nemzeti színház valódi reformjai közé — többek, főleg igen tisztességes s a nemzeti színházat szorgalmasan látogató urhölgyek nevében és érdekében — soroltatni kérjük a lábpolczokat is, mellyek hiányát a zártszéki s a földszinti ülő közönség igen érzékenyen tapasztalja. Ezen lábpolczok kényelem és tisztaság tekintetében is igen ajánlandók; mert a szűk ülést csak tűné az ember, — kivált a magyar, — de mikor lábaival biztos támasz nélkül kénytelen örökké a levegőben eviczkélni, ha csak azokat az előtte ülők ruháiba akasztani nem akarja, mi sáros időben föltötte kellemes érintkezés az előlülökre nézve: bizony csak félig élvezi ő a legremekebb előadás gyönyöreit is! — Ha már a páholyokról gondoskodtunk, s pedig oly nagylelkűleg, hogy a benlevők közül egyre néha (de nem ám classicus daraboknál) tizenkét kongó garas sem jut a legkényelmes helyzetért, midőn a zártszék tulajdonosával a legkényelmetlenebbiket egy forint harmincz krajczárral fizetik meg: igen illő, méltányos, sőt kötelesség, a földszinti ülő közönségre is figyelemmel lenni, miután bizony itt sem ül ám cseppel rosszabb „société,” mint akár-mellyik bársonnyal bélelt és lőszörpamlagos ketreczékében.

— Örömmel hallottuk, hogy Budán a ráczvárosban több nagylelkű urhölgy által kisedővői skola fog felállítatni, melly tisztán magyar szellemű és irányu leend. Bizony csak mindig a hölgyek — nemzetiségünk védangyalai!

— A budai takarékpénztár eszméje azonban szunnyadni látszik. Iól kellene kisse ébreszteni, tán használ.

— Mult szerdán déli órában a jég, melly az újhid fölött mintegy megfenekülni látszik, kisse mozdulni kezdett, de magyar természete lévén, csakhamar megbánta ismét, s vagyunk ott, a hol voltunk!

A nagyhét első három napját nemzeti színházunk igazgatósága nemes-lefkülszünnepelte. Vasárnap f. h. 16dikán Donizetti „Borgia Lucrecziá”-ja adatott elő az éhséggel küzdő árvaik folsegelésére, mely nagyszámu közönséget gyűjtött össze, kivált földszint és páholyokban. A' czimszerepben Schödelné szokott jelességével játszott. — Másnap a' budapesti jótékony nőegylet javára a' közkedvességű „Linda” két első felvonása adatott, melyek közt hegedűzenét, éneket és tánczot volt alkalmunk hallani. Molière a' hegedűvirtuóz schweiczi dalok feletti változatokban hallatta magát, 's zenéje remek hangjaira szünni nem akaró taps harsogott utána, míg többszöri kihívás után egy magyarral is megajándékozván a' közönséget, melyet a' közönség zajos kíváratára ismételni szives volt. Sokszor hallánk már idegen művészekről színházunkban és hangversenyekben nemzeti zenénket, és sokszor támadt azon kívánság bennünk, bár szünnének meg ezen nemzeti zenénk szellemébe be nem hatott virtuózok az illy kacérkodásokkal; de e' kívárat a' mai játék hallatára távol maradt tőlünk, 's örömmel valljuk meg, hogy illy remek előadással nemzeti zenénk tösegyökre sen felfogott szellemét párosítva még soha nem hallottuk. A' közönség lelkedéséről e' hájbangok hallatára elegendő képzeletet adhat az, hogy bárha „zsúfolva” volt a' terem nézőkkel, mint mondani szokás: ember ember hátán állott, 's így a' szabadabb mozgásra kevés alkalom, mégis midőn a' játszott magyar frisé ismételte a' páratlan művész, majdnem tömegestül tánczra kerekedtünk. Hölle k. a. tánczosnó ugyan ez alkalommal három tánczban lépett fel, 's a' közönségtől olly kíméletlen lelkesedéssel fogadtatott, hogy mind a' három tánczot zajos kíváratra ismételnie kellett. A' derék művész és művésznő, kik az előadásban a' jótékony cél iránti szíveségből vettek részt, sokszoros előhívatás és tapsözön jutalmazá. Hallánk azonkívül Erkel F. dicső „Kölcsy-hymusz”-át, valamint b. Eötvös József „Vár és kunyhó” című jeles balladáját Laborfalvi R. által szavalva. Az opera fénypontja Schödelné volt, mint már ezt könnyv nélkül is tudhatjuk. Dicsérettel kell említnünk Hesz k. a. öröndetes előmenetét is, kit kedves althangja szép kifejlődésre képesít. — 18-kán a' gyermekkórház javára Kollin „Horatiusok és Curiatiusok” rég nem látott 4 flos szomorujátéka adatott, melyre — a' páholyokat kivéve — jóval kisebb számmal gyűlt össze a' közönség, tanuságul, hogy gyermekek vigasztalása nem szomorujátékkal eszközölhető. Örömmel látnánk hasonló becű színműveket süröbben megfordulni színpadunkon. Az előadást leginkább Bartha, Egressy G., Lendvay, Szentpéteri 's Laborfalvi R. játékaik tették élvezetessé.

— Tegnapelőtt a' jég ismét mozdult, 's apró darabokkal lépé el a' Dunát: a' hirtelen következett hófergeteg és decemberi hideg azonban újra megállítá.

K ü l h i r e k .

Igen érdekes eseményről vettünk legujabban egy tudósítást. Ezelőtt kilenczfél évvel egy agg férfi, megrongált öltözetben, éhségtől és inségtől elkínzottan egy alföldi tanyába tért, 's a' fiatal birtokost mennyre földre kérte, hogy fogadná hajlékába, mert sorstól és emberektől üldözött bujdosó, ki tulajdonából ellenségei által kizavartatva, nem bír helyet, hova lehajthassa fejét. A' fiatal tanyabirtokos jó szíve megessett e' kérelemnél 's a' bujdosó öreget házába fogadta, ellátta az első táplálattal és ruházattal, 's tartá egészen úgy, mintha saját családjának tagja lett volna. Azonban a' befogatott vendég szívében rövid időn felcsirázott a' hálátlanság; egy csöndes éjjel becsületes gazdáját megragadta, megkötözte 's a' tanyának egy rejtek-pinczéjébe zárta, hol a' jószívú emberbarátnak hosszú évekig kellett megszabadítatlanul sinlenie; — a' gonosz vendég, ki így cselekvék, azzal nyugtatván saját lelkismeretét, hogy a' rablást olly emberen követte el, ki földbirtoka kormányzására fiatalsága- 's tapasztalatlanságánál fogva különben is alkalmatlan volt, 's ez önvigasztalás felett megnyugodnia annál könnyebben sikerült, mert gazmerénye végrehajtására a' megrablottnak a' tanyán lakó rokonai is segédkezeket nyújtottak. . . Nyolcz és fél év

mulvai fogság és sinlődés után, miután szabadulására már számos nem sikerült kíséreltetek tön, szerencsés volt azonban a' méltatlanul elkínzott gazda foghelyéből menekülni. Első lépéseit természetesen a' törvény elégtételének felszólítására intézte hátlátlan elnyomója ellen, ki a' megszabadultnak sajátját kiadni vonakodott, sőt ahhoz ennek jogait is tagadta, a' mennyiben koholt leveleket mutatott elő, melyek a' birtok tulajdonosának őt állítják. Az ügy igen érdekes törvényszéki jelenet, mennyiben az elkínzott és jogaiból kiszorított tanyagazda fényes elégtételt követelt kilenczedfél évnvi fájdalmas rabságaért, míg másrésről a' szemtelen rabló nemcsak elégtételről nem akar tudni semmit, de sőt azt emlegeti, hogy amaz tartozik neki örökös hálával, mert kilenczedfél évig saját kezével hordott neki foghelyére egyik nap a' másik után táplálatot, saját kezével szított tüzet foghelyén a' tél viszontagságai ellen, és pénzen vásárolt öltönyöket számára, -- 's mi a' dolgot még különösebbé teszi, az orzónak sikerült a' tanyabelieket bizelgő bánásmódja által annyira lekenyerezni, hogy közülök a' törvényes családfőtől többen elpartoltak 's ő mellette tesznek tanuságot... A' törvénykezés sokáig ingadozott, 's a' mindkét részről próbák egyenlőségében nem birta magát ítéletre határozni. Mondják, hogy a' rabló ékes-szólása határtalan hatalmu, 's midőn saját maga által védett ügyében szívlágyító szavakkal föstené, milly meleg részvéttel látogatta a' fogolygazdát börtönében naponkint, milly könyörületesen táplálta 's óvta meg az éhhaláltól, melynek, ha általa elhagytatik, kétségtelen martalékává kellett volna zárt magányában lennie, szónoklatára minden szem könyekkel telt el 's maga a' vádló is ellágyula. Ennek azonban végre sikerült jogait a' leghitelesebb próbák által bebizonyítania, mire a' törvény ítéletet mondott, kedvezőt a' gazdának 's büntetőt a' bitorlónak, ki saját honába hurczoltatott vissza, hol rája az igazság büntető keze várakozik... És vannak emberek, kik nyilván emelik mellette sajnálkozó szavukat, 's most a' törvényes gazdát vádolják hálátlanságról, ki illy szívtelenül keményen tudott bánni olly emberrel, a' kinek hosszú éveket táplálását köszönheti...

S Z I K R Á K.

Vajda-Hunyad.

Ott, ott élt a' dicső! — 'S ma a' vár, melyt ő raka egykor,
Azt tanusítja: hogy ő —, 's szellemerője lehúnyt.

Baja.

Sok baj ért; de segélt a' hon. Munkára viszont fel —:
Hogy ne legyen se' neked, sem neki semmi baja.

Árva.

Árva nyomorban teng néped; de örködik a' hon
Szelleme, hogy ne tegyen lére in árva fija.

Fejérvár.

Tiszta fejérséged gyakran vérfolt pirosítá:
Füzd hozzá a' jövő szende reményi színét!

(Folyt. köv.)

NŐK VILÁGA.

XI. LEVÉL.

Magyar példabeszéd mondja: „nem messzire esik az alma fájától” ’s „leányáról ismered meg anyját”. Nem vitatom ugyan ezen közmondásoknak csalhatatlan igazságát, mert bizony a’ közéletbeni tapasztalás sokszor megmutatja, hogy az alma messzire elgurul fájától, ’s a’ leány, vegyük akár jó, akár rossz oldalról, anyjához jellemben nem mindég hasonlít: csatlakoznék tehát, ki egyiknek jelleméről akarna a’ másikéra következtetést vonni. Általánosan ki nem mondható, hogy a’ gyermek mindenben ’s mindenkor szülőinek erényeit vagy bűneit követi, mert sokszor látjuk, hogy például az erényes anya gyermekének erénytelenségét könyezi: de mégis a’ szülők érzései-’s gondolkozásmódjának befolyása a’ gyermekekre tagadhatatlan. Különösen pedig addig, míg a’ fejlődő gyermek szülői kezekben van ’s csábítók ellen szülői védszárnyak alatt ótalmazottan áll, igen ritkán látható a’ gyermeknek szülőitől jellem- ’s szellembeni különbsége. Ez igen természetes, mert az értelmi kifejlődésnek hiányával levő gyermek inkább utánzásra, mint öngondolkodásszülte sugallatainak követésére bir hajlammal; még kevés eredetiség levén benne, a’ szülői- vagy közelében levőktől látottakat fogja követni, miben a’ szokás annyira meg fogja erősíteni, hogy később is, midőn az értelmi fejlődésben fokunkint halad, sokszor meggyőződésből, sokszor valami átihtető kegyeletől szülőinek tetteit követi ’s erényessé válik, ha azok erényesek, vétkekké, ha vétkesek; innen eredhetett a’ közmondás: leányáról ismered meg anyját.

Innen önkényt következik, hogy az anyának érdekében áll, először önmagára nézve gyermekében az erényes érzetnek fejlesztése, mert ha rossz, ferdén nevelt a' gyermek, a' kárhóztatás súlya ritkán ezt, mindég a' szülőkét terheli: de érdekében áll másodszor az emberiségre nézve, mert a' kisdédbe elhintett 's korával fejlődő erényes- vagy vétkesség egyelőre kiszámíthatatlan következményekkel bír. Az ekkép kifejlődő gyermek később nemcsak önmagának válik boldogság-vagy átkává, de kora-'s körebelieknek, sőt következő nemzedékének még akkor is angyla vagy ostora leszen, midőn porait hantok takarják. Ha jól emlékezem, Horácz Rómaiakhöz címzet ódájában, melly így kezdődik „*Delicta maiorum immeritus lues*“ mondá: „az ösöknél rosszabb szülőknek kora romlottabb gyermekeket szül, nemsokára vesélyesb nemzedéket adandó. Ha tehát az anya után képeződött a' leány, ennek gyermekeire is átszivárog annak hatása, és az ösöknak erényei vagy bünei nemzedékről nemzedékre szállanak.

Ezt azonban egész határozottsággal mondani mégsem lehet: mert a' gyermeki kebelbe nyomuló csak egyetlen egy elvnek sem lehet eleve hatását vagy következéseit kiszámítani, miután ez annak alkalmazásában a' szülőtől egészen ellenkező utra térhet és sokszor a' szülőknek legszentebb törekvése a' gyermeknek könnyelműségé által meghiusittatik: de hogy a' gyermeki kedélyre a' szülőknek erényes, tiszta vagy bárminő nézetei 's tettei befolyással bírnak, tagadhatatlan; ezek a' gyermeknek egész élete irányát, szilárdul állandó jellemét határozhatják el, sőt a' fentebbiek nyomán még tovább is hathatnak, mert hihető, hogy a' gyermek ismét leendő saját gyermekeinek jellemét a' magáé után képezendi, és így a' szülő által gyermekeére gyakorlott hatás ennél megtartván irányát, nemzedékről nemzedékre átmehet, fontossabbá válhatik és különböző alakokban ugyan, de egy irányban elterjed, míg végre nyomozása minden emberi kiszámítást túlhalad.

Képzeltetek magatoknak egy nagy téren elterülő csendes vizet: dobjatok ebbe egy követ, látni fogjátok, miként terül el ennek tükrén az egészlet megingató apró hullám. Illyen a' hatás, mellyet a' gyermeknek szíve- és jellemére gyakoroltok, messzire, olly meszire terjedő, hogy annak végnyomait ti nem láthatjátok.

A' történetnek lapjai mint emlékezeteset jegyzik fel, hogy egykor, midőn a' spártaiak legyőzettek, a' győzedelmes ellenfél ötven gyermek sarczot követelt. A' spártaiak válaszul adák, hogy készebbek ötven legtekintélyesebb férfaiaktól megválni, mint ötven gyenge gyermeket kiadni: mert azoknál az elvek már szilárdul kifejelettek, ezeket előbb nevelni kell; mert pótolhatatlan veszteség lenne e' gyermekekre nézve, ha nem képezetnének ki kellőleg. Ismeretes Spártának tulságosan szigorú nevelési rendszere. Ezeket az emberiség tekintete vezérelte; titeket, kedveseim, e' magasztos tekintet mellett még egy szentebb meggyőződés lelkesíthet: az tudniillik, hogy még azon esetben is, ha a' kifürkészhetetlen isteni gondviselés kedves gyermekeiktől megfosztott, az az érdem, mit a' jó nevelés által magatoknak sze-

reztetek, az a' jó, mit gyermekeiteknek adtatok, az Isten előtt vesztve nincs.

Ezekből láthatjátok, hova czélzok: oda tudniillik, hogy a' gyermekek nevelését elhanyagolni nem lehet. A' neveléshez pedig hozzá kell kezdeni mentül előbb, annál jobb. Minél zsegebb koru a' gyermek, annál hajlékonyabb kedélyű, mit önkényetek szerint hajlíthattok jobbra, balra, a' mint akarjátok. Ők ártatlan kis sziveikkel az égből jönnek alá: ugy kell velök bánni, mint angyalokkal, kiket a' vallási tisztelet szentségtelen kezekkel illetni tilt. Anyák! ezen az égből alá küldött kis angyalokat lelkiismeretes tisztaságu 's minden jót, nemest magában foglaló felkészültséggel idomítsátok, vezessétek ki az életpályára! Hozzátok szólok, kedves anyák, kiket mindannyiszor az anyai édes érzetnek kéje villanyoz át, valahányszor gyermekeiteket szivetekhez szoríthatjátok, kik gyermekeiteknek nézésével be nem telhettek: hozzátok pedig, kiknek a' dajka által mint ritkaságok mutattatnak be napjábanegyszer, vagy, ha szeszélyek ugy hozzák, annyiszor sem, gyermekeitek, kiket inkább lebilincsel más gyönyörök mámora, mint saját véretek, szavam nincs: de van szivemben szegény elhagyott gyermekeitek iránt szánakozás által felmelegített szeretet.

Mikor és miként kell tehát a' gyermekneveléshez kezdeni? Be kell-e várni az időt, midőn az értelmi kifejlődés már olly fokon áll, hogy a' gyermek már önmagától is tisztán gondolkozni képes? Nem! 's ezért a' nevelést, vagy, a' korhoz mérve, idomitást legzsegebb korában kell megkezdeni. Természetes, hogy ekkor másról, mint az érzékek kifejlesztéséről, még szó sem lehet. A' gyermek bizonyos ideig egészen alkalmatlan érzékeinek használatára, mellyek mégis mindenek előtt fejlődnek ki. Először a' tárgyakat sem látja, vagy ha később látja, nem tudja, hogy azokat tapinthatja is. Őt érzékeinek kell tehát előbb kifejlődni, mi hogy rendszeresebben és gyorsabban történjék, egy avatott vezetőre van szüksége. Igaz, a' magára hagyott gyermeknél is kifejlődnének lassan-'s egyenként az érzékek, de nem olly gyorsan, mint vezető segítségével, és mint setétben járó remegve haladna elő vagy minduntalan megütődnek.

Az anyai érzet sugallja, hogy ezen vezetője kisedednek más nem lehet, mint saját maga. Miért? megmondom Midőn a' gyermeknek figyelmét ébresztetni, érzékeit fejleszteni kell, egyszersmind igen ovatosnak kell lenni, hogy azok össze ne zavarodjanak, mert lelki ereje gyengébb, mint teste; sokat felbirni nem fog. Türedelem, szeretet, szelidség, ha valaha és valahol szükségesek, ugy bizonyára mellőzhetetlen ezen kisedeknekél; ez égi három tulajdonnal ugy kell a' gyermek lelkére hatni, mint midőn a' napsugár a' virág bimbójába behat, melly a' virágot lassan, de bizonyosan kifejlesztí szépségére, ha szélvihar azt meg nem rongálja. A' mi e' virágra nézve szélvihar, az a' kisedre nézve minden helytelen indulathevülés. Ki tudja a' magával tehetetlen kisednek sirásait, nyugtalanságát ugy eltűrni, mint az anya? A' kisednek a' legédesb álmod megzavaró feljajdulásai türethetlenné

tesznek mindenkit, de nem az anyát, ki örömmel átvirasztja éjeleit álomtanságban, csak kisdede zokogni megszűnjék. Minden mást kihoz türelméből a' kisdednek sokszor le nem csendesíthető sirása 's ilyenkor vagy reá rivalganak a' gyermekre vagy érzéketlenek a' kisded fájdalma iránt és megnyugtani nem iparkodnak. Minél több kezeken megy a' kisded keresztül, annál több, egymással ellenkező indulatok, szenvedélyek kitöréseinek tanuja, annál több zavargó hullámok lebennen el lelki szemei előtt, melyek az ő öntudatlan nyugodt kedélyét is kisebb nagyobb mértékben megzavarják. A' kellő türelmet, szeretetet és szelidséget tehát senki úgy meg nem tudja tartani kisdede iránt, mint az anya, és ezért a' kisded érzékeinek kifejlésében, nehogy azokat valamely indulatkitörés vagy összezavarja vagy éppen használhatatlanná tegye, biztosabb vezető az anyánál nem lehet.

De hogy az anya is minden figyelmét kisdedének bírhasa felszentelni, hogy a' kisded érzékeinek kifejlődését részint elősegíthesse, részint irányozhassa 's az itt különösen szükséges türelem el ne hagyja, saját kedélye nyugalmanak megőrzésére különös figyelmet kell fordítania, mert lélektanilag igaz, hogy a' megzavart kedélyű kebelben nem lehet bárminek is teljesítésére olly lelkesedés, mint ollyannál, ki, minden más iránti érdeket, indulatot kizárva magából, csak egyedül azon függ egész figyelemmel, mi szívét eltölti. Ha valami engemet megzavar, bizony az lefoglal, elkedvetlenít, és még az iránt is bizonyos közönyösséggel tölt el, mi legközelebb érdekel. Lepje csak meg az anyát valami aggodalmat okozó eset, busítsa csak el valami szíve elleni tapasztalás, vagy ingerelje fel valami akaratával ellenkező körülmény: bizony kisdede, habár talán pillanatoknál nem tovább, azonnal mellőzve leszen, vagy ha egészen mellőzve nem is, de nem azon egész odaolvadással függend rajta, mint nyugodt pillanataiban. És kétségen kívüli, hogy az anyának illy lelki állapota befolyással bír kisdedére; elkomorul ez, ha anyjának szokott nyugodt kifejezésű arcvonalaival nem találkozik, ha mosolygó arc helyett egy szenvedélydult ábrázatra esik pillanata; ha anyjának máskor derült arcán most fájdalom terül el, nem tudja ugyan, mit jelent az arcznak bús kifejezése, de érzi, hogy az nem lehet öröm, és az anyai megzavart kedély átszívárog kisded szívébe. Ezért, mivel az anyának is lehetnek búsító perczei, nehogy, akár kisdedét akaratlanul is elmellőzve, főfigyelme más tárgyra forduljon, akár kisdedében borult 's zavart kedélyével hasonló hatást okozzon, iparkodjék szenvedélyein uralkodni 's óvja meg szívét minden olly benyomástól, mi azt hullámokra indíthatná. A' gyermekével egész odaolvadással bíbelődni szerető anyától kívánom tehát, hogy saját nyugodt kedélyét semmi által megzavartatni ne engedje, vagy mennyiben az kikerülhetetlen lenne, minél kevesebb uralkodást engedjen magán annak, mert mihelyt ez történik, kisdede azonnal figyelme körén kívül esik; kívánom továbbá, hogy derült, nyugodt kedélylyel magához szoktassa 's bár mi okból eredő nyugtalanságát leküzdve, komorrá vált arczczal abban a' magához hasonló hangulatot elő ne idézzon. Szóval, a' gyermeki érzékkifejlés-

tésben és irányadásban emlékezzetek meg arról, hogy soha a' gyermek — mentül előbb halál korában, annál kevésbbé — egy szenvedély által felizgott hangulatnak tanuja se legyen, még a' legcsekélyebb dolgokban sem, mert a' rossz úgy nyomul a' kised lelkebe, mint a' láthatlan lég, melyet magába szí. A' kised lelke olyan, mint egy tiszta üres edény, melyet meg lehet ugyan mindennel tölteni, de ha valami tisztátalan keveredett bele, azt onnét kiszedni alig lehet. Minden pillantás, minden mozdulat, minden kifejezés, később minden szó a' gyermek jellemének képzésére befolyással bír. Nem lehet tehát egyenlő eredményü, a' gyermek előtt bármiként viselni magát; annál kevésbbé lehet üdvös, a' gyermeket szenvedélyek, indulatok kitöréseinek tanujává tenni. És ugyanazon öngyőzelem, melyet magatok felett kivívtok, nincsen-e kétszeresen megkoszorúzza? Nem minden földi kincset tulhaladó-e azon öntudat, midőn, látva gyermekeiteket az életnek ösvényén biztosan előhaladni, azzal kecsegtethetitek magatokat, hogy az a' jó, mi bennök van, a' ti kezeteknek műve, 's azon szépnek, mi bennök kifejtett, magvát ti hintetitek el.

De hogy illy benső meglegedésre hevitő jutalom édesithesse meg napjaitokat, előbb önmagatoknak kell jóknak lennetek, mert külsőkép nem mutatkozhatik rajtunk az, minek hazája nem a' szív. A' legbiztosabb 's egyszerűs mind legkönnyebb út, jónak látszani, az, ha valóban jók vagyunk. A' kit akár harag, akár más szenvedély zaklat, az lehetetlen, hogy azt elbirja egészen titkolni; és ha szavakban nem tör is ki, de annak kártékony hatását érzi a' gyermek. Ezért kell a' szenvedélyeitekeni uralkodást sajátotokká tennetek.

Igaz, nehéz mindég szenvedélyei urának lenni, de a' többszöri küzdés e' nehéz mesterségre is megtanít, önuralkodásra vezet, és lehet-e nemesebb szívutalajdon, mint midőn a' szenvedélyek rabságából győzedelemre emelkedik fel a' lélek? És tudjátok-e, mi erősíthet, mi segíthet még felmerülő szenvedélyeiteknek lelküzdésére, a' keletkezhető búknak nyugodt elviselésére? Kedveseim — az imádság. Ez vigasztal, ez erősíti meg a' megsebesült szívet; a' benne zugó vihart ez csilapithatja le. Nem kell ezért órákig lapoznotok imádságos könyveiteket: csak emeljétek fel zaklatott szíveiteket alázatosság- és igazságban az urhoz, kérjétek egy buzgó fohászszal segítő málasztot, és az, ki a' felzudult tenger hullámain egy parancsszavával lesimítja, az a' ti szíveteknek viharait is lecsendesítendi.

Szabó Richárd.

A' F O R G Á C H N É V.

TÖRTÉNETI BESZÉLY.

I.

A' sajjói csata, mellynek gyászemlékezete maiglan is él népünk ajkán, el volt veszve, 's IV-ik Béla, a' megvert király, futásban keresett mene-

déket a' vad tatárok elől, kik a' nyert diadal után megoszolván, borzasztó kegyetlenséggel rohantak a' védtelenül álló hazára, mellynek királya ezer nyíl 's ezer tatár által üldöztetve, futa a' kies Borsodból Gömör bércei közé, hogy ugy a' rejtett hegyi utakon a' Duna-partokra, innen pedig a' még szabad felsőbb részekbe juthasson. Gömör bércei közt, ott, hol most Várgede (a) fekszik, eltikkadva 's fáradtan szállt le lováról a' futó király, rövid ideig pihenendő, mert itt bátorságban vélte magát a' pogány elől, ki, nyomát veszelve, másfelé üldöze.

Ámde alig telepedett le a' tölgyek árnyában, midőn vad lárma zudult meg a' sűrű erdőben, jelentve, hogy a' pogány észrevette tévedését 's most ide rohan, hol vész és halál vár a' királyra, kinek elfáradt méne kinyújtózva hevert a' fűvön 's tagjai bágyadt kiterjesztése által eléggé elarulá, hogy nem képes megmenteni urát, ha nyomában lesz a' kegyetlen pogány, 's mégis nyergébe veté magát a' futó fejedelem 's felszólítá kíséretét, hogy kövesse őt egy zártabb térre a' távolból, mert irtás volt a' hely, mellyen pihentek, hogy ott legalább a' nyilaktól mentve legyenek, mellyek immár feléjük röptek, susogó röptük által elarulva, hogy már közel a' tar 's vele a' halál, mert a' fáradt mének gyöngye ügetése nem vetélkedhetett a' tatár lovak szélgyors röptével.

A' király 's kísérete halálra készült, 's eltökélve, drágán adni el életét, állá meg egy hegygerinczen, míg a' tar, ki ismét nyomot tévesztett, a' hegyet akará körülkeríteni. — 'S im! egy mellékösvényből zajos dobogás lön hallható, 's a' magyarok elrémülve tekintének arra, méltán félve, hogy most két oldalról tör reájuk Batu Khán csordája.

'S milly édes volt a' meglepetés, milly nagy a' keblek öröme, midőn az ijedést okozott csapat hozzájuk ért, 's átlátták, hogy azok, kik e' részről érkeznek, honfiaik 's barátjaik valának. — A' csapat kised volt, nem elegendő, hogy megmérkőzhessék a' tatárral; ámde mégis mentést hozott, mert ama hős, ki legelől szágulda, tiszteletteljesen jelenté a' királynak, hogy utjában egy gyöngébb tatár csapatra talált, mellyet leölvén, tulajdon lovait elbocsájtá 's most ama szerencsés helyzetben van, hogy a' gyors préda ménekkel szolgálhat a' futó királynak.

Béla nem akará elfogadni az elébe vezetett méneket, mert alig levén elegendők a' sereg felének, nem akarta méginkább meggyöngyölve hátrahagyni derék kíséreit; ámde az ifju sürgetve kérte őt 's leszállva ménéről, imigy szólt azokhoz, kik a' királyt környezék:

„Barátim! éltünk 's vérünk a' honé 's királyé, 's ha ez utóbbi, ki nélkül végkép oda a' szeretett haza, veszélyben forog, hol van magyar, ki remegne meghalni? — Ide, barátim! álljunk, mint erős bástya, mint szirtfal a' pogány utjába, 's míg mi itt elvérzünk, mentve leend a' király; 's

kell-e szebb jutalom azon öntudatnál, hogy azért halunk meg, kinek fején István szent koronája ragyog.“

A' király tiltakozása nem rendítheté meg a' hős ifju erős szándokát, 's Béla, ki átlátta, hogy kötelessége, megtartani éltét a' hazának, elfogadá a' lovakat 's még egyszer az ifjuhoz fordult:

„Levente! mondd meg legalább neved; hogy ha megment a' hon szent asszonya, tudjam, kiért mond hassak buzgó imát, kinek tiszteljem dicső emlékét?“

„Ama barna levente, ki veled futand, öcsém, uram király; ő majd megmondja nevemet, ha idő lesz a' beszédre; de most el; Isten veled, király; Isten veled, öcsém; — ha élek, holnap estve Ilkánál várj, 's ha meghaltam, úgy vidd e' végsőket a' kedves leánynak.“

A' rövid szünet elég volt arra, hogy a' tar körülkeríthesse a' hegyet, mellyről csak ama ösvény vezeté még le, honnan a' mentő csapat érkeze, — erre sieté hát a' király 's könyezve hallá hátul a' bösz lármát, melly azt jelenté, hogy azok, kik hátramaradtak, már a' vad tatárral küzdenek.

II.

Nógrád bércei között magosan emelkedek fel egy hegykúp, mellynek aljában csinos falu, ormán pedig uri vár állt, melly lakásul szolgált Berzeviczy Polánnak (b) kit a' vár 's vidéke uralt. — E' hely volt az, hova az ifju testvérét rendelé, 's a' hölgy, kinek nevét emlité, a' várur gyermeke.

Nógrád maiglan is híres tündérbáju szép hölgyeiről; ámde bár ezer rózsa 's ibolya virul bércei közt 's kertjeiben, évszázadok óta nem volt szebb hölgy az Ipoly, Szuha, Buják 's Kürtös partjain, mint Berzeviczy, Ilka (c), a' 17 éves szende szűz, kinek égtiszta kék szemeiben a' nap perzselő sugára ült, míg forró heve benn a' kebelben honolt, szorgalmasan ápolgatva a' pajzán istengyermek által, kinek csintalan szeszélye már egy év óta éles nyilat lött Ilka keblébe, melly azóta naponta öregbedő hévvel csügge az ifjun, kit számára kijelelt a' szerelem dévajkodó Istene.

Béla király felhívása, melly annyi arát, annyi nőt foszta meg üdvétől, kedvesét is kiszakítá ölelő karjaiból, 's mióta az Pest alá szágulda, a' nógrádi ifjuság színével forró keserv 's buzgó ima közt tölté el napjait a' szerető leány 's naponta szétküldé a' vidékbe cselédjeit, hogy hirt hozzanak a' királyi sereg sorsáról.

Alig hogy megtudta a' saját veszteséget e' vidék, meghozá annakgyász-hírért kedvese testvére is, ki egy késő éjszaka jelent meg a' vár jól őrzött kapuja előtt, melly tüstént megnyílt itt olly igen ismert szavára.

Az ifju kevesedmagával jött, 's mind ő, mind kísérete vérrel volt el-

(b) Berzeviczy Polán 's Rikolf IV. Béla idejében éltenek. Budai.

(c) Fesler.

borítva, míg a' ménék szűgyén tajtékdarabok ültek, nyilván jelentve, hogy hosszú volt az út, melyet a' hősök tevének.

Ilka, ki szinte lefutott a' várudvarba, ájulva dőlt cselédje karjai közé, midőn nem lelé az érkezők közt Endrjét, kinek testvére szives nyájassággal rázá meg Polán ur jobbját.

„Bátya! oda a' hon, a' tatár győzött a' Sajónál, 's mint sáska borítja el hazánk téreit, mellynek királyát én 's Endre mentők meg vészteljes futtában; ámde mintha azt akarta volna a' sors, hogy fő nélkül maradjon a' szegény haza, ismét oda annak királya. Utunkban egy száguldó pogánycsapat ért el, 's mi, előre eresztve a' királyt, kinek átadám ménemet, mert egy nyil leölte az övét, — szembeszálltunk a' dühös ellennel 's az ég ezernyi erőt ada, sokat leöltünk 's én megmenekülhettem, mert a' ló, mellynek pogány urát leszúrtam, gyorsan röpült. — De a' királyt, a' jó Bélát, eltévesztők; — egyedül vagy legfelebb gyöngé kíséretével bolyong ő a' vidéken, hol már szétszéledt a' pogány, ki tudja, hogy e' tájra menekült Magyarhon királya.“

Berzeviczy 's várnépe tüstént késznek nyilatkozott, szétszéledni a' király keresésére; de az ifju hasztalannak mondá azt, mert ugysis leöldökölné őket a' tar, a' nélkül, hogy elérhetnék nemes célukat.

Mig Polán 's a' többiek töprenkedtek, az ifju kilépett a' várbástyára 's onnan hallgatódzék, valjon nem hallhatja-e valahol a' királyi kürt ismert szózatát? — Mellette egy szövétnekes szolga állt, 's a' láng fényénél egy nagy rakás forgácsot vön észre az ifju, mellyet nem rég hordatott ide a' várur, ki a' tatár közeledésének hírére erős tölgyszerítéssel vétette körül a' vár aljában levő gazdasági épületeit is, hogy itt legalább rövid menedéket leljen a' vidék népe; mert tudva volt, hogy a' tar rendesen odább száguld onnan, hol ellenállásra talál.

Az ifju agyán egy gondolat villant keresztül, 's gyorsan magához hívá a' vár népét. „Nemde, uram! e' rész a' völgynek dől? — Igen igen! ott hagytuk el a' királyt, hátha itt tévelyeg még; — ide a' szövétnekkal, itt nincs tűzveszély!“

Az ifju a' fáklya lángjával meggyújtá a' forgácsrakást, mellynek lángja gyorsan felcsapott.

III.

A' hős levente nem hibázott számításában: a' király a' völgyben vala még kisdéd kíséretével, 's midőn meglátta az égést, feltekinte, 's im az égő máglya mellett magyarokat látott állni, — 's a' vár felé sietett, mellyhez olly közel volt, a' nélkül, hogy létezését tudná az ismeretlen vidéken, hol védtelenül bolygott a' sötét éjben.

A' várbeli nép új fát horda a' tűzre, mellynek lángja kalauzul szolgált az alig egy negyednyi távolban pihenő királynak, ki csakhamar a' várba ér-

kezett, 's midőn belépett a' terembe, hol már váraték, megtudá, hogy eltévesztett kísérlőjének okos ötlete menté meg ismét veszélyes helyzetéből.

A' király szíves kézszerítással üdvözlé Polánt 's megmentőjét, kitől most bátyja után tudakozódék Berzeviczy, ki aggódva hallá, hogy még mindig eszméletlenül fekszik szép gyermeke.

Az ifju az égre mutatott, — az agg megérté őt, 's egy köny gördült le szeméből; de im, lent uj láрма, — a' várhid leereszteték; ... mi ez? talán hátul lopódzott be egy tar, 's most bebocsájtja vad rokonit?

Nem, nem! magyarok érkeznek, kik szinte a' völgyben bujdokoltak 's a' láng kalauzlata által vezéreltettek ide. Ők egy sebesültet vezettek be, kinek balja 's homloka be volt kötve, míg a' halvány arcot vércseppek boriták.

„Uraim! a' sajói csatából jöve, — így szólt az érkezők vezére — utunkban egy véráztatta csatamezőt lelénk, hol számos magyar, de több pogány hevert. E' levente még életben volt, 's ápolásunk magához hozá. — Első szava egy női név volt, a' második tied, tisztos várur, 's mi, miként kíváná, ide akartuk őt hozni; ámde eltévedtünk a' sötétben, míg fel nem lobogott a' tűz, melly kalauzul szolgált ide váradba.“

„Megmentőim egyike! — kiálta a' király — Endre! öcsém! vőm!“ a' testvér 's Polán, 's az ifju, kit egy ágyra fektettek le baráti, felüté szeméit; 's im, egy hölgy rohant be a' terembe, Ilka, ki épen ájulásából ébredve hallá meg az örömdetes hirt.

Mig a' szerető nő kedvesét ápolá, Polán elmondá a' várában történeteket, 's a' király, ki eltökélette magát, itt, e' biztos helyen, tölteni az éjt 's másnap a' várral menni odább, — ünnepélyes hangon imigy szóla a' két ifjuhoz, kiknek egyike, Endre, öcsce 's kedvese ölelő karjai közt pihent:

„Hiveim! Nagybányai Ivancs Endre és Tamás! — ti háromszor voltatok éltem megmentői, 's én hálás adóstock leendek egész éltomben, mert adjak bármit a' jobb időkben, nem lesz megfizetve az, mit tevétek. — Hálámat e' perczen kezdem meg: — a' Ghymes-föld Nyitramegyében örökre tietek; építetek ott várát 's emlékére annak, hogy a' Tamás által meggyújtott forgács volt a' bujdosó 's eltévedt király kalauza, a' család, melly töletek származand — örök időkre Forgách nevet viseljen.“

„S te, Endre, ülj vig lakodalmat ghymes i új váradban; ha még egyszer ujra éled a' most vérző hon, király a mint násznagy vezetendi karjaid közé e' szép gyermeket.“

* * *

A' király 's a' többiek másnap gyorsan utnak indultak 's szerencsésen elértek a' dalmatiai szigetekbe, 's midőn visszatért országába Béla, a' két

Forgách felépíté Ghymes várat (d) 's Endre 's Ilka ősei lőnek a' Forgáchok dicső családjának, melly 1256 óta nagyaink sorába tündökölvé, egy nádort, egy áldornagyot 's annyi országzászlóst, főispánt, püspököt 's jeles hadvezért ada a' hazának, melly a' legszebb reményekkel tekint a' fényes ház most élő jeles csemetéire.

Remellay Gusztáv.

H É T A L V Ó.

LEGENDA.

Szép Efézószban, hol annyi
Megtérő bűnös lakik,
Vad pogány-zsarnok parancsa
Szívet rázva hangozik:

„Annak, a' ki élni kíván,
E' szobort imádni kell!
Nincsen Isten fön az égben!
Zengje itt minden kebel!”

'S már kirendelt gyilkosoktól
Vétetik körül a' kép;
Reszket a' nép . . . 's a' bálványhoz
Titkos könyvet ejtve lép.

És a' földi életért sok
Megtagadja Istenét; . .
Ámde Isten szent nevéért
Több od'adja életét.

Hét ifjú volt . . . mind a' hétnek
Bátorító gyámola
Bármí vész között az urba
Helyzett hit, remény vala.

Szolgánéppel áll a' zsarnok
A' virágos hegytetőn
És egy pusztá bérzüzregnek
Nyílásába néz merőn.

„Itt vannak hát ők a' hívek?
— Vad boszúja így dörög —
Mentse meg most, hogy ha tudja,
Mentse meg jó Istenök!

Nem jövének ők imádni
Egy kemény, hideg szobort,
Ők maradtak, míg busan járt
Föl 's alá a' népcsoport.

Ők maradtak! 'S im feljök
Vágtat számos fegyveres . . .
Oh, a' hét ifjú menekvést
Hol talál vagy hol keres?!

„Haljunk meg! — szolt egy közülök —
A' dicsőség Istené;
Életben, halálban e' szív
E' lélek csupán övé!”

Eliás pedig mond: „nem halunk meg!
Föl, föl! ott ama hegyen
Messze nyúló bérzüzreg van,
A' ki jő, ott ment leszen!”

És futottak . . . és nyomukban
Vérszomjú pogánycapat . . .
A' sötétlő sziklabarlang
Elfödé az ifjakat. —

Éhhalál legyen jutalmok
És hogy a' nap sugarát
Meg ne lassák — rakjátok be
Sirvermőknek ajtaját.”

Szolt a' zsarnok vak düheben
'S a' virágos hegytetőn
Hét jámbor, hű lelkű ifju
Gyorsan bétemetve lön.

A' változó időkeréken
Háromszáz év lejárt.
Szelidebb szellem lengte által
Immár a' földhatárt

Leomlott a' vérben fűrésztött
Zsarnokság oszlopa
'S nyilván zengették , hogy porából
Ne álljon föl soha.

Nem volt immár, ki öldökölve
Zugá parancsszavát . . .
Bátran dicsőíték a' hívők
A' menny és föld urát.

Szorgalmas a' földmívelő! Kapája
Alább-alábbra száll . . .
Nyugodtan ás ő . . 's im végtére egy mély
Barlang-nyílást talál

Lehág a' mély üregnek éjélébe . . .
'S csodálat fogja el,
Midőn kiáltó reszketeg szavára
Ember-szózat felel.

Fölkeltek a' felejtett sir lakói,
Az álom elröpült,
Melly háromszáz hosszú éven keresztül
Könyös szemökben ült.

És mond a' jámbor hét ifju közül egy :
„Szólj, ember! szólj, ki vagy? . .
Éltet hozál-e vagy halált? . . minékünk,
Mindegy, akármit adj !“

Döbbenve hallgat a' szegény földmives ;
Az ifju még beszél :
„Vagy tán hirdetni szállottál be hozzánk,
Hogy elmúlt már az éj? . . .

Isten virasztott csöndes álmainknál . . .
Áldott legyen neve,
Ha bő kegyelme által egy reg ismét
Reánk derülhete !“

'S kiléptek a' gyászos rideg tanyából
Kün uj nap, uj világ . . . .
Más itt az ember, más a' lélek, a' táj
Más, mint ők gondolák.

Hogy háromszázad hűnya el fölöttök,
Mig szenderegtenek,
A hét kegyes ifju szent borzadással
'S könyözve tudta meg

És szép Eféz utczáin, templomában
Harsányan hangozék,
Hogy a' ki rendületlen 's hív az urhoz,
Megőrzi azt az ég.

Lévay József.

EGY TELEM DEBRECZENBEN.

1844.

Hejh Debreczen,
Ha rád emlékezem! . . . .
Sokat szenvedtem én tebenned ;
És mind a' mellett
Olly jól esik nekem ,
Ha rád emlékezem.

Pápista nem vagyok ,
És mégis voltak bőjtjeim, pedig nagyok.
Jó, hogy az embernek' csontfoga van ,
Ezt bölcsen rendelék az istenek ;

Mert hogyha vas lett volna a' fogam,
 A' rozsda ette volna meg.
 Aztán a' télnak kellő közepében
 Kifogya szépen
 A' fűtő-szalmám,
 'S hideg szobában alvám;
 Ha fölvevém kopott gubám,
 Elmondhatám,
 Mint a' cigány, ki a' hálóból néze ki:
 „Juj, bel hideg van odaki!”
 'S az volt derék,
 Ha verselék!
 Ujjam megdermedt a' hidegben,
 És ekkor mire vetemedtem? . . .
 Hát mit tehettem egyebet?
 Égő pipám
 Szorítgatám,
 Mig a' fagy végre engedett. —
 Ez inségben csak az vigasztala,
 Hogy ennél még nagyobb inségem is vala.

Petőfi.

... OH JAJ! ... SEMMI BAJ!

Az ember elejétől fogva mindig olly kész volt, kárhozatot kiáltani más fejére 's jajveszékelní olly cselekvények felett, miket szomszédja vizs véghez, holott ha ugyanazokat maga követte el, ártatlanbáknak hirdeté Metellnél . . .

— Im itt néhányan megfeszített erővel gyorsalkodnak előre; hazájokat lelkek mélyéből szeretik, érte áldozatra 's fáradhatlan cselekvőségre készek, 's hazafiságuk nem pusztá szóból áll, hanem serényen küzdenek előre ök maguk 's ösztönöznek mindenkit, nyomaikba lépni. Egy kényelmes ur meglátja öket puha kerevetéről, 's az előre törekvők zaja által megháborítva kiált fel: Hunnia oda van! illy emberek sirba viszik a' hazát . . . Oh jaj!

Ugyanazon ur veszélyeztetve látja saját érdekeit, nyugalmas heverése háborítva van, 's látja, hogy vagy mozognia kell a' mozgókkal, vagy békén túrni, hogy eltapodtassék, mert 'a' ki nem megy, menetik'; 's most ö is felocsúdik, és a' milly henye volt azelőtt, olly sürgölődő 's cézeltalanul handabandázó lesz mostan; csak hogy haladjon: szalad, kapkod jobbra balra, hogy cselekedni látszassék, 's nehogy lába gyorsasága ellen valaki panaszkodjék, alá 's fel, jobbra 's balra mindent összegázol. De ha valaki megszólítni találná öt 's figyelmeztetni, hogy az ész- és ökszerű haladás többet

ér a' czéltalan nyargalózásnál, 's hogy illyképen magának és a' köznek többet árt, mint használ, könnyen nyugasztalja magát és környezőit, mert most ő iadult mozgásnak, 's így már a' mozgás . . . semmi baj!

— Némelly ember nagyhetykén hirdeti magát felvilágosultnak, szabadelműnek 's mindent egyenlősitni akar; ispánya vagy házmestere igaz pénz gyanánt veszi a' szabadelmű gazdag ur szavait, 's hogy azok értelme szerint cselekedjék, bátran szemébe mer tekinteni, sőt hirdetett szép elvére figyelmezteti őt, midőn botot emel a' szegény emberre, ki kedvencz ebéhez talált véletlenül érni . . . Oh jaj!

Ugyanazon szabadelmű ur felfelé pillant 's agyarkodva tekint végig azok során, kiket a' sors véletlenül fölébe helyezett, ökle összeszorul, 's ki előtt imént a' szegény embernek fillérnyi becsülete sem volt, most hatalmas szónoklatot hallat szabadság és egyenlőség felől . . . Semmi baj!

— Nőnk van, szép és kedves, ki sziveket hódít maga körül, 's ha némelly szomszédunk hódolatát nagyon is mély bókkal találja kijelenteni . . . Oh jaj!

Magunknak pedig eszünkbe jut 's elmegyünk szép szomszédnénkhez; elmondjuk neki, milly bájos ő 's milly ígésző a' nap minden óráiban, 's meny nyire örvendünk, hogy férjét, a' mi kedves barátunkat, távolban tartják foglalatosságai . . . Semmi baj!

— Hogy a' bérkocsis tiz garassal többet érdemeljen, sebesen vágat végig az utczákon, halálos beteghez mentő orvost vivén, 's gyors nyargalásában sarat föcskend fénymázás saruinkra . . . Oh jaj!

Mi befogatjuk szilaj lovainkat, husz-harmincz utcát végig robogtatunk velök széles jó kedvünkben, két-három gyámoltalan gyermeket vagy aggot kerék alá gázolunk. . . Semmi baj!

— Nyilvános helyen hazánk legjobb érzékű fija barátjához, ki messze országról jött, hogy fejlődésünkben és előhaladásunkban örömét lelje, idegen nyelven szól . . . Oh jaj!

Mi magunk elszónokolván mondókánkat, házi körünkbe térünk, 's hogy saját nyelvünk van, sőt még egy kis virágzásnak indult irodalommal is birunk, egy uj, nyilvános gyűlésig eszünkbe sem jut . . . Semmi baj!

— Az ügyvéd elveszti pörét, mellynek igaztalan keresetéről előre meg volt győződve, de azért hangos kikelésekre fakad a' bíró részrehajlása ellen . . . Oh jaj!

Máskor egy uj pert bíz a' gazdag pártfogó szegény ember ellen, 's ő kellő készületekkel jár el a' bírákhoz informatiora, a' pert megnyeri 's a' szegény ember földön-futóvá lesz . . . Semmi baj!

— Némelly író fennen hirdeti tántoríthatlan igazság-szeretetét, a' bíralat szükségét, 's nyilván felszólal: bár adna a' jó Isten criticát irodalmunkba, örömetst volna első, ki munkáit annak bonczkése alatt látná. 'S az író munkája bonczkés alá kerül, 's elmondatik fölöle, hogy az nem mennyei, nem lángeszü, nem utánozhatlan és remek . . . Oh jaj!

És az író folytatja munkálkodását, három ellenbirálatot ad ki álnév alatt, 's még három jó barátjával magasztaltatja fel megrótt munkáját különféle lapokban, tanúságaul az igazságos critica iránti szeretetének . . . Semmi baj!

— Ismerd meg e' szívet, — szól a' leány a' hiszelekeny ifjuhoz — melly csak értted lánkol a' siron innen is tul is, mellyel boldogító szerelmed a' földi mennyet megérezteté, melly téged és örökké csak téged fog tántoríthatlanul szeretni . . . Oh jaj!

Az ifju távozik boldog hitben, 's szerelme teszi távulban is szíve vigasztalását, míg meglepetve hallja, mennyire felvilágosultabb fogalmai voltak kedvesének az érzelem hiuságáról, 's miként ölelé — tántoríthatlan szerelmében — a' nagybátyát keblére férjül . . . Semmi baj!

— A' gazdag természető nem kap vevőt természetnyeiének, gabnája hambáraiban dohosul, bora pinczében eczetesedik, gypjuja zsákaiban romlik meg . . . Oh jaj!

A' gyárus viszont hazai készítményeivel kínálja meg a' természető, hogy áruit eladván, legyen mivel a' hazai terményt megvásárolnia; de ez göggel tekint a' honi készítményre, 's hatod áron elpazarolni kénytelenített jószága jövedelmén külföldi portékákkal borítja el házát és háznépét . . . Semmi baj!

— Az olvasó nem szereti a' csipős igazságokat 's boszúsan veti félre e' sorokat . . . Oh jaj!

Az író megérti a' nyájas figyelmeztetést 's elhallgat, hogy máskor más alakban szólaljon fel. De azért . . . semmi baj!

Narczisz.

IRODALMUNK JELEN ÁLLAPOTA.

(Vége.)

Nekünk magyaroknak a' politica volna — ha volna — nemzeti tudományunk; ez okból, a' mennyire lehet, az akadályoktól mostanában az ennek körébe tartozó tudományok mindig több több dolgozatokkal gazdagultak.

A' politicalai tudományok elméleti részét illetőleg sok jó és használható munkával találkozunk: Vesselényi, Szózata, Szemere és Sárváry Jakab pályamunkái: 'a' halálos büntetés-ről, (mellynek az első ellene, a' második mellette van). Csacsakótól: 'a' büntető jogi elméletek' — Szalay- és Kállaytól, az 'Eskütszék' — (amaz mellette, ez inkább ellene) Ballától, Eötvös és Lukács M-től, 'a' fogházjavítás', — Császártól, Beccaria munkája, — Sárváry Antaltól: List — 'a' politicalai gazdálkodás nemzeti rendszere' Gindery és Récsytől Bertham munkái, — Fábiántól, Tocqueville munkája a' democratia Americában, Montesquieunek 'a' törvények szelleme' jó fordításai, — nagyára mind becses és figyelemre méltó dolgozatok.

Érdekes munkák továbbá: Széchenyi Üdveldéje, — Desewffy Auréltól: 'X Y Z könyv' és halála után kijött egyéb értekezései, Emltől: 'az alföldi levelek', — Kovács Lászlótól: 'a' bankok'-ról, — Brassay 'bankismerete', (ez azonban mivel nagyon is eredeti akar lenni, igen sok gyakorlatilag alaptalant beszél), Kemény Zsigmondtól: 'a' corteskedés' (csak olly hosszadalmas ne lenne) — Császártól: 'a' flumei kikötő', — Záhorszkytól 'az urbéri telkek megváltása'-ról, —

Waisz elmelkedési Magyarország hitel és földbirtok viszonyai felett' (a' bajt sejteti és érezni látszik, de gondolatait nem tudja világosan kimagyarázni és javítási módokat jelezgetni ki). Fáytól ,a' takarékpénztárak'-ról, Salamontól: ,az élelembiztosító-intézetek'-ről irt értekezések, — ,a' parlagi eszmék' 'sat.

De jelen rendszeres tudomány nélkül sokat beszélő és indítványokat árasztó divat időszakunkban főképen igen ajánlatos munka Karvasytól: ,a' politikai tudományok rendszeresen előadva;' (3 köt.) ebben az nagy kár, hogy a' tárgyalat tudományt érdeklő legalább a' német jó könyvek czimeit elő nem sorolja.

A' Lipésében magyarul megjelent egy — két röpirat, — p-o. gróf Vaytól: ,eszmetöredékek a' magyar reformról, — névtelen írótól: ,képek a' magyar politikai és törvényhozási életből,' — a' ,Mozaik' 'sat. inkább sustorgó elménczkedések, mint tanítani akaró értekezések.

A' mi a' status- és jogtudományok gyakorlati részét illeti: itt is számos használható munkát találunk. Fogarassytól ,magyar váltójog' és Kövy elementa fordítása, — Császártól ,váltójog és váltóóvások,' — Jászaytól, a' hiteltörvények. Wildner munkája után, — Sárvány Ferencztől ,a' földes ur és jobbágy kézikönyve,' — Cheriertől: ,egyházi jog,' — Udvardytól ,katholika, egyházi jogtan,' — Gózonytól: ,egyházi törvénykezés Magyarországon,' — Blásytól: ,egyházi törvény a' magyarhoni protestánsok számára,' — Zsoldos ,a' szolgabírói hivatal' kézikönyvét szerkeszté, Krajner ,a' magyar nemes jószágok természetéről, — Palugyai, az ügyvédek'-ről 's ,megye-rendszerről' irtak — Bene Henke ,törvényszéki orvostudományá'-t fordítá 'sat.

Azonban mindez nagyon csekélység; közjogunk, jogtörténetünk, mely vizsgálódásokkal kísért magánjog és sok ilyen egyébről dolgozatokat, jó könyveket mindeddig nem vagyunk képesek felmutatni; és azért van aztán nálunk annyi sok törvényt és ennek philosophiáját nem értő 's mégis okoskodó és szavazó ember és egyeb.

Europa dús fényvel és óriási hatalommal vezérekdő állodalmaiban a' real tudományok a' legfontosb és leginkább művelt tudományok; de ezek minálunk, mivel műparra nem tudánk még a' sok politikai bölcsekedés és egyéb elháríthatlan akadályok miatt szert tenni — még csirájokban is alig léteznek.

Mathesisre tartozó iratok — Vállas, Györy és Nagy Károly becses régibb munkáin kívül — Lichardtól ,mathematicai előcsarnok,' Taubnertől ,tisztá mennyiségtan,' (2 rész) a' tud. társaság mathematicai pályairatainak 1-ső kötete Taubner és Fest jutalmazott értekezéseivel: ,az első és második görbék közrendesekre átviteléről,' — Bucsan sz kynál: ,elemi mennyiség- és mértan (2 köt.) jelent meg; Tattay A. pedig ,elemi mértaná'-t három részben (3 k) éppen most nyomatja ki.

Szám tudományt növendékek számára: Fekete János, Barts, Bocsor, Tarczay és mások Pesten és Kolosvárt, mindenféle tanítási mondszert megkísértve, — nyomattak és nyomatnak.

A' természettan és természettörténet igen parlag mező. Tarczay ,természetan'-a (második ujra dolgozott kiadásban) régelavulván a' Kézy munkája, egyedül állott e' szakban. — Varga Ján. és Tarczay, népszerű természettant irtak a' real iskolák számára; Schirkuher pedig éppen most adta ki két kötetben a' természettan alaprajzát.

Természettörténeti munkáink éppen nincsenek; Diószegi, Földi, Szentgyörgyi dolgozataik már avultak.

Vajda ,Cuvier állatországá'-nak csak első kötetét adta még (a' második tán a' tud. társaság szük kiadói erszénye miatt kéziratban hever); a' Treitschke munkájából Hartlebentől fordítottat ,állatország' a' mult évben már a' 16-ik füzetnél elakadt.

Ásványtanról semmifele könyvünk sincs; mégis Mihálka a 'jegecz-ismeleimeiről' irt.

A' fűvésztetre nézve — Diószegi, Vajda, Brassay régebb munkáin kívül — Barra adta ki 'növénytan'-a 1-ső kötetét, — és jelenleg Brassay Katona Gyulával társulva, 'magyar növényisme' kiadását hirdetik. — Ide tartoznak még: a' gazdasági egyesülettől kiadott takarmány-növények leírása; Kubinyi Ágostontól: 'a' mérges plánták leírása' — és Wagner 's Töröknek a' Magyarország közgazdaságilag nevezetes termékeiről irt jutalmazott értekezései. — Stancsics, Peregriny és Hanák természethistoriai iskolai irataik, — sebes dolgozatok, de mégis szükségét fedeznek.

Togniotól, néhány Magyarhon ásványvizeiről; — Edvi Illéstől, a' budai hévizek 'sat. igen rövid értekezések.

Mivel csak csenevész állapotban sinlett szinte mai napig műiparunk, — a' vegytanról semminemű használható önállásu könyvünk nincs. Nendvich jelenleg Graham után dolgozott munkáját: 'az életműtlen műipari vegytannak alapismeretei' czim-mel adogatja ki füzetenként. E munka, főkép mint az iparegyesületi felolvasásokhoz való segédkönyv, használható; a' tudománykedvelők aligha meg tudnák belőle a' vegytant tanulni. Azonban Nendviché az érdem, hogy e' szakban ő adta kezünkbe a' legelső használható könyvet. *)

A' nevelésről — férfi- és nőnevelésről — már nálunk is eleget — és Szilassy, Széchy, Fáy, Edvi Illés, Varga J. és Ist., Steinacker és mások sok jót is — irtak; de mind e' mellett ez ügyben nagyon lassan haladunk. Bezzeg messze állunk a' Német-'s főkép Poroszhon megett, — mellynek közoktatási állapotjával Cousin ezt tárgyazó híres jelentéséből megismerkedhetik a' magyar olvasó, mivel ezt Bártfay Kálmán nyelvünkre átfordította.

A' gyermekek számára való iratok mindinkább szaporodnak; és habár ezek nagy része igen vásári munka, mégis kelendők, mert nagy a' szükség. — Legtöbb tankönyveket nevendékek számára Lukács (ez ritka ügyességgel), Peregriny, Edvi Illés, Stancsics, Bátky, Melczer, Fekete, Csécsi, Kis Lajos, 's a' kegyes szerzet több tagjai 'sat., készítének, és Bucsánzszy, Wachter, Tilsch, Eggenberger 's Heckenast adnak ki.

Gyermekeket mulattató olvasókönyvet fordítottak 's irtak: Döbrentei, Ney, Szivos, Peregriny, Beöthy Zs., Vajda, Bezeredy Amália 'sat. — **)

Egyházi szónokok, áhitatos, gazdasági és orvosi könyvekről nem szölok; ezek a' jelen lapok olvasóira kevésbé tartoznak 's kevés érdekléssel bírnak.

Évszaki irodalmunkról, a' zsebkönyvekről, naptárakról 'sat. csak annyit mondhatok: hogy ezek nemhogy csinosulnának 's javulnának, hanem évről évre alább szállnak tartalom- és képekre nézve. 1845-ki újévre még csupán Sujánszky Örangyala jelent meg. Emlénnyel most is későn biztat Heckenast; ***) Ajándékul azonban főkép ajánlható a' széplelkű Császártól szerkesztett: aradi vészlapok című album; 's országgyűlési emléklű a' Vahot: országgyűlési almanachja.

*) Említendő Mannó orvosgyógyyszerzési vegytana is.

Szerk.

**) Itt tán jó volt volna a' fordítottakat az eredetiektől elkülönözní.

Szerk.

***) Mint látjuk, már nem is biztat, hanem az 'Emlény' szépen elmaradt; miért? azt a' kiadó tudja. A' német 'Iris' a' magyar könyvtárusnak aligha jobban nem jövedelmez. Hogy azonban csakugyan akart adni 's nem áll azok véleménye, kik puszta szónak tarták az ígérget, abból világos, hogy első dolgozatul egy beszély: 'a' pogány' egészen kinyomatva fekszik H. ur szekrényében; 's' azt, mivel már sajátja, majd valamikormáskor 's' másutt adandja ki tán H. ur. Megköszöni-e majd a' szerző, ha munkája, mellyet 1844-ben irt, tán valamikor 1848-ban vagy még későbben jó közönség elibe? az más kérdés 's azon irodalmi-oeconomiai kérdésekhez tartozik, mellyek sajtóviszonyaink törvényes megállapításával fogna tán megfejtetni. Szerk.

Sajnálattal kell említenem, hogy mi magyarok semmiféle eredeti albumokkal — Heckenast: „gratiák és hősök képtára”-n és Kilian: „nemzeti képesarnoká”-n kívül — metszvénygyűjteményekkel ’sat. nem kedveskedhetünk szépeinknek. Szatmári Erdélyt kezdé el képekben kiadni; de ez is a’ részvétlenség miatt aligha még nem akad. Magyarországnak ha szép tájképeit akarjuk látni, az angol Hering munkái- és más külföldi gyűjteményekhez kell nyulnunk. Ki ajándékozand meg minket: magyar táj-, viselet-, genre-képek ’sat. gyűjteményével? Szánjon meg Heckenast, és adja ki összegyűjtve a’ Barabas eredeti rajzai után vésetett ’s az Iris és Emlény lapjai közt tévelygő remek metszeteket. Ezekből remekszép hazai tartalmu album lenne, kivált hozzájuk méltó humoros versezetek kísérete mellett.

A’ jelen vázlat 1844-ik november közepén készült; és itt főkép az 1843-4-ki év folytán megjelent fontosb könyveket ’s műveket említem név szerint meg — csupán tévedhető emlékezőtehetségemre támaszkodva. Néhány munkát még tán elmlíthettem volna; de azok előszámlalását — mivel az itt megnevezett, velök ugyanazon egy tudományszakra tartozóknál nem jobbak, feleslegesnek hívém. — E’ rövid vázolatból látható: hogy a’ mi irodalmunk termékei még legelsőbb szükségünket sem képesek fedezni; és hogy nálunk még sok olly tudományról egyetlen egy könyv sincs, mellynek külföldön már szinte saját szakú irodalma van. És jelen iratomnak az egyik célja, hogy az illetőket irodalmunk roppant hézagaira ismétlőleg figyelmeztetvén, azok kitöltésére serkentsem. Gyakorta — ha éppen idejében tétetik — használhat az illy serkentő figyelmeztetés.

Előadásomból láthatják, hazámiai, hogy még ugyan elég műveletlen tér mutatkozik, melly munkás férfiakra vár; ’s a’ mellyen, mint eredeti jégtörők, szerezhetnek magoknak hirneves érdemeiket.

Igaz, hogy jelenünkben a’ politikai forrongás miatt az alaposabb és komolyabb tudományosság ’s a’ száraz tudományok nem kelendők, — de kitarással ezek becsé ’s kelete is majd meg jön.

Végül criticánk és a’ Tudománytár iránt teszek néhány szót.

Bajzát sokan gyalázták, míg mások magasztalták kritikai lapjaiért. Én ezen sokféle beszédet mosolyogtam, gondolván, hogy minden ritka ’s hatalyos tüneménynyel így szokott a’ tömeg bajlódni. — Nézetem szerint a’ kritikai lapok sokat használtak; de az Athenaeum még többet, mert szerkesztői, — a’ legtöbb folyóirat ’s hirlapnál szokásos haszonleséstől nem vezéreltetvén — mindent elkövettek irodalmunk és ennek egyes bajnokai ezek jó dolgozatai emelése és érdemesítése végett. Hogy néha pártérdek is működött, én mindezt nyugodtan megbocsátom, mert a’ gyenge emberi nemnek egy tagját sem tudom szenvedélyek és emberi gyöngeségek nélkül képzelni ’sat. Annyi mindenesetre áll, hogy az Athenaeum soha olly könyvet nem dicsért meg, melly azt meg nem érdemelte *); a’ honnan az ő ajánlatának mindig hittünk, és látom: szavaira még most, mint tekintélyre, utalnak.

Az Athenaeum elhunytá óta kritikánk nincs; — pedig a’ politikai élet — el- lenzék, az irodalom — kritika nélkül félszeg és egészségesen nem virágozható. Ez okból én mindenkép ohajtanám: új kritikai folyóirat létesülését. Ez a’ tehetségtelent eltávolítaná; a’ tehetségest pedig a’ községgel megismertetné, önmagával pedig saját műve fogyatkozásait, — és szorgalomra buzdítaná ’sat. Azért ismétlem: minden áron kritikai folyóiratot kell létesíteni.

Közelebb e’ nemben a’ Kiliántól kiadott „Irodalmi Areopag”, (2 füzet eddig)

*) Megengedjük; de — kérem alázsan — hát dicsért-e minden munkát, melly azt érdemelte? ’s gyaláztott-e mindent, mi érdemelte? Ez egészen más kérdés. Mert hogy az, a’ mit dicsért, csakugyan jó is volt, még nem állítja azt: hogy nem mellőzött ollyat ha ilgatással, mi legalább említést érdemelt volna.

tűnt elő; mely míg egyfelől igazi hozzáértéssel irt bírálatokat foglal magában, másfelől hangulata is hozzá mért komoly-méltóságos. Ohajtom, hogy nagy keletre kapván, állandó folyóirattá emelkedjék. *)

A magyar tudományosságnak jelenleg a Tudománytár egyedüli organuma; de, fájdalom! tudománytalan dilettans jelenkorunkban ezen egyetlen egy tudományos folyóiratunk kevés pártolásnak örülhet; **) minek sok részben saját lassúsága és közinger nélküli tartalma az oka. Első része, legtöbbször száraz történeti értekezésekkel van megtömve; második része pedig oly fordítgatott idegen bírálatokat és könyvismertetéseket foglal magában, melyeket ezen folyóirat rendszeres olvasói a külföldi irodalmi lapokban eredetileg olvashatnak. — Nekem ezekért az volna a Tudománytár kellendőbbé tétele végett javaslatom: ezután minden második hét végén három iven jelennek meg úgy, mint eddig, két, értekező és literatúrari részből állván; a három iv közül kettő értekezéseket, — egy pedig literatúrari ismertetéseket adjon. Az értekező részre ki kellene eszközölni, hogy a folyóiratról a politikára s statustudományokra vonatkozó értekezések ki ne zárrassanak. — A literatúrari részbe pedig ezután nem engednék oly fordítgatva összeszedegedett s hajhászott bírálatokat laptól-től odatenni, melyek ránk nézve sem érdeklél nem bírnak, sem nem oktatnak: hanem ezek helyett az lenne kötelessége a szerkesztőnek: hogy a hatalmasb európai irodalmak egyes tudományszakainak évenkénti legjobb termékeit összeállítva, rövid tömörséggel ismertesse meg a magyar olvasókkal; és továbbá magyar könyveknek illő komoly hangulatú bírálatait s ismertetését — mikép a Tudománytár eredeti terve született — közölje. — Az értekező rész czikkeit ezután is szakértő tagok ajánlataira venném fel; a literatúrari rész czikkeit pedig az illető szerkesztő (a mint ez jelenleg is van) saját felelőssége alatt válogatná meg, és ezek tartalmában a kifejtett nézetek s elvek rostálgatásába nem avatkozván, — csupán arra ügyelne fel, hogy a bírálatok személyes mocskolódásokra ne fajuljanak el s ne csapongjanak ki. Az Areopag czikkei helyes példányokul szolgálhatnak: mert ezek komoly hangulata csupán a bonczolás alatt levő könyv tartalmával foglalkozik. ***)

A jelen röviden kitárt terv szerint rendeztetvén a Tudománytár, azt hiszem, hogy ismét keletre kapna; és a tudományosságnak szélesebben hatályos organuma — és terjesztőjévé válnék; különben is nincs oly rossz eset, hogy ez egyetlen egy tudományos folyóiratot, bármely kevés pártolás mellett is, szabad lenne megszüntetni; kelendőségbe pedig érdekes tartalom hozhatja? — ****)

Ha oly hatása lenne a jelen vázlatnak irodalmunkra, mint a milly jó szándékból én ezt irtam: úgy felérne másfél évi és néhány napnyi dolgozás eredményével!! — Szabad remélenem, hogy az illető írók jelen soraim közül irataikat érdeklő saját egyéni nézeteimen alapuló rövid jegyzeteimért nem fognak haragra lobbanni. *****)

Csatáry Otto.

*) Ez most már csak pium desiderium.

Szerk.

**) Már ez is meghalt!

Szerk.

****) Beh nagyon is tetszik Cs. urnak az az „Areopag“

Szerk.

*****) Tarde post festa.

Szerk.

******) Nem tesszük fel, főképp avatottabb íróinktól nem, kik az egyéni véleményt tisztelven, igen jól tudják, hogy különbözők lehetnek a fogalmak, mik szerint róluk egyesek s a közvélemény nyilatkozik. — Végül lehetetlen köszönetünket ki nem fejeznünk e czikk tisztelt írója irányában, ki e jegyzetekkel a magyar irodalom statistikáját nem kevéssé segítette elő s főleg az olvasó közönség figyelmét sok tekintetben fölébresztette. Kérjük minél több hasonnemű dolgozatok közzétételére.

Szerk.

Jegyzet. A költők és beszélyírók sorából mult számunkban nem Csatáry ur, hanem a javitnok tévedéséből Riskó Ignác, Bérczy Károly és Katona Antal urak nevei kimaradtak; e tévedésnek még az is tulajdonítandó, hogy Vachot Sándor helyett Vahot és Irinyi helyett Prinyi nyomtatott.

Szerk.

UJSÁGHORDÓ.

Fővárosi életkép.

Az eső sűrűen lueszkozik; a sár, főként a szénapiacz körül, olly kátyós alakot ölt lassankint magára, hogy a benne nyakig uszó kerekek szinte megfenekléstől tartanak s a lovait buzdító gyalogló tót csizmái már kétszer is a sárban maradtak. Kinek csak lehet, szobája falait őrzi, mert a bőjti szél hideg metszéssel sodor vágatát a szűk utcákon keresztül; a nedves idő pedig náthát osztogat ajándokul a gyöngébb idegzetűeknek.

Egy magas író épen most gázol keresztül ama széles pocsolyán; esernyőtlen sége bizonyítani látszik, hogy kiadott munkái vi z e n y ő s s é g e testére is kiváltságos jogot gyakorol.

Amott egy középszerű arszlán száll a hintóba s inasa esernyőt tart a szerha alá, míg őr a kocsiába lép, ki még arczát is gondosan eltakarja finom zsebkendőjével, mert fél, hogy a szeszélyesen csapkodó eső néhány csöppjei könnyen lemoshatná arczföstékét. Arczföstékét? fogja egynémelly szíves olvasónő csodálkozva tudakolni. . . . Igen, arczföstékét; mert a fővárosban nem egy járdakoptató arszlánt lehetne kijelölni, kinek csapongásoktól halvány arczeit a fösték pézsmailatos verhenyessége különbözteti meg a halálfőtől.

E magányos ház elszigetelt udvarában egy remegő aggastyán vezetteti magát föl s alá, ollykor megállapodik s hidegtől dőcögő kezeivel kitelhetőkép dörzsöli gyér hajzatát. Valjon mit művel e csodálatos öreg ur? Még illy hideg időben is a vízi curával él, gondolván, hogy életét ekkint vagy tíz évvel meghosszabbíthatja.

A szomszéd ház pitvarában egy pinceajtóból zöld gyapbársony-sapkás pohos német korcsmáros lép ki s a kezében levő sajtárral esővizet fog föl. Tán hordói tisztázására használja azt? Nem; az esőviz sokkal é d e s e b b a kútbelineél, feltölti tehát sorra savanyu borait e vízzel, hogy jobb zamatuak legyenek.

Erőltessük meg most kissé szemeinket, tán rövidlátásuk vagyunk? — mellyben a magyar a nélkül is fölötte szenved, — vagy kápráznak a szemgolyók? Nem, valóban nem esalatkozunk. Egy divatos uracs félretartja esernyőjét, kalapját leemeli s gyérhajzatu fejét egyenesen a csorgó alá illeszti, honnét szinte ömlik az esőviz. Mit művelhet e csodabogár? Valamelly orvoskönyvben olvasá egykor, hogy az esőviz jó növesztő szere a gyér hajszálaknak.

A mindinkább ömledező eső közepett, sárral térdig beföcskendezve, kúrta körülhívesben (köpenygallérban), melly a lueskosságtól szinte tafotafényességüvé vált, egy középkorú férfi siet, majdnem minden utczában néhány házba megy, ismét kijő és tovább ügyekszik. Hóna alatt csomagot látszik vinni, mellyet, mint szemügyre vehetni, óvatosan véd az eső áztató csöppjei ellen. Valjon ki lehet ez? Ez böcsületes Merkuriusa egy ujságlapnak, a „mobile perpetuum“ megtestesített eszménye: egy ujsághordó. Neki, ha baltafok esnek is, a szokott napokban meg kell futni házait, kiosztandó a lapokat, mellyek fölött az olvasók néha gyönyörködnek, többször boszankodnak; sőt, ha politikaiak, még ráadásul el is alusznak.

Most egy magas házba lép, egyenesen a második emeletbe siet; miután vagy fél óraegyedig dörömbözött a folyosó vasrácsos ajtaján, végre megnyílik az s egy gereblyesovány alak üti ki hálósüveges fejét; bármellyik föstésznek a legeredetiebb torz tanulmányfő mintájaul szolgálhatna.

„Mit alkalmatlankodik illy sokáig?“ rikácsolja az öreg ur savanyu arczczal.

„Az ujságot hoztam el.“

„Érdemes is az embert illy silányság miatt fölverni íróasztalától.“

Miután a' lapot aszott kezeivel haragosan átvette, ismét becsukja az ajtót. — Ezen öreg ur egy világgylölő elégületlen politicus.

Innét a' lapmerkur egy literatorhoz intézi szapora lépteit; e' férfinak igen sok ellensége van, mert, mint mondani szokják, zsákban maeskát nem árul, hanem leplezetlenül mondja ki az igazat, csalános vesszővel sujtogatva mindent, mi a' visszaélés nemeihez tartozik. Társai közt a' legszorgalmasbak egyike; munkái pedig az olvasó közönségtől mindenütt kitűnő tetszéssel fogadtatnak, mert a' vig szeszelyeskedésnek olly sajátos elmés humora ömlik el azokon, melly a' legmogorvább embergyülölőt is jöltevőleg megnevetteti. — Ellenségeinek agyarkodása azonban nem képes őt javító czéljától eltántorítani 's vizsontorlásul még akkor is virasztva láthatni őt dolgozó asztala mellett, midőn amazok pelyhes párnáik közt tán hortyogva álmodoznak a' munkásságról.

Az újsághordó, itt is átadva a' lapokat, egyik kávéházba siet. A' kávé igen becsületes ember 's a' Mercuriusnak egy pohár kávéát adat, mert a' mult számban kávéja és italszeri igen földicsérvék. A' Mercurius szerényen egy félre-álló asztalhoz vonul, mert magát a' szerkesztőt látja nem messze kávézni, ki csakhamar fölkel 's elbaktata' nélkül, hogy f i z e t n e. Innét tehát a' kávéház földicsérése?! Bizony, bizony fővárosunkban is elég anyag mutatkozik „rejtelmek“ írására, csakhogy, ha mindjárt a' legfurcsább dolgokat tennők is papirosra, nehezen tekintetnének azok „rejtelmeknek“, mert már napj események sorába tartoznak.

Az újsághordó tehát, mint mondók, egy félreálló asztalhoz vonul és gyorsan hozzá kezd a' reggeli elköltéséhez. Időzése közben alkalma van néhány szóváltást hallani a' kávézó és nem kávézó vendégektől.

„Milly vakmerőség ezektől az inczifinczi szerkesztőktől! — kezde egy potrohos férfi tört német nyelven, mint külsejéből gyanítani lehetett, valami mesterember, közelülő szomszédjához — még ki merészel kelni a' zsemlyék kicsisége ellen; mintha bizony rájuk bízta volna az ellenörködést!“

„Bruder Kilian, wahrhaftig, das is a Scandal — szolt a' vörös arczu szomszéd, az orra elé tartott német lapot tenyeres kezei közé markolván, hogy ujjnyomai szinte barázdákat hagytak a' finom velinpapiroson — und was soll die ehrrame . . . . . Innung sagen? Hab ich nicht Recht, Bruder Kilian?“

Az előbbi nem válaszolt, hanem fojtott méreggel hörbölé kávéját, erősen föltéve magában, hogy jövő héten fél lattal kisebb lesz valamennyi zsemlyéje, míg annak helyén körmére nem koppintanak — mert böcsületes pékmester volt.

Közel hozzájuk három vig czimbora reggelizett.

„Nos, komé, hogy tetszik megint ez a' kikelés?! — szolt közülök az egyik, egy magyar lap hasabjait olvasva — pozsonyi tetteinket ugyan csak lehordja ez a' tén-tanyaló.“

„Na bizony, érdemes is volna a' figyelemre! — hallatta a' legközönsébb egykedvűséggel egy torzonborz bajuszu confrater, kinek barkólepett arczából olly hősies elszántság kandikált, hogy a' bunkós modoru időkben tán tíz borbélyegényt is megszalasztatott volna — én ezeket a' haszontalan irkafirkákat soha sem olvasom. Miért vesztegetném illyes potomságra a' drága időt, a' helyett inkább egyet ferblizek vagy makaódom.“

It egyszerre kihörpentina az előtte sárguló papramorgót, mert confrater ő kegyelme a' kávé csak ollyan elkényesztett urias gyomruak számára valónak állította.

„Igen ám, — szólalt föl hármuk közül a' legutolsó, kinek külsejéből műveltséget lehete következtetni — ha az olvasó közönség is így ítélne, de megróják ám a' rakonezátlanságot. 'S aztán a' közvélemény!“

„Na aztán! — riadt föl a' torzonborz bajuszu olly stentori hangon, hogy egy nyulszívü arszlánnak a' szilke tüstént kiesett czukorfinom kacsóiból, két öreg ur orrá-

ról pedig a' pápaszem csörömpölve a' földre hullott — mit nekem a' közvélemény, sokat is törődöm én azzal a' közvéleménnyel . . . .“

„Aztán ha mégis volna valami a' dologban; — folytatta az első — hisz néha azok a' gyáva irkálók az egérből is oroszánt csinálnak, olly iszonyu zajjal, mintha a' világ már végéhez közelednék, pedig czéljok nem egyéb, csak hogy lapjok hasábjait holmi elménczségekkel megtölthessék.“

„Már e' részben tökéletes igaza van uraságodnak; — szólalt föl egy nevelőintézet szikár tulajdonosa — multkor is nyilvánosan róttak meg, hogy serdülő leány-növendékeim finom uracsok- és tisztecskéktől fogadnak el látogatásokat; pedig lehetne-e megtagadni, hogy a' növendékeket rokonaik ne látogassák? Hisz egész keletemet koczkáztatnám.““

„Engem pedig majd fölfaltak, hogy merő külföldi szivarokat tartok boltomban; — folytatá a' panaszkodást egy szuszogó dohányárus — hisz ha belföldiekkel kereskedném, az előkelő uracsok mind abbahagynának.““

„S mit szólnak én? — kezdé egy nem messze burnótozó czukrász — azok az oktalan hirlapirok azt vetették szememre, hogy magyar devise-ek helyett francziákba burkolom süteményeimet. Na bizony, a' haut-volée mind bucsút mondana boltomnak 's én a' szemétem tenghetek.““

Az újsághordó még tovább is hallgatta volna e' szóváltásokat, ha a' repülő idő kötelességére nem figyelmezteti őt. Megköszönvén tehát alázatosan a' kapott reggelit, megoldja lábkerekeit 's fölsett a' szomszéd emeletes házba.

Itt egy lapszerkesztőség működik, nagy zajjal, annál kevesebb sikerrel. Fenhangan kikürtöli, hogy előfizetői ezerekre mennek 's napontai növekedésük az első számoknak másodszeri nyomtatását teszi szükségessé, pedig a' tetemes mennyiségre rugó ingyen példányokkal együtt alig küldetik szét hat-hét száz példány. Csak „zajkeletkeztetés“, ez a' szerkesztő elve, a' többi majd magától következik. Csaklatkozik-e vagy sem? a' sajnos következmény bő fölvilágosítást nyújt, mert pár év múlva lapja hihetőleg me g b u k i k.

Mi egy illy újsághordót, ha különben élete fonalát a' könyörtelen halál ketté nem szakasztaná, bizvást a' „mobile perpetuum“ nevével mernők bélyegezni, mert valjon lehet-e nyugalma egy újsághordásra kárhoztatott szegény vándorléleknek? Ha az újsághordástól ment, a' nyomdába kell szakadatlanul futkosnia. Majd X. énekesnőnek foga fáj, vagy imádójával összekoczdott, következőleg a' holnapra hirdetett új opera elő nem adathatik; majd Y. tánczosnő egy utczai kőbe megbotlott 's tyukszeme fájása miatt lehetlen föllépnie; majd e' vagy ama hírhedt külföldi zenész boldogítá megérkezésével a' fővárosi műkedvelőket, hogy néhány ezer forinttal megrakodva vegyen bucsút a' kaputól; majd Dulcamara londoni orvos egészen újnemű hamis fogakkal 's csodaerejű szépitő porral érkezett meg, melly utóbbi segedelmével a' legkorosabb hölgy is vagy tíz évvel fiatalabbul nézend ki 'stb. 'S a' szegény laphordó majd kifutja lábait; e' hírekkel többnyire akkor siettetik őt a' nyomdába, midőn már az egész lap hasábjai kiszedvék; de a' főnebbi nevezetes dolgoknak koránsem szabadna kimaradniok a' fővárosi újdonságok soraiból, mert ezek csak ugy érdekesek, ha, mint a' fánk me leg é ben jönnek. A' nyomdai factor nagy szíppanatot burnótól mérgeben szelenczéjéből; a' szedő zsörtösködik, hogy ismét föl kell bontania a' már sajtó alá menendő táblát; az egész nyomdában merő békétlenkedés.

'S gondolják tán, szíves olvasóim, hogy itt vége szakad a' szegény lapmerkür baktásainak? Oh, koránsem! neki a' postára kell futni, minden óránegyedben vagy háromszor; a' letisztázóhoz, ki a' jözsefkülvárosi egyik félreeső utczában tart szállást; a' fővárosi írókhoz leveleket hord szét a' szerkesztőtől, amazok közül némelyik az újépületnél lakik, mások pedig a' külvárosokban kénytelenek tanyázni, mert nálunk az irodalom még igen soványan kamatozik.

De eljő az új év 's a' boldog újsághordó a' pünkösdi királylyal sem cserélne.

Itt egy huszas csuszik kezei közé, míg ott egy fiatal költő egy pengő forintot nyom a' hirlapmerkur tenyerébe, mert versei éppen azon számban bíráltatnak kedvezőleg. Emitt a' szakácsné jó reggelivel vendégli meg, mert igen tréfásan tud vele gyakorta csevegni; amott pedig a' nagyságos tática aranyfürtű leánykája fényes tallért nyujt kezébe, mert valahányszor odajő, igen udvarias esőket tud olvasztani a' nagyságos kisasszony puha kacsójára. E' boltban egy talpig magyar gombkötő, ki fölötté nagy barátja az irodalomnak, lepi meg őt magyarkára való zsinórokkal; nem messze pedig egy honoratior feleségétől a' karácsoni sütésből visszamaradt mákos patkót is kap néhány huszas kíséretében, mert a' teinsasszonyt mindig nagyságolja.

Hogy minden új év minél több ajándékkal töltsen meg az újsághordók zsebeit, szívünkben kívánjuk.

Lakner Sándor.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

HM.VÁSÁRHELYI KÖR. Régóta kísértgeték már néhány jobbjaink egy kaszinó létrehozását városunkban, 's több ízben tétettek is lépések e' nemes cél elérhetésére; de a' lelkes felszólalás mindannyiszor viszhang nélkül maradt, 's a' hő buzgalomnak részvétlenség jegén kellett megfagyania. — Meggyújtá azonban a' fölvilágosulás szelleme valahára nálunk is szövetnekét, 's világánál csakugyan sikerült a' szilárdkeblű küzdőknek megbonthatni az előteletek chinai falát, 's a' sötét romokon diadalmasan emelkedék föl 's áll a' kör. — Hatásköre, a' tagok kevés száma — mert, városunk értelmiségét tekintve, ha t n bizony kevés! — és a' nem sok részvénydíj miatt, darabig korlátozott leendő; azonban műveltebbjeink buzgó hozzájárulását remélve, jogosan ígérhetünk a' kör-nek szép jövőndőt. — Az iparvédegyelet nagyszerű eszméje aligha lelt valahol közönyösebb fogadtatásra, mint nálunk, mit szomorúan igazolnak a' több példányban keringő 's mégis összesen alig 70—80 tagot számláló aláírási ívek, miket bizonyos urak „huszasos contractus“ gúnynévvel kegyeskedtek megfizetni. — Se baj, uraim! békés maradást önknek; majd mi ballagni fogunk — a' vihar elébe.

Violavölgyi.

NYITRA, martius közepén. Közgyűlésünket is a' szenthét oszlatta szét, a' hölgyvilág ránk sem gondolt volna, ha a' tartatni szokott hangverseny és a' felséges szánut körünkbe nem szállítja; a' gyűlésterem karzatán szinte megjelent, természetesen azért, hogy higgyük, mikép főczéluk csupán ez, a' többi pedig (például éppen a' gyűlés idejére eső egyéb multságok) véletlenség eredménye volt. Azonban e' meglepő látogatásért sokat tartozunk és tán mindent a' hangversenynek; de le is róttuk ám szépszámu két huszassal tartozó köszönetünket. A' programm magyar-német volt; a' közönség igen szerette volna, ha L. ur Mozart motívumra játszott változatok felét elhagyta volna. A' Honderű multkor selyempuha sajnálkozással közöl (mindjárt az árvai éhhalál után) rólunk (azaz: bőrünk rovására) egy levelet, melyet a' vajszeletes szerkesztő ur egészen magáévá tesz, miután ő a' rajz hűségéről más uton is, alkalmasint a' korompai országuatról, hitelesen értesítve van: vele, ki csak hallomás után indul, nincs dolgunk, de levelezője sem érdemli meg a' vesződést; az önelpirulás jobb vád minden polemiánál. — A' mi a' nagy közönséget illeti, nincs mi ellen magunkat igazolni: tettek legjobban szólnak. Hanem higgye el a' vidéki futár fájlalt „pesti salon“, hogy olly naiv magához édesgetéssel, olly ügyetlen és valótlanságokon alapult apostoloskodással csak árt magának, a' nélkül, hogy az ügynek használna. Midőn Nyitrában a' gyár-alapító társaság olly szokatlan részvétet nyer; midőn Nyitrában a' szeniczai gyár kelméi olly mohó pártolásnak örvendnek; midőn Nyitrába kellett a' más magyar városokból száműzött nemzeti

színeszetnek menekülni és feléledni; midőn éppen a' gyanúsított tánczestélyen is a' legkedvesb ajkáról hallott édes hazai hangoktól még maiglan is el vagyunk bájolva: ily ellenkező tények irányában olyasmit közleni, legszelebben szólva: lovagiatlanság! — A' Khiabai vezérlete alatti társaság néhány ifju tagjából derek színész válhatnak, ha a' mindennapi fellépés kénytelenségével idejét és a' sokoldalúsággal studiumát el nem ölné. — Multkor szó volt, hogy utcáink tisztogatására a' dolgozó ház hiányában henyélő fegyenczek és a' hatóság közt egyeség fog létesülni; e' helyett azonban egy nagyszerű körparancsossal lepettünk meg, mellynek szerkezete imígy hangzik: „Adatik tudtára mindnyájoknak, hogy kiki maga háza előtt seperjen és a' szemetet udvarába vigye be, mint az történik minden becsületes városban, u. m. Pozsonban, Nagyszombatban” stb. A' várdobos ezt még illően ki, adtáz'-ta, szedte-yettéz'-te 's ismétlé minden városrészben. — Végül magyarosodásunk commentárául közlünk még egy felírást: „Az becsületes lakatos legények herbergje.” De hiszen ilyformát Pesten, a' hon szívében is olvastam, pedig a' m a g y a r - utczában. Sz. Gy.

POZSON, nagypéntek előestéjén. Kedves Bélám! Társaséletünk még mindég oly csökönyös mozdulatlanságu, mint minőről januári levelemben értesítélek, 's hogy e' csetlelenségünk e' makacs tartósságán csodálkozni fogsz, onnét hiszem, mert itt léted alkalmával oly szép számu, mindannyi a' pozsonyi közönség dicséretes lelkületére utaló, főleg jótekony czélu intézetekkel találkozol, hogy azokból a' nyereszkesdő vállalatok dús eredményezései nyomán hatályosan felmerülő elfoglaltságra éppen nem számolhatál; nem is úgy van ez, kedves Bélám! mert ha roppant számú közönségünk életjelei nem kedélyerítő társulatokban fonódnak is koszorúkká össze: a' közönség szép lelkületének tevőlegessége annál szebb jelekben nyilvánul az emberiség érdekében, 's a' mennyiben ebből sokkal tartós becsű érdem merül fel, a' társaság viszonzóságát biztosítólág, az élet színtérére, mint minőt barátságosb találkozási szellem, 's a' fesztelen estvélyek nyájas nőkoszorúi által kedélyünkre oly varázserővel hintett, de hamar felélvezve, korán nyom nélkül maradó élelet, nyújthatnak, csak egy kis tünődés, 's vágyaink lecsilapulva nélkülözni tudó férfias resignatíonul vezetnek vissza bennünket megszokott falaink közé, honnét szabad levegő utáni sóvárgásunk 's a' testi mozgékonyosság szüksége vezetének ki bennünket az utcák itt-ott már felszáradt járdáira, mert ha a' jártunk-keltünkben velünk történetesen találkozó jámbor felebarátok hideg köszöntésein túl nem menő érintkezések barátságtalanul sértik bennünk a' magára hagyott lelket, vigaszt lelünk számára abban, hogy a' találkozóznak tán e' pillanatban is nemes gond dagasztja keblét, szenvedő embertársa számára emelni oszlopot a' jótekonyosság érzetének. — Van nálunk, mint tudod, egy igen jeles intézet, melly az ügyefogyott szegények eltartásáról gondoskodik, 's melly valamint csupán a' felebaráti szeretet szívesen nyújtott filléreinek köszöni keletkezését, ugy ennél nincs egyéb eleme a' fentartásra, de mindinkább biztosuló jövődjében is csak erre építkezik; ezen jeles intézet, több másokkal, 's köztük jelesül a' városi közönség által fenn tartott külön férfi- és külön női kórházzal, 's míg jelesbül: azon dolgoztató intézettel, mellyben a' különben munkát nem lelő szegények bizonyos foglalatosságra, 's faradsagaik érdemlett jutalmának elvételére bizton számolhatván, ez által az éhségtől menekülnek meg, valahányszor utam közelükbe viszen, oly varázserővel hatnak ream, hogy falaik közé betérni 's a' tevőleges jótekonyosságot az eredmény szent helyén áldani, ki nem kerülhetem. — Lásd, kedves Bélám, ha az élet társalkodási tekintetben kielégítő élvezetet nem nyújt, másokban nyitja meg számunkra a' bőség szarvát, hogy tág üregéből vágyakodó lelkeinkre malasztokat hintsen. — Számtalan jótekony intézeteket sorolhatnék még fel, ha azok, u. m. több rendbeli kiseddóvóink 'sat., előtted ugysis ismeretesek nem volnának; ámde nem is a' jótekony intézetek szép számának felsorolásával akarom lebilincselni visszaemlékezésedet, hanem a' társaséletünk lánczköréből kiköltözködött életjelek hovajutása után vizsgálódva, azon örven-

detes felfedezésemmel ohajtlak ismeretségbe hozni, hogy a' pozsonyi közönség kedélyessége nem semmiségbe temetkezve tünt le azon közös pályáról, mellyen vele csak nem régiben is oly szívesen találkozáink: hanem a' szív jobb indulata, melly embertársak iránt sohasem nyilatkozik későn, eltérve a' nap társas örömeinek élvezésétől, névtelen fillérek közremunkálásával épít nagyszerű szobrokat, mellyekre a' dicsőség soha le nem tűnő arabeskjeit a' szenvedő emberiség hála-könyei vésik. Honi hírlapjaink, megragadva az alkalmakat, mindannyiszor az adatok pillanatában tudaták az olvasóval, a' mi közönségünk jótékonyágáról tudatandó volt, 's azért én ezek egye-seire, mellyek közt az éhező árvaik számára legközelebb nyújtott nevezetes segély ismételt megemlítésre is érdemes volna, ki nem terjeszkedvén, csak arra akarlak még figyelmeztetni, hogy, bár nincsenek is nagyvárosi újdonságoknak anyagul szolgálható magánykörű fényes estvélyeink, 's bár falaink közt a' tényezes napjaiban majdnem carthausi csend uralkodik is, a' feljött nap nálunk is csak egyszer áldozik le, 's valamint leáldoztatban a' lélek legszebb számadását vitte el magával: úgy újra érkezé-ben az éj nyugalmas álmából erőre ébredt nemeslelkűeknek ismét kitűzi irányát. Az élet nálunk csak társalgási, csak vigalmi jelekben nem mutatkozik hatályosan, de igen ott, hol a' körülmény az embert hívja fel, 's főleg ott, hol nyomor és inség szív-hez intézvén esdve panaszló fohászait, vesén és velőn a' szív hatalmaskodik. Közönségünk tánczvigalmakat 's gyűléket is rendez, 's ha célját a' következményben jótékonyással egyesítheti, erélyesen hajtja végre szándokát a' nélkül, hogy buzgóságában kifáradásának jeleit adná. Szereti 's pártolja a' művészetet, 's e' tekintetben is csak önére jére támaszkodva, saját kelyhéből meríti a' tömjént, mellynek füstje után a' felkenteket körébe vezeti. A' nagyhét első két norma-napjaiban a' bécsi udvari színház több nevezetes tagjai működének színpadunkon, 's a' színház mindkét alkalommal tömve volt, a' jövedelemmel ismét közintézetek pártfogoltának. De egy még-is van, a' mi elvont vizsgálódásomban figyelmemet gyakran felriasztá: Közönségünk pártolja a' művészetet, 's pártfogásaért tények kezeskednek. Színházunk rendszeren nagyszerűkké fejlett színművészek iskolájaul igazolja magát. A' zene-egylet virágzik. Zene és énektanítóink ismereteselek; de a' művészet festészeti ágában szegények vagyunk, csak egy középszerű festésszel sem kerkedhetünk. Mióta Lieder Frigyes, a' derek művész, falainkat elhagyá, a' művészet ezen ágát illetőleg árvák vagyunk, 's a' pálya, mellyen, büszkeségünknek hizelgőleg, pár évig jeleskedett, most kopár, mint a' terméketlen év, melly az árvaikat érte, — terméketlen, mondom, mert egy zsib-áruszkodó festészünk — ha különben festékmázolót a' művészet sértése nélkül festésznek nevezni szabad — van ugyan, de ez csak olyan, mint mesterek közt a' kontár, ki feldozgat, 's tengődése közben, hahogy a' mestert távol lenni tudja, még művésznek is nevezgeti magát, de míg őt álképzetei a' Heliconra viszik, addig mi görösös kezei közt a' művészi ecset helyett csak kopott meszelőt látunk. Épen midőn e' szavakat írom, éjfél van, a' lármaharang, melly történetesen nem utazott el a' többivel Rómába, tűzvészre riasztja fel az alvókat 's engem a' tovább írásban meg-gátol, — sietek a' vész helyére, melly — mint az ablakom alatt ordító éji őrtől értem — a' várhegyen a' zsidók közt van; másfelől a' Dunánkat fedő jégtorlat ropogása ijesztget bennünket, a' nép tódul ki- és felfelé. — Isten veled, kedves Belám, ha a' tűz fel nem éget 's az árvíz ki nem önt fészkemből, nem sokára ismét tudósítand szerető barátod

Bársonyosy.

SZABADKA, martius 18-án. Egy tisztcsalád női tagjának temetéséről jövök — 's fájdalom fogja el keblemet, midőn ezt írom, mert az említett családban már a' harmadik virág ez, mellyet a' halál kérlelhetlen kezével kevés hó lefolyta alatt egymásután letört az élő mezéjéről. Szegény szülők és ti testvérek! ki vigasztal veszte-gőtök fölött?! . . . A' hit, oh igen, a' hit feleljen meg mindezekre, mellyhez kell hogy forduljatok a' szenvedésnek óráiban . . . mellyhez én is fordulok, hogy reményt 's vigaszt nyújtson számotokra. Ennyit Vojnits Josepha — mertez vala a' megholt,

kinek temetéséről jövök — 's övéi emlékének! most egyéb hírekről is egy-pár szót! mert a' fájdalomnak is megvannak a' maga határai, különösen annak, melyet egy férfiú érez, mellynek, Juvenál szerint, sem felettébb hevesnek, sem a' sebűel nagyobbnek lenni nem szabad . . . . Az iparvédegyelet dolgában nálunk megyszerte ha nem is nagy mozgalom, de mégis elég részvét mutatkozik!! Az iparvédegyelet után egy más tárgy is foglalja el jelenleg az elméket, 's ez: a' lófuttatás. Mint az aláírási ivecbl gyanítható, ez eszmének évenkénti valósíthatása kevés kétséget szenved, annál is inkább, mert már harmadik éve, hogy futtatunk, 's mindig nagyobb részvétre 's pártolásra találunk. Jelesen az idén szép intézkedések tételnek a' futtatási térnek rend és kényelem általi emelésére. Beszélnek egy ugyanakkor tartandó tánczvigalomról is, melly május hó közepére esnek. Továbbá tervezetben van itt egy gyorskocsi-intézetnek létrehozása is, mellynek czélja, elszigeteltségünkön segíteni, a' mennyiben távolabb mind Dunától, mind Tiszától, néha napján még helyűnkbl sem vagyunk képesek tetemes költségeskedés nélkül kimozdulni. Mint hírlík, eddig csak a' Pestteli összeköttetés van tervezetben, de, ugyhiszem, idővel a' közelebb szomszéd városokkal is érintkezésbe jövendünk, annál is inkább, mert nálunk egy idő óta csak a' társasági utazás adhat elég biztosságot, miután pár napok előtt is egy fuvaros, ki portékaival utazott, egy pisztolylövés által majdnem áldozatja lön a' pusztaság azon szép vadon viráginak, kik semmi nevelésben nem részesülvén, ölni, rabolni tudnak csak, 's kik hamarjában már harmadizben üzik illetén mesterségöket a' nélkül, hogy felkeresve, befogva 's büntetve lennének . . . . Való! hogy nagy e' város kiterjedése, 's épen azért nehéz a' rend és közbátorság fentartása 's biztosítása; azonban szörnyű mindenesetre azon körűlmény is, hogy mindekkoráig az illetők még nincsenek a' bünyösök nyomában. Habár rossz is a' politialis rendszer, erélykifejtés mellett, egy jó hadnagy vezérlete alatt, más történhetnék, mert meg kell jegyezni, hogy e' rablási merény már másodsor ugyanegy helyűtt, az ugynevezett nagyfényi csárda közelében, történik, mi talán azon hiedelemre vezethetné már egyszer az illetöket, miszerint a' nevezett csárda lakóinak ismerniök kell a' közelökben lappangó és tán sokszor náluk borozó bűnfiakat, 's egyébiránt is talán a' lopott portékák is némi eredményre vezethetnének . . . . szóval: ez is új adat, hogy végre nem ártana a' pásztorok kényes állapotáról is gondolkodnunk. Igen is! mert ezeknek még az Istenségről is különös fogalmok van. Pénzt adnak misére, hogy öket tolvajlásukban segítse 's védje az Isten. Imádkoznak — 's mégis ölni képesek. Ha villámlik az ég, odafordítva fejöket imigy kiáltanak fel: „pillants uram, neked is lopok“ . . . . Illyféle fogalmakkal, 's álmos politia mellett, valjon nyugodtan kelhetünk-e útra?

Manó.

H I R L A P I M É H.

(Mart. 11—16-ig.)

Örvendve vették itt nálunk is, hogy Beély Fidéi ujra felfogta „aesthetikai leveleinek“ fonalát, 's megbocsátók a' kissé hosszaska 's édeskés bevezetést a' reá következő érdekes tanításért az erkölcsileg szépről (Életk. 12. sz.), 's várva várjuk nézeteit a' nagy- és fenségesről, mellyről különösen legujabban, úgy látszik, egészen ellenkező 's igen tulságos fogalmak uralkodnak írónk, kivált vers-, de legkiváltabb beszély- 's drámairónk közt, kik magoknak a' grotesk- és bizarr festésekben tetszenek, 's e' két fogalmat az előbb nevezettekkel rendszerint felcserélik vagy épen ugyanazonítják. Igen helyén 's korszerű leszen tehát, e' különböző fogalmakat jól megmagyarázni 's kimutatni, hogy a' nagyszerű és fenséges egészen másban, mint

némely nyelv- és észlelőphrasisok vagy idegrázkódtató rémségek egymáshalmozásában áll. — A' Divatlapban (22. 23. sz.), V a h o t Imre a' szerkesztő „Javitni valók a' nemzeti színházban“ czim alatt több életbe vágó indítványt tesz, e' nemzeti intézetünk némely hiányainak megszüntetésére 's illetőleg mindinkább virágztatásának előmozdítására, melyek közül „a' nyilvános számadás és felelőseget az egész ország színe előtt,“ „egy színházi javitnok iránti indítványát,“ „az ugynevezett jutalomjátékok eltörlését,“ „egy színművészetre oktató kézikönyv 's színészeket képző mintaiskola“ iránti nézeteit pártoljuk 's mi is osztjuk. Mi a' dráma-bíráló választmány eltörltetéséről mondatik, annak sem okaiban, sem a' mikéntre nézve nem nyughatunk meg, valamint az eredeti új darabokkalki eljárás 's a' dráma-írók iránt indítványozott kedvezményekre nézve azt hisszük, hogy a' praxisban alkalmasint hajótörést szenvedendnek, de egy némely, mint p. o. az, hogy a' dráma-írók szabad bemenettel birjanak, egyelőre is kivihetetlen, mert ugyan ki fogja azt meghatározhatni, kik legyenek az e' kiváltsággal bírók, mert drámaíróknak csak nem vehetők mindazok, kik drámaírással foglalkoznak? avagy kivétel nélkül egész általánosságban alkalmaztassék-e az elv? Ez még nagyobb kifogásokat szenved. Egyébiránt a' czikkből az igazgatóság sok jót 's tanulságost vonhat ki magának. — A' Honderűben „Göcsej,“ sajátképen a' Göcsejség táj- 's népismertetése kezdetik meg (23-ik sz.), melyre még visszatérek

Beszéleyeket illetőleg, Márk „Napló“ czimű novelláját (Életkép 11. 12.) kicsi tartalmánál fogva is, igen jeles indulatfestésnek találtam, de szövedéke is figyelemfeszítő, az előadás élénk 's megragadó. — A' Divatlap egy francia fordítást hoz „Hivatal és házasság“ czim alatt. A' Honderűben megkezdett „Petrarca áldása“ J o d o k tól még sincs befejezve, *) egyelőre azonban benne gazdagság eszmékben, erő és hajlékonyság a' nyelv kezelésében mutatkozik, noha itt-ott világosan látszik, hogy a' nyelvet még a' szerző nem egészen bírja, 's a' tárgy sokszor urrá lesz felette, 's ezért festéseibe, midőn bennök egyrésztől sok hűség van, gyakran olly elemek vegyülnek, melyek nem oda valók 's annak hatását csökkentik. — Szövedékeiről, majd ha be lesz fejezve. Egyébiránt az elbeszélés a' jobbakkal való, minőket a' Honderű rég adott.

Tárkányi egyidő óta igen szorgalmas a' balladairásban, 's tán épen ezért kevésbbé szerencsés benne. A' ballada egészen objectív költemény, objectívusabb a' hőskölteménynél is, 's minél kevesebb lyrai elemmel, annál több drámai plasticával, eleven gyorsmenettel 's főkép egyszerűséggel birjon. A' „Cserei“ czímere, „ugy látszik, mind a' három kelleket nélkülözi. A' tárgy érdekes, a' forma és verselés igen csinos. — A' forspontló eredetiségével lepett meg, — mindkettő az Életképekben. — A' Divatlapban Garay János románczája „A' zarándok“ eszmében nem új, de forma 's kivitel által megragad. A' legigénytelenebb egyszerűség előadás- és nyelvben, 's így egészen a' románcza nyelve, melly utóbbit vajmi gyéren találjuk el, pedig minden költemény-fajnak megvan, egyéb típusán kívül, a' maga saját nyelvtypusa is, melyre, kivált ifjabb költőinknek nem ártana több figyelmet fordítani. Petőfi ismét két Cypruslobbot hoz Etella sírjáról 's ugyan ő hozzá két vigasztaló vers intéztetik, az egyik Kerényi, a' másik Turi Samutól, mik talán kevésbbé valók nagy közönség elébe. — A' Honderűben C s o b á n c z és S u j á n s z k y neveit találni; amaz „Hozzá“ czim alatt, ugy látszik, egy folyó füzérét szándékozik adni egy szenvedélyes, de reménytelen szerélemnek, melly eddigi nyilatkozataiban elég meleg, de egyes kifejezéseiben nagyon is magán hordja a' szenvedély tulcsapongását. 'S a' forma, a' forma, a' versificatio nem lehetne-e tisztább? Sujánszky „Gáncsolói“-hoz czimzi költeményét 's benne elég nemesen torolja vissza elleneit a' költő.

*) Már vége van.

Igen ohajtott, már csak ritkaságánál fogva is, kedves hozomány „Irodalmunk jelen állapotjának“ áttekintése Csatáry Ottótól e lapokban; de melyre, noha már maga a szerkesztőség is tett kiegészítő 's igazító jegyzeteket, lehelten egy-pár észrevételt nem tennem. Nem tagadhatni, hogy a' czikk jó szándékkal van írva, 's szerző nemcsak jártasságot bizonyít jelen irodalmunkban, de szeretettel is, 's melegen vesz részt annak mozgalmában: azonban a' czikk nincs egyoldalúság nélkül írva, több helyütt sok jeles meg sem említettik, midőn a' közepszerűség igen is kiemeltetik; némelly adatok pedig nagy részben vagy éppen egészen hibásak. 'S ez sine ira et studio legyen mondva. Több szem többet lát. Így a' többek közt kissé túlzottnak találjuk a' sanyaru képet, melyet szerző a' magyar könyvek keletlenségéről 's íróink kinairól fest, 's bár bevalljuk nagy részét azon akadályoknak, miket szerző előhord 's különösen aláírjuk a' könyvtárusi huzavonákról mondottakat: — de ám a' magyar írónak bizony csak mégis jobbacskán áll immár napjainkban szénája, 's ezt a' kép kiegészítésül, hogy annak árnyoldala mellett fényoldalát is láthassuk, nem árt, sőt az igazságnak tartozunk vele, felhozni. Kiadóink t. i., legyenek azok akár könyvtárusok, akár testületek 's magányosak, már széltilben 's meglehetősen honorálnak, sőt mondhatni, 's itt nemcsak irodalmunk coryphaeusait, minők egy Fáy, Vörösmarty vagy Jósika, Eötvös, kell bizonyságul felhoznunk, de még szép számmal említhetünk több kisebb nagyobb tehetségeket, különösen Kuthy és Nagy Ignácot, sőt egészen új neveket is, kik munkáik után nyert honoráriumaiikkal 's bevételeikkal — ha csak nem szertelen követelésüek, körülményeink 's viszonyaink között meg lehetnek 's meg vannak elégedve. Ugyanez áll a' tudományos munkákról is nagy részben, sőt fordításokról is. Fényes, Császár, Fogarassy, Horváth Mihály, Vajda; úgy Vallas és Bajza fordításai, mennyire tudom, mind aránylag méltó honoráriumokat huztak. Az Academia 's Kisfaludy-társaság nemcsak honorálnak, de szépen jutalmaznak is, hogy több 's mindinkább szaporodó magán-jutalomteteleket itt ne említsünk. De dicséretesen díjaznak a' hirlapok is 's divatlapjaink egynémelyei, tán magok megerőtetésével is. Prósaívekért 18—20 pengő forintot; 's tudunk több költőt, kiknek minden egyes verse egy-egy, sőt két aranyával díjaztatnak. Ezeken kívül vannak feléves jutalmaik: novellára 10, versre 4 arany, mint azt e lapok ez idén is (taval a' Divatlap is) gyakorolják. Ezekkel azonban nem azt akarjuk mondani, a' czikk-íróval netán ellenkezőleg, hogy a' magyar író Eldorádban él, hanem csak, mint mondók, a' képnek másik oldalát is felmutatni kívántuk. — Szerző, továbbá, úgy látszik, inkább jártas a' tudományos mint szépirodalomban. Így névszerint parlag aesthetikánkról szólván, egy-pár fordításon kívül egyetlen egy ebbeli eredeti író sem említ, holott csak e' lefolyt két év alatt is többen több beceszt adának itt, ott folyóiratokban elszórva, mint Schedel Hunfalvi, Gondol és Erdélyi (ez eredetit 's fordítást is) a' Kisfaludy-társ. évilapjaiban, Henszlmann, Beély, Erdélyi, Egressy Gábor, folyóiratokban. Lyrai költőinkre nézve hibásan állítatik, hogy Garay és Erdélyi ritkán pengetik lantjokat; az utóbbi több ízben igen jeles dolgozatokat adott Garay „Regélőjében,“ 's az elől említett tán soha nem adott többet, mint éppen e' két év alatt, sőt félünk, mintha kelletténél többet is írta egyidő óta. *) Czuczor pedig bizony nemcsak népdalokat írt, de föllépett több igen jeles kisebb 's nagyobb vig és komoly neműekben is, mind e' lapokban, mind a' Divatlapban. Vachot Sándor, egyike legmélyebb 's legmelegebb érzésű költőinknek, azok közé van sorozva, kik „már kevesebb mély és magasztos maradandó hatású költeményt adnak!“ Császár és Kerényi ugyanoda soroltatvák. A' régiek közül (kik pedig e' két év alatt, bár gyérebbe, de mégis felléptek) Eötvös, Kuthy (mert hiszen ha elbeszélők is, azért mindkettő a' lyrának is avatott kezelője) Tóth

*) Nem feltjük mi biz őt, csak írjon minél többet — nekünk is.

L., Szekács, Beöthy, a' népies Szakáll meg sincsenek említve, valamint az újabbak közül említést érdemelnek még Riskó, Adorján, Lisznyay, Jámber, Badacsonyi 's több mások. Jósikáról mondatik, hogy Zrinyije óta csak apróságokat adott: 's maga czikkíró ur a' következőket sorolja elő, mint Jósikától adottakat: 1) Élet utjai, 2) Isten ujjá, 3) Békesy Ferencz kalandjai, 4) Adolfine mind nagyobb regény és 5) még néhány apró elbeszélést és 6) 's 7) az általa fordított Regények tárá! De kérem alázsan! már ezek nem apróságok 's olly rövid időköz alatt, mint melly Zrinyije megjelenése 's a' mai nap között van, bizony meglegedhetünk vele. Bár mások is csak ennyit irnának! A' jobb elbeszélők közé, véleményünk szerint, méltán besorozhatók még: Beöthy, Katona Antal, Bérczy Károly, Pálffy Albert 's még Antony (Szentál) is, 's az erdélyiek közül Dózsa Daniel. — De elég e' tárgyról; vegye az olvasó es czikkíró ur a' mondottakat jó szívből eredt kiegészítésül, valamint ha még ezeket is valaki kiegészíteni 's kiigazítani fogja, részemről az ügyért, szívesen veendem; 's a' böngészetet tán még magam is folytatandom — a' következőkben.

Végre sugja meg ön, kérem, a' Divatlap szerkesztőjének, hogy a' borsszemek közt sok jó van ugyan, de hogy azokat csak úgy szeretjük, mint galamb a' buzát, t. i. — megválogatva; 's ha még valamit akar sugni, sugja mega' Szikrák írójának egész barátsággal, hogy a' szikrát néha több tüzzel szeretnők. Hát arra mit mondtak Pest-Budán, „mi Párisban mondatik történtek?“ hogy t. i. az öreg Chateaubriand, ki legbensőbb rokonain kívül senkit többé magánál nem fogad, P. H. L. urat mégis fogadá? P. H. L. ur azt mondja, hogy a' párisiak irigylük töle e' szerencsét; én pedig azt mondom, hogy P. H. Lázár ur — rebust csinált!

MI HIR BUDÁN?

— Minden virág- és természetbarátot, kinek lelke a' városi tarka zaj közt nemesebb élvek után sovárogo, figyelmeztetjük t. P o r k o l á b Dániel főkörmányszéki ügynök urnak a' Krisztinavárosban fekvő kertjére. Mi is meglátogattuk azt mult kedden igen kellemes társaságban 's a' kerttulajdonos nyájas, megelőző szíveséggel mutatá üvegházait, mellyek gazdag változékonyaság és fölötte izletes elrendezés által anyyira meglepők, miszerint ezeket a' két testvérvárosban alig fogják más magányosok növényházai felülmulni. A' még most is gyönyörűen viruló cameliák különféle színű ritka nemei, ugy az azaleák félig nyíló 's a' többi virágneműek tarka serege olly jótékonyan hatnak látszer- 's idegekre, hogy az ember ittas gyönyörrel legeltetvén szemait az üvegház közepén chinai modorban alkalmazott pamlagról a' legpompásabb virulmányon, csak nehezen tud e' gyönyörű látványtól megválni 's szíves köszönettel fogadja a' derék háziurnak meghívását a' kert gyakoribb látogatására.

— A gyermekkórház javára rendezett drámai előadás a' nemzeti színházban, ezen jótékony intézetnek 393 ft. 45 krt v. cz. (mint az előadás fele illetékét) jövedelmezett. Az intézet jövő hó elején fog új és tulajdon lakába költözködni, az alapkö letétele pedig majus közepére halasztatik, a' midőn is ezen ünnepélyre ő cs. kir. fensége, országunk nádornője, mint az intézet magas pártfogónője, meghivatni 's az alapkö letételére megkéretni fog. — — Ez alkalommal bővebb tudomás végett szükségesnek látjuk a' t. cz. közönséget értesíteni, hogy miután több oldalról, nevezetesen középszerű vagyону egyénektől, azon felszólítás történt, miszerint beteg gyermekeiket fizetés mellett kívánnák orvoslás végett az intézetbe adni; de főorvo-

sunk tapasztaláson épült állítása szerint ezen szokás minden efféle kórházakban létezik is: az igazgató választmány, melyre ezen nagygyűlésileg megpendített eszme megvitatása 's életbe léptetése bízott, a' t. cz. közönség ohajtásának eleget teendő, m. é. october 4d. napján tartott gyűlésében elhatározá, hogy miután ezen újabb intézkedés, mely az új épület tágabb szobaiban igen könnyen eszközölhető, nemcsak özvegyekre 's mindolylan egyénekre nézve, kiknek honn elegendő alkalmatosságuk 's ápolási személyzetük nincsen, mindig nagy jótékonyság marad, f. april 8-kától kezdve tíz ágyból álló 'fizetési osztály' alapítsák. E' szerint tehát az említett naptól fogva főlvetetnek ezen osztályba akárhonnan hozott, akármi csekély vagy makacs, vagy benső vagy külső betegségben vagy testi idomtalanságban szenvedő gyermekek, a' csecsemőktől kezdve egész a' 14d. évig, nemzet- és valláskülönbőség nélkül, vagy egyedül vagy anyjok- vagy dajkáikkal együtt. — A' fizetés egy napra egy beteg gyermekért egyedül 24 kr. e. p. Ha a' beteg gyermekkel együtt annak ép vagy beteg anyja vagy dajkája is főlvetetik az intézetbe, a' fizetés kettejükért 40 kr. p. p. — Ezen fizetésért az intézet ad: csinos ágyat, táplálatot, minden orvosi és sebészi segélyt 's pontos ápolást. — A' díj legalább is hetenkint előre fizetetik le; ha azonban az előre megfizetett időszak lefolyta előtt az illetők elhagyják az intézetet, a' főlösleg felmaradt pénz visszaadatik. Az illető felekezetek tetszésök szerinti ideig maradhatnak az intézetben. — Az igazgató-választmány kötelességének ismervén ezen újabb határozatot a' t. cz. közönséggel tudatni, azt e' jótékony intézkedés használatára beteg gyermekei vagy hozzátartozói számára tisztelettel fölhívni bátorodik.

— M a e s t v e a' kereskedelmi nyugdíj- és betegápoló egyesület alaptőkéjének gyarapítására a' városi redoutermekben nagyszerű tánczvigalom fog tartatni. A' czél olly üdvös és korszerű, hogy a' vállalatnak a' legkedvezőbb eredményt jósolhatjuk, annál inkább, miután az annak élén álló tisztelt férfiak eddig is tetemes áldozattal mozdták és segítik folyvást elő ezen emberszerető érzelmeiknek olly föltte diszére váló humanus nyilváníását.

— Még mindig találkozunk az árvai nyomor képeivel fővárosinkban. Kedden tizennégy család jött ismét Pestre, mely 140 egyes tagokból állván, a' város kapitánya által dicséretes buzgalommal szállásoltaték el.

— E' napokban igen pompás's maga nemében nálunk eddig e g y e t l e n szép mű jelent meg: „Budapest, előadva 32 eredeti rajzolatban Alt Rudolf által, köre rajzolva Sandmann, nyomatva Rauch János által.“ Ajánlva Magyarország nádorának mint Pest fölvirágzása 's minden újabb építési emlékek, mik azt a' nagyszerű városok rangjára emelik, magasztos alapítójának. E' költséget nem kimélő bőkezűséggel H a r t l e b e n Konrád Adolf könyvtár által kiadott munka bővebb ismertetésére még visszatérünk.

— C s á s z á r é s T h e r n urak „Tihany ostroma“ című daljátékok rövid időn előadásra kerülend. A' próbák erősen mennek: a' műértők sok elvezetet ígérnek a' közönségnek.

— A' német színház is r e n o v á l t a t o t t: néhány magyar urak annyira megörültek neki, hogy azonnal eltökélék abban p á h o l y t tartani. Jó étvágyat! Előizletül mult hétfőn „Don Juan“ adatott; olly remek opera, melyet e' színházban csak a' — h a n g á s z k a r szokott előadni.

— Dunánk már jégmentes, felülről is kedvező tudósításokat kapunk a' viz állásáról: holnap aligha nem megyünk már át a' hidon.

— Tegnapelőtt egy még jóformán fiatal ember — ö t ö d i k feleségét vezette

az oltárhoz. Többektől kérdeztetvén; hogyan tette szerét, hogy már négy feleséget eltemetett? azt felelő: „egyikkel sem disputáltam!”

— A' nemzeti színházi viszonyok öröndetes fordulatot nyernek — fazekasféle öröme Boetianak. — Gróf Ráday Gedeon oly férfi, ki ezen intézet igazgatóságára nemcsak a' szükséges ismereteket, hanem a' közönség tiszteletét 's a' színészek bizodalma is teljes mértékben bírja; az ármánykodást utálja, a' pletykásokat megveti 's igazságos részrehajlatlanságot mutat minden cselekvésiben. Ily tulajdonokkal felruházva, kétségkívül megfelelően azon várakozásnak, melyet az igazgatására bizott intézet 's a' fővárosi nemesebb érzelmi közönség benne helyez, 's biztosan állíthatjuk, hogy a' valódi művész benne soha csatlakozni nem fog. — Az újonnan (kívülről, belülről) reformálandó színház ügyéhez már többen hozzászóltak: szóltak pedig igen jól, mint Vahot bajtársunk, néhány cikkben; egészen rosszul egyik sem! Szabadjon tehát nekünk is pár szerény észrevételünket közölni, nem mintha tanácsadóul akarnánk feltolakodni, mert meg vagyunk győződve, hogy főigazgató ur tanácsunkra nem szorult: hanem inkább, hogy mi is szóljunk valamit, mellyért, ha nem leend érdektelen, némi figyelmet mi is igényelhessünk.

a) Mindenek előtt szeretnők a' művész urakat figyelmeltetni mivoltára azon művészetnek, melyet gyakorolnak. Teljes lehetlenség, hogy a' művet, melyet a' közönség elibe állítanak, tulajdon személyöktől elválaszthassák; mindenkor tulajdon személyességek viszik által az előadásba s ez okból azzal szoros összeköttetésben vannak. — Hogy tehát a' színmű azon élvezeten kívül, melyet nyújt, a' jó erkölcsök előmozdítását ne akadályozza, önkényt következik, hogy a' színészek nyilvános viseletök által az erkölcsiséget megsérteni 's a' szót és tettet nyilvános ellentétbe hozni nem fogják: mert a' színészek csak morális viseletök által nyerhetnek becsültetést a' polgári életben.

b) Hasonló szempontból kell ezen magaviseletnek kiindulni a' műrokonok s egymás irányában is. Társalgási modorából lehet az embert leginkább megismerni, ebben tükrözi magát leginkább belállapota. A' színészeknél, mint nyilvános személyeknél, nyilvános illedelem szükséges föltételle válik; mivel az ő előadásai által mozdítatik elő a' jó és nemes. Ezen cél soha nem éretik el, ha az ember sem maga, sem mások iránt nem tartja meg külformákban is az illedelemet. A' művészet országában nincs más rang, mint azon lépeső, mire a' művész szorgalom és talentom által eljutott. Alulról mindenki fölfelé törekszik, sehol nincs ugrás, de igen is vannak fokozatok. A' tökéletesbek tehát soha ne nézzék le gyöngébb vagy kezdő társaikat, mert a' valódi művész legszebb ékszere a' szerénység s érdemeit senki sem fogja tőle elvitatni.

c) A' nemzeti színház az ország pártfogása alatt áll 's a' közönség részvételére szüksége van. Ezt nem kell felejtetni, 's első célul kitűzni azok meglegedését, kik a' művészetet pártoló és részvevő szárnyaik alá vevék.

d) A' főigazgató ur a' fenálló színházi szabályokat ujlag átnézni 's ha szükség, javítani fogja: mindenesetre pedig azok szigorú megtartására szigoruan felügyelend. Ez által az igazgatóság, színészek és a' közönség közti kölcsönös viszonyok megállapítani 's az érdeklét részeknek nemcsak jogai, hanem kötelességei is meghatározatni fognak.

e) A' főigazgató ur minden ármány és fondorkodás nyílt ellensége, ezek titkos szöveteiket lehetőségig kikutatni 's kímélet nélkül leleplezni, minden alattomban történt feladást megvetni 's a' feladót a' feladottal mindenkor szembesíteni fogja. Ellenben minden egyes tagnak első kötelességeül teendi, minden a' művészet gyakorlatát akadályoztató hibát vagy fogyatkozást a' főigazgatónak bejelenteni 's tehetsége és belátása szerint az egészbe aránylagosan befolyjni. Csak a' köz-

szellem szülheti a' főkelet: belviszályok a' társaságban szintolly zavart okozók, mint egyoldalú czélok követése.

Ezek volnaék dióhéjban azon néhány pontok, mellyek tán némileg kiegészíthetnék azon követeléseket, miket egy tökéletesen reorganizálandó nemzeti intézet irányában tennünk lehet és kell. A' színészek örömmel üdvözlik gróf Ráday Gedeont főigazgatóul 's ez valamint hízeltő a' főigazgató urra nézve, úgy őt a' legszébb reményekre jogosíthatja nemzeti színházunk jóvendője iránt 's pedig annál biztosabban, mintán a' főigazgató urnak soha sem lesz oka a' társaság tagjai szorgalmában 's jó akaratában kételkedni: mert hogy a' valódi jó, nemes és szép a' művészet által személyesítesék, erre csak egy út van: a' közös iparkodás és törekvés útja, valamint az egymásnak megbecsülése az ezen műcél iránti becsületet is előkészíteni és előmozdítani fogja.

— Furcsa kis történetről tudósít bennünket egyik derek vidéki levelezőnk, tanúságul annak, mikép szokja még a' szerepsés véletlenség is elősegíteni a' napainkban ugys annyira elterjedt jólelkű hitelezők kijátsztatását vagy — hogy a' gyermeket nevének szólítsuk — megcsalatását. — F. város halottbemondója, más néven kuvikja, gyakran ostromoltatván egyik makacs hitelezőjétől, semmi módon nem lehetett a' vérszopó nadályt nyakáról lerázni. Egy szép délután a' külváros valamelyik csapzékében összetalálkozott, nem kis öröme, hitelezőjével, ki alig pillantá meg a' messzely sörét nyugodtan iddogáló adósát, azonnal megtámadja őt és pénzt követeli. Ez, kellemetlen meglepetést lehetőleg eltitkolandó, hosszú kabátja oldalzsebébe könyökig nyulván, egy receptféle czédulat von ki, s miután arról egy sor, többnyire ismeretes neveket, leolvasott volna, azt mondja hitelezőjének: „Legyen nyugodt, édes ur; im, látja, ezek közt rövid idő múlva egy nek meg kell halni 's ennek örököseitől olly szép honorariumot fogok kapni, hogy az urat azonnal kielégíthetem.“

„Ez nekem nem elég, — mond a' hitelező — én nem várhatok arra, míg mások meghalnak: 's aztan honnan tudja ön azt olly bizonyosan, hogy egynek meg kell halni?“

„Nevetség! — felele komoly arcczal a' kuvik — kit én egyszer a' „lisztá“-ba felírok, annak rövid idő múlva meg kell halni.“

E' pillanatban egy városi drabant lélekszakadva rohan be az ajtón 's a' halálmadárhoz fordul: „Hát isten, hogy valahára megtaláltam az urat — liheg 's a' mogoróságu verejtéket törölgetek homlokáról. — Minden csapszéket összefutottam már.“

„Hát mi baj?“ kérdé fontos képpel a' kuvik.

„Csak hamar typographiába; a' halottczédulák már készek, csak hordani kell a' házakhoz.“

„Ki halt meg?“ kérdé ismét egykedvűleg a' bemondó 's e' pillanatban beöntő ur.

„Hát Y. tanácsnok ur — mond a' drabant. — Egy messzelyt abból a' veresből, Péter ur, ma ismét beszorult a' torkom.“

A' névnek említésére a' hitelező arcán nemcsak a' nemzeti, hanem a' világ minden birodalmainak színei váltották egymást; egész valója reszketett: de koránsem azért, mivel az elhunyt tanácsnokban egyik legjobb pártfogóját veszté el, hanem mert a' halálmadár lisztájában Y. tanácsnok is fel volt jegyezve.

„Nos, kinek van igaza?“ szól győzelmi mosolylyal a' halál embere.

„Bizony rémitő ember az ur; — mondá szent áhitattal a' drabant — nem hiában uhogott ezelőtt három nappal a' boldogult tanácsnok urnak háza fölött.“

„Soh' se csalódtam még . . — válaszolt önhíten a' halálmadár s hitelezőjéhez fordulva: — no — ugymond — most már öntől is meg fogok szabadulni nem sokára.“ 'S ismét zsebébe nyulván, egy más czédulat markol ki, mellyre hitelezőinek neveit szokta feljegyezgetni, de mellyet a' hitelező felelemtől káprázó szemei az előbbi sorsjegyzéknek néztek. Minekutána bemondó ur az előrántott czédulára ujnyi vastagsága

rajzónnal néhány betűformákat firkantott, hallhatólag dümmögé: „holnap vagy holnapután, minden bizonnyal; mert most már ő az első!” Ezután hangosan kérde a' hitelezőt, ki, remegését ellitkolandó, egy hajtásra önte le egy itcze „Steinbrucht”: „ugyan kérem, nem mondaná meg az ur keresztnévét? én igen pontos ember vagyok, könnyen megeshetnék azonban, hogy mivel hitelezőim közül többieknél Schwa r z nak, másnál találnám tartozásomat leróni. Kérem tehát becses keresztnévét...”

Schwarz uram erre remegő hangon 's az ajtóra szegzett pillantatokkal rögtönzé: „Bizony nem jut hamarjában eszembe keresztnévem... de ha jól emlékezem: ön nem is adósom... kérem, törölje ki vezetéknévemet is.” 'S ezzel a' nála levő kötelezvényt az asztalra dobván, nyilsebességgel kirohan az ajtón.

A' halálmadár szájátva nézett utána, azután a' kötelezvényt zsebébe dugta, a' drabantnak borát kifizette 's — a' nyomdába sietett.

— A' nemzeti színháznál mult héten kívülről is tétettek némelly reformok: uj előfüggöny, a' nézőhely diszesb kifőstése, lábtámaszok, kevesebb földszinti padok az ülő közönség kényelmére, külön bejárás a' földszinti páholyokhoz, 's több illy újítások lépék meg husvéthétfőn, a' midőn majdnem egyhétí szünet után a' színház Jósika „Két Barcsay” című dramájával megnyitattott, a' magyar közönséget. A' csinos világos nézőhely jótékonyan hat a' szemre, az ember magát olly otthonosnak, olly kéjelmesen érzi 's ezért köszönet a' derék főigazgató urnak. Ezzel elmondtuk, a' mi jót és dicsőretest mondhattunk, de elmondjuk azt is őszintén, a' mi nem tetszett: nem azért ugyan, mintha azt arrogálnók magunknak, hogy erre az illetők úgy meg fognak ijedni, miszerint azonnal orvoslásról gondoskodandnak, hanem mert szabadvélemény országában élve, jogot tartunk arra: szabadon kimondani, mi nekünk nem tetszik. — Igen furesának 's némileg sértőnek véltük tehát ama felszólítást a' színlapon, miszerint a' „karzati közönség” előadás végén, nem a' csarnokon keresztül, hanem a' csarnoktornácok oldalajtain kérérik távozni, hogy a' kellemetlen tolongás kikerültessek. Szívesen föltesszük a' szabad szellemű intézet rendezőtől, hogy az idézett kifejezés styláris hibából történt 's a' categoriai távozzék helyett, mert a' „kértek távozni,” habár a' karzati közönség előtt a' „t. cz.” (teljes című) áll is — mézesmadzagul, csekély értelmezésünk szerint csak ezt jelenti) a' színlapszerkesztő azt akarta értetni, hogy a' t. cz. karzati közönség a' tolongás kikerülése miatt a' csarnoktornácok oldalajtain is távozhatik: mert csakugyan komolyan nem hihetjük, hogy ezen oldalajtós utasításokkal braminok és pária-fele elkülönözések szándékoltatnának, ez esetben egy fiókpénztárt is kellene az oldalajtóknál felállítani, hogy a' karzati rézgarasok a' nemesebb érczezel valahogy össze ne keveredjenek. A' tolongás egyébiránt a' csarnokban sem olly gyakori (bár az volna), sem olly kényelmetlen, hogy egy-pár kényesebb oldalbordáért uj rendszabályok igényeltetnének: a' rendtelenség mindig a' csarnokon kívül történik 's ezt épen a' páholyosak fogatai okozák, mellyek többnyire a' legsűrűbb tömeg közé robnognak 's a' gyalogosak életét Isten ótalmába bizzák. Erre nézve kellene tehát kis reformról gondoskodni, főkép, midőn a' csarnokon kívül a' szűk udvaron amugy is amalgamizálódunk, hacsak ezeknek rést nem töretünk a' Grassalkovich granáriumán keresztül a' széles országutra. — Az illyféle hirdetések- vagy felszólításoknál igen óvatosoknak kell lennünk 's a' közönség iránti tiszteletet soha szem elől nem tévesztenünk, akár fizessen az hat garast, akár tíz forintot, mert csak fizet biz ő: 's végtére is nem nagy politicit árul el rendező uraiméktől, hogy olly kevés (vagy inkább lenéz ő) figyelmet fordítanak nézőhelyen kívül azon közönségre, melly néha olly bőven osztogatja hírnevet szerző tapsait 's mellyre, mint közvéleményre, színészurak olly örömet szeretnek hivatkozni. — Őszintén kimondtuk, mi szívünkön feküdt: a' felvilágosítást köszönettel veendjük.

IPARVÉDEGYLETI DAL.

Föl hazádnak védletére,
Honfisziv és honfíkar!
Még eddig meg tudta védni
Szép hazáját a' magyar.
A' törökkel vagy tatárral
Kell-e vinunk? kérdezed, —
Nem! a' honi műiparnak
Védelmére fogj kezét!

Ősidőkben vad tatárság
Harczra hitt és dűlni jött;
Most a' sima fényűzés áll
Házad és kapúd előtt.
Mint barát kér bebocsájtást,
De te nézd mint ellenet —
És a' honi műiparnak
Védelmére fogj kezét!

Ősidőben kardot edzél,
'S vértől ázott lobogód;
Most a' kardot és a' zászlót
Mint iparműt magad odd,
Hogy mit önkezed csinálhat,
Pénzért azt másról ne vedd;
Föl tehát, a' honiparnak
Védelmére fogj kezét!

Ősidőkben vérrel szerzed
'S azzal védéd szép hazád;
Vér helyett most munka kell csak,
Fölkarolni, a' mit ád.
De a' munka csak úgy áldás,
Ha remélhet keletet;
Föl tehát, a' honiparnak
Védelmére fogj kezét!

És mi az? mivel kecségtet
Ez ellenséges barát?
Kéjes ízt ígér az inynek,
Testnek ékszert 's szép ruhát.
Nézz körül, nem kapható-e
Itthon mindez éldelet, —
Ha a' honi műiparnak
Védelmére fogsz kezét?

Szent a' föld, mit őseidnek
Vére szentesít meg, —
És ha csak szentek volnának
E' lapályok, e' hegyek!
Im de dús a' föld növénye,
'S ha kejelgő inyedet
Nem csiklandja még eléggé —
Védelmére fogj kezét!

És az ékszer? — hol van ország,
 Mellynek több bányája van?
 Hol hegyekben és folyókban
 Egyiránt bő az arany?
 Három ország fényűzését
 Láthatja el ékszered,
 Csak a' honi műiparnak
 Védelmére fogj kezet.

'S a' ruhára nincs-e nyájad,
 Kecske és juh, mint az ár?
 És ha kell, selymét odadja
 Neked is a' kis bogár!
 De hogy az csinos virágul
 Ékesítse testedet,
 Kell, hogy a' honi iparnak
 Védelmére fogj kezet.

'S légy, minő e' kis bogárka,
 Fonj magadból fonalat,
 Fond magad rá, gombolyítsd be
 Vele rajta honodat,
 És a' hon három színével
 Szódd belé ez egyletet —
 Hogy ügyében honfi, honlány
 Egyiránt fogjon kezet!

Föl hazádnak védeltére,
 Honliszív és honfika!
 Még eddig meg tudta védni
 Szép hazáját a' magyar!
 Sem törökkel, sem tatárral
 Nem kockázod életed, —
 Csak a' honi műiparnak
 Védelmére fogj kezet!

Garay János.

A Z ANG Y A L O K R Ó L.

Nem tudom, czélszerűleg cselekedtem-e, nyájas olvasóim, midőn a' mult évben egyszer az ördögöket vettem bonczkésem alá, és bonczolásomban talán kissé merész is voltam. Nem segítheték magamon. Véremben van, bolygatni azt, mi előítélet, mi igaztalanság, mi kártékony; ez csak ártatlan inderkedés: de volna hatalmamban! . . . fenekéig nyulnék a' rosznak és elővonszólnám, hogy irgalom nélkül megégessem; tövére tenném fejszémet a' balgaságnak, hogy kivágjam és kiirtsam. E' hatalommal nem dicsekedhetvén, rendelkező király helyett kertészke vagyok, ki, a' mennyire lehet, gyomot, hernyót pusztítok, az ágyakat rendezem 's az értelmesség és jóakarat magvait belé hintegetem.

E' tekintetből megbocsátotok, hogy előbb az ördögöket riasztám föl, és most — mikor már hely van számokra — az angyalokat vezetem közétek. És oh, bár képes volnék mindenhova bevezetni az angyalokat; a' keblekbe, hol fájdalom, bú és kétségbeesés lakik; a' fejekbe, hol sötétség, előítélet, babona honol; a' házakba, melyeket egyenletlenség és meghasonlás kinoz; a' gyűlésekbe, hol haszonlesés hoz törvényeket, hol az erősebbé, a' gazdagabbé az igazság, hol előjogosak képviselik a' jogtalanokat, — az országba, melly száz külön érdek által van megszaggatva, 's az egyenletlenség ördöge miatt semmiben sem tud boldogulni! Ha ezt tehetem, legboldogabb ember vagyok Isten napja alatt!

Nagyot és mindent nem tehetvén, kisebb és kevesebb beérem: megösmarkedtetlek azon angyalokkal, kikhez könnyen hozzáfértek, kik elég jók gyámolítani benneteket, a' hol szükséges; vezérelni, kalauzolni, hol az ut ingoványokon megy keresztül, és világot gyujtani, hol a' sötétség nagy 's a' homályban megbotozhatnak. Illyen angyal vajmi szükséges az embernek: mert durva érzékeink elégtelenek a' kalauzolásra, mert szemeink gyakran megcsalnak és lépteink ingadozók.

A' régi vallások igen bővölködtek angyalokkal, szellemekkel. Az egekben nem egy isten uralkodott akkor, hanem, mint a' mythológiából tudva van, számosan. Más isten forgalá a' mennyköveket, más vezérelte föl a' napot, más nyitotta meg a' hajnal kapuit. A' tenger hullámainak egy saját isten parancsolt, míg egy másik a' szeleket csendesítette vagy futtatá 's egy másik a' hadakban vitézkedett. Szép istennő ékesítette föl virágokkal a' földet; hol az erdőkben forrás csergedezett elő a' sziklából, ezen vizet istennők adák, istennők fürödtek a' patakokban és uszáltak a' tengerben. Istennő perdité meg a' guzsalt; mikor a' gyermek születék, istennő nyujtá az élet fonálát; és istennő vágta ketté. Istenek őrizék a' tüzhelyet, isten ügyelt föl a' családi kötéltre, istennők kegyelék a' szépet és jót.

Illyen volt a' régi görög pogány hit, barátaim. — Jött utána a' keresztény vallás — és elrontotta, fölforgatá fenekestül ezen pompás ragyogó épületet. Dörögteté az igazság szavait, 's a' nagy Olympus azonnal romba dült ezer isteneivel. Így szóla: „csak egy Isten van, 's mi ezen tul mondatik, hiu ábránd, csalfa képzelődés, alaptalan játék.“ És győze: a' kereszténység megállapították, hogy az egy világnak egy teremője van, 's következőleg az Isten egy. De az eget a' keresztény vallás nem hagyá árván, néptelenül. Mondá hogy Istennek vannak szolgáló szellemei, 's ezek az angyalok, — és vannak gonosz szellemek, — ezek neve ördög. Az angyalok az egekben laknak ugyan, de azért gondjok van a' földi emberekre, számok pedig szaporodik a' meghalt jó emberek lelke által.

A' tapasztalás és tudomány, k. o., behatott a' föld gyomrába egész addig, honnan a' tűzőkádó hegyek tüzfolyadékjokat kapják, és fölhatott az egekbe annyira, hogy a' tejes utban milliárd és milliárd napokat ösmere ki, és a' földön megösmere ezer ásványt 's azok finom összetételeit és százezer faj növényt és százezer faj állatot. Ezen növények és állatok ellepik az egész földtekét, 's részint hegyeken, részint völgyekben; részint szárazon, részint vizekben laknak; részint nagyok és tetemesek, mint az elefánt, pálmák és tölgyek, részint olly kicsindedek, hogy pusztá szemmel nem láthatók. De az ember e' kicsinségen nem akad fön . . . veszi nagyitőüvegét és megnéz vele nyáron egy csepp ollyan vizet, melly valamelly állati vagy növényi részen állott. És e' csepp vízben a' legnagyobb életet látja, ezer és ezer kisebb és nagyobb állatokat, mellyek ott mint egy nagy tengerben mozognak, örülnek, viczkanadoznak. A' tű hegye akkorának látszik ezen üvegen által, mintegy fatörzsök

és rajta a' vízben ezer meg ezer állatok férnek el. Ilyen csudálatos a' természet!

És a' tudomány — melly e' parányi lényeket meg tudá látni, melly meg tudta fogni a' villámot, melly egy tűt toda föltalálni, mellynek segítségével az ember mindenkor és mindenhol tudja magát tájékozni, tengereken, pusztákon, éjjel, nappal — mindeddig süketlenül kereste az angyalokat a' természetben. Megkérdezte a' sugarakat, mellyeket a' nap lövele alá, mellyeket a' csillagok rezegnek le felénk: nincsenek-e szövetségben angyalokkal? és a' sugarak mindenre feleltek, csak erre nem; kérdezé a' tengereket és a' levegőt, és a' földet és az egeket: hol laktak az angyalok, hol beszélhetni velek? — és a' kérdésre néma válasz jött, — hallgattak a' tengerek, hallgata a' levegő, a' föld 's az ég. És az ember kénytelen volt keblébe szállani, és vagy hinni a' kebel sejtelmének vagy kimondani esze vallomását, hogy itt a' tapasztalástul egészen elhagyatlik. Így lett az, hogy művelt körökben beszélnek a' tudomány előmeneteléről és a' csodákrul, mellyeket a' tudomány fölfedeze, de az angyalokrul említés nem tétetik.

Pedig fontosabb a' tárgy, mint hogy feledésbe szabadna sülyednie, és komolyabb, mint hogy egy gunymosolylyal pálczáat lehetne fölötte törnünk. Annyi való, hogy angyalokat közülünk senki nem látott, angyalokkal senki nem beszélt, és ki ellenkezőt merne állítani, hazudna: de az ismét való, hogy az erők országa megvan a' természetben, ámbár előttünk majdnem ösmertelen. Az anyagokat, a' testet megösmerni nem nagy mesterség, mert öt érzékünk van számokra: láthatjuk, hallhatjuk, izelhetjük őket, de az erő, a' lélek számára csak gondolkozásaink, itéletünk van. És itéletünk, eszünk nem tagadhatja, hogy a' természet nemcsak anyagokbul áll, hanem erőkbül is. Ezen erők valószínűleg önállásuak, egyének: mint az emberben láthatók, hol ezer tüneményben mutatják magokat. Csak az van még hátra, bebizonyítani, hogy az emberi lélek a' test nélkül is bír önállással, létezik, itél, okoskodik.

Ha valaki azt mondja, k. o., hogy e' tételyt teljesen be tudja bizonyítani, ismét ne higgyetek neki: még ennyire nem jutottunk. Meg kell az igazat vallani: a' haladásnak ez az egyetlen útja. De annyi való, hogy a' mennyország kapujánál állunk, mellyet hihetőleg nem sokára megnyitand előttünk a' tudomány. Én három kulcsot látok már, mellyekkel az emberiség hihetőleg benézend a' titkok titkába. Mindegyiket a' természettudomány birja. Magoakat a' kulcsokat is megnevezhetem, mert nem szoktam titkot csinálni mondatimbul: a' villám és irányerő e' kulcsok a' kültermészetben, 's a' villanyos és irányos állapot az élő emberben. Mihelyt ezen tudományok kifejelettek, azonnal választ adandnak kérdéseinkre; addig a' bölcs élet okoskodása a' finomabb erőkrul meddő és kopár marad.

Ezek szerint valamint a' kültermészetbeli ördögökrul, ugy az angyalokrul is keveset lehet tudományosan mondani, de annál többet mondhatni a' bel-

ső természetbeli angyalokrul. Van az embernek angyala saját ösztönében, van angyala saját eszében, van az emberek között és a társaságban, melyek őt intik, kalauzolják, vezérlik, biztatják, vigasztalják és nem ritkán célhoz vezetik. Ki ezen angyalokat követi, boldog lehet, nagy lehet és embertársai boldogságára közremunkálkodhatik. Ezen angyalokkal szükséges megösmernedni, hogy ne legyünk egyedül a magányban, hogy elő ne fogjon a kétségbeesés, mikor a világ összeesküdni látszik ellenünk, mikor ingadozni kezd istenbeni bizodalmunk, hogy vissza ne éljünk hatalmunkkal, erőnk- és tehetségünkkel, hogy legyen ki fölemelje szavát fejünk- és keblünkben, midőn mások nem akarnak vagy nem mernek szólani, és mi sietve rohanunk a vész torka felé. Illyen kötelességei vannak az ember angyalának, barátain; azért részletesebben ösmernedjünk meg vele.

Mikor az ember születik, angyal vigyáz reá — az anya, ki, csakhamar felejtve fájdalmait, kebelére szorítja szerelme zálogát, és benne él. Kérdeztétek meg őt: cserél-e az angyalokkal ott fön, és válaszol: nem. Ő a legboldogabb angyal, mert látja, hogy nem a halandóság leánya többé, mert van, ki élni fog, mikor ő meghalandott. És mennyire vigyáz szive főkincsére: a nappalt neki szenteli, az éjszakát neki áldozza, örül a mosolygóval, szenved a siróval, mulattatja, ha ébren van, rajta legelteti szemeit, ha alszik. Így nevedezik föl mindnyájan és az anyának angyal-szemei mindaddig a legnagyobb részvétellel kísérték bennünket, míg vagy minket inte tovább a sors vagy az anya-szív hidegült meg a halál karjai között.

A gyermekből ifju lesz, 's ki előbb játszani szerete, most keblét indulatoktól érzi hányatni. Viharos tengerre van kivetve, hol a hullámok elnyelhetik, hol hajóját a szirtek megtörhetik, hol nem ösmeri ki magát, és nem tudja, jobbra menjen vagy balra. És hangzanak a syrenek bájos énekei, melyek bűvös körökbe akarják csalogatni, — jaj neki, ha hangjokra figyelt. Ki menti meg ennyi baj és veszély között? . . . Védangyala! . . . Ki vezeti őt dicső célra? . . . Védangyala! . . .

Midőn az ifju keble fölmelegsik és szerelemre gyűl, Isten száll le lelkebe és hajtja őt, keresni azt, kivel teste lelke összhangozzék. Megtalálja — és megtalálta angyalát. Nem szóla neki egy hangot, és mindent tudtára adott. E szemek egyre égetik lelkét, és a tűz előre hajtja őt: művelni magát, kitűnni minden szépben, jóban, nagyban. Így lesz a szerelem és a kedves angyalává az ifjunak, így lángol föl az ifju a hazaszeretletben, így buzog kiontani vérét keble szent tárgyaiért, minők a meggyőződés, igazság, jog. Mit az emberek nagyot, dicsőt tettek, nagyrészt ezen angyalok vezérlete alatt tévők! Így vezet célra bennünket a természet, — tett-erőt ad keblünk- és karjainkba és mozgó erőt hölgyeink szemébe.

A férfiu a cselekvés embere, a teremtés királya . . . rettegjetelek tőle, ha keblét indulatördögök ülték tele, 's örvendezzettek neki, ha angyalok laknak keblében. Férfiak előtt nincs lehetetlenség . . poklot vagy mennyországot tudnak csinálni a földbül. Láttuk az említett régi alkalommal az indula-

tokat és szenvedélyeket, melyek ördöggé fajulnak el: lássuk most azokat, melyekben angyalokat birunk. Elsőnek mondhatom itt a' s z e r e t e t e t Mi az égen a' nap, az a' földön a' szeretet. Mi volna a' föld emberszerető férfiak és hölgyek nélkül? Nyomor, baj és rendetlenség hazája. Mindenki saját érdeke után futna, iparkodnék másokat megcsalni, elnyomni, rongálni. A' szeretet megtiltja ezt; jót tetet másokkal, táplálja az éhezőket, ruházza a' szűkölködőt 's a' mi fő, munkát ad annak, ki szeretne dolgozni, de nem kap munkát 's így bűne nélkül szegénykedik. Mert jegyezzétek meg, barátaim, nem az szereti leginkább az embert, ki őt étellel teli tömi ingyen, hanem az, ki munkára szorítja 's munkája után becsületes jövedelemhez segíti.

Keblünk angyalaihoz tartozik a' b a r á t s á g. Vagyon barátod és ő rossz uton jár, és nincs jogában senkinek meginteni őt, mert senkitől el nem fogadna intést, és te látod, hogy utjának vége veszedelem: te bátran lelkére beszélhetsz, és rád hallgat, te megmented őt. Angyala voltál. Szinte ugy mindenikünk tehet bollást, mindenikünk bajnak és szerencsétlenségnek mehet ellenébe: mi jó, ha van barátunk, ki szívéen hordozza javunkat és int, fed, dorgál, és ha más nem segít, erőszakkal is elvonzol onnan, hol boldogságunk sirját ásnók meg. — A' jószerencsében édesebben üritjük a' poharat jó barát társaságában; a' balszerencse könnyen elnyomja és lesulytolja a' magános embert, de annak nyilai eltompulnak a' barátság vértén 's az öröm elveszti keserűségét, ha baráti kéz vezeti ajkaidhoz a' poharat.

A' vallásban is vezérangyalt találunk. Ki vallását nem üres szertartásokban 's imák lerobotolásában helyezi, ki nem azt véli: eleget tettem lelkem- és Istenemnek, ha megjelentem a' templomban, akár figyelék ott, akár nem, akár okosultam, akár nem: de azt nevezi vallásnak, ha szíve egész mélyéből iparkodik tetszeni Istenének, 's e' czélbul szereti hazáját, polgártársait, rokonait, és örömet abban leli, ha mindnyájának szolgálhat kezével szívével, vagyonával: az ilyen embernek vallásában legbarátságosabb angyala van, ki őt ugy vezérli, hogy maga boldogsága mellett százak és ezekek boldogságát is gyarapítsa, nevelje. A' vallás angyala a' legszendébb vezér a' földi pályán. Elhaltak szüléid, elhagya barátod, nincse nek jóakaróid, üldöz a' gonozság, tömlöcczel fenyegettetel és erényeid épen veszedelmed oka: vallásod megment és fölemel a' szerencse viszontagságán, lehozza kebeledbe az Istent, ki jutalmaz; melléd állítja az angyalt, ki könyeidetle-törli és szívedbe erőt, vigasztalást csepegtet. Illyen vallást ohajtok én kebleitekbe, barátim, melly tetteket szüljön és fölemeljen benneteket a' szerencse minden viszonyán.

A' m u n k á s s á g- és s z o r g a l o m b a n szinte angyalt birunk, k. o. A' munkás, dolgos és szorgalmas embernek nemcsak hogy ideje nem marad rosszakra gondolni, rosztat tenni, hanem a' munka vagyonosságot hozván maga után, az ördög előtt elmetszetik az ut. A' vagyonos ember nincs

kitéve annyi kísértetnek, mint a' szegény, hogy lopjon, raboljon, gyilkoljon, özszeesküdjék, föllázadjon, hogy eladja meggyőződését, szavát, tetteit és zsoldosa legyen más gonosz vesztegetőknek. Ajánlhatom tehát mindegyiteknek a' munkásságot, testvérhugával, a' t a k a r é k o s s á g g a l, együtt: ezek biztosítják a' függetlenséget, a' szabadságot. Annait lármáztak az emberek a' szabadságrul, és messze távol keresik azt, pedig igen közel van: munkásnak, takarékosnak 's ez által vagyonosnak, függetlennek lenni, ez teszi a' szabadság külső oldalát; a' belső szabadság a' fölvilágosodottsággal ugyanazonos. Az illy munkássági 's oktatási rendszer, k. o., okvetetlenül fölhozza a' szabadságot; 's ha e' haza minden fiába beönthetnők a' munkaszeretetet 's leányába a' takarékoság szerelmét, 's minden fejet csak két hónapi oktatás alá vehetnénk: biztosítalak, hogy mire körül néztünk, a' fölhek el kezdtek szakadozni 's a' közszabadság napjának arany sugarai szemünkbe lövellnének.

A' meglegedés és mértékletesség szinte a' legnyájasabb angyalok egyike. A' természet fölruháza bennünket érzékekkel és műszerekkel, mellyeket gyakorolnunk és szükségüket kielégíteni kell. A' szem foglalatoskodást akar, úgy a' fül, a' száj és nyelv is. Az embernek ételre, itatra, ruházatra, lakra van szüksége, 's az emberek mindnyájan iparkodnak kielégíteni e' szükségeket, 's vannak, kik itt nem ösmernek mértéket. De ezen kicsapongás elgyöngíti a' testet, megrongálja a' lelket 's a' természet királyát lealacsonyítja az állatok alá. Az ilyenek csakhamar elégedetlenek, zúgolódók, boldogtalanok lesznek. Ellenben a' munkás és mértékletes ember meglegedő is; a' meglegedés a' legnagyobb gazdagság. Ne higgyétek, k. barátaim, hogy a' boldogsághoz nagy birtok kívántatik: egyszerű lak, egészséges ételek, tisztességes ruha és nyugodt ártatlan kebel az Istennek legnagyobb ajándoka. Palotákban ritkaság a' nyugalom és boldogság, a' meglegedés az üdv angyala!

Hosszas lehetnék, k. o., ha terjedelmesen akarnék mindazon angyalokrul szólani, mellyek kebelünkben laknak, mellyek ott meghonosíthatók. Illyen a' r e m é n y, melly jobb napokkal biztat és nem hagy bennünket kétségbeesni; illyen az öröm, melly élteti és táplálja lelkünket 's tavaszi derűtséget áraszt el homlokunkon; illyen a' szendesség és szerénység, melly nem követel másoktól sokat, nem többet az illendőségnél; illyen a' l e l k e s e d é s, melly hévvel öleli meg a' szép eszméket és eget, földet mozgat azok létesítésére; illyen az ihletettség, melly tovább emeli a' föld fiját ezen homályos csillagrul, isteni látmányok részesévé teszi 's jóssá és prófétává, hogy szemeivel keresztülhassa a' jövőndő titkait — és hirdesse a' mik be fognak következni; illyen a' lelkiismeret, melly megdicsér és jutalmaz a' jóért, megdorgál és büntet a' rosszért; de mindezekrül hallgatok tovább, hogy egy-pár szóval többet mondhassak az ész angyaláról, az értelmességrul, műveltségrul.

Ha eddig angyalokrul szóltam, k. o., most fő- vagy arkangyalrul szólok, mely az értelmesség, a' műveltség, az ész. Mint látók, Isten és a' természet körülvelt bennünket angyalokkal, de a' legfőbbet fejünkbe helyezé, hogy onnan kormányozza szavainkat, tetteinket. Ki eszt kiművelte 's annak parancsain jár, az az erények utját követi 's a' tökéletesség felé siet. Az ilyen ember összhangzatban áll a' természettel, magával és Istennel; fölötte van a' sorsnak, a' körülményeknek; sorsa csak boldog lehet, és soha boldogtalan. Az észangyal biztosan kalauzol bennünket a' polgári cselekvések mezején és czélhoz — a' szabadság czéljához — vezet, biztosan kalauzol az erkölcs és vallás útján, 's fölvezet bennünket, hova más nem vezethet, Isten valódi megösmeréséhez. Hol ő angyalkodik, ott vége a' sötétségnek, babonának, ferde viszonyoknak; ellenben uralkodik a' világosság, jogszabadság, és mindenek szülöttjekint — a' közboldogság.

Es ime, barátaim, ezen angyalok azok, kik az ördögöket kiűzik belőlünk . . . . Es látjátok, hogy az ördögök kiűzése végett nem szükség füstöl nibü-mesterkedni; de elegendő, művelni kebleteket, kebletekben a' jóakaratot, művelni az eszt, hogy a' sötétséget világosság váltsa föl fejünkben; elegendő, a' tudománnyal és bölcseséggel tartani. Jeleljétek meg magatoknak e' mesterséget és a' szerint cselekedjétek.

Hol az észszikra megvillan,
Onnan az ördög elillan.

Vajda.

KEDVESEMHEZ.

Azt mondad: a' napimádó
Mind pogány
— Mért szeretsz hát mégis engem,
Szende lány?

Lám úgy én is pogány vagyok,
Kedvesem.
— Szép szemed napját imádom
Szüntelen.

Lisznay.

ÁRMÁNY ÉS SZERELEM *)

VAGY

VADASKERTI ZENDÜLÉS.

FARSANGI TRÉFA EGY FÖLVONÁSBAN, DALOKKAL ÉS TÁNCZCZAL

IRTA NAGY IGNÁCZ.

Személyek:

Szarvas ur, kedvetlen férj.
Baköz urfi, merész kalandor.
Medve ur, }
Farkas ur, } elégtelen agglégények.
Vadkan ur, }
Róka ur, híres intrigans.
Ökör ur, kedélyes aggastyán.
Szamár ur, megbukott lángész.
Kakas ur, közsvényes politikus.
Kakas urfi, vérmes lázító.

Kutya ur, böcsületes szegény kutya.
Veréb urfi, arslán.
Macska asszonyság, idegen művésznő.
Liba kisasszony, érzékeny műkedvelőné.
Dámvad asszonyság, híres hajdani szépség.
Ózike kisasszony, ártatlan hajadon.
Szarka asszonyság, kávéénike.
Tyuk asszonyság, gondos családanya.
Csalogány kisasszony, arslánnő.
Fegyveres vadászok.

(Történethely: kastély udvara és vadaskert.)

ELSŐ JELENET.

(Kastély udvara, nyitott istállóajtó, fenékszínen nagy léczes kapu, mellyen át vadaskertbe láthatni. Hajnali szürkület.)

Kutya ur (egyedül. Fekete gubában, nagy görcsös bottal, fején báránybőr sipka, szájában kurtaszáru pipa. Föl 's le sétál, 's mire a' függöny egészen felgördül, a' színpad közepén megáll és énekel:)

*) Mintegy másfél év előtt francia lapban olvasám, mikép Paris egyik előbbkelő színházában Lafontaine meséit a' színészek olyképen adák elő, miszerint álarczot viseltek, melly az illető állatnak egész fejét ábrázolá, 's hogy ezen furcsa jelenések több hétig nagy közönséget mulattattak. Akkor azonnal gondolám, hogy nálunk is lehetne talán illy tréfát színpadra hozni, de mégsem mertem hozzá fogni, attól tartván, hogy színésznők tán majd vonakodnak állatfejjel fellépni. F. é. február közepén azonban b. J. A. ő excellentiája által felszólítottam: „írnék olly vigjátékot, mellyben csupán állatokból álljon az egész személyzet, 's erre, szövegül, ha lehet, a' „Vadaskerti estély“ című czikkemet használjam, melly a' Torzképekben jelent meg. E' saját-szerű vigjáték azután a' böjt végén jótékony célra fogván Kolozsvárott előadatni.“ Ezen megtisztelő felszólításra írást tehát ezen igénytelen kis tréfát; aggályom azonban csakugyan teljesült, mert a' kolozsvári színészek a' jótékony cél kedvéért sem akartak állatfejjel színpadra lépni, 's így az előadásnak el kelle maradnia.

a) Hortobágyi pusztán fú a' szél,
 Fú a' szél,
 JuhászkuTYA búsan utra kél,
 Utra kél;
 Hová lett a' kedve? Elhagya
 Hová lett gazdája? Eladta!

(Csíhol és pipára gyújt.) Így lá, nem látom át, mért ne énekelhetnék én szegény böcsületes kutyalétemre, minekutána ezen divat annyira elterjedt már, hogy minden számár azt hiszi a' mai világban, hogy első énekesnek született. Éneklek biz én, ámbár mindig elszomorodom bús nótámra, melly eszembe juttatja, hogy hortobágyi juhász gazdám eladott egy urnak, mert, hej! sokkal többet ért ám pusztai szabad elem ezen udvari komondorkodásnál! Itt is látok ugyan szegény juhokat, mellyeket az uraság ugyancsak nyírat, sőt számár is elég fordul itt meg a' kastélyban, de ezek egészen más természetűek, mint azok, mellyek közt felhöttem. Aztán még maradnom sem szabad, mert ezen szép jogot csak egymás ellen szeretik az emberek gyakorlani, és ragadozó állatok előtt csak farkat kell csóválnom, pedig annyi ordas farkas és rókánál rókább róka jár kél itt a' kastélyban, hogy akár valamennyi fogamat kitörhetném bennök egy nap alatt. (Kukorikolás hallik.) Ah, kakas komám is ébren van már, itt a' hajnal, és én már most bőrömrre feketem, mert nekem csak éjjeli tolvajokat szabad elriasztanom, azok ellenben szabadon rughatuak engem oldalba, kik az uraságot fényes nappal lopják meg. De már csak ez így járja, a' dűsgazdagok gyakran az istenadta napot lopják el, és ezáltal hazájokat is károsítják, mellynek most észre és kezekre van szüksége; illő tehát, hogy ők is kárositassanak épen azok által, kikben szinte leginkább biznak.

MÁSODIK JELENET.

Kakas ur (ó szabásu magyaros öltözetben, hosszú száru tajtékpipával). Előbbi.

Kakas. Jó reggelt, virasztó.

Kutya. Hasonlóképen.

Kakas. Furesát álmodtam, atyafi.

Kutya. Igazán?

Kakas. Azt álmodtam, hogy ismét visszatért a' régi jó idő, mellyben az állatok és emberek nyájasan beszélgettek egymással.

Kutya. Hiszen ez már valóban ugys van.

Kakas (meglepetve). Micsoda?

Kutya. Akár hányszor láttam már, hogy urak és asszonyok nyájasan beszélgettek szamarakkal, rókákkal és holmi haszontalan barázdabillegetőkkel.

Kakas. Eh, ön mindig trefál, én valóságos négylabu állatokról álmodtam.

Kutya. Vagy ugy! De már ez nem fog teljesülni, mert a' mai világban az emberek egymást sem akarják megérteni, és ebből származnak minden bajaik, hát minket ugyan mikép érthetnének meg!

Kakas. Igaza lehet barátom uramnak, és én magam is azt hiszem ennél fogva, hogy a' régi jó időben nem magyarok voltak azok, kik az állatokkal is beszélni tudtak.

*) „Pécskei notárius“-ból.

Kutya. De már ezt meg én tagadom, mert ha valaki tehette ezt, úgy bizonyosan magyar volt azon valaki.

Kakas (csodálkozva). És ugyan miért?

Kutya. Mert a' magyar, saját nyelvén kívül, többnyire legalább is még németül tud, ugyan mért ne érthette volna tehát a' mi nyelvünket is?

Kakas. Igaz bizony, hiszen magam is hallottam már egy furfangos verebtől, hogy leginkább arról ismerik meg a' magyart, hogy németül beszél.

Kutya. Hja, így van ez, minden fonákul megy a' mai világban. Hát ahhoz mit szól, barátom uram, hogy a' nyafogó kis angol ebet puha párnára fektetik az emberek, míg nekem meg kellene télen fagynom, ha rongyos gubám annyira mennyire föl nem melegitene?!

Kakas. Elég szomorú biz az!

Kutya. Aztán csak legalább külföldi kutya ne volna. Eddig csak az idegen embernek volt nagyobb böcsülete, mint a' jó hazafinak, de most már a' kutyákra is kiterjesztik ezt a' fonákságot, aztán még csak fogamat sem szabad amugy derekasan rávicsorgatnom, pedig ez legalább könnyitene valamennyire rajtam.

Kakas. Hja, barátom uram, az embereknek sem szabad ám egymás ellenében az igazságot kimondani, ha azt nem akarják, hogy jól elütöggessék őket. Hát nem kutyadolog az?

Kutya (ingerülten). Kérem alázatosan, ez rossz hasonlatosság, mert én az effelére ugyan nem használtatnám magamat.

HARMADIK JELENET.

Kakas urfi (divatos magyar öltözetben.) Előbbie k.

Kakas urfi, (ki már darab idő óta hallgatózott a' fenékszínen). Jó reggelt, uraim! Bocsánat, hogy kedélyes beszélgetésöket megzavarom, de egyre nézve föl kell önöket világositanom. Uraim, az angol kutyák ideje immár lejárt.

Kutya. Hogyan?

Kakas urfi. Ugy van, mert az emberek olly üdvös társulatot alkottak, melynek tagjai semmiféle külföldit nem fognak többé használni.

Kutya. Igazán? Már ez derék!

Kakas. Én is hallottam már erről valamit egy városi pintyökétől, mely a' szakács szobájának ablakában kuttog; de az egyszersmind azt mondá szokott gúnyos modorában, hogy az emberek mind e' mellett mégis ezer meg ezer külföldi embert akarnak az országba szállítani.

Kutya. Ugyan miért?

Kakas. Hogy az ország népesebb legyen, pedig én azt hiszem, hogy ezer rőf idegen posztó nem okozhat annyi bajt és kárt, mint ezer idegen lelkű ember.

Kutya. Hát annyira jutott már a' magyar, hogy még népesítés dolgában is másra szorul?

Kakas. Biz úgy van az!

Kakas urfi. De beszéljünk inkább magunkról, urambátyám; én egy szarkától furcsa dolgokat hallottam.

Kakas. Hagyjon föl, uramöcsém azzal, vagy nem tudja, hogy sokat akar a' szarka, de nem bírja a' farka?

Kakas urfi. Ez csak előítélet és én annak nem vagyok rabja. A' szarka azt beszéli, hogy az állatok országszerte fölzendülnek az emberek ellen.

Kakas. Rettenetes!

Kutya. Haszontalan kámpolás lesz csak belőle, mert a' haziaállatok annyira eltanulták az emberektől az aljas csuszás mászást és állhatatlanságot, hogy én ugyan nem építek rájuk.

Kakas urfi. E' miatt csak az öregeket vádolhatni, de hallaná ön csak a' derek fiatalságot! Sarkantyúimra mondom, annyi abban a' buzgóság, hogy kilencz dudába sem férne szél helyett. Aztán hát a' derek vadállatok!

Kutya. Csak azokról ne szóljon ön, hiszen hat kopó az egész vármegye valamennyi farkasát puska elébe idézi, és végők van, valamint ezer műveletlen ember is szétriad, ha egy-pár puskát pillant meg.

Kakas urfi. Szégyen, gyalázat a' kopókra, nekik nem kellene magokat erre használtatniok.

Kutya. Hát akkor aztán külföldről hoznának az emberek kopókat, és mégis czélt érnének.

Kakas. Ugy van, öcsém, úgy van, hiában rugdalózunk a' hatalom ellen, 's jobb lesz, ha üres politizálás helyett inkább családi dolgaink után jár uramöcsém.

Kakas urfi. Talán azért, hogy én is mielőbb megköszvényesedjem, mint urambátyám? Fölülök biz én inkább a' sövényre és hangosan hirdetem a' század haladási szózatát. (Büszkén el)

NEGYEDIK JELENET.

Kakas ur. Kutya ur.

Kakas. Hej, barátom uram, nagyon busit engem a' mostani fiatalság!

Kutya. Miért?

Kakas. Igen sok benne a' tűz.

Kutya. Jól van az, barátom uram, tűz kell oda, hol valami jót akarnak kiűtni, és én ugyan magam sem kimélném fogaimat, ha csatára szólítanának az emberek ellen, engem más busit. Azt látom én, hogy a' fiatal kutyák szörnyen simulnak az emberekhez, kezöket nyalják, két lábon járnak előtők, minden futtyentésökre figyelnek, és alattomban mégis ellenök áskálódnak. Ez épen olyan, mint mikor a' szegény emberek a' gazdagok ellen zúgolódnak, és mégis majd kibúnak bőrükből, ha kissé hozzájuk dörgölözhetnek és szokásikat majmolhatják, melyeket különben nevetségessé tenni iparkodnak. Én szegény vén kutya vagyok, de mégis szégyenlem, ha ily elaljasodást látok. Egyesek nekirohanni az ellenségnek, mint én hajdan a' farkasoknak, ez az én meggyőződése.

Kakas. Már én csak nyugalomra gondolok, és a' régi mellett maradok, de ha mások jobb állapotot küzdenek ki, akkor örömben én is kukorikolok majd egyet, és a' lakomáról bizonyosan nem maradok el.

Kutya. Barátom uram olyan e' szerint, mint némely emberek, kik minden jó ujtás ellen kiáltoznak, és henyén nézik az izzadókat; de bezzeg könyökig markolnak azután az áldásból, melyet mások összehalmoznak.

Kakas. Bámulom ön jártasságát az emberek politikai mozgalmaiban.

Kutya. Hja, barátom uram, a' mai világban minden számár politikáról okoskodik, mért ne vakkanthatnék tehát én is bele?

Kakas. De mi aztán a' haszna?

Kutya. Hát csak az, hogy legalább vigabban búsulhatunk, előbb-utóbb ugyanis levág a' halál.

Kakas. Halál! Hah, mintha már keblemben érzénem a' gyilkos nyársat!

Kutya. Attól megmenti önt köszvényes kemény husa. Vigan, barátom uram, a' minek meg kell lenni, azt nem kerülhetjük el.

Mindketten.

*) Kalapom szememre vágom,
Mellette hervadt virágom
Sirva nézem.
Igy mult el az ifjuságom,
Ma-holnap oda világom,
Szörnyen érzem.
Fogd meg bajtárs a' vas vesszőt,
Verd meg vele az emberlőt,
Mért nem kedvez sem kutyának
Sem kakasnak?! (Mindketten karöltve búsan el.)

ÖTÖDIK JELENET.

M a c s k a asszonyság (divatos öltönyben, indulatosan
az előszinre rohan).

Hah, nyomoru háziállatok, ütött tehát valahára az óra, melyben magamat megboszúlhatom méltatlan szenvedéseimért! Ti boszút forraltok az emberek ellen, de majd gáncsot vetek terveiteknek, mert ugyan mi lenne a' ravaszságból 's mire jutna a' hízlgő hamisság, ha az embereket az őszinte állatfaj kiértaná? Mi lenne akkor belőlem, miután most is minden böcsületes kutya üldöz? Mint ravasz és hamis állat egyedül csak az emberek társaságában érezhetem magamat helyemen és boldognak.

HATODIK JELENET.

L i b a kisasszony (szinte divatos, de egyszerűbb öltözetben,
gyorsan jő a' baloldali színpalak közül). Előbbi.

L i b a. Ah, jó, hogy találkozom önnel, igen sok mondani valóm van.

M a c s k a. Örvendek, hogy szerencsém van. (Félre.) Bár nyakadhoz kaphatnék, haszontalan kontár! Minden liba énekel már napjainkban, 's ez által a' valódi művésznők becse szemlátomást csökken.

L i b a. Hallotta ön már, hogy az állatok, a' gyűlés határozata következtében, játékszini előadásra készülnek?

M a c s k a. Hallottam, de nem bíztem, mert véleményem szerint a' színlésben, vagyis tettetésben, egyedül csak a' nemes emberfaj remekel, 's a' majmolás is csak azt illeti; e' két tulajdonság nélkül pedig sikerült játékszini előadást nem is képzelhetek.

L i b a. Oh, hiszen mi állatok is tőkélyesbithetjük magunkat, a' haladás szellemének értelmében.

M a c s k a. És mit akarnak játszani?

L i b a. A' Tisztujitást, mivel a' műkedvelő emberek is majd mindenütt azzal kezdi előadásait.

M a c s k a. Azt önök épen nem játszhatják el.

L i b a. Miért nem?

M a c s k a. Mert az állatoknak nincs pénzök, és bort sem isznak, tisztujitást pedig pénz és bor nélkül nem is képzelhetni.

L i b a. Pedig már el van határozva, én a' szobaleány szerepét fogom játszani.

*) „Szökött katonából.”

Macska (czélzással). Különös, az embereknél a szobaleányok rendesen nem libák.

Liba (gúnyosan). Hanem ravasz macskák, nemde?

Macska (indulatosan). Kisasszony —

Liba (daczczal). Méltóztassék!

Macska (félre). Nem bántom, mert még használhatom őt. (Hangosan) Bocsnát, édes kisasszony, csak tréfa volt, természetemnél fogva szeretek karmolni.

Liba. Már feledve van. Egyébiránt remelem, hogy kérésünket teljesíti ön, és a cselszövő asszony szerepét elvállalja.

Macska. Miért épen én?

Liba. Mert ön külföldi származású, és így nagyobb közönségre számolhatunk, miután az emberek is tömegestől esődülnek színházba, ha idegennek föllépése van hirdelve.

Macska. Egy föltét alatt rágondolom magamat.

Liba. És az?

Macska (ünnepélyesen). Egykor a ludak Rómát mentették meg, ön az embereket mentheti meg.

Liba. Mikép?

Macska. Ön ismeri hangomat?

Liba. Oh, hányszor gyönyörködtem annak bájaiban, midőn világos éjszakákon a hold ezüst sugáraihoz küldé ön epedő dalait a magas kémény mögül!

Macska (nyájasan). Kis hizelgő! Tehát figyeljen, kedves kisasszony. Én a háziállatok közt utált vagyok, 's a vadállatok sem akarnak magok közt megszívni, amazok ravaszságom, ezek pedig hizelgő természetem miatt gyűlölnék. Én tehát valamennyin meg akarom magamat boszulni.

Liba. Szörnyűség!

Macska. Ha ön ma éjjel hangomat meghallja, méltóztassék azonnal torka szakadtából gágogni; erre a kastélyban minden ember bizonyosan fölébred, és én meg leszek boszulva.

Liba. De mikép?

Macska. Bocsnát, azt nem mondhatom meg, mert ön faja minden titkot el szokott árulni, annyira, hogy még a ludtoll is gyakorolja e veszélyes mesterséget. Számolhatok önre?

Liba. Ám legyen!

Macska. Köszönöm, de mégis esküdjék meg!

Liba. Minek? Hiszen az adott szót csak az emberek szokták megszegni.

Macska. Jól van. (Énekel)

*) Boszút állt fegyverével Romeo,
Mert gyalázat érte őtet;
És boszút áll a macska körme ma,
Mert harag gyulasztja őtet! (Mindketten karöltve elrohannak.)

HETEDIK JELENET.

Ökör ur (az istálóból jő). Rögtön utána,

Szamar ur. (Mindkettő kabátban).

Szamar. Ne siessen olly nagyon, urambátyám.

Ökör. Kénytelen vagyok vele, mert a béres majd megoldalaz, ha nem állok már a szekér mellett, mire ő is oda érkezik.

*) „Romeo és Julia” daljátékából, vagyis inkább „Ludas Matyi” bohózatból

Szamar. Ugy kell önnek, mért hagyja magát!

Ökör. Hát ugyan mit csináljak?

Szamar. Mire valók szarvai?

Ökör (sohajtván). Nem tudom!

Szamar. Döfje keresztül a' goromba bérest.

Ökör. Öseim is bekével huzzák az igát, én sem szabadulhatok tehát meg tőle.

Szamar. Hajdanában én is úgy danoltam, de bezzeg fölnyitlak szemeim, mióta nem dolgozom!

Ökör. Bizony csodálom, hogy olly sokáig hevertetik uraságodat.

Szamar. Feleségemnek köszönhetem.

Ökör. Micsoda? Hiszen, ha ökörlétemre nem csalatkozom, a' mai világban csak az emberek közt történik az meg, hogy a' férj gyakran sokat köszönhet feleségének, ha — szép!

Szamar. Ej, ej, minő csintalan, urambátyám. Az én szerencsém egészen más alapon nyugszik. Az ispán fija annyira megrongálta egészségét mindenféle korhelység által, hogy most számártejet kell herbatéban innia, mi aztán el fogja majd vele hitetni, hogy nem volt esze; feleségemet tehát nagyon kimélik most, magamat pedig nem akarnak talyigába fogni.

Ökör. Majd másképp lesz az ismét, ha az uraság haza jó.

Szamar. Dejszen, nem jó az haza e' nyárra, mert a' mult év olly böven termtt mindent, hogy most nemcsak a' telet, hanem a' nyarat is külföldön töltheti.

Ökör. Bezzeg meg is fogunk soványodni, mert csak igaz marad az, hogy az ur szeme hízalja a' marhát.

Szamar. Vigasztalja magát, urambátyám, legalább azzal, hogy a' hazában hal meg, ha sovány lesz, mert a' kövér ökröket mind külföldre hajtják.

Ökör. Helyettök aztán sovány külföldieket küldenek ide, kik itt jól tele szíjják magokat.

Szamar. Lám, lám, milly elmés tud, urambátyám, lenni; hajdan én is elménczkedtem, de utóbb fölhagytam vele, midőn tapasztaltam, hogy mindenféle igen sok utánzóm támadott, kik annyira izetlenkedtek, hogy végre az egész mesterséget meguntam. Most hivatalt hajhászok.

Ökör. Minőt?

Szamar. Az nekem mindegy, az olly lánész, minő én vagyok, mindenre alkalmas; tekintsen ön csak szét a' mai világban, 's tapasztalni fogja, hogy állításom tökéletesen való, és csaknem mindenütt böven láthatni rokonaim közül szerencsés előmenetelűeket.

Ökör. Valóban, ezt már többször hallottam, sőt, mint hallám, az emberek még közmondásuk is van, melly szerint: minél nagyobb a' szamar, annál nagyobb a' szerencséje.

Szamar (boszúsan). Igen, a' boldog emberek közt! De nálunk állatoknál ez egészen másképp megy. Gondolja csak, urambátyám, az állatok gyűlésén sem birtam hivatalt nyerni, pedig az elnök minden indítványát pártoltam.

Ökör. Épen ez volt a' hiba. Miért nem ellenkedett némellykor.

Szamar. Ezer villám, igaza van önnek! E' szerint fogok tehát cselekedni, és az izgatást tüstént megkezdem, még pedig olly zajosan, hogy bércek és völgyek rengni fognak iszonyu szavaimtól. Az emberek szelet jóslanak kiáltásimból, 's fogadom, hogy az állatországra nézve is szél leend az, melly gyökerestől irtandja ki azon előítéleteket, mellyek nevemhez vannak csatolva!

Ökör. Szinte megijeszt ön!

Szamar. Minden iparkodásomat arra fordítom, hogy a' jövő állatgyülekezetre követté választassam.

Ökör. De van-e erre már példa?

Szamar. Oh, igen! Hiszen a' nemet irodalomból, melyet én legelsőnek tartok széles e' világon, hiteles példát idézhetek. Már a' nagy Schiller is azt mondja, tudniillik Fiesko című szomorujátékában, hogy az állatország első nagy forradalma alkalmával a' szamarak követekké neveztek ki.

Ökör. Már így én is örömet ön mellett szavazok, mert én sérthetlennék tartom azon elvet, hogy a' szokást, főkép a' régi szokást, mindig tisztelni kell.

Szamar. Oh, meg vagyok győződve, hiszen ez ön egész fájának évezredes jelszava. Most már tökéletesen bizom, hogy törekvésemet jó siker koronázzandja, mert midőn szamar és ökör frigyessülnek, akkor a' pártfogás és szerencse nem maradhatnak el.

Ökör. Nem teszem ingyen, he he he! mert szinte tiszteletre méltó ősi szokás parancsolja, hogy szavazatunkat ne vesztessük ingyen.

Szamar. Tehát mit méltóztatik tőlem kívánni, tisztelt urambátyám?

Ökör. Csak azt, hogy mindenben és mindenkor a' régi mellett szavazzon.

Szamar. Ez kizárólag csak kettőnkhez méltó kívánat, és azért legnagyobb örömmel fogom mindenkor teljesíteni.

Ökör. Helyes. És most ajánlom magamat, sietnem kell, hogy járomba hajthassam nyakamat. (El.)

Szamar. Alázatos szolgálja!

NYOLCZADIK JELENET.

Szamar ur (egyedül).

Milly igazságtalan vagy, oh, sors! Ezen otrombának is hízelnem kelle, nekem, kinek egy őse még a' holt oroszlánt is meg merte rugni! De hiában, a' nagy emberek is megszorítják szükségből azon durva kezeket, mik által különben saruik talpát sem hagynák érintetni; sőt nyájasan meg is vendégelik a' lókötőt, csak hogy olly helyzetbe juthassanak általuk, melyben azután néhány nap mulva ítéletet hozhasanak fölöttük. És nem emberek tanítják-e, hogy nem kell az eszközökben válogatnunk, ha célhoz akarunk jutni? — De hah, mit látok? Gondolatim tárgya, szívem szerelme közelit. (A' vadaskertbe nyíló ajtóhoz siet.)

KILENCZEDIK JELENET.

Özike kisasszony (pásztorleány egyszerű, de csinos öltözetében, napernyővel, kezében könyvet tartva, melyből olvas és lassu léptekkel a' kapu mellett elhaladni akar.)

Előbbi.

Szamar (hizelgve). Üdvözlöm nagysádat.

Özike (ijedten). Hah!

Szamar. Oh, kérem ne méltóztassék megijedni, szép nagysád, hiszen én nem vagyok felelmes.

Özike (zavarodtan). Nem azért, de —

Szamar. Oh, ha e' szende zavarodást valahára már kedvemre magyarázhatnám; ha merhetném remélni, ha —

Özike. Uram — e' hang —

Szamar (hévvel). A' szerelem mindenható hangja, annyiszor érinté már nagysád szép füleit, a' nélkül, hogy mindeddig mélyökhöz hathatott volna!

Özike (büszkén). Uram, kiméljen meg, már mondtam, hogy mást szeretek.

Szamar. Nevét, nevét mondja meg, nagysád, azon boldog vetélytársnak, hogy megmutathassam: kettőnk közül melyiknek van több bátorsága nagysád szívének megnyerésére.

Özike (rémülten). Hah, uram, ön rettenetes!

Szamar. Oh, nagysád még nem ismeri az álmából fölriasztott oroszán dühét! Nevét, nevét boldogságom gyilkosának.

Özike (elszántan). Soha!

Szamar (letérdel). Különben itt lábai előtt gyilkolom meg magamat.

Özike (rémülten). Oh, ezt nem fogja ön tenni!

Szamar (indulatosan). De megteszem, mert illyesmire széles e' világon egyedül csak én vagyok képes, elannyira, hogy még az emberek közt is az én nevemmel szokták azon férfiakat fölruházni, kik illy tetteket követnek el.

TIZEDIK JELENET.

Dámvad asszonyosság (divatos öltönyben). Előbbiek.

Dámvad. Szégyelje ön magát, uram!

Szamar (fölugrik). Hah, ez árulás!

Özike. Kedves nénikém!

Dámvad. Légy nyugodt, édes kis hugom; ön pedig, uram, ismétlem, piruljon. Rég győtri ön már ártatlan kis hugomat izetlenkedéseivel, jól tudom; de remélem hogy ez most utolszor történt.

Szamar (hizelegve). Nagyságos asszonyom —

Dámvad. Szót sem. Körülményesen kitudtam ön viszonyait. Ön férj —

Özike. Hah!

Szamar. Nincs-e elég példa a' mai világban arra, hogy a' férjek, feleségeiken kívül, más hölgyeknek is udvarolnak?

Dámvad. Illyesre csak ember fajulhat, mi nemesebben gondolkozunk.

Szamar. De én kész vagyok feleségemet elhagyni, vagyis tőle elválni, és azután nőül venni a' szép Özike kisasszonyt.

Özike. Nem, nem!

Dámvad. Légy nyugodt, gyermekem; illy illetlen vegyes házasságba soha nem fogunk megegyezni. Férjed egyedül csak olly baköz urfi lehet, ki ugyanezen vadaskertben növekedett föl, mert régi családunkba sem idegen faju csemetét nem fogunk oltani, sem erdei nemtelen ivadékot nem veendünk föl. Ezzel őseinknek tartozunk.

Özike (félre). Ah, repedj meg szív!

Dámvad. Jegyezze ön meg ezt jól, uram, és többé ne alkalmatlankodjék. Jer, gyermekem, folytassuk a' francia leczkét. (Mindketten elsétálnak).

TIZENEGYEDIK JELENET.

Szamar ur (egyedül; dühösen).

Hah, nyomorult rabjai az előítéletnek, ezért lakolni fogtok. De mikép? — Ah, ez jó gondolat, részemre hódítom Macska asszonyt, mert midőn ravaszság és ostobaság frigyesülnek ellen, akkor annak mindenesetre buknia kell! (Elrohan).

TIZENKETTEDIK JELENET.

Veréb urfi. Csalogány kisasszony (mindketten legújabb divat szerint öltözve.)

Veréb (üldözve a' Csalogányt). Hiában fut előlem, nagysád; meg kell hallgatnia.

Csalogány. Nem akarom önt hallani.

Veréb. Meg kell lenni, különben kész vagyok nagysádat a' világ végeig üldözni.

Csalogány. Ön szemtelen kezd lenni.

Veréb. Gyalázzon bár mikép, de hallgasson meg.

Csalogány. Füleimet bedugom.

Veréb. Ugy várakozni fogok, míg szép kezei elfáradnak.

Csalogány. Ön tolakodó.

Veréb (könyelműen). Hja, hiában: (Szavalva).

*) Csip, csep!

Csip, csep!

Paraszt betyár vagyok,

Éhségim olly nagyok,

Mint senkié.

Sem szántok, sem vetek,

Mégis kitelelek,

Mint bármi méh.

Csip, csep!

Csip, csep!

Csalogány. Ah, ön ismeri azon szép dalt, melyben e' jellemző sorok előfordulnak?

Veréb. Hogyne ismerném magyar veréb létemre a' legnagyobb magyar költő dalait! Tudja meg, nagysád, hogy nemcsak mi verebek csiripoljuk azokat uton utfelen, hanem még az emberek is könny nélkül tudják, ámbár az illy tisztelet különben nem tartozik a' magyar ember eredendő bünei közé.

Csalogány. E' dal kedvéért megbocsátom ön alkalmatlankodásait, de már most hagyjon el.

Veréb. Ohó, ugy nem alkudtunk. Én nagysádat imádom.

Csalogány. Megvetem önt.

Veréb. És én megboszúlom magamat.

Csalogány. Most már szánom önt.

Veréb. Csak egyetlen csókért esedezem.

Csalogány. Szemtelen!

Veréb. Azaz: arszlán a' verebek közt. Kedves nagysád, csak egyetlen nyájas tekintetet.

Csalogány. Nem.

Veréb. Rágalmazni fogom nagysádat.

Csalogány. Az ebek is megugatják a' holdat.

Veréb. Ezer villám!

Csalogány. Távozzék.

Veréb (elszántan). Ám legyen, de vigyázzon, nagysád, nehogy beteljesüljön rajta e' nóta:

**) Három alma meg egy fél,

Kérettelek, nem jöttél,

Ha nem jöttél, ott vesztél,

Lyányok anyjává lettél.

Csalogány.

Ej haj, nem bánom,

Van nekem csalogányom,

Neje leszek a' nyáron. (Mindketten gyorsan el).

*) Vörösmarty „Madárhangok“ című költeményéből.

**) „Szökött katonából.“

TIZENHARMADIK JELENET.

M a c s k a asszonyosság (diadalmas tekintettel jő ki a' színpalak közül).

Hah, már ez dicső; mit ravaszágom nem fog kivíthatni, azt a' Szamár ostobasága megrontja, a' Liba együgyűsége elárulja, és a' Veréb uton útfélen hazugságokkal megtoldva, kifecsegi. Boszúmnak tehát mindenesetre sikerülni kell. Siess pályádon, nap, és keljetek föl, szemérmes csillagok, mert boszúmat még ma végre kell hajtanom, habár, eddigi érdemes frigyeseimen kívül, még a' pokol rémszellemeit is segítségre kellene felszólítanom! mert ha én nem lehetek boldog, legalább más se legyen az körülöttem! (El.)

V Á L T O Z Á S.

(Vadaskert belseje. Holdvilágos éj. Balról a' kastély udvarára, jobbról erdőbe nyíló rácsos kapu.)

TIZENNEGYEDIK JELENET.

Ö z i k e kisasszony (lámbujhegyen a' jobboldali kapuhoz megy 's megnyitja).
B a k ö z urfi (a' megnyitlt kapun gyorsan belép, magyaros, de kissé betyáros öltözetben).

B a k ö z.

*) Hej, galambom, szőke bimbóm,
Mit nevetsz?
Jer karomba, hő szívemre,
Ha szeretsz!

Ö z i k e. Kedves szerelmem, milly epedve vártalak!
B a k ö z.

**) Az erdőben szegény baköz vagyok én,
Zöld fák alatt puha gyepen lakom én,
Szép Özikém, jöjj el hozzám pihenni,
Öreganyám majd gondodat viseli.

Sötét felhők tornyosodtak az égen,
Hullt a' zápor az erdei vidéken,
Ez az oka, hogy nem jöttem korábban,
Megpihenni hű Özikém karában.

Ugy van, babám, azért késtem el, de már most itt vagyok, aggódó anyám kérelmei daczára, és nem is távozom éjjel előtt, habár csákányok hullanának is a' felhők közül.

Ö z i k e (megöleli). Édes egyetlenem!

B a k ö z. Kedves galambom, szólj, szeretsz-e még igazán?

Ö z i k e.

***) Szeretlek, szeretlek,
Csak ne mondd senkinek,
Mig a' zöld erdőben,
Hű társad nem leszek!

Ugy van, mert atyám szerelmünket ellenzi.

*) „Fóti dalból.”

**) „Két pisztolyból.”

***) Ugyanonnan.

Baköz.

*) Ha vén apád morog reád,
Jöszte hozzám,
Mondd meg bátran, kedvesemnél
Van a' tanyám.

Én csókkal etetlek,
Szivemből szeretlek
Kemény szarva közül
Apádnak megmentlek.

Ezt tedd, galambom, az ajtó nyitva van, hipp, hopp, és a' szép erdőben vagyunk; ott, hűvös tanyámon, kilencz szarvassal is megbirkozom éretted.

Özike. Oh, azt nem tehetem, mert atyámat tisztelnem kell.

Baköz. Eh, kincsem, ne légy oly szelid, hiszen az emberi hajadonok szél-tiben szöknek meg szüleiktől egy-egy piros arczu legény kedveért.

Özike. Ne kívánd azt! édesem, mert ha atyám iránti kötelességemről meg tudnék feledkezni, úgy bizonyosan azt is megszegném idővel, mellyel irántad viseltetni tartoznám. Vagy nem ez történik az embereknel is?

Baköz. Igazad van, szép szivem, de ugyan mit tegyek hát, hogy atyád szeretetét megnyerhessem?

Özike. Először is valamelly vadász által meg kellene magadat fogatnod, hogy állandó lakosa lehess ezen szép vadaskertnek.

Baköz (ijedten). Szabadságomat áldozzam föl?

Özike. Szerelmem kárpótlást nyujtand e' veszteségért, édesem.

Baköz (hévvel). Mindenért, kedvesem, de a' szabadságért nem, mert csak a' szabadság az, mellyért széles e' világon semmi kéj, semmi boldogság nem adhat kárpótlást.

Özike (búsan). Fájdalom, igazad van, nem czáfolhatom meg szavaidat! Nincs tehát semmi remény.

Baköz. Bátorodjál, kedvesem, én még a' legjobbat remélem; talán rábírhadjuk apádat, hogy követni fog bennünket a' szabad erdőbe.

Özike. Soha! ki a' rabságot megszokta, az nem érzi a' szabadság becsét.

Baköz. Még úgy is remélek. Halld csak, édesem, az állatok közt furcsa mozgalmak készülnek, mindnyájan egyenlőkké akarnak lenni, és minden korlátot lerombolni. Nem hallottál erről semmit?

Özike. Szót sem.

Baköz. Igaz, hiszen te megmaradsz szerény házikörödben és nem rohansz nyakra- főre politikai mozgalmakba, mint az emberi hölgyek, kik még az illy alkalmakat is megragadják, csak hogy a' férfiak szemüvegei elébe juthassanak, 's épen azért nem juthatnak szíveikbe.

Özike. És te ezen mozgalmakban bízol?

Baköz. Igen.

Özike. Én nem, mert félek, hogy ezen buzgalom csak szalmatűz lesz.

Baköz. Attól nem tartok, mert a' buzgóság szalmatüze csak az embereknel van divatban.

Özike. Történjék bármi, én mindig hived maradok, és soha nem leszek élet-társa azon vadaskerti nemes származásu szarvasuracsnak, kit atyám számomra választott, mert:

**) Szarvas uracs oly rut állat,
Hogy a' neve is utálat;
Száz szónak is egy a' vége:
Nem leszek én Özikeje.

Nem keresek nemességet,
Csak őszinte szívesiséget;
'S ha fényes örv van is nyakán —
Neki nem virít tulipán.

*) „Két pisztolyból“

**) „Tisztujítás“ című vigjátékom kortesdalának zenéje szerint.

Egy életem, egy halálom,
Tied vagyok, gyöngyvirágom;
Meghalok vagy veled élek,
De más kérére nem nézek.

Igen, kedvesem, atyámat nem hagyom el, de az ajánlott vőlegényt sem fogadom el, inkább agyonbúsulom magamat.

Baköz (kítőre örömmel). És én ezzel megelégszem, egyetlen szerelmem, mert erősen hiszem, hogy a' fölvilágosodás szelleme mielőbb megtermi üdvös gyümölcseit közöttünk, és akkor minden korlátai ledőlnek a' vak előítéletnek, és mi boldogok leszünk. Sőt lehet, hogy boldogságunk órája még ma fog ütni.

Özike. Kedvesem, elremitesz. Mi szándokod van? Mit forralsz?

Baköz. Semmit, csak a' sors intését követem. Egy politikai szellemű szarka, minők az emberek közt is nagy számmal találkozunk, bekalandozá erdönket és igen sokat csörgött a' tervezett nagyszerű átalakulási mozgalmakról, elannyira, hogy még a' lajhár is egyik oldaláról a' másikra fordult, 's a' medvék is ugyancsak elszántan morogtak és mérgeesen nyaldosák talpaikat, mintha valóságos emberek lettek volna.

Özike. Rettegek!

Baköz. Bátorodjál, a' mai világban a' legnagyobb forradalmakat is vérontás nélkül végezik. Ha nem csalatkozom, úgy még ma éjjel nyilvánosan apád előtt fogunk szólni, és ő maga teendi össze kezeinket.

Özike. Bár teljesülne jóslatod!

Baköz. Remélem. Ha pedig csakugyan halál választana el bennünket egymástól, úgy még halálomban is boldognak fogom magamat érezni, mert:

*) Termetednek bűvös éke,
Szép szemednek égszín kéke.
Boldogita ezen völgyben
'S neved díszlik ez agg tölgyben;

Beültetem nefejejtstsel,
De aztán te se felejts el,
Mellé ásom a' síromat,
'S megsíratod haláloamat!

(Gyorsan el az erdőbe. Özike szemeit törli és kendőjével utána integet, azután lassu léptekkel a' kerti fák közt eltűnik, miután a' kaput bezárta).

TIZENÖTÖDIK JELENET.

Veréb urfi (ellenkező oldalról énekelve az előszínré
szökdécsel).

**) Hop, hop, hop, ki vagyok én?
Szeleburdi fürge legény.
Majd ide, majd oda csavarogni megyek,
Kérdezik innen is, onnan is, ki legyek?

Hop, hop, hop, ki vagyok én?
Veréb-arszlán, furcsa legény.
Ugrani szoktam a' szép verébnék mellett,
Ugrik a' verébné is azzal, kit szeret!

Ugy bizony, épen nem busulok Csalogány kisasszony kosara miatt, mert kaptam én már többet és az igazi arszlántermészetű Veréb föl sem veszi az efféléit. Olly jól fo-

*) „Béla futása“ című daljátékból.

**) „Garabonczás diák“ című bohózatból.

gom azért magamat a' mai estélyen mulatni, mintha a' kosár helyett legalább is száz csókot kaptam volna. Hivatalos ugyan nem vagyok, 's csak Macska asszonyság unszolására jöttem ide, ki annyi mindenfélét fecsegett füleimbe, hogy le nem győzhetém kíváncsiságomat; de ez nem baj, hiszen az arslánok az emberek közt is mindenüvé betolják becses ábrázatukat, ha nem hivatalosak is; aztán a' híres magyar vendégszeretelnél fogva is remélhetem, hogy nem fogják drága személyemet ebrudon kidobni, kivált, ha tánczosokra találna szükség lenni, mert a' mai világban a' fiatal-ság nagyobb része úgy el van vénülve, hogy tizből alig lehet kettőt tánczra használni.

TIZENHATODIK JELENET.

Kakas urfi. Előbbi.

Kakas. Üdv önnek, uram!

Veréb. Ah, alázatos szolgálja, örvendek.

Kakas (komolyan). Kérem, nem szeretem a' szolgaszót hallani, mert e' kifejezés nem illik a' nagyszerű tizenkilenczedik század dicső szelleméhez.

Veréb. De hát mikép köszöntsük egymást?

Kakas. Üdv önnek!

Veréb. De ha olyanokkal találkozunk, kiknek inkább ezt szeretnők mondani: vigyen el az ördög!

Kakas. Az mindegy, az emberek is mást gondolnak és mást beszélnek.

Veréb. Érttem.

Kakas. Szinte az estélyre méltóztatott ön jöni?

Veréb. Igen.

Kakas. Mellyik párthoz tartozik ön?

Veréb. Szabad ezt előbb öntől kérdeznem?

Kakas. Miért nem? Én haladó vagyok.

Veréb. Fontolva haladó?

Kakas. Világért sem; én nem fontolok meg semmit, hanem haladok.

Veréb. Hát még én! Én vagyok az igazi haladó, mert alkalmasint tudja ön, hogy a' verebek nem is tudnak lépni, hanem csak ugranak.

Kakas. Ah, úgy tehát barátok vagyunk. Itt kezem.

Veréb. Tisztelettel fogadom el. (Kezet fognak.)

Kakas. Kérem a' tiszteletről szó sem lehet

Veréb. Hogyan?

Kakas. Ugy van, a' tekintélyek ideje lejárt, én nem bókolo senkinek és csupán az igazságot tisztelem.

Veréb. Ah, már ez más, így tehát egy értelemben vagyunk.

(Vége köv.)

APRÓ DARÁZSOK.

— Megfeszített idegek rendkívüli erőt fejtenek ki: a' következmény — halálos elgyengülés.

— Szomorú dolog, ha egy igen soknak 's csak magának nem tud parancsolni.

— Némelly járommal úgy vagyunk, mint a' férj feleségével: szeretné nyakáról lerázni, hogy — más járom alá juthasson.

— Angliában hét év óta 8781 ember íteltetett — halálra, hogy a' népesedés annyira — el ne terjedjen.

— Egy német író azt mondja: még nem volt olyan valódi nagy ember, kire gúnyíratot nem irtak volna 's nem volt olyan alávaló, hitvány lélek, ki egy nagy férfura gúnyíratot nem irt volna.

— Az őszinteség olyan tükör, melybe senki sem szeret igen nézni.

— X-ben egy színbíró, mióta megverték, mindig bottal jár: ő ugyan azt mondja, hogy ezt védelme végett teszi; gonosz ellenei pedig azt mondják, hogy a' martírokat is azon eszközökkel látni leábrázolva, melyek szenvedéseiket okozák.

— Nevezetek egy becsületes asszonyt k ö n n y e l m ű n e k, megvetőleg fog hátat fordítani; nevezetek egy könyelműt annak 's iszonyu lármát fog ütni.

— Az Isten megtiltá Ádámnak, hogy a' tiltott gyümölcsből ne egyék: Ádám megtiltá Évának, s bár hallgatott volna, mert Éva asszony épen azért evett, mivel férje megtiltotta neki.

— A' szegénység nagyobb bűn lehet, mint a' csalás: mert azt inkább szeretik az emberek eltitkolni, mint ezt.

— Hej, beh sokan hivatkoznak az utókorra, mely rólok mit sem fog tudni.

— A' hizelgést mindig megbocsátják, de az igazságot — soha sem!

— Van egy méltóság — rang nélkül: ez a' becsületeség!

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ARAD, martius 26d. Unalmas téli estéket élelmeny után sovárgó városi népnek, mulattató olvasmányokon, elvdús tánczestélyeken kívül főleg színház szokott rövidbé varázsolni 's gyakran szívét, elmét egyiránt átható gyönyörrel fűszerezni. Városunknak tisztább ízlésű 's nemesebb gondolkozású néposztálya ezen élelmenyben az idén, fájdalom, nem részesülhetett. A' szép olvasónő tán azt gondolja: bizonyosan mert az annyi fajú kóbor színészársaságok egyikének sem volt szerencséje hozzánk eltévedni? oh nem! Az aradi különben igen csinos színházat, mint eddig, úgy a' múlt év végén is, méltóztatott egy Kreibig-féle társaság magának téli szállásul kegyelmesen elválasztani. Mi hát a' bökkenő? Épen az a' bökkenő, hogy nálunk színészek vannak és hogy ezen színészek németek. Szinte fél éve már, mióta a' jeles művészek (?) nyári mulatójokat, Erdélyt, elhagyva, városunk kebelében sátoroznak, 's mivel a' nélkül, hogy intézetünk valamelyikének gyarapítására vagy valamely inségben szenvedő néposztály segélyezésére csak egy előadást, csak egy árva fillért is áldoztak volna, „mit hoher Bewilligung“ szerencsésen kihúzták a' telet. A' fecskék és golyák nem sokára visszajönek, a' napokban e' társaság is itt hagyja közönségét. Hál' Istennek! — Halljuk, a' jövő hónapban Szerdahelyi kedves társasága fog bennünket meglepni; bárcsak igaz lenne! Jól esnék már egyszer magyar színművet láthatni az utolsó „Szökött katona“ óta annyira álszinnel torzított színpadunkon; ennek lehetőségét pedig csak egy ügyes társaság, minőnek már Szerdahelyié nálunk mul nyáron mutatkozott, eszközölheti; mert bizony sem a' König, sem a' Vas kávéház fiatal népeitől nem várhatni műkedvelői előadást, miután amazéi nem tudnak magyarul, emezéi pedig csak — ráczul tudnak. — Megyénkben a' Körös több helyen nagyon kiáradt, hidakat rombolt le, utakat tett láthatlanokká, 's így a' közlekedést akadályozza. Városunk alatt a' haragos Maros is kicsapott medréből, kárt azonban még nem okozott;

reméljük, nem is okozand, miután áradata apadni kezd, 's jégtorlatoktól nincs többé mit tartanunk.

Bangó.

ROZSNYÓ, martius 21. Vidékünkrol ujdonságot olvasni még a' fehér hollónál is ritkább tünemény, ha kivesszük a' megyei tudósításokat, melyeket többször ügyes toll közöl politikai lapokban, megyénk középpontján kívül eső városunk akkor is hallgatással mellőztetvén. De ha politikai fontosságuk nincs is békés polgárainknak, mi mégsem alszunk, 's a' hateres lélek népességű városban két casino, közel 240 taggal (jobb tán, ha csak egy volna), társalgási életnek — szépszámú olvasótársaság, mely már 12 év óta szaporítja könyvtárát, szellemi életnek tanujele; továbbá viasz-, mézkereskedés, nagyban üzött vászonfehérítés, dárdany és alanybányák mívelése iparnak és kereskedésnek adnak életet; végre nem mellőzhetem annak említését is, hogy egy tervezett kisdedővő-intézet lelkes pártfogásra talál 's tán nem sokára életbe fog lépni. Az iparvédegyeletet is erősen pártoljuk, annyira, hogy a' kereskedők panasza a' nemvevőkre nagy; csak szépeink, kevés kivétellel, pártolják a' külföldi olesőbb piperét, nálok az iparvédegyeleti eszmének igéje testtől valóni nem akar, de mégis van reményünk, hogy pártolni fogják majd akkor, midőn pártolásra többé szükség nem lesz. Dicsérettel kell említenem lelki atyáink azon buzgalmát is, mellyel az elterjedt pálinkaszakosságot mértékletességi egyesület által gátolni igyekeznek, mire nem rég egy szomszédfalubeli pórnak pálinkaivás miatti megőrülése szolgáltatott alkalmat. A' falu lakosai még ez évet kötötték ki a' méregital használatára, aztán meg akarnak térni; meglássuk, nem maradnak-e a' réginél. — Két hangversenyző is tünt fel városunkban üstökös csillag gyanánt; egyik bécsubjárósi, bajor aranyérdeménnel megtisztelt polymelodiconista, Stigler F. Károly, ki inkább fülhöz, mint szívhez szóló hangszerét ügyesen kezeli 's lábálja; a' másik egy fiatal hegedűs, Strone Jakab Jaroszlawból: játékában sok ügyesség és érzés van. A' két hangverseny közül egyik, mellyekben némelly műkedvelők is résztvettek, felhívétellel a' kisdedővő-intézetnek jövedelmezett. A' műkedvelők közt különösen ki kell emelnem W. Br. M. aszszonyságot, kinek kellemetes szép énekére most is kedvesen emlékezünk. — Hala-dásunk bebizonyítására még egy adattal szolgálók. Rövid idő alatt három rendbeli, betöréssel összekötött lopás — a' la nagy város, történt; az utóbbinál 4000 pftra megy a' kár; a' czinkosoknak, igaz, semmi nyoma, de igen is van ártatlanok gyanúsítása akárnnennyi — a' la kisváros. —

Kisvárosi Elény.

SZEPESBÖL. Az éhséggel küzdő 's az egész hon részvétét igénylő árvaiak sorsa, fájdalom, Szepesmegye Gallicziával határos bérczes, kopár 's terméketlen magurai járás lakosait is érte. — A' szerencsétlenek sorsa enyhítésére Szepesnek leglelkesb hölgye, a' minden szépet, jót és nemzetit ápoló tek. Okolicsányi Victorné aszszonyság, folyó hó 12-én Késmárkon hangversenyt rendezett. — A' hangversenyben résztvettek működéseinek megbírálása itt helyenkivüli volna; de lehetetlen dicsérettel meg nem emlékezmem tek. O . . . . . nyi asszonyság szabatos 's lélekre ható valóban remek zongorajátékáról, ki e' tekintetben sok, napjainkban gombaként szaporodó „ex professo“ zongorahősnöket felülhalad. A' magasb lelkek csak tettben lelik megnyugvásukat, 's egyedüli jutalmuk az öntudat, másnemű elégtétre 's hála nyilvání-tásra — mi legfelebb szerénységöket sértheti — nem szorolnak; de engedje nagysád, hogy én, kinek szívéhez a' szerencsétlenek, a' köztök lelt gyermekeivéim, emlékezeténél fogva is, oly közel állanak, engedje, hogy ezerek nevében a' legőszintébb hálámat nyilvánítsam. A' nyomorral küzdők nem ismerik ugyan jóltevő nemtő-jöket, 's nagysád is — szerencsésb helyzeténél fogva — az enyhített nyomor fokát és minőségét nem képzelheti, de ismeri azt, kihez a' szerencsétlenek mindennap fohász-kodnak, és ki meg fogja áldani kegyedet!

Egy maguraili.

VESZPRÉM, martius 26. Fekete Gábor igazgatása alatt városunkba érkezett színésztársaság Iz er vendéglő nagy teremében husvéthétfőn Czakó Zsigmond „Kalmár és tengerész“-ével kezdé meg előadásait. — A' társaság olly egýennekkel bir, ki-

két vándorszínészeink körében a' kitünőbbek közé méltán sorolhatunk. Fulladásig tömve volt ez első előadásom e' színház; valjon az adott új mű, színészek vagy husvétnapja idézte-e elő e' nagyszerű lelkesedést? vagy tán megszállta a' művészet szent szelleme közönségünket?? megfejteti alig tudnók. — Mart. 25-én Szigligeti „Szökött katoná“ja adatott, de nem olly szerencsés sikerrel, mint a' husvéthétfői új dráma. — Bár tömve volt ez nap is a' színház: nem kísérek zajos tapsok a' szereplők (Tóth József, Laborfalvi, Tavasz, Egri) előadásait, 's a' nézők arczain az elégtelenség unalomlepte jelei vonultak át. — Tulélte már közönségünk hasonnemű vasárnapias bohózatokbani szenvelgéseit, 's óriási lépést tett a' polgárosodás azon tere felé, melyben a' színészet nem nélkülözhető. Fogadja tehát, igazgató ur, azon szerény figyelemzetést, hogy ollyan műveket ne hozzon színpadra, melyek ezelőtti években az itt megtelepedett gyenge színészek által eltorzítva adattak; — adasson változatosan a' színművek minden nemeiből: (a' bohózatokból keveset vagy semmit); így a' veszprémi közönség kitartó részvételére bizon számolhatand. H i r h e g y i.

VERŐCZE (Nógrádmegye). Martius 26. Dunánk jége f. h. 21d. déltájban harmadszori nekiindulással helységünk alól elköltözvén, a' szomszédváci, határ úgy nevezett „Gombkötő sziget“ zátonyán megakadt, több ölnyi magosságra torlakodván, a' vizet annyira feltartá, hogy veszélytől méltán lehetete tartani; az isteni gondviselés azonban eloszlatá aggályunkat, mert d. u. 2 óra felé már csak darabokban uszdogált a' jég, miből könnyű volt következtetni, hogy valahol megszakadt 's így nagy veszély nem érhet bennünket. 24-én reggelre a' Duna a' határtól egész helységünk felső végeig ismét be volt borítva 's ez új félelmet okoz, mert a' víz mindinkább áradt, Váczon pedig annyira megapadt, hogy a' jég meg sem mozdulhatott. Aggodalmunkat nagyitá még azon szomorú hír is, hogy az Ipolymelléki helységek mind víz alatt vannak. 24-én még Váczon keresztüljártak a' jégen, de este felé itt is beszakadván, végre a' tegnapi volt azon örvendetes nap, melynek d. u. 1 óra táján ismét mozdulatokat tőn a' borzashátú jégtömeg, és apródonkint szerencsésen el is költözött iszonyú jéghegyszakadatok hagyva maga után a' karajokon, melyek maradványai aligha sz. György felé is nem lesznek láthatók. — E' lapok 4 számában volt szerencsém bemutatni a' Váczon alakult „Társas Kör“-t, röviden érintve feladatát és szellemi állását; ugyhiszem, nem lesz egészen érdektelen anyagi létéről is egy-két szót felhozni, mely ezekből áll: A' társas körnek minden tagja felavatási díjúl fizet 1 pgő főt, és ezen csekélységért egy egész hosszú évig joga van az e' végből elkülönözött terembe járhatni 's magát tetszése szerint mulathatni; ezen felavatási díjból a' tulajdonos, t. i. a' vendéglős, két magyar lapot is kiállit, u. m. a' „Pesti Hirlap“-ot és „Életképek“-et. — Később a' társas kör ügyviselőket is választott, 's hogy a' pénztárnok ne csupán nevét viselje, elhatározá, hogy minden tag köteles legyen havonként öt pgő kr. fizetni. Az ekkép bejött, — azaz: a' melly bejött, mert sokan eddig még nem fizettek 's ezután sem akarnak fizetni szokás szerint, tehát a' bejött, — és remélhető összeg hova-leendő fordítása iránt tegnapelőtt kisgyülés tartatván, — kisgyülésnek kell neveznem, mert igen kevesen jelentek meg, — hosszas vitatkozás után elhatározatott, hogy a' már meglevő lapokon kívül: az új „Hetilap“, „Budapesti Híradó“ és a' „Pesther Zeitung“ fognak megrendeltetni. Azok, kik még eddig a' német olvasmányban több élvezetet találnak, azt kívánták, hogy az „Allgemeine Zeitung“-ot is kell járattatni, azon okból, mivel ezen közkedvességű (?) és széles kiterjedésű lap számos elbarátjaikat edesgetendi a' nemzeti társaskörbe, hol nem csekély alkalmuk leendő, a' magyar nyelvben gyakorolhatni magukat — ha t. i. a' tekeör is magyarul fog tudni számolni. De miután az ellenzéki rész más oldalról tekinté a' dolgot, leginkább e' apnak felette magas árára *) hivatkozva, háttérbe szorítá a' kívánatot, a' lelkesültek

*) Lehetett volna bizony még másra is.

ugy nyilatkoztak, hogy ők azt tulajdon költségükön is készek megszerezni; mire a' jelenvolt vendéglős egyet pederített hajuzán *).

Dunatáji.

ZOMBOR. Mart. 17. Társaséletünkön darab idő óta a' felmerülő mozgalmak oda mutatnak, hogy majd százados királyi városunk, bár keblében a' gyűlöletes viszátkodás férge most is rágódik, százados álmából valahára ébredezni kezd. Multévi dec. 15-én a' haladás kocsija után sovárgó néhány lelkesebb ifjaink szerencsések valának egy olvasó kört alakítani, mely folyó évben meg is nyitattott s mostanig már ötvenegy tagot font koszorújába. Ha szerbajku polgártársinkkal e' szép téren összeülekezni 's testvéresedni sikerül vala, ugy az uralkodó egyenellenség nagyrészen számúzza és zsenge korban levő olvasóköriünk jövődjé sokára biztosítva lett volna. Azonban, fájdalom! óhitű polgártársink, — kik magokat Magyarhóban szülötteknek 's mégis nem magyaroknak, hanem szerbeknek vallani szeretik, — visszalökvén a' nékiek nyújtott baráti jobbot, külön együletet „szerb olvasó társulat“ nevezet alatt képezni nem átalának. Nem akarjuk ezen ellentörekvésüket a' kor szellemével daczoló demonstratióknak tekinteni; mert a' lefolyt farsangon át ellenkezőről győződünk meg: szerb hálainkon ugyanis a' társalgás nyelve 's modora nem vala kizárólag szerb, mint más szerbajku néplakta városokban; sőt inkább nagyrészen magyar hangok hallatszának. De legyen ezen meghasonlás bármily más érdek szüleménye, rájuk mindenesetre szegyet 's „szerb olvasó társulat“—ukra homályt áraszt. Vanuk olly kislelkűek is, kik olvasó körünket alaptalan rágalommal 's ferde gyanúsítással homályosítani nem pirulnak . . . Dúsabb polgáraink, a' kéjelmi szükségét érezvén, egy nagyobbserű lövészkeret terveznek, mely nem csekély nyereséggel ígérkezik olly városban, melyben semminemű nyári mulatóhely nincsen . . . A' szivindító panaszok Árvából szinte hozzánk is hatottak, melyek megszüntetésére hatáságunk részéről felebaráti segély szedetik házanként: a' fenérdeklött olvasó kör 12 pfüt adakozott az éhezőknek. Szegény árvaik! midőn nálunk a' harmadévi búzát zsizsik eszi, ti akkor éhséggel küzdetek . . . Az iparvédegyleti tagok száma, eme majd 23 ezer lélekre menő városban, eddigelé alig vergődhetett húszra, kik folyó hó 11-én alakult (Bács) megyei vidéki együlethez kénytelenítettek csatlakozni. E' csekély részvét hihetőleg onnan ered, hogy az illető ivesek aláírási ívöket a' napvilágtól is feltik. Hjah, hiában! megvan a' hivatalképesség; most már a' szegény polgár is calculál! . . .

G a z s i.

H I R L A P I M É H.

(Mart. 20—30-ig.)

Azt mondja Csátáry Otto, mikép „irodalmunk jelen állapotjáról“ irt cikkének (Életképek 12. 13. sz.) egyik célja az vala, hogy az illetőket irodalmunk roppant hézaga ir a' ismétlőleg figyelmeztetvén, azok kitöltésére serkensen; mert — mint már csak e' rövid vázlatból is látható — irodalmunk termékei még legelsőbb szükségünket sem képesek fedezni és hogy nálunk még sok olly tudományról (tudományban) egyetlen egy könyv sincs, melynek külföldön már sajátzakú irodalma van. Elismerjük, hogy összes irodalmunknak roppant hézagai vannak, 's köszönetet érdemelnek nemcsak azok, kik ezek betöltésére tollhoz nyulnak, de még azok is, kik ha mást nem, legalább figyelmeztetőleg, serkentőleg 's utbaigazítólag szólalnak fel ezekre nézve; de annyira csak

*) És mi jó egészséget kívánunk hozzá!

mégsem vagyunk, hogy irodalmunk úgy, a' hogyan most áll, még legelsőbb szükségünket sem volna képes fedezni, mint az már csak e' rövid vázlatból is 's épen ebből látható; — vagy ha úgy volnánk is, ezt irodalmunknak igazságosan csak egyes ágairól mondhatni, de nem az összesről, mert ki fogja tagadni, hogy vannak viszont oly egyes ágai is irodalmunknak, melyek nemcsak legelsőbb szükségünknek, de bizony magasabb igények- 's követeléseknek is megfelelnek már, sőt p. o. a' szép-irodalom egynemelly ágáiban p. o. az épos- és lyrában egy-pár magasabban álló külirodalommal is bátran kiálljuk a' versenyt — 's én legalább részemről azon igen nagy állítást „hogy jelen irodalmunk termékei még legelsőbb szükségünket sem képesek fedezni“ oly igen nagy általánosságban 's oly egész határozottsággal, mint az itt kimondatik, nem merném kimondani, 's ovakodnám (noha az igazságnak is tartozván vele) azt már csak azért is illy meztelenül kimondani, nehogy azzal német lapjaink 's még inkább az idegen, kivált német lapok (akárva nem akarva) visszaélhessenek, melyekről tudjuk, hogy állapotainkról ugyis oly csekély körülményes ismerettel 's még csekélyebb szeretettel írnak össze kéket zöldet, 's ebbeli festéseikben bizony nem a' legerősebb oldalakat szokták kikutatni ugynevezett correspondenseik. Igen helyén vélem tehát lenni, hogy az idézett állítás nemcsak a' dolgok valódi állása 's így az igazság érdekében, de az érintett sajtó körülményeknél fogva is, ugyan e' lapok útján a' maga határai közé szorítassék, 's mint már egyszer mondtam, a' kép kiegészítésül annak árnyoldala mellett fényoldala se mellőztessék. Az pedig, hogy nálunk még sok oly tudományban egyetlen egy könyv sincs, melynek külföldön már sajtászak irodalma van, véleményem szerint, a' hajónak még nem legnagyobbika; mert tudjuk, hogy a' külföldnek, 's névszerint a' német irodalomnak sok becses mellett, oly saját szakai vannak, melyek nélkül bizvást szükkölködhetni. Az irodalomban szintugy van luxus, mint az életben; szintugy van gourmandise, melly virtuozitását a' mindennek össze- és felfálásában találja, de ez a' helyett, hogy szellemet táplálna, azt inkább, mint amott a' gyomrot, elkotyvasztja 's elrontja. De irodalmunknak e g y e s á g a i iránt is kelletlenül tul szigorú az értekező; így p. o. a' politikai munkákról szólván, ezek között maga egy sereg, bizony némelly igen jeles, dolgozatokat sorolván fel, minők p. o. „A' politikai tudományok rendszeresen előadva Karvassytól, Császár és Fogarassy váltójogi munkáik, Zsoldos szolgabírói hivatala, melly az academiától 200 d. arannyal jutalmaztaték, Palugyai nagy munkája a' megyei rendszerről, 's miket Eötvös, Lukács, Szemere a' halálos büntetések- és fogházjavításokról irtak, 's mégis felkiált, hogy mindez n a g y o n csekélység!! Évszaki irodalmunk alig hat sorra van méltatva 's igen brevi manu elmondva róla, hogy az idevágó munkák nemhogy csinosbulnának, hanem évről évre alább szállnak tartalom- és képekre nézve. 'S ha lehetett volna az Athenaeum 's Tudománytárról alább, bizony tán szépirodalmi lapjaink is birnak tárgy- és érdekekkel, hogy azokat legalább előhozni, őket jellemezni lehetett volna 's kimutatni, ha volt, mit gyakoroltak, a' hatást; megmutatni nekik, ha nem volt, mint és mi által gyakorolhatnák azt leginkább. De, ciklikiró ur, úgy látszik, vagy nem igen olvassa ebbeli folyóiratainkat, vagy bizonyos ellenszenvvel viseltetik irántok, körülményeiket pedig, melyekben vannak 's melyek közt mozognak, kevésbbé ismeri, különben lehetlen lett volna e g y f e l ő l rólók bővebben nem szólani, m á s f e l ő l oly váddal terhelnie őket, melytől eddig a' magyar lapok, hála Isten, meglehetősen mentek valának, — a' haszonlesés, még pedig a' „s z o k á s o s haszonlesés“ vádjával, — azt mondván „hogy az Athenaeum mindent elkövetett irodalmunk és ennek egyes bajnokai 's ezek jó dolgozatai emelése 's érdemesítése végett; mert szerkesztői a' legtöbb folyóirat 's hirlapi s z o k á s o s h a s z o n l e s é s t ő l nem vezéreltettek. — A' nélkül, hogy az Athenaeum ebbeli érdemeiből legkisebbet levonni akarnánk, az igazságnak tartozunk vele, megmondani, mikép az Athenaeum szerkesztői, közvetlen kapcsolatban levén a' titoknok által az academiával, ez uton (mert tudjuk, hogy

az academiának minden Magyaorsz. kijött nyomtatványból egy-egy példány, de lege-
küldetik meg) az évi termékeknek, a legújabb könyveknek ha nem is birtokába, de
legalabb ismeretébe sokkal könnyebben 's in massa 's fölülre a költség nélkül jutottak,
míg a többi lapok szerkesztőinek, illy kedvező körülményen kívül állván, minden álta-
lok megbírálandó könyvet rendszerint még előbb drága pénzen meg kellendne venniök,
mert a mi itt-ott egyes íróktól 's könyvárusoktól beküldetik nekik, kivált ezelőtt,
alig érdemel szót. Már pedig, ki szépirod. lapjaink anyagi erejét ismeri, egy pilla-
nattal átlátandja, hogy minden magyar könyvet megvenni, azt azon kívül honorarium
mellett megbíráltatni, vagy legalább a bírálatért a megvett könyvet a bírálónak át-
engedni, erejét teljességgel meghaladó áldozat volna; nem akarat hiánya tehát, mint ezt bizonyossággal állíthatjuk a legtöbbről, itt a szirt,
hanem egyfelől az, hogy költséggel nem győzik, 's hogy ma
holnap kritikusokat hálóval is alig foghatni; másfelől a tudományos kritika (nem úgy
mind az Athenaeumnak) körükön kívül fekvén, bírálataik legfőlebb csak szépirodalmi
művekre terjeszkedhetnek. Midőn azonban a nevezett vádat egész tisztelettel visszau-
tasítandónak véljük, nem következik, hogy cikkíró urnak egy kritikai folyóirat iránti
ohajtását ne osztanók, sőt vele együtt mi is azt tartjuk, hogy ez legérzettebb szük-
ségeink közé tartozik, 's a Tudománytárnak megbocsáthatlan hibája marad, hogy a
honi kritikát kizárá kebeléből, holott, mint a mondottakból kitetszik, nálunk illyet
még most egyedül csak társaságok 's névszerint a tudós társaság kezelhetné veszteség
nélkül, vagy legalább ha veszteséggel is, ezt könnyebben tűrhelné, mint bármelly
egyes ember, — vagy mint már egyszer e rovat is figyelmeztete, politikai lapjaink
valamellyike, p. o. a Jelenkor, kinek Társalkodója egy illy metamorphosis által csak
nyerhetné. De miután az academia már alaprajzánál fogva kizárta a kritikát kebeléből,
az utóbbitól pedig alig várhatni, hogy valamit tegyen e tekintetben, részünkről e
provinciára legalkalmasbnak egy más társaságot, a Kisfaludy-társaságot bátorkodnánk
figyelmeztetni: karolja ő fel az ügyet, 's a mennyire körülményeit 's erejét ismerjük,
hitten-hisszük, ha valaki, ő szerencsével is, sikerrel is alapíthatna köztünk illy fo-
lyóiratot. De erre még tán máskor bővebben visszatérek.

„Petrarca áldása“-nak vége (Hond. 24. sz.) igazolta kimondott várakozásunkat
felőle; az csakugyan jobb elbeszéléseink koszorújába való. A részekben kis arány-
talanság van ugyan, névszerint Petrarka jó későn 's ott is igen rögtön vonatlik az el-
beszélés térére; rögtönözöttebb a dalünnp is, hogy sem a kellő hatást megtegye;
de ezt 's az öreg Bisceni szintolly rögtöni 's ezáltal valószínűtlenné vált megtérését
kivéve, szövedéke is jó és érdekes. Különösen meglepő az elbeszélés hősének félez-
red utáni összekapcsolatása — a magyar Petrarcával, Kisfaludy Sándorral. — Re-
mellay történeti beszélykéje „A Forgács-név“ (Életk. 13) 's az ó-történetből vett
„Tirza“ (Div. 25) mindkettő érdekes.

Zichy Antal „Úti benyomásai“, melyek a Divatlapban (25 sz.) végre befejeztet-
nek, mindvégig megtarták érzelmi 's költői typosokat: itt-ott sok szép van elmondva,
de ez egész szagztatott, tétovázó 's neme az önmaga iránti bizodalmatlanságnak öm-
lik el rajta. — „Göcsej“ leírása a Honderűben (23 és 25 sz.) igen felületes és kö-
zépszerű, kivált ha tudjuk, hogy e népfaj már sokkal jobban leiratott nálunk.

Az e heti dalnokok: Csobáncz, Kerényi, Lévy, Petőfi, Sujánszky; az Y. M.
kisasszonyhoz címzett versezet Búhalmitól igen is alkalmi vers, 's nem nagy közön-
ség elébe való. Petőfy „Debreczeni tele“ igen humoros, kedves dal; de az, mely
a Divatlapban áll, kissé nagyon is — naiv.

Ezentul az Életképekről minél kevesebbet fogok szólani, 's ez oka, hogy mai
cikkemben sem szólok több cikkeiről. Némelly szűkkeblűek részrehajlást látnak ben-

ne, valahányszor e' lapokban valamit kiemelek — de mit tehetek róla, ha bennök rendszerint több kiemelni valót, mint megrovandót találtam eddigelé. Jobbítsa meg magát ön, 's adjon sok középsszerűt és sok roszt e' jó urak kedvéért!

KÖNYVISMERTETÉS

— Pesti könyvtáros Kilián György urnál megjelent koszorús költőnk Vörösmarty Mihál minden munkáinak „harmadik kötete,” 's illetőleg (a' „nemzeti könyvtár” folytatásaul szolgáló nagy 4drétű kiadásnak) „harmadik füzeté.” „Zalán futása” és „Cserhalom” című hősköltemények teszik tartalmát ez újabb kötetnek. A' jeles szerző, mint tudva van, nemcsak lantos költőink közt vitta ki magának a' legszebb koszorút, de kivitta azt különösen a' hőskölteményben, mely mezőn ekkorig, több deréktól környezve, de nem fölmulva áll. Kedvesen esik az embernek, a' nagy versözön közt, mely szerelem- 's többnyire erőtetett honfájdalomban napjainkban szétáradoz, ismét találkozunk a' szép művel, mely hazánk alapításának egyik fénypontját mesteri ecsettel rajzolja elénk. „Zalán futása” és „Cserhalom” két hervadatlan virág a' koszorúban, melyet a' magyar mûsa Vörösmarty homlokára font. A' kiállítás csinos mindfolyvást, 's nem mulaszthatjuk el minden új füzet- 's kötetnél újabb köszönetet fejezni ki Kilián György urnak, hogy Vörösmarty összes munkáit illy díszesen és — kivált aránylag némi érdemes becsű munkák mellett — olly olcsó áron juttatja a' közönség birtokába. Mi hisszük, mert ohajtjuk, irodalmunk érdekében, hogy e' kiadás számos vevőkre találjon.

— Megjelent a' „M. Tudós Társasági Névkönyv” is „Kalendárium”-mal „1845-re; mely a' mennyiben növekedett alakjában (n. Sdrét most) annyira apadt tartalmában. A' Kalendárium (a' közéletben már általában elfogadott a' „naptár”, de a' t. társaság, talán épen mert tudós, nem szereti a' purismust, 's így megmaradt a' Kalendárium mellett, pedig mostani Kalendárioma csakugyan valódi naptár, azaz: a' hónapok, napok és szentek neveinek tára) t. i. igen megsoványult: mert belőle ezuttal minden, mi az astronomiához tartozik, kiküszöböltetett. Talán azért, hogy a' nap- és hold-fogyatkozásokat ne tudják tudósaink? — Egyébiránt a' könyvben semmi újság, hanemha az új tagok nevei 's teljes címei és a' megholtaknak rövid életrajzai, melyekre nézve egyik ismerőnk furcsa megjegyzést tett; de mi azt nem mondjuk el.

— Kaptuk B. Eötvös József regényének II-dik füzetét is, 's ajánljuk azt figyelmébe szép olvasóinknak, mint igen kedves, kellemes olvasmányt. „A' falu jegyzője” mindinkább érdekessé lesz, 's valamint egyrésről szép a' kiadó Hartleben urtól, hogy sebesen juttatja birtokunkba a' várva várt füzeteket: másrésről megvalljuk, igen szeretnők, ha legalább a' fejezetek végével szakasztaná meg füzeteit.

NYILT LEVÉL.

HASSETL-BARTH ASSZONYSÁG ÜGYÉBEN.

TISZTELT SZERKESZTŐ UR!

Van egy közmondása a' magyarnak, mely a' narancsnak köszönheti életét. A' narancsnak, mely vidéki éghajlat gyümölcse, de melyet hazánkba is — hol a' ho-

niak legfőlebb üvegházakban tenyésznek csak — elhoznak a burgonyán tengődő gott-scheiek, kiket érthetőbben „kutsébreknek“ szokás nevezni tul a Dunán. Ön, mint egykor somogyi lakos, bizonyosan ismerni fogja e nemét a vándorló kereskedőknek. De hagyjuk e jámborokat 's térjünk vissza a narancshoz. A magyar közmondás tehát azt tartja: „keserű a narancs, ha nagyon facsarják.“ 'S ez tagadhatatlan. Ki nem hiszi, kísértse meg, 's minden különös vegytani előkészületek nélkül meggyőződhetik szavaim, akarám mondani, az idézett közmondás valóságáról.

De mi köze az „Életképek“-nek most a narancshoz? fogja ön kérdeni.

'S kérdése igen helyes. Én legalább tökéletesen méltánylom azt. Kivált a „keserűségek“ nem jök sehol a világon, de legkevésbé önnök, hölgyek számára szánt lapjaiban, hol mentül több az édesség: annál jobb. Azonban, változatosság okáért, hadd legyen ezuttal legalább említve a keserűség is.

A „nemzeti színház“ ügyét ön lapjai derekasan védik. 'S ez loyaltást mutat önben. Az új igazgatási rendszert hatalmasan kiemelték, 's a volt Bartay-féle színház-bérlési viszonyokat — hitem szerint — megezőfolthatlanul bonczolták izekre lapjai. Mind a két eljárás igen helyén van. De nem hihetem, hogy ön előszeretete e nemzeti intézet irányában annyira menjen, hogy az annak ügyei vezetésével megbízott vagy azokba bármikép befolyó egyéneket csaltatlank — 's botolthatlanoknak tartva, egyes gyöngéik felfedezésére nyitva ne tartsa közlönyét? Mert tisztelet becsület minden embernek, de csaltatlanságot egyről sem lehet föltennünk; 's valamint jelességeiket kiemelni, úgy botlásaikra figyelmeztetni egyképen szabad, nemcsak, de sőt kötelessége a közvélemény organumainak. Nem vak hódolat 's félelkeny megnyugvás tetteikben, de nyílt őszinteség, bátor szó illik ez organok soraiba.

Igy vélekedtem én önről 's lapjairól, midőn jelen levelem írásához fogtam 's azt önhez intézni magamban eltökéltem.

'S im lassanként rájövök a narancsos példabeszédre.

Már nem titok a magyar közönség előtt, hogy Hasselt-Barth asszonyárnak a nemzeti színház igazgatósága ez intézetbeni énekelhetést megtagadta. — Ez tény. De kell hozzá egy kis commentár.

Hasselt-Barth asszony Németország egyik legkitünőbb énekesnője művész, a szó legvalódibb értelmében, ki két év előtt a nemzeti színház közönségét tiszta csalogánydalával elbájolá. Akkor az igazgatóság — ha szabad így szólunk — szerencséjének tartotta, hogy a német fölmile a dal honának hangján — olaszul — énekelni szives volt színpadunkon. A közönség méltányos fogadása, a részvét egy nemzet fejlődése iránt, melly mindennemű haladásában annyi akadálylyal kénytelen megküzdni, azon nemes ajánlatra bírák a derék idegen művésznőt, hogy — míg hangja engedi — évenként eljövend Pestre, a nemzeti színházban szerepelni, 's szerepelni egyszer a magyar conservatorium alaptökéjeknek nevelésére! Szép és dicsérendő ajánlat, egy idegen elsőrangú művésznőben; szép, melly nem jutott ekkorig eszébe egy hazainak is utánzani.

Taval elháríthatlan akadályok hátráltatták a nemesszívű hölgyet szép ígérete teljesítésében; e folyó évben ajánlkozik annak sükerítésére, 's — nem sükerítheti!!

A nemzeti színház igazgatósága tudniillik, megkérve az iránt, hogy a derék művésznőt, az említett hazai szent célra, a nemzeti színpadon föllépni engedje: e kérelmét teljesíteni nem akarta.

Valjon mi okból?

Mert az idegen művésznő nem magyarul, hanem olaszul fogott volna énekelni. — Ez — legalább a lepleges — ok.

Köszönjük alázsan!

Nem akarunk a mult évekre utalni, melyekben különös kitüntetésül tekintetett nemzeti szinpadunk részéről, ha külföldi művészek, 's ezek közt elsőrangú olasz dalnokok, rajta fölléptek. D ö b l e r t vagy E l s l e r t épen nem akarjuk említeni; de kérdezzük: magyarabb-e M o l i q u e ur violin-, magyarabb-e M e n t e r ur gordon-hangversenye, mint H a s s e l t - B a r t h asszony olasz dala? avagy ennek bájosshangu olasz dala inkább letörli-e az intézet nemzeties színzománczát, mint ama violin- 's gordon-művészeknek többnyire idegenihletésű hangszerei? mert csak ez, és s e m m i e g y é b nem, szolgálhat plausibilis okul arra, hogy a' nemeslelkű művésznőnek szinpadunkon, hazai szent czélra, föllépni ne szabadjon. Nem, uraim! Ha van, ki féltékenyen tekint arra, hogy e' nemzeti intézet rendeltetése szent czéljának a' legszűziesben megfelelően: e' sorok írója valójában semmit sem ohajt forróbban, mint hogy „nemzeties“ műveltségünk e' csarnoka szeplőtlenül tartsa fenn „magyar“ zománczát; de ezen ohajtása mellett nem szakíthatja ki kebléből azon mely meggyőződést, miszerint az olasz dal valódi művésznőnél, 's kivált h a z a i czélra, épen nem olly valami, a' mi nemzeti intézetünket megszeplősitse. Avagy M o l i q u e, M e n t e r 's egyéb illy művészek svajczí, olasz, spanyol, német 'sat. dallamai, változatai miben 's miért igényelhetnek itt szabadalmat, miután azok épen nem „magyar nemzeti“ szelleműek?

Illy tulságos nemzetieskedés, kivált midőn e' szent név csak bizonyos kis ármányok, féltékenységek leplezéséül használtatik, nemcsak nem hasznos, de sőt káros nemzeti szinpadunknak. 'S mi elvárjuk az időt, ha majd valamelyik elsőrangú olasz tenor, bariton vagy bassista ajánlkozik, saját erszénye tekintetéből szinpadunkoni föllépésre, vajon akkor is illy szigorú lesz-e a' ragaszkodás a' lepleghez?

A' nemesb szív- és léleképítő művészet nem ismer szigorú sorompókat. A' zene, legyen hegedű, gordon, fuvalya vagy torok, mely azt hallhatóvá teszi, az egész művelt világra szól. Ezzel azonban koránsem azt akarom mondani, hogy minden külföldi zenészt siessünk mi is áthozatni, fölvezetni szinpadunkra. Nem! Mindent lehet tenni módjával. Illyesmi, ha s z a b á l y u l állíthatnák föl, harlequin-deszkázattá fogná aljasítani nemzeti intézetünket, míg k i v é t e l k é p e n kedves, diszes csarnokává emeli azt a' világművészetnek, melytől — ha csak keleties élszigeteltségünkben azt nem hisszük, hogy mi még a' művészetben is különös választott népe vagyunk a' magyarok Istenének — elmaradnunk nekünk sem lehet, nem szabad, a' nélkül, hogy csonka félműveltségünkért pirulnunk ne kelljen a' művelt külföld előtt.

H a s s e l t - B a r t h assz. ezen kitiltása tehát szinpadunkról a' lehető fonák fogások legfonákabbika. Ez által — visszapillantva a' legközelebb mult hetekben követett rendszerre — ki van mondva, hogy lehet nemzeti szinpadunkon holmi, 'Kalamajka'-féle violin-, gordonka-, fuvalya- 's többféle változatokat játszani; de az olasz dal mestereinek remekszerzeményeit szinte ihlett művészeknek élelni nem szabad! *)

Ám lássa a' t. igazgatóság, hova viend e' rendszer.

Legelső sajnos következése az, hogy a' magyar zenekedvelő közönség nem fogja élvezni H a s s e l t - B a r t h asszony művészi énekét 's játékát; mert igaz ugyan, hogy itt van jeles S c h o d e l n é n k, hangjával bennünket elbájolni, játékaival elragadni; de hijában, emberek vagyunk 's a' változékonyság bizony, még a' remeklők mellett is, jól esik. — Második szomorú következése az, hogy a' m a g y a r n e m z e t i c o n s e r v a t o r i u m alaptőkéje nélkülözni fogja azon néhány száz pengő forintot, melyekkel a' nemeslelkű művésznő azt gyarapította volna. —

*) Hát Holler kisasszony, midőn a' Krakoviánkat és spanyolt járta; W e i s z ur pedig legujabban ködfátyolozott, pedig nem csupán magyar nemzetiesen? Emlékezzünk még Füredy ur azon bravourájára is, mellyel, pro captatione benevolentiae nationalis publici hungarici 's a' magyarul dallott opera közepett olaszul énekelt. Pedig Füredy ur a' nemzeti magyar színház tagja. Szerk.

Harmadik az, hogy a' nemzeti színház pénztárának szinte elmarad pár száz forintja. — De legszomorúbb az, hogy így levén a' dolog, H a s s e l t - B a r t h asszony-ságot már most talán m a g y a r u l sem fogjuk hallani énekelni? . . .

Tudnia kell ugyanis önnek, t. szerkesztő ur, mikép a' lelkes külföldi művész az azon előszeretettel viseltetik a' magyar conservatorium szent ügye, olly nemes részvétellel van nemzetiség körüli küzdéseink iránt, hogy eltökélte magát 's fogadást tön, mikép jövőre m a g y a r u l fogna énekelni a' magyar conservatorium javára szinpadunkon, csak azidén engedtessek meg neki az olaszul-dallás; sőt megteendette volna ezt most is, ha a' határozat előbb tudtára adatik.

Nem tartozom azok közé, kik valami különös nagy szerencsének tekintik, ha valami idegen dalmok egy-két opera magyar szavait szajkókép megtanulja; de van abban mindenesetre érdem, ha olly jeles művész, mint H a s s e l t - B a r t h asszony, azon fáradságot veszi magának, hogy nyelvünkkel, hacsak egy-pár dal által is, megismerkedik: annyi legalább van benne, mint bármely külföldi hegedős vagy brugós azon fáradságában, mellyel ez egy-két csárdást megtanul. A' mi szegénységünkben ez mindenkép nyereség, mit, ugyanhiszem, meg tudnék vitatni 's talán megmutatni is, ha a' hosszalomtól nem tartanék.

Bevégezem leveletem azon kérelemmel a' nemzeti színház jelen országos nagyérdemű főigazgatójához: tartsa tisztán mindvégig, míg t. i. e' szolgálatával a' honnak kedveskedik, a' gondja alá vett nemzeti intézetet mindentől, mi annak szűz magyar zománczát megszeplősíthetné; de ne facsarja vagy inkább ne engedje f a c s a r t a t n i mód nélkül a' narancsot, nehogy leve keserűvé váljék. Tulság mindenben káros, 's kétfőten az, mikor holmi hiúságok idézik föl azt. Tekintse szent csarnokul Thalia magyar templomát, mellyben főfőhely illeti, még zeneművészetben is, a' nemzetit; de ne engedje azt, hogy míg magánzseb hasznára hegedün, gordonon, fuvo-lyán „hopszasszat“ játszhatni padjain: azalatt a' dal kedves honának hangjait ne hallatassa ott a' minden hangszerek legnemesbika — az embertorok, 's pedig köz-, igen-igen nélkülözött intézet javára, minő volna a' conservatorium, mellyről a' tehetősb magyarok sem igen álmottak ekkorig.

Örülni fogok, ha, t. szerkesztő ur, osztozva nézeteimben, nyilvánosakká teszi jelen soraimat *).

Igaz tisztelője, R u d a n c z y.

*) Jegyzés Hasselt-Barth ügyében. — Épen midőn e' nyílt levelet kiszedtük, a' „Honderű“ 27d. számában e' tárgyban következő felvilágosítást közöltetik a' nemzeti színházi igazgatóság részéről: „Hasselt-Barth asszonynak a' conservatorium javára tervezett fölléptei azon okból maradnak el, mivel a' nevezett énekesnő csak olaszul énekelhetvén, a' vele adandó operákba a' nemzeti színház személyzete olasz nyelven betanulva nincs; 's ezen operáknak olasz nyelvi betanultatása által a' személynét az épen most színre kerülendő „Tihany ostroma“ eredeti opera 's más új operák, betanulásában szerfölött gátoltatott volna, mellyeknek minélelőbbi színrekerülte sokkal inkább érdekében fekszik ezen nemzeti intézetnek, mintsem azt bármi okból hátráltatni lehetne; annál kevésbbé, minthogy a' conservatorium javára Hasselt-Barth asszonynyal adatni tervezett olasz operák tiszta jövedelméből a' conservatoriumot és a' színházat különkülön csak egyharmad (tehát mégis kétharmad) illette volna, a' harmadik harmadot a' jótékony czélra működő asszonyság kívánván jutalmul. (Bizony kár, hogy még öt nem fizettettük meg azon rendkívüli szerencseért, hogy a' nemzeti színházban énekelhet — javunkra; mert bizony javunkra lett volna az, mind művészi, mind pénzbeli tekintetben.) Azt pedig a' színház és művészet méltóságával nem lehet megegyeztetni: hogy ugyanazon előadásban némelyek olaszul, mások pedig magyarul énekeljenek 's az előadás végre is babel opera legyen.“ — Ezen felvilágosítást, mellyből az látszik, hogy a' jelesebb idegen művészek, azért, mivel magyarul nem tudnak, nem záratnak ki a' nemzeti szinpad előadásoktól, e' nyílt levél kiegészítéséhez szükségesnek láttuk közleni: a' felvilágosítást azonban felvilágosítóbbnak kívántuk volna, mit tán jövő számaink egyikében magunk próbálunk meg. S z e r k.

AESTHETIKAI LEVELEK.

VIII. LEVÉL.

F E N S É G E S .

(Vége.)

A' fenséges physicali- (testi) és erkölcsi-, azaz: szellemire oszlik. Amaz testi nagyság-, méltóság- 's hatalomban áll; emez az erény és szellemi hatalom, a' lélek, szellem és szabadság műveletei és okozatai által nyilatkozik. Mindkettőnek megvan a' maga határa, de hogy a' szellemi fenség a' physicalinál belbecsre nézve általában dicsőbb, elég legyen itt megemlítenem. A' physicali fenség példáját láthatjuk számtalanszor mind a' természet-, mind a' művészetben; 's midőn Virgil Aeneise X. k. a' hellenek főistene Jupiternek képét nyújtja, ki szerinte a' legkomolyabb méltósággal ül az istenek gyülekezetében, 's midőn szót emel, mély áhitattal hallgatja őt az istensereg, elnémulnak a' szelek, sőt a' zephyrek fuvalmai is, 's a' hullámzó tengerek lecsilapodnak; beszédének bevégezte után pedig csak int ránczbaszedett homlokával, 's azonnal megrendül a' magas olympus; csak fenségét, nagyságát, és méltóságát tünteti föl Jupiternek. Így rajzolja Homer, Horác is az említett hellenisten fenségét. Ha pedig szent lapjainkat forgatjuk, és figyelemmel olvassuk azokat; számtalan 's a' leggyönyörűbb képeket fogjuk föllelni, melyekben a' mi érzékeinkhez aránylag az igaz Isten fensége, hatalma és méltósága ábrázoltatik. A' zsoltárok tele vannak illy képekkel; hasonlólag a' pró-

féták is, kik közt Izaiásnál XL. r. 12—17 vv. legjelesb ábrázolatát 's olly képét leljük föl az igaz Isten fensége-, hatalma-'s dicsőségének, mellynél szükségkép el kell enyésznie, vagy legalább igen parányivá törpülnie, Jupiter minden hatalma-'s dicsőségének.

A' szellemi 's erkölcsi fenség, melly a' lélek 's nemes szabadság dicső munkálatai- és gyakran csudálatra indító műveleteiben áll, leginkább olly egyénekben tűnik föl, kik mintegy fölülemelkedve a' közönséges emberi állapot-'s természetén, a' gyarló test öltönyében majd isteni erőt, bámulatos állhatatosság- és szilárdságot fejtenek ki; illy képét a' szellemi fenségnek láthatjuk Horácz igazlelkű ész szilárd jellemű férfiujánál, ki semmitől nem rettegve, a' dühöngő viharok, a' fölbőszült tenger tajtékzó hullámai, a' sűrűn hulló 's mindeneket végelpusztítással fenyegető villámok közt félelem nélkül áll; sőt bomoljék bár szét a' világ gépezete és sujtó romdarabokban hulljon alá, ő illetetlenül és rettenthetlenül áll ezredes tölgyként, t. i. megtörhetlen akarata- és megmásíthatlan szilárd szándékára nézve. Illy példáját a' szellemi nagyság-'s fenségnek láthatjuk N. Sándorban is, ki, mint Curtius írja, midőn győzelmeinek közepette véletlenül megbetegednék, ezt mondá orvosának: „inkább meg akarok dicsőn halni, mint későn fölgógyulni; 's tudja meg az egész világ, miként én nem a' halál, hanem a' harcz gyógyszerét keresem;“ 's midőn ugyanazon N. Sándor a' meggyőzött Darius királynak feleségét 's leányait boszúlatlanul adá vissza, ekkép nyilatkozván: „foglyokkal nem szoktam hadakozni; fegyveres legyen, kit gyűlölségre méltatok:“ nem tünteté-e ki e' nemes ténynyel lelki nagyságát 's fenségét? Fölhozom, édeseim! még egy példáját a' szellemi nagyságnak. Az öreg Horácz, mint Cornel írja, midőn hallaná, hogy harmadik fija két testvérének a' Curiatiusok által történt halála után kicsilelküleg megfutamlott, haragra lobbánva sietett Juliához 's e' szavakkal önté ki lelkének keservét: „sírasd családunk gyalázatát,“ 's midőn Julia felelné: „mit teendett vala egy három ellen?“ az öreg Horácz nemes haragjában csak ezt adá válaszul: „halt volna meg dicsőn!“ E' néhány szóban a' római bátorság 's nagylelkűség legelevenebb kifejezése rejlik, melly az emberi lélek és szellem gerjesztésére szükségkép hat; 's ha kivált ugyanazonegy egyénben a' physical fenség a' szellemivel is párosul, mi elragadtatva önkényleg áhitatteljes bámulatra gerjedünk és barátságot óhajtunk kötni illy nagy férfiúval, tartósat, mellyet semmi balkörülmény és életviszony meg ne gyengíthessen.

A' valódi szellemi fenségnek, melly főleg nemes és rendkívüli cselekvények által nyilatkozik, kimondhatlan nagy, gerjesztő és vonzó ereje van reánk nézve. Tapasztaltatok vagy legalább későbbben fogjátok, édeseim, tapasztalni, hogy valahányszor a' természet- vagy művészetben valamely fenséges tárgyat láttok, mindannyiszor leketek korlátolt állapotától szabadulni 's azon magas rétegbe sasszárnyakkal emelkedni vagy e' réteget legalább megközelíteni igyekszik, mellyben a' fenséges lebeg. A' valódi fenség gyakran megfoszt bennünket néhány pillanatra eszméletünktől, elragad, elbájol,

és közállapotunkon tulemel olyannyira: hogy mi is szinte azon büszke fellegvárban képzeljük magunkat, hol dicsőséggel ragyog a' fenséges; 's itt milly kellemes megnyugodnunk? milly édes vágy 's öröm tölti el kebelünket? nem annyira leírunk, mint éreznünk kell 's lehet. Azért Longinus, ki a' fenséges jeles mesterének nevezetik, jól mondja: „természeténél fogva emelkedik föl szellemünk a' fenséges szemléleténél, öröm- 's dicsőséggel telik el, mintha ő hozta volna létre azt, a' mit szemlélt vagy hallott. 'S ez valóban fenséges, melyet minél tovább szemlélsz és csudálandasz: annál nehezebben tudsz lelkedből kibocsájtani, miután emléke szilárd-, sőt kitörülhetlenné válik.“

Megtörténik ugyan néha, hogy a' valódi fenség sem gerjeszt bennünket 's nem emel azon polczra, mellyen biztosan megnyughatunk lehetne; 's ez eset többnyire olly tárgyak 's dolgok szemlélete- vagy hallatánál áll be, midőn fenségek korlátolt tehetségeinket olyannyira fölülhaladja, hogy bármiként feszítsük is meg ereinket 's érzékeinket, mi azon pontra eljutni képesek nem vagyunk; sőt minél magasabbra szárnyalunk, annál alantiabb szállunk ugyanazon perczen. Így például, midőn Mózes első könyvében az isteni hatalom 's fenség kitüntetésére ezt írja: „mondá Isten, legyen világosság és lön világosság!“ E' pillanatban szellemünk szükségkép emelkedik; de minthogy az isteni fenséget 's hatalmat teljében fölfogni képesek nem vagyunk, ugyanezen perczen, a' mindenhatóság hatályos eszméjétől mintegy visszariasztva 's leverve, aláhullunk és parányiságunk érzetében e' hatalmas 's mindenható lényt, mellynek szavára az csozlatott fellegek és sűrű homály helyébe a' világosság eltető derüje lépett, szívünk legnagyobb alázatossága- és ájlatosságával kénytetünk leborulva imádni. Ezt leginkább azért hoztam 's említettem föl itt, szeretteim! hogy lássátok, miként a' valódi fenséget leginkább magasztos hatályából ismerhetitek 's ítéletek meg legbiztosabban.

A' fenség, legyen az physical vagy szellemi, 's állítsa azt akár a' természet, akár a' szépművészetek országa érzékeink elé, mindenkor különös vonzó és gerjesztő erővel bír, 's pedig annál nagyobb, minél jobb 's erkölcsiebb alapja. 'S ez oka: mért olvassuk, látjuk és halljuk szívörömmel nemcsak a' diadalmas hősök viselt dolgait, hanem a' mesés jellemfestéssel párosult, de az aestheticai valószínűség határain túl nem lépő cselekvényeket is. 'S hol rejlik mélyebb alapja annak is, hogy a' legroszabb emberek, ha tényeik- 's műveleteikben bizonyos nagyságot 's fenséget veszünk észre, gerjesztenek, sőt, ha cselekvényeik rendkívüliek, olyannyira vonzanak bennünket, hogy őket ösvényeiken követni és cselekvényeikből élénk részt venni nem ártunk, sőt a' mit ők a' nem legtisztább szándékból óhajtanak, hogy teljesedjék, kívánni, 's miután teljesedett, örülni, édes- 's kellemesnek tartjuk, valljuk? mi oka, hogy őket csudáljuk, szeretjük és veszélyeikről olyannyira aggódni tudunk? T. i. részint a' nagyság 's fenség álfénye, melly szemünket néhány percze mintegy elvakítja; részint a' tűz, melly kebelünket kimondhatlanul hevíti illy esetekben; részint pedig a' szellem, melly

bennünk lakozik és sasszárnyakkal tud a' jó- 's igaznak keskeny határain tulemelkedni, olyannyira elfoglalja egész valónkat, hogy, bár legyen a' hős roszelelkü is, illynemü elfogultságunk ábrándteli pillanatában nem tudjuk és akarjuk eszméletünket roszelelkűségére fordítani.

De megszakasztom akaratomnál tul terjedtebb levelem fonalát; a' tárgy, mellyről eddig szólottam, oly bőséges; a' reá vonatkozó eszmék oly gazdagok, hogy még igen sokat lehetne róla írni. Elégedjete meg e' fővonalokkal, 's most áldjon meg benneleteket, édeseim! a' jó Isten a' nemzetiség és hazafiság tiszta érzetével.

B e é l y F i d é l.

A' SZOBRÁSZ.

I.

Nehéz fellegek boriták a' láthatárt Budapest felett, 's a' nagy természet óriási sirbolt alakjában tünt fel. A' tél fagyasztó keze már jégzőnyeggel vonta be a' Dunát, mellynek sima hátán több vonal vezetett át a' két város között, de rajtok csak itt-ott lehetett látni egykét átmenőt; mert az észak dermesztő lehelete, a' dühöngő szélvihar, mindenkit tüzhelyéhez szoritott.

Egy közép-magasságu férfiú, a' fergeteg daczára is, elszántan halad a' jéghidon. Széles válla daczolni látszik a' felbőszült elemmel. Egyszerű téli kabát szorul testére, mellynek felhajtott galléra 's a' mélyen fejére nyomott kalap miatt csak barna fürtei és sűrű szemöldötől ívezett fekete szemei vehetők ki. A' gallér nyílásán zúzzal lepott fekete szakál nyomul előre, 's felette a' lehelet ködpáráként ömlik el.

A' székesegyház irányában lépett ki a' pesti partra. Még egyszer visszanezött a' jégövezte folyóra, 's a' kéttornyu egyház felé vette utját.

Elszórt gondolatiból reszkető sohaj ébresztette föl. Figyelve tekint körül 's az egyház egyik szögletében nőalakot pillant meg, kinek lankadt ereje már nem birt többé küzdeni az iszonyu nyomorral, mellynek kitéve volt.

— Irgalom! rebegte a' nő reszkető ajakkal; 's a' pillanatban eszméletlenül rogyott le.

A' férfiú kémlő tekintetet vetett a' szerencsétlenre, kinek szép arczo-násait a' nyomor is megkimélte. Idomteljes termete a' plasticai tökélyt ábrázolá, 's felejtette egy perczre a' szánalmat, elragadó jelenetet varázsla elé.

A' könyörület magasztos érzete csakhamar megszállta a' férfiú keblét, mellyben a' pillanat hatalma tán érzeményt is költe fel. — Azonnal bérkocsit rendelt, 's az eszmélni kezdő nőt üveghintóba emelvén, szállására hajtattott.

II.

Pár hóval e' rejtélyes esemény után, izletesen butorozott 's különféle márványművekkel díszített szobában látjuk őket. A' férfin, kinek most egészen kivehető arcza a' meglegedés örömétől sugárzott, ott ült egy még idomtalan szirtdarab előtt, kis vésőt forgatott ujjai között, 's kedvtelten nézett a' vele szemközt merengő nőre, kiben csak czéder-termetéről ismerhették meg az egykor irgalomért esdeklőt.

A' nyomor megszűntével e' nő, mint a' tavasz virága, melly vihar dülása után a' nap éltető melegétől uj erővel fejledez, előbbi kellemében tűnt fel A' sápadt arcz lassanként visszanyeré az élet viruló színeit, 's a' didergő ajkak már fejlődő rózsaként mosolyogtak.

A' nő elfogódva nézett megmentőjére. A' legszebb kék szem elárulta a' tartózkodást, mellyet elfojtani hasztalan igyekezett érzet nála önkénytelen sejtetett.

E' tekintet nem kerülte el a' férfin figyelmét, mire panaszteli hangon jegyzé meg: „vállalatom nehezen fog sikerülni, arczod csak perczekre tünteti az örömet, melly kebled sohájára, mint a' borulat résén áttört napsugár, enyészik el.

— Annál érdekesb lesz műved; viszonzá a' nő elmélyedve. — Az örömek határa perczekig tart, a' bánaté sokszor kiüríthatlan. Kálmán, te a' művészet kedvéért szép utazást tettél, de nem gondolnám, hogy az örömet kifejező művek annyira ragadták volna meg szívedet, mint a' bánat jelképei.

— Igen, kedves Juliám; de most férj vagyok. Eszmém szerelmem szűlött; 's mikép fejezheti ki szerelmét a' boldog férj, ha nője bánatát kell márványba vésnie?

— Milly mennyei érzés árasztja el a' művész kebelét műveinek közepette; — viszonzá a' nő az egyenes feleletet kikerülve. — Oh, Kálmán! te nemcsak szobrász vagy: te új életre is emeled a' szoborrá alakultat; 's én, mint Pygmaeon műve, szerelmednek köszönhetem életemet.

— 'S ki volt boldogabb Pygmaeonnál? kérdé elragadtatva Kálmán, magát művész eldödéhez hasonlítva. — Nem elég jutalmam-e szerelmed? nem vagyok-e boldog a' csöndes házi körben, mellyet te, nőm, édenre varázstoltál? Hidd el, Juliám, ki az élet egy mostoha szaka után, mellyben a' munkától elfáradt test 's az élet terhe alatt megtört lélek nyugalmat, rokonkebelt hiába keresett, 's nem tudta még, milly édes érzet viszonszerettetni, most pedig egyszerre mindazok birtokában találja magát: isteneknek szánt boldogságot élvez az; — 's ki más vezetett engem ez édenbe, mint te?!

Az örömtől eltelt szív ezen őszinte szavaira mély fohász lebbent ki Julia ajkain, 's látása elsötétült az önvád képeitől, mellyeket a' pillanat hatása idézett fel.

— Te olly jó, olly angyali lény vagy, — folytatá a' szerető férj, nem sejtve nejében a' fölgerjesztett kebelvihart — miként szenvedésid csak a' sors vad szeszélyének vagy az aljas önzés vétkes számításának tulajdoníthatók. Ne vond el hát tőlem bizalmadat; gyónd meg férjednek multad gyász történetét, hogy vigaszával üzhesse szét a' borongó képeket, melyek ölelő karjai között is kísérnek. Hidd-el, a' sziv legsúlyosabb terhe is megkönnyül a' részvétre, melyet a' szerető kebel enyhítő balzsamával kifejtteni képes. Vagy tán nem eléggé birom éreztetni szerelmemet? Oh, Julia! mondd meg, mint tegyem azt! Hisz minden vágyom csak az, hogy lelkemet átleheljem tiédbe! Légy hát őszinte és valld meg: mi bánat rágódik sziveden?

Égi érzeménytől átitihletten simult nejéhez a' szobrász, — 's ajkaik érintkeztek. Görcsös vonaglással váltak el a' nő ajkai, míg a' férjei a' megelégedés örömétől reszketének.

A' kéjnek illy ellentétes hatályát önkénytelen szünet követte. A' férj, még mindig boldogsága mámorában, kérdő tekintettel csüggött szép nején, ki tünődéséből feleszmélve 's tartva a' sejtett faggatástól, az előbbi tárgyra igyekezett vonni férje figyelmét.

— Ugy hiszem, Kálmánom, — mond némi bizonyossággal — fel nem hagytál terveddel: engem márványban 's magadat a' művészetben örökíteni?

A' szobrász, e' kedvencz eszméjétől elragadtatva, uj öröme derült. Jer, kedves Juliám! — mond szenvedélylyel, 's karját amazéba füzte; — jer! tekintsük meg a' ma érkezett márvány-szállitmányt; te válaszszt egyet a' carraraiak közül, 's a' vésőt szerelmem fogja vezetni.

— És a' siker öröme mindkettőnket boldogítani fog; — tevé hozzá Julia erőtett nyájassággal. És távozának.

Mint eddig kivehetők, Julia férje szerelmét nem viszonozta. A' gyöngéd kimélet, az elfojtott kebelvihar, melyben a' hála egy balsejtelmű érzettel vítt, műveltebb neveltetését gyaníttatja, hogysem őt a' szegény néposztály gyermekének vagy bűnös elvetemültségének áldozatául tarthatnók. Őt keserű csalódás érhetne, de a' nélkül, hogy az által tiszta öntudatra juthatott volna. Multja tüköréből egy kép emelkedett, 's bár e' kép borongó fellegek közt tört elő, mégis édes emlék varázsával hatott szívére, 's ezért e' kísértő képet férje iránti hálaérzete sem birta kiirtani.

III.

Ha a' kebel legégibb érzelméből egy eszme foganszik, mellynek kivitelében boldogságunk legszebb emlékét reméljük birhatni: bennünk szent erő éled föl, melly természetünkben elrejtve létezik 's csak akkor lángolja át a' szellemet, ha az érző sziv ez eszmének kivitelében reméli magát kifejezhetni. Hajdan, mikor a' költészet a' társaséletet, mint repkény a' sudaras jegenyét, magasztos eszményeivel átfolyta: az erőt istenek titkos működé-

seül tekinték; de a' jelen őnző kor a' kebel világát is hideg számolással méri fel. Nem isteníti azt, mi abban égi eredetű; sőt gunyolja, kineveti. Hisz nem arany, mi szűk kebelét örömmre deríthetné! Most a' társasélet hasonlít egy gyümölcsös kerthez, mely már lehullatá virágít 's már sárgult gyümölcsével ingerel; nem repdes többé méh az ágak között: kéjszomjas darázs dul azokon, 's mérges fulánkjaival sorban rothasztja a' gyümölcsöt! . . .

A' szobrász is, mint láttuk, boldogságának illy örök emléket akart készíteni művészetével. Vésőt von tehát, 's a' szent erőtől áthletten, kezdé Julia alakját márványban kivésni.

Vidám kedv 's enyelgés között folyt le a' szoborkészítésre kívánt idő. A' naponta tapasztalt siker új-új örömet szerzett, 's Julia is, az őt ábrázoló műben gyönyörködve, élénkebb szellemmel társalgott; de olykor önkénytelen sohaj lebbent ki öröme éledő kebléből, mi kedélyét előbbi hangulatába visszaidézte.

Végre kész lön a' mű. — Az arczvonások élethűn találvak szende kifejezőkkel 's az átlehelt bánatnyom érdekességével. A' hattyu-nyak alatt igézőn elsimuló vállak 's az azokon előmlő hajzat, mellynek egyes fűrtői a' bájlón emelkedni látszó mell hantjait érinték, szóval: az egész olly művészileg sikerült, mikép szobrászati tökélyül szolgálhatott. Fátyollepel folyta át az idomteljes termetet, melly alól a' keskenyded lábak könnyű teherként nyomultak a' talapzatra. A' szobor jobb keze fátyolát redőzte mellére, baljában pedig emlényből fűzött koszorúval látszott megkínálni bámulóját.

A' szobrász művét egy mellékteremben állítá fel. Örömet művében 's nem a' hirben kereste. Egy-két barátot kivéve, csaknem el volt zárva a' világ elől. De e' két barát elég volt arra, hogy a' mű közfigyelmet gerjessen. Eleinte csak a' művészet baráti ohajták azt látni; majd a' tehetős néposztálytól lön meglátogatva, mig végre a' hirlapok tárogatói is harsogni kezdének, 's a' hir annyira elterjedett, hogy mindenki vágyott a' csudált művet megtekinthetni, mi a' szobrásznak szép hasznot eredményezett; mert egyéb művei egyszerre nagy kelendőségre jutottak, 's ő, telve kecsgetető reményekkel, szép jövő küszöbén vélte magát.

A' szobor nézői közé a' kíváncsiság inkább, mint a' művészet iránti hajlam, egy feltűnően szép ifjut is besodort. Ez ifju, választékos öltözetéről, fesztelen 's mégis figyelmet igénylő tartásáról ítélve, fensőbb körök hősei közé látszott tartozni. Divatosan göndörített fekete hajzat lengett halántékán, mi halvány arcza szép vonásait még érdekesebbé tette. Tekintete nyájas, ajkai mosolygók: csak a' fürkésző szem veheté ki a' színlelést 's a' mosolyban rejlő gunyt.

Az ifju gyakran megjelent a' szobrásznál, ürügyül a' mű csodálását használva; 's több márvány-készítményt vásárolt, mi által vele szorosb viszonyba akart lépni, 's őt addig körözte, mig a' kiszámított terv megszülte eredményét, 's a' szobrász baráti hajlamot kezdé érezni iránta.

Az első találkozás Juliával meglepő rejtvényes jelenetet idéze fel. A' nő hirtelen elhalaványulva dőlt férje karjaiba, és sokáig nem mutatkozott a' bucsúként járó nép előtt.

De az ifju csak folytatá látogatását, melyeket Julia utóbb készt kikerülni. Majd beszéd keletkezett köztök, előbb csak pár szóból álló, később órákig tartó.

És az ifju látogatása mindennapos lön. Az ürügy, mint szünóra után az unott álarcz, elenyészett. Ő többé nem a' hü másolatot csodálta; — ő az eredeti élő körében mulatott.

E' tartós és gyakori együttlét a' szobrász figyelmét nem kerülte ugyan ki; de ő bizott Julia szerelmében, 's írántai becsülése olly határtalan volt, hogy jellemét gyanuval szennyezni még gondolatban is bűnnek tartá. Ő azt, mint kísértő gondolatot, üzte el magától, sőt örült, hogy neje egy művelt ifju társaságában időzhetett, míg őt a' művészet foglalta el.

IV.

A' tavasz már egész kellemében díszlett; a' megifjult természet ezer virágnak fejté ki kelyhét, lágyságot lehelt az égre, 's ártatlan dallosival zengé át a' léget. A' csörtető patak felszabadult jégbilincseiből, 's bársony szőnyeg terül a' völgyre, mellyen átkigyózik: mig fenn a' magas hegyeket árnyazó ernyő borítja. — Ez évszakban lágy érzemény harmata hatja át a' szűz kebelt, 's az ártatlan leány rózsaaíkiról sohaj lebben el, mellyet csak később bir megfejtetni; de ekkor gyakran az öntudatra jutást egy sebhedt szív mélyéből fakadt sohaj is követi.

A' szép esték egyikén vidáman tért haza Kálmán. Az alkony kellemesen hatott rá, 's a' helyett, hogy lakába térne, önkénytelen vágyat érzett, a' körül előbb kis sétát tenni.

A' ház, mellyben lakott, csak egyfelől volt más épülethez ragasztva, 's tulsó végén kertecske terült el, mellyben egy-pár rövid fasor, keskeny virágtáblák 's közöttök mulató házikó foglalá el az egész tért. Kálmán a' kertajtót nyitva találta, 's ennek közelében négylovas hintót pillantott meg. — A' kertajtó nyitvaságán, szokatlansága miatt, megütközött ugyan, de örülve az alkalomnak, nejét friss virággal lephetni meg; minden balsejtés nélkül a' kertbe lépett. — A' rózsán, mellyet le akart szakítani, fénysugár rezgett, 's ezt a' mulatóház ablaknyílásából átlöveltnek találta. Körötte néma csend, mellyet később a' mulatóházból áttört suttogások törtek meg, 's ő megismerte a' hangokat! Gyanu fészkelé magát keblébe, melly pár percznyi habozás után erőt von rajta, 's az ablak nyílásához közeledett. — A' házikóban, tolvajlámpás világánál, az ifju házibaratot, köpenygallérba burkolva, 's közel hozzá nejét, Juliát, pillantá meg.

E' látvány Kálmánt meredtté tevő. Borzasztó álomnak képzelé azt, mig a' lassu hangon megújult beszéd visszaadá jelenlétét, 's ő szemeinek hinni kezdé.

— Ugy van; viszonzá Julia az ifju szavaira, melyeket Kálmán nem hallhatott meg. Azon körből, melyben csak szeretni birtam, mindentől, még tőled is elhagyatva, léptem a' nagyvilágba, mely a' tapasztalatlan leányt ezer csábjaival kezdé ostromolni; de nem süllyedtem el, bár te nem jövel, mint ígérted, segélyemre! Ez mondhatlan fáj, 's a' sziv keservétől megtörtén, jutottam a' legnagyobb inségre, mire visszaemlékezni is borzadok. — Megcsalatott hölgy vagyok! 's bármint ohajtana szerelmem téged, kedves Kornél! a' vádak alól fölmenteni: ha multam tükörébe tekintek, abban csak arczodat látom, mely előbb nyájasan mosolyg felém, majd elfordul tőlem....

— Tehát azt, kit szeretsz, 's kitől oly hön viszonszeretettel, vétkesnek tartod? — jegyzé meg Kornél színlett keservvel. Látom, bizalmad már nem birom, 's esküm hitel nélkül hangzik el! Ez hát szerelmem jutalma?! — Julia, ezt nem érdemeltem! Volt-e más ohajtatom, mióta fölfedeztelek, mint téged kiengesztelésre bírhatni, 's meggyőzni arról, hogy szenvedésid oka nem én vagyok? Fialat és tapasztalatlan valék. A' szülői hatalom egyrészt elzárta tőlem a' lehetőséget: segélyedre lehetni 's téged egy szép jövő felderülésével vigasztalni: míg te másrésről szülőd kegyetlen szigorúságának áldozatául esél. De most, Juliám! a' körülmény változott. Szabad vagyok, szabad, de boldogtalan! Lemondék érted a' fensőbb körök élvezéről, lemondék a' világ minden egyéb gyönyöréről, melyet nélkülöd élvezhetnék; és te még azt is megtagadod, mit egykor birtam, 's mire még csak emlékezni is üdvözítő kéj!

— Tehetek-e egyebet? kérdé Julia kiengesztelődve. Nem vallottam-e meg, hogy szeretlek, 's ezért mindent felejték? Kívánhatod-e, hogy végsüllyedésig felejtkezsem meg eskümről, melyet oltár előtt férjemnek tevék? Nem! Kornél! ... elég bánat nyomja e' szivet; ne kívánd, hogy az önvád egészen örüllté tegyen.

— Önvád? kérdé viszont Kornél színlett megindulással. — Hát nem kínozend-e az önvád, ha fájdalma az ifjut, ki egykor szivedet birta, öngyilkolásra kényszerítendi? Oh, Julia! ismerem jó szivedet: te megmentesz illy kisértő gondolatoktól, 's jöni fogsz velem ifjuságunk boldog helyére, hol meglátod mindazt, mi gyermekkori örömeidre fog édesen emlékeztetni; hol rád éden vár. Ott, elrejtve a' világ irigy szeme elől, 's egyedül szerelmünkben élve, mindazt, mi a' boldogságot kifejezi, titkos örömben élvezendjük. Jer, Juliám, jer! Minden pillanat meghiusíthatja szép tervemet. Kinn az alkalom készen vár; — csak tőled függ, mindkettőnket boldogokká tenni.

A' csábítás legédesb hangján ejtett e' szavak után gyöngéden karolá át Kornél Juliát, 's mellére vonva őt, vele együtt távozni akart.

— Nem, nem! — kiálta Julia, kibontakozva az ölelő karok közül. — A' hála-érzet az, mi határozottan visszatartóztat.

— A' hálaérzet?! kérdé kaczagva Kornél, tágitva álarczán. — Hálaérzet! És miért? mintha Kálmán tette nem lenne eléggé megjutalmazva a' leg-

bájojobb kecsék a' legégibb kéjek tartós élvezetével! . . . De ám legyen hála, mit férjed iránt érez keheled; mit árthat az a' szerelemnek? hisz a' szerelem minden más érzelem felett áll. Hidd, kedves Juliám, ha vétkeznél is szerelemből, az emberek megbocsátanak, sőt veled együtt éreznének. És most téged kérdelek: nem esküdtél-e egykor nekem is hűséget?

— Igaz; mond Julia, határozottan; — de esküm a' szerelemé volt, 's — én most is szeretlek! Ah, szeretlek, Kornél! minden érzetével szívemnek, melly csak érted bir verni, 's nélküled az élet rám nézve csak kietlen sivatag, mellyről az öröm örökre száműzve van.

E' pillanatban léptek dobogása hallatszott az ablak alatt, hol Kálmán áll vala. — Ő végig hallgatá a' párbeszédet a' megcsalatott szív szédítő kinyja közt, 's megtört benne varázsa a' hitnek, mellyet Julia szerelmében fektetett. — Eleinte meglepve akart rájuk rohanni; de Juliának koronként kiejtett engesztelő szava, 's a' csábító terve elleni határozott nyilatkozata őt feltartóztatá, míg végre Julia feltárta keble érzelmét, mellynek vallomása szét-pattantá az eddig képzelt üdvkapcsot, 's a' szive mélyeig sérült férjben feltámadt a' büszkeség nemes érzete, melly keblében a' viharzó indulatárt rögtön leapasztá 's arra a' megvetés hidegét borítá.

A' léptek zöreijére Kornél köpenye alá rejté a' lámpát 's Juliával az ablakhoz sietett.

— Kálmán! mond Julia reszkető ajkakkal. — Istenem, mindent kihallgatott! —

— Mindent, mindent! — ismétlé a' sötétben egész más alakot gyanító Kornél, mintegy sátáni eszmétől megkapatva. Jer, Julia! — fussunk hamar; különben boszúja áldozatai leszünk még. — Szavaiban színlett félelem volt, míg erős jobbát a' nő karcsú dereka köré fonva, a' megrémültet magával kivonczolá.

Kornél célját érte. — Szenvedélye, melly egykor kielégülten elhamvadt, az első véletlen találkozáskor ujra felgyúladt. Julia most ifjabbkori keblemében tünt fel előtte, mi vágyakat gerjeszte benne, ujra birhatni őt. De Julia nem akart lesülyedni, 's ez az elkényeztetett ifjunak hiúságát sérté meg. És e' kettő: megsértett hiúság és felingerült szenvedély, tervet szőtt, melly Juliának irántai vonzalmát kísérté meg, 's e' terv az elszöktetés volt. — A' multak emlékével 's egy boldog jövő rajzával igyekezett rábirni Juliát, hogy őt kövesse; de nem számolt komolyan saját és Julia jövőjéről. Felhevült szenvedélye a' rávárakozó kéj mámoros előérzetébe sülyeszté, 's a' kielégítő pillanat eléréseért kész volt feláldozni azon nő egész életboldogságát, ki szive minden érzetével ragaszkodék hozzá, 's ki szerette őt, mint madár a' lomhozott ágat, mellynek árnyában örömdalra kél.

V.

A' szobrász, elvonulva a' világtól, még csöndesb lakot bérelt egy másik külváros félreeső utcájában, 's elszigetelt magányában dolgozgatott, míg kint, az élet zajos szinpadán, a' művész neve hírkoszorúban tündökölt. Lehanggolt kedélye száműzé kebléből az örömet, 's fásult lön a' szív, mely egykor olly hön birt érezni. De volt pillanat, melyben egy eltévedt gondolat a' felejteni vágyott multból édes emléket idéze fel, 's álomszerűleg tűntek elő a' felvarázsolt képek; de ez csak kínosbbá tevő a' felébredést!

Illy pillanat varázsában merengett egykor a' szobrász, midőn halk kopogás szakítá el a' fonalat, mellyel keserű emléke szövődött.

Az adott jelre egy beteg nő lépett be, kinek elhasznált öltözete 's egész alakján átlátszó nyomora első tekintetre könyörületet gerjesztett.

— Irgalom! mond a' bejött hölgy 's kezét alamizsnáért nyújtá ki.

A' szobrász a' hölgyre mereszté szemeit, 's arcza az iszony és meglepetés kifejezését ölté fel. — Julia! kiált, a' keserű viszonzlítás kinjától megkapatva.

— Kálmán! szólt Julia rémulve. Tartós szünet lön. A' találkozott tekintetek egymásba akadtak, néhány percze iszonyigézzel, míg végre a' nő tekintete megtört a' kifakadt könyvekben, 's a' megbánás elismerésével lépett az ébredni kezdő férj elé: bocsáss meg! mond nyugodt elszántsággal; bocsáss, Kálmán! . . . 's azután büntess.

E' szavakra Kálmán mintegy merevülten emelkedék föl helyéről. Keserű mosoly vonult el ajkain, mely a' kielégült boszú élvében fakadt, 's megvető tekintettel futá át a' bűnös, 's mint helyzete mutatta, már bűnhődött nőt. Hanem e' tekintet az egykor szerelme sugallatából készült szobron akadt meg 's felidézé benne a' gondolatot, hogy világhírét egyedül e' szobornak köszönheti, és hálaérzet gyúla keblében, mely a' boszú kárörömét szétűzte 's nyugodtan ejteté ki vele a' nagy szót: „megbocsátok!“ Ismét gondolatokba mélyedt, 's több perc mult, míg újra megszólalt: „Ha ez életben olly erkölcsi kötelesség áll elő, — mond elhatározott kiejtéssel, mely szigorú ítélteként hangzott — mellynek teljesítése hatalmunktól függ: akkor azt elmulasztanunk nem szabad; de midőn a' kötelesség túlrad tehetőségünkön, azonnal megszűnik lenni kötelesség. — Julia! e' kiégett kebel szerelmet többé nem bír érezni; de hálára és részvétre még mindig fogékony. E' percztől óta testvéred és barátod vagyok. — Te már szenvedtél, csábítód ellenben vad örömek közt dözsöl; de eljő még az idő, midőn felnyitattik előtte a' könyv, mellyben bünsora van feljegyezve, és ő — kegyelemre nem számolhat!

Julia, megértve e' szók erejét, átlátta, hogy mennyit veszített e' férfiban, kinek boldogságát egy kéjszomjazó ifju szerelmeért feláldozá. Az önvád kínos marcanglása szaggatá kebelét 's megtört lélekkel borult Kálmán lábaihoz.

— Ő sodort újra a' nyomor örvényébe; de megérdemeltem, mondá' túrelmi áhitattal, 's egész valója megbánásra mutatott.

— Igen; mond Kálmán, magában egészen elmélyedve; testvér és barát leszek!

És e' két új kapocsszabta kötelességeit hűn teljesíté. A' beteg nőt, mint testvér, ápolá, 's mint barát, vigasztalá.

VI.

Ha a' fájdalom-edzette kebelre új csapás súlya nehezül: a' szív nem érez többé szaggató kínokat; tűr csak és szenved, mint vihar dülásihoz szokott tölgy, mellynek egyedül kérgét szilárdítja az új fergeteg.

Nem rezg többé köny a' szobrász szemében, pedig sorsa hasonlít a' kün dülő viharhoz, melly az elsötétült láthatárra reményölő borulatokat torlasztott fel.

Erős kopogás hallik kívülről, de a' szobrász nem ébred föl elmélyedéséből. A' kopogás nem ismételtetik, mert ez az érkező magas állását sértené; 's belép egy ifju, bűt nem ismerő arczzal, 's fenhéjázó tartásából látszik, hogy a' gondtalanság és életkéj keblében az önzést fejté ki egyedüli érzetül. — Ez ifjú Kornél volt!

Megjelenése Kálmán vérét hevült forgásba hozá; keze önkénytelenül ököltre görcsösült, 's tekintete lázasán lövelé a' boszú lángsugarát.

— Bocsánat, hogy önt zavarom; — szólt Kornél meghökkenve, de mégis olly hangon, melly a' bocsánatkérést inkább részére igénylé; — én e' lak előbbi bérlőjét véltem itt feltalálni, helyette régi jó ismerősömet lelém meg.

— Egyre megy; viszonzá Kálmán elnyomott haraggal. — E' lak előbbi bérlője szinte szobrász volt, 's ha nem csalódom, mit ön keres, azt nálam okvetetlen meg fogja találni.

— Sőt sokkal kielégítőbbet; válaszolt Kornél, nem sejtve Kálmán szavainak kettős értelmét; pedig ezt igen ohajtanám, mert egy forrón érező leánya igényli halámat, ki értem kész volt életét feláldozni, 's nem vétek a' szerénység ellen, midőn állítom, hogy legszebb tulajdonim egyike, illy áldozatok iránt elismeréssel lenni; tévé hozzá szemtelen elbizottsággal.

— Tehát önnek siremlékre van szüksége? 's mint sejtem, kész azt drágán is megvásárolni? kérdé Kálmán, merőn nézve ellenére.

— Nem szoktam alkudni; lön Kornél válasza, ki teljes meggyőződésben volt, hogy Julia elszóktatésekor nem Kálmán vonult el a' kerti mulatóház ablaka alatt.

— Jól van; mondá Kálmán hidegen 's távozni akart az ajtón, mellyen Kornél belépett.

— Várjon csak ön; szólt Kornél, Kálmánt megállítva. Megvan-e még azon szobor, melly önnek művészi hírét megalapítá?

— Ép azt akarom önnek megmutatni, — válaszolt Kálmán 's távozott. Néhány percz mulva ismét visszajött. Lázás tekintete rendkívüli kebelviharra mutatott.

— Most kövessen e' terembe; azon szobor itt van letéve. 'S Kornéllal egy oldal-ajtóhoz sietett.

A' felnyitott ajtó terembe vezetett, melly a' lebocsájtott függönyök miatt homályos vala. A' márványsz talon, melly a' terem egyik szögletét foglalta el, fehér rózsakoszorú hevert csinált virágból, mellette egy ima-könyv, 's azon egy feszület, átellenben ezzel egy ágy, fehér lepellet bevonva.

A' szobrász karonragadá az ifjut, 's az ágyhoz vezette. — Nézz ide, szörnyeteg! mond, mialatt az ágyról a' leplet leteríté. Itt a' szobor, melyet drágán fogsz megfizetni!

Kornél egy hangot bocsájtott ki, melly a' rémület, meglepetés 's önvád zagyva kitörése volt. Az ágyon Juliát látta holtan elterülve.

Kálmán egy pisztolyt von ki zsebéből, mellyért imént a' másik termet elhagyá 's azt Kornélra szegezte.

— Ráismerél tehát az áldozatra, gyáva csábitó, 's romlott szived meghallá végre a' lelkiismeret szavát? De ne véld, hogy ez boszúmat enyhíthetné.

Kálmán szavai olly lázas tekintettel 's mégis olly határozott hangon valának kiejtve, hogy Kornél csak önerejében remélhetett menekvést. Segélyért kiáltva rohant Kálmánra, — de azon pillanatban a' cső erős dörgéssel ürt ki, 's Kornél halva rogyott le.

Mig a' lövésre a' nép összesereglett, Kálmán eltűnt.

Harmadnapra a' kinevezett zárgondnok, midőn a' szobrász lakát körültekintené, egy ablakrostélyzatot talált kifeszítve, 's az összeirt javakból Julia szobra hiányzott.

* * *

Egy évvel a' történetek után Olaszhonból haza tért Cs. barátom uti jegyzetei közt következőt olvasék:

„Utam Olaszhon legregényesb falui egyikén vezetett keresztül. Kies völgy oldalán terült el a' helység, körözve kedves illatot árasztó narancserdőtől, mellyek mélyéből kigyózó patak zörgicsélt át a' völgyön, 's kristály-habjaiban a' lenyugvó nap füröszte sugárait. A' szép völgy vonzó erővel ragadá meg lelkemet, melly kérgéből kibontakozva érzé magát, 's mindennel, mi előtte felöltött, rokonszenvezett; egészben pedig olly bájos, olly összhangzó volt, hogy a' sziv minden érzeménye szeretetben olvadt össze, 's vágy keletkezett keblemben, megmagyarázhatlan, de a' szivre kellemesen ható, kéjteli és üdveztő. — A' völgy olly szint viselt, mint menyasszonyi ágy, melyet Hymen diszített fel, 's a' sötétkék boltozat fejedelmi mennyezetként terült el fölötte.“

„A' helységet elhagyva, gyalog folytatám utamat a' narancslombozatok árnyában. De ki irhatná le meglepetésemet, midőn elragadtatásom varázsát egy sirkert látása sétfoszlatá, 's én a' siremlékek egyikében azon szoborra ismerék, melyet szerencsétlen Kálmánunk boldogsága emlékeül készített. Szomorú sejtés szállotta meg lelkemet, mi felett a' temetőör szavai többé kételkedni nem engedtek. „Ezen új hant — mond hideg egykedvűséggel a' sirkert előszeme — egy idegen szobrász hamvait fedi, ki végintézetében saját művét rendelé siremlékeül.“

Pilta Mihál.

NYILT LEVÉL.

(JÁNOS BÁTYÁMHOZ.)

1844.

Ha annyi irt már ahhoz, kit szeret,
Hadd irjak én is egy nyílt levelet.
'S ha nem Mihálynak szól is az irás,
Ha egri bor nem is; lesz bene más.
Az ősz szüléknek kis, de szent körét,
Egy szerető családnak örömét,
Beszöve enszivemnek érzetit,
Másolva küldöm, bátya, néked itt.

Hogy este összeül a' két öreg,
Bizalmasan mint árva gyermekek;
Ha künn derű van, a' kék ég alatt;
Kandalló mellé, ha zord a' szabad.
Galambhajával balról ül apa,
Jobbján a' jó anyák legjobbika.
'S beszélve egyről másról, szóba jó,
Szokás szerint, elől a' mult idő,
Majd a' jelen, majd ha a' nap lejár,
Az istenadta holnappal mi vár?
De csakhamar beáll a' régi szó,
Az egy, mi nekik még vigasztaló:
Az ősi házat elhagyott fiak,
Kik a' világba szétszakadtanak.
Hogy vannak ők? mindannyi boldog-e
'S mindannyinak kedvelte, bátya, te?
Oh, hallanád beszédök e' szakát,
Kivált a' gyermekgondos jó anyát!
Szivem dobog belé, az ajk remeg,
És a' könyüt szemem nem állja meg. —

Látnád e' gondot, aggodalmakat,
 Mint halványítja érted arcukat,
 Ha tán keringnek ollytén hírek,
 János megint az ágyat fekszi meg.
 Illyenkor összesir a' szeretet:
 Oh, tartsd meg, ég, a' drága életet!
 Ha postanap még annyi volna bár,
 A' két öreg levélre égve vár.
 Nem kérdik ők elágzott gondjaid,
 A' honnak édes tartozásaid,
 Miket magának hő szived szabott,
 Hogy ihletett daloddal majd leródd.
 Ne vedd, barátom, ezt balul nekik:
 Ők benned a' fiut, azt szeretik.
 Emlékezzél, szívök mit érezett,
 Midőn egy este gőzös érkezett,
 Hogy hagyva gyermekit 's a' szende nőt,
 A' bátya minket látogatni jött,
 Az ősz szüléket 's jó testvéreit, —
 Dalod kizengé héven érzetid.
 Ők éven át nem látnak tégedet,
 Kit a' szülösziv olly igen szeret,
 Csodálod-e, hogy jó szívök szerint,
 Körükben látni óhajtnak megint?
 Két éve mult el annak; ugy van-e?
 Olly sok nekünk! de leng a' hir szele:
 Öregjeit János megkeresi,
 Ha Isten és a' dolga engedi.
 Oh, jőjj megint, de nem sokára ám,
 Mert az idő lejár egymás után,
 'S közmondás: mit ma tenni meglehet,
 Holnapra, hát ha késő! át ne tedd.

És gyermekid 's a' kedves, szende nőt,
 — Ki mind a' gyöngy szíveddel egybenőtt —
 Hogy lenne nap, körünkben ünnepi,
 Mikor fogod megint leküldeni?
 Hogy multkor együtt mind itt voltanak,
 Elég öröm jutott mindannyinak.
 Bajok közt is tudunk, jó bátya, mi,
 (Van arra még szívünk) örvendeni!
 A' nők a' szende lánykát pártolák,
 De kis fíjad, mint ágon a' virág,
 Kezünk- 's nyakunkon csügge untalan, —
 Oh, ebben mennnyi kéjnek üdve van! —
 A' bajban-ősz apát bár láthatád,
 Mint vette térdre a' kis onokát,
 'S regéltek, mintha mind a' ketteje,
 Egy kornak volna testvérgyermeke!
 De elhagyom. Beszélje el neked

Szerette nőd e' számos örömet,
 Ki szemtanú, a' kéjnek részese, —
 A' bájoló egésznek ő fele!
 Mikor fogod megint leküldeni
 A' kis Gizát, anyánk ugy kedveli!
 Hadd jöjenek le mind a' hárman ök,
 Anyostul várják őket a' szülők.
 Övék leend a' völgy, hegy és berek, —
 A' mit szeretnek, mind — csak jöjenek!
 'S elöszedem, mi tőlünk fenmaradt...
 Gizád találni közte fog sokat;
 Az Ákos könyvet, ostort, paripát,
 Hogy üzze Győr alatt a' francziát!
 'S mi jut, marad neked, kicsiny Dezső?
 Piros czukorral is beéri ő!
 Oh, küldd hamar! jobb nékik a' szabad.
 A' pesti por, hidd el, megöl sokat. —
 Hadd szökjenek vígan, hadd fussanak...
 Szabadság illik a' magyar finak.
 És én, barátom, rá kezet adok,
 Hogy nem leend csak legkisebb bajok,
 Sem rózsakedvükön nem lesz tövis —
 Körülölelném őket százszor is!

De, ime, a' sok édes szó miatt
 Majd elhagyom, megtudni sorsodat:
 Hogy folynak, édes bátya, dolgaid?
 'S mi kelti föl szűd álmódásait?
 Hogy, szállva mint a' büszke ,légutas',
 Magasra törni pályatért mutass!
 Mert sas a' költő, éghez olly közel,
 Hová nevét dalával küzdi fel
 'S ha néha bútpanaszló csattogány,
 A' szende nő van akkor oldalán.
 Átlengik-e még egyre dalaid
 E' tösmagyar lap dús hasábjait?
 'S bár pengesd mindörökre lantodat,
 A' dal neveddel együtt fenmarad,
 Mert méz a' nőnek, éd az ifjunak,
 Magasztos ihletés a' honfinak.
 'S mi a' jutalmad érte? — — Öntudat.
 — Elvéve oszt e' hon jutalmakat. —
 Mihály kikapta már ugyan borát,
 A' mért megénekelte a' hazát;
 Jánosnak érte majd mivel fizet?
 Bár jöne rá a' legjobb felelet!

Garay Alajos.

L É G V I R Á G O K.

I.

Fenn az égben a' dicsőség,
 Föl, kebel, föl, ég felé!
 Mirha-illat-rendezőség
 Tömjén- nagykereskedőség,
 Szép lakát fel ott lelé.

Hu-kong-hi-csong.

„Csak mottot! szép mottot, barátom! 's műved kétszeres érdekel fog birni az olvasó előtt.“

Igy szóla egyik ismerőm minapában, midőn pongyolán folytatám a' csupasz „Fejezet“ után értekezésemet a' ragyáról, melly' fölé' pedig a' legesinosb mottok ajánlkoztak Csokonaiból 's másokból. — Most eszembe jutottak ismerőm nagyjelentőségű szavai, 's mielőtt leveletem a' czim után megkezdeném, mottoról gondolkozáim. Sok lapozás után a' világ mindnégy része legnevezeteseb költői munkáiban végre akadtam egyre, 's pedig Con-fu-ci egyik költői commentatorinak két-ivnyi foliántjában. Az iránt: illik-e vagy sem a' motto levelem tárgyához? nem sokat törtem különben is abroncsos fejemet. Csak motto legyen, 's az olvasó már leigézetten áll! Abban pedig, mellyre bukkantam, van „dicsőség,“ van „ég,“ és mi több, van „mirha-illat“ és „tömjén“ is. Ez elég volt nekem. Ide vele, gondolám, levelem fölé. 'S a' motto jött, épen úgy, mintha csak azért irta volna a' világ leggenialisabb költőinek egyike, a' hires Hu-kong-hi-csong, hogy az egy légvirágos magyar levél fölött fityegjen.

Sokan nem tudják azt, kivált fiatalabb íróink közül, még csak képzelni is: mennyi rejlik az illy mottóban? Én tehát elmondom, azon meggyőződésben, hogy eljövend az idő, mikor a' fiatal irónemzedék meg fogja azt nekem köszönni. Mindenek előtt jó az „helyfoglalónak,“ főkép ott, hol, mint Chinában, Madagascarban 's legujabban Marokkóban és másutt is a' Tisza körül rőf-, akarám mondani, sor- vagy ivszámra fizetik az írókat. — Továbbá nagy jártasságot mutat a' régi és új, hazai és külföldi classica-literatura ismeretében, 's így erőskatlanú mozdonyul szolgál az író nevének vasutoni röpitésében az egész világra. Azért a' genialis író mindig észéletesen teend, ha iparkodni fog legalább is három-négy, még pedig különnyelvű mottot bigyeszteni vize fölé, mert így még mentő horgonyul is lehet az a' nagy áradatban, melly művét előzőlni. — Aztán jó a' motto még azért is, hogy előszmét adjon az olvasónak arról, mit mindent fog a' motto alatt következő fejezetben — nem olvasni. Végesvégül fölötte jó portéka a' motto azon oknál fogva is, hogy igen gyakran — mert tudjuk, mint terem gondolat gondolatot — egészen új és meglepő fordulatot ad az író eszméinek. Mit nem tehet egy villámsugár, melly át- és keresztüljárja szerző agyát éjszokról délig 's keletről nyugatig? és szül nagy és új gondolatokat! De, hogy e' tekintetben a' motto valódi becsét érezzük, nem akkor kell ám azt keresni, mikor a' tárgy már befejezve áll, hanem mielőtt annak írásához fognánk.

Mondom azért nektek, hazám szépreményű írói, kik fejeledeztek irodalmunk parlagain, mint hosszú tél után a' sziklás Gellérthegy keleti bordáin a' portugálnarancs, vegyetek példát az auctoritásokról; és mottot, a' hol csak lehet, mottot!

Szabályt hirdetek, és most veszem észre, hogy azt magam is szigorú pontossággal teljesitem: mert a' mottombeli ég, mirha és tömjén valóban mottomban léteznek csak.

Hja, tisztelt szerkesztő ur! én is auctoritásaink után indultam; hanem, ezuttal legalább, megjavítom magamat, meg, pedig annyira, hogy, kiváltképen önnek, nagy oka lesz, velem megelegedni.

Térjünk tehát a' mottora és kezdjük mindenenek előtt az „ég“-en.

Borult-e vagy derült? azon ne sokat aggódjunk; örüljünk annak, hogy látjuk, mert ez tanúsága, hogy sem vakok nem vagyunk, sem eleven-holtan még el nem temettettünk. Különben is illyesmire gondolni mindig baj: ha borult baj, mert nem látjuk, 's ha derült, ismét baj, mert attól kell félnünk, hogy mielőtt szeretnők, ismét elborulhat.

De nem így okoskodik ám minden ember. Az „ég“ — mint sokan mondják 's azért igen hihető — valami szép dolog. Szébb még a' genfi tónál is . . . Már azok is boldogok, kik róla ábrándoznak; hát milly boldogoknak kell még lenni azoknak, kik földi zarándoklásukban már abban lakhatnak? Ah, pedig, drága szerkesztő ur! higgye nekem, beh, sokan vannak illyenek! Irigylem sorsukat; de lehet is. Ők szüntelenül a' „tejesuton“ sétálgatnak, fejükön csillagkoszorú ragyog, mely dicsőbb a' pipacsfüzérnél, melyet a' mezők legdelibb leánya kötött szerelmese homlokára Pünkösöd ünnepén, 's éjjelenként argandi lámpa helyett csillagokat gyújtanak nekik a' világítás bérlői, kik szerződéseiket ott fenn pontosabban tartják meg, mint például a' chinai lámpabérlők — a' Duna mentében —

Egy baj érheti csak ezen „tejesuton“ bolygókat. 'S ez nem csekély, ha meggondoljuk azon roppant távolságot, mely ezen ut és földünk között, 's pedig — csak gondolja ön és reszkessen! — minden lépeső és karfás bürü nélkül, létezik. — A' s z é d e l g é s, mint írják azok, kik ismét közénk jutottak, igen gyakran meglátogatja a' csillagos utakat odafenn; 's minthogy a' sétálóknak nincs mibe kapaszkodniok (mert a' lámpák ott csak úgy függnek a' levegőben 's nem nyújtóznak vaspóznákon, mint nálunk), ha őket e' járványos nyavalya megcsipi: lezuhannak szegénykéek a' szörnyű magasból! Azonban, mint minden szerencsétlenségben, úgy itt is megvan a' szerencse is. Ők ugyanis „porba“ hullanak; a' por pedig puha, és nem kemény, következőleg nem fízcamitják, nem törik ki sem lábokat, sem kezöket. Megtörik bennök illy hatalmas zuhanás közben a' „képzeltetés“, az igaz; de ez aztán csak egésségökre válik: mert elkényeztetett tüdejök különben el sem viselhetné a' mi szegény földi illatainkat, melyek nem igen párolognak sem mirhából, sem tömjénből.

II.

— hah! — — —

Be szép — — a' — éj!

— sötétség — — uh!!

— zi —

És most — „s'il vous plait,“ — hogy magyarul is szólják, mint a' csonkítatlan másodszer is megjelent „Ahasverus“ szabatos nyelvű szerzője — ereszkedjünk le mi is az égből, ha tehe'jük szép lassan, e' hitvány föld porára, és mondjuk el, mit látunk ott fenn az égből, hol tán nem is valánk, hanem csak gondoljuk, mint sokan . . .

Ah! ott minden angyali, még a' hírlapírók modora is. — Mondom önnek, drága szerkesztő ur, iparkodjek odajutni, ha szerét teheti, csak egy sétára is, hogy

láthassa: milly gyönyörűen mennek ott kivált az írói dolgok. Hasznát veszi, higgye nekem, ott gyűjtendő tapasztalatnak és tanulmányinak, ha író lesz, még unokája *) is.

Lássa, tisztelt ön, ott-fenn vannak vegyesszámu hirlapírók, kik kimondhatatlan naivsággal ragadnak meg minden alkalmat: önmagokat és lapjaikat dicsérhetni, föltűnökké tenni; 's hol azon jámbor égi olvasók észre sem vennék, hogy egyik vagy másik tudósító, a' gönczölszékér vagy fiastyuk valamellyik zugából irt levelében, csak amugy lovagiasságból holmi bókocskát mond a' lapnak, mellynek, ha nem fizetéses, bizonyára ingyenpéldányos levelezője és buzgó toborzója, — a' naiv szerkesztő lelekap egy csillagot a' tejesutról vagy a' nagymedvéből, 's odatüzi a' bók fölé 's oda az oldal legutolsó sora alá is, hogy figyelmessé tegye egy-pár naiv mirhaszóval az olvasót azíránt, mikép őt és jeles, dicső lapját, ott — a' fiastyukban, halakban, vizöntőben 's egyébütt, szörnyű nagy becsben tartják.

Illy taktika azonban ottfenn hétköznapi dolog csak. Sátorosünnepek alkalmával sokkal ünnepélyesb az eljárás is.

A' hirlapíró megkéri egyik vagy másik jó barátját, elvrokonát; 's az angyaljóságú barányszelidségű elybarát, helyt adva a' szerény kérelemnek, egy-egy hatalmas paneririkont penderít nagy studiummal egy másik lapba az elvbarátilag felségességéről.

Ez egészen rendén van ottfenn; 's azok a' jámbor tejesutoni sétálók, kivált ha a' vizöntőben veszik a' lap illy számát, elhiszik az elvbarát minden szavát és megesküsznek rá, hogy minden betűje szent igazság.

Illyen szép, és önnek, mint szerkesztőnek, nagyfontosságú dolgokat tanulhatni azon magas vidékekben. Megkísérhetné ön is, drága szerkesztő ur, felszállani léghajón, 's aztán, ha vissza találna pottyanni, bezzeg hasznára fordíthatná azokat! Én most dolgozom egy léghajón, melly legalább a' harmadik égbe röptisen. Ha tetszik, elviszem, akár vámmentesen. A' készület egészen védegyleti, azért bátran jöhet.

Ha pedig nem volna kedve, magát fellógáztatni a' csillagok közé, megkérhetne ön engem, ki — mint főlebb láthatá — csak kevés percz előtt hagytam oda az eget, hogy tanítsam meg ezekre. — De ne kérjen az egekre, ne! Ön tudja, hogy elvrokonságom nem megy, és nem mehet annyira, hogy én önt illy fogásokra megtanítsam. — Avagy talán nincs is szüksége illyesekért az égbe hajózni? . . .

Hallottam, miként ön egy méhecskét tart, melly — mint nem régiben maga ki-döngécselé — különösen ön lapjai virágain szeret leginkább időzni, 's azokról leginkább mézet szivogatni, ez azonban még koránsem képes annyi hasznót hajtani önnek, mennyit az én felfedezéseim hajtának. De nem szólok tovább és többet, mert utoljára még kitalálna a' taktikát, mellyet magammal onnan fölülről hoztam.

Mirha- és tömjénillat ne illy füstvedreckséből emelkedjek, ha fejük körül dicsföleget akar terjeszteni.

A' füstvedreckske idegen birtok legyen. Abba aztán bátran szórhatjuk be saját mirhánkát és tömjénünket is; sőt kikölesönözhetjük a' már illat-terjesztő füstölőt, és körüllogázhatjuk minfejeink körött is; de az mindenesetre idegen birtok legyen, 's a' belőle illatozó mirha és tömjén is — legalább idegennek tartassék.

A' roppant hatás, hatás a' kábulásig és kábításig, csak így eszközölhető!

Oh, mondhatnék én önnek még sok szép dolgokat, de elég lesz ez egyszerre. Félnem illik, hogy önt végre, minden szerkesztői szilárd állása mellett is, megkap-hatná a' mirha- és tömjéngőz, 's majd ostromolni fogna füstvedremért, pedig én nem adhatom, teljességgel nem!

Ha ön is azon jámbor 'magas vidéki' lakosoknak írná újságát: akkor illyesmi csak megtörténhetnék könnyebben; de itt alatt, a' por fiainál, az nem megyen. Ezek egyszerűségökben is sokkal hiűbbak, minthogy olly naivságokban gyönyörködni tudnának.

*) És ne vigy minket a' kisírtetbe . . .

Én pedig azt sem akarom, hogy ön bennünket egészen elhagyjon. Arra van idő. Lukább szoktassuk meg lassanként ezeket a' hetvenkedő sártapodókat is borjutéréséhez azon csinogásoknak, melyeket a' csillaglakosok közötti hírlapírók már olly nagy tökélyre vittek, 's aztán itt is jól fog menni ön dolga.

Maradjon ön és kísértse meg.

Én pedig, ha tetszeni fog, mikor léghajózásomból visszatérek, hozok egy-egy légvirágot, 's elküldöm önnek. Most tavasz van odafenn is, és nyílnak erősen a' százszorszép rükercek.

Moholy József.

A' MAGYAR PÉNZEKEN ÁBRÁZOLT TÁRGYAK ÉS AZOK JELENTÉSE.

Igen elmésen ábrázolák egy köralakú 's végrészeivel összehajló kigyó által az örökséget, vagy a' természet változhatlan törvényei szerint történő örök körfutását, mely hatásaiban az idomoknak folytonos kezdetét, bevégezését és eltűnését tünteti elő; szintugy felmutatja a' népek és nemzetek története ismételve a' művészetek és tudományok létrejövését, tökélyülését és enyészését. Milly jól értették a' régiek, a' tépfaragás és építészet remekeit pénzeiken feltüntetni, 's mennyire sülyedtek aztán az ábrázolatok a' jelentéstelenségig, sőt nevetségig; milly tervszerűleg rongált a' barbárság és vallási vakbuzgalom a' művészet legdicsebb művein is! — azonban az anyag megmaradt, melyből előbb tisztán keresztényidomok, azután az ismétli átmenet a' valódi classica művészetbe, lettek lehetségessé.

Hasztalan keressük a' középkor pénzein Hercul, Jupiter, Proserpina, Pallas, Venus és Ceres csudált szép fejait; szintolty hasztalan keresnők a' capuai diadal-istennő alkatának, a' veliai oroszlánnak, a' syracusai lovaknak 'stb. szépségeit, miként azok görög és római pénzekben láthatók. A' római köztársaság utolsó, 's a' császárság első korából származó pénzek szinte a' tökély legmagasabb fokát mutatják ábrázolataikban. Átfürkészték az istenek és felistenek egész sorát, sőt a' népek és országok, az élet eseményei, az ember cselekvényei és szenvedélyei számára is különös jelentékeny képzetekkel bírtak. Így a' rómaiak Pannoniája, mely Magyarhonnak a' Dunántuli területét Horvát- és Tótországgal együtt foglalta magában, két, hadi zászlót tartó, nő által ábrázoltatott, a' két tartománynak, alsó- 's felső- Pannoniának jelentése végett. A' határos Dacia, mely Magyarhon keleti részéből, Erdélyből, Oláhországból 's Moldvának egy részéből állott, egy nő által ábrázoltaték, ki számárfejjel diszes lándzsát tartott; mert ezen nálunk nevetségessé tett állat ott a' vitézség jelképe volt.

Magyarhon első pénzeinek veretése olly időben történt, midőn művészet és tudomány igen alanti lábon állott; majd csak alig voltak képesek, emberhez hasonló képet előállítani, 's ezekből gyakran a' legcsekélyebb tárgyakat választák a' pénzlap kitöltésére. A' rajtok előforduló tárgyakat **é l e t t e l e n e k k e** 's élökre oszthatni; az elsők közül legközönségesebb ábrázolatok voltak:

A z e g y s z e r ű k e r e s z t, mint a' kereszténység főjelképe. Nagy Károly (768—814), a' római-német császárság alapítója 's a' kereszténység terjesztője, valamint követői is, e' jelt választák pénzeikre, miután a' byzantzi császárok pénzén már azelőtt megjelent. Milly hatalmas szerepet játszik az a' világ történeteiben, milly áldást terjeszt szét az emberiség felett, de egyszersmind milly vérengző háborukat indított, az tudva van; ilyenek a' XI és XII-dik század kereszties

háborúi, melyektől a' johanniták, templomosok és német lovagok származtak. Első István is behozá a' keresztet a' magyar pénzekben, utánaóvén bajor Henrik pénzeit, kinek leánya neje volt. A' kereszt a' magyar pénzekben minden idomokban megjelenik; közönségesen három szögekkel, pontokkal, gyűrűkkel és felholdakkal szokták betölteni szögleit. Három egymás mellett felállított kereszt, mi által hihetőleg a' kalváriahegy keresztjeit akarák utánozni, I. László és II. István pénzein tűnik föl.

A' kettős vagyis patriarchai kereszt, mely monda szerint már ó-Pannonia czimere is volt, de mint tudva van, II. Sylvester pápa által sz. Istvánnak küldetett, hogy apostoli küldetés jelül a' király előtt vitessék, először II. László's III. Béla pénzein jelen meg, a' pecséteken azonban csak II. András és IV. Béla korában, Zsigmond alatt azonban a' pénzekben közönséges ábrázolattá vált. Lépcsőkre helyezve, a' slavoniai pénzek közönséges típusát képezi. — Koronára helyeztetve már kún László alatt mutatkozik; — a' három halom felett, mindazáltal korona nélkül, árva László pénzein, a' pecséteken azonban már III. András alatt; — még II. Mátyás korától kezdve koronával és halmokkal együttrendesen lesz a' pénzekben látható, 's a' magyar czimer bal oldalát képezi. Alaptalan ez okból azok véleménye, kik a' kettős kereszt eredetét Zsigmond királytól származtatják, minthogy a' budai academia pecsétjén 1389. évről látható, ámbár mások azt már a' szepesi szászok pecsétjén 1319. évről ekarák látni. Hogy e' halmokat jelenleg Magyarhon három legmagasb hegyeinek tartják, tudva levő dolog.

A' négy harántcsík, mely fehéren vörös mezőn Magyarhon czimere jobb oldalát foglalja el, kétségtelenül külföldi eredetű. Így három arany csik kék paizson már a' flandriai grófnál előjött, valamint négy csik vörös paizson Aragoniában, Otto brandenburgi gróf, 's az anhalti herczegek a' XIII. században szinte négy csikot viseltek paizsukon. Magyarhonban e' csikok először II. András pénzein jelennek meg, melyeket, mint herczeg, Imre testvérenek uralkodása alatt, veretett; szintugy láthatók voltak mindkettőnek pecsétein, hol e' csikok több sorban szaladó (7—11) oroszlánokkal váltogatni látszanak egymást. Sokan azon véleményben vannak, hogy ezen oroszlánok és nem csikok tevék akkor a' czimert. Bar mint legyen, az be van bizonyítva, miszerint azok I. Károly pénzeiig többé nem fordulnak elő; 's azért nem ok nélkül hiszik, hogy a' frankoktól, kiknél szinte szokásban voltak, származtak által az Anjou-házra, 's innét az e' házból eredő nápolyi királyokra, kik által aztán Magyarhonba behozattak. A' pénzekben itt e' harántcsikok részint egyedül, részint a' liliomokkal vagy a' magyar kettős keresztel, olykor a' sassal vagy oroszlánnal is, egyesülve jelennek meg. Csak később ruháztatott rájuk Magyarhon négy főfolyamának jelentése. I. Lajos e' czimert a' liliomokkal együtt Kassa városának ajándékozta, — hir szerint Esztergom, Buda, Körmöcz, Modera, Varasd, Késmárk és egyéb városok is viselték e' csikokat régi czimereikben.

Rupp J a k a b.

(Vége köv.)

NEMZETI SZINHÁZ.

,Tihany ostroma' komoly lantos dráma 3 szakaszban, írta Császár Ferencz, zenéjét Thern Károly.

A' jelen mű f. h 12dikén került először színpadra. Rövid tartalmát a' szöveg-szerző előszava szerint adjuk elő: Keled, a' magyar had egyik alvezére, azon kö-

vetéssel küldetvén Uzub által Tihanyba, mely a várat, mint Etele egykori sajátját, Árpád hadainak leendő visszaadásra fölkérje, meglátja ott Izondát, Prokop, a tihanyi várparancsnok kecseljes leányát, 's iránta szerelemre gyulad. — Izondának, kit Ricardo olasz vitézzel apja már eljegyzett, szinte megdöbbent a szép magyar dalia, 's az olasz hölgyben szenvedélyt költe, melyet leküzdeni a leány képes nem vala. — Az alkudozás nem sikerülvén, 's az olasz őrsereg el levén a védelemre tökéltve: Uzub, hogy a dolgon könnyítsen, az ősmagyaroknál olly igen szokásban volt hadcsellel el 's táborával visszavonulást színleltet. — Bojtának azonban, Keled hű emberének, sikerülvén a várba lopózni, általa Izonda komornája tudatja Keleddel azon földalatti utat, mely a tó partjáról a várba vezet. Ezen Keled, kit a fővezér, az északi hegyekre visszavonuló tábortól, kémlecsapattal visszahagy, éjjel, néhány bátor vitéze kíséretében, Tihany alá sarkádván, Izonda szolgaleánya által a várba, a szűz szobájába, fölvezettetik. Itt Keled, Izonda apja 's jegyese által, kinek a komorna jöttét elárulá, meglepetik: de a veszélyből vitézei oltalmával a titkos ajtón ismét kimenekszik, — Ricardo, Izonda jegyese, boszút akarván állani a szittya hősnőn, ki mátkája szívét elorzá: magyar fegyverzetben Keled sátorába jő, 's ott a szendergő hőst már-már meggyilkolja, midőn az apjától eltaszított Izonda, Bojta kíséretében, épen jókor érkezik kedvese sátorába, Keled életét megmenteni. — Keled Ricardon nemes boszút áll: visszabocsájtva őt a várba, melyet nemsokára a magyar had megrohanván, birtokába vesz. Ricardo az ostromközben Keled karja által elesik; Prokop fogolylyá lesz, 's az utána sietett Izondával együtt, Uzub által harczdíjúl, az ostrom alatt hős tettei által magát kitüntetett Kelednek adatik, kit egyszersmind ideiglen Tihany parancsnokává nevez. — A fogoly Prokop kiengesztelődik. A magyar sereg diadaléneket zeng.

E rövid tartalomból láthatni, hogy a választott tárgy operai kidolgozásra nagyon alkalmas, mind regényessége, mind azon számos lyrai momentum miatt, melyek folytában előfordulnak, millyenek Izonda 's Keled első találkozása, az atya 's jegyes általi meglepetés, a habszűzek közbejárásai, Ricardo 's Izonda megjelenése Keled sátorában 's a kifejlés végjelenségei. Általában a szöveg szerzője, midőn e lantos dráma tárgyat magyar történetből vevé, gondosan szem előtt látszott tartani, miként operai szöveg érdekét nem fényes történeti események dalokba olvasztása adja meg, 's miként némi tiszteletlenséget mutatna nagy őseink iránt, hősi tetteiket sip és hegedű kíséretében aprítani fel az utókor előtt; az operaszöveg tárgyaúl, ha benne magasztos történeti nevek fordulnak is elő, egy kis költött szerelmi kaland, illő epizodokkal fűszerezve, mindig a legalkalmasabb marad, mint ezt a classicus zeneszerzők megmutaták, kiknek szövegei, melyek mellé a halhatlan becsű zeneszerzemények irattak, hasonló apró kalandoknál egyebet nem tartalmaznak. Méltányolnunk kell ez okból „Tihany ostroma”-ban is, hogy a költő történeti nagy tettek beszövése által hatást gerjengetni nem iparkodott, 's hogy főcselekvényül egészen költött eseményt emelvén ki, egyszersmind igaz utat mutatott ki jövő műoperaszövegíróink számára.

Mi magát a szöveget illeti, miután itt főmegkiváncsosság nemannyira magasztos költészetet pazarolni, mint inkább a versek hibátlan menetére ügyelni, mind a zeneszerző utjának simítása, mind az éneklők könnyítése végett, e tekintetben a jelen szöveget, hibátlan verseléséért, a legjobbak egyikének mondhatjuk, mely egyiránt képes egyik, mint másik célznak megfelelni.

Ther n Károly zenéje azon kedveltetők, hízlegények egyike, melyek magas belbecsre számot nem igen tarthatnak ugyan, de melyek e nagy közönséget első halláskor figyelemre ébreszteni 's lekötni képesek. A közönség, mely a színházat minden helyein előzőnlötte, a zenét és előadást elejétől végig sűrű tetszésjelek közt hallgatá, 's voltak számok, melyek rögtön felfogható szépsége olly hatású volt, hogy zajosan ismételtették, sőt — 's ez ritka tünemény a színi világban! — egy párdalt Schödelné 's Joob közt háromszor ismételtetének, melyben

egyébíránt — az igaz — jeles Schódelnék a' tehetségében levő szép erőt cseppet sem kímélte. Bátran jósolhatjuk, hogy a' köztetszéssel fogadott opera hosszu ideig fog a' közönségnek élvezetes estvéket szerezni . . . A' zeneszerző egyébíránt, a' játzókkal együtt, több ízben előtapsoltatott.

Lehetlen azonban szó nélkül mellőznünk, bárhonnét eredjen e' nagy botlás, hogy ezen első előadás alkalmával is, midőn a' rendezőség csonkítatlan előadásról mind a' szerzők, mind a' közönség iránti tiszteletből kötelezve érezhetné magát, több jelenések kihagyásával rövidített meg az opera, 's ez annál helytelenebb tett volt, mert — ha a' második felvonás elejének elhagyatását elnézzük is, de a' végjelenéseket illy jámborul eltűrnünk bizony annál lehetlenebb ezek elmaradása miatt — miről a' közönséget eleve értesíteni nem is tartatott érdemesnek — ezen egész mai előadást a' botrányig csonkának kell nyilatkoztatnunk. Hogy ezen hibáját a' rendezőség legközelbi alkalommal jóvá tenni sietend, annál inkább elvárjuk, mert de csak legkisebb oka sincs attól tartani, netán megunja a' közönség tétlenséssel végighallgatni egy olly művet egészen, mellynek illykép megcsonkított előadását is tapsokkal kísérte. *)

Vas Andor.

Hétfőn, april 14-én adatott először: „Eljegyzés álarcz alatt“, eredeti vigjáték 4 felvonásban; írta Degré Alajos.

Végre valahára színre került a' régen hirdetett darab, 's annál nagyobb feszültséggel vártuk a' függöny felgördülését, minél kíváncsiabbá tön bennünket az Életképekben már jóval ezelőtt közlött két ellenkező bírálat a' csak adni kellett dabról, az utána ragasztott commentárral együtt. Nem tudom, helyesen vagy helytelenül cselekedte-e azt akkor a' szerkesztőség, de annyi mindenesetre kitűnt most: hogy sem az egyik előleges bírálat magasztalásait, sem a' másik gyalázásait meg nem érdemli. Nem akarom ezzel mondani, hogy épen középett rejlik az igazság; majd meglássuk, mellyik oldalra billen inkább a' mérleg.

A' darab meséjét ne várja a' nyájas olvasó, hogy egészen kimerítőleg leírjam; röviden érintve, az körülbelől következő: Elvira és Julia el vannak jegyezve 's nem csak gyűrűvel, de szerződésileg is; amaz Nádorynak, imez pedig Árvay hadnagynak. A' darab kezdetén győződnek meg épen az illetők egymás tetemes hibájáról, arról t. i., hogy, Elvira nem pártolja a' hazai ipart és egyéb honi érdekeket, holott jegyese, Nádory, él, hal honáért; viszont Julia, a' honimádó 's iparpártoló leánya, sajonnal tapasztalja, hogy kedvese, Árvay, bohó barátja minden külföldinek 's gúnyolója mindennek, a' mi honi, kezdve a' francia pezsgő- 's havannai szivartól, le egészen azon egyszerű kék kartonruháig, melly Julia termetét ékesíti. Valamint Nádoryt és Juliát a' külföldieskedés elidegeníti választottjaiktól, ugy viszont Árvay- 's Elvirában jegyeseiknek honszeretete szűl távolodást, minek igen egyszerű következése: hogy Nádory Juliához, Árvay pedig Elvirához vonzatik. Mindegyik azon töri fejét, miként szabadulhasson jegyesétől 's megnyerhesse újabb választottjának szerelmét. Zaláry kisvárosi uracs, mindkét vőlegénynek barátja, titkon mindegyiknek megígéri, hogy udvarland a' volt kedvesnek, 's ha czélt érhet, rögtön el is veszi, magában ugy okoskodván: hogy kettő közül egyik bizonyos. — Báiban mindkét ara rózsaszín domínolepelben jelenik meg, de Julia öltönyén baj esvén, Rézi szobaleány által kéket

---

*) E' daljátékról még egy bírálat érkezvén hozzánk, azt, hely szűke miatt, jövő számunkban adandjuk.

töltet magára, 's a' vigadók közt elvegyül. E' közben Rézinek eszébe jut a' rózsaszín dominót magára öltetni 's álarczot tartani orczáira. Jő Árvay, ki már kicserélte titkát Nádoryval, 's a' rózsaszín dominót Elvirának tartva, szerelmet vall, Rézi ballgatását jóra magyarázván, boldogan távozik. Nyomában érkezik Nádory, ki tanuja levén a' történeteknek, mindent rendén lenni hisz, visszaadja a' vélt Elvirának, ki most is mindig hallgat, jeggyűrűjét. Rézi szörnyű helyzetben van, de még nem elég. A' távozó Nádory után jő Zaláry arlequin-álzatban, 's betanult modorban vallja meg lángoló szenvedélyét a' rózsaszín dominónak, sőt hallgatását egyezéssül tekintve, újjáról az imént kapott gyűrűt is lekapja, 's azon diadal hiszemében távozik, hogy magának Elvirát eljegyezte. Rézi örvend a' felfödözött nagy titoknak, 's általa szerencséjét hiszi megalapíthatni akár Elvira-, akár Juliánál. Közbeesik egy jelenet az inas és az urnőt játszó álzott szobaleány közt; azonban Julia érkezével a' megrettent szobaleány leveti álruháját 's vallani akar. De jő Elvira, Nádory és Árvay is, — 's az ifjak tüzesen fognak az ostromhoz, mindegyik új célja szerint. De a' női gyöngédség nem engedi könnyűnek a' győzelmet, sőt némi kis feltét is jelengeti magát a' hölgyek keblében. — A' harmadik felvonásban ez mindinkább kifejlik; a' kölcsönös felvilágosítások után a' férfiak is érzik, hogy csakugyan arájokat szeretik, 's az egész azon megtéréssel végződik: hogy Árvay 's Elvira is a' honi érdekek pártolásának zászlója alá szegődnek. Zaláry ismét kosarat kap, mint már más számtalanszor, sőt még kétszáz forintot fizet Rézinek, csakhogy az eljegyzést komoly értelműnek ne vegye, ki azonban az inassal lép frigyre. — Ennyi a' rövid tartalom. Az előadottakból láthatni, hogy a' bonyolódásnak színműi alapja gyöngé, mert Juliának domino-változtatása 's annak a' szobaleány általi felöltése csupán csak véletlenségből történik. Látni azt is, hogy a' valóságos álarcz alatti eljegyzés — a' darab czíme — nem is a' főszereplőkkel, hanem mellékszempelyekkel megy véghez: noha másrészt nem tagadhatni, hogy épen e' két mellékszerep, Zaláry és Rézi, ad legélénkebb életet az egésznek. — A' leendő fejleményt már az első jelenetből gyaníthatja az ember, 's így a' feszültségi érzetek jóval csökken, melly is ezentúl inkább a' miképeni kivitelre, mint arra irányul: mi fog történni? — A' védegyeltre vonatkozó célzások megtevék szándékolt hatásukat, 's Zalárynak bohóckodásai gyakran megneveztették a' közönséget. Egészben véve, elmondhatni: hogy vigjátékra kissé sok benne az alsóbbkörű bohóc elem, — bohózatra meg kevés volna. Ugy hisszük mindazáltal, hogy ritkán adatva (azaz: szokás szerint el nem koptatva), mulatságos darabul szolgálhatand. A' mi a' játékot illeti, az ellen kifogás nem lehet, a' legjobb erők működtek, 's pedig kitelhető jó kedvvel; noha igaz, hogy a' darab felvonásonként gyöngyülvén, a' játék élénksége is, alig észrevehetőleg ugyan, de mégis kissé csökkent, míg legvégül ismét teljesen fölelénekült. Elvira szerepét Laborfalvi Róza, Juliát Priell Nelli, Árvayét Lendvay, Nádoryét Egressy 's a' szobaleányét Lendvayné adák, igen jellemzetesen 's eredetileg, főképp utóbbiak. De a' darab örökös forgó kerekére László vala Zaláry szerepében, ki is kifogyhatlan bohó kedvével valóságos oszlopául tekinthető e' darabnak. Volt néhány talpraesett elmésség, de néhány régi is, — sőt, ha szigorún akarnánk bonczolgatni, maga a' szobaleányféle felöltözés nem egyedül áll a' színpadi stratagemák illenemű találékonyságai közt. Taps volt elég, valamint kihívás is. A' szerző nem jelent meg, bár zajosan hivatva. — Hitünk az, hogy Degré ur, szép talentománál fogva, még jelesebb vigjátékokat is írhatand, kívált, ha a' társasköri sajátságokkal jobban megismerkedik: hogy — bohóckodás kedvéért — annyiszor valószínűtlenségbe ne essék a' bár színpadi, de mégis költői illúsió rovására.

HIRLAPI MÉH.

(Ápril. 6 — 14-ig.)

A' 'Honderü' mindegyre nagyobb tért enged kedvencz vesszőparipájának, a' hirlongészetnek, annyira, hogy maholnap a' lap csupa hirtárczává lesz, 's mint a' bécsi Theaterzeitung, ha hoz is nagyobb cikkeket, elbeszéléseket vagy egyéb költeményeket, azok lapjában, bár sor szerint első helyre tétetvék, mégis úgy látszik, igen is másodrendű szerepet játszanak, 's az „apróságok”-nak, legalább tömegre, aránylag, alaja rendelvek. Ezt nemcsak az előttünk fekvő négy számból következteltük, melyekben egy novellán kívül más egyéb de csak egyetlenegy prózai cikk sincs, hanem már következtethetni csaknem idei egész félévi folyamából, mióta t. i. a' jelen alakban hetenkint háromszor jelenik meg, 's két-két száma ritkán hoz egy-egy prózai cikket — 's egy-egy versnél többet, de kevesebbet igenis, a' harmadik szám pedig a' 'Vidéki Futár,' mint tudva van, egészen híreknek (vidéki- és pestieknek) van szánva. Zárjel közt legyen itt a' szerény kérdés felvetve, hogy ugyan minő logika szerint állnak ezen Vidéki futárban rendszerint a' fővárosi újdonságok, szini- 's egyéb referádák? Nem tudjuk, e' változásnak okát miben keressük? Dolgozótársak 's erők hiányában-e, vagy tán, hogy a' szerkesztőség legujjabban egészen más nézeteket abstrahalt magának tapasztalásból, egy belletristikai, ugynevezett divatlapnak, kellékeiről? vagy (hogy tertium is detur) a' Honderü ezáltal különbözni akar két társától az Életképek- és Divatlaptól, melyek mindegyike mindinkább tartalomgazdagság- és változatosságra törekszik, 's az ugynevezett „apróságokat” 's ama „szükséges rozsat”, a' fővárosi újdonságokat, úgy látszik, inkább csak ráadásul, csemegékül, itt-ott nyalánságul adják a' könnyebb fegyverzetű olvasok számára, vagy a' komolyabb 's nemesebb cikkek kellő szinarányzására. 'S megvalljuk, ha ez az, mire a' Honderü törekszik, hogy t. i. rendszerint belletriai lapból per excellentiam hirlappá' akar mindinkább átalakulni, csak helyeselhetjük szándékát 's számadását is alkalmasint megtalálандja mellette. Mert valljuk meg, hiszen tapasztalásból látjuk, három hason programájú 's tartalmú divatlapot, a' mellett, hogy szépirodalmi sajtónk arczat igen egyszínűvé teszi, meddig hasonló határok közt mozognak, sem íróink száma sem ereje kellőleg dolgozatokkal még most el nem láthat, hacsak azt nem kívánnók, hogy jelesb belletristáink mást se tegyenek, mint egyedül lapok számára dolgozzanak, vagy azt nem akarjuk, hogy minden iskolás első tollpróbája is elég jó — hirlapi novellának vagy versnek, de nem elégíti ki olvasó közönségünk sem, mely illy körülmények közt, bár egyben másban különbözők, irányban eltérők becsben különfokúak is e' lapok, bizony többé kevésbé mégis csak hasontartalmú, mert hasonprogramájú lapokat bir, a' három lapban, 's így ha egyiket vagy másikat, vagy tán kedvezőbb esetben, kettőt járat is, mind a' hármát járatni, ha pénzzel bírja is, nincs elég — ingere. Nem hozzám tartozik, egyik másik hirlapkiadónak itt programot készíteni, vagy bármilyet nyakára tolni akarni, vagy épen azt kívánnom, hogy eddigi programjától bármellyik is elálljon; de a' mondottak szerint, úgy látszik nekem, nem volna tán e' nézet egészen megvetendő; általa a' divatlapkiadó urak magukon is, rajtunk olvasókon is, nagyot segitenének, 's miután a' Honderü már félig-meddig, ugysis eltávozott programjától, nézetünket sem illetlen — sem erőszakolt — nem találандja; hijába, az írók is, úgy látszik, inkább a' két vágytárs: 'Életképek' és 'Divatlap' közt oszlottak fel, 's a' Honderü, ha még idején behuzza vitorláit, még igen élénk és jó hirtárcza a' főváros, vidék, és külföld szépművészeti mozgalmi térén, vagy charivari vagy mit én tudom még mi lehet, míg így a' középszerűség kietlen síkján mindinkább ellapályosodik.

A' jelen számokban álló beszély (Hond. 27. 28. és 29 sz.) „A' megboszúlt hit-szegő“ Ipolyi Arnoldtól, azon legio spanyol novellák egyike, melyeket már évek előtt boldogult Csátó Pál hires emlékü Hirlapi szemléjében olly elmésen mint élesen bélyegzett, egy közönséges mixtum compositum pár hirlapi czikk, méreg, tör, szerelem és boszúból; jellem- és indulatfestés nélkül, minden mélyebb jelentés és költészet nélkül. A' jelen beszély ezenkívül még nem is új 's felette gyanus, valljon ugynevezett eredeti dolgozat-e, vagy fordítás? legalább a' méhe előtt, melly életében sok virágot és kórót bebarangolt a' szépirodalom mezején, régi ismerőskint rémlett fel nemcsak a' sujet maga, de a' beszély menetele és kifejlése is. — E' novellán kívül, mint már mondtam, e' három szám még csak két költeményt foglal magában; egyet Szemere Miklóstól „A' csigához“ jó humorral, de kissé nehézkesen írva, és egy kis nyulfarknyi „Feddés“, Sujánszkytól, melly tűzet „rejt“ ugyan magában, de ki nem adta azt, mint a' költő maga elég szerényen insinualja. De tréfa a' mi tréfa; Sujánszky ur sokkal diszesebb helyen áll költőink között, hogy lelkismeretes dolognak ne tartanók, őt szívesen figyelmeztetni: vegye a' verselést egy kissé „ne olly könnyű oldalról.“ Azt mondja Kazinczy, t. i. a' dicső öreg:

„Nem szeretek nehezeti, ha nehéz; könnyűt nem, ha könnyű.

Ez 's amaz egygyütt disz, mint külön állva hiány.

Ugy kell a' mi nehéz, ha nem érzeti vélem, hogy az volt;

'S a' könnyű, ha simult sok faragásra leve.“

Az írás mind a' főlebb említett „csigának“, mind a' „feddésnek“, mint láthatni, egyiránt szól. Hadd ragadjam meg itt az alkalmat, kivált fiatalabb íróinkat, ha netán kik restelnek „száraz“ aesthetikai kézikönyveket forgatni, a' szent öreg epigrammáira figyelmeztetni. Mennyi aesthetikai tan! mennyi jó intés- és ujjmutatást hagyott nekünk Kazinczy már csak ezekben is.

A' Divatlap, folytatja a' szerkesztő multkor említett társaséleti, mulattató és elmés cikkét „Szerelmi és házaseleti Ismeretek tára (Conversations-Lexicon), jelenleg az „Amazonok“-ig jött, tehát még az Á-ban vagyunk. — Megkezdetik benne egy elbeszélés „Karolina“ O b e r n y i k Károlytól, melly már is érdekes; majd visszatérünk még reá. Harmadik cikk elmés és jól irt elmefuttatás K e l m e n f y től „Közép ut a' legjobb“ czim alatt, mellyben szerző éles élettapasztalással ostorozza korunk e' divatos elvét, 's megmutatja, hogy végre is, bár mindnyájan pengetjük ajkainkon, egyikünk sem jár azon, hanem erényeink- 's hibáinkban rendszerint egyik, tüled, másik „hozzád“ tart, 's valamint a' bölcsék követ, ugy a' középutat sem mi találtuk fel. — Költemény e' számban (2-dik sz.) három van: Szemere Miklós szívfogolyt, Petőfy Szüleihöz, Petőfihöz pedig Emődi irt; az utóbbi erőteljes, tűzvérrel patant kis vers, sok hosszú göliáttal megmérkőzhető. —

Szólók, 's ezentul tán többször többet a' Tárczákról (Feuilletonokról) is. Biz ezek is csak olyanok, mint a' közönséges tárczák, a' pénztárczák; majd puffadtak, majd laposak, azaz: majd telvék, majd üresek; de mint a' pénztárczáknál is, gyakran a' puffadság nem épen azt jelenti, hogy valóságos jó banknótáktól dúzzadnak: ugy a' legteltebb hirlapi tárczák gyakran igen is csak csupa pozdorjától duzzadoznak, — 's ez nem is lehet máskint, a' tárcza mai világban szükséges divatcikk egy lapnál, 's valamivel csak meg kell tölteni a' neki szánt hasábokat, legyen az izletes csemege, vagy gyomorterhelő kotyvalék, legyen finom sóliszt, vagy bíró hátán tört goromba bors, az aztán néha egyre megy; mind a' kettő fűszer, mellyel meg is fűszerezhetni, de e l is fűszerezhetni egymásnak a' — levest.

De most nem erről akarunk szólni. Csak egy kis böngészetet teszünk, mint illik, fulánk nélkül. A' Divatlap kebellázító, szomoru tényeket sorol elő, mik szerint Kap-

nikbányán iskolákban úgy, mint nyilvános isteni szolgálat 's predikációk útján az ottani magyarság, ifjak és öregek, minden ellenmondásuk és ellenszenyűk daczára, német-ségre erőszakoltatnak! Méltó megolvasni! kivált azoknak, kik eddig a' magyart vádolák azzal, hogy nemzetiségét másokra erőszakolni akarja! — A' 'Honderű'-ből azt értjük, hogy a' pesti tótajkú evangélikusok, nemsokára külön tót plebániát 's egyházat fognak Pesten építeni, miután egy legközelebb itt meghalt nyelv és hitsorsosuk e' célra 100,000 pforintnyi összeget hagyott. Dicsőség Istennek a' földön és az égben, 's különösen Pest városának nem árt, akár vallásos, akár építészeti szempontból vegyük, Isten házára az eddiginél egykissé több gondot fordítani, de, ha jól tudjuk, a' pesti tót evangélikusok még korán sincsenek olly számmal, hogy szép és téres templomukban magyar és német hitfelek mellett meg ne férhetnének, sem a' falak nem olly türelmetlenek, hogy a' két emlitemmel nyelv mellett e' harmadikat eddig is bármely csekély tekintetben szabad zengésében Isten dicsőítésére gátoltak volna. Eddig catholicus, görög, evangélicus, protestans, zsidó 'stb. efféle t. i. vallási felekezetek szerint különbözőnek templomaink, de ki látott magyar, német, francia, olasz 'stb. azaz: nemzetiségek szerint különböző egyházakat? micsoda legyen tehát egy t ó t egyház, azt valóban nem értjük. De ha e' hirt, legalább alakja miatt, melyben azt a' lapok közlik, nem hagyhatók észrevétel nélkül: annál feltétlenebbül osztozunk két más templomépítési tervben, melyek egyike egy a' Leopoldvárosban építendő nagy-szerű főegyház, másika a' Széna-téren álló protestans egyház porticusának végre valahára teljes kiépítése, mert ezeknél már tisztán vallási szempontokból történik a' kiindulás, azt sem magyarok, sem németek, sem tótok számára hanem a m a z a' magyar, német és tót catholicusok, e z protestansok lelki üdvére 's külső ékességére készül. Az említett leopoldvárosi főegyház az eddigi ideiglenes kis rongyos épületke ténén fog állani, az építési költségekre már régebb időkben begyűlt mintegy 90,000 v. forint teszi az alapot, de miután annak munkába vétele már most tökéletesen 's szilárdan elhatároztatott (a' vál. polgárság apr. 8-kán tartott ülésében), remélni lehet, a' legrövidebb idő alatt a' pestiek tízszeres buzgósággal fogandnak hozzá a' gyönyörű városrésznek utolsó díszét egy gyönyörű templom által megadni, mely bizonyára éke és dísz leendjen ne csak e' városnegyednek, de az egész fővárosnak is.

MI HIR BUDÁN?

A' gyáralapító társaság — él! A' gyáralapító társaság apr. 13. vasárnap d. e. 11 órákor a' megyeház nagy teremében tartott nagyfontosságú közgyűlése, mely, mint tudva van, e' társaság életkérdésének eldöntése végett hivatott egybe, a' legnépesebb gyűlések egyike volt, melyeket itt valaha látánk, új bizonyossága a' védegyleti 's ezzel rokon mozgalmak nagy népszerűségének a' fővárosban. A' téres terem, karzatával együtt, már egyórával a' gyűlés kezdete előtt olly tele volt, hogy számosaknak vissza kelle térniök, 's az elnökség 's ennek kíséretében jött néhány előkelőbb részvényes, a' mai gyűlés főfő-tényezői, csak utkésztítő megyei szolgálak után nyomulva 's akkor is igen nagy ügybajjal juthatának mint vitézül védett barricadokon át ülő vagy is inkább álló helyeikre, hol színte, mint a' teremnek minden zugában, ember ember hátán volt' mint mondani szokás. A' közönség várakozása- 's türelmének nagy rugalmasságot — mert bizony nem kis feladat így zsufolva ennyi embernek óra hosszú várakozni — a' gyűlés tárgyának fontosságán kívül azon körülmény is kölcsönze, mert tudta, hogy a' vidékről is többen érkeztek, részvényesek és szónokok, kik épen e'

gyűlésért jöttek Pestre 's ezek közt első helyen várá és tudá lenni a' nemzet kedvelt emberét, Deák Ferenczet, ki Klauzál Gáborral együtt, már a' megelőzőtt este, a' lelkes ifjuság által szállásán a' vadászkürtnél, hol Klauzál Gábor is szállásolt, fáklyás zenével 's lelkes szónaklattal tiszteltetik meg, melly utóbbit mind a' két jeles hazafi hasonlóan lelkes szavakkal viszonzá, 's így ittletők 's ennek czélja futótűzkint terjedt el a' két fővárosban. A' lelkesedés leirhatlan, mellyel a' terembe lépő jeles vendégek fogadtattak, kik közt még Bezerédj István, gr. Teleky László, Szentkirályi M. és Kossuth Lajos egyenkint és összesen mint megannyi éljenbombardementval fogadtattak, ide értvén elnök ő excellját a' tárnokot is, ki mindjárt a' gyűlés elején, a' nélkül, hogy ezáltal akár a' tanácskozásoknak irányt adni, akár saját véleményét, mint monda, másokra tolni akarná, röviden de melegen az egyesület fenmaradása mellett nyilatkozott.

A' mi erre következék, az egy nagy diadalünnep volt, mint midőn, mikép mondani szoktuk, kardcsapás nélkül vétetik be valamely erősség. Deák Ferencznek félóránál tovább tartott hatalmas szónoklata, melly a' higgadság, megfontoltság kristálytisztá kutforrásából merítve, mint megannyi igazgyöngyöket 's aranyigazságokat özönle, 's a' nélkül hogy rábeszélő agítalássá, vagy szaggató bonczkessé, melly az ügy mellett és kívül személyek és pártefelekezetek érdekeit 's ellenszenveit szereti felhasználni, mint már ez nálunk szokás, fajulna, a' meggyőződés egyszerű, de szent melegevel az egész gyűlekezetet nem mondom elragadá, mert ezt gyakran czifra, csengőpengő declamatiók is megteszik, hanem felvilágosítá 's meggyőzé az egész közönséget, olly diadallal és egyetemleg, mint midőn a' tétovázó szürkület derengésében uszó láthatárra egyszerre felsüt a' kelő nap világárasztó sugara, 's egy pillanattal a' kétes derengés helyébe a' legtisztább világosság áll be: 's a' völgyben kigyózó folyam, nem ezüst szalag többé, a' feketülő ormok és tetők nem kísértetes alakokkint borongó rémzetek, szóval, a' táj sem rózsaozönben, sem kísértő homályban nem dereng többé, hanem Isten fényes napja világánál folyam a' folyó, a' hegy hegy, a' világ, a' föld körülöttünk, az, a' minek látszik lenni, nem éden, nem pokol, hanem Istennek szép földje, az áldás magvaival dúsan ellátva, de a' melly emberi kéz segedelmére vár, ennek segedelmével édenne virágozhatnak fel, nélküle pokollá sívárulhat. Így lőn világosság és fény egyszerre minden kebelben, 's még a' legkételkedbek kebelébe is meggyőződés üte tanyát: hogy ez egyesületnek nem kell, nem szabad, nem lehet eloszlania; sőt a' nagy szónok-hazafi szerint, ki ennél még egy lépéssel tovább menni kívánt, nem elég, hogy csak fenállása kimondassék, hanem azonnal a' cselekvés mezejére lépven, működését mindjárt meg is kezdje.

'S itt, csekély véleményünk szerint, a' gyűlést bátran be lelete fejezni, a' mint hogy a' végzés és eredmény körül belül úgy is csak az lett, mit e' beszéd fejtegetett, mire ebben felhíva 's utalva valánk. Akkor elmaradtak volna némelly kellemetlen közbejövetelek, szemrehányások 's némelly személyes recriminatiók 's a' hallgató közönség egyrésznéek egy szónok ellenébeni nem helyeselhető magaviselete, de mellyek annyiban tán menthetők, hogy segíték a' gyűlésnek megadni azon színt, hogy ez is magyar gyűlés volt. E' kis árnyéklat azonban olly csekély vala, 's csekélyebb, hogy sem az egésznek nagyszerű benyomását és üdvös hatását nemcsak gátolhatá, de még csak nem is csökkenté; az egész, mint mondám, csak a' gyűlés színezetének kiegészítőseül szolgál és veendő. Azon nagyszerű benyomást mindenki csonkítatlanul magával hozá e' gyűlésből, hogy épen midőn az egyesület temetésére valánk hivatalosak, épen akkor szilárdittaték életre, még pedig olly egyetemes és határozott akarattal, hogy de csak egyetlen egy halálmadár kukik hangja sem emelkedett ellene föl, 's így egy nevelési gyászos, requiem helyett egy nagyszerű 'Tedeum' ünnepét ünneplé e' mai nevezetes napon a' gyáralapító egyesület, melly már most édes nemzójével, az iparvéd-egyesülettel karonfogva, 's adja isten minél nagyobb sikerrel és üdvel, minél hosszabb

és boldogabb időkön át terjeszsze ki áldásait a két magyar hazára! Éljen Deak Ferencz, éljen az egyesületi szellem! és fogadjuk meg, hogy

„— a' hol né má n ü lendjük
E' szent összeforradást,
Es a' hol habzó pohárral
Iszunk érte áldomást:
Mindenütt 's mindig csak egyért:
„A' magyarnak egységeért“
Fog dobogni szünk!“

G — y.

— Vállalatkóros századunkban, miként szereti elkeresztelni e' tevékeny kort, melyben élünk, a' csigavérűek elevenholt táborá, a' sok közhasznú és jótékony intézetek fényes sorai közt a' kényelem- és mulatságra számítottakról sem felejtkezünk meg. Illyen van jelenleg keletkezöben Budán, melynek élén a' derék városkapitány, Schmidt ur, áll, kire az „erélyes“ szó nem hiabavaló phrásis gyanánt pazaroltatik 's a' ki jóakarát és buzgóság tekintetében igen sok collegáinak dicső például szolgálhatna. — Mindenki ismeri a' Buda körüli kies vidékeket, de mindenki tudja is, milly kényelmetlen volt eddig a' távolabb vidékekre való eljuthatás, hova vagy dőcögös, rendetlen órákban induló piszkos sátras taligákban, melyeket, Isten tudja, milly optimistának tetszett „társasági kocsi“-nak nevezni, vagy ha tulajdon elegans fogattal az igazságtalan sorstól megáldva nem valánk — csak g y a l o g érhetünk; — midőn azután testben, lelekben ellankadva, a' meszebb tájak buján pompázó gyönyöreit alig vagy nem ugy élvezhetjük, mikép azok a' természetbarátinak kínálkoznak. Ezen most segítve leend. Emelt kapitányunknak sikerült a' fővárosi tanácstól azon engedelmet megnyerni, miszerint a' Buda körüli kies vidékekre való eljuthatás csinos és kényelmes fogatok által eszközöltessék, melyek az évnek szebb szakában mindennap egész vagy félóránként bizonyos helyekről pontosan el- és visszainduljanak. — A' felállítandó kocsi társasági részvényeken fognak alapulni, minek következtében Schmidt kapitány ur írásbeli felszólítás által tudósítja a' t. cz. közönséget, miszerint azok, kik e' társasági kocsi felállításának létesülésére előlegesen hozzájárulni kívánnának, magukat a' köröztetendő íveken egy 50 pftos részvénynek megszerzése végett, mely három részletekben leszen befizetendő, aláírni méltóztatassanak. Mihelyest száz részvény aláíratott, ezen intézet azonnal életbe lépend: a' midőn egyszersmind a' szokásos közgyűlésen az alapszabályok kidolgoztatni, választmány neveztetni 's egyéb szükséges intézkedések tételni 's elrendeltetni fognak. Egy aláíró ívvel mi is meglevén tisztelve, tisztelettel figyelmeztetjük a' t. cz. közönséget ezen kényelmére és mulatságára felállítandó intézet számos aláírások általi előmozdítására. A' befektetett összeg mindenestre szépen fog kamatozni 's így, ha egyéb nem is, de a' b i z o n y o s haszon könnyen rábírhajta a' speculativus szelleműt, hogy e' vállalatot pártolja. — Ez alkalommal azon szerény figyelmeztetéssel lépünk elő, valjon nem volna-e' czélszerű, ezen társasági kocsiat egyszersmind arra használni, hogy reggeli órákban egy-kettő közülök a' budai hidtól a' várba tenné rendes útját. Ha a' kocsi mérsekelt volna, péld. 4 vagy 5 pengő krajczár, e' vállalat aligha jól ki nem fizetné magát, mert hány magányos, tisztviselő, ügyvéd 'stb. van, kinek majd mindennap kell ezen — nyáron épen nem igen kényelmes — utat tenni, mert vagy az egyik, vagy a' másik főkörmányszéknél, ugy a' városi hatóságnál is szorgalmazandó ügyei kívánják, 's a' ki szívesen fizetne, ha a' kellemetlen hegymászkalástól, mely ugyanfelül nem minden ember tüdejének való, megmentetnék. A' közönség is megköszönné ezen intézkedést és haszon is lenne belőle; annál fogva bátorzkodunk azt az illetők figyelmébe ajánlani.

— Mult szombatn este, mintegy tizenegy óra felé, a' hid valahára elkészült 's ezt is csak a' budai városkapitány energiájának lehet köszönni, ki a' munkások kö-

zül egyet sem eresztett haza 's helyéről sem mozdult, míg a' hidat be nem rakták. Ha Schmidt urnak e' tárgyban többször megkísérett erélyes felszólításainak többi collegái is engednek 's a humanismust („oder was!“ mond a' classicus Nestroy) annyira tul nem viszik, hogy egy makacs és fukar bérlő miatt több százezer ember, kényelmében 's kenyérkeresetében többé kevésbbé akadályozva legyen, már régen volna hidunk: azonban csakhogy megvan; majd esztendőre — rosszabb lesz.

— Ugyanezen estve országosan tisztelt politikai bajnokaink, Deák Ferencz és Klapály Gábor urak, az itteni ifjuságtól nagyszerű fáklás zenével tiszteltettek meg. Szép és erőteljes beszédekot hallánk, Deák és Klapály evangéliom gyanánt szeretőnk az ifju nemzedék szívkönyvébe iratni.

— Egy igen érdekes találmányról van szerencsénk a' lelkes és hona bármilyen tekintetben dicső előmenetelét szerető közönséget figyelmeztetni: Szerelmi kömetző urnak, kinek lapunk számára készített pompás műmellékletét nemsokára adni fogjuk, azon jeles és legszebb sikerrel koszorúzott kísérletéről, mely által a' művészetnek a' mesterségre való átvihetését fényesen megoldá, midőn batist vagy vászonkendőkre színes lytographiai rajzokat nyomtat, mellyek, ha néhány hétig — míg t. i. a' színek egészen áthatnak a' szövet szálain — száritatnak, a' mosást, kivévén természetesen a' lugoást, kiállják a' nélkül, hogy a' rajz legkisebbet vesztenie eredeti színéből, sőt még megszépül. Sokan próbálták már ezen műtétet, de vagy semmi, vagy igen csekély eredménnyel: hál isten, hogy ismét magyarnak sikerült e' becses találmánnyal meglepni hontársait 's a' külföldet. Derék Kossuthunk az utóbbi iparvédegyleti választmányülésben illyformán készült kendőt mutatott be a' fényes gyűlekezetnek: a' kendőt köröskörül színes arabeszkok szegélyezik, széleire Deák, Klapály, Bezerédj és Kossuth arczképei, mellyekhez még a' lelkes elnök, gr. Batthyány Kázméré is járuland, közben az ipar-, véd-, kereskedelmi és gazdasági egyesület emblemái vannak nyomva. Egy illyen kendőnek ára francia batisztból 50 pengő krajczár, legjobb magyar vászonból négy ezüst huszas. A' derék művész már most sem győzi a' számos megrendeléseket: kívánjuk szívből, hogy szép találmányának minél fényesebb hasznát vehesse. Lakása a' józseféri Almay-, előbb Almásyféle házban.

— Mióta gyármozgalmainkról értesítők a' t. cz. közönséget, azóta ismét újabb vállalatok léptek életbe. Höhn el butorgyári szerei már megérkeztek; Escheval- és tibetgyárt, ugyszinté Hertsch és fia, Csehországból, negyvenöt szövöszéket állított fel a' Marczibányi-féle házban; Michna gyapot- és selyemgyára védegyleti mellényeket készít, mellyek háromszínű csikjaiba Magyarország czimere és „védegylet“ van beszöve. — Nem lehet ez alkalommal említetlenül hagynunk Valero Antal selyemgyárnak urnak azon emberszerető ajánlatát, miszerint késznek nyilatkozik a' szegényebb osztályból ötven — hatvan gyermeket felfogadni, azokat élelem- és ruházattal ellátni 's a' gyári munkákra betanítani: 's miután Árva- és Szepességhen nemesak élelemfogyatkozás, hanem munkahiány miatt is rendkívüli szegénység uralkodik, megyei vagy védegyleti uton felszólítandóknak véli az ottani megyei hatóságokat, hogy gondnokságuk alá helyezett árva gyermekeket hasznos iparüzökké való kiképzetés végett a' selyemgyárba leküldeni szíveskedjenek. Nem ketelkedünk, hogy e' nemes ajánlat mindkét részről illően méltányoltatni és sikeresíteni fog, annál is inkább, mivel ezáltal magasabb nemzeti cél is elérnének, mert bizonyosan föltenni lehet, miszerint azon tótajku hazánkfiai, kik kisdiedkorukban országunk szívében hasznos műiparosokká képeztetnek 's nyelvünk megtanulására buzdítatnak, utóbb ha érettebb korukban valaha visszatérnek övéikhez, hálajelül a' magyar nyelv és nemzetiség iránti szeretetet és rokonszenvet is magokkal viendik 's terjeszteni fogják ott hon szent buzgalommal.

— Öcs. kir. főhercegsége, Mária Dorottya, a' pesti gyermekkórház kegyes pártfogónője, e' napokban tetemes mennyiségű kész gyermekruhadarabok-, fehér és

ágyneműekkel méltóztatott ez intézetet megajándékozni. Nem kételkedhetni, miszerint e' magas példa után indulva, több nagylelkű urnök szíves pártfogásuk alá veendik a' szegény kisdedeket, 's velökszületelt könyörületeség érzetével enyhítendik azok szenvedő sorsukat.

— Mult vasárnap a' budapesti kisdedóvók gyűlést tartottak a' képzőintézet épületében, melyre a' t. közönség is meg vala híva, de, mint hallottuk, bizony közönség nem igen jelent meg, 's így a' szándéklott közönség előtti számadás az eddig történetkről szépen elmaradt ezuttal. Ígaz ugyan, hogy ugyanaz nap az olly nagy érdekű gyáralapító gyűlés is tartatván, az említett néptelenség ez összeütközésből könnyen magyarázható: de mi ugy hisszük: mehetek volna bizony e' gyűlésre számosan azok közül, kik a' gyáralapító gyűlésben bizonyosan nem vettek részt, 's kiknek állásuknál fogva a' nevelési ügy közelebb érdekű lehetne, mint a' gyáralapítás. 'S így nem marad egyéb, mit okozunk, mint a' hideg részvétlenség. Bizony sajnos illyet tudnunk, hogy a' kisdedóvásról, mely felől pedig még olly általános sötétség borong a' legtöbбек agyaiban, épen ott nem akarnak sokan magoknak felvilágosítást meritni, hol azt legjobban kereshetnék. A' jelenvolt kisdedóvók, ennek következtében elkedvetlenülve, nem igen voltak hajlandók ez összejöveleteket folytatni; mindazáltal sikerült a' képzőintézet igazgatójának őket arra bírni, hogy az eszmecserére jövőben is gyakrabban összegyűljenek. Csak türelem, urak! reméljük, a' közönség részvéte sem maradand el, ha egyszer átlátandja, hogy önök jót akarnak.

— Mult szerdán adatott a' nemzeti színházban az „Ördög naplója”; maga e' darab eléggé ismert, a' játék pedig, Lendvay urét kivéve, eléggé gyöngé. De nem is a' színmű, hanem Gverra ur és Brussi k. a. táncza volt az, mi minket ez estve színházba vont. Gverra ur a' most élő mű-tánczosok legünnepeltebb bajnoka, kiről a' francia 's német lapok minden dicséretes mondani valónkat annyira kimerítették, mi szerint nekünk nem maradt egyéb hátra, mint őszintén örvidenünk, hogy hazánkat is meglátogató. Ellenben Brussiról, mint kezdőről, többet kell szólnunk. Ezen kedves sylphid mindössze is most harmadszor lépe fel közönség előtt, szerényen hódító kelemes arcz, nagy fekete varázsszemek, tökélyes arányban kifejlett sugár termet, légszerű könnyűség minden mozdulatban, erőtelles hajlékonyság 's a' kezdőknél rendszeren hiányzó művészi nyugalom és biztosság Brussi kisasszonyban mind olly tulajdonok, melyek őt e' pályán egykor művészi nagyságra emelendik. Most ő még egy bimbó, mely fényes jövőnek magvát viseli keblében; egy szelid lilom, mely a' bájak aranyesője között született, 's melynek csak idő és gyakorlat kell, hogy Terpsy chorénak műkertében csodateljességre fejlődhessék. De vön is jutalmat bájos behegéséiért, mert az elragadt közönség által mesterével együtt hatszor kihivatott, pedig e' közönség nem is sejté: hogy Brussi magyar nemes kisasszony 's Bruszka ur, a' sylphidnek atyja, valóságos szépeességi magyar nemes ember, vele levő édesanyja pedig bántási születés.

— Irodalmi ujdonság. Minden lelkes hazafi bizonyára örvid, midőn a' tudományosság tén is mindinkább látja fejedezni a' munkásságot, a' tetterőt, annál is inkább, mivel épen e' téren még annyi parlag mező van. Így mindenki tudja, hogy nagyobb világtörténet, akár olvasó-, akár iskolakönyvül magyar nyelven irott, egy sincs. A' mi van, csak egy-pár száraz rövid vázolat. — Irodalmunk ebbeli nagy hiányát pótlani akarván, Bajza szándékozik illy munkát adni olvasókönyvül a' műveltebb osztálybeliek és a' felserdült ifjuság számára. — A' munka 4 jókora kötetre van számítva 's összesen mintegy 100 nyomtatott ivre terjedend nagy nyolczad-rétben, 's magában foglalandja a' világ történeteit a' legrégibb koroktól napjainkig. — Nehogy azonban az Embéri művelődéstörténeti-vel, mely Bajza fordítása szerint a' Történeti könyvtár két első kötetében jelent meg, egybeavartassék, szükség megjegyeznünk, hogy e' munka nem fordított, hanem eredeti lesz, azaz: a' szerző, a' leghitelesebb világtörténeti kalauzok nyomán, saját nézetei szerint állítandja

össze az egészet, nagy gonddal választva meg a kiemelendőket és szigorúan lenyesegetve mindazt, mi csupán szakértőknek való, szóval: egy fentebb értelemben vett népszerűséggel irt világtörténetet szándékozik adni, mely a magyar olvasó közönség fogalmi köréhez legyen alkalmazva, ügyelve az azt nemcsak tanulságos, hanem egyszersmind gyönyörködtető olvasmányná is tenni, hogy a történettudománynak, az életbölcseiség ezen egyik leggazdagabb kuféjének, minél több kedvelőket nyerhessen meg általa a hazában. — A munka kiadója Hartleben. Hogy a kevésbé vagyonosnak is könnyíttessék a munka megszerezhetése, füzetekben fog az kiadatni. — Mutatványul egy pár töredék fog belőle az Életképekben közöltetni — Mi valóban örömmel nézünk elibe a munka minélhamarebbi megjelenésének, miért is a t. közönséget reá figyelmeztetni, hazafiúi kötelességünknek tartjuk. Bajza tollát ajánlani fölösleges volna, miután a történeti téren már is oly jeles eredeti dolgozatokat birunk tőle, minők Kohári István élete, Coriolan, Eudoxia görög császárné, Chatam (a tudom. gyűjteményben) 's legujabban a Telekies tudományos hatása, melyek megannyi kezességül szolgálnak, hogy a munka nemcsak hiányt pótoland irodalmunkban, de annak valóságos diszeül is szolgáljand.

Kérdés. Mint már a lapokban érintett, a Pesti Hírlap szerkesztősége változni fog, 's Szalay László ur helyét a lap tulajdonos Csengery Antal ur által töltendi be, minden úgy maradván egyébiránt, mint eddig volt, magok az erők is ugyanazok, mik eddig valának. Ugyanis tudni kell, hogy a Pesti Hírlap szerkesztője eddig sem egyedül Szalay László volt, hanem voltak mellette mások is, rendes szerkesztői tagok, határozott évi fizetéssel. A szerkesztőség eddig is solidaris levén, 's Eötvös, Trefort, Szalay 's némi tekintetben Irinyi és Csengery urak közt ezentul is az maradván, ugyanannyi 's ugyanazon erők közremunkálása mellett most csak a közvellen szerkesztő változik. A szerkesztőségnek Cs. ur általi átvételével a Pesti Hírlap, hitünk szerint, ugyan alkalmasint nyerni fog: de miért nem választatott szerkesztővé inkább Irinyi ur? Ő több oldalra 's nevesebb író, mint Csengery, kinek jeles tulajdoniból azonban mit sem akarunk levonni; 's azonfelül Irinyi ur mind a külföld igen jeles vitelével, mind több más czikkekkal, a Pesti Hírlapban szintugy, mint egyébütt, elegendőképen megmutatta: hogy ezen pályára való, hogy a hírlapi szerepvitelről sokat és sikerrel gondolkozott, 's e téren különös ügyességgel is bir. Különben is mi hiányzik a jelen Pesti Hírlapnak leginkább? Az élénkség 's azon bizonyos él, mellyel a nagy közönséghez szólani kell, szólani egyedül lehet, 's a nélkül, hogy a többi szerkesztőségi derék tagok érdemeiből valamit levonni, a nélkül, hogy Irinyi urat minden tekintetben a többiek fölé emelni akar-nánk, az alkalmasint áll: hogy e tekintetben ő lett volna legalkalmasabb a szerkesztőségre. Nem lett volna-e ennek kedvezőbb sikere, egyéb tekinteteket mellőzván, legalább előfizetők dolgában?

S. Gy.

— A 'Kör' holnap fényes lakomát adand szeretve tisztelt vendégei, Deák Ferenc és Klauzál Gábor urak, tiszteletére.

— Tegnap reggel 6 órakor hajóhidunk ismét megbomlott. Az határozatott t. i., hogy míg a víz illy magos állású leend, a hid a hajók áteresztése végett, meg ne nyitassék 's mégis megnyitattott a pesti oldalon 's azonnal neki is ment egy hajó, valami négy vagy öt hajóhidat megfordított 's így ismét nincs hidunk — tán egy hétre. Pester épen hetivásár leyén, a budai parton tömérdek nép ácsorgott, melly egy óra mulva KÉT apró csónakokban szállíttaték át Pestre, t. i. a ki beleférhetett, a többi Budán tartá a hetivásárt. Aztán szóljon valaki, hogy nálunk nincs rend!!

P Á R I S, É S A' F R A N C Z I Á K *).

„Páris ura és fejedelme a' többi városoknak; hazája a' tudománynak és a' művészetnek; szövétneke a' műveltségnek; születési helye és székvárosa a' divatnak és fényüzésnek.“

„Páris sokat vesz be, de sokat is ad ki; sokat fogyaszt, de fogyasztani annyit tesz, mint elősegíteni a' termesztést; magában összpontosítja a' fényt, de sugarait mindenüvé szétterjeszti. Minden, mit pártfogásába vesz, felvirágozik, 's minden, mit megtámad, földre sújtatik.“

„Mi anyagi erejét illeti, ahhoz semmit sem lehet hasonlítani; Párisban ugyan csak egy millió lakos van, de ezen millió, szükség esetében, mint egyetlen férfi áll elő.“

„Párisban soha sincs nyugalom; ezen testnek karjai szüntelenül dolgoznak; szemei szüntelenül vigyáznak; 's lábai szüntelenül mozognak.“

*) Én a' nagy szavakat nem szeretem, nem szeretem különösen komoly dolgok tárgyalásánál. Azonban nem lehet tagadni, a' magasztalt írásmód is igen helyén lehet némelykor. Jelen cikket némelyek talán émelyesnek fogják találni. Ugy vélttem azonban, hogy Páris leírásánál talán nincsen helyén kívül az általam használt jelen modor. Mindenesetre legyen ezen cikk, ha egyéb nem lehet, utánzásra, megkísértésre a' francia könnyed írásmódnak, melly kis dolgokat is érdekesen és csipősen, és nagy dolgokat is egyszerűen és pajkosan tud előadni; legyen megkísértésre a' magasztaltság és szelid érzékenység egyesítésének rőfös constructiók és iszonyu négytagu periodusok nélkül. Igazán megvallva, meg akartam kísértetni, mennyire lehet magasztalt lenni dagály nélkül.

„Szellemi ereje azonban még nagyobb. Páris központja mindennemű francia nemzeti vágnak, érzelemnek, szenvedélynek, szeszélynek, érdeknek és rokonszenynek.“

„Páris egy nagy ország egy kicsiny országban. Páris a' fő, a' tartományok a' lábak; és a' lábak járnak ugyan, de a' fő az, mi igazgat.“

„Madrid, — mond Cermenin egy röpiratában — fővárosa Spanyolországnak, Konstantinápoly a' török birodalomnak 'stb., Páris az emberi nemzetnek.“

És valóban ezen város képe a' mindenségnek.

Mit másutt szépnek találunk, miben másutt gyönyörködünk: annak itt előképét találjuk fel. A' mi másutt van, az csak kisebb nagyobb mértékben sikerült utánozása annak, mit itt, fényesen és remekül készítve, halomban szemlélhetni.

Páris tárháza és menedékhelye mindennek, a' mi szeretett, tisztelt, csodált, irigyelt avagy üldözött.

Páris Franciaország minden erejének, fényének, gazdagságának és dicsőségének központja.

Páris a' barátnak szívárvány; záloga, jele, biztosítója a' jövődönnek. Az ellenségnek pedig fényes kard, mely sujt, de melynek fényét az sem tagadhatja, kire általa a' halálos csapás méretik.

Illy város, mely olly sokoldalú, és sok oldalúságában olly tökélyesült tulajdonokkal és gyönyörökkel bírna, nincs a' világon több.

Mint a' divatnak születési és szék-városa, a' divat-világban vezéri szerepet viszen. A' tudomány, művészet és irodalom körében minden irányban kiterjedett hatással munkálkodik. Az eszmék és elvek világában pedig valóságos kis Amerika e' vén Európában.

Örök-hullámozó tenger, mely szüntelen zajong és háborog. Vagy inkább tűz-hegy, rettenetesebb a' forrongó Vezuvnál, avagy feledhetők, hogy láva-folyama egy század-negyedig tartá előntve egész Európát?

Páris osztja a' hir mezején az oklevelet; vagy van-e világ-hirű művész, kit nem Páris tett azzá?

Minden téren, minden utcán újabb tömeg, újabb zaj. A' munka és foglalkozás folytonos és nem szünik meg vasárnap sem. A' boltok és műhelyek mindennap ujtva állanak; sőt a' közmunkákban sincs az ünnepek miatt megállapodás. Első vasárnap, melyet Párisban töltöttem, egy utcán kövezet rakást vettem észre, 's midőn ezen, reám nézve e' napon új látományt meg szemlélni közelebb járultam, élénk zaj úté meg füleimet. Az élénk zaj a' munkások dala, a' dal pedig a' Marseillaise volt. Lehetlen vala nem mosolyganom. Nyugalmas kövezet, gondolám, te a' Marseillaise zengése közben rakatol le, 's a' Marseillaise zengése közben szakasztatol fel! És ki mondja aztán, hogy a' francziák változékonyak!?

A' szellemi világ körében Páris gyűlhelye és gyűlpontja az eszméknek és elveknek. Egy nagy nyitott könyv, melybe csak bele kell tekinteni, 's ha

épszemmel birunk, azonnal olvashatunk. A' kövezet, utcák, térek és teremek, mint megannyi emlékek, felénk fordulnak, 's elbeszélnek történeteiket. Minden nyom föld szentelt tér, hol nem érezni, nem tanulni lehetetlen. Körében a' levégő lelkesedéssel tölt el, mely emeli a' lelket 's buzdítja a' szívet.

Boldog ország, mely ennyi emlékkal, ennyi emlékeztető és buzdító jelekkel bír!

Páris olyan, mint a' költészet, mely a' követési példánynak szem elé tünnetése végett teremtetett, hogy az embereknek kijelelt irányuk legyen, mely felé haladva, a' tökéletesedést megközelíthetik.

Vagyis inkább olyan, mint a' költemények legjava, mert még ezek is hatástalanok maradhatnak ugyan az avatatlanok és az érzelem nélküliek előtt, de ha ihletésre és lelkesedésre való képességgel tekintjük, mint a' teremő, még szívünk legmélyebb rejtekébe is behatnak.

Más emberek, más szellem, más világ, más gondolkodás.

Miről másutt a' felvilágosodottak sincsenek eléggé avagy mindnyájan tisztában, azt itt az óságosok sem vonják kétségbe. Egy francia kiadásu vén Döbrögi, midőn regényt látott kezemben, mindannyiszor kárhoztatott. Mit olvassak tehát, kérdém egykor telhetőleg ártatlan képpel. Voltairet, felelé gyorsan. Adjon Isten nekünk, gondolám magamban, sok ilyen óságosokat.

Ki Párist fürdőhöz hasonlítja, annak teljes igazsága van, mert bárminő kellemes legyen a' benlétel, mindenek felett magasztos azon hatás, melyet későbbben gyakorol. Páris tehát meleg fürdő, melynek hatása azonnal érezhető, kellemes, 's ha állitanom nem kellene, hogy lelkesedést gerjesztő, azt mondanám, szenderítő. Meleg fürdő, mely, míg benne vagyunk, izzadásba hoz, miután pedig belőle kiléptünk, olly édes lankadságba meritő kék-hulámzást szül idegzetünkben, hogy azt vélnök, minden anyagi alkat-részünk átszellemült. Meleg fürdő, melyben enyhülve érezzük magunkat, melyben ereinket metszhetnök fel, és mégis, nemcsak minden fájdalom nélkül 's mintegy észrevétlenül: de sőt némi kéjjel lehetne benne elvéreznünk, és meghalnunk. Azonban épen azért, mivel fürdőhöz hasonlít, bárminő szédítő és magasztaltságot osztó legyen is, míg benne ülünk: mindenek felett még edesebb és elérzékenyítőbb azon hatás, melyet rajtunk belőle kiléptünk után gyakorol.

Mint édes álom, mint kincset érő emlék tűnik fel képzetünkben, mely gyönyörködtet, elragad, de mely nyugtalanná és elégedetlenné is tesz a' távolban.

Ez a' város egy nagy tárház, melyben minden van. Pompa és fény annyira, hogy azoknak egy részecskéjéből gyarmatosítani lehetne egy más nagy várost. Gazdagság, szegénység; szorgalom, henyeség; lelkesedés, komoly tanulmány; szépművészet, kézmesterség; költészet, műipar; csillogás, összevonultság; szerelem, kicsapongás; erkölcs, romlottság; czimeres hin-

tók, szerény omnibusok; tömege a' cifra népnek, serege a' kéküngeseknek; zajos nép, hallgatag köhalmaz.

'S ha megjártuk e' roppant várost, melly, megszámlálhatlan házaival és utczaival, meghasogatott szikla-területnek látszik inkább, mint emberalkotó városnak; ha megjártuk e' roppant várost, azaz: annak minden nyilvános és nem nyilvános, jó és rossz helyeit: úgy tetszik, mintha az egész világot megjártuk volna, mert egy körben itt csak vasutak, gyárak, gyarmatok, részvények, váltók, 's egy szóval: a' kereskedés az, mi az embereket elfoglalja, egy másikban pedig a' politika, philosophia, 's egy szóval: a' tudomány és a' szellemi érdekek foglalnak el mindenkit; egy harmadikban végtére a' pipere, ékszer, szalagok, bársony, selyem, zene, festvények, színházak, 's még inkább a' színésznők, tánczosnők, szerelmi kalandok, 's röviden, a' világi mindennemű gyönyörök és fényzés ragad mindenkit örvénybe.

És oh, mennyire ért mindezekhez ez a' gonosz Páris!

Ez a' város egészen egy világ.

Folytonos színhelye a' látományoknak; nagy tereme a' hangzavarnak és hangversenynek, miket kilenczszázharminczötezer *) ember örök zsibongása alkot.

Hány pártnak volt már Páris küzdőhelye tanácssteremi és utcai küzdelmekben!

E' város keblében éltek, és élnek nagyrészt ma is, a' legitimisták, 93-i republicanusok, bonapartisták, philippisták, mozgalom emberei, ellenállás emberei (hommes de la Résistance), jövőkor emberei (le Parti de l' Avenir), amerikai republicanusok, st. simonisták, socialisták, communisták, humanitaires-ek, radikalok, patrioták, haladás emberei, közép, bal-közép, jobb-közép, bal-szél, jobb-szél, monarchisták, népbarátok, anarchisták, reformisták, fiatal Franciaország, emberi jogok védői (la société des droits de l' homme), társas kötelékek védői (la société des Familles), réactionnaires-ek, conservativok 's még a' kiket én nem tudok!

És az emlékezetek, mellyek e' pártok eszméihez 's a' véres forradalmak szörnyetegeihez csatlakoznak, a' sorompókhoz érve, tán reszketésgét okoznak tagjaitokban? Csalatkoztok. A' reszketégség, melly, Párisnak 52 kapui közül akármellyikhez érve, tagjaitokat elfogja, nem a' félelemnek, hanem a' zabolázhatlan vágnak szüleménye, minélőbb átlépni a' küszöböt.

Minden, a' mit e' városban szemlélünk, Amerikára emlékeztet.

Ha látjuk, mint bolyongnak búsan, de szikrázó szemekkel a' boldogtalan lengyel, olasz, 'st. menekvők, részvevő kebellet tekintünk a' száműzöttekre, 's a' francia nemeslelkűség iránt tisztelő érzélemmel, ezt mondjuk: ez Amerika, a' szabadság hazája! **)

*) Az 1842-ik évi hivatalos összeírás szerint, az idegeneken és katonaságon kívül, Párisnak 935,261 lakosa volt.

**) 1842-en Franciaországban 4,724 lengyel, 389 olasz, 168 spanyol, 7 német, 1 portugál, összesen 5,839 menekvő kapott francia segílyt, és pedig 2,150,000 francot.
I. J.

Ha pedig a' gyár- és kézművesi ipart és szorgalmat, mely csupán Párisban 200,000 személynek (ouvrier) ad foglalkozást, 's a' gazdag és fényes boltokat tekintjük, akkor ismét azt mondjuk: ez Amerika, a' kereskedés és az ipar hazája!

Sőt a' csodálatos! ha Párisnak leghitványabb részébe tekintünk is, mely mindent meghalad a' világon a' maga nemében; ezen tanyájában és fészkeben a' pornak, sárnak, bűnnek, förtelemnek, még itt is találunk valamit, mi Amerikára emlékeztet. Hol ugyanis, a' megrekedt légnek, a' szűk és tekervényes utcák mély börtönéből leendő felszabadítása végett, új téres utcákat törnek a' sűrű háztömegben, egyenesen kiszabótt irányban: valameddig ezen új utcák oldalai palotákkal be nem szegetnek, a' lerombolt ronda házak maradványai piszkosan meredeznek egymásnak ellenében, 's a' közfalakban volt kémények, ketté metszve, mint fekete vonalak sötétlenek a' bámulónak szeméibe, 's ekkor ismét azt mondjuk: ez Amerika, hol a' városokat és utcákat előre kimérik a' rengeteg mélyében, 's a' fekete vonalak az elpusztított őserdő fáinak megperzselt sudarai!

Ez a' vén eurpai kis Amerika úgy tűnik fel képzetemben, mint szentelt hely, mely felé imádkozásban fordulni kell, mint irányadó csillag sötét éjjel a' széles tengeren, mint tűzoszlop, mely a' pusztában tévelygő vén Europa előtt halad.

Olvasni lehet róla köteteket, az nem sokat ér; a' holt betű soha sem fogja eléggé hiven visszatükrözni a' valóság élénk színeit. Ezt látni kell; mondhatni kell róla: én láttam; én laktam benne; kifáradtam benne a' szemléletben számtalanszor; életszükségemmé vált falai között az étel, ital és álom számtalanszor: felhevültem 's kinyugodtam magam benne számtalanszor; megnéztem emlékeit; voltam térein; jártam utcáin; beszéltem lakosaival, kik nem kizárólag őseik emlékével igyekeznek Europa figyelmét felhívni.

És ha valaki találkozni, ki minden egyéb nélkül, mi arra szükséges, csupán telt erszénnyel utra kelve, megjárta egy-pár hét alatt az ó és új világnak minden részeit és egyéb helyeket, 's visszatérvén, mélytánytalan kicsinyítéssel és szánandó értetlenséggel azt állitaná, hogy az angol semmi egyéb, mint rekedtes hangú, veres hajú, kalmárlelkű, érzéketlen, önző teremtmény, ki terhére van a' földnek, melyen jár; parlamentje pedig egy minden törvényhozói illő komolyság nélküli, feltett kalapu, levetett felsőruhája, szüntelen morgó 's alma-evő, tiszteletet nem érdemlő, gyarló csoport; a' francia pedig egy szüntelen ugráló, szeles, tánczos, megtestesült hitvány könnyelműségi példány; kamarája pedig egy visítózó, kiabáló 's dulakodó utca-gyerkőczök összejövetelének másolata, 's mindezek folytán, képzelt tapasztaltsága érzetében, némi megvetéssel halljátok ajkára venni e' két nemzetnek nevét: — az ilyen embert, kérlek, nevéssétek ki.

A' francia nemzet annyi kitűnő tulajdonnal bír, hogy ezek egy kicsiny nemzetet is magasra emelnének; azonban a' francia nemzet egyszersmind a' művelt világ legnagyobb számu nemzete is.

A' francia nemzet előserege a' többi nemzeteknek, 's a' párisi nép legjava a' francia nemzetnek.

Mi másutt távoli remény, az itt már félszázados tény; miről másutt csak álmodoznak, az itt már valószínű van; 's míg másutt örökké arról beszélnek, mi történik a' külföldön, addig itt cselekesznek 's anyagot szolgáltatnak másoknak a' beszédre.

Míg a' többi nemzetek (az angolt kivéve) még csak lesznek vagyis inkább csupán lehetnek, a' francia már van és fénykörben él.

És minő élénkek, illedelmesek és finomak ezek a' francziák!

Minő udvariasak, gyöngédek, nemesen-büszkéek és kiméletesek!

Senki, mert finomabb posztó-ruhást lát, ezért ki nem tér; és senki, mert finomabb posztó-ruhát hord, kitérést nem igényel. Senki nem ad, de senki sem is követel a' szoros illedelmi határon túl legkevesebbet sem; de ezen bizonyos határig mindenki megkapja, a' mi őt illeti.

A' francziák jelleme kiválóan nemes; szellemök bátor; érzelmök magasztos.

Mintha legkevesebb balítélet, legkevesebb szellemi nyűg sem volna e' honban.

Semmi a' mi csüggeszt, a' mi kinez vagy a' mi lankaszt.

Minden a' mi emel, lelkesít és biztat.

Ezek az emberek nem emlékeznek örömtelenül multjokra, nem tekintenek félelemmel avagy reménytelenül a' jövőbe, 's nem csüggnék lankadt erővel és kétségbeesve a' jelenen.

Mi másutt kétségbe ejt, arra a' francia azt mondja: ez bosszantóbb semmint kétségbe ejthetne.

Mi másutt ámulattal bámultatik, azt a' francia lobogó dics-vágyában elérni esküszik meg.

Hősiség és nem makacosság; bátorság és nem dacz; nemes dics-vágy és nem kicsinyes hiúság tisztán kifejlődve honosodott meg a' francziákban.

Nevetem én azokat, kik a' francziák féktelen tüzéről beszélnek. Ezen tűz előttem lelkesedés, 's ezen féktelenség előttem csüggedhetlenség, 's ennél fogva, mit azok, mint féktelen tüzet becsmérelnék, azt én, mint csüggedhetlen lelkesedést becsülöm.

És senki se mondja, hogy Franciaországban hiányzik a' higgadt komoly szellem és az erkölcsi érettség, mert e' tekintetben megpirította Franciaország az egész világot. Míg ugyanis az egész világ tétlen nyugalomban hegyélt, Franciaország, legelső az újabb korban, rendszeres polgári, büntető, kereskedelmi és rendőri törvénykönyvet alkotott, még pedig mindezt közepette a' legnagyobb had zivatarainak. Nem lehet tehát mondani, hogy a' francziák nem értik a' béke korát, mert, egészen ellenkezően, nemcsak viszsza tudák verni az ellenséget, hanem még magát a' harcok korát is sokkal jobban használták, mint az egész világ a' béke korát.

Ez a' nemzet, melly nyugtalansággal, és mit én tudom, minő nemével a' semmit tevésnek vádoltatik, a' legmélyebb belátásu törvényhozókat, a' leglángeszűbb rendező (organizáló) tehetségeket tüntette fel.

Van-e és volt-e valaha valaki e' világban, kit e' nemben a' francia conventtel és Napoleonnal csak hasonlításba is lehetne hozni?

Oh, beh nevetem én a' francziák elleni berzenkedést és erőködéseket!

A' francia bátor, 's minő bátor, oly erős, 's minő erős, oly nagylelkű és nemesszívű.

A' mennyit tud, annyit mer, 's a' mennyit mer, annyit mindig tud is.

Ki fárasztható, de meg nem semmisíthető. Megcsalhatni, de le nem bilincselhetni.

Csak nevetségessé és unalmassá ne váljék valami előtte, mert annak semmit sem lehet a' francziától remélnie.

A' francia emberi méltóságának érzetét teljes mértékben bírja, ezen érzetre büszke 's féltékenyen őrzi azt.

Azonban nem kevély; de nem is alázatos, 's legkevésbé szolgálai.

Az alacsonyosság, zsarnokság 's az igaz ügynek elnyomása, bárha nem őt érinti is, mindig bosszantja, 's mindig határozottan kárhoztató bírót talál benne. Egyébiránt, ha meg nem sértik, senkit sem bánt; azonban nemcsak hogy a' sértést el nem tűri, de még csak a' fenyegetést sem hagyja megtorlás nélkül.

Szóljunk tisztelettel a' francia nemzetről!

Egy híres római szónok mindig azzal végezte beszédét: végtére is Carthagot le kell rombolnunk. És senkinek sem jut eszébe ezen mondást kárhoztatni, pedig bárha egyrésről e' mondásban a' római polgár hazaszeretetének összege befoglaltatott, de tagadhatlan, hogy egyszersmind bizonyos dúló szándékot is fejezett az ki. 'S ime, a' francziák hasonlóul mindig azt mondják: végtére is nekünk szabadság, egyenlőség és dicsőség kell, 's bárha mindez hasonlóul összege a' hazaszeretetnek és magában rejti a' tökélyesbülés magvát is, vannak igen sokan, kik egyoldaluan a' római polgár mondasát az egekig emelik, de a' francziák szavait gúnytárgyul tűzik ki.

A' francziát megilleti a' dicsőség.

Franciaország vezetője, központja az európai műveltségnek. A' műveltség eszméje és kifejlődése Franciaország történetével van leginkább egybeforrvá.

Mindenütt, hol előre kellett menni: Franciaország előre ment; 's mindenütt, hol résen kellett állani: Franciaország résen állott.

I r i n y i J ó z s e f.

(Folyt. köv.)

F Ü R E D I N A P J A I M.

Füredre utaztamban egyik déli állomásomat a' veszprémi vendéglőben tartottam. Az ebédlésnek még nem lévén ideje, de Veszprémet is futólagosan megtekinteni akarván, miután az étteremben kissé körülnéztem, először is a' várba mentem, hol a' püspöki lak 's feltünőbb épületek megtekintése után az épen nyitva álló székes-egyházba menék be. Az ezalatti csinos kis kápolnában valamit feljegyzendő, tárczám után nyultam, de — őszintén megvallva — ijedtségemre azt ismételt kereséseimre sem találtam. Sok pénz, az igaz, tárczámban nem volt, de volt mégis annyi, mennyi Füreden a' gyógyszerül rendelt fürdőknek bizonyos ideigi használatára elég lett volna. Ezen felül voltak tárczámban még más iratok is, melyeket nem örömet vesztettem el. Mind ezeket, mind azt sajnálva, hogy régen táplált vágyaim egyike, Füredet láthatni, mint varázsálom eloszlott, búsan lépdeltem a' kápolna lépcsőjén fel, 's azon reményszálba fogódzva, hogy talán a' már megjárt helyeknek valamelyikén megtalálandom, ismét végigjártam ezeket; de tárczámba nem akadtam. Nem a' legjobb kedéllyel menék tehát vissza a' vendéglőbe, hol egy rövid ebéd elköltése után, Fürednek, mielőtt láttam volna, egy bús „Isten hozzád“ mondására határozottam magamat.

Visszaérkeztemkor több férfit találtam az étteremben, kik már ebédelték, 's mint az állás alatti hintókból következtethetem, velem együtt utasok valának. Én is az asztalhoz ültem, de szóltanul merengtem az előttem álló tányérokra. A' férfiak egyike, mint a' többiekkel beszédéből értém, Füredre vala menendő, de némelly a' veszprémi káptalannali elintézendő ügyei végett csak más nap. Esetlegesen épen e' férfi mellett találtam ülni.

Busongó arczom talán fölébresztheté érdekét 's velem beszédet füzendő, mint az már többnyire szokás illy találkozásoknál, udvariasan kérdezé, honét 's hova utazom?

Elpanaszlám neki esetemet 's hogy visszafelé szándékozom.

— Legyen ön őszinte, — mondá hozzám — mennyi pénz vala tárczájában?

— Miért kíváncsi ön ezt tudni? kérdeztem én.

— Mert önt nem ismerem — felelt ő.

— Én nem értem önt.

— Meg fog érteni, csak nevezze meg pénze mennyiségét, vagy írja le tárczáját.

— A' külseje finom szaffian bőr, — feleltem — belülről az egyik lapon halvány rózsaszál, a' másikon egy emlénykoszoru-himzés.

Erre zsebéből kivonta — tárczámat.

Nem tudom, örömem vagy meglepetésem volt-e nagyobb? Füredet képzetelemben ismét láttam, a' kedves emlékü tárczát — zsebembe rejtém; 's az idegentől tárczámnak mikénti hozzájutásáról felvilágosítást kértem.

Most már megérthet ön — mondá örömben uszó arczomra függesztve nyájas szemeit. — Csak azt ismerhettem el e' tárcza birtokosának, ki azt láthatatlanban leírni képes. Önnek pusztá állítására még át nem adhatám. Egyébiránt midőn e' terembe léptem, azt ez árnyékban álló szék alatt találtam.

Most emlékeztem vissza, hogy mielőtt a' várba felmentem, egy ott lakó kanonoknak szóló levelet zsebemből kivettem 's tárczámat ekkor ránt-hattam ki.

Ez idegenben szemléltem örömeimnek újra teremtőjét, évek olta táplált vágyaimnak létesítőjét, — és a' legmelegebb hálával bucsúztam tőle el, azon reményben, hogy Füreden ismét találkozendunk.

Könyült kebellem haladtam Füred felé. A' szívemet átjáró benyomásnak emlékezete kitérülhetetlen belőlem, midőn Felső-Örs előtt a' Balatonnak messziről előmbe csillogó halvány-zöldes tükrét először megpillantám. Nem tudom, minden utazó elragadtatik-e annyira, mint én, ha a' jobbra 's balra elterülő erdők 's szőlők között kigyózdó uton haladva majd elveszti szemei elől, majd remekebb szépségben látja előbukkanni a' Balatont. Istenem! mi szép, mi gyönyörű ez egész regényes vidék! Akármerre fordítottam szememet, mindenütt lelkemig ható élvezetre találtam.

Minél inkább közeledtem Füredhez: jobbról a' zöldben domboruló viráynos szőlőket, balról a' búcsúzó napnak sugarait óriás arany-rudban visszacsillogtató csendes Balatont látva magam mellett, annál élvezetittasabb lön kebelem. Én nem tudom, mi történt velem, de a' mindégújabb 's szebb fejlődésű varázsszerű változatok szivandalító érzésekbe ringattak el; lelkem felemelkedett teremtőjéhez; jobbnak, szellemiesbnek éreztem magamat; keblelem megtágult; szívemet egy megfoghatatlan, nevezhetetlen szent szeretet, vágy dagasztá; az egész világot szerettem volna mellemlre szorítani; — végre éreztem, hogy arczomon könnyűimnek langymelege terül el; soha jobban nem éreztem árvaságomat: e' pillanatban egy világot tudtam volna kebleml hevében részesíteni, — és eszembe jutott, hogy a' kocsim fenekén fekvő ebemen kívül nincsen senki, ki akár örömeimnek, akár fájdalmaimnak tanuja lenne.

A' szememben rezgő könyűt széttörém, merengéseimből föltekinték, és — előttem állott Füred.

A' fürdői látogatók száma nem volt épen szerfeletti; az Eszterházy-féle vendéglőben szerencsémre üresen állott egy szoba, mit a' derék öreg felügyelő — nem tudom ott van-e még — szíves megelőzéssel nyitvatott fel számomra.

Midőn szobámat tökéletesen elrendezém 's némelly szükségeseket elintéztem, a' nap már leáldozott, 's így a' fürdő körüli regényes helynek megtekintését máskorra halasztám.

Szokatlanul gyönyörű est volt. Kimentem a' sétatérre; innét a' parkba tévelyedtem, de azon egy-két syrene, kikkel találkoztam, azon gondolatra vezetett, hogy az itteni sétálást jobb akkor tenni, midőn az Istennek fényes napja a' bünt rejtekeibe kergeti. Visszafordultam.

Estelim elköltése után kimentem a' Balaton partjára. Nem tudom, melyik híres festőnek láttam egy remek képét, mely az éjjel 's egy messze elterülő víz felett a' holdnak kibukkanását ábrázolta. Azon bámultam a' művészetnek szépségét. Itt felmerült bennem azon képnek emlékezete, 's imádtam a' teremtőt remek művében. Ki valami magasztosan meglepőt akar látni, az menjen éjjel a' Balaton partjához. A' hold épen közepe felett fénylett a' nagyszerű viznek, mely egy bizonyos körig ezüst lapként terült el előttem. Távolban kék azurban csillogott, míg a' messzebb szürkülő homály azt megfehérité. A' tihanyi zárda, bércek át tekintének felém komoran, mintegy a' felettük elviharzó fergeteges idők bús emlékein melázva. A' tulsó partról átlengő halk szellet lágyan érinté arczomat; csóknak véltem ezt, melyet az egyedüliségnek angyala vigasztalásomra küldött, és én ismét szívemnek hurjait leereszkedni érzém.

Körületekinték. Senki 's semmi nesz! Meg nem foghatám, hogy az emberek e' gyönyörű estét miként tudják nélkülözni. Vagy igen! azoknak ez nem ujság. Azok mind e' szépségeket már átélvették. Füreden új vendég csak én voltam, és így a' gyönyörben, mit a' természetnek keblére borulva élveztem, osztályosom nem kívánt ki sem lenni.

Nem tudtam megválni e' helytől, 's egy a' parthoz közel eső padra leültem. Visszaidéztem multamat, gyermekkoromat — és fájdalmas érzet vonult árnyékkép szívemen keresztül, mert elmultak a' felejthetetlen szép napok; jövőmbe tekinték, — és elbusultam; ifjukoromnak aranyálmai egyenként, mint a' tulnyilott virágnak levelei, tűnedezni kezdének.

Ekkor egy dal zendült meg füleimben, dal, minő szívemre úgy soha nem hatott. Szerettem volna meghalni azon pillanatban, mert teremtőmhöz legközelebb állottam. Legbensőbbemet átjárta e' dal, érzéseimnek ezereit felrázá, és minden, mi édes, mi keserű, nyomot vésőleg, huzódott szívemen keresztül. Szemeimnek könnyüforrása megeredt; sirtam, mint gyermek, és nem tudtam, miért?

Föltekintettem az égre; távolból siető barna fellegek röpültek el a' hold mellett, ezt majd eltakarva, majd tiszta fényében meghagyva; — ez mivel sem gondolva haladt kimért útján. Főltaláltam a' könnyüimet szárító vigasztalást; — gondoltam magamban — a' szívnek derült napját is sokszor beárnyazák busító érzések, mint e' holdat a' fellegek; a' hold előre halad, hátra nem nézve, a' szívről is levonulnak a' búárnyak; sem öröm, sem fájdalom vissza nem tartóztatja az elhamvadástól, — és könnyüimet letörültem.

Azolta sokszor megemlékeztem ez estvémről; akkori ábrándjaim mellett most hidegen időzöm.

A' dal egyre zengett füleimben. Az énekesnőnek — mert nő volt — nem mesterséges, de szívhöz szóló olvadékonyságu hangja bájolt el. Fölkeltem ülő helyemről 's a' hang felé indultam.

A' Horváth-háznak — később hallám így nevezetni — Balatonra nyíló ablakainak egyike nyitva állott 's innét zengett le az éj magányába az elvarázsoló ének, melyet a' zongorának búsan összeolvadó hangjai kísértek.

Karjaimat egymásba fűzve álltam az ablak előtt. Az ének, mintha sírba szállt volna az, ki elzengé, mindég lassudabb, mindég haldoklóbb hangra halkult; míg végre egészen megszűnt. Ezt mintha zokogás követte volna, de nem különböztethetém meg jól, mert a' Balatonról lassu morajjal kezdett felzugni a' szél, mi el-elkapta a' hangokat. Már el valék helyemről indulandó, midőn egy csendes zörejt hallottam ki a' szobából; az ablak megnyílt — 's ime egy hófehér öltönybe burkolt nő-alak tekintett le a' Balaton tükrére.

Szagatott felhőleplek borították el a' holdat, de néha az mégis leplezetlenül maradt és tiszta fényt terjesztett el a' térre. Különösen a' nyitott ablakra szögelt, 's onnét visszaverődő sugarai azon körben még világosabb fényben reszkettek. A' nő alakját tehát láthattam. Valami meglepő szebbet soha nem láttam.

A' holdnak sugarai 's hófehér öltönye valami olly kimondhatatlan szendőségű bájt külsőnzének halványas arcának, mi szellemiséggel határos.

Szemei csillagként lobogtak, mintha két gyémánt lett volna lilomfehér homlokára tűzve, melyek körülsugározzák halálhalvány arczrózsáit. Gazdag szőke haja arany lepelként borult vállaira. *Valami angyalias szépség volt az, mi ez alakon igézőleg elterült.

Órákig, napokig bámultam volna őt. Azt hittem, hogy egy mennyei jelenet, hogy Isten küldé le, az embereknek megmutatni akaró, milyenek angyalai. És föltámadt szívemben az ösztön, jobbnak lenni, szentebb életre törekedni, hogy egykor az üdv koszorúzott honban illy angyalok körébe juthassak.

De rövid ideig tarthatott szemeimnek gyönyöre. Ugy látszott, hogy észrevett, mert hirtelen hátralepett az ablakból 's bezárá ezeket.

Már jó későn lehetett 's szállásom felé indulék: de még egyszer a' Balatonra tekintve, láttam annak előbb csendes színét egy lassan felzúgó szél-től megingatva. Alig észrevehető hullámok gyűrűdztek, a' partot csapdosva, 's vártam, mi fejlődik ki. A' szél emelkedett és az előbb olly halottas nyugalomban szendergő viz habosuló hullámokat kergetett a' part felé.

Mint az indulatainak fékjét tartani nem bíró ember, vad szenvedélyeitől elragadtatva felbőszül: ugy ez óriásvíz a' korbácsoló szél-től képzeletet haldó sebességgel felzúdítva 's haragos düheben mélyéből felkavarodva, epés-szinüvé változott. Az égre barna felhők tornyosultak, a' lég megfrisült, 's minden egy bekövetkezendő fergetegre mutatott. De mindez olly hirtelen sebességgel történt, hogy a' rögtöni változásnak fokozatos meneteleire eléggé

nem is figyelhettem. Balatonkörnyékiek mondják, hogy illy sebes átváltozás többször megtörténik. A' legcsendesebb időt a' legnagyobb fergeteg váltja fel.

Nekem tetszett Balaton így felháborodottan is. A' süvöltő szél, az elsetült ég, s' e' partot csapdosó barnás hullámok borzasztó széppé tévők. Mi sok emberi kebel zajlik így, — gondoltam magamban — a' legszebb remények szenderülésben tartják az érzelmeket; az édes ábrándokkai bibelődés még sejtésben sem képzel szívfergeteget — 's ime! nem várt zivatar keletkezik, a' reménynek virágai megtörnek, lehullanak a' szív érzéseire, ezeket felverik, összezúzzák, pedig mi könnyű súlylyal bírnak — 's kész a' kebelnek zajos hullámzása.

Fázni kezdettem. A' csendben 's viharban egyenlően szép Balatontól elfordulva, feltekinték még egyszer az énekesnő ablakára, de mit sem láthatva, szállásomra siettem.

Egyes részletes leírásokkal nem akarom az olvasók figyelmét untatni. Fürednek leírását adták sokan 's jobban, mint talán én tehetném: elég lesz, ha röviden megemlítem azt, miként e' hely- 's környékének regényes fekvése kedélyemet folytonosan mintegy magasztaltsági hangulatban tartotta. Szívem jobban hazámhoz forrott, mellynek ezen új szépség előttem még fényesebb becsét adott, és ha sorsom ezrek-, meg százezrekkel áldott volna meg, mint sok hazámfiát, annak egy részét inkább itt adnám vissza hazámföldének, mint Ischl, Carlsbad torkába önteném. Igaz, sok kíváncsú van még mind szépítési, mind kényelmi tekintetben, mi bizonyára el sem is maradna, ha a' fürdői szakban is az imádott külföldet nem bálványoznánk.

No! de se baj, máskép lesz ez
Ezután.

énekli Vörösmartynk.

Másnap délután a' sétatéren jártam fel 's alá, 's ime, veszprémi jótevőmmel találkozom. Szíves hangon idvezlők egymást, 's ő bizodalmat gerjesztő fesztelenséggel csatlakozott hozzám. Én Füreden egészen ismeretlen voltam még, 's jól esett, hogy egy kissé társaloghattam. Beszédközben érinté futólagosan, hogy neje is itt van, ki öt pár nappal megelőző. E' férfit egyéb-iránt egy ismeretes nevű tehetős földes ur volt, ki a' politikai pályán is szerepel.

A' következő napokban többször találkoztunk, és én szívesen közelíték hozzá, mert nyájas viseletével magához vonzott. Csekély személyem szerencsés volt tetszését megnyerni. Sok tekintetben elágaztak ugyan egymástól véleményeink, de részemről személye iránti tisztelet, részéről talán irántami rokonszenv olly higgadságban tarták vitatkozási modorunkat, hogy ez soha kedélyingerlővé nem vált.

Ki Füreden megfordult, az tapasztalható, hogy ott születés, rang és pénz adnak az embernek tekintetet, és ki épen olly szerencsétlen, hogy a' három közül egyet sem bír, annak ugyan egy jó szót sem adnak. Értem azo-

kat, a' kik a' hárommal birnak. Ujabb időkben talán, mióta a' főrendiek olly cosmopolitice szónokolnak, az olly minorum gentium-fele emberekre bárátságosabban tekintendnek, de hajdanában bizony nem ugy volt az. Én egy valék azok közül, kiknek sem fényes születés, sem rang, sem pénz nem jutott osztályrészül, és így, hozzá járulván ehhez szerencsétlen büszkeségem, miszerint magamat a' körökbe feltolni nem birtam, mint-egy pariaák közé sorozott, magamra hagyatva, egyedül állék az egyébként élénk fürdői kis világban. Minél jobban igazolá magát előttem e' tapasztalás, annál inkább becsültem a' hozzám csatlakozó kedélyt mutató tekintélyes férfit, ki nem egyszer hagyá oda a' fényes köröket, és velem hír- 's név nélküivel járta be e' honnak e' páratlan regényes szépségű vidékét.

E' közben nem felejtettem el a' szívemhez szóló dalt, nem a' látott alakot, és ha volt bennem vágy ez utóbbi után, csak azért volt, hogy felejtethetlen szép énekét, melly mindég füleimben csengett, ismét hallhassam. Kimentem e' végből Füreden létemnek második, harmadik estvéjén a' Balaton partjára; késő éjig andalogtam ott, de sem az éj csendén keresztül remegő bájos hangokat nem hallhattam, sem a' dicső alakot nem láthattam.

Szirtormy — legyen ez neve derék ismerősömmek — egy izben hozzám jöve, és elmondván, miként nevemet neje előtt megemlítvén, ez kíváncsi ismerni engemet, 's most azért jött érettem, hogy nejehez vezessen.

Elmenék, és nemsokára a' legszebb asszonyoknak egyike előtt állottam. Egy magas, sugár, szabályos termet, gyönyörű halvány, mintegy átszellemesült arc, fonséges tekintet, és az egész külsőn előmlő angyalszerű szendőség voltak, miken figyelmem ösztönszerűleg megakadt. Ragyogó szemei, szép homloka, gyönyörű szőke gazdag haja, bájosan csengő hangja, a' Balatonra nyíló ablakok, egy zongora, és végre mindezekon felül a' bennem keletkező sejtetem, elhitették velem, hogy azon ének nem másnak, hanem Szirtormynőnek ajkairól zengett le.

Szirtormynőnek magyar-jellemes fogadásával tökéletesen meg leheték elégedve, és megbocsátható talán, ha e' pillanatban, parányi irói becsemre, egy kevés hiúság lepett el, de ennek köszönhetém, hogy az asszonyok legérdekesbikével megismerkedhettem.

Első látogatásom rövid volt, de azt a' lelkes asszonynak társalgása még rövidebbre varázsolta. — Elmenetelemtkor mind a' férj, mind a' nő többszöri látogatásra meghittak, mit hogy én teljesítettem, igen természetes.

Vannak asszonyok, kiknek nemes arczéle első pillanatra elárulja az érdekességet, mi lényöket körülövedzi, kik a' lelket, mi belső világukat életeti, arczukon hordozzák, mintha minden indulat, minden érzés, minék illetése által szívöknek hurja megzendül, arczvonalaik közé lenne vésve; kiknek finom átlátszó arczbőrén a' szellemfenségnek dicsőítő kifejezésű sugarai törnek át. És az illy asszonyoknak érdeklánczoló szellemi szépségénél édes merengéssel időz a' szív, melly illy asszonyoknak körében minden érzékehevítő ingereken önkénytelenül felülemelkedik, és kitisztult nyugodt érzés-

ben felsarjadzó odaolvadással vonzódásra melegtül, de mely nem epeszt, nem éget, nem zaklat, hanem egy olly tiszteletnek, mire a' kebel önkénytelen hajol, ki nem hamvadó érzésére ragad.

Szirtormynő ezen asszonyoknak volt egyike. Fialat bár, alig 20—22 éves, de érett tökéletessége ellenállhatlanul tiszteletre hódító. Szép külső, lelkes arczvonások, csillogó ész, olvasottság, magasztos érzések voltak azon varázserő, mivel a' körébe érkezettét bizonyosan felgyullasztani is képes lett volna, de mit méltóságteljes véseletének kifejezésével párosítva, arra használt, hogy mindenkit tiszteletteljes távolban tartson magától. Ritkán mentem ugyan, midőn más, kivált magas születésűeknek jelenlétét tudtam, de azon fiatal férfiak előtt, kikkel mégis esetlegesen találkoztam, olly tekintélyesen tudta magát tartani, hogy ezek olly fesztelenül, mint más hölgyekkel láttam, vele társalgni nem mertek.

Perczeimet, melyeket e' nőnek körében töltöttem, kétségkívül életemnek legérdekesbei közé számíthatom. Sokoldalu műveltsége, melyet nem kérkedve, de szerényen tudott kitüntetni, társalgásának sajátzerü érdeket adott, ugy hogy nem volt talán férfit, ki körébe vissza ne vágyott volna.

A' legbensőbb tisztelet — és semmi melegebb szívérdek — gyakran készítetett, hogy a' látogatásra adott engedelmet használjam, mire egyébként a' szives fogadás is bátorított. Társalgásban inkább komolyságra hajló, mint eleven-vidor kedélyt mutatott, 's néha kellemteljes szavának olly sajátzerü remegése volt, mintha szivhurjait valami búsan illette volna meg; és ilyenkor finomélü arczvonalai közé valami fájdalomra emlékeztető kinyomás keverült, gyönyörű szabásu ajkai körül egy bús mosoly vonult át, szempillái félig remekszépségű szemekre borultak, és az egész szép arczra mintegy átszellemesítő bélyeg nyomult. Ki ilyenkor látta e' nőt, az anglyalt képzelhetett maga előtt.

Egy esős délután Szirtormynőt egyedül találtam zongorája mellett. Szokott szivesen fogadott, de első tekintetre láttam, hogy azon derűtség arczán, mit vendégeinknek szoktunk mutatni, nem eredeti, hanem erőtetett, és inkább komoly elmélyedés arczának jelenlegi igazi kifejezése. Társalgás közben, bár mint erőködött elrejteni, még jobban kitűnt bús hangulata, de olly regényes magasságu volt irántai tiszteletem, hogy nem tartám illedelmesnek ennek okáról kérdezősködni, de féltem is, hogy kíváncsiságom sértené.

Valahányszor Szirtormyékhez mentem, mindig eszemben volt azon dal, de illedelmesen azt soha elő nem hozhatám. E' pillanatban olly vágygerjesztőleg merült föl bennem annak emlékezete, hogy elhatároztam magamat Szirtormynőt annak eléneklésére megkérni.

— Én egy dalt hallottam egykor ez ablakból lezengeni — mondtam a' nőnek.

Szirtormynő meglepetten függeszté reám szép szemeit, és arczának hávat rózsasaláng váltotta fel.

— Nagysádat e' vallomásom meglepni látszott — folytattam.

— Ön állott a' mult estvéknek egyikén a' Balaton partjánál? kérdezé szünet mulva, 's miután igennel feleltem, folytatá: — akaratlanul tettem egy idegent legkedvesb emlékü dalomnak hallgatójává. Nem képzeltem, hogy olly késő éjjel még valaki ébren legyen.

— És sajnálja, nagysád, tőlem azon élvezetet, mit nekem azon dal nyujtott? kérdeztem.

— Higyje el ön; — felelt búskomolyan — csak legmeghittebbeim 's ezek is ritkán hallják tőlem azon éneket. Csak ha egyedül vagyok, akkor szoktam énekelni.

— Szabad tudnom okát?

A' nő nem felelt, szemeit ölébe rejté, és bús hangokat ébresztőleg járt végig ujjáival a' zongorán.

Láttam, hogy e' nő szívében, e' perczben legalább, minden öröm kihalt. Elkomoruló arca ezt kétségtelen jelekben mutatá fel, és résztvevőleg hoszszasan tekintettem reá.

— E' dal — mondá hosszú szünet után — fiatal, még ugyszólván, gyermekéveimre viszi mindig vissza emlékezetemet, mely valahányszor bennem fölébred, mindannyiszor bús érzések szorítják össze szívemet: és mégis öröm-édesen időzőm e' korom emlékeinél.

— Mennyire sajnálom, hogy nem igényelhetek magamnak nagysádtól annyi bizodalmat, miszerint e' dal történetének elmondására kérhetném.

— Ez szívem történetével van egybefűzve, — felelt ő bús mosollyal — ezt pedig . . .

— Igaza van nagysádnak; — mondám — távol vagyok attól, hogy szive titkainak felfedezését csak távolról is igényelhetném.

— Nem azért, — felelt ő — mintha nem tudnék ön iránt bizalmas lenni; ha lenne valaki ismerőseim közül, ki előtt azon korom emlékétfeltárnám, elhiheti, ön lenne az: de jobbnak látom mégis elhallgatni.

A' szép nőnek ezen becses nyilatkozatáról soha el nem felejtkezem.

— Nagysád, — mondám kérő tekintettel — ne tartson szerénytelennek: de ha tudná, mennyi élvezetben gazdagította akaratlanul keblemet, azon dalt most elénekelné. Szabad remélenem?

— Hogy megmutassam, mennyire becsülöm önt: — felelt kis gondolkozás után — teljesüljön kívánata.

És eléneklé a' dalt, szebben, szivandalítóbban, mint először. Minden szavával újabb és újabb, busitóbb és busitóbb érzést lehelt ki hullámban emelkedő kebléből, mi körülölgé gyönyörű arczát, szemeit könnyűben fénylővé tette, és egész lényének szellemiségét elragadó érdekességig emelte. És midőn így odabámulva hallgattam volna ez elérzékenyülő nőt, akaratlanul ellágyultam én is. Visszatekintettem letűnt koromra; e' dal emlékeket fakasztott bennem, melyeknél sajgott szívem, és a' nélkül is gyérörömben részesülő keblemen, mint felbők az égen, épesztő érzések vonultak át.

Később még egy-párszor hallám e' dalt, mely varázshatását reám mindég megtartotta. Szirtormynő tudta, hogy szeretem dalát, és elválásunkkor emlékül adá. Talán nem leszen minden érdek nélkül, ha ideiglatom:

Ütött az óra, mely örök válásom
Rettentő hangon zengje el neked,
Zokogva reszket ajkamról áldásom:
Éld boldogul — nem mint én — életed.

Rövid gyönyörben birtam én a' mennyet
Hol te valál, hű lelke angyala!
Fogadd el érte e' szívvérző könnyet,
Reményem, lásd, itt is megcsala.

Légy boldog! másnak karjain ha nyugszol,
Addig engem kinos bu emészt;
Boldogságomról már az ég sem gondol,
Mert töled, kedves, eltávozni kész.

Enyim vagy, hittem —, most sorsom üzött el,
Az égre sírok fel bírásodért.
Oh, lányka, lányka, sirj az üldözöttel,
Ki rád az égből boldogságot kért.

Emlékezz rám, — vagy jobb — feledd barátod:
Üldözni sorsom — jobb — ha engem fog;
Legyen szerencse, boldogság sajátod,
Légy boldog, kedves lányka, légy boldog! *)

A' nyomasztó szívhangulat, mibe mindketten elmerülten talán egy kedvesebb multnak ábrándképein merengtünk, alkalmatlanná tön a' további társalgásra, és távoztam.

Körülményeim Fürednek elhagyására intének, és épen elindulásom napja előtt Szirtormy felszólított, hogy társaságukban ránduljak át Tihanyra, hol neje még nem volt. Én Tihanyban valék már ugyan, de olly kedves körben még egyszer szívesen elmentem.

A' híres visszhangnak helyéről bemenénk a' zárdába. E' zárda Balatonra fekvő részének felsőemeleti csarnokából egy ablak nyílik, honnét milly gyönyörű a' kilátás, tudják azok, kik már onnét lenéztek. A' messzire elterjedő Balaton, jobbról a' szép Somogy-föld, balról a' virányos Füred és a' Balatonmentébeni regényes falvak 's ligetek kedves élvezetet nyújtanak a' szemnek.

Szirtormy a' bennünket vezető szíves szerzetesnek szobájába ment, Tihanyról némi történeti adatokat feljegyzendő; neje és én, az ablak párkányára támaszkodva, szemléltük a' gyönyörű vidéket. Ennek áttekintése után Szirtormynővel a' templom megtekintésére valék indulandó, és visszafordultunk az ablakból. A' csarnok tulsó végéről egy szabályos arczonásu, komoly tekintetű, 's egészben véve, érdekes arczu férfiú lassu léptekkel közelít felénk. A' férfiú reánk tekintett 's rögtön mintegy legyökerezetten megállott. Én Szirtormynőre tekinték, és az arczán elterülő változást látva, rendkívül meg-

*) E' dal írójának nevét nem tudom.

lepettem. A' nő előbb, mintha vérrel öntötték le volna arczát, elpirult; ezután halálhalványság temette el minden arczpirját, remegve simult oldalához, a' férfiura fájdalmasan tekintett át, és könygyöngyök reszkettek szemeiben.

A' férfiú most hirtelen megindult és előttünk állott. A' jelenet csak percnyi időszakig tartott, de talán soha el nem fogom felejtani. Korra virágzó lehetett; izmos testalkata, friss szemei erre mutattak, és így azon redőket, mik ajkai körül 's homlokán huzódtak, nem kor, de szenvedés véshette. Szemei mintha tulvilági fényben lobogtak volna; a' reszkető hang, mellyen megszólalt, zajló szívvihart mutatott.

— Egyetlen egy vágyam, mit évek hosszú során keresztül szívemben hordoztam — mondá, miután külsőm mintegy bizodalmat látszék belé önteni — teljesült. Cornelia! reá ismer-e még ezen arczra, melly egykor a' boldogságtól annyira sugárzó volt, és most az átélt szenvedésektől összeroncsolt? De megszámitvák a' perczek, miket önnek körében tölthetek, férje azon szerzetestől mindjárt kijöhet. Csak azt akartam önnek megmondani, hogy nem volt más ohajtásom, mint önt ez életben még csak egyszer láthatni. Ez most váratlanul teljesült; és így nincs, de csak egyetlen egy földi kívánság sincs, mi keblemet epesztené. Cornelia, nyujtsa ide még egyszer jobbját, hadd legyen ez az utolsó kézmeleg, mi jéghideg kezeimbe életet önt. És most Isten, — Isten áldja meg önt.

Szirtormynő szemeiből könnycseppek gördültek le arczára. Láttam arcználaiában a' kinokat, mellyekkel küzdött és hogy nagy megerötetésbe került, a' zokogástól magát megerötetni. A' férfiúnak vonakodás nélkül engedé át kezét, mellyet ez megszorítva, és a' nőre egy fájdalmas hosszú tekintetet vetve, gyorsan távozott.

Akaratom ellen lettem tanuja a' legérdekesebb és érzékenyebb jelenetnek, melly képzeletgyorsan ment végbe. Részvétellel tekintettem a' nőre, ki arczát tölem elfordítá. Viseletéből kiolvastam, hogy szégyenli magát előttem, de biztosítám, miként hivebb, hallgatagabb tanuja az eseménynek nálamnál nem lehetett volna, és csak arra figyelmeztettem, hogy iparkodjék nyugodt kedélyre magát erötetni, nehogy megindulása férje előtt feltűnő legyen.

Szirtormynő gyorsan akart távozni a' helyről, hol olly váratlanul izgatott meg belsője. Kért, hogy mennék férje után, — és kevés idő múlva, szótlanlanságba merülten, evedztünk át Füredre.

Hogy az esemény, mellynek tanuja lettem, a' legnagyobb mértékben felingerlé kíváncsiságomat, mondanom felesleges: de nem kecssegtethettem magamat, hogy annak kulcsához juthatok. Olly igénytelen ember, mint magamat Szirtormynőnek irányában képzeltem, szívtitkaira vonatkozó kérdést nem tehetett, de következő napra határozott elutazásomig is alkalmat sem találhattam erre. Bucsúznom kelle tehát a' mélyen tisztelt hölgytől a' nélkül, hogy a' jelenetet némiképp felvilágosító adatokhoz juthattam volna. Szirtormy a' legbarátságosabban kényszerített azon ígéretre, hogy jószágán

meglátogatandom, mi bár hivatalom helyétől igen távol esett, de egy tekintet nejjére, a' mai esemény megoldhatásának reménye, és irántami szives-ségök rábirtak, hogy szavamat adtam, miszerint a' következő évben őket meglátogatandom, — és ezután egy szives kézszorítást nyerve mindketőtől, nekik és következő reggel Fürednek is, egy lelkemből felfakadó Isten-hozzádot mondva, a' kedélyemre olly édes-búsan ható hely- 's személyektől megváltam.

S z a b ó R i c h á r d.

(Vége köv.)

SZÓNOK ÉS KÖLTŐ.

1844.

Nagy tanácskozások székiből
Kél a' szónok, — keble zug belől,
És kimondja a' nagy szózatot,
A' mi lelkében fogantatott:
„Légyen a' nép e' honban szabad,
Mint madár a' széles ég alatt,
Nem kötötten szolgaföld miatt,
Nem bilincsen zsarnokúr alatt.“ —
És a' nép fogékony kebliben
A' szabadságérzet megjelen,
'S a' kelő hazában szerteszté
Uj időnek szüli kezdetét, —

Ömlik a' dal játszi húrokon,
Sphaerák zengzetével olly rokon!
'S mint a' harmat nap sugárinál,
E' sötét földről az égbe száll:
„Isten! áldd meg a' magyar hazát,
Mellyen annyi vész vonúla át,
Áldd meg e' lesujtott nemzetet:
Mult- 's jövőért már kiszenvedett!“
'S im az érzés, melly a' dalban égett,
Elfogá az ifju nemzedéket,
'S átfonódva szíven és velön,
Uj cselekvésnek vezére lön.

És az év jár, és az év röpül,
A' tavasz jön 's ujra télbe dül:
'S ime a' szó, és az égi dal
Hallgat andalító bájjal!
Hol van a' sir, mellynek méhiben
Szónok és a' költő már pihen,
Hol van a' sir, mellybe költözött,
Annyi szemből omló köny között?
Hüs Tiszának zöld virányinál
Csöndes esti szellő nyögvé száll,
És Csekének árva völgyiben
Néma síron búsan megpihen.
Génusz borong a' hant felett,
Hol meleg szív váltott életet

'S a' nagy elhunyt, hamván oszlopul
Egy nemzetnek buzgó könye hull. —
Uj lakodnak szent határiban
Túl a' síron érzés hogyha van:
Oh, szent árnyék! örvendj, éltedért,
Mellynek éltél, a' hon ád babért.
Im, midőn az ország összegyül
A' hazának szép vidékirül,
És tanácsot ül a' nép felett,
Elveidnek adván életet;
És midőn a' költő ajkíról
Honszerelmed hangja ujra szól:
Könyet ejtven nagy neved felett,
Megsiratjuk szent emlékedet.

T ú r i S a m u.

V A S Á R N A P O N .

Jehova megnyugovásra
Adta a' vasárnapot,
Nyugodjunk tehát mi is, hogy
Meg ne sértsük a' papot;
Szegre hát most, czimboráim,
Szegre kiki dolgait!
De a' leg is legmagasabb
Szegre házi gondjait.

Ide legjobbbik boromból!
Huzd reá gyorsan, czigány!
Mint az orsó víg fonóban,
Nossza, perdülj, kis leány!
Jehova megnyugovásra
Adta a' vasárnapot;
De a' brugót megengedte,
'S a' czimbalmot és csapot.

Bujdosóra a' pohárral!
A' ki búsul, mind bolond!
Barna rémitő fejével
Most felettünk függ a' gond;
Vajha szél löggatná talpát!
Holló ásná ki szemét!
Hogy el ne rabolja többet
Szívünk minden örömét.

Éljen a' legszebb leányka!
Éljen a' leghűbb barát!
Éljen! a' ki úgy szereti,
Mint én, a' víg czimborát.
Most vigadjunk, hejehuja!
Szegen a' gond hajnalig!
Nem szökhet le, vérszemekkel
Bármiként agyarkodik.

Szemere Miklós. *)

ISTENI PARANCS.

A' midőn Isten leányi
Ajkkat teremtett,
Sok csókot nyomott reájok
'S minden csókkal üdvét.

És parancsolá a' lánynak:
'Lányka,' csókot adtam,
Csókkal boldogítsd az ifjat
Híven, fáradatlan.'

Mégis, lányka, hogyha csókot
Kérek ajkaidról,
Meg mered tagadni azt, mit
Isten is parancsol.

Samarjay Károly.

H O Z Z Á.

Menny vagy, tiszta, csillagos menny,
Üdviteli,
Melly az örök boldogságot
Neveli.

Benned egy Isten lakik, a'
S z e r e l e m!
Nyilj meg, oh, menny; édes Isten
Légy velem!...

'S ha megölelsz 's rám csattantod
Csókodat:
Azt hiszem, hogy a' mennyország
R á m s z a k a d t!

Lisznay.

*) Nem tartóztathatjuk magunkat, kijelenteni, miszerint igen örvendünk, hogy e' genialis vígdal íróját, ki nem épen dicsérhető szeszélyessége miatt megvált volt tőlünk,

DARÁZSOK.

II.

RÁKOSY TAMÁS TÁBLABÍRÓ UR A' „SALON“-BAN.

Többször voltam tanuja annak, mikép szoktak némelly hautvolée-s körökben azokkal bánni, kik majdnem bőrükből kiugranak, ha azokba meghivatnak, hogy — kinevettesenek 's az arszlánnépnek egy egész hétre anyagot szolgáltatassanak különféle gunyos észrevételekre, mik különben sem kitünő elmések, sem eredetiségök által meglepők nem szoktak lenni: mert a' s zellem épen nem hagyja magát lepis-kótázni vagy bezáratni, mint azt a' soproniak az első fecskével próbálták, hogy — tavaszunk legyen.

Illyen estély volt az, melyben én is jelen voltam, nem ugyan mint szerencsés választottja a' salonoknak, hanem mert két elévült comtesse-el 's egy francia emigránsal minden áldott este whistet kelle játszanom — réztantusokért: midőn a' szélyes véletlenség által braminkörünkbe egy falusi spectabilis löketett, kinek első szerepelése a' sima padolaton olly mulatságos volt, hogy azt t. olvasóim épületes mulatságára leírni ezennel megkísértem.

Rákósy Tamás ur igen becsületes ember volt és táblabíró. A' zöld asztalnál mindig a' második alispán mellett ült, 's ámbár soha sem szólott, annál többször csóválta fejét, ha a' szabadvéleményüek nagyon is szabadon nyilatkoznak 's el nem mulasztá jobb szomszédjának azon böles decimát titkosan fülébe sugni, miszerint nem ártana az ellenzéki pártnak egy részét simpliciter felakasztani, a' másiktól pedig akasztófát csinálni, t. i. valamit ráakasztani; otthon azonban Rákósy Tamás ur a' legbékeszeretőbb ember volt: az asztalnál korsóból ivott 's délután időtöltésből béreseinek csizmáit patkolta. Az olvasást luxusnak tartotta 's azért leányának a' „Honderü“-t járattá, maga pedig a' „Nemzeti újság“-ra fizetett elő. Az olvasás egyébiránt még fiatalabb korában sem tartozék Rákósy Tamás urnak főszenvedélyei közé 's hogy mind a' tiz iskolát dicséretesen elvégezte, vagy inkább szerencsésen kifutotta, azt nem annyira magának, mint a' kaposvári gymnasium és az egri lyceum akkori iskolai rendszerének köszönheté.

Igen szép nyári délután volt, midőn spectabilis urambátyám a' folyosó fapárkányán kiveré pipáját 's befogatott, mert másnapra megyei közgyűlés volt hirdetve, melyben több haladási kérdések fognak szőnyegre kerülni, mikre szokás szerint fejét kell — csóválni. — Alig szállott meg az „Angolkirályné“-nál és poroztatá ki a' német „Lohnlakáj által nemes tagjain uti zubbonyát, melyben estve a' nemzeti színházat meglátogatni szándékozik, midőn egy aranypaszományos veresbugyogós magyarinas belép az ajtón 's a' felig kikefellt táblabíró urat gróf Ludányi ő méltósága estvélyére „meginvitálja.“ Urambátyám nem foghatá ugyan meg, hogyan jutott e' magas szerencséhez: mivel azonban nem szeretett sokáig gondolkodni — de minek is lett

újra megnyerhettük lapunk számára. Ki a' humorban olly jeles darabokat, mint a' „Zeuszhoz“, „Dicső földuracs“ 's „Csigához“, 's a' komoly nemből mint a' „Level Vörösmartyhoz“ képes írni, ahhoz viszont bátrak vagyunk e' barátságos figyelemzetést tenni: baráti, gyakran elkerülhetetlen csekély összeütközésekben tő b b l e l k i e r ő t várunk jövőre. S z e r k.

volna született táblabíró? — megköszönte „alázatosan” a meghívást, azon hozzátétellel, mikép el nem mulasztandja ő méltóságánál okvetetlenül megjelenni a vacsorára. A veresbugyogós kifordult az ajtón s urambátyám fejében mint lankadt villám cikázott át azon gondolat, hátha gróf Ludányi, ki az ellenzéki párthoz tartozik, félvén a táblabíró ur sokat jelentő fejesóválásától, őt az oppositio részére akarja hódítani? mire ő azonnal késznek nyilatkozott — restauratio után!

Valamivel nyolcz óra után — az estély hétre volt bemondva; de a magyar nemesember nem hagyja elvitatni magától azon cardinális praerogatívát, hogy mindig későn jön — nyolcz óra után tehát urambátyám tökéletesen kimagyarosítva, t. i. úgy, mint gyűlésekre járni szokott: zsinóros attilában, ezüst sarkantyus csizmákban, karddal és kalpagban, betoppan Ludányi gróf ő méltósága előszobáiba. Azonnal körülhemzsege őt egy tucztal inas s táblabírói attribútumainak egy részétől meg akarja menteni, de Rákosi Tamás ur ezt a világért sem engedé, hanem őseitől öröklött hetszilvás komoly gravitással belép a kinyitott szárnyajtókon a gyertyalángözönben fénylő termekbe, hol a szőnyegre születtek töredéke pamlagülésben s padlatkorcsolyázásban gyakorolá magát. Mintegy harmincz látszó volt a belépőre irányozva s félig mosolygó, félig gúnyoló arcok bámulának reá, mi azonban őt legkevésbé sem zavará meg, hanem vitézül előnyomulva az utját elálló arszláncsapaton, szemei a házi gazdát keresék, kit nem is képzelt másképp találhatni, mint veres sipkában, zöld olt-honkában s hosszuszárú pipával, nem tudván a jámbor, hogy a fényesebb körökben a kényelmes házi szókások neveltségekké válnak s a fesztelenség páriák gyanánt üzetik ki a braminok fölszentelt templomából. — Miután urambátyám sokaig nem bírta a fogalmaszerintekkép adjustirozott házi gazdát az amugyis tarka tömegből kinézni, egy épen előtte álló s hajait irtalmatlanul boszantó patschuliszagu uracstól tudakolá a háziurat: a kérdezett egy a melléktérmből épen akkor kilépő szikár férfura mutatván, spectabilis urambátyám illő „positurá”-ba helyezvén magát a feleje tartó házigazdának, ki e különös vendég láttára meglepetését alig tudá eltitkolni, elibe lépdelve, magát mint Rákosi Rákosy Tamás urat, több nemes megyék előkelő táblabíráját ismeretét meg, ki olly szerencsés volt, ő méltósága által a mai fényes vacsorára meghívatni. Ludányi gróf e neveltséges „quiproquo”-t azonnal tévedésnek tartá, miután esze ágában sem lehetett e fényes körbe, egy „simplex” falusi táblabírót meghívatni, ki még azt sem tudja, minő öltözetben kell egy grófi estélyen megjelennie. Azonban, mit volt tenni? a tévedés megtörtént s mivel némelly urak arczkifejezéseiken mindenkor parancsolni tudnak, mert már bölcsőjőktől kezdve egészen más bőrbe iparkodnak göngyölözni, mint a minőt a természet más közönséges embereknek juttatni szokott, — a gróf ur is nyájásabb arcot váltott, de valami gonosz mosoly, melly azon átvonult, igenis elárulá a sejtelmet, miszerint e tévedés tárgya a fényes körnek még nagy multságára fog szolgálni.

A háziur szives, azaz: szivesnek látszó felszólítására a „spectabilis” leölté kardját és kalpagját s a választottak közé vegyült; a gróf pedig csakhamar nyomára jutott a tévedésnek, melly az egynapon jött s az „Angolkirályné”-nál szállásolt báró Rákosynak a táblabíróval majdnem egyformán hangzó nevéből eredett. — Őt percz mulva a táblabírókn kívül, az egész fényes kör tudta a „vastag” tévedést, mert a „liberalis” háziur a világért sem engedheté magán száradni a „tapintatlanság” vádját, melly őt az illy vendég meghívásával kétségtelenül érhetne volna.

Az inasok langymeleg herbatéval s papirosvékony vajszeletkéekkel fulkosának körül: a spectabilis azonban, illy sovány táphoz nem szokván, elutasítá a kínálgatókat s kezde „solid” vacsora után kívánczkolni, miután déltől fogva nem evett s ennelfogva tatározan éhezett.

E pillanatban a grófné, csinos, halvány hölgy, ebenlorgnetjével mustrát tartva a vendégek közt, megállott Rákosy ur előtt és nyájás hangon kérdeze, mikép mulatja magát a táblabíró ur?

„Oh, nagyon jól, méltóságos asszony — válaszolá a' spectabilis, egy hangos csókot czuppantván a' finom keztyükre — alig várom már, hogy derekasan hozzá fogjunk.“

„Comment?“ susogá a' grófné, mi a' zsbajban épen úgy hangzott, mint a' magyar „h o g y a n?“

„Hát csak úgy, kérem alázatosan, — mondá naiv őszinteséggel a' táblabíró — hogy már „ülnénk“ le egyszer 's vacsorálnánk“ becsülete se n.“

„Charmant!“ mondá a' grófné 's fojtott nevetéssel a' többiekhez fordult; „cet homme est delicieuse!“

A' sörényesek mindinkább figyelmetesebbek levének urambátyámra 's mindinkább szűkebb kört képezének körülötte, megragadván a' vágyvavárt alkalmat, hogy magokat kinevelhessék és pedig minden tartózkodás nélkül; mert ők is már unni kezdék az örökös theaszörpölést 's a' kificzamodott francia parlírozást. A' táblabíró ur elégülten simitgatá hasát 's várta a' dolgokat vagy inkább a' talakat, melyek jöni fognak, ezeket tartván azon egyedüli cikknek, mely némelly körökben — éldelhető!

Most a' harmadik vagy negyedik teremről zongorahangok hallatszának: minden oda tódult. Urambátyám is akaratlanul besodortatva a' zeneterembe, kérdezé szomszédjától, mi csudadolgok fognak történni? És hallá, hogy comtesse Natalie Chopin legújabb etude-jét játszandja. Rákosy tekintetes ur soha sem tudta, miféle ember az a' Chopin 's minő fán terem azaz 'etude'; zeneismeretei csak Bunkóig 's a' gergenesi csárdásig terjedtek: nem szerette volna azonban, ha ezen tudatlanságot valaki arczából kinézte volna, 's neki dülvén a' kárpitos falnak, ájtatosan fülelt azon irgalmatlan hangzavarra, melyet comtesse Natalie a' kezei alatt nyögő billentyűzetből kikalapácsoló 's bevégezvén, hangos tapsra indítá e' 'mestermível' az ingyenhallgató közönséget. Urambátyám azonban e' zajos tetszést nem tetszés jelének, — mit, őszinte mondva, mi sem vettünk volna annak a' salonon kívül, — hanem inkább olyan sürgető-féle demonstratióknak tarta, minővel nyugtalanságunkat szoktuk kifejezni, ha valamire sokaig kell várakoznunk; különben is becsületes magyar ember létére mindig ott keresvén valami dolog kezdetét, hol azt immár bevégezték: ő is személyes volumát akará e' tárgyban 'egész alázatossággal' nyilvánítni 's nagybölcseket követve, miszerint, a' dolgok illetén állásánál fogva' a' fejcsóválás itt helyén nem volna: két ujját ajkai közé szorítá 's — mint Marci primásnak otthon — egy eles, átható fűt tyel adott jelt a' 'rákezdhetés'-re.

Halálcsend lön a' teremben: egy gémlábu barkós arslán dühösen fordult urambátyámhoz: „megörült ön? riada reá... hisz a' comtesse úgy játszik, mint egy angyal!“

„Megengedem; — mondá a' táblabíró ur — azért szeretnék már tőle egy becsületes nótát hallani.“

E' pillanatban Rákosy urnak szemei egy inason akadtak fel, ki egy nagyon izletesen készült 's dühös étvágyat gerjesztő, gyönyörű sárgabarnásan emaillirozott őszczómbbal sietett a' szobán keresztül. „Nem eresztlek el többé!“ gondolá magában a' táblabíró ur 's kifeszített karokkal tolakodott utána a' plundrásnak, mely alkalommal két köszvényes méltóságnak, kik épen mély beszélgetésbe eredtek X. tánczosnő lábikráiról, patkós csizmasarkával tyukszemeire hágott; egy élte deléről visszavágyó tanácsosnét, ki az átteles ablakfülkében ásitózó Y. báróval kaczerkodik, fellökött, 's egy ártatlanul mosolygó kisasszonynak ruhaszegélyét lerántá. A' spectabilis hírtelen jóvá tenni akarván ügytelenségét, az aczélsarkantyú gombjára tekerődő szegélyt leoldá 's azt mély bókkl átnyújtá a' kárvallott kisasszonynak: e' pillanatban azonban a' hajlongó mellett egy másik inas nyomult keresztül magosan feltartott ezüstáczával, mellyen egy egész batteria theaedény 's vajszeletes pyramisok tornyosultak; urambátyám, szerencsétlenségére, épen akkor egyenesedék föl, midőn a' táca feje fölött lebegett, mellyel ez olly villámsebes érintkezésbe jött, hogy annak egész tartalma részint földre, részint a' körülállókra zuhant. Közönséges zendülés: a' levajazott dá-

mák sikoltának, az arslánkákat bakugrásokkal akartak a veszedelemtől megmenekülni: Rákosi Rákosy táblabíró ur pedig az összetört porcellánccsészék legio cserepei közt, mint rettenthetlen hadvezér állott a csataterén!

A több perczig tartott zavar után hangos nevetés zúgott mennydörgés gyanánt át a termeken, s ha már előbb minden mozgásban volt urambátyám körül, most alig tudott ő a bámészkodók tolongásától megmenekülni, kiknek köre, mint a tóba lőkött kavicsból a víz színe, mindinkább elgyűrődött; a salonok minden zugaiból oda sietének, színről színre láthatni azt a csudaállatot, mely színtolly ügyetlenül viselvé magát a sima padlaton, mint ők mutatnák magokat az ekeszarvnál, ha a gonosz véletlenségnek a szerepeket valaha fölcserélni tetszenék.

A körülötte hemzsező szagos csoport közt spectabilis urambátyám megpillantá a háziurnőt is, ki a finom porcellánedény vesztesége fölötti bosszúságát a legközböbsebb arczkifejezés alá iparkodék rejtteni. Alig pillantá tehát őt meg a táblabíró ur, midőn azonnal közelébe nyomá magát, s ezerszer bocsánatot kérve, hirtelen zsebébe nyúl s a grófnénak, kárpótlásul, két fényes tallért akart kezébe szorítani. El lehet gondolni, minő új anyag a jó kedvre! A grófné, természetesen, vonakodék a kárpótlást elfogadni, de a táblabíró ur nem tágitott, hanem ügyesen ellesvén az alkalmat, az odaszánt „relutum“-ot a háziurnő keblébe chángirozá azon udvarias, Isten tudja, honnan vett megjegyzéssel, mikép reméli, hogy a kebel márványhava megszégyenítvén a tallérok fehérségét, ezek minélelőbb iparkodni fognak, fogságukból kiszabadulni. S ez mentette ki a táblabíró ur badar tettét: a grófné arczát neheztelés helyett vidám mosoly deríté fel. . mert mutassatok a s z o n y t — a braziliai császárnétól le az utolsó koldusnőig — kit a h i z e l g é s, bárkitől s bármilly körülmények közt, valaha megsértett volna

„Cette un amusement magnifique!“ „ein prächtiger Kerl!“ quelle bêtise!“ hangzék mindenfelől s rövid idő múlva egy torzkép forgott kézről kézre, mely táblabíró urnak classicus balgaságait crayonban halhatatlanítá.

„Az az átkozott őszeczomb oka mindennek!“ sopánkodék a táblabíró ur, midőn kiszabadult a grófné kezén a másik terembe és sovár szemekkel tekinté köröskörül, nem venné-e valahol észre az eltűnt szökevényt, hogy bosszúját rajta kitölthesse. „Elég drágán fizettették meg velem, dragóná magában, majd lesz gondom, hogy annak egyetlen ép porczikája se maradjon.“

Milly egyszerű volt tehát meglepetése, midőn az annyi küzdelemben került őszeczombot a szomszédterem egyik asztalán több festőileg elrendezett étcezikkek közt ismét megpillantá, épen és sértetlenül, mint az a teremtés konyhájából kikerült. Nem kellett őt többé kínálgatni; hatalmas étvágya szükségtelemné tett minden ceremóniákat és vitézül „fogott hozzá“ az előtte tornyosuló „solid“ czikkelyek fogyasztásához, dra-coi szigorral egynek sem kegyelmezvén meg közülök. Épületes példáját a többiek is követvén, rövid idő múlva számosabb részvevőre talált, mintha aláírási ívet köröztetett volna valamelly, hazánk dicsőségét ugyan előmozdító, de a procenteket csak égből hajtó jótékony vállalatra.

És ez által sikerült urambátyámnak a közönséges figyelmet magától elvonni: mint a nagy szellemek gondolatban, úgy az éhezők teli asztaloknál találkozni.

Éjfélt után ezen mulatságnak is, mint minden szépnek és jónak, végeszakadt. A táblabíró könnyű szívvel s nehéz fejjel távozik: hucsüvetelkor a háziasszony finom kézet oly magyaron szorítá meg, hogy ez hangos sikoltásra fakadt. Másnap a „liberalis“ szelleműek ellenében sokkal engedékenyebb volt — fejcsóválásával: otthon pedig nemes társainak kérkedve mondá el, mikép a nagyurak mégsem oly büszkéek, mint rólok hirdetni szokják s hogy az egyszerű nemesembernek is van köztük kelete: csak tudja magát a szerint viselni!

Frankenburg.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Gritti”. Eredeti szomorujáték 5 felv. írta Szigligeti. (Először adatott f. ó. tavaszhoz 19-dikén.

Gritti Lajos magyarhoni kormányzó 's nádor, egy velencei doge törvénytelen fia, korlátlan nagyravágyással keblében, kalandorrá lesz, hogy szenvedélyszomja betöltésére utakat nyithasson. Először Stambulba vonul, hol Szoliman kegyeibe rövid uton behízelgi magát, de önállóbb polczra törekedvén, a' Zápolya 's Ferdinand közti viszályokat használva, Magyarhonba vonul, 's az előbbi által kormányzóvá 's nádorrá tétetik. Van két fíja: Antal és Endre. Czibák Imre erdélyi vajdának Margit nevű leánya van. — Az első felvonás kezdetével Margit Róza nevű barátnéja előtt kesereg, hogy kedvese, kivel év előtt vizont hűséget esküdtek egymásnak, 's ki távoztván, egy év alatti bizonyos visszaérkeztét ígérte, szavát nem tartja meg. Erre a' kedves rögtön megérkezik, 's nagy öröm van, miközben megtudjuk, hogy ő Gritti Lajos Antal nevű fíja. Haza jó Czibák Imre is, magával hozva, több főurak kíséretében, a' moldvai vajdát, kinek leánya kezét oda ígérte, 's ő meg szokta tartani szavát. A' moldvai vajda most látja Margitot először, 's benne tetszését leli, de Margit vonatkozik őt völegényül fogadni, mert szíve nem szabad; atyja e' felett csudálkozik, nehezti; de a' moldvai vajda nemeslelkűleg megvallja, hogy bármint ohajtáná nőül a' szép hölgyet, kezét szíve nélkül birni nem szándékozik. Előáll Margit kedvese, 's kinyilatkoztatja, hogy a' kérdéses szív ő birtokában van, 's hozzá a' kezét is kéri. Czibák az ifjura ismer, ki egykor életét mentette meg; de — mond — szavát a' moldvai vajdától vissza nem vonhatja; ez tehát tovább viszi nemeslelkűségét, 's az erdélyi vajdát ígérete alól feloldozza, ki erre kész a' szerető pár összekelésében megegyezni, 's az ifju nevét kérdi. Közbeszól a' moldvai vajda 's mondja, hogy jegyajándékul a' legkellemesebb meglepetést szándékozott a' vajda házában készíteni, melyet azonban most az idegen menyegző öröme ad által, 's emlékezteti Czibákat rég elveszett hugára, ki húsz évet török rabságban sinlett, 's kinek kiváltására Czibák azonnal mindent készséggel ajánl; ez azonban felesleges, mert a' moldvai vajda Gertrudot, az elveszett hugot, ki eddig az előszobában várakozott, az örvendő család körébe vezeti, mire közöröm 's Margitnak az érkezett által leányul fogadása következik. Szó jó aztán Grittiről, ki feles kísérettel Erdélybe érkezett. Neve említésére több izben átkot kiáltanak a' jelenlevők, és egyesek szólalnak fel, az átkozást ismétlők 's elbeszélők, hogy egyiknek is másiknak is gyermekeit és rokonait megölette Gritti Lajos. Ez átkozódások hallása a' fiui kebelt borzadásba, Margitét rettegésbe hozza, mert nincs egyetlen ember, ki a' nádort ne gyűlölné. Czibák újra felszólal, 's az ifju nevét kérdi. Mindnyájan kíváncsian hallgatnak rá. Az ifju keservvel, mint kit neve kimondása e' háztól örökre elűz, vallja magát Gritti Antalnak, 's kardot rántva elrohan. A' jelenlevők szinte hüvelykbe szorítják kardjukat a' hüvelyből, 's e' hatványos alakzatot a' lefolyó kárpit födi el előlünk. — A' második felvonásra Czibák várkastélyából Brassóra megyünk. Gritti hajós belép kíséretével és széket kér; a' követő szerezsen lassacskán talál szolgálni, mire Gritti még egyszer „széket” kiált erős hangon. E' jellemvonás türehtlen, heves emberre mutat. Jó a' brassai polgármester tisztelkedni, kivel Gritti L. megvető döllyfel szól, 's ki midőn a' nádorrali értekezés végett szinte e' városba érkezett erdélyi vajda elé távozni akar, Gritti L. nehezti, hogy a' vajda vele egyenlő tisztetben részesül. Gritti L. fíjaival jellemfestő 's egyszerűságra a' cselekvést tovább fejtő beszélgetéseket tart, cselekvőségre termelt, érelyes, sőt céljai elérésére erőszakot sem kímélő lelkének különösen visszatetszvé

Antal fia szerelmi málázásai, nagyravágyásra 's feltörékvésre intvén őket; ekkor értjük meg származását és eddigi életét. Érkezik az erdélyi vajda, kit a' nádor igen nyájasan fogad, 's barátsága jelül több ízben kínál meg kézszorítással, mit azonban a' vajda, ki egy kézszorításban őszinte szívét és föltétlen barátságát is oda ajándékozni szokta, nem fogad el. Jelen vannak a' nádor fiai is, 's a' vajda, ki az atyától a' kézszorítást megtagadta, barátságosan fordul Antalhoz, minapi hirtelen elfutását hibának nyilatkoztatja 's kimondja, hogy leányát kész vele összeadni; a' nádor ennek örül, mint olly körülménynek, melly — hite szerint — a' vajdát szorosan köntendi hozzá 's érdekeihez, 's ez az oka, hogy Gritti is hajlandónak mutatkozik egyezni e' házasságba, ámbár általa — mint magány-szavából értjük — unokatestvérek lesznek házaspárrá; ez azouban — ugymond — nem hozza zavarba ő lelkiismeretét. Azután magányos beszédre egyedül marad a' vajdával, 's jól elcsukott ajtóknál névvel közli vele, ravasz elővigyázat és ovalosság mellett, miszerint a' vajdának vele vállalt vetni kedve van, a' fényes porta segedelmével, amaz Erdély független ura, a' nádor pedig Magyarhon királya leend. A' vajda a' nádor egész titkos szándokát kihallgatja, 's akkor megvetéssel és méltó szemrehányásokkal fordul el tőle. A' nádor megdöbben, hogy magyarra akad, ki szinte tud színleni, 's ki neki most nyíltan kimondja, hogy gaz terveinek nyílt ellenül lépend föl; viszonyos fenyegetések közt válnak. A' nádor erre három embert hi be kíséretéből, kiknek a' vajda le-orgyilkolását kötelességükké teszi, mit — egy lekenyerezett emberök a' vajda komornika len — saját várában könnyű lesz megtenniök. Tisztelgő küldöttség jelentetik be, melly midőn bebocsájtatnék 's a' nádori szemek feléje emelkednének, a' kárpit legördül. — A' harmadik felvonás Czibáknál történik. A' vajda komornika Gritti L. gyilkosokul fogadott bérleteit kötelhágcsón bebocsájtja, 's egy fulkébe rejt. Gritti Antal és bátyja kíséretében Endre is, Margit látogatására jönnek, kiket Gertrud igen érzékenyen fogad, magát velök anyúl szólítatja, mi felett Antal annál inkább örvendez, mert a' vajda leányul ajánlá Margitot nővere szeretetébe; de midőn a' szerető párez szöba hozza, Gertrud visszaszorad a' gondolatlaltól, 's kimondja, hogy ezen egybekelésből semmi sem lesz. Igen természetes, hogy e' nyilatkozat mind Antal-, mind Margitnak, de még Endrének is nagyon visszatetszik, mellytől azonban Gertrud vissza nem lép, 's bárha utóbb is érzékenyen karolja magához a' két fiut, ha szó egybekelésről jő, egyiránt ellenszegülő marad. A' vajda, kinek Gertrud ez ellenszegülés okát nem akarja kitárni, az egészet pusztá szeszélynek gondolja, mellyre semmit nem adván, az egybekelés napját — egy hétre — meghatározza. Margitnak Gertrud kulcsot ad általt, melly egy szekrényt nyitand fel, 's kötelességévé teszi, hogy az abban foglalt 's élete történetét kimutató iratokat halála után azonnal elolvassa. Ő maga, hogy a' házasságot meggátolja, miután teendő yallomását tulélni nem akarja, még az éjjel halni szándékozik. Mindnyájan lenyugosznak. Előjő a' komornik, a' gyilkosokat a' vajda halószobájába vezeti. E' közben Gertrud is, öngyilkolási szándékban megjelen a' színen, hol a' gyilkosok őrt álló czinkostársra rája bukkan, le akarja őt szurni; Gertrud segélyt kiált, zaj támad. Erre a' gyilkosok, mindent végezve, megfutamodnak, 's az uton, mellyen jöttek, szöknék. Cselédség rohan a' vajda szobájába, kit halálos sebekkel boritva hurezolnak a' nézőség elé; — a' kárpit legördül. — Negyedik felvonásban Kolosvárt a' meggyilkolt vajda temettetik; többek közt Gertrud is kíséri a' koporsót, ki, midőn a' kíséret a' színe érkezik, a' menetet megállani parancsolja; lázító beszédet tart a' holttest felett az összegyűlt néphez, 's azokat Gritti L. ellen boszuállásra ingerli, mi, Gritti zsarnokságának emlékezete mellett, annál könnyebb, mert majdnem bizonyosan hiszik őt a' vajda gyilkosának. Gritti e' közben táborában van; bejönnek fiai 's újabb zsarnoki tetteért szemrehányásokkal tetézik el, min az atyai szív elkeseredik eleinte, utóbb elérzékeuyül, figyelmezteti őket, hogy mindent érettek cselekvék, hogy nélkülök életének czélja nincs. Az atyafi elkeserült-ség által rábiratva, a' fiuk biztosítják őt tiszteletükről 's hogy mellette fognak vinni.

Jó Dóczi, Gritti kíséretéből, tudtul adja a nádornak, hogy a tábornok feleszsámu ellenség környékezi; Gritti vakmerőséget mutat 's daczolást az ellenséggel; az érkezett ember tartja őt jó tanácsossal, kinek szavára Medgyesre menekülni taborával megígéri. Vége a negyedik felvonásnak. — Az ötödik felvonás elején véres fegyverrel jönnek csatáról Gritti 's fiai, az ostromló ellenséget már hosszabb idő óta folyvást visszavervén Medgyes falai alul. Jó Gertrud, kitől a nádor rendkívül megijed, 's ki őt fiai jelenlétében leárlarozza, elmondván, miként Antal és Endre az ő gyermekei, 's miként hű nőül követte egykor Gritti L. Stambulba, hol általa, szintolly szivtelen, a milly hálátlansul, nyilvános piacon rabnő gyanánt eladatott, 's ez okból kellett oly sok évig hónapól számkivetést szenvedni. Ezen árulás oka, mivel Gritti L. két embere Gertrudot hűtlenséggel vádolta; e' hűtlenség azonban, mint nemsokára értünkre esik, nem volt való. E' két ember közül egyik meghallgatlanul vallott szerelmet urnőjének, másik halálos ellensége volt Gritti L. egy kedvenczének, 's ez okból szőtt össze a két czinkos, 's hamis vádjuk által Gertrud bukását 's a gyűlölt kegyencz halálát okozák. A' fiuk atyjok tettén elborzadnak, 's kevés percz mulva, „anyánk, meg léssz bosszulva“ felkiáltással elrohannak. Távozásuk után csakhamar érkezik a' hírnök, hogy az ifjak a' vár kapuit az ellenség előtt felnyitatták. Gritti L. és fiai elfogatnak. A' nép ítéletet gyakorol. Gertrud mindent elkövet ugyan, hogy fiai a' haláltól megmentsse; de dühös emberek vannak a' nép közt, kik hasonlót hasonlóval fizetni égnék, 's Antal és Endre lefejeztetnek, kiknek kivégeztetését a' nádor a' vár ablakából, az atyai fájdalmak minden kínai közt, nézi; fiai után tudtára adatik neki, hogy az „ország“ fellelte is ítelt; de Grittinek most már öröm a' halál, 's kétségbeesett készséggel indul veszőhelyre, miközben a' kárpit legördül.

E' tartalmat, követve, mennyire emléünk megtartá, a' szomorujáték jelenésenkinti fejlődését, körülményesen azért adtuk elő, mert a' figyelmes olvasó vázlatban látván az egész színművet maga előtt, saját elmésségénél fogva beláthat annak jó 's bal tulajdonaiba, melyeket e' szerint röviden érinteni elégnek tartunk. — A' mű legfőbb érdeme azon elmés szerkezet, melly szerző majd minden eddigi műveit a' közönség előtt kelendővé tette, 's azon leleményesség, mellyel embereit, untató elmékedések gondos kerülésével, folytonos cselekvőségben lépteti a' nézőség elé. Ezeken kívül gondoskodott szerző, művének a' közönségnél hatást biztosítani azon csattanó befejezések által, mellyekkel — mint a' vázlatból láthatni — a' felvonások végződnek. Mindezek szép tanúságai szerző leleményességének egyrészről, értelmes számolásának, színpadi 's a' kor kívánatai felőli ismereteinek másrészről; ezek 's azon szorgalom, mellyel szerző egyedül annyi színművel látja el színpadunkat, mennyi a' többi drámairótól összesen jut közönség elé, Szigligeti nevét e' mezőn tisztelendővé teszik. Ha e' gazdag, e' kifogyhatlan leleményességhez életet és életet teremtő phantasia, ha e' színpadi ismeretekhez mélyebb költői erő járulna, melly egy színpadi költeménynyé alakítandó tárgynak necsak mechanismusával birkóznék meg ily diadalmasan, hanem a' felkarolt tárgyat magosabb ihletességgel bírná tartalmas költői művé emelni, költőink koszorújában elsőrangú hely volna kimutatandó Szigligetinek.

,Gritti'-ben, mi magát az érdekesség és hatás biztosítását is illeti, nem helyeseltük szerző azon számolását, miszerint Gertrud titkát hosszú ideig talányul hagyja a' nézőség előtt; sőt ellenkezőleg ennek világos előadását egyenesen az expositio dolgai közé sorolnánk, a' drámának nem levén feladata, találos mesékben csiklandozni fel a' hallgató figyelmét, 's a' cselekvények általában annál inkább szólnak lelkünkhöz, annál inkább megragadnak bennünket, minél tisztábban, megérthetőbben folynak le előttünk. Azért hogy a' hallgató előtt azon egész viszony, melly Gritti L. Gertrud és fiaik közt fenáll, elejétől fogva tisztában áll, maradhat az titkul az érdekelt személyek közt. A' dráma főérdekét az adja meg, látnunk: mint fejlődnek ki valamely elhintett cselekvénymag következtetése, nem pedig annak találgatása, mi lehet az, a' mit e'

vagy ama személy évek előtt cselekedett? Ezt szabályul mondhatni ki, 's ha e' szabály Grittiiben megtartva volna, úgy hisszük, az egész mű érdekében még nyert 's egyzersmind sokkal költőibb szindarabbá alakult volna.

A' szenvedély, melyet szerző Grittiiben élénk tükrözni akar, a' nagyravágás. Gritti L. eltaszit magától mindent, mi ember előtt szent és tiszteletes, honát odahagyja, urait a' szerencse fordulatai szerint cseréli, 's ha kell, elárulja, a' hozzá hű szeretettel ragaszkodót a' leggyalázatosban elhagyja, eladja, csakhogy nagyravágása mindenben czelt érhesen; 's a' korlátlanúság, mellyel józansága felett e' szenvedélyt urává nőni engedi, okozza végre bukását, melly bukás hogy rája nézve annál keserűbb legyen, vele együtt hull el két fíja is ártatlanul, mint büntetését a' sors gyakorolni szokta, melly ártatlant és bűnöst egyiránt és válogatás nélkül sujt csapásával. E' nagyravágás mellett Gritti L. keblében határtalan gög urakodik, kíméletlen zsarnoki szív és haragos lobbanékonyág, mik által mindenkit elidegenit magától; közvetve annál nagyobb mértékben tünik ki eszélye 's ravaszsága, mellyel magát ura kegyében fen tartani tudta, mellyel alacsony és vagyontalan helyzetből egész Magyarhon nádori polczáig fölemelkedett. Illyen embernek mindenesetre gyors értelműnek, éber figyeleműnek kellett lennie, 's így nem igen hihetjük, hogy midőn táborát Medgyes körül minden oldalról a' nagyszámú ellenség környezi, ő annyira zavarba jőjön, hogy embere (Dóczy) előtt csak gyermeki daczolás szavait hallassa, 's ő maga a' „mit kell most tenni?“ felett legkisebbé se tudjon józanul határozni, hanem Dóczy által hagy magának utasításokat adni, mellyekhez ő csak 'igen' szavát nyújtja; holott az ellenkező sokkal inkább helyén 's a' fölvelt jellemnek megfelelőbb volna.

Helyes tapintat volt szerzőtől Gritti fíjait semmi magasabb jellemvonás által ki nem tüntetni, különben meg nem érdemelt és csupán apjok büntetéseül szenvedett haláluk botránykő lehetne a' költői igazságot kereső hallgató előtt. Antal nem egyéb egy mindennapi habár kissé lángolóbb szerelmesnél, kiről halljuk ugyan, hogy egykor a' vajda életét megmentette, melly tette azonban sokkal távolabb a' múltban van tőlünk, semhogy általa bennünk bensőbb ragaszkodás támadna iránta, míg másrésről ugyane tett elegendő arra, hogy a' vajdanak az ifjuhozi ragaszkodása igazoltassék. Mind Antal, mind Endrét nem hiába nevezi atyjok méla ábrándozóknak, miután az utóbbi is nem egyéb bátyja árnyékánál. Cselekvőségre csak egyszer gerjed előttünk a' két ifju: midőn anyjukat atyjok ellenében megboszulandók, mennek 's a' várkaput kinyitattják az ellenség előtt; de épen e' tett okozza elfogatásukat és viszi hóhérpallos alá őket, büntetésül az atya ellen gyakorlott árulásért. — Meg kell ez alkalommal jegyeznünk, miszerint a' legnagyobb költők műveiből is azt tanuljuk, hogy olly egyének, kik a' dráma folyama közben, saját vétküik nélkül, a' főcselekvény folytonos haladása által sodortatnak a' fatális halál karjaiba, bárha különben az életben jelentékeny állást foglaljanak is el, jellemre nézve mindenkor köznapí emberek gyanánt állítatnak elé, kik iránt a' nézőben vagy olvasóban sem ész-, sem szívbeli kitünőbb tulajdonok melegebb érdeket gerjeszteni nem birnak; illy személyek például említhetjük — többek mellőzésével — a' királyt 'Macbeth'-ben vagy Poloniust 'Hamlet'-ben Schakspearenél. 'S igen természetes, mert miután a' tragoedia hőséne is, kitünő erényei mellett, saját botlása által kell halált érdemelni, ha e' közben szinte kitünő erényekkel ékes embereket látnánk egészen ártatlanul elhullani szemünk előtt, egyrésről érdekünk a' főszemély iránt nagyon csökkenne ezáltal, míg másrésről illy megbukás nem birna a' néző vagy olvasó keblében egyebet gerjeszteni méltó 's keserű neheztelésnél.

A' vajda nővére, Gertrud, szinte semmi nevezetes jellemvonással nem bír. Nem tudjuk Törökországban, főleg pedig a' török rabságban mint érezte magát, de itt előttünk rendkívül gyöngéd becsületérzésű 's szemérmes. Ezt nem vesszük tőle rossz néven, mert hiszen szemérem és becsületérzés felette szép dolgok; de hogy ha titkával olly sokáig bujdosit nem játszanék, ez — mint már őszintén mondtunk — igen igen kedves dolog lenne előttünk. Ama jelenés, midőn a' kolozsvári piacon bátyja

holttesténél a' népet felláztatja, élénken emlékeztet a' hasonló jelenésre Shakespeare „Julius Caesar”-jában. A' nemes közönség e' jelenést is megtapsolta, valamint több másokat, főleg hol hazafias czélzatu mondatok fordulnak elő; — ugyanazon nemes közönség annál kevésbbé szokta a' Shakspeari jelenéseket megtapsolni. Meglehet, hogy e' tapsok egy része tán Laborfalvi R. szavalását illette? Megfoghatlan!

Margitnak két szeretője 's két kérője volt, végre mégis Kolostorba zárkózott; ez mély és forró szerelemnek jele, millyennel az időben tán a' hölgyek bírtak; de valjon illy szerelem mellett szintigy beszéltek-e, kérdés. Margit személyesítőjének minden felett ajánljuk, hogy hangzóbb hangot iparkodjék sajátjává tenni. Ha jól emlékszünk, az ő szájából hallánk az első felvonásban hasonló mondatot: „A' szenvedély merész sas, melly magasra felszáll a' nap közelébe; de aztán ellankad, 's a' feledés éjelébe süllyeszti szárnyaait!” Nem hisszük, hogy illy metaphorát az értelmes szerző irt volna le, azért jó volna ha . . . a' szerepek és nyelv kivétel nélkül jobban tanultatnának.

Egressy G. az előadók közt legkitünőbb volt. Lendvayné Margit szerepében örömet láttuk volna. — Egyébiránt az egész előadás olly sűrűn kísértetett tapsokkal 's annyira tetszett, hogy gyakori tömött színházat jósolhatunk az ismétléseknek.

Vas Andor.

H I R L A P I M É H.

(April. 15 — 22-ig.)

A' három divatlap e' héten nem kevesebb, mint nyolcz lyrai költeményt, 's ha hozzá vesszük az epigrammokat, a' „Honderű”-ből egyet, a' „Divatlap”-ból ötöt, összesen tíz ennégy verset hoztának! 's nemcsak tárgyra, de formára 's versnemre nézve is változtatosan különbözöket; van ugyanis köztük egy episztola (költői levél) Garay Alajostól „János bátyámhoz” (Életk. 16. sz.), egy románcza (regedal) Szelesteytől, egy elegia Vajdától „Napoleon sirján” (Hond. 31. 32.) egy népdal Losonczy Lászlótól, egy didaetici nembe vágó kis verszet „Kép” Tompa Mihálytól 's más három dal „Honi kelmék” Kerényitől, „Öreg ur” Petőfitől, „Hozzá” Csobáncztól, az utóbbit kivéve, melly a' „Honderű”-ben (30 sz.) áll, mind a' „Divatlap”-ban (Pesti Div. 3 sz). Már ennél a' legszomjubb versbarát sem kívánhat többet, mérsékes szomjú műbiró kielégítésére pedig fele is elég. Mondják, hogy a' lant kora elmúlt, 's jelenkorunk annyira az anyagi érdekek kora, mikép költészetre már már egészen fogékonytalanná lesz: én e' tételt soha sem hittem, kivált ugy, a' hogy közönségesen felállittatik. Avvagy az ugynevezett legköltőibb korokban, legköltőibb nemzeteknél is nem voltak-e mindig, megszüntek-e valaha az anyagi érdekek? A' többséget mindig anyagi érdekek vonzották 's még a' classicus görög és romai korban is nem a' legélénkebb politikai élet 's hódító harczok közepette volt-e egyszersmind a' költészet aranykora? Hogy egyik kor a' másik felett több költőiséggel bír, egyik nemzet a' másiknál költőibb, tagadhatlan; valamint az is áll, hogy körülmények és viszonyok valamint egyedeknél, ugy egész nemzedékek 's nemzeteknél befolyással bírhatnak, 's bírnak is, több vagy kevesebb költői elemnek előhozására, a' meglevőnek kisebb, nagyobb kifejlesztésére, felvirágoztatására, — de hogy a' költészet az emberiségből végkép kihaljon, vagy azt állítani egyik, másik korról, hogy benne a' költészetnek ideje lejárt, igen erőtetett állítás, kivált nálunk magyaroknál, hol a' költé-

szetről inkább az ellenkezőt mondhatni, t. i. hogy költészete éppen most van legszebb fejlődésben 's valamint Magyarország Széchenyiként csak ezután lesz, úgy költészetéről is józanon bizonyára azt várhatjuk, hogy csak ezután lesz; az amolyan beszédek divatos, itt-ott felkapott phrasisok, beszédfigurák, nem egyebek, 's magam is azt hiszem a' költővel, hogy

„Nem népekhez, nem korokhoz
Kötteték az ének;
A' dalisten szent vírányi
Mindig zöldelének.

'S míg a' szívben, míg a' völgyben
Vig erek susognak —
A' madarkák, úgy a' költők
Énekelni fognak!“

'S ha lesznek költők, lesznek bizonyára hallgatói is, csak hogy a' költő valódi 's ihletett költő legyen; Orpheus publicuma vadállatokból állott, 's megszeliélülve hallgattak énekére, 's legyen csak a' dalnok Horátius, bizonyára akadnak Maecenások is egy új Nagy-Károly versenyt fog dalolni troubadoraival, 's Róma új Tassokat fog koszoruzni, csak hogy a' költők, mint mondám, Horácok, troubadorok és Tassók legyenek. 'S ez, véleményem szerint a' kérdés, nem pedig az, hogy költői-e, vagy költőtlen-e a' kor, melyben a' költő él. Valódi és ihletett költő megdicsőíti 's megihleti korát és nemzetét; középszerű 's ihlet nélküli versfaragóból pedig a' legköltőbb kor sem fog költőt teremteni. Nálunk is, nem az aggaszt engem, hogy korunk tán nagyon is neki-feküdt az anyagi érdekeknek, 's hogy, a' mi már stereotyp panasz-szá vált, hogy különösen a' politika forgószele kapta el a' nemzet nagyjátapraját; ez mind élet és ébredés jele, 's még a' költészetet éppen ki nem zárja valamint az egyesnek úgy a' nemzetnek kebeléből; a' baj inkább abban van, hogy, költőink közül, mint az írás mondja: „sokan a' meghívottak, de kevesen a' választottak.“

De hogy igen messze ne vigyen elmélkedésem, térjünk vissza az előttünk fekvő költeményekre, melyek közül Kerényi é „Honi kelmék“ eredetisége 's njsága által ajánlja magát. Vajd a' elegiája nagy és szép gondolatokkal telve, 's ha a' megdicsőített hős magyar hős volna, tán melegebbé is válandott. Garay Alajos episztolája kedélyes, 's melegen érző szív kifolyása, versificatiója is szabatosabb, a' gondolat menet világosabb, mert egyszerűbb, mint e' fiatal költőnk sok egyéb dolgozataiban. Petőfi „Öreg ura“ alkalmasint már azon kötelezésének eredményeiből való, mellyel magát a' Pesti Divatlapnak kötelezé, hogy minden számába ír neki egy-egy verset.

A' mult alkalommal említett „Karolina“ című beszély Oberyi Károlytól a' Divatlapban befejeztetvén, végig érdekes maradt; az egész annál dicséretesb, mert a' legmindennapi tárgy, egy ártatlan leányka elcsábítása 's csábítója általi cserben hagyatása, lélekkrázó jelenetekben, igaz és mély pszichologiai vonásokkal van élénk vezetve. — Ugyan itt egy mulatságos, jól irt „farce“ közöltetik „Mari szerelmes“ La cizitól, kit már minap is dicsérettel említék. A' szerkesztő is folytatja Conversations lexiconát. — A' Honderű (30 sz.) „Megrovások“ című ugynevezett életképet hoz Lakner Sándortól, 's egy novellát kezd meg Degré Alajostól „Kitagadás“ czim alatt, mellynek végét bevárandjuk, mint illik. — Ugyan itt egy kedvező ismertetése áll Petőfy illy című legújabb munkácskájának: „Cyprus lombok Etelka sirjáról.“

Olvasás- és figyelemre méltó korszerű czikket hoz a' Divatlap tárczája „Néhány szó a' nemzeti zenéről,“ mellyben, mint látszik, egy igen avatott zeneismerő, Ú — Ó. az Alföldről, nemzeti zenészetünk jelenlegi alantállását mutogatja, majd eszközöket és módokat javasol ennek felvirágoztatására. Vajha szavai ne hangzanának el a' pusztában, 's további elmélkedésre 's cselekvésre bírja azokat, kiknek nemzeti zenénk kimivelése, az erők kormányzása 's használása mint p. o. a' zeneegyletek, a' nemzeti

színháznak 'stb. kezeikben van! — A' Honderü „Vidéki futárban“ egy k i v o n a t o t olvasunk a' „Gazette universelle des Beaux-Arts“ című párisi lapból, melyben többek közt ez a' francia lap, egy magyar nemesről, tehetségdús, és sok irodalmi érdemű férfiúról: Petrichevich Horvát Lázárról“ igen szép és dicséretes dolgozatot mond el, mik ellen legkisebb kifogásunk sincs, sőt örülünk rajta, hogy idegen külföldi lapok, melyek hazánkról és hazánkfiairól annyi nem dicséretet is mondtak már 's mondanak folyvást, itt-ott méltányos szót is emelnek rólunk. De midőn e' lapot maga a' Honderü idézi, sőt kivonatát maga készíté, mint magyar viszonyainkban a' francia lapnál jártasabbtól, megvártuk volna, hogy benne egyetmást, a' mit a' szegény francia tán nem jól tudott, tán lovagiságból, vagy csupa bókul mondott el, megigazított, a' maga határai közé utasított volna. Mert nem fog-e legalább is minden harmadik magyar olvasó önkénytelenül elmosolyodni, midőn nem a' francia lapban, hanem már most magában a' Honderüben olvassa: „hogy a' Magyarhonban egyik legelterjedtebb hirlap (nem is Divatlap, hanem h i r l a p!) igazgatója a' magyar nyelv legkitünőbb reformatorainak 's azon megkülönböztetett íróinak egyike, kik nagybefolyást gyakorolnak koruk társadalmi előhaladására- 's s z o k á s a i r a.“ Már, kérem alázsan, ha megengednők is az utóbbit, hogy t. i. a' Honderü v. annak igazgatója, nagy befolyást gyakorol korunk (ez jókora szó) társadalmi előhaladására, még mindig azon kérdés marad fenn, m i l l y e n a z a' befolyás, jó-e vagy ellenkező-e az? — de midőn P. H. L. u r n y e l v ü n k reformatorai, még pedig legkitünőbb reformatorai egyikének nevezetik, bizony egy kis csillagocskát csak várhattunk volna, i s m e r t 'szerénységétől. Ki az közöttünk, ki magát nyelvünk reformátorának meri nevezni 's nevezetni? Mi még csak kettőt ismerünk, a' nagy Révayt, és a' dicső Kazinczy Ferenczet, 's még igen sok viz fog elfolyni a' Dunán és a' Honderü hasábjain, míg egyikünk vagy másikunk e' nagy reformatorok „egykévé“ lehetendünk! — Ugyan e' lapból értjük, hogy Sárosi Fanny, jeles tánczosnőnk, Párisból hazajöni készül, 's hogy hárman versenyeznek a' dicsőséért, őt haza hozhatni. Meglássuk, kinek nyújtja közülök a' kis sylphid — az arany almát. Választása alkalmasint könnyebb lesz, mint egykor Párisé volt a' három istenasszony ellenében. — A' Pesti Hirlapban is találtunk böngészni valót. Van itt a' 452. számban egy „Botanicus kert“ feliratu czikk *) mely igen érdekes 's fájdalom, szomorun-érdekes adatokat közöl a' „celeberrima“ ezen intézetének sanyaru, sajnálatos állapotjáról, 's fölelevenít egy régibb, de időközben ismét elaltatott tervet, mely szerint fűvészkertül az Orczy-kert utjában eső Festetics-féle kert volna megvásárlandó, 's melyet e' czélra a' tulajdonos gróf már évek előtt 70,000 pfot átengedni hajlandó volt, de az általa megbízott alkusz 110,000-re taksálván azt, az alku abba maradt — miért? mert a' celeberrima jelen fűvészkertje telekéért csak 80,000 pfot ígérnek **) 's így az egyetem 40,000 fr. pótlást sokallott. De tudni kell az olvasónak, hogy a' jelen botanicus kert csak 3264, holott a' Festetics kert 30,000 □ öl, melynek azonkívül, mint czikkíró bőven előadja, minden gondolható kellékei meg vannak egy jó, országos czéljának mindenkép megfelelő fűvészkertre, míg a' jelenlegi ezeket felette nagyrésztben nélkülözi. Czikkíró ez indítványát, még egy mással köti össze; t. i. utközben a' József-árvaházon belül levő üres telket közsétnyáa alakítani tervezi 's annyi practica hasznót 's a' város közönségére háramló kellemet és kényelmet számlál elő, hogy indítványát a' legmelegebben pártolni kénytelen az ember 's a' hirlapi méh e' kis térecskét is, mellyel bir, örömmel használja fel, részeről is pártolván az indítványt, azt az illetőknek hathatós figyelmébe 's pártolása-

*) Lásd alább.

S z e r k.

**) A' derék Kunewalder testvérek akarják ezt is megvenni.

ba ajánlani. — A' főváros kényelmeinek előmozdításáról levén szó, megolvasásra ajánljuk az új „Pesther Zeitung“-nak is egy cikkét (13-ik sz.), mely a' vál. polgárságnak e' f. h. 15 és 16-án tartott gyűlésében szóba jött utczatisztításról folyt tanácskozmány következtében alkalmat vesz magának, több erre vonatkozó javításokat indítványozni. Az utca tisztítása, minden óriási hiányossága mellett is eddigelé 17,740 V. forintjába került Pestnek; de mivel a' tanácskozmányban javasolt módok és javítások az eddigi kiadást majdnem kétannyira szaporítanak, a' városnak pedig erre pénzalapja nincsen, — maradt az egész dolog, more patrio, egész fíztelettel — a' réginel. Igen figyelemre méltó dolgok mondatnak el e' cikkben az utczatisztításra használni szokott városi rabokról is, mennyire káros az illy nyilvános pelengérre állítás az általános elerkölcstelenedés szempontjából. — 'S mivel még egy kis helyem van itt, hadd szóljak „Spiegel“ sógorról is. Ezen különben „Allermanns Freund, Niemand's Freund“-fele lapban egy bölcs Nathan azon ütközik meg, hogy Buda példájára már (már!) Pesten is kezdik a' házakat Nro helyett magyarul, azaz: Sz. (szám) jeggyel ellátni, azon „er á rá fogd rá“-fele hatalmas argumentumnál fogva, hogy ez az „sz“ még zavart is okoz, mert minden idegen (minden?), de még némelly benszülött is (??) az s betűt 5-nek a' z betűt 2-nek olvassa. (No erre szem helyett csakugyan — ököl kellene!) 'S igen bölcsen a' No-ra szavaz, mert „es ist, ugymond, — europa-e-i sch!“ Nem jó volna-e ezen europai celebritást spiritusba eltenni? *)

Visszhang, és mégsem visszhang. A' „Pesti Hirlap“ 452-ik számában „Botanicus kert“ czim alatt irt cikkelyben az mutogatgatik, hogy a' mostani fűvészkert erre nem alkalmasat többé, 's tudomása látszik írónak arról lenni, hogy helyette a' Józsefi intézet mellett levő Festetickskert vásároltatik meg.

Sajnálja író, hogy a' muzeum környéke nem használtatott erre, mi kevés költségpótlékkal megtörténhetett volna. — Mi ezt sohasem helyeselhetnők; mert illy országban, millyen miénk, 's illy városban, millyen Buda-Pest, ben a' központban fűvészkertet alakítani, mindig háladatlan munka, fonák gazdálkodás lenne.

Ha nálunk kifejlődik mind az, minek kifejlődnie kell, 's ha csak kissé tudunk a' jövődre számítani: a' muzeum melléke sohasem lenne elég és alkalmas hely fűvészkertre, ha csak olly terjedelművé nem tétetnék, hogy még a' mostani fűvészkert is befoglaltatnék; igen, de az itt már létező nagy épületeket és drága telkeket kisajátítani nem volna okosság és gazdaságos, holott külebb annyi olcsó üres telek létezik.

Nemzeti ügyeink csak most kezdenek bontakozni, fejledezni; semmiségbe visszatáln nem esünk, és ha kezdett pályánkon haladunk, fővárosunk 50—60 év alatt olly

*) Lapomnak egyik igazszívű barátja e' napokban küldvén meg gyönyörű beszélyeknek elejét, a' következő sorokat intézé hozzám: „Vágyom hallani az olly avatott, méh' íteletét is. De itt jut eszembe, hogy ő az „Életképek“ben megjelent cikkekkel hallgatni akar (l. 14d. szám). Ezt nem hagyom helybe. Avatott tollának bírálatán az író okulhat, 's ha az író munkája felett (nem dicséretet, hisz ez nem javít) íteletet akar hallani, kénytelen leendő más lapba írni. A' hirlapi „méh' cikkeinek“ végczélja nem az, hogy egyik vagy másik lapot és szerkesztőjét dicsérje fel, hanem hogy a' megjelent cikkek feletti bírálatában mutassa ki a' műhiányait 'stb. És miért csak mi, ön dolgozótársai, ne részesüljünk e' szerencsében?“ Mennyire figyelemre méltandók tisztelt barátomnak e' rövid sorai, azt a' derek „lap-méh' teljes tapintata — 's mély belátására bizzuk.

nagyszerűen emelkedik, hogy nemcsak a muzeum környékét építik be roppant házzakkal, hanem a' külvárosoknak apró gunyhókkal hintett helyeit is.

Vannak emberek, kik pár száz növénytel a' fűvészkertben megelégszenek; még azokat sem tanulják meg, hanem a' legközönségesebbeket csak, melyekből huszharminczféle receptet összezagyválhatnak: de a' valóságos fűvészkertnek, ha hogy nevének és céljának megfelelően, olyannak szükséges lennie, hogy benne a' növényországnak minden termése feltaláltassék, a' melegebb tartományi növények legalább mesterségesen üveg alatt, de nem csupán fényüzésre készített, hanem célszerű, gazdaságos üvegházakban. — Tudjuk, hogy némely fanemek kifejlődésére 80, 100, sőt több esztendő kívántatik, tehát ha valamiben nem a' jelent kell szem előtt tartani, hanem messze jövőendőbe szükséges számítani: bizonyosan a' fűvészkert az, mert a' fákat nem lehet majd ide, 's ha úgy kívántatik, majd oda átvarázsolni tetszés szerint.

Hazánkban még sok üres föld van, de a' mely egykor bizonyosan telenépesül, 's helyzeténél fogva olyan ez ország, hogy belseje gazdag paradicsomul szolgálhatand, 's az élelmi termékek kiadhatatlan forrásaúl tekintendő, következőleg a' mezei gazdaságnak példányiskoláját teheti egyéb országokra nézve: nem épen itt szükséges-e tehát, hogy lehető legnagyobb szerű fűvészkert alakíttassék? És van-e erre kedvezőbb hely, mint a' Festeticskert? mert a' hortobágyi pusztán csak nem alakíthatni, miután a' tudományok és művészetek itt a' fővárosban központosulandának.

Sőt még a' Festeticskert sem elég nagy arra, hogy minden jövőendő követelésnek megfelelően, de van szomszédságában vagy átellenében másik, a' Ludoviceumkert, és ez pótolhatandja majdan, mikor amaz szűk lesz.

E' Ludoviceumkert szintugy az országé, miként lesz a' megvásárlandott Festeticskert; e' kettő egymást kiegészítve, minden kívánatoknak bármikor is eleget tehet. Hát lehetlen volna-e a' Ludoviceumkertet sétányul használni, a' mellett, ha egykoron a' növénytudomány gyarapítására, kiegészítésére is szolgáland? A' hasznost és szükségést mindenkor gyönyörködtetővé is alkalmazhatni.

A' főlebb említett cikkelyben mondatik, hogy messze van talán a' Festeticskert; de minő nyomoru fogalmunk volna a' nagy fővárosról, ha már e' távolságot is messzeségnek neveznök? A' valódi fővárosoknak, mi Budapestnek is rendeltetése, fekvésénél fogva, egész mérföld szokott átmérője lenni. És nem a' legészszzerűbb számítás-e, ha fővárosunk ne csak a' Dunamentiben a' lapalyn, hanem inkább a' dombosabb helyen a' Rákosnak terjedjen? Ha többet nem említünk is, azt mindenki tudja, hogy a' dombos helyen a' lég egészségesebb, mire talán csak akarunk ügyelni, 's hogy a' Duna medre mindenkor emelkedik, következőleg vizár többször is fordulhat elő.

Megengedjük, hogy a' mai ifjuságnak egy része, és pedig nem csekély része, elfinomult (=elhitványult), elarszlanosult, tehát ezeknek alkalmatlan lenne kísétálni a' fűvészkertbe; de ha intézeteink az ilyenek kényelméhez méretnék, akkor nincs jövőnk. Ha hinni szeretjük, hogy reményeink megvalósulandának, magának az egyetemnek legtermészetesebb helye arra kifelé lesz, nem pedig hol most kétfelé szakadva áll. Ki tudja, nem szolgáland-e e' célra épen maga a' Ludoviceum? Hol van az megírva, hogy a' tudományok és művészetek egyetemének ben a' város közepén, a' kereskedelmi zibongás közt kell lennie?

A' mi pedig illeti a' sétányokat, arra a' nagyobb közönségnek vagy városnak figyelmet kell fordítania; mert az ember nem azért van ám, hogy viradottal kezdve napnyugotig huzza a' jármot, sőt még ezt is kimélni szokás, hogy tovább tartson: hanem ember azért létezik, hogy a' természetnek gyönyörét élvezze. Azon teleknek tehát, mely a' Józsefi intézetben belül van, oly sétányra kell alakulnia, hol a' mulatságok fokellékének elégtételhessék, azaz: diszes vendéglők létesüljenek. Ezt kívánja a' város e' részének érdeke; követelendő majd a' fűvészkertet használandó ifjuság; de ohajtanía kell a' főváros egész közönségének is, mely a' fűvészkertet és Ludoviceumkertet látogatandja.

PÁRIS, ÉS A' FRANCZIÁK.

(Folytatás.)

A' francia nemzet hős, de hősiségének érzete nem akadályoztatja, hogy egyszersmind minden nemzetet, az egész világot, szeretettel ne ölelje kebléhez, és semmi külförülmény sem akadályozza, hogy szeretetét ki ne nyilvánítsa. Franciaországban, ezen hazájában a' mindennemű ellenzéknek, ez ügyben egy vélemény, egy meggyőződés, egy akarat uralkodik. Ne vádoljátok a' francia nemzetet, hogy elhagyta a' vitéz, de szerencsétlen lengyeleket, mert ezen vád ellen a' nemzet Isten és ember előtt tisztán áll.

A' szeretet minden más nemzet iránt, melyet a' francia keblében hordoz, rokon azzal, mit köznyelven világ-polgárságnak neveznek. A' világ-golgárság ugyan, köznyelven, kizárja vagy legalább gyengíti a' hazaszeretetet, Franciaországban azonban ebből legkevesebbet sem vehetni észre. A' világ-polgárság másutt onnan ered, mivel a' kebel fogékonytalan a' hazaszeretet nemes érzelmeire, Franciaországban ellenben a' világ-polgárság csupán a' hazaszeretet következménye. Másutt, mert nem tud a' kebel lelkesen feldobogni a' hazaszeretet érzelmeire, előzőnk az érzemény az egész világon mindenüvé, Franciaországban azonban épen azért, mert minden francia érzi, mi roppant kincs az, 's mennyire minden befoglaltatik e' szóban „haza,” mindenki mélytánylással gondol azokra, kiknek a' sors más országot adott hazául, 's ezen kellő méltánylat, ezen tisztelő érzelem, melyet minden haza 's minden hazának polgára iránt érez a' francia, kiterjed az egész világra,

's ezen érzelem az, melyet én ezen köznyelvi szóval tettem ki: világ-polgárság; de, mint meglátszik, ezen világ-polgárság lényegesen különbözik a' nemzetek világ-polgárságától, mert ez a' németeknél alap, de a' francziáknál csak következmény. Azaz: a' német előbb a' világot, a' franczia pedig előbb hazáját szereti. A' német az egész világot hazájával együtt egyformán szereti, a' franczia pedig előbb hazáját szereti, azután pedig az egész világot egyenlően.

És ezen okoknál fogva mondám én, hogy Páris kis Amerika e' vén Európában 's menedékhelye mindennek, a' mi üldözött.

A' művészet, mi iránt nálunk, úgy szolván, senki, Angliában pedig csupán az arisztocrácia és ez is csupán azon okból mutat pártolást, hogy elmondhassa: képtáram ennyi meg ennyi ezer font sterlingbe került, Franciaországban az egész nemzet által tömegben pártoltatik.

Némellyek ugyan erre azt mondják, hogy a' franczia nemzetnek tömegbeni vonzalma a' művészethez csak felület és nem valódi műértés. De ez badar beszéd, mert a' tömegtől alapos műismeretet kívánni képtelenség, 's hacsak eszébe jut is a' tömegnek a' művészet iránt figyelemmel lenni, már igen sokat tett.

Ezen állítás szellemében a' nép soha sem volna megérve az alkotmányos életre, mert e' nép soha sem birhat tudományos, határozott és teljesen tiszta fogalommal az alkotmányos dolgokról, e' nélkül pedig, a' felebbi állítás szerint, a' nép vonzalma csak felület és nem a' valódi műértés. A' felebbi állítás szerint csak néhány tudományos ember volna az alkotmányra megérve.

Igenis, a' nép lehet ismereteiben felületes, sőt ennél többet a' néptől kívánni nem is lehet, de legyen legalább felületes, mert azon nép, melly még csak nem is felületes, épen semmi sem.

Igy vagyunk az alkotmányos élettel is. Sokan azt mondják, hogy nincs nemzet, melly nem volna megérve az alkotmányos életre. Én azt mondom, ez nem igaz; mert van olyan nemzet, és ilyen azon nemzet, melly nem kívánja, nem követeli az alkotmányos életet; de meglegésem, ha valamelly nép csupán felületes fogalommal bir arról, csakhogy mindenesetre ohajtsa azt birni.

Én nem kívánom, hogy a' nép a' dolgot mulhatlanul alaposan ismerje, 's meglegésem, ha hajlamot, vágyat, ösztönt, fogékonyságot, szeretetet nyilvánít. A' különbség e' téren mindössze is abból áll, hogy másutt vannak ugyan tudósok, kik alapos műértők, de Franciaországban is vannak; azonban Franciaországban a' nép is vonzalommal bir a' művészethez, de másutt ezen lap tisztán marad.

De Páris ezenkívül tárháza is mindennek a' mi szeretett, tisztelt, csodált és irigyelt. Éltető levegője a' világ mindennemű gyönyöreinek; lakhelye a' vigalomnak, életkedv- és kényelemnek; párolgó étel az éhesnek; illatos fűszer a' bővelkedőnek; „ezer egy éj“ a' regényes ábrándúnak; csillogó terem a' divatfinak; mély rengeteg az együgyűnek; komoly tanulmány a' mű-

vésznek; örök bánya a' szorgalmas vizsgálónak; és egy szóval — hona a' mindennemű bűbájnak.

Épen ezért a' vidéki francziának csak egy vágya van: Párisba jöni; csak egy tanulmánya van: mint kell Párisban élni.

Jóidővel utrakelte előtt a' vidéki franczia csak arról olvas, csak arról kérdezősködik, mit cselekedjék, mint elmélkedjék, minő szabályokat kövessen, ha egyszer Párisba ér. És én, szinte képzelem, mintegy ilyen tanácsot szokott kapni:

Jámbor ifju, ki Párisba szándékozol, jegyezd meg, hogy ott mindenek felett vigyázónak kell lenni, mert annyi az alkalom, mely nagy örvénybe sodorhat, vagy talán egész életedre kiható szerencséhez juttathat, hogy nem lehetsz eléggé szemes és körülnéző. Használd az időt 's gazdálkodjál azzal a' legokosabban.

Vigyázz különösen, mert nagy városokban vannak bizonyos emberek és életmód, kiktől ha tanulsz, örökre eltévedtél 's melyet ha magadnak választol, a' nélkül, hogy határozottan a' nem becsületes emberek sorába volnál számítható, nem épen a' legtisztességesebb állapotba fogsz jutni.

De azért ne keresd az egyszerűséget, mert az egyszerűség a' nagyvilágban együgyűség.

És ha talán nőtelen vagy, ne véld, hogy rideg életre kényszerít sorsod.

De ha nős vagy se essél kétségbe. Párisban a' házaselet nem a' zsembe-lódések kiváltságos tére. Párisban, ugy szolván, soha sincs rá eset, hogy a' nő engedetlen volna, mert nincs rá eset, hogy a' férj parancsolna. Itt soha nem czivódnak egymással a' házaselek, mert rendesen ritkán látják egymást; 's azt sem lehet mondani, hogy rosszul élnének egymással, mert tulajdonképen nem is élnek egymással; de azért ez nem rossz családélet, mert jóformán nem is családélet.

'S ha a' gyönyörökben, mellyekkel a' nagyvilági élet minden lép-ten kínálkozik, teljes mértékben akarsz élni, el kell feledned multadat. El kell feledned, hogy tőled az emberi társaság valami épületes dolgot kíván. El kell feledned, ha talán a' környékben, mellyben neveltétél, csodálat tárgya valál. El kell feledned keblednek minden korábbi nyögdcseleseit, mert ezek gyöngeségek, mellyekre csak saját szemé-lyünk gunyolásával emlékezhetünk vissza. El kell feledned az első szerelmet és örök hűséget, ha ugyan elég gondatlan voltál valamely vidéki városkában illet fogadni. Az örök hűség csak nevetség avagy gyötirelem, mellyel vagy saját személyünket vagy pedig azt kinozzuk, kinek az örök hűségét fogadók. Az állhatatosság pedig nem egyéb, mint vegyülete az elfo-gultságnak, makacsságnak és együgyűségnek. A' világon minden előre halad 's ki állhatatos marad, azt bizonyítja, hogy mindig a' mult időkben tévedez. Állhatatossággal kérkedni tehát egyáltalában nincsen jó rendben, mert nem szinte olly nevetséges-e azt fogadni, hogy valamely hölgy iránt örökké hi-

vek fogunk lenni, mint azt állítani, hogy mindig egészségesek fogunk maradni. Ha tehát valakinek azt ígérjük, hogy örökké fogjuk őt szeretni, ezt mindig csupán azon föltétel alatt tesszük, ha azon bizonyos valaki örökké szeretetreméltó fog maradni, avagy izlésünk örökké ugyanaz fog lenni. Minden a' ki ezt nem hiszi, csaló avagy ábrándozó. Az állhatatosság nem is volna egyéb, mint megelégedés azzal, mit már bírunk; de lehet-e felvilágosodott ember megelégedett? A' tespedő nyugalom maga a' boldogtalanság. Az ég is unalmas, ha változatlanul borutlan, és azért félre az egyhangu munkátlansággal, éljen a' változatosság! És végtére is az állhatatosság nem egyéb, mint az izlésnek és az érzelemnek tartóssága, mit pedig nem áll tehetségünkben sem megszerezni, sem elidegeníteni.

— A' kisvárosi vásár- és ünnepnapi cziczomát, az izmos elmésséget, a' lepletlen észrevételeket azért kell elfeledni, mert ezek ártalmasak; az egyszerű, egyenes és őszinte beszédet 's az ugynevezett nemes érzelmeket pedig azért kell elfeledni, mert ezek ismét ártatlanabbak, semmint nagy városban illők lehetnének. Mindazon jámbor és kegyes szokásokat, melyekre apa, anya, nagyatya, nagyanya és nagynéne olly sok fáradsággal szoktatának, egyszerűen el kell hagyni. Az őszinte örömet, a' könnyed csodálatot, a' felsőségi követelést, a' parancsoló hangot, a' kényességet, a' bizodalmasságot, az iskolai évek emlékét, a' fáradhatlan szorgalmat, a' gyöngéd gondot mások baja iránt, a' jámbor szándékot, a' tiszta akaratot, egyenlően mind el kell nyomni. A' heves és hirtelen indulatot meg kell semmisíteni. A' hangos nevetéstől vagy tán épen kacajtól, 's a' mértéketlen vagy tán épen szomszédgázoló tagjártatástól pedig Isten mentsen! Az ügyetlen mosolyt el kell fojtani, de az ügyesen irányzandót mindig készen kell tartani. Az egészséges színtől bucsút kell venni. A' tárgyakat és körülményeket szerethetni, de az emberek iránt csak vigyázó légy. Ritkán higgy, mindig kétkedjél. Jegyezd meg, hogy az örökké vidám ember rendesen semmi ember, azonban az örökké komoly sem sokkal több és igen sokat igényel. Ne keresd a' vitatkozást 's minél ritkábban mondj ellen. Soha se bocsáss ki szádon semmi gúnyt avagy gáncsot, melynek egyenes értelmén kívül más jelentése is nem volna; jó vagy rossz, egyenes értelemmel egyező avagy attól különböző legyen azon jelentés, az mindegy; legjobb azonban, ha mindkét részre lehet magyarázni; ezen magyarázatot magad megtenni azonban óvakodjál. Ha felülről mosolyognak rád, vigyázz, mert talán tudtod nélkül is eszközül használnak, ha pedig a' nép tapsol, jusson eszedbe, hogy egy hajdankori híres ember, Phocion, valahányszor tapssal fogadta a' tömeg valamely nyilatkozatát, mindig megrettenve tekintett szét 's kiejtett szavain gondolkodott, ha valjon nem valami bolondot mondott-e? Egyébiránt ha rokonszenvre találsz magad iránt, annak mindig örülhetsz, de ne hajhászd azt, mivel az több a' hiúságnál, ez férfiatlanság volna. Megérdemelni a' népszerűséget, ez dicsőség; keresni induljon a' gyöngé. Ne kapaszkodjál a' más szekerébe, hanem vonasd a' magadét. Mindenek felett ne feledd, hogy e' földön leggonoszabb portéka az ember. Szavakra semmit se adj, mert az erényről, jóról

és igazról, elméletben legalább, rendesen mindenki kedvezően nyilatkozik. A' világba lépve, lásd el magad nagy mennyiségű reménnyel, melybe a' büszkeség is bele legyen szöve, azonban légy elszánt és türelmes is. Ne aludjál, de örökké az álmodó magasztaltságában légy. Egyenes légy, de gyöngéd is; nyájas is, de büszke is. Becsüld meg mindenkinek emberi méltóságát, de becsüld meg a' magadét is. Mindenek felett pedig jegyezd meg, hogy az élettudomány legjava abban áll, miképen tudja magát az ember bárminő körülmények között elhatározni; vannak emberek, kik könnyeden és megfontolatlanul határoznak, ezek a' könnyelműek; vannak mások, kik semmit sem tudnak magokban, másnak tanácsadása nélkül, elhatározni, ezek a' gyávák; vannak ismét mások, kik egyáltalában nem is határoznak, hanem megfontolatlanul azonnal neki rohannak 's azonnal tétthez fognak, ezek a' vakmerők különféle színezetben; 's csak igen kevesen vannak, kik értik a' mesterséget, magokat, mint illik, férfiasan, gyorsan, de nem könnyeden, saját helyes belátásuk 's nem a' mások szavai után, szilárdul, de nem vakmerően elhatározni.

'S ha valaki találkozni, ki ezen jó és rossz, kölesönzött és nem kölesönzött elveknek egymásra hűséget esküdnek:

Én kinevetném.

I r i n y i J ó z s e f.

(Folyt. köv.)

F Ü R E D I N A P J A I M.

(Vége.)

Több gátló körülmények léptek utamba, melyek Szirtormynak tett ígéretem teljesítését nem engedték. A' hely messzesége, hivatalos lekötöttségem 's a' következő szünidőmnek más helyeni eltöltése, bár egy kedves érzésű vonzódás szüntelen sarkalt, elleneztek szavam beváltását. A' halasztás azonban le nem mondata viszonzlatási reményemről, mit a' véletlen számításomon felül hamarébb létesített.

Pesten voltam a' magyar színházban. Egy fiatal ismerősöm figyelmeztetett egy az első emeleti páholyok egyikében ülő hölgyre. Oda tekinték, és — Szirtormynőnek gyönyörűen érdekes alakjára ismertem. Kevés idő múlva egy igen kedves emlékezetű viszonzlatást ünnepeltem. Szirtormy első szavaiban tett szemrehányást, hogy szavamát meg nem tartám, mit én az azóta szebbülő nőnek irányában méginkább sajnáltam. Azon ígérettel, hogy szállásukon meglátogatom, távoztam.

Mig Pesten időztem, Szirtormyékkel naponként találkoztam, kiket némely családi ügyek hosszabb időre kötöttek Pesthez. Egykor Szirtormyt

némelly öraknálí tisztekedés távol tartotta, és nejét olly szíves olvadékony hangulatban találtam, hogy bátorságot vettem, őt a' tihanyi zárdábaní történetre visszaemlékeztetve, ennek felvilágosítására megkérni. Kérelmem meglepte — és tagadólag válaszolt.

Valami bús-keserű kedélyt mutató kifejezés vonulhatott arczomra, mint ki hittem, hogy tisztelettéljes ragaszkodásomért annyi bizalmat megérdemlek. Legalább éreztem, hogy arczom mást nem mutathat. Szírtormynő ezt leolvashatta külsőmről és a' legszebb kezeknek egyikét nyujtva, mondá :

— Látom, hogy önnek kedélyét tagadó válaszom elbusítá: de lássa, fájdalmas érzet szorítja össze szívemet, ha multamra visszatekintek. És én úgy hiszem, ön nem akar nekem fájdalmat okozni.

Feleletemet azokra bízom, kik egy bensőséggel, szellemtisztasággal tisztelt hölgynek irányában ültek.

— De kívánata — szólt tovább — annyira meglepő is, hogy előkészület nélkül el nem mondhatom az azon jelenettel egybefüggő történetet.

— És én két nap mulva Pestet elhagyom, — feleltem én. — Ki tudja, láthatom-e valaha nagysádat ?

Egy hosszú szünet következett. Az arczára terülő komolyságot nem akarom arra magyarázni, mintha szavaim kellemetlenül érintették volna, de lélektéljes szép szoneit bús kifejezéssel függesztette reám.

— Meg fog-e ön velem elégedni, — kérdezé azon szívlánczóly nyájasággal, mi olly sok lelkes nőnek sajátja — ha a' kívánt történetnek rövid rajzat levélben küldendem meg ?

— Sőt a' legmelegebb köszönettel fogadandom, — válaszoltam — mert így kéziratát is emlékül bírhatom.

— Itt a' kezem — mondá, hófehér picziny kezét jobbomba adva.

Két nap mulva elváltunk — és a' szép nőt azóta nem láttam!!

Szírtormynő szavát tartá; a' levél, mellyben azt beváltotta, mintegy illy tartalmu:

Nem minden habozás nélkül teljesitem adott ígérete-met, mert tudom, hogy letünt koromnak édes-keserű emlékezete forrongásba hozza szívemet, és lecsilapult kedélyemadta megnyugvásomra epe-sztő érzések borulnak. Más-részről női gyöngédségem bizonyos mértékben tartózkodóvá tesz, úgy hogy keble-m mélyébe zárt titkomat egy bár tisztelt, de mégis csak némikép ismert férfin előt-t nem örö-mest tárom fel. Adott szavam azonban, továbbá azon öntudat, hogy egykor fájdalmasan sajgó szívem redői közé semmi nem-telen indulatot nem kevertem, végre önnek nemes barátságába helyheztetett bizalmam, miszerint sem megítélni, sem elárulni nem fog, sürgetve intenek, hogy önt adott szavamnak következtébeni várakozásában meg ne csaljam. Valami rendkívüliségeket, nagyszerű eseményeket tőlem ne várjon. Egy a' minden-napi életben sokszor feltűnő egyszerű szívtörténetnek rövid rajzát adandom, mellyet ön hidegen, megindulás nélkül olvasand el, mert az öröm vagy fájdalom érzései, mik történetem menetelében keblemen áthullámoztak, egye-

niségemhez forrottak, és ott, hol én örültem vagy szenvedtem, ön akár egyikre, akár másira okot alig találанд. Ennyit bevezetésül!

Még a' nevelésben voltam Pesten, 's mintegy 11 éves leheték, midőn szokott délutáni sétánkra nevelőnők kíséretében kimentünk. Én, mint afféle falusi leányka, kinek szemeit a' nagyvárosi ezernemű gyönyör lefoglalja, gyermekies kíváncsisággal ide 's tova tekintgeték 's nem vettem észre, hogy egy bérkocsis már sarkamba hajtott. Ekkor éreztem, hogy egy valaki karomnál fogva hirtelen félrerántott, 's visszatekintve, ijedve láttam, hogy annak közbejött nélkül bizonyosan összetiportatom, mert így is a' kocsirúd felületesen vállamat megsérté. Én annyira meg voltam ijedve, hogy mentőmre nem is figyeltem: csak annyit tudtam, hogy néhány percz mulva bérkocsiba tettek, és egyik legidősb növendéktársnőm kíséretében szállásunkra vittek.

Az ijedésnek és vállam sérülésének egy nem veszélyes ugyan, de ágyba kényszerítő betegség lön következménye.

Egy délután nevelőnőm egy férfit vezetett szobámba, ki — mint mondá — megmentőm volt 's mint-létemet ohajtá tudni. E' férfit oly koromhoz alkalmazott nyájassággal tudott velem beszédet kezdeni, hogy azonnal megnyerte hajlandóságomat, és elmenetelekor gyermekies nyíltszívűséggel kértem, hogy, nevelőnőm engedelmével, mig beteg leszek, látogasson meg.

A' férfit csakugyan el is jöve, és annyira hozzám tudta magát alkalmazni, hogy meleg ragaszkodással simult hozzá szívem. A' gyermeki kebelnek sajátja, egész benső olvadással odaadni magát annak, ki maga iránti vonzalomra fel bírja költöni. Szép volt-e külsőleg kegyeltem, mit tudtam én; csak azt éreztem, hogy szeret, mert úgy velem senki a' nevelőházban nem bánt, és így ragaszkodása a' lélek működése volt.

Egykor — épen először keltem fel beteg-ágyamból — ismét eljött és mondá, hogy most utoljára lát, mert hivatása Pestről messzire elvezeti. Midőn szülőim karjai közül a' nevelésbe vittek, sirtam, de könnyűmnek forrása nem volt oly epesztő keserű, mint ekkor. Én nem tudom, mi történt velem, de zokogva borultam keblére és kértem, hogy ne menjen, ne hadja el Corneliáját. Hogy oly minden titkolódzás nélkül engedtem át magamat érzéseim menetelésnek, és cselekvéseim szivgerjedelmeimnek oly hű visszhangja valának — mutatták, hogy gyermek valék. Ő, azt ígérvén, hogy még bizonyosan meg fog látogatni, annyira-mennyire megnyugtatót — és távozott.

Napok, hetek multak el. Én minden reggel, minden délután vártam őt, de nem jöve.

A' gyermekiesen érző sziv lassan-lassan kezdett csilapulni, tanulmányaim, másnemű szórakozások epedésemre az enyhülésnek fátyolát borították, és nyugodt kedélylyel türtem el a' szívemhez forrott férfinak nélkülözését, kit felejteni nem bírtam. De később, midőn éveimben haladtam, a' korommal fejlődő 's tágasuló elfoglalkozási kör, jobban az értelmem, mint érzelmem művelésére fordított figyelmem az emlékek is elevenzöld színét bevonta, és midőn 15 éves koromban a' szülői karok közé nevelésemből

visszatértem, az egész eseménynek képe homályban lebegett előttem. Ugy tűnt fel, mint egy gyermekálmom, mellynek csak épen jelene tölti be gyönyörrel a' szívet.

Atyám háza a' környékben egy vala a' leglátogatottabbak közül. Alig volt nap, mellyben vendégeink ne lettek volna. Ezek között megfordult sok fiatal férfiú, kik üres csevegésekkel hizelegtek a' mindennapinál talán valamivel simább arczomnak, kik az érzéseket fejtegették előttem: de szívem illetlenül maradt, melly érzései közé szülőimen kívül még eddig senkit be nem fogadott. Megmentőmre jóformán már nem is igen emlékeztem.

Atyám vendégszeretetének viszonzásaul egykor egy szomszédbarátja fényes lakomát adott, mellyre kívülünk az egész környék hivatalos volt. Életemben először valék ennyi ember között és bár több ismerős arczzal találkoztam, idegennek éreztem magamat a' nagy körben. Nem volt de csak egyetlen arc sem, mellynek tekintete szívemnek olly jól esett volna, mint hajdan megmentőmé. A' pazar vacsora alatt némelly hasonkoru társnőim körébe vonultam.

Ősi szokásként a' ház uráért 's utána többekért ürittettek áldomáspoharak. A' többiek között egy igen érdekes arczu, virágában álló férfiú is szónokolt, kire csak szónoklata között lettem figyelmessé, mert előbb a' társaságban nem láttam. Virágos nyelve, rövid kifejezésekben festett költőileg szép eszméi, kellemes hangja, szóval, egész külseje közérdeket gerjesztének. Én a' férfiún felejtettem szemeimet. Arcza, hangja egy mintegy álomban élvezett boldog multra emlékeztető jelként tűnt fel előttem, és szívem egy magyarázhatlan vonzódástól felzaklattatva, önkénytelenül feléje hajlott. Minél tovább néztem szelidkomoly vonásu arczára, annál elevebben tűnt fel gyermekéveim emléke. Visszamentem gondolatban a' kisdedségemből értelem- és érzésre fejlődő perczeimig, midőn már a' saját énemen kívüli világról is sejtettem valamit; nem találtam egy eseményes pillanatot sem, hol megállapodhattam volna. Végre visszaemlékeztem 10 éves koromra, letipró bérkocsira, betegségemre, megmentőmre, — és egy meleg érzésre hevült fel szívem. Ugy van 11 éves koromnak kedves barátja állott előttem. Lelkes arcza, szemei nem lehettek másé!

A' legörömteljesb meglepetéssel futottam anyámhoz és elmondám, hogy azon férfiú az, ki engemet a' veszély karjai közül kiragadva, betegségemben irántam annyi érdeket tanusított. Arczomat, éreztem, meleg pir égette, szívemet egy kedves érzés szállta meg, de anyám engemet meg nem értett, és szeretetteljes hangon ugyan, de egykedvüleg adá tudtomra, hogy az, kire figyelmeztetém, pár nap óta falunk lakosa. Tehát láthatom őt ismét, gondoltam magamban; és e' gondolat engem derültté tőn, mint senki talán nem volt a' körben. Vacsora alatt még többször tekintettem feléje lopva, ki mindég férfiakkal társalgott, — de később nem láthattam, mert a' nők körébe nem jöve.

Csudálkozni fog talán ön, hogy e' férfiival találkozásom engemet olly öröm-, olly édes érzésre ragadt? De nem ismeri ön a' hölgyszívet. Az ennek reddi közé szoruló érzelem, ha egykor oda a' boldogság kéjét varázsolta, meggyengülhet, de el nem enyészhet, sőt ha az érzelem tárgya újra feltűnik képzetünknek nemcsak megfelelő, de érdekességben meglepőbb alakban, az a' multrai visszaemlékezés sugárainál uj életre virulhat. Gyermekkori boldogító érzelmem emléke felmerült szívemben, és habár most hasonló kéj nem villanyozott is át ereimen, azon koromnáli időzésem kedélyemre édesszerű hangulatot varázolt. Csak az tűnt fel előttem, hogy ő engemet észre nem látszott venni, mert azzal kecsegtettem magamat, hogy ha megismert volna, bizonyosan valami illedelmes ürügy alatt hozzám jövendett. Igaz, hogy azóta sokat változtam; 11 éves koromban még egészen gyermek, és most már, koromhoz mérve, testileg igen is kifejlett válek.

Hazatérvén a' lakomából, megvallom, gondolatimban mindég azon férfiival bibelődtem. Bizonyosnak tartottam, hogy atyámnak vendégszerető házáat el nem kerülendi, és epedtem a' pillanat után, melyben első látogatásra jövend.

Egy délután anyámmal épen valami női munkánál ültünk, midőn falunk derék lelkésze lépett szobánkba, és Rényeyt — a' sokszor említett férfit — bemutatva, szivességünkbe ajánlá. Ugy hiszem, nem kívánja ön, hogy szivemnek minden egyes érzéseit fesse: elhallgatom tehát, mit éreztem ekkor, csak annyit mondok, hogy a' viszontlátásnak örültem. Néhány percz mulva mint ismerősök tekinténk egymást, és Rényey — mint mondá — nem győzte kifejlődésemet eléggé bámulni.

Ne kívánja ön, hogy egyes esetek elősorolásával hosszabbítsam történetemnek fonalát: azért rövid leszek. — Rényey előbb gyéren, későbbben naponként jöve, és egyikévé lett azoknak, kiket atyám legszívesebben látott maga körül. Egyes jeles tulajdonait, mellyekkel, a' mindennapiak sorából kiemelkedve, közkedvességü- 's tiszteletüvé tette magát a' környékben, nem akarom kiemelni, mert könnyen részrehajlónak tekinthetne ön. A' hála azonban mégis kényszerít megemlítésére annak, hogy mindent, de mindent, mi bennem jó, szép és nemes ha van, csak egyedül neki köszönhetek. Erkölcsös irányu beszédei, szélesre terjedő olvasottsága, nemes jellemü társalgása, azon a' többi férfiatól egészen eltérő modora, miszerint soha, még négy szem közt sem, tért át holmi üres szerelmi ábrándozásokra, vagy személyemnek kedvező hízeltételekre, előttem őt naponként becsesebbé tevék, és remegve, forróan simult hozzá szivem.

Mire, hova vezet meglegülő szivemnek növekedő érzetárja? én nem számítottam. Ki szeret olly bensőleg, olly forróan, olly egész odaolvadás-sal, mint én szerettem, az nem számít, jövőre nem tekint, reményekkel nem bibelődik, terveket nem készít, szivromboló eseteiktől nem retteg; annak egész világa érzése, azelőtt mult és jövő a' jelennek rózsafátyoljával be van leplezve, egy gondolat, egy érzés egész világának köre, — és ez sze-

relme. Rényey soha férjemmé nem lehetett: de gondoltam-e én erre; szölttem-e én tündérbáju virágos álmaim közé epesztő vágyakat? Nem! akkor nem lettem volna boldog, akkor a' hideg számítás dérként fagyasztotta volna össze szívemnek lázas hevét: de így minden gondolatot, minden érzést egy tárgyra összeolvasztva, egy tárgy körül fonva, boldog, kimondhatlanul boldog voltam. Az, hogy Rényey soha nem mondá, hogy szeret, engemet nem aggasztott. Egy elvitathatlan sejtés, de bizonyosság fészkelte be magát keblembe, mi kétségtelenül meggyőzött arról, hogy mi szívet, lelket cseréltünk. Ő ugyan még egyszer, sőt többel is korosabb lehetett nálamnál, és soha forró hangulatu kedélyt irányomban nem mutatott, de lélekteljes szemének fénylő sugáiraiba tekintnem elég volt, és tudtam, hogy megértjük egymást.

Igy repült el sebes szárnyakon két év, — életemnek felejthetetlen fonala; és nem leverő, nem kedélycsüggesztő-e örömtelenül tekinteni egy élet élébe, mellynek minden remélhető boldogsága a' multnak csak egyetlen egy perczével sem érhet fel! De nem! — Nem fogok zúgolódni. Sorsom a' férjek legjobbját adá nekem Szirtormyban.

Tizenhét év virágzott el felettem. A' mi ezentul következett, az szívemnek virágait leveleitől megfosztá. Emlékezem a' napra. Augustus 28-án 18** adta tudtomra atyám, hogy Szirtormynak nejévé kell lennem. Szirtormy sokszor megfordult házunknál, minden fiatalok között legjobban szenvedtettem, de szeretni! erről szó sem lehetett.

A' kit hirtelen valamelly szivrázó eset megkap, oly eset, mi a' csontok velőjén is keresztül tör, az megfásul, megdermed, érzékeiben eltompul. Éreztem, hogy soha nem ismert kín, fájdalom rezgette végig idegeimet, szívemet mintha ezer marczangoló fulánk szurdalta volna át, de nem birtam szólani. Atyám hallgatagságomat beleegyezésül magyarázta. Később ellenkeztem, de szemeim élébe állítá, miként egyedüli reménye bennem van; fényes háztartása a' bukás örvényére állította, és menthetlenül inségbe jut, becsületét, tekintetét veszti, ha a' gazdag Szirtormyt kosárral elutasitom.

Még az nap sikerült Rényeyt a' történetekről személyesen értesitenem. Szivvihar borult arczára, mit legyöngyöző könnyüi követtek. Először — istenemre mondom — először foná karjaival derekamat keresztül, és búsan szólt először — és utolszor is irántami szívézéseinek hangján hozzám. Nem szólok azon szívtépő kínos érzéseimről, melyeknek hullámai alatt oly mondhatlanul sokat szenvedtem. Boldogságomért keservesen lakoltam.

Harczra szálltak bennem a' gyermeki érzés és szívemválasztotta iránti szeretet. Bizonyos regényes magasztaltságtól ibleve, siromig hajadon akartam maradni, mert azt hittem, megszeplősitem szívemet, ha más férfiú ölelend nejéül. Rényey tanácsa, atyámat a' bukástól megmenteni akaró eltökélésem, Szirtormynak nejévé tettek.

* Kevéssel menyegzőm előtt küldé egy meghitt cselédem által Rényey azon dalt hangjegyezve, mit ön előtt is énekeltem 's versekben átadtam. E' dalnál nincsen életemnek szebb, kedvesebb emléke.

Rényey falunkból rögtön eltűnt. Hová, merre ment, megmondani senki sem tudta; eltűnése a' legkülönbözőbb mendemondákra adott alkalmat. Később mintegy év után hallottam felőle regélni, hogy lemondva mindenről 's elhagyva az utat, mi őt talán egykor fény 's rang elébe vihette volna, szerzetessé lön.

Keserveimet nem festem, nem panaszlom. Egy lángoló kedélyű nőnek szenvedései nem mindennapiak. Új helyzetemhez szokni nem bírtam; multamnak emléke folytonos keserű hangulatban tartott, és sokszor bánatos andalgásaimban, távol minden tanuktól, könyvekben törtek ki belőlem szívemnek keservei. A' madárnak dala, a' fák lombjai közt suhogó szellő, a' lerezgő csillogok, minden, de minden, azt hittem, érettem gyászol; azt hittem, hogy a' fellegek is sirnak érettem — és én velők könyezék.

Lassan lassan sorsomhoz törődtem. Szirtormy sejtette keblem hangulatát és soha de csak egy szóval sem keserítette el. Ő a' férjeknek legjobbika: és csak egyedül így tudtam sorsomhoz simulni.

A' férfit, kivel a' tihanyi zárdában találkoztunk — Rényey volt. Önnek csak multamról ígértem vázolatot; nyugodt vagyok-e, nincsen-e szívem jelenleg lázongásban, ki bírtam-e magamból irtani azon érzéseket, mik 11 éves koromtól annyi örömben, de fájdalomban is, részesítettek? — kérdések, melyeknek megfejtését koporsómba viszem el.

* * *

Ennyiből áll Szirtormynőnek története, melyben ha nincsenek francia modoru rémes jelenetek, meglepő fordulatok, oka az, hogy az élethez hű maradtam. Ez egy mindennapi történet, melynek a' nagyjából szint élet-hűség és szerepelő személyek egyénisége adhat némi érdeket.

S z a b ó R i c h á r d.

A' K É J H A L O T T.

(Erkölcsei kép.)

É n.

Ifjú, hová törsz kétes indulattal?
Szemed frigyét köt, szíved háborog.

Ö.

Megjött az éj 's zaklatja véremet
A' csillagokkal éji cél után.

É n.

Maradj, kaczagd ki a' vér forradalmát.
Ha olly sötét van, gyűjts szövétneket
'S virassz az alvajáró szív fölött.
Küzdj, mint viharzó tenger ostromával
A' zöld szigetkén álló szirtorom;
Küzdj, mint búcsúzó élet a' halállal.
Nélkülözés ad legszebb pályabért.
Keress valót, feledd az álmakat:
Mert fellegek csalékony álmaid
'S mulandók a' tavasz virágiként.

Ö.

Bölcselkedésed a' hit költeménye.
Mind hasztalan, nekem rohanni kell.
Rényhez sovány vidéken jár az út.
Az ész viránya hűvös mint az ősz.
Nekem virág kell, forró gyökerű,
Melly tűzokádó bérczeken terem
'S gyönyört ad és vesz mint a' szenvedély,
Nézd a' dicső tájt, ottan őrmagányban
Folyam felett egy kis szerény lak áll.
Kilincse fából 's ablakán keresztül
Az idevöllet célvilága sűt.
E' földreköltött mennybe jer velem.
Az érzemény sovár hullámiban
Szabad kebellet fürdik ott a' kéj,
Szívére tartva rózsás ujjait.
Nekem sötét az élet élve nélkül
'S halandónak ha boldogulni cél,
Engem csak a' vér álma boldogít.
Virágaid közt, földi szerelem,
Feledni kell a' szív töviseit!

É n.

Örült vagy-e, hogy engem hini mersz?
Ne menj, ne menj a' szörnyű lak felé,
Ott kullog a' csáb ékes ördöge
'S a' kárörömnek színes fátyoláról
Szépségalakban varrja himeit.
Ott a' gyönyör csak álmokszorú:
Mig álmodol csiklandja lelkedet,

De ébredőre lángtövisé hull.
 A' kéj pedig mint vérszopó nádaly
 Csak addig él, míg jól nem lakhatott.
 Maradj 's kövesd az ész, hideg szavat,
 Csak isteneknek czélja boldogulni:
 Mienk erény, kik emberek vagyunk.
 Örömvirágot máshol is találhatsz.
 A' szenvedélynek égő bokra közt
 Az öncsalás kígyói rejlenek,
 És sirvirág az, a' mi rajt terem. —

De szive hangos dobbanásai
 Elfojták a' tanács sugalmait,
 És ment az ifju és céljához ért.

Kinyílt az ég, 's a' szenvedély fiáról
 Halotti hangon hirt visz a' harang.
 Az ép arcoknak ékes bíborát
 Szemlátomást letörli a' halál.
 Sötétül a' szem fáradt csillaga
 Mint lámpafény, mit reszkető apácza
 Eloltogat, ha végig áldozott.
 A' szüle elrémült tekintetét
 Fijára szegzi a' merő halottra.
 Reá borulnak hű barátai,
 Sir a' rokon, 's a' szép családreménynek
 Ajkára hinti végső csókjait.
 Azonban felmosolyg a' szótlan ajk
 'S még ezt kiáltja rémes arczulattal:
 „Oh, átkozott tövisék és virágok!”
 Szemére fagynak búcsu könnyei
 'S mindenki látja bennök a' halált.

Ezt álmodám egy kéjhalott felett,
 'S ez álomképet foglalathoz zárván,
 Szivemre tettem 's jobbra fordulék.

Sárosy Gyula.

ÁLDOMÁS

DEÁK FERENCZNEK.

Csordultig áll a' telt pohár
Somlyó arany nedével,
Csordultig telve szívem is
Kedvemnek érzetével;
Kelyhem- 's szívemnek fenekét
E' nap mindenki lássa:
Az áldomás mit ma iszom —
D e á k-nak áldomása.

Midőn pohárt tölt a' magyar,
Előbb azt fel nem önti:
Mig égre nem fohászkodik,
Vagy társra nem köszönti.
'S így a' magyar, ha bort iszik,
Nagyot, dicsőt említhet;
Az áldomás megszenteli
Hő ajkán a' beszédet.

Hiún tehát nem játszom én
D e á k dicső nevével,
Midőn együvéfűzöm azt
E' bor nemes gyöngyével;
A' gyöngylüžért mint áldomást
Tölt poharamba ejtem:
'S hogy érte ittam veletek, —
Halálig nem felejttem!

Pest, april 20-kán 1845.

Fel, fel tehát! mint a' patak
Somlyó aranyja folyjon!
Minden pohár, minden kebel
Fenékig felbuzogjon!
Mert, mint a' földnek feneke
A' legjobb érzet rejti;
Tengerbe Istennek keze
A' leg s z e b b gyöngyöt ejti;

Miként legmélyebb rejtekén
Az érező kebelnek
A' szív leghőbb érzései
L á t a t l a n u l teremnek:
Ugy a' pohárnak fenekén,
Utósó cseppborában,
— Ki nem hiszi, kísértse meg —
A' legnemesb ital van!

De ezt a' cseppet azután
— Hogy senki ne felejtse! —
Mindegyik, a' ki itt vagyon,
D e á k u n k r a köszöntse!
Ugy légyen a' vér benne vér,
Igaz, buzgó magyar vér:
Mint poharát kiüssza ma
A z o r s z á g D e á k j á é r!

Garay János.

A' MAGYAR PÉNZEKEN ÁBRÁZOLT TÁRGYAK ÉS AZOK JELENTÉSE.

(Vége.)

A' korona, a' királyi méltóság jele, főképez Ottotól kezdve I. Mátyásig
tűnik fel a' pénzekben; de soha sem (mi megjegyzésre méltó) a' zárt magyar korona,
hanem a' külföldi nyílt, mellynek hegyei lilomokból, golyókból és háromszögekből
állanak.

A' tornyok és várak, a' városok közönséges czimerei, II. András 's kún-László pénzeiken, valamint I. Károlynak Budaváros számára vere-tett denárán is taláthatnak.

A' lilium főképen először V. István és László fja pénzein tűnik föl, ké-sőbb gyakran I. Károly és Lajos fja pénzein. Az erkölcstisztaság ezen mostani jelképének eredete homályba van burkolva, leggyakrabban találjuk a' frank pénzekén, hol azt már VII. Lajos (1037—1180) alkalmazta a' pénzekre 's czimerekre. Innét származott által Nápolyba 's innét I. Károly által Magyarhonba is.

A' melléktárgyak közül, melyek gyakran csupán czifrázatul rakatnak a' pén-zekre, említést érdemelnek: a' csillag, (a' nap) 's a' félhold. Ennek ere-dete a' legrégibb korbá veszt el, midőn még a' minden vallások legöregbiké, a' csil-lagzatok imádása (Saba-eismus), uralkodott, melyek később különbéle jelképek alatt lettek tisztelet tárgyai. Az egyiptusiak a' nap és hold képei által az örökséget jellemzék, 's a' napot Apis ökör 's más alakja alatt imádták; — ezektől kölcsön-zék a' rómaiak a' napistentiszteletet, így Eliogabal császár a' nap papjának (Sa-cerdos dei solis) nevezé magát. — A' persák tűz imádók voltak, mi a' partusokra, a' magyarok őseire, is átszállott; — maga Moyses égő bokra is hasonló eredetű. Habár a' csillagokbani hit már rég eltűnt is, mégis folyvást látjuk azokat a' partusok, magyarok, valamint II. III. András, főképen sclavoniai és más nyugati és keleti nemzetek pénzeiken is, részint emlékezetül, részint utánzatul, megjelenni.

A' XII-dik századtól, midőn a' czimerpaizsok életbe léptek, melyeken minden-féle emberi 's állati alakokat és egyéb tárgyakat szoktak összerakni 's Magyarhonban egész a' XIV-dik századig egyenkint ábrázoltattak e' tárgyak a' pénzekén; leg-szokottabb alak volt:

A' király koronázott fejvel vagy mellképben, mint Salamon, I. László, Kálmán, II. András pénzein, — vagy állva, kiterjesztett karok-kal Salamonnál, — legszokottabban azonban ülve királyi pálczával, mint a' legfőbb hatalom jelképével, vagy pedig karddal, mint a' szigorú igazosság jelképével egyik kezében, — másikkban a' földgolyóval (almával). E' gömb a' rómaiaknál a' világleletti uralkodást jelelé, melyre később a' byzantzi uralkodók a' keresztet tevék, mellyel most mindenütt megjelen. Sajátságos a' magyar királyok almáin a' kettős kereszt, miként Venczel király pénzein 's Imrétől a' pecsété-ken mutatkozik. III. Béla, kún László, Venczel, II. Lajos, I. Ferdinánd 'stb. pénzein a' király lovon is mutatkozik. — A' szent képek közül em-lítendők: Christus ülve az evangelium-könyvvel kezében, melly a' későbbi by-zantzi pénzekén gyakori ábrázolat a' velencei 's szerb pénzekre is általment. Magyar-honban e' képet kún László pénzein találjuk.

Mária a' gyermek Jézussal először Hunyady Mátyás pénzein je-lenik meg, 's azután rendes kép lett a' magyar pénzekén. Minthogy a' magyar arany pénzekén e' képpel együtt egyszersmind sz. László király is ábrázolva látszik, eb-ből azon hibás vélemény származott, mintha ez első lett volna, ki arany pénzt vere-tett, 's arra Mária képét alkalmazá. Mária ülve jelenik meg, koronázott vagy fátyo-lozott fejvel, ölében jobbra, ritkábban balra a' gyermek Jézust tartva. Hasonlót ta-lálunk az egyiptusiaknál, hol Izist a' szütlemlő természet jelképeül ülve, a' szopó Ho-russal, (ki a' Nil gyümölcsötető áradásának jelképe volt 's egyszersmind a' napot jelelé) ölében, ábrázolva láthatjuk.

Keresztelő János szörköpenybe takarva, hosszú keresztet tartva, a' flo-rencziaktól átmant az első magyar arany penzekre, minők I. Károlyéi 's I. La-joséi. Ezt Hollós Mátyás boroszlói garasán is látjuk ábrázolva.

Első vagy szent László, Magyarhon királyá, I. Béla fja volt, 's 1077-től 1095-ik uralkodott, Nagyváradon temettetett el, 's 1192-ben szentté neveztetett. Először I. Lajos arany pénzein jelenik meg, 's aztán később, mint az arany pén-

zek közönséges képe. II. Rudolfig. — Lóháton II. Ulászló tallérain tűnik fel, egyik kezében bárdot tartván. János, nagyvárad püspök, 1389-en ugyanott e szentnek egy lovas szobrát más három gyalogszobrok középeben állíttatá fel aranyzott érczből, melyekből a törökök 1660-ban ágyukat öntetének.

Az angyal, vagy lándzsával a sarkányt átszúrva (mint Mihály főangyal) a jó elemnek a' roszszali küzdelmét ábrázolá, miként IV. Béla's kún László pénzén látható; — vagy térdelve, imádkozó állásban, I. Károly és I. Lajos pénzén, mely királyok „princeps salernitanus, et honoris ac montis sancti angeli dominus” czímet viseltek. Salerno egy tartomány volt a' nápolyi királyságban, melyre ezen nápolyi királyok jogot tartottak; az angyal hegye (mons) Gargani-nak nevezetett s Apuliában fekvék.

A' bekötött szerezcsen fő csak I. Lajos pénzén látható, melyeken azt nemcsak a' főkép mellékletéül, hanem magául a' főképül is látjuk ábrázoltatva. E' főt keresztelő sz. János vagy a' Lajos által lefejeztetett Durazzo Károly fejének tartották vagy pedig az ezen király által meghódított Oláhország vagy Szicília czímerének; legkihíthatóbb azonban azok véleménye, kik e' fejet az akkori pénzverőmester vagy kamragróf czímerének hiszik.

Állatok közül magyar pénzeken következőket találunk előadva.

A' husvéti bárányt a' zászlóval, Jézus feltámadása jelképeül. IV. Béla, III. András és I. Károly pénzén fordul elő, valamint Debreczen, Szeged, Trecsin és más magyar városok czímerein is. A' régibb frank királyok pénzén ez volt a' legközönségesebb kép.

Az orozlán, erő's nagylelkűség jelképe, V. István, kún László, III. András, I. Károly, I. Lajos pénzén fordul elő, mely u'olsonál talán mint Kunság czímere tűnik fel. Későbbben megkülönböztethető az orozlán mint Csehország czímere kettős farkkal, Zsigmondtól a' legujabb ideig; 's koronát tartván, mint Besztercze erdélyi grófság czímere, melyet árva László Hunyady Jánosnak ajándékozott; így jelenik az meg Hunyady Mátyás pénzén. A' szárnyas orozlán, mint Velenceje pénzén Márk evangelista jelképeül előfordul, csak V. István pénzén látható.

A' farkas Bulgaria régi czímere volt, Zápolya János használta pénzén.

A' szarvas V. István pénzén's I. Lajosnak egy Buda számára vert pénzén fordul elő.

A' nyulat kún László némelly pénzén látjuk.

A' menyét (nyestet), mely állatfaj Slavoniában egykor nagy mennyiségben tenyésztet, czímerül ezen ország pénzén fordul elő Imrétől kezdve I. Károlyig.

Az ökör felső's alsó Lausitz grófságok czímere volt, melyek egykor Csehországhoz tartoztak, II. Ulászló's II. Lajos pénzén látható.

Az evet szorgalom és védelem jelképe csupán Venczel pénzén fordul elő.

A' harpia, női fővel ellátott sas, Venczel pénzén látható.

A' sarkány, többi közt az ovatosság és ingathatlan akarat jelképe, Venczel és I. Károly pénzén tűnik elő.

A' sphinx, félig orozlán, félig szüz, az egyiptusiaknál a' termékenység, bölcsesség és erő jelképe volt, minthogy midőn a' nap az orozlán és szüz jegyeibe lépett, a' Nil termékenyítve áradott ki az országban. V. István és kún László pénzén látható.

A' sas erő, felség, győzelem jelképe, a' görögöknél Zeusz madara. A' rómaiaknál hadjelül is használtatott, jelenleg az uralkodók közönséges jele. V. Henrik előtt Némethonban nem fordul elő a' pénzeken és pecséteken. A' sást már V

István, kún László, I. Károly pénzein találjuk. Zsigmond, magyarhoni és római király, először alkalmazta pecséteken a kettős sást; ámbár két koronázott fővel már IV. Béla pénzen is látjuk. Mint czimerpaizsi alak Morvaországot, Sziléziát és Lengyelhont ábrázolja. A sas, a mint egy nyulat megtámad, kún Lászlónak egy pénzén találhatók.

A struczmadár, orrában ló-palkót tartva, a nagylelkűség, valamint tapasztalt sérelmeket sokáig magába fojtó kedély jelképe; I. Károly és I. Lajos vereték e madarat pénzeikre.

A holló, gyűrűvel orrában, kizárólag a Hunyadyak czimere volt, kik Erdély Hollós nevű helységéből vették eredetüket. Kevésbé hiteles azok véleménye, kik a hollót amaz ismeretes és Hunyady János történetével összefüggő mondából eredeztetik.

A páva kún László egyetlen ritka pénzen mutatkozik.

A sólyom, közönségesen vadászat jelképe, máskülönb a háladatossága is, Venczel pénzein találhatók; a vadászatra lovagló király kezében pedig már III. Béla's kún László alatt is.

A Delphin, mely a régieknél nagy szerepet játszott, a bölcsesség jelképe volt, valamint a tengeré's a kereskedelmi szabadsága is. I. Károlynak Budaváros számára veretett egy ritka pénzen e körirattal: Libertas Budensium, három torony látható mint város czimere, melyek felett egy delphin van. Ezen ábrázolathól, egy tizenhatod századbeli kéziratra támaszkodva, akarják azt megmutatni, hogy I. Károly Buda városának több szabadságokat, többi közt az áru-lerakó vagy cse-restemi jogot is adott, vagy legalább azt ezekben megerősítette. (Tudománytár, 1841. II. 89 l.)

Ennyit röviden a hazai művészet tiszteletes és többnyire ritka maradványainak felvilágosítására, miként azok „Magyarország ekkorig ismeretes pénzei“ című munkában lerajzolják, 's még tovább is lerajzolva leendnek. 'S így eljutunk azon meggyőződéshez, miszerint — ámbár akkor a művészetek a tökély alacsonyabb fokán álltak — mégis a legkülönböztetebb tárgyakat állíták elő; míg a mi kereskedelmi körünk megelégszik, ha mindig ugyanazon egy dolgot tünteti fel a felületesen kivert és ez okból tartósságra nem képes folyó pénzekben; 's e szerint kívánatos volna, hogy a mostani bajor kormány szép példája követésre találja, hol a hon legfontosabb eseményei a folyó pénzekben örökítve jelennek meg.

Rupp J a k a b.

NEMZETI SZINHÁZ.

Ápril 18-án adatott másodszer „Tihany ostroma.“ A színház földszint 's páholyokban telve ismét, mint első adatáskor. A drama meséjét ismerik szép olvasóink, 's így ezuttal csak a zenéről 's előadásról szólnunk.

Megvalljuk, bár ismertük buzgó Thernünk szép tehetségét, 's ennél fogva tőle csak sikerült compositiót vártunk, e műve mégis várakozásunkat fölülmulta. — Erkel „Hunyady“ja után e téren már nem könnyű munka borostyánt aratni, és azért Thernnek nagy érdeme, hogy ő e művével borostyánt tudott kivívni. A közönség ítelt; 's bármit regéljen is némely nem-magyar referens e daljáték „mozaik-ságá“ról: annyi mindenkép való marad, hogy az egészben leginkább uralkodik a magyar zenének kedves, megkapó eleme. 'S ez egyik fő-fő érdeme „Tihany ostromának.“ Thern ügyesen tudta e magyar elemmel párosítani az olaszunk oly bájosan

andalító, a' miénnkel sokban rokon olvadékonyságát, 's ha néműtt a' kísérő hangszerek erősb kitörését mérséklendette 's a' mélyhangu éneket kissé jobban kiemelendette: műve ellen, kivált nálunk, épen nem lehetne kifogás. A' német zenéből csak egy számot tudunk, *Izonda* gyönyörű románzáját, 's a' francziából alig tün fel helylyel-közzel egy-két hangfordulat. 'S a' ki a' zeneművészetben nem egészen avatatlan, tudni fogja, hogy illyes vegyületek, helyükön alkalmazva, nemcsak nem vonnak el érdemből egy egész szerzeménynek, de sőt nagy diszére válnak.

A' mű megérdemli, hogy azzal részletesen ismertessük meg szép olvasóinkat.

A' nyitány, a' dalmű egyes motívjaiból igen ügyesen szerkesztve, kedves bevezetésül szolgál az egészhez; 's ha első lassúja kissé rövidebb volna, még kedvesb leendne. — Az első jelenet egyik legsükeirűbb száma e' dalműnek. Benne tiszta magyar zene cseng füleinkbe mindvégig. A' kardalok, 's jelesen e' jelenet végsője, igen-igen szép. Alig lehet valami szebbet, szívemelőbbet képzelni, mint azon önbiztató hangok, melyekben a' magyar vitézek csak azért örülnek a' *Keled* által értésökre esett nyugalomnak, mivel ez új erőt hoz a' fáradottaknak. A' költő szavait:

„Uj erőt hoz a' vitéznek
Harcz után a' nyugalom;
Lesz feledve nyert sebének
Vére újabb hajnalon;
És a' kopja, mit röpít,
Biztosabb halált sívít.“

lehetlen jellemzőbben zenével visszaadni, mint azt itt a' derék *Thern* tevé. A' közönség ismételve ítélte e' darab fölött, midőn véghangjait be sem várva, zajosan kívánta azt újra elénekeltetni. — Szép az ezt követő monologja *Kelednek* is; de szebbek *Bojtá*hoz intézett önbizalmat gerjesztő szavai:

„Ah, ha őt te láthatád, mint	A' patak hűs árja gyöngyén,
Láttam én leányi közt;	Mint havasló lilium,
Ollyan ő, mint rózsabimbó,	Felközelgő hajnalon
Mellyet esti szél fűrészt.	Csendes völgy ölen.“ 'sat.

Ezen magyarszellemtű, olaszolvadékonyságu zenénél lehetlen valami kedvesbet 's gyöngédebbet csak gondolni is.

A' hölgykarok, 's *Izonda* Cavinái az 5-ik, 6-ik és 7-dik jelenetekben inkább olasz stylusban írvák; de helylyel-közzel kedvesen ragyog ki ezekben is a' magyar melodia. És *Thern* itt is megmutatá, hogy szellemét a' dramaköltőnek egészen fellogá, kinek célja, ugy látszik, e' művében az is vala, hogy alkalmat nyujtson a' zeneszerzőnek az olasz typus kellő felhasználására is. Nem is lehetne valami fonákabb, mint ezen olaszok ajkaiból folytonosan alföldi dallamot adni. Szép a' dal, melyet *Izonda* zeng szerelme támadásáról:

„Csöndesen mikép ligetnek	'S íme jött a' szittyaférfi,
Árnyain folyó habok	Láttam őt — sötét szemén
Tünedeztek a' napok	Andalogva csüggtem én,
Kedvesen, derűlten:	Sírtam — és örültem.“

Az 1-ső felvonás utolsó jelenetének első felét nagyszerűnek mondhatjuk, mind e' mellett is, hogy a' mélyhangokat itt leginkább nélkülözzük; minek azonban talán nem is egészen a' zeneszerző oka.

A' II-d. felvonás, általában véve, valódi fénypont a' magyar dalműszerzésben. Alig van ebben szám, melyet sikerültebben 's nagyobb ihletéssel lehetne írni, mint azt Thern ír. — A' halászdal már jeles, 's csak az kár, hogy az nem a' költő utmutatása szerint — színen kívül — kezdetik. „Marino Faliero“ban van erre példa; 's mi föltesszük derék kardalnokinkról, hogy ők e' szép darabot, melynek hatása így csak emeltetnék, a' szín mögött is egész pontossággal tudnák kezdeni. — Ricardo magándala: „Zudulni érzem véretem“; 'sat. Benza ur megfoghatlan lágyága által, mely annyira ellentétben áll a' költemény és zene jellemével, ezáltal egészen hatástalanul enyészett el.

E' felvonás 6-d. jelenetében áll Izonda romanzája:

„Remegsz, o szív! szerelmedért,
Ne, ah, ne reszkess!“ 'sat.

Ennél gyönyöröbbet képzelni nem lehet. 'S mint teszi azt bájosá, szívrehatóvá remeklő Schoedelnek mesteri hangja? E' dallamban, ő általa előadva, „ragyogni látjuk a' csillagokat 's forogni köröttök szerelmi légdalok ölen az angyalokat,“ mikép azt a' költő képzelé. Azon fenséges egyszerűség, azon melodiatelj, mely e' darabon szétömlik, kétségkívül állandó becsüvé teendik azt a' zenekedvelőknél. — Hatásra azonban ezt még felülmúlja a' 8-d. jelenet ketténye: Izonda és Keled között.

Izonda. „Látni téged és szeretni
Pillanatnak műve volt;
Szűm tiédde összeforrt,
Össze mindörökre!“

Keled. „Harczviharban nőtt babérok
Voltak édes vágyaim;
Most kiesbek álmaim
Szép körödbe vonnak.“

Örömmel valljuk meg, mikép nem ismerünk zenét, mely e' kettényt kedvességre felülmulná. A' legtisztább magyar melodia, mely azt átlengi, a' legbájosabb olvadékonysággal páruul itt. E' dal elandalít, elragad bennünket, úgy, hogy órahosszat szeretnők élvezni azt. Thern jelen művének ez kétségkívül legragyogóbb fénypontja. És a' remeklő Schoedel né mily hatalmasan tudja azt kiemelni! Lehelten valami bájosbat gondolni, mint mily bájosak azon átmeneti gyöngéd hangok, melyek itt füleinkbe hatnak. Mi erősen hisszük, hogy e' kedves hangok átmenendnek a' színpadról a' közéletbe is, hova egyszerűségök mellett nyílt előtök az ut. A' közönség nagy tapsal üdvözlé e' kettényt először is, 's másodoladáskor „négyyszer“ ismételtet, mi példátlan színpadunkon. Thern kivívtu ezt. — A' végső jelenet nem von le semmit ez egész felvonás mesteri szerkezetéből.

A' III-d. felvonásban a' zeneszerző nem emelkedik! 's ezzel kimondtunk mindent. A' költő tágas tért nyitott itt is tollának: a' habszűzek megjelenése 's örködése az alvó Keled felett; Ricardo gyilkos merénye; az atyától eltaszított Izondának megjelenése 's gyermeki vágya, midőn hallja, hogy a' vár ostromoltatni fog, 'sat.; mind megannyi tárgyak, melyekben a' derék zeneművész szintugy, vagy inkább kitűntethet szép tehetségét, mint a' két első felvonásban; de ugy látszik, Thern a' Ild. szakaszban elérte a' magaslati pontot, 's itt ihletése gyérebben látogatá meg őt, vagy fölötte hamar dolgozott; mi pedig annál bájosabb, mivel az egész hatásnak itt kellene központosulni. Mi még nagyítja a' bajt, az, hogy a' drama végjelenetei egészen kihagyatván, azokat egy — különben igen jól rendezett, de mint kifejlési erőben szűkölködő 's így dramába épen nem való — néma ábrázolat akarja pótolni. Második adatáskor, igaz, pontosban történt az ábrázolat körül minden, mi hatására szükséges; de hiába! a' dramai actiot az még így sem pótolhatja; 's azért örömmel vettük a' hirt, miszerint Thern nemsokára kiegészítendő e' meghöcsátatlan hézagot; mit ha sikerülten teend, műve, mint egy kerekded egész, sokkal

tökéletesebben fog megjelenni. Mi őszintén megvalljuk, fölötte szeretnők, ha a' jeles zeneszerző e' Ild. felvonást, ha egészen ujra nem is, de legalább műgond- és figyelemmel még egyszer átdolgozná. Egy boldog ihletési percz, 's a' mű egészen más hatást szülne a' közönségben, mely most a' Ild. felvonási fénypontok után e' III-dikat hallva, nem hagyja el teljes elégteliséggel a' színházat.

Az egészről állítani merjük, hogy maradandó mű leend szinpadunkon.

Kik e' dalműnek csak gyöngéit szeretnék kutatni 's az abban néműtt föltűnelő reminiscenciákat kimutogatni, gondolják meg helyzetünket, és gondolják meg: hogy Thern e' műve, pályára készülvén, alig volt néhány hónapig a' művész tolla alatt; gondolják meg, hogy reminiscenciákra a' leghiresb olasz zeneszerzők darabjaiban is nem gyéren találunk; gondolják meg végre, milly soványul áll e' tér jelenlenn egész Európában! Mi, kiknek ekkorig tánczenészetünkön túl, ha az indúlkot kivesszük, nemzeti nemesb zenészetünk nines, büszkék lehetünk Erke lünkre, de büszkéek Thernünkre is. Legyen amaz a' zeneköltői mélység- és erőnek koszorús bajnoka; Thern a' zeneköltői könnyűség 's a' szivnek olly kedves gyöngédség borostyánosa maradand. Mindketten nagy mértékben érdemesek tiszteletünkre; érdemesek kedvezésünkre, — ők, kik minden fényes kitüntetés 's jelentőséges díjazás híjában is, leginkább honfiai szent érzelemtől lelkesítve, illy diszszel működnek e' téren közöttünk. Tehetség van mindkettőjökben; csak kedvet nekik, uraim! 's ők megvelendik alapját a' magyar drámai dalköltészetnek.

Az előadás ezuttal sikerültebbnek mondható. Ez természetes is: miután az első előadás egész világon valódi nagy próbaként tekintetik csak. — Schodelnék (Izonda) megtetszett: milly honleányi szent tüzzel vitte önszerepét, milly nemes buzgalommal ügyekezett összetartva emelni az egészt. Öröm 's nemes büszkeség ragyogott szemében a' gondolattól, hogy ujlag egy sikerült eredeti hangszerzeményben szerepeltet, 's ajkaira honfitárstól adott hangokkal bájolhatja el honfitársait. Áldja meg őt e' haza nemtője 's tartsa meg soká művészeti kincsét, hogy szaporithassa érdemlett szép koszorúit! — Job (Keled) ha nagyobb tüzzel játszik 's énekel, általa a' dalmű sokat nyeredett; dícséretére örömmel valljuk meg, hogy nem nagy művészi kincse mellett is kielégíte benünket inkább, mint bármi más külföldi operában. — Furedynél (Prokop) csak azt sajnáljuk, hogy férfias szép hangját e' daldramában, csekélyebb szerepe miatt, többször nem halljuk. — Benza (Ricardo) nem felelt meg várakozásunknak. Ő benne szép a' tehetség, de talán a' szerep nines hangjához mérve? — A' kark, mint mindig, igen-igen jelesek.

Az igazgatónak becsületére válik, hogy a' darab illő fénynyeli kiállítására részéről mindent megtett. Szinte öröm látni azokat a' bárdos, lándzsás 's ijas magyárokat! Azonban Uszuba 's vitézei alig viseltek sárga eszimat. Topán vagy fűzött saru azon korhoz inkább illenék. — A' fáradhatlan rendezőt (Lendvay) csak arra kérjük, ne usztassa meg jövőre a' Balaton nympháit nyirandó juhokként. Ezt a' költő bizonyosan nem akarhatta. Önkénytelenül kacaját fakasztanak ezen uszkáló szüzeeskék a' nézőségben, mi komoly műben épen nines helyén. Keled álmából szinte kimaradhatnának a' zavaró néma-ábrázolatok. Ha talán a' kardal bölgyei személyesítenék a' habszúzeket kellemes csoportozatban, fátyolon álláthatólag, valamivel gyöngébb bengali tüzfénnyel, mint azt a' költő kijellette, sokkal több 's nemesb izlést mutatna.

Vándory.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ARAD. Tavasz hó 24. Mult szombaton, felségesen országló fejedelmünk egész hon által megünnepeelt dicső születésnapján, azon fényes ünnepélyen kívül, mely e nagy napon megyénk, városunk 's a' várbeli katonaság által minden évben a' legforróbb buzgalommal szokott megtartatni, az aradi izraeliták egyszerűen ékes imodájában nem mindennapi jelenettel találkozáink. Az izraelita közönségnek ujrabbija, Steinhard Jakab ur, miután beköszöntő beszédét reggel német nyelven előadá, délutáni öt órakor felséges királyunk magas születésnapját ünnepélyesítendő, 's először életében, először e' helyen 's alkalommal magyar nyelven szónoklandó, lépett emelvénnyre. Szép 's nagy volt a' közönség, melyhez az igen tisztelt szónok édes anyai nyelvünkön intézé hatályos szavait. Feszült figyelemmel hallgatánk végig a' keleties modoru, rövid de szabatos beszédet; figyelemmel, mert azt ismerellen és idegen ajakról, hallánk lezengeni; figyelemmel, mert az királyunkról, hazánkról, tehát rólunk mondatott egész az „Amen“-ig. Maga a' beszéd, ha tárgyát, rendszerezését, kerekdedségét tekintjük, ha, mint némely hallgatók, azt időn 's helyen kívül, az uj vallási jelenkori hit-szónokainak rendszeres, tárgyhoz inkább tapadó szószéki beszédekkel egybe hasonlítjuk, szóval: ha szigoru műbíróilag az ékesszólás elismert szabályihoz képest kiméletlen bonczkés alá vesszük; igaz, nem egészen kielégítő; mert abban ugyan, bár Salamonból igen szép vezérigét hallánk idéztetni, sem igazán magához a' vezérige szép tartalmához tapadást vagy legalább a' körül keringést, sem a' tárgy- 's eszmehalmazokban valami kitünő rendszert, sem, mi legfőbb, vallási eszmékkel különösen foglalkozást nem találunk; de ismerve az ó vallás annyira háttérbe szorítását, lehetlen az igazság őszinte szózatának elnémitása nélkül tagadnunk, mikép a' lelkesen elmondott beszéd, minden természetessége mellett, egyedileg, alkalmilag 's magát a' helybeli izraelita közönséget illetőleg, igen jó volt. Kimondhatlanul jól esett hallanunk, a' sorokat, melyekben hazánk fejedelmeit, mint a' nagy világban elszórt ősnemzet mindenha kegyelmes pártfogóit, érinté; a' sorokat, melyekben szónok hitsorsosait hazánk jobbjai jelenben jövőben hazára 's nemzetre egyiránt üdvös válalatainak, így kitünőleg az iparvédegyeletnek munkás karokkal elősegítésére buzdítá; a' sorokat, melyekben imára kulcsolt kezekkel fohászzkodott a' milliók élő Istenéhez, hogy tartsa meg királyunkat, virágoztassa hazánkat, tegye nagygyá nemzetünket. Tudomásunk szerint a' tisztelt szónok ezentul németül és magyarul felváltva fogja szószéki előadásaival hallgatóit szerencsésíteni, min mi, mig az izraelita közönséggel szívünköl örövendünk, jogosítva érezzük magunkat ezen már is annyira kielégítő előadás után ítélve a' reményre, mikép Steinhard ur még szembetünőleg idegen magyar szőejtését mielőbb a' legtisztábbal váltva fel 's szószéki beszédeit továbbra gyakorlottabb szónokok utatitási után késztvén, hatályos hitszónokká fogja magát nemzeti nyelvünkön is képezhetni.

— Kilényi dalszínészársaságának jelesebbjei: Farkas, Egedy, a' kedves Baranyiné, Gócsné, Magoss, Marossy, Nagy még mindig jól mulattatnak bennünket kedélyes játékaikkal. Mint halljuk, ez utóbbi erdélyi hazánkfia. — Nagy Istvánnak a' napokban „Vérségi jog“ czimű eredeti drámája kerül színpadra; majd meglássuk! — Bizonyos csehlovagok is mutogatják, angol' név alatt az Apolló kertben bakugrásait; ugy látszik, a' ráczvárosiak előtt igen folkaptak.

Bangó P.

DEBRECZEN. April végén. — Három neveletlen árvával maradt városunkban e század elején egy szegény özvegy, ki már ezelőtt több évekkal meghala. A' gyermekek szép természeti tehetségekkel megáldva, kitünő szorgalmat fejtettek ki. És a' szerenese e' három árvának szembetünőleg kedvezett. Egyik korán hivatalra alkalmazva, vagyon és családi összeköttetések nélkül is, tanácsnokságra emelkedett; másik Hamburgban fészkelvén meg magát, az oceánon jártatja kereskedő-hajóit; har-

madik a' távol Braziliában, Rio Janeiróban üzi az ipart előmenetelen. De a' legtar-
tós szerencse folyamának is meg kell zavartatnia! Az első e' testvérek közül — V á -
m o s y K á r o l y — e' hónap 8-kán sebesen rohanó szárazbetegségben mult ki, éle-
tének még csak 45-ik évében; egy fáradhatatlan, ritka ügyességi tisztviselő emlékét
hagyván maga után; hagyván egyszersmind özvegyet és négy árvát. Valjon nyeren-
dik-e ezek örökségül a' szerencsét, mely a' kimultnak és testvéreinek olly kitünőleg
kedvezett?! — Az életnek komor és vidám eseményei igen gyakran szomszédok.
Miért ne következhetnék hát tudósításomban is a' halál után a' bál? Királyunk születése
ünnepének estvén a' régibb Casino táncmulatságot tartott; 's hogy az az elröppenő
gyönyörnél tartós eredménynyel is jutalmazza a' részvevőket, a' tiszta haszon a' fenn-
álló kiseddóvó intézet tökéjének gyarapítására ajándékozott. A' színészet mostanában
semmiképen nem tud körünkben meghonosodni. Olly gyöngye erők egyesülnek a' szín-
padon, hogy elegendő részvétet támasztani magok iránt nem tudnak. Egy-két jobb
színész, minő Komáromy is, ezt eszközteni nem képes. Dobsa is, kiről e' lapok is
emlékeznek egykor, néhányszor fellépett e' most eloszlandó társasággal. — Az iro-
dalom barátinak kedves tudomásul szolgálánd, hogy a' magyar irodalom helybeli tan-
székére az ismeretes orientalista, Lugosy József, választott el. Valér.

NYITRA, april végén. Fegyenczeink munkátlanságáról itt-ott hallottam már
néhány ártatlan czelzatót; főispánunk ő mltsága kinevezésével a' dolgozó ház létesí-
téséhez elvégre egy hathatós lépéssel ismét közelebb jöttünk; az eddigi ajánlatok és
külön pénztár állapotjáról szóló számadások ok nélkül nem kértettek fel. A' halát
előre lehet nyilvánítani az emberiség nevében! — Rabok száma 129ről az utolsó tör-
vényszék alatt 103ra olvadt le; ezt azonban korántsem javulásnak, hanem amolyan
practicus tapintatu expeditióknak köszönhetni; ez idén még közülök kibocsájtandó 41;
a' munkánaknyár általi tetemessége 's a' tán felébredt erkölcsi öntudat adja, nehogy e'
szám jövő törvényszékig szaporodjék. Férfi volt 108, nőszemély 21, nemes 17, a'
többi nemtelen, izraelita 11, ágostai 13, a' többi római hitvallásu, idegen 23, a'
többi mint kebelbeli. A' legifjabb bűnös pár tizenhat éves, a' legidősb hatvankilencz.
Nincs az a' kor, mely a' maga vétkesét nem mutathatná. Legsajnosabb e' táblázatban,
hogy felenél több a' harminczadik életéig meg nem haladta, a' legjobb erő itt vesz-
tegel. Hiszi-e ön, hogy e' halvány arcok közt van ollyan, ki mikor felévi illetőségét
megkapta, felugrik, és arra kéri a' végrehajtót, hogy egyuttal a' jövőnd felévi hu-
szonötöt is vágatná rá? hiszi-e, hogy társai visszaretentése helyett köztappsal fogad-
tatik? hiszi-e, hogy soknak megrögzött feltéte, magát egész élte hosszáig a' nemes
megye által henyélve tápláltatni? Oh, dolgozóház, áraszd mielőbb e' boldogtalanokra
malasztodat! — Nem tudom, hallott-e ön a' koldulásnak azon aljas neméről, mely
tán csak nálunk divatozik 's mely annál utálatosb, miután arra a' nemesi kiváltság
használtatik. Döme ur és társainak törvény örvé alatt gyakorlott szemtelenségét a' sajtó
utján lehetlen meg nem róvni: ha szobádba jön, ki nem kergetheted, ha a' vendég-
lőben alkalmatlankodik, ki nem dobatod, ha eszik, iszik, fizess helyette, ő nemes-
ember létere nem fog adózni. Oh kor, kor, meddig fogod még illy emberekre a' ne-
mes czimet vesztetni? — Jövő hónap végeig nem lesz miről írnom, nálunk minden
ujság, minden eszme a' jövő hó 26-án tartandó főispáni székebeiktatás körül ösz-
pontosul. Mult tisztujításunk a' Rákosi táborozás hü képét adta elő, a' ki ismerni
akarja hajdanból a' nemesi felkelést, a' vendégszeretetet, az ősi lakomát, szóval:
a' ki még látni akarja, hogy magyarok vagyunk, siessen körünkbe. Isten önnel!

Sz. Gy.

ZOMBOR. April 24-kén. Az iparmozgalmak, melyek városunkban honolnak,
nyilván mutatják, hogy munkás életet élünk. Prokopovics Vazul kereskedő ezeltől né-
hány évvel kísérletet tön czérna- 's pamutszövet-gyártással, és jelenleg már gyára-
ban 2 gyapjutszító 4 fonógépen és 32 szövőszéken gyapjuszöveteket is készített:

melly hazafias 's dicséretes buzgalmaért nem rég az iparegyesülettől meg is lön jutalmazva. Gyártmányai a' maga nemében jelesek, 's azért olly kapósak, hogy a' házaló zsidók nem késnek azokkal megveszerte kereskedést üzni 's nyereszkesdni. E' nemes példára Bikár Izsák 's társai tavál szinte egy hasonnemű gyárt állítottak fel. Gyáraink létele mellett nem lehet nem említenem asszonyaink, kivált az alrendűek, azon ritka szorgalmát, mellyet a' vászonszövésben, varrásban és különfele házieszközök készítésében maiglan is kitüntetnek, ollyannyira, hogy remek készítményeik, úgy nevezett „csillim“-jeik, főbb házainkban is díszítményül használatnak fel. Fehér ruháinkat, bár az ármányos fényűzés, erszényünk leőrlesztésével, ide is kiterjeszté sugárait, többnyire most is asszonyaink készítik. E' tekintetben egyáltalán mi alföldiek csakugyan tántoríthatlan védegyeletisták vagyunk . . . Nem lesz tán felesleges, a' nemzetiség ügyét érdekelni. Igenis, van nálunk nemzetiség, de nem magyar, hanem szerb. Szerb szellem szállotta meg polgárainkat, melly némelly külsőségekben ki is tör. Így bizonyos urak szeretnék az éji örök hivatalos szerb nyelvét, mellyen az éji órák kürtöltetnek, a' tanásteremen kívül, 's felül — a' nem rég felépült városházi toronyba is emelni, honnan a' toronyór az alólról felhangzó „ébrénlég“-re gyönyörű melodiában fogna lekiabálni: „faljen Iszus.“ Hej! hát annyira haladtunk volna már, miszerint a' magyar honában a' „dicsértessék“-et se hallja elmondadni? Nem hiszem, hogy illy bótrány valaha életbe lépend. Ezek kapcsában némelly szerbajku barátimnak, kik neheztelnek azért, hogy szerb olvasó társulatuk irányában közölt soraim (Életk. 14 sz.) általánosságban, nem pedig bizonyos töredékre vonatkozólag, íráim, — szolgáljon imitt megnyugtató: hogy, noha az illy általánosság mellett a' jobblelkűek is sujtatni látszatnak, mégis igen természetes, miként nem czélozhattam sem az írni 's olvasni nem tudó népre, sem pedig azon nemesen gondolkozó szerbajku barátimra, kiket olvasóköri füzérünkben szemlélni szerenésém van; mert ezeket szintolgy baráti kebellem ölelem, valamint becsülöm azokat, kik a' „Szerb olvasó társulat“-t, vagyis az új reform szerint csak „Olvasóegylet“-ben, nem ellenséges indulatból vesznek részt: hanem értém 's hallgatással jelenleg sem mellőzhetem azon vezérhősöket, kik nem tartják bűnül oda nyilatkozni, miszerint szerb nemzetiségöket — melly szerintök óhitőkben gyökeredzik — nemcsak Duna, Dráva, Száva 's Tisza, hanem még a' tenger vize sem mossa fe. Ezen tudákosok irigylik a' magyarnak még azt is, hogy nyelve valahára diplomatikai polczra emeltetett, 's most, miután — mondja gr. Széchenyi I. academiái beszédében — a' politikai téren czélt nem érhettek, annál nagyobb erőt igyekezzenek kifejteni a' társasélet szabad mezején. Ám tegyetek a' mit akartok, de higgyétek el, barátim! hogy az efféle ujhuzásokat vérző szívvel bár, de békén egyedül a' magyar tudja tűrni 's tűrni fogja mindaddig, míg a' törvény 's idő olvasztó szelleme bennünket testvéresít. . . Függelékül lehetne még szólanom a' napirenden levő czivakodásokról, mellyek kávéházainkban (!) történnek; de nem akarván ezek torzképeivel az Életképeket eltorzítani, felölök csak azt értem, miként, mióta mi is hosszakált viselünk, üstök helyét divatba jön azt megragadni. . .

G a z s i.

I R O D A L O M.

„Kis János superintendens Emlékezési életéből,“ maga által följegyezve. Első közlemény: növendékségét, professzorságát és prédikátorságát tárgyzó emlékezőcsék. Sopronban, 1845, özv. Kulcsárné betűivel. 8-ad rét 254 lap. Ára az első közleménynek 1 frt 20 kr p.p.

Nem olly munka ez, mellyet hosszasabb bírálat alá venni lehetne, kivévén tán, ha a' benne előforduló tényeket vizsgálgatnánk; — egy szűk házi körülményekből di-

szes polgári állásra emelkedett, a' tudomány és művészet iránt folyvást lelkes szere-
tettel viseltető, hazai irodalmunk emelésében, gyarapításában több mint félszázad óta
igénytelen szorgalommal munkás, egy munka- 's emberszerető, szelid, higgadt ke-
délynek, kegyeletteljes jámbor szívnek olvassuk itt önvallomásait, író által azon sze-
retetre méltó őszinteséggel elbeszélve, mely a' könyv minden sorát szívhez szóló ked-
ves olvasmánynya teszi, 's mely által az előadott legapróbb események is érdekessé,
mulatságossá, tanulságossá válnak. Mintha zord téli estvéken barátságos kandalló mel-
lett ülnénk és hallgatnánk — mi fiatal fiak és unokák — a' nyájasan csevegő ősznek
elbeszéléseit, vidám visszaemlékezéseit a' dolgok felől, melyek régen voltak.

Alig hisszük, hogy legyen valaki a' nyájas olvasók közül, ki az életírásokat
kedvelt olvasmányai közé ne számolná, melyek annál érdekesbek, mert megtörtént
valót rajzolnak elénk, melynek a' személyek ismeretlensége bizonyos eszményiséget,
a' hely és kor távolsága költői szint és ingert kölcsönöznek. Mi az illy olvasmányok,
's különösen a' jelen emlékezők, hasznosságát illeti, e' részben helyén leszen író
saját szavait bevezetéséből hallani: „... Sok szép örömök boldogítottak, 's azokat
a' visszaemlékezés által újra akarom élvezni. Számos tapasztalásaim voltak, 's azok
közlése által egynek vagy másnak kívánok használni. Botlásaim, tévelygésem, hibáim
sem kevés számmal fordulnak elő életemben, 's azok megvallása által szándékozom
egyebeket hasonlók elkerülésére inteni. A' magyar literatúrával több mint ötven esz-
tendeig részint társalkodtam 's barátkoztam, részint foglalatostkodtam, 's annak ezen
idő alatti némelly viszontagságait szándékozom rajzolni 's némelly munkáit emlé-
kezetben hagyni. Hazánk Dunán-tuli területében az evangelicusok közt több mint har-
mincz esztendőtlől fogva viselek superintendensi hivatalt; 's ezen hitsorsosimnak, kik
felvigyázóikká választottak, egyházi kormányzásáról 's e' részbeli hivatalos eljárá-
somról is kívánok némi értesítést adni. . .“

Ezen első „Közlemény“ három részre oszlik, melyek elseje író neveltetését
tárgyazo emlékezőket foglal magában, szakaszonként átmenve az otthoni 's falusi
neveltetésen, soproni iskoláztatásán, az albizáláson, az academiai életen. A' könyv
e' részét gyönyörrel és haszonnal fogja átolvasni kivált minden jóra törekvő ifju, mert
valóban épületet látni azon kora higgadtságát, jókor ébredt komoly szorgalmat 's meleg
vágyat tudomány-gyarapítás és ismeretek szaporítása után, melyet korlátozt körülmények
nem igen tudtak akadályozni előhaladásában. A' tisztelt veterán író születése 1770-re
esik, 's már 1790-ben, soproni tanuló korában, az ő buzgalma 's eszelekvősége üd-
vös eredményeül áll fel a' soproni magyar társaság. Igen érdekes egyszersmind ol-
vasni, mint teszi a' buzgalom 's a' hazai jobbak ismeretsége utáni dicséretes vágyako-
dás az utazások azon nem igen kedves nemét, az albizálást, az illy ismeretségek szép
kultforrásává. — A' második rész a' professzorságot tárgyazo emlékezőeknek van
szentelve, 's mint rövid idő, egy szakaszban befejezték. — Harmadik részben a'
prédikátorságot tárgyazo emlékezők vannak foglalva, melynek első szakasza: író
nagybaráti, második: kövágó-örsi, harmadik nemesdömölki, negyedik és utolsó
szakasza pedig soproni prédikátorsága éveit tárgyalja, egész addig: mig 1811-ben
superintendenssé választott. E' harmadik részt leginkább meleg és keresztényileg
türelmes vallásosság teszi érdekessé. — Ezek után röviden visszatekint író lefolytpré-
dikátori életére, 's hasznos tanúságokat ad elő leginkább azok számára, kik e' pályát
tűzik ki életcéljökül. — Végre a' könyvet két toldalék, melynek elseje kivonatolt
közöl a' „pozsonyi magyar hirmondó“ című magyar ujságnak 1786-ban nyárutó 30-
dikán kelt leveléből, most már csak curiosumféle emlékeztetőjeül és tanúságaul annak,
milly bajjal kellett az időben annak megküzdenni, ki nyelvünk művelésére, tisztítására,
's így a' szükséges új szavak alkotására adta magát. A' másik toldalék néhány az élet-
ből merített mulattató történetet közöl.

Légy üdvözölve általunk földi pályád véghatárán, szelidlelkű, melegkeblű ve-
terán író! kedélyes életírásod nemcsak mulat, de haszonnal épít és oktat bennünket;

azon munkák egyike, melyek az időt nem lopják, de kamatra kölcsönzik el az olvasótól. Örömmel várjuk e' munka füzetait, melyekben téged életed pályáján, barátságos beszédeid közt, tovább kísérhessünk.

V a s A n d o r.

„K a l m á r é s T e n g e r é s z,” eredeti dráma négy felvonásban, írta C z a k ó Zsigmond. Pesten, Trattner-Károlyi betűivel. 105 lap. Ára 1 p. frt.

A' jelen mű multévi öszutó 18-kán adatott először a' nemzeti színpadon, 's azóta többször és folytonos tetszés közt ismételtetett, mely tetszés nemcsak a' nézőség könnyen jól tartható részének volt nyilvánítása, hanem benne egyszersmind minden műértők kivétel nélkül osztottak. Szolgáljon ez a' drámának érdemelt ajánlása.

E' lapokban bővebben szólánk már ezen színmű fölül, mikre a' tisztelt olvasót ezennel utasítjuk, ki egyébiránt ezen kitűnő költői tehetséget tanusító derék színművet szintolly érdeklél fogja élvezni olvasásban, mint minőt tapasztalt előadásánál. — Az egész kiállítás, nyomtatás, papír és izlés dolgában olly csinos, hogy valóban bármelly nyomdának dicséretére válnék. Előfizetők a' könyv sarkán olly meglehetősen szép számmal (421) vannak elsorolva, (főkép miután több elkésett ivokról a' neveket nyomtatás alá adni nem lehetett), hogy nem panaszkodhatni, miszerint drámai művek olvasására nincs közönség, — csak a' drámák érdemeljék meg az elolvasást!

V a s A n d o r.

— Kedves irodalmi ujdonságra figyelmeztetjük lapjaink t. olvasóit: a' magyar nyelv ujra fényrehozója K a z i n c z y F e r e n c z eredeti munkáinak második osztályára, mely az örökérdemű bajnok leveleit tartalmazza, 's a' B a j z a és S c h e d e l urak által kiadott eredeti munkák III-dik kötetét teszi. — E' leveleket ötven—harmincz év előtt írta Kazinczy, Szentgyörgyi Józsefhez, ifj. Szilágy Sámuelhez, Csokonaihoz és Erseieihez. E' levelek ,nagyobb része— így irnak azok derék összeszedői — irodalmi állapotokat, egyes küzdelmeket, kivált a' nyelvújításokat, 's írói viszonyokat derít fel; vannak, mik azon europai súlyos idők színében részesülnek, melyekben e' levelezés folyt, 's így több tekinteteknél fogva érdemelnék figyelmet irodalmunk barátnál. Ajánljuk azokat 's ohajtjuk: a' könyv kelendősege legyen tanuságul arra, hogy a' magyar közönség érdeklél viseltesse irodalmunk első küzdelmeinek történetei, 's kegyelettel azon küzdelem egyik előhajnokának emléke iránt. Ohajtjuk e' kelendőséget még azért is, hogy a' csüggedetlen buzgalmu K i l i á n ujabb ösztönt nyerjen azok folytatásának kiadására, mit a' t. összeszedők előszavok végsoraiban ígérnek. — E' kötet, külalakjára nézve, egészen hasonló a' két előbbihez; 's nyomtatás pedig, mi Szilágy ur kecskeméti sajtójában eszközöltetett, csínra amazokat sokkal fölülmulja; ára pedig, mint általában Kilián ur ujabb kiadmányinak, fölötte jutányos. A' XII és 406 lapra terjedő kis 8-dr. kötet füzve csak 1 f. 20 kr. p. árultatik.

—r.

— Ugyancsak Kilián György urnál megjelent már: „Vörösmarty Mihál minden munkái”—nak a' nemzeti könyvtárt képező kiadásából a' IV füzet, melyben jeles költők hűskölteményei közül „Zalán futása” bevégeztetik; II. „Cserhalom”; III. „Tündérvölgy”; IV. „A' délsziget” (töredék 1826-ból) egészen adatnak, 's V. „Eger” a' magyar hűsköltészet egyik remekműve, a' harmadik énekig terjedve, megkezdetik. — Örömet ismételjük köszönetünket a' lelkes kiadónak, ki koszorúsunk összes műveit beléredemökhöz illő illy csinnal 's mégis olly jutányos áron adja

birtokunkba. Vajha meleg részvét kelne már magyarjaink szívében illy szép vállalatok iránt, hol néhány fillérrel a' nemzeti dísz bajnokainak művét tehetjük sajátunkká; kelne láng buzgó pártolására a' teremő 's kiállító szellemnek, hogy ne lenne kénytelen lankadva szünni meg a' munkától, mi életőleg hat nemzetiségünk fejlődése- és szilárdítására! Hölgyeink 's ifjaink! ti két leghatalmasb oszlopai egykori fényünk templomának, siessetek szent buzgalommal, nemes részvéttel ápolni erejét a' karoknak, melyek e' templom emelésében fáradoznak. — Hogy a' Kilián Gy. ur által eszközölt ezen szép kiadásnak, melyben Vörösmarty M. minden munkáit 10 pompás kötetben fogja birni a' magyar közönség, ára mindössze csak nyolcz f. p., az már tudva van szép olvasóink előtt.

—r.

H I R L A P I M É H.

(April. 22—27-ig)

A' „P. Divatlap”-ban Vajda „A' meggyőződés”-ről; Ney a' „Honderű”-ben (32, 33) a' „Divat”-ról értekeznek vagy inkább elmélkednek. Az első azon tételt állítja fel: „hogy a' meggyőződést követni kell — 's a' meggyőződést nem kell követni”, mert van jó meggyőződés 's van rossz is, mit bőven mutogat példákkal, 's végül fejtegetésébe ereszkedik, mikép kell 's lehet a' józan meggyőződést ama felett diadalra segíteni. Szerző, igen helyesen, azon véleményben van általában, hogy az ember meggyőződése sértetlen maradjon; de kimutatván, ártó és káros meggyőzések is levén, emezt uralkodni hagyni csakugyan gyávaság volna az értelmiségtől, mely utóbbinak uralkodása ellen, úgy hiszi, senkinek sem lehet kifogása 's ez utóbbi kérdést valóban igen jelesen fejtegeti 's a' tudomány és értelmiség által hiszi megoldandónak. „S ezen módját a' meggyőződéseni uralkodásnak — így végzi szavait — alkalmazni nemcsak szabadságában áll a' többségnek, hanem kötelessége is. De tovább mennie nem szabad. Ha mi eljárunk a' tanodákba 's ott tehetségünk szerint elménket felvilágosítottuk, lelünkét ismeretekkel meggazdagítottuk; az ezekből okoskodást bízzák magunkra; hatalommezejök eddig (vagy tán helyesebben: ez entul) nem nyulik ki. A' kebel és agy sanctuáriuma nem szabad senkinek szentségtelen kezekkel nyulnia. De még többet is követelhetünk: hogy illy tudományos alapon nyugvó meggyőződésünket nyílt szavakban is kimondhassuk (helyesebben: ki is mondhassuk).” (P. Div. 4 sz.) — Ney elmékedéséhez akkor szölandunk, ha be lesz fejezve.

A' novella mezején csinos virágot hozott Gurdélyi E. Vándorgyűrű' cím alatt a' „Pesti Divatlap”-ban, mely ügyesen van szerkesztve 's jól előadva; a' személyek jellemei ellentétei által érdekelnek, 's nemcsak leírva, de mint illik 's mennyire a' novella tére megkívánja, kifejtve is vannak. — Semmivel sem bännak egy idő ótakönyekben némelly íróink, mint a' novellával, az ugynevezett beszélylyel, 's bizonyára nem túlozunk, mondván, hogy a' rendszerint novellának vagyis beszélynek keresztelt dolgozatoknak legalább kétharmada nem az. Nem azt mondjuk ezzel, hogy e' cikkek tán silányak vagy nem érdekes olvasmányok, sőt gyakran sajnálkozánk már rajta, hogy midőn íróink napról napra jobban értik és ismerik az életet, leereszkednek legmélyebb aknáiba, ötletekben és eszmékben gazdagok, 's a' nyelv mindinkább hajlékonyabb, simább és dúsabb lesz kezeik közt: olly keveset ügyelnek a' formára; úgy, hogy már csaknem egyedül ez az, miben dolgozataink sántikálnak. A' forma, költeményeknél pedig vajmi lényeges dolog, de soknak íróink közül leg-

kisebb gondja is nagyobb annál, merta' ,genie'-nek, ugy mondják, nem kell forma, szabály, az nyög és iga 's a' szellemet csak korlátozza. Igen, de ha ezek a' ,geniek' aztán szabad röptükben olly műveket teremtenének, mellyek fenmaradható, uj, nagyobb és szebb formákat képeznének 's műveikből uj szabályokat abstrahálhassanak az aestheticusok uj költeményszajok és nemek megalapítására. De mig ez nem történik, szerény véleményünk szerint mégis tán csak a' fennevő formák között kellene mozognunk, — vagy mi? „A' vándor gyűrűre“ illy körülmények közt épen sikerült novellai alkotásért kívántunk figyelmeztetni. — Degré Alajos „Kitagadás“ című eredeti beszélye a' Honderű'-ben (31, 32, 33 sz.) egy jó indulatu, de tapasztalatlan 's könnyelmű ifjúnak fővárosi arslánok 's uzsorások ügyesen kivetett cselszövényei általi tévedéseit 's megbukását, életből vett, igaz, erőteljes, 's szivrendítő vonásokkal festi. De részünkről nem beszélnék (novellának), hanem „életképnek“ neveztük volna a' dolgozatot, 's mint illyen, minden dicséretet érdemel. — Kevésbbé sikerültnek tartjuk a' „Divatlap“-ban álló „Pinczer“ című életképet Friebeisznak különben ügyes tollából.

Költeményt ezuttal (két számban) a' ,Honderű' egyet sem hoz; a' ,Divatlap'-ban három áll: ,Népdalok' Petőfitől; ,Osztózás' Mentovich Ferencztől, és ,Emlékünnp' Gregusztól. Az első ujjabb bizonyosságai, hogy Petőfi avatottja az egyszerű népdal műsájának. A' második, az ,Osztózás' egyike legszebb dalainknak, egy kép dús és gyengéd Rückerti dal, méltó e' nagynevű dálnokéi mellett helyet foglalni. Mentovich aránylag keveset ír, de ugy tapasztaltuk, a' mit ír az mind ihlettel 's művészi gondnal van írva. Mi legálább még nem olvastunk Mentovichtól költeményt, mellyre azt lehetett volna mondani, hogy rozsz. E' mellett ujjabb lyricusaink közt Vachott Sándor után tán legtöbbet ügyel a' forma tisztaságára 's correctségre. Legyen üdvöz! — A' harmadik költeményre „Emlékünnp“ Gregusztól, azon felvilágosítást kaptuk szerzőjétől, hogy ez a' ,Divatlap'-ban annyira megnyirbálva 's szabdalva, e' mellett olly értelemzavaró nyomtatási hibával jelent meg, hogy szerző azt sajátjának, ugy, a' hogyan ott áll, nem ismerheti, 's közöltetvén velünk az eredeti kézirat, az ifju költőt csak pártolnunk lehet és kell. A' költemény nálunk szokatlan, de a' németeknél igen divatos versmértékben levén írva, t. i. a' gondolat röpte 's tárgy kelléke szerint dactylusokkal vegyített jambusokban p. o.

„Miért születtem e' földre,
Hol ollyan drága a' lét;
Hol tengerbű emészti
Az élet csepp-örömet.“

Ez a' ,Divatlap' correctora fülének nem tetszván, ugy gondolkodék, hogy itt egyik vers hosszabb a' másiknál: a' dolgon segíteni kívánt 's csupa jó akarathol megigazítá e' hibás lábokat illyképen:

— o — o — — o
„Mért születtem e' földre,
o — — o — —
Hol olly drága a' lét,
— — o — — o — —
Hol tenger bű emészti
o — o — o —
Az élet örömet.“

Milly kényes dolog legyen, verseken javítást tenni, kívált ollyak által, kik nem értenek hozzá, már csak e' négy sorból is kitetszik. Ugyanis ez ugynevezett javítás által először a' mérték, melly az eredetiben jambus, de olly szabad jambus, mint főlebb

említők, egészen elveszett, mert a' javított strophában, mint láthatni, a' vers majd trocheus, majd jambus ütésű, majd egyik sem; másodsor milly lényeges szócskát ugrasztott ki javító ur az eredeti szövegből csupán a' kapta kedvéért, midőn a' „csepp“ szócskát kiugrasztá az „öröm“ előtt, holott épen ez a' c s e p p adja meg jelen-tését, ellentéte által a' t e n g e r bűnnek:

Hol tenger bű emésztí
Az élet csepp örömét!*

'S így megy ez végig a' többi strophákon is, mellyek egyikéből azonfelül egy érthe-tetlen torzkép vált.

Öledben megfogamzott
Minden mi életet
Az ifjuság diszében
Egészen ültetett. —

melly az eredetiben így áll:

Öledben megfogamzott
Minden, mi egy életet
Az ifjuság diszében
Egészen előlhetett!

Legyen ennyi elég itt ovásul 's figyelmeztetésül a' hivatlan javítási viszketegnek; másfelől igazolásul és mentségül a' tehetséget 's műgondosságot tanusító fiatal költő-nek, ki szegény még jókor figyelmeztete bennünket; mert ugyancsak megmostuk volna érthetlen 's szabálytalan költeményeért ártatlan fejét — ez által magunk is igaz-ságtalanná válván iránta.

A' P. Divl tárczájában azon beszéd közöltetik, melly Deák Ferenczhez az e' la-pokban is említett fáklás zene alkalmával neki az ifjuság nevében mondatott. A' be-széd eszmedús és tartalmas, tulságoskodások nélkül, lelkesült és meleg kebel ömle-dezése. Szerzője: Emödy Dániel. — Ugyanitt olvasható Bartay Endre nyilatkozata, illetőleg védelme, mellyet a' szerkesztő ugyancsak megcsillagoz. — A' Honderű, noha már egyszer mondtuk róla, de családunk, most csakugyan bevégezte Emi-liához, XXII-re szaporodott, leveleit, 's vándorbotját újra a' szerkesztői tollal cse-rélendi fel, 's igen okosan elhagyva lapjának jelen czélszerűtlen feldarabolásával, jövő félévben, ő is heti lapot adand megint, mellyben egyuttal harcra, polemiára törkö-zik — 's mellyre neki Vahot Imre a' „Pesti Divatlap“-ban azt mondja: állók elibe!

D I V A T.

Kedves Rózám! Gondolatim a' szelid tavaszi szellők szárnyain olly könnyeden lebegnek át a' nagy téren, melly elválaszt bennünket egymástól; 's csak a' test ké-sedelmessége emlékeztet a' földgöröngyre, mellyhez bilincselve vagyunk. Oh, mért nincs elég erejük és szabadságuk szellemeinknek, hogy e' nyüzgő porhüvely nélkül közeledhetnének egymáshoz. Melly becses nyereség volna e' szabadság! Nem ismer-

nők ekkor a' soha ki nem elégíthető sovárgást, 's még az ember keblébe zárt amaz ösztön is, miszerint mindig elérhetlenre, leheltenre tör, csilapodnék, — ezen ösztön, melly korlátokat nem ismer; — mert habár a' világ szabott is olyakat eléje ez életre nézve, 's mégis ingerli őt a' jövődőség megmérhetlen távola, mellynek homályát szét- osztlatni 's abban világosan akarja látni: vajlon e' fekezhetlen szellem, mellynek csak azért adatott vizsgálódás joga, hogy semminek se hasson fenekére, semmivé oszlándik-e, vagy uj, még ismeretlen pályának megy-e eléje? Illy vizsgálatok eredményeinek elégtelensége elégedetlenséget csepegtet a' lélekbe, melly aztán a' jelen szerencsét sohasem éreztetni teljesnek, még tán a' szerelemben sem oly nagynek, hogy azon tul a' lélek épen ne merészelve szárnyalni, 's megismerné azon igazságot, mikép ez élet ajándoka nem olly kitűnő, hogy azon ohajra ne hajolna lelkünk: vajha e' lázas, ingatag szellem örök nyugalomra térne.

Ne neheztelj, engedékeny barátném, hogy nem fogok mindjárt azon tudósítasokhoz, mellyek természetesen többet érdekelnek, mint e' fecsegésem; de te jól tudod, hogy nagyon is szeretek veled a' gondolatvilágban mulatozni.

A' tavaszi uj divatok megjelentek már, a' nyáriak pedig előkészítvék; — 's nem is szükség napfényre várakozniok, mert már is — aprilben — hő napokat számlálunk. — Az öltönyök alakját illetőleg, felöltönyöket 's ruhákat csak magas szivdémetszetű nyitott mellényekkel láthatni, mellyeket, ugy látszik, csak azért tartottak meg, hogy alkalom legyen a' finom gyolcsneműek- és himzeteket fitogtatni. Az ezekbeni fényezés már szinte tulzó kezd lenni, — de mégis jobb mindenesetre, mint a' gyöngédség ellenes leplezetlenség, melly, hála égnek, mindinkább kiküszöböltetik. Az ujjak bővek 's oldalt meglehetősen nyitvák, hogy a' fehér alujjak mutatkozhassanak. Házikörül legszebb a' koczkás kelméű felöltöny; illy kelméket, hál isten, már a' honban is készítenek. Dereuk caraco, mellyről körded szárnyak lebegnek alá, körülfoltyva a' czipőket; ehhez járulnak szögletes széles hajtókákkal ellátott ujjak, épen olly rövidek, hogy a' bő fehér aluj kilássék, mellynek szalagszái karperecz alá rejtöznek. A' himzetekkel 's gombocskákkal díszített caraco-derekak hihetőleg kedvesseget nyerendnek, — de még eddig semmi bizonyosat nem mondhatni. — Találkozik tán, ki megmosolyogja e' fontoskodást, mintha világügyek eldöntése forogna szóban: de hiába, a' nőnemnek egészen más a' köre, 's reá nézve fontosabb egy uj ruhának divatos szabása, mint ha az angolok megverik a' chinaikat. Ki fog erről tenni? Adjakatok tágasb munkakört, ti férfiak! 's szellemünk magasabba törekvendik — a' köznap dolgok körül is!

A' ruhák, miket házikörül hordanak, még mindig himzett batiszt vagy jaconetféle fichuvel vannak ellátva; a' magas gallérokön és nem csipkével szegélyezett fichuken keresztül rendszerint szalagot huznak. A' fichuket — függögallérokat — mik egészen csipkéből valók, leginkább szalag nélkül hordják. Izléses hölgy alszoknyái — ezt ismét csak neked irom, mint hölgynek — himzettek és szegélyezettek. A' legujabbakon nem találni azt, minek termetet kellene kölcsönözni, mert végre valahára mindinkább állátjuk, milly grácia nélküli az igen-igen széles csipő 's a' borzasztóan kemény alszoknya. Az igen hosszú ruhák is csak salonokban adnak díszet és csint, — utcán csak a' szabad menés természetes és szabad mozgását gátolják. Rebesgetik, hogy ruhákat készítenek egyetlenegy ráncz nélkül a' csipő körött, úgy hogy elől egészen simák maradnak. Ez igen fontos változtatásokat idézne elő a' mostani öltözéki modorban. — A' reggeli főkötőcské, himzett muszlin- vagy batiztból, igen egyszerű alakuak, 's egyszínű atlaczszalaggal díszítvék. A' kalapok kicsinyek maradandnak. Az ékitvények aligha változatosbak 's dúsabbak nem lesznek, mint eddig. Szalmaalapok rendszerint virágokkal ékülnek. Köpenyek igen kedveltek, mi abból magyarázható, hogy a' jelen ruhaalakkal igen összehangzanak 's ezerféle változaton mehetnek át.

Az 'Életképek' e' jelen számához mellékelve van egy nemzeti divatkép, mellyből láthatod, kedves Rózám, hogy anyáink a' 16-ik században nem voltak izlés nélkül,

— mert ez öltözék ma, a' 19-ik században is, találand alkalmasint követőkre, természetesen ünnepélyek alkalmával, melyekre már csak drágaságánál fogva is egyedül számítva van. Remélem, hogy a' legközelebbi igtatási ünnepély alatt téged így öltözve ölelhetlek. De valóban, ideje és czélszerű volna már, ha a' magyar ruhaművészek köznapi életre számított nemzeti szabásruhákról is gondoskodnának, mert ily pusztá ünnepélyi, báli, menyasszonyi stb. nőöltözékek mintáival a' nemzeti ruha-viselést nem általánosítjuk, nem közönségesítjük soha. Ölel Saroltád.

MI HIR BUDÁN?

— Eredeti koldulás mód. — Kopogás. — A' pamlagon ülő nő gyöngyhangan mondja: szabad. — Az ajtón belép egy félig arszlán-, félig másféle vadallat-forma emberi egyén, 's bátor hangon tudakolja a' tekintetes ur honnletét. — A' nő mondja, hogy azonnal behivatja férjét 's az idegent székre intí. De ez egész naivsággal válaszol: soh se bántsa, tekintetes asszonyság, 's még nagyobb merészséggel megragadva a' nő karját, mellette pamlagon foglal helyet. — Beh, szép lakás ez itt! — kiált fel a' kétes vendég 's ismét hozzá kap a' nő kezéhez, hogy ez szinte megretten a' példátlan vakmerőségen. — A' férj belép; a' vendég felszökik 's meghitt barátsággal neki-esik kezének, nyers udvarisággal kijelentve, mikép tiszteletére kívánt lenni a' tek. urnak. Most hül el a' nő, férje kérdéséből: „kihez legyen szerencsém? “ látván, hogy az érkezett koránsem, mint gyanítá, férjének valami régi ismerőse. — A' kérdésre a' félarszlán nagy öntetszelemmel válaszol: „Én D. fiscalis vagyok; egy kis kéréssel alkalmatlankodom, domine spectabilis!“ Ekkor kibont szallonnás külseü boritékból egy ivet, mellyen kérése, hogy a' bajból jószívü emberek ki-segítsék, 's számos név olvasható, mellékgjegyzett forintokkal 's krajczárokkal. — A' háziur elkomorul, homloka ránczba szedődik; de az iven néhány országosan ismert név is olvasható; 's nem tudván a' beköszöntési előzményeket, kedvetlenül bár, de nyugodtan lép íróasztalához. A' nő kérdezi: „Mi az, kedvesem?“ — A' férj helyett az arszlánforma városi vadallat egész határozottsággal felel: „Aláírási iv, tekintetes asszonyság!“ — A' segélypénz alájegyezve 's át is adva; de azért a' vendég nem távozik; sőt terpeszkedőleg lépdél fel alá a' szobában, feszeng, mereszkedik, képeket vizsgál, azokat dicsérgeti, jó időről, politikáról 's egyéb napi viszonyokról beszélget. A' házi ur mindinkább sötétülő arca, szótlansága, egykedvűsége őt vissza nem rettentí, 's majdnem félórát időz ily sajátságos vendégi szerepében, míg a' férj, megunva a' sokat, munkához nem ül, a' nő pedig gyermekeivel kezd játszani. Ekkor a' quasi-arszlán kalapját felmarkolva, köszönetet sem rebegve, melly különben is borszagu szájából nem a' legkellemesb leendett, 's a' tekintetes urnak ismét hatalmasan, amugy arszlánilag vagy inkább medveileg megszorítva kezét, azon édesen csengő ígérrettel távozik: hogy majd máskor ismét teszi tiszteletét. — 'S ily szemtelenség aztán genialis, nemde? mire nem visszük még a' 19-ik században Pesten! — Valóban, sok dolga lesz a' rendőrségnek, ha mind az efféle vendégeket kellő rendben akarandja tartani!

— Az április 25-diki 'Concordia', magyarul 'egyenetlenség', utolsó estvélyében számosan voltak a' mű- és rántottesirke-kedvelők. És pedig azért gyűltek annyian össze, mert azt gondolták, hogy Willmers ur és Marra kisasszony, kik hasonlókép meghíva valának — pénzükért, hallatni fogják magokat — ingyen. A' két művész azon-

ban csupán csak evett, helyettök Rózsavölgyi egy jó magyart huzott ('s ez legtöbbet ért) 's egy-pár német ember declamált: az egyik közülök olly szépen, hogy az nemcsak a' 'Concordia'-ban, hanem akármelyik serházban is eljárta volna. Azután egy fiókköltő óriási törpe gondolatsurrogatumát osztá ki a' jelenvoltak közt Willmers dicsőítésére — ingyen, hogy bizonyosan elkeljen: ha ezen firka német nem volna, szívesen közlenék azt t. olvasóinkkal, mert illy kifczamodott észnélküliséget nem olly könnyen lehet ám ismét hallani. Minden század csak egyszer teremt olly nagy — embereket! A' gyűldén még két magyar szerkesztő is jelen volt — egyéb különösség nem történt!

— A' szép tavaszi napok megnyitják a' szíveket és — kerteket. Mult vasárnapra a' Horváthkert bérlője nagy zenegyűldét hirdetett, de fölötte kevesen gyűltek össze: de miért is fizessünk egy pengő tizest azért, hogy sok ollyan emberekkel találkozzunk, kiket másutt kikerülni szoktunk? — A' bérlő nem tartá érdemesnek ezen csekélyszámu közönségnek muzsikáltatni — a' belépti díjt azonban elfogadá: és jól tevő; hiszen a' verebek a' vékony galylyu fákon csiripoltak, a' szomszédarenában a' művészek (!!!) rikácsoltak 's a' budapesti közönség olly juhtürelmü, hogy még borsót is hágy fején töretni 's még ezt is — szépen megköszöni. A' bérlő ur ezen taktikát, t. i. megfizettetni a' verebek concertjét, már tavál és harmadévvál is szerencsésen megkísérté; nem látjuk által, miért nem próbálhatná azt meg az idén is — hasonló sikerrel.

— Szinte mult vasárnap mutatá utolszor Weisz ur a' nemzetiben ködfátyolképeit, melyek sokkal tökéletesebbek ugyan, mint Telepi urei, de Döblerét el nem érik sem világosság, sem művészet tekintetében; egyébiránt Weisz ur máris túlhaladá e' nemből Döbler valamennyi utánzóit. Ugy halljuk, hogy ez utóbbi e' nyár folytán Budára váratik néhány ködfátyolos mutatványra: ezt Budán luxusnak tartjuk.

— Mélyentisztelt nádorunk fíja, I s t v á n főherczeg, mult szombaton érkezett városunkba 's váratlanul lépé meg magos övéit. Ugyanezen este a' több napig ittmulató württembergi trónörökös a' nemzeti színházat is meglátogató, melly alkalommal Szigligeti 'Két pisztoly' című színműve adatott. A' fenséges vendég egy óránál tovább ittmulatása után igen rövid időre a' német színházba is betekintett. Mind a' két színház ünnepélyesen kivilágítva volt; a' német kívülről is.

— Györgynapja előestéjén az urutczában egy szép főrendű kisasszony tiszta nemzeti éjizenével tiszteltetett meg: másnap épületes ellentétül egy más főrendű notabilitás merő idegen zaggyalékkal lepetett meg. Contraria iuxta se posita . . .

— Több ujságok hirlik, mikép a' katonaság nagyobb része szemjárványban szenvedén, a' pesti polgári őrhad felváltva teendő a' szolgálatot. E' szerint a' tisztelt őrsereg a' katonáskodásnak nemcsak f é n y -, hanem á r n y é k-oldalaival is meg fog ismerkedni.

— A' játékszíni választmány mult kedden már a' 78d. színművet olvasá: Erkel karnagy ur a' gyulai vízkárosultak javára nagyszerű hangversenyt fog rendezni.

— A' nemzeti színház igazgatóságának azon figyelmét, minélfogva a' budavari tisztviselőségnek a' szokott bérlet díjából két ötödreszt elenged, az illetők azon szívesseggel igyekeznek meglálalni, hogy a' nm. m. kir. helytartótanács által kiadandó utleveleket a' nemzeti színház tagjainak i n g y e n szolgáltatják ki.

— Egyik ismerősünknek szemére lobbantván, hogy védegyleti tag létére idegen kelméket visel, azzal menté magát, mikép nála ninc buzgóbb pártfogója a' hazai iparnak, miután az idegen gyárban készült czikkeket k i n e m f i z e t v é n, annak bukását elősegíti. — Egy másik kérdezettvén, miért nem házasodik? azt felelé: mert irva van, hogy a' házasság é g b e n szövetik, én pedig védegyleti tag lévén, idegen szövöet nem viselhetek.

— A' 'Honderü' igazgatója multhéti egyik számában nyíltan kimondá, hogy ő ezentul polemizálni akar: egyéb szerencsétlenség a' mult héten nem történt.

— Nemzeti színházunk egyik igen buzgó 's tekintélyes pártfogója által megke-restettünk, kérnők meg igen szépen az említett színház t. rendezőségét, hogy a' bér-letszüneti előadásokra nézve bizonyos rendet sziveskednék behozni: miután a' páholytartó uraságok közt sokan vannak, kik felváltva (t. i. páros és páratlan kellő napokra osztva) tartják páholyaikat 's az által, ha t. i. a' bérletszünetek többnyire csak páros napokra tetetnek, egy hétben néha alig jutnak valami előadáshoz: a' mi ha nem mulatságos is, de azért fölötte bosszantó! — Meg vagyunk győződve, hogy ez nem figyelmellenség-, mint inkább véletlenségből történik 's azért más ok érdekében tett kérésünket balra magyaráztatni nem szeretnők.

— Mult kedden Villmers ur harmadik hangversenyt adá a' kisebb redout-teremben. Olly élvezet volt ez ismét, minőben ritkán részesülünk prózai életünk köze-pette. A' művész — kit bátran állíthatunk híres hazánkba Liszt mellé, sőt némely sa-játságokban ezt felül is mulja — annyira elragadá a' szépszámú közönséget, hogy ez a' teremből alig akart távozni, édesen lebűvölve érezvén magát az elreztelt han-gok varázsa által. — Sajnáljuk, hogy az előbbi számunkban nyilvánított örömünket, azon t. i., hogy a' hangversenyeket lassanként nemzeti elem kezd érde-kesbbé 's látogatottabbakká tenni, ez alkalommal ismét vízzé válni láttuk. A' pótlékszámok (egy vocalnégyes 's egy dal) idegen nyelven kornyikáltattak, holott az énekesek igen jól tudnak magyarul, sőt az egyik a' nemzeti énekis-kola növendéke is! Kicsinységekben rejlenek néha nagy dolgok. — Még egy illet-lenséget kell megemlitenünk, melyet a' hangversenyt látogató közönség egy része a' művészen úgy, mint az ennek remekjátékán csüngő műkedvelő hallgatóságon elkövet, midőn idétlen tapsaival gyakran a' játék közepén belevág 's néha a' legszebb helyeket hallhatlanokká teszi. Bizony jó volna, ha az illy uracsok tapsoló viszketegökkel szé-pen várnának, míg a' művész bevégezi játékát, és ne fosztanának meg ennek teljes él-vezetétől másokat, kik figyelmes hallgatásuk által bizonyosan szintugy, ha nem jobban, elismerik és tisztelik a' remeklő művész érdemeit, mint egy egész falka napszámos keztyűrepszto. — De hiába beszélünk mi e' népnek: ő nem azért jön, hogy a' mű szépségeit a' játszó remeklésével együtt felfogja, hanem hogy — ta-psoljon, hogy vagy ingyenjegyét megszolgálja, vagy — műértőnek tartassék. Állj aztán elibe!

— Bátrak vagyunk a' t. cz. közönséget Erkel Ferencz karnagy urnak a' gyulai víz- és tűzkárosultak javára a' városi redouttermekben holnap rendezendő nagy-szerű hangversenyére figyelmeztetni, melyben legjelesebb honi és idegen művészeink, köztök Willmers ur, Marra és Schodelné asszonyságok, résztvenni kerettek. — A' jótékony-ság szelleme, mely a' fővárosi közönség rég elismert tulajdona szokott lenni, ennyi műlvezet mellett a' legnagyobb fényben mutatkozhatnak 's mi nem kételkedünk, hogy valamint e' hangverseny, mind változatosságát, mind a' működők jelességét tek-intve, az eddigiek közül legérdekesbik leend, úgy számos részvétnek is fog örülni.

S Z I K R Á K.

Pozsony.

Állj talpadra megint, mint a' mikor ostromot álltál,
'S szólj: 'Idegen szellem, el tova, félre osonj!'

Nagy-Szombath.

Tettel, nem névvel nagy szombata légy te megvédnek:
Támadjon fel szent eszmetűz, ünnepi üdv!

N e y.

PÁRIS, ÉS A' FRANCZIÁK.

(Folytatás.)

A' párisi életet minden tekintetben leírni, teljesíthetlen munka, mert hiszen olly sok oldalu és sok oldalúságában olly magas foku Párisban a' kifejeltség és tökélyesültség az élet gyönyörei- és kellemében, hogy annak, nem mondom, ismeretére, de csak megpillantására sem elegendő néhány hónapi ottani lét.

Párisban minduntalan újabb dolgokat szemlél az idegen ember, a' szabadságbarát, mellyek a' bódulásig eltöltik a' képzeletet; vagy pedig mint ha tűz-anyag volnánk, számtalanszor elgyúlunk és lángot vetünk, 's keblünkben — épen azért, mivel az nem szeszélyes lény, mellyből valamit ki lehetne esikarni, de melly, ha kellemesen érintetik meg, önkénytelenül megzendül, mint, az ó- világi rege szerint, a' Pygmalion szobra hajnalhasadtakor — öröm hullámozik szét és elérzékenyülés.

Páris a' multban és jelenben küzdtere volt, és most is az, az eszméknek, 's mint illyen, számosabb és nevezetesebb pontokat tud felmutatni, mint akár-melly más egész ország.

A' legérdekesebb ezek között a' Concorde tér. Ezen tér, különböző dőkben, különböző nevet viselt. Legnevezetesebb időszakban — mert ezen tér egy időszak kezdetét jeleli ki — forradalmi térnek neveztetett. Lajos Fülöp egy obelisket helyezettett közepére 's ez által mintegy saját újabb nevezetességet akart e' térnek szerezni, melly homályba borítsa az eddigit.

Hasztalan! az eseményeket nem lehet a' történet lapjairól kitörölni: 's a' történet nem valami csupán egy példányban meglevő könyv, melyből ha némely lapokat kiszakasztunk, homályba boríthatjuk az eseményeket. Azon helyen, hol most az obelisk áll, a' vérpad (guillotine) állott a' forradalom idejében.

Ezen tér, ez idő szerint, Párisban a' legszebben ékesített tér. Ezen térről a' közbeneső kerten és királyi lakon át, egy másik, szinte igen nevezetes térre, a' Carrouselre jutunk.

A' gondolatra, ennél nevezetesebb csatatér nem létezik, komolyan állottam meg e' téren.

Mennyi nevezetes napok emléke van ezen térhez csatolva!?

Ne véljétek azonban, hogy ezen tér szép, szabályos avagy legalább csupán tiszta volna. Mind ebből semmi sincs. Ezen tér csak nevezetes.

Nem lehet czélom, és nem is volnék képes, Párisnak minden téiről szót tenni, 's azért térjünk át a' lakosokra.

Ne vélje senki, hogy minden párisi magasztos kebelrel bír, mert még itt is van egy bizonyos osztálya az embereknek, az „epicier”-éké (szósz szerint anyit tesz: a' fűszerezéké, jelentetvén ez által a' kicsiny polgárság), mely nem igen különbözik a' német philisterek osztályától.

Az epicier jellemrajzát magok a' francziák készítették el.

A' párisi epicier tökéletes philister. Felsőzadig fut és fárad, hogy vén napjaira egy-pár fillér vagyunkája legyen. Egész életében mindig fukar, de az étel- italnak nagy barátja. Eléggé bátor, de mégis inkább csak türelmes. Eléggé heves, de nem lelkesült, hanem legfelebb jámbor, vidám. Eléggé szenvedélyes, de mégis inkább csak indulatos. Korán házasodik, és mihamar elveszti termete karcuságát. Szereti a' szabadságot, de mégis inkább csak a' rendet. Közönséges foglalkozása, ha valamely régi épület lebontatik, vagy új palota építetik, vagy katonai szemle tartatik, kíváncsisággal megbámulni; továbbá, ha valamely új szindarab adatik, melyben egy-pár francia száz angolt szétver, ha a' városban vagy a' kamarákban valami nevezetes esemény történik, vagy tán épen Cermeninnek új röpirata jelenik meg, ennek hírért minden ismerősinek melegében elbeszéli, 's hacsak valami újabb magát elő nem adja, hetekig ismételi. Mi mulatságát illeti, ez sem egészen más nemű. A' vagyonos párisi epicier-nek főfényüzési czikke a' Gazette des Tribunaux (Törvényszéki Hirlap), mely mindennap ellátja őt mulatsággal. És valóban, nézzétek csak, mint nyeli a' párisi philister ezen lapnak betűit. Alig ébred fel, 's még fel sem költ, már kopognak ajtaján. 'S ki lép be? ki egyéb, mint a' dráma Hirlapalakban. A' félálmos epicier kezébe veszi a' lapot 's azonnal kimegy az álm szeméből. A' tegnapi éjnek fátyola alatt elkövetett minden bűnök, minden rejtelmek feltűnnek előtte. A' legelső dolog, mi előtte van, tragoedia; azonban csak a' lapot kell fordítania, 's a' sirás, rivás és a' fogaknak csikorgatása helyett nevetés és világos vigjáték mutatkozik. A' rablások és gyilkolások után pajkos és kaczer jelenetek iratnak le. A' megcsalt férjekre 's a' bűtlen nőkre kerül a' sor. Csupa érdekes ka-

land; csupa izletes regény. Merő ártatlan apró kihágások és csalások, melyek a' törvény útján házassági elválásra jogosítják a' másik felet. Mulatságos történetek, melyek nem ritkán magokat a' birákat is mosolyra kényszerítik.

És van-e igazabb, meghatóbb olvasmány 's inkább az életből vett regény, mint a' *Gazette des Tribunaux*?

Mi a' fényes helyeket illeti, ezekben sem szenved Páris szükségét.

Ezek sorában első rendbe kell tenni a' Palais-Royalt, ezen egyetlen nagy boltot, mellyel azonban az újabb időben diadalmas versenyre keltek a' boulevardok.

Az idegen meglepetik, hogy a' divat születési és székvárosában minden időben piszkos és sáros utcákat talál; és valóban, meg kell vallanom, én legkevesebbet sem csodálkozom, ha valaki azt mondja, miszerint Páris nem a' legkedvezőbb benyomást tett reá az első percekben, mert magam is, látva azon sok rondaságot, melly Párisban van, az első óra végével otllétemkor, dűnnyögve mormogám magamban: hát ez Páris?

Párisban azonban hoszasabb ideig kell lenni. Legkevesebb három hónap. Legjobb volna három év.

Az utcák tisztátalansága sem kivétel nélküli. Vannak Párisnak igen tiszta, sőt gyönyörű térei is.

Illyenek: a' Concorde, Vendôme, Börze tér, a' boulevardok, továbbá a' Richelieu, Vivienne, Rivoli utcák, a' Palais-Royal, Louvre, Tuileries paloták, a' hasonnevű kert, az elyzeumi mező 'stb.

'S ha egyszer, sőt a' mi több, minél többször, annál inkább ezen helyeket felkerestük, annak rende szerint, beléjük szerelmesedünk.

'S ha ezen kedves, eleven, zajos, vidám helyeket fejedelmi pompájokban, mosolygó arcaikkal 's örök élénkségű népükkel megismertük: kénytelenek vagyunk megvallani, hogy Páris azon egyetlen város, hol a' csupa sétálás mulatságot nyújt, élvezetet szerez.

Másutt csak addig érdekes az utcái séta, míg a' várost, míg az utcáit nem ismerjük, 's igaz ugyan, hogy ez Párisban is így van, csak hogy Párisban a' várost, az utcáit nem egy végig-menéssel, de soha sem fogjuk eléggé megismerni, és minduntalan találunk azokban valami újságot.

Másutt egy végig-pillantás után mindent láttunk, 's az érdek megszűnik; Párisban csak azon napot láttuk, 's az érdek mindennap nőttön nő. És én valóban csodálkozom, mikép van az, hogy a' párisiak nem fordítják minden idejüket a' járásra kelésre?

Mindenek felett a' fényes bolt-kirakatok azok, melyek az ember figyelmét megragadják Párisban.

A' pesti váczi utczában a' bolti kirakatok igen szépek, de ezek után mégcsak fogalmunk is alig lehet arról, mennyi tudomány, valóságos tudomány, sőt több a' tudománynál, izlés van a' párisi bolti kirakatok elrendezésében.

A' boulevardoknak aranyos erkélyü és kincset érő palotái távolról sem olly érdekesek, mint a' bolti kirakatok.

De menjünk tovább.

I r i n y i J ó z s e f.

(Folyt. köv.)

REGE A' KÖRÖSVÖLGY RÓZSÁJÁRÓL.

I.

Szép nyári est volt; a' nyugoti hűs szél kellemesen hatott reám 's elandalodva néztem az alattam élnyuló völgyet. Zöld, részint szőlőtőkkel, részint fenyű- 's tölgyekkel díszlő hegyek szegik be; balról az Erdélybe átmenő országut fehérlett a' Királyhágón keresztül, jobbra a' nagyvárad hegyeket violaszínbe öltözteték a' nyugvó nap végsugárai. A' völgyet folyam hasítja, ezüst hullámai lasu morajjal gördülnek egyik kövecsről a' másakra, néha a' sűrű füzes közt elveszve, majd ismét hullámtükröként a' csalútból kibontakozva, rezegve adják vissza a' távozó nap bucsúcsókjait, míg végre elvész az alkonyat kétes világában ligetek 's a' partjain fekvő helységek között. A' hegyek alján mindkét részről falvak láthatók, melyek füstölgő kúrtjei gyanítják a' munkáról hazatérő háznépről gondoskodást, nyugalom 's családi öröm váltják föl a' nap fáradalmait; a' mezei munkások vigan beszélgetve tartanak haza felé, a' pásztor nyáját elbocsájtja, 's a' folyam sem rezgi vissza már az arany sugárokat; az erdők szárnyasai hallgatnak, a' szél lassan lengi át a' vidéket, néha még az estharang hangjaival játszva . . . a' sötétség perczről perczre nő, a' zaj pillanatról pillanatra némább lesz, — végre lecsöndesül minden, kezdődik az álmak világa. —

E' völgy a' Körös völgye.

Egy rózsza nyilott itt, millyet előtte még nem üdvözlének a' tavasz szellői, millyet a' Körös tiszta hullámai még nem csókoltak; szép, minő a' hajnal apró fellegeből kifejlő napnak a' nefelejts harmatgyöngyében fürdő tüköre. Felnőtt a' természet gyöngéd ápolása alatt, távol a' mesterkelt virágok tarka ágyitól, a' völgy zöldelő virányán egyszerűn és épen, ereit tiszta élet tölté, megóva őt a' külbefolyás ártalmas ragályitól, 's boldogító önérzet ömlött el valóján, szíve üdvéből eredő. Minden év- és időszak új örömeket szült neki, reá a' tél zordon tekintete szintugy hatott, mint a' tavasz ezerféle kelleme; a' nap zajló élénksége, mint az éj ünnepélyes csöndje, lelke rózsaszínfátyolán nézte mindegyiket: — illy alakban láthatá az első emberpár feléje közeledni az éden angyalát, boldogsága kedves korszakában. — Irigylve a' földtől

e' gyönyörű éket, viharzó fellegeket vont össze fölötte a' sors, és — — — de ne előzzük meg az eseményeket.

Hallgat minden, az éj szárnyai suhognak még alig észrevehetőleg a' sűrű fák lombjai között, a' hold ködlepellel takará el arcát, nem akarva fényével hirtelen változást okozni, csak a' Körös hullámi csendes moraja suttagá, hogy az idő meg nem állt. Rózsa szemeit csillagok csodálák, és örömittasan merültek el azokban, melyek visszasugárzák őket, mint a' virágkehely gyémántcsöppje az aranykoszorús üdvözlő mosolyát; — néha alig észrevehető sohaj röppent ki a' sovárteljes kebelből, mely először hullámozott nyugtalanul életében, mert a' sors gyermekkori társát tőle eltávolította; nélkülözni kellett őt, 's ez fájt neki. A' kályha melletti lóczán ült édes anyja, keresztbe tett kezekkel, csöndesen és elmerülten, ifjukorának boldogságival elfoglalva; az élet ősze szárnyait már kiterjeszté fölé, nyugodtan várta a' levelek végképi lehulltát, mert ideje bekövetkezett. Két gyermeket hagyand itt: a' gyöngye Rózsát és Mihályt, ki testvéri gyengéd szeretettel védte eddig is bármí veszélytől; és e' tudat megnyugtatót őt.

„Még sincs itt Mihály?” kérdé mintegy fölébredve.

„Nincs, édes anyám, várad messze van 's tudod, hogy kiméli lovát“.

„Hát Andor mikor jö vissza a' Hortobágyról?”

„Távoztakor azt mondta, hogy előbb nem, míg úgy nem tud nyargalni, mint Mihály bátyám, 's olly lovat nem szolgál meg, mint hattyunk, az pedig legalább két évbe kerül.“ Utolsó szavait könyük kísérték.

„Ne sirj, Rózsám, majd elmulik az is; két év mulva Andor ritkítja párját a' Körösvölgyén, 's belőletek a' legszebb pár lesz a' vidéken; én ugyan nem fogom elérni ez örömet, de áldásomat felülről küldendem 's körülenglek benneteket összekeléstek napján, hogy házasságtok boldog legyen, minő az enyim volt.“

„Ugyan ne szomoríts még inkább, édes anyám; hát mivé lennék én, ha elhagynál? ugy-e, nem halsz meg?” Gyöngye karjait édesdeden fűzé össze anyja vállain.

„Ne ámitsd magad, leányom, sőt iparkodj megbarátkozni e' gondolattal: én is láttam az élet tavaszát, öröknek véltem én is, de csalódtam; a' nyár bekövetkezett, utána az ősz; a' fák levelei hullanak, nem sokára hólepel borítja életem telét, és ez természetes: helyet kell adnunk az ifjaknak.“ Az anyai könyűt a' gyermek csókja törlé le tisztos arczáról.

Azalatt Mihály megérkezett, — miután hattyút ellátta, belépett a' sötét szobába 's kalapját a' jól ismert szegre akasztva, jó estvét kívánt az anyának 's testvérnek.

„Hol hagyád Andort? mit izent? egészségesen értetek Váradig?” kérdé egy lélekzettel Rózsa.

„Lassan, lassan, édesem, még anyánkat meg se csókoltam, téged meg se öleltelek 's már is annyit kérdezel.“ Letült aztán a' kétes holdfényt láttató ablakhoz, Rózsával szemközt.

„Andor holnap reggel a' Hortobágy felé megyen, köszönt újra 's tán két év múlva ismét meglátogat, hogy aztán mindig itt maradjon; azt izeni, hiva maradj és ne felejtsd őt; meg is érdemli, valóban tüzről pattant fiu; úgy ült azon a' lovon, hogy szinte szívem örült bele; ha az egyszer ott megmelegszik a' széles Hortobágyon, nem lesz párja a' lovaglásban. Rózs! ugyan ne sirj mindig, hisz ha csakugyan sirtál mikor el ment, jó, azt nem csodálom 's nem is veszem rossz néven; de mi megtörtént, megtörtént, arról tenni már nem lehet. Aztán nerontsd szemeidet a' sok sirás által, megszomorítanál nagyon, ha bűd által odavinnéd a' dolgot, hogy azt mondanák: Miska huga nem a' legszebb leány már a' Körösvölgyén. — Mégis sirsz?! Édes anyám, mondja meg Rózsának, ne sirjon, tán kegyelmedre majd többet hajt.“

„Ne bánts, Miska, jobb ha előbb ismeri a' bűt, nem esik később olly nehezére.“

„Ej ej, ez a' bű; ugys elég idő lesz még rá!“ Fölkelt, jó éjszakát mondott a' nőknek 's kalapját véve, hattyujához ment az istállóba.

II.

A' nap nyugvóban van, hegyekint tornyosulnak föl előtte a' nehéz fellegek, melyek az esti sugáraktól pirosan festve, mint tüzes pyramis állottak a' végetlennek tűnő térség határain, támaszul a' sötét kék ég boltozatjának, melly a' szemnek csalóka ítélete szerint rájuk nehezeden látszott. Merre a' pillanat fordult, határaig néhány magasra nyúló gémek kut által félbeszakasztott egyforma pusztaság terjed, sik mint a' nyugvó tenger, magányos mint a' részvét nélkül kesergő fájdalom. — Az esti pir lassankint elenyészett. Sebésen vágatnak át a' keletkező éjszaki szélről korbácsolt felhők, és a' már magasban álló félhold által okozott árnyékaik rémekként követték őket, a' messze távolban elenyészendők, néha a' magasban repülő vadludak hangja sajátságosul vegyül a' szél suhogása közé, míg lassankint ez is elhal, a' magányt még ünnepélyesbbé teendő.

Három egyént szemlélünk e' sivatagban már parázsszá égett tűz körül mély csendben ülni; néha bodor füstöt eresztve debreczeni pipájokból a' szélnek; és gondosan, majd nyugtalanul tekintve egy részre, mint ha várnának valakit. A' parázs vörösös világa a' gyöngén fénylő hold sugáiraival párosulva, kísérteti alakban tünteti elő e' három fiját a' pusztának; szótlan ültek ott, rájuk is hatott a' természet rideg nagyszerűsége. Mintegy negyedi csend után a' földre fekvék egyik, mintha hallgatózott volna; egész komolysággal mondá aztán a' többinek: „Jó valaki.“

Ismét az előbbi csend.

Néhány percz múlva lódobogást lehet hallani, mindinkább közeledőt, a' figyelem feszültebb; néhány a' tüzre vetett nádszál gyöngé fényt árasztott, de csak az ahhoz szokott szem által észre vehető; egy éles fütttyentés

a' komoly arcokat egészen megváltoztatá, öröm sugárzott azokról, 's felugrálva viszonzák a' kedves hangot.

„Se baj! jó Andor.“

„Mégis derék legény, szíve csakugyan helyén van.“

„Nem is tom ki mert volna most a' csárdába menni kivüle,“ folytatá a' harmadik.

Andor kimelegedve ért körükbe, leszállt lováról 's szabadon eresztette, subáját félvállról levette, a' három közé a' tűz mellé telepedett 's miután a' kéznél levő jó egrivel töltött kulacsot felhajtotta, a' sűrűn egymást érő kérdésekre válaszolt.

„Nyomoznak bennünket, ugymond, pedig szigorún, a' csárdában mintegy tizennégy pandur tanyáz, kik holnap a' Hortobágyot kikutatják; valaki közülünk csak arravaló, mind elviszik; azt mondják, senkinek se kegyelmeznek, legalább tiz legény kell nekik 's ezt össze akarják szedni, bármibe kerüljön.“

„Hogy hallád mindezeket?“

„Hogy? hát ugy; tudod, a' csárdás jó ismer 's némileg szeret is, mert lányát számomra szánta, azt mondta a' biztosnak, hogy szolgálatába állottam, én vígan osztogattam a' szívvigasztalót, hát így aztán mindent megtudtam.“

„De engem csakugyan kézre nem kerítenek ám“, mond az egyik.

„Engem se; — válaszol egy másik — vigyenek Debreczenből a' mennyi kell, nem nekünk való az a' prófuntos élet, nekem szegény édes anyám van, kit csak én tartok; hogy élne az nélkülüm?“

„Nekem kis hugom van, kinek még szeretője sincs, szüksége van még rám.“

„Apámat pedig jól ismeritek, ki gyakrabban a' tanyán meg is fordul, azt hiszitek, elhagyhatom?“

Andor hallgatott.

„Mi bajod, Andor?“ kérdé, hallgatását észrevéve egyik.

„Hej, nekem pedig egy rózsám van a' Körösvölgyén; sirt, mikor elhagytam két év előtt, 's lelkemre! attól nem fognak elszakasztani.“

Két óra telt el, négy lovast látunk négyfelé vágtatni, közülök egyik a' kadarecsi csárdának tartott Körösvölgy felé.

Hasztalan volt minden; mint mindenütt, a' kadarecsi csárda körül is egy osztály katonafogó pandur telepedett le, kiknek a' lovas, bár elegendőleg védte magát, szerencsétlenül kezükbe került, levették lováról 's megköltözve elvitték Hortobágyra, a' biztosnak bemutatandók. Eleget szabódott, hogy ő már két év óta jegyben van, 's épen most akará Rózsáját nőül venni, hogy ő nem katonának való; de a' biztos egész meglepődéssel jártatva rajta végig szemeit, örvendett, hogy a' Hortobágy legügyesebb csikósa kezébe került, kit a' világ minden kincseért el nem szalasztott volna. „Huszár leszel, öcsém, így biztatá, lovadat is megkapod, Rózsád pedig még tiz esztendeig várhat, ha meg nem únja.“ Parancsára lábait összekötözék 's a' földre feültették

a' biztos mellé. E' megszégyenítés inkább fáj neki, mint a' sors csapása, mely őt érte, ő, ki soha a' legkisebb gonoszságra sem vetődött, most megkötözve mint gonosztevő, a' borozók gúnyos megjegyzéseinek kitéve, óriási teherként érezte reá nehezedni vesztésének nagyságát. — Másnap reggel Debreczenbe vezetéek: nem sokára tizévi hűséget kénytelenítetett esküdni a' zászló alá!

III.

Két év után a' tavasz ismét eljött, illatozó ibolyáit ismét meghozá, a' csalogány kedves dalokat szőtt üdvözlésére, a' ligetek diszöltönybe öltözé-
nek, minden örült és vigadott. Egy rózsza volt az egész völgyben, melyet mindez nem érdekelt mint valaha, melynek leveleit a' tavasz nem pirítá; vidor-
ságát a' csalogány bájéneke nem ébreszté: élete volt megsebesítve. Titkos sóvár dagasztá bimbaját mindennap keltekor, a' nyugvó hervadni látta a' virágot, mert reménye nem teljesült, de a' csöndes éjben jövőnek szellők távolról, álmokképek alakjában lengék csókolva körül a' rózsát és reggel a' nap az elhagyott bádgyadt bimbó helyett ismét épet csodált, — ismét hervadási sorsára jutandót.

Még egy év gördült le a' multnak örvényébe, a' tavasz megint bekövetkezett, de Rózsza arcát a' fájdalom jellemzé, reményének zöldjét minden percz halványabbá tévé. Néma részvétellel láták őt a' falu leányai reggel és esténként meglátogatni a' hegyek magányát, gyanítva a' keserv mélyét, mely szívében idő óta meghonosult. Gyöngén illatozott az ibolya a' levelek leple alatt, mintha nem akarta volna magát elárulva, e' magányt háborítani, a' ligeten csak néha sóhaj visszhangjaként sikamlott át az esti szellő, titokban csevegve a' fák leveleivel, melyek mozdulatlan szemlélek tavaszkor hervadni a' Rózsát, hervadásában is szépet kimondhatatlanul. Egy volt, mi ez általános csendet nem osztotta, mely üdvének forró hevében erőt érzett, fölviditni mindent, mely dalának árjával a' csillagok fényét korábbi kelésre készíteté, melynek bájhangjaira figyelve, a' lemenő nap sugárai örömittasan állottak meg 's az őt köröző fák lombjain vesztegelve, kettős fényt árasztának, dicsszorúként övedzve a' kis dalnokot; mely fény megtörve az ott kesergő leány fájdalmi könyűjében, életet vala képes oltani az éjszark örök jégfedte szikláiba is; — de a' dalló csalogány olvadozó hangjai emlékeket költének fel, melyek sajgó fájdalmát a' gyöngye élet soká nem tűrheté; a' szív, melyhez oly bájlón szólnak, elveszté régi üdvét, kioltá abból a' fájdalom az öröm utolsó szikráját, éleszteni belőle keservnél egyebet nem lehetett; e' hangokat hallá akkor is, midőn először vallák meg ajkai lelke érzelmeit, 's ő olly boldog volt! most — hattyudalálul szolgálnak az elhaló szívnek a' síri csend magános útjára. Mint a' völgy szerény virágán gyöngyöző harmatcsepp kéjelegve szívja be a' nap meleg sugárait, nem is sejtve, hogy e' sugárok emésztik meg őt: úgy zárá magába Rózsza szíve üdvösségéket a' szerelem édes érzelmeit, boldo-

gitókat egykor, és akkor el nem hívé, hogy ezek lesznek könyörületlen gyilkosai; milly bájosak valának neki egykor e' vidékek, gyermekded egyszerűséggel örült nekik, az idő meghozá keserű gyümölcseit és ő szépségök másolatát látta csak, pedig — a' természet nem változott; számtalanszor mosolygá hozzá a' távozó nap bucsúpillanatit, mindannyiszor megnyugvást és örömmámort idézve elő benne, jótékony volt a' boldog szívnek, — most ismét bucsút vesz, sugárai nem érik az öröm húrjait 's az apró nyugoti fellegek, mint megannyi halvány rózsza, halotti koszorút látszanak fűzni a' legnyugvó sirja fölé. A' csalódás zsarnoki kézzel tépte le reménye zöld lombjait 's rideg telet idézett elő, hol nem rég a' tavasz kelleme nyugodott; Rózsza szerelmével életét adá, meggyilkolva az első, emennek mulhatlan fölőslzását okozza; élete az elfásult szenvedés közönyösségével hasonlított a' csilgaltalan éjhez, melyben kísértetek hozzák az álmakat és rémek ijesztik az ébredőt, pillanatnyi nyugalmat is megtagadva tőle; cél nélkül bolygott az élet zordon útján, mert a' vezető láng a' puszták magányában kialudt, elhagyva őt a' sivatagban szenvedései martalékjaul.

„Pedig hogy szerettem őt, kesergé illykor; éjfélig virasztottam kis ablakom előtt és vártam, lépteit ismerém már, miután azokat meghallám, olly nyugodtan feküdtem le, álmaim akkor olly kedvesek valának. Elhittem neki mindent, azt gondoltam, nem csalhat meg, mert olly nyiltan nézett sokszor szemeim közé, és mégis elhagyott! szebb leányt lelt a' Hortobágyon, mint én, — nem veszem neki rossz néven, de mégsem kellett volna nekem olly fájdalmat okoznia. Ha csakugyan nem szeretett, miért mondta azt olly sokszor, miért esküdött olly sűrűn, hogy szeret, hisz én nyilván soha se kérdeztem tőle. Négy esztendeje most, hogy e' helyen vallá meg utolszor, mit olly sokszor mondott már, ekkor nem tudtam kételkedni, mert szemei olly őszintén néztek reám. Istenem, beh boldog voltam akkor! elment, azóta nem láttam, de a' mit mondott, eszemben maradt, mint az első könyörgés, melyre édes anyám tanított. Bár elfelejtettem volna, most szomorúságom nem volna olly nagy, nyugodalmam nem siratnám. Azelőtt mindennek örültem; sem éj, sem tél nem változtathatott meg, most még a' tavasz se vigasztal, a' kis madár éneke most fáj, pedig azelőtt órákig hallgattam, a' hold most halványabb- és hidegebbnek tetszik, mintha belőlem az élet is kihalt volna már. — Beh fázom! megnézem, hol nyugszik édes anyám; elpanaszlom neki bajomat, aztán majd haza megyek.“

Mihály néhány hét mulva két sir közt állott egy körösvölgyi temetőben: elveszett anyát és — testvért siratott.

IV.

Tíz év mulva Andort elbocsájták; a' kapitány tartóztatá kedvenczét, de szívében honolt még Rózsza, kinek emlékét hiven megőrzé a' legnagyobb nyo-

morok, 's a' hadiélet számtalan bajai közt; ez ellenállhatlanul haza szólítá őt a' Körösvölgybe.

Tél volt és farsang, lovának lába alatt csikorgott a' hó, szürke felhők fullajtároskodtak előtte, mellyek mögé szerényen látszott elvonulni a' tele hold, 's fénye azokban megtörve, halvány lőn, mint a' távol emlékek fátyola; leveleiktől megfosztva, mély gyászban álltak az erdők, mellyek fái között sirva vonult át a' nyugoti szél, hideg, mint a' részvétlenség fagyasztó pillanata. Utat nem látva, árkon bokron keresztül közeledett a' kedves faluhoz; leszállva lováról, azt egy mellette levő czövekhez kötö, mert észrevétlenül akart elérni az ablakhoz, melly előtt órákat töltött ifjkorában telt szívvel 's nyugtalan, de boldog kedélylyel; csöndesen lopódzott oda, az egyetlen ablak tán a' faluban, melly nem volt sötét, a' szobából vig ének és zeneszó hallatszék, — bent menyekző volt. Csodálkozva állott meg; kétkedve, valjon közelebb menjen-e, szíve hangosan dobogott; nem is sejtette, hogy e' ház már más tulajdona. És a' mint ott egyideig veszteglene, nem érezve a' dermesztő hideg szárító erejét, hangokat hallott közelében, mellyek figyelmét egészen elfoglalák.

„Nem sokára éjfél lesz.“

„Azt gondolom én is, soká tehát ne késsünk, nehogy elhervadva leljük a' rózsát, 's házasságunk boldogtalan legyen.“

„Ládd, édes Jancsim, én most nagyon boldognak érzem magam, de mégis ha eszembe jut a' szegény Rózsa, nem állhatom meg, hogy ne sirjak.“

„Magam is úgy vagyok, szentem; aztán tudd meg, hogy én őt ismertem, és lelkemre mondom, a' legszebb leány volt a' Körös völgyén; azt mondják, szeretője elhagyta, azért halt meg bujában.“

„Édes anyám nekem is azt mondta, és elhiszem, mert ha ő lett volna oka, nem tenne holta után is olly sok jót az emberek között.“

„Ugy van, nem hallottam még senkitől, ki nem volt volna boldog házasságában, ha éjfélkor sirjáról egy rózsát szakasztott.“

Andor gépileg követte a' párt, benne kétes sejtelmek támadtak 's nem volt annyi ereje, hogy egy kérdéssel véget szakasztott volna nekik; az események rendes folyamára bízta az egész kifejlését, mert féltette elveszteni reménye utolsó sugárát, melly képes vala még őt fentartani. Elértek a' helyre, hol Andor lova megkötve állott — a' temetőbe; a' különben szelíd szürke most fölborzadó sörénynyel erőködött a' czövektől szabadulni, az odajövő Andor alig vala képes őt lecsendesíteni; nem tudva megfejteni magának lova nyugtalanságát, körültekintett 's borzadva látta, hogy a' halottak földén van. Azelőtt minden hóval volt fődve, most a' hely, hol állott, néhány négyszeg ölnyi területre tiszta, a' lég rajta langyos 's a' föld olly puha, mint-ha a' tavasz bársonyával lett volna befődve, az illat életet árult el 's a' hideg nyugoti szél helyett sóhajhoz hasonló szellő lengé körül a' diszlő növényeket, előtte teljes virultában egy rózsabokor állott, félig nyílt bimbókkal. A' menyekzői pár, miután félelme lecsöndesült, lassu áhitattal jöve be 's szóltanul

szakasztott egy rózsát a' bokorról, melyet mintha a' mélyből jöne föl, ki-
mondhatlan fájdalmas sohaj követett; — megcsókolák azután egymást 's
visszamentek.

Andor idegeit e' megfoghatlan jelenet megmereszté, a' vér ereiben
megfagyott. — Közeledő léptek ébreszték föl; kalappal kezében egy férfi
jött, ki meglepetve e' szokatlan időben és helyen egy lovast látni, bátran
kérdé, ki lenne? Andor megismerte Mihály hangját, 's örömetől uj életet nyerve,
pillanatra mindent felejtett.

„Nem ismersz, Mihály? hisz én vagyok Andor, hol van Rózsa?”

„Hol voltál eddig?”

„Katonának fogtak el 's most itt vagyok, meg akartalak lepni; de hol
van Rózsa?”

„Itt!” 's a' sirra mutatott.

A' csend halotti lön, a' rózsa bimbait kifejleszté 's édesen kábitó illattal
tölté a' helyet, életet adva körüle mindennek; az apró füvek csevegni látszá-
nak egymással, a' hold tiszta sugárai játszva szöktek levélről levélre, 's a'
szorgos hangya munkájához fogott, a' hatás kellemétől megcsalva; csak két
férfi állott ott szótlan és komolyan, minő a' tenger viharával daczó szikla,
mellyre a' sötét felhő, villámival fájdalomként látszik nehezeden. — E' csen-
det félbeszakítja a' közeli harang éjféli kongása, a' hangok elhaltával minden
komolyabb szint öltött, a' rózsa virult egyedül mint előbb, — Andor egyet
elszakított, ekkor elragadó sovár fogá el szívét, megcsókolá hévvel a' rózsát
. . . aztán fölpattant szürkéjére és tovavágtatott.

Vele tö hé senki sem beszélt.

Azóta a' rózsa évenként egyszer virul csak az éjfél csendes órájában, té-
len, farsangkor. A' körösvölgyi jegyesek elmennek illykor egy rózsáért,
hogy házassági életök boldog legyen 's e' rózsa még soha sem csalt. Ekkor
az éjszak sebes felhőin látnak egy árnyalakot oda vágtatni, mely leborulva
a' sirra, az első 's legszebb bimbót szakítja le, a' nép hite szerint azt a'
csillagok közé viendő, hogy belőlök koszorút kössön meghalt kedvesének . . .
's ha e' koszorú az évenkénti rózsából elkészül, további utazása ez árnynak
megszűnik . . . a' rózsa mindig virul 's a' boldog szerelem meghonosul Kö-
rös völgyén!

B a u m h o l c z e r S.

ÖSZ POLGÁR.

Világ, világ, mit irjak ellened?
Érdemtelenység a' te érdemed!
A' tiszta szándok eltemtetetik,
Bármilly erényes szívben születik,

Igaz, hogy a' folyammal úszni kell,
'S szívem legüdvösb gerjedelmivel
Nem érem a' kitűzött messze célát; —
A' portömeg, melly lábaimnál hemzseg,
Bármilly nagyot, bármilly dicsőt teremtek,
Minden magosbat irigykedve félt.

Minek nagy ember e' kicsiny világon?
Ő elenyésző hang a' pusztaságon,
Ő drága gyöngy a' tenger mélyiben,
Ő honfi, önhonában becselen.

Oh, hon, szívemnek legforróbb szerelme,
Enyészet kardját látom rád emelve
'S csekély örömmel nem lehet neked
Készítenem szerencsésb éveket.

Oh, bár lehetnék szebb jövőnek magva,
Mellyből az üdvnek fája kifakadna,
Hogy gyökerével az egész hazát
Hatalmasan 's erősen fonja át!
De én híjába rothadandok el,
A' vándor meg nem álland síromon
'S halálom által — 's ezrekével —
Életre nem derül az árva hon.

Greguss August.

HÁZASODJUNK!

Ne mondja már nekem senki,
Hogy a' nő csak házi bűtor:
Mióta megházasodtam,

Az igaz még nem olly régen
Találtam meg feleségem,
Azóta megokosodtam,
Még a' vérem is másképp forr?

Hogy szép-e a' feleségem?
 No, arról csak szó sem lehet;
 Nem kerestem nagyon szépet,
 Azt ugys más szeretné el,
 Mint történik sok szép nővel:
 Kerestem csinosat, épet,
 Ki engem holtomig szeret.

Biz ugy! bohó is voltam én,
 Annyit lóttam futottam
 A' hajnalarczu hölgyekért,
 Pedig hiába! mert azok
 Szépek, igaz, de ravaszok,
 Hűséghez még csak egy sem ért; —
 Mérgemben megházasodtam.

Most már magam meg nem únom,
 Nem, mint míg egyedül valék;
 Egész nap most otthon vagyok,
 Szja! van kire tekintenem
 'S kiért szeretnem életem,
 A' szépekkel már felhagyok,
 Kikért eddig majd meghalék.

Hejh, most jól folynak napjaim,
 Még a' bor is jobban esik;
 El-eltéved sokszor kezem,
 'S jóságos életangyalom
 Tudtom kívül átkarolom,
 'S míg ajkain méhéskedem,
 Beh, gyakran rám esteledik!

Ne mondja hát nekem senki,
 Hogy a' nő csak házi bútor,
 Mert, ugy segítjen, nem hiszem.
 Ki hiszi, az hunyjon szemet,
 Fogjon meg egy leánykezet
 'S fogja azt a' sirig hiven,
 Tudom, boldog lesz mindenkor!

B a n g ó P.

A' MAGYAR IFJUSÁG.*)

Nemzetnél, mely nem nézhet büszkeséggel vissza leélt napjaira, mert multja csak visszavonásra, irigységre, elnyomásra 's hiába ontott honfivérre emlékeztet, — melynek legdicsebb időszaka is csak egyes nagy ember 's nem a' nemzet dicsősége által fényes, — nemzetnél, mely még nemzetiségeért is küzdeni kénytelen, — nemzetnél, mely csak jövőjében él 's csak a' remény által lelkesítheti a' kebleket: — illy nemzetnél az ifjuság nagyobb jelentékenységgű, mint más országokban, melyekben hosszú forradalmak után az ujkor eszméinek uralkodása többé nem háborgattatik, hol a' haladás nem újság többé, hanem történeti jog, 's hol ugyanazért félni nem lehet, hogy a' nemzet tespedve, erejének gyakorlatával magát az erőt is elveszítse 's végre más nemzetek martalekjává legyen.

Tanui vagyunk mindennap azon roppant változásnak, melyen a' magyar ifjuság keresztülment. A' „Juratus“, régi értelemben, nem létezik többé, „névben él csak,“

*) Nem lehet tovább halasztanunk a' jeles szerzőnek e' lapunk számára átadott első czikk-jét; már azon oknál fogva sem, miután tőle több rendbeli dolgozatokkal megtiszteltettünk, melyek olly ritkabecsűek, hogy mindenesetre figyelmetlenségről vádol-tathatnánk, ha azokat minélelőbb nem juttatnók a' t. cz. közönség birtokába.

's csak a' kihalt emberfajok közt foglalhat helyet; mert a' Zrinyi'-nek azon hősei, kik a' régi életet folytatni törekednek, csak úgy hasonlítanak hozzá, mint a' szelid elefánt az özönvíz előtti mammuthoz. De ha a' dorbézolások, ha a' betyárságok 's az aljas magaviselet, a' durva szemtelenség 's a' gyermekes pajkosság megszűnt ifjúságunknál, az ifjúság elleni panaszok mégsem szűntek meg azért, 's csak más irányt nyertek, 's vannak, kik a' mostani ifjakat semmivel jobbaknak nem tartják, csak gyengébbeknek 's gyávábbaknak, 's minthogy szerintök azon ifjonti éленkség, mely azelőtt erőteljes kicsapongásokban tört ki, most csak a' föbe közepülve, betyárok helyett politikai ábrándozókat képez, még veszedelmesebbeket az előbbieknél, a' köz- 's magánéletben haszonvehetetlen egy nemzedéknek, mely csak a' külföldnek általa nem is ismert institúciói után sovárog; mely veszedelem idejében fényes tettekre alkalmatos volna ugyan, de a' békés kifejlődésnek mindennapos fárasztó munkájától visszaborzad, mely a' legnagyobb áldozatokra kész, de kitűrni nem tudó.

Ha azonban azok, kik így panaszkodnak, visszatekintének a' mostani ifjúság kifejlődésének történeteire: akkor elnémulna keserű panaszuk, mely csak a' panaszlókat vádolja. — Mert hol van hát azon nevelés, mely az ifjaknak nemzeti irányt lett volna képes adni; hol a' nagyszerű előképek, melyeknek holtig tartó állhatatosságán 's elvbeli következetességén keblök fölmelegedhetnek; hol a' tér, mely tehetőségeik kitüntetésének harez nélkül nyitva állana?

Miután azon forradalom, mely Franciaországból fél Európán átvonult, a' régi formákat, a' társasélet alapjait felforgatva vagy meggyöngítve, végre diadalmenevében megakasztatott; midőn azon nagyszerű férfi, kinek mását még a' világ nem látta, ki még despotiájában is szülőjének, a' forradalomnak, jellemét meg nem tagadta, végre az egyesült Europa királyai- 's népeinek hatalmától elnyomatott: akkor a' nyugalom kívánata szállta meg a' háborútól halálfáradt népeket; az izgatásra következett a' gyöngeség. A' régi formák még hiányaikban is tárgyai lettek az ország szeretetének 's hogy minden uj munka 's felizgatás elkerültessek, azon ujtások is, melyeket a' forradalom behozott, nagyobb részt a' historia jogbélyegével megszenteltetek, — Europa mély álomba merült. — Ezen időszakban született a' mai ifjúság, sem a' harez trombitája, sem a' parlamentar csata hangja nem zavarta első gyermeksege álmait, legelső benyomásaitól a' közélet minden jelenetei távol voltak, 's azon mozgalmak, melyek az Restauratio alatt a' francia nemzetnél mutatkoztak; 's a' spanyol, olasz 's görög zendülések még a' legügyesebb diplomaták által is csak a' forradalmi időszak végvonaglásainak tekintettek; nem azon szülei fájdalomnak, melyek egy uj időszak megjelenését szükségképen megelőzik. — A' huszonharmadiki események mélyen behatottak ugyan a' magyar nemzet közéletébe, de ki gyaníhatta ezekből a' népmeltyánylat eszméjének kifejlődését, midőn az akkori harez vezetői is csak a' régi pergament-szabadalmakra hivatkoztak, 's csak a' régi alkotmány szűk sánczainak kijavítását, nem az alkotmány kiterjesztését, tüzték ki küzdéseik céljául; az adózó nép ügyét védelmezték ugyan, habár rokonszenyből is. — Következett a' huszonötödik országgyűlés, hol már az újabb kor eszméi is találtak Nagy Pálban egyes képviselőt, hol a' többség azonban még mindig legistákból állt, nem statusférfiakból, legkevésbbé pedig népszónokokból, 's azért szavaik el is hangzottak a' pozsonyi országház szűk tere- meiben.

A' nemzetiségre nézve ezen időszak mostoha volt; azon lelkesedés, mellyel e' szent ügy József alatt 's halála után még néhány évekig minden magyart összefűzött, lassan-lassan kialudt; a' közélet élálmosodásával a' nemesség, mellyben a' nemzetiség érzetét leginkább a' megyei és országgyűlések élesztették, hidegebb lett azon nyelv iránt, melly a' társasélet akkori újabb szelleméhez nehezen simult hozzá, 's nem volt elég gazdag, hogy mindazon uj eszméket kifejezhessen, melyek az utolsó huszonöt évben meghonosultak; a' társalgási körök elnémetesedtek, a' némberek szegénynek tartották a' műveletlen nép nyelvén beszélni, 's a' magyar szó köztők, ritka lett,

mint fehér holló; csak a nép maradt meg nyelvénél, őseinek ezen egyetlen hagyományánál. A műveltebb osztályok érezték ugyan a nemzetiség hanyatlását és öntudatlanul is keseregtek felette; ők azonban csak mindig azon multra néztek vissza, mellyet phantasiájok minden színeivel diszesítettek, a jövő felé nem fordultak, és ezt még a reménység sugárai sem deríték fel előttök. Három század után is sirattak a mohácsi vészedelemet és csaknem a merseburgi csatát. Az erőteljesebb jellemek azonban nem tudtak kivetközni nemzetiségökből; és minthogy látták, hogy ez most már csak a nép közt él: a helyett, hogy a népet magokhoz emelték, hogy a nemzetiséget körükben kifejtették volna, inkább leszálltak a nép szokásaihoz, és csak parasztruhában és betyárságokban és alacsony kicsapongásokban gondolták feltalálhatni a nemzet ősi szellemét, mellynek beteg kinövéseit lényegének tekinték. Ezen eredetében tiszta, de iránytvesztett érzés annyira elferdült, hogy mint a nemzetiség elleneit és megrontóit, üldözte mindazokat, kik önfeláldozással a nyelvet tudományosan művelni merészelték, kik ez által a magyar irodalomba valódi mátyásjak lettek, gyűlöltetve a nemesség magyarabb részétől, megvetetve az elnémetesedettől; ismeretlenek a nép előtt, csak nemes öntudatukban lehettek némi megnyugtató jutalmul a mindennap megújuló harcokért. Két név tűnik ki ezek között leginkább: Kazinczy és Kölcsey, és ezeknél is a nehéz küzdés csak halálukkal szűnt meg, és a borostyánkószorú, a fáradozottak homlokának érdemlett jutalma, csak néma hantjaikra tétethetett le a mostani ivadékok által, hol azt is a politikai pártok harca elfogja tiporni, mellynek morájában nevök máris elhangzott.

És míg illy körülmények közt semmi inger nem volt, melly a nemesérzésű ifjút a nemzetiség felé vonta volna, addig az iskolában is hazájának állapotáról és alkotmányáról vajmi keveset tanult, hanem annál többet Themistoklészről és a két Brutusról, Athéne műveltségéről, Sparta szigorúságáról, Róma nagyságáról; — a színházban német viszonyokat látott maga elébe állítva, és ha lopva anyjának vagy nénjének könyveit olvasta, — mert atyja a „Corpus juris”-on és kalendariumon kívül alig olvasott egyebet, — Koczebue elpuhító vigjátékait találta, LaFontaine érzélgős románjait, és Schiller idealizáló tragédiáit. Mi csuda hát, ha hozzá szokott inkább a külföldre nézni, mint a honra és idealvilágban ábrándozni.

Gróf Széchenyi „Hitelek” mint a mennykő csapott le váratlanul a megijedt magyar aristocratiára. Gróf, ki miután Európának minden fényes körében megfordult, magyarról, még pedig nem verseket, hanem közdolgozokról; magyar, ki a nemzet és alkotmány gyöngéiről merész kézzel levonja a fát: mindez újság volt Magyarországon. Az érdekeiben megsértett, az elmésség nyilaival megkínzott magyar aristocratiának feljajdult fájdalommal a hátorújtó előtt, ki a hazafiságot nem abban kereste, hogy hibáinkat eltakarja, hanem abban, hogy azokat fölfedezze; és ki hátra többé nem nézett, hanem előre, és ki merte mondani, hogy Magyarországon nem volt még, hanem lesz. Könyvnek újabb időkben sehol nem volt olyan nagy befolyása, mint a „Hitelek”-nek, hiszen egy ország ujra-születése volt recensiója. A magyar ifjúságra azonban kevesebbet hatott ezen könyv, mert a phantasiának nem adott annyi anyagot, mint az észnek, a fiatal kebleket nem melegítette, hanem bosszantotta, és azokban csak azon meggyőződést táplálta, hogy korhadtt alapon nyugszanak a magyar állapotok.

Illy előzmények után a juliusi forradalom a figyelmet méginkább irányozta külföldre; azon fellengős, azon ábrándozó remények, mellyekkel az esemény fogadtott, még a józan németeket is elkábíták. Akkor összejöttek Magyarország rendei és megkoronázták az ifjabbik királyt, és megadták vészedelem esetére az ujonczokat, és ismét előszlottak, a törvényjavítás nehéz munkáját békesebb időre hagyván, csak a magyar nyelvnek mindjárt méltóbb állást adva. De a mozgalom méginkább közelgetett hozzánk; azon nemzet, mellyel történeteink minket is olyan sokszor összefűztek, mellynek mi királyokat adtunk, mint viszont ő nekünk, azon nemzet, mellyel hol

mint frigyestünkkel, hol mint ellenünkkel egy évezredig szomszédságban eltűnk, melynek szívét 's kardját ismertük, mellyel az egymás mellett vagy egymás által ontott vér vérokonságba összekapcsolt, feltámadott ellen 's a' kétségbeesés harczában szemünk láttára elvérezte magát. A' prágai ágyuk dörgése áthangzott a' Kárpátok bércein, a' számkivetett lengyel szökevények egy része Magyarországnak vette útját 's a' hontalanok elbeszélései 's keservei sehol sem találtak oly meleg részvételre, mint a' magyar ifjúságnál, mellynek keblében a' magyar nemzet azon világtörténeti hivatásnak öntudata, hogy a' művelt nyugotot a' kelet barbarjai ellen védje, újra fölébredt.

Míg azonban a' szünni nem akaró mozgalmak Francia-, Német-, Olasz-, és Spanyolországban 's az angol nagy reformkérdések a' kedélyeket még mindég a' külföld felé irányozták: azalatt a' nemzetiség honunkban megerősödött, az ortho- 's neologok csatája az első teljes legyőzetésével megszűnt, a' magyar academia felállott. a' magyar közönség a' magyar írókat tisztelni, sőt már fizetni is kezdte 's napról napra növekedett a' literatúrának befolyása az életre.

Az 1832/6 országgyűlés már az új kor bélyegét viselte, mert azon elvek, mellyek az újabb művelődésnek alapelvei, nálunk is találtak hatalmas képviselőkre, kik a' nagy eszméket méltó alakban 's belső meggyőződésből szült lelkesedéssel adták elő. A' nemzet figyelmé kísérté minden szavaikat, az ifjúság pedig Poksonyba sereglett, 's elragadtatott az elvek hatalma, a' szavak fénye 's a' szólók csekély száma által, melly a' többség elleni harczban mindig elszánást 's lelkesedést szül, nem fékezhetette szenvedélyeit 's érzéseik gyakran kitörtek helyeslő éjlenekbe 's kárhóztató zugásba. Lehet-e azonban rossz néven venni, ha az ifjú, kinek még semmi hatásköre nincs, részt akart venni a' közmozgalomban, 's oly városban, mellynek lakói, midőn a' nemzet figyelmé az országgyűlésre függesztve van, a' tanácskozással keveset gondolnak 's a' nemzet képviselőire haragszanak, mert a' zöltség a' piacon miattuk drágult, magát csakhamar büszkén a' közvélemény képviselőjének tartotta, ezen önhittségben szenvedélyeit zabolázni nem akarta, 's képesnek tartotta magát, gögös megvetéssel a' törvényhozás legnagyobb kérdései felett ítéletét elmondani. E' mellett azonban elhanyagolt nevelését is itt végezte be, honunk közjogát itt tanulta, 's itt kezdte érezni, hogy lelkesedéssel kívül a' hazafinak még tudományra is van szüksége. A' magyar literatura azonban nem elégithette ki tudományos szomját, 's azért inkább francziák felé fordult, kiknek sima felületessége 's könnyű előadása a' studiumot annyira könnyíté, kiknél a' nagy szavak 's a' szónoklati pompa az ifjonti phantáziát oly kedvesen foglalkodtatja, kikhez az ifjú a' politikai sympathiák vezeték, — míg a' németeknek mélysége több gondolkodást kíván, tudományosságuk könnyen untat, alaposáguk több előkészületet igényel. Lassan lassan divattá lett a' franczia modor Magyarországon; franczia drámák kedveltettek leginkább nemzeti színházunkban; franczia formák szerint képezték fiatal íróink stílusukat, 's a' németek ajánlott csaknem a' szabadság ellenének hirdették. Hiszen ezen időben magunknak a' németeknek is egy része, 's épen a' szabadság 's haladás érzelmeitől áthatott része, Heine és Börne vezérlete alatt, a' francziák felé fordult, 's e' nemzetben látta az emberiség megváltóját; azon alacsony üldöztetés pedig, mellynek ezen lelkes írók még a' német irodalom részétől is ki valának téve, a' magyar ifjúság azon sympathiáit még nevelte, mellyeket ezen pártnak fényes és szikrázó írásmódja gerjesztett. — 'S így történt, hogy ugyanazon időben a' nyelvből minden idegen szó egész a' tulságig kiűzetett, — az irodalom legnagyobb része csak szavaira nézve maradt magyar, 's a' formákban, fordulatokban, stílben, idegenszerű lett, hogy midőn nemzetiségünket erősebben megalapítani 's kiterjeszteni iparkodtunk, — gondolkodásunk módja nagyára nem volt nemzeti, szóval, hogy íróink, kevés kivétellel, francziául írnak, habár magyar szavakkal.

Még bővebben kívánom kifejezni ezen eszméket 's figyelmeztetni azokra, mik bennünket a' francia iránytól elvonhatnának 's művelődésünkre egészségesebb hatással — lehetnének. Ezek pedig a' népi elemnek mélyebb vizsgálata 's a' régi műemlékek studiuma; csak ezek vihetik a' magyar irodalmat a' dicsőség fénypontjára, csak ezek szoktathatnak el az üres dagálytól, a' nagy szavaktól, a' declamatiótól; csak ezek szoktathatnak hozzá a' mélyebb tartalomhoz, a' szerény 's egyszerű előadáshoz, a' poezishez. A' Philogallok ugyan még talán örülni is fognak ezen értekezéseknek, mert tartalmukkal formájok ki fogja őket békíteni; 's talán a' dagályért, a' nagy szavakért, a' declamatióért, mely bennök nem hiányzik, szívesen keblökhöz is fognának szorítani, hiszen enmagam ellen adom a' legélesebb fegyvert kezeikbe. Ezen hibákat azonban én is hibáknak elismerem, szintugy, mint más akárki, hisz a' magyar ifjuság hibái egyszersmind az én hibáim is, 's kifejlődésének történetei en kifejlődésemnek is történetei.

Pulszky Ferencz.

NEMZETI SZINHÁZ.

Hétfőn, május 5én Lendvay javára: Matild. Dráma öt felvonásban. Pyat és Sue után francziából fordította Irinyi József. Egyike a' leghatásosabb színműveknek. Némelyektől azt hallám megjegyeztetni, hogy mások a' mellékszerepek jobban voltak kiosztva. Nem tudom; én ma láttam ezen darabot először a' nemzeti színpadon. Mindenesetre csodálatosnak tartom, ha valamely francia darab adatik, mellyben László, ki francia színésznek látszik születve lenni, nem játszik. Lendvay, egészben véve, igen jelesen fogta fel Lugarto szerepét. Ezen jellemben sok kevélység és alávalóság van. Némelykor azonban, például nevéteiben, elejtette fonalát. A' nevetés szintugy jellemzi az embert, mikép minden tette, 's Buffonnak híres mondata: „a' stylus az ember maga;“ jó is, nem is, mivel nemcsak a' stylus, hanem az embernek minden tette az ember maga. 'S Lendvay, midőn vidámságának nyitott kaput, azon nem az arany mindenhatóságában büszkélkedő 's az eurpai civilisatióban is jártas, de még mindig félvad, Lugartot, hanem valami egyszerű hitvány nagyvárosi arslánt láttunk kitörni. E' percekben ő csupán cselszövő volt, pedig Lugarto sokkal inkább erőszakos, mint cselszövő is. Lendvayné Matild szerepét részben hidegen vitte; így például Rochequene minden jeleneteiben nem látszott észrevenni, hogy Matild nem a' legeggykedvebb R. iránt, ki olly állhatatos imádó és nemeskeblű férfiú, hogy vele egy olly magába szálló lelkű hölgy, minő Matild, nem beszélhet felebből harmadából. Fancsy Rochequene szerepében csupán a' férfit személyesíté, 's a' magasztos szerelmű egyént, kiben igen sok figyelem, gyöngédség és bizonyos a' szerelemmel járó édesnek lenni akarás van, mellőzni látszott. Látva, mikép játszottak a' Rochequene és Matild közötti jelenetek, nem csodálom, hogy színészeink a' negyedik felvonás elejét szeretnék meghuzni, színpadi nyelven szólva; pedig ezen része a' darabnak igen szükséges; e' nélkül az egész felettebb vad színezettel birna. Szigeti (Gontran) nem több, sem kevesebb, mint mindig, megjárja. Laborfalvi R. Ursula szerepében, mint, Lendvay játékan kívül, az egész előadáson, bizonyos hidegséget lehetett észrevenni. Így például kétségtelenül nagyobb kifejezésével a' szerelmi szenvedélynek lett volna játszandó azon jelenet, midőn az imént kapott levél iránt Gontrannal osztakozik. Laborfalvi igen szép szavaló tehetséggel, színházunknál a' legszebbel, van felruházva, fájdalom azonban, ugylátszik, nem minden hátramaradása nélkül a' bensőségnek. Ezzel azonban nem akarok teljes hiányt mondani, L. sokkal jobb Tisbe (Angeloban) semhogy ezt lehetne állítani. 'S egy uttal, egész általánosságban legyen mondvá, megjegyzem, hogy épen itt van színé-

szeink gyenge oldala. Bizonyosan senki sem mondhatja, hogy a magyar színészek pityergösök volnának; inkább a ridegségnek, mint az érzelgőségnek árnyalata az, mit ellenök fel lehet hozni. 'S nem akarván szavaimat felettebb szigorú értelemben véteni, úgy találom, hogy színészeink inkább csupán szavalnak, mint játszanak, szavalnak? mondám. Igen sokat mondtam. Azt akartam mondani, hogy leginkább csupán elmondják szerepeiket, és nem mindig találják meg az érzelem valódi hangját, mi azonban nem is olly könnyű, mint egy tekintetre lenni látszik. Bizonyos scala, monotonia, vagy ha inkább tetszik, következetesség találhatók színészeink hangvitelében, és csak egy-pár van, kik számosabb foku létrával bírnak. Mindenek felett pedig bosszantó, unalmas, sőt azt kellene mondanom, undorító az, hogy a játék nem igen szokott egybevégtetőn menni, 's bizonyos azsiai lassúsággal megy minden. A magyar kardos drámákban, midőn, mint operában a kar, egy-egycsapatember kijő szónokolni, ez még csak eltűrhető, de a francia darabokban, melyek ha nem kiválólag társalgási darabok is, de mégis mindég van bennök ezen elem, ezen hiány igen nagy baj. Tekintsen meg valaki akár milylen közép szerű francia előadást, nemzeti színházunk nem állja ki a versenyt. Ma egészen elcsodálkoztam, hogy azon jelenet, midőn Rochequne és Sécherin Matildot Lugartótól megszabadítandók megjelennek, kellően szabatosan ment. Hasonlóan teljes dicséretet érdemel azon jelenet előadása is, midőn Lugartót iratják. Az egész némelyek előtt igen keménynek látszott, de erről a színész nem tehet: mert úgy van írva, szinte úgy nem tehetni arról sem, hogy ugyanazon jelenetben Sécherinnek majd minden szavait kacaj kíséri a nézők részéről. Egyebiránt, kétségtelenül, a színész játéka sokat finomíthat. Molière Tartufe-jében a nő asztal alá bujtatja férjét hallgatózni. Ezen jelenet közönségesen kacajjal szokott fogadtatni; pedig azon jelenethez egyáltalában nem illik a kacaj. Egy ember, nem más, mint maga Napoleon, egy színészuót meg akarván dicsérni, azt mondá, hogy játéka folytán ezen jelenetben nem kaczagott a közönség. Az ilyen jelenetek próbálják meg a színészt. A nyelvben, mint mindig, nem valónak eléggé figyelmesek színészeink; a fordításon lehetnek jelei a hamari munkának, de például az ügyetlen „Francia hont“ avagy épen a rut „Franczhont“ mégis alig ha irtam.

I r i n y i J ó z s e f.

H I R L A P I M É H.

(Majus. 1—6-ig.)

Az 'Életképek' 17-ik számában álló csillagot, mely czikkemre tétetik, több oldalról meggondolván 's önnök loyaltása, mellyel egészen reám hagyja, tapintatom- 's belátásomra bizza az illy figyelmeztetés utáni teendőket: arra bírának, hogy az e lapok 14-ik számában tett, ön tudja, miért *) tett nyilatkozatomat visszavegyem, 's eredeti tervem 's szándékom szerint, ismét belefoglaltam szemlémbé az Életképek cikkeit is, kivált miután látom, hogy vannak viszont olly íróink is, kik a kisded méh őszinte szemlélődéseit, vagy, mint a levélíró mondja, bírálatait nemcsak tűrik, de örömmel veszik, sőt ohajtják is, 's ön is elég pártatlan 's felülemelkedettebb, mint sem lapja cikkeiről, tőlem vagy akárkitől, csak merő dicséreteket követeljen, vagy

*) Igenis; — ugynevezett 'jó barátink' szíves észrevételei miatt.

gáncsolás esetében, a' gáncsot mindjárt magára vagy lapjára vegye, melly gáncs a' lapnak netán egyik másik czikke vagy éppen csak egyes részei, kifejezései vagy szavai 'stb. ellen emeltetnék. Szerkesztő köre és tiszte, véleményem szerint, abban áll, hogy a' cikkeket általános és egészbeni becők szerint mérlegelje; a' cikkek részletes bírálatába bocsátkozni a' kritika tiszte, 's itt valamit dicséret, úgy gáncs is nem a' szerkesztőre de a' cikk írójára esik. Van-e ennél világosabb dolog? De az illető írók is, miért idegenüljenek el a' laptól 's szerkesztőjétől, midőn az illető elmélkedést, szemlélődést vagy bírálatot nem a' szerkesztő, hanem egyes, privát egyén mondja ki műveik felett? át nem látom, — kivált ha ezen egyén, mit legalább magamról önérzettel mondhatok, nem gáncsolói viszketegeből, de úgyszeretethől 's az irodalmi haladás bármely csekély részbeni előmozdításának szent vágya ösztönéből teszi, legalább pótlólag 's időközleg, míg nálánál azt avatottabb, értőbb 's képesebb tehetségek teljesítendik. De sőt buzdítást is érzek erre, miután, mint az ön által idézett csilagból örömmel látom, hogy vannak a' türelmetlenek serege között olyl íróink is, kik — hála az értelmiség szellemének! — a' kritikától nemcsak nem borzadnak, hanem ohajtják is, sőt mintegy a' magok műveire fel is kéri az.

De, szerencsétlenségemre-e vagy szerencsémre? ismertetésemet ismét dicséretben kell kezdenem. „Páris és a' francziák“ (Életk. 17. 18. sz.) Irinyi Józseftől azon ritka cikkel egyike, mellynek írója magam is szeretnék lenni, 's millyeket irodalomnak minél többet ohajtok. Szellemdús felfogás, a' lakosság jellemzése, társaséleti viszonyainak, érzés- és gondolkozásmódjának éles és elms jellemzése, eszme- és kép gazdagság, 's általában élénk és könnyű előadás, mellyből az elmesség sőt pajkosság sem hiányzik, ajánlják ezígen sikerült cikket, de stylus tekintetében is nagy figyelmet érdemel, kivált jelen szakában irodalmunknak, mellyben hála istennek! már csaknem mindnyájan meglehetősen tiszta grammatikával írunk ugyan 's így bizonyos látszó correctséggel, úgy, hogy első pillanatra, minthogy nem ütközünk, mint csak tíz évvel is ezelőtt, minden lépten nyomon kirívó göröngyökhöz, már a' stylus teljes birtokában véli lenni magát minden ember, ki a' Tudóstársaság ortographiája szerint ír, 's egy kis előadási könnyűsége tett szert, már ezt aztán akár vármegyei conceptusok, akár replicák mellett, akár szorosabb értelemben vett bármely irodalmi cikkek írása által nyerte is, az neki mindegy, ő egy kaptafára ír mindent, 's jól ír, mert hiszen Révay grammatikája ellen nem vét 's a' Tudóstársaság ortographiájához tartja magát, — olly szakában az irodalomnak, mellyben legkevesb író akarja tudni, hogy annyifele a' stylus, mennyifele az előadandó tárgy neve, faja 's misége, mennyifele a' mű, az ember, olly szakában az irodalomnak, mondám, örömmel üdvözlünk minden író, ki a' stylusok studiumára veti magát 's annak külön neveiben öntudatos kísérleteket tesz. — A' „Honderű“ „Lélektani levelek“-et hoz (34. 35. sz.), mellyeknek elseje a' szerelemet, második a' hűséget fejtegeti; szerzőjük Fekete Lajos. Érdekes fejtegetések, 's gondolkozo főre mutatnak. Meglepett, hogy ugyanazon időben, ugyanazon tárgyról egyszerre két divatlapunk csaknem egyformán nyilatkozik, t. i. a' szerelemben hűségről. Fekete Lajos ur, felvetvén a' kérdést: megszűnhetik a' szerelem, kihalhat-e a' kebelből, mielőtt mi kihalnánk? így okosodik: „A' test növényéletet él, sorsa koronkénti hervadás; a' lélek, az általánosan elismert tökélyesbülés elve szerint miségben nem, de minőségben perczenként és két kebelben különbözően változik: tökélyesbulhet és aláüledhet. Ezeknek tetemes változásával pedig kihál a' lelki rokonság is. Már ha a' szerelem ezen változás alá eső elemeken épül, okszerűen következtethető, hogy örökké tartása nem lehet bizonyos, mert megszűnővén az ok, meg kell szűnnie az okozatnak is.“ 'S erre azon kérdést veti fel: „Lehet-e, szabad-e tehát ollyminek meg nem szünendéséről esküvel jótállani, minek változhatósága apodicticus lehetőség?“ 'S azt mondja: hogy erre ész szerint alig felelhetnénk igennel, 's csak abban lel megnyugvást, hogy a' társasélet ebbeli esküjének kegyeleti színe 's mindenesetre más értelme van. —

Irinyi az említett cikkben (559 lap) ugyan illyformán elmélkedik, de ez elveket a párisiak szájába adja 's cikke végén pajzánul odaveti: „'S ha valaki találkoznék, ki ezen jó és rossz, kölcsönzött és nem kölcsönzött elveknek egymásra hűséget esküdnek: én kinevetném.“ Nem e' szűk hasárokba tartozik, illy messzevezető elmélkedésnek akár taglalásába, akár czáfolatába bocsátkozni; annyit azonban méltán kívánhatni, hogy illy fontos érzelmi, sőt életholdagsági elvkérdést, vagy egészen 's világosan kellene kifejtteni vagy meg se pendíteni, mert az illy felhomálylyali magyarázat, minő az első, vagy amugy pajkosan odavetve, nem bánom, akár jónak, akár rossznak tartsd, mint a' másodiké, a' könnyebb fegyverzetű olvasót könnyen tévutakra viheti. Azért igen ohajtandó volna, ha Fekete ur bővebben megmagyarázná, hogy mit ért itt a' kegyeleti szín alatt, 's miképen és mennyiben van ez eskünek társaséleti viszonyainkra nézve más értelme; Irinyi ur pedig mondaná meg, az idézett hely az elvetendő vagy elfogadandó elvek közé tartozik-e, miket itt a' párisiak felállítanak. — A' Pesti Div. (5. sz.) folytatja a' szerkesztő „Szerelmi és házasi életi Conversations lexicon“-át bevégezvén az A betűt 's megkezdvén a' B-t, melyben a' bálíg jő. Sok mulattató 's elmés megjegyzésekre találunk e' cikkecskében is, de találunk már hangyabbul irtak-at szín- és élekteleneket is, mi alkalmasint a' sebes dolgozából ered. „Lassan járj, tovább érsz,“ mond a' közmondás, 's a' közmondásokban gyakran igeu jó tanácsok 's bölcs elvek rejlenek.

Mi az elbeszélői részt illeti, a' Honderűben egy eredeti beszély kezdetik meg: „Az elszakadtak“, Huszthy Kálmántól, melynek végét bevárjuk. — A' P. Divatlap novella helyett két kisebb cikket ad: „Az élethöl“, Bérczy Károlytól 's „A' szónok az akolban“ Feketétől, de ki nehezen egy azon Fekete Lajossal, ki a' lélektani leveleket írja. Bérczy egy gránatos közkatónának pár évvel ezelőtt Budapesten történt gyászos szerelmi viszonyát 's innen eredt szívrondító kimúlását egyszerűn 's meghatólag írja le. A' „Szónok az akolban“, nem kétkedünk rajta, meg fog némellyeket nevetetni, de nincs kellőleg kifestve 's e' mellett igen valószínűtlen kép. — Az „Életképek“-ben álló „Füredi napjaim“ czimű uti vázlatként adott cikk Szabó Richárdtól szép, tiszta 's hajlékony styllal van írva, sok helyütt megragadó, kivált a' Balaton éjjeli képénél, vonzó és érdekes, hol a' szívviszonyok festésébe bocsátkozik, 's annyi novellái elemmel bír, hogy azt akár beszélynek is nevezheté szerzője. — Hát a' „Darázsok“-kal szabad-e kikötöm gyenge méhecskének? Ön felszólított reá 's én szavamot adtam; rajta telt. Ha jól emlékezem, az első darázs egy „Divatrost“ tett üldözőbe 's Melusina kisasszonynak olly pajkosan tudja füleibe dongani az édességeket, hogy a' szegény lélek utóljára egy második Sz. Sebestyénhez hasonlít, a' beléltott fulánkok sokaságától, Mártásy orvos uramat pedig valahányszor megbökte, mindannyiszor egy egész sereg jajdula fel. Így kell; a' genreképiro egyes egyénben az egészet, fajnab a' nemet jellemzi. A' második Rákosi Tamás táblairó uramat látszik öldöklenni 's a' gonosz úgy tudja intézni nyilait, hogy midőn a' salon arszlánai legnevevetségeseinek találják az esetlen táblabíró, épen ők lesznek legnevevetségesebbek. 'S ebben áll az igazi humor, nem a' szavakban; nem az írónak kell humorizálnia, hanem festvényéből kell a' humornak előderengnie. Egyébiránt a' „Darázsoknak“ nagy hibájok van, hogy t. i. — olly ritkán donganak.

Rupp Jakab ur cikkének „A' magyar pénzekben ábrázolt tárgyak és azok jelentése“, nem levén archaeolog, nem vagyok competens bírálója, de annyit mondhatok, hogy érdekel 's tanulsággal olvastam végig, 's bizonyára így vannak vele hölgyeink is; én legalább azt hiszem, hogy illy ugynevezett száraz cikk egy zsákra való nedves vizes anekdotával vagy efféle apró semmiséggel ér fel.

Kettő az még, a' mit meg akarok jegyezni: először, üdvözlöni ön lapját a' könyvismertetések téren, 's figyelmeztetni, mennyire mindennap jobban érzett szükségünk közé tartoznak a' könyvismertetések, könyvbírálatok, 's ha ön még vagy

négy öt olly avatott tollu műbíróra *) tehet szert, mint Vas Andor (hihetőleg álnév?) bizvást állandó rovatául emelheti e' szakmát, 's én fogadom, mikép lapját, a' nélkül, hogy azt ez szárazzá tenné, becsében 's közhasznuságában igen fogná emelni; második, mit dicsérettel kell említenem, a' vidéki levelezések, mellyek ezuttal mind a' három divatlapban nemcsak számmal, de tartalmasság- 's érdekekben is, jelesek.

Az e' számokban foglalt költeményekről, mellyek közt igen csinosak 's jelesek vannak, időm rövidsége miatt csak jövő alkalommal szólhatok.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

DÉÉZS. April. 23-kán. Több lapok irtak arról, hogy városunkban kisded-
o v ó i n t é z e t van alakulandóban. Most már bizonyosan írhatom a' legközelebb biz-
tossági gyűlés számvételeiből, hogy valósággal alakult. Minden ellenzés daczára, a'
jobbak lelkesedése annyira meghozta gyümölcseit, hogy a' kisdedovoda nemcsak föl-
épülhet, de fén is tartathatik. Nem képzeli ön, ez intézet körüli eljárás a' közcél
előmozdításán kívül mennyire folyt be társalgási életünk emelése- 's nemesítésére. Egy
német író azt mondja; Der Mensch ist ein lautes Thier*, miből azt következtethetni, hogy
neki okvetetlen beszélni kell. Ha egyéb tárgy nincs, természetesen, mit maga előtt
legközelebb lát, arról beszél; — beszél emberfeleiről; sokan irtak, még többen
gondolkoztak arról: mi által lehetne az emberszólást, főleg kisvárosokban, megaka-
dályoztatni; 's im tapasztalási adatból nyujtom a' bizonyos módot: „nemes cze-
l o k k i v i t e l é r e h i v n i f e l a z e m b e r e k e t.“ Bizottmányunk mélybelátásu fér-
fia felszólították a' közönséget a' szent cél létesítésére. Műkedvelő társulat alakult, 's
a' hölgyek és ifjak nagyobb része, felsőbb és középrendű színi előadásokkal, 's így
műtanulmányokkal foglalkozott: mások sorshuzás által kijátszandó női munkák készi-
tésére hivatának fel, 's nem volt jelentéssel bíró hölgy, ki magát e' nemes vállalat alól
kivonta volna. A' társalgási időtöltés 's házi beszélgetésnek nemesebb forrása nyílt
meg. Színjáték 's csinos varrások valának a' beszéd tárgyai 's ezekbe a' magasabb esz-
me: a' h o n n a k s z o l g á l n i, mintegy látatlanul belopta magát. Majd — mert
ezt is említenem kell — létrejött a' védegyelet. Izgattunk. Megtelének az aláírási ívek.
Külön bolt nyílt csupa honi árucikkkel, 's jelenleg házi 's társalgási köreinkben a'
beszélgetés most népevelés, majd műipar, kereskedés 's a' hon felvirágzása körül
váltakozik. Bár csak minden kis városban valami ilyszerűt adnának a' nép elébe. Semmi
iskola, semmi templomi beszéd a' népet balszokásaiból annyira ki nem emeli, mintha
felhíjjuk nemes czélok kivitelére, mintha házának elkülönzött falai közül bevezetjük a'
haza köztemplomába.

Szentimrey.

GYÖR. April 24-én. Jó ideje immár, hogy tollam pihent; ennek oka nem az,
mintha nálunk semmi érdekes nem történt volna, de az, hogy a' mi bennünket ér-
dekel, nagyobb részt olly szűk körre szorítkozik, hogy az inkább csak bennünket,
mint az egész közönséget érdekli; újabb időben azonban mégis némi kis közlésre
méltó adta elő magát. Farsangunk, mint már közlém, vig, de eredménytelen volt,

*) Csapjon fel ön is, édes ,lapméhé' — 's leszünk szép és — jó számmal.

mert hiába, fiataljaink csak nem akarnak nősülni; egy epés kávésnénike abban állítja rejteni okát, hogy nagy a fényűzés; ám legyen igaza: mert meg van írva: tiszteld az öreget; de én megsugom neki: a kor más kíván, mint azelőtt; a mostani fiatalság nagyon sajnosan nélkülözi a magyar hölgyeknél költőink által a hajdan korból olly szépen festett hon és nemzet iránti lángoló 's tettekre kész szíveket 's a családi életet olly kíváncsisággal tett igénytelen odasimulást 's gondos élettárszt, 's meg nem elégszik, ha kivételként, divatból a ház körül kék kartonyszövetet lát, miről a mama szájából számszorosan hallja ismételni: ez honi szövet ám, miglen a honi öltönyű hölgyecske a legközelebbi tánczvigalomban vagy vasárnapi sétányon nehéz külföldi szövetekben ég megjelenhetni. — Igaz, magyarul is hallunk beszélni; de milly szabálytalanul! 's ez onnan ered, mert alig van négy család, mellynek küszöbét magyar szépirodalmi lap áthatotta volna, 's ez is olvasatlanul hever az asztalon 's csak a 'divalkép' méltatja némi figyelemre — ha franczia! — A városunkat rémülésbe hozott árviz után a német Thalia papjai is megérkezének, azonban, hála nemzetiség iránti csirázó részvétünknek, eddig kevés látogatóknak örvendhetnek, de a gyér közönség ugyancsak gyér élvezetben is részesül. — Utolsó közlésemben örömmel értesitem a t. cz. közönséget, hogy polgári őrseregünk egyesült, de megjárom, szép ősi szokás szerint, ezen örömmel, mert csak alig közlém 's máris meg czáfoltatam a keserű való által. Az egyesülés akkoron betegeskedő ellenségei csakhamar elhagyják betegágyukat, 's helyreállt egészségüket azzal tanusíták, hogy fáradhatatlan áskálódásuknak sikerült, az egyességet megrontani 's ismét felbontani; de örömünkre válik mindazonáltal tudósíthatni a t. olvasó közönséget, hogy az egyesülés öszinte baráti kimondott szavuk szentségét többre becsülvén néhány tekintélyes mosolynál, előbbi határozatuk mellett hiven megmaradának, csak kisebb rész vált külön 's ez is a lefolyt polgári ünnepélyen magyar királyunk születése ünnepét, mint magyar polgárhoz illik, magyar diszöltönyben 's magyar parancsszó mellett, ülé meg: a boldogult, graue Bürger halotti torát pedig estve fényes tánczvigalom ünneplé, hol vidám multság közt örömmel látók az idegen elem mindinkább enyésztet.

G y ö r y.

KALOCSA. April 30. — Merre csak a szem ellátott — mindenütt víz! Három hétnél tovább körülszigetelve valánk e' káros elemtől; kertjeink, vetéseink, legelőink jobbára mind martalékaul estek. Illyenkor aztán hallhatni panaszt és óbégatásokat töltésekről, gátokról, hidakról! de veszedelmen kívül — ámbár a víznek nem első csapása ez mar rajtunk — a manó sem gondol biztosításról. Pedig városunkban szentszék, uriszék, szolgabírói és eskütti járás van, az üdvös teendők mégsem fogamzhatnak meg!

Már ez így volt, így van 's így leszen minálunk,
Sokat beszélünk, de keveset csinálunk!

Ezer szerencsénk, hogy a víz apadásnak indult. Ha még csak egy arasznyit áradt volna: utczáinkat érendette a még nagyobb veszedelem. — Az iparvédegyelet pártolók száma nálunk eddiggelé körülbelül 40—50 tagra rüg. Többen is lehetnének részesek, ha sokan valamint az olvasó-egylet alakításától, ugy az iparvédegyelet pártolásától is vissza nem tartóztatnának. — Akadt polgáraink sorában egy, a nemzetiséget mindig hön pártoló derék ruhafestő, ki az általa készített, minden cristis kiálló ruha- 's nadrágkelmékkal és védegyeleti nyakkendőkkal jutányos áron ellát bennünket. E derék családapa leányait kell aztán megnézni, milly szépen és tetszőtősen áll rajtuk az édesatyjok-festette egyszerű mez! — Városunkban nemrég egyvalaki azt álmodta, hogy udvarában hordóval van a pénz elásva. Meg is jelent a hely színén egy fényes gombú, sárga zsinoros küldöttség, néhány vaslánczrendű egyedekkel, ásókkal 's kapákkal fegyverkezve, 's majd egy egész délutáni kutatás

után is elvégre azt találták, hogy — semmit sem találtak. — E' napokban egy daguerreotyp képműves érkezett hozzánk, kit egy fekete sörényű fiatal arszlánya azonnal fölkeresett, hogy stereoty-arcozcskáját — melynek fényt érdemekkel aligha kölcsönözend valaha — legalább daguerreotypi fényképben hagyhassa örökül utódainak. — Sugja meg ön, kérem, azoknak a' jó uraknak, kik a' gőzhajózást kezelik: ne küldjenek hozzánk, magyarokhoz, gőzhajózáshoz és német tariffákat, ha akarják, hogy azok mind olly halálos ítéletet ne kapjanak, mint a' főkorcsmánk egyik szobájában felfüggesztett, melyet egyvalaki, mint, véleménye szerint, nem honi, összetépett; ugyhiszem, ezáltal utazó vendégeik száma csak csökkenni fog.

K a l o c s a f i.

— Az 'Életképek' 17-ik számában megjelent czáfolatra — melynek kidolgozására egy egész complot szolgált észanyagot — kénytelen vagyok rövid felvilágosítással lenni. Ugyanis: ámbár S a u t e r József ur — ki olly szíves volt magamagát bemutatni — és atyja idegen elemű nemzetiségéről a' leghűbb jellemrajzot tudni adni; de tekintvén azt, mikép pseudo-magyar embereinkkel a' vidékiek ügyem törődnek, — mi pedig eléggé ismerjük őket, — az ellenczáfoló adatok hosszas elősorolásába nem bocsájtkozom. Csak ez egyet említem meg: miszerint S. J. ur a' véd-egyletnek — minthogy csak ezzel takarózik — aligha leendett tagja, ha a' 'pilula pirongatoria' nem tette volna meg hatását, 's most is csupán ez okból lett azzá, hogy csatasíkra kelvén, velem lándzsát törhessen. A' mi pedig S. J. ur rám semmi tekintetben nem alkalmazható czélzását: 'akkor zörög a' „kocsi“, ha üres', illeti, az engem épen nem érdekelhet, mert kocsim, mely zöröghetne, még nincsen; hacsak hír-„kocsi“mat nem érti, mellyen őket, febr. 1-jén, egész üres szelleműségökben, gyökeres javítás végett, a' közvélemény ítélőszéke elébe kucsiroztatam? *)

K o c s i.

KÖSZEGRŐL: Válasz az 'Életképek' 15-ik számában közlött 'uti napló'-nak a' községi takarékpénztárakhoz tartozó részére. — 'Relata refero', 'mint mondják', 'mint hallok', ezek a' fentebbi Sátoros Pál név alatt közlött uti naplónak stereotyp, csaknem minden szövegében olvasható kifejezései, mellyek tanúságot tesznek arról: hogy Sátoros Pál is csak azon utazók számát szaporítja, kik magokat azon városoknak, melyekben ebédelték vagy lovakat váltattak, minden viszonyai beavatottaknak képzelik. Ez felette nevetséges, de nem vétkes önámítás mindaddig, míg hermánkut, vagy öregházi népmondák forognak szóban; de midőn a' közlő illyes mendemondákat egy olly intézetre nézve, mellynek jótekonyságát hitelessé feltételezi, minden szigorúbb vizsgálat nélkül könnyelműleg valódiaknak elfogad, azokat terjeszti, ezáltal az intézetet és az azt igazgató férfiakat, bármely híreik is legyenek, a' közvélemény előtt lealacsonyítja, önámítása rágalmat szül, melly annál undokabb, miután vallásbeli türelmetlenségen alapszik. — Ezen takarékpénztári társaságnak 300 részvényeit mai napon 121 tag bírja, választmányja pedig, melly a' pénztárt ellenőrökdi és a' társaság ügyeit igazgatja, a' két igazgatón kívül még 24 tagból áll, ezen utóbbiak között három zsidó van ugyan, de az egész társaságban levő 25 izraelita tag 78 részvényt bír, 's így világos, hogy akár a' részvényeseknek akár az általuk birt részvényeknek száma tekintessék, a' zsidóknak ezen intézet kezelésébe kevesebb befolyásuk van, mintsem, a' számarányt tekintve, követelhetnének. — Hogy pedig ezen három izraelita a' többi választmányi tagok felett felsőbbiséget gyakorolna, azt valamint egyrésztől önmagok sem akarnák, úgy másrésztől az egész különféle érdekű és polgári állású egyénekből álló választmány sem fogná eltűrni. — Tekintve végre ezen takarékpénztárból adott kölcsönöket, ezen három zsidó választmányi tagok kölcsönt sohasem maguk, sem má-

*) Szeretnők e' vitát bevégeztetnek tekinteni.

sok számára nem szorgoltak, sőt egy-két esetben, midőn t. i. nagyobb összegek rövid idő utáni visszafizetésre tétettek a' takarékpénztárba, csak nagynehezen vétehettek reá, hogy miután ezen városban kizárólag ők üznének nagyobb szerű kereskedést és így nagyobb összegekről szóló rövidlejáratu váltóik csak nekik volnának, illyes alapszabályilag három aláírással biztosított váltókat a' takarékpénztárnak forgatmány után általadtak, úgy hogy ezen esetekben is inkább ők segítettek, mintsem segedelmet nyertek. — Világos tehát ezekből, hogy az említett uti naplónak azon része, melyben ezen takarékpénztár zsidókezek által monopolizálnak állítatik, alaptalan, s ezért az alólírott választmány annak íróját a' háza színe előtt felszólítja, hogy saját neve alatt fellépván, mutassa be tényekkel, hogy ezen választmány, mely a' községi takarékpénztárt ellenőrködi és igazgatja, bármely végzésében, bárkinek kedvéért az alapszabályok által határozott ösvényről eltért, vagy pedig, hogy egyes, bármely vallású választmányi tagok a' többiek felett felsőbbséget bitorolván magoknak vagy másoknak a' választmány tudta és megegyezése nélkül alapszabály elleni kölcsönöket vettek vagy adtak. — A' mi azon búsjóslatu jövendőt illeti, mellyel a' közlö ezen takarékpénztárt fenyegeti, sokkal jobban bizik az alólírt választmány a' közbizodalomba, mely ezen intézetet, a' közel 100,000 pftkra terjedő betételek bizonyítása szerint, rövid, alig 8 hónapi fennállásától fogva, felkarolta, mint sem hogy sátor alatt írkáló nomádok jóslatai által kitűzött ösvényéről letántoríthatnák *). — A' községi takarékpénztár választmánya nevében. Makovicz Ede, titoknok.

PÁPA. April 23-án. Társaséletünk parlagmezején csak igen gyéren van alkalmunk szellemi élvezetekben részesülni. A' legközelebb mult hét azonban e' szabály alól kivételt érdemel; mert f. h. 17-én egy „szavalati estély”-ben részesülnék, mellyet a' helybeli collegium néhány tagjai az egész díj odaengedésével a' szepesi élczők számára rendezének. A' czél jótékonyága tiltja, hogy egyes előadásokba bocsájtkozzunk; a' működötték neveit mindazáltal ideiktatjuk, u. m. Beöthy L., Bottlik J., Kiss Gábor, Pap Dienes, Puzdor G. és Szeberényi. — F. h. 20-kán pedig az ügyessége és szorgalma miatt dicsérendő Proszta János zeneoktató gyűjte össze bennünket tanítványaival tartott hangversenyére, mellyből a' jövedelem egy részét az árviz által károsult bekésiek hasznára szánta. Itt sem akarok egyes előadások taglalására bocsájtkozni, nehogy vagy érdemet vagy szerénységet sértsek. Említendő azonban mégis a' kis 7 1/2 éves Neuman Károly, ki zongorán három darabot nemcsak korához képest aránylag, de a' zongorázók közt, talán általában is, legnagyobb ügyességet tanusított, bámúlásra gerjesztvén az egész közönséget. Ennyiből állanak társas mulatóságaink farsang óta. Nem egy fővárosi kisasszony v. arslán köszönné meg, ha csak ennyi élvezetet tudnánk nekik 2—3 hónap alatt nyújtani. De annál több élvezetet nyújt a' tavasz, mellynek gyönyörű napjai naponként kicsálnak bennünket a' szabadba, és nekünk nem kell egész óráig gyalognunk, vagy félóráig a' bérkocsis csontvázai által porfellegek közt kedves ködfátyolozott-képeket szemlélve vonatunk, míg egy tenyéryi zöld mezőt látunk.

M é l i.

SZABADKA. April 20-án. Furesák vagyunk mi emberek. Gáncsolunk semmiségeket s meglátoljuk egymás szavait, mintha nem lenne egy a' czél: a' közboldogság; mintha tünni nem tudnók, hogy más is érzeni s közleni képes gondolatait, mellyek,

*) Ezen választ olyféle szíves figyelemzetéssel kaptuk, miszerint azon esetben, ha a' főlvételt megtagadnók, az más lapban fog közöltetni. Ezen stereotypfenyegetőzések már nagyon unalmasak kezdenek lenni. Nem hisszük, hogy valaha még csak színet is adtuk volna rút pártosságnak vagy más véleménye iránti türelmetlenségnek s azért igaz lélekkel követeljük mindenkitől azon méltányosságot, hogy mind jellemünk kétségbevonhatatlansága-, mind a' védelmezendő ügy tisztaságába bízva, illy hű utánilatokkal bennünk részére ijesztetni ne fáradozzék.

legyenek bármilyl gyengék, mihelyt őszinteséget 's jóakaratot tanusítanak, szintannyit használhatnak, mint a' legjobb humorral 's legszebb észszel írott, de tán nem érzett 's a' valóságban fel nem talált igazságok . . . „Wenn man alles verstünde, würde man alles verzeihn“ — mond Staël assz. 's igaza van, mert csak félreértés vagy irigység távolít el legtöbbször egymástól bennünket, 's néha egy kis előítélet is elég arra, hogy más lépéseit mindig gyanuval 's bizalmatlansággal kövessük . . . De elég erről . . . kinek gyengéit illetém, az érteni fogja szavaimat. Társaséletünk — mióta a' tavaszi nap a' mezőt zölddé varázsolá 's a' fákat is levelezésnek indítá — némileg több életjelt árul el. A' délutáni órákban naponta mindkét nemből számos közönség látogatja meg a' város erdejét, hol aztán közelítés által az ajkak 's szívek nyílnak meg, ha igaz? . . . Az erdő angol és francia részre van felosztva, 's egészbenvéve, oly szépnek mondható, hogy a' pestieknek van mit irigyelni tőlünk. Sajnos, hogy benne egy gunyhón kívül egyéb közmulatsági épület nem létezik. Mondják, hogy pénz nem jut reá . . . ismét ha igaz? . . . Tartatnak még egy-pár helyütt, magában a' város kebleben is, összefüvetek, melyek több családokat fonnak naponta koszorúba. A' futtatási-bál május 19-ére van kitűzve, valamint nemsokára bekövetkezvén a' fürdési időszak is, társaséletünk nem kis éldöletet nyújtand; csak aztán tudjuk is kellőleg használni . . . Nem tudom, miért, de én mindig úgy hiszem, hogy nálunk mindazon politikus lelkesedés 's tulbuzgóság mellett, melyekkel egyes kedvencztárgyat felölelünk, nincs bennünk oly elem, melly valamit teremteni volna képes. Mig más városok számos egyleteket 's szebbnél szebb intézeteket mutathatnak fel, ugyszólván, minden szó nélkül, addig mi téllenségünkben nem teszünk egyebet, mint — politizálunk. Két éve már, hogy egy gyermekbarátközénk tévelyedett, a' kisdedová intézetet köztünk megalapítandó, 's azt hiszitek, hévvel pártoljuk? . . . Korántsem. Egy házikótadtunk oda a' gyermekbarát használatára, de nem láttuk el sem őt fizetéssel, sem az intézetet a' szükséges játszó-'s tanuló-szerekkel. Az illető szülők egy-egy huszast fizetnek havonként gyermekeikért, 's ebből tartja fel ön 's neje életét a' szegény tanító. 'S mi ennek következése? . . . az, hogy említettem tanító más nagyobb tanítási foglalatosságokat is vállalt fel, — mert nem képes másképp megélni, — 's ekkor a' kicsinyekre nem fordíthatik annyi fáradság, mint fordítatnék akkoron, ha biztosítva lenne élete úgy, mint egyéb itten létező tanítóké, 's ha kellő gond fordítatnék az intézet belsejükhöz, is, mint Pest és egyéb civilizáltabb városokban, hol a' kisdedová-intézet nagy jótékonyágairól meg vannak győződve az emberek . . . E' szerint tehát mégis lenne nálunk kisdedová-intézet, de tovább . . . tovább? miről szólnak? A' casinókról? oh, ezek majd mindenütt léteznek — a' hogy úgy. — Az olvasó-körrel? . . . Erről csak annyit tudok, hogy évenként néhányszor összegyűlünk 's kérdezzük egymást, miért nem él? — Volt egy idő, de az már régen volt, midőn rendes gyűléseket tartva, életjelét apróbb munkálatokban is adá, — akkor még, az igaz, ifjak, de tevékenyek valának; való, hogy a' politikához keveset értettünk; míg most az angol 's francia kamarának minden gondolatjai (?) ajkainkon; de telteinek csak árnyéka is? . . . Az más kérdés. „L'on se corrige quelquefois mieux par la vue du mal que par l'exemple du bien,“ — 's ez vigasztal. M a n ó.

K Ü L F Ö L D.

BÉCS, majus 3d. (Levéltörödé). — A' bécsiek az idén is megülik majus elsejét, de mintha a' világ okosodnék 's nem külfényben keresné az élet örömet, az idej, prater'-séta nem volt oly nagyszerű, mint tavál és azelőtt. Azonban reám nézve, kit nem Bécsben rengettek a' kábitó bölcsőben, mégis meglepő hatással bírt. Tömér-

dek nép lépé el az utakat, mint a' virágok tarka serege a' mezőt szokta ellepni, és igazán e' nép ünnepi tarka ruhában járta a' fásasztó sétát. De itt elveszté eredeti jellemét ez ünnep; most már senki sem jön üdvözölni a' kikeletet, az új tavaszt, hanem enni, inni és — tündöklenni. „Vanitatum vanitas!” kiálték fel, midőn e' néhány órára elpazarolt ezreket érő kocsikat és fogatokat láttam, és midőn a' legszebbek elvonultak előttem, felsohajté; nem, mert azok nem enyéimek; hanem mert birtokosaik — magyarak! Szegény földiek! kik illy hideg fénynél melengetitek magatokat. Esembe jutott a' védegyelet, a' morális kötelességérzet 'stb., 's véletlenül egy porszem hullott szemembe, hogy — könyezzem.

Ápril 16-kán a' zöld kapunál az árvaik számára bál rendeztetett 's pedig szép sikerrel. — 28-kán a' pompás „Odeon” teremben a' prágaiak fölsegezésére álarczos bál volt: hogy a' terem nagyságáról képzeted legyen, csak azt írom meg, hogy a' jelen voltak száma 10 ezerre ment 's tánczolni mégis lehetett.

Jövő hétfőn Schönbrunnban franczia előadások történendnek jótékony czélra: Batthyány Arthur és Zichy Eduárd grófok is debütírozni fognak. Szinte e' nap tartatik a' humoristák nagymogolja Saphir urnak academiája az árvaik és prágaiak felsegezésére a' karinthiai kapumelleti színházban.

Lejars tömött circusát áttette a' „prater”-ba. Egy „Hausherr” már huszonegyszer nézte meg a' mutatványt: ez arra mutat, hogy a' bécsieknek pénzek van.

Bécs egyre épül. Megérdemli, hogy legalább ezért is feljőjön az ember Bécsbe 's csudálja azon ügyességet, mellyel itt építenek. Az utca néha két rőf széles sincs 's a' felállított állások mellett még elegendő hely marad a' menőknek. Téglát, szemetet az ember nem lát, midőn Pesten a' szomszédházat kell lebontani, hogy a' sok „materialé”-nak hely legyen.

A' bástyai sétáknak vége; a' prateri most este történik: nem sokára a' közel mulatóhelyekrei kirándulások fognak kezdődni.

A' szeszvilágítás terjed.

Egy s v a b.

MI HIR BUDÁN?

— Fővárosunk a' napokban sajátságos mozgalmaknak vala színhelye. Az utczaikon járkelőkön egyszerre szembetűnő változást vevénk észre; minden harmadik ember kalapján — zöld ág termett, mintha csak Macbet birnami erdeje mozdult volna ki helyeből vagy, közelebb hasonlítással élve, a' járkelők egész városligetünket kalapjaikra tűzték volna, míg egy más felekezet fővegei egyszerre megtollasodának, mintha csak repülésre készültek volna — holott mindketten bizony csak tisztujításra készülének, mint illik. De tetőpontját a' demonstratio mégis csak múlt hétfőn délután éré, midőn a' vidéki cortessereg ezrenként érkezve, száz meg száz kocsivonalakban járá be utcáinkat lobogókkal 's zászlókkal diszeskedve 's stentori torkokból jelöltjeik neveit kiabálva, nem kis bámulására 's multságára a' fővárosi, illyeket ritkán látott lakosságnak. Mi ez ünnepélyes menetet száz meg száz hasonló menettől a' vidéken megkülönbözteté, főleg kettő vala: azon feltűnőleg nagy számú díszes uri dan-dár, mellyet az ugynevezett kardosak, a' tisztesb rendűek képezének itt, gyalog-, lo-vag és hintőfogatokon; 's másodsor az, hogy a' két külön párt emberei czerszer és ezer helyen majd minden lépten találkozáván, egymást még csak gúnyos szóval sem ille-ték, nemhogy tetteles kicsapongásra ingerültek volna — mi meg onnan vala, mert a' cortesekeket vezetőik jó z a n o n a k a r á k é s t u d á k t a r t a n i, az uri rész pedig eléggé művelt, hogysem valakit azért, mert bocskoros, a' maga bocskora talpának

nézzen. Este mintegy 20 — 22 tanyán vigadoznak a' különböző felekezetek, de rendszerint, előleges egyezés szerint, éjfélt után mind zenéjük, mind boruk elzáratott előlük, míg a' városiak az „Óránál“ sörözének 's a', „Nagy pipánál“ jóval éjfélt utánig iddoggálva borzadának a' szabad választók (most az egyszer csak az árpalé gőzéből káprázó) kicsapongásainak rémképeitől. De a' borszesz hamarabb elpárolg a' fejekből, mint a' tunya sergőz, 's így lön hogy corteseink másnap is józanon jelenhetének meg a' nagy munkára, mely reájok várt. Győzőfél a' zöldágas leve, nemcsak az alispán, de, ugylátszik, az egész tisztikar választásában is, kik mintegy utódiadalul, egész nap, sőt a' következőn is, még széltiben hordozák e' jelt, míg a' fehér toll, már deltáján is, annyira eltűnt a' láthatárról, mintha forgószél vitte volna el még az operencziákon is tul. — Első alispán, mint nagyságtok már a' politikai lapokból tudni fogják, Szentkirályi Móricz, második Nyáry Pál urak lettek. — y.

— A' gyulai viz- és tűzkárosultak javára mult vasárnap Erkel Ferencz karnagyunk által rendezett nagyszerű hangverseny eredményére is nagyszerű volt! „A' redoutterem fulladásig tömve,“ hogy referensi stýlben szóljak, tiszta haszon közel 900 pengő forintig. Már egy nappal a' hangverseny előtt majdnem valamennyi zártszéki jegyek elkeltek, 's ha tán még egyszer annyi lett volna is, mind elkellendettek. — Rég mondtuk és tapasztaltuk mi azt, hogy ritkán találhatni jótékonyabb szellemű közönséget a' budapestinél, csak tudjuk ezen szép tulajdonát érdekes előadások által költögetni, hogy ne kénytelenítessék c s u p á n jótékonyaságból a' sok roszt és középszerűt drágán megfizetni 's a' mellett még azt is tapasztalni g y a k r a n, hogy adakozásai egészen más zsebbe folynak, mint a' hova szánya voltak. Elég sajnos, hogy tán sehol a' világon nem történnek annyi visszaélések a' jótékonyaság rovására, mint nálunk 's még sajnosabb, midőn azok, kik a' szegény mesterlegényt egy-pár nyomorult krajczár összekoldulása miatt becsipetni engedik, az illy mások zsebére üzött csalásokat horgasztott karokkal nézik, sőt „obrigkeitliche Bewilligung“ által (mint például Patagóniában történik) sanctionálják is. — Egyes, dicséretes kivételek mindenütt vannak: örömmel soroljuk ezek közé m a g y a r Erkelünket is, ki szent buzgalommal iparkodván szerencsétlen földieinek sorscsapásin enyhíteni, a' testvérvárosi közönség ismeretes jótékonyasági szelleméhez folyamodék, melyben hogy nem csalatkozott, de illy remekszerkezetű előadásnál nem is csalatkozhatott, a' fényes bevétel megmutatá: 's midőn ezt e g é s z e n szerencsétlen embertársai segédelmére ajánlja, buzgó fáradozásainak jutalmát csupán a' nemes lelkek kiváló tulajdonában: az öntudatban keresi. — Nem szokásunk ismert művészek jeles működéseiről hosszasan szólni 's azért csak röviden érintjük a' hangverseny részleteit. Megkezdett ez „Báthory Mária“ című operának gyönyörű szerkezetű nyitányával, mire következék S c h l e s i n g e r urnak gondonkán előadott egyik szép szerzeménye, mely, ha rövidebb, még nagyobb hatást teendett volna. M a r r a kisasszony, kit egyik német collegánk elég elmésen „pacsirtá“-nak nevezett, mert legszebben énekel a' m a g s a b a n, először komolyabb dalműben hallatá ezüstcsengését, szédelgő magasságu — de még fiatal hangját, azután pedig az igen kedves schweiczi dalt zajos kívánatra ismételni szíveskedett. L e n d v a y n k szabatosan szavalá Vörösmarty „Árvizi hajósát“; kár, hogy a' rémitő rossz acusticával épített teremben szava néha érthetetlenül elhangzott. — A' „szerelemhez“ irt oda Willmerstől, előadva a' szerző és Willkowszky ur által, tán leggyengébb száma volt a' mai hangversenynek 's csak azt mutata meg, hogy zeneszerző és játszó gyakran két igen különböző lény szokott lenni. — A' közkedvességű kettény Thern „Tihany ostroma“ című daljátékából ismét igen tetszett, de nem ismételtetett. S c h ó d e l n é igen jeles, de Joob elfogult volt: követte ezt nyomban 's az első szakaszt bezárólag a' „Hunyady László“ első felvonásának roppant hatású finalja, mely, jeles kardalnokaink által előadva, legzajosabb tapsok közt ismételtetett. Némelly szörszállhasogatók mellettünk és körülöttünk dicsérek ugyan gróf Széchenyi István szerint mindenben a' „taktikát“, de ezen alkalommal el-

nyomni akaró szándéknak nyilváníták azt, hogy Thernnek gyönyörű ugyan, de kevésbé, 'lármás' kettényét nyomban e' z'ajos kardal váltá fel, mintegy demonstratióul: mennyire mulja fel ez amazt? 's sokkal lovagiasnak tartották volna, ha hogy a' nevezett kettény vagy más számmal, 'tiszteltetik meg', vagy Thernnek egyik hasonlóan, 'nagyhatásu' kardalával cseréltetik fel, mi által a' versenygés nemesebb térre vitethetett volna. — Istenem, beh nem is lehet minden embernek eleget tenni! — — A' második szakaszt Hunyady László hatyudala kezdé meg; felválták ezt a' derék Füredy által előadott 's köztetszéssel fogadott 's ismételtetni kívánt m a g y a r n é p d a l o k, melyeket némelly urakszeretnének r i t k á b b a n hallani, hogy — mint mondták — annyira el ne koptattassanak; mintha bizony népdalainkat skatulyában kellene tartani 's csak különös ünnepnapokon kibocsájtani, ha t. i. a' 'jodler' és 'hopszasszák' még kegyesen megengedni méltóztatnak. — A' szép Laborfalvi Róza Vörösmartynk 'hűség' című kedélyes költeményét jó kedvvel 's érthetőleg szavalá; ezt követé a' Schodel urtól zenére tett, 'Szózat', melyet Schodelné asszony szintolly bájos hanggal, mint magasztos elragadtatással énekelt: az általános tetszés nyilatkozatait azonban zajosabbaknak ohajtottuk volna, minők például a' múltévi köri hangversenyben valának, midőn a' jeles művet Schodelné először és közkívánatra ismételve éneklé. — A' versenyt bezára Willmers ur 'dán hymnus' paraphrasisa, azután az ismeretes trillamű: 'repülj madár', 's végre zajos kihívásra a' 'pompa di festa' című szerzemény csodálatos remekléssel történt előadása. Meltóbban e' nagyszerű hangversenyt nem lehetett bezárni! — Röviden előadván a' hangverseny ritka élvezetű részleteit, nem lehet örömről eltitkolni, hogy valaha sikerült m a g y a r s z e l l e m ű hangversenyt rendezni Magyarországon fővárosában, melyet, miután olly látogatott volt, mint évek óta egy illynemű estvély sem, reméljük, több illy n e m z e t i multság fog követni. — Az egésznek anyagi rendezése némi kívánni valót hagyott hátra: így a' gyertyák — igen rosszul alkalmazott gazdálkodásból — előbb elaludtak, mint sem a' hangversenynek vége volt, úgy hogy a' hallgatóság mintegy felőráig sötétben ült: a' mi mindenesetre e' fényes versenynek — árnyoldala volt. Azután nem volt annyi számu szék, mint a' mennyi eladatott, kevés egyén, ki a' helyeket kimutatta 's a' tolongásban kis rendet csinálni iparkodott volna; sokan, kik zártszéket fizettek, mivel helyeik elfoglaltattak, állni voltak kénytelenek, a' mi, főleg az urhölgyekre nézve, két óra hosszáig nem a' legnagyobb multság lehetett. Az illyes apró bajok azonban majd minden vállalatnál előfordulni szoktak 's a' közönséges élvezet kedvéért el is felejtetnek. — Még egyszer hála derék Erkelünknek, nemcsak azért, hogy legnagyobb inséggel küzdő embertársai baján olly szép összeggel segített, hanem mert ezen olly fényes sikerrel jutalmazott n e m z e t i hangverseny által óriásilag emelkedő nemzetiségünket a' fővárosban ismét hatalmasan előrelükteté. — A' jegyek eladásában a' legnagyobb tisztelet — 's hálaérzemenyekkel illik megemlékeznünk Bohus Jánosné, gr. Károlyi Györgyné 's Forster Ruttkay Sarolta asszonyságok fáradhatlan buzgóságukról.

— Több hazai hírlapok közlik: mikép Pest városa e' lapok szerkesztőjét, azon érdeméknél fogva, miket magának a' gyermekkórház alaptőkéje növelése körül szerzett, p o l g á r i o k l e v é l l e l szándékozik megtisztelni. — Mellőzvé az, hogy e' kitüntetésben több érdemes tagtársimnak is kellene részesülni, kik velem együtt embersegesen, 's, mivel a' vállalat élén álltak, nálamnál hatályosabban is munkálódhattak a' jótékony cél előmozdításában, — nehezen hiszem, hogy Pest városa érdemes tanácsának, tömérdék teendői közt, illy s z o k a t l a n kitüntetésekre ideje maradjon, ha csak azon csekély érdemeimet, miket a', fővárosi újdonságok' írásával egykor magamnak szereztem, tekintetbe vévén, ezegyszer kivételt tenni nem akarna.

— Midőn az emberbarátok olly buzgón fáradoznak az állatkinzás eltörlesztése mellett, illik, hogy az emberkinzókra is fordítsák figyelmüket 's pedig azon természetes okból, mert az e m b e r e k mindig előbb valók, mint az á l l a t o k. Mult hé-

ten szemtanui valánk, mikép egy csizmadiainas két roppant nagyságu rozskenyeret czipelvén hóna alatt Pestről Budára, a' hid közepén, nem bírván többé az erejét túlhaladó terhet, megállott 's keservesen sírni kezdett, előre rettegven az ütlegektől, mikkel a' finomérzésű legények őt várni fogják, ha későn érkezik haza. Többen csoportosultak a' gyermek körül 's meggyőződtek panaszáinak alaposságáról. Egy Koudelka, ezredbeli közlegény, neve Szaloszky Albert, megsajnálván a' szegény gyermeket, fölkapá a' rozskenyereket 's viszi fel a' várba; de a' mint fölértek, az izmos legény is annyira kifáradt a' czipelésben, hogy a' főőr előtti lépcsőkön pihennie kellett: a' gyermek a' teher alatt kétség kívül megszakadt volna. 'S hány illy emberkinzók vannak, főkép a' mesterlegények közt, kik, Isten tudja, milly virtusnak tartják, az inasgyermeken minden kigondolható módon kegyetlenkedni 's őket gyöngé korukban már nyomorékokká tenni, mintegy kitöltvén rajtok boszújokat azon sok kinszenvedéért, mit inaskorukban nekik is tűrni és elviselni kellett. — A' gyermek Pászthory csizmadia műhelyéből való a' várban: lehet, hogy az érdemes mester mit sem tud ezen természetelleni kinzásról, azért kötelességünknek véltük, őt 's a' hatóságot is ezen embertelen bánásmódra figyelmeztetni. Emberkinzás elleni társulatot, uraim; aztán az állattenit: ha az ember megszűnik embertársa ellen dühöngni, szelidebben fog bánni az állatokkal is!

— A' pesti német színház igazgatója a' bemeneti árt még nagyobbra akarja emelni: lám, ki hitte volna, hogy a' német színiigazgató a' magyar érdekeket annyira pártolja.

— A' pestbudai (miért nem budapesti?) hangászegyesület jelenti, mikép az ezen egylet részéről Garay Jánosnak, 'Keskény a' való határa' című költeményére szerzendő magyar cantate-ra kitett 25 db. arany jutalomdíjra csupán csak egy pályamű küldetett be 's ezt sem lehet elfogadni: bizony jobb lesz, ha a' t. egyesület jövőre jutalmat fog hirdetni a' — legjobb keringőre!

— Egyik műárusunk, bizonyos jó tékony célú előadás alkalmával, jegyek előadásával tiszteltetvén meg, az elsőb sorokban jegyeket váltani akarókat azzal utasítá el, miszerint ezen számok csak az, 'uraságok' részére hagyatnak meg: ez által az említett műárus a' jó tékony előadások iránti sympathiát természetesen igen czélszerűleg segitendi elő.

— Mult vasárnap „Széchenyi“ gőzös katlanja Gönyönél szétpattanván, több emberélet hullt áldozatul. Sajnos volna, ha ezen első szerencsétlenség, mely eddig a' magyarországi gőzhajózáratnál történt, idegenkedést szülné a' közönségben e' hasznos és czélszerű vállalat iránt. Isten kezében vagyunk mindnyájan 's ugyancsak balgaság volna, többé kocsira nem ülni, mivel a' lovak már annyi kocsit elragadtak és feldöntöttek, vagy hajóra nem menni, mivel már annyi hajótörésről lehetett hallani. Kimenten azonban az illető felvigyázókat egészen nem akarjuk 's hisszük, hogy nagyobb vigyázat mellett olly szörnyű baj nem történt volna, valamint ezentul nem történend. E' szerencsétlenség miatt, Buda- és Pannonia-gőzösök tevéen a' bécsi utat, a' testvérvárosi közlekedést több napokig nem folytathatták, mit, miután a' társaságnak rendelkezése alatt annyi más gőzhajó is van, egészen rendén nem találunk.

— Adlerstein ur, kinek általunk is említett jeles zeneműve: a' „budapesti zongoratanító“ szép részvételt fogadtatik, legujabban Guitáriskolát is fog kiadni, mellynek magyar tüzetét — A. ur nem levén eléggé jártas nyelvünkben, de azért buzgóságra nézve kitesz sok korcsmagyaron — olly ismeretes derék írók szerkezek, hogy e' tekintetben is a' közönség teljes pártfogására számíthatni.

— Karika János, kecskeméti oktató urtól e' napokban a' következő levelet vetük: „Az 'Életképek' minapi egyik számában értesítést olvasánk a' felől, hogy Reguly nemzeti és tudományos utazásának előmozdítására Budapesten társulat alakult, melly a' mondott célra bármí kis adakozásokat szívesen fogadand. Ezen értesítés olvasása után, a' kecskeméti főiskola némelly növendékei, kik épen most történettani

leczkéket hallgatnak, ama fontos ügy iránti részvétőket némileg tanusítani akarván, h e t forint és hat krajczárt tettek le nálam, melyet nyolcz forintra kike-rektíve, olly bizodalmas kéréssel vagyok bátor tiszt. szerkesztő ur kezéhez küldeni, hogy annak rendeltetése helyére jutását eszközölni sziveskedjek 'stb.' A' nevezett ösz-szeg átadva, a' lelkes fiatalságnak pedig nemzeti ügyeink olly hő pártolásaért szíves köszönet!

— Mult szerdán nem sok hujja volt, hogy hajohidunkon ismét kár nem törté-nik 's pedig azért, mert vagy két hétig nyugodalmasan járunk rajta keresztül. Rémitő szél dühöngött már egész éjszaka és reggel is, 's mivel ilyenkor a' hidat nem tanácsos kinyitni, a' hidbérő azt — kinyitatta 's nagy bajjal vonultak át a' gabnával terhelt hajók, melyek egyikének vontató kötele elszakadván, visszafelé sietett a' hidnak; de a' horgonyórság még szerencsére a' gyalogbűrűt már rongálni kezdő szökevényt le-vasmácskázta. Valóban, kis csudának köszönhetik a' pestiek, hogy pünkösdi mu-latságuk — bor helyett vizzé nem vált!

— A' kedden tartatott pestmegyei tisztujítás alkalmával alispánoknak közakar-at 's felkiáltással Szentkirályi Móricz és Nyáry Pál urak választattak. Az egész tisztujítás néhány óra alatt be lön végezve . . . Pestmegye nemcsak szavakban, hanem tettben is jó példával megy elő a' többi megyéknek. Az intelligencia hatalmas kifejlesztésének e' megyében tulajdoníthatni, hogy annyi ezer ember összegyüleke-zete alkalmával kihágások és rendetlenség nem történt: a' kissé zajosabb mozgást pedig ki fogná nekünk rossz néven venni, midőn mi is nyugodtan hagyunk másokat — rántott csirkét enni?

— Bizony az állatkinzás elleni egylet is megkezdhetné már munkáját. Mult va-sárnap a' belső városnak egyik csinosodni kezdő utcájában, a' lövész-utcában, két ló az ott illatozó téli nyári mocsárban, sok millió féreg tanyájában, miután a' szalma-zsákok töltelékekének kazaljain átgázolt, megakadt . . . 's lön ostromműködés, szitkozódás, népcsődülés, állatkinzás 's mindez hazánk szívében, a' gyönyörű P e s t n e k közepében. Mondják, hogy a' tisztogatást bérő ophtalmia aegyptiacában sinlődik 's csak a' tizenhetezer forintot látja, melyet évenként a' szemét — meghagyásaért huz, de kötelessége iránt — v a k.

— Az állóhid szomszédságában István főherczeghez' czimzett fogadó készülen-dőben van: a' vadászkürtnél a' portiók mindig kisebbek lesznek.

— Brussi kisasszony és Guerra ur tánczművészek a' nemzeti színházban kitelt szerződésök után a' budai német arenában fognak tánczolni: bizony nagy u g r á s — lefelé.

— A' zöldágas cortések díszmenete, mult hétfőn délután a' Kunewalderfele ház roppant udvarából kiindulva, 's Pestnek nevesebb utczáin átvonulva, Besze János szó-noklata mellett a' lelkes testvérpárt Batthyány Lajosnét és Károlyi Györgynét lakásuk előtt hangos 'eljen'-ekkel üdvözlé.

— Mivel még nincsenek elég egyesületeink, tehát ismét uj egyesület létesült, melly azonban igen dicseretes irányu: t. i. a' magyar nemzeti muzeumban levő kép-csarnok mellett különösen egy nemzeti képcsarnokot alapítani olly formán, hogy ebbe csupán a' Magyar- és Erdélyországban 's ezekhez kapcsolt részekben született vagy meg-honosodott hajdan és jelenkori festőművészeknek olly jeles festvények vétesseinek fel, melyek vagy az országszerte eszközendő aláírás után szabad ajánlatokból begyűlt pénzen szerzetetnek meg, vagy számára egyes személyek és testületek által ajánltat-nak. — E' képcsarnok szeretve tisztelt ná d o r u n k valamelly magyar jelesebb fes-tész (kétségtíven B a r a b á s) által életnagyságban készitendő képevel kezdetik és ünnepélyes szertartással nyitlatik meg jövő 1846-diki nov. 12-kén, midőn t. i. ő fen-sége nádorispáni hivatala viselésének ötvenedik évét ünneplendi, melly napnak egyik öröklemlékeül ezen intézet 'József Nádor nemzeti képcsarnoka' czímet viselend 's foly-tonos szaporitandása az említett szabad ajánlatok kamataiból eszközöltetik.

— A magyar orvosok és természetvizsgálók f. évben Pécsen tartandják aug. 11-kén 's a következő napokon hatodik nagygyűlésüket és — lakomájukat.

Willmers tegnapelőtt délután adá bucsúhangversenyét a redoutteremben, mely az eddigiek közül a legérdekesebb és leglátogatottabb volt. Még nem tudni bizonyosan, fogja-e a jeles művész magát a nemzetiben hallatni? kissé magas követelésekről szólnak, de, úgy hisszük, majd megtörténik az egyezkedés; mindenesetre kár volna, ezt a jeles művészt is elszalasztani. 's bennünket is szégyenben hagyni; miután a dolgot már eleve kitrombitáltuk 's méltán felhetünk, hogy majd Ernst-, Elszler Fanni- 's az olasz operával is úgy járunk.

— A sebestyén-téren házat építenek: a köhalmaz 's egyéb építő szerek anyyira elszorítják az utcát, hogy azon papírvékonyaságu személyünket is alig tolhattuk keresztül. Nem volna-e jó a szomszédházból egy darabot lerombolni, hogy szabad járásunk lehetne, miután arra nem is számíthatunk. hogy kedvünkért a kőveket és gerendákat kissé összebb fogják hordani.

— Az 'Ungar' és a 'Pester Zeitung' hihetőleg össze fognak kapni a 'német színház' miatt. Ez pártolja, amaz nem. Bizony szerencsés az a 'Pester Zeitung', hogy más pártolni valója nincs Magyarországon, mint a 'német színház'!

— Nagy-A tádról (Somogyban) épen akkor kapván derék levelezőnk tudósítását, midőn lapjainkat már bezárnók, nem lehet mégis azon érdekes hír közlését továbbra halasztani, miszerint Somogyban is m. hó 29-kén iparvédegyelet alakult 's ideiglenes elnökül t. Sárközy Sándor ur, ki az általános tiszteletet 's közbizalmat régtől fogva bírja, közakarattal megkérte. A tagok a gyűléseken ezentul nemcsak honi kelméjü, hanem egyszersmind honi szabásu öltönyökben fognak megjelenni... mi másutt is kis figyelmet érdemelne. — Ebéd fölött — mert lehet-e gyűlés ebéd nélkül? — számos talpraesett áldomások üritettek pozsonyi pezsgőből a hon érdekében fáradozó lelkesb egyének, különösen Bathhány Kázmér gróf egészségére végül az egész hon lelkesb fiai 's leányai jólétére. Végül örömmel írja levelezőnk, hogy az egész társaságot vidor közszellem lengé át, úgy hogy fesz és választófalak a különleműek közt észrevehető nem volt: mi az aristocraticus Somogyban mindenesetre — óriási haladásra mutat.

— Tegnapelőtt ugyancsak megjáratták velünk az aprilist, pedig azt hiszem, jóformán nem vagyunk már májusban. Valahol nyilvános összejövetel volt hirdetve; de az illetők csakhamar megbánván ezen hirtelen merész szándékukat... visszabujtak odajókba. Pedig riszkirozhatták volna, mert nyelvéket ugysem értelte volna senki.

— A mult vasárnapi hangverseny mintegy 835 pgő forintnyi tiszta jövedelmét gróf Károlyi György ő méltósága még kétszáz pgő forinttal növelé.

— A pesti gyermekkórház alapkövének letétele jövő július elejére halasztott, mikor t. i. az épület, melynek építésére részint önmagunk, részint más építeni akarók okulására mindenesetre visszatérünk, egészen kész lenne. Majd elmondjuk mi, mit tesz az azelővigyázat, mellyel az építésekkel teendő kötés alkalmával élni kell, hogy jégre ne vezetessünk 's elmondandunk majd többet is: itt is, meg ott is, hol ez köteleességünkben áll... mert hiába, ha a magyar embert már nem lehet többé vádolni a — hátramaradásról, azért elvitathatlan tulajdona marad még mindig az — utópanasz.

— Néhány nap óta a pesti Dunafürdő termében egy opticus különféle képestartyákat mutat 'Beliebiges entrée' mellett, mi ellen nincs kifogásunk; de igenis lehetne a rendőrségnek azon extraképecskéik iránt, mik különösen mutattnak 's annál fogva a fiatalság különös épülésére szolgálnak. Ajánljuk e képecskéket minden szülőnek, ki fíjait — s pártai módra nevelni akarja.

— B. Eötvös József 'Falusi jegyző'-jének 3-dik kötete is megjelent... azt mondanók: már, ha azon vágy, mellyel a gyönyörű regény minden füzeté váratik és olvastatik, annak még hamarábbi megjelenését nem ohajtatná.

— A 'Honderű' ezentul csak egyszer fog hetenkint megjelenni 's pedig minden kedden, szíves horitékban. Márcsak visszatérünk lassankint a' régi jó szokáshoz. Halljuk, t. collegánk is lapszemlét fog nyitni a' 'Pesti Divatlap' és 'Életképek' fölött: irántunk loyaltásától elvárjuk, hogy bennünk mindenesetre dicsérni fog, majd aztán meg mi viszont dicsérni fogjuk az ő lapját. Egy kéz a' másikat mossa.

— Furcsa; mióta bizonyos akadályok miatt csak e g y gőzös jár a' Császárfürdőbe és Óbudára: sokkal kevesebb ember megy rajta, mint mikor kettő tette a' szolgáltatot. Tán tartanak attól, hogy 'Buda' is szétpattanhat, mint 'Széchenyi'? hiú félelem! tüzelheted te Budát akárhogy, nem fog az rajta!

— M u s z e l y Károly ur, műkertész és hazánkíja tegnapelőtt nyitá meg a' reudépületi földszinti előcsarnokban pompás virágkiállítását. Ritkaszépségű példányokat szemlélhetni ittegy csoportban, a' szem gyönyörködve nyugszik rajtok 's csak egy, mit sajnosan érez, hogy olly igen-igen rövidéletűek. — Figyelmeztetünk minden virágbarátot, általában mindenkit, kiben nemesebb érzés honol a' növényelet szépsége iránt, hogy e' kiállítást meglátogatni el ne mulassza: egy ezüst huszasért olly élvezben részesül, minőre az egész hosszú év alatt szert többé nem tehet.

— A' budai ráczvárosi bíró urnak ritka erélyessége több lapok által — épen mivel ritkaság — dicsérőleg említeték: de hát még mi hogyan fujnánk a' trombitába, ha a' nevezett bíró ur ezen szép tulajdonát azon rútul begázolt és beszemetelt árok kitisztittatására is fordítaná, melly a' városmajortól szinte a' ráczfürdőig elvonul 's ha a' sokféle személingredientiáktól meg nem tisztittatik, nagyobb esőzésnél az eldugulás miatt árvizet is okozhat. — Reméljük, hogy a' tisztelt bíró ur ezen figyelmeztetésünket nemcsak o l v a s n i, hanem szokott erélyességével a' dolgon s e g i t e n i is fog: ezt is ritkaság kedvéért várhatjuk tőle!

— Hallom, hogy azon ur, kit előbbi füzetemben a' 'concordiá'-ban kiosztott elmeszörnye miatt kissé megsimítottam, rőpiratot készül ellenem kiadni. Már, kérem alázsan, illy rémitő módon csakugyan nem kívánok halhatatlan lenni.

— Tegnapelőtt reggeltájban az uszóiskolát a' hidon alóli állásáról két egész óra hosszáig vonták az addig nyitva tartott hidon keresztül: a' mi, ugy mondják, a' dolga után látni akaró tömérdek népnek igen nagy mulatságot 's időtöltést szerzett. Éjszaka ezen átvontatás már csak azért sem történhetett, mert éjszaka nem szokott sok ember a' hidon járni. Ez is rend!

D ö b r e n t e i Gábor, kir. tanácsos ur, gróf B r u n s v i c k Józsefné, Kesselőkeői Majthényi Anna-Mária ő excja jövő számunk mellett megjelenendő Barabás-remekelte arczképéhez jeles életírást írni sziveskedett. Szinte jövő számunkban kezdendjük meg E r v i n igen szép novelláját is.

H É Z A G P Ó T L Ó K.

— Nem tudok eléggé csodálkozni bizonyos erkölcsbirák panaszában a' hízélgés 's bókokkali visszaélés felett. — Valjon nem érdemes-e, egy gazdag bolondnak elvesztegetett bora- 's étkeiért egy-pár alázatos szót mondani? Miért ne áldoznék neki a' nép a' hálálkodás olcsó áldozatával, ha ő azzal megelégszik? — Tagadjuk meg ezen gyönyörét: aláástuk boldogsága fáját; elvesszük tőle a' módot: szolgálatjára lenni a' közlelkeknek . . .

— Az okos ellenség veszélyes; de veszélyesebb az ostoba barát.

— Minden baleset türhetőbb, mint az unalom.

Miskolczy P.

PÁRIS, ÉS A' FRANCZIÁK.

(Folytatás.)

Ha csak a' hideg szótalan emlékeket keressük is fel Párisban, nem kevés anyagot találunk a' mulatságra, gyönyörre és az elmélkedésre.

Ha tekintjük például a' Napoleon szobrát, mellyen egyik kéz a' mellre levén nyugasztva, másik pedig szemcsövet tartván, a' bátorságot és az észet a' legszebben és a' legjelentősebben láthatni kifejezve. És csodálatos! egy valami még különösebben emlékeztet a' Napoleon szobrán, annak mély rendező eszére. A' mint ugyanis a' szoborra, a' belül levő lépcsőn, feljutunk, legelőbb is a' telegraphi első torony tűnik szemünkbe, melly, épen szemben a' szoborral a' belügy ministeriumi palotán, egy távoli utczában, felállítva szemlélhető.

Vagy ha elzarándokolunk a' hadastyánok laktanyájába, hol az egyházban a' Napoleon hamvai letéve vannak. A' koporsó felett, mint a' szent lélek, a' szentháromsági képeken, szüz Mária felett, látható a' császári sas. A' koporsó megett egyfelül ellenségtől elfoglalt zászlók, másfelül pedig fejkövéül, Napoleonnak világhírű kis kalapja és kardja vannak. Ezen hely közelében szüntelenül egy-pár hadastyán áll őrt. Sajátságos örök, mint kiknek szék áll készen szolgálatukra. Én mindig kíváncsi valék látni ezen megbénult öszvitézeket. És egészen másoknak találtam őket, mint a' minőknek képzeltem. Azt véltem ugyanis, hogy ők csak könnyápor közben emlékeznek vissza Napoleonnra. Azonban teljesen csalatkoztam. Fogatlan szájuknak örök vonaglása köz-

ben nem könyezve, de mondhatlan büszkeséggel beszélnek ezen emberek Napoleonról. És valóban, most magam is átlátom, hogy az sokkal derekabb így.

Vagy ha megtekintjük a' büszkén emelkedett Pantheont, mellynek a' homlokzatán levő felirat megfejtí feladatát: „Nagy embereinek a' háladatos haza,“ 's melly mint egy nagyszerű költői gondolat, — mert itt a' halottak élőkké tétetnek, — épen azon időtájban emeltetett, midőn az élőket halottakká tevő intézet, a' Bastille, leromboltatott.

És hol hajdan a' Bastille kevélykedett 's mint rém-kép fogházalakban rettentette a' jó párisiakat, most az 1830-dik évi forradalom emléke áll; a' szobor tetején a' szabadság nemtőjével, baljában széttört lánczot, jobbájában lobogó szövetneket tartva 's homlokán ragyogó csillaggal ékesítve.

Vagy ha megnézzük a' XIV. Lajosnak emelt diadaliveket, mellyek a' juliusi napok alatt bástyákul szolgáltak a' népnek a' katonaság ellenében, 's mellyeknek tetejéről az alatt levő katonaságra omlott a' közápor.

Vagy ha meglátogatunk valamely érdekes helyet a' juliusi forradalom idejéből; például az Arcole-hidat, mellyre, kezébe ragadván egy háromszinnű zászlót, az ott felállított álgynak bátran ellenébe vezeté egy ifju a' népet, mondván: „Barátim, ha meghalok, emlékezzetek meg reám; engem Arcole-nak hívnak.“ És így történt. A' hidon felállított álgynak az egész előrohánó népet, 's köztök az ifju vezért is, leseprették, de a' következő perczben, mielőtt az álgynak ismét meg leheté tölteni, az ujonan előrohánó nép a' hidat 's vele az álgynak elfoglalta, 's ezen idő ölta a' hid Arcole-hidnak neveztetik.

Vagy ha meglátogatunk valamely érdekes helyet a' nagy forradalom idejéből; például azon házat, mellyben Marat lakott, 's hol Corday Charlotte által meggyilkoltatott (Rue de l' École de Médecine 18). Midőn én e' házba beléptem, 's a' kapus lakja előtt, hol hajdan Danton mennydörgő hangon kérdé barátjának honn létét, hol ugyan ez iránt tudakozódott Corday Charlotte is, a' forradalom idejében használni szokott szóval kérdezém: itt lakott „citoyen“ Marat? bárha arról előre bizonyos valék is, nem kevésbé döbbsentett meg a' felelet: igen, uram, ezen házban. Azon ablak, mutatá a' kapus, fordöszbájának ablaka, mellyben meggyilkoltatott.

Ott voltam tehát a' világ legelső demagógjának lakásán. 'S ugy tetszett, mintha riadozását hallottam volna a' kapu előtt a' felbőszült néptömegnek, melly a' Marat meggyilkoltatásának hírére összesereglett.

Vagy ha megtekintjük a' nemzetöröket; a' Szajna költséges partjait, mellyek csupán csinos kóborlási tőrül látszanak készítve lenni: a' mindenféle középületeket, mulatóhelyeket, színházakat, apró báltermeket, csarnokokat, kávéházakat, étteremeket, olvasó-szobákat, könyvtárakat, sétatérket és végtére mindazon gyanus és nem gyanus helyeket, mellyekben Páris bővölködik: mindenütt hasonlíthatlanul a' legjelesebbre találunk a' maga nemében.

Mindenütt zaj és tarkaság. Ifjak és vének, gyalog, hintóban és lóháton vegyest, köztök nem csekély számmal varázskellemű 's igéző erejű hölgyek.

És ezek a' párisi hölgyek!

I r í n y i J ó z s e f.

(Folyt. köv.)

A Z É L E T.

(NAPLÓMBÓL.)

I.

Bécs, januar 7-én 1845.

Az év utolsó napjaiban Pozsonban valék. Midőn egy hónap előtt onnan távozám, a' kebelben egy mély fájdalom borongott. A' seb még vérzett, 's megtört reménynyel gondoltam annyi vágyainkra, és a' közel napok eseményei mellett lelkemben minden egyéb emlék elhalványult. — — — Hisz tudjátok, az elhintett magból nem hullámzhatott fél a' süker arany kalásza.

Néhány hét mult el azóta, és még néhány hét kell — hogy csendesen elgyűrűzzék majd az utolsó hullámka is, melyet a' kedélyek tengerén a' közel napok tapasztalata vert fel. — De bennem megújult a' fájdalom, uj erőre ébredt minden emlék, midőn egy hideg délután, Pozsonnal szemközt, a' Duna jobb partjára érkezém.

A' Dunát jég fedé; az átjárás veszélyes volt. Sokáig kellett várakoznunk, míg a' tulpartról érkező csónak magát a' jégen áttörteté. Nem tehettem, hogy ezalatt a' ligetet, annyi örömem tanyáját, egy pillanatra meg ne látogassam.

A' liget csendes és szomorú volt. Fái közt, mint az árva leány a' temetőben, sirt az esti szél, 's egy-két hervadt levelet és száraz ágat sodort le a' hóval borított utra. — Az ember életében, — legyen ez bármi sívár — vannak bizonyos pontok, melyeken gyakran meg szeret nyugodni a' lélek; egy percz vagy egy pillanat, mindegy, de éppen számunkra annyi üdv virult, hogy napjainkból százat vetnénk oda egy illy perczért, illy pillanatért. Így voltam én. Lelkem a' multba merült 's gondolatokba süllyedve, haladtam mindig belebb, midőn figyelmemet egy sötét tárgy vonta magára, mely egy pad előtt az uton hevert. — Fölemeltem — egy tárcza volt. Körültekinték, a' liget néma volt. E' tárczával kezemben épen vissza akartam a' parthoz térni, midőn siető lépteket hallék felém közeledni. A' tárczát elrejtém. A' jövő pillanatban egy magas termetű barna férfiú állt előt-

tem. Sötét nagy szemeiben szenvedély égett, szép arcát az ijedtség torzította és hévvel, mondhatnám, lázasan ragadta meg karomat 's idegen nyelven kiáltá:

— Ön egy tárczát lelt, uram!

— Szabadjon előbb önt kérdenem: — mondám, mialatt karomat elereszté — elvesztett-e ön egy tárczát?

— Igen, ép e' helyt, irataimmal ránthattam azt ki, 's a' ligetben kívülrünk egy lélek sincs; felele, mialatt szemöldjei összevonultak 's képén egy sötét gondolat látszott átrángani.

— Engedjen ön még egy kérdést tennem; — szóltam hidegen — elvesztett tárczájában van-e valami, mi annak birtokosát igazolhatná?

— Van, uram, névjegyeim, egy levél címemmel, — de — — hát megellette ön e' tárczát?

— Ön neve?

— Marquis Gazzoni.

— Lássuk, — mondám egy lépést hátrálva, mialatt a' tárczát rejtekéből elővontam. A' marquis képén az öröm villámlott át, az eddig halálsápadt és feldult arczon egy gyöngye láng csapott fel, 's mielőtt akadályozhattam volna, vadriadással ragadta ki a' tárczát kezemből.

— Remélem, — mond, azt vizsgálva — hogy ön, uram, nem tekinté meg tárczám tartalmát.

— Nem; de ön még igazolásával tartozik.

— Itt névjegyem, itt az érintett levél. Ön engem — mondá szelidebben — mondhatlanul lekötelezett 's tisztelem önben e' gyöngédséget, hogy tárczám fel nem nyitá, mert — mond vontatva 's emelt homloka ismét elborult — tárczám sok titkot rejt 's nem mindig vagyunk egyedül öntitkaink őrzői. — Kegyed — folytatá, egy névjegyet véve elő — Bécsbe utazik?

— Igen.

— Fogadja el, kérem, — mond könnyed hajlással — e' jegyet, és habár mi részben olly emberre lenne szüksége, ki önért mindenre kész, ne felejtse e' pillanatot, és hogy bennem azon embert mindig föllelheti. És ön neve, uram? kérdé udvariasan.

— Ervin.

* * *

Egy hete mult, hogy Bécsben lakom. Még minden új előttem 's egy hét alatt e' szép világ el nem veszítheté előttem becsét, érdekét, a' báj még el nem foszolhatott, a' zománcz még meg nem törhetett, és én mégis érzem, hogy e' nagy világ, e' zaj, e' tengerélet engem ki nem elégít. Azért-e, mert keblemben hozám el magammal a' hazát; mert e' nép nem vérem, — és dicsőitessék Isten neve, hogy nem az, — nem tudom, de úgy vagyok, mint kit csak a' csermely zenéje mulattat, 's ki a' tenger mo-

rajától visszajed, mint ki egyes fa susogó lombjai alatt akart megpihenni, de kít egy erdő zugása riasztott fel. — Kinek csendes öröm kell és nem háborgó élet, az ez örömet itt ne keresse.

Utam ma ismét sz. István nagyszerű temploma mellett vezetett el. Menekülni vágytam az utcák végtelen zajától 's betértem a' szent ivék alá. Az orgona olvadozó hangjai imára hívták fel a' lelket 's ezeren borultak térdre, imádni a' mindenhatót — a' nagy Istent. Bár lelkemben ilyenkor mindig bizonyos fájhúrok szoktak megrezzeni, mégis megállottam egy oszlop mellett, hallgatni a' méla hangokat, 's tekintetem a' templom góth ivein tévedezett. — Fel-séges költői gondolat lebeg az ó kor e' nagy művén. Nem tudjuk, a' hatalmat bámuljuk-e inkább, melyly illy roppant épületek által képviselteté magát, vagy a' költői gondolatot, melyly minden iven, minden faragványon fenhagyá emlékét. A' hatalom, melyly lebilincselé a' szellemet, romba dült, és mintegy sirja felett állnak emlékül a' csonka, a' be nem végzett templomok, melyeknek barnult falairól annyi század eseményei szólnak le. E' merész iveken, melylyek, mint egy hatalmas gondolat, emelkednek az éghez, a' párkányzatok csipkém 's a' szellemdús faragványokon, melylyekben a' mester lelkének költői eszméit testesíté meg, rémes történetek ülnek, beszélők az ember örűtségéről, ki testvére felett lobogtatá fel a' máglya sötét lángját, beszélők azon korról, melylyben az ember imája felett olly sötéten borultak össze a' templom ivéi, mint a' vallás ridegen és költői zománcz nélkül emelkedék ki a' kolostorok éjjeléből. — És az emberekből is kihalt a' költűiség! Mig az ó világ az erőt az Olympban keresé és azt istenité, annak jeléül, hogy erő az Isten, erő — melyly alkot, melyly összetart, melyly ront: addig a' középkor népei ez erőt a' sátán kezébe adák. A' szellemben leigázott nép nem birta felfogni a' lángész magasztos gondolatát, a' költői lélek erejét, és a' pokollal szövetkezteté a' mestert, kinek lelkében egy isteni eszme világolt. Ilyen az ember; ha valahol rendkívűli erőt lát, ennek forrását nem keresi az égben, hanem azt a' kárhozat honában véli föllelhetni. Szegény mester! mintha látnám, mint hullottál alá a' sátán által széljel rugott állványról. — Nyomoru gondolat!

Ily gondolatok közt telhetett el néhány percz. Az orgona hangjai lassanként elhaltak, a' tömény fűstje, mintha az éghez kívánna emelkedni, gyenge párázatokban lengett fel a' templom borongó iveihez, csak kevesen maradtak még hátra a' buzgók közül. — A' közel oltár előtt egy leány térdelt, összetett kezekkel imádkozott 's a' szent anyához emelé fel szép szemeit. Oh, mi szépek voltak e' szemek melylyek éjében, mint csöndes nyári éjszakán a' csillag, fénylett az ártatlan kebel boldogsága, az arczon egy tavasz virágozott fel ifju kellemével 's az ajkakon, melylyeken egy kimondhatlan, mosoly lebegett, mint a' rózsakebelen az illatár, rengett a' kebel fohásza. Oh, az ima, melyly a' szűz kebelből felfakadt, tán e' gyönyörű leány hálaimája volt, avvagy az emberek büneiért imádkozott ő, hisz Isten meghallgatja angyalainak imáját. — Sokáig néztem a' szép gyermeket, ki nemsokára térdeiről fölemel-

kedett, 's egy pillanatot vetve arra, honnan tekintetének egébe merültem, szemeit egyideig önfeledő merengéssel függeszté egy tárgyra. De e' pillanatban az ajkak égi mosolya eltűnt 's egy gyöngye sohaj tört ki azokon 's az arcz szelid rózsáit sötét láng emészté fel. Hátratekinték, megettem egy oszlophoz dülve állott marquis Gazzoni; szemeiben, melyek a' leányon függöttek, szilaj tűz lobogott 's ajka körül egy rövid mosoly simult el. Tekinteteink találkoztak, a' marquis üdvözölt 's mielőtt megszólíthatám, hirtelen követé a' távozó leányt.

II.

B. január 15-én.

Az élet feladata küzdés, szenvedés minden ember osztályrésze, és bár olly sokszor törik ketté reményünk zöld ága, és bár elhervadnak az élet virágai, annyi eltemetett remény, annyi fájdalomhant felett, mint a' temető hideg keresztsje, áll mégis az ember kebelén a' hit. De vannak pillanatok az ember kebelében, midőn e' hit megrendül. Mert nem igazság, hogy a' bűn játszhasa az erénnyel bitor játékát, hogy a' lángész hajoljon meg a' buta előtt és éhenhaljon a' legtisztább akarat, midőn, kinek egy gondolata sincs a' haza és az emberiség számára, sardanapali örömben kéjdelgi át hitvány életét. Pedig, barátim, ilyen az élet!

Minden nap meghozza tapasztalását, 's én ma e' sorokat jegyezhetém fel.

Tegnap K. . . Jenő barátom látogatott meg. Évek óta nem láttuk egymást 's alig ismertem meg a' szép férfiuban egykori pályatársamat, ki megosztá velem a' gyermekkor tiszta örömeit 's ki most olly hévvel, olly melegen szorítá jobbomat. Jenő keblében a' legtisztább akarat 's a' legszentebb fellángolás vesztatüze ég, szíve jó, de ő mégis boldogtalan. Mi beteg lehet ez ifju kedélye! Lelkébe egy nehéz bánat szötte be magát, gondolatain, mint a' völgy felett a' sötét boru, nehezedik a' fájdalom. Jenő atyja mellett tölté el a' gyermek- és ifjukort és őt a' gyermekkorban nyert benyomások elkísérék az életbe is, hol sokszor ütközött egybe meggyőződéseivel a' tapasztalat. E' mellett Jenő érzелgő kedélylyel birt, 's fájdalmát, mely panaszban tört ki, képzeltnek hívém. De e' fájdalomnak mélynek kellett lenni, a' léleknek szenvednie kellett, másként nem hamvadott volna el a' szem lángja, és a' kebelben nem hervadott volna el az öröm.

— Oh, mondd, barátom, — kérdém részvétellel — mi bánat nyomja lelkedet! Jenő te boldogtalan vagy!

Egyideig némán tekinté reám.

— Igen, én boldogtalan vagyok. Mióta elváltunk, a' sors keze sulyosan nehezedett reám. Atyám meghalt 's anyám hugomnál a' szűk nyugpénzből élnek, 's nekem annyi munka 's fáradtság után sem juthat az öröm, hogy napjaikat türethetőbbekké tegyem. Ne hidd, hogy elfogultan itélek, de mint minden vágy és remény csak fájdalmidat növeszti, ugy hited is elhagy nem

sokára, ha azt hívéd, miként jóakarat, tiszta szándék mellett utaidon boldogság fog felsarjadzani. Él egy századot át vagy rövid életet, hosszú vagy rövid élet után egy bizonyosra jutunk, csak hogy boldogság csak keveseknek nyíladoz, hogy míg, ki életet tüskékkel rakta meg, élde, te a' mező fűszalaként eltiportatol.

— Látom, — mondám, megrázva kezét — hogy még mindig az érzelő ifju vagy, kin az élet minden érintésnél sebet üt. Miért csüggedsz? miért akarod hinni, hogy számodra elvirult az élet? és bár eddig nem juthatott számodra sorsa a' virágnak, mely illatozásra nyithatja fel kebelét 's mellynek színes levelein öröme derül a' leányka kedélye, küzdj az élettel mint férfhoz illik, hisz a' küzdelemnek megvan a' maga kéjérzete. Aztán, barátom, még messze van az élet nyara arany gyümölcseivel!

— Szomorú vigasztalás ez, jó Ervinem — viszonzá hévvel. — Az élet nyarának gyümölcsei? kérdé hidegen az élet nyara? Tavaszkor — mond, mialatt ajkain egy keserű mosoly vonult el — a' kertész is gondosan ápolja csemetéit, hiszi, a' virágosó, mely a' szél leggyöngébb lengésére gazdagon borítja a' kert utait, egy gyümölcsös nyár előkövete 's hogy a' rügyező ág arany gyümölcseivel majd annyi jutalmat adand neki. De a' kert felett elborul az ég, a' fa ezer ágait villám szaggatja szét, jég és fergeteg eltörhetik a' gyenge csemetét, és az ág sudarrá nem nőhetett és elmaradt a' nyár arany gyümölcseivel. Illyen az élet is, édes Ervinem, higgy bár érzelőnek, kinek minden fájdalma képzelt, de az élet mégis illyen.

— Ha nem tudnám, — felelém — miként az ember átka, hogy a' jelenben boldog lenni nem tud, csudálni volnék képes e' lemondást, de az ember eltapossa a' lába előtt felfakadó örömet 's elérhetlen után törekszik. Ha kies kertet akarsz elővarázsolni, a' magot ne hintsd el távolra, hanem magad körül; ha a' nyár hevében árnyat kívánsz birni, ültess lakod körül fákat és ne merengjen tekinteted szüntelen a' távol erdő sötétén.

Jenő szánakodva tekintett reám.

— Milly boldog vagy te, barátom, — szólalt meg búsan — ki még nem ismered az életet, kit az élet még nem rázott fel csalálmaiból; boldog, mert mit is nyerünk kiábrándulásunkkal? azt, mit a' nem hívő kételyeivel — kint és csak kint.

— Nem ugy, Jenő; — viszonzám — az élet elébb vagy utóbb, de mindenkinek meghozza a' csalódást; de bár minden csalódásnál egy reményünk hervadt is el, az élet tette hívja fel a' férfit, és süker csak a' küzdelem bére.

— Hát azt hiszed, — szólott hévvel — hogy bennem nem él az akarat? Oh, barátom, — folytatá emelkedőbb hangon — mert lelkedben a' szép vágyak virágosója permetezik, mert kebledben szent akarat rügye fakad föl, hiszed, hogy eljő az idő, midőn e' virág mind gyümölcsessé érik, midőn akaratodból a' tett sudara emelkedhetik ki? csalódtál. Lelked ezer virágát a' mindennapiság tikasztó lége forrázza le, az élet terhe, a' szeretetlenség jege, megannyi vész

lehasitják [fákról az örömgallyakat 's mert egy évben csak egyszer kerül elő a' nyár 's az ősz is mindenkor bekövetkezik, az elhaló virággal fáid levelei is elsárgulnak és — —

—Megállj az istenért! — kiálték erőltetett nevetéssel — ha félbe nem szakítalak, bizony még a' sirhoz vezetsz. De hát, édes Jenőm, honnan támadt benned e' rideg életnézet?

— Megmondom — válaszolt komolyan. — Elveimet ismered, de az emberen a' körülmények hatalma uralkodik, 's a' szükség gyűrűi közé szorított erőt veszünk elébbi életnézetinken. Hat év előtt még nem ismerém az életet; nem tudtam, hogy az embert is úgy szokták tekinteni, mint a' teherhordók a' könyveket, kik nem nézik meg azon tartalmát, csak azt, hogy mennyit nyomnak? Engedtem anyám kérésének 's hat év előtt Bécsbe jöttem. Azóta az évek minden napjára jutott egy keserű tapasztalás. Elfoszlott ifjúságom szép álma, megtört az ifju kebel jobb hite, választás csak e' kettő közt maradt: vagy alkudozni a' tömeggel elveimre és vele járni a' széles uton, de sárban és fertőben, vagy küzdeni remény nélkül. E' küzdés alatt lelkemben elzsibbadt az erő, kedélyembe megvetés fészkelte magát, hisz mig azok, kikért munka mellett virasztám át éjjeimet a' ki nem érdemlett gyümölcsöt szaggaták, én hiában feszítém meg legjobb erőm, legbuzgóbb igyekezetem; És ha ezt, ha akaratom említém, azt hiszed, barátom, hogy tán a' méltánylat szava vigasztalt meg? nevettek, barátom, hidegen nevettek, és ha kértem a' kiérdemlett bért — elutasítanak. Szegény anyám, én nem tehetem tűrhetőbbekké agg napjaidat. De ez még nem mind — folytatá kítőró szenvedéllyel — mi a' sziv életén dül. Egy év előtt Izórát ismertem meg. Mint csillag az elborult égen tűnt ő fel éltem sivatagán, ő lett védangyalom, ki a' kísértet óráiban feltartott, ő lett üdvem, mindenem. Oh, ha ismernéd őt, ha ismernéd a' szerelmet, mely a' kebelben elolthatlanul csak érte él, megszánuál, barátom, bizonyosan megszánál.

— Hát Izóra irántad hideg marad?

— Nem, nem, — szólt hirtelen 's szemeiből egy pillanatig boldogság sugárzott — ő szeret, de atya, a' gazdag kereskedő mit sem akar hallani a' vagyontalan ifjuról.

— Türelem, barátom, türelem; — biztatám a' gondolatokba merültet — állhatatosságtok- 's szerelmetökön megtörik majd az atya számoló hidegsége.

— Ugy nem ismered, jó Ervinem, az emberek e' faját; ők gyermeköket, a' szívet, mindent, kamatozó tőkéül tekintenek, melyből dús jövedelmet kell huzniok, az ember előttük csak annyiban bír becsesel, a' mennyiben céljaikra eszközül szolgálhat vagy hiuságuknak hizeleg. Így a' dús kereskedőnek gazdag vagy fényes nevü vőre van szüksége, mig gyermekének szíve hideg számvetéséből kimarad.

Részvétellel néztem egyideig e' szegény ifjut, ki már annyit szenvedett néhány rövid év alatt. Éreztem a' fájdalmat, mely lelkében felviharzott; ő

önmagát tagadta meg egy kiesb jövő reményében, de reményét hat év tapasztalata is képes volt elhervasztani. Becsületesség, jóakarát gyakran olly pénzdarab, mellyet nem akar beváltani az élet, míg a' pártfogás és kegyelem papirjegye többnyire mindenütt keletre talál. Mint minden völgy meghozza tavaszkor virágát, ugy nincs ifju kebel, melly reményt nem táplált volna magában; és — mert illyen az ember — sokszor az elhervadt felett hajtja fel ujra zöld levelét egy ujabb remény. De mint a' vihartól megdöntött fa omlásában ezer virágot, mellyek árnya alatt nyiladoztak, zúz össze: ugy egy remény hiusulta gyakran száz mást is elhervaszt, hogy a' kebelben csak a' kín éljen 's az élet kopár, szomorú legyen.

Jenő némán járt fel 's alá; tekintete, mintha gondolatai a' mult emlékein bolyongnának, komorabb lön, 's némellykor egy futó mosoly vonaglott el az összeszorított ajkakon: nemsokára előttem megállapodott 's egy könyet törölve le arczáról, mellyen a' kedély láza lobogott fel, szolt:

Egy év előtt az Ágoston-barátok templomában Canova remekműve Krisztina herczegnő mausoleuma, előtt állottam. Olly jól esik napjainkban illy fenséges művel találkozhatni, mellyen egy nagy, egy költői gondolat lebeg. Sokaig csudálva és gondolatimba mélyedve állottam ez emlék előtt, midőn mintha a' művész költői álma legszebb gondolata testesült volna meg, mellettem egy leány jelent meg. Izóra volt. A' műnézésébe merülve, némellykor rövid jegyzetkéket tőn egy kis tárczába 's nem vevé észre, hogy abból egy kisded levél hullott lábaihoz. Felmeltem 's átadám azt az anyja után sietőnek. Izóra egy édes tekintettel köszöné meg; oh, de e' tekintet, mintha az ég nyilott volna meg előttem, mondhatlanul boldogított. Azóta kiirthatlanul élt lelkem előtt Izóra képe. De nem untatlak. Hónapok mulva gr. Fülley estélyén vele ismét találkoztam; neki és anyjának Kely Kálmán barátunk által bemutatztatván, engedelmet nyertem, hogy Kálmán házukba is bevezessen. Ezóta többször láthatám őt, ki, mint a' rózsza bájos leveleit, fejtven fel előttem lelke tökélyét, szerelmem elnyomhatlanná erősödött bennem. Izóra ifju kebelének tiszta szerelmével viszonozza e' lángszenvédélyt, 's anyja, ki leányában él, áldást mondott szivünk szövetségére. Értelek, Ervin, te mosolyogsz, mert azt hiszed, hogy így boldog lehetek, de nem tudod, hogy szerelmünk közé mennyi akadály szötte be magát. Nem ismered Izóra atyjának hiu gögjét. — Ezelőtt néhány hónappal b. Parányi Iván vezetteté be magát a' gazdag kereskedőnél. A' báró anyja, egy olasz grófnő, elpazarlá férje minden vagyonát és most . . . . .

Ajtómon e' pillanatban kopogás hallatszott. A' marquis lépett be azon szobámba.

— Üdvözlöm önt; — mond, szívesen rázva meg jobbomat — napok óta keresem ön lakását 's csak a' véletlennek köszönhetem, hogy azt föllehetém.

— A' véletlen tehát most ismét örömet okoz nekem — válaszolám. — Kelez Jenő barátomat mutatom be önnek.

A' marquis hidegen hajtá meg magát.

— Marquis Gazzoni, — folytatám. Jenő némán kalapja után nyult 's a' nélkül, hogy a' marquist egy tekintetre méltatná, egy kézszorítás után távozott.

A' marquis mintegy negyven éves lehetett, ifju erővel 's egyikével azon főknek, mellyek a' Grachusok századára emlékeztetik az embert. Az emelt homlok, a' sasorr, a' szemek, mellyekben egy indulattenger lávázott 's a' férfias termet aránya a' művész vésőjének mintául szolgálhata. Kondor szakála 's fürtözött éjhaja, mint öltözetének, melly egészen fekete volt, izletes szabása, a' termék emberét árulá el. A' marquis otthonos kényelemmel foglalt helyt egy karszékben.

— Meg nem foghatom — kezdém — e' hidegséget, mellyel önök egymást fogadák.

— Ön barátjával, — felelé az óralánczra fűzött gyűrűkkel játszva — már találkozott egyszer az életben, 's vannak emberek, kik nem tudnak megbocsátani; — 's kikerülni akarva a' tán teendett kérdést, hirtelen folytatá: — fogadni mernék, hogy ön elveszíté lakjegyemet.

— Nem, — felelém — de kérem, hát ismeri ön Jenőt?

— Most másodszor láttam őt, válaszolá nyughatlanul. Látszott, hogy kikerülni kíván minden feleletet.

— Ha nem tudnám, — mond mosolylyal — hogy Bécs igen elfoglalja az embert, nem tudnék önnek megbocsátani. De az élet Bécsben árjai közé sodor mindent. — Hiszem, ön már otthonosan érzi itt magát.

— Még nem.

— Miért? kérde élénken.

— Mert engem, viszonzám, e' nép tekintete elszomorít, e' népe, melly bölcsőben rengetve, végre elkábult, mellyben nincs vágy, nincs magasb lelkesülés.

— És a' bécsi nép, édes barátom, — mond a' marquis — így lön a' föld legjámorabb népe. Oh, de még sem, — czáfolá meg magát kaczagva — kik ezt tartják, azok Confucius 's a' thea hazáját nem ismerik. Igaz, e' jó népben nem él a' hit egy szép jövő iránt, nincs magasb fellángolás, törekvés egy nagy cél után, de e' nép kebelét is emeli vágy derült napokért, hogy tervezett kirándulásai, sétáitönkre ne jussanak, az ő kebelét is emeli sohaj, ha a' kedvelt színész elutazik.

— Ön igen gonosz marquis.

— Majd megismerendi ön is e' népet, mellynek jelszava éldelet, melly örömmel merül minden élvebe, mellyet mások készítenek számára.

— Hogy édesség közt nyujtsák neki az álomitalt.

— Ugy van, — viszonzá a' marquis — de ha e' nép épen mámorában leli fel boldogságát! És én, megvallo, osztom e' nép életnézeteit; hisz az élet egyik feladata: éldelet.

A' marquis ezalatt egy kémelő tekintetet vetett reám.

— Igen, — mondám — éldeljünk, de úgy, hogy az élelet utókéjzete még sokáig rezegjen át — nem idegeinken, hanem lelkünkön, mint a' csendes tón még sokáig gyűrűznek a' hattyu szárnyütései.

— Ismét és ismét morál; — kaczagott fel a' marquis szilajon — ha akarja ön, kedves barátom, akár holnapig szavalhatom önnek: liggy, remélj, szeress! 's az ember aztán illy philosophiával kíván boldog lenni.

— Megengedem, — jegyzém meg — hogy illy elvek mellett az érzéki ember boldog lehet, de a' polgárnak vannak kötelességei, kell hogy legyen magasabb vágya 's ekkor az önmegtadadásra van szüksége.

— Ugyan miért? — kérdé hévvel — tán hogy hangyamunkákkal egy porszemet emelhessünk a' közel dombra, hol a' mulandóság emléke áll? vagy tán az emberekért? Jegyezze ön meg jól, hogy minden áldozat, melyet az embereknek hozánk, olly mag, mellyből csak hálátlanság nő fel, 's hogy az ember csak annyiban érdemlé meg az életet, a' mennyiben abban élni tudott.

— És ön marquis, — kérdém nevetve — nemde megérdemlette az életet? — A' marquis hangosan nevetett.

— Ha előre philosophiával, édes barátom, — mond elkomolyodva — áldozatul hozzuk minden elveinket 's ha önalkotta vagy mások által okozott fájdalomunkban a' szív megszakadni készül: — ki ad kárpotlást az áldozatért, ki ment meg bennünket, hogy, mint égen a' futó csillag, el ne enyésszünk? Az ember? ő elviharzik fölöttünk, mint a' vész az eltemetett hajóromok felett. Ezért ismétlem, — mond felkelve — hogy ne tagadjunk meg magunktól semmi örömet, éldeljünk.

Mennyit kellett ez embernek csalódnai, míg benne illy elvek támadhattak? vagy tán mindezt hazudta, hogy megismerhesse életelveimet is? Az ember, tudom, sem angyal, sem ördög egészen, de a' tettetés mindenesetre hatalmában van. — Mi különböző életnézete van e' két embernek! A' marquis az életet egy kertnek tartja, mellyben minden virág csak számára nyílik, 's szerinte ha ő nem szaggatja le, más tüzi majd azokat kebelére; Jenő pedig egy sivatagnak nézi, mellyen egy virág sem ingatja fejét, — mindenütt hervadás.

— Ön szállása, édes barátom, — mond, mialatt néhányszor fel 's alá járt kisdud lakomban — sötét, a' kilátás szomorú.

— Csak míg kéjelmesbet lelhetek, fogadám fel.

— Jó, hogy eszembe jut, — mond a' marquis egész közönösséggel — lakásom néhány nap mulva elhagyandom, ön azt tüstént elfoglalhatná, 's biztosítom, miként semmi kényelmet sem fog nélkülözni.

A' marquis ajánlatát elfogadám.

E' pillanatban éles sikoltás 's egy nő szívszaggató siránkozása hallatszott külről. Minden szó nélkül rohantunk a' folyosóra. A' harmadik emeletből embertelen kezek vonszoltak le egy aggnőt, ki a' lépcső karvasát ragadva meg, menthető meg magát a' lehanyatlástól; mellette könnyű ruhában 's jajgatva

egy leányka állott. Az embertelen háziur, egy sovány kézműves, szívtelenül nézte a' jelenetet és nem hallgatá a' szegény nő kérését, ki még csak néhány napot kért, melly alatt bizonyosan megfizetni ígéré lakbérét és tartozását. „Legalább leányom köpenyét adjátok ide“ jajgatá a' szegény anya, de a' szívtelen háziur intett 's a' házmester és egy rendőrszolga anyát és leányt lelökdőstek a' sikamlós lépcsőkön.

Tovább nem tűrhetém ez embertelenséget, bennem minden ér fellázadt e' gaztett ellen 's segítségére akarék sietni a' védtelen nőnek, de a' marquis erővel visszatartott 's a' másik pillanatban már a' háziur előtt állott.

— Mint sejtem — monda' marquis hidegen — ön uram pontosabb fizetőnek kívánja e' nő lakát kiadni. Ha ön megegyezik, a' lakot én bérlendem ki, 's mig azt elfoglalhatnám, addig e' nő benmarad, kinek tartozását is tüstént kifizetem. És ön, asszonyom, az én adósom leend.

A' háziur elfogadá a' feltételeket; a' nő és leánya könyeikkel áztaták a' marquis kezét.

Oh, az ember mindig talány marad előttünk! Visszaemlékezve a' marquis nyilatkozására, azokban nem tudtam föllelmi e' szép, ez emberi tett forrását. A' marquis ezalatt a' háziurral credit beszédbe, mig a' szép leány, kibén, meglepetésemre a' sz. Istvánban látott imádkozó angyalra ismertem, hálás tekintetét a' marquis szép alakjára emelve, pirulva mondá a' didergő és megszaggatott ruháit rendező nőnek:

— Lásd, anyám, ez ur volt az, ki a' multkor is mint védangyal jelent meg mellettem, ép a' kétségbeesés pillanatában.

Az aggnő hallgatott, de könyűi sokat, igen sokat mondottak.

Végre minden lecsendesült, a' marquis megigéré, az aggnőnek, hogy meg fogja látogatni, ki leányával visszatért kis lakába.

Midőn ismét szobámban voltunk, melegen szorítám meg a' marquis kezét. — Oh, önnek — mondám — nem lehetnek olly rideg életelvei, hisz ön már másodszor volt e' szende gyermek védangyala. — A' marquis mosolygott.

— Néhány hét előtt — szólt — késő este, az „országut“ külváros egyik népetlen utcáján, segítségért kiáltott egy női hang. Még jókor érkezém; két kéjencz egy gyenge leányt erőlködött a' bérkocsiba emelni. A' leány, ki mint tőle később megtudám, egy munkát ígérő uri hölgytől ez időben rendeltetett magához, e' szegény nő leánya volt. Megjelenésemre a' két gazfi a' bérkocsiba ugrott 's ez velök elrobogott. A' leányt haza kísérem. A' véletlen ugy akarta hogy most ismét segítségére lehessenek a' szép gyermeknek.

Én pedig ismét melegen szorítám meg a' marquis kezét, ki nemsokára magamra hagyott.

E r v i n.

(Folyt. követ.)

S Z E R E L E M.

(O. E-nak.)

Kérdenéd csak, mi a' végtelenség,
 'S együtt mélység és magasság?
 Mi szentebb 's égőbb, mint a' vesztaláng,
 Mi tisztább, mint a' napvilág?

Mi édesebb, mint a' szabadság,
 Mi üdvezítőbb mint a' hit?
 Melly szent gyönyörrel koszorúzza
 Ez ifju szívnek álmait?

Mi bájolóbb, mint egy ezüst tó
 Őlén játszó csillagsugár,
 Midőn fölötte csokolózik
 Szép nyári éjben hattypár?

Mi titkosabb, mint a' könyű
 A' szív rejtett hullámibul?
 'S mi átlátszóbb, mint a' harmat,
 A' melly angyalszemekből hull?

Mi szívhatóbb holt menyasszonyát
 Sirató költő búdalainál,
 Melly együtt zeng az özvegy fülmilékkal
 Sötét fenyők közt hold sugarinál?

Mi bűvösebb, mint egy tündérgalamb,
 Ha szeméből mesés varázs között,
 A' merre száll, aranyhajnal virad
 'S gyöngytenger hull selyemvirány fölött?

Mi nagyszerűbb, mint a' sas, melly ha száll,
 A' nap lángjában úszik 's égre tör;
 'S ki férfiasb egyszersmind nála, kit
 Merész röptében kétség nem gyötör?

Mi biztatóbb, mint a' remény
 A' hosszú kétség alkonyán?
 Mi egészebb, mint a' világ?
 'S mi tesz ki a' mennyen magán?

'S mi gazdagabb virágozásban
Mint a' nyíló tavasz? . . .
— Azt mondanám: Irántad
É g ő s z e r e l m e m a z !

De mindez érzés századrésze csak
Annak, mit én h a z á m é r t é r e z e k !
A' honszerelem m á s o d i s t e n e m ,
Keblen magasztosb üdvet élvezek . . .
Bár most a' honfibu
Szivemhez a' legillőbb koszorú ! !

L i s z n y a y K á l m á n .

KOROMPAI GRÓF BRUNSVIK JÓSEFNÉ KESELOKŐI

MAJTHÉNYI ANNA-MÁRIA,

UDVARI PALOTA- ÉS CSILLAGKERESZTES HÖLGY ,

A' BUDAI JÓTEVŐ NŐEGYLET ELNÖKE.

Ismeretes név kimondásán, viselőjének jellemvonásai kelnek fel azonnal emlékezetünkben, 's a' képzelem azokhoz képest szállja meg a' lelket. Csak említsd a' czimzett grófnéét, 's azon pillanatban: irgalom, vallásosság, nemzeti érzelem 's tudomány és művészet becsülése lesznek eszmetársulata.

A' magyar nemzet e' főhölgye, Pozsonvármegyében, Korompán, félrevonulva tölti most haladott kora hátralevő napjait. Ott sorolja magának eleibe, majd nemesizletű kastélyában, majd természet-szépítelte híres kertje fenyvesiben, lefolyt szerencsés háziélete képeit; onnan pillant vissza azon nagy és tárt ház vitelére, melyet egykor Budán az 1825dik évnék őszeig kir. főtárnok férjével alakított, 1827. óta pedig 1843-ig Pesten mint országbirája özvegye folytatott: mert férje szép esze és királyos-hazafiúi erényeinek fenmaradott sugárait rajta és benne is tisztelék minden rendű látogatói, mert az ő saját nagy jellemei folyvást vonzottak hozzá új meg új becsülőket. Ottani csendében körzi most őt, mint anyát, két leánya; mint nagyanyát, öt unokája; mint szépanyát, két dédunoka vagy valósággal, vagy midőn ezeket 's két unokája férjét elfoglaltságuk lakhelye távolítja, szerelmeikre onnan andalodik, négyszáz különfajú szebbnél szebb rózsabokrai közt, melyek csinos karóira, saját gyönyöréül, mind hisztóriai személyek neveit téteté: 's közöttük Mátyás király, Nagy Lajos, Zrinyi-rózsa.

A' kertek e' paradicsomában hatja meg ugyan néha egyetlen egy fíja Augustus halálának fulánkja, mint anyát, szivzuzással, mint magas érzelmű asszonyt, lélek sebzétével. Visszacsilámlik eleibe, miként tanította ő maga a' 14 éves fiut Magyarország hisztóriájára 's az 1809beli nemes felkelés kötelességének az oktatás folytában halála után az ifjúcska, leczkéje végeztével, miként könyökölt a' falnak, ezt mor-

mogva: „Miért nem forghatom már kardomat, hogy szabad hazámat én is védelmezhetném. Eszébe jut, miképen csattana ki erre magyar anyai öröme P. Corneille c' sorában:

A ce noble courroux je reconnais mon sang.

E' nemes haragban ismerek véremre.

Máskor pedig el-elsohajtja magát, két vejének elhunytára emlékezvén, mert e' háza 's leányai boldogítói is hamar kimulának. Szinte kesergő vágy olvasztja keblét egy szép műveltségre fejlett hajadon unokája után.

E' magányában forgatja e' derűs és borús képeket; de megfontolni tudván, miként örvényzi a' világ rendszerében halandónak nyereségeit veszteség is körül, böles nyugalomra egyenlítő ki lelkiületét, mely keservtelen elmével marada türelmes, ronsolatlan kebellet folyvást az emberzet szerelmeiben melegülő és midőn előtte a' haza szent közjáváért szó zendüle, azonnal csupa lang.

Bár okleveli szigorral adhatnám elé jelleme vonásai mellett segélyezéseit 's ezek sok ezerre menő összegei számát, hogy, a' mint delikorabeli arczképének az 'Életképek' e' füzetével menő példányát látod, akaratlanul pillants vissza a' lelkes arczra, 's jó érzelmed felbuzdultában mondhatnád magad: 'Áldásom reád, nagy asszony! Te kibékeltetsz, mert számos jövedelmeidet nem szórád külföldre vizeszüen! Te fentartád a' reményt, hogy megint fog kelni magyar hölgyek sora, melynek Magyarország nemcsak férjeik pénzhajtó csüre lesz, hanem h a z á j a, 's ennek uj díszül fiatal-ságot nemzetiesen nevel, ide illő önérzetű művelt szint, erkölcsöt 's ipart gyökereztet meg külön-külön családok életkörében. De, adat kezemben ehhez csak néhány sor! mert legkedvesebbjei sem könyörögheték ki exlejától, mint hallom, irgalmai számainak általa tollbamondását, ámbár ez nem ejt vala karcot szerénységén. 'S én, ki magam ajánlám képe idevételésért, jellemrajzaihoz pedig a' megkisértést édes-örömet vállalám fel, ide tartozó ténysor megkaphatása reményével, most szinte fenakadok. Mert hév szomjaszt, hogy a' hisztóriai toll csak hitelesített tanusítványról vegye reptét. Azonban két érzelem bátorita fel; egyik: többször jelenvalék tettein e' szívélynek; másik: kérésre Faschó Józsefné Kesselőkői Majthényi Izabella jegyze fel néhány emlékezeteshet, miről ő nagysága bizonyos, minthogy, a' míg e' reá méltó rokonát mint kedvenczét nevelé, Izabellája volt jótéteményei körül legkeszebb titkára. Nem nehezít így rám vak nagytítás, e' szívrontó bűn, semmi súlyt.

Alsó-Korompán, szól az idézett jegyzék, férjével együtt ő építeté a' kathol. régi kicsiny 's leégett szentegyház helyére, pedig kegyuri joggal bírás nélkül, a' mostani tágasbat, 's szebbet, 's melléje csinos paplakot. — Balassa-Gyarmaton, évenkinti 40 pengő forint fizetést esatolt az ottani lelkitanítóéhoz mint főispánné, olly intézkedéssel, hogy a' Nógrádmegye tömlöczeiben levő rabokat minden héten egyszer vallási érzelmekre gerjessze. Drakoviczi közöshirtokában Galgóczt mellett leégett szentegyház is költségén állott helyre. — Szeremmegyében Illok és Szuszek táján, a' dunaparton fekvő Nesthin falujában, a' 800-at meghaladó óhitű lakosok között ötödfel-száz katolikus népség számára újból építete szentegyházat, azt minden belétartozóval felszerézé, melléje paplakot állított 's a' lelkes számára fizetést alapított. Hét faluból álló futaki urodalomságában két falu reformatus magyar, egyiknek ott szentegyház és tanoda kelle, 's költségén is létesítve lön. — Budán az Irgalmasoknál 1827-ben április 30-kán egy beteg számára örökölte ágyat 1200 pengő forinttal, egyet pedig, szintazon összeggel, néhai nővére gróf Batthyányné, Johanna nevére. Ugyanott az Erzsébet-apáczáknál 1841-b. dec. 7d. kettőt, 1200 pengő forintjával; 's hasonlóan Budán a' kórházban egyet: Pozsonban az Erzsébet-apáczáknál kettőt. A' nagyszombati kórház építéséhez vezeteset összeggel járult, 's egy ágy ott is az ő nevére marad fenn. — Pesten az angol kisasszonyoknál egy növendék-leány tartását alapítványozta.

— A' Leopoldvárosban gróf Brunsvik Teréz buzgalmából eredett kisededőv, 'József-tanoda' czimmel az ő adakozása után indult 1829. életbe 's fenáll mostanig. Ugyan Pesten a' „Josephinum“ czimű árvaház építése költségeihez 1000 pgő forintot nyujta. — Általában a' gyermekvilág mindig szíven volt, 's árvát házánál is, és azon kívül igen sokat nevelt, segített, becsületes karba juttatott. — A' budai 's pesti jótékony nőegyesület vakgyógyító ápolójában előkerülő gyógyszerek árjegyzékét mindig ő fizeti. — Ezen budai nőegylet körében szakadatlanul fakadoznak könyörei, magokat arra áldozólag szánt asszonytársaival, kik között eleinte választottsági tag volt gróf Sándorné előjárósága alatt 1817. óta, midőn az együlett kegyület és lélek-tanos felfogás azérli alakítá, hogy az elaggás miatt tehetetlenné vált népségből havi-pótlék nyujtassék annak, ki vizsgálat után különben jó erkölcsű élet folytatásában talál-tatik. Akárki mit mond, illy kölcsönös kézfogás a' műveltségnek Isten ege alatt embert emberrel kiegyenlítő szívtemplomát kezdé meg. — Gróf Sándor Vinczéné gróf Szapáry Anna 1819b. tavaszhoz 31-dikén meghala, 's áldott nyomába, szép helyére gróf Brunsvikné választották.

1830b. vállaltam fel én ez együletnél, kérésére 's az azt szívvel lélekkel pártoló Mária-Dora nádorné ő főhercezsége kívánságára a' titkárságot olly kikötéssel a' grófnénál, hogy a' magyar egylet hivatalos nyelve mindjárt eleinte is n e m z e t i legyen, a' miben csak lehet. Ő exclja ihlettel fogadá, mert hiszen, a' miként mosolygva beszélt el, már 9 éves korában azon sirt, hogy kérdésére: „mellyik volna legnagyobb hirű ország?“ franczia tanítója nem „Magyarországot“ mondá feleletében.

Dicsérem 1825-ben nála az „Adriai tenger szirenáját“ 's ebédelőtti órákban kelle a' zrinyies észláng művét, az ő elődi őseét, hallatára végigolvasnom.

Hányszor gyult különben is hamar izgó vére, szenvedélyes fájdalomig olly idők jöttén, mellynek hangulata főbb termekben a' nemzetiség erét, a' nyelvet, egészen el-bádjasztá.

Az egylet többi tagjait igy készséggel ébreszté a' magyar nyelvhez elnöki előadása, 's 1830b. Budán a' m. k. egyetem betűivel azon jelent meg a' „Számolás“ annak, 1826-tól 1829. végeig volt jövedelmeiről 's kiadásairól 19 lapon; azóta kezdének mindig azon kiadatni a' lotteriai sorsjegyek; magyarul-németül az ujesztendei fel-szólítások; a' szerencséséti iven pedig minden név azon a' nyelven, mellyen valaki magát beirá.

A' példa majd még Temesvárról is nyert visszhangot, 's megint kibuyogatott a' nemzet nyelvének hölgyek között is ibolyája olly városokban, mellyekben az hajdan viritván rózsálott.*)

Későbbben az egylettől kiadott tagfelvevő oklevelek is, az elnök grófné saját ren-delkezéséből: magyarul indulának divatba.

Uj esztendei ivenk meg azóta mind sürűbben mutatják 's már a' törvény szellemében az idő is hozza magával a' nevek magyarul kiírását, és bihető, nem lesz ezután sem uri sem asszonyi tekintély, melly lepirongattathatna valakit azért, mert egy hu-szasa mellé magyarosan jegyzé fel adóját.

De ha engem ér pirongatás, ezen közbenjárásomnak m a g a m által hirlélé-seire. Mi, hogy történt, hiven kell elmondani. Én meg ellenségemnek sem lobbantanám szerényletlenségét ez ügyben szemére 's bár évenként egy-egy millio magyar értelmes-ség saját ajkáról hallandók tanubeszédet arról, hogy itt és amott, igy meg amugy,

*) Temesvár városa polgárainak XIII. Gergely római pápához 1582b. böjt máshava 8d. MA-GYARUL irt levelét, Rómában 1841b. martius 5-kén másolta le szóról szóra, betűről betűre Fabry Ignác csanádi kanonok, 's e' hitelesített másolatot Lonovics József csanádi püspök ő exclja a' magyar tudóstársaságnak 1843b. küldötte meg.

kicsinyben nagyban, okosan csendes győzelemmel ápolá e' koronás királyu hazának egy nemzetiségbe olvadását. 'S e' körül dicshagyakodni csak Lechmezőről szakadt 955beli g y á s z m a g y a r k a - s á g lenne, olyan Szentlázár szegényeitől eredezés volna. „Ős Magyarország int, hogy minden vére eljárjon kötelességében.“ Ez egylet e' teltéről sem mond majd egyebet a' jövődő, hanem csak azt, hogy rendes tisztét teljesíté, a' miről csupán kezdetének mikor 's mikéntségéről lehele említés.

A' grófne e' nemzetisedni indult intézetre is azért halott könnyen, mert minden tag szíves eljárását gyengéd megismeréssel méltolá, nem előszobáztatta soha, férji rang vagy uriság hegyekeségeivel hozzájövő kegyasszonytársát, inkább nyíltan repültek ölelésére karai. 'S midőn ülés napján e' tagok, a' nagyház leányai 's fiai részvevő körében vendégek valának, csak a' könyör lelkeit látád szíves kölcsönre gyülekezve.

E' szelleme gyámol Futak, Cserovics, Korompa, Osztrevicz urodalomságaiban minden olyan szegényt, kit nyavalya vagy már esztendősulny nyom. Beküldeti magához azok névsorát, viseletük fölöl értesül, 's ahhoz képest osztat ki segélyt, pénz- vagy élelmi terményben. Kik pedig még épkezláb a' földmívelési munkának megfelelően képesek, azokat díjadatással ébresztí, hogy saját erszényük számára azonfelül még árosabbban is adhassák el, a' mit diszlöbben allítának elé. Szemlét tart ugy, mint a' gazdasági tisztseg, évenkint; kiké a' legvékonyabb szálu kender és vászon, a' legizesebb dohány, hogy hívják a' legtöbb eperfaültet-, meg selyemtenyésztokeket, 's tudja mara' nép, hogy minden József, minden Anna napján egybegyűjtve lesz a' falu, valahány tiszt megjelen, 's az iparosabbak markát jutalom üti a' jószágigazgató dícséretével.

Szeretem említeni e' földesasszonyi gondoskodást azon embertársakról, kiknek verejtékes tenyeréről gyűlöget a' palotákban lakás kényelme 's minden lelkibb öröm kifejleszthetése.

Oh, azok a' teremtet szép világon csak vaktában tengő 's csupán magoknak élő földesurak! Kastélyuk itt, de kong! ők a' külföldön!

A' grófné továbbá tudomány és művészet becsülését azok képviselőinek pártolásával nyilvánítá, néhai férjével egyetemben. A' boldog pár még együttszerzés által díszíté lakát: Tiziano, Leonardo da Vinci, Raphael, Van Dyk, Paolo Veronese, Claude Lorrain világhírű festvényeivel; a' gróf, hivatalkodásai között is, váró szemmel nézegeté a' magyar irodalom új esirázatát, 's 1825-ben beszélt nekem, mi gyönyört fakasztá benne Metastasiótól „Placido zefiretto“-nak „Nyögdécselő szellőcske“-soru fordítása Orpheusban 1790b.; és mely reményt ahhoz, hogy a' magyar szolamból egykor zengelmes dalok kelnek. Bizalommal ajánltának hát a' házhoz észtehetségek, szívesen levének azok látva, ámbár akkor még külföld emberei inkább, mert hiszen olly hangulat uralkodott, mellynek szédületeiben a' kétváros német játékszínei fentarthatásán vállalkozó alakban magyar Szentiványi, gr. Brunsvik Ferencz, gr. Rádai Pál iparkodott, a' hogy Bécsben meg gr. Pálffy Ferdinand; mi nemzetsúlyedtség homálypontjául leszen jellemezve, midőn majd a' magyar fejlem történelmének életükroezése következend.

A' grófné azonban, mihelyt csak magyar elme feltünését hallá, azonnal arra tért figyelmé, 's a' Rómából 1825-ben Budára szállt Ferenczy Istvánt, házához mindjárt szabad bejáratuvá fogadta, azzá Tessedik Ferenczet; Spiro pozsoni születésű festérnek tárgyat, ecsete ajánlhatására, édes övéi adának. Egy fényesh esztélyre sem hívá így össze a' helytartótanács, hetszemélyű 's királyitabla, kamara, hadkormány tisztviselőit, átalánfogva az urivilágot, mellyben általa ismert tudóst és művészt azok közé nem sorolt volna, kiket az újabb és ezutáni nagyházak bár mindinkább körükre méltatnának, hogy azokban a' fogékony észtehetség világismeretnek szedje 's csinosítsa képeit, 's az igazi észlangnak gazdagsággal főkarral egyfényűsege, serkentésül legyen érezetve.

Meglesz, mikor magyar műveltség büszkitendi a' nemzetet önértetéig, 's a' honi uriházakban nemzeties társalgás uralkodand.

Az 1825/7-beli országgyűlés irományai III. d. kötete 1611. d. lapján, CCLV. ülésből van előadva a' grófnénak, mint gróf Brunsvik József országbirája özvegyének 1827. b. majus 20. dikán a' Főherczeg Nádorhoz, FőRRhez 's a' KKhoz és RRhez magyarul költ ajánlata, miszerint hazaszerető férjével együtt több ezer forinton szerzett drágakő, csiga, állatnövény, kövület, ásvány, ércz, kőszikla 's vulkántermé- nyekből álló gyűjteményét, mellynek három első osztálya Linné, 's a' többi pedig Kar- sten, Werner és Born rendszerével soroztatott 19 szekrénybe, „gróf Brunsvik József gyűjtemény“ czímmel nevezendvén, a' nemzeti pesti muzeum tulajdonaul ajándékozta. Tévé ezt kedvelt veje báró Forray Andras főispán serkentéséből, 's e' közreszente- lesben leányai: Júlia, báró Forrayné- és Henriette, gróf Chotekné is szivesörömet megegyezének.

Férje és fija emlékkövét 1837. b. végzé 's állítá fel Ferenczy Korompán, ki unokája báró Forray Józsefa kimutált is különösen jól sikerült szép faragvánnyal tévé megható ábrázolatuvá. A' korompai előadását hely és idő innen egyik következő füzetbe hagyatja.

Örömem édes a' felett, hogy e' szivély megérte lelkülete méltolatát. Emelke- dese keblemnek nagy azért, hogy ehhez én is járulhattam, kit a' hozzátartozókkal volt és folyó társalgás emlékezete nyájasan késér. D ö b r e n t e i G á b o r.

I R O D A L O M.

„Urania.“ Tiedge után szabadon Jám bor Pál és Katona Antal. Pes- ten, Eggenberger József és fija bizománya. 1845. Nyomatott Tratt- ner-Károlyinál. 12-edrét, 167 lap. Ára?

Kevesen vannak közülünk, kik annak idején Young „Éjszakáit“, Hervey „Sirhalmait“ ne olvasták volna, 's kik az angol költő amaz egyszerű magyar nyelven visszaadott magasztos gondolataira gyönyörrel ne emlékeznének. A' jelen munka részben az említett nagyszerű költemények osztályába sorolható; részben, mondjuk, a' mennyiben ama gyönyörű 's felséges költészetet, melly Young „Éjszakái“nak még magyar fordításában is elragad, e bájol bennünket, az előttünk fekvő „Urania“ nem éri el, 's a' mennyiben a' jelen mű formáira nézve sem olly tisztán költői, benne — mint lyrai tankölteményben — szerző által nagy mező nyitvatván philo- sophi okoskodásokra 's szónoki fordulatok kifejtésére. Mind a' mellett „Urania“ a' német költőnek nemcsak legbecsültebb munkája, hanem különben is olly belértéssel bír, hogy annak nyelvünkön megjelenését örömmel üdvözölhetjük; a' költemény e' becsét leginkább egyes lyrai részletei, a' beszótt dalszakok és emlékmondatok, adták meg a' német olvasó közönség előtt.

„Urania“ hat énekből áll. Első ének „A' kétkedő panaszaí“t foglalja magában; a' második „Isten“; a' harmadik „Élet, boldogság, igazság“; a' negyedik „Halha- tatlanság“; az ötödik „Erény“; a' hatodik „Szabadság és viszonzlás“ felirásokat visel. Eredetiben a' szerző — igen helyesen — minden ének tartalmát röviden elő- bocsájtotta 's irányát kimutatta, mit a' fordításban nem örömet nélkülözünk, 's így annál kedvesebb dolgot vélünk tenni a' tisztelt olvasók előtt, e' tartalom rövid kivo- natát előadva. — Az első éneken, vagyis „A' kétkedő panaszaí“ban, visszatekint a' kétkedő bekés napjai pályájára, elfogultlan hite csöndébe, vádolja a' kétkedő bölcsel- kedés kifogásait, 's töle vigaszt, nyugalmat kíván. Veszteségek, mellyek földi léte

leggyöngédebb oldalait sértik, kemény próbára állítják benső nyugalmát, miáltal kedélye leverő észlelések zajába tolatik. A' benső meghasonlás ez állapotjában fejlik ki a' kétség Isten létele iránt; ehhez járulnak az élet sanyaru 's csüggesztő tapasztalásai, mik közt az embernek saját léte talányként tűnik fel; hasztalan a' fűrkészet, a' törekvés, teljes megismerés és kielégítő holdogság után. . . Rábukkan a' kedély benső határozatainak eltagadhatlan függésére a' földi ösztönök hatalmatól; 's innét ellenmondás tűnik fel az erkölcsi szabadság ellen, ámbar a' belső szótat mégis követeli az erényt. Ezen eszmék közt a' kételkedő elhagyottként áll a' nyílt tengeren, esetleges hullámoktól hanyatva 's reménytelenül sovárogyva megbízakodás után. — A' második ének tartalma szerint látjuk, hogy az ész önállósága által Istenben nyert hit az embernek elkerülhetlen 's legbensőbb, lényeges szükségéhez tartozik. Élénken szólít fel bennünket e' szükség érzete, lelkismeretünk szava által, az erény birodalmában. 'S miután hit nélkül nincs kilátásunk 's a' véletlentől igazságot nem várhatunk, csak Istentől remélhetjük a' kiegyenlítést. Istenbeni hit nélkül az ész önmagával ellenkezésbe jő, 's a' természet tüneményei pusztá álmok. E' hitet még magasabb szellemek sem nélkülözhetik. — A' harmadik ének tartalma szerint: ellatva van az ember e' lételen sokkal talabb ható életöztönnel, mely őt, midőn kielégítést keres, veszélyeken ragadja keresztül, 's mindig van egy távol túllét, melyen várakozásai csüggnék. Szintgy tulnyulnak e' lét korlátain az ember küzdelmei boldogság után, mely a' végtelenségből sugárzik eleje, miként az igazság fénye is, mely fűrkészeti vágyait folyvást ösztönzi. A' jövendő nemtője a' magány óráiban vigasztalva lép a' lélek elé, 's mintegy távol ködből csillog felénk reményünk hona. — A' negyedik énekben előadja a' lelkesült költő: mert Isten az embert, kit e' földi létlen tulintó 's olly sürgető vágyakkal ruházott fel, nem akarhatja semmisíteni; a' természetből mindenütt kegyelés hangjai ömlengenek felénk, 's maga a' fájdalom az öröm védszellemevé rendeltetett. Nem kevésbbé vidám kísérője legszentebb érzelmeinknek a' phantasia. . . Felsőbb világokból, hogy földi pályánkat méginkább édesítsék, jött hozzánk a' szerelem és barátság. . . A' természetben nincs atmenet a' nem-lételre; 's bár szintolly kevésbé tudjuk, honnét, mint hova czéloz életünk, elég, hogy vagyunk, 's a' természet nem oldhatja fel, a' mi nem eredett az idomok honában. . . A' szellemi erőnek az érzéki életműszerzetteli összefüggését nem fogjuk fel. De e' titoktól függetlenül marad legbensőbb hivatásunk megismerése: egyre kielégítőbb törekvél felé törekednünk, mely kereskedik a' végtelenségről. — Az ötödik ének szerint: Az ember célját, magasabb reményeinek alapját, az emberben kell keresni; találunk benne, tekintsük bár emelkedésében vagy buktában őt, bizonyos erőt, mely törekvése meghatározására tetemes befolyást gyakorol. Ezen erő, működése magasabb fokán, az ember munkásságának olly magasztosságot ad, mely még legkártykonyabb irányában is bámulatra ragadja a' szemlélőt. Ezen erő idézi az erény magas képét a' lélek elé. . . Az ember magasabb természetének feladása, tökélyesedést egyre inkább kifejezni 's önmagában és maga által lenni. E' küzdelemből ered ki a' jobb akarat gyakorlottabb ereje dicsőségesen. A' nemes Garve nagyon megérdemli, hogy itt például szolgáljon. A' legfájdalmasabb kör közben, mely halálát előidézte, 's a' türelmet kimerítő kínok közt irta szép értekezését a' türelemről, olly erővel, mely a' nemes férfit annyira fölébe emel az anyagi hatalmagnak. — Kettős természet uralkodik tehát az emberben, — mint a' hatodik ének tartalma tanít, — 's e' tekintetben két világra nézve él: az érzéki 's szellemi világra nézve. Amabban szenvedő; ebben tettei erényesek; — amabban kifejlik, mint természeti lény; ebben erkölcsi szabadság által erkölcsi szabadságra erlödik. . . . . A' szenvedélyek hatalmába bukás is szabadságot tesz föl. . . . . A' magasabb szabadság ténye azon győzelem, mely a' jog ügye mellett a' legerősebb természeti ösztönök, sőt maga a' hatalmas életinger felett kiküzdetik. Az észszel öszhangzatba hozott érzéki hajlamok kedves kísérői pályánknak; egyedül ez egyetértésből származik a' valódi

élet, a' szabadság élete, mely egészen el nem nyészhetik . . . Ezen szabadság az, mely az embert, midőn, a' természet legmagasztosabb jeleneivel szemközt, mintegy semmiségbe vész el, erőlyesen emeli.

E' rövid kivonata a' költemény tartalmának annak szépségeivel, gyöngéd és magasztos bájaival nem igen ismertethet meg ugyan, azonban némi fogalmat nyújthat az egész felől, 's a' gondolkozni szerető olvasóban kedvet gerjeszthet a' jeles mű átolvasására, igazolván egyszersmind azon mondatunkat, hogy annak nyelvünkön megjelenését örömmel üdvözölhetjük.

Azonban közelebb tekintvén a' fordítást, 's az eredetiben találtató kedves verseléssel emennek nem épen síma menetét egybehasonlítván, az üdvözlés szavát kissé nagyobb mértékben fontolóra kell vennünk; — azaz: mi nagyon örvendünk azon kilátáson, hogy a' derék költeményt hazai nyelven is birhatjuk; de szeretnénk, ha e' birtokhoz másképp jutottunk volna. Ez a' 'szabadon' fordítás, kivált lyrai műveknél, felette csiklandós dolog; 's úgy látszik, e' 'szabadon' fordítás ártott Uraniának is annyira, hogy gyakori helyen az eredetiben levő szépségeknek csak árnyéka is alig adatik vissza. Felöltő 's nagyon érezhető hiány mindjárt azon menthetlen pongyolaság, mellyel a' fordítók a' rímeléssel bánnak. Az eredeti költemény tudniillik egészen szép csengésű rímekben van írva; a' fordítók ellenben, mondhatni, e' rímektől könnyűszerrel bucsut vettek, csak olykor illesztve egymáshoz egy-egy pár rímező sort, mi a' dolgot még rosszabbá teszi, mert eszünkbe juttatja, hogy a' rímelés szükségét maguk a' fordítók is érezték, de a' fáradságosabb munkára nem vettek időt és türelmet maguknak. E' részben nagy mentségül szolgál ugyan, hogy a' folytonos rímelés a' magyar nyelvben nehezebb, mint a' németben; 's meglehet, ha a' fordítás némileg versszak-alakba volna illesztve, e' hiány, külsőleg legalább, nem tűnne annyira szembe. A' szem aztán tán a' fülnek is szolgálna némi segítségeül. — Hogy azonban közelebb-ről lássuk, miként vevék a' fordítók a' 'szabadságot,' 's miként bántak verseléssel és rímmel, valamint miként iparkodtak a' gondolatokat lyrai tisztaságukban és gyöngéd szépségökben visszaadni, álljon itt az első ének befejezése az eredeti 's a' fordítási nyelven:

EREDETIBEN.

Heilige Nacht! du führest deine Globen
Still und friedlich durch den Himmelsraum,
Wohnet Licht und Friede nur dort oben?
Ist hiernieden alles Traum?

Traumgestalten gleich, dahin geschwunden
Sind, im wilden Kampfe des Gewühls,
Die erhab'nen grossen Weihestunden
Unsers zartesten Gefühls.

Hat der edle Sieger welke Kränze,
Hat er Todtenkränze nur gepflegt,
Die er, scheidend, an der öden Grenze
Dieses Lebens niederlegt?

Ruhe! dich, dich such' ich, holder Friede!
 Suche dein Gestirn am Himmel auf;
 Tief im Dunkel, tief verirrt und müde
 Schlieszt dein Pilger seinen Lauf.

FORDITÁSBAN.

Vajh, bekesség 's világ fenn van csupán,
 — Beszélj, te éj! — 's lenn minden álom-árny?
 Vad harc között, az ihlet perczei,
 Vajh, mint az álom úgy enyésznek el?
 A' bajnok hervadt sirbabért nyer-e
 Azért, hogy a' lét végén lökje el?...
 Te csillagod fürkészem, nyugalom —
 'S tévelygve dölök össze útamon!

Mind a' mellett, hogy a' fordítók törekvése iránt teljes méltánnyal viseltetünk, de meg kell vallani, hogy az ilyen egykissé nagyon is szabad fordítás, mely által az olvasó sem az eredetinek folkeresésére nem fog buzdíttatni, annál kevésbé pedig annak szépségéről kellő fogalmat nyerni. Általában úgy látszik, a' fordítók a' szabadságot abban is vélték helyezni, hogy mindent fukar kézzel rövidítettek, mi által a' költemény legtündöklőbb szépségeit elveszettnek kell mondanunk, 's erre az idézetnél több példákat felhozni egészen feleslegesnek tartjuk; mert példákkal e' munka minden lapja elegendőleg szolgálhat.

Hasonló művek fordításának, minő Tiedge 'Urania'-ja, két módját ismerjük, 's ezek mindenike kizárja a' „szabadságot,” melyet különben is csak tudományos, élet- és történetírási 's hasonló munkáknál, 's általában egyedül ott vélünk alkalmazandónak, hol a' visszaadott mű a' szabadon fordítás által nyer, nem pedig veszít. És e' két mód: vagy fordítani szigorun — nem szolgálilag — kegyeletes tisztelettel az eredetinek kül- és belformája 's legkivált gondolatai iránt, 's így természetesen megtartva a' versnemet is; vagy pedig a' kötött beszédet kötetlenül adni vissza, de ekkor is hű ragaszkodással az eredetinek eszmefolyamához, 's iparkodva legalább a' szép hangzás rythmusát megtartani. Azonban a' kötött beszédnek prózába öntését is legfeljebb ott engednénk meg, hol a' nyelv az eredetit teljes fenségében és bájaiban nem képes visszaadni. Minthogy pedig nyelvünk annyira művelve van már, hogy Tiedge 'Urania'-ja szabatos fordítását megbírja, fordítókat az első úton üdvözlöttük volna legszívesebben, kiknek azon eljárni — véleményünk szerint — annál kevésbé lett volna lehetlen, minthogy mindketten elegendőleg bebizonyíták már nyelvbéli jártasságukat azon szépirodalmi munkák által, melyeket egyikök a' lyrában, másikuk derék novelláiban mutatott be az olvasóközönségnek.

„Történeti zsebkönyv, vagy a' világ és műveltség történetének időszaki átnézete,”

Schmidt, Rottek és Nössel után Schültz István.

Pesten, 1845. 16-odré, 148 lap. Ára?

E' kisded zsebkönyv két részre oszlik: első a' népek és állományok történeteinek évszám szerinti lajstromzását adja; másodikban a' műveltség történetének szinte

dőszak szerinti rendbe olvasható. Ide járul aztán egy toldalék, mely alacsony rangból származott jeles embereket mutat fel, 's ezen alacsony ranguak' közé fűcsa do-log a' kereskedőket, mesterembereket, falusi papokat és jegyzőket is számolva látni. Egyébiránt szerző csak 25, mond-d: husz-on-öt jeles embert tudott világ teremtetésétől fogva az ilyen alacsony rangból' összeszedni. Második toldalékul hosszabb kort ért jeles emberek sorozata, harmadikul ritka emberi erő példái állanak, két egyén felől. — A' kisdéd munka két első része, mint emlékezet-segítő, mindenesetre hasznos lajstromot nyújt, a' mennyiben minden kor jelesebb embereit feltünteti; — csak azt szeretnénk tudni, mi joggal nyújt szerző Szapáry Ferencz gróf értekezéseinek az életdelejségről, helyet a' világ-események sorában? és pedig olly kitünő előszeretettel, hogy számára hét egész sor foglaltatik le, míg maga Messmer, ki csakugyan — tisztelet, becsület, de igazság is — kissé jobban megérdemli a' figyelmet, két kis sorocskával kénytelen megelégedni? Ezt azonban, meglehet, ha nem épen a' pártfogó iránti figyelemből, kinek t. i. a' könyv ajánlván van, de tán nemzetiség tekintetéből tette szerző, 's e' részben őt dicséret illeti, valamint azért is, hogy a' magyar történet eseményeire az egész könyvecskén által kitünőbb figyel-met fordított.

Vas Andor.

HIRLAPI MÉH.

(Majus. 8—13-ig.)

Sokszor megtörtént már tanulókoromban is, — 's kicsoda nem tapasztalt hasonlót életében? — hogy nem mindig az volt a' legjobb fej iskolánkban, kit első eminensnek tettek; valamint az életben is, a' polgári viszonyok különféle álláspont-jain nem ritkán olly tehetségekkel, kik a' legelső helyeket is díszszel töltének be, a' legigénytelenebb helyeken találkozunk. Így könyvek- 's hirlapokban is nem mindig első helyen kell keresni a' legjobb cikkeket. Az írók és szerkesztők, tudjuk, gyakran furfangosak az effélékben; olvasót, dolgozótársat egyaránt próbákora tesznek. Az első eminensek- 's első, ugynevezett vezércikkektől többnyire sokat szoktunk várni; 's innen igen könnyen megtörténik, hogy legjobb előadásai is, mert tán na-gyon sokat vártunk tőlük, épen azért nem elégitenek ki bennünket; de midőn a' 4-ik — 5-ik padból, hol már csak középszerűt várunk, egyszerre, véletlenül, egy derék felelő — mi épen nem lehetetlen — még az első eminensen is kitesz, kétszeresen lepetünk meg általa. 'S így valék a' legközelebbi Életképeket (19. sz.) olvasván „A' magyar ifjúság“ című czikkel Pulszky-tól, melyet szerkesztő ur is, alkalmasint vagy említett csillagból nem tett első eminenssé, vagy, mert később érkezett, midőn már az első helyek el valának foglalva, de mégis sokkal érdekesebb és idejéninek ta-lált, hogy azt, habár első cikkelynek is a' jövő számra halaszthatta volna, mint ezt körülbelül a' csillag is mutatja. A' cikk, midőn a' magyar ifjúság (tán helyesebben: a' jelen magyar nemzedék) s zelleme kifejlődésének történetét adja, egy-szersmind az egész korszak ebbeli kifejlődésének phasisait vázolja elénk, mindkettőt gyökereiben felfogva, 's okok és okozatok egymásból folyó fejleményeiből magya-rázza. Nagy érdeklél várjuk a' cikk folytatását, melyben szerző azon módokra ígér figyelmeztetni, mik bennünket a' francia iránytól — igen igen, erre a' francziáskodás megérett — elvonhatnának 's művelődésünkre egészségesebb hatással — lehetnének, — 's midőn erre a' népi elemnek mélyebb vizsgálatát 's a' régi mű

(s nyelv 's ezzel rokon?) emlékek studiumát ajánlja, úgy hisszük, igen jól és czelszerűn választotta a' gyógyszereket, — de várjuk be, mint fog azok használata bennünket utasítani. — Irinyi „Páris és a' francziák“ című jeles elmélkedése folyvást érdekel, de a' mai számban több kifejezései- 's kitételeiben kevésbé találtuk azon gondos stylistát, kit mult alkalommal benne üdvözlénk. Így p. o nem jó szóhelyezés az ilyen: „Párisban minduntalan újabb dolgokat szemlél az idegen ember, a' szabadságbarát, melyek a' bódulásig eltöltik a' képzeletet“; itt a' visszamutató névmás nem a' szabadságbarátra vagy emberre, hanem a' dolgokra mutatván vissza, a' mondat helyesen így áll: „Párisban az idegen ember, a' szabadságbarát minduntalan újabb dolgokat szemlél, melyek 'stb.“ Több helyütt vét szerző azon nyelvünkben igen lényeges és közösen elismert szabály ellen, miszerint a' számnévmások 's úgynevezett gyűnevek, mint: két, három, sok, kevés, mennyi, minden 'stb. az állítmányt (praedicatum) rendszeren egy számban kívánják, tehát nem többesben, mint szerzőnél az ilyenek: „minden számosabb és nevezetesebb pontokat“, „minden bűnök“, „mennyi nevezetes napok“; a' mással álló birtokosban a' „nak“—ot kiteszi ott is, hol annak elhagyása nemcsak zavart nem okoz, de a' jó hangzást és csint is elősegitené, avvagy nem szebb-e: fogak csikorgatása; boulevardok aranyos erkélyű palotái, mint „fogaknak csikorgatása; boulevardoknak aranyos erkélyű palotái“? Továbbá szerző „központ“ot ir középpont helyett; mi, véleményünk szerint, nem tesz egyet. Hibás a' „felkölt“ is felkelt *) helyett, mert a' gyök „kel“ 's hajtogatása: kelek, kelsz, kel, nem „kölök“ 'stb. Alkalmilag megjegyezzük, hogy ama bűvös tulajdonságu szobor, mely hajnalhasadtára hangot ad magától, ha jól emlékezünk, nem Pygmalion, hanem — Memnon szobra volt. — A' „Pesti Divatlap“—ban, mely ezuttal Tóth Lőrincz érdekes életrajzával kísért igen jól eltalált csinos arczképét adja, hosszas hallgatása után e' téren, Tóth Lőrincz ügyes, hajlékony, kedélyes tollával találkozunk. „Egy kis conversatio hazám hölgyeivel“ czim alatt, melyért, ha olly jól nem volna írva 's végén olly lelkesítő hangon nem szólna a' nőkhez a' védegyelet ügyében, alkalmasint meggyűl velünk baja, azon mentegetőzési modoráért t. i., melyet irodalmi foglalkozásaira nézve tesz. Mintha bizony nem lehetne valaki a' maga szakmájában a' legtökélyesebb ügyvéd, ha az ezen foglalkozásból fenmaradt időt — mit pedig nálunk vajmi sok ügyvéd tesz, kik ellen aztán semmi kifogás — kártya vagy casinozás helyett szépirodalmi studiumok- 's gyakorlatokra fordítja! A' szelid Musákkal társalkodás valamint még senkinek, úgy az ügyvédnek sem lesznek soha ártalmára, 's kibén költői ihlet van, abból ezt még az ügyvédnél százsorta szárazabb foglalkozások se fogják kiöltni, csak elfojtását az illető egyén maga ne segítse elő. Tóth Lőrincz pedig, kit szépirodalmi képességeink közé méltán számíthatni, bizonyára vesztesség volna, ha most, midőn férfierejének legszebb virágában van, épen most hallgatna el, vagy inkább némelly egyoldalú pedáns befolyásoknak engedve, magát elhallgattatni hagyna. De mi azt hisszük, hogy ez nem fog megtörténni; az „Utí tárcza“ egészen más reményekre jogosít, mely újabb irodalmi termékeink közt olly jeles és diszes helyet vívott ki magának eddigi füzeteivel, 's melynek, szabadjon kitérőleg megjegyeznem, bizony már itt volna ideje, hogy szépirodalmi lapjaink bővebb ismertetését, bírálatát adnák, de sok szép egyes czikkelyeinek kivonatával is, p. o. az érdekes rajnai mondákkal, a' Schwitz regényes és magasztos leírásával, vagy az Augsburgi nénikéről irt jeles czikkel, bizonyára érdekeseb 's tanúságosb dologgal töltenék meg hasábjait, mint némelly eredeti vagy plane fordított novellákkal, melyeket Isten és szerzőik ugyis csak — lap tölteléknek teremtettek. No, de már másra térek, a' lapok elbeszélői részére.

*) Ez egyébiránt igen könnyen nyomtatási hiba vagy kis javítnoki önkény lehet a' helyesebb hangzás kedvéért.

A Kőrös-völgy Rózsajáráli rege Baumholczertől (Életk. 19. sz.) költői ihlettel van írva; compositiója a milly egyszerű, — regében ez főkéllék, — ép oly szerencsés, 's a benne lengő mythus gyengéd és vonzatos. Csak a nyelv, sajátképen az előadás, ellen van itt-ott kifogásunk; nem ott, hol az vidéket fest, — mert ez, kivált a rege elején álló esti táj leírása gyönyörű, — nem is ott, hol az író maga szól, hanem ott, hol személyeit beszélgeti: ezek az alsó póri osztályból vétetvők, 's véleményünk szerint, ezek szájába nem ezt a nyelvet kelle adni. Sokat von le a valószínűsügből, ha pórok azon értelmiséggel fejtegetik érzéseiket, gondolatjaikat, 's oly szavakba öntik azokat, melyekbe gyakran bármely műveltebb sem övelli; nagy előnye azonban az írónak, ha egyedeit nemcsak szóval vagy ruhával, de saját gondolkodás- és érzésmódjok, beszédeik belső bélyege által is jellemezni, festeni tudja, sőt ez költői műben elkerülhetlen szükséges. — „Az elszakadtak“ Huszthy Kálmántól (Honderű 35. 36. sz.) mind compositio, mind előadás tekintetében, igen-igen gyöngé. Ellenben „Az ismeretlen“ című fordítás (36. 37. sz.) igen érdekes olvasmány. — A „zantei pár“ lapjóltelek. — „A szökevények“ Petőfytől (Pesti Divatlap 6. sz.) eredeti novellának cimeztetik, 's valóban igen eredetiek lennének novelláink, ha így írónak azokat, oly eredetiek, hogy még! . . . Ezenkívül a Divatlap e száma folytatja a „Conversationslexicon“ a szerkesztőtől, „Budapesti sétákat“ kezd, Halászytól, 's bevégzi Dr. Szemian (egy korán hunyt ifju hazánkfiának) „Utazási vázlatait.“ Mi eléggé mutatja a lap változatosságát.

De már most bezzeg! 24, mondd: huszonnégy költemény, ide nem számítva a Divatlap „bors-szemeit“ fekszik előttem, 18, mondd: tizennyolcz írótól! A tisztes koszorú imez: Bangó P. Csobáncz. Garay J. Görgey István. Greguss A. Kerényi. Korponay. Lakner. Lisznyay. Petőfi. Samarjai. Sárossy. Sujánszky. Szemere Miklós. Szelestey. Turi Samu. Urházy György. Uszkay M. — Lássuk, mit és mennyit mézelhetünk e kis virágkertben!

A Pesti Divatlapban: Petőfi-nek két költeménye van „Szerelem és bor“, egy az élet örömeire felhívó egyszerű dal, ezen refrain-nel, hogy minden élvezetünk időjárával oda lesz, „Sokkal jobb a másik: „A régi jó Gvadányi“ (6ik sz.) egészen azon ódiorodban, melyben az öreg ur a maga idejében irt; versemértke, rimeit, sőt egyes szavai 's itt-ott grammatikai hibbantásai is jellemzőleg levén benne utánozva. De G. a névelőt (articulust) aligha hagyta el a főnevek előtt, mint: „Ember azt sem tudja“ „Magyar constructio végkép elenyészett“ „Ha kegyelmed mostan sírból feltámadna“, ezek helyett „az ember“ „a magyar constructio“ „a sírból.“ Ez tehát egy kis anachronismus a képen, mert még azon időben az articulust világért kivetni nem merték volna. Ez azonban csekélység, az egésznek becséről igen keveset von le. — Sujánszkytól „A szív négy évszaka“ igen tiszta 's correct költemény 's jól van ecsetelve. — Ugyanezt mondhatni Samarjay Károly „Fakadó tavasz“-ára, mely, az igen festői ecsettel leirt tavasz, a hazára vitelven át, végén magasztos emelkedése által méginkább nyer. — Csinosak még: „Koros hajadon“ Kerényitől, „Szép, szebb, legszebb“ Urházy Györgytől, de a „Búdal“ is Görgey Istvántól. — A „Bors-szemek“-et azonban csakugyan jobban kellene megválogatni.

A Honderű-ben (34. 35. sz.) Csobáncz „Hozzá“ című versfüzére VI-tól egészen IX-ig terjed. Az érzelmei versekben hasonlók az előbbiekenihez: háborgó és szaggatott, majdnem dühöngő; merő tépelődés és átkozódás, — 's ilyen tépett és szaggatott az előadás is, mely, nem tagadhatni, itt-ott erőteljes, de több helyütt erőtetett 's feszes. Nem mondhatni, hogy roszak e versek, de nincs rajtuk, hogy úgy fejezzem ki magamat — mi pedig e melegezésű daliró egyéb költeményein nem hiányzik — a Grátia csókja. — Lakner Sándor „Idához“ címzett költeménye igen szépen cseng-peng. A „Cantate“ Szelestey Lászlótól (37. sz.) már csak azért is figyelmet érdemel, mert a költeményeknek e nálunk gyéren mivelte fajtá milyén, ez által, kevés társasköri énekeink számát szaporítja, de jól is van gondolva 's

conceptióban és menetelben a cantate stylusa szerencsésen tartva; csak a versificatio pongyolább itt-ott, mint ohajtottuk s a dictio nem elég szabatos, de ezen egy-pár tollvonás könnyen segíthet. Az alapeszme igen méltó s e költeményfajra alkalmas tárgy. — S e számmal végződik a Honderűnek eddig minden héten háromszor történt kiadása. A legközelebbi 38-ik számot mult kedden már új alakjában mutatá be a Párisból hazaérkezett igazgató-tulajdonos.

Az Életkepek-ben (18. sz.) Sárossy Kéjhalott-ja didactikai költeményink gyérkoszorújában egyik legszebb virág. Csin, szabatosság s tömörttség bélyegzik azt. A nyelv általán költői és virágos, s a mellett mégis elég egyszerű, hogy szívhez szőljön. — Garay János Áldomását Deák Ferenczre mi is szívből felköszöntöttük. A Szónok és költő, Turi Samutól, meleg és magasztos kebelrel van írva, s a kegyelet szent érzelve által, mely azt átlengi, megszentesítve. A versificatio csinos, a nyelv szabatos; itt-ott a caesurákra több figyelem lehetett volna. — Az ezzel szemközt lapon álló három apróság meglelendő visszhangjait rokonkeblekben. Az ősz polgár-t Greguss Augusztól, mint csaknem minden, mit e fiatal írónk ír, gondolatmélység az eszmében, s választékosság az előadásban bélyegzik. Ellenben Bangó P. Házasodjunk című költeménye (19. sz.) igen középszerű értékű; a mindennapi gondolat sem kivitele sem formája, vagy netalán költői nyelve által nem emeltetik jelentőségre vagy legalább érdekességre.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

VESZPRÉM, majus 9d. A polgárosodás üdvhozó szaka árva városunkra is kezdi játékony hatását árasztani. Az utcákon összehányott sárdombok, melyek ezelőtt az idő és körülmények, azaz: sárczipőink által szoktak ki-vagyis szétta-karitatni, ezidén csakugyan kitakarítottak; s így az alkonyatot kissé tulidőzni kényszerülteket nem fog el ezen kellemetlen mű-kiállítványoktól irtózat, melyekbe koromsetét utcáinkon a sok iparlovagon kívül számtalan fontolva-haladó is térdig besülyedendett. — Nemzeti casinónk is most már a piac közepén diszelg, mely által kis városunk egészen nagyvárosias szint öltött. Ha ezen épület, mint terveztetett, fel fog építeni, városunk általa igen sokat nyerend. — Karácson János myrthuslombjai is nem sokára kikerülnek a sajtó alól. Az ismeretlen szerző műve iránt forróbb részvét mutatkozik, mint remélők, mert az aláírási ivec nagyobbbrésint telvék, melyeken megyénk több jeles férfainak neveik is diszelgne. Üdvöt az ifju költőnek!

H i r h e g y i.

D I V A T.

Itt a majus, kedves Rózám! a dal hava; ne csudáld tehát, ha szinte dalról, énekről szólok, olly dalról, mely lelkemet olly játékonyan érinté, mint balzsam az alig vert sebet. Hallád-e Marra kisasszonyt énekelni? Az ő hangja csillagokhoz emelkedik, s azt hinnéd, hogy a gyönyörérzelmek sötétké ege terül el fölötte a végtelenségbe, — e hang valóban a legszebb, legmerészebb hang, melyet valaha hallottam. Ki tudja inkább náladnál, szere-

telt Rózám, hogy e' dalhangzatokkal eltelt világban a' finomabb idegzetű szív, sőt halálosan méla képzelem is még csak a' zenében lel mondhatlan, lángoló ingert és bájt. Nem szegény az élet mindaddig, míg a' szellem e' művészethez igaz szeretettel viseltetik 's fogékonyssággal bír ama nevezhetlen élvezetekre, mik belőle fakadnak. Marra hangja ama bükörbe helyez át minket, mely a' világ mindenségére fátyolt borít. 'S miért lebbentitek el e' fátyolt, miért törtök e' bükörbe, ti hallgatók ama tarka ítéletekkel mely majd kárhoztat, majd üdvezít? Engedjetelek időt az érzelemnek, hogy tulvilági fellengzéséből leszállhasson a' ti világotokba, hol az elragadtatás zajg és tombol, 's durva vaskos ökölrel kap az aeolhárfá húrjaiba, mely oly szeliden énekel, oly vadul-szépen vihang, hogy a' sovárgó érzelmek a' képzelem magasra dagadó árjain elsodortatnék, ha a' ti nyugtalanságtok, melyet korlátozni nem bírtok, nem akartok, arra nem emlékeztetne, hogy színházban vagy hangversenyen vagyunk. *)

Fogadd el mentségemet, Rózám, midőn felszólításodnak, a' honi kelméket illetőleg, csak tökéletlenül tehetek eleget, mert gyárosaink eddigelé csak igen szűken elégítik ki hölgyeink öltözéki szükségseit. Legnagyobb hiányt láttunk eddig könnyű nyári kelmékben ruhákra, — mert nehéz van elég, — de a' jelen évszak könnyed kelméket igényel. Valero ígérte, hogy pár nap múlva elég lesz téve ez igénynek. Szintolly hiányt szenvedünk könnyű bélésselymekben 's még sok más dolgokban. De mégsem tagadhatni a' haladást, 's illy rövid idő alatt elég figyelem ébred a' hazai gyártmányok iránt. Lenfonal-, gyapju- és selyemszövetek, szalagok, csipkék, sőt shawlok is, itteni gyárakban készültek, állnak szolgálatunkra, habár nem oly pompájával a' színeknek, minővel a' külföldiek. De hiszen iparunk ezen új korszá-kában, melynek előnyeit dús fogékonyssággal, melynek baloldalat — ha mégis apró nélkülözéseket annak nevezni szabad — egész minőségében megismertük, alája vetők magunkat a' lemondásnak, az ész meggyőződése 's a' szív hőségénél fogva, 's most azt látjuk, hogy csak ott van hiány, hol nincs szilárd akarat; — eszközök minden-nütt találhatók, Elég soká néztük az idegen szeszélyt elmellőzhetlen végzetnek. Ideje volt végre, hogy ennyi akaraterő és tehetség utat törjön magának a' cselekvőségre, felszabadítva magát a' dicsőségtelen börtönből, melyben olly soká 's olly gyáván foglyul senyvedett. Utat tört előre; 's előre kell haladnunk, igenis, mert a' jövendő a' mi országunk, — a' multban holtak valánk. Hogy átvergődhessünk a' világon, áll-hatatosságban kell kifejtenuk legbensőbb valónkat, lehetőleg dusan, — ez legyen tö-rekvésünk. Még sok van bennünk, mi nincs kifejlődvé, nem eléggé felszabadítva, — ezt ne feledjük, mit ha tennénk, magunk iránt követünk el hütelenséget. Mi ismer-jük a' nehézségeket, de nem féljük őket; nem halálhozók. Lépünk nyakukra, 's annyival magasabban állandunk. Elégséges harcz után rabjainkká tesszük. Mindig nagy szerencse győztesnek lenni.

*) A' mit a' kedves iróné olly költői szépen elmondott, azt mi száraz próánkban egészen helybenhagyjuk. Igenis; reánk is mondhatlanul kedvesen hatott M a r r a éneke: hangjában azon ritka gyönyört találtuk, mely édesen meglep bennünket, midőn élet-teljesen, iljuvidorul csattan fel és szíveket ragad magával a' d a l! — Avagy tetsz-hetnek-e nektek azon nádsípok, melyeken a' levegő átkorbácsoltatik? azon éneklő husgések, kik, a' szótágokat torkukban ide 's oda hengergetvén, hasonlítanak a' rágál-mazókhoz, kik a' hajdani spártai törvények szerint s z e g e k k e l kénytelenítettek magokat 'g u r g u l y á z n i. — Becsüljük a' jó, a' jeles énekesnőket, mert ritka tünemény a' szép e m b e r i h a n g! — — Egyébiránt, mit gondol, nagysád? nem derék-e, hogy — miután M a r r a bennünket elhagyott 's S c h ó d e lnénk olly rit-kán énekel — m á j u s van! 's e' szerint vigasztalhatjuk magunkat Petőfiként:

„Az operákban ki gyönyörködik?
Majd hallhat ott-kinn kedves operát.“

Késő már. Nyugodjál édesen, Rózám. Ha álmodban ellebeg előtted alakom, szolgáljon ez sejtésül, hogy e' késő órában veled társalgok szellemileg. Az elburkolt lelki élet csak álomban fejlődhetik világosságra. Isten veled és

S a r o l t á d d a l.

MI HIR BUDÁN? *)

— Ki gondol már közülünk a' komor téli napokra, midőn halotti lepel takarába a' virányokat 's öröm és élvezet hűtlen barátként elszakadának keblünkről? Im! eljött a' t a v a s z könnyű, illatos ruhában és elvoná a' halotti leplet 's mint kibékelt kedvesünk borul a' tiszta kék ég örömsugárzó szemeivel a' boldog szerető fölibe. — Azért kezdjük e' cikket oly kölőileg, mert a' mi következni fog, nagyon is prósaileend; de kinek is lehet csak egy csepp lelkesedése, midőn kün a' legszebb pünkösdi napok, melyeket gondolhatni 's nekünk honn kell ülni 's — l a p o t g y á r t a n i mások multságára, magunknak pedig átkozott kevés épületességére. — Bizony szépek voltak ezek a' pünkösdi ünnepek; oly napok, melyekben még mi szerkesztők is kibékültünk volna egymással, ha kün valahol a' szabad természetben összetalálkozunk. — A' fővárosi közönség — kivált pünkösdhétfőn — minden mulatóhelyet rajként ellepett 's letelepedett a' puha fűre 's — e v e t t, és sétált három négy ölnyi távolságra — 's e v e t t, es tánczolt polkát és deuschtot 's — e v e t t, és játszott különféle játékokat 's — e v e t t. aztán pedig változatosság okáért — i v o t t is: mitől aztán illuminálva lettek még a' b u d a i a k is, mi aligha az évnek legritkább tüneményei közé nem fog sorlatolni.

— Mondjunk el egy szép tényecskét minden commentár nélkül, mely majus 10-dikén Patagoniában történt 's melyet mi csak azért tudtunk meg olly gyorsan, mert Patagoniában is vannak ingyenpéldányos levelezőink, kik valami tényt sokszor előbb tudatnak velünk, mielőtt az megtörtént volna: 's ezen épen nem kell csudálkozni, miután mi is megéltük már, hogy a' fecskendőket a' tűz e l ő t t három nappal próbálták, a' mi mindenesetre jildomos'-abb volt, mint mikor mult héten megvizsgálták a' 'Széchenyi'-gőzöst 's katlanát csak akkor találták rosznak 's czélszerűtlennek, midőn már — e l p a t t a n t! — A' tény ez: a' patagoniai tanácsnak egyszerre eszébe jutott csatornát csináltatni 's ámbár már az is szép lett volna, hogy illyesmi eszébe jutott, még szebb volt az, hogy ezen eszmét azonnal létesíteni akarván, egy gazdasági biztosságot ültetett össze, mely a' házbirtokosokra bizonyos összeget vetett ki csatornakészítés fejében, mit ezek, különben sem baráti az a d ó n a k, nem találtak egészen 'rendiben,' úgy okoskodván, hogy ezen teher a' közpénztárt illeti 's egyes házbirtokosok felszólíthatnak ugyan a' költségek önkénytés járulásához, de azok viselésére nem kényszeríthetnek. Volt ezek közt, ki ebbeli okoskodását a' Wirthschafts-Commission' előtt nyilvánítani is merészlette 's ezen hallatlan tette miatt (mivel Patagoniában a' szólásszabadság úgy tartozik azon cikkek közé, melyek divatban szoktak lenni) azonnal becsukatással is fenytetett 's csak azon erélyes kinyilatkoztatása — 's ünnepélyesen tett óvására, miszerint ő, k i v á l t s á g o s személy letére, a' commissio, forum'-a elibe nem tartozik, bocsájtaték szabadon 's engedelmet kérő bököcskák közt bizonyossá tétetett, hogy ha őt el nem ismerték 's k a l m á r n a k nem tartották volna, kinek természetesen jogát védeni nem szabad 's kit minden cerimonia nélkül becsukatni lehet, — illy bánásmódra a' 'Wirthschafts-Commission' bizonyosan nem vetemedik. — Commentárt csak azért nem írunk, mert főlebb megmondtuk már, hogy e' tényecskét commentár nélkül adandjuk.

*) A' * jegy alatti cikkek ezental nem a' szerkesztőségől erednek.

* Mivel olly közel vagyunk Chinához, nem hagyhatunk említetlenül egy törvényszéki procedurát, mely ott egy fiatal művészen gyakoroltatott. — Mindenki tudja, hogy Chinában hamarabb találták fel a' puskaport, mint a' német Schwarz vagy az x — i tanács; teljességgel nem csuda tehát a' chinai l o b b a n ó elmesség, mely még a' törvényszéki gyakorlatra is átszivárog, mint roszul foldozott zsilipen a' viz. A' minap egy fiatal chinai színész, ki Hiav-king-long tizenegy felvonásos játékában működött 's torka rekedtségét tűzéri mutatóványokkal szokta gyógyítani, egy tavaszi ünnepélyre tetemes számú röpentyűt, csillagot, tűzkereket 'stb. készített 's hihetőleg öngyúlékony anyagot is alkalmazott, mi által egész készlete magában fellobbant 's nézők nélkül olly hatalommal szét pattant, hogy laktársainál, rémulésökön kívül, a' válaszfalak is reménytelen látogatást tettek. — Az eset, mint minden tűzijáték, mulékony sensatiót okozott: mintegy három hét múlva a' szomorú catastropha után a' fiatal művészt a' mandarinok széke elibe idézik 's a' Cadi így szólítja meg: „Ember, nálad a' puskapor meggyúlt, kárt okozott, ezért harmincz ezüst kopeket fizetsz 's végtelen kegyelmünknel fogva nyolcz napig börtönben ülsz; fordulj — „takarodj!” 'S a' chinai „fogdmeg”-ek önvédelmetlenül, kihallgattatlanul b e z á r t á k a' szegény énekest. — Oh, megfoghatatlan chinai bölcsesség, oh, határtalan forrása a' méltányosságnak! vajlon ki van a' mennyei birodalomban, ki ne báméskodik ezen eszéyes igazságos ítélet felett. Voltak azonban mégis, kik ez ügyben kis hamarkodást látszottak sejteni 's két óra lefolyása után a' művész hirságmentten szabadult ki a' hegedőből.

— Hamar egy más példát, mennyire vannak a' mostani, hál' Isten, nem chinai, hanem ősbudai, erélyes rendőrség alatt a' társasági kocsik szabályozva: irányul szolgálhat azoknak, kik ezen kényelemmel élni akarnak. Mult pénteken — egy igen szép napon: reggel — egy budavári kormányzéki főtisztviselő több tisztitársaival majálist akarván a' zugligetben tartani, a' társasági bérkocsik a' Laszlovszkykertben pénzt szedő ügynökével akkép alkudtak meg, hogy esti nyolcz órakor társaságkocsin haza indulandnak, az adni szokott jegyeket előre átvevén. Azonban az ég és a' bérkocsis ezt máskép határozzák el. Delután esni kezdett 's a' kocsis öt óra felé megjelenvén, azt mondja a' társaságnak, hogy öt óránál tovább nem várakozik 's azért, ha tetszik, hagyjanak ott mindent 's — jöjenek haza. A' társaság ezen izenetre természetesen nem hajtott, hanem nyolcz óra felé lejön a' Laszlovszkyféle majorhoz 's — a' kocsinak hült helyét találja, a' mi, képzelhetni, a' kedelyekre nem a' legjobb benyomást tette, főleg miután az egész tisztas társaság kénytelen volt sárban és esőben gyalog hazamenni. — Ha a' társaság elégtételt fog kapni, azt ritkaság okaért tudatni fogjuk t. olvasóinkkal.

* Szinte az napon tartá a' k o r e m l é k — 's t ö r t é n e t n y o m o z ó keletkezőben levő társulat terválapító közgyűlését a' nemzeti muzeum derék igazgatója Kubinyi Ágoston urnak ideiglenes elnöklete alatt. Literatori notabilitásaink közül jelen voltak: Császár Ferencz, Fejér György, Fényes Elek, Luczenbacher János, id. Schedius Lajos, Valtér László 's ezeken kívül mintegy tizenhatan. A' terv kinyomatandik, hogy a' tagok jegyzeteiket megtehetvén, szigorú vizsgálat alá kerülhessen, mielőtt a' haza színe elibe bocsájtatnék.

* A' számtalanszor horkolt fűvészkerthől a' felügyelő személyzet megfutamlott, továbbá életét a' roskadozó épületek közt kockáztatni nem akarván, meglehet, utánuk iramodik a' kert is.

Hírlík, hogy a' ferencziek szomszédságában fekvő egyetemi telken nagyszerű könyvtár fog épülni: de jaj nekünk, ha annyi tervet készítenek rá, mint az új fűvészkerthez. — Azt meg kell adni a' magyarnak, hogy a' tervkészítéshez „nagyában ért.”

— Marra kisasszony, a' „bécsi pacsirta”, elhagyott bennünket, miután még egy német hangversenyben a' módnülkül kevés hallgatóság miatt nem énekelt (mit mi semmiesetre sem helyeslünk, mert Marra kisasszony a' németben is többnyire üres padok előtt énekelt 's a' művész csak úgy becsültetik a' közönség-

tól, ha ő is becsüli a' közönséget) — 's a' nemzeti színházban mult vasárnap 's mindjárt rá hétfőn, épületes ellentétül, a' budai a renában föllépett. Az elsőben jótékony czélra, a' másodikban kétszáz pengő forintért, mindkettőben pedig a' 'bajital'-t (a' magyarban ennek csak egy részét) éneklé. — Nem hagyhatjuk említés nélkül 's nem bánjuk, akár tetszik, akár nem, ha kimondjuk: mikép a' nemzeti színház annyiszor pengetni szeretett méltóságával épen meg nem egyezik, hogy a' czédulák olly ducamaraféle jelentésekhez hasonlítsanak, melyek mindig többet ígérnek, mint teljesíteni szoktak. A' jótékony czél' itt nem szolgálhat ürügyül, sőt illy lármás trombitahangok a' jótékonyági szellemet is, ha egyszer-kétszer rászedetik, elriasztják. — A' czédulán ki volt téve, hogy Marra kisasszony a' 'bajital' második felvonását magyarul éneklendi: a' színházban pedig Marra kisasszony csupán egy duetto-t énekelt magyarul, a' többi olaszul; a' 'bajital' második felvonása helyett pedig annak csak egy része adatott. Minek volt tehát a' nagy láрма? 's minek az a' prókatori fogás a' 'magyarul' szónak alkalmazásával? Vagy azt gondolják azok, kik illyesmit horgasztott karokkal néznek és történni engednek, hogy illy fogások által a' nemzeti színház tekintete nyerni fog? mi nem hisszük, sőt igen tartunk attól, hogy — ha valamikor a' mandzsuroknak ismét hadat üzenünk — onnan a' szomszédságból könnyen ránkkiálthatják a' 'mea culpa'-t.

— Guerra ur és Brüssi kisasszony mult szombaton utolszor tánczoltak a' nemzetiben. Csak most halljuk, mikép e' művészek M a r r a kisasszonyt pótolták, ki, mielőtt a' német színház igazgatójával szegődött, a' nemzetéhez kínálkozék, de — válaszra sem méltatott. Sajnálók, ha a' dolog több volna, mint 'p l e t y k a'; azonban mindenesetre visszatérünk reá. — Egy K . . . n nevű izraelita, leánygyermeknevelő Pesten, annyira terjeszti a' művelődést, hogy egy rokonvallásu tanító növendékeit uton útfélen elfogja. Ez azután nem kenyéririgység!

* A' pesti természettudományi társulat utolsó tanácskozásában elhatározá, hogy a' borág-virág jobb chinai thea, mint a' — chinai thea; ennél fogva a' szőlővirág-nivelésre szólítja fel 's tanítja meg a' chinai thea barátit. Hatalmas lépés ismét a' mérsekleti egyesület ügyében: mert ha a' venyige virágát leszedik, olly bizonyos, mint $2 \times 2 = 4$, hogy kevesebb bor terem, ha pedig bor nincs, kevesebb bort isznak, ha nincs bor, nincs törköly 's így kevesebb pálinkát is főznek: tehát éljen a' mérsekleti egyesület 's a' magyar chinai thea fogyasztói!

* B e i m e l nyomdájában uj gyorsmozgonytátni, melly minden r o b a j nélkül nyomtat: nem volna-e jó némelly lapóknak e' sajtót használni?

— Midőn E g r e s s y Gábor a' mult vasárnapi academiában Garay 'Kont vitéz'-ét szavalá, egy ur a' másiktól kérdezé: 'ugyan, kérem alázsan, versekben van-e irva ez a' szép beszéd vagy prózában?' „Nem vehetem ki, urambatyám; — mondá a' másik — nagyon kápráznak semeim a' lámpáktól.”

— Néhány hete már, hogy jeles költőnk C z u c z o r Gergely ur állandó lakását Pestre tette által, hol a' t. társasági 'nagyszótár'-t fogja szerkeszteni.

— Fáradhatatlan buzgalmu Cs á s z á r u n k ismét uj operaszövegen dolgozik 's az első felvonást már be is végzé: zenéjét Erkel irandja. Bizony csak lesz valami ebből a' magyar művészetből! — Ünnepezt irónk egy ujabb vállalatáról szólani, ujságitrói discretiónk tiltja, hanem, hogy alig tarthatjuk magunkat a' kifecsegetéstől, szép olvasónéim bátran elhihetik.

— A' derék K e l m e n f y lapunk ernyedetlen dolgozótársa, kitől Heckenast-nál egy 'Meghasonlott kedély' című háromkötetű regény és egy nagyobb novella az 'Emlény'-ben fog megjelenni, legközelebb egy humoristicus román tervén dolgozik, mellynek czime a' 'Garabonczyás diák' leend.

— A' románokról szólva, barátságos figyelmeztetésül tartozunk V a h o t Imre bajtársunknak azon egykor általa ollyformán tett észrevételére, mintha mi koszorús

regényírónk Jósika Miklós „Isten uja” című beszélyének közlésével a nyári kárt vallottunk volna. Mi Jósikának ezen igen szép műveért sem több, sem kevesebb tiszteletdíjt nem fizettünk, mint mennyit a többi novellairóknak fizetünk, sőt annyiból nyertesek is valánk, mennyiben t. i. a tisztelet báró a beszélyeért esendő hatvanvolcz pengő forintnyi díjból nyolcz pengő forintot a szerkesztőségnek szabad rendelkezésére bízta, mely összeget ennél fogva mi ezennel a pesti gyermek körház javára szenteljük.

* Dabason pünkösöd másodünnepén a tisztujtás boldog sikerülteért hálát tartaték.

* Egyike igen derék zeneköltőink közül megszólított egy szinte igen derekas műkereskedőnk: venné át kiadásra legújabb zeneművét. A magyar szellemű kalmár negyven, mondd: negyven pengő forint tiszteletdíjért késznek nyilatkozik, az eladási percenteket ide nem számítva, a vállalatra. Ez mindenesetre buzdító a művészekre nézve, ha a műárosok az adandó díj helyett magukat kérikk honoráltatni. Cuique suum, sed nobis maximum.

* Hogy van az, hogy az állatkinzás ellen sok jeles értekezést irtak a tudósok s az emberkinzásról hallgatnak: tán kenyerüket feltik?

* Novellatárgy. Minap egy fiatal ember egy gyönyörű átellen közelében ütötte fel reggel a lakát. Déli tíz órakor először találkoztak szemeik, 11-kor mind a ketten sohajtottak, háromnegyed 12-kor az ifju megkérte a lányka kezét, déltán 4-kor bérkocsik állottak a szép Linda laka előtt, 5-kor esküvőre mentek s 6-kor nászlórántot tartottak, 7-kor színházba mentek s esti 10 órakor Arthur Lindával először — veszett össze!

— Mult szerdán az ifju zeneóriás Willmers a nemzetiben hallatá bümester-ségét. A színház jóformán megtelt: a páholy nép közül sokan elmaradtak. Az előadott egytől egyig mind jeles darabok közt a főtánc-ra szerzett változatok leginkább tetszetek. — Nem hagyhatjuk említetlenül, mikép több lapok által érintve volt, hogy Willmers ur a nemzetiben alig hallatandja magát, miután igen nagy követeléseket teszen: gondolom, háromszáz pengő forintról volt a szó egy előadásra; ezen hirt megczáfolá a művész maga, ki előttünk akkép nyilatkozik, miszerint egyedüli kívánsága volt, a nemzetiben legalább egyszer játszhatni s ha eziránt az igazgatósággal nem tudott volna megegyezni, minden tiszteletdíj nélkül hallatandja magát. Az idegen művészek intézetünk iránti ezen első szeretete valamint igen-igen dicseretes, ugy másrésről nem is várhatánk egyebet, minthogy erélyes igazgatóságunk a közönség élvezetét, saját érdeke tekintetéből is, figyelembe vévén, a loyális művészt színházunk számára megnyerni iparkodandik. És játszata is őt — fele jövedelemért, a mi mindenesetre méltányos egyezkedés... s e szerint remélni lehet, Villmers urat még többször is hallhatni nemzeti színházunkban. — Ez alkalommal egy Egressy Béni által szerzett „beteg leány” című csinos kardalt is hallottunk, mely azonban a közönségnél nem tette meg azon hatást, miben eddig a szerző művei részesülni szoktak, sőt midőn azt ugyancsak a közönség egy része megtapsolni akarta, a másik nagyobb rész püsszegni kezdett. A művet semmiesetre sem érhetne ezen demonstratio; ugy látszik azonban, hogy a közönség nem zivenes nélkülöz a kardalnokok sorai közt majdnem a legjelesbiket, kit csak azért bocsájtottak el, mint halljuk, mivel havonkénti fizetését azon két forinttal kéré megtoldatni, melyet az előbbeni igazgatóság tőle és társaitól igazságtalanul elhuzott. Tehát két forintnyi differencia miatt olly érezhető hézag derék kardalnokaink sorában s azonfelül a közönség is megfosztatik azon élvezettől, melyet eddig csupán a nemzeti színházban előadott operák kiváló tulajdonának köszönhete, t. i. tökéletes karéneket hallhatni. Szabadjon remélnünk, miszerint a t. igazgatóság vagy rendezőség egészen másutt kezdendi meg a gazdálkodási rendszert, mint a szegény kardalnokoknál, kik inultima analísi mégis csak leghatalmasabb támaszai az operáknak. — Sokak előtt az egész

dolog kicsinységnek fetszhetik: előttünk nem az — 's ha kimondtuk őszintén véleményünket, szívesen eltűrjük a' másét is.

— Bizonyos, különben igen jeles színésről, kinek az a' nem épen dicséretes szokása van, hogy színpadon többször hangoosan csapkod tenyerébe, mi — úgy hisszük — sem szerepében, sem a' finom társalkodás kétéjában nem áll — egyik elmés barátunk azt az észrevételt tevő: mikép a' mondott színész nagyon sovároghat a' tapsok után, mivel nem elégedvén meg a' közönség tapsaival, maga magát is megtapsolja.

— Valahányszor eső esik, a' nemzeti színház nézőhelyének teteje mindig ázik: a' karzati közönség pedig, kérem alázsan, igen buzgó, derék és műértő közönség lehet, de azért nem következik, hogy mindegyiknek — esernyője is legyen.

— A' fővárosi polgári őrhad csakugyan felváltá a' hídfőknél és bombatéren a' katonait.

VIRÁGKIÁLLÍTÁS. Egy huszasért egész tavasz, 's pedig nem mindennapi közönséges, hanem honban ápolt külföldi, valóban csekélység! 's a' természet barátja rohanva rohanjon porlepte szemeit Flóra illatos magzatain, melyek ezerszínű jámbor szemeikkel szeliden mosolyognak ránk, a' redoutterem alsó osztályában enyhíteni. Muszelyitől, Gaea e' kedveltjétől, egészséges gondolat volt, e' virágtalanul virágzó hazában virágkiállítást rendezni 's az örökké egyidőnő didacticai gazdászat körébe poezist szállítani, mi nem tehetünk róla, bár mennyire biczegjen a' hasonlítás, virág előttünk a' termékországban a' lyra. — Ki honunk horticulturáját ismeri jelen pangó állapotában, 's tudja, mivé varázsolhatná a' szorgalom, még azért is egészséges ötletnek tartandja Muszelyiét, mivel remélheti, hogy általa azon tömérdek közönyös lélek, mely egy napot ép úgy tölt, mint a' másikat, leveti érdességét 's a' kedélynek is, ezen isteni szikrának, és nem egyedül a' testnek, áldozandik, vagy ezt a' prózai lelkek jargonjára lefordítva: remélheti, hogy több virágkedvelők keletkezend-nek, mire igen nagy szükségünk volna, hogy meztelenségünket tarkáló himporral behinthessek, melyet a' lomhaság és tespedés az élet durva keféjével lesurlani engedett rólunk. Az izlésdúsan rendezett hűvös teremben, hol a' magyar szalmatűz keblek is fontolva loboghatnak, a' sorozat szerint 176 darab virágot láttunk, mint beküldöttet, együtt, Pestre kevés, egy magyar második virágkiállításra elég, ha meggondoljuk, hogy csak a' kiállítón kívül heten sziveskedének termékeiket beküldeni; hja! a' magyart még erre is szoktatni kell, minden ujhoz járszalaggal kell vezetni, szépen, lassan, hogy be ne törje fejét, ugyancsak vaskos védvekkkel kell megmutatni a' kézzel tapintható hasznót, mely a' színfenékben rejlik. Azonban valamint gyér a' beküldő, szintolly gyér a' látogató. Sajnáljuk Muszelyi urat, nemcsak hogy tetemesb jutalomról a' jövőre nem gondolkozhatik, de még saját költsége sem térítetendik meg. A' vonzalom a' szép-, kellemes, 's nemeshez szintolly göröngyös hazánkban az út, mint a' közutak, 's vaspályáni szállításáról e' ritka portékának üdvös lenne tanakodni. A' beküldők gr. Károlyi György, kinek Ericai, Viola tricolorjai teljes figyelmet érdemelnek 's a' kiállítás díszei közé tartoznak, b. Laffert Antal, Amaryllis reginae szép eleven, virágokkal díszeltet, Porkoláb Daniel Azaleái, Magnoliája 's Gloxiniai az ügyes műbarátot árulják el 's ritka szépségűek. Fleischl n.kereskedő csinos Chorzema illicifolia 's Azalea Portica lutea adott, Bartl Thomasia quercifolia ékes példány, 's nyolcz faj Verbonaia szemkecsgetetők, Zitterbart Verbenái 's Horky Mihály Cereus peruvianus, Monstrosusa, mely ritka nagyságu példány, örvendeztetni fogják a' szemlélkedőt. A' kiállító Azaleái, Rhododendronai, Fuchsiái, Clerodendron flagrans, a' Chorizemai, Pimelia hypericifolia bizonyítják szorgalmát 's tárgyavatottságát; van még néhány jeles virágzatu Pelargonium, Cineraria, Cameliákat, rózsákat fájdalommal nélkülöztünk, Schizantusokat és Pethuriákat hasztalan kerestünk. Majd másszor. — Főlevenedve a' természet csodáinál, örömet hisszük, hogy a' ker-

tészet több figyelmet vonand ezentul magára, 's mind a' küldők, mind a' látogatók száma szaporodandik, ösztönül fognak szolgálhatni a' kitűzendő jutalmak, melyeket megemlítvén, el nem mulasztthatjuk halánkat mindazok iránt nyilvánítani, kik serkentésül a' folyó évben is hasonlókat tűztek ki, vegyék jutalmul azon meggyőződést, hogy a' közönség mulékony gyönyörén kívül, a' kedélynemesítést és izlésművelést is előmozdították, 's ohajtanók minelelőbb neveiket azon közönséggel, mely illy áldozatokat méltányolni ért, tudatni.

K e l e d.

BÉCS. Majus 13d. Azt hitted, hogy elfeledtelek, hogy az élv tengerében elmerülve, tekintetem nem fordult felétek, kik éltem sivatagában a' zöld pontok vagytok; mert nem irtam, mert hallgatók. Oh, kicsiny hitű! De miről irhattam volna? bajaimról? vagy az élet nyomoráról? Van-e valakinek több baja, mint neked? „Quem dii odere et — redactorem fecere!” Az élet nyomoráról? Nem jó a' beteget mindig a' halálra emlékeztetni. — „Bécsről írj!” kiáltasz fel. Mit érdekel minket magyarokat Bécs? Ha elmondom, hogy mennyi fény, kéj és öröm tanyája Bécs; ha leirom egyenkint mindazon helyet, hol, mint tavaszkor a' völgy kebele, ezer virággal nyílik fel előtte az élet; ha elszámolom a' multság mindazon nemét, mely felejteti a' jámbor sógorokkal a' nap bajait: mit nyertünk ebből tanuságul? Csak azt, hogy sok magyar felrándul ide, hogy itt pénzt veszthesse el. Pedig most is egyik legfőbb átkunk az, hogy a' magyar Bécsbe feljöni olly nagyon szeret. — A' bécsi nép éledeletré született, vagy legalább azért él. Ha ünnep- és vasárnapokon a' sorompóknál megállunk, mintha a' város népe kivándorlásra készülne, ezereket látandunk a' többfelé vezető utakon hullámozni 's e' nép mind a' zöldbe megy, hogy egyék, igyék és — mulasson.

Tegnap nagyszerű éledeletben részesültem: Saphir tartá humoristicai felolvasását. Mondják, hogy a' tegnapi minden eddigi felolvasását meghaladja. Én öt tegnap először hallám 's csodálatra ragadt a' kifogyhatatlan humor nagy mestere. Humora nem kimélt senkit, nem a' legfőbbet, nem magát Mathusalemet, ki, szerinte, ha még élne, most tán valamelyik bureauban „praktikant” lehetne; nem a' védegyeletet, mellynek első pár tagja, merő „meztelen” (nackt) patriotismusból, Ádám és Éva volt.*) A' színház minden zugaiban a' bordaropogtatásig tömve volt. Bár öt óra hosszat sajtoltatánk, mégis az élvezet sokáig élt bennünk. Most mindenütt csak a' felolvasásról beszélnek, gondos homlokkal fontolgtatva a' mondottakat. — Ha Christiani kisasszony bürgordonkájával Pestre menend, fogadjátok a' szép művésznőt szívesen. Első föllépése is annyi kitüntetésben részesült, mennyinek csak első rendű művészek örülhetnek. A' komoly arczon az öröm sugárjai tüntek fel, mert Bécs műértő közönsége csak az avatottaknak osztja tapsait.

Az Eliseum, hol a' nép a' tél estéin, mintha a' Léthe vizéből itt volna, a' mint a' boszorkány-csarnok küszöbén belépett, feledé minden terhét, melly a' fenti világban nyomja vállait, zárva van. De a' népkert ajtai megnyíltak 's a' keddi és pénteki estélyeken szép nép gyűl össze, hallani Strausz nyiretjüjének remekelését. Az estélyt mindig tűzijáték rekeszti be, hogy az elmámorultakat figyelmeztesse, miként az ember élete is csak tűzijáték: egyiknek több lőpora van, mint a' másiknak; egyiknek rajgóiha több zsirba áztatott borsó jutott, mint a' másikéiba, de utoljára mégis csak — puff. — A' műkiállításra Tikos és Borsos hazánkiai igen szép képeket adának. Az iparműkiállítás 15-én kezdődik. Ezekről máskor. Most isten veled; ölel E g y s v á b.

*) Ebből ismerhetni rá a' szín- és elvnelküli, minden országban, melyet bekalandozott, urszine-változását játszó genialis — de legkevesb szilárdsággal sem bíró n é m e t - m a g y a r renegatra.

PÁRIS, ÉS A' FRANCZIÁK.

(Folytatás.)

Ezek a' pajkos, örök mosolygó arczu párisi hölgyek! Nem kitünőleg szépek, de hasonlíthatlanul varázskelleműek. Előképei a' gondtalanságnak, gyönyörnek és vidámságnak. Ha az arczot tekintjük, olyanok, mint a' virágzó pompájú tavasz, melly ingerel 's melly élvezetet nyújt a' napnak ujdón sugárai által. Ha pedig az arczot mint kísértetet mellőzzük, olyanok, mintha valamely kirakatból elosont csinos viaszalakok volnának. Szív és érzelem nélküli sirének, vidorak és elevenek; csinosak, de csintalanok is; elmések, édesek, finomak, kellemesek és elbájoló. Nyugtalanok, mint a' hajót össze-vissza hányó háborgó tenger, csakhogy mégis nem félelmet gerjesztenek magok iránt. Hasonlítanak a' csíkokhoz, azonban mint minden hasonlítás, ugy ez is tökéletlen, mert a' valódi csíkok kézből síklóbbak. Vonásaikon szüntelen ünnep, szüntelen derűlttség sugárzik. És röviden, akárminő nagy mértékben szeresse is valaki a' francziákat, lehetlen még sokkal inkább nem szeretnie a' franczia hölgyeket.

És ha mindent megizleltünk kissé Párisban, ugy tetszik, mintha sebesebben verne szívünk, vagyis inkább mintha megváltozott volna ereinkben vérünk.

Ez egy egészen új világ. És valóban, Párisba nem vágni csak együgyűség, de belőle örömet távozni, vagy eltávozván, reá gyönyörrel vissza nem emlékezni 's bele ismét vissza nem vágni, lelketlenség.

És ha Páris uj világ nappal, akkor valóságos Mahomet paradicsoma éjjel
Csak a' bálokról, 's különösen az opera-bálokról, szólnak.

A' teremben, mellyben a' bál tartatik, nem ritkán, félórával korábban, még opera-előadás van; egyetlen teremre várásoltatván azonban gyorsan a' nézőhelyre a' színpad, éjfélkor, midőn másutt már végzik, midőn másutt vagy alusznak vagy feküdni mennek, megnyílnak az ajtók, 's a' bál azonnal elkezdődik.

Felzavartatván az utcák a' bálba menők zajongása által, egész Páris mintegy villany-szikra által érintetik meg és növeli a' zajgást. Végre megérkeznek és betolognak a' vendégek az operaházba, 's míg belől a' zajongás egyre növekedik, kívül lassanként minden lecsöndesedik; miglen reggelfelé megjelennek a' hajnal hírnökei, az utcaseprők, 's Páris mintegy törölgetni látszik szemeit fölkelésében.

A' bál-teremben világos viradtig növekvő zsibongás van. Minden, a' mi itt van, szédítő avagy elragadó. A' fénynek és csillogásnak másutt nincs párja; a' jó kedv-, elmésség- és lelkesedésnek nincs mértéke; a' szerelmi cselekednek, tetszelgésnek, örömmek, édelgésnek és lobogó indulatoknak nincs vége-hossza és határa; az elevenségnek, életvidorságnak, vigalomnak és gyönyör-vadászatnak nincs tágabb mezeje; a' hevült érzelmeknek 's a' szív titkos vágyainak nincs bővebb tápláléka; és röviden — az áradozó kedves-pongás- és magasztaltságnak nincs valódi hazája.

Az egész egy csodálatos egyveleg, tündérfénynyel körözve. Az életöröm, fényezés és szilajkodás majd minden nemei feltűnnek szemeink előtt.

Az egész gyülekezet olyan, mint a' fakadó rózsabimbó, melly szemeink előtt nyílik.

Vagy inkább olyan, mint egy nagy vásár, hová mindenki adó vagy vevő szándékkal megy; és viszont nem olyan, mint egy nagy vásár, mert a' vásárban az ember képeire semmit sem adnak.

Vagy sokkal inkább egy nagy szerelmi forrongás és cselszövény. Találkozó hely az egyiknek, kalandvadászati hely a' másiknak.

Negyvenkilencz ragyogó csillár és számos kargyertyatartó valóságos fényben uszó tündér-lakká varázsolják az egész házat.

Egyszerre megharsan a' zene, 's a' zajongás és az örömhullámváz a' legfőbb fokra hág.

Zabolázhatlan hévvel és mohósággal lát mindenki a' tánczhoz, 's az első szivhez szóló részénél Musard felséges négyeseinek, miközben ezer torok kiáltozza: Bravo Musard! kétezer torok a' zenekar után dalolja, 's ha beveztetik, iszonyu „bis, bis“ kiáltással ismételtetni kívánja.

A' táncz végén eszeveszett dühösség fog el mindenkit, 's a' legsebesebb rohanásnak vetvén magát az egész tánczoló sereg, feltartóztatlanul végzi be ekkép a' galoppal a' contredanse-ot, párisi gunynéven: cancant.

Oh, minő hasonlíthatlan ezen galop a' maga nemében! Ezen galop megfejtí vagyis inkább észrevéteti a' francziáknak hasonlíthatlan erélyét. Csak

ezen nép vehette be a' Bastillet rohanással. Csak ezen nép vihette három nap alatt véghez a' juliusi, királyt változtató forradalmat. Csak ezen néppel lehetett Lisabontól Moskáig egy tábort csinálni.

Ezen galop nem látva megfoghatlan; látva pedig elvész benne a' tekintet 's elnyeli a' képzeletet.

És ha, mint a' zugó zápor, elvonult előttünk 's megszünt ezen zivataros galop, a' tagjaikat pihentető arczaik élénk kifejezése sugárzik a' fölhevült szenvedélynek, melly világítóvá teszi az arczokat, mintha azoknak mindegyike teljesen át volna szellemülve.

Ki ne merülne el a' mosoly- vagy is inkább a' tűz-tengerben, mellyet annyi megszámlálhatlan égő tekintetből látunk felénk özönlöni?

A' lég csupa illatos, ingerlő fűszer e' teremben, 's minden, a' mit látunk, minden, a' mit érzünk, szenderre és élvezetre csábít.

Szemeink, mint a' feneketlen tenger, mindent elnyelnek, vagy inkább mint a' cikázó villám, mindent árthatnak.

'S ekkép csak egy tekintetet kell a' terembe vetnünk, 's a' heves kedélyben azonnal fenekestől felforgató forradalom keletkezik, 's a' zaj, mi messziről mint a' vad vihar üti meg füleinket, közről látva, mint szellem-hang, mint ígélet hat szívünkbe; 's ezen szellem-hang, ezen ígélet megrázó szenvedély-rohamot költ fel bennünk, melly végigzajlik idegzetünkben, 's ezen helyzetben azt vélnek, hogy valamelly szellemvilágba tétettünk át.

Mintha nem volna bennünk semmi földi rész, vagyis inkább mintha testünk égő szén, vérünk pedig lobogó láng volna.

'S édes reményében az elégtelt szenvedélynek álomszerű elérzékenyülésbe szenderedünk, 's kéjhullám futja el tagjainkat, melly olvaszt és magasztaltságba hoz.

Az égő szemek sugárai, mint a' lgbogó tűz lángjai, szívünket csapdosás; vagyis inkább mint köröttünk süvöltöző nyilvesszők, halálra sebznek, 's akármerre tekintünk is, mindenütt csak ugyanazon dolgot tapasztaljuk.

'S mindezen szívbuzdító, de mégis zaklató ingerek közben, mint talány lebeg előttünk, ha valjon mindez emelő-e inkább avagy emésztő? És babonás sejtetem ragad meg, nem fog-e a' sors ezen pazarul elárasztott kéjekért valaha elégtételt venni rajtunk?

És mind e' mellett, egy percz után, távol marad tőlünk minden gond, minden aggodalom, 's annyira elfoglal a' jelen, hogy nem gondolunk a' múlttal 's nem törődünk a' jövővel még csak legkevesebbet sem.

Ennyi báj-, ennyi varázslatra nem időzünk, nem vivünk, de meggyőzöttünk és megigéztettünk, 's ekkor megnyílik az ember kebele, és, mint a' mákony-ittas, magasztaltságában azt véli, hogy szárnyakon lebeg a' képzelet világában.

Az a' sok szikrázó szem, az a' sok dagadozva habzó kebel, az a' sok lobogó szenvedély kísértetbe hoz és elkábit.

'S midőn ekkép ezer szerelem kel keblünkben, ha közepette ezen hullámzó indulat-árnak, midőn a' sziv az elérzékenyülés örvényébe sodratik, a' szemlélődő idegen és ismeretlen, ki nem fogadtatik a' szerelem ömlengésével senkitől, képze a' széles tenger közepére helyzi őt, hol szerelmi vágyainak árva sajkája iránytalanul tévedez szerteszét örök hánykódások között, 's ekkor a' tantalusi kín ezen szerelem-áradatban eltűrhetlenné válik, 's irigysége az itt-ott hallható mézszavakat émelgyő ömlengésnek 's az észrevehető fohászokat, az örök ábrándnak beteges érzélgésének gunyoltatja vele.

De azért a' teremet nem tudnók elhagyni, nem tudánk tőle megválni a' világ minden kincseért. Érzékeink lázas ingerültségbe jönnek; keblünk szokatlanul felizgattatik, 's a' kitörő öröm 's az örült és eszeveszett magasztaltság közben mindenütt elterjedett varázsillat valami lecsilapíthatlan szomjuságot gerjeszt bennünk.

Ezen szomjuság folytán aztán édes kénytelenséggel meghajolva, — végig jelen maradunk a' vigalomban.

Ezen opera-báloknak azonban mindenek felett emlékében van valami kedves és gyögyerejű.

I r í n y i J ó z s e f.

(Vége köv.)

A Z É L E T.

(NAPLÓMBÓL.)

III.

Bécs, januar 20-én 1845.

Uj lakomban vagyok. Szobáim kényelem- és fényvel bitorozvák; a' falakat remek képek díszítik 's egyik szögletben a' kandalló márványa fehérlik. Ablakaim Bécs egyik legnépesebb piaczára nyílnak, hol szüntelen zajlik a' néptenger, mellynek árja csak késő este apad le. A' tér magas szeszlámpája derengő világot kölcsönöz esténként szobáimnak 's ilyenkor kandallómhoz közel foglalok helyt 's lelkem elmereng hozzátok, kiktől olly távol vagyok. A' marquis szeszélyét meg nem foghatom; az aggnő szegény lakását fogadá ki, midőn mostani szállása szinte kényelmes. Segítségével szobáimban tegnap mindent elrendeztem 's a' marquis ez alkalommal jó izlést árult el; még csak művirág edényeim hiányzanak, mellyeket régi szállásomon az aggnőnél hagytam.

Ma reggel Jenővel Kelyv Kálmánt látogattam meg. Kálmán betegesen fekvő; ágyát hat ifjú főnemes ülte körül 's midőn beléptem, a' társalgás a' szivarról folyt. — Egyenként nevezé meg őket Kálmán előtt; köztök volt báró Parányi Iván is.

A' kölcsönös üdvözlések után pillanatnyi csend állott elő; Kálmán kérdésekkel halmozott el a' drága hazáról és barátainkról; Jenő a' zongorán és asztalokon elszórt könyvekben lapozott.

— Meg kell mutatnom — mond Kálmán — legujabb szerzeményem Jules Janin „tél és nyarát Párisban“; nézzétek csak, mutatá az ágy melletti asztalkáról leemelve két diszkötetet, mi pompásak ez aczélmetszetek.

— Ah! felséges! — sipított egy vékony hangú bárócska — illyet csak Páris állíthat ki.

— Ezért kell a' honi művészetet pártolni, hogy az is illy művek kiállítatására tökéletesüljön, jegyzé meg Jenő a' nélkül, hogy a' könyvből felpillantana.

A' báró elnémult; ismét csend állott elő. Kálmán, hogy új fordulatot adjon a' társalgásnak, Jenőt felszólítá: beszéléné el utolsó kalandját a' marquisval.

— Igen, igen, kérjük önt, — ostromlák a' többiek, — de Jenő hallgatott.

— Megfoghatatlan! — boszankodék egy szőke gróf — a' dologról a' marquistól sem vehetünk ki egyebet, mint hogy őt Kelez ur megsérté.

Jenő ajkain egy keserű mosoly vonult el.

— A' mennyire én tudom, — szólalt meg b. Parányi — a' marquis azon házban, mellyben Kelez ur lakik, egy gyönyörű leánynál tevé udvarlásait; hisz ismeritek őt, a' szerencsés hódítót. Midőn egyszer a' kis bohó a' marquis tréfáit komoly szándoknak véve, segítségért kiáltozott, Kelez ur erővel zúzta be a' véletlenül elrekesztelt ajtót, 's az üldözött ártatlanság lovagja lön; de a' marquis lándzsát törni nem akart.

— Ha ha ha! — nevette a' társaság — hát ezért hallgat a' marquis? mondák többen.

— Jó hogy tudom; — sipítá a' báró — csak még egyszer említse ő don Juansága lovagló ügyességem, szép kis történetet beszélendek el neki a' fekete marquisról.

— És akkor — szólalt meg Jenő hidegen — említse meg ön a' kutforást is, honnan a' történetet meríté.

— Mennyi gyengédség! jegyzé meg Kálmán.

— Dicső, dicső! — kiáltának fel többen — tehát ő sem ellenállhatlan.

— És ő engem ügyetlen lovagnak 's szerencsétlen hódítónak tart — mond a' báró. — A' multkor hatszor ugrattam át egy sorompón Agreeablet.

— 'S hetedikszor — kedves brownod hátáról lehulltál, egészíté ki Kálmán.

— Igen, Agreeable lába megakadt; 's este már minden teremben elbeszélte a' marquis.

— 'S mit mondott Ernestine grófnő? kérdé Iván.

-- Másnap -- mond nevetve a' szöke gróf -- Arthur a' grófnőtől egy mahoni szekrénykét kapott; mit gondoltok, barátim, mit rejtett a' szekrény?

-- Tán Arthur levelkeit, találgatá Iván.

-- Nem, -- folytatá a' szöke gróf -- egy-pár -- lovagszizmát chaccoládéból 's egy meghívó jegyet a' jövőévi londoni steeple chasere.

Mindnyájan neveltünk; Arthur fürteit rendezé a' tükör előtt.

-- Barátim, -- mond, véget akarva szakítani a' nevetésnek -- egy gyönyörű kis couturièret fődöztem fel e' napokban; kincs, mellyet még nem érintette meg a' bűn ujjaival.

-- Hogyan, hát még te sem nyúltál hozzá? ingerlődék Iván.

-- Mi sokáig kell neked élni, Arthur, -- mond Kálmán nevetve -- hogy minden bűnödért --

Bűnhődjék? -- szakítá félbe Kálmán, egy eddig hallgatag indigena -- igen, ha mindennap nem szaporítaná a' bűnrovatot. De valjon, ti erkölcsbírák, mivel vagytok jobbak nálanál? Én Arthurt -- folytatá, szónoki állást véve -- véd-szárnyaim alá veszem.

-- Ugy jaj nekem; ügyem elvesztém, mond Arthur.

Nevetés követé a' pathoszt; Arthur egy dalt énekelve, járt fel 's alá.

Igy folyt a' társalgás még sokáig, felváltva lóról és kalandról, estélyek- és bálokról. Én pedig elmerültem gondolatimba 's szánakodva tekinték ez ivadéokra, mellyet véletlen emelt fölibünk 's mellytől a' haza annyit vár és remél. Ez ifjak, kiknek minden előnyük gyakran egy fényes név, a' bűnt már zsengekorukban izlelik meg, 's a' mindennapi példa, az élet, melly szemük előtt lefoly, letörlé a' kebléről a' költőiség virágpórát. Ez ifjak egyik átka, hogy nincs barátjuk, ki velök az őszinteség nyelvén szólana, mert ki sima nyelvével a' poklot hizelgi be keblünkbe, ki velünk kéjleg és segíti az élet virágát elhervasztani, az nem barát, hanem vad czimbora; átkuk, hogy nincs senkiök, ki az önbecsülést segitené bennök felviradni; nincs ki megmutatná a' tért, mellyre meg vannak híva, és ki megnevezné nekik a' hazát, mellynek ők gyermekei -- a' mindentadó hazát.

Ezalatt élénk társalgás és tréfa közt telt el néhány percz. Arthurt társai fogák körül 's ezer kérdéssel ostromlák a' kis couturière felől, midőn a' hirtelen felpattant ajtón marquis Gazzoni lépett be.

Egyszerre mindnyájan körülzajongták az érkezőt; a' marquis mosolylyal fogadá az üdvözetlet 's velem és Kálmánnal kezét fogott. Egy fauteuilben helyet foglalva, élénken jártatá végig szemeit az ágy előtt csoportosuló ifjakon.

-- Fogadok bármibe, -- mond az indigena gróf -- hogy a' marquis érdekes hírrel fog bennünket meglepni.

-- Ne fogadjanak, uraim, -- szólta a' marquis -- mert veszitenének.

-- Hogyan? kérdék néhányan.

-- Hát még nem hallották önök a' hirt, -- kérde a' gúny félreismerhetlen élével -- mi annyi férjnek adja vissza nyugalmát, és másrésről sok szívet bűba merít?

— Halljuk, halljuk! riadá kíváncsian a' társaság.

— A' dolog majdnem hihetetlen; mert ha azt mondom önöknek, hogy gróf Heimathlos Bruno — 's itt az indigenára mutatott — jegyben jár Bécs egyik legszebb hölgyével, önök, nemde, csudálkozni fognak?

— Hihetetlen! — kiáltanak fel mindnyájan — és te mindeddig hallgattál! oh, ezért meglakolsz, ez boszút kíván

— A' marquisnak igaza van, — szólott gróf Bruno — de mindebben mi volna hihetetlen?

— Ha ha ha! Bruno házasodik! — kaczaga Arthur — halld, világ, és ne vess; Bruno házasodik!

— Előre is meghivlak benneteket lakodalmamra, de egy kikötéssel, egy feltétel alatt.

— És e' feltétel? kérdé a' marquis.

— Hogy nőmnek udvarolni nem fogtok.

— Nem, nem! — kiálták nevetve társai — e' feltételt el nem fogadjuk.

— Miért lennél csak te kivétel, Bruno? — szólalt meg Iván — hadd érjen el téged is a' nemesis keze.

— Egy indítványom van, barátim, — mond a' szőke gróf — mielőtt Brunót, hű kalandtársunkat, körünkől végzete kiszakítaná, tartsunk még egy orgiát, mint a' mult télen tartánk 's Arthur ekkor bemutatandja a' kis couturièret.

— Helyes! hanzsák mindenfelől.

Arthur élénken vizsgálá a' marquist; de ez, a' nélkül, hogy Arthur újabb kalandja meglepné nyugalmasan szívta szivarát.

— De valjon eljön-e a' kis ártatlan? kérdé Bruno.

— Igérem, felelé Arthur; e' virág elrejtve a' világ előtt csak nekem nyílik.

— E' virág, — szólalt meg a' marquis nyugodtan — mely csak Arthur báró számára fejt fel levele bájait, a' Józsefváros egyik legtávolabb utcájában virul. A' lak ablakai egy kis kertre nyílnak, a' házat még egy szegény özvegy lakja, kinek egyetlen fija, egy becsületes kézműves, ki Máriát szereti, áll őrt, 's a' minap — — —

— Honnan tudja ön ezt? — szakítá félbe elhalványulva Arthur — hát ismeri ön Máriát?

A' marquis nem felelt.

— Folytassa ön, sürgeték a' marquist többen.

— A' kézműves, kezével, csak nyomort adhat Máriának, — folytató a' marquis, — míg Arthur gróf kebelén egy fényes jövőről álmodozhatik.

Arthur egy kérő tekintetet vetett a' marquisra 's ez elhallgatott.

— Hát mikor látandjuk szép Máriát? kérdé Iván.

— Várjanak önök még egy hetet, — szólott hirtelen a' marquis, megakaráván Arthurt a' feleletben előzni — Mária anyja nemsokára elutazik 's leánya, míg visszatér, egy rokonhoz menend. Ekkor nem fog felette az anyai gond 's a' szegény kézműves szerelme örködni 's Arthur könnyebben válthatja be szavát.

Arthur ajkaiba harapott 's a' féltékenység és harag rángott végig a' halvány arczon.

— De honnan tudja ön mindezt? — kérdék egyszerre többen — Arthur! e' virág elrejtve él a' világ előtt, és csak te édelegsz kebelén? ha ha ha!

Arthur egy sötét pillanattal felelt, azonban erőt vön a' feltörő haragon 's kérdé:

— És ön, marquis, mikor váltandja be szavát? nem sokára eltelik a' negyven nap.

— Ugy van; — szólt Bruno — ön elveszti fogadását, ha a' negyvenedik nap estején egy eltépett koszorút nem tesz lábainkhoz.

— Az az, — magyarázá a' szöke gróf — ha a' szép Louiset — — —

— Uram! — szakítá félbe nyugtalanul 's érczhangon a' marquis — fogadásunk egyik pontja tiltja önöknek a' kikötött idő eltelle előtt erről szólni.

— E' pontra nem emlékezem, jegyzé meg a' marquis nyugtalanságán örömrre lobbanó Arthur.

— Ne kételkedetek, kicsinhitűek, — szólt Iván — Louise fején is el fog hervadni a' koszorú — — —

— Mint önök kebléből kihalt az emberiség és becsület, — dörgé vészhangon Jenő, ki eddig Kálmán albumában rajzolt; szemében a' nemes harag villama égett 's a' kebel tisztaságának önérzetével mint egy boszúló cherub állott az elrémult kéjenczek közt. A' marquis egy pillanatra elsápadt, de arca tüstént visszanyeré nyugalmit 's hidegen kérdé:

— Mi jogosítja fel önt, uram, e' nyilatkozatra?

— Tetteitek; — riadá Jenő — ti embertelen alku köttök egymás közt az erény ellen; kezeitek közt elhal az ártatlanság, meggyilkoljátok a' szülő egyetlen örömét, letaroljátok a' virágot, hogy néhány pillanatig állati kéjben fürödjék meg sivár lelketök, hogy vad szenvedélytök, hiúságtok kielégitessék, hogy nyomoru néhány garast nyerjete az eladott ártatlanság romjaiból. Oh, mi szörnyű az ember elvetemedésében! Van-e az égnek olly büntetése, mi felérne sátáni szövetségtök bűneivel? És mi jogosit fel engem e' nyilatkozatra? Ön kérdi ezt tőlem, marquis Gazzoni, kinek nyomában átok és kárhozat serked fel? ön kérdi? Valóban, a' mindenható elfordult e' büntanyától, hogy emelt fővel járhat rajta a' vétek.

A' marquis tekintete elsötétült; volt valami e' tekintetben, mi a' vért fagyalá meg. Ajkait összeszorítá, mintha le akarná fojtani a' bennéző poklot 's tompa hangon szólt:

— Uram, eziránt még négy szemközt számolunk.

— Számoljon ön elébb öntudatával; — mond Jenő, egy megvető tekintet vetve a' marquisra; ezután az ifjakhoz folytatá: — szánom önöket, kik ez emberrel szövetekeztek az erény ellen, ez olaszszal, ki mig önökben az ember és polgárt gyilkolja meg, másrésről a' kárhozat szirtjére vezeti önöket, hogy keblökből még az önbecsülés is kiégjen.

Az ifjak némán 's félve tekintettek a' marquisra, ki Jenő végszavánál hidegen emelkedett fel üléséből 's egy tekintettel, mellytől Jenő, a' szent lángban hevülő is, visszarezzen, ragadá meg ennek kezét.

— Ön most — mond — másodszor tolakodik fel vakmerőn, tetteimet bírálni. Veszélyes játékot űz ön, uram; ön hát harczot akar? legyen: de e' harczban, az égre mondom, ön bizonyosan üdvét veszítendi el. E' szavaknál a' marquis szemében egy sátáni gondolat világolt.

— Mig ön azt megközelíthetné, — viszonzá Jenő lángoló képpel — elébb poklokra sujtandom önt.

— Nekem csak önnel van számolásom; — szolt a' marquis nyugodtan — ön életére egy anyának és testvérnek van szüksége.

Jenő szívéhez kapott 's szomoruan hajtá mellére fejét. És én őket — sohajtá, felém fordulva — el tudtam felejtani.

A' marquis Ivánnak intve, vele eltávozott.

IV.

B. Január 30-án.

Ma az udvari kincstárt tekintém meg.

E' néhány négyszögölnyi téren több század halmozta egybe kincseit. Mérhetlen kincset rejtenek a' szekrények, melyekből felénk egy fénytenger áradoz. E' kincs, e' fény között valami nyomta szívemet, mit megfejtani magamnak nem tudok, mintha egy sirboltban jártam volna, hol felém az elhúnyt ősök szellemei lengenek. Lelkemben elnyomhatlanul a' mult idők emléke kelt fel. Nem sokáig mulattam e' kincsek közt, lelkemet kéjbe nem rengeté a' fényáradat.

A' József-tér egyik szegletén egy kérő női hang rázott fel gondolatimból. E' nő és rongyokba pólált kisdede, gondolám, éhezik 's egy pénzdarabot nyújtottam a' nyomor gyermekének, ki könyes szemekkel köszönte meg az adományt. Volt e' nő beteges arczvonásaiban valami, mi a' szívből a' szána-kodást idézte föl; szemében, mellynek tüztét a' bánat oltá ki, megragadó szelidség bádjadt sugárai törtek meg; hervadt ajkai körül keserűség vonaglott. A' nő alig lelete húsz éves 's a' tavasz többé nem hozá meg virágát. Önkénytelen álltam meg egy pillanatig a' szegény nő előtt, ki félve tekintett maga körül 's kébléből egy levélkét vön elő. — Egy órája, — mond lágy hangon — hogy e' helyen állok és senki sem szánta meg az éhezőt. Isten áldása legyen önnel, uram. Oh, ha az anyai szív olly meleg nem lenne, gyermekem még megfagyott volna.

— Ön még fiatal 's munkával kereshetné kenyerét.

— Gyermekemtől váljak meg, uram? inkább koldulok. Így pedig ki adna munkát a' koldusnőnek?

— És ön férje, asszonyom?

A' nő arcán egy gyöngye láng terjengett.

— Gyermekem atyja? kérdé, kisedére tekintve, — ő eltávozott.

Ezalatt bámész nép csoportosult körülünk, mert itt egy koldusnővel beszédbe eredni, oly tünemény, mi egy napra megakasztja a' világ kerekeit. A' nő, kezemben hagyva a' levélkét, eltávozott. — Mi lehet ez iratban? elolasám, tartalma ez:

„Clementine mindent tud, nagysád benne bizhatik. E' leány hatalmamban van, mint sorsa azon szerencsétlennek, kinek édenét, szent Márkra, fel fogom dúlni. Boszút állottam 's nagysád czélt ért, 's ez elég

A n t o n i ó n a k.

A' levélkén semmi czím nem volt; ármány és gonoszság szötte itt is örögi terveit, 's a' levél nem nyújtott semmit, mi e' sötétből kivilágozhatna.

A' koldusnő után siettem 's őt elérve, lakása után tudakozódtam. A' belváros egyik ismert épületét nevezé meg. Este meglátogattam a' szegény nőt, ki az udvar végén egy szűk padlásszobában lakott. A' mennyire az alkonyat homálya kivennem engedé, egy nyoszolya, asztal 's két szék tévék a' szoba butorzatát. Az asztalon egy-két edény hevert, 's az ágyon a' gyermek szunnyadt. Midőn beléptem, a' nő mintha gyermeke lélekzetét lesné, hajolt reá, melengetve az ártatlan kisedet, míg őt a' fagytól alig óvák meg foszlányai. És e' nő koldulva keresé az irgalom kenyerét, csakhogy gyermekétől meg ne váljon.

— Hogy jutott ön, asszonyom, e' levélhez? kérdém, a' levélkét tárczámból előmutatva.

— A' templom ajtajában állottam, midőn egy fényes hintó robogott elő 's abból egy urihölgy szállott ki. Az inas kezéből, ki urnője parancsára egy pénzdarabot ejtett lábaimhoz, az imakönyv kifordult 's a' könyv zárja felpattanván, abból több képecskével e' levélke is kihullt; az inas hirtelen szedte fel a' földről azokat, de figyelmét a' levél kikerülte. A' lábamhoz ejtett pénzdarabbal azt is fölemelém 's nemsokára az egyházzsolga által elutasítva, azon szögleten állottam meg, hova önt hozá, uram, jó angyalom, hogy megmentsen az éhség kínaitól, melynek görcsei kezdék tépni bennem az élet-erőt. Gondoltam, ön megtudandja, kihez szól a' levél, 's ezért adtam azt önnek át.

— A' levél czím nélkül iratott, az aláírás pusztán — Antonio.

— Antonio? — kiáltá a' szegény nő 's aggódva tekinté meg gyermekét, — valjon nem rázá-e fel álmából a' boldog szunnyadót?

— Hát ismeri ön e' nevet? kérdém élénken.

— Így hívták gyermekem atyját is, felelé szomoruan. Oh, mennyi boldogság feküdt valaha e' névben; de Antonio eltávozott, elfelejté szegény szegény Emmáját. Egy év mult el azóta, — igen, egy év. — Elhallgatott. Szemében mély fájdalom könyűje fénylett. — Tegnap, folytatá, mintegy gondolatait tovább fűzve, úgy rémlett, mintha láttam volna őt a' második emeletből kijöni; oh nem, álmodám, hisz megismert volna.

— 'S hova távozott ön Antoniója?

— Nem tudom. — A' nő az ágy szélén ült, karjai ölébe hulltak; feje, mint az elhaló virág, konyult mellére, lelke tán a' multon merengett, melyben ő boldog volt, mert az ajkakon némelykor egy mosoly villant fel. Mennyi fájdalmat zárhat magába e' nő kebele, kinek minden bűne, hogy szeretett, hogy hitt. Néhány percznyi boldogság után eltűnt e' nő életéből a' menny világa, élete sivár, társa a' bánat lön. — Reményében, melyhez élete fonódott, megcsalatra, elhagyva attól, kiért mindent áldozott, megvetve a' világtól, küzdve éhhalállal, mi ad erőt e' nőnek, hogy éljen? mi menti meg őt a' kétségbeeséstől? Ő anya, 's van-e üdve az égnek, melyet e' szó nem fejezne ki? oh, hányszor szivott ő már életet gyermeke ártatlan tekintetéből? És te, világ! kérlelhetlen ítéletteddel tudod-e, mit tesz szeretni forrón, igazán szeretni? szeretni önfelédve, minden számolás nélkül? ismered-e a' pillanatot óriáshatalmát, mely bűvgyűrűjébe sodorhat megmentetlenül? ismered-e az élet e' pillanatait, midőn magunkkal egy életet, egy ezredet vetnénk önkényt ez örvény tölcserébe? oh, te mind ezt nem ismered; kebledben a' bűn burjánzik föl és megbocsátani nem tudsz 's ítélsz kérlelhetlenül!

Nem akartam felrázni a' szerencsétlent elmerüléséből, kinek tekintete merően függött egy ponton, mintha a' lélek multjának egy perczébe halna oda. A' szobában halotti csend ünnepelt, csak az ártatlan kisded lélegzete volt hallható. Így mult el néhány percz. A' gyermek gyengén sirni kezdett; anyja mintha álmából ébredeznék, emelte fel bádjadt fejét 's ijedten ölelé kisdedét karjaira 's csókjaival elhintve, altatá el ismét hű kebelén. Meghatottan közeledtem az ápoló anyához; ő hálával emelé fel bánatos szemeit 's gyöngéden téve le a' kis alvót, felállt.

— Két év előtt — szolt — beteg anyámért imádkozni templomba mentem. Ott láttam meg először Antoniót. Ő hazakisére 's másnap orvost hozott kóranyámhoz. De anyám meghalt 's én egyedül maradtam az életben; de, nem, hisz Antonio szeretett. Oh, mint szerettem őt; minden gondolatom ő volt, minden érzetem szerelem. Boldogság 's öröm közt tölt el néhány hónap, 's ő, kinek mindent áldoztam, kié volt egész életem, szivtelenül elhagyott. Bánat és betegség azóta megtörték életerőmet, most még csak gyermekemért kívánok élni; oh, de ha fölemészti éltemet a' fájdalom, mi leend belőled, gyermekem?

Könyei törtek elő a' szenvedő anyának 's zokogva ölelé át alvó gyermekét. — Egy kis összeget téve az asztalra 's segélyemet ígérve, távozta el.

Midőn leértem, a' kapu előtt egy hintó állott meg 's belőle Arthur 's egy ifju leány léptek ki; de e' pillanatban ugrott le a' kocsí hátuljáról egy ifju is 's erős karral ragadva meg a' bárót, kiáltá: „hova akar ön e' leánynyal menni?”

— Hát ismét utamba állasz, örült gazember? — kiáltá elhalványodva Arthur — nincs-e itt közel rendőrszolga?

— Oh, Mária, — mond az ifju kebelrázó hangon — miért csaltál meg, miért adtad szerelmemért a' kétségbeesést?

— Jere, Mária, hagyjuk itt ez örültet, szólt Arthur, kezén fogva a' megijedt leányt.

— Megálljon ön! ordítá az ifju, Arthurt karon ragadva. Ez nádbotját emel fel; de a' jövő pillanatban az ifju kara földhez sujtá őt 's esésében fejét megvérzé. Mária segítségért sikoltott 's az egybegyűlt nép körülfogá őket. Néhány percz mulva Arthur kocsijába segítettett 's két rendőrszolga a' szegény ifjut magával vivé. Mária egy öreg nő karján tűnt el.

— E' leány itt lakik? kérdém a' kapuört.

— Tegnapelőtt jött egy rokonához, ki az udvár végén lakik a' második emeleten.

* * *

A' szomszédtoronyban nyolcz órára csendült meg a' kis harang. Az égről egy csillag sem rezgett le a' még zajló városra, mely felett sűrű köd terjeszté fátyolát. Egy bérkocsiba ülve, virágaimért, régi szállásomra hajtottam. Lelkemben egy iszonyu sejtelem kezdett támadni, 's bárhogy akartam is azt visszaodázni, érzém, hogy e' sejtelem lassanként, mint a' terjengő láng, emészté fel kételyeimet. Mit e' néhány óranegyed alatt tapasztalék, keblemet mélyében rázta meg; ez árva nő, Arthur, Mária 's a' szegény ifju, tán a' marquis által említett kézműves, minden olly fájdalmasan hatott kedélyemre. E' nő szeretett, 's szerelméből számára csak kín fakadt fel, e' báró üdvét rablá el a' szegény ifjunak 's őt, ki önvédelmére emelte föl karát, mint gyilkost fogá el az igazság keze. Hát Antonio? Nem birtam menekülni a' gondolattól.

Kocsim megállott. A' második emelet ajtaján csengettem 's meglepetésemre William, a' marquis inasa, eresztett be. A' jövő pillanatban Iván és Bruno, meg a' szöke gróf rohant ki volt lakomból 's a' folyosó mécsének bádjadtt világánál reám nem ismerve, kiálták:

— Hol maradtál eddig, Arthur?

— Nem mondtam, — szólt akadozó nyelvvvel Iván — hogy a' marquis — — — de, — mit látok? hahaha! átkozott marquis, egy szót sem szólt, hogy estélyünkön ön is megjelenik.

Az ajtó megnyílt 's rajta a' marquis termetének körvonalai tűntek elő. Üdvözlém, hangomra összererezte. Az ifjak erővel vontak be magokkal, de ekkor a' marquis már az ernyőzött fénylámpához rohant 's a' lángot elfojtá. A' szobában éj lön.

— Megörültél, Antonio? vagy a' pezsgő ment fejedbe? — kérde Bruno. — Hej! William, gyertyát!

Antonio? — kérdém magamban — jól hallottam-e? Tisztán kezdett világolni minden lelkem előtt. Oh, ember, ember! és én téged nemesnek hittelek.

— Gyertyát! — kiáltá mérgesen Iván — meg ne mocczanjatok, mert az asztal feldülhet.

De e' pillanatban már nagy robajjal hulltak alá az üvegek. Egy éles sikoltás 's a' marquis káromlása hallatszott. A' jövő perczben gyertyákkal kezében lépett be William. A' marquis az ajtónál állott halványan és tévedező tekintettel, mellette lángoló arczzal az aggnő leánya, az imádkozó angyal. Gyönyörű mellére, mely nyugtalanul emelkedett, éjfürtei omlottak; szemeiben, melyek a' marquisn függtek, élv sugárzott; ajkai, mint meghasadt bimbó dagadoztak szét 's kezében egy kis selyemkendő, hováillai egyetlen védje, redőzött. Félve tekintett körül 's midőn meglátott, szemeit lehunyta 's keblére emelé kis kezét. Ezalatt William összeszedte a' tört üvegeket; a' fénylámpa ismét nappali világot árasztott a' kis szobában. Némán tekinték a' marquisra, ki minden bűnével és megszegyenülve állt előtttem; szólni kívántam, de Iván kezén ragadva a' szép gyermeket, vele felém közeledett.

— Nézze ön — mond — e' kis ártatlant. Louise, édesem, ne zárja le ismét szép szemeit, ön sir? lásd, Antonio, Louise ismét szomorú.

A' marquis, mintha a' varázs, mely őt eddig bűve alatt tartá, megtört volna, emelt fővel lépett a' leányhoz 's szeliden szólt:

— Menjen most, édes 'gyermekem, nyugodni, eddig tán édesanyja is megérkezett. Willám, világíts a' lépcsőkön.

— Mondtam, Antonio, ne így! — hebegé Iván. — Maradjon itt, kedves Louise, a' mamára gondja volt a' marquisnak; ő ma igen későn tér haza; ha ha ha!

— Istenem! — sikolta Louise — anyámat baj érte?

— Nyugodjék meg, gyermekem; — vigasztalá a' marquis — anyja nem sokára visszatér; jó éjszakát; holnap látandom.

Louise eltávozott, a' marquis néhányszor fel 's alá járt a' szobában; aztán előtttem megállott. Igen halvány volt.

— Ön, uram, szólt hidegen — igazolva látta mind azt, mit vádul ellenem Kelez felhordott. Ne szakitson félbe; hallgasson ki. Ön megvetve fordul el tőlem? Ha ha! ez emberek félisteneknek örjögik magokat, mert elég boldok, az élet örömeit eltaszítani. Én, uram, nem úgy tekintem az életet, mint önök.

Ez ember bűneinek tengerével, egész elvetemültségében állt előtttem. Mint egy meteor vonult fel sejtésim éjében világoló fénynyel a' gondolat, hogy minden, mi eddig ez embert előtttem nemesen tünteté fel, kiszámolt ördögi játék volt. Villámként merült fel emlékemben minden részlet 's összeborzad-

tam, ha meggondolám, mi pokoli ügyességgel szötte e' szörnyeteg terveit. Iszony és utálat váltakozott szivemben 's elkésérülten kiáltám:

— Gyalázat és bűn, mit ön elkövet; de van-e szó, mi e' fertelmet kifejezhetné? Ön játékot űz az erénnyel, hogy vadlángjának legyen mit fölemésztetni. És ön még fenhangon hirdeti bűnös elveit, embergyűlöletét. Nem kérdelem, mi viharokon ment ön már keresztül, de ezer bántalom után, a' legsötétebb embergyűlölet mellett, ha önben csak legkisebb paránya él az emberiségnek, kérdelem: űzhet-e ember valaha illy játékot, millyet ön az ártatlansággal már annyiszor is űzött? az ártatlansággal, mely kezei közt halt el. Oh! ki erszényünk lopja el, hitvány zsvány, 's ki üdvünk, mindenünk rabolta el, semmi? ördög — — —

— Nem, csak ember! — szakita félbe Antonio. — Oh, az ember, az ember! kinek kezében valaha hitvány eszköz valék, ki megtanított megmarni a' kezét, 's az embert mint czéljaink eszközét tekinteni.

A' marquis a' megindulás jelei mutatkoztak; látszott, hogy benne valami emelkedik fel, mi ellen hiában küzd; lelkében iszonyu harcz vésze dúlhatott, mert arczán, mely egyébkor aczélkemény volt, szaggató kín rángatózott melle, mintha szétfeszülni kívánna, nyugtalanul emelkedett. Tudtam, hogy ez elhatározó perc, 's hogy, ha ez ember multját minden iszonyával tüntetém fel előtte, annyi teher alatt tán leroskad vétkes hajlama, 's fölemelkedhetik benne az, mit eddig örült embergyűlölete visszaidézett.

— Antonio, — mondám kemény hangon — itt egy ártatlant adál ismét a' kétségbeesés örületeinek 's a' kárhozatnak, mig nem messze Mária új lakától éhséggel küzd — Emma.

A' marquis hátratántorgott. Ajkai minden szó nélkül mozogtak, lelkét az öntudat kínai szaggathaták, mert a' szenvedés borzasztóan fészkelte be magát minden vonásiba.

— Elég, elég, — orditá a' kétségbeesés hangján — ki tanitá önt meg, uram, e' névre, mely pokolkint égeti lelkemet, mely élttem minden átkát árasztja reám?

A' marquis kimerülten hanyatlott egy karszékbe. A' kéjenczek bámulva tekintének reánk. Az örület, mely gyűrűi közé szorítá a' marquist, foszlani kezdett, használni akartam a' pillanatot 's jobboldal érintve a' gondolatiba súlydedtetet, szólék:

— Ön, Antonio, rosabb tudott lenni, mint a' millyennek az embert hiszi; oh, mi sokat kell még önnek jóvátenni! térjen meg, Antonio!

— Késő, már késő! szólt kebelrázó hangon — elmerültem, nincs menedék.

— Van, Antonio; a' megtérőnek az ég is megbocsát.

— De nem az emberek, — szólt keserű mosolylyal. — Oh, ha imám meghallgatná az ég; leimádnám önre az üdvet; vagy — — nem tudom, átkozzam-e önt; e' pillanatban először érzem élttemben az öntudat súlyát. Nem tu-

dom, mi történt velem; de érzem, jellemem kicsuklott, nem vagyok az, ki voltam. De késő, minden késő.

Láttam, hogy szemében egy köny fénylett; eszembe jutott a' levél, és bár abból a' pusztá néven kívül semmit sem vonhattam el, mi a' marquist valószínű, elodázhatatlanul emelkedett bennem mégis a' hit, miként e' levelet ő írta. Meg kellett előzőnem ez új ármányt, mely ismét tán annyi átok forrása leendhet, de itt e' tivornyában? — — magammal akarám tehát hívni a' marquist, midőn Iván, ki eddig ijedten tekintett reá, felé tántorgott.

— Megörültél, Antonio! — mond nehéz nyelvvel — úgy beszélsz, mint az a' sötét vészmadár Jenő; mondtam, ne igyál annyit, de te nem hallgatsz reám; sokat ittál, bruder! hát ezért jöttem én ide? hívasd elő Louiseot; szegény szép gyermek, hisz ugyis egyedül van; várhatod a' mamát, kis bohó!

A' marquis összerázkódott.

— Ne bánts, Iván — szólalt meg Bruno, a' poharakat töltögetve. — Jó éjszakát, Antonio; jer, Iván, igyunk gazdag arádra; éljen Izóra!

A' marquis most fölegyenesedett 's egyikével azon tekinteteknek, melyekben a' lélek erélye nyilvánkozik, szólt:

— Iván, most önnel nem szólhatok, holnap este látandjuk egymást. E' pillanat óta reám nem számolhat.

— Hogyan? kérdé ijedten Iván.

— Elég volt eddig felülmulni a' poklot; — szólt érczhangon Antonio — esküszöm, Izóra öné nem leend.

— Ha ha ha! — kaczaga Bruno — Antonio, jó éjszakát, menj aludni, adieu adieu. Ha ha ha! hát elfeledted terveidet?

— Nem, de még semmi sem történt meg; veszve még semmi sincs.

Az ajtó hirtelen megnyílt 's azon egy kis levéllel kezében William sietett be. A' marquis sebesen futá végig a' sorokat. Tekintete elsötétült, ajkaiba harapott 's némán kalapja után elrohant. Mire leértem, a' marquis már eltűnt. Fölről az ifjak vad lármája hangzott le a' népetlen utcára.

E r v i n.

(Folyt. követ.)

S Ü L Y E D É S.

NÉPREGE. *)

Szathmárban, melyet a' Szamosnak
Gyorsan futó hullámai mosnak,
A' part felett közel
Ki jár a' szántóföldeken,
— Hol a' fehér kenyér terem —
Mély sülyedésre lel;
Mikor vevé eredetét?
Régen kiholt, tán a' ki sejté;
Hiában kérdezed!
Még az emlékezet

Sem válaszol, rég elfelejté!
De róla monda el,
Mit a' serdülő únokáknak
Beszédes ajka vén apáknak
Híven el-elbeszél;
'S tul-éli őket a' beszéd.
A' sülyedés történetét,
Időnek öszült gyermeke,
Mondd el nekünk rege!

Egy szűk határú falvacskában,
Két ember éle hajdanában;
Egyik gazdag vala,
De felfuvalkodott szívében,
Elűzte a' szegényt,
Ha tőle kért Isten nevében.
Sok földje, rétje volt,
De mégis a' másét kívánta;
Irgység mardosá,
Ha boldogult felebarátja.
Hitetlen volt 's templom-kerülő,
Galád 's a' más kárán örülő.

Másik szegény vala,
De ékessége volt kegyesség,
Kisérté lépteit:
Jámborság és az egyenesség;
Isten félelmiben
Járt a' világ 's az ur előtt,
Abban növelte gyermekit,
Kik tarták tiszteletben őt;
Megtörte szívesen
Kenyerét a' bus éhezőnek,
'S nem tudta balkeze,
Mit szíve és mit jobbja tőnek;

*) Ki a' népeletet ismeri: tudni fogja, hogy az szebbnél szebb népdalok és regék forrása; amazokra csak nem rég, ezekre pedig maig sem fordítatot kellő figyelem. Irnak nálunk népregéket, de azok nagy részében nincs köszönet! A' magoktól gondolt, versekbe üttött mese fölibe oda bigyesztik e' szót: néprege 's — megvan! Sokan, ha a' néptől kölcsönzik is a' tárgyat, azt annyi hűhóval adják, annyi dagályos czafrangokkal sallangozzák be, hogy ha a' jámbor pásztor-ember, ki nagyapjától tanulta a' regét 's kitől a' feldolgozó hallotta, elolvassná, egy szót sem értene az egészből. — Mert főkéllékei a' talpraesett népregének ezek: a) Hogy a' nép ajkáról vetessék. b) Helyhez legyen kötve, például: Kisfaludy Károly, Bandi'-ja, és c) Népszerűleg dolgoztassék ki. — Örömmel hallottuk, miszerint az itten közlött jeles néprege szerzője ekkép gondolkozván a' költeménynek ezen egyik legfigyelemre méltóbb ága fölött, egy jókora kötet népregét irt össze 's azt világ elibe bocsátani szándékozik. Nem kételkedünk, hogy valamint a' derék költő ezáltal érezhető hiányt fog a' költemény e' nemében eddig nem igen gazdag literatúránkban pótolni: úgy találkoznunk fog vállalkozó könyvtárosink közt olyan, ki az eléggé dicséretesen ismert fiatal költő műveit kiadandja.

S z e r k.

A' szűk határon birtoka :
 Nehány barázda volt csupán,
 De a' melly termett gazdagon
 Az Istenáldás harmatán.

Gazdag 's szegény
 Szomszédok voltak;
 Itt és amott
 Felnőtt legény-fiak.

Történt egykor, hogy a' szegénynek
 Fijára nagy szerencse várt;
 Elnyervén boldog élettársul
 A' legjobb, a' legszebb leányt;
 A' jegyben járó mátká-párnak
 Üdvöt mosolygott homloka,
 'S hangzott vidám öröm zajától
 A' jó szegény kis hajloka.

De a' gazdag szívét sötéten
 Megszállja a' gonosz,
 És a' szegény boldog családnak
 Szörnyű nagy bűt okoz;
 Arany 's fortély ugy elvakítá
 Az ingatag lelkű anyát:
 Hogy a' gazdag fijának adta
 A' hű szegény mennyasszonyát;
 És míg a' gazdag, kárörömtől
 Megrészegülten tombola:
 Az elszakasztottak szeméből
 Titkon kinos könyár folya.

Takartak a' mezőn javába;
 'S száz szorgos napsütötte kéz
 Kötött, rakott szemtől nehéz
 Kévéket a' kereszt-rakásba;
 'S már bevivé a' koszorút,
 — Mellyet kalászkából kötött,
 Színes szalaggal ékesen —
 A' munkás ünnepélyesen,
 Zsoltári hála-dal között:
 Midőn fijával a' szegény
 Keresztiért ment a' mezőre,
 De csak néhány kuszált marok
 Várt künn a' jámbor magvetőre.
 'S hol izzadás között
 Szántott, vetelt, kötött:

Verejtékének drága bére
 Jutott a' tolvajok kezére;
 Jól tudta, hogy ki volt?
 De ajka egy rossz szót se szólt,
 „Nem hágy el Istenem!“ sohajtott,
 'S szótlan fijával visszahajtott.

Eljött az őszi forgatás;
 És a' szegény nézvén előre:
 Két ökröskével szántani
 Kiment korán a' szántó-földre;
 De már a' gazdag és fija;
 — Szomszédja levén egyfelül,
 'S vonván ekéjét hat tulok —
 Földét elszántá hitlenül.

„Romlást hozál
 Szegény fejünkre álnokul,
 Te léssz oka:
 Ha tán szegény fíjam kimul,
 Te vetted el mennyasszonyát,
 Kévének vermednek adta magját;
 Telkünket szántod mostan el,
 Nem félve a' nagy ég haragját,
 A' mint ezt miveled:
 Ugy áldjon Istened!“

'S ő mond negédesen:
 „Ugy áldjon Istenem:
 Mint elvevém koldus kepejét,
 'S föld nyelje nyomban el,
 Ki másénak veté ekéjét;
 'S ha e' föld a' tied,
 Bolond szegény:
 Ne menjek egy tapodtat,
 Sülyedjek itt el én!“

'S a' mint kimondta a' szót:
 Megnyilt alatta a' föld,
 Fiastól, mindenestől,
 Legottan elnyelé őt;
 És a' minő darab helyen
 Megfér ekéstől hat tulok:
 — Fakadván bűzhödt viz alatt —
 Maradt mély sülyedés-torok,
 'S mig a' szegény
 Mindenhol e' csodát beszélte;
 Boldog fíja
 Világát hitvesével élte.

Az életes magvetők, ha
A' súlyedésnél szántogatnak,
Az ostoros fiuk előtt,
Delelni a' midőn kifognak,
Vagy a' barázdában pihennek,
Megösztrökélvén az ekét:
Miként nagyapjuktól tanulták,
Elmondják a' regét; —

Nem is gyanítván: hogy szavokban
Oly magvat vetnek el,
A' melly az évek barázdáin
Még sokszor újra kel,
Növelve búbajos virágot; —
A' mellyet ápolgatni fognak
Tovább regélő unokák a'
Jövendő századoknak.

T o m p a M i h á l y.

FINTORKÁK.

I.

NE VESZEKEDJÜNK!

Jóizün nevetek sokszor, midőn az ujságírók valami képtelen mendemondákat, hitvesiek gyűszűjéből halászott pletykákat 's theaszörbölés vagy szivarfüstölés közt felhabzsolt utczaí hírecskéket közölven: minden kellemetlen össze- vagy inkább utó-ütközések elkerülése végett odabigyesztik a' 'halljuk', 'mint mondják', 'hírlík' 's több illy villámhárító praeservatívákat, mellyek által a' legcolossálisabb hazugságot is sanctionálják 's szükség esetében, azaz: ha feleletre vonatnak — hátukat földik... 's annál jóízűbben nevetem ezen, bár lovagiatlan szellemű, de mindenesetre igen előrelátó 's bőrűkről bölcsen gondoskodó uracsokat, minél jobban sajnálom azon — mondhatni 'journalistícai ellenzéke'-t képző parányi töredéket, melly a' szabaddalmazott hátúak nagy öröme magamagát felfalja, midőn azon hálátlan munkának gyűrűkzik, egymás véleményét barátságosan felvilágosítani, tévedéseit utbaigazítani 's vesszőparipáját lehető legkimélőbben megveregetni: mert nem tudja, hogy a' felvilágosításokról csak egy lépés van a' — vitára 's egy barátságos utbaigazítás gyakran a' legelkeseredettebb pennaharczokat 's bodzapuskázásokat idézi elő a' — papiroson 's kiolthatatlan gyűlöletet visz által — az életbe. A' vesszőparipákat nem is említem — egyiknek úgy, mint a' másíknak, megvan a' magác, mellyet halálíig védelmeznék 's midőn az egész világnak szép csengő phrasíisokban y é l e m é n y t ü r e l e m r ő l prédikálnak, későbbek tulajdon hasznukat, hajlamukat — sőt előfizetőiket is, feláldozni, semhogy megsértett híuságokért fekte, azaz: t i n t á s boszút ne álljanak.

És milly csekélységek gyakran, mik évi háborukat 's örök gyűlöletet okoznak!

Hévfoky Lajos húszévi házas volt 's házasságát mindenütt a' legboldogabbnak magasztalák... természetesen olyanok is, kik még házasaak nem voltak 's ezek aztán a' 'legcompetensebb' bírák! — Tegnapelőtt estve hazajött nejével, a' szeretetfremléltó Idával, a' nemzeti színházból 's rövid vacsorálás után leültek a' rugékony pam-lagra. Lajos ma különösen jókedvű levén, Idához olly udvarisággal viseltetett, minővel mi gonosz férjek mindíg szívesebben hódolunk — m á s hölgyeknek, mint tulajdon nőinknek. Megdicsérte szende pillantásait, mellyek őt mindenkor elbűvölík 's izletes öltözetét, melly őt menyekzőjük boldog napjaira emlékezteti. Ida ezen bókoeská-

kat szerény mosolylyal fogadá 's ezáltal még mindig több dicséretekben részesült. A mulatság vonzóbb lön, mint valaha.

— Ah, édesem, mond Lajos; milly irigylésreméltó a' mi sorsunk! Van-e a' világon olly kellemes kötelék, mint az, melly minket húsz év óta fűz össze?

— Ezt szintugy érzem, mint te, kedves Lajosom! csak egy körülmény hiányzik még, hogy szerencsénk tökéletes legyen...

— Értlek, lellem szerelme: egy kép, melly szüntelen egymásra emlékeztessen bennünket, egy g y e r m e k, melly kellemed 's erényeid örököse legyen.

— Gonosz ember!

— 'S valjon lehetetlenséget követelünk-e? Te harminczhét éves vagy, én alig haladtam túl a' negyvenediket. Te a' fiatalság minden kellemével felruházva 's én éltem legszebb korában... e' rég ohajtott szerencsét még megérhetjük...

— Oh, kedves Lajosom, milly boldognak érezném magamat.... de ismét mennyi gonddal 's mennyi nyugtalansággal volna e' szerencse összecsatolva! Az e g y e t l e n gyermek olly kincs, mellynek elvesztését szüntelen rettegnünk kell, miután azt a' legesekélyebb baleset elrabolhatja tőlünk... mit gondolsz, szeretett férjem (s itt gyöngye pir futá el a' kedves hölgy arczáit), nem volna-e jobb — k é t gyermek?

— Inkább h á r o m, szivem fele; mert ha kettő közül egyet elvesztünk, szinte azon nyugtalanság háborgat bennünket. Igen; h á r o m gyermekünk lesz 's pedig három f i u! nem kell kétségbeesni...

— Valóban, te ma olly kegyes vagy, hogy kívánatink teljesülését már bizonyosnak tartom.

'S beszélt a' boldog házaspár a' még nem létező gyermekek rendeltetéséről. Az öregebbik k a t o n a lesz, abban mindketten megegyeztek; a' középsőt d i p l o m a t i c a i pályára candidáltak 's örömmel üdvözlék már fiatal korában mint nagy urat..... de a' harmadikat Ida sehogy sem akarta, hogy — p a p legyen.

Lajos azonban nem tágitott 's mindinkább feltűzesedvén, azt mondá: „ugy a k a r o m,“ mire Ida azt válaszolá: „te férj e m vagy, de nem u r a m; mi nem élünk Törökországban.“

— Igenis, nagysád; ezt jól tudom: mi Magyarországon vagyunk, ott, hol szüntelen a' szabadságról szólnuk 's nők által hagyjuk magunkat kormányoztatni; nem mondom ugyan, hogy az asszonyoknak nem lehet valamicskét engedni, de csak akkor, ha képtelenséget nem követelnek.

— Igazán? no hiszen nem lesz okod türelmetlenségem ellen panaszkodni; nincs olly kemény szó, olly szeretetlen kifejezés, mellyel engem ma nem illetél volna: te makacsnak, különcznek neveztl 's ugy bánsz velem, mint olly asszonynyal, kinek a' legörültebb ötletei vannak. Oh, ez igen-igen szép... pedig nem sok fáradságomba fog kerülni, megmutatni, hogy náladnál ezerszer okosabb vagyok.

— Mondhatom, furesa állítás; nehezen lehetne bebizonyítani!

— Ugyan ugy-e? hát nem türöm-e évek óta a' legpeldásabb szelidséggel gögös viseletedet, oktalan büszkeségedet 's határtalan daczodat? — Ön, uram, a' legkiállhatatlanabb ember, kit valaha ismertem.

— Asszonyom, nehéz próbára teszi ön türelmemet! Bizony több joggal lobbanthatnám önnek szeméire, hogy kevés férfi van, ki életében annyit szenvedett volna, mint én 's kinek több mint emberi erőltetésébe került, önnek unalmas pedánságát, bohó ötleteit 's örült szeszélyeit eltűnni.

— Valóban különös, hogy egy zsarnok panaszra fakad á l d o z a t a fölött. Minden ember csudálta eddig hű ragaszkodásomat olly férjhez, ki azt legkevésbbé sem érdemli meg; te hiu, önhiit, kevély, makacs és önző vagy; ezen élet kiállhatatlan;

szivemből meguntam már . . . melyen érzem, hogy nem élhetek többé olly kiállhatatlan emberrel, minő — t e vagy!

— Te szabadulni akarsz tőlem, én is; te nem állhatsz ki engemet, én sem téged; te utálsz engem, én gyűlöllek. Te csak gögösködni tudsz, hiú, akaratos és durczás vagy: életem pokollá válnék, ha azt veled kellene még tovább is tölteni: senki sem kívánhatja jobban, mint én, eltépni azon köteléket, melly eddig bennünket egymáshoz nyűgözött.

— Tökéletesen megegyezek . . . végezzük el ezen hosszadalmas vitát és —
v á l j u n k e l.

Másnap reggel az atyafiak kérelmét, az ismerősök tanácsát, a' hatóság intéseit megvetve, de mit sem hajtva még az okozandó nyilvános botrányra is, a' v á l ó p e r megindítatott. Így a' többévi boldog házasság, három még nem született fiu jövődö rendeltetése fölötti vitázat miatt, felbomlott.

Morál: „Ne vitázzunk haszontalan dolgok fölött!”

Hyacinth.

L É G V I R Á G O K.

III.

És én olly sült bolond vagyok,
Hogy — — — — —
Kadenciákat faragok.

P e t ő f i.

Most, épen e' pillanatban, szállok be Jupiter apánk egyik udvarába. Utközben jól megfáztam, minek oka igen egyszerű 's könnyen kitalálható. Eltertem alföldi őseim dicső szokásától: báránybőrös bundámat a' kályha mögötti fogasra akasztám.

Átkozott ujtás! . . . De csak úgy van, ha az ember nem hisz az öregeknek. Majus; majus; gondolám magamban, midőn kandalóttan léghajómba szálltam; 's ime, derekasan megfizettem az árát. Olly hatalmas hurúttal léptem a' nagy Mennykövező ur palotájának tornáczába, hogy trüsszentéseim alig értek véget, 's mindenikre úgy potyogtak a' csillagok, mint valamelly megfáklyászenészett híres magyar költő dolmányujjából a' versek.

Ad vocem „költő“ valami jut eszembe.

Jó, hogy az Isten engem költőnek nem teremtett, mert eddig csillagzó utazásaim közben százszor meg ezerszer leszórt volna a' délczeg Pegáz a' rákosi homokra.

Talán nem is hinné, drága kegyed, hogy itt Jupiter udvarában is van költő? Van biz itt; szinte hemzseg, mint a' Tisza kiöntései helyén a' kecsége. 'S az istenadták! csak képzelje ön, sokszor fölteszik és föltétetik a' csörgösapkát az itteni divatlapírokkal is, kik már olly messze vitték az Aesthetikában, hogy a' bohócokat, vagy Petőfiként a', sült bolond'—okat is nagy költőknek trombitálják, ha amugy igazi ács-szerűleg rimelnek.

Oh, és azok a' kedves, szép és nyájas hölgyek itt a' Jupiterben, milly kimondhatatlan nagy gyönyörűséggel olvassák azokat a' „kling kling“ verseket! Öröm látni arcukat, mikor az illy lapokat hókezecekséikbe veszik!

Egész bazsarózsává lesz két orcájok; lüngolnak a' kéjtől, melly keblökben forr, 's nincs hosszavége a' versácsoló magasztalásának. Halálos vétek, hogy tisztelt ön, drága szerkesztő ur! nem hódíthat meg egy-párt ezen jupiteri költők közül; és még halálosb vétek az, hogy ott alant a' Duna 's Tisza körül nincsenek olly finom izlésű, romlatlan lelkű kisasszonykák, kik az illy forgácsversekben gyönyörködni tudnának!

... Még eddig nem juthattam az udvar belsejébe, 's azért az itteni tolongásokról és csörtetésekről nem sokat irhatok. A' költőkkel egyik kávéházban találkoztam, hol ambróziát mérnek — cikóriából! A' nektár másutt foly, egy magaska hegy tövében, mellyre abban az időben Noe bárkája vetődött, 's a' venyige ezen első mivelője egy-pár napra pihenni kiszállott.

Gyönyörű palota emelkedik ott. Hajóm mellette röpült el. Tíz, vagy talán még több emeletre is magasodnak a' pinczék, 's ezek, csak gondolja, drága ön, telidedteli vannak somogyi 34-dikivel — azaz: a' nektár legjobb nemével. A' költők, mint hallom, ezen szép épületet is gyakran látogatják. Czimere „a' haragos jérce.“ Kissé vedlett ugyan, de azért még mindig megjárja, mert taréjkáját szépmagasan hordozza. Éretlen kukorikolása valami fölséges, kivált hajnalban, mikor a' nektártól elázott költöket könnyű zsebbel, de annál nehezebb fővel, a' vig csapláros tovasztatja.

A' mulatás itt, mondják, igen-igen pompás.

A' jérce rikácsol — indulóra, 's a' költők, felkapva a' szárnyaslóra, kardalt kezdenek, mellyben a' „basso“ és „alto“ hangok rinak ki leginkább; de a' harmonia annál szebb lehet.

Mit jelent e' két zenészeti műszó: b a s s o és a l t o, azt nyilván tudni fogja kegyed?

Hogyis ne? Hiszen mondták nekem, hogy, drága ön, jó muzsikus, mert szereti a' primákat és primokat....

Azonban itt a' Jupiterben e' két szó nem annyira zenészeti, mint inkább költészeti műszó; 's azért engedje, tisztelt ön, hogy azokat az itteni phraseologia szerint megmagyarázzam.

Basso itt nem annyit tesz „mély“, hanem „al“. Alból lesz az aljas; 's így a' származtatás kész.

A' származottól nincs messze a' jelentés. Aljas, pórias, durva, pokróczos, sőt még: sáros, szurkos, 'sat. mind hasonértelműek — már itt a' Jupiterben.

Az alto itt is hasonlóan ugyan a' magashoz; de az eszme, mellyet általa a' jupiteri költők kifejezni akarnak, a' magasnál sokkal magasabb. Fölmegy szinte a' holdig, szétkapkod a' csillagok közt 's markolgat — léget.

Midőn tehát a' jupiteri költők, azok tudniillik, kik a' „jérce“ rikácsolásatkardalukkal kísérik, bassot vagy altot énekelnek: nem tesznek egyebet, mint vagy sárból gyurnak kadenciákat vagy légből dagasztanak rímeket. Azokat gyomor legyen ám, melly megemésztí; emezeket ész legyen ám, hosszuhosszu, mint egy chinai czopf, melly felfogni tudja!

Ha talán volnának ott alant kegyeteknél is olly jeles költők, kik illy bassot és altot énekelgetnek, küldje fel őket ide a' Jupiterbe. Nagyobb szerencsét nem tehetnek soha és sehol, mint itt. Az ambrózia is olcsó, a' nektár sem drága; egy-pár kadencián icczéket lehet venni; 's hogy a' kadenciából ki ne fogyjanak, a' jércezenek van rája gondja. — Legalább lehetne, drága kegyed — emberszeretetét, melly kivált díjelölegésekben olly gyakran nyilatkozik, nem is említve — olly jótékony-ságos, hogy cserében szerezhetne utlevelet némelly magyar költőnek e' magas vidékekbe.

Nagy nyeresége, az igaz, mi a' honorariumot illeti, tisztelt önnek nem igen lenne. Ezek a' jupiteri költők igen finnyások. Az istenadtákat annyira elkényeztettek

már azok az ujságírók és kiadók, hogy százankénti előlegezés nélkül — természetesen forintokat értünk 's nem farmatringot — tentába sem mártják isteni tollukat; 's egy-pár aranyért legfőlebb is csak plajbászszal vakarítanak egy-egy balladát — a' csacsiról *), vagy legfőlebb a' nagy szekerczével aprítanak egy kis küpreszgalyt — a' gyalogfenyőről.

Hogy meg ne unja kegyed virágom szép illatát, most azegyszer jó lesz felhagyni illatoztatásával. A' napokban, ha Jupiter ő Mennykövezősege meghí — mint remélem és várom — angolparkjába: iparkodni fogok, hogy ujjalbal kedveskedhessem.

IV.

Oh *Kalmia latifolia*! . .

. . . . Ah, *Epacris grandiflora*!

Uh! . . . .

M—sz—y.

Ha valaha sajnáltam, hogy igen drága kegyed nem tudta magát elszánni arra, hogy léghajómba ülve, velem ide repüljön, az akkor volt, midőn szerény igényeimet ő Dörgősege érdemeimhez képest méltányolva, egy délutáni sétára angolparkjába meghíni kegyeskedett, 's midőn olly barátságosan hóna alá fogva balkezemet, üveg-házai előtt elvezetgetett.

A' társaság számos volt és fényes; de hogyan történt, hogyan nem, mainapig sem tudom? megoszlottunk, mint a' magyarok — akarám mondani — mint a' bárány-felhők, 's egyszer csak azt vettem észre, hogy magunkra maradtunk.

Oh, milly kegyes és nyájas egy uriember az a' Jupiter! Mondhatom, drága kegyednek, iskolába járhatna hozzá sok magyar cortes, és — — De, szabad-e kimondanom? . . .

Csak méltóztassék . . .

Magyar ujságíró.

Nem akarnám végtelenül tisztelt önt megbántani; de mivel megengedni méltóztatott, csak kimondtam biz én.

. . . A' mint később balját hónom alá dugta, szörnyű melegem lett. — Eszembe jutottak legott a' mennykövek, 's remegni kezdtem, mintha csak nyárfává akartam volna változni.

Ő rám nézett és mosolygott.

Ah, minő mosolygás volt az! Soha, de soha sem fogom elfelejteni. A' magyar íróé, mikor legszebbnek, legsükeütebbnek hitt művét lekapanyelezik, vagy a' magyar színészé, mikor kisipolják, távolról sem hasonlít hozzá.

Őn itt azt gondolja, hogy hasonlításom megbicsaklott?

Szörnyen csalódik!

A' magyar író, főleg költő; és a' magyar színész, főleg ha már 100 pgő forintnyi hódija van, kissé többnek gondolja ám magát, mint Jupiter ő istensége.

Ezt megengedve, — mi különben sem tagadható, — a' következtetés természetes; a' hasonlítás olly talpraesett, hogy no . . .!

De el is térénk vala Jupitertől.

*) Kérem alázsan, ha mindegyik olly szép 's eredeti egyszerűsége mellett olly kedvesen meglepő volna, mint derék Petőfinek népmóncza a' számárról, bizony nem bannók, ha — korommal vakarítanak is. S z e r k.

Mosolyával tehát egészen felbátorította lelkemet. Néhány szót ejtett villámiról, melyek egészen megnyugtattak.

Hajdan, ugymond, mennyköveim perzseltek, égettek, pusztítottak: oh, az akkor volt ám, mikor még tüzesek valának. Most elfogyott Vulkán fiam szene, 's villámain csak olly vizesek, mint a' magyar witzek.'

„Köszönöm alázsan!” — válaszoltam én; 's ezzel tovább mentünk.

A' többi vendégek fügefák, platanok 's amerikai östölgyek árnyékába vonultak; mi pedig csodáltuk a' gyönyörű Azalea indicákat, a' nagyszerű Rhododendron arboreumokat, a' terebes virágu Epacrisokat és az épen diszló patyolattököket.

Minő élvezet!

És drága kegyed mindebben nem vehetett részt!

Föltettem pedig magamban, hogy ígéretemhez képest — miszerint én is befűzőm magamban e' pompás és tartalomdús lapok írószorújába, mint selyemhernyó meleg gubójába — szerény pitypalatyvirággá alakulva, leszállok felséges illattal tisztelt ön íróasztalára, hogy valami érdekes conversatiót tartsak canári-verebeivel, míg drágá kegyed azon töri bús fejét: melyik szép verset küldje sajtó alá a' sok tüzre való közül.

Itt vagyok tehát, egész azoticus illattal.

De, mint látom, ön nem szereti a' verebeket. Szobájában még fiacskájának sem tart kalitkát; 's így kénytelen vagyok vigasztalására 's kétségkívül nagy öröme is, önnel pitypalatyzni.

Hol is kezdjük a' beszédet?

Talán legjobb lesz azon, mi hozzánk legközelebb esik.

Az „Életképek” en . . . Igen, igen!

Ön elsápad? . . . Talán csakugyan azoticus illat az, mit hozok?

Az lehetlen! Én a' Jupiterben meggyőződtem, hogy nem az. — Ön azt gondolja, hogy ócsárolni fogom szép lapjait? Távol legyen tőlem. Illyesmit a' jupiteri levelezők nem tesznek, nem tehetnek; sőt nem tennének, ha ön ingyen küldené is meg nekik lapjai példányait.

Emlékezzék csak vissza két első virágomra, 's ön szinte meg fog győződni, hogy a' dolog úgy áll, mint én mondom.

Ne higgye ön, tisztelt kegyed, hogy azért, mivel azon magasbani journalisták modora szerint nem sugározta szét csillagait virágom illető helyeinél, én megneheztettem volna. Nem biz én. Ezen hibát én csak annak tulajdonítom, hogy ön nem forgott azon felsőbb vidékeken, nem járta be a' tejesutat, a' fiastyúkot, medvét 's a' többi magas köröket, és így ön bűne igen megbocsátható. De én nem is vagyok boszuálló.

Ha tehát úgy tetszik — conversáljunk.

„Az „Életképek” nekem nagyon tetszenek’.

„Alás szolgálja!”

„Ön elpirul? Ujabb jele, hogy nem tett légutazásokat, nem gyűjtött szerkesztői tapasztalásokat.’

„Igen is, nem.”

„Annyi igaz, hogy tartalomdúsak.’

„Kivált mikor „Légvirágokat” van szerencsém azok hasábjába nyomatni.”

„Ez humor akarna lenni?” . . .

„Oh, kérem alásan . . .”

„Tiszta magyar szelleműek.’

„Ez nem érdem. Magyar vagyok 's magyaroknak írok . . .”

„Ön igen szerény. Egyébiránt igaza van, magyaroknak nem is lehet chinai szellemenben írni. Azonban egy kis léghajói tapasztalás nem ártana: sok író megghódíthatna ön, ha kissé bővebben tömjenezné őket.’

„Elfogyott tömjénem . . .“

„Az rosz.“

„Nagy kár, magam is érzem; azért bátor vagyok esedezni: méltóztassék legközelebbi légutjából pár mázsát hozni, de csak a' virágából.“

„Igérem“ . . .

„S most kopogatnak. El kell ismét válnunk, drága ön, de talán nemsokára ismét találkozandunk, 's még akkor mondom ám el: minő dicsők, minő felségesek az „Életképek!“ — De csak úgy, ha megígéri, hogy szavaimat hallván, nem ül két bazsarózsa két orcájára, mint a' jupiterbeni hölgyekére, mikor az ottani aestheticus lapokat olvasgatják; mert én szeretem ugyan a' szerénységet, de miután az kiment a' divatból, örömetst tullanapozom, hol nyomatva van.

Jövöre a' „Hatkotű“-ről (Fritillaria) és a' béthimes „He gyéke“-ről is (Trientalis) tudósítom tisztelt önt, ha légvirágimat nem hűmorozza ki jeles lapjaiból.

Addig is alás szolgálja.

M o h o l y J ó z s e f.

I R O D A L O M.

„Shakspeare Vilmos összes színművei“. Fordította Lemouton Emilia. Első füzet, A' szélvész, színjáték 5 felv. 61 lap. Második füzet, A' két veronai nemes, színjáték 5 felv. 63 lap. Pesten, nyomattott Trattner-Károlyi betűivel, 1845. — 16od-rétben. Előfizetési ár: füzetenkint 15 kr. p. p., mind a' 38 füzetre 18 fr. v. cz.

Két füzet fekszik eddig előttünk a' világ legnagyobb drámaköltőjének munkáiból, mellyekkel irodalmunkat egy hölgy buzgalma siet megajándékozni, megszegyenitvén vállalata által — miként több helybeli lap a' fordítónak elmésen bókoltgatni sietett — a' férfiakat, kik közt e' minden tekintetben üdvös, sőt szükséges vállalatra eddig senki kéznek nem mutatkozott. E lapokban éltünk, mikor adatott, az alkalommal, Shakspeare remekét a' t. közönséggel közelebről megismertetni; használni fogjuk az itt kínálkozót is, hogy a' fordított színművekről rövid bírálatot nyujtsunk 's egyszersmind az előttünk fekvő fordítást érdemleg méltányoljuk.

A szélvész első jelenése egy hajó födezetén kezdődik, mellyen Alonso nápolyi király, testvére Sebastiano, Antonio, Milano bitorló hercege, Ferdinand a' nápolyi király fíja számos kísérettel térnek vissza egy afrikai utból. Minden mozog, minden munkás cselekvőségben van a' földözetben, mert a' hajó egy sziget mellett közel van, hogy törést szenvedjen, 's míg egy rész teljes erejét megfeszíti, hogy a' rajtalevőket a' végveszelytől megmentse, egy másik rész csüggedten imádkozik, míg mások kétségbeesve futkosnak és jajveszékelnének, miközben öreg Gonzalo, a' becsületes tanácsos, nyugodtan várja a' történendőket, sőt lelke nyugalmában elméskedik. E jelenésben az egymás mellett és után gyorsan feltűnő különféle emberek nyugtalan munkássága 's mozgékonyága teljes mértékben leköti figyelmünket, a' nélkül, hogy a' vészben forgók iránt csüggesztő aggály nyomasztóságát éreznénk, a' dolog lényegéből meggyőződve levén, hogy a' vészben forgók megmentésére bizonyosan érkezendik segély, 's ha kik közülök — mi nem történik — elvesznének is, részvétünk még egy személy iránt sincs annyira lekötte, hogy őt fájdalmasan nélkülöznénk. Egyszerre felzajong az egész hajónép 's kétségbeesve siet imádkozni az elkerülhetlen halál előtt. . . . A jelenés változik, 's a' zaj és tolongás közül egy elhagyott szigetre jutunk, hol bennünket nyugalom és derűtség udvozöl: Prospero kunyhója előtt. Prospero, Milano törvényszerű hercege, kit testvére Antonio, a' mostani bitorló,

arulással elzavart székéről, 's évek előtt leánya Mirandával együtt roncsolt sajkán kített a tenger hullámainak, melyekből — néhány bűvöskönyv és szükséges életeszközök társaságában — e' szigetre menekült. Itt Miranda, ezen aetheri gyöngéd lélek, első szavaiból megtudjuk, hogy a' szélvészt Prospero bűvös mestersége támasztotta, így akarván áruló testvérét hatalmába keríteni, 's hogy a' hajóbeli népnek legkisebb sérelme nem történt; elbeszéli egyszersmind az atya leányának, — most először, — miként származtak e' szigetre. Csakhamar megjelen Ariel, Prospero kegyelt légszelleme, 's értesíti mesterét, mint vitte véghez a' szélvészt parancsára, 's mint széleszté el, egymástól távol, a' hajó népét a' puszta bűvös szigeten; mire kis szóváltás következik a' mester és légszellem közt, utóbbi kissé elegendetlenül követelvéni szabadságát, mely neki két nap utánra megígértetik. Megismerkedünk egyszersmind Calibánnal, Prospero egy másik vad és idomtalan szolga-szellemével. Aztán Ariel Ferdinándot, a' nápolyi királyfit, Miranda társaságába vezeti, 's a' két fiatal — nem Prospero bűvös hozzájárulása nélkül — egymást forróan megszereti, mely szerelem, az ártatlan női szív világában, olly kedvesen kezd földerengeni 's olly őszintén nyilatkozni, mint csak egy Miranda-szerű kedves lénytől várhatni.

(Vége köv.)

H I R L A P I M É H.

(Majus. 8—13-ig.)

Vettük a' Honderút új alakjában (38. 39. sz.); a' laprét — hasábolt negyedret — 's columnák, valamint betűk nem változtak ugyan, de az egy iv harmadfélre szaporított 's a' szöveg ugynevezett rococo vagy phantasia-kezdőbetűkkel 's apró fametszvényekkel tarkáztatik, minőket e' lap már elsőévi folyamában is adogatott, e' mellett külön borítékkal is el van most látva, mely elég csinos, valamint az egész lap általán külsőre nézve csinban nyert, de nyert tartalmasbbsága által is. Rovatainak száma szinte megszorodott, egyelőre egy „Lapostával“, melynek körülbelül ugyanazon célja lesz a' „Hirlapi méh“-vel, t. i. szépirodalmi lapjaink termékeiről bírálólág szólni, 's mely elég illedelmes hangon szólalt meg, 's így neki, ha e' hangot végig megtartja, 's a' magyar lapszemlék szokásaként személyeskedésekre nem fakad, feleselő polemiává nem fajul, csak örülnünk lehet. Az bennünket, részünkről, soha sem fog háborgatni, ha véleményeink egyben másban nem egyezendnek; mert valamint magunkra más véleményét tolatni nem engedjük, ugy viszont a' magunkét, ha meggyőző okaink netán gyengék vagy lélsünk eltérő, másra erőtetni akarni kábaság volna. 'S midőn egyről-másról két különböző véleményünk lesz, arra azt mondjuk „győzzön a' jobb“, de meglehet, — mint már e' számból is látszik,—ugyanazon nézettel is leendünk e' vagy ama műről, 's így lassanként mégis végre egy kis közvélemény fejlik ki vizsgálódásinkból, melyeket, rendszerint, ha csak egy felől jönnek, vajmi hajlandó az érdekelt író a' bíráló részrehajlásának syn- vagy antipathiájának, tudatlanságának 's mit én tudom, minek mindennek tartani: míg így még az ugynevezett „vasfejúek“ is lassanként átlátandják, hogy csakugyan vannak némelly örök műszabályok, van egy általános izlés és közérzelem, mely mérőfokul szolgálhat és szolgál szépirodalmi művek bírálatában; elhiendik, hogy nem e' vagy amaz író, hanem az írónak műve 's közvetve általa az irodalmi haladás

szent ügye a' célpont, melyre dicséretünk — 's gáncsunkba mártott tollainkat szegezzük. — A' fametszvényekről majd az illető szövegekről szólunkban teendünk említést.

Vezérczikül ezuttal egyik divatlap sem hoz újat; a' P. D-ban Vahot Imre „Conversations- Lexicon“-át a' Honderűben Ney a' „Divat,“ az Életképekben Irinyi „Páris és a' francziák“ ismeretes cikkeiket folytatják a' nélkül, hogy befejeznék, — 's így azonnal áttérhetünk az elbeszélői részre.

Beszélyt mind a' három divatlap ad; e' beszélek egyike sincs ugyan még befejezve, de azért rólok már is mondhatni egyetmást. „Az élet“ (Életképek 20. sz.) E r v i n től, gyakorlott kézre mutat; prózája szép és velős, benne a' mai divat fesszengő cifrái 's erőtetett képvasáza helyett örömmel találkozáink egy sokat érzett 's tapasztalt kebel lélektani reflexioival, fejtegetéseivel, 's így valódi eszmékkel 's életigazságokkal, nemesen-egyszerű nyelven előadva; mik bizonyára vonzóbbá 's tartalmasbba teszik a' művet, mint az új phraseologia dagályos, pöflészkedő, üres szófercezelei tették volna. A' sujet, ugylátszik, nem lesz valami rendkívüli új, de ügye: szerkezete 's figyelmes ébrentartó bonyolítása marquis Gazzonival már is mutatkozik. Azonban miként fejteni ki szerző a' három felállított főjellemet, 's mint gombolyítandja le a' cselekvés fonalát, még be kell várunk. Itt előlegesen csak az előadás becsére kívántunk figyelmeztetni. — A' Honderűben megkezdett 's folytatott „Omodevár“ P é t e r K á r o l y tól, a' történeti beszély mezején Csák Máté korába visszabennünket vissza, a' kor és hőse iránt meleg szeretettel eltelt szerző kissé bő, de élénk és erőteljes színekkel fest, a' történetet költőileg fogta fel, — végét érdeklél várjuk. — A' Pesti Divatlapban álló „Pórfü“ Szabó Mártontól, alkalmasint inkább csak részleteiben lesz érdekes, mint egészben, ha az eddigiekből ítélni lehet. — Ugyanitt még egy mutavány (már a' második) közöltetik Jókay Móricz „Hétköznapi“ czimű humoristicus regényéből „Csodák“ czim alatt, melyben az ugynevezett csodákat egy fukar pénzes nagybátya pénztelen furfangos unokaöccsének tréfás, de sokszor bizony kissé sületlen hasbeszéde okozza, a' nagybátya és tömött erszényeinek retentésére. Az egész jól van gondolva, de némely igenis gyermekies- és valószínűtlenségektől, majd ha a' regénybe jő, jó lesz a' cikket megharmadolni. — Az első mutavány e' regényből, melyről mi is szólottunk, páratlanul jobb volt.

Gr. Brunszvik Józsefnő ő excellja életrajzát, a' nagyjaink életébe 's magyarságunk fejlődési historiájába avatott Döbrentei, mint minden effélet, a' datok által igen érdekessé tudá tenni; kevésbbé stylusa által; melyre észrevételeket tehetnénk ugyan, de egyfelől minden egyediséget 's névszerint a' stylus-egyediséget is ha valaki, mi igen nagy tiszteletben tartjuk; másfelől Döbrentei ur sokkal sajátabb nyelven ír, és sokkal régebb idő óta már, hogysen öt stylus tekintetében proselytánkká tenni kívánhatnók. — A' Honderű a' most Pesten furoret csinált Willmers zongoravirtuozéletrajzát adja, idegen forrás után.

Van még a' Honderű-ben két „fresko-kép“ is; az egyik „Lakodalom“ Bernát Gáspártól (38. sz.); a' másik „Műkedvelők“ Lakner Sándortól (39. sz.); mindkettő, ugylátszik, a' szöveg közé nyomtatott fametszvényekhez 's ezek kedveért írva. Megvalljuk, kissé pogánydolognak tartunk minden illy képekhez alkalmazott dolgozatot; de az emberi tehetség sokra képes, 's ha Kotzebue a' kötötükről, mi több egyes feladott szavakból színművet tudott gyártani; ha némely sonett írók a' 14 sor rimeit előre leírják 's a' sorokat csak aztán töltik meg, mint körülbelül hentes a' kolbászt, tartalommal: miért ne lehetne egy-pár rajzmintát egymástól egy-pár arasznyira elfektetve vagy keresztkasul elhelyezve, a' közöttük hézagul maradt üreget olly ügyesen kitölteni, hogy az egész egy ugynevezett freskoképpé idomuljon? Szorosan a' dolgot, mint mind a' két példából látjuk, ugy sem kell venni; így p. o. a' „Lakodalom“-hoz öt torzalak adatott ki szerzőnek, melyeken elvitathatlanul megismerszik, hogy a' párisi fametsző itt őt l i b e r i á s i n a s t ábrázol torzalakban 's melyeket, közebevetőleg mondva, már a' multévi lipcei Charivari-ból is ismerünk, — 's B.

ur mind az ötből sans gene magyart áblabirákát csinál! Lakner ur egy tökéletes népkerti jelenetet kapott, hol egy gyermekdajka egy fa alatti padon varrogat, jobbra balra egy-egy katonától ostromolva, míg a' gondjára bízott kisdéd felette aestheticailag mulatja magát egyik vitéznek bizonyos edény gyanánt felállított csákójával, — 's mit csinál szerző? a' hivalkodó dajkát Mili kisasszony nyá, a' két katonát, kiken pedig első pillanatra megismerszik, hogy a' 'frajter' után ugyancsak első személyek, csak úgy tiszturazza, hadnagyozza, mintha mi soha sem láttunk volna még tiszteket, hadnagyokat. A' másik vignett ugyan e' cikkben, nyilvánosságosan egy közredoutot ábrázol, hol a' férfiak sapkában, feltett kalapokkal vannak, még pedig kivétel nélkül 's olly n a g y s z á m b a n, miut azt egy házi vigalomban sem találandjuk, 's L. ur ráfogja, hogy a' kép bizony házi mulatságot ábrázol, még pedig magyar ur i házban. Látszik tehát, hogy az illy cikkekben egységet, összhangzást rajz- és szövegben nem igen kell keresni. Annyi bizonyos, míg így adatnak 's iratnak, a' rajzok szöveg nélkül, a' szöveg rajzok nélkül sokkal jobbak volnának. Egyébiránt elnézve ettől, Bernát ur cikke mulatságos és, ha némelly szokásos nyelvezifráit kivesszük, jól irt czikk; Lakner ur ellenben mindent elront azon félénk, mentégetőző tónus által, mellyel szeretne is némelly fonáságokat sujtani, nem is; 's minden lépten fel, szabadkozik, nehogy valakinek tyukszemére hágjon. Rá kell biz ott hágni, 's ki is kell metszeni, édes L. ur, a' kinövéseket, ha gyógyítani akarunk, 's ha valakinek, a' genreképirónak kell éles fegyverrel vinni, határozott 's erős szinekkel festeni.

* * *

A' költemények közül kiemelendőknek tartjuk P e t ő f i „Tavaszi dalait“ (Div. 7dik sz.), mint igen gyöngéd 's kedves képekből szőtt virágokat; a' heine-i epigrammaticus vég sem aljas, sem sértő, de mindkettőben igen sikerült; az elsőben:

„És én olly sült bolond vagyok,
Hogy idebenn a' szűk szobában
Kadenciákat faragok.“

A' másodikban,

„És minden hallgat, minden figyel,
És minden a' legforróbb érzélem . . .
A' kösziklák, e' vén kritikuskok,
Maradnak csak kopáron, hidegen.“

Ugy szinte Suján szkynak igen kedélyes, szívdéd dalát „Egy anyához“ (Honderü 38.), mellyel ezt elvesztett kisdede felett vigasztalja. — Sok szépetrejt magában Ney „Levél Angelikához“ című hosszú, didacticai költeménye is. — Lisznayai „Szerelem“ című költeménye (Életk. 20.) eszmedűs és képgazdag, jól van gondolva 's kivive, csak technikája volna kissé szabatosabb. Ellenben e' különben költői keblű írónak a' Divatlapban álló „Országi gyűlési vendége“ az előadás által prózai leben úszik, 's nem fogja rosz néven venni Lisznayai ur, ha itt még egyre figyelmeztetjük. L. ur igen szereti a' 'nagy szavakat' 's némelly azoknak 'látszókat' vagy melyeket ő szeretne azokká 'bélyegezni', 's ezekbe aztán néha kelletén túl szerelmes. Itt is nem tudjuk, minő súlyt képzelt helyezni a' b á m é s z k o d o t t szóba mint: „Adózó emberünk nagyot báméskodott“ 's alább „Mellette egy német bámult bajúszára.“ 'S ismét „Adózó emberünk nagyot bámult viszont“ (helyesben megint) „Adózó emberünk — ismét báméskodott.“ Általában pathosszal L. urnak csinnyán kell bannia, olly tüzes, merész phantasiával 's érzelmekkel, minőket L. ur tanusit köl-

teményeiben, ha féken nem tartatnak, könnyen hamis pathoszbá, dagályba esik a költő. Már mondtam talán valahol, hogy egyszerűt legjobban festhetni, ha az ember azt egyszerűn festi.

Csillagára önnök, melyet rendes könyvbírálati javaslatomra tesz, 's egyuttal engem is szíves munkatársai közé felhívni, jövő alkalommal válaszolok, midőn egy-szersmind néhány szerény nézetemet is előadandom e' tárgyban. Addig is a' mellett vagyok: nyisson ön rendes könyvbírálati rovatot, minél előbb!

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

EGER, maj. 11-én. A' különben jóformán csendes Eger pár nap óta fölötté élénk, hogyis ne, hisz tisztujítás volt ma reggel 's e' miatt már pár nap óta zaj, láрма és vigság mindenfelé. — A' mintegy 500-ra menő tiszai nemesség még 6d. érkezett meg számos szekereken, ékes lobogókkal 's lóháton száguldó daliák által vezetettve. Mindnyájan Almásy Pált és Blaskovics Gyulát éltettek 's a' helybeli nép szívből visszhangzá a' zajos 'éljen'-t. — Estve a' helybeli iparvédegyleti osztály táncvigalmat rendezett a' kisdedóvó-intézet javára. — Eger országszerte híres szép hölgyeiről, 's így nem is kellene mondanom, hogy a' terem valódi mohamedán-éden volt 's benne számos bájkesű hölgyek, egyenként szebbek, mint a' nagy Próféta hourisai! Kik voltak a' szépek legszebbjei, bajos lenne meghatározni; ki tetszett nekem legjobban? majd négy szem közt sugom meg. *) — De nemcsak testi kellem ékíté Eger szépeit, hanem a' nemzetiség iránt élénken tanusított vonzalom is. A' tánczosnők, valamint a' többi fiatal hölgyek is, mind (olvasd mind) vagy hönikelméből készült vagy magyar szabásu ruhákban jelentek meg, Almásy Bódogné, Subich Lőrinczné 's Brezovayné asszonyságok magyar fejkötőket viseltek; a' tarnaparti hervadatlan rózsá, Hellepronth Istvánné pedig, az egykori magyar udvar bájdos palotahölgyeit varázslá elé képzetembe, ékes 's izletes magyar öltözete által. — 7d. érkezett a' gyöngyösi arnai 's mátrai járásbeli nemesség; az elsőt remek himzésű szürben a' férfias szépségű Almásy Bódog vezérlé. **) — 8d. volt a' tisztujítás, melly a' veres tollas párt tökéletes diadalával végződött. Azt, hogy Almásy Pál 's Blaskovics Gyula lőnek az alispánok, valamint a' többi tisztviselők névsorát is, a' politcailapokból tudja már ön 's az olvasó közönség. — Pünkösdhétfőn egy műkedvelő társaság adá b. Eötvös 'Éljen az egyenlőség' című vigjátékát. — Ekkor már nem levén Egerben, nem tudom, miként ütött ki. ***) — Örvendetes újságul irhatom még,

*) 'S mi hallgatni fogunk, mint — egy újságiró!

Szerk.

**) Több hevesi előfizetőinktől felszólítánk, mikép igen kedves dolgot tennénk t. olvasóinknak, ha e' deli férfit tisztujítási vezéröltönyében műmellékletben bemutatnók a' magyar világnak, mire igen szívesen ajánlkozunk, ha a' tisztelt férfit elíranti engedelmét megnyerhetjük. Hevesi barátink ezt lapunk érdekében kieszközölheték.

Szerk.

***) Igen jól; másik levelezőnk roppantszámu közönséget említ, mellynek várakozását a' jeles működők tökéletesen kielégíték. Különösen kiemeltetnek Hegyfalvyné és Irma személyesítőnei. F. hó 31-ére Gaal „Szerlem és champagnei“ című vigjátéka van kitűzve.

Szerk.

hogy az elsővi jogászok egy „Remény” — a másodikévié pedig — „Ihlet” című irott szépirodalmi lapot adnak ki hetenkint. Öntől, mint hajdani egri diaktól, elvárom, hogy e két lapról irandó cikkszemet közlendi Egerben és Hevesben igen olvasott lapjában *) — Holnap Gyöngyösre, onnan Jászberénybe megyek és ott jól figyelek mindenre, hogy hű rajzát adhassam a Jászkunok nagy ünnepének. **)

R. G.

HONTBÓL. Hont megyét egyéb veszteségei közepett kipótolhatlan csapás érendi maholnap szeretve tisztelt volt első alispánja Balogh Imre urnak, a t. kir. táblához ülnökké lett neveztetése következtében e megyéből leendő eltávózkodása által. E férfiú az, ki tisztakeblűség, tudomány, szerénység és igénytelenség által mindenek szeretetét, tisztelését tudá magának kivíni és a pártok zivatarai között is folyvást megtartani; ő az, ki magánéletében olly kedves családjával együtt látatlan gyöngye, nyilvános pályáján fáradhatlan bajnoka volt e megyének. Áldás és szerencse lépteire! Szinte igen kellemetlen minden buzgó honti előtt ama hír, melly szerint a korszerű haladás magasztos keblű barátját, Boronkay Lajos urat, szomszéd Bars megye lenne tőlünk elrablandó. Hja, nitimur in vetitum!! Fejérvárynk is ritkán szerencsétlet már — távabb viszonyai miatt — személyes jelenlétével. Egy szóval: apadunk. No de . . . másképp lesz az ezután. *

IPOLYSÁG, május 4d. Hosszu idő folyt le, mióta nem tevénk tudósítást, bár folytonos mozgalmak közt élők le azt. De e mozgalmak politicaiak lévén, róluk e lapokban hallgatnunk illett. — E hóban nyílik meg helybeli, e megyében első kisdödvönk, mellynek tanítója nemrég jött meg Pestről, hol az magát az országos övö-intézetben képezte. Valóban, sajnos volna, ha mig ezen üdvös tárgynak is ellenségi akadnának, csak azért: mert azt nem bizonyos urak létesítettek, hanem mások és nem bizonyos tisztelendő nevezett ki abba tanítót, hanem mások! — Bizonyos cortesí majálisról mesélnek, mit a legközelebbi tisztujtási gyözelmi párt szándékozik adni nemes barátinak. — Egy a gyözelem mámorában e szalathyai savanyuvíznél tartandó nobilitásról is szállong a hír, ámátor mások úgy vélik, hogy azt egy ifju szónok már apr. 24-kén eléggé savanyuvá tette, és az élvezetet még többen savanyubbá készülnék tenni. Az eredményt, t. i. a bálit, közleni, el nem mulasztom.

Ipolysági.

MAROSVÁSÁRHELY, majus 6-án. Édes álmom kábító mámorea nehézkedik reánk és mi azt hisszük, hogy így üdvözülünk — azon elvnel fogva: a ki alszik, az nem vétkezik, és a ki nem vétkezik, az üdvöt nyer. . . . álmában. — Ezen soraimat Marosvásárhelyről írom, egy a székely nemzet keblében levő téttlenségben tepsedő városból. . . és pedig, ha parányi mintaképet adandom e városnak, meg fogja ön látni, hogy gazdagon van benne elem, melly ha felöszökeltetik, dús jövdnek örvendene nemcsak a Székely-hanem az egész Erdélyhon is. — Itt van az erdélyi nagy fejedelemségbeli törvényes királyi tábla, és ennél az egész haza ifjuságának nagyobb része, az u. n. irthoki-kar. Itt van a reformatusoknak egyik virágzó főiskolája, a catholicusoknak seminariuma. Itt van a néhai erdélyi udvari kárlátnok gróf Teleky Sámuel által alapított és közhasználatra szentelt jeles „Teleky-könyvtár.” Van casino, vidéki olvasóegylet ésat. S e szerint MVásárhely, egyike lévén hazánk nevezetesebb városai közül, mindenesetre megérdemli, hogy a rajta borongó fátyol alá pillantsunk. — Lássuk elébb is a nemes irthoki-kart. Erdélyhon ifjusága nagyobb része mindünnen ide központosul: mágnás és jobbágy; szürkezsákos és brassói posztós; arslán és szorgalmas, becsületes ifju; szóval: minden rangbeli. S mégis ezen ifjuság a szép, jó és nemes íránt erélytelenséget fejt ki, mely-

*) Szívesen!

**) Elvárjuk a rajzot!

Szerk.

Szerk.

lyet látni 's tapasztalni, valóban kedvelenítő annak, ki nemzete jövődjének szebb derűjét egy lelkes ifjuság vidor erélyébe is helyezi. — Irodalmi, egyesületi vagy vállalkozó szellem kevés vagy épen semmi. Hogy erdélyi irodalmunk pang, hogy az erdélyi dramai anyagokat — mint legujabban is Szigligeti, Gritti-t — magyarhoniak dolgozzák fel, mint eddig, a' magyar terményt külföldön, 's hogy mi az effélet is más honból vesszük, azon épen nincs mit csodálkoznunk, ha tekintjük az itteni ifjuságot, mely csak pár verssel vagy beszélykévelsem képes irodalmunkat gazdagítani; 's mellynek nagyobb része a' helyett, hogy saját erejét próbálgatná, játék, pipafüst vagy borozás közt tölti napjait 's hervasztja jobbra rendelt létének gyöngé virágait. — Ébredjete fel, ifju barátim! czáfoljátok meg ezen állításomat tettel 's lelkesedéssel. — A' többi tudományos intézetekről máskor; most néhány szót a' magyarhoni iparvédegyelet itteni eredményéről. — Ide is megérkeztek a' felszólító aláírási ivatek, 's megtették a' hatást, a' mennyire hazafi érzet, magánérdek szolgál szellem engedheték . . . . Örömmel jelenthetem, miszerint Sáromberken gróf Teleky Ferencz maga udvarában férfi- és nőruha-kelmészövő gyárt állított; a' gyárnok és gépek megérkezvén, rövid időn a' munka meg fog indulni. Áldás és dús siker koronázza a' nemes gróf csendes magáni honfivallását!! — A' millyen örömmel írák a' fenebbi sorokat, olly hazafi fájdalommal írom a' következőket. Épen most, midőn az ifju tavasz az egész természetet tündéri fénybe öltözteté, 's midőn az életműves lények világa, szép virány ölen andalog: akkor hervada el a' halál hideg karján hazánk fő magyar családjának egy szende virága Abafáján: Bornemisza József ur kedves, szerény és mindenektől tisztelt leánya, az alig 15 éves Bornemisza Adél. — Folyó hó 5-kén jeles német *) szónoklat után vitetett örök nyugalma hideg éjelére. Szeliden pihenjenek a' rózsafüzérek alatti porok, a' bánatázta szülők 's rokoncselek pedig leljenek vigaszt a' hit oltáránál a' viszont-találkozó gasztoz reményében.

Politicus Sincerus.

N. KÁROLY, május 2-kán 1845. Mig önök oda fő Pöstön, mint a' gömöri palócz ömbör Rimaszombatyi möllött mondaná, talán fuldokolnak a' zeneclvek tengerében 's tulfinomított musikalis érzékek a' legkisebb hamis hangra hideglelést kap: addig nekünk itt a' provinciában oazisként tünik föl az első meglehetősen sikerült hangversenyke prózai életünk sivatagában, 's nagy lármát szeretünk vele csinálni mindenfelé a' merre csak reméljük, hogy parányi szavunk elhathat. Ezekből már kisyllabizálhatja ön, ha akarja, hogy nálunk is illyes valaminek kellett mostanában történni, és nem fog csalatkozni. Világhírű művészeink, az igaz, nem voltak, mert Szatmár nem Bécs és Károly nem Pest, 's bizony őszintén megvallva, könnyen meglehet, hogy mi nem igen gazdagon mérnénk fel pgövel a' csengő hangokat, azért jobb is nekik a' különben is mint Győr és Komárom utba nem esvén, hozzánk nem tévednek, hanem azért hallottunk mind most april végén, mind multévi decemberben a' nkárolyi hangászegylet által adott két hangversenyben játszókat mind zongorán, mind hegedűn, 's fuvolán, kiket szívesen megtapsolánk, 's kik közül a' tapsot — bizony volt — ki meg is érdemelte. És alkalmat veszek itt méltó dicsérettel emlékezni a' decemberi hangverseny hősről, az ifju Ábrányi Kornélról, ki valóban — főleg a' piánonemben — művészi játékaival minden műértő zenebarátot elbájolt. Az erő és mélység, melly tulajdonok még, ugylátszik, nincsenek nála eléggé kifejlödvé, illy talentumtól, tanulmány és gyakorlat mellet, bizonyosan nem maradandnak el. Megnevezném még, ha a' szerénységet szabad volna megnevezni, F. M. kiasszonyt, a' könnyed és kedves zon-

*) Ez bizonyosan tollhiba: mert az egész Bornemisza-család tiszta magyar 's e' szerint lehetetlen, hogy egyetlen leányuk hamvai fölött németül hagynának valakit szónoklani.

gorajátszót, ki a' leghirebb szerzőktől választott darabok nehézségeivel diadalmasan küzdött meg; valamint nem szabad elhallgatnom Kirch és Klieber urakat is, lelkes és ügyes mestereit a' hegedűnek, 's Kaszter urat, a' fuvalának ritka tisztaságu kezelőjét. — Szavalás mindkét hangversenyben volt 's tetszett; darabok Sárosi- és Riskótól választattak. Az utóbbiban még Lauka tartott egy ép oly szerencsésen gondolt, mint elmésen kivitt humoristicai felolvasást, mely eddig illyesekhez nem szokott közönségünket gyakran megnevetteté 's mindvégig igen jól mulattatá. — A' hangverseny az árvai és szépesi éhezők javára 60 ezüst forintot tisztán gyűmölcsözött.

D e v l a.

TATA, maj. 14-én 1845. Pünkösdi és pünkösdi vásárünnepeken, tisztelettel legyen mondva, magyar vándor-színészek tartottak contumáciát városunkban Hetényi vezérlete alatt, 's tövárosi szűk teremünket kápolnává szentelvén, benne cathedrát állítottak, hova a' népség műszomjasan tódult az ige hallására. — A' védegyelet ollyforma lábon áll, mint tisztujítás estéjén nemes urambátyámék ö kigyelmök: azt vetvén okul a' tisztelt honleányok és férfiak serege, hogy nincs, hol venni lehetne honi kelméket; pedig uramfia! milly é r t e l m e s magyarsággal függ egy érdemes emancipandus boltajtáján illy feliratu táblácska: H o n u n k n a k f é r f i - é s a s s z o n y s z ö v e t e i ! no, lehet aztán kifogás?!

P i r o s P i s t a.

ZOMBOR. Május 15-én. Valamint a' haladásnak, úgy viszont a' tespedésnek is vannak az élet viszonyaiból kifejlő bizonyos okai 's jelei, melyekből erre vagy arra tüstént reáismerni, és ezt vagy amazt következetesen kulcsolni lehet. Hogy városunk mind szellemi, mind anyagi érdekek tekintetében az aljas tespedés bölcsőjében olly sokáig ringattaték, 's hogy korunk jelen haladási idejében sem képes elevenholt állapotjának bilincseiből egészen kibontakozni: annak okai. a' vastag tudatlanság 's vak előítéletlen kívül, részint a' multidő ködfátyolaiban rejlenek, részint pedig a' köztünk még mindég feltűnő egyenetlenség kuforrásából erednek. Ha Istennyugosztá őseink a' tőlünk fél-órai távolságra eső Ferenczsatornát annak idején városunkon keresztülvitetni engedik vala, remélem, hogy kis városunk jelenlegig őriássá növekedett 's gabonakereskedésre nézve Bácsországnak kulcsa lett volna. De ki tehet arról, hogy értelmes és gondos apáink feltették unokáikat a' vízbefulladásról! Hagyjuk azonban őket nyugodni, ha csakugyan a' holtakról jól vagy semmikép kell emlékeznünk; — és vessünk egy vizsga pillanatot a' jelenre: tán mi szemeeinkből az álomot végkép kitöröltük? Korántsem; sőt inkább mi vagyunk azok, kik a' XIX-ik század 5-ik tizedében a' világosság fáklyáját meggyújtani nem akarjuk, hanem sötétséget keresünk. 'S így lön, hogy a' még ősapáinktervezte iskolákat, jóllehet e' célra közel 70,000 ft. pp. kamaton künnhever, mi is maiglan tervezzük; mert miután a' két különböző elem, u. m. a' katholikai és ó-hitfelekezetűek, a' már-már létrejövendett gimnasium és tanítók iránt, kikké amazok Calasantiusokat, emezek világiakat, és pedig mind a' két hitvallásból felében *), alkalmaztatni kívánnak, meg nem egyezhettek (?) volna, — legközelebb némely bölcsék úgy vélekedének, hogy ma, midőn ifjaink a' gimnasialis iskolákban more patrio egyedül prókátornak neveltetnek, ezeknél sokkal nagyobb figyelmet igényelnek a' reál-iskolák. 'S igazuk lehet; mert ha tekintetbe vesszük, hogy körülünk Szabadkán, Ujvidéken és Baján gimnasiumok vannak, 's hogy noha városunk kebeleiben gimnasium nincsen, mégis annyi a' literatus, miszerint akár három tanácsot lehetne belőlök kiállítani, — csaknem fölöslegesnek is látszik nálunk a' gimnasium. Valóban, becsületünkre válnék, ha széles e' honban sehol sem létező reál-iskolák talpkövet az alföldön, hol azok leginkább szükségeseek, mi legelsőben

*) A' városi hivatalokat az érintett két vallásbeliek szinte felosztva viselik.

letennők: ámde miután azok alapítására elegendő pénzerőnk nincsen, és miután szenvedélyes polgáraink, kik, felejtven, hogy a százéves kövér perek arany ideje — hál Istennek — már lejárt, azt vélik, hogy ha fiaik diákul csevegni megtanulnak, már a jég hátán is élének, — évenként ezereket költenek a végre, talán az ebbeli gyümölcstelen kiadások megkiméllése tekintetéből jelenleg jobb volna valami, azaz: egy jól rendezett gimnasium is, mint semmi: a mi főleg azon tulnyomóságnak kifolyása, mellyel az egyetértésről dicséretesen ismeretes szerb vagyis: ó-hitű elem, a szétszakadozás miatt szánakozásra méltó katolikusok gyöngesége ellenében, a pénzügyek eldöntésében bir. Hja, százezereket vertünk be a városház új épületébe, csak hogy annak tornáczain kényelmesen sétálhassunk; felékesítők annak tere-meit, hogy bennök a várva várt, de fájdalom, be nem várt hatévenkénti tisztválasztást tarthassuk, 's most üresen állanak. No de se baj, addig is, míg a kíváncsatos városi rendezés jótéteményeit élvezendhetjük, majd eljárjuk bennök a keringőt. . . A napokban városunk két különös tüneménynek vala színhelye. Egyik vala a f. hó 7-én tartatott bácsmegyei tisztujítás, mellynek kutyabőrös oszlopai most azegyszer megkimélni sziveskedtek ablakainkat. Másik, mellyet az emberiség érdekében lehetlen nem kárhoztatni, az: miszerint egy kezén és nyakán hegedűbe fount némbert látánk lóháton ülő csetnek által, ostordurrantások közt, városunkból ünnepélyesen kikisértetni. 'S ezen embertelen kicsapatás módja nálunk olly mindennapi, hogy a vele járó embertelenebb bánás, az emberkinzás, eltompult érzelmeinket szánakozásra sem indítja meg. Nem hiszem, hogy illy szokás volna máshol is, de ha van, én sem czélszerűnek, sem illőnek nem tarthatom. Valóban botrány, illyesmit a XIX-ik században látni! . . Két magyar színészársaság egyszerre telepedett le közülünk, kiknek külsejéből, ha erről szabad 's lehet itélni, nem sokat várhatunk. De majd elválíik. Furcsa, hogy ezen jámbor vándorok, mint a fecskék 's golyák, csak tavaszunkint vetődnek hozzánk, pedig tudniok kellene, hogy fészünkben, melly nyáron hidegebb, mint télen, könnyen megfázhatnak . . Már látom, hogy hosszúra nyúló soraimból egész „quodlibet“ kerül ki; — szabad legyen hát a kép kiegészítéséül 's változatosság okáért az idő kellemeiről is szólanom. Az ujonan rendezett Sándor-, igazabban Horváthkert egyetlen egy mulatóhelyül szolgál; hol némi éldelet nyílik unalmaink enyhítésére. Van zöld erdőnk is, hova hölgyeink is reggelenként kirándulnak májusi levegőt színi, — mellyet ők, mivel höní, a bécsiivel sem váltának fel. Oh! igen, igen, hölgyeink szeretik a höní — levegőt!

G a z s i.

S Z I K R Á K.

Veszprém.

Roppant vész sujtott már téged; szívből ohajtom:

Ne nyuljon ki feléd már soha vész pereme.

Ujvidék.

Minden ujításnak, melly csak czélozza a közhon

Üdvét, termékeny földü vidéke legyél!

Moson.

Ilt az idő: minden szenny, mit ránk gyáva kajánság

Mázolt, vélünk kézfogva lemosni siess.

PÁRIS, ÉS A' FRANCZIÁK.

(Vége.)

Vig éj után komor reggel hagyám oda Párist. A' vig éjet opera-bálban töltöttem, a' komor reggel pedig málhámat szedtem rendbe 's Anglia felé in-pultam.

A' tenger-szoroshoz érve, értesültem, hogy az utóbbi napokban borzasztó vihar dúlt a' tengeren, pár nap óta azonban a' vész tetemesen kisebbedett.

Ezen biztatással megelégedve, 's leginkább, mivel igen ohajtottam, egy kis tengeri vészt látni, melly ne nagyon veszélyes ugyan, de mégis elegendő legyen arra, hogy tapasztalati fogalmat nyerhessek a' tengeri viharról, siettem hajóra szállani. Midőn azonban kiértünk a' morajos tengerre, azt vettem észre, hogy a' csilapodott vihar még mindig erősebb volt, mint én azt egyelőre véltem, 's ennek folytán hajónk jól meg is tánczoltatott.

Ezen szüntelenül változó irányu lejtés engem nem kis szorongásba hozott; és, meg kell vallanom, én nem értem azon regényes jellemű embereket, kiket a' zajgó tenger nem képes félelembe ejteni. Én ugyan, bárha a' vész nem volt nagy mértékben fenyegető, azt véltem, hogy minden vérem, 's ezáltal minden erőm és bátorságom örökre kifolyt belőlem. Annyi bizonyos, hogy egy óránegyed mulva elindultunk után az lett volna legnagyobb örömem, ha valahogyan a' francia partokhoz visszajutottunk volna. Midőn azonban szerencsémre, — ah, de minő sanyaru szerencse volt az! — elővett a'

tengeri betegség, mely aztán kegyetlenül megviselt, akkor semmivel sem törődtem többé, mert a' világ és minden iránt, mihez vonzással lehet viseltetni, minden ösztön, minden vágy kihalt belőlem. Pedig, mint mondtam, a' vihar nem volt nagy mértékben fenyegető, 's nem is seprött el hajónk felett egyetlen valódi hullám sem, 's csak néha, 's igen kis mértékben, locsantott el a' szél felettünk egy-kis vizet, de azért mégis elegendő okom volt rá, hogy félelmet érezzek, mert a' szél meglehetősen forgatta össze-vissza a' tenger vizét, 's a' hajó eresztékei hallható nyikorgással tágultak, 's a' hánykódó tenger zajlása mint rémületes halotti zene hatott az elalélt tengeri beteg füleibe. Ugy tetszett, mintha meggyuladt volna alattunk a' viz. Mintha az eléggé magas hullámok, mint megannyi Vesuv, lávafolyamot öntve szét tengerül, perzselő tűzáradattal olvasztgatták volna hajónkat. Ha a' dühöngő szélvészre figyeltem, mely vad viharával felkorbácsolá a' hullámokat, nem volt kétségem, hogy e' vihar zavarta fel a' tenger nyugalmát; de ha a' haragos tengert tekintém, mint hömpölyögteti elő's hátra, minden irányban, dulakodó hajjait, akkor önkénytelenül azon kérdés támadt bensőmben, ha valjon nem inkább a' tenger haragja zavarta-e fel a' szeleket?

És közepette a' vad vihar dühöngésének 's a' szilajkodó tenger zajgásának, melyek bizonyos mértékben valósággal is meg-megrettenthettek, de melyeket még tetemesebb fenyegető erejűeknek találtam azon gondolatra, hogy a' tengertől csak egy-pár deszka választ el; 's midőn a' kötelekek szakadozását, az árboczok darabokra töredezését vártam minden perczen bekövetkezni; midőn a' vihar tombolása közben, mely nyitányává válhatandott egy hajótörésen végződő dalműnek, elgyengítve a' tengeri betegség által, minden jó sejtetem nélkül, alétan nyultam el ágyamon: ekkor a' sors nemtől egy álomszerű édes emléket költött fel elmémbe, a' párisi opera-bálok emlékét és én azonnal visszanyerém derűtségetem.

'S midőn végre a' tengerből kiértünk a' Temzébe 's megszűnt minden veszedelem, 's visszagondolék korábbi óráimra, az álomszerű édes emlék minden kiállott bajt elfeledtetett velem, 's ekkor elérzékenyülve rebegetem egy francia dal ezen szavait:

Que ne peüt-o réver toujurs ? ! *)

(Miért nem lehet örökké álmodni.)

*) Visszajövetl, Rotterdam felé, még jobban féltem, mintelőször. Első utamkor ugyan magam sem tudom, mi jögon, erősen meg voltam győződve, hogy nem kapok tengeri betegséget. Második utamban azonban, miután az elsőben beteg valék, tökéletes bizonyosnak tartottam, hogy ismét beteg fogok lenni. És ez okozá félelmem növekedését, mert emlékezzünk csak azon közmeggyőződésre, miszerint igaz jó, hogy az ember nem tudja halála óráját, mivel vajmi borzalmas volna azon számolási kénytelenség és öntudat: még egy óráig, még egy félóráig élek! A' tengeri betegséggel pedig épen így vagyunk. Midőn tehát a' Temzén a' tengerhez közeledtem, félelmem növekedése közben mindig számolgattam, mennyi idő múlva fog el a' halálnál kínosabb betegség. Szerencsémre azonban a' betegség ekkor elmaradt.

És ti azt kérditek, miért szeretem én Párist?

Van azonban Párisban olyan is, a' mit nem szeretek, nem helyeselhetek. Ezeknek sorában legelső helyen áll az utcáknak újabb időben divatba hozott faburkolása.

Mi lesz Párisból, ha ez minden utczában behozatik? Mi lesz a' kápráz-tató, siketítő, bódító, zajos tündér-városból, ha a' fényes hintók és a' hetyke lovagok csattogás nélkül fognak az utcákon fel's alá járni? Mi lesz a' keskeny utcákban tolongó néptömegből? Mi lesz Páris zaj, láрма és csattogás nélkül?

Ez a' faburkolás képtelenség, elferdítés.

De hiszen az erős Isten már megis látogatta Párisnak egy fával burkolt utcáját.

Egy utczában ugyanis, közel a' Palais-Royalhoz, mely mindennemű mozgalmaknak központja lévén, a' hatóság által gonosz szemekkel nézetett, a' faburkolás behozatott.

Páris a' gondtalan, a' fényüzésbe merült, az elpuhult Páris, látta, jól látta ezt, és mégis türtelmezte.

A' munka folyton és gyorsan haladt, s így történt, hogy használva az idő-nek szeszélyeit, egy-pár egymásután következett száraz nap a' faburkolás, egész utca hosszant, szerencsésen vagy is inkább szerencsétlenül elkészült.

De a' gondviselés utai elláthatlanok.

Mit a' párisiak elmulasztának, a' gondviselés későbbben kipótola, meghiu-sítván az ördögnek minden incselkedéseit és gonosz szándékát.

Alig hogy bevégeztetett ugyanis a' faburkolás, megdördült parányi vi-lágunk felett a' villámos ég's megeredtek az égnek széles csatornái, s az Is-ten áldása, a' gondviselés eszköze, az égi manna, a' szabadság nemtője, eső-alakban, nagy cseppekben szállott alá Páris városba.

Ekkép a' száraz időben készült faburkolat megnedvesülván's ekkor da-gadásba jövé, miután sem hosszában, sem széltében, sem alája nem le-hetett terjeszkednie az utcának, boltozatalakban emelkedett fel, s ezen alakjában Párisnak, a' forradalmak classicus hazájának, egy egészen új ne-mű felkelés tünt fel szemei előtt.

Egyszerre csak minden földszinti szobák és boltok elsötétedtek, s néhány szeles ember, mint kis egér futott el a' boltozat alatt, nem gondolván meg, hogy tulajdonképen nem az utcán, hanem az utca alatt mennek.

De van a' képnek komoly oldala is.

Mig az éj folytatában a' bálteremekben hamis mosolyok váltatnak; míg a' bálteremekben az annyira felséges, vidám és, mondhatnám, kiválóan egye-nes és bátor jellemű francia négyesek andalító zengzetére érzékenyül a' sziv és szédeleg a' fő; s midőn az utcákon fel- 's alájárók kelők tömege

végére eloszlik, a' bérköcsik lassanként eltűnedeznek, az átvilágló ablakok egyenként elhomályosodnak, 's egyszóval, az egész pezsgő város lecsendesedik: ekkor a' nappal annyira pompás és ragyogó párizsi utcában, megjelennek az éj madarai, a' rongy-szedők (chiffonier), hátukon, tárházul, puttonnal, egyik kezükben lámpával, a' másikban pedig egy vashegyű pálczával, mellyel minden elszórt papir- és bőr-szeletkéket, narancshajat, szivardarabkákat felkapkodnak és tárházukba raknak. Undorító reájok csak egy pillantást is vetni. Lelket vesztő rohanással futosnak össze, alávaló munkájuk közepette, minden utcát, minden zugot, 's felhánynak minden csomó szemetet, minden utca-csatornát, 's ha valami megemészthetőt találnak, utálatos patkányi mohósággal azonnal lenyeldesik éhes gyomrukba.

És gondolni, hogy Párisban tömérdek ember van, ki így él, az irtózatos. Oh, vannak dolgok, miket ha a' szemtanu hiven leír, a' jámbor olvasó azt véli, nagyitva vannak.

És mindezek folytán fogja talán valaki mondani, miért dicsérem, miért szeretem annyira Párist és a' francziákat, midőn az angolok többet tudnak felmutatni?

Igenis. Én megismerem, hogy Franciaországban sok dolog van tökéletlenül; de ugyan hol van a' világon valami tökéletes?

Megismerem, hogy a' juliusi forradalom óta, ha nem is visszaesés ugyan, de mindenesetre hanyagság van a' francia nemzet közéletében, 's az nem felelt meg azon várakozásnak, mellyel iránta a' szabadság baráti, sőt annak ellenségei is viseltetének.

Megismerem, hogy Anglia nagyobb haladást tud felmutatni; de hiszen Anglia századok óta halad azon pályán, mellyre Franciaország csak egy fél-százada lépett fel, 's ezen félszázadnak felét is a' harcz zivataraiiban tölté el.

Azonban hasonlítván mindent a' maga arányában, határozottan tagadom, hogy az angolnak elsősege volna a' francia felett.

A' francia a' szabadság elveiért küzd, és valóban az tény, mellyet senki sem von kétségbe, miszerint a' hosszas francia háboru a' mult század végén 's a' jelennek elején rendkívül sokat tett a' szabadság elveinek terjesztésére, 's hogy általában sokkal többet tett a' francia a' szabadság terjesztésére, mint akármely más nemzet; az angol pedig az opium kereskedésért küzd.

És nem előserege-e az ilyen nemzet a' többi nemzeteknek?

És nem teljes mértékben megérdemli-e a' nemzetek előserege rokon-szenvünket és szeretetünket?

'S mivel a' jelen állapot talán nem olyan, minőt olly nagyszerű előzmények 's egy olly nemzet érdemelnének, mint a' francia: soha essünk kétségbe a' franczián, kivágja az magát a' legnagyobb veszedelemből is.

Ne feledjük különösen, hogy a' mult század közepe után, XV-ik és XVI-dik Lajos alatt, még sokkal rosszabbul állott a' francziák sorsa, mint jelenleg 's akkor az egész világ azt mondta: a' ki nem képes felfogni a' rómaiak elpusztulását, a' ki nem érti, mint hal ki valamelly nemzet, nézze a' francziákat!

'S egyszerre, gyorsabban mint a' villám, mindenkit meglepve, phoenixként uj életre kelt Franciaország hamvaiból.

És végtére is azt egyáltalában ne higgyük, miszerint Franciaországban rendkívül gyöngé élete volna az alkotmányos szabadságnak. Van hiba és tökéletlenség kétségkívül, de mind a' mellett teljes erejében diszlik Franciaországban az alkotmányos élet.

Élj dicső nemzet, élj századokig, ezredekig élj, hogy tanithasd a' világot haladni, hogy mindenkinek szívébe oltsd, miszerint a' mult csak tanúság, de nem bálvány, a' jelen pedig kísérleti tér és nem alvással töltendő éj 's hogy mind a' kettőt csak arra kell használni, mikép huzhassunk következtést és tanúságot további haladásra, nemünk emelésére és tökéletesítésére.

Ösztön, éberség, hajlam, vágy és képesség legtöbb van a' francziában a' haladásra.

A' francziákat szeretni korunk műveltsége, szelleme 's az egyetemes emberiség iránt nyíltan bevallott hódolat.

Gyalázni pedig eretnekség korunk vallása a' szabadság iránt. *)

I r i n y i.

A Z É L E T.

(NAPLÓMBÓL.)

V.

B. Február 7-én.

Az ember ellentétek összege; jó és rossz egyiránt fogamzik a' kebelben, mint a' szerelem üdv és átok forrása lehet, mint a' menny szülte a' seráfot és Leviatánt is. Honnan ez ellenmondás az emberben? Az ég, melly megdőrdült 's gýászföllegei mögöl sujtá villámit és vést szórt a' föld fíjára, a' jövő pillanatban derűlten mosolyog alá kék szemével, hogy a' kebelbe öröm és nyugalom térjen. — Örökös talány marad előttünk az emberi lélek, mellyben

*) Miután e' czikk alkalmasint könyvben is meg fog jelenni, a' szerző érdekében szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy az e' lapokban nem volt teljesen közölve.

kiolthatlanul ég bár egy magasb vágy, de az ember mégis szemeivel a' rögöt keresi, mellyhez őt szükség és körülmény köti. — De el kellene csüggedni az embernek önmaga felett, kétkedni lelkének isteni eredetén, ha — bár az ember önmagában hordja ellenét — szükség és körülmény végkép legyőzőnek bennünk a' jót, a' nemesb valamit, ha nem lenne az életnek egy percze, mellyben a' szorító hurkok szétszakadnak, hogy bennünk győzelmet ünnepeljen az, mi nemesebb. — Az ember, igaz, fejed felett felgyújtja csendes hajlékod, de az ember ragadja ki gyermeked is a' pusztító láng közül.

A' marquisban csodálatosan ütköztek össze az ellentétek; nagy változáson ment ez ember lelke keresztül. Az elvetemült, a' sivárlelkű Antonio megszűnt lenni s helyét a' vétkei ismeretére ébredt és bűnbánó ember foglalta el. Azon gyászos estén, midőn Louise-, ez aláhúllt angyallal 's a' marquisval utolszor találkozám, egy pillantást engedett vetnünk ez ember multjának éjébe. Az önzés az ő életét is tövisekkel rakta meg, de ő Antaeuskint új erővel emelkedett fel mindannyiszor, hogy szívéen marhassa meg az embert 's hogy, mint ez hideg lehetével elhervasztá élte örömeit, feldulhassa annak boldogságát. Annyi bánatoloméért elégtételt szomjazott ez ember sértett kedélye. De azon pillanatban, midőn multjának minden képe felé borongott, és ezek közt nem birt egyet, mellyen lelke édelve megnyugodhatott volna, midőn benső világában mindazon átok, mellyet másoknak okozott, kinos vádként kezdett életre gyűlni: mint a' végítélet földrendítő harsogása emelkedett belsejéből egy szózat és új életre rázta fel örvényéből a' lelket, 's egyszerre minden iszonyával estellett reá a' jövő, melly, miután a' varázs, mi öntudatlanságba szorítá a' szellemet, elfoszlott — számára csak kint és utálatot hozhat, és az önbűneinek terhe alatt lerogyott szerencsétlen mint horgonyt ragadá meg a' fölkelhetésre nyujtott kezét. Benne, ki ezelőtt mind azt, mit tőn, végzettszerű szükségnek 's az önfentartás kényszerítésének tartá, a' jó kezdé csiráit vetni. A' kiégett Vulkán tövében egy-két borág kezdett zöldelleni.

Antoniót többször hiában keresém; pedig mennyit kelle ez embernek jóvá tenni! — lakása másnak adatott ki, 's tudakozásim is süker nélkül maradtak.

Ép illy utamból tértem ma haza, midőn szobámban Jenőt találtam. A' szoba közepén állt szoborkint; szemei egy levélre merevültek, vonásai, mellyekből a' kétségbeesés nézett ki, fel voltak dülva. Részvéttel 's ijedten szólítám meg a' szenvedőt, 's ő szivrázó kiáltással omolt keblemre 's könyeivel áztatá azt.

— Minden, minden elveszett, — szólt a' fájdalom hangján — üdvem, — reményem, — életem Izóra — minden; oh, e' levél, melly vesztemet rejti, a' kárhozat mély örvényébe sodor! Halld, Ervin, mint győzött a' pokol; oh, de hol kezdjem? örült vagyok; megállj; — hadd szedjem össze gondolatim; igen, vasárnap, nem, kedden az utolsó redoutteban valék. A'

karzati terem egyik ajtajából néztem a' vigadók hullámzó seregét, szemeim czél nélkül tévedeztek a' tündérfényben uszó terem felett, beteg szívemnek fájt e' közöröm, mely árjai közé sodort mindenkit 's egyedül csak én valék boldogtalan. Egy nődomino nevemen szólított meg. Némán tekinték reá. A' nő karját enyémbe fűzé 's a' folyosók egyikén leülésre kényszerített. „Igen szenvedsz, Jenő, — szólalt itt meg — mert reményágadon mindennap egy levél sárgul el. Napok óta nem láttad Izórát; — csudálkozol, hogy titkodat birom? oh, én még azt is tudom, hogy Izóra e' napok alatt igen szenvedett, mert szeret, jobban, mint valaha. De az atya gögje ki akarja irtani e' szerelmet 's b. Parányi és a' kétségbeesés karjai közé vetni a' szegény leányt. Csendesülj, Jenő, minden elveszve még nincs, bár az ármány vétkes játékot akar űzni veled; Izóra nem nyujtandja kezét a' pénzleső kéjencznek 's veled szólani akar. Holnap tizenkét órakor jelenjél meg a' népkertben Theseus templománál 's látni fogod Izórát.“ — Mit éreztem e' pillanatban, megmondani nem tudom, üdv áradott a' kebelben; de egy percz mulva előállottak kételyeim; a' nő észrevette bennem e' kételyt 's kebléből egy kis emléket vont elő, melyet nem rég óta birt tőlem Izóra.

Másnap tizenkét óra előtt már a' templomnál várakozám; mi boldog voltam e' pillanatban. Nemsokára egy fátylozott nő állott előttem. A' fátyolt félrevetve, egy szép főt láttatott; vonásaiba a' szenvedély véste be magát; nem emlékezem, hogy valaha e' nőt láttam volna. Szemeiben bánat ült, 's midőn hidegen üdvözölve távozni akaré, görcsösen ragadá meg karomat 's reszkető hangon szólalt meg: „Miért fordulsz el tőlem illy hidegen? hát nincs szivednek többé egy lüktetése, mely értem dobogna fel? Örültnek tartám 's karom kiragadva, távozá. De ő utamat állá el 's fenyegető tekintetet vetve reám, sikoltá: „Hát kihalt kebledből minden érzés? Oh, szánj meg, ember, kiért mindent áldoztam! Oh, Jenő, Jenő, hát hazudtak ajkaid, midőn szerelmet esküvél? és még csak egy tekintetre sem méltatsz, kinek kebelén annyiszor szívtad az üdvöt? Lehervasztád, oh Jenő, a' virágot 's midőn szerelmedért mindent becséréltem, elhagytál, vágyaid tova űztek, — mint elhasznált eszközt szívtelenül löktél el magadtól.“ Zokogni kezdett 's könyeiben uszott. Egy pillanatig nem tudtam, mit ítéljek, de e' nő nevemen szólított; iszonyu sejtelem kezdett bennem emelkedni; megvetve tekinték a' nyomorultra; mondám, hogy nem ismerem, hogy örültnek vagy a' pokol gyermekének kell tartanom, ki aljas eszköz lön az ármány kezében megrontásomra; de a' nő vadul kaczagott fel 's egy tekintettel, mely a' vért fagylalá meg, orditá: „Nem ismersz, csábító? nem ismersz? oh Isten, Isten, hallod-e e' káromlást? hát felidézzem-e emlékedbe az egy év minden óráját, melyben boldognak hazudtad magad? Hah, nyomorult! igen, örült vagyok, de te tevél azzá, ki izenként szaggatád el szivereimet, ki angyalburokban ördögöm levél; nem ismersz? oh, ne hagyj el, ember, illy szívtelenül! ne kényszerits a' végletekre, az ég nevére, ne kényszerits; 's a' nő tekintetében düh és kétségbeesés váltakozott; ajkai remegtek, termete félelmes állást

vön fel. Bennem minden ér fellázadt e' nő ellen; ha férfi leendett, ökleim-mel sujtom le, de ez örültem mit tehettem? erszényem vetém lábaihoz 's távozám. Egy kebelszaggató sikoltás földbe gyökerezteté lábaimat, visszaté-kinték, a' nő eszméletlenül hevert a' földön 's a' jövő pillanatban a' megnyílt templom ajtaján — Izóra anyja, egy elfátylozott magas hölgy 's az ör kísé-retében lépett ki. Egy perczig szemem elsötétült, érzékeim elszibbadtak, lel-kemen iszonyú kín nyilallott át, meg nem tudtam mozdulni, egy varázs bűv-ereje alatt állottam. Midőn eszméletem visszatért, Izóra anyja és a' magas hölgy már eltűntek; az ör 's egy inas kocsiba emelék az eszméletlen nőt. — Nem tudtam, mit cselekedjem, tébolyodottként futám be az utcákat, ki így, üzetve ezer kintől, látott, gyilkos- vagy honárulónak hihetett, 'ki néhány nyomorú perczért bocsájtá áruba hazája jövőjét. Tegnap hozzád futottam, de homn nem lelhettelek 's midőn lakomba tértem ismét, e' levélkét adá át ina-som. Oh, olvasd, barátom; minden, minden elveszett!

A' levél, melly most is asztalomon hever, így szól:

„Az anyának, ki életét áldozni kész gyermekeért, meg fog ön, uram, bocsátani, ha tanuja lön egy jelenetnek, melly mindkettőnket köteles-ségeinkre emlékeztetett. Vannak érzelmek, uram, mellyekkel játszani nem szabad, mert a' szív, melly annyit el tud birni, meg tud repedni is. Hi-szem, a' jövő be fogja hegeszteni a' sebet, mellyet Izóra szíven e' csalódás ütött 's remélem, hogy ön ismerni fogja kötelelességét, mellyel Izóra nyu-galmának tartozik, ki, midőn minden emléket visszaküldene, öntől — örök bucsút vesz.“

Fájdalommal tekinték szegény Jenőre, ki ezalatt gondolatiba merülve, járt fel 's alá. Némellykor megállott, mintha egy eszmén, egy ponton nyu-godott volna meg a' lélek. Tán multja tűnt fel előtte, és tán azon pillanaton édelgett, mellyben Izóra megvallá szerelmét, mellyben olly igen boldog volt. Nem akartam álmaiból felrázni a' szerencsétlent. „Az ő élete job b r é s z e l e s z á l l o t t“ gondolám 's egy köny forrt fel szemembe. Oh, de ki mérhetné fel az ő fájdalmát! A' pharus összeomlott, megtört árbocczal, czéltalanul bolyong a' hajó.

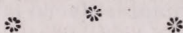
Igy telt el néhány percz.

— Emlékeim is visszaküldte; — mond, mintegy tovább fonva eszméi szálát — nem kíván tőlem birni semmit. — Elhallgatott; ezután folytatá: — De ez emlékek közül egy hiányzik, az, mellyet az álarczos nő mutatott elő. Ellopott, másként nem adtam volna hitelt az ismeretlen nő szavainak. Vil-lámként támadt bennem e' gondolat; igazolni akartam magam Izóra előtt. Két-szer futottam hozzá; be nem eresztettek; Izóra beteg, mondák; irtam, le-velem feltöretlenül küldetett vissza.

Boszú és önzés szövetkezett Jenő ellen; mindent sejték, de hallgatnom kellett, hogy minden veszve ne legyen.

— Remélj, barátom! — vigasztalám a' szenvedőt. — A' kéz, mely ez ármányt szövő, szaggassa is azt szét. A' külszin ellened van, de nem sokára igazolva léssz. És ekkor bocsáss meg a' megtérőnek.

— Oh, ha ezt tehetnéd, Ervin! kiáltá 's keblemre borult.

A' napot együtt töltöttük. Jenő kedélyének elszóródásra volt szüksége 's este Bécs első éttermeinek egyikét, hova rendszeren járni szoktam, látogatók meg. A' terem majdnem minden asztalát vendégek ülték körül, de csend uralkodott mindenütt. Egyik óranegyedekig búvárkodott az étlapok hyeroglipheiben, a' másik az üres hirdapokon futott végig, csak itt-ott hajlott össze egy-két fő és csendesén sutogott. Egy üres körasztalnál helyet foglalánk.

— Nézd, — szólalt meg Jenő — e' teremben majdnem ötven ember ül együtt 's azt hinnéd, Caligula vérlakomáján vagy, mindenki olly hallgatag.

— 'S mit gondolsz, — kérdém — a' tenger csöndéhez hasonlít-e e' némaság, mely a' vést előzi meg, vagy az éjéhez, melyben mindenki nyugalomra tér?

— Én ez utóbbit hiszem, felelé.

— És reméled-e, hogy ez éj után is felpirosul a' hajnal, hogy legyen világosság?

— Igen, — mond hévvel — és hamarébb, mint hinnők; a' gyermek kinőtt a' bölcsöböl; járszalagra nem leend szüksége.

— Vérmes remény, barátom, 's honnan sejted ezt?

— A' nép közül költők emelkednek ki, kik feljegyzik és visszaadják a' nép vágyait, 's itt-ott élénken nyilatkozik a' szükség érzete.

— A' költő — viszonzám — majd elnémitatik.

— És e' némaságban — szólt emeltebb hangon — gyakran nagy ékes-szólás rejlik. — Mindnyájuk figyelme felénkfordult. Berenger — folytatá hallkabban — három évig hallgatott és mint Paulus megjegyzé: e' néma ének hangosabban volt az új hatalom ellen, mint előbbi énekeinek bármelyike. — Nem veszed észre — mond körültekintve — e' sutogást? — Alkalmasint új darab fog adatni a' várszínházban, 's ez, barátom, az egész titok.

Egy gyöngye mosoly vonult el Jenő ajkain; felelni akart, de a' következő pillanatban a' hirtelen megnyílt ajtón Antonio lépett be; elhallgatott.

A' marquis e' napokban igen szenvedhetett, mert szédült vonásaira a' sir lehelé halálszínét. Szemei, mély gödreikből nyugtalanul futották végig az asztalokat, 's midőn meglátott, képén az öröm sugara villant fel. Hévvél szorítá kezemet 's velem szemközt Jenő mellett leült. Egy pillanatig kezeire sülleszté homlokát 's egy kémlő tekintettel jártatva körül szemeit, szólt:

— Jó, hogy föllehetem önt; — oh, bár csak késő ne érkezem.

— Hol mulatott ön eddig? kérdém.

— Azon este, — a' marquis szava reszketett — midőn — — ön régi szállásán találkozánk; emlékezni fog ön — William egy levélkét adott át. Ebben egy avatott baráti kéz sietve figyelmeztetett, miként még azon éjjel, a' rendőrség gyanuból nyomozást teend lakásomon 's hogy szabadságom veszélyben forog. Haza futottam, hogy irataimat magamhoz vegyem. — Ne legyen titkom önök előtt; multam sokkal lepletlenebbül áll előttük, hogy meg ne gyónhatnám annak minden bűnét. — Néhány óranegyed mulva Bécset elhagyám. A' sors úgy akarta, hogy jót ne tessek, hogy időm ne legyen előlni a' magot, melyből csak átok burjánzhatik fel, átok az ártatlanra, károhozat fejemre. Szabadnak kellett lennem, hogy jóvátehessem legalább egy részét tetteimnek; futottam tehát, bár egy látatlan kéz szüntelen visszavont. Harmadik nap a' láz kimeríté minden erőmet; öntudatlanul feküdtem kórágymon, 's midőn lázam szünni kezdett, vissza akartam térni, de erőm elhagyott. Nem mondom, mennyit szenvedtem e' napok alatt; irni akartam önnek, de a' távol postaállomásról a' levelek hetenkint egyszer indulnak; levelem késő érendett volna ön kezeihez. Oh, hogy ekként szegült minden ellenem! Végre tegnap legyőztem minden félelmet 's engedve egy benső szózatnak, ultra keltem. Csak néhány órára van szükségem, 's ekkor — — de tetteim szóljanak. Egy óra előtt érkezém meg, lakására futottam 's tudva, hogy önt itt föllehetem, siettem ide. Oh, késő, késő érkezém; de mindennek előtt — szólt, Jenőhöz fordulva — önnek kell egy iratot általadnom.

Ezzel tárczáját oldalzsebéből elővonva, abban sokaig kereste az iratot. Nem lelheté; nyugtalanul vizsgálta meg zsebeit 's ismét végignézte a' tárcza rejtekeit, a' kívánt irat sehol sem volt. Tán kézi portfeuillemben hagytam, mondá elmélyedve, 's tekintete fénytelenül tévelygett a' teremben. A' tárcza, melyre női kéz remek képleteket himzett, ezalatt az asztalon hevert. Jenő önkénytelen 's elszóródva vevé azt kezébe 's a' szép arabeskeken gyönyörködött. Néhány perczig szótlánul fűztük tovább gondolatainkat.

A' szomszédasztal mellett egy magas, sovány férfiú foglalt helyet. A' marquis egyszerre összereszt, homlokán fellegek vonultak fel, a' szem visszanyeré átható tüztét, de ebben a' harag lobogott fel. A' sovány férfiú benülő szemeit élénken jártatá végig a' vendégeken, 's midőn a' marquist észrevette, összeszorított ajkai körül a' káröröm mosolyának vonalai tüntek fel. 'A' sors ismét utamban áll, — szólt elsötétült tekintettel 's elkeseredve a' marquis — jót tehát nem tehetek, — ezután Jenőhöz halolva, alig hallhatón súgta: 'rejtse el, kérem, a' tárczáat, ha nálam lelik, elvesztem.' Felkelt, hogy távozzék, de ekkor már mellette állott a' magas, sovány férfiú.

— Marquis Gazzoni, — mond hidegen — szives leend engem követni.

A' marquis némán követé a' rendőrség emberét.

Nem sokára mi is elhagytuk a' teremet. — Iróasztalomon egy szives meghívó levélkét leltem gróf B. — estélyére.

E r v i n.

(Folyt. követ.)

M U L T É S J Ö V Ö .

Egyiránt az éjszakára
És a' lány sötét hajára
Édes kéjben nézek én:
Mert az éjben nemzetemnek,
Lány hajában életemnek
Csak mult gyásza tűn felém.

Egyiránt a' lány szemébe
És honomnak kék égébe
Üdvözülten nézek én:
Mert a' szemben életemnek,
A' kék égben nemzetemnek
Szép jövője tűn felém.

K o l m á r J ó z s e f.

B E L É P É S   A N G L I Á B A *).

Szép tiszta szeptemberi reggelen indultunk el Ostende kikötőjéből az angol kormány levelhordó gőzösével. Gyönyörű, föllegtelen ég ragyogott a' hullámok felett, melyeket még folyvást ostorozott a' „vihár farka“ mint angol tengerészek nevezik egy elvonult zivatar utóhatását. A' szél, melyet a' kikötőben nem nagy mértékben éreznék, a' nyílt tengerre szállt hajóval kemény tánczot járatott, 's az utasok nagy része felóra alatt szenvedni kezdte a' tengeri betegség kórjelei alatt. A' hajósokon, rajtam 's egy kövér komornyikon kívül egész társaságot ledönté lábáról a' tengeri szédelés; én nagyon érdekelve a' helyzet ujdonsága, az első tengeri ut nagyszerű benyomásai által, szomjas lélekkel álmodozva bámultam az édes vágyakat költő messzeségbe, 's tánczoltatám tarka álmaim rémeit a' végtelen víztükörrel össze-ölelkezett végtelen ég kék teremében. A' tenger elláthatlan vizlapja, a' teremő szellem végtelenségének leghivebb képe, mintegy az isteni phantasiának eposza, egyszerű, egyszínű 's mégsem untató nagyságában, örökké munkás nyugalomban, kimondhatlan sovárgással tölti meg a' keblet ismeretlen messzeség, álmotárgyak, örökkévalóság után! — Midőn pedig az ingás erősebb lett, hanyatt feküdtem a' hajófedelen, fejem alá tettem uti zsákomat 's mint ringatott gyermek, mélyet aludtam. Mikor néhány órai álom után fölébredtem, arany delután vala, a' szél esőndesült, az idő enyhülni kezdte, 's a' dühös táncz szelidebb hullámmásokba ment át. A' tenger színe

*) Mutatvány Tóth Lőrincz utitárczájának Vd. füzetéből, melly Britthon... a ma-
gában, sajtó alatt van 's egy hónap alatt megjelenik.

el vala hintve vitorlás hajókkal, melyek ezüstlő szárnyakkal integettek bucsút a távolban, 's kétórai messzeségben éles szögletekkel fehérlettek Albion csodásalakú magas partjai, balra pedig a franczia (calaisi) partok. Nem sokára feltűnt Dover vára a parttetőn, 's a szép sorház, mely a doveri kikötőre néz. A calaisi csatorna igen haragos, ingatag, szeszélyes és goromba természetű. Sokan, kik a nagy oceánon tettek tengeri utat, 's ki tudták kerülni a gyomorémelygést: e 3 órányi sétatton, (t. i. Dover és Calais közt) megkapják azt, 's e kis kirándulás alatt hosszas tengeri utazás veszélyeit 's alkalmatlanságát kell érezniök. Ostendéből jöveit némileg jobb sodra van az utnak, de mégis elmondhatni róla, mit Ritchie mondat egyik elbeszélésében egy vén, sovány, halálsápadt francziával: „Ce n'est pas une mer fashionable, c'est une petite mer mesquine que ça!” — Ezen kis utazás az angol gőzhajón már beavatás az angol élet- 's szokásokba. Angol nyelv, hideg marhahusból, theából 's porterből álló reggeli! angol arany shillingek és pencek!

És ott valánk a nagy, idegen világban, eddig nem látott képek, alakok, szokások közt. Az európai continens nyugati része, ha talán Hollandot kivesszük, igen kevés különbségekkel, csaknem egészen egyforma; a zöld britt sziget ellenben annyira különbözik sajátos arczképével, szokásaival, népeletével civilizált testvéreitől, hogy a bámuló utas nem győz magához térni egymást erő meglepetései közt. — Ki John Bull nyelvét csak könyvekből ismeri, mint mi többnyire, hiában képzei magának, hogy — mert Shakspeare és Byront fenakadás nélkül olvasá — majd a doveri fogadósnét is érteni fogja 's a londoni bérkocsis által értetni fog. A szájban összerágott, megolvasztott 's így elváltoztatva 's eléltelenítve kipökölt szavak, az idegennek csaknem megtanulhatlan átkozott szövejtés arra kényszerítének, hogy írott levelezésbe bocsájtkozva kérjek a fogadósnétől theát, 's értekezsem a vámtisztekkel, kik a szabadság hazájában mindenünket kegyetlenül feldúlták 's felforgatták.

Dover igen jól mutatkozik a tengerparton. Fenn a dombon régi vár sötétlik, 's katonai épületek, melyek körül a világ legszebb katonaságának elevenvörös ruhái messze tündöklöttek. A tengerre szép sor barna ház néz, melyek építési módorában már látszik az Angliábanolly nemesen működő egyesülési, symmetriai szellem. Több háztulajdonos t. i. összeáll, 's házaikat egy terv szerint építetik, p. o. öt ház közül a középső oszloptornácczal van szépítve, a két szélső kerek vagy góthalakú, a két közbülső florenzi vagy egyiptusi 'sat., az egész pedig igen nagyszerű 's meglepő arczulatu rendszeres sort képez. A házak előtt vasráccsal elrekesztett kis márványudvarok vannak, melyekre a csinos, ragyogó, olykor rézzel szegett 's kisimított ajtó (soha sem kapu) nyílik, egyenesen egy szőnyegezett gyöterembe vezetve, melyből ismét oldalt fogadási 's hivatalos teremek, 's a ház felsőbb emeleteibe ékes mivű szőnyeges lépcsőzet nyílnak. A házak Angliában csaknem mind úgy építvék, hogy egyben csak egy család lakik; a földalatti osztályban van konyha, cselédszoba, mosóhely 's minden, mi szennyel jár; az első emelet többnyire salon 's ebédlő terem, a második 's harmadik emeletek háló és vendégszobákból állanak. Majd minden házba víz van vezetve, 's a falakon csinos rézesapok nyitvatván meg, azonnal kibugygyan a tisztaság eszköze; 's ezért a házakban rendszerint gyönyörű csín és tisztaság uralkodik, nem kisebb mint Hollandban, de azon tulság nélkül, mely a tisztaságot eszköz helyett ezélnak tekinti 's annak a kényelmet feláldozza. A nem felnyíló, hanem kocsiablakokként aláeresztendő ablakokban kristály-üvegtáblák vannak, melyeknek kevés convexus felszíne kettőzteti ragyogásukat. A nép pedig tisztelve becsüli e tisztaságot, 's a párisi és pesti utcák ronda szemete Angliában sehol sem undorít. Uribb családok háztartásában csaknem egész ház szőnyegekkel van borítva, melyek fölébb a szőnyökök fölött a lépcsőkön semmi tehetős angol lakán nem hiányzanak; az ajtóknak rézzel szegve 's veres vagy zöld finom posztóval borítva; a termekben

minden kigondolható kényelem-eszköz, elasticus ülőhelyek, felséges kandalló 's tüzelő készülék, az asztalok szebbnél szebb albumokkal 's képgyűjteményekkel fedve, hol a „Gems of Beauty“ és Valter Scott 's Byron caracterei mellett híres pályalovak arcképei sem hiányzanak.

Doverben igen sok fogadó van, mi természetes a' britt dicsőség 's gazdagság, az albion csodavilág ezen főbejárásánál a' continens felől. Küldötteik ajánló jegyekkel 's igen beszédes, untatásig magasztaló ajkakkal a' parton várakoznak, körül fogják 's csaknem erőszakosan vonzólják az utast azon mennyország felé, hol reá, egyformán drága pénzért, illatos thea, véres rostbeaf 's iszonyu kemény pástétom várakozik. Egyébiránt Dover elég szürke és száraz város.

Kialudván a' tiszta, hófehér, elasticus és széles függönyös ágyban, mitől személyenkint 2 shillinget (1 p. flot) fizetünk, tengeri tánczunk szédelgésit 's a' még meg nem szokott véres hus és kemény tézsza háboruját: másnap d. e. 9. óraker elindulánk gyorskocsival London felé. Az angol gyorskocsik mindnyájan el vannak látva külső ülésekkel, elől hátul és a' koci tetején; mert az angol 's finom bőrű neje bár nagyon is méltányolja a' kényelmet, még jobban szereti a' szabad levegő csókjait, a' zöld természet tekintetét. És így történik, hogy gyakran a' koci belsejének rugalmas bársonyvánkosain senki sem ül, a' külső kemény és egyszerű padok pedig tömve vannak. Mi, kik a' vidéket látni akarók, természetesen a' kocsitön ülünk, majd nap-sugarban fürödve, majd záportól veretve. Többnyire kedvező szép nap volt, 's Ó-Anglia kertje egész gazdagságában virító színpompájában tűnt fel. Egy illi angol gyorskoci egy maga elég Anglia egész elsőbbségét kitüntetni a' continens felett. Állomásonkint változtatva, négyen négy oly véré 's úgy szerszámozott lovat fogtak elébe, millyen akármellyik mánásunk fogatának teljes becsületére válnék; a' kocsis, szép selyem kalapban, finom posztóruhában, fehér keztyűvel, Mackintosh vagy Waater-pooftal ellátva, gomblyukában virágbokrétaival, egy valódi gentleman, ki a' nők iránt igen nyájas, kellemesen mosolyogva hajtja elegans ostarával a' gyönyörű pegazusokat a' jó, tömör és puha, macadamizált uton, 's fogadja el utasaitól a' személyenkint 1 — 2 shillingnyi ajándékot. A' csavargós utat felségesen művelt kertvidék, szebbnél szebb parkok, tiszta mezei lakok ölelik, mintha mindez festett keapsake volna, ez utóbbiak meszeletlen sötét téglából, nagy kristályablakkal, a' hollandival rokon építésmóddal; ó egyházak, abbeyek, prioryk, kastélyok 's egyes farmok falát zöld borostyán futja be, 's a' borostyánkoszorúza ablakból szöke, finom leányfő, kék szem, rózsalevél-szinű arc mosolyog ki. — Parkölte kastélyokkal, csinos mezei házakkal, százados fákkal Ó-Anglia a' világ minden egyéb országa felett bővelkedik. A' falukban majd mindenik házacska előtt tisztán tartott, nevető virágkertet találni, mellyen át csinos ut vezet a' bejárásig. Minden legkisebb városnak is kényelmes járdája, világos légszeszlámpái, szép ó-angol egyháza, jól ellátott vendéglői vannak, megannyi jelei a' virágzó, mindenfelé elterjedt jólétnek, mellyet méginkább dicsőítnék a' mindenütt létező közintézetek, tanító-, nevelő- és betegápoló házak, többnyire szabad egyesülés 's adakozás útján alapítva. Hol még e' század kezdetén Isten különös kegyelméből lehetett Londonból Yorkba 3. nap alatt eldöcöggni: most minden irányban vasutak 's a' legjobb karban országutak, mellyeken a' mailcoach (gyorskoci) még hegyes vidéken is óránként legalább 2 német (10 angol) mérföldet halad. — Bár a' London és Dover közti vasut egy része már megnyílt az utazóknak 's a' két város közt számos gőzhajó is forog: mégis legalább 20 — 25 rakott gyorskocsival találkozánk utközben, mellyeken fátlyollal fedett, igen érdekes nők ültek szép kis nadrágtalan gyermekekkel 's vigan füstölő férfiakkal. A' mogorvaságról vádolt angolnőket igen szelid 's mosolygó természetűeknek találtam. Általában gyöngédek, karesuak, szép bőrűek, de a' többség járása lusta és vontató; mozgásukban nincs rugékonyság, kék szemeikben több jámborság 's epedés, mint tűz és

élet; kezeik szép alkatuak 's kicsinyek, de lábaik nagyocskák. — Komlószüret volt mindenfelé, 's vidám dalok zengtek a' munkások ajkain. Deptfordnál elkezdődik London roppant elete; a' gyepen nagy rakás nép ögyelgett, adott, vett, evett 's ivott, laptázott; bérbeadandó, ékesen fölnyergelt szamarak 's öszvérek álltak áhitatosan várakozva, 's a' közeleső leánynevelő-intézet növendékei, egyik szebb mint a' másik, czukortagjaikat felhelyezék a' szelid állatokra 's nagy multságunkra öszvér- és számárgaloppadát tartottak. Mindenfelé élet, elevenesség, zsbaj; vásár és vadászat lármája, utazók postakürtje 's ostopattogása; madarak dala a' rózsaberkekben, legelő nyájak kolompolása a' parkokban 's ismét jókedvű ficzkók kurjantásai az ale- és serházakban. — A' franczia által medvének csufolt, világszerte spleenjeiről híres angolt otthon szép zöld szigetének megszokott levegőjében 's confortjában igen vígnak 's elevennek találtam, és az eleven, színes életképek közepette érteni kezdém James felkiáltását, mellyel egyik regényét kezdi: „Vidám Anglia! oh vidám Anglia! mi különbség volt mindég közötted és más országok között! még nevedet is derű látszik körüllegenni!“ — Semmi nem különbözöb, mint egy otthoni 's egy utazó angol. Ősaját kedves zöld szigetében igentársaságos-, vig- 's jószívűnek látszik; mi legalább mindenütt megelőző szivességre találtunk, 's készségre az utasításban, tanácsadásban. Magaén kívül semmi nyelvet sem tud ugyan 's igen ritkaság, hogy egyik másik értsen németül 's francziául: de ha látja, hogy idegen az ő nyelvét, bár hibásan is, beszélni igyekszik, ezt nagyon tudja méltányolni. Nem nevet bár oly könnyen, mint a' csapodár franczia; 's első fogadása — főleg ha jó ajánló levelet nem hoz az utas — talán kicsit hideg és feszes, mert magát megesaltni nem akarja; de ismerkedvén, fölmelegszik, 's a' hideg és feszes ember ebédre tart, erszényével kinal meg, kimerithetlen lesz szivességeiben, 's elcsodálkozva hallod, hogy néhány hétre vendégül kér mezei jószágára. — Ellenben, ha fészket 's annak megszokott kényelmeit elhagyja, többnyire mogorva és goromba lesz, mert rosszul érzi magát, 's e' rossz kedvének külső jeleül sapkát huz fejébe, bajuszt ereszt és oly keveset beszél, mintha ő találta volna fel azon doctrinát: „hogy a' beszéd elrontja a' mulatságot.“ Mintha utazni leginkább csak a' nemzet betege 's aljas szemetje járna, kit spleen és epe bánt, vagy kit otthon kirekesztettek a' jó társaságból, mi illy kemény kifakadásra jogosítá fel Pelham finnyás izletű íróját: „oh, angol! miért nem maradsz honn 's eszel yorkshirei puddingot?“ „és hogy ő még nem látott angolt a' szigeten kívül, ki miatt pirulnia ne kellett volna.“ — És valóban igaz is, hogy a' continensen gorombáskodó 's a' Rajnán és Dunán beafstekező és goddammező szigetieknek legnagyobb része vagy epebeteg, kit orvosi rendelet hajtott ködös és nedves hazájából melegebb 's szárazabb éghajlat alá vagy aféle madár, kit a' szigorú adóssági törvények ugrasztottak meg, 's ki az olcsóbb külföldön akarja gazdaságát rendbeszedni. — Azonban tagadhatlan, hogy az utazó angolok példabeszédes különzsegeinek egy tizede sem igaz. Ők hiven, vallásosan ragaszkodnak otthoni, nemzeti, anyatéjjel beszívott szokásaikhoz, mellyek olykor ellenkeznek más nemzetekéivel, ők semmit le nem vetkeznek abból, mi őket angollá teszi, 's fel nem vesznek abból, mi szigeti jellemükkel ellenkezik vagy attól csak különbözik is; 's így eredetiségökben megmaradnak és idegen előítéleteket egykönnyen be nem szívnak: — 's ez csak dicséretes, csak követésre méltó. Bár mi se lennénk más nemzetek önállástalan majmai! — Ők megvetik a' gúnyokat, mikre e' hü ragaszkodás által alkalmat adnak, 's e' büszke megvetés méginkább ingerli az irigy nemzetek epéjét. Bár a' mi büszkeségünk se franczia szabású divatban 's külföldi ragyogásban allana! — mi nem azt teszi, hogy el ne fogadjuk más nemzetektől a' mi jó és hasznos, hogy a' nyugati civilisatio virágait át ne ültessük keleties pusztáinkra, hanem csak azt, hogy mindenre, mit kölcsönveszünk, ráüssük nemzeti eredetiségünk típusát, hogy a' törzs, mellybe a' külföldi műveltség ágait oltjuk, örökké magyar maradjon.

Uthan esett Dovertől Londonig 71 angol mérföldnyi téren, melyet reggeli 9 órától esti 6-ig futottunk meg 's mondhatni zökkenés nélkül — Bridge, Canterburg angol primás széke tisztos goth egyházával, Faversham, Chatham és Rochester, az indiai ekességű Gravesend, Dartford, Woolwich pattantyús telepeivel 's alguyhalmazával, Greenwich és Deptford. — A' shooters'-hilli dombról dicső áttekintése van a' zugó óriástelepeknek, a' hullámozó emberoceánnak, melynek öt világész által tisztelt neve: „London.“ Mint messze tenger moraja hallatszik a' soha sem szünő nagyvárosi nesz; a' roppant költömeg felett ipar és természet gőzfellege öröklök, 's a' végtelen, elláthatlan város egy tekintete eszébe juttatja az érkezőnek, a' mit olvasott, hogy e' falak közt közel két millió ember, a' gyász-ereknek megannyi csepp vére, mozog, 's hogy területe többet foglal egy 20 négyszeg angol mérföldnél, hossza keletről nyugotra több mint 8, szélessége északról délre több mint 5 's kerülete több mint 30 angol mérföld; hogy egyes utcái, mint a' Commercial-Road, Oxford-street, New-Road, Regenstreet, Piccadilly, Whitechapel-road 's a' t. több órájárásnyi hosszúságúak, hogy 12 ezer utcáján és sikátorán több mint 300 különemű épület áll, kezdve a' királyi palotától 's szent Pal domjától a' kopláló szegénység szurtos fészkeiig. — Azon tömérdek gyomor, melyeknek száma London falai közt most már megközelíti a' két milliót (holott 1377-ben csak 33 ezer, 1801-ben 865 ezer 1811-ben 1,100 ezer, 1821-ben 1,226 ezer 's 1831-ben 1,475 ezer volt) évenként egyremásra 110 ezer darab ökröt, 50 ezer borjut, 50 ezer juhót, 250 ezer bárányt, és 200 ezer sertést emészt el, egyéb állatfajt nem is említve. A' Smiethfeld-téren, hol a' husfélék árultatnak, a' kivágott hus évenkénti értéke 20 millió pgó forintra megy. E' mellett 2500 bárka vagyis húsz annyi tonna hal fogy el a' billingsgatei piacon.

E' roppant számok zugtak fejemen keresztül, midőn Londonhoz közelgettem. Iszonyu hullámozás, zavargás, végtelen terjedelmű ködburkolat — mellyen által bizonytalan tömegeket vehetni észre — jelentik, hogy előttem áll London, homályos, gőzterhelte egével, számos tornyával 's mérföldekre terjedő vitorlaerdejével.

T ó t h L ő r i n c z.

I R O D A L O M.

„Shakspeare Vilmos összes színművei“. Fordította Lemouton Emilia. Első füzet, A' szelvéssz, 's színjáték 5 felv. 61 lap. Második füzet, A' két veronai nemes, 's színjáték 5 felv. 63 lap. Pesten, nyomtatott Trattner-Károlyi betűivel, 1845. — 16od-rétben. Előfizetési ár: füzetenkint 15 kr. p. p., mind a' 38 füzetre 18 fr. v. cz.

(Folytatás.)

A' második felvonás elején, Sebastian, Antonio, Gonzalo 's többek társaságában, buba merülve találjuk a' nápolyi királyt, ki fíját elveszettnek gondolja, Ariel látatlanul megjelen, 's álmodt hint mindnyájok szemére, kivevén Sebastiant és Antoniót. E' kettő, Antonio biztatására, elhatározza, a' nápolyi királyt életből kiirtani, hogy helyét — miként Antonio tett Prosperóval — testvére Sebastian foglalja el; a' gaz szándék véghezviteli percében Ariel látatlanul megjelen 's a' vészben forgókat zenéjével fölébreszti. Szébb apologiája a' böbeszedésnek és csevegésnek nem igen irathatott, mint minőt e' jelenésben Gonzalo részére gyakorlatilag kimutatva találunk; az öreg hű tanácsos, kit magát is bűgönd nyom, a' király iránti őszinte ra-

gaszkodásában, mintha egyedül csak érte 's vigasztalásaért élne, oly tiszteletre s szeretetre méltó gyermekes csevegővé lesz, olyannyira mindent feledni akarni látszik, 's egyedül csak azon lenni, hogy megbúsult fejedlme lelkébe a' vigasz némi balzsamát csepegtesse, mely czélra fáradhatlanul a' leggyermekiesb dolgok előcsevegésére bocsájtkozik. Milly tiszteletes fényben áll e' komoly szándéku 's jámbor lelkü csevegő ösz Sebastian és Antonio mellett, kik szívtelenségökben mit sem gondolva a' király keserveivel, a' helyett, hogy Gonzalot segitenék, gögös pöffeszkedéssel iparkodnak csevegését neveléségesíteni; valóban e', fényes hatás által nem igen szembeötlő, jelenés egyike a' jelen színmű legszebb helyeinek, mely szintolly mértékben jellemfestő az említett három egyénre nézve, a' milly találó sarcasmussal ostromozza az élet jelleményeit. Mig azonban Gonzalo fontos és célzatos csevegése az áruló Sebastian és Antonio előtt semmi másra, csak gúnyra érdemesnek tünik fel, lelkünk elfordul e' férfiaktól, midőn, a' többiek elalvása után, ők kezdenek komolyan fontos beszédet egymás közt, mely nem egyéb, mint árulás és cselszövény a' törvényes fejedelem ellen. A' második jelenésben Calibannal találkozunk, hozzá illő foglalatosságban, ki káromkodva 's szitkozódások közt mestere 's ártatlan leánya ellen hurezolván össze fahasábot, mi rája nézve a' legnyomasztóbb munka, bár általában úgy látszik, hogy neki minden foglalatosság egyiránt terhes és kellemetlen. Caliban összetalálkozik Trinculoval, a' király bohóczával és Stephanoval, pinczemesterével; — utóbbi magával együtt egy hordó bort mentett meg a' tengeri veszélyből, melyből most mindnyájan kedvökre lakomáznak. Caliban eddig csak a' sziget forrásait ismerte; de salakos természetének a' tiszta víznél mennyivel jobban tetszik a' részegítő ital, melynek szintolly mértéktelenül esik neki, valamint azonnal kész az embert, ki torkát borral hízalni képes, istenél fogadni el 's magát rabszolgául ajánlani! milly jellemzetesek egy-pár szavai, melyeket mámor-elragadottságában a' kulacsbirtokos Stephanohoz mond: „kérlek, légy Istenem!“ „engedd, hadd nyaljam saruidat, csókoljam lábaidat!“ kilátszik e' szavakból is a' legaljasabb földiesség rabszolgája. — A' harmadik felvonás elején ismét gyönyörű jelenés van Ferdinand 's Miranda közt. Előbbit Prospero színtelt haragból, tulajdonképe azért, hogy szerelmét próbára tegye, rabszolgául alacsonyítá 's ugyanazon fahordási munkára kárhoztatta, mely Calibannak kötelessége, melyet azonban Ferdinand szerelmi ábrándai közt teljes készséggel visz véghez. Annál érzékenyebben fogadja e' bánásmódot Miranda, ki forró szerelmében némi hajlandóságot mutat atyja iránti engedetlenségre, ama nagy szavak értelmében: „E' miatt elhagyja az ember atyját, anyját, 'stb.“ Szépen hangzik a' sajnálkozó vigasztalás ajkairól, szívének őszinte ömlengése, melyet csakhamar viszonyos és boldogító szerelemvallás követ, Prosperonak is közös örömére, ki őket titkon kihallgatta. A' következő jelenésben mámor közben Trinculo, Stephano és Caliban, az utóbbinak unszolására elhatározzák, Prosperot délutáni álom közben meggyilkolni 's a' sziget uraivá emelkedni, mely kába szándékról Ariel mesterét tudósítja. A' harmadik jelenésben Prospero az ellene ármányt szőtt testvérenek és a' nápolyi királynak büntető ostromává leszen, 's furdalással tetézvén véghezvitt ármányuk miatt lelkismereteket, Alonso, Sebastian és Antoniot megtébolytja. — A' negyedik felvonásban Prosperot, Ferdinandot és Mirandát a' gunyhó előtt találjuk; az előbbi most őszintén nyilatkozik Ferdinand előtt, Miranda és saját sorsával megismerteti őt 's szerelmükhöz egyezését adja; aztán bűvös játékkal gyönyörködteti a' fiatal párt, melyre Iris, Ceres és Juno jelennek meg áldást osztogatva, utóbb pedig tánczosokul nymphák és aratók. E' közzjáték tölti be nagy részét a' negyedik felvonásnak, mely a' cselekvény előhaladásához szorosan véve nem tartozik ugyan, 's legfeljebb Prospero bájhatalma kitüntetésére vagy örömének kimutatására való; azonban nem kell felejtenünk, hogy Shakespeare korában az illy közzjátékok, melyekben többnyire mythologiai személyek jelentek meg, 's vagy allegorikai jeleneteket adtak elő, vagy tánczczal és énekkel mulattaták a' nézőket, nagyon szokásban voltak. Ugy látszik itt is, mintha

Prospero elfeledkezve magáról, a jól sikerült szerelmesítés feletti örömeiben rendezne e jelenéseket, mert a mint hirtelen eszébe jut, hogy Caliban és társai ezen időt választák meggyilkolására, rögtön elszéleszt minden légi tüneményt. A czinkos társak azonnal meg is jelennek, kiknek elámitására Prospero a gunyhó előtt csicsomás öltönydarabokat aggat kötélre, 's kik ezek láttára, Calibanon kívül, megelégedkeznek eredeti szándékjokról, 's az öltönyöket kezdik lopdosni, míg Prospero 's Ariel vadászöltözetben vadászekkel szétverik őket. — Az ötödik felvonásban Prosperot gunyhója előtt bűvöltönyében találjuk; Ariel eléje vezeti a tébolygó Alonsot, Sebastian és Antoniot, valamint Gonsalot 's a többi kísérőket, kiknek Prospero fejedelmi öltönyében mutatja magát, velök egyszersmind kilétét tudatván; a tébolyodottaknak eszméletét visszaadja, miután az ellene véghezvitt ármány miatt elegendőleg megfeddi őket 's keblöket furdalásokkal tölti el, mik által további hasonló merényektől viszszaajszessenek. Megnyílik utóbb a gunyhó bejárása, hol az öröme kitörő Alonso elragadtatva látja még fíját Miranda társaságában; a fiatal pár szerelmében Alonso is egyezik, mi legfőbb kezességül szolgál, hogy Prospero 's Miranda száműzöttségének csakugyan végeszakad. Ariel végre előhossa a hajónépet, urát a hajó helyreállításáról értesíti; Stephano 's Trinculo lopott öltönyeikben szégyenköre tétetnek ki; — mindnyájan elkészülnek Milanóba, mely ultra kedvező szélről gondoskodni a kedves légszellem Ariel utolsó feladata, 's aztán szabadon oszolhatik szét az elemekbe, vagy — mint maga előre megénekli — beszívhatja magát virágokba, ringathatja kelyheikben, versenyt repülhet fecskékkel a nyár után vigan, virányok és lombok között. Caliban a végkép elpusztult szigeten egyes egyedül marad, — olly lénynek, mint ő, a legjobb társaság.

A szélvész leginkább az egészen előmlő tündéri szín, valóban tündéries kelem által tétetik becsessé; nem lehet olvasni e művet, a nélkül, hogy a költő által alkotott és előtűnk megnyitott bájvilágba el ne ringattassunk, be ne varázsolassunk, mit legfőképp onnét eredeztethetünk, mivel mindazon kellem, mit tündéri lényeken képzelünk, itt többnyire embereken vagy legalább emberi tulajdonságokkal felruházott lényeken fordul elő, 's tagadhatlan, hogy a többi közt Miranda, ki már lelke egyszerűségénél 's szive ártatlanságánál fogva minden tündéri mesterségtől és tudománytól egészen távol van a színmű személyei közt, mégis a legtündérierbb kedvességének mondható. Mindjárt első megjelenése emberszerető 's így szeretetre méltó lelket fejt ki előttünk; ő, mióta érettebb eszméletét bírja, atyján kívül embert nem látott még, 's ez ismeretlen rokonlányek iránt mégis milly kedvesen aggódó, milly forróan részvevő lélekkel viseltetik és esd atyja előtt, hogy a megzaklatott hajó embereit már most biztos partra szállani engedje! mint borzadoz bünt nem ismerő gyöngéd lelke, midőn atyja a testvére által gyakorlott ámulást előtte elbeszéli! milly szép továbbá ez ártatlan szív szerelmében, szenvedő kedvese iránti aggodalmiban, teljesen odaáldozó nyilatkozatában 's viszonyszerettetése feletti örömeiben! Rá atyja szolgálzellemeinek légkisebb befolyása, kik körülé úgy végzik Prospero parancsait, mintha ez ártatlan emberi lélekkel tündérhatalom érintkezésbe sem jöhetne; valamint Prospero azon varázsmunkalata is, mellyel leánya 's Ferdinand közt szerelmet ébreszt, csak mellékesen esik tudunkra, ugy hogy eléggé sejtethjük, miszerint a legfőbb varázshatalom, a szerelem, a fiatal szívek közt bizonyosan megtenné hatását, Prospero 's légszelleme minden hozzájárulása nélkül is. — Prospero tudományoszerető, tapasztalt, életböles öreg férfiú, kit épen tudományoszeretete fosztott meg tronjától, mellyen fejedelmi kötelességeit, a folytonos vigyázatot és éberséget elhanyagolta, 's ki e sanyaru tapasztalás után életböleseségét leginkább nevelői foglalkozásinak — leánya 's szellemei körül — köszönheti. Feltűnő rajta, ki már egyszer bizalmában és pedig testvére által megcsalattott, hogy olly szinte aprólékos ügyügyködéssel teszen emberei körül vizsgálati kísérleteket, hogy olly igen szeret kérdéseket ismételni, utasításokat több izben elmondogatni, csekély dolgok végett nagy előkészületeket tenni; mi mind — az

egykori csalatás után lelkeben maradt benyomáson kívül — egyszersmind agg korának is tanúsága, hova még az is számítandó, hogy ama bohóczos összeesküvés által oly szeszélyes haragba hozatik. Keble a' boszú érzetétől sem egészen ment, ámbár ezt inkább csak zsémbelő szavakban, mint tettekben tünteti ki, millyenek gyakori 's ismételt fenyegetései Alfonso 's Antonia, valamint Caliban és összeesküdt társai ellen. — Antonio, Milano bitorló hercege, most is megtartá árulói természetét, 's a' gonoszlettire, melyet maga testvére ellen már véghezvitt, most mást unszol és csábítgat. Tanulságos azon erkölcsi megjegyzés, melyet e' bitorlókra nézve Shakespeare egyik német commentatora (Horn F.) teszen, 's melyet itt idéznünk helyén leszen: „... Ez — ugymond — Antonionak Prospero elleni merényéről 's annak minemü sikeréről szólván — ismét azon szemléletre vezérel bennünket, mit a' költő egyenest ugyan soha ki nem mond, de melyre nagyon utalni látszik: miszerint minden erkölcstelenség, bár milly veszélyesnek mutathozzék, 's bármint búsítom és kelljen is búsítia bennünket, mégsem lehet soha egyéb, mint nemlegesen nyomoru, és, mint egészen visszás tény, egyszersmind nevetséges.“ — Gonzalo, a' becsületes koros tanácsos, most is azon hü 's jólelkü férfiú, mint volt, midőn Prosperot szabadulni segíté; a' mellékes személyek közül, tántorithatlan hü ragaszkodásával, a' szükségben önáldozó szolgálatra készségével, ő figyelmünket és szeretetünket egyiránt megnyeri. — A' többi mellékszemélyek közül Trinculo és Stephano vonjak magukra figyelmünket, mennyiben részegökben, kabán nagyratörő Canibal czinkos társaságában, 's messzevágó merényők véghezvitelére ostoba módon törekedvén, sajnálandólag nevetséges gaz ficzökkáá válának előttünk.

Két nevezetes személyről kell még röviden szólanunk, 's ez Ariel és Caliban; amaz kedves, játszi, pajzán, szolgálatra engedelmes, de szabadságát szenvedélyesen szomjazó, fürge 's munkás légszellem, minőt — ha illyesekkel tündérmeséken kívül birni lehetséges volna — magának szolgálattelkül bizonyosan kiki ohajtana; Ariel csak egyszer látszik előttünk a' háláról, melyel ura 's mestere mint szabadítója iránt tartozik, megfedelkezni, midőn kissé daczosan kel ki ellene, szabadságát követelvé; azonban ez oly csekély hiba — ki ne sohajtoznék, legyen bár ember vagy tündér, szabadsága után? — hogy azt neki szívesen megbocsátjuk, főleg miután Prospero megnyugtató ígérétére minden rá parancsolt szolgálatot oly gyorsan és pontosan, sőt örömmel teljesít. — Ellenkezőleg e' kedves légszellemmel Caliban nyomorult, salakos és földhöz ragadt manó, ki a' roszbán különös kedvét leli, ki csak azért örül, hogy beszélni megtanult, mivel most mestere 's minden ember ellen szabadon káromkodhatik, ki szabad lenni nem azért kíván, mintha a' szabadságot szeretné, hanem mivel a' munkától irtózik, kit azonban két körülmény mégis tűrhetővé tesz előttünk, 's irántai ellenszenyünket nem engedi csömörletessé dagadni; egyik, anyja iránt lakozni látszik keblében némi gyöngédebb érzelme, ez egy levén, kizől káromkodás nélkül, sőt ragaszkodással, emlekezik; másik, mert csakugyan igeza van a' salakos manónak, midőn a' szigettől; mellynek anyja után törvényes ura volna, Prospero által magát jogtalanul fosztottnak állítja, 's ez utolsó tekintetben meg is nyeri igazságát, minthogy a' hajósnép távozta után egyedül marad — fájdalom, boros hordó 's lelkesítő kulacs nélkül — a' pusztá szigeten.

Egy szót még e' remekmű szerkezetét illetőleg: vajlon nem csóválja-e némelly jelenkori költő fejét sajnálkozva, midőn a' shakespearei együgyűséget látja, miképen hagyja t. i. a' nagy költő a' legszebb alkalmakat igen-igen meglepő fordulatokra, véletlen meglepetésekre egészen használatlanul? vajlon ha „A' szelvész“ tárgya egy illy mai világi költőnek kezére bízna, nem csinált volna-e belőle amollynan bámulatos mixtum compositumot, melyben egy szigetre egy ismeretlen hajó veretik szelvész által, a' hajóról bizonyos ifjú a' sziget bizonyos leányával megismerkedik, kinek egy bizonyos atya is volna; így aztán e' bizo-

n y o s személyek közt a' szerelem igen bizonytalanul szövődnek egész az ötödik felvonás elejéig, czélirányos meglepésekkel közbejárulván olykor köszikla-rejtekek-ből egyik vagy másik ama b i z o n y o s hajó b i z o n y o s emberei közül, míg végre aztán — szörnyű meglepetésünkre 's igen-igen nagy csudálkozásunkra — a' színmű végén egy czélszerű csavarintással megtudnók, hogy ama b i z o n y o s leány és b i z o n y o s atya nem egyéb mint a' milanoi törvényes fejedelem leánya 's maga a' fejedelem; a' b i z o n y o s ifju nem más mint a' nápolyi koronaörökös, 'stb. ? Fogadni mernénk, száz közül kilenczven drámaíró nem más mint ilyen fordulatot adna mai világban 'A' szelvéssé' tartalmának . . . 'S a' közönség? . . . tán nem győzné az elmés szerkezetet elegendőleg megtapsolni.

Vas Andor.

(Közlendőink halmaza miatt vége jövő számban.)

A' kőrtáncz, melyet Szöllösi Lajos, minden tánczrész könnyen fölfogható rajzolatával és magyarázatával, terjedelmesen előadta Kilányi Lajos, nemzeti és baléttánczos és a' nemzeti színház tagja. Bécsben 1845.

Illy érthetlen czim alatt jelent meg egy néhány lapnyi könyvecske, melly első nemzeti társas tánczunk megismertetésére van szánva. Igen szerettem volna azt nagyságtoknak, kik a' kőrtánczot bizonyosan kedvelik, ajánlani; de fájdalom, hogy ezt nem tehetem, mert mint már a' czim is bizonyítja, annyira tömve van nyelv- és irály (stylus) elleni hibákkal, hogy lehetetlen megerteni. Nemzeti tánczostól es nemzeti színház tagjától csak követelhetjük, hogy a' nemzeti nyelvet is tudja. Így tehát kénytelenek vagyunk szépeinknek azon tanácsot adni, hogy e' könyvecske n é m e t kiadását vegyék meg, melly — kivéve a' magyar szavakat — hibátlan. A' könyvecske végén még e' szavak olvashatók: „Bécsben. Typográfia Károly Uiberreiter.“ Ugyan mit szólának szomszédaink, ha a' pesti nyomdákban illy hibás német könyvek állíttatnának ki?

A l a d á r.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

„Adós levél“ eredeti dráma 4 felvonásban, írta H i n á r J á n o s. (Először adatott tavaszutó 19-dikén).

Ez uj színművel egyszersmind egy uj 's eddig e' mezőn ismeretlen író neve tűnik fel előttünk, ki bár ez első munkájával magasabb követeléseket nem elégít is ki, azonban szívesen kell őt a' csarnoknak, mellybe lépett, küszöbén fogadnunk, mint ki ezen első eredeti színművében elegendő jeleit adá, hogy idő, szorgalom, tanulás és eljövendő érettség haszonvehető taggá emelhetendik őt drámaíróink koszorujában. Ha egyetlen műről ítéletet hozni szabad, a' szerző azon tehetségek közé látszik tartozni, mellyeknek nem hivatása, az életet mélyebb jelentősége szerint fogni fel, embert, lelket és kedélyt fürkészni, jellemeket alkotni 's fősteni, 's így a' drámai művészet magasabb igényeinek felelni meg;

de azért a' nagy közönségre nézve éldelhető 's mindenesetre helyesen összeszerkesztett, hatásra egybeillesztett és kiszámolt dolgozatokat várhatunk tőle. Szerencsét is sokat kívánunk neki a' pályán, sőt még azt is, hogy ne csak elérje, de jóval túlhaladja jóslatunkat. — Az 'Adós levél'-ben sem új, sem kitünőleg ábrázolt jellemeket nem találunk, szintolly kevésbé vannak benne meghatóbb helyzetek és jelenések, 's az egésznek érdekét leginkább az egymást sűrűn követő cselekvényi változatosság adja meg, mellynek meglehetősen sikerül a' néző figyelmét megővni ellankadástól. A' többi felett erélyesebb színezettel van kiállítva Walter Elek, Gluck és Thuri Illés; ellenben a' színmű egyéb főszemélyei: Csernaki Walter Frigyes nagykereskedő, neje, Thuri Miksa és Marie, nem emelkednek felül a' mindennapiságon 's az író akarátának lelkelten végrehajtói. — Kitünő gyöngesség mutatkozik azon jelenetekben, mellyekben a' szerelmes Walter Elek jó össze szeretettével, Thuri Marieval; ezen üres érzélgés és vízenyősség annak szolgál tanúságaul, hogy a' szerző aligha nem barátságos ismeretséghen van német szomszédaink azon beteg kedélyből származott színműveivel, mellyek egykor olly sűrűn szerepeltek a' magyar színpadokon, mellyeknek azonban ideje rég lejárt. — A' színmű f. h. 26-kán ismételtetett. 79

H I R L A P I M É H.

(Majus 22 – 27-ig.)

A' 'P. Divatlap' (8 sz.) folytatja „Szerelmi és házaseleti ismeretek tárá”t a' 'Conversationslexicon' szerint, folyvást és híven mindig csak azon czikkekhöz tartva magát, mellyekhez szerelem- vagy házaseletre vonatkozó elmélkedéseket, észrevételeket, megjegyzéseket 'stb' kapcsolhatni, vagy mellyek már magokban erre vonatkoznak. Véleményünket a' dolgozatról 's ennek eszméjéről már egyszer kimondtuk, melly kedvező, de egyszersmind feltételes is vala, 's most is azt mondjuk, miképen a' felvett eszme szerint e' dolgozat igen-igen érdekes, tanuságos és mulattató olvasmányá válhatik ü g y e s k é z b e n, 's ez ügyes kezét Vahot Imrétől most sem tagadjuk, nem tagadhatjuk meg, 's csak is annyiban módosult azóta — egy sor czikk elolvastán — nézetünk, hogy ha a' dolgozat kimondott véleményünket igazolni 's az olvasó közönség előtt az ebben gerjesztett érdeket nemcsak megtartani, de növekedő mértékben gyarapítani akarja — a' czikk írásában szerző kevésbé termékeny, mint inkább kényesebb és választékosabb legyen. Az sem szükség, hogy olly gyakran 's egymásután majd minden számban legyen belőle valami, sőt mi azt hisszük, hogy más vezérczikkekkel felváltani nemcsak a' dolgozatnak, de az egész lapnak is hasznára leend. 'S itt még valami jut eszünkbe, mit azonban V. I. ur ne elhatározni akaró tanácsnak, hanem jó szívből eredt őszinte kérdésként vegyen: nem volna-e jó, miután a' dolgozat hihetőleg igen-igen hosszúra terjedend, 's elkészülvén, legalább is egy-pár kötetnyi könyvet teend, nem volna-e jó, mind a' hirlap, mind az utóbb kiadandó könyv érdekében, ha V. I. ur hív és kitarító maradna ugyan felvett eszméjéhez 's végig kidolgozná azt, de a' lapban csak s z e m e l t e b b czikkeit közölné koronként? A' dolgozat, úgy hisszük, így is eltart felévig, 's szerző azon vádat is elháríthatja dolgozatáról, hogy az hosszúságánál fogva nem Divatlapba való, 's vele minden lapban találkozni, az olvasót végre is ha mássá nem, közönyössé teszi iránta. — A' 'Honderűben, érdekes értekezés kezdetik meg „Nemzeti színház és olasz opera“

ezim alatt, mint a' bevezető sorok mondják, egy köztünk mulatott jeles olasz művésztl, ki e' czikket a' nemzeti magyar szinpadhozi rokonszenyből irá, de egyelőre névtelen akar maradni. Az értekezést figyelemmel fogjuk kísérni 's hihetőleg lesz reá megjegyzendünk. Eddigi soraiban oda látszik munkálni szerző, hogy a' világ egyéb nevezetes városai példájára a' magyar is állandó 'olasz-operát' tartson Pesten, — majd szólunk hozzá. — Még Irinyi czikkéről is „Páris és a' francziák“ (Életképek 21 sz.) volna mondandók, de mivel ennek már jövő számban vége ígértetik, bevárandjuk az egészet.

Hasonlót kell cselekednünk Ervin jeles „Naplójával“ (Életkép); 's szólunk a' két befejezett beszélyről, melyek előttünk fekszenek. „A' pórfiu“ (Divatl. 7. 8. sz.) Szabó Mártontól egyes részleteiben érdekesen van tartva, az előadás ügyes, a' nyelv sima, könnyű 's itt-ott költői szép és igaz, de nem mindenütt 's különösen ez utóbbi, t. i. a' költőileg igazt nélkülözzük sok helyütt 's nem csodálkozhatunk eléggé, hogy szerző, ki az alsóbb osztályu magyar népet ismerni látszik, midőn azt itt-ott, szavaiban 's tetteiben valóban nem kevés szerencsével ecseteli, másutt egészen kiesik tonusából és festékeiből, mint p. o. Ilka festésében több helyütt, de kivált Lengey urfivali társalgásában. Van illy valószínűtlenség tettekben is, p. o. illyen a' csolnak-verseny vagyis párviadal, melyre a' halászfő az urfit kihívja, 's ettől elfogadtatik, valamint az urli 's Gergely itt-ott egyéb megjelenései 's beszédeiben; az utóbbi egyébiránt a' beszélyben a' legjobb 's legvalószínűbb alak; egészséges, ép jelleme végig érdekel van tartva. A' beszély alkotása ellen az lehet a' kifogás, hogy a' bonyolítás nem hogy kevés, de sok is benne, mi által az egész egyfelől hosszadalmassá vált, 's a' fonalak összeszedésénél az ismelléseket el nem lehet kerülni, mi meg az érdekeknek 's kerekedségnek árta. — A' Honderűben álló „Omode vár“nak (38. 39. 40. sz.) igen szép és nagy fenék van kerítve, az alakok 's történet lehető legnagyobb szinpomában felvezetve, mi nem ok nélkül érdeket gerjeszte a' beszély iránt; de szerző nem tartott kellő arányt a' részekben, végére siet a' történetnek, mielőtt történetét akár scenáiban, akár felállított jellemeiben kifejtette, kifestette volna. Mind Csák Máté nagyszerű felléptetéséből, mind Omode János vonzatos levelei megjelenéséből, sokkal többet; Omodéné nagyszerű boszúesküje- 's égrendítő átkozódásai- ból pedig egészen mást vártunk, mint illy erő- 's eredménytelen véget, melyet neki szerző ad. Érdeme a' dolgozatnak leginkább az egyes sikerült szép festésekben van. — Megkezdetik itt (Hond. 40. sz.) még egy más beszély is „Egy férfiu“ Jodoktól, melyre még visszatérünk.

A' „Pünkösdhétfő“ című fresco kép Lakner Sándortól (ugyanitt), ha kivesszük az öreg arslánnak a' zsarnok fametszvény miatti kissé nagyon is ide erőtetett hasrágási jelenetét, L. ur sikerültebb dolgozatai közé tartozik, ha végig e' hangon 's hangulathat megtartatik a' czikk. — A' Divatlapban „Erdély egy része“ adatik utleirási vázlatokban. Szerző, Bártfai Vincze, leginkább csak történeti oldalait jegyzé fel az általa bejárt helyeknek, minők: Torda, Nagy-Enyed, Fejérvár, Szászváros, Déva, 's az illy adatok összegyűjtésében elég szorgalmas vala. — Ugyanitt Széni Gusztáv egy-pár magyarhoni szépvidéket (nem vehetni ki: könyvből-e vagy saját utazási szemléleteiből) 's egy-pár költői, nem költői verstöredéket gyűjtött össze, melyeket amazokra tarkan, a' mint jönnek, mint megannyi virágokat felaggat, 's nevezte- tik az egész mozaiknak „a' természeti szépről.“ — Az „Életképekben álló „Légyvirágok“ III. IV. Moholy Józseftől, ugylátszik, kizárólag irodalmi csalányok lesznek. Humorral 's elmésen vannak írva, de kissé homályosan, úgy hogy az eddigieket inkább bimbóknak, mint virágoknak lehetne nevezni. Soha se kell a' dolgot olly nagyon burkolni! A' hirlapi méh p. o. mai napig sem tudta kibetűzni azon kis jegyzés értelmét, mely e' virágok 2ában tétetik e' méhecske „döngicselésére.“ — A' „Fintorkákról“ nincs megmondva eredeti-e vagy fordítás: Nekünk úgy rémlik, mint ha e'

czikket kevés változtatással már máshol, alkalmasint az Athenaeumban, olvastuk volna. *)

A költemények közül egyedül csak Tompa Mihály „Sülyedés“ című népre-géjét (Életk.) tartjuk kiemelendőnek, mind tárgya mind alakjára nézve, de különösen egyszerű, világos és tiszta előadása- 's szép nyelvenél fogva. Petőfi versében „Mit szól a bölcs?“ ha a benne előforduló eszmék még oly szépek 's jelesek volna is (de ezekről sem mondhatni azt), mindent elront ezen minden két sor után, 's így 16 sor után 16-szor előforduló, csámcsogó refrain:

„Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts.“

Ha már mi magyarokul rossz és félrímeket írunk is 's néha valóban nem írunk lehet-
len; ha rímek helyett pusztá rítmussal tractáltunk, mint itt: „barát — kivakarák“
vagy „kalap — alatt,“ ám Isten neki! de „tölts bölcs!“ épen mint a németnél:
„Kling — Klang!“ 's nyolcz versszakban tizenhatszor „tölts bölcs!“ ez egy kissé
mégis sok egy egészséges hallású magyar embernek. — A Honderűben álló „Népdalok“
Benőfy Somától nem épen rosszak, de a mellett hogy egyike sem új eszmében, előad-
va sincsenek úgy, a hogy úgy Isten igazában a nép ajkáról szakad a dal. — A
Divatlap sok rossz epigrammát adott már; egyike a legjobbaknak a mai számban áll:
„Horác“ felirással Alpartól. — A Borsszemek közül Greguss és Pajor Istvánéi emel-
lendők ki.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

A jászberényi százados ünnepély. Ki csak kissé járatos honunk
történetében, tudni fogja, hogy a jászkun-nép legrégibb idők óta legszorosabb kap-
csolatban áll a magyarral 's már az árpád-házi királyok alatt nevezetes szabadságokat
élvezett, mik közt nem utolsó vala az, mit IVd. László adott, hogy a hon nádora
legyen a jászkunok grófja 's kivüle ne legyen más bírása e' sok érdemű nemzetnek,
mellynek belrendezése is megtartá az ősi szabadság bélyegét.

A két egyesült nemzet háborítatlanul élvezte ezen szabadságot egész a mohá-
csi csatáig, melly után azonban török járom alá jutott 's ez alatt vala kénytelen szen-
vedni mindaddig, míg Lipót győztes fegyverei meg nem törték a felhold hatalmát.
Ámde bár visszaállott a békeállapot, nem élvezheté a jászkun előbbi szabadságát,
mert a király, kinek kincstárát oly igen kiüríték a hosszas hadak, kénytelen volt a
német rendnek örök áron eladni a három kerületet. — A fejedelem ezen tette ellen,
melly által koronai birtok idegenítetett el, felszólamlottak később az ország rendei;
mire a német rend elállott az örök-bevallástól 's kijelenté, hogy kész, az adott ösz-
szeg letevése után, kibocsájtani birtokát. Ámde egyelőre nem lévén elegendő pénzők

*) Ha az „Athenaeum“ is adta, akkor ez, úgy, mint Hyacinth ur, aligha francia eszme
után nem dolgoztak. S z e r k.

a' jász-kunoknak, a' pesti agg katonákat ápoló intézet alapjától kölcsönzek a' szükséges ötszázezer forintot, miért is ideiglen ismét ez leve a' kerületek urává.

Később, midőn a' külföldi fejedelmek hűszegése veszélybe hozá Károly szép leányát 's a' magyar, „éltét, vérét áldozni kész,” rohant csatára, a' jász-kun faj is vitézül vívott a' bájdús királyné jogaiért 's ez halála jeléül megígérte nekik, hogy, ha kiváltják magokat, királyi hatalmánál fogva visszahelyezteti őket mindazon jogaikba, miket hajdan elődeik birtanak. — A' kerületek kétszázezer forintot gyűjtének össze, ámde ez még kevés vala; mire a' kegyes királyné 300,000 forintnyi kölcsönt eszközölt számukra, melly összegért A l m á s y János, a' maiglan is virágzó grófi és nemesi ágra oszlott Almásy-ház nagydídemű őse, akkoron a' három kerület nádori főkapitánya, jótállott.

E' kiszabadulás 's az ősi jogok helyreállítása 1745-ben történvén, ép ez évi május hónapjában egy s z á z a d a a' kerületek ujjaszűlésének, miért is az utódok, kik szerencsések élvezhetni a' nagy királyné kegyét 's az ősi buzgalom gyümölcsét, annnyival inkább elhatározák fényesen megülni a' százados ünnepélyt, mivel azzal egy más, történetünkben mindedig páratlan esemény egyesült, az t. i., hogy a' honszerte szeretve tisztelt nádor ez évben lesz ötven éves grófja 's birája a' két szabad nemzetnek, melly azt hiszi 's hirdeti, hogy úgy, mint ő, senki sem tiszteli és szereti a' hon ősz nádorát. Igaz! e' nép szeretete 's tisztelete határtalan; mert ama kapcsokat, mellyeket törvény teremte elő, hála és szeretet edze meg, 's mert a' jász-kun nemcsak biráját, de a t y j á t is tiszteli fenséges grófjában. — A' jász-kun népség nagy többsége nem emlékezik más gróf kormányára: ama 170 ezernyi népség, melly a' Tar-na, Zagyva partjain 's a' nagy-kunsági termékeny 's kiskunsági homok-kegyes síkokon lakik, megszokta már gyermeksege óta tisztelettel 's szeretettel említeni hallani a' nádor nevét; ama tudat, hogy ő nemzetének atyja 's jöltevője, tán az első, melly agyában kifejlett, 's mert a' tapasztalás mindinkább megszilárdítá azt, ugyszólván „ösz-szefort lelkével 's vérével.” — Ámde, bármilly igen szereti is a' jász-kun ősz grófját 's bár természetesen mindenki keblében élt a' vágy, látni a' tisztelt közatyát, eddig csak keveseknek juthatott e' szerencse, 's így képzelhetni, mily nagy vala az öröm a' kerületekben, midőn elterjedt ama hír, hogy ő f e n s é g e s z e m é l y e s e n e l j ö v e n d a' s z á z a d o s ü n n e p r e l

Mig a' nép keblében hangosan tört ki az öröm, a' kerületi tisztség fényes készüléket tőn a' „nagy nap” megülésére. Május 19d. már roppant számú tömeg gyűlt össze Jászberényben, mert nemcsak a' dandárba sorozott jász-kunok 's a' szomszédvidéki jászok sereglének be, hanem a' szomszéd-megyék falvaiból, valamint a' legtávolabb fekvő kunhelyekből is nagyszámú népség tödült össze. — Dél tájban indult meg a' három osztályból álló 's mintegy 600 főre menő lovas dandár 's a' sok hintó az érkező magas vendég elibe, mig a' főpiacon számíthatatlan néptömeg sötétlett 's az e' czélra készített emelvényen gyönyörű hölgykoszoru díszlett, melly felé nem egy epedő pillanat repült a' férficsapatból, melly a' katonaság által alakított 's a' nem uri népet elválasztó kör közepette állott.

Egy óra felé ágyudörgés jelenté, hogy Jászberény határába érkezett a' nádor, mire a' nép nagy része a' város végén emelkedő diadalkapu felé tolazkodott, de hasztalan: az utcák már el voltak lepvé 's az érkező díszmenet alig vergődhetett keresztül a' második, épen a' Zagyvahidnál emelkedő diadalkapui. — Elöl a' Kresz könnyű-lovagezred zenekara lovaglott saját-szerű, ép ezen ünnepélyre készült magyar öltözetben, utánuk a' nádori főkapitány jöve dús ezüstökü világos kék öltönyben, 's váílára akasztva vivén Lehel évezredes kürtjét. A' lóháton meglepőleg szépen kinéző főkapitányt a' három kerületi 's illető kapitányaik által vezérlett lovasdandár követé, utána a' nádor ő fge kocsija, körülvéve tizenkét ifjútól, kiknek testét világoskék 's ezüst-ékes, fölötte szépszabásu nemzeti öltöny borítá. — A' nádori hintóban, mellynek meg-

láttakor dörgő, éljen! reszketteté meg a levegőt, ő fenségén a nádoron kívül fens. fja József főherczeg is ült, kinek gyöngéd termetén a nádori ezred kadetgyenruhája vala látható, mi ismét új öröm forrásául szolgált a népnek, melly grófljának új kegyjelét látta abban, hogy fenséges fíját ép a jászok fiakból álló ezredbe iktatta be.

Több fényes ünnepnek valék már tanuja, hallottam harsogó éjleneket: ámde annak, hogy az öröm a lét egész valóját előnti, hogy a kebel melyéből fakad az őszinte kívánság, soha nem láttam olly élénk jeleit az arcokon, mint J. Berényben, mellynek minden részéből összesereglett most a nép, látni a fenséges nádort, ki a kerületi épületnél leszállván, fényes küldöttség által fogadtatott s fölmene a lépcsőkn, mellyekre fehér köntösbe öltözött s koszorú-ékes hölgyek virágokat szórtak. — Azalatt a dandár sorba állt a kerületi ház előtt, a zene harsogott s szünni nem akaró éjlenek dörgének az ablakon kinéző fens. vendégek üdvözlésére. Később nádor ő fensége a tisztelkedéseket fogadta el. Először a kerületi tisztség, majd Jászberény városa tanácsa udvarlának, kiket a jelenvolt főméltóságok, Pest, Heves, Csongrád, Fejér és Bács megyék küldöttségei követének. A tisztelgőket nádorhuszár-ezredesi öltözetben fogadta ő fensége, mindegyik szónoklatra szokott leereszkedésével válaszolt s azután másfél óránál tovább sétált ide s tova a város különböző részeiben, míg fens. fja hasonló nagy sétát tön a városban.

Este ékes és nagyszerű kivilágítás tolmácsolá a kerületek örömet. A városház középablakán lámpafénnyel környezettett vala látható Mária Terézia életnagysága, nem rég festett képe, míg a többi ablakokon a jászhelységek czimerei kivilágítva diszlettek. Mindegyik alatt a czimerpajzs jeleire vonatkozó versek voltak olvashatók, mikre nézve az a szerény megjegyzésem, hogy illy versekre, mellyek ennyi ezer szemnek a kerületek nevében bemutatvák s mellyek, eltétele, idővel tán a jelenkori literatura állapotja mérlegeként fognak tekintetni, több figyelmet kellene fordítani. Vannak, hál' Isten, elég jeles költőink, kik, felszólítva, szívesen adtak volna — jó verseket! — A piaczon nagyszerűen kivilágított pyramis emelkedett; ugy a főtemplom ablakai, mint szinte a papi lak s az egész piacz ki voltak világítva; azonban mindenk fölött szép volt a Zagya-hidon tuli diadalkapu, melly egészen fényárban uszott. — A főtérről kivilágított ut vezetett a nádori kertbe, melly felé haladván, meglepőleg szép látványul tűnt fel a széles viz, mellyben a partjain fénylő lámpák ezrei regényesen tükrözék magokat vissza. A nádori kert közepén karsu obelisk emelkedék, emlékére ama örömnaphoz, mellyen 40 év előtt itt mulatott a fens. nádor. Az obelisk szinte díszesen ki volt világítva, mint szinte a kert bejárása is. — Éjfel vala már s még mindig hemzsegett a bámuló nép, még szerte zenekarok működtek s vidám lármájú csapatok járkáltak.

Másnap korán talpon volt mindenki, bámulni a főméltóságokat s küldöttségeket, kik és mellyek a kerületi házbán gyűltek össze. Innen kilencz órakor indult meg a fényes diszmenet a főtemplomba, mellybe azonban ő fensége, orvosa tilalmából, a nép nagy szomorúságára nem mehetett el. Mise alatt a pesti vaknövendékek énekeltek. A nagymisé Sághy ur czimz. püspök s váci prépost mondá, két püspöksüveg főpaptól s más számos asszistentől segítettve, az egyházi szónoklatot pedig apát s helybeli plebanus Stipula József ur végzé. A remek beszéd a nagyszerű ünnepélyre vonatkozott. Legelőször is előadván, milly nagy különbség van a szabadság s szabadoság közt, s elmondván, milly boldogok a jászok, kik az utóbbinak áldását élvezhetik, egyszersmind előadá, mikép nyilatkozott a legutóbbi száz évben a szabadság áldása, ez emelvén az anyagi jólét bámulandó kifejlését s az iskolák mindinkább népesedése által nyilatkozó szellemi emelkedést. A beszéd második részében elmondá a lelkes szónok, milly nagy különbség a hazában s a hazán k élni, s figyelmzetté a nagyszámú hallgatóságot, hogy hazafiai kötelességöket híven teljesítsék. — Isteni tiszteltet után, mint előtte is, meglepő szép látványt nyújtott a daliás kinézésű dandár, melly

most sorozatot képezve, tisztelgett. A' kerületek három kapitányaik által vezéreltetek, kik közül leginkább a' nagy kunkapitány, aransarkantyus vitéz Illésy ur voná magára a' közfigyelmet, férfiasan szép külseje, drága 's izléssel készült köntöse 's lova aranytól csillámló ékezte által.

A' városházán gyűlés tartatván, az elnöklő nádori főkapitány ékes beszédben adá elő a' kerületek történetét, az ünnepély fontosságát 's a' fens. nádor fényes érdemeit. Innen a' kerületi házhoz vonult a' gyülekezet, hol nádor ő fnsége az üdvözlő beszédre magy a r u l válaszolt 's V a r r ó János, N a g y Antal, K i s András, S a j o s Sándor, G a l a m b o s Endre és S i s m i c s Mihály uraknak az ő felsége által legkegyesebben küldött arany érdempénzeket átadá. Képzeltető, milly örömlárma harsogott, midőn ama mély tiszteletet gerjesztő ősz férfit, ki ötven év óta mindennapi jeleit adá annak, hogy legbuzgóbb barátja a' magyarnak, ennek szép nyelvén hallók megszólalni 's ezáltal megmutatni, hogy bár a' törvény ő reá nézve kivételt tön is, ő beszélni akarja szeretett magyarjai nyelvét.

Az ünnepélyes szertartás elmulván, délután két óráig elszéledt a' gyülekezet 's kezdődtek ekkor — a' nagyszerű l a k o m á k.

Az első asztalnál a' kerületi házban ő fensége vendégleg meg mintegy nyolczvan fővendéget. A' másodiknál, hol a' jászkerületi kapitány elnökölt (a' városháznál) a' jelenlétégyéb főpapok, katonatisztek 's a' küldöttségek tagjai, a' harmadiknál a' casinoterenben mintegy s z á z 's a' ferencziek zárdájában mintegy ötszáz más urivendégek vendégleltettek meg a' kerületek által. — Az első asztalnál szokott ünnepélyes komolysággal ment végbe az ebéd, mellynek folyta alatt ő fensége poharat emelt a' népeit boldogító kegyes királyért, azután a' nádori főkapitány ürité ki a' szokásos toastokat, mire több igen szép jász pórmenyecske 's ifju vezettetett be, kik a' szerető nép nevében fekete bárányt, sajtot és kenyeret nyújtanak ősi szokás szerint adományul a' főherczegnek. Ugyan e' hölgyek innen a' második asztalhoz mentek, hol már szabadabban tört ki a' vigság, a' felköszöntések egymást sürűbben érték: 's a' mint a' nőket vezérő ur elmondá, hogy ő k a' nép nevében jönnek üdvözleni az uri gyülekezetet, 'czigány,csárdást!' hangzott egy helyről 's a' vendégek felugrottak 's jó kedvökben körülkarolva a' szép menyecskéket, majd felőráig járták a' csárdást. A' harmadiknál Vahot Imre emelt poharat több jeles honfiért; itt szinte, mint a' negyedik asztalnál élénk vigság uralkodott. A' nádori asztalnál arany és ezüst, különösen e' célra veretett emlékpénzek osztattak ki a' vendégeknek. — Délután lófuttatás volt a' mezőn, mellyet József ő herczegsége is diszesített magas jelenlétével. Jelen voltak több tekintélyesb férfiak is, kik közelebbi megtekintésre kegyeskedtek méltatni egy valóban csúdaszépségű parlagi rózsát, mellyről több m ű é r t ő azt nyilatkoztatá, hogy bármilly fővárosi kertnek is díszére válnék. — A' daliás jászkunok ez alkalommal ismét tanusíták, hogy még mindig méltó utódjai a' fergetegkint vágatott érczkaru Boytának. — Ezen népünnepély után tánczvigalomra készültek a' hölgyek, 's a' mint este lön, fulladásig megtelt mindkét (a' városházi 's casinói) terem. A' vendégek felváltva sétálván egyik teremből a' másikba, mind a' két vigalom egyiránt fényes volt, mert a' falak közt Heves 's Pestmegye igen számos 's a' kerületek majd minden szép hölgyeit lehetne látni ékes 's izletes, többnyire magyar szabásu öltözetben.

Másnap ő főherczegsége 's az ifju főherczeg a' helybeli iskolákat, levéltárt és dolgozó-házat 's a' főtemplomot kegyeskedtek meglátogatni. Azalatt seregleni kezdett a' lovasdandár, mert ebéd után indulandó volt a' magas vendég. Délutáni egy óra tájban uti kocsijában szemléletre méltatá a' helyben tanyázó nádor-ezredi toborzó kormány újonczait, kik közt n é g y e n előbbi napon szerencsések valának az ifju főherczeg kezeibe felsaphatni. — Ő fensége a' szemle után könnyű szemekkel vön busút szeretett népétől, 's hintájába ülve, felszólítatá a' testőrül rendelt ifjakat, hogy ugy lovagoljanak kocsija mellett, miszerint mindig láthassa „kedves jászkunjait.“ —

És leveretve álltak ezek, minden arczon festve volt a' szomorúság: mert eltávozott körülből a' kegyes gróf, kit most, midőn tapasztalák, mennyire szereti őket, még inkább tanultak volna szeretni 's tisztelni, ha lehet magasabb foka a' szeretetnek 's tiszteletnek, mely már előbb létezett a' keblekben. — A' dandár a' jászberényi hártárcorcsmaig kísére főurát, kinek távoztával végét érte ez a' jászkunokra nézve örök-emlékezetű fényes ünnepély!

R — y G — v.

4 DUNA-FÖLDVÁR, majus 20-án. Folyó hó 8-án rendeztek a' földvári ipar-védegyesületi tagok egy barátságos tavaszüdülői mulatságot, vagyis u. n. majalist a' város szigetében, mely alkalommal ujjolag meggyőződtem azon hitemben, hogy a' védegyesület a' hazai ipar emelésén, vagy inkább előteremtésén kívül, még sok üdvös eredményeket eszközözend, 's ezek közé számítom én leginkább a' haza különböző néposztályait egymástól olly élesen elkülönítő 's a' nemzeti erőt annyira szétdaraboló (következéleg gyengítő) válaszfalak socialis utoni lerombolását, 's a' hon különböző rangu 's jogu polgárainak egymáshozoi simulását. 'S ez, véleményem szerint, igen fontos eredmény, mert valamint e' hon addig nagy nem leend, míg benne nem egy — közös célra egyesített erővel törekvő — nemzet, hanem osztályérdekeket vadászó kaszták, nem nemzeti szabadság, hanem osztályi kiváltság leend, ugy az is bizonyos, hogy az e' tekintetben hozandó törvények csak ugy leendnek üdvös hatásnak, ha a' nemzet érzelmeivel össze nem ütköznek, vagyis, ha azon egyenlőség, melyet a' törvények biztosítandának, a' társadalmi életben már — a' mennyire t. i. ez az emberek közt lehető — meglesz. 'S a' ki e' hó 8-án D.Földváron volt 's látta, mint láttam én, hogy a' százakra menő helybeli 's vidéki legkülönbözőbb rangu 's osztályu védegyesületi tagok milly fesztelen barátsággal, magyar szivességgel 's őszinte közeledéssel társalogtak 's mulattak, az kételkedni nem fog, miként ezen osztályok közli közeledésül nagy mértékben mozdítja elő a' védegyesület. Ezért, 's mivel érzeki természetünk tulnyomóságánál fogva keblünk legszentebb érzelmei is csakhamar meghűlnek, ha külformák 's érzeki körülmények által nem élesztjük azokat — igen célszerűnek látom azt, ha a' védegyesületi tagok, hol alkalom adatik, tánczvigalmakat, barátságos összejöveleteket, lelek- 's szívdertő multságokat 'sat. rendeznek; mert ez által mind magok-, mind másokban az ügyiránti lelkesedést táplálják, növelik vagy ébresztik. Egyébiránt meg kell jegyeznem, miszerint kevés vidéke van honunknak, hol a' védegyesület honboldogító eszméje olly lelkesedéssel karoltatott volna fel, mint D.Földvár buzgó fiai 's széplelkű hölgyei által; és pedig annyira áthatotta ez eszme e' város minden osztályu, rangu 's koru lakosait, hogy ha valahol, itt joggal elmondhatni: hogy az a' nép vérebe ment által. — De hogy az említett majalisi mulatságra térjek, erre röviden csak azt jegyzem meg: hogy az igen pompásan, vigan, fesztelenül 's — a' mi fő — minden részleteiben 's arnyéklatiban nemzeti szint 's jellemet viselve ment véghez. Hajnalkor már hallottuk a' taraczkok ropogását; a' vendégeket nemzeti zászlókkal ellátott ladikok vitték a' tavaszi színben viruló szigetre, hol a' magyar szivességfűszerezte gazdag ebéd alatt poharak üritettek hazánk ünnepelt honfiáért 's leányiért; ebéd után lelkesen 's több ízben tánczoltaték a' csárdás, 's egy-párszor a' kör 's francia négyes. Mint mindenütt, ugy itt is kitünő volt a' szépnem magasztos lelkesedése 's erélyes buzgósága, mellyel nemzeti érdekeinket pártolja; 's e' tekintetben is sok olly buzgó magyar leányt kívánok édes hazámnak, milylenek e' majalisan résztvevők valának; a' szép lelkű hölgyek bájtermetét, kivétel nélkül, egyszerű „nefelejts“ színü honi kelméből készült öltönyök fedték, mellyek alatt honszeretettől lángoló szívek dobogtak; de különösen ki kell itt emelnem a' szép K . . . kisasszonyokat, kik a' gazdasszonyi tisztet olly megelőző szivességgel, olly vidor nyájassággal 's fáradhatatlan buzgósággal vitték, millyent csak olly magyar őszinteséggel párosult magas műveltségü nőtől 's lelkes honleányoktól várhat-

tunk. — Befejezem ezen élvezetes majalisnak — melyre mindenkor édesen emlékszem vissza — leírását, azon kívánnal: adjon az Isten hazámnak sok oly honszerető polgárokat 's polgárnőket; a' védegyesületnek mindenütt oly buzgó tagokat, 's kivált oly nemes irányt, millyent D.Földváron tapasztalni szerencsés vala

e g y b á c s o r s z á g i.

KÖSZEG. V á l a s z a' k ö s z e g i t a k a r é k p é n z t á r ü g y é b e n. — Bizonyos M a k o v i c z E d e, egyébiránt a' községi izraeliták ü g y v i v ő j e és az ottani takarékpénztár titoknok, jónak láta az egész választmány nevében megtámadni azon szavaimért, mellyeket utinaplómban (Életképek' 18-ik szám) ezen takarékpénztárról mondtam; 's természetesen nem tudván ki vel van dolga, — elég védelmet lát részére azon hiedelmében, hogy a' községi dolgok állását nem ismerem. De igen is ismerem, édes Makovicz ur! igen jól tudom, milly harcok vívattak, hogy ezen egyesületből a' magyar elem kiszorítassék; igen jól tudom, mennyi küzdelem volt bizonyos választási ügyben, hogy a' német elemet pártoló zsidók és s u b d i t i győzelmet vívhassanak; igen jól tudom, mikép ezt tapasztalva, oly ritka polgári becsületességű férfiak léptek ki az egyesületből, kiknek sokan, saruk megoldására sem méltók, kiktől ön, mind polgári állásra, mind értelmességre nézve — már megengedjen uribarátom uram! — bizony igen messze áll. De olvassa meg a' tisztelt közönség a' K o s s u t h — szerkesztette Pesti Hirlap 1844-iki 1-ső felévi utolsó számainak egyikét 's meg fogja látni, hogy más is van, ki így ítél a' községi takarékpénztár felett 's hogy nem ok nélkül mondtam, mikép „itt a' hatalmat bizony z s i d ó k e z e k monopolizálják.“ Bizony bizonyjabb lett volna hallgatni, édes ur! mert illy pöffeszkedő felszólalások könnyen alkalmat szolgáltathatnak olyak elmondására is, mire az uszoravadások könnyen még sokkal nagyobb dühbe jöhetnének. Ne fejtegetsek azért, kérem: valjon mennyire terjedő izraelita hatalmat birunk eltűnni magunk felett? mert én igen jól tudom, édes Ede ur, hogy iuxta vagy penes regulam a u r e a m igen könnyen belebukhatunk a' számadásba. — Hogy szavaim „vallási türelmetlenségen alapulnak“ ez még legnevetesebb állítása nagy jó uramnak! mert sem ön, sem az egész községi takarékpénztári választmány nem tett, nem t e h e t e t t annyit az emancipatio ügyében, mint — kegyes engedelmeivel Makovicz urnak — csekély személyné. Vajha ezt az illetők másképp igyekeznének megérdemelni 's ne adnának alkalmat olyasok nyilvánítására, mellyek által ügyök az ohajtott népszerűsége bizony nem legnagyobb mértékben számolhat. — 'S ezek voltak az említett válasza „a' haza színe előtt“ megjegyzendőim. Mi saját nevemet illeti, azt — mivel önnek 's a' választmánynak úgy tetszik, hogy nyilvánítsam — nekem pedig nem úgy tetszik, tehát . . . . kegyes engedelmeivel, nem nyilvánítom; de ha önnek vagy bárkinek velem s z e m é l y e s e n dolgának lenni kedve kerekednék: csak nyilvánítnia kell ezen uton 's sátorom szívesen befogadandja, hol szemüveg nélkül is egymás szeme közé nézhetünk *).

S á t o r o s P á l.

SZABADKA, május 23-án. Midőn a' fényűzés megszorítására nézve a' védegyelet eszméjét üdvözléttel fogadjuk, ép akkor nálunk az alsóbb néposztállynál e' tekintetben a' legnagyobb visszaélések követtetnek el. Mindenütt selyem s arany öltözékek láthatók, mellyek annyiszor változnak a' köztök uralkodó divat szerint, hogy az urirend nem lenne képes velök kiállni a' versenyzést. 'S ha elgondoljuk, hogy mindezt a' külföld állítja ki — mert ők nem védegyeletisták — 's ha hozzátesszük, hogy hölgyeink is a' védegyeleti cikkeket kizárólag nem liordják, akkor méltan elszomorodhatunk,

*) A' vita az „Életképek“-ben be van végezve.

mert a' nélkülözés 's önmegtartózkodás világa még nem hatott el hozzánk. Világosítsuk 's tanítsuk a' népet! de egyszersmind lelkesítsük hölgyeinket is, mert honleányi kötelességről nem mindeniknek van tiszta érzete, 's kinek van is, méltánylathiany miatt legtöbbször elkedvetlenedve, nem hogy példával menne elő, de a' gondtalan többség árjaival ragadtatja magát — 's így lesz a' haza szegény elhagyott anya . . . Utcáink sárosak 's egyenetlenek, — de hogyan is legyen ez másképp, ha kő 's pénz hiányzik (?) 's különösen ha nincs kéz, mely néha napján főbb utcáinkból a' víznek legalább folyást készítene. És ez az ugynevezett uri 's szép utcákban történik! valjon hát még kissé tovább, a' külvárosok felé, miként közlekedhetnek téli időkben az emberek? — 's ez az, mi némileg megnyugtathat, mert a' bölcsek szerint, hogy az ember boldognak higgye magát, szükség állapotát 's nálánál rosszabb sorsuakéval összehasonlítani. Furcsa vigasz! de megjárja, hol azzal be kell elégedni. Pedig mondják, városunk sok szép jövedelemmel bír! mi szép dolog magában, különösen, ha azt eszélyes használat követi . . . 's a' szükségek nem olly nagyok, hogy a' jövedelmet mind fel is egyék. Hogyan 's miként van nálunk, nem tudom, csak azt látom, hogy: színház, nagy korecsma, katonai laktanyák, börtönök 's templomok tervezeit elkészítelve, még mindig 's mindent csak a' j ö v ő t ő l várunk, azon jövőtől, melyre már annyi évek óta utalnak bennünket. Sok szükségai lehetnek e' városnak, 's mégis! meg nem foghatom, valjon a' közre nézve a' városi szolgák annyi száma megkívántató-e, hogy némelly tisztviselőknél mint ispányok 's gazdák egész éveken át a' szállási tanyákon működjenek. — És több illy költséges szükségtelen szükségek lehetnek. Avagy ha nem? mutassátok ki a' budgetot, miként Pest tévé, 's talán sok másképp leend. Legtöbb ember csupa akarattól nem tud — mondá egyik költőnk 's tán épen ez a' mi bajunk is. Vajha ne akarnánk tehát annyit, hogy valamit tehetnénk. Tenni kell, hogy lehessünk, ennyiből áll az élet, de olykor egészen másra gondolunk 's észre nem vesszük, mint maradunk el a' haladók sorából, mit Szabadkáról szinte feltenni is bajos, hol annyi anyagi 's szellemi erő szenderreg. Midőn e' sorokat írom: az e' lapok említett löversenyünkön május 20-án átestünk, melyhez megyeszerte annyi előkészületek 's örömek csatlakoztanak, 's mely, miután megtörtént, hadd mondjam el, hogy minden várakozásnak a' legszebb értelemben eleget tön. Ünnepe volt ez nekünk, mely villányosan hatott nemcsak társaséletünkre, de gazdasági helyzetünkre is. Minden család 's nemzetség most már csak nemesített 's futós ló után néz, mely a' közeledő évvel versenyezve 's győzve tulajdonosának hirt nevet szerezzen, míg azelőtt téllenségünkben az örökös egyformaság ellen panaszkodva, nem tudtunk semmi olyast elővárásolni, mi bennünket csak bár egyszer is, egy helyütt, színezték különbség nélkül összehozott 's egyesített volna. 'S ebben, bár kicsinységnek látszik — mégis sok fekszik az előtt, ki ismeri feszült állásainkat. Reggeli 7 órákor már nagy néptömeg foglalá el a' pesti futtatási elrendezés szerint, zászlókkal 's karfakkal kijelölt pályakört, úgy hogy távolabbról nézve 's látva a' zibongó népet, a' kifeszített fehér sátrakat, a' kocsik 's hintók sokaságát, látva továbbá a' sok számu minden rendű lovasságot, mely a' téres rónán ide-oda futkározott, 's ezekhez, szemlélve a' megyénk minden részeiből, sőt távolabb vidékekről is összesereglett hölgyeket — lehetlen volt magasult kebellet fel nem kiáltani: mi szép az egység eredménye! És illy egységnek nézünk jövő évben is elébe. Megjegyzem még itt, hogy nyolcz díj volt kitűzve 's mindezt többnyire helybeli lovak nyerték el, bár távolabb tájakról is több nemesített lovak versenyeztek; továbbá, hogy a' löversenyt megelőző napon igen szép táncvigalmunk is volt; érdekét természetesen a' sok szép vidékiek is emelvén. Legyenek üdvözek mind ők, mind azok, kik löversenyünknek jövőjét ekként Bácsban is megalapítani buzgólkodtak! . . . végül némelly fiataljaink jellemzésül megemlítendőnek tartom, miszerint az utolsó törvények értelme szerint a' polgári rend közül is bizonyos egyén megyei hivatalra alkalmaztatván, e' miatt sorsosítól megmacskazeneztetett. Magam sem hiuném, ha nem történt volna,

mert illetén liberalismust nem ismerek. Ez több mint polgári aristocratismus — ez elfogult tudatlanság, 's ha elgondolom, hogy sokan, ha nem is helyeslék a' macskazenét, de rosزالák mégis az illető egyénnek, miszerint megyei hivatalra kért alkalmaztatást, úgy méltán azon hiedelemre jöhetnek, hogy sok urnak méltányosság- és szabadelműségről itt még csak csepp ideája sincs, 's hogy különösen sok nem tudja, miként nem abban áll a' hazafiság, hogy valaki városi — de hon polgár legyen. 'S ez úgy lehet a' legszegényebb pór, mint a' legdúsabb mágnás . . . Nem elmélet, hanem élet emberei szeretünk lenni, ne szóval tehát, de tettel mutassuk meg, hogy szabadelműek, méltányosak — 's mi a' legfőbb — igazságosak vagyunk.

M a n ó.

MI HIR BUDÁN?

* Szem gyönyőrei Budapesten. Nem ok nélkül van, hogy vidéki helyeken és kisebb városokban pesti létünket irigylésre méltónak tartják; mert hiszen nem számítván a' mindennemű szellemi élvezet tömérdek halmazát, melyekben itt részesülünk, vagy legalább részesülni képzelgetünk, — 's ki nem ismeri a' boldog képzelet mindenhatóságát? — érzékeink gyönyöréről is olly bőven van itt gondoskodva, miként máshol sehol sem. 'S hogy e' sokféle élvezetről némi fogalmat szerezzünk a' távol vidékieknek, sorra megismertetendjük őket ezekkel, megkezdvén először is rajzunkat a' legfinomabb életműszer, a' szemek gyönyőreivel. Ha bejővél vidékről, nyájas olvasó, 's Budapest utczáin széttekinteni elindulál, szemeidnek első mulatságul is igen finom pálczák vagy vastagabb minőségű botok kínálkoznak, melyeket hetyke uracsok futyórészve vagy dúdolgatva hurczolnak nyugtalan jobbjaikban, ide 's oda csapkodván velők, vagy szépen körbe forgatván vékonyra aszott karjoknak e' hozzáillő toldalékát, miközben ha valaki megettők vagy melletők békén és sértetlenül akar elhaladni, ám vigyázzon saját láteszközére, hogy vele a' bűvösen forgatott pálcza érintkezésbe ne jöjön, mert azonnal alkalma lett a' legelső gyönyörrel megismerkedni, melly Budapesten a' szemekre várakozik; — vannak egyebiránt a botviselő emberek közt nyugodtabb vérűek is, kik e' kartoldalékkal nem kalimpálnak ugyan szakadatlanul, nyugtalan mérsékletű politiceai agitatorok gyanánt, hanem szép phlegmával keresztbe vetik hónuk alatt nádpálczájokat, 's épen akkor fordulnak egyet sarkukon, midőn idegen szem békén akar melletők elhaladni, 's ekkor ismét történhetik bot és szem közt találkozás, melly az utóbbit a' fővárosi szemgyönyörök uj nemével ismerteti meg. Mi ezen botkalimpáló 's bot-keresztbe rakó urak közt egyrészt és hazánk politiceusai közt másrészt igen illő hasonlítást találunk, mert ki nem ismer az első osztályuak közt azokra, kik szüntelen handabandát és megannyi figurát csinálván uton utfélen, bottal és bot nélkül, azon boldog képzeletben vannak, hogy mozgásuk csupa haladás, 's hogy, mert a' józanabb járókelőket ovatosságra tanítják, ők a' közéberség és jólét valódi előmozdítói? míg másrészt a' bot-keresztbe tevők bizonyosan szeretnék elhitetni velünk, hogy ők ama nyugodt és megfontolt haladók soraiha tartoznak, 's mivel keresztbe font kezekkel, senkivel és semmivel nem törődnek, magukat a' csend és béke választott embereinek tartják? Ha rajtunk állana, mi e' handabandázó 's keresztbetevő embereket utczáinkon ollykép foglalataskodtatnánk, hogy a' ki botjat a' más ember szemeinek nem kis praeiudiciumával untalan forgatni szereti, annak kötelessége lenne, mindig ollyan emberek háta megett kullogni, kik a' botot keresztbe teszik, 's itt elegendő alkalmuk volna,

mozgékonyaságukat ez illőten állásu botok helyreigazításában gyakorolni. — Ha már most, nyájas olvasó, eltérve a botoktól, a szem további fővárosi gyönyöreivel akarunk megismerkedni, nem kell egyebet tennünk, mint fényes nappal, p. o. deltájában, akármelyik utcán, legjobban a Dunaparton, fel alá sétálnunk, 's a' kinek szeméi azon vakító 's kártekonny fényben, melly Budapestnek többnyire szép fehérre festett házairól visszaverődik, elegendő gyönyört nem találnak, az még nem messze vitte dögát a szemképrázatok mesterségében. Igaz ugyan, hogy halljuk híret némelly külföldi nagy városoknak, mellyekben szabályul van kítűzve, a' házakat valamelly homályosabb színnel mázolni be, valamint az is igaz, hogy az illy rendszabály a lakosok látóeszközei iránt igen dicséretes gondoskodást tanusít; de ugyan ki fogná kívánni, hogy illyesmi nálunk is utánzásra találjon, holott mi czélul tűztük ki, csak abban, mi fénylik, csillog és képrázatot, követni a külföldet, de a' homályban semmikép nem, ha e' homály olykor még annál üdvösebb volna is? — Mi a természettől különben is jól áldva vagyunk, melly szemekinken, ha azok a' huzamos túlfényt megunták, egy kis adag hályoggal annak idején segít, miért tehát mesterség által, bárha ez semmibe sem kerül is, akadályozni a természetet örök következetességű működésében? — De nemcsak napfénykor gyönyörködhetnek jóban szemekink; felőlők Budapesten zordabb és homályos időben is gondoskodva van; mert borítsa csak felhő a napot, 's kerekedjék föl legkisebb szellő, por és homok lepi el a' levegőt elől hátul, 's az utcán jártunkban leszünk, mint a' tündérmese embere, kinek nyomdokait, köd előtte 's köd utána' kíséri. Nem akarjuk mondani, hogy az ember szeme teljességgel nem lehet egészséges, ha csak mindennap felmészely por nem tölteti bele, sőt azt sem tartjuk, hogy e' szemek tisztogatására a' sárral vegyes homok legjobb eszköz; de azt csak senki sem tagadhatja, hogy a' nyíri ficzkó örömmel megemlékezhetik homoklepte szülőföldről, midőn szeles időben Pest utcáin sétál, 's így a' port és homokot méltán számolhatjuk fővárosunk szemgyönyörei közé? — Ezek után valjon hibázunk-e, ha rövidke pillantatot vetünk akármely utca, piacz vagy kiállóbb ház szögletére 's ha a' sors történetesen jótékony náthával áldott hennünket, legalább két ép szemünkkel gyönyörködni iparkodunk azon szebbnél szebb látmányokban, mellyekkel szemérme s ifjaink és férfaink minden illyes szögletecskéit ocsmányaságuk emlékkövévé szentelnek, 's mellyek fölébe, mintegy invitatiojaul a' tisztatlanság ezen szabadalmazott terjesztőinek, sok helyen írva van: „itt tisztatlankodni tiltatik“? — A' szemek gyönyörei közé számolhatjuk még Budapesten azon igen szép, ékes tekintetű 's egyszerűs mind igen illatos sár- és szemet-buczkókat, mellyek két felől a' Dunapartot a' sétányok legkedvesbikévé varázsolják, 's mellyeket rendkívül meglepőknek csak azért nem mondhatni, mivel felnapie eső után szakasztott hasonmásaik által már a' város utcáin is hozzájuk szokhatunk. — 'S ha még tovább megyünk, hazafiságos örömlünkben nem kételkedhetünk a' szemek gyönyörei közé számolni azon idegen nyelvű felírásokat, mellyekkel magyar fővárosunk boltjai ellepvék, 's mellyek néhol tarkaságra nézve egy kis dictionarium polyglottummal vetekednek. Valóban, ha fővárosi szem-elveinknek e' vékony vázlatát a' vidéki olvasó figyelemre veszi, addig is, míg egyéb gyönyöreinkkel megismertetnők, meg kell vallania, hogy szemekinkre nézve az élv és gyönyör Budapesten nem hiányzanak.

* Sok keserveset láttunk az életben, — főkép kit az Isten újságírással 's hűtlen szeretetével vert meg, — keservesbet nem az éhező árvaik vándorlásánál. Mult hét elején illy költöző csoport a' fényes nemzeti muzeum szomszédságában nyomorult gebéit kipihentetendő, számos szöszke sarjadékával megállapodott; a' nép összecsődült, az eleven inség láttára megrendültek sok szívekben a' könyör és irgalom hurjai 's minden oldalról nagy tálakban hoztak eledelt, hoztak kopolt rongyokat. A' szerencsétlen szülék könyborította szemekkel kínálták kedves magzataikat és lön lelekrázó sirás, mert találkoztak, kik azokat örökre fogadni készek valának. Azon szelid, sima arcok olly vonzatosak valának, olly csendes kedélyt, annyi jó indulatot mutattak,

hogy lehetetlen volt irántuk a' rokonérzetnek fel nem serkenni. 'S ime, midőn a' buszús sanyaru jelenete százszorosán tépdél a' szerencsétlen elválók szívét, lelkét: jó egy ferenczvárosi koldusbíró, méltósága büszke öntudatával s hivatala legbiztosabb segédével: sulyos botjával erélyesen kezdi demonstrálni, hogy ott megállapodni nem szabad, hanem menjenek fogadóba, 's hogy parancsának nyomatéka legyen, egy tizenhárom éves fiu hátára kezdi írni decretumát. E' barbar tett, mely a' XIXd. század története fonák oldalára tartozik, felháborítá a' legközönbösb néző vért 's koldusbíró uramat annyira kezdék korholni, hogy zsarnoki eljárása téréről, mielőtt kártékonyabb védvek keletkeznének az ököre szorult kezektől, jónak tartá elillanni. Mi ezen uri embernek, mivel épen az emlékéllítés mámorában vagyunk, emléket szavazunk!

* Halljuk, hogy Medve Imre 's a 'Pesti divatlap' szerkesztője rövid idő mulva Magyarország tájképét akarják érdekes szövegtől kísérve kiadni. E' célra Medve ur, mint főtész, már utnak indult. Bizony ideje is már, hogy hazánkat legalább képekben ismerjük.

— Szinte jól esik az embernek, ha annyi szomorú hírek 's embertelen események halmaza közt, valódi jó és nemes tettről tehet említést, mely oly férfitól ered, ki eddig a' közjó érdekében tett számos fáradozása-'s nagylelkű áldozatinal mindig szerény háttérbe szokott vonulni, a' lármás dicsőséget olyanoknak engedvén át, kik legparányibb érdemeiket is, melyeket gyakran csak — álmukban 's pár fizetett újságczikk által szereztek magoknak, ügyesen tudják kitrombitálni. — Nádosy István ur, pesti nagykereskedőről szólunk, ki — több vállalatokat nem is említve, melyek buzgalma vagy erélyes befolyása által létrehozattak 's jelenleg leg szebb virágzának örvendenek — halmozott foglalatosságai közepette folytonos figyelmét a' pesti szegénygyermekkórházra fordítja, melynek pénzbeli ügyeit, miután rövid idő mulva az intézet keletkezte után annak pénztárnoki hivatalával megtiszteltetett, oly lelkesen 's önfeláldozással kezeli és kezelte hű segédje Vághy ur által, hogy már e' tekintetben is örök halálával kötelező le magának az intézetet. — Nemes lelkek tulajdona, nem allapodni meg a' jótékonyágban, hanem azt folytonosan gyakorolva, áldottakká tenni neveiket a' legkésőbb unokák emlékeiben is. — A' mult heti választmányi ülésben szóba hozatván az új épület egyik oldalszárnyának legkivált anyagi haszon tekintetéből eszközözlendő kiépítése, de jelentetvén egyszersmind, miképen az erre megkívántató költségek fődözésére a' pénztárban elegendő készpénz nincsen, a' választmány pedig a' nagygyűlés engedelmé nélkül kölcsönvételbe nem ereszkedhetik, a' tervezett építésnek vagy el kell maradnia, vagy oly későre halasztatnia, hogy annak tökéletes elkészültét az idén már remélni nem lehetne: Nádosy István ur azon nagylelkű 's a' választmánytól legforróbb hálaköszönettel fogadott ajánlatot tevő, miszerint ő az említett oldalszárnyat tulajdon költségén kész fölépíteni 's az erre megkívántató tetemes összeget kamat nélkül előlegezni az intézetnek mindaddig, míg ennek tehetségében állandó kölcsönt visszafizetni, a' nemesszívű ajánlkozó mit sem kívánván biztosítéku, mint tőkéje megtérítéseig az új építményből remelhető labért, mely a' külváros illy távolabb vidékiben a' befektetett tőke rendes kamatait ritkán vagy nagynehezen szokta pótolni. — N. ur Pollak urat az építéssel már megbízván a' szükséges építőköveket tulajdon kővágójából 's csak annyi árért, mennyibe a' napszám kerül, szállítandja az építőhelyre, mi által az intézetnek, legkisebb számítás szerint, ismét közel ezer váltó forint takarítatik meg. — Tartván attól, hogy a' tisztelt férfinak ismert szerénységét megsértjük, ha hosszabb commentálgatásába bocsájtkozunk, mire épen szüksége nincs, e' nemes tettnek: szabadjon egyszerű hálánkat a' szenvédő kisdédéek nevében neki kifejezni, mellynél bizonyosan edesebb leend az on öntudat, mint a' semmi más, mint a' közjó érdekében fáradozók jutalma szokott lenni.

— A 'Pesti hirlap' jövő felévre nemcsak új szerkesztőt, a' derék Csengeryt, hanem más újdonságirót is verbuvált. A' mostaninak helyét t. i. az 'Életképek'-ből discséretesen ismert Kaján Abel foglalandja el, a' mi mindenestre 's minden tekintetben nyereségnek tekinthető — az ujságra, kevésbbé a' literatúrára nézve, melytől halálos kár illy szép talentomnak elvonatnia, midőn a' napzámos hírkövácslós békőiba nyűgözve, nemesebb hivatásától megválni kénytelenítettik. Mi, olly dús tehetségekkel, minőkkel Kaján Abel ur bir, véteknék tartanók, a' targonczások, bérkocsisok 's vámszedők, clamantes'-írójává szerződni. Azonban nem inkább a' viszonyokat kell-e nálunk kárhoztatni, melyek miatt a' magyar író sokszor minden lehet inkább — mint ír ó!?

* Nagy sürgesség mutatkozik Pesten — a' kövezésre nézve: mindenütt köveznek, csak ott nem, hol legjobban kellene. A' parádé-utczák az elsőség, a' többi kisebb utczákban akár nyakunkat szeghetjük. Bizony el lehet mondani itt a' német szójárást: 'auszen hui, innen p fui!'

* Egy leleményes kassai madarász több száz szépen éneklő lengyel fülemület szállított ide 's jó áron adogatja el. Mondják, hogy a' magyar fülmilek most versenyt énekelnek: kinek a' nótája — szomorúbb?

— Most kaptuk épen kezünkhez a' magyar történeti társulat tervezett alapszabályait, melyek miután a' keletkezendő társulat által bővebben meghányatnak, kegyelmes jóváhagyás végett legfelsőbb helyen bemutatattani fognak. A' derék Luczenbacher följegyzé itt röviden a' tervkészítő választmányának nézeteit a' társulatnak mind általános szerkezetéről, mind egyes osztályainak teendőiről; egyes pontoknak előadott észrevételei vázlatul is szolgálhatnak az alapszabályoknak 's könnyű lesz, némelyeket akár megváltoztatni, akár bővíteni: némelyeket pedig szorosabb rend végettán máshova áltetni vagy épen kihagyni. Tiszta szívből örvendenénk, ha ezen társulat, — a' millyfélélt mult század végével már Kovachich Márton, többfele javaslatot terjesztvén elő az oklevelek 's más történeti kutfők gyűjtése 's kiadása iránt, ámbár siker nélkül indítványozott 's a' hazai történet mezején olly sokat fáradozott báró Mednyánszky Alajos színté tervezett, a' jeles férfit azonban akkor hunyt el, mikor a' vezérlete alatt keletkezendő történeti társulat szerkezetéről leginkább folytak a' tanácskozások — valahára világot látna 's üdvös működéseit megkezdhethné; mihez legjobb reményeink vannak, miután rövid idő előtt Kubinyi Ágoston, a' magyar nemzeti muzeum igazgatójának ideigleni elnöklete alatt illy társulat állítása tanácskozás alá vétetvén, alakulását mindenki pártolta, mivel hazánk ismeretének hiánya napjainkban mindinkább érezhető: 's csak a' társulat célja iránt ágaztak el a' vélemények: mások egyedül régiség-tani társulatot kívánván alapítani 's azt Kubinyi Ferencz indítványa szerint, a' magyar orvosok és természetvizsgálók hazánk külön részeiben tartatni szokott évenkénti gyülekezetéhez, mint külön osztályt, akarván kapcsolni; mások szélesebb munkakört javasolván; mások a' keletkezendő társulat hatáskörét hazánk minden oldalú megismertetésére ohajtván kiterjeszteni. — A' tanácskozást azonban leginkább az alapszabályok tervének nemléte 's a' teendők kijelelésének hiánya akadályozván, most, miután a' tervezet elkészült, e' hasznos társulat alakulása bizonyon remélhető. A' mint halljuk, e' napokban a' természettudományi egyeslet terméiben gyűlés tartatott, melynek eredményéről a' t. cz. közönséget értesíteni el nem mulasztandjuk.

— Már maholnap belépünk a' nyárba és még mindig hideg van 's még mindig hangversenyeznek: pedig ezt mármost joggal csak a' fülmilektől várna az ember, de ki tehet róla, hogy nincs kedvök énekelni 's gyöngékednek, — a' zöldben!! — Mondják, hogy a' chinai császár csak akkor fizeti orvosait, ha egészséges; valjon nem volna-e jó, ha a' nemzeti színház igazgatója is csak

akkor fizetné a' színésznöket, ha nem gyöngélednek? A' közönség minden-
esetre megköszöné.

— Willmers az olly nagy tetszéssel fogadott „Fótidal“-változatokat a' nem-
zeti „kör“-nek ajánlotta kiadathatási tulajdonnal, miért ez tiszteletére mult szerdán
lakomát rendezett.

— Végtelen kevés tiszteletet mutat a' közönség iránt, hogy olly desperatusan
fölköltöztetett színésznő is léphet elibe, minőt mult vasárnapon bizonyos szín-
padon láttunk. 'S ha nem csatlakozunk, még divatárusnőt is személyesített, mi
több, francia divatárusnőt! Pedig azon előszeretettel fogva, mellyel e' színháznál
a' francia művek még a' hazai termékeknél is többre becsültetnek (mire, ha tetszik,
világos példákkal szolgálhatunk), nem bihetjük, hogy illy torzöltözet által szándék
lett volna, a' „genialis“ francz költőt kifigurázni. — Minap sáros cipőben
lép fel egyik, most meg egy másik olly czondra öltözetben, minőt guny nélkül még
konyhalányomon sem tűrhetnék... ez természetesen mind azt mutatja, hogy igen
sokat törődünk a' közönséggel!

— Alkalmunk volt látni Szabó István urnak az Odysseus's egyéb ritkabecsű
munkák fordítójának levelet, mellyet Pilisről n. Döbrentey Gábor urhoz intézvén,
megköszöni a' Berzsenyi Dániel összes munkáinak derék kiadójától neki küldött tisz-
teletpéldányt. Közöljük a' levélnek egy részét, miből szépen kitünik elismerése azon
érdemnek, mellyet Döbrentey ur a' nagy költő műveinek kiadásával magának kétséگی-
vül szerzett, 's melly annál inkább hálás visszhangra találand a' t. cz. közönségnél,
miután a' kiadás nem csekély aldozattal történt, mit jogosan kívánni nem lehet attól,
ki jeles költőink művei kiadásával megtiszteli a' nemzetet is, mellynek azok tagjai
valának. — A' levél így szól: „Nagyságos ur! Tavasz hó 29-én vettem a' szép és
nagy Berzsenyit, melly küldeményeért nagyságodnak ezennel határtalan hálát mondok.
Én a' vendéget különben is szeretem 's legutolsók közé tartozó szegény javadalmamat
örömmel osztom meg vele: de híres meglepőm ketszeresen kedves. Igazán híres.
Egy század irodalmának csillagait hozza, maga legnagyobb égi test; mint Pantheon,
nemzeti dicsőségeink arcképeit elethíven jellemezve ragyogtatja. Nekem e' könyv
ollyan, mint Thucydides; a' kiadó nyelvészete mindig ollyannak tetszett, most pedig
oeconomiaja. Sűrű beszéderdő visszhangos rengetegéből a' legszázsorszebb fulmile
csattog alá. Ez az én versem egy epigram végéről, mellyet vendégemre mintegy
így vázoltam:

Május előtt két nappal adá Döbrentei, kézhez
Egy fiatalka palócz niklai Berzsenyidet.
Olvastam. Mig az év leggyöngyebb hajnala feltűnt,
A' kedves vendég ismeretébe juték.
Száz köszönet mellett, mit könyvtudományod igényel,
Már ítéltetek, és halljad, itélni fogok:
Sűrű beszéderdőnek örökzöld rengetegéből
A' legszázsorszebb fulmile csattog alá.

— F. hó 25-én délután tartott örömmünnepe a' pesti evang. tanodák szónok-
koltészeti osztályával összekötött magyar nyelvtársalomnak, számos és szép hallgató-
koszorú jelenlétében. A' társak szónoklottak kötött és kötetlen, részint magyar írók
munkáikból vett, részint saját szerzeményü rövidebb darabokat. Kiemelendő Márton
Ferencz szónoklata az „Ólmos botok“-ról, ki a' derék eredeti ólmos darabot
igenigen eredetileg szavalván el, azt közkérésre ismételnie kellett! Hja! biz ez izlés
dolga... Egyébiránt, ha kivesszük a' kiveendőket (mellyek t. i. hölgyvendégek
előtt kimaradhattak volna), lehetlen szíves üdvözléssel nem emlékeznünk a' társulat

Ielkes vezére evang. tanodai prof. dr. Teichengrüber Lajos ur azon kitünő buzgalmáról, mellyel e' társulatot a' magyar nyelv és irodalom tanulása-'s művelésére, ez által pedig a' valódi nemzeti érzetben rejlő polgárkincs megszerzésére serkenti, ösztönzi; 's lehetlen örömmel nem emlékezni vissza azon serdülő szónokokra, kiknek ajkairól anyai — német-cseh — nyelvek helyett, tiszta eredetiségben hallottuk majd lehangzani, majd ismét lezúgni szép ősi nyelvünket! Az ünnepet vezér ur Ielkes szónoklata rekeszté be, mellyről meg kell jegyeznünk: miszerint az igen szépen vala írva 's még szebben előadva; de hosszaeska volt biz az, hosszabb, mint illy alkalommal lennie kellene vagy szabad volna; 's hosszaeska volt épen azért, mert sok, igen sok eszme ismételve volt benne. Nyesés után a' beszéd szép leend. — Áldja meg a' derek és honfiai buzgalmú vezért, szinte derek tanítványival az ég, 's adja, hogy sok illy tanító legyen e' földön, mert akkor, mondom nektek, felvirágozik nyelvünk országa ez ősi telkeken!

H É Z A G P Ó T L Ó K.

— Jobb a' törvény igáját szenvedni; mint ha a' törvény szenved igában. — Jobb a' törvény pálczája előtt meghajolni; mint ha a' törvény hajlik meg a' zsarnok pálczája előtt.

— Nem minden számár hord terhet: nem mind számár, kinek terhet kell hordani.

— Midőn két testvér közül egyik orvos 's a' másik pap lett, valaki azt az észrevételt tévé, mikép czéljok ugyancsak egy, bár eszközeik nem egyenlők: t. i. az embereket — mennybe segíteni.

— Az orvosok azt mondják, hogy a' sohaj tágitja a' tudót 's így az egészségnek hasznos a' sohajtozás: hej, beh sok földesur lenne illy formán — népének orvos a.

HELYES FELELET.

„Ismét mitsem tud! milly korhely!” szól a' tanító, —

S mint reszket, helyesen még soha nem felele:

„Szóljon frissen, amice! mi lenne, ha nagy füle volna?”

(Rettenetes kérdés!) — „Nyúl!” rebegé a' diák.

Miskolczi Pál.

S Z I K R A.

Balaton.

Gözös szelje minél hamarébb vized; oh a' szerenese,

Melly olly jó a' folyón, nem lehetend bal a' tón.

E L Ő H I R.

Uj melléklet az 'ÉLETKÉPEK'-hez.

Alig hallánk valamit gyakrabban ismételtetve, mint azon panaszt irodalmunk minden barátitól, hogy nincs lapunk vagy folyóiratunk, melly feladatúl tűzte volna ki, irodalmunk fejlődését, előhaladását örszemekkel kísérni 's annak minden uj termékeit az olvasó közönséggel megismertetni.

E' hiányon segíteni irodalmunk több bajnokai, köztiszteletben álló férfiak, kezet nyújtottak egymásnak 's elhatározzák, a' jövő nyárhótól kezdve e' lapok mellett

„Irodalmi ör“

ezím alatt egy külön rovatot nyitni meg, melly minden két hétben félíven fog az 'Életképek' ingyen-mellékletéül megjelenni, 's mellynek célja leendő, irodalmunk mindennemű termékeit, szigorral a' hol kell, de mindenkor méltányosan 's minél alaposabban bírálni, 's minden ujonnan megjelenő munkát, érdeméhez képest hosszabban vagy rövidebben, megismertetni az olvasó közönséggel.

Vannak sokan, kik önmagukkal és a tisztelt közönségnek velök érintkezésbe jövő részével váltig szeretnék elhitetni, miszerint a' tudomány és művészet alapelveiből induló kimerítőbb bírálat nemcsak tetszést nem nyer a' nagy közönség előtt, sőt annak egészen ellenére van . . . Mi sokkal inkább tiszteljük az olvasó közönséget, semhogy illy balvéleményben csak távulról osztoznánk 's róla akár közönyösséget tennénk fel irodalmunk fejlődése iránt, akár azt akarnók magunkkal elhitetni, mintha alaposabb bírálatok megértésére 's méltánylására nem birna elégséges felfogó 's ítélő tehetséggel.

E' részben is tehát tisztelettel és bizodalommal vagyunk az olvasó közönség iránt, 's e' tisztelet és bizalom ösztönzend bennünket, kitűzött célunk felé lankadatlanul előhaladni . . . Tudjuk azonban, hogy az olvasó közönség nem kedveli a' polemiát, azon alacsonykodó, tüskés és bojtorjános polemiát, melly szem elől tévesztve az irodalmi ügyet, személyeskedésekre vetemül, a' millyennek szomorú példái olly gyakran mutatkoztak irodalmunkban. 'S ebben az olvasó közönségnek tökéletes igaza van; — ki is fogadna örömmel aljas gúnyt, rágalmat, szennyező piszkolódásokat ott, hol férfiasan és dologhoz kellne szólni? . . . Ez okból az IRODALMI ÖR nemcsak okakodni fog mindenkorra haszontalan személyeskedéstől, de egyáltalán elvül tüzi ki, minden polemizálástól, czéltalan feleselésektől férfias szilárdul tartózkodni. A' kitűzött cél szentsége, a' ko-

moly tiszta szándék, mellyel pályáján járand, fölmentik az IRODALMI ŐR afféle, netán némelly íróársak által hozzáintézendő követelések teljesítésétől, hogy sértett hiúságnak, beteges csiklandósságnak viczkádozás helycül nyissa meg hasábjait.

Mindezekről, 's ha mik még ide nem tartoznak, az IRODALMI ŐR Bevezetés'ében bővebben fog a' tárgy megkívántatóságához képest értekezni. Elég legyen itt ezen új 's meggyőződésünk szerint szintolly szükséges a' milly üdvös vállalat anyagi oldaláról még rövid értesítést nyújtani.

Az 'Életképek' eddig is, 's nem épen ritkán, adtak kimerítőbb bírálatokat és ismertetéseket. A' mult és jövő közt e' részben a' különbség az lesz, hogy mik eddig e' lapok heti füzeteinek rendes két ívén, de nem rendszeren, jelentek meg, azok ezentul rendkívüli mellékletül 's így ajánlékkép fognak havonként egy egy ívben, az 'Életképek' eddiggi alakjában, kéthasábosan, e' lapokhoz csatoltatni; ... az előfizető közönségnek mindenestre nyereségére.

Az IRODALMI ŐR egyszersmind értesítést nyújtand minden nemű irodalmi újdonságokról, új vállalatokról, mellyeket a' tisztelt közönséggel tudatni, az irodalom, az írók vagy kiadók érdekében álland. Felszólítjuk ez okból bizalmasan a' tisztelt írói kart, valamint a' könyv-árus- és kiadóurakat is, szíveskedjenek — mennyiben vállalatunk saját ügyöknek előmozdítására 's gyarapítására szolgál — a' sajtó alul kikerülendő új munkákat számunkra minélelőbb megküldeni.

Végre tért kívánunk nyitni, hogy, mind irodalmunk érdekében általában, mind egyes munkákat illetőleg, minél több oldalról lehessünk az alapos és okszerű nyilatkozatok tolmácsai; ez okból tisztelettel kérjük fel t. cz. íróársainkat, méltóztassanak fáradságos vállalatunk gyámolításához minél számosan és minél gyakrabban tetteleg járulni; az IRODALMI ŐR teljes készséggel nyitja meg hasábjait mindenkinek, ki irodalmunk emelésére e' részben is járulni szíveskedendik. — Addig is, míg a' maga idején közlendő 'Bevezetés'ünk nézeteinket a' névtelenség felől előadná, biztosítjuk mindazon tisztelt íróársainkat, kik bírálatainkat név nélkül vagy elburkolt álnévvel kívánják az olvasó közönség elé bocsájtani, hogy minden név-kijelentés felől nemcsak a' legszigorubbán hallgatók leszünk, de sőt teljes név-eltitkolással hozzánk intézendő bírálatokat is örömmel közlendünk, egyedüli követelésünk minden illynemű közleményekre nézve is, mint ezt lapunk egyéb czikkeivel is tesszük, az levén, hogy azok alaposak, irodalmunk állapotjához mérve érdekesek 's a' szóban forgó rovatot illetőleg — tanulságosak és méltányosak legyenek; minden elfogadott cikk tiszteletdíjaul ívétől 16 p. ftot tűzvén ki

a' szerkesztőség.

EGYÉNI 'S POLGÁRI MEGELÉGEDÉS.

(GONDOLATOK A' NAGY VILÁGBUL.)

Akármellyik küszöbön léptek keresztül, akármelly. ablakon átpillantotok be a' házba: vagy a' megelégedés szelid nemtőjét látjátok ottan, vagy pedig az elégedetlenség fekete daemonát; amott az emberek daróczban is boldogok, itt selyemlepek mögött, bársonypamlagokon, is boldogtalanok. Ki nem kívánna közületek inkább amazokhoz számítani, mint emezekhez?

Sok mesterséget föltaláltak már az emberek boldogítására, erre alkalmazák a' tudományt magát is: de a' czél igen lassan éretik el. Tíz ház mellett mentek el, míg egyre akadtok, hol boldogság honol. Oka hol van ennek? Az emberek igen távol kereskednek, mikor közel kellene vizsgáldniok, — a' kebelen kívül hajhásszák, mi csak a' kebelen belől található: kincs, rang 's hír után törnek, a' megelégedés egyszerű virágát elhanyagolják.

Azt gondolhatnátok, valami unalmas leczkét akarok tartani a' megelégedésről, mint a' világban szokás, beszélni erről és amarrul, hogy szájunk járjon, vagy írni, hogy a' papiros beteljék. Ettől én távol vagyok. De czélom megmutatni, hogy e' szó „m e g e l é g e d é s” az emberiség üdvének és boldogságának szava, — 's utoljára is az az emberiség legnagyobb barátja és jóltevője, ki legtöbbeket vezetete a' megelégedéshez 's ki a' megelégedésben jól tudá az embereket kormányozni.

Kissé furcsán hangozhatnak előttetek, midőn azt mondom: egy ember sem boldog, ki meg nem elégedett sorsával és körülményével, és más oldalon:

egy ember sem juthat közel a' tökélyhez, ki egyáltalában a' megelégedés párnáján nyújtózik, 's hogy az embernek jó rész megelégedésből 's jó rész meg nem elégedésből kell alkotva lennie, hogy rendeltetésének megfeleljen, azaz: boldog is legyen 's a' tökély felé is haladjon. Ezt bebizonyítani előttek, szép, fontos de nem nehéz feladat. Szokott kedvvel látok hozzá.

A' megelégedés kész boldogság. A' természetanya millió állatokat szüle földtekénken az emberen kívül, melyek iránt szellemi tekintetben mostohának lehetne őt mondani, mert megtagadá tőlök az érzést, az értelmet, a' haladást. Születnek és elhalnak a' nélkül, hogy elmélkedtek volna, hogy tudatára jönnének a' világ szép összhangzatának, a' teremtetésbeni rendnek, a' világbani egységnek; lefutják pályájokat, mint a' forrás lesiet a' hegyek ormairul a' tengerbe, 's nem volt akaratjuk, nem volt kiszámításuk. A' gondolkozó 's eszével munkás ember illy állapotban igen boldogtalannak érezné magát. De csalatkozunk, ha az állatokról is hasonlót tennénk föl. Az ész helyett kárpótlóul a' megelégedést bírják az állatok, és — a' magok nemében teljesen boldogok gyakran boldogabbak az indulatok által hányatott embernél.

Az emberiség egy része igen közel áll az állatisághoz 's ez is megelégedése által boldog. Vagy azt gondoljátok, lehetne zsarnokoskodni emberi társulatokon, ha az ész ki volna fejlődve bennök? Ez teljes lehetlenség. Az ész igát nem szível... De a' fejletlen ember kevés szükségű, azért könnyen kielégíthető 's megelégedésében mind boldog, mind kormányozható. Az állati embernek eledel, ital, ruházat és multság kell: ezeket bírván, mást nem kíván és szellemisége jogairul könnyen lemond, sőt inkább rájuk sem emlékezik. Így látjuk, hogy a' zsarnokok a' történetekben a' néplálati szükségseinek fedezésére nem csekély gondot fordítottak 's az állati 's kielégített nép még istenlé őket.

A' műveltebb és tulajdonképen emberi része fajunknak szinte csak a' megelégedés útján lehet boldog. Láthattok mindenfelé és mindennap szigorú körülmények között izzadó férfiakat és a' divattul hátramaradni kénytelen nőket, kiknek ajkán panasz nem ül, de homlokukon öröm és kedv trónol: ennek oka, hogy nem nagyravágyók, nem akarnak fényleni mások fölött, nem versenyegnek ostoba fényezésben szomszédok- és ösmerősökkel, hanem kiadásukat jövedelmeikhez mérik 's beérik azzal, mit a' nap munka és jó szerenese ad, — szóval: megelégedettek. Ellenben láttok a' másik oldalon gazdagokat, kiknek czímei lapokra terjednek, kik fájni érzik mellüket a' sok érdemjelek és rendkeresztek miatt, kik usznak a' gazdagságban, télen a' fővárosokban lakhatnak, nyáron falusi édenben édeleghetnek, kik mindig a' divat után mennek és irigyektől vannak körülveve. A' világ azt gondolja: földi paradicsomban élnek, mellynél a' mennyei sem lehet sokkal jobb. Pedig ha megnéznétek közelebbről 's bepillanthatnátok a' kebel titkaiba: bajt; nyomort, kínokat 's nem ritkán kétségbeesést vennétek ott észre; — mert hibázik nálok a' megelégedés!

Helye volna itten, hogy a' meglegedést tudományosan széttaglaljam 's íveken keresztül megmutassam: miben áll és miben nem áll. Határozataimban pontos, szigoru és szörszálhasogató lehetnék, addig derítve és világositva, míg az egyszerű fogalmat egészen homályossá 's borulttá taglaltam. 'S midőn így az érthetlenségig föl és lecsigáztam a' tárgyat, méltó joggal kívánhatnám, hogy első taglálónak tartsatok a' hazában. De önkényt lemondok e' dicsőségről 's a' meglegedés határozatát saját magatokra bízom. A' kebelnek egyszerű érzete az; ki birja, ösmeri; ki nem birja, ellenkezőjét ösmeri 's közzvetve őt is.

Nagyobb szolgálatot tennék, ha azt megmutatom: miképen szerezhető 's tartható meg a' meglegedés? A' tudomány vezete hozzá, vagy a' művészet, vagy a' gazdagság, vagy az erény? Én ezek közül egyet sem mondhatok a' meglegedés anyjának; mert látok tudós, művész, gazdag, jó és erényes embereket, kik a' helyett, hogy a' meglegedés partján nyugodnának, az elégedetlenség hullámain hanyatnak. A' legkülönbözőbb utak vezetnek hozzá, de ez utak nem egyedüliek, sőt gyakran több uton kell járni, hogy hozzá jussunk 's mellyik ezt és amazt odavezeti, másokat majdnem eltávolít tőle.

Némelly ember beéri ezer forinttal évenként, másik százezerrel, egy harmadiknak millió is kevés, míg egy negyedik Dárius kincsét is elpazarolná. Ennek elég, ha garasait és forintjait össze tudja adni, amaz kevély rá, hogy tudja, miszerint Páris túl van a' Lajtán, egy harmadik örömmel nézi, hogy évenként a' naptáron kívül két három könyvvel is szaporodik tára, míg vannak, kik a' tudományt ezer könyvből gyűjtik 's ámbár mindig isznak, mégis öröken szomjúsak. Ez saját szövetében jár és saját főztét eszi és boldog, — az a' külföld legszebb anyagait 's kelméit rakja magára és drága szakácsokkal készített drága fűszeres étkeit, és boldogtalan . . . Ez akarna meglegedett lenni és nem tud, — az nem is gondol rá 's elégedett. — Mert a' meglegedés mint a' jó szem 's az ép kézláb igen sokszor és többnyire a' természet ajándoka: kinél eredetileg hibázik, az nehezen tud szert tenni reá.

Szerencsére a' meglegedés csirája többnyire be van helyezve az emberi kebelbe; csak ápolni, csak kifejteni szükség: mi a' nevelés dolga. A' szülők és tanítók e' tekintetben is igen nagy jót tehetnek az emberiséggel. Az oktatáson kívül itt is, mint mindenütt, nagy hatással van a' példa, a' szokás. Mint részegesek, kártyások, kevélyek és faragatlanok között bárki is könnyen részeges, kártyás, kevély és faragatlanná lesz, úgy a' meglegedettek körében magunk is mintegy ránkragadás által sajátunkká tesszük a' meglegedést. Illy módon történik, hogy néhol néhol egész családokat, sőt népfajokat látunk a' meglegedés erényével tündöklenni, míg máshol az elégedetlenség családokra, tartományokra, sőt egész nemzetekre elragad. A' meglegedés testvérei a' nyugalom, vidor és jó kedv, társiaság, jótékonyág, míg ellenkező oldalon az elégedetlenség ezer nyugtalansággal jár, a' tartós jó kedvet kirekeszti, a' társiaságot megmérgezi 's jótékonyakká, nagylelkűekké lenni nem enged.

És mind a' mellett (iszonyu gondolat!) a' megelégedést a' maga általánoságában, utolsó fokra vive, nem ajánlom, nem pártolom, sőt veszedelmesnek tartva, kárhoztatom. Ki mindennel annyira meg van elégedve, mint a' halott a' sirban, nem emberem! — Ezen állítás ujlág magyarázatot kíván.

Vannak emberek, kiknek minden rossz, és vannak emberek, kiknek minden jó: ezek a' világot úgy hagyják menni, a' hogy akar; beérik azzal, mit a' jó sors hoz, legyen az bár sült veréb vagy kancsuka. Ezeket más szóval tespedés embereinek mondhatni. E' betegségben sokan szenvednek, nemcsak magánférfiak, hanem — egész népcsordák, mely néven csak azért bártorkodom őket nevezni, minthogy a' csordától nem állanak igen távol.

Érdekes volna egy-pár ilyen túl-elégedett embert híven rajzolni. Nem dicsekedhetem ugyan nagyon finom ecsettel, de a' gondolat annyira bizgat, hogy lehetlen ellenállanom 's néhány vonalt nem huznom. Annak idejében megkérem majd kedves Barabásunkat, hogy végezze be, mit én csak kezdek.

Aba posztóban, bocskorral vagy mezitláb hajt föl egy meszel pálinkát karpáti vitézem 's azt látszik mondani: szegéy pap, ki csak vizet iszik! És tudom, ha ezt naponkint vagy félnaponkint ismételteti, nem cseréli be sorsát az oxfordi rectoréval.

Szemét- vagy trágyadombon hasal másik bajnokom a' vitéz rómaifajbul 's fél malé van előtte: „mi bolond, — gondolja — ki Pestig fuvaroz, midőn honn is ehetik malajt.“

Pinczében szalonáznak télhó közepén ketten ösmerőseim közül kék dolmán- és nadrágban, hordófenék asztaluk, kulacs a' poharuk; ragyognak szemek, ég arcuk 's majdnem csókolják egymást. „Bolond zultán, gondolják, ki hisz a' koránban 's nem hörpent kulaesbul.“

Rántott csirke és két pint sör áll a' lajtántúli szomszédok előtt . . vagy inkább nem áll, hanem fogy . . Magokon kívül vannak és megvetve gondolkodnak — a' görögre, hogy „van alkotmánya, de nincs söre!“

Nem tehetek róla, — de én az ilyen túl-elégedett, semmivel beérő, tespedő embereket ki nem állhatom: gyűlölöm őket, mint jó keresztény a' bünt 's borívó a' vizet, 's ha lehetne, álmukban leönteném őket a' leghűsebb vízzel, hogy ugrani legyenek kénytelenek. Hogy a' világ annyiban hátravan, hogy mindenfelé koldusokat, elnyomottakat, butákat és rászédetteket látunk, ezen túl-elégedettségnek és tespedésnek köszönhetjük.

Túl-elégedettség fejlődhetik ki embereknél és nemzeteknél a' legkülönbözőbb tárgyak, sőt minden iránt. Az illy emberek hasonlóak a' többi állatokhoz mindent a' sorsra bízniak 's tőle mindent egyiránt egykedvűleg fogadnak. Nekik jó a' legönkényűbb kormány, a' legmesésesebb vallás, a' legbutább szokás, mellyen évezredek által nem változtatnak. Illyen képe van Ásiának, melly maga a' megcsontosultság, megkövesülttség. Europa színe többet változik egy-pár század alatt, mint Ásiáé Ábráhámtul Mohamedig. Ma is, mint akkor, a' legönkényesebb kormányok mindenfelé, mellyek egész nemzeteket az uralkodók jószágainak tekintenek: a' nép portéka a' satrapák és ba-

sák gazdagítása végett. Az ásiái vallások semmi haladást és fejlődést nem ösmernek, sőt inkább hátra mint előre mennek. Nézzük meg ezen bramaismust. Az ó mesék benne mindig újra 's újra tanítatnak egy osztály által, melynek érdekében van, a' tanon mit sem változtatni. A' szent könyveken nem javít a' fejlődő tudomány, vagy inkább a' hitregék mellet nem is kaphat lábra semmi alapos tudomány, nem jöhet létre semmi fejlődés. Hasonlót mondhatunk el a' láma vallásról, melynek főhazája China. Ösmeritek Chinát, a' mennyei országot, a' világ közepét, a' ragyogó gyémántot a' cseh kövek között. Ez a' megkonokultság legőseredetibb képe, mely a' multtul egy hajszálnyira el nem tér, mely a' bebalzsamozott ösidőnek nevezhető. Itt vallás, alkotmány, tudomány, mesterség, életmód és szokás legalább is hatezer éves kerékvágásban áll, mert í em mondhatom, hogy megy . . . . Áll és pedig olly erősen, hogy Anglia minden göz- és sorhajója 's ályui alig mozdíthatnak rajta. Hogy hasonló konokság jellemzi a' mohamedanismust és mozaismust ásiái hazájában 's a' többi világrészekben is, fölösleges fölhordanom: ez is elég volt arra, hogy a' tespedés e' szörny-képtől eliszonyodjatok.

Ezekből önkényt foly, barátaim, hogy nem szabad sem egyeseknek, sem álladalmaknak a' megelégedés bölcsőjében heverni, ámitgatva magokat, hogy minden ugy van legjobban, a' hogy van. Minden tovább fejthető a' világon és javítható és szükségseinkhez alkalmazható: erre kell törekedni, ebben kell munkásnak lenni, hogy mindegyre tökéletesebbek és boldogabbak legyünk 's így megfeleljünk e' célnek, melyből a' világra teremtetünk.

Ha megnézem magunkat, barátaim, ugy találom, hogy mi mind a' két hibában szenvedünk, azaz: nem vagyunk megelégedettek, mint kellene 's mégis tespedőbbek vagyunk, mint kellene. A' megelégedés helyét igen sokaknál az irigység foglalta el: irigyeljük más szerencséjét, gyarapodását, előmenetelét barátait, czimét; kancsal szemekkel tekintünk szebb ruháira, ékszereire, gazdagságára; hogy hasonlóhoz juthassunk, áruba bocsájtjuk meggyöződésünket, eladjuk magunkat. Ellenben a' másik oldalon ismét a' tespedés, a' maradás emberei vagyunk: szeretnők a' célét, de nem akarjuk az eszközöket. Ráfogjuk, hogy nincs Magyarországon kívül élet, és bűnnek tartjuk csak gondolni is arra, hogy állapotunkon változtatni kell.

Ha szabad egy kis oktatást adnom, a' következőkben összpontosítom véleményemet. Iparkodjunk a' megelégedés virágát kifejteni kebelünkben. Használjuk a' természet ajándokait 's a' társaság kedvezményeit józanon, bölcsen. Egy örömszálat se bocsássunk el mellettünk élvezetlenül. Tanuljuk meg örömeinket a' természet kebeléből színi, mely ingyen adja azokat 's testet, lelket erősít velek, nem ugy, mint a' költséges mulatságok, melyekben csak gazdagok vehetnek részt 's ezek is gyakran megrongáltatnak általok. Fordítsunk magunkra gondot, fedezzünk föl kincsbányákat saját keblünk- és lelkünkben, műveljük azokat és kincseiből gazdagodjunk meg. Ha másokat boldogulni, gyarapodni, előrehaladni látunk, ne irigyeljük nekik, sőt ör-

vendezzünk rajta : mert boldog emberek között boldogság élni. Különböztessük meg szigorúan : mi tartozik a' boldogsághoz , mi nem ? amazokat ejtsük birtokunkba , ezekre ne adjunk sokat. A' boldogság alapját a' lelki nyugalom , tiszta lelkiösmeret , műveltség és jószág teszik : ezeket birni saját akaratunktul függ , ezt a' világ nem adhatja , el sem is veheti. Ezekre kell törekedni. A' külvakakra nézve : tanuljuk meg a' mértékletességet , — a' mértékletes ember csakhamar gazdag 's többnyire egésséges.

De a' megelégedésbe ne ringassuk úgy be magunkat , hogy haladási vágyunkat előljük. A' természet azért ültete keblünkben a' megelégedés ellenébe a' vágyat , hogy tespedésbe ne mehessünk által. Iparkodjunk tökéletesíteni magunkat és körülményeinket. Ifjuságunkban testünket fejtsük , lelkünket pedig mindenkor , utolsó lehetünkig. Gyűjtsünk testi és szellemi vagyont és használjuk azt. Társaink iránt soha ne legyünk közönyösek , ragadjuk őket is a' tökély felé. Hassunk megelégedésökre , hassunk fejlődésökre. Soha se mondjuk : ez az álladalom legtökéletesebb , mert tökéletes álladalom nincs , — de iparkodjunk a' tökéletes felé. Ne gondoljuk , hogy a' kebel meggyőződése bevégzett ; az is tisztitható mind érzelmek , mind az értelem által : haladjunk e' pályán , másokkal kezét fogva , senkit nem kárhoztatva 's a' tudománynak és erkölcsösségnek a' kellő tiszteletet megadva.

Ekképen cselekedvén , nemcsak egyénileg leszünk boldogok , hanem polgárilag is a' jobb létnek 's tökélynek haladunk ellenébe. Mint hazám hű fíja kívánom , hogy ez minél többekkel és minél gyorsabban történjék.

V a j d a P é t e r .

A Z É L É T .

(NAPLÓMBÓL.)

(Folytatás.)

VI.

B. Február 9-én.

Ne higgyétek , hogy a' magas körökben mindenütt öröm lakik , hogy a' boldogtalanság nem mer belépni a' fényes termek küszöbén. A' kebel mindenütt a' fájdalom tanyája , takarja bibor vagy fedje durva mez. Ha megleshetnők ez angyali leányt , ki olly szeliden mosolyog ez ifjura , mig hamvas kezeivel az illatos thealevet szűri a' vendégeknek , tán könyeket látnánk áradni az éjszemekből , melyek most boldogságot sugárzanak , mig a' szívben vágyak

tengere hullámoz, míg az ajkakon egy sohaj készül kitörni, de ő erősen szorítja kezét szívére, mintha dobogását akarná elfojtani.

Az estély igen fényes volt.

A' tündérileg világított teremben több csoportra oszlott a' társaság; a' szende háziasszony körül az éltesb nők és férfiak fűződtek egy körbe, míg a' theaasztalnál 's a' terem távolabb részeiben kis társaságok alakultak. Sokan a' remek aczélmetszeteket nézegeték, mellyek egy asztalon elszórva hevertek, mások a' csipkés szegélyű polczokon felállított edények-, arany és bronzöntetek- és ritkaságokat bámulák. A' teremben szakadatlan zisibaj volt hallható, de a' társalgásból mindenütt hiányzott azon élénk színezet, mi csak az együtt mulatók szívélyességéből szokott kiáradni; látszott, hogy szokás és illeték hozta itt is össze az embereket.

A' társaságnak van egy osztálya, mellynek az életről 's ennek feladásáról sajátyszerű fogalmai vannak. Ez embereknek az élet nem azon időköz, mellyben mint egyesek egy kis követ gördíthetünk az emberiség nagy templomához, mellynek ivei alatt az emberi méltóság, szabadság és értelmiség olтарát nemes fölhevülés, egyesült erő, polgári hűség 's kitartó akarat emelé; nem azon pálya, mellyen magas célért kell hevülnünk. Érzéki elszóródás, kábító kéj és folytonos élv a' feladat, minek megoldásában telik le ez osztály élete. Az élet nyomorával, a' polgár aggály- és gondjaival 's a' költő sasröptével, lángoló keblével lent a' völgyben nyugszik észrevétlenül; de azt hiszitek, hogy fent ambraillat ül a' szél szárnyain? hogy gond nem hamvazza be a' fűrtöket? csalódtok. — Önmegtagadás nélkül nincs polgári erény, de ez emberek, kik mindent birva, mi az érzéki életet kényelmessé teszi, nélkülözni mit sem tanultak, egy napot, egy perczet sem áldoznának — — —; hisz napjaink megmérvek, minden elvesztett perczben egy öröm mennyországa záródott el előlünk. És illy elvek, illy nézetek mellett nő fel egy nemzedék a' másik után. Ezért e' kimerültség mindenütt. Oh, adjátok, szülék, a' föld egyszerű fiához gyermekeiteket, hadd neveljék fel ezek erőssé az ifjut, mint erős vala Frithiof *), hadd neveljék ártatlanná a' hajadont, kinek kebelén ne pattanjen meg a' szemérem szüzi zománcza, mi nélkül a' leány virág, illat és hamv nélkül.

Illy gondolatok közt álltam meg egy ablak mellett. Közel hozzám Jenő egy művelt lelkű nővel társalgott, kit ifju leánykák bájoszorúja font körül. E' szép leánykák oldalánál vidor ifjak szállongtak 's a' társalgás már régen folyt az élet apró szenvedéseiről; de a' panasz csak az ajkakon ült, a' szemekben a' kebel üdve derengett. Jenőtől, bánatának, melly vonásait olly érdekessé tévé, okát kérdezék, 's az ifjak mohón ragadák meg a' kérdést, hogy a' mindenfelől rögtönzött feleletekkel legalább pillanatokra élénkítsék a' társalgást. Nem érzék, mi sebet érintének kiméletlen ujjakkal.

*) Tegner' Frithiofs Sagen.

Az ajtó szárnyái megnyíltak; egy junói természetű hölgy lépett be gróf F. Guido kíséretében. Gróf F. . . . . fényes történeti név, de annál, ki most e' nevet viseli, Klio megszűnt jegyezni. E' napokban tért vissza polynesiái utjából; mondják, sok — ritkasággal. A' szép hölgy 's lovagja mindenfelől szívesen üdvözöltetett; a' gróf kérdésekkel halmoztatott el, míg a' szép hölgyet a' nők közül többen pajkos mosolylyal fenyegeték. Pillanatra a' kis körben, hol Jenő mulatott, csönd állott elő. Az ifjak eleinte sűgva, később hallhatóan, tevék meg észrevételeiket 's szerencsét kívántak Guidónak, kit a' legszebb nők egyikének kegye boldogít. A' szende leánykák mind, egy gondolatától meglepve, egymásra néztek, és e' gondolatot nem egy-két szemből olvashatám ki. Lelkemben szánakozás vegyült az elkeseredéssel. Beszállongtam gondolatimmal e' leánykák jövőjét, kik előtt az élet illy hamar tárja fel mindenfertőjét, 's szántam e' szelid angyalokat. Ha a' vétket nem éri kárhozat, az erény elveszti előttünkbecsét. És e' leánykák megszokták a' vétket annak nem tekinteni. Nagy felelősség terhe nyom titeket, szülék, kik illy társaságba vezettétek ártatlan gyermekeiteket, hol egy véletlenül kiejtett szó, mint az elhullt mag, gyakran fogékony földre esik és gondolatokat fejt ki, mikről eddig a' kebelben alig borongott kétes sejtetem, hol mind azt, mit tiszta hitében a' kebel rossz erkölestelennek tartott, igazolva, a' nőt, tán barátnéját, ép azon elvekért, melyeket egy benső szózata kárhoztatott, imádtatva látván, a' meggyőződés erősödik meg benne, hogy a' kegyelet, tiszta érzelem és a' vétek gyűlölete mind megannyi maradványa a' gyermeki kornak, melyet játsszeireivel el kell vetnie, ha imádtatni, ha irigyeltetni akar. — És azon pályára, mellyen boldogítania kellene, illy meggyőződéssel lép ki a' leány magas hivatásának ismerete nélkül.

Egy gyönyörű gyermek állott a' nő mellett, kivel Jenő társalgott. Mi szép ez ártatlan leány! oltáron szeretnéd imádni az átszellemült képet, szeretnél örökre elmerülni az olvadó szemek egébe, melyek most lehunytak, mint borús égen a' csillagok; az angyali főt arany fűrtök árnyalják körül 's az arcot kívánják ellepni, mellyen a' felhevült érzelem bíbora gyűrűzik fel. Valjon mi emeli olly nyugtalanul a' szűz kebel havát? mi lázítá fel a' vért az ifju erekben? Egy ifju a' junói természetű hölgy és lovagja a' boldog Guidóról beszélt, templomtörő kezekkel közelítve meg a' kebel vesztalángját. A' szegény gyermek a' művelt lelkű nőhöz menekült, de benne eddig nem ismert vágyak kezdtek tán gyűlni.

A' társaság, mellyben némelykor le-leapadt a' társalgás zaja, egy nagy körbe fűződött. Gróf F. Guido beszélé utikalandjait. Figyelmesb levék; mióta Pomare királynéval olly lovagiatlanul bántak a' francziák, érdekel viseltetem a' tengervilág iránt. Minden arczon mohó kíváncsiság ült, vágyták ismerni Polynesiát. A' gróf engedett a' felszólításnak 's elbeszélé, mint járta be a' 'kék' hegyeket, a' Vulkán és Barátság, Harvey és Pitcairn szigeteket, Ohwhyheet, hol Cook emlékére egy angollal pezsgőzött, mint tisztelkedett

Taitiban a' szerencsétlen királynénál, kitől egy känguruht 's két kasuart kaptott ajándékba. — A' nők többször bámulva sohajtának fel.

— Remélem, — szól közbe gróf Q. — naplóból érdekes töredékeket fogunk nyerhetni.

— A' grófnő — viszonzá Guido a' junói termetű hölgyre tekintve — szavamat bírā e' farsangra, 's ezért olly sebesen utazám, hogy naplővitelre időm nem volt, 's a' hirtelen légváltoztatás miatt kis papuasszerecsen leánykám is megbetegedett.

— Ah! mikor mutatja be a' gróf a' kis papuast? kérdék egyszerre többen a' nők közül.

A' gróf a' leánya betegségét emlité 's elbeszélé a' kalandot, melly őt e' leány birtokába juttatá. De én azt nem hallhatám, mert egy öreg ur fekete kondor fűrtökkel p e k i n g i utját kezdé nekem 's Jenőnek elbeszélni, sájnálván, hogy, mint Guido, ő sem irt naplót 's hogy most emlékében minden látott tárgy elmosódván, utjából emlékül még csak egy chinai csengetyűt bir. Az öreg urtól csak úgy menekülhattünk meg, hogy megígértük e' chinai ritkaságot megtekinteni 's közelebb vonultunk a' főkörhöz, hoí Guido megszűnt kalandjairól 's polynesiái tapasztalatiról beszélni 's az élénkült társalgás Sue bolygó zsidójaról folyt.

Épen a' művelt lelkű hölgy felelt tagadólag a' házínő kérdésére, midőn a' chinai csengetyű birtokosától megszabadulhatánk.

— Hogyan? — kérdé a' házínő — ha nem tudnám, kedves Melaniem, hogy te Bulwer híve vagy, alig hihetném, hogy a' remek regényt még nem olvasád.

— Nem olvastam; — viszonzá Melanie szelid hangon — mert egy időtől inkább van nyugodt kedélyre szükségem, mint valaha; megvallom, nem akartam könyvekben találkozni azokkal, kiket az életben is megvetnem szívennek fáj.

A' társaságban több nő összenézett; egy-két ifju egymás füléhez hajlott.

Melanie észrevette a' hatást, de nyugodtan folytatá: Nem régen Sue még kedvenczem volt, mert regényeiből elvonhatott az olvasó egy-két lélektani igazságot, egy-két élettapasztalatot, midőn az összes franczia romantika, idegizgató műveikkel, csak pillanatnyi elszoródást, csak olvasmányt nyújtanak.

— Pedig ezek — mond egy fiatal hölgy — olly érdekesek, mig szeretett Bulwered hosszas reflexióival olly unalmas.

— Bulwer — mond édes hangon Melanie — egy ocean; megmérhetlen, mint az idő 's nagyszerű mint a' hatalom, melly azt teremté. E' tenger fenékén gyöngyragylók rejlenek; ki a' gyöngyöt ki akarja halászni, le kell merülnie a' hullámokba, mig divatregényeitek hasonlitanak egy szép vidékhez; a' smaragdölgy ölén csörgő patak kigyózik 's egyhangu zenéje elaltatja a' parton merengőt, a' távol kékelő hegyek gerincein ábrándos romok függ-

nek, — itt egy csendes lak, ott egy hatalmas vizesés, — de minden látható; és míg az oceánon elvesz tekinteted 's csodálatra ragadtatik a' lélek, a' vidéket egy helyről könnyen beláthatod, hogy tekinteted kéjelve nyugodhasék meg a' völgyekben 's a' hegyormokon.

— Pillanatnyi csend állott elő; Melanie ismét megszólalt. De ezt természetesen találom; nevelésünkben mindenek előtt az érzelmiség fejtetik ki 's a' helytt, hogy munka és szemlélődés által a' szellem erősítenék, érzelmiség által az gyengítetik.

— Ha emlékezem, — mond egy éltesb nő — első olvasmányod, édes Melaniem, szinte Marmontel volt, mellyben az érzelem erénynek hirdettetik.

— És a' baj — mond Melanie komolyan — itt fekszik, hogy leánykák kezébe, kiknél az érzelem még szendereg, Marmontel adatik, ki, mint egy nagy német író megjegyzi: „az erényt oly könnyű-, oly kellemessé teszi, hogy azon roppant hézag, melly az önmegtágadás és az érzéki élet közt létezik, észrevétlenül enyészik el.“

— 'S a' grófnő az erényt nehéznek és oly valaminek festené, minek gyakorlata nem kellemes? kérdé egy idős férfiú.

— Olyannak festeném, — viszonzá Melanie — minek gyakorlata önmegtágadással jár, mire csak emeltebb keblek képesek és mi köznapjaink özönében az üdv vasárnapját hozza meg; igen, — nehéznek, mert lágy érzelem, érzéki részvét, melly többnyire a' szenvedés látásából eredt, kéjelmelenségből támad; és érzéki szerelem még nem erény.

— A' grófnő egészen új tant, új moralphilosophiát hirdet közöttünk, jegyzé meg a' chinai csengetyű birtokosa.

— Melly tant — viszonzá hidegen Melanie — ha a' báró is követné, a' gunymosoly, melly ajkain elvonult, elmaradt volna, melly mosolyban, bossásson meg a' báró, én csak multjának igazolását látom.

Nevetve vétetett körül a' chinai csengetyűs, szólni akart, de — tán lovasiságból — elhallgatott.

A' szomszédterem ajtai felnyitlak 's a' házinő felszólítására mindnyájan követék őt a' pompásan világított nagy terembe, hol zeneelv várakozott a' vendégekre.

E' pillanatban lépett be Arthur.

— Miért illy késő, édes Arthur? kérdé lágy hangon egy szöke özvegy.

— Brúnó esküvéséről jövök, szép grófnő, ki egy óra előtt vezeté aráját az oltárhoz.

— És így társaid közt csak magad maradsz nőtelen, Arthur, szólalt meg a' háziúr, ki egy éltesb nőt vezetett karján a' zeneterembe.

Jenőnek jutott a' szerencse, a' kedves Melanie grófnőnek karját nyujtani, kire kegyelettel tekintheték, mert mi szivemet annyira megragadá, az nem volt külfény, eltűnő aranyfüst, hanem lélek és sziv. Jenő a' grófnőhöz közel állott meg.

Egy külföldi énekesnő hallatá csalogánydalát; minden kebelben kéj áradott. — A' háziur komornikja nem sokára egy levelet adott át Jenőnek, ki a' levelet zsebébe akará rejteni, midőn a' komornik által figyelmeztetett, hogy a' levél boritékján annak igen sietős átadása kéretik. A' levél Jenő anyjától volt. Észrevétlenül távozott. — Néhány percz múlva a' komornik kiszólitott. A' második teremben könyei közt találtam Jenőt; némán nyujtá át a' levelet. Testvérenek súlyos betegségéről tudósítá a' szegény anya gyermekét 's a' haldokló kívánatához csatolá kérését Jenő leutazása iránt.

— Még ez éjjel sietek beteg testvéremhez; — szólalt meg mondhatlan fájdalommal — oh, megtartja őt nekem az ég, hisz itt ugyis mindent veszíték.

— Nem, Jenő, mindent nem veszítél; a' remény megmaradt; menj és térj vissza anyád áldásával; — remélj, igazolva léssz.

Jenő melegen ölelt meg 's távozott. A' szomszédteremből örömhangok 's tapsvihar hallatszott.

VII.

B. Február 25-én.

Azt hittem, hogy, mint a' vidék, melyből távoznunk, lassan eltűnik szemünk elől és mint az életben minden emlék elhalványul az ember lelke előtt, úgy enyhülni fog tán Jenő fájdalma is, mintán Bécsét elhagyá. De a' fájdalom nem olly hamar hagy el bennünket. Polypkarokkal ragadja az meg a' kebelt, mint a' tölgy ezer gyökérrel ragaszkodik a' földhöz, mig az öröm, mint a' gyenge lilium, vékony szálaikon függ 's egy lenge szél is letörheti.

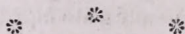
„Kivül olly csöndes az éj, — mond Jenő levelében — a' hold, e' régi ismerős, barátságosan tekint le az égről, csak e' lázas szív nem tud lecsöndesedni, csak a' kebelbe nem tér nyugalom. Beteg vagyok. Oh, hogy ennyit megbír az emberi szív! Illyenkor minden emlék feltámad lelkem előtt 's ekkor fájdalomtól üzetve, rohanok az elnémult utcákra és siratom két halottamat — testvéremet és — a' reményt.“

Testvére meghalt. Mi korán hervadt el e' jó leány! Nem rosszul hasonlíták már mások e' leányt a' virághoz. Még tegnap örömmel ápoltuk a' virágot azon reményben, hogy az kertünk díszé leend, de az éjjel a' bimbót fergeteg törte le vagy féreg rágtá szét.

Szegény Jenő, mennyi szenvedés jutott részedül. De ki mondhatja, hogy az anya fájdalmát ismeri, az anyáét, ki gyermekét temeti el? Oh, hogy épen a' legnagyobb szeretetből fakad fel a' legégetőbb fájdalom. Boldog, ki nek kebelében illyenkor a' vallás mennyországa él. És kell, hogy a' hit ege

vonja fel felettünk kék ivét, ha utainkon a' remény elhervadt; másként az élet sötét éj leend, melyben egy csillag sem világít le az eltévedt vándorra.

Mig a' sziv szeretni tud, megküzdünk minden akadálylyal, mert „erős a' szerelem mint a' halál, kemény mint a' koporsó“ mond a' sz. írás. De ha a' csalódás elzúgta a' kebel hitét, lassan elhal az akarát: megtörik az erő is bennünk, mely eddig a' küzdésben növekedett, 's mintha a' szivben minden húr elpattant volna, érzéketlenül, tompán szenvedjük a' sors csapásait; — és midőn mindent odavetünk, a' reményt, magunkat, mindent: önfeláldozásunkkal mintegy meg akarjuk magunkat bosszulni az életen, melyben boldogok nem lehetünk, és önmagunkon, hogy hinni tudtunk.

Igy Izóra is, ki eddig szerelmében olly erős volt, megcsalva, elárulva hívén magát 's hitét, mely üdve volt, csalfának tartván, megszűnt küzdeni, ha tán ére ni nem is, és tegnap — Iván jegyese lön.

Jenő jutott eszembe és ígéretem. Ma Izóra anyjánál jelentetém be magam.

Egyedül találtam; előtte egy kis szekrény állott az asztalon. Hidegen fogadott. Elmondám, hogy Jenő barátja vagyok 's hogy őt igazolni szándokom; a' nő ajkain egy keserű mosoly villant el.

— Hiában kísérti ezt ön meg, uram; — mond nyugodtan — ne higgye, hogy hirtelen ítélek, leányom boldogsága hideg megfontolást tesz kötelességemmé.

— Oh, ekkor még remélhetek; — viszonzám — hisz minden, mit kérek, csak ez: minden körülmény hideg megfontolása.

— És ép e' körülmények szólnak ön barátja ellen; nem csalódom, uram, minden ellene van.

— Csak a' külszin, szólék hévvel.

— Csak a' külszin? — kérdé egy hideg tekintettel — hallja tehát: — és elmondá, miként Jenő egy leánynyal, kit előtte Louisenak neveztek, viszonyban áll, 's hogy miatta a' marquisval párbajra akart kelni.

Eliszonyodtam a' hallottakon. Rágalom! — kiálték fel önkénytelen — Jenő e' leányt nem ismeri; — a' nő hidegen rázta fejét. — Félek, — folytattam — hogy ez ármánynak, mely Jenő felett illy sötét vést szőtt, nemcsak ő leend egyedül áldozatja.

— Értem önt, — szólt, egy könyvet széttörve szemeiben — szegény gyermekem; oh, hogy ez ember illy szívtelenül dulta fel nyugalmadat!

— Nem, nem; ő ártatlan.

— Hogyan? ártatlan? oh, uram, magam valék tanu, midőn egy nő, kit Jenő magától eltaszított, kétségbeesve rogyott össze a' csábító lábainál.

Látja ön, az ég örködött Izóra felett; később megölte volna őt a' bánat, most a' seb még tán nem halálos.

Egy perczig némán tekinték a' szegény anyára, kinek hangja az utolsó szavaknál reszketett. „A' seb még tán nem halálos” mondá, 's e' szavakban az anyai fájdalom egész tengere nyilatkozott. — Elmondám, mit Jenő igazolásaul felhozhattam; kértem, lenne irántam bizalmas 's ne titkoljon el előttem semmit, mi engem tán e' sötét ármány kutfejére vezethetne. A' nő hallgatott; néhány másodpercz mulva az asztalon álló szekrénykéből egy levelet vett elő 's azt szó nélkül átnyújtá.

A' levél ugyanazon kéz írása volt, melly irta a' koldusnő által talált levélkét is. Minden világolni kezdett lelkem előtt, szemeim örömben égtek, mert e' levél kivezetett kételyim tébolyából. A' levél Jenőnek a' farsangutolsó éjét követő napon történendő találkozására egy hölgygyel 's Theseus templa előtt, figyelmezteté Izóra anyját, ki most bámulva tekinté reám.

— Meg nem foghatom önben e' változást — szólalt meg. — E' levél olly váddal terheli Jenőt, minek valóságáról meggyőződnöm, gyermekem érdeke kényszerített.

— És, nagysád, tudom, egy nőt látott Jenő előtt állni, ki őt a' kétségbeesés hangján emlékezteté kötelességeire, ki Jenő hidegségénél örültkint fenyegetőzött 's midőn lábaihoz egy erszény hullt, mintha szíve repedt volna meg, eszméletlenül rogyott le. És Jenő mégis ártatlan.

— Hol vannak erre bizonyítványai?

— Itt — viszonzám, a' koldusnő által talált levelet adva át.

A' nő figyelmesen olvasá végig, a' rövid levelet 's nyugodtan nyújtá azt vissza.

— Ugy látszik, — mond — hogy egy kéz irta e' leveleket, de Antonio soraiban hiában keresném Jenő mentségét.

— Hogyan? és nagysád nem sejtí, hogy a' kéz, melly e' sorokat irta, szövé szinte az ármányt is? hogy a' hölgy, kivel Jenő azon szerencsétlen napon találkozott, nem más, mint — Clementine, ki Jenő megrontására szolgált eszközül?

Ezt, uram, nem sejthetem; egy névtelen barát Jenő találkozására figyelmeztet, Antonio sorai boszúvágyát árulják el, és bár az írás azon-sága azon gondolatra vezet, hogy Antonio 's a' névtelen barát egy személy, összefüggést a' két levél közt mégsem találok, mint ezekben Jenő részére mentséget nem.

— Izóra és Jenő boldogsága függ attól, hogy nagysád kezeimre bizza e' levélkét, 's ígérem, ugyan e' látatlan kéz, melly barátként figyelmezteté nagysádat, — hogy egyszerre két szív egét rontsa le — még ma igazolni fogja Jenőt.

A' nő gondolatokba merült. E' pillanatban az orvosmegérkezését jelenté be az inas.

— Legyen, — mond búsan a' nő — de ne felejtse, ön, uram, — — — Louiseot; ezzel a' mellékszoba ajtaján eltűnt.

A' marquisval szólanom kellett; erős hitté vált bennem a' sejtelem, hogy e' leveleket ő irta; csak néhány sort akartam tőle nyerni, néhány sort Izóra anyjához. Ő, hiszem, teljesítendette volna kérésem, de hozzá, bár pere már lefolyt, senkit sem bocsájtanak. — Louisehoz futottam, — — — a' lákást üresen találtam.

E r v i n.

(Vége köv.)

T U L S Á G O K.

Mi nagyszerű az ember!
Világ uralja őt:
Milyen kicsiny az ember
A' nagy világ előtt!

Ő az, ki lelke szárnyán
Szabad világba tör,
Kit szenvedély hatalma
Rablánczokon gyötör.

Ő rá mosolyga Isten,
Midőn világra jött:
Megbánta, hogy teremte,—
'S hagyá átok között.

Ember szívébe rejlik
Derűs menny vagy pokol,
Fölötte szép világ ég
Vagy éjjel zsarnokol.

Szóért, az ember ajkán,
Odadnád lelkedet:
Egy szó az ember ajkán
Kitépi szívedet.

Az ember egy tavaszt bir
És az, mi isteni!
Oh, mennyi kint nyer érte,
Nem bírom festeni.

Ember határt keresne
Az ész világinál, —
Hol a' föld omladékán
Mint Isten képe áll:

'S az messze és közel van,
Itt nem találja fel,
Csak végtelenbe' mellyért
Előbb meghalni kell.

M i s k ó l c z i P á l.

J Ö V Ő É S M U L T.

Körültekintek . . . és te nem vagy itt,
Nem hallom ajkod édes szavait.

Utánad szállnék mint a' gyors szelek;
 De merre járjak, hol keresselek? —
 Elnézek a' jövődő térein,
 Tán megtalálnak rajta szemeim.
 Ott vársz talán virágos halmokon,
 Hogy zöld lombbal körülfüzd homlokom.
 Ott vársz tán, hogy karöltve, boldogan
 Nézzük egünknek milly szép fénye van. —
 Oh, hasztalan tekintek szerteszét:
 Kevés mit láthatok . . . . nagy a' setét.
 Föltünik néha egy-egy égi tűz
 (Tán a' remény csalárd játékot űz)
 Futó csillag, sugáros sarki fény
 Vonul el a' sötétes bolt ivén;
 'S a' rózsaszinben égő fény alatt
 Egy pillanatra téged felmutat;
 Majd ismét elborul, sötét leszen,
 'S többé nem láthatlak jóm, édesem! —

Tovább megyek . . . . megellek egyebütt,
 Hová a' hold tartós világa sűt.
 Megellek én a' csendes táj felett,
 Mellynek holdfénye szép emlékezet.
 Utánad én, oh szépem, kedvesem!
 A' multat is följárom, keresem. —
 Tavasz mosolyg, uj fényben ég a' föld;
 Erdő, mező virágos, zsenge-zöld;
 'S hol enyhe szél, dalok hazája van,
 Ketten vagyunk a' lombok árnyiban.
 Máskor vig arczod olly halvány 's komoly,
 Pedig vidám zenének árja foly,
 Beszédre nem nyitod meg ajakod,
 Tán mert szived zenéjét hallgatod. —
 De én esengő szót ejtek feléd —
 Nehéz keblemnek olly jó a' beszéd —
 Elmondom, én hogy érző kebelem
 Minden virágít néked szentelem,
 Hogy életemben fényes nap levél,
 Hogy lelkem lomb, most zöldülő levél,
 Melly hervadtottan földre hullni fog,
 Ha rá szemed sugára nem ragyog.
 'S elmondok én, még sok más szavakat,
 Mellyeknek árja mind szümből fakad. —
 'S te nem felelsz . . . de könnyed megered,
 'S keblemre hajtod égő szép fejed.
 Ne szólj, ne . . . csak maradj szívem felett:
 E' hallgatás a' legszebb felelet.
 Ne nyisd meg ajkadat, légy szóttalan:
 E' némaságnak hangos nyelve van,

Melly szümhez szól olly boldog-édesen
 Hogy boldogságban örültté teszen ...
 Így látlak én a' multban tégedet,
 Ha fölkeresni vágyom képedet
 Ha a' jövő elzárván titkait,
 Sötét országából elutasít.

Mentovich Ferencz.

KÉT NAP ESZTERGAMBAN.

ELSŐ NAP.

„Meg kell lenni!” mondá Tell Vilmos, mielőtt az almára lőtt ... ’s odahagyám a’ kedves fővárost — két napra.

Az ég borus volt, mert a’ felhők csak néhány óra előtt szüntek meg sírni: a’ könyük még a’ fák levelein csillogtak.

A’ nap nem bukott ki tisztán a’ láthatárra, hanem gyanus felhők alá rejtődtek, mint bizonyos nagy férfiak az önzés tág köpenyébe ... egyébiránt a’ napnak borútlán felköltét gyakran láthatnám ablakimból, ha azt nem szoktam volna rendszeren — elaludni!

Mult héten két férfiú sietett Budóról át a’ hidon; sebes haladásukról alig lehetett megismerni, hogy — budaiak voltak. Egyik zekébe, a’ másik champagner-üvegszínű lebbentyűsbe öltözött: mindkettő vidám arcczal szökdécselt a’ pallókon ’s otthon hagyá gondjait ’s — esernyőit. Az első én, a’ másik S. barátom volt.

Midőn a’ pesti hídfőtől balra a’ gőzös felé tartánk: én szíves „áldjon Isten”-t inték az ablakból kendőjét lebegtető nőnek, barátom pedig olly mély sohajt szöktegett a’ belváros felé, hogy az aligha tul nem repült — még a’ városházutcánál is!

A’ kendő lebegett, a’ sohaj kiszökött ... ’s mi szabadok valánk!

Hét óra már rég elmúlt ’s „Fridrik” gőzös még mindig késett. Ha magyar lett volna, nem csudálkozunk rajta, de ezt még az irigység sem mondhatja a’ gőzösökről ... német itt minden, kérem alázsan; az olasznevű kapitánytól kezdve az angol zubbonyba bujtatott matrózokig. De minek is volna magyar? Elég szép, hogy a’ tarsaság némelly hajókat, melyek a’ magyar utazók zsebeiből kifolydogáló „csekély” haszonból a’ budai hajógyárban, mely a’ társaság geographiaja szerint hihetőleg a’ „bécsi prater” végén fekszik, tucatszámra épülnek ... magyar nevekkel szíveskedik felsujtásozni ’s rozzant katlanokkal instruálni!

Nem illik mohókövetelésűeknek lenni ... ’s a’ magyar gyomrot akadályozni a’ — jó emésztésben! — Várjunk még pár száz évig; majd megjön minden, ha addig a’ nemzet úgy járt is, mint a’ hosszú perbe belehalt felperes. Csak, az Istenért, fontolva haladjunk!

A’ mult heti szerdai ’s csütörtöki nap ünnepelt hőse, Esztergammegye új főispáni helyettese Andrássy József ömltsága a’ gőzősön szíves barátság- ’s leereszkedő nyájassággal fogadá a’ beiktatás ünnepélyére vele felrándulandó számos vendégeit ’s tisztelőit.

A n d r á s s y József egyike azon férfiaknak, kik tudományos műveltségök, szilárd lelkületük 's tántorithatlan becsületességök által a' köztiszteletet magoknak kivívák. — Hü ragaszkodás 's meggyőződés-szülte elvekhez ritka ember tulajdona — 's ha valaki ez erény birtokában van, teljes szívből méltánylandó!

A' hajó fődözetét, mivel előbb rá nem értek, kevés percczel elindulásunk előtt kezdék seperni és locsolgatni. Bizony igen dicséretes szokás az Magyarorszáiban, hogy a' fizető közönséggel olly sokat szoktak — nem törődni. Csak fizessünk . . 's ha kérdezzük: miért? — port sepernek szemünkbe!

A' reményszínű padok egyikén ült c e n s u r o m i s. Kezet nyújtánk egymásnak 's leültem melléje. E' pillanatban egy igen szép hölgyecske süté reánk barna szemeit, égetőbbeket a' napnál, mely sugárszuronyait hatalmasan kezdé lelövelni, a' nélkül, hogy kapitányuramnak eszébe jutott volna, ez alkalmatlanságtól minket ponyva által megóvatni.

A' censura mellettem, egy szép asszony ellenemben 's a' szabad ég fölöttem: mondjatok meg, ki volt e' pillanatban boldogabb nálamnál?!

A' mint Visegrádot, ezen komoly intő levelet, mely e' nemzetet régi kötelezettségére emlékeztetvén, olly erélyes elszántsággal tekint le az alatta gözmozgony által tova röpitett népre, hogy még a' pesti szépitő biztosság sem merne ezen vad méltóság kicsinosításához hozzáfogni, — elhagyók 's bejutottunk a' kies papi megyébe, kebelemelő látványul szolgált a' partokon összecsoportozó nép, mely a' helységek határszélein, 'éljen!' kiáltások- 's taraczkölvésekkel fogadá szeretett uj helyettesét, mi a' menyasszonyilag felcsicsomázott gőzösről több üdvölvésekkel viszonoztatott.

E' szives fogadásokat pompára felülmúlá az esztergami. Elláthatatlan embertömeg szegélyezé a' partokat 's várá a' nap ünnepeltjét.

Engedjétek el a' pompás fogadás részletes leírását: az öröm és tisztelet őszintén nyilatkozik, mert nem kelle azt beparancsolni, mint uraság hajduja a' robotot . . 's az, 'éljen'-ek nem voltak olly kétesek, mint némelly költők fellengős rimelése, miket józanabb órákban magok sem értenek.

Láttátok-e, mikép öleli a' szerető anya, hosszú évek után visszatért fíját könyös szemekkel, dobogó kebléhez 's büszke örömmel nyugasztván rajta kéjittas pillanatit, felkiált: „milly deli, milly nagy férüu vált belőle: ő az én fiam!”

Alig tudánk a' sűrű tömegen áttörni: mint ,puntsch'-hoz kisotult ezitrom, értünk a' partra; — hol már ünnepies vonásokba szedők arczánkat, midőn e' pillanatban kedves ,quártélymesterünket' — ki, en passant, a' beszállásosznál olly buzgón 's önfeláldozólag működött, hogy végtére ő maradt ,quártély' nélkül — szépsúlyu teste egész hosszában a' parton elterülni 's a' kemény göröngyökkel cortescsókokat váltani láttuk. A' jelenet sokkal nevetelőbb volt, hogysem azt komoly képpel nézhettük volna; de, hiszen, még akkor is nevetne ez a' magyar, ha a' multság egymás nyakába kerül! Derék urambátyám azonban hamar talpon volt 's mig egyik kezével sértett lábát czirógatá, addig a' másikkal szemüvegét rántá ki 's azt egy mellette elsuhanó csinos menyecskére irányozá. — Kár, hogy festő nem volt köztünk, ki ezen attitude-öt, remek esetjével, halhatatlanítaná: a' szövegírást nem bíztuk volna — Lakner urra.

A' ,szerecsen' vendéglőben jó szobát, jó szolgálatot 's — gőzhajói szép ,vis 'a vis'-nkat találtuk. Férje, egy szentendrei Othello, tü gyanánt őrzé őt, 's mi igen kedvező jelnek vevők, hogy őt — őrizni kell!

'S itt voltam tehát ismét Esztergamban — tizenhat év után! Az ég és a' rosz kövezet nem változtak, csak egy uj nagyszerű fürdőház épült, mely magyar felírással bír 's másfél percentnél többet nem jövedelmez.

Milly viszontagos napok valának azok — tizenhat év e l ő t t ! Tizenhat évvel fiatalabb, tizenhat évvel tapasztaltszegényebb v a l e k . ' S m i l e n n é k e z e n m o s t a n i t a p a s z t a l á s ó m m i a l , h a t i z e n h a t é v v e l f i a t a l a b b v o l n é k ? I s t e n e m r e , s z i n t o l l y k ö n n y e m ű , m i n t a k k o r v o l t a m !

Esztergammak s z i n e : m a g y a r ! M i l l y j ö l t e v ő n h a t e z a r r a , k i a ' m a g y a r o k f ő v á r o s á b ó l j ö n ! A l i g l á t s z i t t a ' b o l t o k o n n é m e t c z i m e r t . . . P e s t e n m a r a d t a k a z o k a ' n a g y h i d t e c z á b a n ' s v á s á r t e r e n , i s m e r t e t ő j e l e ű l a n n a k , m i l l y h á l a d a t o s a k a z o k , k i k n e k l e n y ű g z ő t t á l l a p o t u k f e l e t t a ' n e m z e t a t y á i o l l y s z o r g o s a n — t a n á c s k o z á n a k .

Ebéd után megtekintők a ' v á r t ' s a z u j b a s i l i c á t . — A ' s i r b o l t n a g y s z e r ű : m i n d e n e s e t r e n a g y s z e r ű b b , m i n t a ' s z e r é n y e n z ö l d e l l ő s i r h a n t k ű n a z I s t e n s z a b a d e g e a l a t t . . . m i n t a ' v i r á g o k k a l s z e g é l y z e t t d o m b o c s k a , m e l l y n e k s e l y e m l á g y f ű s z á l a i n h á t r a m a r a d t k e d v e s e i n k s z e m g y ö n g y e i h a r m a t o z n a k .

Temesetek Isten szabad ege — z ö l d s i r h a n t a l á ! !

A ' h ő s é g k i á l l h a t a t l a n , a ' l e v e g ő f o j t ó v o l t . . . a z é g k o m o r a r c z o t m u t a t o t t , m i n t a ' s z o m o r g ó l e á n y , m i d ő n k ö n y ű t t ö r l i l e s z é p a r c z á r ó l .

Éjszokról rekedthőségű szellő környékezett . . . a z é g l e n e h e z e d é k . . . a ' h e g y t ö v é b e n d r . R u m y t l á t t u k .

Még jókor csatlakozánk azon diszmenethez, melly köztiszteletű S z i l a s s y J ó z s e f , h e l y t a r t ó s s á g i t a n á c s o s u r ő n g a v e z é r l e t e é s s z ó n o k l a t a m e l l e t t e l ő s z ö r o r s z á g u n k f ő p a p j a , a z u t á n p e d i g a ' f ő i s p á n i h e l y t e t t e s n é l t i s z t e l k e d e t t . A ' r ö g t ö n z ő t t v e z é r b e s z é d k o m o l y é s ü n n e p é l y e s h a n g o n i n t é z t e t é k a ' l é p é s e m i n d e n n y o m á n á l d á s t é s j ö t t e m é n y t t e r j e s z t ő f ő p a p h o z , d e k ö n y e k r e i n d i t o t t m a j d n e m m i n d n y á j u n k a t , m i d ő n é r z é k e n y t o l m á c s a v á l ő n a z o n f á j d a l m a s é r z e l m e k n e k , m i k k e l a ' h e l y t a r t ó t a n á c d i s z e s s z e m é l y z e t e e g y i k l e g k e d v e l t e b b t a g j á t ó l , a ' f ő i s p á n i h e l y t e t t e s t ő l , e l b u c s ú z é k . — E ' s z é p b e s z é d n e k m i n d e n s z ó t a g a s z í v b ő l j ö t t , s z í v h e z s z ó l t . . a z é r z é s b e s z é l t , a z é r z é s f o g a d á a z t .

Mi meggyőződünk : h o g y v a n a ' c e r i m o n i á k n a k i s e g y i g e n t i s z t e l e t r e m é l t ó , s z e n t l e l k e s e d é s t s z ű l ő o l d a l a !

A ' f ö r d ő h á z b a n , h o v a e s t e l i z n i s i e t é n k , a ' k á v c s u é e l é g c s i n o s , d e a ' s z o l g á l a t m é g p o n t a t l a n a b b , m i n t a ' b u d a i H o r v á t h k e r t b e n . A z t h i s z e m , h a a ' k é t h a s z o n b é r l ő e ' t e k i n t e t b e n v e s e n y e z n e , n e h e z e b b v o l n a e z e n j u t a l m a t o d a i t é l n i , m i n t a ' t u d ó s t á r s a s á g i k é t s z á z a r a n y a t !

Esztergammak mintegy három czukrásza van ' s h a f a g y l a l t a t a k a r s z e n n i , a z t h á r o m n a p p a l e l ő b b k e l l m e g r e n d e l n i . — M i s z e r d á n j ö t t ű n k ' s m i v e l m á s n a p h a z a m e n t ű n k , t e t s z é s ű n k s z e r i n t f a g y l a l t o z h a t á n k — V i k u s s - n á l . — E g y g y ű s z ű n y i p o h á r m á l n a v i z é r t f i z e t t ű n k n y o l e z g a r a s t — s z i n t e a n n y i t , m e n n y i é r t P e s t e n s e m s z o l g á l t a k v o l n a r o s z a b b a l !

Egyes csillagok tünedeztek fel az égen ' s e g y e s s z é p l e á n y c s i l l a g o k t e k i n t é n e k k i a z a b l a k r e d ö n y ö k k ö z t ; h a o l l y á l m o s a k n e m v a g y u n k , t á n j o b b a n a l u d h a t t u n k v o l n a ! — B a r á t o m n a k i g e n n y u g h a t a t l a n á l m a i v o l t a k . A z t á l m o d á t . i . , h o g y ő t a ' p e s t i v á r o s h á z t e t e j é r e a k a r j á k á l l i t a n i a ' m é g B é c s b e n k é s ő i g a z s á g i s t e n n ő s z o b r a h e l y t e t t ; ő u g y a n v á l t i g v o n a k o d o t t , m i s z e r i n t o l l y m a g a s á l l á s r a n e m k i v á n k o z i k , d e r i m á n k o d á s a i s i k e r t e l e n e k l é v é n , c s a k a r r a k é r t e t ö b b ű l d ö z ő i t , h o g y , h a m á r e g y s z e r s z o b o r n a k k e l l l e n n i e , l e g a l á b b a z é p ű l e t h á t u l s ó r é s z é r e á l l í t s á k , h o g y l e n é z h e s s e n a ' — r ó z s a p i a c z r a !

Engemet a ' m a g y a r p e z s g ő , a z é j j e l i z e n é k é s a ' s z e n t e n d r e i D e s d e m o n a s o k á i g n e m h a g y t a k a l u d n i . . . . ' s c s a k é j f é l u t á n s z u n n y a d t a m e l a z o n m e g g y ő z ő -

déssel, hogy Esztergamban nagy sötétség uralkodik — éjjel...s azért nappal igen jó — a' világosság!

Frankenburg Adolf.

(Vége köv.)

I R O D A L O M.

„Shakspeare Vilmos összes színművei”. Fordította Lemouton Emilia. Első füzet „A' szélvész,” színjáték 5 felv. 61 lap. Második füzet „A' két veronai nemes,” színjáték 5 felv. 63 lap. Pesten, nyomtatott Trattner-Károlyi betűivel, 1845. — 16od-rétben. Előfizetési ár: füzetenkint 15 kr. p. p., mind a' 38 füzetre 18 fr. v. cz.

(Vége.)

„A' két veronai nemes” vigjátékról, mint sokkal érdekteleőbb műről, elég legyen röviden szólunk. E' vigjátékban két ifjut találunk. kik egymással barátságban élnek, Balintot és Proteust, a' két veronai nemes. Proteus fürgébb, élvkeresőbb, vérmesebb jellemű, 's így igen természetes, hogy szerelmi viszonyban áll; szerelmese Julia. Bálint komolyabb természetű, érettebb és fontoltabb jellemű, ki langra nem olly könnyen gyul, 's ki e' szerint szabad szívvvel távozik Veronából Milanóba. Azonban minél nehezebben gyul langra, annál tartósabb és emésztőbb lesz szívtüze, midőn Milanóban Silviát, a' fejedelem leányát megszereti. Mind a' két ifju viszonyszeretetik. Bálint mind barátságában hű 's meleg érzetű, mind szerelmében állhatatos és cselekvő, 's így egészen jelleme szerint tesz, midőn kedvesével szökni szándékozik, hogy őt atyja zsarnoksága alul kimentse, ki a' gyáva, de gazdag Thuriohoz akarja nőül kényszeríteni. Bálint szilárd lelke árulást barátjától nem vár, 's így bátran és nyíltan közli vele tervét a' szökés iránt; a' cselesap Proteus azonban első látásra Milanoba érkezéttel, feledvén régi szerelmét, rögtönzött lánggal imádja Silviát, 's könnyelműsége szintolly kész árulást követni el barátján, mint elkövetett szerelmesén. Alig tudja meg a' herczeg Proteus által Bálint tervét, hirtelen haragjában száműzi őt udvarából; az áruló Proteus pedig az együgyűn hívő fejedelem bizalmával is visszaél, ki őt folkéri, hogy Silviát Thurio szerelmére beszélje, Proteus pedig az így nyert szabad bejárást saját ármányos hódolataira használja; de nemes boszúval utasíttatik vissza. Silvia és Julia egyiránt telvék szerelemmel, 's kedvesökért áldozatra 's hártározott cselekvésre készek; 's így történik, hogy Julia, szerelmi vágyainak ellen nem állhatván, utána indul Proteusnak férfinahában, 's őt Milanóban megtalálja ugyan, de egyszersmind meggyőződik hűtlenségéről, mi azonban nem tartóztatja forrón ragaszkodó szívét, hogy kedvese körül ne forgolódjék, apródul szegődvén Silviához. Itt természetesen kissé csudálatos, hogy Proteus Juliát, kivel többször beszél, meg nem ismeri; azonban illyes valószínűtlenségek a' jelen darabban gyakoriak, mellyeken ez okból tul kell tennünk magunkat. Silviát hasonlókép szökésre bírja szerelme, 's egy megbízott barátja társaságában indul Bálintja után. Bálint e' közben egy rablócsapat hatalmába jutott, melly közel Milanohoz erdőben tartózkodik 's nemes születésű száműzöttekből áll; e' csapat őt főnökeül kényszeríti. A' fejedelem, Thurio 's Proteus értesülnek, hogy Silvia erre vette útját 's utána indulnak; Julia kíséri őket folyvást

férfiruhában. Itt mindnyájan összekerülnek. Midőn Bálint megbízott barátja árulásáról értesül, fájdalma nem kis mértékben tör ki: igaz egyenes lelkét mélyen sérti a' könyvelmünek ármánykodása, Proteust érdeme szerint lehordja 's elutasítja magától; azonban alig mond egy bűnbánó szót az utóbbi, midőn Bálint rögtön ellenkező szélsőségbe esik, 's barátja iránt nemcsak nyomban kiengesztelődik, hanem elragadtatásában a' bűnbánó barát számára kész lemondani forrón szeretett Silvija birtokáról. E' tény természetesen nagy mértékben ellenkezik a' különben szilárdnak mutatkozó Bálint jellemével, 's nem csekély botránykövül szolgált Shakspeare bírálóinak. És méltán; mert illy rögtön változásai a' lelki hangulatnak Bálintnál nem igen képzelhetők, 's az által épen nem magyarázhatók, hogy a' tett Bálint nemeslelkűségének eredménye . . . Juliát e' nyilatkozat villám gyanánt sújtja, ki eddig bízott Proteus viszhahódításában, most azonban végkép elvesztendőnek tekinti őt 's elájul. Főlebedtekor kitudatik kiléte, 's csakhamar kiengesztelődik a' szerelmes pár. A' fejedelem nemes haraggal telik el Thurio iránt, ki Bálint egyetlen kemény szavára kész gyáván lemondani Silvioról; a' fejedelem — itt a' haramják közt — átadja leányát Bálintnak, 's egyszersmind kegyelmet oszt és visszafogadja uradalmába a' haramjákat.

A' vigjáték könnyű szerkezetű, gyors menetű 's érdekes bonyolódású mű, végiglen sűrű cselekvéssel telve; azonban nyomait viseli szinte mindenütt, hogy az óriás költőt a' gyakorlat oktató iskolája még nem edzette meg, 's iránylag többi műveihez „A' két veronai nemes“, mind tartalomra, mind szerkezetre nézve nem magas fokon áll; a' fiataalkori munkán sem a' kifejelett izlésnek, sem az érett phantasiának nem igen látni nyomait; sűrű azonban benne az üres szójátékok utáni kapkodás, mi a' valódi elmésség helyét pótolná, 's mellyekben némelly jelenések a' főszemélyek közt is sinlenek, mellyek azonban a' két ifju két szolgája, Furge 's Lándzsa, jelenéseiben olykor unalomig feltűnők, kiknek tréfái 's jelenetei többnyire alacsonyak, néhol aljasak is; ámbár azt is meg kell vallani, hogy e' két szolgában a' comicus jellemnek már itt is némelly hatályos és eredeti vonásai mutatkoznak. Legkevésbbé elégit ki a' vigjáték befejezése, azon hirtelen és előkészület nélküli átmeneteivel, ingadozásával az indulatoknak, mellyek böven tanusítják, hogy e' befejezés nem a' cselekményből vagy jellemekből folyó benső szükségesség következménye, hanem a' játékok folyamára külsőleg rá kényszerített, minthogy a' befejezés ideje elkövetkezett, 's minthogy minden dolognak van vége.

* * *

Mi a' fordítást illeti, a' felforgókhoz hasonló remekműveknek, nyelvünk jelen fejlettségi állapotjában, hűségben, szépségben és erőben megközelítő fordítását várhatjuk. E' várakozásunknak azonban az előttünk fekvő két füzet igen kis mértékben felel meg; a' fordító, „minthogy a' költőt egész pongyolaságában és fenségében szándéka visszatükrözni, jónak vélte, e' műveket folyóbeszédben fordítani.“ Ezen a' Shakspeare-i pongyolaságon valóban rendén tul szeretnek némellyek lovagolni; mi azt véljük egyebiránt, hogy a' pongyolaság sem Shakspeare nek, sem a' világ bármelly költőjének nem olly kedves tulajdona, mellyet szolgálilag követni, annál kevésbbé mellyet nagyobbítani kelljen; ha hol az illy pongyolaság nagyobb mértékben feltűnő is, ott sem utánzandó tulajdonul, hanem inkább a' Homer féle dormitatio jelenségeül kell azt tekinteni, annak pedig kereken ellene mondunk, mintha ezen pongyolaság a' fenséggel de csak legkisebb összeköttetésben volna, még annál inkább pedig annak, hogy midőn jambusban irt jelenések egyszerű prozára reducáltatnak, ez által a' fenség visszatükrözése de csak legkisebbé is előmozdítatnék. Első 's legfőbb célzétevesztésnek tartjuk tehát e' fordításban a' folyóbeszédet, annál inkább, mert nyelv-

vunkön igen szép, ha kell, igen erőteljes, és mindenkor könnyű folyamu jambusokban verselni nem tartozik a' legnehezebb feladások közé.

Ha e' nézpontról eltérünk 's vesszük a' fordítást a' mint van, szinte nem számíthatjuk azt — bármint ohajtánánk a' dicséretes buzgalmu lelkes kisasszony munkálkodása felől csupa jót és szépet mondani — a' jól sikerültek közé; tanúság okáért, hogy mennyire van az előttünk fekvő fordításban fenség- és minden a' pongyolaságnak feláldozva, elég legyen, A' szelvéssz' fordítását tizedelve átlapoznunk: „mint látom, nincs rajta semmi jele a' vízbe fulladásnak“ mond Gonzalo a' 4. lapon e' helyett: „nem úgy néz ki, mint a' vízbe fulladó;“ „belülről zavaros nesz hallik“ az 5. lapon „zajos láрма“ helyett; „szépség fenéje“ a' 17. lapon „szépség férge“ vagy hasonló szelidebb szó helyett nem épen válogatott kitél; a' 20. lapon Sebastian szól: „igen és igen gyöngéd vala, mint ön igen bölcsen állítá,“ e' három igen elkerülésével, a' mult idő elhagyásával, mert itt a' jelenről van szó, 's az, ön' kikerülésével, mert itt Sebastian, nem Antonioról mondja, hanem Gonzaloról, hogy azt a' mit állítá, e' mondatot helyesben tán így kell vala fűzni: „igen, és azonfelül gyöngéd, mint ő nagyon bölcsen állítá;“ a' 24. lapon „ti kiemelnétek a' holdat pályájából, ha abban őt hétig elmenne, a' nélkül hogy megváltoznék,“ e' helyett „ha abban őt hétig menne vagy megmaradna;“ a' 28. lapon „újjon kint tegyék őt beteggé!“ a' magyar így szok szólni: „izenkint;“ a' 31. lapon: „itt hagyom őt; nincs hosszú kanalam,“ érthetőbb volna: „nem eszem egy tálból vele, nincs hosszú kanalam;“ a' 35. lapon „szűzességem re (nászajándékom legbáeseb drága kövére) mondom,“ mennyivel szebben áll Schlegel német fordításában: „bei meiner Sittsamkeit, dem Kleinod meiner Mitgift,“ az a' magyar kitél nagyon is pongyola 's kézzel fogható; a' 37. lapon mond Stephano: „te hadnagyom léssz vagy zászlótartóm,“ mire Trinculo válaszol: „hadnagyod, ha rám hallgatsz, mert igen inog,“ az olvasó jobban megérténé, mire vonatkozik ez az ingás, ha hozzá mellékeltek: „mert zászlótartóul nagyon inog;“ a' 40. lapon „éneke nem ez“ e' helyett: „dallama nem ez;“ 42. lapon „nem tudok eléggé utána gondolni“, jobban: „nem győzők eléggé csudálkozni;“ tovább: „mit sem tett, minthogy itt hagyák ételeiket, mert érezzük gyomrainkat,“ jobban: „mit sem tesz, hogy itt hagyák ételeiket, mert eléggé érezzük, hogy van gyomrunk;“ az 50. lapon „szintugy rája a' fene elméjét“, milly kedvencz szava ez a' kellemetlen szó fordítónak! „kötél és zsinór szerint lopni,“ magyarosabban „zsinórmérték szerint lopni;“ az 53. lapon „és ha megkívántam! a' kis mennyei zenét, (mit most teszek), hogy érzelmeiket 'stb.;“ e' helyett: „s ha, mint most teszek, mennyei zenét kívántam érzelmeik megváltoztatására 'stb.;“ az 56. lapon „de bármilly kábultak legyetek, legyetek bizonyosak,“ jobban „de bármilly kábultak vagytok, legyetek 'stb.;“ az 58. lapon „ez események nem természetesek, ez a' különösből a' különösbre megy,“ jobban: „itt egyik csuda a' másikat éri,“ — Legyen elég ez apró részletekből, mellyek milly nagy mértékben zavarják a' műélvet, az egésznek átolvasásakor tűnik ki leginkább. Mit mondjunk tovább az előforduló daloknak, mellyek közül némelyek, az eredetiben kétségkívül szintugy, mint az általunk ismert remek német fordításokban, valóban nagyon gyöngéd szépségűek, prozai fordításáról, mi által azok éldelhetlenül pongyolává váltak? . . .

Ismertetésünket lehelten azon ohajtással nem fejeznünk be, bár nyelvünk jótévő nemtője ajándékozna meg bennünket mielőbb a' nagy Shakespeare összes műveinek tehetséges és kellő előkészületekkel bíró fordítójával; addig pedig, hiszen fogadjuk az előttünk fekvő fordítást egy lelkes hölgy kezeiből mintegy előkészületül 's tán buzdításul is olyanra, melly a' remek költő műveihez, ha pongyolaságban nem is, de fenség és szépség tekintetében, méltó leend.

Vas Andor.

Egy érdekes irodalmi újdonságra figyelmeztetjük önöket, szép olvasóink. Czime ez: „Legújabb és legteljesebb pesti magyar-német házítoknok, vagyis: Levelező-könyv és háziügyvéd, sat. Tipray A. Julián által, tetemesen bővített s javított harmadik kiadás. Pest, 1845. Kilian György sajátja.“ 'S talán megütköznek önök abban, hogy érdekesnek mondjuk? oh, épen ne ütközzenek meg; az illy házi titoknok igen jeles dolog: hallgatag, mint a' hal! Nem kell tolla alá mondani eszmeinket, azok már készen vannak. Üdvözleni, vigasztalni akarnak szép kegyetek valakit? fölütik e' könyvet, 's kész a' legszebb üdvözlő, a' legszívvidítőbb vigasztalás; szerelmes leveleket vagy épen szemrehányó sorokat akarnak írni? nem kell gondolkodni soká, előveszik e' derék 's hallgatag titoknokot, és a' legömlendezőbb szivnyilatkozás, a' lepedőbb szemrehányás szép szemek előtt áll; valakit ajánlani, valamit kérni, magokat mentegetni akarják? szól a' néma titoknok; ohajtják tudni: mi az az ármányos váltó 's miben áll az a' váltózás; szerződést akarnak kötni vagy hü komornájoknak bizonyítványt adni? előveszik e' titkos „házi ügyvédet“, 's ez tanácsot, fölvilágítást ad; és így, mint látják, mindenre, mi kegyetek szép körében előfordulhat 's miről kedves fejecskéjük nem ér rá sokat gondolkodni, e' könyvben készen a' fogalmazat. A' munka érdekessége tehát kétségtelen, 's annál fogva bizonyosan jó szívvvel veendik szép kegyetek figyelmeztetésünket. A' könyv külseje (papir, nyomtatás és angolvásznon-kötés) olly csinos, mintha a' derék kiadó egyedül csak szép kezecekbe szánta volna e' nélkülözhetetlen házi titoknokát. Egyik főérdeme e' kiadásnak, hogy a' magyarság benne tiszta 's a' nyomtatás hibátlan a' lehetőségig. Ára borítékba füzve: 2 f., bekötve: 2 f. 10 kr. p. p.

NEMZETI SZINHÁZ.

Pest, junius 2-án, bérletszünetben, Fánecs Lajos javára először „A' RAB.“ Eredeti színmű 3 szakaszban, népdalokkal. Írta Szigligeti, zenéjét szerkeszté Egressy B?. E' színmű új magyar előzenéjét írta Dopler Ferencz. Első szakasz: „A' Rokonság.“ Második szakasz: „Hamis váltó.“ Harmadik szakasz: „Órangyal.“ — Ez állt, többek közt, a' színczédulán, Beimel nyomdájának legújabb óriásbetűivel, minek hatása lön, mert a' színház (a' páholyokat kivéve) zsúfolva, tömve volt nézőkkel. Hogyis ne? a' „Rüppök“ emléket szelidítette „Gritti“, és a' „hírharang“ jelenté: „Ez Szigligeti legjobb darabja!“ Váravártuk tehát, a' mi jövőendő vala... De mit mondjak én, ki e' darab előadatását kezdettől végig feszült figyelemmel kísértem? Valóban, alig tudom. Azonban szólnom kell; tehát legyen úgy, mint lelkem sugalja.

De előbb halljuk a' színmű meséjét, mely is így következik.

Tíz év előtt Kővesdi Péter Párisba vetődván, hamis váltók miatt, melyekkel élésre őt a' kénytelenség vitte, kétévi börtönre ítéltetvén, Poplavecz nevű rosz egyénnel összezárattott. Kiállván büntetését Kővesdi, Pestre jön, ügyvéddé lesz, 's tíz év alatt szorgalma, becsületessége által a' város legtekintélyesb jogászai sorába küzdi fel magát; ekkor tudja meg Popl., hogy Kővesdi igen jól bírja magát 's egy gazdag pesti kereskedő (Licht) leányával (Adell) jegyben jár. Feltámad benne, nem tudjuk, a' boszú vagy pokoli káröröm érzete; siet Kővesdihez, 's miután tőle mint épkézlabu kolduló munkára utasították, 's tettetett meg-

térése, barátul-fogadása visszavetették, követelő hangon szól 's pénzt, ruhát, lárságát igényli. Kövesdi szállásán megismerkedik Darócz y földesurral, Kövesdi nek Adélnéi vetélytársával, 's megígéri neki, hogy a' Kövesdi 's Adél közti házassági viszonyokat felbontva, Darócz y kezére jászdandja a' gazdag arát: e' végből az azon napra tűzött eljegyzési ünnepélyre meghívhatja Kövesdi szülőt, a' falusi mézáróst és közbirtokos barátjukat Buzgó Pált, fia Ferkével (Füredy) együtt. — Lichtné, mint afféle nagyravágyó civisné, elájul e' vendégek megjelenésén, 's a' házassági viszonyok felbomlanak, miután a' kegyetlen anya leánya újjáról a' jeggyűrűt, miközben az elutasított Kövesdi Peti az ablak alatt „Lindából“ egy szép nótát furulyáz, erőnek erejével levoncozolja, 's szegény Adél (Lendvayné) halálra ájulva a' padolatra zuhan. Ez azonban nem elég, Kövesdi becsületét egészen meggyilkolandó, a' Poplaveczből lett cifrában öltözött gavallér Poplay, hamis váltót készít, Darócz y aláírását utánozva, 's ráveszi párisi börtönének fölfedezendéséről fenyegetésével Kövesdit arra, hogy ez vele Lichthez menvén, előtte a' hamis aláírást mint Darócz y ügyvéde valónak elismerje. Kövesdi elmegy, Licht előtt az aláírást igaznak állítja, 's csak mikor az őt ismét kedves fijának nevező Licht már fizetni akar, vallja meg, hogy az aláírás hamis! mire Poplav. felbőszülve, az összefutott nép előtt felfödözi a' párisi titkot, és szavának hitelt adja 's sokaság, mert Darócz y maga megjelenvén, a' hamis aláírást sajátjának vallja. — Kövesdi minden barátitól elhagyatva, megvetve, saját szülőtől megtagadtatva, főbe akarja magát löni; de előbb levelet küld huga Zuzsi által Adélnak, melyben a' párisi dolgot fölvilágosítva, előtte egyszersmind öngyilkolási szándékát fölfelezi. A' levél keső este ér Adél kezébe, ki részéről szinte legott levelet ír szülőinek szobaleánya által, 's azon szín alatt, hogy Kövesdi neijévé nem lehetvén, életének boldogsága feldúlottat, a' Dunába siet ugrani, szülői házatól éjjel távozik, Kövesdi szállására szalad, 's épen jókor érkezik, hogy a' pisztoly elsütését akadályozza. Ezen közben Popl. a' hamis váltó összegét fölvevén 's elkártyázván, a' rendőrség által elfogatik; Licht pedig és neje sötét éjjel leányuk után futosván, végre elérnek Kövesdi szállására 's a' frigyet ott megáldják. Ez a' RAB meséje. — Iránya e' műnek igen szép: a' magánrendszer áldásteli hatása, a' közös elzárás átkos következményei. Az irány kivetelére azonban szerző nem nagy gondot fordított, mert főcélja volt: hatásos jeleneteket előállítani; 's ezt igen sok ízben érte. De használt is minden színi fogást, a' mi csak eszébe juthatott, elannyira, hogy az egészből egy tragicomoediái népies férczelményt állított össze, melyben Füredynek is megvan egy-két szép áriája. Nem hiányzanak itt-ott elmés, eles ötletek sem, de meglátszik, hogy Sz. derekasan zsákmányolt franczia 's magyar (saját és idegen) drámákból, hogy azokból egy vásári munkát készítsen. A' darab egyébiránt elég bosszadalmas és unalmas.

A' n. színház igazgatásán azonban nem mult megtenni mindent, mi nagy közönség csöditésére kiszámítható. Hirdettetett jó előre nagy betűkkel, 's a' napi cédulán, mint láttuk, nem hiányzott a' sok nyegleség, 's hogy a' silány darabról valami különös nagy fogalmat gerjessen 's tápláljon a' közönségben, a' juniusi 4-diki cédulán is nagy betűkkel hirdettetik, hogy 5. junius „A' RAB“ másodszor fog adatni, mi más eredeti daraboknál hallatlan!!! Általában már kézzelfogható azon megbotasáthatatlan részrehajlóság, mint az igazgatóság Sz. iránt, a' többi magyar dramairók mellözésével tanusít. Tudva van, hogy „A' RAB“ mult május vége felé fogadtatott el a' színbiráló választmány által, 's hogy két más darab már hónapok óta vár előadásra. Erre figyelmeztette a' rendezőseget a' „Hirharang“, de, mint láttuk, hiába. A' többi nyugszik, 's a' RAB, azon plausibilis szín alatt, hogy F. jutalomjátékául választatott, rögtön adatott. Így Sz. szedi az epre, míg más drámairók megvetéssel dobatnak félre. Vásár alkalmával alig fogjuk látni akár Oberyik

„Örökség“-ét, akár C z a k ó „Kalmár és Tengerész“-ét, akár végre D e g r é „Eljegyzés álarcz alatt“-ját, melyek pedig elég szerencsével állottak meg a' színpadon. — Nem akarok keserűben szólni még most, de ha ez így megyen, lehetlen lesz megállni, hogy az összes magyar drámaíróság és művészet érdekében keserűbben ne szóljunk. Legyen elég e' figyelmeztetés, 's térítse meg az illetőket, kiktől függ az ily visszaélések eltávolítása. A' közönségnek joga van tudni: mi történik a' nemzeti színházzal, 's mi leplezetlenül fogjuk őt arról értesíteni. Nem irigyeljük Sz. urtól azt, hogy laukadatlan fáradozásai gyümölcsét szedi: de azt akarjuk, hogy igazság-, jogosság- 's méltányossággal történjék az, és nem a' többi írók kézzelfogható rovására. Így nem nagy ösztönt nyújtunk az eredeti drama felvirágoztatására. Avagy talán Sz. ur egymaga lesz képes a' magyar dramát felvirágoztatni? —

Az előadásról csak annyit mondunk, hogy a' szerepek (mi nem minden eredeti magyar darabnál van úgy) kellő kezekben voltak, 's a' színészeken látni lehetett, hogy iparkodtak. L e n d v a y és Sz a t h m á r y n é, S z e n t p é t e r y után, legjobbak; L e n d v a y n é nagy lélegzései kissé túlzottak valának; E g r e s s y G. jól fogta fel Poplavcset, 's ez sükerültebb szerepei egyike; F ü r e d y kedvesen énekelt, más dolga nem igen van a' színműben.

77.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

MISKOLCZI LEVELEK. III. Majus 28-án. — Igen igen haraguvám — édes szépeim, 's képzelnétek-e, hogy mire? — A' holdra! mellynek bádjadtt világa — mert hiszen a' valódi fényt kibírni gyengék vagyunk — olly kedves szemünknek, 's midőn még eszembe jutott az is, mennyit irt már róla boldog, boldogtalan, mennyi jó 's rossz rimekkel gazdagult miatta az egyetemes irodalom, hogy sugárinál tanul meg a' szerelmes sohajtani, — később majd — ásitani is imádoztja oldala mellett: haragom még növekedett, miként Saul királyé Dávidra, midőn a' lantot pengeté; — 's ha kegyelettel vissza nem emlékezem, hogy voltak idők, midőn a' hold — mert a' hollófűtök közt 's az éjsötét szemek harmatában fűroszté sugárait — előttem is mondhatlanul kedves vala: képes leendtettem őt egy nyegle tekének nevezni, mellynek egyedüli érdeme, hogy lopott fényével a' föld lakóit orgazdákká teszi, — olly elfogult valék! 's mindezt miért? mert ő nagysága — hóhortos politikusaink példája után mit sem hajtva nagy Szechényink szavaira „ne cseréljük fel a' szerepeket“ — éjjeli nyugtalan kóborló letére még az uralkodást is ez évre felvállalta a' planéták között, a' mint ez meg vagygon írva — a' mezei naptárt kivéve, minden nemzeti 's egyéb kalendáriomokban; — a' c s i z i o pedig, e' h o n i o r a k u l u m, melly a' pesti hirlap dörgő szava előtt mikép „a' tekintélyek ideje lejárt“ csak egyedül maradt meg — hirmondónak — a' tekintélyek véres holttetemei között, — a' csizio pedig azt mondja, hogy a' hold uralkodása alatti év hideg, nedves 's terméketlen év leend; e' csalhatlan jóslat szerint neki kelle hát tulajdonitanom azt is, mikép alig volt nap, mellyen téli gunyáinkat sutra akasztani tanácsos lett volna; — neki kelle tulajdonitanom azt is, hogy a' távol északról jövő szél, melly különben is nagy ellenségünk, védegyleti zárfalaink daczára — pár éjjel már itt-ott deret is csempészett be contrebandárugyánánt vidékünkre; — ő volt oka (mert hiszen ha uralkodó, miért engedte meg!) hogy a' tavasz, — majmolva tán vajmi sok 's a' hazai életből felmutatható dicséretes példákat, —

elhagyva eddigi politikai színezetét, mely szerint a' haladást en *carriere* pártolá, kiabrándult de ki is hült ifju gyanánt, a' fontolva haladók sorába lépett, 's csak „taktmässig“ — ugyszólva, *commandosóra* halad elébb.

Haraguvám tehát, de már kibékülék, mert ő gömbölyűsége, engedve a' legjobb uralkodási maximáknak, melyeket valamely gyertyában szűkölködő pedant — világnál talált olvasni Montesquieuból vagy Bertham Jeremiásból, — engedve a' „laissez nous faire“ elvének, magára hagyá, igazi homoeopatha módjára, a' természetet, 's ez természetesen belejött valahára az igazi kerékvágásba; — 's most már mi is elmondhatjuk a' költővel: „üdvözlég, te szép tavasz“ — mert tündérilletéssel ujlag phoenixé varázsolád a' természetet, hogy örökvoltához az ifjuság se hibázzék: „üdvözlég honunk virányin, halmok illatos szele!“ — fuvalatod olly lágy 's mégis olly éltető, mintha kedvesünk édes lehellete játszana homlokunk körül; — „és te csendes völgy patakja!“ kristályhabjaidnak lassu mormolása méla merengésbe ringatja a' képzetet, — mi hasonló folyásod életünkhez!: ezer virághimzette pázsitok bársonyszönyegét kigyózkod még mint csermely át, habjaid tiszták, mint az ifju kebele, mely „áll kítárva miként felhőtlen ég“, — majd változik a' vidék, a' virágos partok kietlenebbnek adnak helyet, a' patak folyammá növekszik, mindég több-többel vegyülnek már szürkülni kezdő árjai, — 's mindég tovább tovább halad 's ha százakkal egyesülve bennök fel nem oszlott, ha hosszú útját megtevé is — az ocean mérhetlen özöne fogja fel, hogy ott nyom nélkül enyészzen el, mint minden földi — a' feledség tengerébe.

Kibékülék tehát: hogyis ne! — mit nézzünk ott, hol az egész nagyszerű harmoniája elragad, az előkészület lassuságára, hiszen a' dalt, mely magasztos felhangsba hozza lelkedet, sem olly hamar bűvölő elő költője, mint a' mennyibe kerül azt átolvasnod; idő kelle, míg összeszedheté a' keble mélyiből felfakadt gyöngyöket, melyeken szemed olly gyönyörködve megpihen, 's mi egyéb a' tavasz, mint nagyszerű költője a' természetnek. — Kibékülék tehát, mert valahára fölcserélhetém természettel a' társaságot, ott örökös összhangzás még a' különbözésben, itt dissonancz még az egyesülésben is. Nem képzelheted, bájos olvasóném, ki tán — kecsesdszerezte imádóid körében — az unalomról fogalommal sem birsz, milly keserves sorsa annak, kit vidékre száműzött az ég, ha kies tavaszban nem lel kárpótlást, unalomsivatagján ez egyedüli oáz, mellyen megpihenhetni vél; átkinlódni hosszu esős őszt; hosszu hosszu kietlen telet, mely — a' rövidke farsangot kivéve — olly monoton, 's változatlan örökké, mint a' békák harmoniája borús nyári éjeken; nézni a' kisvárosi életet a' fővárosi civilizatio minden követelése- 's hiányaival, de nagyszerűsége 's kéjelmei nélkül; látni az örökös érdekharczot proclamatiós köpenynyel vagy a' nélkül, a' kicsinykedő önzés e' nyomorult schakkjátékát, mellynél minden fél veszít, a' szánhordott, de valóban háttérbe szorított közügy pedig legtöbbet; annyi jó szándékot 's gyanusittatást, kéményseprőben ördög-látást; hallani az unalmas politizálást minden zugban, tömjenezés által statusférfitá pöffeszkedett charlatanok tárgyavatatlan bölcselkedéseit! Uram teremtem! 's ne futhasson az ember megtenni a' kedves cserét a' kies természettel, mert „die Welt ist schön überall, Wo der Mensch nicht hinkommt mit seiner Qual.“

A g a t o c l e s.

(Vége követ)

ARAD, majus 29-én. Nem gondolnám, hogy azon, több magyarul értő figyelmes hallgatónak' czáfolata, melyről t. szerkesztő ur az Életképek 21-ik számának borítékán, mint — idétlensége miatt — nem közölhetőről, emlékezik, nem annyira igénytelen soraim hitelessége, mint az igen tisztelt rabbi Steinhard ur felséges urunk születésnapján tartott beszéde hazug megrovásának igaz köpenye alatt tán az egész aradi héberközönség ellen volt volna irányozva. Akár parányiságom, akár az illető közönség ellen iratott is azonban az említett czáfolat, önérdékemmel legkevésbé sem bibelődve, kötelességemnek ismerem, nemzetiségünket illetőleg az aradi héberközönség mellett szót emelni. Hogy Steinhard urnak nemcsak, 'eszébe jutott' szószéki magyar beszédében a' védegyeletet megemliteni, de azt valóban és, 'kitünőleg' meg is említette, és igen szívükre kötötte hitsorsosinak, a' felől mi, kik az ünnepélyen jelenvalunk, azon, több magyarul értő figyelmes hallgatón' kívül, kiknek é r t e l m e s f i g y e l m ű k tán (azaz bizonyosan) az előadás alatt is ráczvárosi é r d e k e s s é g e k e n méltóztatott andalogni, mint megannyi szem- és fültanuk tökéletesen meg vagyunk győződve; de maga, t. szerkesztő ur, is meg fogja a' jeles (?) czáfolat hamisságát ismerni, és azon, több magyarul értő figyelmes hallgató' is megolvashatja, ha olvasni tud, magából a' sajtó alatt levő beszédből, melynek egy példányával — már csak bizonyosságul is — bátorkodunk kegyedet annak idejében, persze bérmentesen, megkeresni. Magának a' héberközönségnek pedig ez alkalommal legnagyobb dicséretére mondhatjuk, mikép egyfelől a' védegyeletet tőle kitelhetőleg pártolja, azaz, legvagyonosabb egyedek sem szégyelnek honi kartonban, gácsi szövötű öltönyökben nyilvános helyen megjelenni, 's már csak ősi takarékos hajlamuknál fogva is sok életkenyelmeket méginkább nélkülözni; másfelől a' nemcsak nála, de az egész városban divatozó német nyelvet minden áron édes nyelvünkkel igyekezik fölcserélni. — Szolgáljon erre bizonyosságul azon m a g y a r n y e l v g y a k o r l ó e g y l e t, melybe közel 40 izraelita minden vasárnapon 's keresztényünnepeken, nem úgy, mint magyar uracsaink a' casinóban szoktak pipaszónál, 'noch eine partie!' — 'tous les trois!' — 'halbe Bank!' — végett; de jobb magyar írókból tartandó értelmes felolvasásra, magyar nyelven társalgásra 's szaválásra összegyűlnek, a' magyar hír- 's divatlapokat nemcsak járattják, hanem olvassák is, koszorús íróink egyes szebb darabjait németre ia fordítják, hogy így irodalmunk virágait német nyelvben megöszült öregeikkel is megismertessék. Így fordítja peld. legujabban, koszorús Garaynk, 'Obsitos' czimű kedves költeményét magának a' derek egyletnek titoknoka Bettelheim Vilmos, mások mást. — Szolgáljon bizonyosságul az is, hogy üresen kongó magyar színházunkban több estéken találkozzunk zsidó hölgyekkel, kik bár kevésbbé jártasak nyelvünkben, mégis örömet nézik meg a' 'Szökött katoná'-t, 'Két pisztoly'-t 'stb. Hogy mind a' vallásban, mind nemzeti nyelvünkben az eddigelé nem olly gondossággal nevelt zsidó szépnem is mihamarább előhaladhaszon, az erről gondoskodást is fentisztelt Steinhard urnak kell, honunk lelkes hölgyeinek nevében, köszönnünk ki, mint tudjuk, minden vasárnap- és csütörtökön vallásmagyarázatot tart a' növendékleánykáknak most ugyan még német, később majd magyar nyelven. Ezekből megítélheti, ha ítélni nem tud, a' 'több magyarul értő figyelmes hallgató', hogy az aradi héberközönség mind hazafiúi, mind haladási tekintetben csak méltánylást és dicséretet, míg a' tiszteletbeli alszolgabíráknak, becsületbeli táblabíráknak, tehát, 'ízés és azotatos' megyei szónokoknak készülő tensurfiacsák, némelly, azaz jó, nagy része, jó s z ó t sem érdemel.

B a n g ó.

NAGY-MIHÁLY, majus 22-én. Utamról irjak, barátom! — de mit irjak? Nem vigasztosat irhatnak egész sereggel; öröndetést csak keveset. Vagy leirjam-e Pestmegye borzasztó utait? Hisz ezt százan tevék már előttem, 's minő sikerrel? Az utak azóta még borzasztóbbak lettek, — az illetők vállat vonitnak vagy moso-

lyogják a' megrovást, — 's az utasnak most is, mint ezelőtt, szabadságában áll: egész kényelemmel — nyakát szegni. Hja, nincs kö, nincs pénz, nincs erő, nincs akarat, nincs, . . . 's még 99 más nincs, nincs, nincs . . . ki tehet erről? Az időre bizzuk, ugy-e? Az idő minden sebet behegeszt; de utaknak az idő még soha sem lön orvosává. Vagy felkiáltsak-e: „láttam, oh Hatvan! a' te hidadnak romait!”⁴⁴ Minek? hisz utamban annyi roncsolt hidat láttam, 's résztint annyin is mentem keresztül, hogy ezen első nagyszerű benyomás egészen elveszté érdekességének ingerét. Aztán, ki tehet róla, ha a' vizek olly hatalmasak? kivált ma, midőn a' v i z leg-többnyire olly nagy hatalmat sajátít vagy legalább igényel magának! Hisz ez csak hagyján; hanem mikor a' roncsolt hid miatt becsületes angol mérőföldnyi kerülést kell tenni, 's bizony nem a' legbecsületesebb kátyúzatokon keresztül, 's mind a' mellett az egymást erő szegényember-féle szekerektől csak ugy szedik a' vámot, mintha legpompásabb uton 's leggyönyörűbb hidon értek volna el a' nagy jelentőségű vámfához, — már ez elszomoríthatja az ember lelkét. No de se baj, gondolám, majd még rosszabb lesz ez ezután. 'S nem csalódtam. Hatvan területe egész Schweiz en miniature; mert alig van Schweiznek több völgye és bérceze, mint mennyi gödör és göröngy itt urkodik, — igen, urkodik, mert ugyancsak érezeti az emberrel ez áldott föld, hogy zsarnoki hatalmat adott neki a' sors, kerekeink és — bordáink fölött. Kétségtelenül igen-igen unalmassá vagy inkább untatóvá válnék, ha ehhez hasonló minden tapasztalatimat le akarnám mázolni; csak annyit érintek, hogy a' Hegyalján sem találták fel az utcsinálás módját, noha csinált utnak keresztek, mert a' lelket rázó szerencsétlen döcögés csak azért juttatta eszünkbe Mac Adámost! hogy eszmélánczolatnál fogva eszünkbe jusson az is: mikép mindnyájan Ádám bűnös maradvékai levén, bűneinknek egy részét tán ez uton kell lerónunk. Hja, utcsinálónak nem minden ember születik. Rendszert, uraim, rendszert 's tudományos eljárást! Örvedetesb az, hogy Sátor-Alja-Ujhelyben, épen egy nappal odaérkezésem előtt, az éhező emberiség javára — tánczoltak. Tehát vigadtak, hogy mások is vigadhasanak 's ez szép, ez nemes, a' miért is hálát érdemel, Zemplén közönsége. — De térjünk vissza kissé. Egernek vettem utamat, hogy lássam az országos híru főtemplomot. Megval-lom, reám nem tévé e' szent épület azon hatást, melyet vártam; én magasztosat, nagyszerűt, lélekemelőt vártam —: 's a' benyomás, melyet érzék, inkább csak kedves, kellemesen meglepő, lélekderítő vala. Már külsején nem találtam azon meg-ragadó fenséget, melly hódít 's leköt; nem azon uralkodó nagyszerűséget, melly parancsol 's bámulatot gerjeszt. Belsőjét, igaz, szinte mint külsőjét, nemes egysze-rűség jellemzi, 's ez mindenesetre jól esik a' czikornyákon annyiszor elfáradó szem-nek és léleknek; de hiányzik ez egyszerűsége az ihlet szentsége melly önkénytelenül is áhíttatra, buzgalomra ragadjon 's ez az leginkább, mit egyházi építészetben kere-sek. De ezeket csak melleleg érintem, máskor tán bővebben kifejtendő; az egész épület mindenesetre olly s z é p példánya az ujabbkori építészetnek, hogy azt ma-gunkénak vallhatni büszkéek lehetünk. Ha mindazáltal Pesten is építenék — mire Isten minélelőbb segítsen bennünket — *) egy uj főtemplomot, ott a' nemes egyszerűséggel és szépséggel az ihletmagasztosságot 's fenséges nagyszerűséget is szeretném páro-síttatni? — Egerről még csak azt említem meg nevezetességekpen, hogy az ottani kisdudovó- intézet szépen gyarapszik, miért az ég áldja meg Eger lakosságát; de tán még nagyobb nevezetesség az: hogy az ovó magát „professornak” czimezeti vagy legalább czimeztetni engedi. Uramfija, minek ez a' csengő-pengő czimecske? Nem ad-e elég becsületet — csak hogy azt m i n d e n tekintetben fel is bírjuk tartani — e' czim: kisdudovó? sőt nem sokkal jelentékenyebb-e ez a' hideg „professor”-nál?

*) Ez évben még a' terv meglesz — papiros on.

'S ha ama bitorlott mérfok szerint haladunk: mi lesz hát az egyetemi „professorok”-ból? ugy ezeknek megannyi proto-professoroknak kellene czimeztetni. A' kisdedovárs legszébb tulajdona a' szerénység és egyszerűség; 's ha az ügyet szeretjük, nem fogjuk kívánni, hogy a' kisdedovári czifra című 's fényben úszó ember legyen, — mert így nem használunk az ügynek a' nép szemeiben, hanem bizonyosan ártunk; pedig a' kisdedovárs legközelebbi célja éppen a' n é p r e hatni. — E' tárgyról szólva, megemlítendőnek tartom: hogy itt Zemplénben még csak egy kisdedovári intézet létezik, Örmezőn, 's a' földesuraságnak, Szirmay gróf nagylelkűségének köszöni fenállását. Itt Nagy-Mihályon is vajmi szükséges volna illy intézet, 's mutatkozik is fogékonyság; de még különféle akadályok gátolják létesülhetését. 'S hát S. A. Ujhelyben, a' megye székhelyén nem lehetne-e remény illy intézet létesítéséhez? A' megyei példányintézetből szétsugárzanék a' jótékony példaadás, 's bizonyosan fognának másutt is keletkezni illy üdvös intézetek. Borzadtott a' lelkem, midőn utamban két, 3—4 éves gyermeket ragadó folyamom törekeny lélekvesztőn játszva megpillanték! oh, kisdedovárs! — kiálték fel — jöjjen el a' te áldásod! De e' tárgyra még visszatérek. Most röviden csak azt jegyzem meg, mint legnagyobb helybeli nevezetességet, melyről szinte bővebben máskor szólandok — : hogy itt Nagy-Mihályon a' helybeli cath. lelkész buzgóságának 's erélyes föllépésének sükerült számosakat a' köznép közül — eddigelé mintegy kilenczszázat — azon ünnepeles ígéretre bírni: hogy egy év leforgása a l a t t p á l i n k á t n e m i v a n d n a k. A' mértékletességi egyület tehát megalakult, mellynek tagjaival hathatós példaadásképen kitűnő egyének is szegődtek a' körvidékről, minő a' többek közt Kazinczy Gábor barátom. A' buzgalom mindinkább terjed a' vidéken is; a' megye helyeselte ez eljárást; a' pálinkaszidók haragszanak ugyan: de a' nemesen gondolkozókat ez meg nem tántorítja. A' földesuraság, özvegy gróf Sztáray Albertné dicséretes nagylelkűséggel csatlakozott az ügy pártolásához, 's úgy hiszem, ezentul még inkább pártolandja; minden arra mutat: hogy hatalmas lépés van téve a' nép fejleményi életében. Adja az Isten reá legjobb áldását! Mert bizony illy gyógyyszerre szüksége volt már e' sülyedt, elkorcsult 's pálinkaszeszben fuldokló, elbutult népnek. A' jóra megtéve az első lépés, miért nemcsak méltánylást 's dicséretet, de hálát is érdemel a' helybeli lelkész; a' rossz példa gyérülni fog a' zsenge gyermekek előtt — : állitsatok most még kisdedovári intézetet, 's új nemzedéket fogtok bemutatni Istennek 's a' hazának a' moralitás és nemzetiség oltárán!

N. F.

POZSON, majus 28-án. Ártatlan fejünk felett tornyosuló fellegek szüntelen könyeznek, azaz: prosailag, az esőzésnek nálunk, mint látszik, nincs határa, 's a' bőségesen megénekelt majusi gyönyörökről csak á l m o d o z n u n k szabad. Kirándulásokat festői vidékünkbe vagy éppen nem, vagy csak ölü aggodalommal teszünk, de ilyenkor, ha az „ujvilág” regényes ormain mulatókra az engesztelhetlen ég durczás tekintetét vet, vigasztalólag jut eszünkbe, mikép Pozson nemcsak a', királydomb- és szép tájékaról, hanem a', kétszersült- és mákos kalácsa-író is híres, — és tova megyünk éldelni a' többi hírességeket. — E' sokfelül kínálkozó élvezet mellett azonban mégis minap egy katonatiszt föbe lőtte magát, mert csalatkozott — inasában, kit lopáson ért. Milly ferdeség, más vétékét saját magán boszúlni meg! — Soh sem volt okunk annyira örülni belvárosunk physiognomiájának, mint most, midőn az, számos új épületek levén készülöben, fényes jövődönék néz elébe. A' dunapart nemsokára igen ajánlkozólag fogja magát bemutatni a' gőzhajóznak, 's hova csak lépünk, építéssel van szerencsénk találkozni. Nagyszerű alakban emelkedik főleg a' takarékpénztár részvényeseinek a' hosszú utcabani pompásnak ígérkező építménye, melly, elkészültével majd a' casinot, annyi üdvös vállalatok bölcsőjét, fogadandja keblebe. — A' takarékpénztárról tevéen említést, nem mellőzhetjük el a' „Honderü” derék pozsoni levelezőjének igen „borus” látsöve felett fejezni ki sajnálatunkat, ki — kétségkívül

hazafiui — buzgóságból, és tárgy hiányában a „Vidéki futár“ 17-dik számában egy egész hasábot áldoz fel olyanok megeczafolására, mikről szó sem volt. Ha a tiszt, collega azokat, mik e lapokban a takarékpénztáriakról mondtak, be nem avatottsága öntudatában, kevésb tollharczvágygyal olvassa el, szükségtelennek tartandotta fenhangzó tudákos tirádákra kiterjeszkedni, s azonkívül tartózkodott volna bennünket kicsinyes irigységtől vádolni. Hogy a takarékpénztár üdvös intézet, az, mielőtt még levelező ur abbéli hitvallásu sulyát tévé a dolgok mérlegébe, már régen számtanilag be volt bizonyítva, s azért általunk nem is tagadtatt; azonban van a helybeli takarékpénztári életnek más oldala is, melly hogy a honderített levelező előtt még nincsen felderítve, nem a mi hibánk. — Mivel épen a „Honderü“ levelezőjével kapczáskodás fonalán vagyunk, legyen még szabad megjegyezni, mikép a nálunk divatozó magyar főkötők bennünket sem ringatnak kéjálmaiba Pozsonnak várva várt magyarosodását illetleg, sőt midőn azon divat felett örömmünket kifejezők, csupán arról levénk tanuságot, miként illy apró jeleneteknek csak olyféle városban lehet és kell örülni, mellynek magyarosodása még pályában hever. — Pozsonban, hol néhány lelkes nő magyarnyelvtanulásra adja magát ugyan, de vannak még ügyvédek is, kik vagy épen nem, vagy csak óriási küzdelmek mellett barátkoznak meg nemzeti szép nyelvünkkel. Miből következik, hogy ha mi a magyar főkötőknek, mint német hölgyeink a magyar iránti rokonszenvők — tán képzelt — jeleinek örülünk, teljes szabadságában marad a Honderü érdemes levelezőjének azok felett — busúlni. — Társaséletünk mozgalmai közt leginkább tünik ki — néhány tornyok kijavitása. Az Orsolya-szüzek tornya új veresréz lapokkal fedetik, a sugar Mihálytorony csúcsára merész faalkotmány kapaszodik, a székesegyház csónka tornya ablakain pedig már hónapok óta látunk, csigaszarvak gyanánt, hatalmas gerendákat kinyújtózni, azt is tudjuk, hogy e torony felépítésére a felség által ajándékozott veresréz már régóta hever városunkban — — de az építést még mindig egy bizonyos valami akadályozza. — Láttuk Guerra ur, és Brussi k. a. tánczművészeket. Láttuk, mikép tagadák meg nemzeti gyönyörű táncunktól a szellemet, melly nélkül az, mint minden egyéb táncz, gépi marionett-ugráláshoz hasonló; szeretlők volna művész vendégeinknek, kik egyébiránt a „Jota arragonais“-t, s a „tarantella neapolitaine“-t ritka tökélylyel járák, megcsügni, miként mint a magyar tánczművészet valódi typusát, tapasztalatunk szerint, eddig csak Fitos és Veszter taglejtéseiben lelhetvén fel, Guerra uramnak idegenszerű zene melletti idegenszerű fordulatai által nem érzők magunkat kielégítve. — Annál teljesb művelvet nyújtott a híres hegedűvirtuoz Ernst remekjátéka, ki magát tegnap a fulladásig tömött színházban hallatá. Érzésdús előadása, mechanikai ügyessége, főleg pedig a „Velencei vigadó“ név alatt előadott, legegyszerűbb thema feletti ritka csodás változatok sajátyszerűsége tapsvihart hívának fel, mellytől a ház szinte megrendült. Ernst innen Pestre utazik. — Lássuk most egy kissé azt a ligetet, vásárnapi népünk kedves Eldoradoját, hol a fagyalt és tej olly jutányos, a szunyogok pedig ingyen járnak — a halandó bőrre; lássuk a békák elvitázhatlan hazáját, az áldott földet, mellyet egykor, győzelem reményében francia vér áztatott, most pedig szintollyféle reményben számos naplopó arszlán tapossa. Lássuk, miként van, hogy ámbár az, méltán magasztalt derék polgármesterünk Namer Antal ur tárgyavatott gondos keze alatt, naponkint szélesbül s csinosbul, szárnys vágyainknak még sincs határa! Tisztelet becsület a kerteszkedő ur buzgóságának, de nem vagyunk eléggé érzéketlenek, hogy a liget regényesb részein vesztegető mocsárok képeivel megbarátkozhatnánk, mellyek ugy illenek ligetünk virányiba, mint bájos hölgy szabályszerű nemes derült arcvonásaira a himlő. Sokszor, midőn még szerelmesebbek voltunk a ligetbe, elképzelők magunknak, milly szép volna, ha azon átok, melly ligetünk felső s alsó határát képző két Dunaág közt majdnem szakadatlanul nyulik el, s mellyben most a zöldelő mocsárok diszlenek, Dunavize befoga-

dására szabályos mederre változtatnék át, fölébe pedig csinos és veszélytelen ivhidak épülnének. Ez által szép sétahelyünk nagyszerű park alakját nyerve, a' pozsoniak többi mulatóhelyeik egy részét szívesen átengednék — a' pestieknek. De ez mind másképen vagyon. Abbéli merész álmaink azonban a' valóval megalkudoznának, 's készek volnánk a' kemény sorssal kibékülni, ha sétagyöngyöreink sirjától, a' posványoktól szabadítna meg a' liget istene. Midőn este felé bokros foglatatosságid száraz körmeiből kibontakozva, pihenni indulsz a' szabadba, ha enyhelyül a' közel ligetet választád, kénytelen vagy a' mocsárok és sűrű csalitokban (miket ritkítani szinte nem ártana) növekedett 's kellően kiképzett szunyogok legioival élethalálra harczot víni, ha aztán jobbra az új ültetvények felé fordulsz, hol az illető gyarmatosok zsoltárének monoton-ságában gágognak és sápgognak, lábad elsikamliz az utonálló amphibium széles hátán, 's idegzedetet halálbőrzádom futja végig . . . Ezek bizony oly csapások, melyeket még a' liget szíve, Pales buzgó papnéjának imái 's vezeklései sem birtak eddig eltávoztatni. — Sajnáljuk, hogy a' lombos platanok helyébe most fenyűket ültetnek, — azok legalább oly széles árnyat vetettek, melybe egyes embernek színtűg, mint egész családoknak, egész kényelemmel leheveredni — tilos volt. — De mindezek daczára mi cseppet sem csüggedünk el, 's tisztelt polgármesterünk buzgóságánál fogva minden jót, sőt a' padok kijavítását 's szaporítását is reméljük; az ur Isten éltesse őt még sok éveken át, tán megérjük, a' vadász meg ölebecskék is, mely utóbbiak miatt, minthogy ellenök egy feltűnő fekete tábla tesz óvást, sok matronszüz száműzetik a' ligeti Kanaantól, kegyelemből emancipáltak — télen. Különben a' ligetben a' vén hárfástól egész a' — vén hárfásig helyen van minden.

L i g e t y.

VÁGVÖLGYE, május 30-án. Nyitramegye számára e' hét minden napja vörös betűkkel volt írva — a' naptárban, vagyis a' hét minden napja vasárnap volt, azaz: — hogy megérthessetek — hegyen völgyön lakodalom. Vajha bírnék egyik atyánk-fija talentumával, ki egy kis csokorról is oly bokros sentenciákat tud összeírni, mint valamely béli főek vagy falusi ténsasszony fejkötővirága, hogy leírhatnám neked pontosan és hiven mindazt, mi még mindig tündéralomkép lebeg kejmármoros lelkem előtt, emlékembe a' legszebb képeket szöve. De én csak egyszerű-szárazon vagyok kénytelen elmondani a' közel napok örömeit — Nyitra ünnepeit. — Nyitra Rendei fényesen és szívesen fogadák a' kebelükbe siető főispánt gr. Károlyi Lajost. Az arczokon nem a' hideg ünnepélyesség, a' feszes tisztelet kinyomata ült, hanem minden képen öröm sugárzott, minden szemben szeretet derült. Illy szíves fogadtatás után aztán méltán biztosítható a' főispán a' Rendeket, „hogyan legyen az oly sokszor említett új rendszer bármilyen, őt cselekvéseiben egyedül a' törvény tisztele, az igazság szeretete, 's a' magyar tiszta hazafiság vezérlelnek, 's hogyha bár csak rövid időre távozik is a' Rendek köréből, lelke és szíve mindig közöttük maradand' s élni fognak szívében a' Rendek a' távolban is. A' fényes banderiumot egyik leghumanusabb hazánkfija, a' lovagias gr. Eszterházy Károly, vezérlel, fíja a' szép reményekre jogosító Ernő gróf kíséretében. A' vezér gróf iránt ez alkalommal is őszinte nyíltsággal tanusíták a' RR. azon meleg szeretetük- és tiszteletüket, melyet annyi hon- és emberiségnek hozott aldozat, e' megye jövője 's a' honi ipar emelése körüli érdek után, a' jeles férfiú személye iránt viseltetnek. Megjelenése mindenütt örömtöréssel fogadtatott; ő Nyitrának legnépszerűbb fíja. Estve a' város kivilágítatott; 26-án reggel derült ég alatt tábori mise tartatott, hova a' Rendek kíséretében lóháton ment a' főispán. A' vidék szépsége, a' fölséges zene imára hívtak fel minden érzőkebelt, imára a' honért, melynek egyik legszebb vidéke terült el előttünk. Mögöttünk a' Zobor, rajta az ő püspöki lak, és melynek elhunyt több lakóiról áldással emlékezik az utókor, mert nevöket üdvös alapítványok által örökölték. A' király- és törvénynek hűséget esküdt

főispán hatszáznál több vendéget látott szívesen dús asztalánál. A lakoma egy erre készített roppant fasátorban a Nyitrafolyó szigetében tartatott. Az esték szinte örömmel teltek el. A megye szépneme 's a' közel vidékekből egybesereglett vendégek másodalispán Ghyczy Károly ur 's Uzovics Sándor kir. kamarás ő nga estélyein gyűltek össze. Ő nga, kinek (közel jószágán Könyökön adott) ez estélye mint fényes, ugy barátságos szellemű volt, igen kellemesen lépé meg hazatérő vendégeit, a Zobor ormán egy máglyát gyújtatván meg. Végre ránk esteltett a' tegnapi éj, hogy földerüljön a' tündérek szép világa. Hány nappal ér föl egy illy éj. Én sem szeretem a' nagy szavakat, de a' szirének és szeráfok legkegyesbikére esküszöm, e' bál fölséges volt. Előbb kellett vala mondanom, a' főisp. nmga tót-megyeri kastélyában tegnap bált adott. A' fénytérmekek varázsolt, kerti üvegházakban Nyitra festői völgyeinek legszebb virágai fűződtek egy koszorúban; alig mutathatott fel valaha virágház szebb virágokat. A' virágok egyik legszebbike volt a' szellemben dús házino, gr. Szapáry Antal nő ö mlga, ki és a' magyar vendégszeretet élőképe, a' háziur, nyajas szivességgel fogadák az elbájozt vendégeket. A' termek falait fehér szövetek fedék, melyeknek reddin keresztül zöld füzérek törtek át, csipkés szegélyként mindenütt vörös vonal futva végig. — Minden szép, minden pazardús volt és meglepő a' tűzijáték, mely a' bált megelőző, hol a' pezsgő gyöngyei megoldák a' nyelv bilincseit, hogy törjenek áldomások és felköszöntések. — Oh, drága szerkesztő barátom, ha lapjaidat olvasná a' szomszédhon legszebb leánya, ki hozzám olly közel él, hogy sohajom is meghallhatja, engedelmeddel elmondanám, hogy a' tegnapi éj ellebegő képei közt lelkemben ő él kiirthatlanul. De — oh, hatalmas ura a' sajtóhibáknak! — elég legyen. — Még egyet. Ünnepezt férfaink között ez alkalommal Borsiczky- és Balogh Jánossal is találkozáink. A' mult, az eltűnt napok jutottak eszembe. — Isten veled. —

S z e r e d i.

RÖVID TUDÓSÍTÁSOK EREDETI LEVELEZÉSEKBŐL. *) A b o n y b a n t ö b b lelkes uregyn által május 22-kén az ottani kisdudovó intézet javára tánczvigalommal összekötött színmutatvány adatott, melyet M. J. kisasszony remek szavalata (Vörösmartynk, rabló(-ja) fejeze be. — A' tánczvigalom tizenegy órakor kezdődván, reggeli három óráig tartott. Levelezőnk sajnálatát nyilvánítja a' felől, hogy a' társalgás többnyire német nyelven folyt, pedig a' sváb hangokat ugy ejték ki az illetők, mintha csak — m a g y a r o k v o l n a n a k.

S. J.

ARADON, minden legkisebb körű társaságban is, — a' nagyságos haute-voléet ide nem értve, — édes magyar nyelvünk kezd divatozni. — A' Maroson tervezett uszoda csakugyan tökéletesen elkészült; május 25-kén ünnepélyesen megnyitattott. A' Kilényi vezérlete alatti színésztársaság, a' közönség részvétlensége mellett is, folytatja előadásait. A' daljátékokban Egedy Károly szép tenorhangja figyelmet érdemel: valjon nem lehetne-e e' fiatal, sok reményekre jogosító dalszínész a' pesti nemzeti színház számára megnyerni, mielőtt jeles tehetségét a' vidéki sanyaru színpadok fölemészténék?

B a n g ó P.

DEBRECZEN, május 22-én. — Hazánk legkitűnőbb legnevezetesebb férfijainak hárma együtt utazék keresztül városunkon. A' világtalan Wesselényi, az országos Deák 's a' költő Vörösmarty! Három férfi, kiknek mindegyike a' természetből roppant lelki tehetségekkel áldaték meg; három férfi, kiknek mindegyike szellemi működésével alakítólag hatott a' mostani magyar állapotokra; három férfi, kiknek mindegyike élni fog a' magyar történetekben; élni fog még akkor is, mi-

*) Tárgyhalmoz miatt kivonatban.

dön sok mostani nevezetességek, kik magoknak 's kiknek a' tömjenezők történeli életet ígérnek, régen sülyedtek már a' feledés homályába. Mi csuda tehát, ha illy férfiak iránt, kiknek szellemi nagy felsőségöket a' komolyabb férfikor is tisztelettel elismeri; kik iránti tiszteletét a' főiskolai oktató kar is professor, Péczely József tolmácsolása mellett, személyesen nyilvánítá: mi csuda, mondom, hogy a' gyűlékony ifjúság lángzó hódolatát bemutatni olthatlan vágygyal égett? 's e' vágnak fáklafénynél ömledezett szónoklatokkal tett eleget; mire Deák, világtalan barátja nevében is igen meghatólag válaszolt. A' városi előjáróság küldöttsége pedig polgári oklevelet nyújtott át Deáknak, kinek mind általános országgyűlési fényes érdemeit, mind különösen a' királyi városok iránti rokonszenvét ezáltal ünnepélyesen elismerni kívánta. Az ünnepelt vendégek másnap (május 20-kán) korán reggel Pest felé vették sietős utjokat. Kisérje őket jó szerencse a' Tisza áradásin keresztül!

V a l é r.

KALOCSÁN a' cézhtársulatok, mintha összebeszéltek voltak, rendre tartják lakozásukat, alias : l a k m á r o z á s u k a t ! Van dinomdánom és spectaculum, a' mennyi kell! — Urnapi vásárunk eléggé népes 's a' kereskedőkre eléggé sikerült volt. — Koldus, mi nálunk különben sem ritkaság, annyi volt, hogy az ember füledobja majd megrepedt a' rémitő kiabálásoktól. Az illetők rovására legyen följegyezve, mikép a' vásárosoknak majd két óra hosszat kellett a' vásártér közepén egy lenyúzott 'corpus delicti'-t szemlélni; pedig bizonyos emberek a' helyett, hogy a' czédulához előtt csak a' drága napot szemlélték, megtehették volna a' kis fáradságot, miszerint bennünket e' közös botránytól mielőbb megkíméljenek. — Néhány napja főutcánkon erősen foly a' munka a' járdák burkolása körül, mellyért csak köszönettel tartoznak az illetőknek, miszerint nekünk, kik a' sokszor tapasztalt sületlenségeket csak czélyszerű m o z g á s által vagyunk képesek megemészteni, országghires sárfélszánkban alkalmas tért nyitnak a' sétára. Hat ha még valakinek eszébe jutna, főutcánkat egészen kiköveztetni! Május 25d. székesházunkban hálámise tartaték megvalasztott új földesurunk 's főpapunkért gr. N á d a s d y Ferencz ő exojáért. Vajha őt mielőbb tisztelhetnők falaink közt, hogy rég hallott kegyuri bölcs intézkedéseit minél hamarabb élvezhessük.

K a l o c s a i.

VERŐCZE, majus közepén. E' lapok 4d. és 14d. füzetében közlött tudósításaim annyira fölingerlék némelly méltóságos és tekintetes urak kedélyét, hogy igénytelen személyemet — természetesen hátam mögött — a' legilletlenebb kifejezésekkel mocskolni nem áttallák. Igenis; vannak e' szabadszólás országában, kik az igazságot szolgabírói mogyoróssal szeretnék agyonverni, ha lehetne... ezeknek egy töredéke a' vácsi casinóban ki akará nevemet a' tagok sorából töröltetni 's csak az elnöknek köszönhetem, ki e' követelést illy csekély kihágás (?) miatt tulságosnak nyilvánítá, hogy kegyelem utján, ez egyszer még — pardont kaptam. Csak ezt akartam mondani, kérem alázsan!

Ő s z i n t e s i.

ZALÁBÓL. Májusi közgyűlésünknel nem hiányzott a' lakomázás, nem a' táncvigalom. Kedves vendégünk Deák megérkezett Zsibóról, 's szerencsés visszatértét vig kedvvel ünnepeltük meg. A' közügyek elsőnap tárgyalása után, melly alkalommal olajjalyt hozott ékes szónoklatával már-már felviharzó megyeteremünkbe, nagy ebéd várta őt, mellynél megyénk három jeles hölgye 's hazánk hőbkeblű nemes leánya: Horváth-Márkus Teréz, Horváth-Inkey Sarolta, és Csillagh-Koppány Borbála asszonyok viselék kedvesen, derülten a' házinők szerepét. Vigan volt a' közel 230 személyre menő lakmasereg, 's ürültek üdvözlő poharak a' zsbíói világtalan nagy magyaráért, a' megye 's hon Deákjáért, 's Zala melegkeblű hölgyeiért. — Este tánczoltunk a' casinói teremben. A' fentisztelt három honleány a' lakománál 's tánczvigalomnál honi késztiményű öltönykében jelentek meg.

F l ó r i.

WESSELÉNYI LÁTOGATÓI.

Isten hozott Zsibóról,
Megfáradt vándorok!
Sarúitok füzőjét
Megoldni lángolok!

Szent, mellyről eljövéték,
'S megáldandó a' hely;
Mondjátok el: Zsibónak
Martyrja mit művel?

Ki tőle jö — végtére
Tán mégis hoz vigaszt;
Ki róla mond örömhirt —
Nemzetnek mondja azt.

„Látók a' szenvedő hőst,
Hallottuk szent szavát,
Meleg baráti kézben
Érzettük hős karát.

De ő nem j á t a m i n k e t !
 A' sas merész szemét,
 Melly a' napot kiállta, —
 Éj üli, mély, sötét.

Éj, melly nehéz bilincsesel
 Szegzé le földhez őt,
 Melly égi versenyében
 Megtörte a' dicsőt.

'S most gyászosan lekötve
 Zsibó szikláihoz,
 Áll lelki, testi kinban
 Egy új Prometheosz.

Ki nagymerő kezekkel
 Az ég szövétnekét
 Lehozta — földéríteni
 A' földnek éjjelét.

'S ki, mert hozzá hasonlót
 Nem tűrhetett az ég —
 Kaukázznak bérczürebe
 Sziklához köttették. —

Igy Wesselényi Miklós,
 Az éjnek ostora, —
 E' sanda istenségnak
 Lön üldött martyra.

'S mert óriási lelkét
 Nem birta törni szét,
 Éjnek zárába verte
 A' hősnek két szemét!

De keble tüzhelyében
 Meghagyta kinjaül,
 Az égi szikra lángját,
 Melly mindennap kigyúl.

Melly mindennap magasbra
 Csapjon a' szívbe fel,
 'S e' belvilág küléjét
 Jobban vakítsa el.

'S melly tiszta Vesztafőként
A' hányszor fellobog,
Az égő szív honáért
Fájón meg-megdobog.

Hized Prometheuszról,
Hized már a' regét,
Melly éjre megnöveszté
E' hőshen a' vesét?

'S mellyet midőn éjje lőn:
Reggelre újlag,
Vadkeselyűk kegyetlen
Szétmarczangoltanak?''

* * *

Gyermeknapom korától
Ismérem a' regét;
Ma felfogám értelme
Jelöntő betűjét.

De most, de így, — bocsánat! —
Bár volt kíváratom,
Sarútok fűzőjét
Már meg nem oldhatom.

Oh, menjetek tovább is,
'S meg se pihenjete!'
Kárpáttól Adriáig
Zengjen beszédetek.

'S a' merre négy folyónk foly,
Hegy- völgyön hasson át:
Zsibón miként lelétek
A' nemzet nagy fiját.

Te, szónok! a' beszédnek
Dörgő villámival;
Költő! zengő dalodnak
Bübajos hangival!

Az éjisten fejére,
 Felhíván a' boszút,
 Folytassátok merészen
 A' kezdett háborút.

Hol Wesselényi mellett
 Deák szól és a' dal,
 Mit Vörösmarty zengend:
 Ott kész a' diadal.

'S ha van szív a' magyarban,
 Az égben irgalom:
 A' zsarnok requiemjét
 Elzengi még dalom.

Garay János.

NŐK VILÁGA.

XII. LEVÉL.

Ha a' kisdéd érzékeinek fokenkénti fejlődése által tehetlenségi állapotából bontakozni kezd, hogy egykor e' világbani fönséges helyzetének öntudata méltóságának felfogására áthathassa, értelmét fölébresztteni, fejleszteni szükséges. Érzékei, ha magára hagyatnék, a' természetnek rendszere szerint, ha talán valamivel későbbben is, de bizonyosan önmagoktól is kifejlődnének, nem így az értelem. A' híres Hauser Gáspár története eléggé tanúsítja, értelmileg mi tompa, mi gyáva teremtmény marad az ember, ha elszigetelve minden értelmi kifejlődésére hatható alkalmaktól, e' tekintetben saját magára hagyatik. Az értelmi kifejlődéssel járnak az észnek működései, melyeknek fönségében rejlik az embernek semmi teremtménynyel nem közös kiváltságolt méltósága, melyet vándorpályáján csak úgy fog kitüntetni, bebizonyítani 's megőrizni, ha annak forrása, az ész, a' teremtmő által szendergésbe tett helyzetéből, mint valami varázsilletés, fölébresztetik, kellőleg kiműveltetik és oly irányra vezettetik, honnét kiindulva, egykor, ha saját magára leszen hagyatva, tévösvényekre — a' léleknek tiszta jellemét mélységökbe rántókra — tévedni nem fog.

Az ész ugyan oly tehetlenségi helyzetben, hogy minden felfogásra alkalmatlan legyen, nem maradna soha sem, ha az ember, csak kevés tekintetben, a' világgal 's körülötte-levőkkel érintkezésbe jő: ezek azt előbb-utóbb

kifejtenék; de az ily saját lelki erejére maradt önmagára hagyatottság általi értelmi művelődés sem biztos eredménnyel nem kecsegtető, sem tanácsos: mert azon felől, hogy az erre fordítandó 's minden szórakozást kizáró folytonos figyelem igen fárasztó, de egy a' művelődésnek semmi fokán állónál nem is lehetséges, igen ingatag alapra építené az értelmének kifejlődését, ki kísérletek között 's tapasztalatlansággal akarna a' tökélynek fokaira vergődni, mi ha talán nem lehetetlen, de mindenesetre késedelmes, és épen azért nem is tanácsos, mert a' tapasztalatlan elme gyakran siralmasan botlik el.

Hogy tehát az elme sem tompa ne maradjon, sem pedig magára hagyatva, kifejlődésében akár késedelmes, akár balirányra tévedő ne legyen, szükséges azt felébreszteni, fejleszteni — 's ezt a' gyermeki kornak első szakai-ban kell kezdeni.

És itt ismét, mivel legtöbbet van gyermeke körül az anya, kitől igényelhetni inkább, hogy jól kezdjen alapot rakni, jó irányt adjon, mint az anyától? Azt fogjátok talán, kedveseim, mondani, mindent, de mindent, töletek követelek, elviselhetetlen terhet rakok vállaitokra, és a' sok teendőknél elősorolása által helyzeteket megnehezítem? Igen, mindazokat, mellyeket eddigi leveleim folytában elmondottam, 's még többet követelek töletek, és mivel hiszem, hogy nincsen tárgy, min odaolvadóbb, áldozatteljesb szerelemmel függenétek, mint szívveretekkel táplált kedves gyermekeitek, életeteknek öröm-reményei, hiszem azt is, hogy ezekért minden még olly nagy terheknek elviselését édes nyűgnek tekintitek — és végre is talán én találtam fel ezeket vagy a' férfiak összes serege? Nem! Tekintsetek szíveitekbe 's ott fogjátok a' természetvéste szavakat találni, mellyeknek értelme: „mindent gyermekeitekért!!!“

Ha valamihez felkészültten, mintegy felmagasztaló ihlettséggel nyulnotok kell, az gyermekeiteknek elméje. Itt nem testről, nem gyorsan elreppenő árnyékról, de kincsről van szó, minek értéke ez életben megbecsülhetetlen, siron túl pedig a' halhatatlanság honában sorsdöntő. Kinek elméje jól vezetett, azon a' szenvedélyek 's érzékek csábos rohama diadalmat nem vehet, az kötelességeinek körülményes ismeretében minden előforduló esetek alkalmával tudván mit kell mint tenni, tévedni alig fog, 's ha mégis emberi gyarló kedélyből sötétbe tévede, az észnek világító fáklyája ki fogja vezetni a' biztos utra, melylyen haladta jellemét be nem fertőztetheti. Ész által emelkedünk ki a' teremtményeknek egyetemes sorából; ész vezet méltóságunknak felfogására, és ha elég erős, a' kormánypálczát szilárdan a' szenvedélyeknek leküzdésére fordítani, rendületlenül, angyalisztán állunk az életnek jellemfertőztethető ösvényei felett, és segedelmével olly állást birunk kivívni, mi nevünkre fényt áraszt.

De az észről magasztaló beszédet irnom annyi lenne, mint kételkedni azon, hogy ti nem tudjátok felfogni annak megbecsülhetetlen értékét. Jól tudjátok ti azt, hogy az erénnyel összehangzó ész nélkül az embernek nem le-

het erkölcsi érdeme, és ha itt magasztalására egynémellyeket mondtam, csak azért tettem, hogy mint tükörből lássátok, mi nagy kínésnek kezelése van gyermekeitek elméje kifejlesztésénélreátok bizva, és hogy meggyőződhesetek a' felől, miként annak ébresztését, fejlesztését és művelését avatatlan kezekkel sem megkezdeni, sem ennek kötelességét magatoktól elhárítva, olyanokra bízni nem lehet.

Erre nézve korán szoktassátok gyermekeiteket arra, hogy felfogásukhoz képest a' körülöttök fekvő tárgyakat vizsgálódásul kitűzván, azokról elmélkedjenek, mit ugy fogtok eszközölhetni, ha figyelmetessé teszitek őket a' hozzájuk legközelebb eső tárgyakra és felköltitek bennök a' kíváncsiságot azoknak természete- 's céljáról kérdezősködni. Így a' gyermeknek elméje midőn egyfelől élesedik, másfelől ismeretekben gazdagodik. Nem nagy mesterség kívántatik e' kíváncsiságnak fölébresztésére; ez a' gyermekekben ugyanis megvan, csak nektek kell felkészülteknek lenni eléggé, hogy okos felelet által mind kíváncsiságát kielégíteni, mind ismereteit bővíteni tudhassátok. De talán azt mondjátok, hogy magatok sem birtok, de nem is lehet követelni tőletek, hogy birjatok annyi 's ollybőre terjedő ismeretekkel, hogy gyermekeitekből felkészült embereket képezhetnétek? Nem is kívánok én illy mély tudományt; tudom, hogy a' gyermeknek tökéletes emberré való kiképzése, ki az életnek szinpadján eljátszandó szerepében helyt állhasson, tőletek okszerűleg nem követelhető; de ha még annyira sem vagytok felkészülve, hogy a' gyermeknek sötétes elméjét a' legszükségesebb elemi ismeretekkel felvilágosíthassátok, kisedd köréhez mérve ismeretek után törekvő szellemöket megnyugtathassátok, megbocsáthatatlan hiba. A' gyermeknek szunnyadó elméjét működésre ébresztetni, ebben elősegíteni, nem kell éppen platói tudomány, sőt talán többet rontanátok, mint építnétek, ha valami mélyebb tudakosságból kiindulva, igen korlátolt téren mozgó felfogásához lebocsájtkozni, magatokat alkalmazni nem tudnátok. A' virágzásra erőtetett növénynek sem tartós élete; a' milly hirtelen érte el virágzásának korszakát, olly gyorsan éri utól a' hervadás; a' gyermek is, ha éretlen elméje magasabb régiokba szárnyaló ismeretekkel megterheltetik, holmi felületességekben talán tündökölni fog, de könnyen összezavarodik, és az érettebb kornak több erőt, több megfeszítést követelő működéseire elgyengültében alkalmatlanná tétetik. Lassan az értelmi kifejlődésnek fokozatos menetelét szem előtt tartva kell őt vezetni, köréhez 's korához tartozó ismeretekben gazdagítani: ezt tehetitek minden szélesre terjedő tudományosság nélkül; ha pedig még az első elemi oktatást sem birnátok megadni, ha a' legegyszerűbb tárgyakról sem tudnátok a' gyermeknek kíváncsi elméjét felvilágosítani, azoknak céljával, rendeltetésével megismertetni, — akkor — hacsak más nem könyörülend meg gyermeketeknek elméjén, bizony szegénykének értelmi állapota árva sorsu 's szánakozást érdemlő.

Lássátok tehát, kedveseim, hogy nem követelek töletek gyermekeiteknek értelmi kifejlődésére nézve valami mély tudományosságot: de hogy józan ítélet, kiművelt érzés, önszenvedélyeiktekeni uralkodni tudás, a' legszükségesebb elemi ismeretek ne hiányozzanak, már az nemcsak kívánatos, de szükséges. Így soha sem kérdezend benneteket a' gyermek valamiről, miben őt fel ne világosíthatnátok. És bármennyiszer folyamodik hozzátok a' gyermek kíváncsiságának kielégítésére, kivévén azokat, mik még vele nem közölhetők, helytelen türelmetlenség által működő szellemét vissza ne riasszátok, mert minél több vizsgálódási hajlamot árul el, annál bővebb tanujeleit adja leendő eszességének, mit elfojtani nem szabad.

És midőn a' gyermeknek elméleti figyelmét valami tárgyra vezetni akarjátok, ezt fölfogási tehetségének tekintetbe vételével szükséges megválasztani; a' figyelemgerjesztés pedig oly módon történjék, hogy fárasztó vagy más tárgyakra elvezető ne legyen, mert így fogalma könnyen összezavarodik 's sem egyikről, sem másikról tiszta tudása nem lesz. És ezért mindig a' hozzája legközelebbben eső tárgyról, ezeknek természete-, alkatrészeiről, 's céljáról adjatok felvilágosítást; ezeket legkönnyebben felfogják, mert mintegy gyakorlatilag látván magok előtt, emlékezetükbe mélyen benyomják. Valami mélyebb felfogást, elmélkedést igénylő tárgyakra való átmenet előrehaladottabb korában történhet, midőn a' gyermekies szétszórakozottságot már egy kevés komolyabb megállapodás korlátozza; ekkor figyelmével már jobban a' tárgyakhoz tapad, összehasonlítani, ítélni kezd, — 's okszerű vezetés által elmebeli tehetségei így fejledeznek ki lassan lassan virágzásra. Tekintetbe kell itt venni a' gyermeknek korát, szorgalmát, felfogási tehetségének kiterjedését, mit senki jobban kivületek megítélni nem képes, mert a' gyermek szellemi tehetségeinek kitapogatására hosszab együttléti idő kívántatik, és habár a' gyermek legalább szándéklag színelni nem tud, de hiányos elfogultság miatt minden más előtt visszatartózkodóbb szokott lenni; belsejét egész természetességében senki előtt oly leplezetlenül, bizodalommal, de néha akaratlanul is, nem tárja fel, mint anyja előtt. Így némelly gyermek mások előtt sokkal bulábbnak mutatkozik, mint valódi az; senki tehát meg nem ítélni úgy a' gyermek szellemi tehetségeinek körét, mint az anyja, és így ehhez mérve — legalább zsengebb korának éveiben — eredménytelen kecségtetőbben sem oktathatja senki, mint ti, kiket egy varázsszerű édes ösztön ihlet gyermekeitek mind szellemi, mind testi szükségének kiküldetésére és kielégítésére.

Elismerem, hogy mindez sok nehézséggel van egybekötve; a' gyermeknek, kivált ha kissé, mint mondani szokás, szemesb, száz és ezer apró kérdése van, mire feleletet, miben felvilágosítást vár; az anyának kíváncsiságát mindig kielégíteni sem ideje, sem kedve, de néha tudománya sem elegendő; a' gyermek szünteleni kérdezősködéseivel valóban sokszor alkalmatlan; ez mind igaz: ámde ne felejtkezzetek meg arról, hogy koszorút nem

érdemel az, ki kezeit szépen egymásba rakva, mit sem tesz, hanem az, ki fáradni 's küzdeni tud is, akar is, és kihez folyamodjék a' gyermek több bizodalommal, még talán joggal, mint anyjához, kitől ha visszataszított, nem áll-e árván 's egyedül? Sok gondot, sok feláldozást, sok önmegtagadást kíván a' gyermeknevelés. Azon nő, ki mindezeket teljesíteni nem kész, nem érdemes az anyának édes- főnséges nevezetére. Ezen felől az illy hanyag anya magamagát bünteti meg; avvagy nem bensőt kínozva rágó büntetés-e az, midőn a' gondatlan 's hanyag, de mégsem egészen érzékellen anya önmagát illetheti azon szemrehányással, hogy szellemileg műveletlenül maradt gyermeke észbeli tompaságának egyedüli főoka saját maga?

Nehogy tehát gyermekeiteknek elméleti kifejeletlensége mintegy hanyagságtokra állandóan emlékeztető felkiáltó jelül álljon előttetek, mihelyt a' fejeledező kor lehetőségessé teszi, minden az értelmiségre vezető 's vonatkozó tehetségeiket idején korán ébresszék, fejlesszék és szoktassátok arra, hogy az érzékeik alá eső tárgyakról elmelkedni tanuljanak. Segítsétek őket ebben elő felfogásukhoz alkalmazott magyarázatokkal, kérdéseiket kielégítő feleletekkel, 's így fogjátok bennök az ést — ez isteni szikrát — meggyújtani, mellynek jól elkészített világa mellett emberi méltóságukhoz illőleg fognak az életnek előbők mért utain haladni.

Főntebb némelly átalánosságokban érintém már ugyan, a' gyermek szellemi tehetségeinek első kifejlesztésére nézve, addig, míg az tudományos kiképzésül avatottabb kezckbe adatnék által, mi szélesre terjedő legyen tudományosságtoknak köre, itt azonban a' mondottaknak következtében helyén vélem lenni, ha még bővebben, de azért röviden, megérintendem, véleményem szerint milly tudományos felkészültséggel kell szükségképen birnia egy anyának?

Mellőzve ezuttal a' gyermeknek a' vallásban mikénti oktatása körüli egyéni nézeteimet, szükségesnek vélem, hogy az anya vallásának, mellyet követ, lényegességéről tiszta, határozott fogalommal birjon, hogy a' gyermeket korához képest az imádságon kívül, legalább alapvonásokban, a' legszükségesebbekre megtaníthassa. Itt tudom, hogy sok ellenkező véleményüvel találkozom, kik szükségtelennek állítják a' gyermeket valamely meghatározott vallásban 's ennek elveire is kitérőleg nevelni: de ez nem tér, mellyen erről vitatkozni lehetne; csak fentebbi állításomnak okát akarom adni. Ez egyszerű, az tudniillik, hogy az ellenem gördített rendszerű vallási nevelés indifferentismusra vezet 's minden inkább, mint indifferentista!

Szükséges továbbá egy kevés világ- 's emberismeret; a' kisednek fogalma körén tulesnek ugyanezek, 's koruknak gyöngesége végett nemis oktathatók ezekben, de mégsem nélkülözhetitek részint önérdetekért, részint a' korosabb gyermekekkel bánásmód tekintetéből. Természet- 's történet-tudomány, földleírás, mindenben különös tekintettel a' hazára, szinte nemcsak hasznosak, de szükségesek. A' természetet erejével 's törvényeivel ismerni; ismerni az anya-

gokat, melyekből némely készítmények származnak, nemcsak azért, mivel saját ismereteitek táráat gazdagítjátok, de hogy a' kérdező gyermek előtt tudatlanság miatt zavarba ne jöjjetek, igen czélszerű. Így hányszor nem kérdezi a' gyermek, honnét ered a' mennydörgés, harmat, eső, villám, szivárvány; miből készül az üveg, a' ruha, melyet hord; 's nem szaporítja-e gyermekének ismereteit, ha ezekre meg bír felelni. Micsép továbbá, ha gyermekének — a' semmikép sem helyeselhető elavult tündéres vagy éppen kísértetes regék helyett — a' hazának nevezetesebb helyeiről 's férfaiáról, ez utóbbiaknak egyes erényeiket kiemelve, hibáikat hárhoztatva, rövid kis elbeszélési modorban tudtok mondani, melyeket szívesen hallgatnak a' gyermekek 's jobban a' való életre vezetőknek mindenki elismer.

De legszükségesebb a' lélektan ismerete. Az ember szellemi tehetségeinek minden egyes csiráit először is ti fejtitek ki: nincs tehát természetesebb, mint az, hogy az embernek belső lelki rendszerét ismerni szükséges. Ismerni kell mindent, mi a' lélekre jótékony vagy ellenkező befolyással bír, hogy a' fejlődő lélek működéseinek irányt adhasson. És e' tan szerint kell küszömböztetni a' gyermeknek egyéniségét, miről tudomást úgy szerezhettek magatoknak ha nézeteikre, a' hatásokra, melyeket a' külsők bennök előidéznek, hajlamaiknak eredete-, menetele- 's kifejlődésére figyeltek, és mindezeknek tekintetbe vételével fogtok kedvező sikerrel a' szellemi tehetségeknak kiművelésében fáradni.

Röviden: egy okos anyát a' gyakorlati élet többekre meg fog tanítani, miket egy levélnek szűk köre elősorolni nem enged.

S z a b ó R i c h a r d.

A Z É L E T.

(NAPLOMBÓL.)

(V é g e.)

VIII.

B. Február 28-án.

Jenő még tegnap megérkezett. Hozzá siettem; hévvel omlott keblemre, arczomon érzem könyeinek melegét. Nem vigasztalám; a' vigasz igaz fájdalomnál olyan, mint mély sebnél az ügyetlen kéz, mely annak hegedéseit szag-
gatja fel.

Ott ült mellettem, mint megtört ág, elhervadt örömmel 's fájdalmának, terhe alatt meghajolva. Mennyit vesztett e' szegény ifju! Ki győzné felszámítani veszteségeit? Az ember hideg kezekkel rabolta el élte kevés örömet, elrabolta hitét, de megmarad szerelme, meg a' remény. Küzdött örömmel, mert előtte a' pályabér állott, mert a' távolból felé álomszerűleg borongtak egy szebb jövő csalképei és most — — minden, minden elveszett. Élte hasonlít a' száműzöttéhez, ki a' nagy világban bolyong céltalanul, — de ennek lelkében, mint egy elkésett napsugár, tör át mégis a' hit világa, hogy a' hon, mellyért vére omlott, még fel fog virulni, — — Jenő keblében — lealkonyodott.

Sokáig szóltalanul nézett reám, végre megszólalt.

Végzetem akarta, hogy hazamenjek, hogy egy véletlen eset által fölfe-dezzem az üdvemet szétduló ármányt. Csodálkozol? Egy reggel — még betegem feküdtem — anyámat megkértem, hogy tárczám rejtekeiből keresse ki leveledet. Emlékezel, a' marquis tárczája nálam van. E' tárcza titkai előtttem zárva maradtak, de anyám ezt nyitá fel 's abból több iratot nyújtott át. Eleinte nem vettem észre a' tévedést, de mindinkább figyelmes levék, miután az iratok között, mellyek ismeretlen kezek írásai voltak, több, j e g y e k k e l írott levelek találtattak, 's egy levelkéből nevem tűnt elő. Önkénytelen futottam végig a' rövid sorokon, mellyek női kéz vonalai voltak 's melyekben a' marquis értesítetik, hogy Izóra anyja Theseus templomában meg fog jelenni. Mint villám hasított át lelkemen a' gondolat, hogy az ördög, ki egem dulta szét — a' marquis, ki illy iszonyuan váltá be szavát; — igaz, üdvem vesztém el.

Jenő vonásain e' szavaknál mély fájdalom borúja ült, szemeiben nagy harag villama gyult; néhány másodpercig némán járt fel 's alá, ezután folytatá: — Oh, mi nehezen váltam meg testvérem sirjától. Az ember hinni szereti, hogy a' halott lent érzi a' csókot, mellyel hideg keresztét illetjük 's tán felsohajt könyeinkre; de nekem jöni kellett. Azt hittem, jókor érkezendem, de utolsó reményszálam is elszakadt. — Néhány óra előtt Izórához futottam. Az előszobában két ismerős orvos beszélgetett, képeiken gond és aggály ült. Midőn beléptem, csöndesen kezdének sutogni. A' szoba tulsó oldalán egy pamlagon Iván ült; a' mint észre vön, összeresztett, és tán vonásaimról leolvasta a' szenvedést, szemeiben egy köny csillogott. Üdvözölni akartam, de a' benső szobák egyikének ajtaján hirtelen eltávozott. A' házi orvos tudtomra adá, hogy Izóra igen beteg, hogy láz emészt az ifju életen. Részvétellel tekinté reám 's kért, ne háborgassam a' szendergő beteget, ki nek életét a' legkisebb lélekvihar is kioltaná. — De mit keres Iván itt? — kérdém az orvost, ő hallgatva vonult társával a' belső szobákba. Mit éreztem e' pillanatban, nem mondom; Izóra életeért rettegtem 's engedtem az orvos kérésének.

Szegény Jenő! még nem tudta, hogy Izóra Iván jegyese lön, hogy a magát elárultnak hitt kebel önfeláldozással akart boszút állani. — Jenő gondolatiba merülve és sötétülő tekintettel állt előttem. A' koldusnő által talált levélkét 's az Izóra anyjától átvett sorokat kerestem elő 's akartam átadni Jenőnek, midőn a' sebesen felnyitott ajtón Izóra atyjának inasa rohant be 's Jenőt Izóra anyja nevében kéré, hogy haladék nélkül siessen — — — a' haldoklóhoz.

IX.

B. martius 2-án.

Valamint előre nem lehet megmondani, a' jövő perczben sirni vagy örülni fogunk-e: úgy nem tudhatjuk, naplónk magában mit foglaland. E' lapokon azon kevés örömet akartam megőrizni; melyek tán utamba tévednek, — mert hiszen, minden örömpercz, mint a' tavasz fellege, elvonul, — 's ime, mások fájdalmát jegyzém fel. És e' lapokon az étellel találkozom ismét, az étellel, mely, mondják, mindenkinek meghozza örömét, de a' mellynek Jenő csak keserveit ismeri.

De hova lett ő? lakását zárva leltem; senki sem tud róla bizonyosat mondani. — —

Szobám ajtaja megnyílt — — —

A' levélhordó egy tömött levelet adott át. — A' levél, melly egy rakás bankjegyet zárt magába, Jenőtől jött.

Belirom naplómba e' levelet, hadd egészítse ki Jenő történetét.

Pozson, martius 1-én.

„Elezűzött szívvvel kezdek e' sorokhoz, oh, kedves barátom! tán lesz öröm elmondani a' történeteket, elmondani, mint sötétedett el fölöttem örökre az ég, hogy keblemben többé egy örömsugár se villanjon fel.

Midőn Izóra szobájába léptem, lelkemre különböző érzések tengere özönlött. Ismét láthatám őt; ... oh de mi szomorú volt e' viszonzlátás! Békére nyújtá kezét, mellyre könyeim zápora hullt; szemeiben egy szende tűz fénylett, ajkain egy kimondhatlan mosoly lebegett, tán az ég nyílt meg üdvével a' szenvedő előtt. „Mindent tudok; — szólalt meg lágy hangon — ártatlan vagy Jenő. Bocsáss meg, hogy kétkedtem; oh, lás, iszonyuan szenvedék e' hitemért, — meghalok. Csak hogy ártatlan vagy, hogy még egyszer láthattalak!“ — Élni fogsz, Izóra, üdvem! mondám. „Nem, nem, Jenő, — viszonzá fejét rázva 's gyengülő hangon — eddig is csak a' remény, hogy látni foglak, tartá fen bennem az életet; láttalak, Jenő, — — bocsáss meg.“ — Egy köny fénylett szemeiben, keze jobbomban nyugodott. — E' pillanatban vállamon gyöngé érintést éreztem; föltekinték, Iván állott előttem, esüggendő tekintettel, mint

a' bűnbánat. 'Legyen szives ön — szólt — egy pillanatra engem a' mellékterembe követni.' Szó nélkül követtem a' bárót, ki, a' terembe érve, reszkető hangon szólalt meg: 'Bocsásson meg nekem, uram, hogy elég könnyelmű, elég rossz valék, anyám számításai 's a' marquis boszújának eszközévé válni. Anyám, vétkes pazarlásaiban, csak úgy remélé hazának fényét fenntartani, ha fija gazdagon házasodik. Terveit a' marquis boszúja segíté elé, kinek sikerült önt a' népkertbe csalni, hol ön Clementinenél találkozott. A' marquis boszúja, ki ép ekkor tűnt el, tökéletes volt; önt csábítónak hitte Izóra 's jegyesem lőn. Sokszor ébredt föl bennem egy szózat, melly ez ármány ellen kiáltott, de — esküszöm — Izórát forrón kezdém szeretni 's erős volt bennem az önzés, mint a' kötelességérzet. Bocsánat, uram. Érzem, nem érdemlem az üdvöt; én Izóráról — lemondok.' — A' marquis tehát? — kérdém haraggal — a' marquis? — — Az anya sikoltása szakítá félbe szavaimat.

Ijedve rohantam a' szobába. Tekintetem Izoráéval találkozott; egy sohaj röppent el ajkairól. 'Izóra! gyermekem, sikoltá az anya 's az ágyra borult; de Izóra hallgatott: szemei lehunytak, ajkain, mint égi dal utórezgése, lebegett az üdvösoly; feje, mint dülő vihar után a' havasok harangvirága, melly szűz havon nő fel, mellére könyült. — Izóra, életem, kiáltám, nyisd fel még egyszer szemeidnek egét! ha elhagysz, Izóra, ki lesz aztán vezérsillagom? Hallgatott; megtörte az ő lelkét is a' vihar, melly keblében dult, — — — meghalt.

Ne kívánd, hogy a' szívemet szétszaggató kínt leírjam, hogy megmondjam, mint borult lelkemre a' kárhozat. Igen, én zugolódni kezdtem, kisodortam lelkemből a' hitet, hogy életem, mint a' sivatag, melly felett örök éjfekszik, pusztas és sötét legyen. — Örültem rohantam szállásomra; mint az oceánból fölmerülő Vulkán, lobogott zúzó fájdalom tengerében a' boszú érzete, 's hah! hála neked ég vagy pokol! a' marquis szobám ajtajánál várakozott. Soha nem érzett kéj villanyozott végig idegeimen; mintha lángban fürödtem volna meg, melly nem égetett, melly ismeretlen kéjre olvasztott fel minden eret, és — — — oh, de mit tudom én, mi történt e' pillanatban velem?! érzém, hogy villámot szerettem volna kezembe, hogy lesujtsam ez embert, ki megtört testtel közeledett felém. — Hát megelételek, — ordítám — ördög, ki elraboltad tőlem az üdvöt, ki lerontád az eget, hogy bennem a' pokol zugjon fel 's lelkemben csak kárhozat égjen? Mit bámulsz, ember? hisz hozzád hasonló lény áll előtted, ki, mint te, vért, halált szomjazik. Halgass, sätán; mint keblemben elhervasztád az örömet, olly igaz, hogy meg fogsz halni.

'Jól van, uram! — viszonzá sötéten. — Tehát halál; ugyan, halál. Ön felnyitá tárczámat, mellyért hosszas fogságom után most önt felkeresém, így tudja, hogy gonosz szelleme, kinek lehelletére elhervadt a' virág ön utain, én valék. Ne higgye, hogy a' haláltól félek, hogy az utált életért könyörögni fogok, de ön még boldog lehet, még' — — Ne tovább! — riadám — Izóra sirja fogja eltemetni boldogságomat. És ezt te tevéd, oh ember! — A' mar-

quis visszatántorgott. ,Tehát meghalt? — kiáltá, mialatt fonnyadt arcán az elkárhozás kínai rángódtak — meghalt? és tudja-e ön, — kérdé vad tekintettel — hogy Louise megőrült? hogy hiába várva reám, az iszonyú csalódás őt örüllté tevő? És mindezt én tevém! — — Uram, mi löni fogunk.’

Némán vettem magamhoz pisztolyaimat; inasomnak meghagyám, hogy ma ide kövessen, ’s egy bérkocsiba ülve, éjjélkor Pozson ligetébe érkezénk. A’ hold gyenge fénye derengő világot vetett a’ kihalt vidékre, a’ levélfosztott fák sötéten meredeztek a’ pusztá éjbe, mint lelkem előtt sötéten tüntek fel multam képei; az ég tisztán tekintett le a’ hóborított földre, de keblemben minden elborult ’s bennem csak egy vágy élt: kioltani ez ember életét. A’ marquis az egész uton néma maradt, némellykor, ha kocsink ablakán egy sugár tört át, könyeket láték szemgödreiben jegesedni. A’ liget töltésén túl, magas fákkal körített tágas térre jutva, megállott ’s kalapját leemelve, sokáig tekinté az égre. Ha ez embert nem a’ pokol szülte volna, hinném, hogy imádkozott. A’ holdat felleg fődé el. ,Várjunk, — szólalt meg kísérteti hangon — míg e’ kis felleg elvonul, aztán löjünk. De — — meglehet, ön kezében van a’ halálos ón, tehát ígérje meg hogyha elesem, a’ tárczában talált iratokat elégeti.’ — Igérem. — ,Még egyre kérem önt — folytatá. — A’ belvárosban ** szám alatt az udvar végén egy nő lakik, neve Emma, adja át neki ön a’ tárczámban talált összeget. — Most löjünk!’

Golyóm a’ marquis mellét furta keresztül. Összerogyott. Fáradtan emelé föl szemeit, valamit akart mondani, de ajkai némán csukódtak be. Fölé hajlottam ’s fájdalmas meglepetésemre revém észre, hogy a’ marquis pisztolyát el nem sűt. Még egyszer emelé fel bádjadt tekintetét ’s szemei — örökre lehunytak.

És most, miután keblemből a’ boszú is kihűlt, mi köt még engem az élethez? — Anyám.“

* * *

Emmánál voltam. Gyermekeit rengette karjain. Az asztalon a’ mécs gyenge lángja ingott, kétes világot hintve a’ kis szobában. A’ kívül viharzó szél némellykor megrázta az ablakokat. A’ nő aggódva tekintett le gyermekére, mely — szunnyadott. — Elmondám, hogy Antonio megbízását teljesitem, midőn egy az ő és gyermeke napjait biztosító összeget adok át. A’ nő ajkain egy gyenge mosoly vonult el, de az öröm nem derült fel vonásain. Hidegen fogadá el az összeget ’s ismét aggódva nézett le b e t e g gyermekére.

Ha az élet átviharzott keblünk felett, nem leend az többé az öröm tanyája, mint a’ tőn, mellyen tűz emésztett, nem fakad fel többé zöld gally, nem nyílik többé virág.

E r v i n.

O H A J T Á S O K *).

I.

A Z A N Y A.

Isten! világok Istene,
Vedd hála-szózatom!
Velem valál, megsegítél —
Karomon magzatom!

Hogy szent honom lángszerelmét,
— Mellyet kis szívébe
Emlöimen fog beszíni —
Növeljem keblébe

Isten! világok Istene,
Vedd hála-szózatom!
'S kivél megáldál, oh éltess
Szerettem magzatom!

Oh, tarts meg minket! hisz kegyed
Olly nagy 's határtalan,
És hű leányban e' honnak
Még nagy hiánya van!

Ő érte éltess engemet,
Hogy fölneveljem őt!
'S dicséretedre buzdítsam
Egykor e' csecsemőt.

Isten! világok Istene!
Vedd hála-szózatom,
Érzem: imám elődbe hat,
Megtartod magzatom!

II.

A Z Á L D Á S.

Áldás reád, gróf Nádasdy lyánya!
Nő-kellemet hintsen reád az ég;
'S ki felhívott az életutjára,
Vezessen el korod tavaszára.
Áldás reád, gróf Nádasdy lyánya!
Nő-kellemet hintsen reád az ég.
Adjon szerelmet honod számára,
'S ha hűn gondolsz egykor e' hazára:
Áldás reád gróf Nádasdy lyánya!

Baráth József.

*) Gróf Nádasdy-Forray Julia ő mlságához, hazánk leglelkeseb leányai egyikéhez, szerencsés szülésekor: 1845-diki június 5-dikén.

KÉT NAP ESZTERGAMBAN.

(Vége.)

MÁSODIK NAP.

Korán keltem, mit mindenkor tenni szoktam, ha el nem aluszom.

Jó reggelt!

A' minden jónak teremőjéhez küldém első sohajom . . . e' pillanatban nem akartam tudni, hogy van sok rossz is, minék apja még az ördög sem szeretne lenni — szégyenpir nélkül.

Midőn az ablakot kinyitottam 's a' még tegnapelőtti esőtől sáros utcára vetém szemeimet, azon gondolkodván, milly mulatságos lehet itt télen, ha egyik szomszéd a' másikat meglátogatni akarja . . két ablakkal messzebb a' szentendrei szép menyecskét pillantám meg, ki vidorul tekint ki — a' kek égre! A' felkelő nap rózsás ujjakkal kendőzé a' kedves arcot . . reggeli pongyolája mondhatlan igéző volt . . Isten tudja; háza s ember, a' pa 's mi még minden nem vagyok — 's a' szép aszszonyokat mégis igézőknek találok. Hallatlan véték!

Szemeink némán köszönték egymást. Két perc alatt én az övéiben többet olvastam, mint azokban valaha írva volt.

Tárczámból egy levelkét szakaszték ki . . 's mivel poéta soha sem voltam, mielő az egykori „Regélő és Honművész” szerkesztője Mátya Gábor ur, ki olly szíves volt pár éretlen cadenciáimat stylizálni 's lapjában nevem alatt kiadni (mit az előfizetők 's a' magyar Parnasz Istenei még most sem bocsájthatnak meg az exszerkesztőnek) — tanubizonyságot tehet, — száraz prósában 's nagyuri betűkkel, miket még egyszer elolvastam magam sem tudtam volna, a' következő sorokat plajbászoltam a' vajba mártott duplavelinre:

„Őn sokkal szebb, semhogy megharagudnék azért, hogy szépnék mondom. Tehát: szép asszony! Őn igen érdekel engemet 's legnagyobb szerencsémnek tartanám, ha én is érdekelném őnt. Az idő ugyan rövid, de mennyi boldogságot lehet csak két percbe összeszorítani. Igenlő fejbiccentése önnek válaszul és batoritással szolgáland . . . imádójának.”

Tudom, hogy a' szigorú morálhősök erre nem igenlő, hanem fejcsóváló választ adnának: mintha bizony a' me g t a g a d á s b a n annyi erő és — köszönet volna!

A' levelkét egy hosszú ágykárpit-rudra gyöngyölgetven, azt épen a' legkitelhetőbb arslánias vakmerőséggel akartam a' szép menyecske hamvas kezeibe expedálni, midőn háta mögött borzasztó meglepetésemre tolta ki barkós és felhálósípkázott képét — O t h e l l o ur: mire a' rudat hirtelen visszarántván, egyik végével egy nyolczgarasos ablakábrát törtem be, a' másíkról pedig a' szerelmes, de patsouli szag nélküli levelkét — az utczai sárba ejtettem.

Erősen boszankodtam: nem annyira azért, hogy a' menyecske a' levelet meg nem kapta, hanem mert más alkalommal — újat kellend ismét írnom!

Később több tisztelő csapat vonult el dobbal, trombitával ablakunk előtt. A' polgári őrhad közt láttam Besze Jánost is, hajdani iskola- és szobatársamat Egerben, közlegény-egyenruhában. Daliás kinézése volt; ő itt igen nagy népszerűséggel bír. Hatalmas ellenzéket képezett e' megyében — most t á b l a b í r ó lett

A' nagydob első ütésére S. barátom ijedve ugrott ki az ágyból; meggyőződve azonban, hogy nincs veszedelem, csakhamar visszaült 's tovább szövö — r ó z s á s almaid. — Pest felé azurtiszta volt az ég... 's tehetek e róla, hogy Samsonra gondoltam, kinek karjaiba sietett a' — hűtlen D e l i l a !

Az olvasó e' czélzást nem fogja érteni; a' mi rea nézve nem épen nagy szerencsétlenség.

„Jó reggelt, Lajos!“ kiálték le egy vidor tekintetű, csinosan öltözött fiúra, ki a' tisztátlan kövezeten lak-topánkaival szarkaügyességgel balancirozott.

„Hova oly korán?“ „A' szép reggelt élvezni; tarts velem!“

Öt perc alatt felöltöztem... 's karöltve kalandozók be Esztergarnak nem ugyan csinos, de rendellen utczáit.

A' fűrdőházban reggeliztünk, azután kísértünk a' Dunapartra 's az árnyas fasorban egyik rozszant padra leülvén, elérzékenyülve gondolkodtunk pesti — h i t e l e z ő i n k r e.

Hej, nekünk is csak huszezer forint jövedelem hiányzik, hogy negyvenezer forint adósságot csinálhatnánk — évenként.

Midőn visszatértünk a' városba 's az egyik piacon megállapodánk, eszembe jutott, hogy e' házak egyikében, tizenhat év előtt, egy igen szép asszonyba halálilag szerelmes voltam: nem tudnám hirtelen megmondani, hány szép asszonyba voltam azóta halálilag szerelmes!?

A' ház, melyben imádoztam akkor lakott, még most is régi helyén áll... férjének czimere ugyanazon tizenhatágas szarvasfő, mely sokszor oly gunymosolygva tekint le a' kapu fölött, midőn azon a' szép asszony férje engem kikísértett.

„Meglátogassuk!“ mondtam Lajos barátomnak — 's a' ház előtt álltunk.

A' lépcső még most is oly átkozott rossz volt, mint akkor, midőn egyszer este nyakamat szeghettem volna, ha nem választom a' rövidebb utat — az ablakon keresztül. Csengettünk. Egy szurkos fiu nyitá meg az ajtót 's orrát kesztyűinkhez dörgölé. Egyik szobában, melynek ajtaja nyitva volt, valami hat gyermek zibongott utriusque generis, a' másikkól zongorahangok nyomultak ki, melyek különféle malitiosus accordokban pofozgatók musikális füleinket.

Beléptünk.

A' zongorától éltés asszonyság közeledék felénk. Ő volt! Arczára a' tizenhat elmúlt év irgalmatlanul véste mélységes nyomait. Kérdezőleg tekint reánk; én megmondtam nevemet.

„Herr Je, Herr Je, der Adolph!“ kiálta fel 's örömeiben a' pamlagra dől, ha lett volna egy a' szobában. — A' dülőfélben levőt tehát felfogám karjaimba; biz Isten, a' jobbik még most is érzi az édes teher súlyát.

Tróját tiz évig ostromolták a' szép Ilona miatt: fogadom, hogy a' győzők tiz év u t á n — sajnálták a' véres harcot.

Mintegy két perczig vitézül állottam ki a' tusát: de midőn a' viszonzási ájulás mégsem akart megszűnni, Lajos barátom váltott fel a' tartásban. — A' tisztes matronát, mint szállabdát hajigáltuk oda egymásnak, miglen valahára szürke szemeit, melyeket tizenhat év előtt a' sötét ég legfényesebb csillagához hasonlított, felnyitá 's — magához tért. Mi megtöröltük izzadó homlokunkat 's a', parádés szobába vezettük magunkat... 's fecsegtünk egyről másról, a' szép napról, meg az olcsó libák-ról, az installációról 's a' mai bálról a' fűrdőházban. A' mult időkkel oly szeretettel kaczerkodánk, mint S. ur egy megbírálandó magyar könyv — előbeszédjével... 's oly sebesen futottunk rajtok végig, mint az olvasó a' novellakon 's — ujsághirdetéseken.

A' conversatio a' „művelt német nyelv“ hien cz dialectusán folyt, mely barátomat, ki ezen nyelvnek classicusait nem olvasta, istenileg mulattatá.

A' perczek nyilsebességgel repültek. A' gyűlés ideje közelgetett 's minem maradhatánk tovább. Midőn elváltunk 's a' tisztos matrona kezét az enyémbe nyugasztám, minden, mit ajkai rebeghetének, e' három tartalomdús szóban összpontosult: „B'fied Ihna Gott!“ — Ekkor lehajoltam a' szomorgóhoz, a' búsan lekonyult 's már-már herbáriumba használhatandó liliomszálhoz, 's még fél perczig merengvén a' tiszteletteljes romokon, lágyan susogva kérém őt, szölitana meg azon bizalmas hangon melly egykor olly boldoggá tett, midőn még jóformán nem is tudtam, miből áll az a boldogság? 's ő felsimulván hófehér mellényemen 's arczára gyöngye pirt hazudván, melly azt hasonlóvá tevén egy napbarnította lekaszált réthez, szinte susogó hangon préselél ki ajkiból: „B'fied Di Gott!!!“

Hatalmas szerelemisten! a' szív majdnem kitört kamrájából 's — gyomromba akart szállani. — Az ajtó becsukódott . . . és

„Die Jahre tauchen auf und nieder,
Du, Liebste, siehst mich nimmer wieder.“

A' beigtatás szokott komolysággal történt. Ünnepest volt ez, mellynek fényet egyetlen bukony sem homályosítá el, mellyen az „Éljen“eket nem rekedtorku béres cortések orditák . . . családi gyűlésnek nevezheted, mellyen az ősz apa bemutatja a' ház számos tagjainak kedves fiját, ki ezután gondjait megosztani 's a' család ügyeit buzgó 's atyafiságos szeretettel vezetni fogja.

A' vezérbeszéd, mellyel ezt a' háznak lelkes fija teljesíteni igéré, szintolly remek, mint megható volt. Mely értelem virágos szavakban . . . emberszeretet a' szíven, méz az ajkakon.

A' karzatról igéző hölgyarczok mosolyának alá. Esztergammak annyi szép hölgye van, hogy a' karzatot, melly alig nagyobb, mint a' nemzeti színházi casinopaholy, megtágitani nem ártana. — A' szónokképző-intézet ez által működésében csak nyerhetne!

A' gyűlést pompás lakmározás követé, mint minden gyűlést. — Az ünnepest ezen prózai oldalának barátja nem lévén, abban részt nem vettem. — Este fényes táncmultság tartatott a' fürdőházban jótékony czelra, ugyanakkor fáklás zenével tisztelteté meg országunk főpapja hetvenedik é v ü n n e p e : a' csapatot az ezen nap a' polgári örhad kapitányságára előléptetett B e s z e János vezeté lelkes szónoklattal, mire a' kedvesen meglepetett főpap rövid és érzékeny szavakkal válaszolt.

Ha azon árnyas fasort, melly Esztergammál a' dunaparton elnyulik, Pestre lehetne varázsolni . . . fogadom, hogy a' pestiek annak szintolly kevés hasznát vennék, mint jelenleg az esztergamiak.

'S még kérdés, megszenvednék-e a' fákat P e s t e n, melly egy választó polgár nagyon bölcs mondása szerint, azért v á r o s, mert nincs benne f a . . . Csak t u s k ó legyen, kérem alázsan, meg faolaj — rántottcsibe-salátához.

A' gőzös, mellyen visszaindulánk, öt óra felé érkezett Esztergam alá. A' parton sokan gyülekezének össze, kik a' hosszú v á r a k o z á s t már unni kezdők, pedig — m a g y a r o k voltunk.

A' hajó nagyon teli volt 's hogy még telibb nem volt, azt nem a' kapitány discretiójának, hanem csupán annak lehet köszönni, hogy m é g t ö b b e n n e m akartak beszállani.

A' rendtelenség- 's figyelmetlenségről, mellynek az utasok e' szabadalmazott emberpréselő uszó gépeken minden pillanatban kitéve vannak, szólaní szintolly hasztalan volna, mint egy bécsi sánczkofával vitába ereszkedni . . . a' pert

mindenesetre elvesztené az, a' ki kezd i; a' mi nálunk nem ujság ugyan, hanem — költséggel járul.

Az e l s ő helyen főlhalmozott málhák 's poggyászok közt alig lehetett mozdulni 's ámbár az utánunk jövő Árpád: gözös egészen meg volt terhelve lovakkal, még a' Galathea'-n is több rendbeli lovakkal kelle találkozunk.

Helyzetünk eleinte nyomasztó volt, de a' rokonszenvűek 's ismerősök csakhamar összetalálkozván, vig cotteriát képezénk, melyben egymást érték az elmés ötletek 's kedvderítő szóváltások, sűrűbben tömjénezék a' gúnyistenkének is, kit tarka körül-letünk agyunkban felköltött.

Három n é m e t szolgált különösen öldöklő nyilaink tárgyaul . . szinte jól esett, kis revange-ot adhatni azon sokszori o r m e g t á m a d á s o k é r t , miket a' lovagias szellemű sógoroktól túrnunk kell.

Az egyik tátott szájjal aludt egy s z é p l e á n y mellett . . boszankodom erre az árva magyar nyelvre, hogy még kifejezéseiben is olly szegény! — Szép leány!! Valjon ezen nyomorult pár szót lehet-e használni azon tulvilági lény megnevezésére, melly a' gyapjuzsákokon 's párméltóságos poggyáson tul szemközt ült velünk 's mindnyájunkat — a' pezsgő- szintugy mint a' csigavérüt — b á l v á n y i m á d ó k k á b ű v ö l t .

Kár, hogy a' nagy szótár' szerkesztői köztünk nem voltak . . u j s z ó v a l ű d - v ő z ő l h e t t é k v o l n a e z é g i t ű n e m é n y t . — Igenis; t ű n e m é n y v o l t ő . . mert alig találkozásnak szemei a' bálványimádókkal . . , csak két percz még . . 's mi nem láttuk őt többé!

De felsüté ránk égi kék szemeit!

Ah, milly való az, hogy a' szép leány szemében — egy mennyország ragyog. — Szánunk titeket, kikre nem süttött egy sugár ezen mennyországból.

Nincs élv, mellyet sokaig megbirna a' szív; csak egyet tudok, melly örökké tart: a' gondolat e' mennyországba! — —

A' hajón találkozáim véletlenül egyik iskolatársammal, ki e' napokban házasodék meg: kezét adtam a' bajtársnak.

'S kérdezém tőle, mondhatna-e valamit a' kimondhatlan báju ismeretlenről? A' bajtárs mosolygott 's két percz mulva az ismeretlenöben bemutatá — n e j é t !

A' p o é z i s , meg a' h á z i b a r á t s á g i r g a l m a t l a n t u s á t v i v t a k e g y - m á s s a l .

Az est lassu szárnyütéssel szállott alá a' hegyekről . . hallgatabbak levénk 's szívemet édes vágy emelé, melly mindinkáb' növekedék, minél közelebb értünk a' poros, de azért mégis igen igen kedves fővároshoz.

Az égnek azurarczán, mint fényes könyök, égtek a' miriádnyi csillagok . . ah, bár ök is köztünk lehettek volna, kik e' nap boldogságát kiegészítenék!

'S hogy ő is ezek közé tartozik-e? Valjon nem sugja-e meg szíve, hogy távolban még erősebb a' varázs, mellyel öntudatlanul lelánczol ő engemet?!

Annyi bizonyos, hogy e' két napnak minden gyönyöreit szívesen odaadom a' viszonzítás egyetlen perczeért.

De azért kedves, igen kedves volt szívemnek ezen két nap is!

Frankenburg Adolf.

NYILT LEVÉL RÓZÁHOZ.

Kedves Rózám! Hol van író 's hol azon ember, ki a' nőkről nem irt vagy legalább nem gondolkozott? 'S mi különös! csak kevesen közülök sejtik a' mi belső világunk rejtett szelleméletét, mellyen elfogultságtól fátyolzott szemök testvéri hasonlatosságát az ő 's a' mi törekvésünknek, az ő 's a' mi vágyainknak nem képes megismerni. Magános éj homályiban eped el a' költőiségteljes csendes szív. Legtöbbször meg nem értve, sűrű fátyollal borítja ég felé lobogó képzelődését, mindenütt anyagot keresve, hogy sovárgása eszmény-lényeit megtestesítse, 's gyakran odavész az érzelmek hullámzó végtelenségében, mert nem kételkedik mindenről, mi az érzékiség határain túlrad, 's nem él többé azon nyugtató ámulatban, hogy a' hitben rejlik legbecsesb örökődéseink titka, sem abban: hogy két érzet elégséges bár a' legegységűbb kedélyt is halálos merevültségtől megóni, t. i. egy vágy 's egy remény! Az ő szemök nem hat be ezen elérhetlen mélységű 's kimerithetlen dús, bűvös melancholia-és szüneteségből alkotott szelleméletbe, melly annyi kitarító erővel bír, hogy a' nevelés, világ, állás és viszonyok által reánk mesterkélt ferdeiséggel is daczol, 's melly e' szerint csak ritkán téveszti el irányát azon tárgy megtalálására, mellyet belsőkben fel kell állitnunk, hogy kivivjuk magunknak azon erkölcsi függetlenséget, melly föltételezi szerencsénket ez élet egén 's poklán keresztüli vándorlásunkban, mellyben a' nők 's férfiak egyiránt résztvesznek.

Mint mondám, kedves Rózám! fölötte sokat gondolkoztak 's irtak már a' nőkről; de egy költő, egy ember sem mondhatja: hogy már kimeríté e' tengert, hogy többé újabbat és szebbet föl nem fődözhetni. Ha ezt netán valaki állitná, viszonoznám neki: tágitsátok látkörünket, mellyet előítéletek korlátoztak; ne zárjátok le önzőleg szemünket, midőn megnyílik a' művészet bájainak 's a' tudás szépségeinek. Tegyetek képesekké a' belölők csörgedező kimerithetlen élvezetre; hogy a' költészet, széptan, történet, csillagászat 'stb. fényözőne átsugározza földi éjünket, 's lássátok azután, valjon végig tekintettetek-e a' végtelen égen, valjon leszálltatok-e kedélyünk feneketlen örvényébe, valjon kiszámítottatok-e értelmünk gyors iffogási erejét!? Akkor megfognátok vallani: hogy valamint ti, mi is birunk élénk érzésével a' határtalan dicsőségnek, 's nyílt fulekre talál nálunk is a' halhatlanság dalalama; hogy keblünkben rejlik kinos vágy alapos ismeret 's tudomány után, mellyet irántuki igaz, kimondhatlan szeretet szentesít, azon tudományok után, mellyek egyedül gazdaggá teszik élteteket, áldásossá működésüket. Meg kellend vallanotok, hogy e' szeretetet és vágyat testvéreileg ápolnotok kell, nyájasan bevezetve minket ama varázsvilágba, tiszta, érthető oktatás által, könyvek és folyóiratok útján, — tisztítva izlésünket, komoly tárgyakról értekezésekkel ott is, hol is birunk mulatásunkra, gyönyörködtecsünkre tettetek ígérteit. Utánozzátok azokat íróink közül, kik már régóta segitni törekednek e' hiányon, midőn csupán nekünk szentelt folyóiratokban becses elmeszüleményeik által fonják azon gyöngéd ezüstfonalakat, mik nemcsak zenét, költészetet 's természetet, de a' tudományok komolyabbjait is lelkünkkel, legbensőbb, legbarátságosb összeköttetésbe hozzák; — 's hagyjátok működni — minden ellenkezés nélkül — a' gondos, előrelátó kertészt, ki a' csupán a' tavaszal szemet gyönyörködtető virágok közt oly növényeket is ültet, mik minden évszakon át tartós életűek 's télire gyümölcsöznek. E' férfiak, kicsinyes gáncsolás miatt, nem fognak megállapodni ösvényükön, hogy tudásvágyunk magános búskomolyságban, minden táp-

lalat nélkül, a' sovárgás teljében fölemésztdjék, — 's az érzelmek legszebbike, mit Isten kebleinkbe oltott, elepedjen.

Más izben, kedves Rózám, szolandok hozzád a' divatról, 's akármí másról, mit kívánsz. Ez egyszer leírtam gondolatimat egy bírálat olvasásának következtében, mely egyik folyóiratunk működését bonczolgotá. 'S ez épen nem volt szándékom; de én amaz értekezést íróasztalomon találtam 's nem állhatám meg, hogy nememet ne védelmezsem; miután azt olvasám ott: hogy bennünket csak mulattató „apróságok“—kal kell jól tartani, mivel c s a k illy „apróságok“ tetszenek nekünk. Rosz néven ne vegyétek, uraim, — akarám mondani, kedves Rózám! fogadd szíves Isten-hozzádomat. Tekints felém a' távolba 's érezd az utánadi sovárgást, mely átrézi szívét

Saroltádnak.

H I R L A P I M É H.

(Majus 29 jun. 3-ig.)

A' „Pesti Divatlap“ 9-ik számában a' „Szerelmi és házaseleti ismeretek tárán“ ki-vül „Nőerény“ című elmélkedés közöltetik Pirkler Adolftól. A' czikk nemes szándékkal van írva, szerző sok szépet mond el, 's a' történetekből számos példával fűszerezi értekezését, de az egész kellő felosztás, megkülönböztetés 's így világosság hiával írva, inkább csak eszmék aggregatuma, mely kellő kidolgozás által sokkal élvezeteseb, ész- és szívhez egyiránt szólóbb cikké lehetett volna. Így nem igen fog hatást tenni. — A' „Honderü“ (41-ik szám.) „Nemzeti színház és olasz opera“ című cikkét folytatja, immár történeti fejtegetésébe 's ismertetésébe ereszkedvén az olasz ének- és zenének; minél tovább olvassuk e' cikket, annál inkább hasonlóbnaak találjuk egy hasontartalmu cikkhez, melyet az Életképek már a' mult 1844. év második fele 3-ik és 4-ik számában, a' külföldi levelezések rovatában olvasánk. E' hasonlóság annyira megy, hogy nemcsak a' tárgy maga ugyanaz, de az értekezés alkatása, az eszmemenetel, a' történeti adatok, a' következtetések 's reflexiók sokszor szóról szóra, máskor kis bővítéssel vagy módosítással majdnem ugyanazok — 's így a' czikk igen hihetőleg ugyanazon kéz dolgozata — Corradinié t. i., ki itt nincs, de az Életképekben tavál meg vala nevezve. Egyébiránt a' czikk már tavál sem talált visszhangra, nemcsak azon szertelen önmagasztalás miatt, mellyel minden egyéb nemzetek rovására az olasz zeneművészet, ha volna, még a' hetedik égen is tulmagasztaltatik, de alkalmazása miatt is nemzeti színházunkra nézve, mi sok helyütt igen hiányos és felszeg. Annál kevésbbé hisszük tehát, hogy a' czikk másodszori felmelegítése által, mely csak az által különbözik a' tavalitól, hogy ez alkalommal, mint látni kezdjük, az önmagasztalási adagok még sokkal erősebbek, — szerző czéljához közelebb érjen. A' történeti rész mindenesetre igen tanulságos és nagy jártasságra mutat az olasz zenészet történeteiben, 's ez a' cikknek tán minden érdeme. — Az „Életképek“ben Irinyi befejezi „Páris és a' francziák“ című cikkét, mely végig megtartá érdekét, 's végig igazolá mind stylusa, mind szelleműsságára nézve róla kimondott véleményünket. Ha Irinyi utazása — mert nem kétkedünk, mikép e' czikk abból van véve — illy gondnal 's szerencsével lesz írva, ugy irodalmunkat bizonyára nem középszerű becsű munkával gazdagitandja.

A' beszélyek még most sincsenek befejezve, sem a' Honderűben („Egy férfiú“ Jodoktól), sem az Életképekben (Erviné); a' Pesti Divatlap „Cája“ című francia beszélyt közöl.

Középezikkül a' P. Divatlap folytatja a' „Budapesti sétákat“ Halásztyól; a' Honderűben La k n e r bevégezti „Pünkösdhétfőjét“, mely sokkal gyöngébb, mint a' czikk eleje volt, — hijába! midőn az író tollának nem saját phantasiája, hanem azok a' gonosz fametszvények adnak irányt! akkor vagy az írónak kellene több phantasiával birni, vagy a' fametszvényekre kellene hagyni, hogy magok szóljanak magok helyett! — Ugyan itt még „Egy televér mágnes gyűlölő“ kezdetik meg — Jósika Miklóstól, mely még folytattni fog. Legjelesebb kétségkívül mind ezek közt Tóth Lőrincz cikke „Belépés Angliába“ (Életk.) akár tárgyát, akár festői, szabatos, szép előadását tekintük; 's mely nemcsak mulattató 's tanulságos hirlapi czikk, de egyszersmind igen kedves előízt is adhat az „Úti Tárca“ V-dik füzetéről az olvasónak.

Mi a' költeményeket illeti, a' P. Divatlap, szokás szerint, megint egész sereget hoz: „Est“, Petőfitől; „Nőm dala“ Kolmár Józseftől; „Anakreoni dalok“ Losonczy Lászlótól. „Frakkos kakas“ néprománca B. Szabó Lajostól, 's egy epigramm „Kos-suth“ Korponaytól. Az „Est“ igen szép, egyszerű 's kedélyes képecske, melyről azonban sokat von le kissé gyermekes versmértéke, melyben írva van. — Kolmár J. verse magasztaltsággal van írva; a' nő három dologban leli boldogságát: hogy magyar nő, hogy anyja 's nő, 's végre hogy magyar kelmét hordozván, hű honleány. Az utolsó igen szép és nálunk jelenben valóban igen magasztos eszme 's mégis, nem tudom hogyan, de érzem, mintha itt a' költeményben a' fokozatos emelkedés helyett a' harmadik fokon inkább esés, mint emelkedés volna? Az anakreoni dalokból csak egy kicsiség hiányzik — Anakreon szelleme 's bája! — A' „frakkos kakas“ nem Divatlapba, hanem legfőlebb kalendáriumba való. Az epigrammban megint nincs meg az epigrammi kellék. — A' „Honderű“-ben „Büemlékek“ Beöthy Zsigmondtól a' magasb szárnyallású ódák neméhez tartozik, ihlettséggel 's meleg érzelemmel van írva. — Az „Életképek“ ezuttal csak egy kis nyulfarknyi verset hoztak, de jót „Mult és jövő“ Kolmár Józseftől.

(Junius 5—10-ig)

Örömmel olvastuk 's bizonyára minden irodalombarát hasonlóul örvende rajta, hogy divatlapjaink a' bekövetkező új félévre ismét új 's meg új érdekekkel kecsegtetnek bennünket. Diszesen nyitja meg ezek sorát az „Életképek“ az ingeny ígért „Irodalmi örök“, 's így a' rég ohajtott, pengetett íge, csakugyan testé válandik, — ki ne kívánjon hozzá mindazoknak, kik benne részt veendnek, türelmet — mert bizony az fog kelleni hozzá — 's tartós munkakedvet, a' vállalatnak pedig legjobb sikert?! A' programmban kifejtett nézetek 's a' terv szerkezete ellen alig lehet kifogásunk; igen is, vezesse az Irodalmi ört komoly szándék — szóljon férfiasan és dologhoz, — mindenütt az irodalom szent ügye 's ne a' személyek körül forogjon, — legyenek írói igazságosak és részrehajlatlanok, 's bátrak és határozottak nézeteik 's ítéleteik kimondásában; ne legyen ellenben felekezetes, elzárt titkos tanács vagy clubb, vegyen abban részt az egész írói közönségből mindenki kinek hozzá készülsége 's kedve van — 's irassék, mintha azt egy ember — az egyetemesség írná — 's épen azért, név nélkül, névtelenül, mely az egyetemességnek legjobb jelképe, 's mert még eddig a' világ minden irodalmaiban e' mód találtatott végre is legcélravezetőbbnek. Kevesebb van mondva arról, mi a' lap belszerkeze-

tét, organisatioját illeti, — de erre nézve is nem kételkedünk, mikép a lap vezetése, elrendelése, a szükséges anyagok (könyvek) kiszemelése, 's ismét azoknak a bírálók közti kiosztása, a bírálatok kézhezvetele 's kezelése kellek legyen ellátva; a könyvtárak és kiadók az érdekebe bevonva, szóval: összevetett vállakkal azon leendnek önök, hogy a vállalat ne egészen a véletlentől, hanem inkább gondos és éber rendezés által kezeltessék, nyerve gyarapulását 's tartsa fen életét. Ehhez a lapnak egy vezetője, legalább öt — hat helybeli bíráló, mintegy — hogy úgy fejezzem ki magam — magva a vállalatnak, bizonyára kívantatni fognak, kikhez aztán jó összeköttetés még néhány vidéki íróval is járulván, a többi magától jövend. Hogy mindezt ön anyagi kapcsolással is — illő honorariummal — kívánja összefoglalni 's állandóba tenni, szinte igen helyén és rendén van; 's ha még ezen felül az illető, (azaz, bírálat alá jövendő) írók soha sem felelik ezen arany igazságot: „hogy még egy író sem ölt meg a mástól, hanem ha ölte, a maga tolla ölte meg őt“; 's így türekenyebbek lesznek a kritika ellenében; a bírálók pedig ama görög bölcselést tartandának, ki mindannyiszor, valahányszor igazmondásért megtámadtatott, ezt szokta vala mondani: „űs, csak hallgass meg“ — ha mondom, mindkét részről így fegyverkezendnek az illetők: úgy az „Irodalmi ör“ — nek a legjobb sikert 's legszebb jövendőt ígérhetni.

A 'Honderű' havonként két egész ívvel ígér többet adni a többi lapoknál (de értékét e két ívnek, azt persze egyelőre nem határozhatá meg), ezenkívül a fametszetekbe helyezi erejét, 's igéri, hogy a 'heti szemlét' (az újdonságokat), miként párisi útja előtt — úgy ezenül is maga az igazgató irandja, még pedig „változatos érdekességgel“, 's határozottan el van tökéve, mint mondja, nemcsak meg nem halni, de sőt „új erővel 's erellyel lépni a sikra“, 's legalább még egy-pár évtizedig *) folytatva pályáját“, „az egyenes ellentétben működő lapoknak ellensúlyt tartani, mellyek, szerinte, „kényelemmel üzik a műveletlenséget társaséleti erkölcsökben, pórias izlést az irodalomban, sületlen áltanokat a művészetben, aljas személyeskedést a tollvitákban 's legnevetséges ferdeséget a nemzetiesítés legszentebb ügyében“. — Ha ezek mind így volnának 's illy mértékben, egyéb lapjainkban (mert hiszen P. H. L. ur többes számban beszél): akkor ugyancsak herkulési munkába fogott a 'Honderű, 's dicsőség vár halántékára; de mennyire mi is ismerjük azokat „a többi lapokat“, ha találunk is bennök hiányokat, de illy óriási bünlajstromot, minő a főlebbi, mégsem mernénk elejbejük tartani, 's mi azt hisszük, midőn P. H. L. ur a főnebbi sorokat leírta, igen elkapatta magát indulatától vagy parisi torzfametszvényei által már annyira hozzászokott a torzitott írásmódhoz, hogy immár a nélkül írni sem igen tud. A vádra feleljenek az illető szerkesztők, 's alkalmasint felelendnek is; itt csak annyiban (de ennyiben meg is kellett) említők meg, mennyiben az állítást, egyetemes irodalmi álláspontokról tekintve is, tulzottnak, nagyítottnak, sőt nagy részben valótlannak találunk, 's felünk, hogy P. H. L. ur, ha az idézett rémek ellen csakugyan harcolni fog, herkulési munka helyett, aligha nem manchai lovagfele munkát viend végbe.

A 'Pesti Divatlap' szinte „Lapszemlét“ fog nyitni az új félévben ('s így lesz vagy is inkább lenne, Isten segedelmével, három lapban, három lapról csak három lapszemle!). De nyit „Nemzeti irodalom“ czim alatt új rovatot is; mellyben — ugymond — hölgyek által is könnyen megérthető, népszerű írásmóddal fogja „a legujabb irodalmi műveket“, bővebben megismertetni. Ezeken kívül mindennemű műmellékleteket ígér, köztük magyarországi szebb tájak-, városok-, népviseletekből 'stb. A lapszemle már 'el is kezdették az előttünk fekvő számban (10-ik), de olly modorban és hangon, mellyre észrevételeket vagy czáfolatot írni, tartózkodni fogunk, mert velünk e rovatot nem polemiai cél vagy az ugynevezett „Rechthaberey“ vizsketege

iratta és iratja, hanem, mint minden sorunkból látszik, az irodalom ügye melegeite bennünket; mi pedig személyünket illeti, ha már kedve van valakinek, azzal bibelödni, akár versben, akár prózában ingereljük (itt mind a' kettőben kijut a' méh része), — mi, mondom, személyünket illeti, sokkal inkább felfogluk állásunkat, hogysen az illy kölcsönt kölcsönrel visszafizetni akarni érdemesnek tartanók; e' tekintetben mi is felkiáltunk Themistoklessel: „üss, csak hallgass meg!”

A' mi a' lapok egyéb czikkelyeit illeti, a' Pesti Div. e' száma is a' „Conversations lexicon“; a' Honderü „Nemzeti színház és olasz opera“ című ismeretes cikkeiket folytatják. Az „Egy férfiú“ Jodoktól a' Honderüben, jövő számmal fog bevégeztetni 's akkor szölandunk róla; ellenben a' Divatlapban egy egész eredeti beszély közlöltek „Zsidó menyekző“ Ben e d e k Józseftől, — egy régi lovagkori lányrablás hét-köznapi uj kiadásban, mellynek azonban nyelve és előadása elég csinos, 's érdekes benne a' zsidó menyekzői szertartások részletes leírása.

Csinos és kedélyes költemény a' Divatlapban a' „Néma szerelem“ című rondeau, mellynek azonban, nem tudni, mi okból, csak a' Tárcaában adatott hely, alkalmasint, mert szerzője csak K. I. 's nem . . . de exempla sunt odiosa! — Sam ar j a y Károly „Kis méh szerelme“ szinte kedves és gyengéd, de kis gondatlanság bélyegét viseli magán; az utó s ó r á s p o l y, ha alkalmaztatik, bizonyára gyérite volna a' „kis“ szócskát, melly e' versecskében vagy h é t s z e r fordul elő. Pet ö f y „Pinty urfi“ czim alatt egy elődi arszlánt ír le; H i z l y pedig (mit fognak még mindent versíróink megénekelni!) egy — „Félszemű hölgyet“ dicsőit meg — félszeméért! — A' Honderü költeményei ezuttal gyengébbek; annál jelesebbek a' „Mephistoi kérdések“, mellyek elmésen 's humorral írvák, egy pár azonban csak csupa szójáték.

Soraimat egy őszinte kérdéssel fejezem be: A' mint a' lapokból 's cikkemből is látszik, lesz a' jövő felévben a' három divatlapban három lapszemle; lesz az Életképekben „Irodalmi ör“ című melléklet, igértetik a' Pesti Divatlapban „Nemzeti irodalom“ hasonló rovat, 's ki tudja — ez már nálunk magyaroknál ugy szokott lenni — nem kel-e föl hasonló vállalat ma holnap még majd a' harmadik lap is? Kérdés, hasznára válik-e majd szépirodalmi sajtónknak 's általában irodalmunknak az illy erőtetett — mert csekély irodalmi erőinket ismerjük, mondjuk, — erőtetett versenyzés? Eddig az vala a' panasz, hogy nincsenek bíráló ink, — 's valóban ugy is van — 's most egyszerre mintha az égből hullnának, mindenfelől bírálók — 's bírálókkal kínálják a' közönséget? Lám, már is milly eredményes az az „Irodalmi ör!“ már szinte születése előtt is, csupa hírével, olly irodalmi erőket (?) hi életbe, mellyek létezéséről eddig csaknem mindnyájan kételkedtünk. Adja isten, hogy a' sok b á b a közt a' g y e r m e k — e l n e v e s s e n! de az a' szerény kérdés mégis mindig fenmarad: honnan van az, hogy mihelyt valamely magyar szerkesztő (kérem, a' politikai lapoknál is ollyformán van) valami újat gondol ki vagy kezd, azt azonnal testvéri indulattal megosztják vele collegái? holott pedig különben nem igen állnak egymással, mint mondani szoktuk, testvéri lábon.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

MISKOLCZI LEVELEK. III. Majus 28-án. (Vége.) — Tegyük felre hát bajainkat, mellyeket a' civilisatio nyakunkra tolt, ki a' „zöldbe“, az erdők hús lombjai közé;

— tekintsük ott meg a majálist, a kaly. tanulósg majálisát, a városi por ugyis elég reszelőssé tehette tudónket. Nálunk, e tősgyökeres kálvinistaság között, ez valóságos népiünnep: kinek gyermeke, kinek rokona vagy ismerőse van künn, kit magyar módra — mert hiszen, Egy nap süt ám csak az égen, egy majális van egy éven — meg kell traktálnia: ez 's a zöld hatalmas vonzóereje, szokatlan mozgást indít a város utcáin 's boldog, boldogtalan, ki csak kocsi-ra, szekér-re kaphatott, vagy ha nem, akkor az apostolok (nyaktörés ellen) legcélszerűbb alkalmatosságán szállong a történeti monda által is nevezetes T a t á r á r k á r a a mulatság térhelyére. Az érkező kocsikat puskaropogás 's zajos „vivát”-ozás fogadja, mellynél önkénytelen eszünkbe jut, hogy a magyarnak nem is örülni tán, hanem csak panasza-ra engedtet a honi nyelv; — az erdő szárnyasainak éneke helyett itt-ott nemzeti kedves dalok karát zengi vissza; — dobpergetést hallani, másfelé a vigadó gyermekek csirajgását, kik ártatlan játékaikkal még rövidebbre nyújtják a rövid időt. — Járjunk kissé körül! mennyi tömegtelen kocsi 's szekér! egyiknél ép most veszi le éttarisznyáját a gondos 's nem épen sovány gazda, egy-pár sült kappan, ugyanannyi töltött csibe dugja ki belőle élettelen fejét, 's egy hatalmas sódar is torlaszkodik kifelé. Uram, ne vigy a kísértetbe! — Jerünk tovább — és amott? ott többen állnak vagy a bársonypázsitra terülve, körözik a barátságos gazdát 's vendégszeretete izletes tanujeleit. „Alászolgája!” „Alászolgája, kérem, tessék hozzánk jöni, a mi kevéssel szolgálhatunk: jó ürmös, savanyuvíz vagy kis aszúcska magam terméséből, legyen szerencsém!” — Könnyü Katól tánczra vinni! illendőség kedviért ejtett pár vonogató szó közben is már közeledünk, 's hógys ne! a ládán kiterített sütemények, 's köztök seniorképen a felszelt bábakalács, mellynek, mert magyar kéz dolgozta ki, mint a holdnak rendeltetése, hamar elfogyini, — 's az imént a tarisznában látottaknak collegái, és az izletes miskolczi kenyér, mellynek — kicsit mondok — fehérséget 's puhaságát, nem tudom, az ég alatt mi haladja egyéb, mint bájos arczodé, szép olvasóném, — mint megannyi vonzó erő, a valódi magyar szíveség pedig, mellyel kínáltatol, ellenállhatatlan. Falatozás közben szíves gazdánk bemutatja koronaörökösét is, de ez a kujon be sem várva, hogy anyja kedvéért legalább, pár dicsérő szóval emeljük, majd kicsattanó arczának pirját meg kapott rátájával zöldgalykunyhóba társaihoz, hogy ott fellossa. Jó természet! „Egy kis borocsát kérem!” — Jó volt biz ez! ha Helicon forrásához is olly könnyen juthatnánk, mint Avas nektárjához, akkor lenne ám még nektek, szerkesztők, bajotok a bérmentetlen levelekkel 's rófsnyi rímekkel, mellyek közt most annyi sánta van és nyomorék, hogy egy külön nemzeti kórházat betöltenének. Allons enfans de la! — Majd el is feledém magamat, mi a manó ez? — Az egekért! A marseillaisét 4 hegedű-rekruta huzza, — oh, dehogy huzza — csikorgatja, „Quelle perdition!” moudaná valamely fontolva haladó pedant, — „Jugend hat keine Tugend!” Tudja is a három víg gyerkőcze 's piros képü 's piros hajú tánczingerlőjök, hogy mi a marseillaise; kedvök szottant nekik; marsh kell 's a dade huzza, a mit 's a hogy tud. — Jerünk tovább. Diszes népet látunk, — bájos hölgyesereget arra készített körben a zene hangjainál kedvvel tánczolni a négyes- és lejtőket, 's a „három a táncz!” is járja „mind halálig!” Szinte kedvünk jő nekünk is egyet fordulni, de nem lehet, másutt nagy körben oszlik fel a diszes társaság 's mulat; mindenütt zaj, kedv, élénkség, barátkozás, zene, táncz, dal, lakmározás. Hogy nem lehet örök majális életünk! Így telik el az idő. Végre a nap — újra kezdve azon bujdosí játékokat, mellyet régi játszóhárával, földünkkel, jobb ügyre méltó kitűréssel, mondhatni pedantsággal, annyi ezer évek óta folytatni meg nem unt, hegyek mögé akar rejtezni. E' jelre a roppant gyülekezet megindul; 's van futtatás, tolongás, néha egy kis összeakadás vagy szerencsés feldülés. No de se baj! malheur nélkül mulatság mit sem érne, az ifjuság 's gyermekesereg lobogó zászlóikkal rendben legutol, megelégedés sugázzik arcaikról, 's kardalaikat vígan hallatják; a nép csoportosan ül az ut szélein, tolul eleikbe; 's üdvözik egymást, mint két hajó az

oceanon, „hurrah“ helyett „vivat“ melyik magyarabb? mindegy, csak öröm kifejezése legyen! Vigadjunk, hisz egyszer van majális egy évben! Hát tavasz egy életben? . . . .

Most pedig, mivel tudom elfáradtál, bájos olvasóném, ha úgy tetszik, pihenjünk meg Strone Jakab hegedűvirtuoz hangversenyében: a' terem ugy sincs dugva, pedig megérdemelné a' művészi játék, a' csattogány 's fuvolaszerű hangok, melyeket hangszeréből mesterkézzel kicsal, 's G. ur zongorakisérete ritka élvezetet nyújtanak az avatott hallgatónak, — 's a' közönség indiscret módra ismételteti is a' „velencei carnevalt.“ — Cs. Natalia pedig énekel, (maga szebb hangjánál), Kesziné, K. Alfonsa 's a' kis S. Nina meg szavalnak, 's mondhatjuk, — tulzó követeléseink nem lévén — elégedésinkre, De é s i pedig valami tatárságnak gyürkőzött neki ugyancsak tatárosan, 's ájtatosan vicsorgatott szemekkel is emelve az érdekeket, elszájiharzolta azt. Uram őrizz! — Strone ur 3 hangversenynyel rövidíté időnket: egygyel a' föl-épitendő (!) színház javára; ez szép volt egy idegen művésztől, mert lám megyei tekintélyeink némellyike e' czel „erélyes“ pártolását holmi 20 p. f. ajánlatocskával tünteté ki; az igaz, hogy ez is jobb a' semminél, no de sem ez, sem amaz nem elég, hogy tervezett színházunk felépülhessen, 's ha Matadáj büvgyűrűjét elő nem szerzi a' tervező választmány, vagy kedvezőbb csillagzatokra nem vár, 's ugyancsak erélyesen meg nem csapolja annak idejében, a' könnyen ellobbanó magyar lelkesedést pár év-tized alatt, vagy legalább míg a' kir. városági bevégzett munkálatok a' hosszú nyugalomtól megpókosoznak, belőle mi sem lesz. — Most a' korona termébe járunk színészeket nézni Somogyi igazgatása alatt; — türhetők, csak egy hibájok van, — persze a' többiekén kívül, — hogy — a' nőket Kesziné, Allonsa, Cs. Natalia, Balognét kivéve — szerepeiket a' sugótól szeretik tanulni; „uj“ 's „legujabb“ francia drámákat lathatunk, eredeti, „uj“ s a' régi, deremek, Bankbán-‘t is, és látogatják-e őket? hm — számosan, — multkor is „a' kis pajtikám“ melódijánál olly zsufolva volt a' terem, hogy oroszfürdőnek is beillt volna.

Ah! de most veszem észre, hogy még újdonságokkal nem is kedveskedtem szép olvasónémnak, 's ezért reám méltán megharagudhatnak, mint én a' holdvilágra, ugy is olly ritkán van szerencsém előtte felléphetni, 's ezt, megvallom, nem épen szerénységből teszem, — patvar vigye azt a' divatos szerénységet! ugyis ritka az árultak közt a' valódi, mint a' védegyeletieknek kürtöltek között, — hanem teszem számításból, önöknek annyi kecsék birtokában nincs illyesmire szüksége, de nekünk van ám, hogy érdekesbek legyünk — a' ritkaságra. Elő tehát az újdonságokkal városi krónikánk lapjairól; hitelesek azok, mint Pető Gergely uramé 's a' nemzeti újság privát tudósítás utáni kinevezései, — némellyik már nem igen új, de az mit sem tesz, még nem tudhatják, igen rossz az út, kérem alázsan. Halljuk tehát: 1-ször hírlík, hogy egy nem rég itt tartott loárverésen két noble einspänniger összekapott, — de minden véres következés nélkül. 2-or A' „veréb casinó“ egy része leomlott, 's ez kár! a' nemzeti casino pedig újraalakuláshoz — reményt nyújt. 3-or Mondják, hogy azon „domb-ra épült“ nagy köhid ellen, melyet — a' monda szerint — azért építettek oda, hogy megmutassák, mikép nincs lehetlenség a' világon, hogy t. i. a' víz fölfelé is folyhat 's hogy vidékünk panorámáját a' hid 's gátja miatt feltolult kiöntések is érdekesítsék (mit nem „esz“ a' világ coquetteriából!) többen e' részökre költséges mulatság ellen folyamodni akarnak; 's ügyes tervezők már az elbontandó hid kövére csoportoznak az ujonan építendő színház alapjaul. 4 A' helybeli levelező literatura egén a' „Pesti divatlap“ban egy új üstökös tünt fel, (mintha ennyi is, a' mi eddig volt, untig elég nem lenne!) és ez új eindringling „kirándulásainak“ még Agat o val kezdve, meri nevét aláírni; ugyan nem szörnyűség ez, kérem alázsan? Ünnepelesen megtagadjuk a' névből gyanítható rokonságunkat vele, ő nem is Agatodemon, hanem Kakodémon. 5-ör Klastromunk kettős tornyának másika is megnyerte már Punkösdmásod napján a' keresztlet hosszas várakozása után; mondják, hogy több boldog ferjek jutottak már itt

is, de hamarabb, a torony sorsára; azonban ez alkalmasint csak pusztá rágalom. 6-or Még is?! — Bocsánat! csak ez egyet még utoltjára, és pedig ezuttal, legislegutoltjára. Erős hír, mikép egy — kivált közczelokra — városszerte ismert bőkezűség (!) jó ur, ki jelenleg a humanitás tanítószékét akarja felállítani, egy hozzá érdemes társával mult levelemet pártjóslatnak tekintve, ősi borbélykése bonczolata alá vévé, 's ellene, mint bűnös makhinatio ellen, éretlen gyanusítgatások után inkvizitziót tervez. Igen szép a phanta-ia, kivált ősz hajakkal! kár! Jobb volna bizony Dr. Pólyához beállniok volontaíreknek. Bon voyage!

A g a t o c l e s.

KASSA, május 29-én. Kellemes napot töltöttem ma; mindenesetre kellemesbet, mint tegnap, mikor testemnek borzasztó megdöcögztetése után Nagy-Mihálytól idáig, este még lelkem is megdöcögztetett — a' színházban. Ugy tetszett valóban, mintha lelkemet valami irigy pokoli szellem targonczára hányta volna, hogy az alvilág minden Színnye — Kassaszerű utjainak göröngyein irgalmatlanul megrázza. Jobbra szikla, balra örvény, 's viszont jobbra örvény, balra szikla, elül mögül árok, kátyu —, folyton ilyen volt műutazásom a' kassai színészet tömkelegén keresztül. Azt hívé, lehetlen kiállanom; de meggyőződtem csakugyan erős természetemről, mert végig vártam a' darabot, — 's még élek. 'S mi volt ezen darab? sem több, sem kevesebb, mint „Kalmár és Tengerész“, — melly így volt hirdetve: „Nevezetes új dráma 4 felvonásban. Irta Czako Zsigmond.“ — Utójegyzésül pedig ez vala olvasható a' színlapon: „Ezen jeles eredeti színmű egy o lly fiatal szerző munkája, a' ki nemzeti drámaink sorát remélhető (sic) 's több jeles munkái által fogja nevelni; ez okból bátor a' társaság is remélni, hogy ezen jellemteljes eredeti dráma előadásával a' t. közönségnek művészi (sic) éldeletet nyujtand.“ Már kérem alázsan, ha illy nyegle proklamatióra sem telik meg a' bizony nem nagy színház, mi lehet annak oka? vagy talán épen ez ijeszti vissza a' népeket? Annyi igaz, hogy a' páholyok, egyet kivéve, mind üresek voltak, — de még földszint is igen kenyelmesen járhatuk volna a' csárdást — még a' padokon is. De illy felhívás hát legalább remek játékot váratott? Megvallom, sokat nem vártam, — de ennyi szögletenesség mégis csak boszantó. A' többek közt legjobb volt Szilágyi, Kelendli szerepében; Szabónak (Kelendli Endre) nincs hangja; Ujfalusy (Arthur) erőtet; Kőrösy Mimi (Margit) még gyermek a' művészetben. Mit mondjak a' többiről? — Legsikerültebb jelenet vala mégis Endre és Margit — a' tengeri vész elszavalása után. Midőn Arthur megőrülve rohan a' színpadra, minden szavát 's kétségbeesett mozdulatát kaczagá a' műértő karzati közönség, — hihetőleg, mert előbbi hányaveti magaviselete szerint itélve, azt hívé, hogy Arthur uram most is csak tréfál. — Elég az hozzá: az egész darab majd nyomtalanul siklott át a' színen, — pedig tudjuk, Pesten hatással adják. — Ma tehát óvakodtam megnézni a' „Falusi egyszerűség“-et, mellynek — oh, genialis leleménység! — mellette vagyis inkább első czímeül ez iratott: „Sáry, a' cserháti lány“; — ez persze captatio benevolentiae, mert itt Abaujban kezdődik a' Cserhát. De nevezetes, hogy a' kassai ember mind így megszokta a' csereháti szót, miszerint ott is cserháti olvas, hol csak cserháti van írva. — Ma tehát kellemes napot töltöttem. Megnéztem Kassa főnevezetességeit: a' templomot, 's a' szegények házat 's az ezzel összekötendő, most épülő árvaházat. Utóbbi két épületet néhány lelkes hölgy társaságában volt szerencsém meglátogatni, kik között özvegy Szirmay Teréz o nga csillagal tündöklök. Igen, ezen asszonyiség, a' kassai nőegylet alelnöknője annyi fiatal lelki erővel van megáldatva, hogy buzgó tevékenysége, előhaladt kora daczára, számos sokszorta ifjabbakat méltán megszégyeníthet. A' hazának és emberiségnek, de főleg

az ügyefogyott, inséggel küzdő emberiségnek lángoló szeretete az, mi e' mely tiszteletre méltó nőt folyvást lelkesíti minden vállalatiban, terveiben, végrehajtásaiban. Illy nő a' szegények valódi őrangyala. A' szegények háza főleg az ő buzdító cselekvőségének 's fáradhatlan buzgóságának köszöni lételet. Szívemelő látvány e' szegény öreg asszonyokat 's embereket gyapjufosztással elfoglalva látni. Az intézettel összekötött posztószővés csak három székkel üzetik ugyan eddigelé — : de milly szép eredmény ez — semmiből! Az árvaház is főképen ezen jótékony szellemű asszonyság tervezetésinek eredménye. Az itteni kisdedovó-intézetnek is egyik főpártolónője Szirmay Teréz. 'S még mindig újabb 's újabb számítások, tervezések foglalkodtatják nagy munkásságu élete alkonyát, melly vajha olly hosszú legyen, minő szép! — A' kisdedovó-intézetről emlékezve, meg kell jegyeznem: hogy ez a' legjobban fölszerelt 's legczélszerűbben vezetett intézetek egyike; adja Isten: hogy a' most uralkodó szellemen hűtlenség ne követessék el soha! Ime, nézzetek ide, ti nagymihályiak! milly áldás ez a' szegény emberiségnek! Minapi nagy mihályi levelemben érintém: mikép több akadály gátolja még a' nagymihályi kisdedovó-intézet létesíthetését. Ezen gátok közt egyik főszerepet játsza az: hogy kórházat akarnak előbb alapítani, mellyre már tetemes összegek alairva, sőt néhány száz forint balok útján már be is gyűlt. Szép dolog ez is; mert ez is a' szenvedő emberiség enyhítését czélozza. De legbensőbb érzelmem szerint így áll az arany, mi nagyobb? betegségben sinylő néhány kór emberen segítni, — vagy erkölcsileg 's nemzetiségileg elhanyagolt egész kór nemzedeket javítani, fölemelni? Részemről én utóbbira szavazok. 'S most, midőn a' pálinkairtas nagy munkájához fogtatok, épen kötelességtek, emberi szent kötelességtek, valami pozitívumot nyújtani a' felserdülő nemzedéknek, mihez támaszkodva erősödjék, szilárduljon a' jóban. Mert higgyetek el, higgyetek a' lélektan szavának: mindaddig nem fogja a' zempléni 's bármellyik más népesség a' pálinkairtas egész üdvét tartósan érezni: míg a' negatív jóhoz valami pozitív jót nem fogtok csatolni, mellyet épen mint ama negatív jó természetes eredményét 's mintegy szükségképeni következtését kell felmutatnotok előttök. Igenis, a' pálinkán ezentul hacsak tíz, husz váltó forintot meggazdálkodó családapát fel kell világositnotok, hogy ime e' megtakarított összegből 5—6 forintot áldozzon évenként gyermeke vagy gyermekei nevelésére, — 's csak így fogjátok őt tökéletesen meggyőzni arról: hogy saját maga hasznán kívül még kisdedeire is hármalik tettelegesen áldás a' maga erényéből, 's még azonfelül anyagi jóléte is gyarapszik. 'S ha elég ügyesek, min nem is kétlem, 's elég szerencsések lesztek ezen, saját valódi javától elidegenült nepet a' gyermeknevelés üdvéről kellőleg felvilágosítani, ebben pálinkairtó buzgalmatoknak legjobb támaszát lelendíték, mert már csak gyermeke javának tekintetéből sem tántoruland el a' jó ösvényről. Igen, én azt hiszem: hogy valamivel tehetősb helyiségekben nem pusztán a' földesuraság kegyelméből, mert ez gyakran későn jő, hanem a' népesség hacsak havonkénti pár garas hozzájárultával is alapíttassanak kisdedovó-intézetek. 'S ha így tesztek: lecpdhet Nagymihályon kórház is, 's kisdedovó is. De lelkeség, uraim, lelkeség! pálinkapártoló sophismákkal megcsaljuk minmagunkat 's előljük, vagy legalább elalunni hagyjuk a' néphez azon kis elétzikrárt is, mellyre Isten kegyelméből képes volna!

N. F.

NYITRA, május végén. Eseménydús napok voltak az utolsók e' hónapban; bár azon események pompánál, ünnepnél egyebek lettek volna! Főispáni szekbeiktatásunk volt. Egy részről a' magas kegynek, másról a' mélytiszteletnek őszinte nyilatkozata lévén az egész . . . habár nem nyilatkozott egyebben, mint ragyogó külfény 's mulandó 's már el is mult vigalmakban, az akarat tisztaságát mégis méltányolni kell. Az ünnepely részletes leírását ne várja ön tőlem, mert vannak emberek, kiknél mások a' saját boldogtalanságát eleszti fel; kik elkeserednek, midőn a' hazafiság, az emberiség, a' nélkülözö egyszerűség oltára előtt térdelők a' költséges fényűzés füstjétől szédítetnek le; kiket míg az egyes köny megindít, a' közös zaj hidegen hagy, mert míg abban örömkönyt sejdíthet, ebben némi megerőltetést találhat. — Míg a' hírnök le-

velezőjét a sors fekete szoknyával: engem csak fekete fatyollal áldott meg. — 25-én reggel álmunkból fölverettünk alkalmatlan költők kopogásai által, kik az ünnepélyre készültek, azaz névváltoztatással nyomatott alkalmi verseiket osztogatták szét, azaz: adták el. Már megengedjen édes K. L. ur Pozsonból, ez nem tisztelet a nagy férfin iránt, hanem szemtelen visszaélés nevével, ez nemtelen neme a furlangós koldulásnak; költőnek hizelegni szabad, csálni nem. — Dél előtt az ég összevonult, lett sűrű eső és irtózatossár; az Isten mintha meghiusítani készült volna az emberek törekvéseit. Délután még szemzett, midőn a zászlóaljak a főispán őnmaga elé kiindultak, közeledtével mindinkább derült, míg megérkezével „kisültött a nap sugára“, mint kortesdalunk mondja. Este zárt kör másodalispán urnál; nekünk az utcán zene és a városivilágosítása. A tisztelegő feliratok, az igaz, lángolóak voltak, a mennyiben láng égett megettük, tán elmésebbek és tüzeesebbek is lettek volna, de visszaretentek az előtte való nap kiállított vizipuskáktól, és azután az ünnep főjellemvonását, a lelkesedést nem tolmácsolták hiven, az „Éljen“ után a felkiáltó jelet (!) mind elfeledték. — *) 26-kán reggel kinn a szabadban, Isten templomában, melyet az ég azurboltjai tartanak, a lovas dandárok jelenlétében tábori mise, és ez volt a lélekemelő, ez volt a legfelségesebb pillanatja az ünnepélynek, felmagasra szállt a tömjén füstje, mint Abel áldozatjánál, kedves volt az az égnek, ezereken egy szent ihletés, csendes magabazsallás lengett keresztül. — Visszamenet a városba vezető utat a környékről betódult koldussereg lepte el, s felajdulva kért alamisnát az aranyba s biborba öltözött urseregtől, így egy országuton a legrongyosabb inség a leggazdagabb bőséggel találkozott: bár nem maga idején, mert a magyar szűk nadragnak a szabó nem volt bősébet. Dél előtt a főispáni esküvétel és székfoglalás ködsönös üdvözlésekkel. Délben 500 személy körül egyszerű ebéd a szigeten különösen e végre épített tágas teremben, melynek kiterjedtsége miatt nem lehetett a poharköszöntések értelmét kivenni, s a legnagyobb rész visszhangozta öntudat nélkül a harsány „eljen“ kiáltásokat. Délután zárt kör Könyökön, honnan a visszatérő vendégeknek a Zoborhegy csúcsán égő görögtűz világított. — Este és éjjel a zeneegylet-rendezte estély jóvedelmének fele a dolgozóháznak volt szánva, mi tett 91 f. 45 k. olvasd: kilenczvenegy forint negyvenöt krajczárt váltotta be. s a mindkét részről ez alkalommal forgásba jött körölbélül félmillió váltó forintból ez az, mi jótékony cselekedat fordítot, egy apró csepp a nagy tengerből, melyet a mélyen südő nap a forró homokban megszarított. — 27-kén gyűlés és szétosztás. — 28-án készület és ut Tót-Magyar felé. — 29-én főispán őnmaga grófi kastélyában táncmulatság, melyet alkonyat után mulatságos tűzjáték előzött meg. Az összes rendezés a „humanus“, a „popularis“, mint öt poháremeléskor szónokunk nevezé, háziur finom izlését, roppant tehetőséget és leereszkedő készségét viselte nyílt homlokán. A vendégeknél a nők pompáját a férfiak egyszerűsége súlygyenlíté.**) Hogy ez asztalnál Bathyanyi Kázmér, Pálffy József, Teleky László grófoknak poharak ürítettek, azt azon jeles hazafiak megérdemelték, csak ennek a főispáni beiktatással összefüggését szeretnők tudni, Bizon, bizon, azon lelkes vendégek jobban megörvendettek volna, ha a hangos eljen kiált sok helyett a nyitrai ipar-védegyleti osztály***) alkotta gyár csendes kerekétől üdvözlöttek. Kettő van, mint Teleky László gróf köszöntésekor elmondott, mivel nagy dolgokat lehet teremteni: lelkesedés és összpontosulás; Nyitraiban pedig megvan a lelkesedés, meg az össz-

*) A gyógyszer-tár előtt lobogó rebust „Áldás Károly irát“, hol az árszó és író kéz által ábrázoltak, néhány csintalan úgy magyarázta, mikép ha szerkesztője az orvosnak keze iritt valaki számára gyógyszer, a sirt is azonnal meg kell ásní azon embernek.

**) Mivel az házi uron kívül majd minden fekete nadragban jelent meg, egy német sógor az okozott beiktatási költségekre vonatkozólag azon witzet kobolta: „Kein Wunder dass den letzten Tag schon alles schwarz war.“

**) Az utolsó közlésben heten jelentek meg; szép szám! az is meghasonlott.

pontosulás . . . 's mégis csudalhatni, hogy mindkettő vállalva sem teremtett eddig valamit. — A' vigalmat a' napnak magosan ragyogó sugárai oszlatták szét, most a' küljelek eltünvén, kezdődik a' benső, az igazi, a' maradandó : az örök tisztelet, mely főkörmányzónkért minden kebelben egyiránt otthonos. — Dolgozó házuk nincs még, gyárt nem alakítottunk, takarékpénztár nem létesült, kisdedovót nem építünk, népnevelő tanodát nem állítottunk : de az mind meglesz valaha, mi most igyekeztünk tisztelkedni, a' mint szegény emberektől kitelt. Sz. Gy.

RÖVID TUDÓSÍTÁSOK EREDETI LEVELEZÉSEKBŐL. *) Nagy-Enyeden mulat jelenleg Telepi ur 's ködfátyolképei nagy tetszésben részesülnek. Föllépett azonfelül még a' 'Baköz', és 'Londoni koldusok'-ban : ez utóbbi előadásban Ralph személyesítője részegen állott a' színpadon 's kifutyöltetett. — Becker-t is ide várjuk ; mondják, hogy búvmutatványival nem fog annyi furoret csinálni, mint Budán, miután a' fejtelten embereket itt már készen találja. — Figyelmező.

PÉCSETT mult hó 21-kén tartatott a' minden párttól köztisztelettel ölelt főispáni helyettes beiktatása. Nincs tán ember a' megyében, kiben e' nap a' remények legióit fel nem költé, 's ezen remények között sorozható az is, miszerint illy férfiú kormánya alatt nemzetiségünk (főleg a' társas életben) 's nemzeti iparunk dúsán fog virágozni 's üdvös gyümölcsöket teremni ; 's pár év múlva Pécs, mint valódi magyar gyárváros földleírásinkban diszteni. Reményünk már félig teljesült, midőn az ünnepelt férfiú, a' beiktatási ünnepelyen mondott remek beszédében az iparról akként nyilatkozott : ,hogy hazánk e' része valamint a' pogányok elleni véres csatákban mindig buzgó részt vőn, mit Mohács és Siklós, a' hadkor e' classicus helyei eléggé tanúsítanak, — úgy jelenleg az ipar mezején, mellyen, ha nem is véres karddal kezében, de nem kevésbbé ernyedetlenül küzd a' magyar, e' hazarész elmaradni nem fog.' — Számos nőtől álló hölgyközörső figyelemmel kíséré a' nem pusztán alkalmi beszédek 's reméljük, hogy — leginkább pécsi hölgyeink — ezekből azon meggyőződést meritették, miszerint azon nyelvet, mellyen annyi szép eszmét olly kellemesszabatosan lehet kifejezni 's melly azonfelül hazánk nyelve — nem elég csak érteni, hanem azt, kisebb nagyobb körökben hangoztatni 's — művelni is kell. — Az ünnepély nagyszerű lakomával 's fényes tánczvigalommal záratott be, mit a' megye reudei a' színházban rendeztek. A' bál fényessége ellen semmi kifogásunk, de igenis az ellen, hogy noha reggeli öt óráig tánczoltunk, mégis mielőtt az egyetlen csárdásra kerülhetett a' sor, szépen eloszlottunk. Másnap a' nemzeti casinóban rögtönöztünk tánczvigalmat 's ismét tánczoltunk mindent, csak magyart nem. A' tegnap elmaradt 'csárdást' öt pár szerencsésen eljárta ; — Commentarium per se! — Izmay.

VESZPRÉMBEN mult hó 23-kán ugyancsak feltűztük ám téli öltönyeink hajtókáit, 's miután — őszintén szólva — mi bakonyiak nem igen szeretjük a' hideget, kelleties kényelemmel telepedénk le fűtött kályháink közelébe, boszankodva csevegők a' megbódult időjáratról. Hál' Isten, hogy nem sokára a' borít derű váltá fel 's kihalt tarsaséletünkben ismét feltűnt az élet és mozgalom. — Eljött végre azon idő is, mellyre olly sovárogra várakozánk 's ez a' casinókönyvtár megnyitása volt. Ez alkalommal tapasztalók, miszerint az olvasó egyletnek háromévi nemlete óta herculesi erőnk gyűlt az olvasáshoz, mert a' kisdéd könyvtár mindjárt megnyitása után néhány napra annyira megürült, hogy szépirodalmi műhöz most csak ügygyel bajjal juthatni. — Megbukott vándorszínészeink nagyobb része jelenleg is körünkben lézeng, innét szerződésök szerint Fűredre szándékoznak uj szerencsét kísértendők. Hirhegyi.

*) Tárgyhalmaz miatt kivonatban.

MI HIR BUDÁN?

— Ha szépen megkéretnének, egy esetet tudnánk elmondani, mely világosan bizonyítja, mikép nálunk némely ügyek elintézésében nemcsak rohanva, de még fontolva sem haladunk. Ezuttal azonban mellőzni akarjuk — a' commentárt 's szorosán csak a' tényhez tartjuk magunkat. — Egy szegény asszony, kit az ég ugyis megvigasztalt már — hat gyermekkel, ezelőtt félévvel még keresztfiját is kénytelen volt örökbe fogadni, ki azonfelül, hogy siketnéma volt, makacs természete által több bajt és gondot szerzett keresztanyjának, mint valamennyi többi gyermekei. Valami okos ember, kinek a' szegény asszony elpanaszlá baját, azt a' tanácsot adá neki, tegyen lépéseket, hogy a' szerencsétlen fiú a' váci siketnéma-intézetbe befogadtassék. A' folyamodás illető helyen benyújtatott 's a' szegény asszony azon megnyugtató választ nyere az intézet derék igazgatójától, hogy mihelyest a' kérelemvel véleményadás végett hozzá fog utasítani, ő annak tárgyára nézve legkedvezőbben fog nyilatkozni. A' szegény asszony teljes megnyugvással 's keresztényi türelemmel várakozék hat egész hónapig 's midőn e' napokban folyamodása eredménye után tudakolódnék, először Pontius Pilatusig küldetett, azután pedig kézbesített nekí folyamodása, mire hosszu keresés után valamelyik poros zugban nagynehezen ráakadtak 's melyly most — hónapok után — az illető főkörmányszekkezi benyújtás végett a' folyamodónának átadatott. Ez délután történt 's reggel az ügy illető helyen már eldöntve volt, 's a' nyomorék gyermek ismét egész évre tulajdon éltét is alig tengethető keresztanyja — nyakán maradt. — Egy kis hanyagság . . . egyéb semmi!

* Mult hetekben az egyetem épülete építési bizottmány által megvizsgáltott, és el lehet mondani, hogy a' magyarok istene örökdik a' benne foglalkozók felett, a' gerendázat elkorhadtt, az utczára szolgáló párkázat napokint jobban és jobban mállik el, míg darabokban fog leszakadozni, életveszéllyel fenyegetvén az arra járókéleket, az egyetemi terem olly közel áll, minden jótékony támaszok daczára, hogy benne ezentul minden ünnepélyek és vitatkozások megtiltvák.

* A' historiai társulat mult hó 30-án és 31-én az alapszabályok felett tanácskozott, ha roppant munkahősinek nem ugy magyarosan, hanem illőleg megfelelni kíván, legalább 500 dolgozó társat, 500 alapítót és 1000 pártolót kívánunk neki. Én e' társulatnak mottóul szeretném kitűzni: „lassan járj, tovább érsz.” Azonban még minden jóra fordulhat, korunk a' chemia 's alkalmazott matematika befolyása alatt levén, egy-pár műtét által minden eredeti sérvet meg lehet majd orvosolni.

* Fischer izraelita leánynevelő-intézetében valánk, és ajánljuk, kövesse példánkat az ifjuságnak minden barátja. Sajátlagos tanrendszert lelend, mellynek az értelem és szellem kifejtésére nagy és üdvös hatása van. Meglepő az apró növendékek-nél a' fogalmak logikai kifejtése, 's korukhoz képesti jártasságuk historiában, geographia- 's számolásban. Kíváncos volna, hogy több paedagokok megismerkednének ezen intézettel, 's a' mi jó, azt alkalmaznák körükben.

* Városunkban nagy reformokra van kilátásunk, a' por elfojtása kedvéért, kiki öntöztetheti saját házaelejét, — a' bolternyők, mivel tavai fölemeltetésük volt megrendelve, az idén devalváltatnak; az utcái mocsárok, mellyek a' tődönek és szemnek hasznosak, minthogy senki, a' ki élvezi, meg nem halt, ezentul csak zöldülésig, hogy a' kikelet vagy inkább nemzeti felébrülés képe mindig előttünk legyen, hagyatnak helyeiken. A' tyukszemirtás eltiltatik, mert üdvösséges, hogy minden lépésünk-nél emlékezzünk nemzeti kinainkra.

* A' természet-tudományi társulat tisztujtást tartott, némelly avatottabbak alitása szerint pártérdekek működése nem hiányzott. Elnökül választott Scitovszky József pécsi püspök ő excja, elválasztását egy küldöttség fogja tudtára adni, alelnökül Bugát Pál, titoknokokul dr. Kovács Sebestyén és dr. Török Pál.

* A' zenészegylet szinte részesült az átalakulás örömeiben, itt elnök lön gr. Zichy Miklós, alelnök, miután Dolezsalek ur lemondott, b. Eötvös József's helyettese Asztalos Pál.

* Hogy van az, hogy némelly színésznők a' havi fizetéseknél mindenkor pontosan megjelennek, a' szinpadon pedig hónaponként sem láthatni őket? vagy a' nemzeti színház nyugpénzalapja annyira növekedett, hogy azokat is, kik a' legszebb heverdel napokat töltik, díjaznia lehet? E' ritka tüneménynek hazánkban rendkívül örvendünk, mert várhatjuk, hogy az intézet az írók iránt is több méltánnyalatlal leend.

— Lejars és Cuzent lovardája folyvást a' legélénkebb részvétellel ápoltatik. Általában a' lovak most nagy szerepet játszanak Pesten, alkalmasint kiszorítják az arszlá-nokat. A' belépti díj jó magas, de semmi; hisz nálunk a' pénz ugysis sok!

* Szó van arról, hogy a' pestinémét színházban ezután tevéket szándék feléptetni, mivel ezek el tudnak élni a' pusztában is!

— A' pesti bérkocsisok és targonczások folyamodást akarnak benyújtani, hogy ezentul a' sétálók ne alkalmatlankodjanak nekik — a' járdán.

— A' „Pesther Zeitung“ (melly, mint halljuk, jövő juliusától kezdve a' vén budai ujságnak nyugdíjt fog fizetni, hogy többé útjában ne álljon,) egyik számában hibásan emlité, miszerint a' jövő füredi évszak táncz és zenészi vigalmira Morelly urat nyerte volna meg ügyes hangászkarával. Minek a' vendégeknek illy élvezet? gondolá a' hidegvérű bérlő's fogadott fel husz czinczögő egyént Pestről, a' terézia- és józsefvárosi serházak szomszédságában lakók nagy örömeire 's a' füredi vendégeknek nyereségére, mert husz muzsikuss minden esetre több, mint tizen-négy, a' mennyiből t. i. Morelly hangászkará állott volna.

— A' derék Thern, kinek „Tihany ostroma“ című operája mindannyiszor, hányszor adatik, szépen megtölti a' színházat, új operán dolgozik. Reméljük, hogy zene és szöveg hasonló szerencsével fog dicsekedhetni, mint az előbbi; ennek szövegpéldányai már mind elkelték.

— Igen érdekes zeneműre figyelmeztetjük t. cz. előfizetőinket. Áll ez több hangjegyekkel ellátott táblácskákból, mellyek, ha minden lehető módon összevetve 's fölcserélve a' táma felrakatnak, 1,679,616 magyar nótát lehet előállítani. Lám, hányszor lehet össze-vissza vetni, kicserélni 's megváltoztatni a' magyart! „Und tiefer Sinn liegt oft im kind'schen Spiel!“

* Advenient állatsereglete huszonnégy darab külföldi majommal szaporodott... ez már aztán igazi luxus!

— Minap egy társaságban azt kérdezték; miért nevezi magát a' bécsi Saphir világpolgárnak? Egy elméncz erre azt válaszolá: mert sehonnai!

— Nem tehetjük, hogy azon szép méltánylatot ne említsük, mellyel a' pesti vakok intézetének igazgatója, Dolezsalek Antal annak emberbaráti buzgótsága távolabb vidékeken is elismerés- 's bizalommal emlitetik: A' következő sorok szolgálnak ennek tanuságául 's tartsák ébren továbbra is a' közönséges figyelmet azon üdvös működés iránt, melly már több idő óta a' vakok intézetét országos pártfogásra 's olly széles hatású állomásra emelni segítette. Lássuk a' velünk közlött level tartalmát: Siklós, majus 19-én. Milly kegyencze tekintetes ur a' részvétlenség és gög-haivaiból jelen századunkban ifju phoenixként emelkedő philantropiának: eléggé igazol-ják a' felügyelése alatt levő szerencsétlen vak Morneilla Miklós iránt tapasztalt részvéte és fáradozásai, legujabban pedig hozzám intézett sorai, mellyekben, balsorsát enyhítendő, a' vakok intézetébeí fölvetetését ígérni kegyes volt. Remélem, nem

okozandok unalmat, ha röviden megismertetve helyzetével, ezáltal a szerencsétlent további pártfogásába ajánlani bátorkodom: — Morneilla Miklós Siklóson lakik szegény atyjánál, nőtelen, erényes viseletű, asztalos munkával foglalkozik; van jó gyalupada és szerszámai, mellyekkel az idevaló póroknak ládákat, padokat és egyéb apróságokat készít. Vasár- és ünnepnapokon nálam rendszeren megjelenik, hol őt szoros szemügy alá veszem, mert feladataim egyike: ügyelni tisztaságára; e vizsgát követik a lefolyt hét alatt szerzett keresménye, a jövő hétkben készitendő művei és több illy gazdasági körülményeket illető kérdéseim; azután templomba megy és délben asztalomnál van helye, hol magát illemmel viseli és vaksága daczára, a körötteülők rendkívüli csodálkozására, tisztán eszik. Délután a piacon tánczoló pórokat zenéjével mulattatja és némelly előkelőbbek házaiban — korcsmákban soha sem — tudtommal zenél menyegzők és egyéb lakomák alkalmakor, mellyek mindannyi keresetforrásai. A sajtó, ő kir. fens. magas ajándoka — mellyért legforróbb hálám a szerencsétlen vak nevében — a t. tisztartó, ellenőr és írnok urak jelenlétökben, a szegény vak legkellemesebb meglepetésére, általadatott, mellyen magát azonnal gyakorlra és a fenemlített urak legnagyobb meglepetésére e szavakat: „Kisjen ői nádori urodalom,” kinyomá. A gép, rendkívüli öröme, szállására vitetett, és másnap e nyomott sorokat hozá el: „Nagyra becsülendő tekintetes ur! Mindazon fáradságot, mellyet a nyomtató gépért tett, mással meg nem szolgálhatom, csak kézcsofolás- és legnagyobb köszönetemmel. Maradok leghivebb szolgálja: Morneilla Miklós. Nyomtatta majus 17-én 1845.” Átadásukkor kívánságát nyilvánítá, miszerint levélben obajtaná a vak pártfogójának kitárni hálás köszönetét, melly alkalmat neki mielőbb nyújtani szívesen ígérém. Fogadja addig a t. ur a szerencsétlen vak nevében legforróbb köszönetemet.

V. J. uradalmi tiszt.

* E napokban jelent meg a következő czimű könyv: „az emberismeret elemei bölcséleti tekintetben.” Irta Mészáros Károly Pesten, 1845. Beímel J. betűivel I. VI. 143. (ára 1 f ezüstben). — Minél elhanyagoltabb, minél parlagabb a komoly tudományoknak mezeje honunkban, annál föltűnőbb a legfontosb és legelvontabb összetvetést követelő ágában egy ifjut föllépni látni, annyival inkább, mivel korunk iránya egészen más térre vezérli a nemzedéket; a század jelszava politika, ez minden egyebet elfojtani látszik, ez tartja egyedül forrongásban az elméket. A jelen munka szerzője túlélté korát, és mind olvasottságának, mind szorgalmának dicséretes tanujele. Megjegyezzük azonban, és azt szem előtt tartani, soha sem fog ártani, hogy merész az ifjuságnak röpte, de nem vakmerő. A ki a jelen munkában valamelly új rendszert, új philosophomákat, tételeket és állításokat vár vagy követel, az csalatkozik; a derék író csak méh volt, melly a külföld műveltebb vidékéről a mézet összeszedte, és a megfontolás felreismerhetlen jeleivel, és nagy fáradsággal élvezhető és figyelmet serkentő egészszé olvasztotta. — Ajánljuk ez alkalommal is „Schubert Geschichte der Seele” czimű jeles munkáját. Az emberismeret tapasztalással szokott járni, és a husz éves fiatalnak még messze pálya nyílik; még keblének edződnie kell, mielőtt saját ismerete tárából örvendeztesse meg a világot. Mi csak jét és dicséretet várunk tőle, és örömmel üdvözeliük az irodalmi ösvényen. Munkájának taglalata nem e szerény körülpok hasábjaiiba tartozik, ha az ígért irodalmi ör megjelenedik, érdemlegesen szólandunk felőle. Méltánylást érdemel még a fiatal írónak fesztelen, és mi meglepő, nem ábrándos nyelve. Ámbár az idő és művelődés belőle némellyeket kinyesni fog, és több szabatosságra szoktatandja. Mi a külfallitást illeti — türhető. Nyomdahibaba néhol belebotlik az ember, de ezt távol sem tulajdonítjuk a szerzőnek, ki minden tekintetben buzditásra méltó.

NŐK VILÁGA.

XIII. LEVÉL.

Az utolsó leveleimben mondottakból világos, hogy a' gyermek érzék- 's észbeli tehetségeinek kisarjadzása és bimbóikból kifakadása az anyának gondjai alatt történik, és ha bár a' később koru virágzás 's gyümölcsözés közvetlenül nem az ő intézkedésétől függ, de ezeknek is alapját az első stadiumban ő veti meg. E' stadium — e' korszak — szerencsésen vagy balul fog lefolyni, így vagy amúgy fog a' következővel összeolvadni, a' mint felsőbb vagy alacsonyabb fokon álland az anyának fejlesztési képessége. Erre nézve nem elegendő neki az emberi természetet általánosan 's a' kifejlődés főszakaiban különösen ismerni, de ismerni kell neki gyermekének egyéniségét, mert a' tehetségek egyenlők ugyan minden emberben, p. o. a' gondolkozó, ítélő, érző tehetség megvan ugyan mindenkiben, de nem egyenlő terjedelem, fokozat szerint, és ezért, hogy sem többel ne erőteszen, sem kevesebbel ne hanyagoljon az anyának a' tehetségek fejlesztése körüli eljárása, gyermekének egyediségéhez legyen alkalmazott. Ennek egyediségét pedig meg fogja ismerhetni, ha először az emberi természetet egész általánosságában vagy legalább főbb vonásokban ismeri; másodsor, ha ezt gyermekére alkalmazni tudva, gyermekét hosszasan 's figyelmesen vizsgálja, minden részrehajlás nélkül másokkal összehasonlítja, másoknak gyermekéről mondott ítéletére hallgat, tetteinek rúgóit kifürkészi és korával változó hajlamaira 's szenvedélyeire ügyel.

Ha az anya gyermeke egyediségének fejlődését illy gondos őrszemekkel fogja kísérni, akkor egyszersmind meg fog győződni annak szükségességéről is, hogy a' minő stadiumokon halad a' gyermeknek fejledező kora 's ezzel szellemi tehetségeinek köre, olly mértékben kell magát ezekhez alkalmazni, és ezen alkalmazás- vagy bánásmódban rejlik a' czélszerű nevelésnek főtényezője. E' nélkül az anya, ha még olly tudományosan felkészült is, nem boldogulhat, mert mit talán tudományosságával építhetne, azt czélszerűtlen bánásával eredménytelenné teszi: innét a' gyermekkel czélszerű bánásmód — elvitatlan alapja lévén a' nevelésnek — olly elkerülhetlenül szükséges része a' nevelési kellékeknek, hogy ha az nincsen az anyának birtokában, biztosan elő nem haladhat, hanem mint ő, mint gyermeke ingadozó nádkint fognak majd jobbra, majd balra hajlingani, a' mint indulatainak rohamaitól ragadtatnak.

Miben áll e' czélszerű bánásmód, könnyebb átgondolni, mint leírni. Én úgy hiszem, hogy e' szónak értelme alatt foglaltatik minden, mi a' nevelési rendszerhez egész terjedelmében és legapróbb részletességekig tartozik. E' szerint a' bánásmód alatt kell érteni a' majd minden gyermeknél különbözőleg fejledező jellem- és kedélyhez alkalmazandó nevelési modort, mi magában foglalja egyszersmind a' némelly esetekben szükségképen előforduló jutalmazás és büntetés alkalmazását is.

A' bánásmódra nézve részletes szabályokat felállítani lehetetlen, mert annak akkép változni, annyi-félének kell lenni, a' milly különbözők és a' mennyi-félék a' gyermekeknek egyéniségei. Vannak, kiknek képezése szigorubb, vannak, kiké lágyabb rendszert követel, mit a' gyermeknek kedélye, érzékenysége határoz meg, és ezért szükséges kiismerni a' gyermeknek egyéniségét. Részletességeket tehát ne várjatok tőlem; ezekre gyermekeiteknek kedélyéhez simulni tudás fog benneteket megtanítani: hanem általános annyit mondhatok, hogy a' gyermekkel bánásmódnak alapja szeretetteljes szelidség legyen, mert egyéni meggyőződéseim szerint még a' legvadabb természet is szelidséggel hajlékonyítható, midőn szelidség nélküli szigorúság minden emberibb, lágyabb érzelmeket elől és szívet lelket vaddá keményít.

Régi közmondás: „példák vonzanak.” Ha valahol, úgy az ész- és szívben önálló érettségre nem jutott gyermekeknél bizonyul be ennek igazsága. A' gyermekek utánzásra hajló teremtmények; a' mit anyjoktól látnak, azt utánozzák is; így ha az anyától csak jó, szívet, lelket nemesítő példákat látandnak, könnyebb, engedelkenyebb bánásmóddal vezethetők, mert jellemök az anya nemes érzésének mintája szerint alakul. Hasztalanul fogjátok a' gyermek belséjének kiképzését szabályokkal — általa megtartandókkal — irányozni akarni, ha gondolatai és érzései közé a' nem jónak, nem igazságosnak, nem nemesnek, szóval, erkölcsileg nem szépnek először ugyan pusztá, de később tetteire bizonyosan átszivárgó eszméje keverül, mi okvetlenül meg fog történni, ha az anyának mind iránta, mind mások iránti viselete- 's tetteiben valami nem

helyeselhetőt találанд. Ezt először ugyan megítélni nem bírja, de mivel anyjának tetteiben látja, követendőnek, helyesnek képzei. De minden kigondolható egyes esetekre szabályokat alkotni nem is lehet, és ha lehetne, azokkal a gyermeknek gyenge elméjét terhelni lehetetlen: azért az okosan nevelő anyának azon kell lenni, hogy gyermeke tőle jónál egyebet ne lásson, minek okszerű bánásmóddal alkalmazása a gyermekben a gondolkozást és érzést fogja meg nemesisíteni, és ha e kettő helyesen van irányozva, akkor a tetteknek a helyesseli összehangzása biztosan várható. Azok, kik idején korán illy befolyással tudtak gyermekeiknek kedélyére hatni, tapasztalhatták a ritkán csaló eredményt, és az illy alapon kezdett nevelésü gyermekekkel bánni annál könnyebb, mennél inkább korosodnak. Nem annyira szabályok-, parancsok- s tilalmakkal vezessétek gyermekeiteket, mint inkább azon legyetek, hogy bennök az erkölcsileg helyesnek meleg érzelmét felköltsétek, mi ha keblökben erősen meggyökeredzett, minden parancs, minden tilalom nélkül is olly jellemesen viselendik magokat, hogy jövődő erkölcsi életökre a legmegnyugtatóbb reménynyel tekinthettek.

Mivel azonban a leggondosabb erkölcsi irányzás mellett is a gyermek-től elmebeli tehetségeinek éretlen- s kifejeletlensége miatt várni nem lehet, hogy mindenben s mindenkor hatalmasabban fejlődő s ingerlő érzékisége felett az ész uralma határozzon, és őt a legszebb példák, legszelidebb bánásmód mellett sem lehet szabad pórázra engedni, szükséges őt mind e mellett szabályokkal is kormányzani, mert ha bár, mint feljebb mondtam, minden egyes, különböző körülmények között ezerféleképp előfordulható esetekre alkalmazott szabályokat részletesen felállítani nem lehet, mégis vannak egyes esetek, melyekre szabályokat alkotni nemcsak lehet, de szükséges.

Már ezekre nézve a gyermekkeli bánásmódban főfontosságu az, hogy az anya gyermekét engedelmességre szoktassa. Ezt pedig nem annyira hideg szigoru tekintélyesség, mint azon a gyermekben előidézett meggyőződés és szeretetteljes rábeszélés által eszközölje, hogy az reá nézve csakugyan a legjobb, ellenkezője pedig legrosszabb, a mit anyja parancsol. Azért szükséges pedig az anyai akaratot szeretetnek átlengeni, mert e nélkül nincsen bizodalom, nem a parancsolónak legjobb akaratáról meggyőződés eszközöl a parancsoknak engedelmisséget, ott szolgálai félelem a szívnek édes érzéseit bilincsekbe veri, és a szeretetben hajlandó, de kényszerítést el nem tűró léleknek szabad röpte zsarnoki önkényben véli magát megtöretni. Szigoru, zsarnokilag szigoru tekintélyességgel követelt engedelmisséggel rabigába lehet fűzni külsőleg az embert, de ez kiszorítja a szívből a szeretetet, s mellyben szeretet nincsen, az csak alkalom hiányában nem tör ki zsarnoka ellen féktelenségre. Ha tehát az anya parancsainak alapjaul nem fogja tudni a szeretetet tenni, gyermeke csak addig leszen engedelmes, míg a szigorúság meg nem aczélosítja végkép kebelét, és ha ez megtörtént — szóra nem ügyelve — rohanni fog, merre érzékei, szenvedélyei ragadják. És épen

ezen engedékenységnél fogva nem kell épen a' gyermektől tulságosan sokat követelni; a' követeléseket mindég korához kell mérni; olly parancsokat kell elejbe szabni, mellyeknek meg bir felelni, és ha egyszer másszor megtörtént, hogy nem annyira szándékos makaesség — mint korával járó meg-gondolatlanságból azok ellen vétett, fogalmához alkalmazottan iparkodjátok arról meggyőzni, miként parancsaitok iránti ellenszegülése reá nézve mindég káros következményeket von maga után. Ha erről fogjátok meggyőzni a' gyermeket, eleven színekkel festvén előtte engedetlenségének kellemetlen következéseit, nem azért ugyan, mivel erkölcsileg rosznak itéli a' tilalom át-hágását, mert erre még talán nem is képes, de mivel érzékeit akarja meg-örizni a' kellemetlenségtől, ovatos leszen és engedelmességre szokik.

A' fentebbiekből átlátjátok, hogy a' tulságos szigoruságnak nem vagyok barátja, mert hogy a' gyermekkeli bánásmód sükeres legyen, bizodalmát kell birnia, tulságos keménység pedig a' szívben bizodalmat nem fakaszt. Ezért ajánlottam az engedékenységet, mi a' gyermeket hozzátok simulékony-ná teszi. De jól megértsetek! Az engedékenységet nem annyira a' már egyszer kiszabott parancsok áthágásának elnézésében, mint inkább abban helyeztetem, hogy sokat követelők ne legyetek. Sok szabályokkal ne terhel-jétek meg a' gyermeket, mert figyelme mindegyikre ki nem terjedhet, és hol sok a' törvény, keveset tartanak meg. Legyen csak kiképzése az erényes érzés kifejlesztésére irányozott, igen kevés szabályokkal leszen kormányoz-ható, mert idején korán megtanulandja, mi van összehangzásban vagy üt-közésben azzal, mi benne főleg kifejtetik.

Valamint azonban a' tulságos szigort nem helyeslem: ugy a' szertelen lágyságot is kárhoztatom. Nincsen veszedelmesebb, nincsen mi annyira el-rontsa a' gyermeket, mint a' lágyság. Bizonyos vagyok benne, hogy sok szülő szomorító tapasztaláson vásárlotta meg magának állításomnak igazságát. A' melly anya gyermekének mindent elnéz, az készítse el magát arra, hogy egykor sirjára hála-könyük helyett átkok fognak hullani, mert mi leszen az illetén felnőtt gyermekből, ki megszokta mindenben akarátát követni? Egy az ész uralmát meggyalázó szenvedélyeinek viharaitól elragadtatott terem-tmény, melly lépteiben mindenütt szirtekre fog akadni, és szenvedéseiben vad-indulatosan lázzad fel azok ellen, kik az életnek rögs útjára el nem ké-szítették. Mi tiszteletet, mi engedelmességet várhat egy illyentől az anya? Nem szereti, legalább észszerűleg nem szereti az gyermekét, ki ezt fék nélküli szabad tetszésének eresztí, sőt bizonyos örömet leli abban, ha gyer-meke minélnagyobb csinokat elkövet, mert az ilyen korán megtanulja saját néha kárhozatos akarátát is legjobbnak tartani, mi engedetlenségre vezet. Félre azért a' szertelen lágysággal! hanem a' szigor és lágyság vegyitékesen össze-folyva, egy önálló szilárdsággá alakuljon, melly a' gyermeknek egy tökéletes s helyes elveken alapuló nevelési rendszerét lankadatlan buzgalommal alkal-mazza. És e' szilárdságra akartam figyelmeteket vezetni, mert ez föltételezi gyermeketeknek engedelmességét. Ha ti ingadozók lesztek, ma kemények,

holnap engedelkenyek; ma így, holnap másképp akarva, a' gyermek nem fogja tudni mint tegyen, és nem véli hibának, ha holnap tesz úgy, mint ma akartátok. Azért a' mit egyszer mint helytelent megtiltottatok, másszor azt mint helyest meg nem engedhetitek. És pedig hányszor nem történik meg ennek ellenkezője! Például az anyának ma jó kedve van, gyermekének pajkosságait elnézi, azokat nevetésével helyesli, holnap vagy másszor a' gyermeket rossz kedvében ugyanazon csinjaiért megveri. Ez nem következetesség! Ez a' gyermeket megzavarja — később engedetlenné, makacscsá, szabadossá teszi. De ha látja a' gyermek, hogy ugyan egy tárgy körül, egymáshoz mindenben hasonló esetekben egyféleképp követeli tőle anyja a' teendőket, és ingatagság által a' helyes- vagy helytelenről eszméit meg nem zavarja, akkor a' gyermek is következetes lesz tetteiben, és engedelmesen teljesítendő anyjának parancsait. Csak abban a' meggyőződésben kell a' gyermeket korán megerősíteni, hogy akár mit parancsol anyja, az az ő java iránti szeretetből történik, és ennek teljesítéséhez van kötve az ő boldogsága. Ha ezen meggyőződést, magatok iránt ezen bizodalmat képesek voltatok benők fölgerjeszteni 's életben tartani, akkor egészen átadják magokat vezetésteknek és engedelmeskedni fognak.

Ha mindig azt tennék, mit tennünk kell, akkor angyalok lennénk: de nem felelünk meg kötelességeinknek mi nagyok, kiket a' kifejlett ész vezérelhetne, annál kevésbbé a' feledékeny 's inkább érkeiktől vezetett gyermek. A' legszorgalmas- 's gondosabban nevelt gyermek is vétkezik az elejbe tűzött törvények ellen, azaz, engedetlen. Mit tegyen ilyenkor az anya? Nem mást, hanem vizsgálja meg az engedetlenségnek forrását. Szándékosan, roszaságból vagy feledékenységből, nem akarva roszat vétkezett-e? Ha a' gyermek derült szeszélyességében elfelejtkezett arról, mit anyja parancsolata szerint teljesítenie kellett volna, jobb végette vagy szót sem tenni, vagy szeliden még egyszer emlékeztetni arra, hogy a' legnagyobb öröm, legnagyobb derűtség sem old fel bennünket a' tartozó engedelmeségtől. A' gyermeket ezért büntetni, valóban keménység, de igazságtalanság is lenne, mert hiszen nem rosz, nem szándékos akarathból lön engedetlen, és minden komolyabb fellépés annál hatályosabb, mentül ritkábban történik. Ha még egyszer találná ugyanazon parancsot feledékenységből teljesületlen hagyni, intések komolyan, hogy hasonló feledékenységgért másszor kénytelenek lesztek őt büntetni, vagy mi jobb, tegyék őt oly helyzetbe, hogy azon parancsról kénytelen legyen megemlékezni. Ha pedig benneteket is egy derült perczben lepne meg a' gyermeknek engedetlensége, soha se mutassatok ehhez mintegy meglepődést tükröző arcot, mert azt gondolja a' gyermek, hogy tettét helyeslitek és ismétlésekre leszen hajlandó. Általánosan hibás tetteiknek elnézésével tekintélyeteket ne veszélyeztessétek, mert ha ezt egyszer elveszítettétek, a' gyermek könnyen kifog rajtatok, és szigorúsággal sem fogtok többé felette uralkodni tudni, midőn szelid modoru tekintélylyel ontatszástok szerint hajlékonyíthatjátok.

De megtörténik, hogy a' gyermek nem tévedés-, nem feledékenységből, hanem szándékosan vétkezik: ekkor már beáll a' büntetésnek szükségé. Erről azonban — kissé terjedelmesebben kívánván szólni — jövő levelemben mondandok el egynémelyeket.

S z a b ó R i c h a r d.

AZ ELSŐ BAKLÖVÉS.

Mi haszna . . . ?

A' városligetből sétáltam haza, ama bőséges tárgy fölött merülve gondolatokba: milly számos dolog van e' világon, melynek semmi egyéb érdeme, mint csupán az, hogy v a n, hogy létezik, 's mellyről mindannyiszor lehetne kérdezni: mi haszna? valahányszor szemünkbe akad; 's tán legtöbbször az volna a' felelet: semmi. Azonban találkozunk olly dolgokkal is, melyeknek ugyan jelenben semmi hasznok, de talán mégis l e s z, 's ezekre nézve enyhül némileg a' látszólagos haszontalanság. 'S megfordítva olly dolgok is jutnak eszünkbe, miknek ugyan nem volt semmi hasznuk közvetlen létükben, de közvetve mégis lett hasznuk, látszólagosan jelentéktelen következményeiket tekintve. — Így például, gondolám: mi haszna ama tizenhat köoszlopnak, melly a' városliget elején annyi évek óta céltalanul hever? — jelen fektében bizonyosan semmi; de talán mégis lesz valaha. Tudja Isten, hányféle irányban kalandoztak még gondolatim e' thema fölött, például a' városligeti német arena, az oldalutak kavicsatlansága, a' lőház mellett busongó árvízi félrom disztelenségének „mi haszna“ iránt —: elég az hozzá, hogy nagyon meg voltam lepelve, midőn szobámba lépve, asztalomon csomag iratot találtam, egy ismeretlentől hozottat, illy levelke kíséretében.“ „Olly madárfiók vagyok, ki még nem bizik tollaiba; ha ön úgy találja: hogy e' dolgozat megbirja a' repülést, tessék azt valamelyik szerkesztő ur kezéhez juttatni. — Ismeretlen tisztelője.“ — Kettőn áll a' vásár, gondolám; még ehhez a' szerkesztő urnak is lesz szőlőja, sőt talán valóságos solo'-ja az elhatározásban, 's nézém az iratot. „Az első baklövés“; — cimnek csak megjárja, gondolám; motto: „Mi haszna . . . ?“ Minő rokonság sétái gondolatimmal! 'S aztán tagadja valaki a' sejtések lételét! — Mi haszna is lehet egy baklövésnek? azonban, ki tudja . . . Közlöm tehát szórul szóra az irat tartalmát.

I.

A' szél iszonyuan dúdolt, mintha az ország valamennyi faluvégéről összetódult volna a' barna brugósok hada macskazenézni, 's az ablakon félrőfnyire torlaszkodott a' hó. Képzeltetni a' kellemes derengő világot, melly

ennek következtében a' tizenkét négyszög ölnyi szobának négy fakó nyoszolyáját 's még a' fakónál is kopottabb bőrpamlagát beárnyékolá; annál is inkább, minthogy a' kilátás hossza épen hat arasznyi, a' regényesebb távba ohajtozó szemsugár szabad irányzata nyolcz ölnyre mereszkedő tűzfallal, melly még azonfelül az időtől háromszinűre festetett, záratván el.

Valami dicső illy deák-palota, melly, ha a' fen megírt szép tulajdonhoz még a' tiz évvel ezelőtt meszelt, salétromvirágos falakat, a' menyezetnek hét lábnyra leereszkedő maga megalázását 's a' talajnak sűrűlőasszony kezétől tán soha nem érintett szüziességét hozzá gondoljuk, inkább ölhoz, mint lak-szobához hasonlít. 'S valóban kísértetbe jőne bárki is illyesmit gondolni, ha csak a' középelt álló vörös színben izzó vasbádóg-kályha ellenkezőre nem emlékeztetné.

Peti pajtásom a' kályha mellé kuporodott, hatalmas fanyárson piritva a' kenyérkarajra könyüket hullató szalonnadarabot, 's olly nimrodi étvágy-gyal készülve annak egész ünnepélyességgeli felfalásához, mintha ős rengetegben épen vadkanüzésből települt volna a' füstölgő máglya mellé. — Én pedig . . . De legyen szabad magamat mindenekelőtt a' nyájas olvasó előtt bemutatnom. Én tehát Dudaházy Alfonz vagyok, azaz, a' Dudaházy nemzetségi nevet hetvenhetedik ősapámtól örököltem, ki hihetőleg az ősz hajdanban valahol a' szyriai püsztákön dudás volt; az Alfonz nevet pedig, mivel a' dudát nagyon költőietlennek 's nagyon honinak találtam, magam választám magamnak: hogy legyen mégis rajtam valami regényesforma és külföldi szagu, — miután már olly udvariatlanok voltak keresztapám, 's kereszteléskor meg sem kérdeztek, mikép akarnék nevezetni, 's így az lön belőle, hogy egyszerűen Jancsinak neveztek, melly név, mihelyt ifjonti vágyaim egy rózsaszínű eszményvilág felé kezdtek föllengzeni, nekem sehogy sem akart tetszeni, 's így kénytelennek látám magam valami nobel-hangzó 's parketfényű nevet ölteni nyakamba. Mert meg kell jegyeznem: hogy noha pajtásaim közt igen jó bolond voltam mindig, mégis fölöttébb szerettem, ha egyes ötleteimből azt találták következtetni, hogy valami nagyra születtem, 's valaha bizonyosan még valami nobel és salonképes ember válik belőlem. Erre tehát előleg képesitni akarván magam, a' nagyszerű jövőreibevezetést kereszt-nevemmel iparkodtam megírni. Minek eredménye lön: hogy három álmatlan éj után, mellyeken át borsó nagyságnyi verejték ülte folyvást homlokomat azon iszonyu küzdelem miatt: minő nevet válasszak legcélszerűbben, egy szép reggelarra határozám magam, hogy én bizony Alfonz leszek. Számos ok küzdött e' mellett; először, királyi név, tehát a' nobelségnek mintegy quintessentiáját magában foglaló; másodsor, szépen hangzó név, tehát a' bájos hölgyi ajkakról igen kellemesen zengend az felém, — pedig csaknem bizonyosnak hívém, hogy valami belém bolonduló gazdag leány által legkönnyebben tehetek szert parketos szobákra; harmadszor, nem magyar név, — ez pedig mulhatlan szükséges, miután akkoriban csak az tarthatott igényt a' nobelségre,

mi nem volt magyar; negyedszer 'stb, 'stb! Ennyi csábingernek ki állhatott volna ellene? Hja, ha az embernek annyi esze volna deákkorában, mint most! Dictum factum, én Alfonzzá alakultam át, 's nemes önérzettel kezdtem repkedni, mint mikor a' bábuból pille lesz.

Én tehát, — hogy visszatérjek saját becses személyemre, honnan voltakép még el sem indultam, mint némely országos szónok, ki a' bevezetésben csekély személyéről 's buzgó akaratjáról, a' beszéd közepén csekély tehetségéről 's lángoló honszerelméről, a' végén pedig csekély érdeméről 's hazafiui reményeiről szól —, én tehát azalatt, míg Peti barátom szalonnáját sütögette, mert nem volt a' tegnap esti kárttyázás után pénze egész ebédre, igen nagyszerű foglalkozásban izzadoztam. Igen bajos volna meghatározni: valjon a' közel kályha izzósága vagy lánggondolatim ömleszték-e orcáimra azon igézö pirt, melyet ha valamely andalusiai szép meglátna, úgy hívém, bizonyosan nem állhatna ellen, hogy velem fandangot ne tánczoljon; de legalább én akkor minden kétkedés nélkül utóbbi oknak, t. i. a' lánggondolatoknak, tulajdonítam azt. 'S e' nagyszerű foglalkozás? kérdi a' nyájas olvasó; — hát bizony én irtam. — No van is abban valami különös, ha deák ir; legfőlebb tanulmányt irtam, gondolná valaki; — csalódik. Vagy tán verset faragtam kedvesem számára? Koránsem; először, mert verset faragni soha nem tudtam; másodszor, mert még nem volt kedvesem. 'S itt a' bökkenő. Nem volt, — de reméltem, hogy lesz. 'S íme ezen reményteljes kilátás készítte munkára. Hogy tehát röviden megvalljam bűnömet: czifránál czifrább szólásmódokat, mondatokat, hizelgéseket 'stb. koholtam össze, mellyeket majd jól megtanulva, előfordulandó alkalommal használhassak a' szépekkeli társalgásban. 'S valóban, nagy szükségem is volt illyes magamedzésére, mert, köztünk legyen mondva, pajtásaim a' szépnem körül gyáva, esetlen ficzkónak tartottak engem; 's miért? csupán azért, hogy még nem vittem olly tökéletes fokra az udvarlási hazudozást, mint ők.

Peti falatozott, én még mindig hajhásztam a' pegasusi kifejezéseket, midőn másik szobatársam Miska nagy robajjal benyitja az ajtót.

— Hej, itthon vagy, duda?

— Hát hol volnék? — felelék boszúsan, sértetve a' gúnyos megszólítástól, melyet Miska igen gyakran szokott használni, 's melly mindannyiszor lerántott alfonzi egemből.

— Hisz neked ilyenkor künn kellene lenned, mikor komád a' szél olly hatalmasan dudál.

— Persze, hogy én is úgy járjak mint te, ki hihetőleg Tatra fürgegetét hittad meg fodrászul; — ugyancsak oda zilálta hajporát bozontos fürteid közé.

— Se baj, — válaszolá ő — a' hó itt leolvad mindjárt a' kályha mellett; de azért a' te komád még egyre dudál. De szó a' mi szó, — jer ki, vizitbe vezettek.

„Vizit“! E' szó villámként csapott reám. Becsületes magyar ember, ma már kivált, látogatásnak nevezné azt; de ha így mondja Miska, mi jót sejtettem volna? legfőlebb is deák-pajtás látogatását. De vizit! Maga e' szó tudatá velem: hogy hölgyekhez vezetendnek boldog lépteim. Átfutám hevenyében még egyszer a' följegyzett lársalgási szóvirágokat, hogy legyen mit kitálalgatnom. Pár percz mulva fölkészülten állék. És indulánk; — és menénk szélvész és hózivar daczára.

II.

Virágos pamlagra ereszkedve ült egy meglehetősen testeske fiatal hölgy, midőn bekopogtatánk. — Feledém mondani, hogy köpenyünket a' könyhában lóczára tevők, 's a' mint csak lehetett, neki csinosítottuk magunkat, mi közben olly hosszas csoszogást és csiszolást vivénk véghez, hogy a' hölgyecske eléggé ráért a' legigézőbb helyzetbe tenni magát vendégei fogadására.

És beléptünk. A' hölgy kissé fölemelkedve, nyájasan üdvözle bennünket, 's még nyájasabb mosolylyal inte a' közel álló székekre.

— Rózi kisasszony! — szóla Miska barátom — van szerencsém Alfonz barátomat bemutatni.

Háladó pillantást veték Miskára, hogy regényesb oldalomnál fogva sziveskedett bemutatni, 's elégűlten fogék helyet, a' regényes kezdettől még regényesb fejleményeket várva.

A' leány kisurrant, 's pillanat mulva visszatérve, sajnálatát fejezé ki, hogy anyja nincs itthon, mire Miska hamisan hunyorított, — de épen most küldi utána a' szolgálót, mondá.

Pár percz mulva kitudám, hogy Rózi kisasszony anyja özvegy, hogy e' házacská sajátja, hogy még szőlője is van a' budai hegyekben, hogy igen szereti a' kávé, miért is a' leány hozzáfogott főzéséhez, hogy kedvesen fogadhassa a' hontérő asszonyságot. Mindezt megtudám, de ki- és milétét nem. — Miska és Rózi beszélgetésbe eredtek a' német, — vagy mit is mondok, hisz akkor csak ilyen volt Pesten, — tehát a' színházról, Hagn kisasszony remek játékáról, 's több efféle, miközben elég időm jutott a' csinos bútor felett szemlét tartani, 's a' mopszszal enyelegni. De csakhamar észrehevém, hogy Miska barátom a' kisasszonyka mellett foglalt helyet a' pamlagon, 's hogy én meglehetősen unatkoztam.

Nem telt bele negyedóra, 's ime megnyílik az ajtó kopogás nélkül. Aha, gondolám, a' mamácska jő; de csalódtam. Két leány lépett be, Rózinál, mint látszott, az egyik fiatalabb, a' másik idősb; egyik karesu, másik köpczös, egyik szöke, másik barna, egyik hegyes, másik fitos orru, egyik sima, másik fürtös haju, egyik kék, másik szürke szemű; de a' közös bé-

lyeg, mely leginkább testvérekül bizonyítá őket, homlokuk, orruk és orcájok bizonyos jegyecskéi valának, — 's bátran mindegyikért lehetne egy-egy aranyat ígérni annak, ki megszámlálná — szeplőiket.

Élénkebb lön most a' társalgás, és — kávéztunk. A' mama hosszas elmaradása szóba sem jött többé, sőt Lini, a' fiatalabbik, ügyetlen naivsággal elárulá: milly jól tevő Rózi, hogy hozzájuk üzent. Rózi erre nem is pirult, hanem azzal mentegetőzött, hogy reám nézve bizonyosan kellemesb vala így a' meglepés. Hebegtem valamit a' ,nagy szerencsé'-ről, — mert szerencsétlenségemre illy esetre nem készültem szóvirág-táramban. Ugy látszott, a' két testvér, Lini és Pepi versengett körültem, hogy figyelmemet magokra vonják; 's én nem levén még beavatva azon taktikába, miszerint egyiránt kell, eleinte legalább, megosztani udvarlásunkat, inkább a' fiatalabbikhoz hajoltam, mert valamivel csinosabb volt. Részéről csillogó szemet nyertem díjul, ellenben Pepi büntetésül orrot fintoríta.

'S miről beszélünk? Annak az Isten a' megmondhatója. Sok okos alig lehetett társalgásunkban, mert Miska és Rózi, mint gyakorlottabb harczvitézek, gyakran hamis mosolyt röpitének felénk. Azonban fénypontjául eszmecseréinknek ismét a' színház tűnt fel, 's a' hires Wild hatalmas éneke. Zampa, Fra Diavolo, Massaniello 's több illy világhírhedt hősök képezék beszédfonalunk érdekes kapcsait; 's Lini olly lelkesedéssel szólt a' nagyművész remek előadásáról, hogy valóban már-már ájulattól kezdék tartani, gyöngye idegei annyira meg valának hatva. — Lám, milly szép, művelt lélek lakik, gondolám magamban, a' milliard szeplő mögött, — 's észre sem vém, mikép a' művészetimádónő azon emlitésemre, hogy én is pengetem kissé a' guitart, elragadtatásában kis kacsóját, mely koránsem volt olly szeplős, mint arcza, kezemben feledé.

Ha eddig zsinegekből fonódott körültem a' háló, — most már épen hájkötelekké vastagodtak azok. Lini szólt szép virágairól 's a' porcellán virágédényekről, szólt lakásuk pompás kilátásáról, a' kétszárnyu üveges ajtókról, gyönyörű függönyökről, vilárokról, Graf-féle remek zongoráról, 's több efféle. Hogy a' házi jelenetek, apró testvérekkel történni szokott kis csetepaték, inasok rendtelensége 's hasonló megemlítése közben el nem maradhatott a' parketos szobatalaj érintése, igen természetes. Parket! minő büszkő, — már is képzelém, mint csuszongok rajta, milly könnyeden lépelek a' szőnyegeken! Hah, ennyi kényelem, ennyi pompa, — milly világ nyílt előtttem, — 's önkénytelenül kissé durva csizmáimra estek szemeim, 's latolgatám, mennyivel könnyebb sarúk kellenek arra, hogy illy sima padlazon méltán fölléphessünk.

Látogatásink gyakoriabbak lőnek, — de mindig csak Rózinál 's mindig Miska kíséretében. Feltűnő vala pajtásom készkarvai kitérengése, valahányszor Rózi anyjának polgári állapotja iránt akartam tudakozódni. Mind a' mellett nyugodt valék, mert hiszen ott találkoztam Linivel, ott szövődött

ismeretségem mindinkább érdekesebbé. Mert, mint mondtam, valóságos hajókötelek kapcsolódtak szívembe, melyek azt mindinkább vonszolták a' nem szép, de kedves leány felé. 'S ez annál könnyebben történt, mivel szívem még koránsem tartozott azon hajók közé, melyek számosabb álgulövésektől átlevén lyuggatva, a' viz betódulása által könnyen elmerítetnek, vagy legalább annyira sulyosulnak, hogy nem olly könnyű őket elvontatni újabb vidékek felé.

Egy főbajom volt. Szerettem volna már saját szülői házanál is tisztelőtére lenni Lininek — : de ott csinosan meg kell jelenni, — 's pedig nem volt pénzem. Általános nyavalya deákok közt! Illy körülményekben milly diadal volt az reám nézve, mikor félrecsaphatván öt forintot, azon, az életemben első selyemkeszkenőt vehetém magamnak, 's azt Lini előtt egész teketóriával kibonthatám; — igen, mert e' kendő művészi darab volt; rajta kiáltó színekben Zampa végjelenete! Oh, 's mennyire dicséré Lini izlésemet; milly élénkségekben tűntek fel ismét lelke előtt Wild előadásai! Szinte irigyletre fakadtam a' boldog dalnok ellen, kire illy gyöngéd emlékezéseket halmoz sorsának kegyes csillaga. Ezen irigységetem bátor valék szavakban is kifejezni, mert illyesmire már most készülve voltam vastag kötetre növekedett szóvirág-jegyzékeim szerint. 'S milly óriási vala boldogságom, midőn a' nyájas ajku leány illy módon felelt: „Vannak helyzetek, mikben a' legegyszerűbb dal is feledteti velünk a' legremekebb művészeneket. Az egyéntől függ, ki énekel.“ Bátorító sugár villant meg Lini szemében, melyet meg nem értenem lehetlen vala. Felpattanva, Rózi kisasszony gitárját ragadám ölelő karjaim közé, 's lelkesedéssel kezdém zengni Zampa bordalát. Nem mondhatnám ugyan, hogy híres énekes valék, de azért tenorom a' falu kántora rozsdás hangja 's a' macskanyivákolás közt épen kellő közepet tartott. Észre sem vevők, hogy Miska és Rózi — a' mama történetesen ismét nem volt honn — a' tornácra szabadultak; 's mennyire rázódott meg idegzetem, midőn Lini dalom fölött elandalodva, fejceskéjét vállamra ereszté. Más talán kézzel lábbal ragadta volna meg üstökénél — nem Linit, hanem a' kedvező alkalmat: ám engem e' szokatlan szerencse annyira meghatott, hogy rögtön felállva, az ablakban bokrosuló virágok árnyában kerestem hűtő enyhet lángoló arczomnak. 'S most eszmélék, hogy hosszas magánlétünk tán feltűnő is lehetne, 's meghívám Linit a' tornácra. El is feledém érinteni, hogy első vizitem óta jó darab időcske folyt már le, 's szépen kitavaszkodott. Most épen aprílben valánk.

A' tornácban virágsor állott egyszerű cserepekben, 's oda települve találtuk kiléptünkör a' szerelmes párt. Mert hogy Rózi Miskának választottja, kétségem nem volt többé. Mi is tehát botanizálni kezdénk. A' langy szellő a' szabadban, azaz a' tornáczon, arra bátorított, hogy szívart — akkor még csak cigarrónak nevezték — vegyek elő zsebemből, 's a' kecses hölgyek ezt nem elleneztek. Oh, milly boldog valék, hogy alkalmam nyílt férfiasságomat előt-

tök bebizonyítani, azaz, more patrio füstölni. 'S ez annál nagyobb diadal volt reám nézve, miután csak épen e' czélból tanultam meg pár hét előtt — dohányozni; — mert — őszintén megvallva — a' dohányzást tartám még legokosabb nemzeti szokásnak, mint mellyel harczjátékok hiányában, 's főleg ha az embernek még bajusza sincs, vitézséget tanusíthatunk. Vajmi dicső is ám, mikor elleneinket amugy magyarosan befüstölhetjük, 's ez olly általánosan elfogadott csataszer', hogy egyéb 's hathatós okok hiányában ma is derekas füstöt eresztenek magok körül költészeink úgy, mint művészeink, de főleg politikusaink. Ki vehetné tehát rossz néven akkori illynemű gyöngeségemet, főleg ha tudja: hogy a' leányok is szeretik a' tömjénfüstöt, — a' szerelmes leányok pedig nem olly szigorun vizsgálgatják, 's igen hajlandók a' dohányfüstöt is tömjénfüstnek venni, leginkább, ha mézes szavak adják meg a' füstnek a' hiányzó tömjént.

Én tehát olly érzéssel hodorintám magam elé a' kékes gomolyokat, mintha saját curiam tornáczán ülnék, mellyet hihetőleg valamelyik dédösömükének hetedik nagyapja bocsájtott áruba csupa családi előrelátó gondoskodásból: hogy ivadéakai, 's nevezetesen én, kényszerülve levén a' szerzés nagy munkájába vágni fejszéjüket, a' három szilvafás gög árnyiban ne tespedhessenek lovagiatlan henyeség párnáin. Igen, én szivaroztam; 's igen érdekes párbeszédbe andalodtunk a' füstről, mulandóságról 's a' szerelem füstszerű mulandóságáról, 's mármár közelebb érintkezének orczáink, mint talán tanácsos vala, — midőn rögtön köztünk termett Rózi mámikája. — A' meglepés nem volt a' legkellemesb 's helyzetem hasonlított a' drámaíróéhoz, ki már este várja új darabja adatását, mikor az rögtön betiltatik. Kis zavarodásban voltunk; hogyis ne? Ha a' nyájas olvasó már valaha botanizált 's szivarozott illy meghitt társaságban, — ezt könnyen elképzelheti. 'S oh, fatumok fatuma! mintha a' kaján sors nemcsak füsteregetésben, hanem tüzevésben is ki akarta volna mutattatni igényelt férfiaságomat, — mikor a' mámika a' szobába lépett, ismét szájamba kaptam szivaromat . . . pokol, mi ez? az égő végét illesztém nyelvemre! Én köpködtem, Lini ijedten sápadozott, Rózi 's Miska kaczagának, 's a' zajra kijött mámika pattogott, hogy kedves mopszlijának lábára találtam hágni, midőn a' vulkánnemű experimentumtól szabadulni akarva, egy lépéssel hátráltam. 'S az ebecske valóban olly keservesen vicsecsantott, hogy szánakozólag fogám ölembe, nem ügyelve szipámra, mellyet magam mellé kis asztalkára tevék. Szerencsétlen csilagzatom úgy akará, hogy ujdón új művészbélyegű selymekendőm is ott hevert. Mire megfordulék, hozzá gördülve találám szivaromat, — 's ki írja le rémülésem —: Zampanak egyik szeme kiégetve! Oh, ha ennyi csapás éri a' szegény deák fejét első kalandja első lépéseinél, gondolám, kinek legyen kedve illy viszonyt folytatni? Elején mindjárt tűzpróbára tenni akarni az embert, 's még ezenfelül lapos erszényünkön is csorbát ejteni, csakugyan pogány dolog a' sorstól. Mit tegyek? új selymekendőt vegyek? nincs pénzem; lyukas maradjon? — Ugy van, lyukas marad ez óra emlékeül, kiálték fel

nagy nyomatossággal, magam sem eszmélve rá, hogy kiáltok. 'S ime, e' szó megtevő hatását, e' szó hozott balszámot sebesült lelkemre; mert Lini, megkapatva a' pillanat hatalmától, fülembé sugott: A' cigarroi szerencsétlenség emlékeül cigarrotokat himezek önnek. — Ö, nekem? én és ő? én és cigarrotok? tudja ég, hány ezerféle változatban zúgták keresztül agyamat e' szavak. Elég az hozzá, sokkal elégedettebben menék haza, mint azt különben a' cigarro-égetési catastrophá engedendé 's lefektemkor azon nyugtató gondolat ringata el: közeledünk a' parkétos birtokhoz.

V á r f o k y.

(Vége köv.)

HYMNUS-FÉLE *).

(TRÉFÁS UTÁNZÁSA KÖLCSEY HIRES HYMNUSÁNAK.)

VÖRÖSMARTI MIHÁLNAK

tisztelettel ajánlja az írót.

Isten! áldd meg a' magyart
Jó bor bőségével;
Már elég rég óta tart
Szomja, restségével.
Sok szomorú szüretre
Hozz már víg esztendőt:
Nem ivott még, lelkemre!
E' nép elegendőt.

Ösünket te ültetéd
Hegyalja földére,
Tőled nyert jó venyigét
Bendeguznak vére,
'S merre folynak habjai
Dunának, Viszlának:
Volt, nagy hírét hallani
Tokaj lángborának.

*) E' jeles költeményt többekkel együtt a' következő levél kíséretében kaptuk: Szatmár, május 31-én. T. szerkesztő ur! Hiában panaszkodik ön százszor és újra százszor, hogy már azokat a' sok rossz verseket igazán ünni kezdi, hiába sohajt Istenéhez: mit vétett ön ezen erővel poetává lenni akaró uraknak, hogy békét nem hagynak? Lehet, hogy nem vétett ön semmit 's hogy ön egy héten 13 bérmentlen rimchaosz felett tekinthet végig 's lebeghet az urnak lelkeként szerkesztőileg rendező és intéző szemeivel: okát a' mostani rendkívül esős időjárásban, mely a' rossz vízenyős verseket gombamódra termi, kell keresnie 's így majd az ok elmúltával az okozat is szűnni fog; lehet azonban, hogy vétett ön, — nem ezen erővel p. l. a. uraknak, hanem egykor a' magyar vagy még régebben a' német olvasó közönségnek, ha t. i. ifjancz korában — mint azt oly kevés, kerüli el — ön is rimeket kovácsolt 's hivatás nélkül, par force poeta akart lenni, mitől jól imádkozott ön Istenének, hogy mégis elég jókor megmenekült 's ez esetben, úgy tartom, tegye ön bűnbánólag szívére két kezét 's énekelje el a' „mea culpa't, mert meg vagyok írva: „Raro antecedentem etc.“ Én azonban azt hiszem, hogy minden, de talán főleg magyar, divatlapszerkesztő, ha postnap jő 's özönlének hozzá a' bérmentetlen, de bérért de méltó levelek, kiáltson fel ugyan méltó haragjában, kis változtatással, szegény boldogult Nagy Imre hattyalából:

„Bérmentellen írják tönkre tesznek,
Írgalom nincs árva sorsomon“.

'S melly, mint ember, megöszül,
 Telvén hosszú évsor,
 'S mellyben, dicső emlékül
 Hős Dobószellem forr:
 Adtad Ménes- 's Egernek
 Folyó vérbáronyát,
 Buda, Szekszárd olaját
 'S Érmellék aranyát.

Hajh! de meg nem becsültük
 Kegyed bizonyosságát:
 Mi a' jó bort beszűrtük
 És felvettük árát.
 Lengyel szomszéd megvette,
 Nekünk koppant a' szánk;
 Lakolunk is érette:
 Szomj, örök, szállván ránk.

De hagyján, míg borunknak
 Jó hitele megvolt:
 Rosz dolga volt torkunknak,
 De zsebünkbe pénz folyt,
 De legalább aranytól
 Erszényünk duzzadtott
 'S csinált a' honn maradt bor
 Egy vagy két jó napot.

Most már se pénz se posztó,
 Arany 's bor elmaradt,
 Magyar- 's Lengyelnek osztó
 Igazság mért díjat;
 Természet és szabadság
 Áldásit megveték:
 'S az koldus és szegény lett,
 Ez rabnép, martalék.

Csalással játszodánk el
 Tokajnak hírnevét,
 Nem ápolánk, miként kell,
 A' szőlő vesszejét,
 'S kik — tán ha olly szeszély ért —
 Nektárba fulhatánk:
 Külföldnek, rosz boráért,
 Tömérdek pénzt adánk.

S' kérd most a' legnemesb bort
 Hazánkból közhelyen:
 Váltig nézed 's nem leled
 A' bort az üvegben,
 'S emelvén ajkaidra:
 Undor fog el tőle,
 Sem színe, sem zamatja,
 Csaviczka, pancs, löre.

Isten! áldd meg a' magyart
 Jó bor bőségével,
 A' szorgalmat és ipart —
 Add — ölelje hévvel.
 Sovány évek helyébe
 Hozz már dús esztendő:
 Hogy a' multat feledve
 Várjunk jobb jövőndöt.

R i s k ó.

de nyom és eredmény nélkül elhangzó jeremiádok helyett, melyek illy konok és makiacs kór ellenében, mint a' poetáskodás, annyit sem használnak, mint szentelt víz, nyuljon ön, mellyel fenyeget is bennünket, a' legsikeresebb eszközhez 's azon uton, mellyen jöttek vissza a' versesomagokkal, ha mindjárt külsúlyra mázsaát nyomnának is. Velem azonban tegyen ön ezáltal még kivételt, — ki tudja, hát ha e' figyelmeztetés önt és az 'Életképek'-et a' csőd alól mentendi meg. Legalább én, magam is amugy szegről végről poeta, dixi et salvavi animam meam 's ha ön valaha csakugyan csőd alá kerülne vagy irodáját a' Dunaénál kegyetlenebb versár elsöpörné, megmosom előre kezeimet 's jövőre e' tekintetben magamra nézve teljesen nyugodt leszek. Nem bánom, ha e' sorokat ön, most küldött verseim elsője mellett csillag alatt kinyomatja is, részint enigmazásomul, részint baráti intésül és példaül 'erővel poetává lenni akaró' kedves collegáimnak. A' 'Hymnusféle' című versre egy kis észrevételem van. Egy barátom, kinek szavára

MAGYAR DALNOKOK.

E' hon fülmiléi
Mind egy ágon ülnek,
'S árvaként mindnyájan
Búsán énekelnek:

Mert az ágnak nincsen
Lombja, sem virága:
— Ez a' részvétlenség
Vékony, száraz ága!

Lisznay Kálmán.

ÁTSZÁLLÍTÁSI MULATSÁG.

És emlékeztek-e még, lakosai Budapestnek a' magyarok földé fővárosának, a' zordon téltre? mert bizon, bizon, mondom nektek, van ok emlékeznetek reá. Mikor usztok lelkeitek gyönyörűségére a' torlódó jégtől valóban szőke Dunán piszkos csolnokon, és goromba hajósokkal, kik származnak Budán a' ráczvárosból Szent Gellért hegyének bordájából, mint származott vala Éva anyánk, Ádám atyánk bordájából, melyet Isten kivett vala oldalából az ő álmában: oh, háromszor keserves álom! de ők azért nem paradicsomi hölgyek, hanem goromba férfiak; mások pedig közülök származnak vala Pestről a' ferenczvárosból, hol a' homokon kívül még házakat is láthatni, és ezek pesti hajósok, és épen olyan gorombák mint a' budaiak. Mert higyjétek el, ti a' világ Budapestre bevándorolt minden nemzetek maradékai, Noé, ki Ádám után mindnyájunk apja, 's nem élt a' XIX d. században, a' finomodásnak századában, a' bárkában nem bánt olly gorombán az oktalan állatokkal 's fenevadakkal, mint ezen hajósok bánnak velünk, Isten képére teremtett emberekkel 's a' teremtsnek uraival.

De ne beszéljünk előre, hanem térjünk vissza a' dolgoknak ő természetes folyamataikhoz. Tehát a' télnek napjaiban, midőn fehér a' föld, mint fehérek valának a' barmok, melyeket itatni hajtának a' kuthoz Midian földén Jethro leányai, midőn Moyzes velek találkozott; tehát a' zordon télnek napjaiban átkiváncozunk mi Budának lakói, mint kívánczolt Israel népe Aegyptomból Chanaan földére, ugy mondom nektek, átkiváncozunk mi is Pestnek városába, látnunk annak gyönyörűségeit. Pestnek lakói pedig, mint a' szarvas a' szép híves patakhöz ugy kívánczoznak át Budára inni keserű ráczürmöst, Szent Gellért hegyének tövében, melyet kotyvasztanak ráczok és németek hornak nevezett eczetből 's rothadó szőlőből és vetnek belé ürmöt és bódító szereket az emberi nemzetség nem kis veszedelmére. És érkezvén a' budaiak Pestre és a' pestiek Budára ismét visszakivánczoltak, kiki őseinek városába, mint Israel fiai a' pusztából Aegyptomba. És így lesz nagy járás kelés a' szőke Dunának hul-

illy dolgokban van okom, hogy némi súlyt helyezzek, azt mondá nekem, hogy az házi versnek igen jó, de közönség elé nem való, mert némileg Költséy és felséges hymnusát parodiázza. Gondolkoztam e' felett, de nem találtam ugy, hogy barátomnak igaza volna, nem, hogy e' vers közlése által, akár az én, akár az önrészéről, az elhunyt Dicső iránti kegyelet szentsége sérülne . . . 's e' hitben merem azt az élő 'Dicsőnek' ajánlani. — Itéljen ön és tegye a' mint jónak látja Tisztelettel maradtam önnek tisztelő honfiktára

R i s k ó.

lámáin ronda csolnakokon, hogy gondolna az ember Josue vezetni át az urnak népet a Jordánnak vizéin. És felöltözünk mindennemű téli ruhákba és megyünk a Dunának partjához mind a két oldalról, és legott ült a mi szenvedésünknek órája, mert igen sok ember állva a Dunának az ő partján, nem férünk mindjárt csolnakba és várunk tehát nagy várakozással, és lökünk oldalba másokat, és löketünk oldalba mások által, hogy jajgatnánk — ha nem szégyenlenők — miként jajgatott Jákob Izsáknak fija, midőn mondták neki az ő fia, hogy a vad állatok széltépték Józsefet az ő kedves fiját, 's jajgatnánk pedig leginkább akkor, midőn fővárosi tyukszemekre hág egy széles sarku ember; de így csak könyörgünk magunkban: oh, uram, mentsd meg az én borsaimut és tyukszememet ezen irgalmatlan emberektől. És várunk, mint a magyarok nemzete ezer estendő óta, a jó szerencsére.

Vagy azt gondoljátok, ti emberek fia, hogy nem kell várakoznunk, ha sok ember nincs a Dunának partjain? Csalatkoztok lelkeitek jámborságában. Ha sok ember nincs, akkor hajó sincs, tehát ismét várni kell, vagy talán van hajó, de várni kell, míg lassan megtelik, vagy pedig fizetni kell a hajósoknak pengő huszasokat, félébbekeket a partot ellepő hónál.

És im végtére hosszú várakozásnak utána a hajóba léphetünk. És nézzétek az idemelékelt képet, oh, Arpádnak Álmos fiának unokái, kik mint igazi magyar emberek nem jártok vizen, csak országutainkon, ha azok előttvék, 's akkor is csak kocsin, és képzeljétek el mennyit kell nekünk szegény fővárosiaknak szenvednünk a telnek napjaiban. Először is nyaktörés és vízbefulás veszedelmei közt lépünk a csónakba. Oh, nézzétek először hátul — mert sokan vannak nálunk, kiknek az elől hátul van az ő együgyűségökben. Hátul tehát látunk egy magyar embert kinek kalapjának karama az ég felé áll szorultság és felelemnek miatta; mert mi magyar emberek nem voltunk ugyan vitézek Győr alatt, de annál jobban félünk a vizek hullámozó hátán. És ezen magyar embert is deszkára csapá, mivel tüstént le nem ült, a goromba hajós, és ő elszenvéde vala azt a víztől való irtózásában, miért akár kinek fejét törte volna be, bort iván a korcsmában ültötte, mert tudjátok, hogy az igazi magyar nagyon bátor a korcsmában és tisztujtásokon. Mellette pedig ül vagyis inkább szorong egy pipakereskedő, mert mint hajdanában kard nélkül, úgy most pipa nélkül a magyar el nem élhet.

A pipakereskedőnek előtte látjátok ülve azon hölgyet, öltöztét szépen mint a Honderűnek lapos bábjai, és látjátok őt kiáltani, és hallanátok is kiáltani, ha csak nem volna pusztá papiros, mint megint a Honderű, vagy is akarjuk mondani, a Honderűnek az ő bábjai.

És tudjátok-e, miért kiált ezen hölgy? Megmondom nektek, halljátok. Mert előtte egy asszony ül, hátán terhelt puttonnal, 's ezen asszony nem üle mindig, hanem a hajós a deszkára taszítja őt durva karjának crejével, és az asszony pedig megüté terhes puttonával a szépen öltözött hölgy gyenge térdeit, hogy ez felsikolta vala fájdalomában, és utána bögött a puttonban megzökkent bornyu, 's rikácsolának a lelőggő kappanyok, és ezen nevetének vala a hajósok és más emberek, de a hajósok nemcsak nevetének vala, hanem káromkodának is, mert ez már az ő természetük és mondanak trágár, ocsmány beszédeket a nők előtt, mert ez már az ő természetük a nők előtt. És ezt mind mondták budai és pesti kapás német nyelven, mellynek egy szavát sem ismerte vala Adelung és Campe és mellynek nyoma még a híres Niebelungen Liedben sincs, 's melly olyan széles, mint az elhízott serfőző háta, 's nyulik mint a tészta, mellyet rétesre huznak ki a szakácsné ujjai. És a férfiak mind ezen nevetnek vala, mert az efféle igen szép tréfának tartották. Csak az öreg zsidó nem nevet vala, ki üle a puttonos asszonynak mellette, összegörnyedve nagy szakálával.

A' zsidó pedig nem nevetett vala, mert nem tetszének neki a' trágár beszédek, és mert fájt vala neki minden tagja, a' mint őt is a' deszkára taszítá a' hajós. Mert tudjátok, hogy a' hajós zsidót bántás nélkül nem hagy, 's ezt pedig teszi keresztény szeretetből 's igazi keresztény nevelésének miatta.

Azon hajós mellett pedig, ki a' deszkákat és embereket rakja karjának az ő hatalmával, áll egy arszlán, vágygyal vetve semeit a' térdeinek fájdalomban sivalkodó nőre, pedig az arszlánnak a' puttonra kelle néznie, honnan a' jámbor állat olly testvéri szeretettel nyújtja feleje szegény fejét, és ezen embert nem bántja a' hajós, mert jó borravalót vár tőle, 's tudja, hogy ez még nála is gorombább tudna lenni, mert ezen ember arszlán, 's e' szerint otthon van a' bárkában.

És az arszlán mellett áll egy bundás kis magyar leány, kit az egyik hajós hátulról taszita be a' sajkába, a' másik előlről löké deszkával mellbe, és a' szegény csak azért nem esék el, mert a' két lökés közt nem tudá, előre essék-e vagy hátra.

A' sajka pedig már telve vala emberekkel, és más emberek is belé akarának lépnie, de mivel nem valának olly emberek, kikből a' hajósok nagy borravalót néztek ki, nem ereszték őket be, és visszaöklözék őket irgalmatlanul és mondák: „Nem szabad bejőnnetek, mert nincs helyünk a' hajóban.” De ezt németül mondák és káromkodva, és visszaöklözék ez embereket.

És elindulának. És im jöve a' parton egy czifrán öltözött hölgy és utána inas liberiában és bőrönddel hóna alatt.

És mondak a' hajósok. „Ezen asszonyt beeresztjük.” És im, oh, csuda! most már volt helyök a' hajóban, mert jó borravalót várhattak.

És beereszték az asszonyt, 's a' hajós maga nyújtá neki kezét, mert budapesti hajóst is meg birja szelidíteni a' jó borravalónak édes reménye.

És ismét indulának. A' parton maradt nép pedig szidá vala a' hajósokat, miért az asszonyt beereszté és őt pedig nem, és a' hajósok visszafelelének a' népnek, és pedig a' hajósok gorombán felelének vissza, míg csak hallani leheté hangukat.

Ezalatt pedig fen a' parton egy bundás nemes ember alkudozék vala a' vámosossal, nem akarván fizetni vámul két krajczárt bankó czédulában. Mert a' magyar nemes embernek fizetni nem kell. 'S a' magyar nemes ember igen szereti ezen jogát, és pedig méltán, mert ezen jog neki igen sokba került, mert e' mellett lett koldussá úgy, hogy nem került volna neki annyiba, ha mindig fizetett volna.

És a' hajó pedig már a' Duna közepén vala, és hintázék a' jégtáblákban, mintha járt volna a' viharzó tengernek közepette. És ismét káromkodának a' hajósok ocsmányul és valának a' Dunán egy álló óráig, sőt másfélóráig, 's tennie kelle ötszáz lépésnyi utat és kiszálltak Pest alatt Soroksár felé a' tabori kórháznál; kellett volna pedig kiszállni a' hidnál, 's a' hajósok pedig mégis borravalót kívántak, 's ki nem adott nekik sok borravalót, azzal gorombaszkodának nagy gorombasággal.

A' budapesti hajósok pedig majd olyan gorombák, mint Saphir G. M. a' „Humorist” szerkesztője, Saphir G. M. pedig olyan goromba, mint ha még most is gyapjuszákokat foltozna Lovas-Berényben. És az ő gorombasága folyvást tart, a' budapesti hajósoké pedig, a' hid berakattván, tavaszkor megszűnik. A' budapesti hajósok pedig tavaszkor kimennek a' szőlőbe kapálni, 's ebben k ü l ö n b ö z n e k Saphirtól, de a' budapesti hajósok m i n d k a p á s o k, 's ebben n e m k ü l ö n b ö z n e k Saphirtól. És kimennek tehát tavaszkor hajósaink a' szőlőkbe, 's ott pihenés közben olvassák a' Humoristot, hogy télire ismét új gorombaságokat tanuljanak, és hajósaink a' Humoristból szedik a' gorombaságokat, mint Saphir G. M. Lichtenberg- és Webertől lopja jó gondolatait, de a' silány szójátékok és gorombaságok saját szüleményei, mert a' Humorist a' betyárság iskolája.

És ebből áll a' mi gyönyörűségünk telen, a' Duna jeges hátán hajózáánk. Emlé-
kezetek meg róla, oh, ti fiai az embereknek, és sajnálatok minket a' telnek zordon
napjaiban!

G a a l.

RÉGI IRÓK ÉS KÖNYVEK.

Gróf Zrinyi Miklós statusbölcseiségének legjobb bizonyítványa azon röpirat, mellynek csekély kivonatát néhány hónapok előtt a' P. Hirlapban hoztuk elő, 's mellyben korának életkérdését szintolly mély belátással fogta fel, a' millyennel azt a' magyar viszonyokkal összhangzásba hozta, — magánéletéről szintolly érdekes oklevelet birunk a' Tolliusnak, egy németalföldi tudósnak azon levelében, mellyet itt fordításban közlünk.

Tollius Grätzben volt, hol a' stiriai rendek a' császárnak, mint stiriai herczegnek, hódoltak, 's miután Grätzet 's az ünnepélyt leirta volna, így folytatja levelét:

„Midőn itt egyideig mulattam, megismerkedtem a' magyar nemzet azon diszével, hős Zrinyi Miklóssal, kinek gyakori szerencsés kitörései a' Törökbirodalomba, hírokkal az egész keresztényvilágot betöltötték 's Zrinyi nevét a' töröknél retentessé tevék. És így a' mit mi Hunyadiról olvasunk, a' mi a' régi batávoknál Drusus-sal Tiber öcsésével történt — a' gyermek sirásának megszüntetésére töröknél elég a' közelgő Zrinyinek neve. E' részben legtöbbel tartozom méltóságos gróf Pettingnek, kinek kitünő kegyessége irántam, olly férfinak közelebbi 's barátságos ismeretségére adott alkalmat. Mert elmenvén már a' császár Karán és Karantánországba, a' gróf, midőn sógorát meglátogatni készül, engem is nyájasan és jóakarólag meghívott, hogy vele menjek. Két kézzel (a' mint mondani szokták) ragadtam meg ezen ohajtott alkalmat, 's harmadnapra Csáktornyára érkezünk, mi gróf Zrinyinek vára és hadiszékhelye. Az egész vidék különösen termékeny 's mindennemű gabonával és borral bővelkedik; úgy látszik, mintha Ceres és Bachus vetélkedtek volna aziránt, mellyikök vegye oltalmába ezen vidéket; a' borok közt kitünik a' lutenbergi, mellynek minthogy ize minden méznel édesebb, megvallom, nem tudom, miben vőlea alábbvaló a' spanyol boroknál. Híres Horvátországban és Ausztriában is és máshol azon magyar bor, melly a' közel fekvő Tokajtól kapta nevét, azonban ítéletem szerint ez erősebb és részegítésre, amaz kellemesebb és felvidítésre alkalmasabb.

A' mint Csáktornyához közeledni kezdtünk, több kémekkel vágató lovakon, találkoztunk, kik gróf Zrinyit érkezésünk pillanatáról tudósították. Így tehát, midőn körülbelől ezer lépésre voltunk a' vártól, elejébe jött sógorának gróf Pettingnek a' hős, lóháton, körülte szinte lóháton egész háznépe, 's mindjárt leszállván lováról, vizszonos ölelések közt kocsira ült 's a' felállított katonai állomások mellett palotájába elvezetett. Ez pedig igen fényes volt és tágas és a' törökök ereje ellen hatalmasan védelmezve, 's csaknem minden oldalról mocsárral körülvéve, melly azt érkok asásától megóvjá (cuniculus arceret). Csak az egyik oldala, melly a' falut nézi, áll szilárd földön 's annál erősebben van körülsánczolva. Csudáltuk a' körülfekvő nemzetek olly nagy műveletlenségénél a' pompás épületet, a' művelt családot, a' gazdag bútorozást 's mindenütt található legnagyobb esint. A' csarnokokban fel valának függesztve a' török tropaeumok, ivek, puzdrak, buzogányok, paizsok 's más illyféle fegyverek, mellyeknek fényét azonban a' dömőczki kardvasak csillogása elhomályosítá. Voltak köztök, mellyeknek markolatja ezüsttel 's arannyal volt ékes, másoknál a' foglalt drága kövekkel fényes hüvely kápráztatta a' szemet; az előszobákban felfüggesztett zászlókat lehetett látni, a' törököktől nyerteket, mellyek sok vérről bemoscsolva, véres és harczos győzelemről adtak tanúságot. Mutattattak olt képek is, mellyeken a' gróf hős

tettei le voltak festve, egyről emlékezem, melyben visszafordulván, egy török fejét vágja le, ki, megfogván hátról mentéjét, felemelt jobbjával halállal fenyegette őt. Ez volt ifjúságában első hadigyakorlása, az egyből tanult a többieket.

Harmad- vagy negyednapra megérkezésünk után elvezettünk a könyvtárba, mely kitünő és nagy számú könyveket foglal magában. Onnét a fegyvertárba, melyet minden várakozáson felül rézáguykkal, mozsarakkal, dzsidákkal, kardvasakkal és egyéb fegyverekkel megtelve találtunk. Hozzájárult azon szíveség, mellyel a kincstárt felnyitották, hol mások közt nem megvetendő a régi pénzek sokasága. Volt köztök Nagy Sándor aranyban és ércben, volt ezüst Othó, Vitellius, Pescenius Niger, Horác, Ovid és mások, kiknek pénzeik ritkák, ércben. Voltak királyok, fejedelmek és híres emberek képei kicsiny kerékalakban (orbiculari), vésővel, mint gyantom, kidolgozva. Mutattatott nekem különösen Luther Márton és Katalin feleségének különösen választékos képe. Ismét elmenvén a gróf kerteibe, sétáltunk, mellyeknek fényét és csínját szavakkal ki nem fejezhetem; ha Alcinousnek régi kerteit képezed magadnak, akkor eszméd lesz ezekről.

A következő napot vadászva töltöttük, és a félénk őzeket nagy örömmel a hálókba hajtottuk; nyulak, fűrjek és foglyok fogása járult hozzá ezen vadászathoz. Ugyanazon nap, ha jól emlékezem, a grófnak minden lovai előnkbe vezetvén, gyönyörű látványul szolgáltak, közülök a vitéz Zrinyi leginkább dicsért egy ven és megtört erejű lovat, melly sokaig híven szolgált. Engedelmet kérek és a gróf igazságszeretetére hivatkozom, mellyről elégséges a pythagoreus sőt használnom autos epha, mielőtt azokat, miket ezen lónak erényeiről beszélt, elmondanám. Gyorsasága olyan volt, hogy a szelekkel versenyezhetni látszott, és sem töröknél sem horvátoknál nem találtaték, ló melly hasonló gyorsasággal bírna, sőt a mi leginkább csudálandó, törököt negyedmérföldre szaglással megértett, és közelgetéseket, gyakori nyerítéssel és dobogással jelentette urának, a gróf megvallotta, hogy ezen jelenségre bizván, sok bátor tetteket vitt végbe; ezt pedig elhíheted, ha eszedbe jön, mit Diomed madarairól beszélnek, és mit Lipsius a kutyáiról irt.

Mig itt a gyönyörűségek minden nemeiben mulattam, egy eddig nem látott látvány ötlött szemembe, melly azonban azok előtt megszokott, és csaknem mindennapos volt. A török foglyok közt, kiknek száma a grófnál nagy, egy öreg volt hatvan esztendősnél idősebb, ki midőn sarczát fizetni nem tudta, vagy nem akarta, hanyatt a földre vettetett, lábai fölfelé kinyújtatván, úgy hogy összetett talpát verni lehessen. Jelen voltak szintén két foglyok, kik hosszú bothoz kötött lábait tartották, hogy azokat sem vissza ne huzhassa, sem előre ne tolja. A mint ez így meg volt kötözve, a grófnak három szolgálja körülte megállván, tüznél keményített vastagabb botokkal, a lehető legnagyobb erővel a fogoly talpait ütötték, és ezt olly renddel, a mint nálunk a buzát csépelik. — Azt hittem, hogy új Pythagorász vagyok és itt muzsikát tanulhatok, olly szabatosan estek nem a szavak, de az ütések (non verba sed verbera). Nem használtak a szegény embernek a könyörültességérti riánkodásai, mert mégis százhatvannyolcz ütest kapott, sőt a körülállóktól nem minden borzadás nélkül hallottam, hogy kegyelmesen bántak vele, mert másoknál az ütések száma hatszázig is terjesztetik ki, úgy hogy a feltört talpak sebeibe egy ujjat be lehessen tenni, sőt hogy az egész lábujak letöretnek, és neha halál is következik: ugyanazon szolgálk a foglyot ezután dorongokkal valami pinczébe hajtották, hogy ott tartassék, míg lábai meggyógyulván, napszámát teljesíthesse. A többi foglyok lánczokban dolgoztak, ez köveket, amaz fővenyt, egy harmadik meszet vagy vizet hozván, némelylek bástyákat építvén téglakból és ha valaki közülök kevésbé szorgalmasan dolgozott, jelen volt a felvigyázó ostoros (mastigoferus) a ki hátaikat ökörbőrrel megcsikozta, italok viz, ételök kenyér volt, és ez is alig nyújtatott elégséges mennyiségben erejük helyreállítására, melly szünetlen munka által kimerítettett; a várnak egy távolabb részében volt vigyázat alatt nyolcz kapitány is, kiket a törökök a magok nyelvén agaknak

neveztek. Ezeknek elég 's jobb eledel adaték, melyet azután a' kiválásnál aranyánál drágábban meg kellett fizetniök. Nehogy azonban a' méltóságos grófnak emberiségéről roszat gondolj, meg kell jegyeznem, hogy törökkel másképp élni nem lehet. Ezen nemzetek közt a' visszatörölés törvénye uralkodik, 's egyrésztől sem változik a' foglyok tartása a' nélkül, hogy mindjárt megboszúlatnék. Ugyanazért, minthogy a' törökök magyarokkal 's horvátokkal így bánnak, szemtelenségüket és kegyetlenségüket hasonló büntetéssel zabolázni szükséges. A' foglyok éjjel földalatti hörtönökbe záratnak, 's megkötöztetvén lábuk, testöknek csak felsőbb részét és kezeiket mozgathatják. — —

Miután Csáktornyan körülbelöl tíz napot töltöttünk, méltóságos gróf Petting utnak kezdett készülni, addig azonban, míg podgyászunkat összeszedjük, egy felirással szerencsétlettek, mely régi romokban találtatván, a' hős Zrinyi által, várudvarában befalaztatott. Azonban csaknem elfelejtettem megírni, hogy Csáktornya vára két mértföldre fekszik a' Mura torkolatán innen, Grätztlől huszonhat mértföldre, Kanizsától, a' törökök legközelebbi erősségöktől négy mértföldnyi távolságra.

Gróf Zrinyi pedig nem elégedvén meg azzal, hogy sógorát minden tisztességgel és barátsággal fogadta, a' tőle bucsúzó gyönyörű török lóval ajándékozta meg, sőt cselédjeinek is szép ajándékokat adott. Én a' méltóságos gróf bőkezűségének köszönök három török könyvet, három kendőt, melyeknek egyike himzett virágokkal csikos, másika ezüsttel 's arannyal ékes, két kanabát, ezüst virágokkal diszes börtökben, börtöpharat, sőt egy nagybecsű dömöczki kardvasat is. 'S így vígan és bőkezűen tartatván, Grätzbe visszamentünk. Legközelebbi alkalommal a' magyarok erkölcséről 's egyebekről, mik ide tartoznak, többet, — most fáradt kezem a' kettőztetett munkát nem bírja. Elj boldogul 's szeress. Költ Grätzben 16-ik júliusban 1660."

P u l s z k y F e r e n c z.

H I R L A P I M É H.

(Jun. 12—17-ig.)

A' „Pesti Divatlap“ ezuttal nem hoz értekezést; a' Honderű (43. sz.) bevégzi „Nemzeti színházi olasz opera“ című cikkét, mely vagy négy számon keresztül, hosszasan és igen is nagy bőbeszédűséggel, de, mint már megjegyeztük, szép zenetörténeti ismeretek- 's olvasottsággal az olasz zenészet és dal panegiricáját foglalja magában, majdnem a' szerénytelenségig erősen felhordott színekkel — természetesen számos oldaldöfésekkel a' német zenére — előadva, végül oda megy ki, hogy a' nemzeti színház Pesten évenként bizonyos időszakot határozzon olasz dalművek előadására . . . . hogy néhány első rendű olasz énekesnek alkalom nyíl-
n é k működésre . . . . hogy ez operák, elemi zenetanodák, egy állítandó nagy-
szerű conservatorium igazgatása „s z i n t e o l a s z o k r a b i z a s s é k . .
's mindezt, ugymond, nemcsak (nemcsak?) a' közelvezet kedveért, de különösen (különösen?) a' z o k számára, kik magok kiképztetése végett költséges olaszországi utakat tenni sehogysem képesek . . (??) 's végre az argumentumok argumentuma az, mert hiszen „mi maradt, ugymond, a' szegény olaszoknak, mint csengő torkai 's magas művészete?“ Rajta tehát, lelkes magyarok, adjatok az o l a s z o k n a k tért, alkalmat és kenyeret, majd lesz azután jó nemzeti m a g y a r zeneiskolánk, lesznek m a g y a r o p e r á i n k, z e n e s z e r z ő i n k, divatozni fog, kellemben és bájban virulni a' m a g y a r nyelv! Ez körülbelöl e' cikk tartalma 's logikája, melyhez sok szerencsét kívánunk az olaszoknak, 's ajánljuk méltó figyelmébe

a' nemzeti színház kezelőinek! — Nem hihetjük, hogy a' Honderü e' cikkben kifejtett nézeteket aláírja és helyesli, 's így méltán megvárhattuk volna, hogy a' cikket, az illető helyeken legalább, megcsillagozta volna, 's mint magyar, mint nemzeti színházunk körülményeinek ismerője, mint zenében jártas műismerő helyreigazító észrevételeivel ne különködött legyen. Vagy tán külön cikkben fogja erre vonatkozó nézeteit kifejteni?

Az elbeszélési rovat is üresen áll ezuttal a' Divatlapban; a' Honderü, noha már a' mult számban végét ígerte, még most sem fejezi be J o d o k elbeszélését „Egy férfiú.“ Lehetetlen, hogy az illy igen nagy eldarabolás hasznára volna akár-melly műnek is. Ha az ember el nem felejté is elejét, míg végére jut, de türelmét veszti iránta, 's hogy tehessen aztán a' legjobb mű is jó hatást az olvasóra? A' jelen beszély azonfelül pedig épen nem tartozik a' leghosszabbak közé; pár számban szépen lehetett vala közleni. „A' televér mágnásgyűlölő“ szerzője alkalmasint ugyan e' vádat emelendheti, ha a' cikk így közöltetik, mint eddigelé. — L a k n e r Sándort ismét a' genre-festés mezején találjuk egy fertály tuczat torzsfametszvénynyel, cikkének czime „Zöldből hazáig;“ ismét a' régi nóta: Pesttől a' Zugligetig 's Zugligettől Pestig, — melyre azonban a' Honderü igazgatója csillag alatt megjegyzi, hogy L. S. ur egészséges humorát 's valódi népeletből merített mulattató frescoit igen-igen tudja méltányolni 's azokat számára mennél gyakrabban kikéri. Ez privat izlés dolga 's így semmi szólónk ellene, de mi még mindig azt hisszük, 's minél többet hoz a' Honderü e' nemből, annál jobban megerősödünk hitünkben, hogy illy czikkal legalább a' j ó i z l é s t nem terjeszthetni.

Ugyanezt kell mondanunk a' Divatlapban álló „Magyar panoráma, utiképekben!“ című nagyon is pongyola cikkre, — a' genialitásnak ezen pöre neme, melyben az író, hogy úgy mondjam, rétingre vetkezik, egy idő óta nálunk annyira lábra kapott, hogy a' jobb izlés valóban máshol lesz kénytelen magának élvezetet keresni, mint Divatlapjainkban, hol versben, prózában egyiránt, 's napról napra sürűbben találkozunk vele. A' jelen cikk kétségtelenül bir humorral 's ironicus tartása által elmésséget igényelhetne, de feledni látszik író, hogy épen a' humor az, mit keresni nem szabad 's az ironia a' legfinomabb 's legfényesebb himpora az elmésségnek, 's így — mivel a' végletek mindenkor érintkeznek — sokszor csak egy hajszálnyi eltérés kell, hogy a' humor gyermekességgé, az ironia lapossággá ne váljék. — A' „Budapesti séták“ H a l á s z y t ó l igen egy körhen forognak 's kevés vagy semmi újat nem mondanak. — Egyetlen jó cikk e' számban „Szerelem“ Naplótörédék. K o l m á r Józseftől, mely valódi költői emelkedéssel, szép, erőteljes és virágos nyelven, meleg érzéssel 's ihlett lelkesedéssel zeng dicsőítő hymnust a' szerelemnek — igen szép költészeti prózában.

A' költemények „Vérpatak“ néprege T o m p a Mihálytól, az Életképek minapi számában közölt „Súlyedés“ című néprege modorában, költőileg van dolgozva. P e t ö f i három kis népdalt ad, melynek mindegyike bir érdekl, mégis legkedélyesb, életrevalóbb 's e' mellett kerekded az első, a' kiszolgált katonáról:

„Mi lett a' jutalmam, mikor kiszolgáltam?

A' generális megveregette vállam!“

Az „Igyunk“ című, ugyan ő töle százszor elmondott már! — A' Honderüben G a r a y János Adriánk felé viszi gondolatinkat és vágyainkat „A' tenger“ című költeményben, satyrai fordulattal a' vég strophában, hogy bizony még most csak h o m o k - tengerünk van! — P a j o r n a k „Vásárfia“ 's „Magyarország ne továbbja“ című mindkét epigrammja jó.

Említést érdemelnek még a' Tárcaák: „Beszéd Deák Ferencz és Vörösmarty faklyás zenéje alkalmával Kolozsvárott“ Urházy Györgytől, 's „A' moldvai fejedelem

regényes házassága“, mindkettő a' Divatlapban. — A' Honderű meleg kebelével 's lelkesedetten szólítja fel a' két baba hölgyeit a' bájos lantú Himfy — Kisfaludy Sándor — emlékére tervezett emlékműnek pártfogására, melyet a' halhatlan költőnek némelly lelkesb honleányok terveznek állítani, 's mely az eddigi tudomás szerint valamelly nagyszerű allegorikai mű lesz nemes érzezből Szentpéteri hazánk jeles ezüstművese által készitendő 's a' nemzeti Musaeumban felállítandó. — Egyszersmind kinyilatkoztatja, hogy az általa nem rég megindított *L a p r o s t á*val felhagy, körülbelől ugyanazon nézetektől vezéreltetve, melyeket mult számunkban mi is kimondottunk a' három divatlap három szemléjéről! A' Divatlap tehát meglehetősen felsült azon magatetsző sejtésével, hogy a' Honderű és Életképek, az ő föllépésén „m e g ü t k ö z v e, valami nagy készületeket tesznek, hogy vele hősileg megütközhesse nek!“ 'S így a' Honderű ezuttal sokkal jobban fogta fel lapja rendeltetését 's a' maga állását, mint a' Divatlap; mert egy józan lapszemlének bizonyára sokkal komolyabb 's nemesebb a' czélja, mint hogy itt lap lapl viaskodják, vagy épen a' Divatlappali megküzdésében magát producálja!

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az Életképek is felhagyjanak a' lapszemlével, sőt ez most — mióta a' Pesti Divatlap olly igen igen eredeti modorban kezdi szemléjét írni — tán szükségesb lesz, mint valaha, nem hogy annak eredeti állításait czáfolgassa — ez elvesztett idő 's fáradság volna —; hanem, hogy legyen lap, amannak ellenében, melyben az olvasó nyugodt higgadt, kedélylyel, epe és indulat nélkül irt józan ítéleteket halljon a' szépirodalmi napi sajtó termékeiről. Olly férfit pedig, ki ezt teljesítse, ön nem egyet fog találni barátai 's munkatársai között.

Én, részemről, elhatároztam magamat, a' tollat letenni. Ön legjobban tudja, hogy már kezdetben is egyelőre csak junius végeig szerződtem önnel e' rovat vitelére — további folytatását körülményektől függesztvén fel. A' körülmények másként következtek be: orvosom rendelétere már e' hó végén egy a' fővárostól távolabb eső fürdőt kell használnom 's alkalmasint az egész nyarat a' fővárostól olly távolban töltenem, melyből e' tisztet teljesítenem nem lehetend; más oldalról ollynemű foglalkozásba becsajtkoztam, melyre kedélyem egész nyugalma számára szükségem van — 's így, hiszem, jó barátok maradunk, ha válni fogunk is.

Az olvasó pedig, ha volt valami írásomban, mi érdekelt 's tanúságos lehet, bizonyára kárpótlást nyerend utódomban, bár ki lesz az, ön barátai vagy munkatársai közül. Velem ugyis napról napra mindinkább meggyűlt volna önnek baja, mert úgy látszik szemlémben nem annyira a' benne mondottakért, mint inkább s z e m é l y e m é r t kaptuk némelly divatlapi jó barátaiuk, 's így meddig azt én irandánám, soha béke nem lenne a' házban. — Egy kis utóvihart még mindenesetre ki kell állanunk, — de hagyján! 's mondja meg nekik ön, e' jó barátinknak, hogy, ha addig, míg odaleszek, eltörnék hátamon bunkójukat — majd elküldöm nekik a' fürdőből helyette — mankómat!

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

FEJÉRVÁR, junius 14. Öröm rezgi át keblemet, midőn olly egyént mutathatok fel a' tisztelt közönségnek, ki valamint maga jó és nemes, ugy tettei is csak jót 's nemeset tanusítanak. T. Tarr István itteni kir. postamester ur ez, ki épen ma tett

le Sz. Fejérvár városánál 200 ezüst frtot olly czélből, hogy ha sikerülne egy kisdodóvó-intézet létrehozása, ezen összeg annak segélyeül forditassék; ellenkező esetben e' tőke kamatjából egyik külvárosi utca éjjeli lámpáinak száma szaporitassék. Ezen kedvező alkalommal bátor vagyok felszólítani a' városunkban igen szép sikerrel működött műkedvelőket, hogy a' czélba vett kisdodóvó-intézet megalapításához általok adandó szini mutatványok jövedelmével legyenek szivesek járulni, egyszersmind a' már illyes czélra bevett összeget is hozzá csatolván; — végül minden nemeskeblűeket általában megkérni, hogy t. cz. TARR István ur nemes tettét szemök előtt tartva: a' már megkezdett szent célt áldozatukkal minél hamarább elérhetővé tegyék.

K ö z é p i.

PÁPA, jun. 8. Nem rég vásárunk volt, mellyen többek közt egy bécsi divatúrás is megjelent; és, uraim, hinnétek-e, hogy bódéja mindig telve volt a' védegyeletbe belépett és be nem lépett hölgyekkel? No de ezen nem is lehet csudálkozni, midőn mindennap láthatunk arszlánokat, kik védegyeleti tagok ugyan, a' mennyiben becses nevők aláírásával a' védegyeleti ivek egy részét bepiszkítottak, de különben szánt-szándékosan külföldi kelmét vásárolnak. Bizony volna kedvünk egy-kettőt ez állatseregből megnevezni. — A' ref. collegiumbani képző-társulat átalakulás stadiumán áll; a' már eddig történt változásokról a' bonyolodás kifejlése után irandunk talán egy-két szót; most legyen elég annyit megemlíteni, hogy t. Tarczy Lajos az elnökségről lemondott. Az ifjuság munkássága gyümölcseit a' „Korány, Estike, Növendéklelkész és Remény” című irott és a' városban keringő lapokba rakja le. — A' szép délutáni órákban az ugodi fürdőbe járunk ki mulatni; de erről is jövő leveleim valamelyikében bővebben.

L i p ó t.

POZSONY, junius 12-én. Pozsoni magyar közönségünk ma reggel szerény ünnepélyben vett részt. Az akadémiai, képző kör tartá két éves létének örömmünnept. Mondhatom, hogy, noha több illyenmü igen jeles, sőt ennél sokkal tökélyeseb ünnepélyeken voltam is jelen, ennél meghatóbbat, kedvesbet még nem láttam. Látni ez ifjakat, kik, néhány kivétellel, majd mind német és szláv születésűek, magyar öltönyökben, hallani tőlük költőink dalait tiszta magyarsággal szavaltatni, érezni a' szellemet, melly ez ifjak munkálódását keresztüllengi, melly nyilatkozott akkor, midőn a' tizenegy szavaló közül tizenhárom a' hon bűjűjét, örömet, reményt, 'sat. zengette, — valóban, szívemelő volt. Legjobban szavaltak: Schmidt (megnyitó beszéd), Pechata, Wittmann, Mayer és Abrahamfy (zárszó). A' lelkes zárszó által lelkesedésbe jöven a' hallgatóság, az egésztest imával akartuk bevégzeni, 's a' „Szózat”-ot kértük, mit a' zárszó szavalója nemes tüzzel el is szavalt. — A' terem, mennyire lehetett, ki volt csinositva; a' falakon a' haza dalnokainak arczképek függtek. Sok lelkes nő 's több egyházi 's világi urak vettek részt az ünnepélyben... végzetével mind vigan, meglegedve tértünk haza. Egy férfiú mégis volt, kinek köny gördült le arczán; — de nem a' fájdalom, hanem az öröm könyűje, — 's e' férfiú Ferenzy Zsigmond a' társaság elnöke. A' magyarok Istene eltesse sokáig a' társasággal együtt! — Legyen szabad még egy kis tanácsot adnom a' jövőre a' társulatnak. Változatosság kedvéért néhány rövidke fölolvás az érdemkönyvből nem lenne rossz, egy-két humoristicus költemény szinte megtenné hatását, 's ha lehet, jobb akustikájú 's diszesz terem. De hisz így is jó volt!

M. és C.

SÁROSPATAK, maj. 28. Azonnal egy év mulik el, hogy szépműegyletünk benső szellemi életéből az irodalom illy szellemű világában, a' nyilvánosságnak csak egy szerény koszorúcskát sem mutatánk föl életünk 's munkásságunk nyilvános tanujául. Holott, ha nem dicsekedhetünk is a' hon minden egyéneire kiható működésünk virágfúzerével; mint más hasonirányu, nagyobbyszerű társulatok, annyit mégis

kérdés nélkül szerényen állithatunk, mikép iskolai keskeny falaink közt a szép művészet körében mi is megtevők a magunkét: irtunk, bíraltunk, szavaltunk versenyezve: szóval, é l t ü n k! Pedig hol az illy irányú szellemi pályán egymással versenyt küzdve, kitüréssel halad az ifjuság: ott a szépnak és nemesnek olly magvai hintetnek el, melyekből a honra áldás, a nemzedékre üdv és élet viruland föl. Általános igazolandó, szabadjon most szépműegyletünk ez évi működéseiről t. cz. szerkesztő ur lapjában néhány igénytelen szót elmondanunk. — Kevés számmal 's aggasztó reménnyel jövendőnk felett kezdők meg az iskolaévi első ülésünket. Aggasztó reménnyel, mert egy év küszöbén állánk, mellynek titokteljes fátyola alatt nem sejtethők, mi rejlik jövendő életünk felől följegyezve; nem sejtethők, nem fog-e, mint előbbi években olykor történt, a részvétlenség szikláján néhány lelkesebbek tiszta törekvése hajótörést szenvedni. De, hála az égnek! nem úgy történt! Egy eddigél nem ismert, nem tapasztalt lelkesedés lepte meg mindjárt második ülésünkben szépműegyletünk minden egyéneit. A tárgy — melly társulatunk lelkesbjeit 's magát a' szép, jó és dicső létesítése körül olly páratlan buzgalmu elnököt, tek. P a l k o v i c s Antal oktató urat, mint villanyerő áthatotta — a' d i j a z á s tárgya vala, miszerint csekély tehetségünkhöz képest áldozánk a' tudományos, erkölcsi és szépművészeti haladás oltárára, 's a' begyűlt összegből díjakat tűzünk ki, a' társaság egyénei munkásságát, szorgalmát ébresztendő. Jelesül legelsőbben is egy arany jutalmat tevünk föl, egy e' jelen iskolai felév végezteig beadandó legjobb „balladára,” hasonlólag egy arany jutalmat, egy a' magyar történetből hiteles kútfő fölidézése mellett meritett történeti beszűre. Csekély volt bár a' jutalom, de mégis elég sok arra, hogy az ifju munkássága, szorgalma kis körünkben megjutalmaztassék. Hisz a' görög és római gazdag ifjakat petrezselyem fűzérrel koszorúzták meg győzedelmük után. — A' többi egyes ajánlatokból begyűlt összeg, valamint a' mult közvizsgálati alkalomkor tartott tánczvigalomból bejött tiszta haszon, részint társaságunk csekély tőkéjének megalapítására, részint könyvek 's körünkbe tartozó folyóiratok hozatalára fordítaték. Nem mellőzhetjük itt el azon nemes ajánlatot, miszerint. S z a t h m á r y Király József ur mult közvizsgálati ünnepélyünkön 40 ezüst ftal kegyeskedett szépműegyletünket fölsegíteni. Nyilvános köszönet és örök hála a' derék férfinak e' nemes buzgalmaért! — Illy lelkesedés, olly magasztos hév közt folyt le második ülésünk. 'S ezen nemes buzgalom 's a' közérdek iránti nemes részvétnek olly fonséges tanu-bizonyossága kinek keblét ne gyulasztaná magasztos érzelmekre ??? Következő többi üléseink szokott modorban fölolvásás, szavalás és bíralat közt folytak le; köztük csak dec. 8-dikát említjük meg, mellyben szeretett elnökünk, P. A. ur, látván a' tévirányt, mellyet egyeletünk némelly tagjai műbíralatunkban követnek, két pförint jutalmat tűzött ki annak, ki 1845. év jan. 12-ig országos költőnk Garay János ihletett „Kont” balladájára legjobb műbíralatot irand. A' határidő lefolyta után a' bejött pályaművek közül az egyhangulag legjobbnak ítelt pályaműbíralat szerzőjének kiadók a' jutalmat, ki azt viszont egy hőskölteményi kísérletre jutalmul tűzé ki. Nem mellőzhetjük el hallgatással, hogy ezen gyűlésünket a' kárpáti édes dalos Kerényi Frigyes, és — kit olly szívesen mondunk magunkénak — Tompa Mihály személyes jelenlétökkel szerencsésíték; megoszták velünk itéletételőket a' bíralatok fölött, 's elválásukkor egy közös ohajtat kelt mindenikünk keblében: vajha több olly becses látogatókat fogadhatna el egyesületünk! Többi gyűléseinknek ismét semmi kitűnő mozgalmi nem valának; mindenek szokott rendes modorban folytak egész e' jelen év télelő 13-ig, melly a' kitűzött pályajutalmak kiosztásának napja volt, 's melly ezáltal valódi mű-ünnepélylyé lett szépműegyleti gyűlésünkre. Engedjen meg a' nyájas olvasó, ha kissé hosszabak leszünk ennek előadásában. Az említett határnapon feszült figyelemmel gyűlekezőnk teremünkbe, a' pályaművek koszorúsait üdvözlendő. Legelsőbben is P. A. oktató ur nyitá meg az ünnepélyt velős tartalmu beszédével, mellyben a' pályaművek bíralatára kirendelt küldöttség véleménye nyomán, a' jutalmazandó 's dicsé-

rendő pályaművek bírálatát műértőleg vezeté végig. Néma csend, éberfigyelem közt olvastaték föl a' bejött balladák közül legelsőbbben az 1-ő és 2-dik számú, utána a' 3-dik számú, és végre az 5-ik számú. E' három pályaművek közül, a' bírálói válaszmány 's utána az egész társaság egyhangu véleménye szerint, a' jutalmat a' 3-dik számú nyeré el, az 5-ik számú első, a' 3-ik számú második helyen dicsérendőnek ítéltetek. A' nevet rejtő jeligés levélké feltöretvén, kitünt, hogy a' jutalmat egyetünk egyik kitünő tagja M i s k o l c z i Pál nyeré el, és szinte az 1-ső dicsérendőnek ítélt mű jeligés levélkéjében is az ő nevét olvasánk. A' 2-ik helyen dicséretet nyert mű írójában egyetünk szinte egy kitünő tagját Tóth Menyhértet üdvözlénk. Tiszta érzetből kelt, éljen! örömhangok kísérek a' koszorúzottakat, és sok szerencsekívánatok a' tovább tökélyesedésre e' dicső, de nehéz pályán. A' többi pályaműveknek jeligés levélkei elégettettek. — Ezután a' történeti beszélyekre térénk át. Az idő rövidsége miatt a' bejött pályaművek közül csak egyet olvashatánk föl, mely a' bírálók egyező véleménye szerint jutalomra méltónak ítéltetek, 's ez a' „Johanna“ című történeti beszély vala. Feltöretvén a' névrejtő jeligés levél, a' mű szerzőjében T ó t h Ferencz társunkat üdvözlénk, ki már illynemű, derék dolgozatairól köztünk többször méltánylást és dicséretet nyert, és szinte az első, „Kis Károly“ című, dicséretet nyert mű jeligés levélkéje is az ő nevét tünteté ki. — A' többi pályaművek közül még kettő volt, mellyeknek szerzőit vágyott a' társaság megismerni, miért is a' jeligés levélkéek fölbontattak 's az elsőben Tóbiás Dániel, a' másodikban Butykay József derék tagtársaink neveket olvasánk. Szíves üdvözlétünk után az egy arany jutalmak a' koszorúzottaknak kiadatnak. — És itt elmondva volnának főbb mozgalmi szép műegyütünk eddig lefolyt iskolaeívi munkálkodásának. De nem mellőzhetem el említés nélkül, hogy ez év végére ismét hét rendbeli pályajutalmak, részint egyes tagok jótékony ajánlataiból, részint az egyet pénztárából, különböző nemű szépműtani dolgozatokra kitűzvek, mellyeket, az eredményyel együtt, ha szerkesztő ur szíves leend lapjaiba fölvenni, annak idejében közleni fogunk *). — Ennyi az, mit szép műegyütünk beléletéről eddigelé elmondhatunk. Ne vegye a' tiszt. közönség dicsekvésnek szerény nyilatkozatunkat, mert mi, a' szerénység háttérbe vonultával, tartoztunk ezzel a' nyilvánosságnak, már csak azért is, hogy másokban is a' nemes tűz és szent buzgalom a' jó, szép és dicső íránt, fellobbant bolygófényként hirtelen el ne tűnjék; hanem inkább hasonlirányu, szellemű, társulatokban tűzpontosulva, a' nagynak és fönségesnek olly remekét teremtsé elő, mellyből majd egykor e' honra fény és dicsőség napja derüljön fel. Hisz csak olly egyesületek által hintethetik el azon mag, melly a' nemes akarat 's szent szándék heve által kicsirázva, a' kitűrés és munkásság jóltevő harmatnedűje által fölnevekedve, a' később évek jutalmazó gyümölcsét megtermendi. — A' szép műegyüt nevében egy i k t i t o k n o k.

TEMESVÁR, junius 10-én. Az eddigelé szünni nem akaró esőzésnek káros következményét felve sejtettük, 's szomorú sejtelmünk nem csalt meg, mert mult hó egyik éjfélen gyárkúlvárosunkban vészt hirdetőleg kongtak a' harangok, 's az emberek jajjai keserves valóra ébreszték laktársaikat, kiknek vérző szívvel kelle szemlélniök a' közelükbeni Behela sebes pataknak kiöntését; gyárkúlvárosunk oláh részén a' házakat fölőlnyre borítá el a' víz, sikerült azonban a' ns. tanács serény tisztviselőinek, a' katonai kar gyors segítségével, az áradásnak szabad folyást engedni, és harmadnap már a' házak szárazon álltak. — Városunk élénksége folyton nő, számos hangversenyeink után május 28-án K i l é n y i igazgató ur érkezett hozzánk, kedves dalszínész társaságával közönségünket mulatandó, vagy inkább a' nálunk még alvó magyar szellemet fölébresztteni, mi igen kívánatos lenne, hogy a' körünkben

*) Igen szívesen.

elsőseget igénylő szerb nemzetiség háttérbe szorítások; mert vajmi könyező szívvvel említjük, hogy közös casinokban az olvasó asztalokon heverő 10 szerb, megannyi német újságlapok alól a pesti hír- és divattlapokat úgy kell kikeresni, mint aranyat az aknából. Előadásaik sorát Gemma di Vergi daljátékkal kezdék meg 's eddigelé igen sikerülten adák: Szökött katonát, Két pisztolyt, Don Caezar de Bazant, Beatrice di Tenda 's a Zsidót. Az igazgató néhány előadás után visszatér Aradra, hol társaságával az egész nyarat töltendi. Lovaspolgáraink új zászlójuk felszentelését jövő hónap utolján remélik ünnepelhetni.

B u d i á t s.

ZALA-EGERSZEG, június 18-án. Megyei gyűlés 's Deák visszajötté ismét életet öntének csendelgő városunkba. Május 26-án kétszáznál több részvényes megyénk nagy fiának tiszteletére fényes lakomát adott, mi közben számtalan komoly és elmés áldomások mondatk. Este csinos tánczvigalom volt, hol, valamint a lakomán is, hölgyeink bajkoszoruját izletes, de egyszerű honi öltözetek ékesíté. Ez nem is lehet másként Zalában, mert nem ismerek e' megyében tekintélyesb családot csak egyet is, mely az iparvédegylet tagjául fölavatva nem volna. Pázmán színészársasága is itt volt; bírálni nem akarom őket, de méltánylom az igazgatóban azon tapintatot, miszerint mindig eredeti darabokat tűzött ki előadásul. Vahot Imre ur méltó örömeire irhatom, miként a „Védegylet“ című vigjátéka nálunk is annyira megnyerte a köztetsést, hogy színészeinknek azt közkívánatra ismételni kellett. Cs.

MI HIR BUDÁN?

— Mult szombaton, f. hó 14d. tétetett le a pesti szegény - gyermekkórház zárköve ő fensége Mária Dora nádornő 's az intézet kegyes pártfogónéja által. Az ünnepelyt a lehető legnagyobb pompa érdekésité. A délután öt órakor a pestbudai őrhád tisztikara kíséretében érkezett nádornőt, Erzsébet és Mária fens. magzattal, Ürményi Ferencz, koronaőr ő excja, mint az intézet fáradhatatlan buzgósgá elnöke, rövid beszéddel fogadá 's a számos vendégek diszes sorai közt az izletesen fölekesített kötetéti helyhez vezeté, hol ő fenségek fényes udvari kíséretökkel leülvén, Mahr Antal, választmányi elnök, velős rövidséggel ismerteté meg az intézetnek eredetét 's eddigi viszonyait 's megemlítvén egyszersmind annak mostani virágzó 's közbizodalmat nyert állapotát, szónok ur illy körülmények közt teljes meggyőződésé fejze ki, miszerint nemcsak a jelenen 558-ra szaporodott részvényes tag eddigi jótékony hajlandóságát az intézettől meg nem vonandja, hanem hogy számuk mindaddig növekedni fog, miglen az, az alapszabályok értelmé szerint, mint önálló intézet az országnak átadhatatik. — Ezután a titoknak felolvasván az oklevelet 's azt a fenséges főhercegnök, valamint több jelen volt egyházi és világi méltóságok által aláíratván, egy példány alapszabály, orvosi jelentés, kormányzó választmányi névsor 's az intézet történeti rajzával, úgy szinte különféle e z é v i folyó pénzneműekkel együtt az e' célra készült bádogtokba rejté, mely azután szokott ünnepélylyel befalaztatott. A szertartás alatt a nemzeti színház derek karszemélyzete phisharmonikakíséret mellett szép hatással éneklé a 'tartsd meg Isten királyunkat' és 'Isten áldd meg a magyart' nemzeti himnusokat. Szertartás után ő főhercezségök, Schöepf Ágoston főorvos 's intézeti igazgató ur által a lépcsőzet elején hódoló tisztelettel fogadtatván 's a kórházba fölvezettetvén, megtekinték a szenvedő kisdedeket, kiknek száma jelenleg 28-ra haladott, 's mindegyiknél

néhány perczig időzvé, nyájas leereszkedéssel nyilváníták magas megelégedésüket. Követé ő főherczegségeket igen számos és fényes koszorúja a' testvérvárosok lelkes urhölgyeinek, kiknek legtöbbike, meghatva az ártatlanul szenvedők bánatos kifejezései által, tetemes segélyről biztosítá a' választmány jelenvolt néhány tagjait, kik a' nagylelkű jötevőneket kegyes ígérétükre annak idejében emlékeztetni el nem mulasztandják. — Ő főherczegségek áldáskívánatok 's a' polgári örhad tisztelkedései közt hagyák el az intézetet.

* Örömes készséggel megragadjuk az alkalmat, szép olvasóneinkat a' legközelebb megpendített K i s f a l u d y - S á n d o r - e m l é k mibenlétéről minél részletesebben tudósíthatni. Tudósításunk a' leghitelesb forrásból van merítve, vajha azt szintolly lángoló érzelem hangján 's magasztos lelkesedés szavaival adhatnók elő, millyet az mind tárgyánál, mind az emlékállító széplelkű magyar hölgyvilág irántai lelkesedésenél fogva méltán igényel. Az emlék egy Himfy-lantot fogna lenni, ezüsthöl, Szentpéteri József jeles ezüstművesünk által készitendő. Fenn szálló sas repül, körmei közt lantot tartó. A' bőven aranyozott lant mindegyik füle szelid gerlicze alakjával végződik. A' lantot, oldalaslag, fölülről alá, rózsaszelejtű koszorú veszi körül; a' koszorú virágai között félig elbúva egy fülmile csattogja bajdalt. A' lant alján, kinyúló talapon, jobbról: Himfy szerelmei című könyv tárva, 's belevesve Kesergő 's boldog szerelem; jobbról: Regék a' magyar előidőből. Az egész illő nagyságu 's tömörségű leendő, úgy hogy körülbelől rámehet 508—540 lat, vagyis 19—20 font ezüstre. Kiviteléről 's remek egybeillesztéséről majd gondoskodandik ismert jelességű művésznők! — E' mű kiállítására részvétivek küldetnek szét a' két hazában, melyeken a' magyar hölgyvilág 's általában a' szépnem minden tagja honunk halhatatlan költője dicsőítésére egymást kölcsönösen szólítja fel.

— Tegnapelőtt délután rakták le az első vaspántokat a' központi vasútvonalon. — A' munkálatok erősen folytattnak 's remélni lehet, hogy néhány hónap múlva a' váczi vonal teljesen elkészülend.

— Említettük egyik számunkban, mikép némelly ihlettebb költőink a' kisdedovás ügyét meleg részvéttel felkarolva, vetélkedve buzgólkodnak az abban fáradozókat különféle szép költeményekkel megörvendeztetni, melyek, czélul tűzvé ki a' gyöngéd elmék felfogásához mért üdvös tanításokat, a' gyermekek által a' hozzájuk irt zenével együtt könnyen betanultatnak 's érettebb korukban is emlékezetükben maradnak 's serkentésül szolgálnak a' minden jóra, szépre és hasznosra. — Az illy költemény közöltetett velünk ismét e' napokban, mely V a j d a barátunk tollából folyt 's melyhez T h e r n ur irta a' zenét. Örömet közöljük azt mi is lapjainkban, hogy a' szép költemény minél inkább terjedjen 's a' haza távolabb vidéki kisdedovóiban min-tadalul használtathassék. A' dal így hangzik:

G Y Ű M Ö L C S F Á K.

Hull a' kis makk, hó takarja,
Átalussza a' telet..
Miglen kedves sugarával
Békőszönt a' kikelet.

Ekkor a' földnek gyomrába
Bébocsájtja gyökerét,
És a' nap felé kitolja
Levegőbe kis fejét.

Játszik a' szellőcske véle,
Megcsókolja lombjait,
Látja bőven fakadozni
Barkáit, virágait.

Igy, barátim, kell minékünk,
Fejlenünk, virágzanunk.
A' hazának, kedvesinknek
Hasznot, áldást, hajtánunk.

És a' kis fa égbe nyúlik,
Évről évre nő nagyot
És terem, ki ülteté őt,
Annak bőséghen magot.

Szorgalom, kedv és vidámság
A' mi jó tulajdonink, ...
Ezzel ékesek ha lettünk,
Mind a' jók barátaink!

Egy másik dálnak legközelebbi elkészítését szíves volt megígérni V a h o t Sándor barátunk is, melynek közlését szinte örömetest megígértük.

— A' hajóhidat mult szerdán reggel egy neki iramlott tutaj ismét összeroncsolá 's pedig mert a' horgonyörség olly példás renddel működik — a' korcsmában. A' közlekedés két napig félbeszakadt; de mit is bánjuk mi azt Pesten, meg mi itt Budán, kiknek egymással olly kevés dolgunk van, ha hónapokig sem látjuk egymást? hiszen csak a' szegény emberek érzik itt is a' közlekedés hiányát — 's mi nem igen sokat szoktunk törődni a' szegény emberekkel; elég, ha nekik van velünk b a j u k. — Egyébiránt a' hajóhid m á s kezekre került: rendesebb leend-e a' kezelés és bánásmód, azt még a' jöendő homálya födi; biztassuk azonban magunkat, hogy j o b b leend, mert r o s z a b b ugy sem lehet többé. — A' f. hó 16-dikán Budavárt tartatott árverés alkalmával a' hajóhidat Csasznek és Depini urak, mint többet ígérők, 100,600 váltóforintért vették bérbe. A' gőzhajóársulat, mint halljuk, száz-ezer forintig árverelt. Hagyján, majd hatszáz váltóforinttal több kényelmünk lesz — ha igaz!

— A' pestiek jelszava jelenleg csak C u z e n t é s L e j a r s: soha sem hinné az ember, hogy egy egész közönséget annyira lóvá lehessen tenni. Nem tudjuk, a' hőség, vagy Lejars asszony lábikrái oka-e ennek? Mi nem irigyeljük senkinek szép jövedelmét, de viszont megkivánjuk, hogy a' kik ugy pártoltatnak, mint ezen műlovarok, — nem akarjuk vitatni, joggal-e vagy a' nélkül? azok ezen pártfogást meg is érdemeljék 's ne adjanak okot panaszra sem piszkos fukarságuk ellen, melynek tulajdonítható, hogy a' roszul földözött bódé miatt mult hétfőn a' közönség drága pénzeért még meg is ázott, sem azon a' francia udvarisággal épen meg nem egyeztethető botrány ellen, miszerint darab idő óta jónak találják a' magyar-német hirdetményeket csupán n é m e t e kkel felváltani 's n é m e t zagyvalékkal kedveskedni Magyarország szívében a' m a g y a r közönségnek. Pedig a' kik örökké lovon ülnek, azok csak birhatónak némi lovagiassággal. De bánják is ők, mikor mások sem bánják, kiknek az effélre felügyelni szoros kötelességök lenne: elég szép a' m a g y a r pénz, a' többi lehet n e m s z é p is! — Hej, minő óbégatás lenne, ha a' 'műveletlen' magyarnak eszébe jutna, a' 'művelt' francziát ezért kissé megleckézni; fogadom, két lap sem fogná pártunkat!

* Az egyetem terén egy undoksággal (azaz: egy pesti sétai szemgyönyörrel) kevesebb leend: egy gazdag 's nagynevű házbirtokos t. i. rászánta magát, a' város sok unszolásai után, hogy csatornát épített. Hja, mig a' nemes városnak a' nemes háztulajdonosokkal a' tisztaság 's csín fentartása kedveért ezer meg ezer akadálytal kell küzdenie, addig a' város széppülhet — csigagyorsasággal. — Bizony kár, hogy valahára a' lövésztutczát is kikövezik, melyet eddig egy házbirtokos makoaskodása miatt illőleg tisztítani nem lehetett.

* Eddig azt hittük: a két nem növelése körül nem lehet elég óvatossággal bánni; ez chimaera! — Treuer izraelita flutánító, (kinek, köztünk legyen mondva, 700 pforint fizetése vagyon, mely gondoskodás a zsidó közönségnek becsületére válik, mert a ki növeléssel fáradságos az életgondoktól felmentő jutalomra) a reá bizott nyilvános normális iskolán kívül egy leánynevelő intézetet is állított s így a közös oktatás elve, mely nála divatozandik, meg fogja szüntetni a nemek szükséges elkülönözését. Treuer urnak ezenkívül fiu-táptintézete s vagyon s ehhez fog csatoltatni leányoké is, mi a viszonyos képezésre szép befolyással lehet. Hiába, a nevelést nem lehet elég korán kezdeni. Ha a kis Lejars-t már most nem tanítják lovagolni s a bonbon-okat fölszedni, később sem műlovar nem válik belőle, sem capitalista az — eladott bonbon-okból!

* A mandzsuri színház igazgatója, végigtekintve művész személyzetén, Buridán! lonak emléket akar állítani. Erre a célra nagyszerű előadás fog tartatni teljes világitás mellett!

* A nemzeti színház Binder Sebestyénben, élete 48d. évében elveszté tevékeny s művészi képzettségű énektanítóját, Austria szülte őt, érzelmei s buzgalma a magyar ügyek mellett meghonfiusíták. Az egész ember szív és barátság volt. Ő nem rég Europa színpadainak elsőrendű nevezetességei közé tartozott s neve élni fog a művészetnek — mellyért élt és halt — csarnokában. Folyó hó 16d. takarítaték el a váci sarkterbe, számos baráti, tisztelői s tanítványai kíséretében. Sirjánál Fánecsy Lajos ur szívmelegragadó szavakat mondott. Midőn a nemzeti színház tagjai egymás iránt illy vonzalmat tanusítanak, önmaguknak emelik a legszebb tiszteletemléket, mellyet minden kor érdem szerint méltányolni fog.

— Egy megvakult fiatal festész érdeklő most Budapest lelkesebb közönségét, mellynek figyelmét az Ungar szerkesztője költé fel, midőn lapjában a szerencsétlen művész számára adakozásokat kezde gyűjteni. A részvét mindinkább növekszik, jövő héten e célra a budai arenában nagyszerű előadás fog tartatni, mellyben a jelenleg Budapesten mulató jelesebb művészek mind résztveendnek. Egy lelkes urhölgynek, kit mindenütt, hol jótékonyaságról szó van, a legelső sorokban láthatni, felszólítására, szíves készséggel nyitjuk meg mi is lapjainkat a szerencsétlen művész érdekében s minden, bár legparányibb adakozást is, örömezt fogadunk el számára.

— Julius elején olasz énekesek fognak a nemzeti színházban föllépni: Rovere ur és Alboni kisasszony, kik a jelenleg Bécsben kétséges sikerrel működő olasz daljátékosok közt a legjelesbeknek mondatnak. Vederemo! Eddigelé egy előadás van hirdetve — fölemelt árral, minek oka hihetőleg a vendégművészek magos követelései, különben ezen emelgetéseket, miket a közönség nem nagy épületességére a szomszédságtól tanultunk el, ki daczára annak, hogy mindig emelget, napról napra jobban bukk — igen szerencsétlen taktikának kellene tartanunk, főkép a jelen esetben, hol Alboni kisasszony csak nagyon ismert operákban lép fel — másodrendű szerepekben s Rovere ur sem fogja magát igen megerőltetni. — Nem tudjuk ugyan, minő nyelven fognak a vendégművészek énekelni: annyit azonban sejtünk, hogy magyarul semmi esetre! Mit pedig csak nem régiben, midőn Hasselt-Barth asszonyság vendégszerepekre kínálkozék, mulhatatlanul megkívántak, nehogy bábeli előadások által a színház méltóság csökkenjen; egyébiránt a következtetés nem látszik a magyarnak eredeti bűne lenni... s ki tudja, nem jut-e Rovere ur és Alboni kisasszonynak eszébe, pár taktust magyarul énekelni s nem fogja-e ezt a czédulairó aztán magyar előadásnak keresztelni? Semmi sem lehetetlen!

— Igen kedves vendégünk jelenleg W o l f u r is, a' karinthiai kapu melletti operaház tagja, kit eddig Gennaro és Nemorino szerepében hallottunk 's szép hangja 's jeles játéka által mi és a' számos közönség — ha nem is elragadtattunk, de minden-esetre igen kedvesen meglepettünk. Bizony jó volna, őt, a' különben is magyar születésű művészt, a' nemzeti színház számára megnyerni: hiszen kárpótlásul k é t tenoristánkkal szolgálhatnánk a' bécsieknek!

— Holnap a' Herminamezőn nagy népmulatságot rendezend T o m a l a u r a' következő cím alatt: egy nap az évben mindenkiért, vagy az első népünnep Hermina mezején. A' jövedelem jótékony célra fordítatik... 's azért sok mulatót kívánunk.

— B. E ö t v ö s József regényének 4d. füzeté e' napokban hagyá el a' sajátot, a' budapesti hirodó' a' lelkes írónak e' legujabb igen jeles elmeszüleményéről egy lelketlen bírálatot közölt (mert a' budapesti hirodó' minden sületlenséget közöl, még a' 'Honderü' t a m t a m-hirdetéseit is), mire az író következőleg válaszol: 'Legyen szabad anonym bírálatot arra kérnem, hogy miután a' criticának feladása nem az író rejtett szándékainak fölkeresésében, hanem művei megítélésében fekszik, műbíráloi szerepét a' titkos policziának szerepével ne cserélje fel.' — A' 'falusi jegyző' koszorusa tán azt gondolja, hogy ezen helyes figyelmeztetés által bírálóját megpirította? oh nem; nevelte — ér d e m e i t!

— Bizonyos urak olly példátlan szerénységre vitték már literaturánkban, hogy ezental nem hagyják magokat többé m á s o k által dicsértetni, hanem ezen tisztet inkább — m a g o k teljesítendik. Világos példákkal rövid idő múlva egy ujonnan megindítandó 'tamtam' czimű rovat alatt szolgálandunk.

— Épen most halljuk, hogy a' műlovardát mult kedden gonosz czinkosok fel akarták gyújtani 's pedig azon időben, midőn legtöbb néző sereglett össze a' lovak — bámulására. Tetten kaptva kivallák, hogy a' közönséges zavart a' pénztár kirablására akarták használni. Bizony szép komédia lett volna!

— S z a t h m á r y n é asszony s p a n y o l színművet választott jutalomjátékául 's pedig azért, mert Szathmáryné asszony — m a g y a r színésznő!

— Nagy Ignác, legtermékenyebb 's legnevesebb íróink egyike, a' kolozsvári jótékony asszonyegyesület felszólítására irt 's később az 'Életképek'-ben megjelent 'Ármány és szerelem, vagy a' vadaskerti zendülés' czimű tréfás és eredeti színikölteményeért, melyet, ámbár jótékony célra volt kitűzve, a' kolozsvári színészek semmikép sem akartak előadni, b. Jósikáné ő méltóságától gyönyörűen bekötött 'Album'-ot kapott ajándékul. — Jobb íróink kitüntetése divatba jön 'hál' isten: ez által literaturánk csak nyírheth.

* E' napokban következő érdekes munkácskát vettük: 'T ö r t e k' iskolások 's a' törtekkeli számításban kevésbé járatosak számára. Irta F e k e t e János. (Ára 5 ezüst krajczár. A' befolyó jövedelem fele a' tolcsvai jobb igyekezetű szegény iskolás gyermekeké.) — Szerző, képes számkönyvével tette magát közhálára méltónak. Jelen munkája szinte tetemes hiányt pótol 's világos, példákkal oktató előadása által teljesen megfelelően azon célnak, mellynek elérésére iratott. Ajánljuk azért minden rendű 's felekezetű tanítóknak és nevelőknek, kik a' számolás fontosságát felfogják 's azt haszonnal tanítani akarják. Megbocsáthatatlan azon közönyösség, mellyel főleg a' kath. iskolákban a' számolás tanítatik, rendszerint a' közpróbatételek előtt egy-két héttel előbb nagy unalmasan 's futtában. A' fejbeli számolásnak hire sincs. Menjünk csak egy zsidóiskolába 's csudálkozni fogunk — ezért uraik ők aztán erszénye i n knek. A' czímen azt mondja a' szerző a' törtekkeli számításban kevésbé jártasok számára a' 's így az egész magyar nemzetére, melly a' számítást min-

dig és minden ügyeiben ellefedi. Valóban ideje, hogy ezen erősen nagy hibát javítsuk 's mig ideje van: vessünk magunkkal számot.

* Szép város ez a Pest; gyönyörű! Hát ha még betekintene az ember némely fő- és melléknéczába, 's az ottani életet vizsgálná, kivált — lámpafény mellett, — akkor látná még: milly gyönyörű ez a Pest! Így például a' királyutezai vasas-fürdő udvarában 's kertjében vasárnaponként milly gyönyörű trombitaharsogás és öregdobfele morgadalmas dörgedezés, és táncz, meg még tudja ég, mi nem zajong éjfél utáni 3—4 óráig! 's milly kedélyes gyönyörű verekedési intermezzok tarkítják néha ezen gyönyörű multságokat! Oh, ez mind igen szép; — hát még a' nép, melly ott összegyűl — nagy részben csöcselék, sőt közmegvetésbélyegezte söpredék. Hja, de a' multságok különfelek a' világon, — 's vannak emberek, kik ezt gyönyörű multságának tartják. A' szomszédok boszongodnak, — de hiába — zenézni csak szabad tán? A' háztulajdonos haragszik 's panaszkodik, — hja, de a' vendéglő kenyeret akar keresni. Közeleben e' háznak két philanthropicus intézet van, 's a' moralitásra tán nem legszebb fényt vet illy botrányos környület — ; igen ám, de ki törődik ezzel! — A' városnak olly népes 's emelkedő pontján történik mindez, mellyről tán nemesb izlési fejleményt joggal föltehetnénk.

— Folyó hó 18-án tisztelkedett ns. Zala megyének fényes küldöttsége gróf Batthány Imre ö nmlságánál. A' megye igen számosan Pestre gyűlt Rendeinek nevében t. Kerkápoly István első alispán ur monda bucsúszózatot a' szeretett főispánhoz, mellyben ép olly jelesen, mint híven tolmácsolá szónok a' bús érzeteket, mellyekkel a' küldöttség tagjai ez üdvözlő tisztelgésre megjelentek. Szavaira a' gróf főispán ur ö nmltsága elérzékenyülten nyilvánítá köszönétét az így kitüntetett hozzáragaszkodásaért a' ns. megyének, mellynek kormányát több mint 20 hosszú évek során át volt alkalmá vihetni. A' vizsonos bucsúszózatok után a' küldöttség néhány tagjai a' szellemdús grófnő ö nmlságánál tisztelkedtek. — Délutáni 2 óraker a' n. casino teremében a' küldöttség fényes ebédre gyűlt, mellyel gróf főispán ö nmltsága azt valódi magyar szivességgel megvendégelte. Jelen voltak ez ebéden: a' szeretetreméltó grófnő ö nmltsága is, és szintolly kedves, mint kecses, leányai, a' szende Dumontné, az ígész és lelkes Almásy Pálné, a' bájos Emma-Róza; szellemdús anyjokkal együtt tisztelt gyöngyei a' valódi magyar vendégszeretetű lakomának, mellynel — egészen száműzve levén minden külföldi bor — több az ünnepélyes ebédhez illő hangulatu politikai 's nem-politikai áldomások köszöntettek el a' jó ízű és kedves zamatu, a' Rajna szinte, mint Champagne halmait olly könnyen feledtető magyar borral telt poharak ürítése mellett a' nmlságu házi urra és tisztelt családjára, több jelen- és távollevő honfiakra, mint szinte Zala lelkes hölgyeire is. — Másnap gróf Nádasdy Lipót Komárommegye örökös főispánja, látá asztalánál a' küldöttség számos tagjait, mellynél csak egy hiányzott, Magyarhon leglelkeseb hölgyeinek egyike, a' szeretetreméltó háziasszony: Nádasdy-Forray Julia grófnő, kit gyöngélgedése tiltott a' szép vendégi koszorúban megjelenni.

H É Z A G P Ó T L Ó K.

S Z I K R Á K.

Gyöngyös.

Nem vagy gyöngytermő; de ám ne feledd: hogy a' honhoz
Hű érzés mindig nagybecsű gyöngy maradand.

Lomniczi csúcs.

Fenn, magas őrhelyeden örködjél vizsga szemekkel:
Hogy szép völgyeiden lom ne legyen soha sem.

Lugos.

Küzdj, munkálj sokat a' haza-érdeki téren: — a' munkást
Illetí a' pihenés zöld lugos árnyaiban.

Arad.

Multadban gyász és diadal; most nézz a' jövőbe,
Ott diszt és örömet szellem erője arat.

Pétervár.

Vár vagy a' hon földén; Péter neve sziklaszilárdság:
Állj hát péterileg szikla keményen helyet!

Z S A R N O K.

A' ravatalt láttam 's a' nép mint álla körüle,
Mellynek az elhunytban főura szunnyada el.
'S nem vala a' népben, szomorun ki könyekre fakadna,
'S részvétlenségét így igazolta a' nép:
'Rég már kifacsará sanyarun könyeinket a' zsarnok,
'S egy cseppet se tudunk ontani sirja fölé.

V. V—e.

SZABAD SAJTÓK.

Tiltott a' sajtó, mondjátok, e' honba' — Barátim!
Nem sajtoltok-e hát ti magatok szabadon?

AZ UR ÉS KERTÉSZEI.

Szeretünk minél gyakrabban képek- 's hasonlításokkal élni, mert ezek az előadást kellemesbbé teszik 's az olvasó figyelmét jobban lekötik. Illyeseket foglal magában jelen rövid czikkünk, melyet, mint hisszük, már csak azért is némi figyelemre méltatand a' t. olvasó, miután korunk egyik legfontosabb 's hatáságok-, társulatoktól épen úgy, miként egyesektől hön fölkarolt 's ölelt tárgyára, a' nevelésre, vonatkozik. Tehát minden további hosszabb bevezetés nélkül egyenest a' dologhoz láthatunk.

Egy gazdag nemes embernek, nevezzük őt Kardréty Boldizsárnak, jó és nagy darab telke volt; ezt bekerítetté ő csinosan 's belőle kertet alakíta, melyet különféle fa- 's virágokkal ültetett be; közepén egyszerű, de jó izlésű üvegházat építtete 's ügyes kertészt fogadott, kinek gondviselésére bíz drága fáit, növényeit 's válogatott virágait. A' tulajdonos igen gyakran megtekinté kertjét, 's kertésze munkálódásainak sikerét, és szívből örült, midőn dicsőn látá az ültetvényeket tenyészni 's el nem mulasztá illő jutalom mellett a' kertészt dicséretekkel is elhalmozni. Azonban csakhamar belátá bölcsen Kardréty Boldizsár azt is, hogy a' kertész, mint egyes személynek ereje, ügyessége 's lankadhatlan szorgalma távol sem elégséges ama számtalan fa és gyönyörű virág czélszerű ápolása- és szerencsés tenyésztésére, melyeknek bőségétől a' szép kert diszlék. Leginkább mellőztetve tetszének neki kedvenczei, a' faiskolának gyöngye csemetéi; mert a' kertész minden szorgalmát és gyengéd dajkálását kitünőleg ama fa- 's virágnevekre fordítá, melyekkellemes illatok- 's édes gyümölcsseikkel ajánlák magokat; egy-

szersmind a' belépő kertkedvelőnek szeméit színök meglepő változékonysága által bájolak el. 'S e' miatt olyannyira elszomorodék néha a' tulajdonos, hogy őt sem kellemesen elosztott virágágyainak festői színe 's virító növényeinek gyengéden feselő bimbói, sem drága fái- és csemetéinek a' csüggő áldás terhe alatt roskadozóknak legszebb 's édesebb gyümölcsei nem gyönyörködtetnék; sőt azon kedvencz növényeinek balsamillata, melyeket idegen országokból hozata nagy pénzösszegeken és csinos üvegházába helyheze, sem vala képes őt elbájolni vagy csak fölvidítani is. Folyton elhanyagolt faiskolájának növényei és csemetéi, melyeket a' legszebb reménynyel ültete szorgosan saját kezével, lebegének szeméi előtt 's ő szüntelen megmentésökről eszmélkedék, míg végre föltalálá módját, 's ekkor azonnal visszatért régi jó kedve, arcztekintete vidám- és nyájas-, hangja barátságos-, minden mozdulata és járása életteljessé lön.

* * *

Egy gyönyörű nyári napon, midőn vidám énekek, tréfák 's ártatlan enyelgések közt nehéz kalászkok hulltak a' víg aratók kezeiből a' bő terméstől elfáradt földre; megjelent Kardréty Boldizsár ajtaja előtt egy igen csinos külsejű és kellemes arczu ifju 's házába kívánczok bebocsájtatni. A' kertész, elbájolva szelid tekintetétől és nyájas hangjától az ifjunak 's mintegy megfelledezve hivatalának terhes munkáitól, sietve sietett a' ház tulajdonosához, jelentendő neki, miként egy angyal emberi alakban várakozik az ajtó küszöbénél 's elébe kíván bocsájtatni. „Menj 's vezesd tüstént elem a' várakozót“ vala felelete örömtől eltelt urának; mert gyanítá 's hívé, miként az ifju, ki elébe vezetetni akar, ama másodkertész, kit egy régi jó 's hű barátja épen a' mai napra ígért elküldendőnek, és csakugyan reményében nem csalatkozék, a' ház 's kert birtokosa.

Legnagyobb szerénység- 's meglepő nyájassággal közelíte a' szobába belépő ifju Kardrétyhez, 's miután illedelmesen meghajtá magát 's tiszteletteljesen üdvözlé jövendő urát, azonnal átnyujtá bizonyítványait a' levéllel együtt, melyet Kardrétynek barátja küldött vala. Teljes figyelemmel olvasá végig a' nemes ember hű barátjának levelét, 's olvasása közt örömkönyűk csillogának szeméin; mert fölélenküle benne ama rég táplált édes remény, hogy valahára kedvencz csemetéinek is nyujthatand segélyt.

Átfutva a' hozott irományokat 's több ajánló bizonyítványokat, bizodalomteljes szelidséggel nyujtá jobbját Kardréty a' deli ifjunak és másodkertészszé nevezé őt ki; és azonnal különös ápolása- és gondviselésére bízá faiskolájának ama gyengéd csemetéit, melyek rég elhanyagolva, veszélyben forgának immár.

* * *

Az ifju kertész, tudva hivatalának sokoldalu foglalatosságait, azonnal, mint kinevezett másodkertész, munkájához fogott. Mindenek előtt lankadhatlan szorgalommal kigyomlálá a' gazt és veszélyes perjét a' faiskolának ágyaiból; azután vigyázva fölása azokat, megtrágyázá a' földet, a' kised csemetéket pedig a' fattyuhajtásoktól 's kártékony férgekől megtisztítá; mindezt a' lehető legnagyobb buzgalom- és példátlan ügyességgel tevő meg. Mindennap csupán a' faiskolában foglalkodék, mert valamint ura, úgy ő is csak e' kised csemetéket kedvelé 's ápolá legjobban 's munka nélkül a' drága időt soha nem tölté el a' kertben. Hol a' vakandokok után leselkedék, melyek a' setétben dulongva, fáradságos munkáit és legszebb reményeit emésztheték meg, hol a' nyulakat ijeszté el különféle rémalakok avagy török által, melyek az éj koromsetét homályában kedvenceinek gyakran nagy károkat okozának, leggyöngébb hajtásaikat rágva el; itt gátot igyekvék vetni töltés által a' veszélyes erdei folyamnak, hogy netán történhető áradás alkalmával a' mindene- ket gyorsan pusztító víz elsodorja kedvencz növényeit, másutt a' rozsllekü emberek boszúját 's irigységét, kik sokszor mások örömeit 's munkájok édes gyümölcseit néhány percz alatt semmítik meg örökre, tüske-sövény által iparkodék meggátolni, hogy kedvencz csemetéi imigy a' kárttevők istentelen törekvései ellen elegendőkép legyenek megvéde. Szóval, figyelmét minden- felé fordítá, hogy mit szeretetteljes bizalommal Kardréty kezére bízott, tenyészék 's gyarapodjék; 's ki idején esőt, napot 's meleget ereszt a' föld terményeire, bőven áldá és jutalmazá meg igyekezeteit. — Télen át is, midőn sokoldalu nyári fáradságai 's munkái után pihene, új erőt 's kedvet gyűjtendő a' tavaszi foglalatosságokhoz, folyton kedves ültetvényei- 's faiskolájának gyarapodó növényeiről eszmélkedék 's tökéletesen meggyőződve arról, miként az ember magát hasznos könyvek olvasása által czélszerűleg kiművelheti, ismereteinek körét bővítheti és hivatala minden ágai- és részeiben tökélesítheti, üres óráit hivatását közelebből tárgyazó munkák figyelmes olvasásával tölté el 's ezekből leginkább azt szemelé ki és jegyzé föl szorgalmasan, mi gyöngéd csemetéinek gyors és sikeres tenyésztét javalá 's mozdíta elő. — Gyakran fölkeresé a' művészetek és különösen a' kertész- ség értelmes barátjait, hogy ezeknek társaságában viszonyos beszélgetések 's fölvilágosítások közt valami jót, hasznost és újat tanulhasson kedvencz ültetvé- nyekre nézve. Röviden, ő kizárólag hivatala- és szép hivatásának élt, minden igyekezeteit, foglalatosságait és fáradságait odairányozva, hogy mit szeretve tisztelt ura legdrágább kincs gyanánt kezére bízott, gondviselése alatt vidoran nevelkedjék, gyarapodjék 's érlelendő gyümölcseire folyton nemesedjék.

* * *

A' vidám tavasz-feltüntével, midőn a' föld fagya engedni és a' szeli- den mosolygó nap fénysugaraival és tenyésztető jótékony melegével kezdé a' kihűlt földet éleszeni, teljes ifju erő- 's tüzzel láta dolgához a' szorgalmas

másodkertész is, 's mindenek előtt ültetvényeit megtisztítá a' buján növekedő fattyuhajtásoktól, mintannyi jeleitől a' vadságnak; és nemesebb ágak beoltása vagy szemzés által, a' kis törzsököt nemesebb nedv beszívására készíté 's képesíté. Szüntelen 's kettőztetett szorgalommal örködék azontul fölöttök, hogy akárminemű viszontagságok és veszélyes befolyások a' nemese oltványnak ne árthassanak 's időnek előtte azt érzékeny fájdalmára el ne öljk. Kimondhatlan örömmel nézé és tapasztalá, mint nevelkednek csemetéi, 's törekvései nem maradtak siker nélkül; mert nem sokára a' legsebbebb 's nemesebb gyümölcsöket termék oltványai. 'S valjon illy kedvező körülmények közt részvéttlen lehetett-e Kardréty kertésze 's ennek munkálkodásai iránt? Távol sem; sőt valahányszor tiszta örömmel legelteté szemeit kedvencz ültetvényein, csudálva a' bő, szép és legkellemesb illattal kéjlgő gyümölcsöket; mindannyiszor méltó dicséretekkel árasztá el hű kertészét, ki imigyen fáradozásait bőségesen érzé megjutalmazva. — Azonban bármelly sok és tiszta örömeket éldelt is a' fáradhatlan másodkertész növényeinek szapora és sikeres tenyészetén; mégis olykor-ollikor komolylyá vált tekintete, homloka redőkbe vonula és nyájas szemeit homály borítá el, miután minden törekvéseinek daczára is tapasztalni kellett, miként korábban elhanyagolt fának néhány nem tenyészik úgy, mint ő ohajtá és igyekezetei után méltán várható; mert nagy korukban is csak csomósak 's görbék maradtanak, és a' főkertész hasztalan törekvők azokat egészséges 's ép fákká idomítani; bő és szép gyümölcsöket csak igen ritkán 's elvétve termének, sőt néhány korán 's gyümölcstelenül el is halt.

Valamint a' kertészeket, úgy a' szép kert tulajdonosát Kardréty Boldizsárt is elszomorítá olykor a' sok munka, fáradság és költség csekély sikere 's foganatja; de ő test- 's lélekkel szereté kertjét 's élete legszebb perczei közé számítá azon örömek éldeletét, melyet növényeinek virágzása 's édes gyümölcseinek bősége szerze neki, azért nem is lankada el kedve, 's ő azontul is semmi költséget, fáradságot 's munkát nem kimélt kertjétől; folyton arról gondolkodva, eszmélkedve 's iparait odairányozva, hogy minél több, tartós és hasznos gyümölcsfával gazdagítsa és gyarapítsa gyönyörű kertjét.

* * *

'S kell-e ezekhez még magyarázat, miután allusiónk a' nevelésre vonatkozik? Ugy hisszük, nem. 'S azért csak e' kérdéssel zárjuk be cikkünket: valjon sokszor, sok helyen és különösen édes honunkban, nem ez-e valódi képe az emberi művelés, a' privat 's nyilvános oktatás- és nevelésnek?!

Be é l y F i d e l.

AZ ELSŐ BAKLÖVÉS.

(V é g e.)

III.

Másnap egészen ellenkező hangulatban ébredtem fel. Ki hinné? De valósággal igaz; tessék meghinni, erre akár meg is eskünném hottentót nyelven, ha t. i. ezt a' nyelvet tudnám. — Első perczen magam is elbámultam magamon, midőn ez óriási elhatárással keblemben körülnéztem a' füstös szobában mintegy kémlőleg, nem sejti-e még valamelyik pajtásaim közül a' szörnyű tusa hihetlen eredményét. Igen, tusa ment véghez lelkemben, ezt most tisztán érzem, eszméletre jutva; mert ha igaz, mit a' psychológiából fülhegygyel hallottam, hogy az ember lelke álmaiban is folytonosan munkás: úgy mult éji álmaim tökéletes csatatért képezének, mellyen a' vert had szerepét támadó félben levő szerelmem viselé. Ugyanis nem csekélyebb tengely körül forgott gondolatim 's érzetim harczának egy darabig bizony ixi-on-szerű kereke, mint azon magasztos eszményképek körül, mellyeket ifjonti tüzről pattant reményeim magoknak fellegvári tündériségben alkotának. Mit? én, ki alfonzi felmagasztaltságban mindig erősen meg valék győződve, hogy valami rendkívüli, dicsőre születtem, én érjem be most holmi szatócsféle szerencsével? Soha sem! Mert — csudálatos, de igaz — álmaim úgy tünteték fel quasi kedvesemet, mint egy tönkre jutott üzérfinak drágalatos magzatját, ki azon öntudatban veté ki olly merészen horgait, hogy minden szeplőjét ha nem is egész, legalább fél aranynyal takarhatja el. 'S íme itt rejtett a' csomó, igen, ezen horogvetésben! Mert hogy Lini tizenhat éves fiatalsága daczára is amugy nagyvárosiasan jól értett már a' horgászat-hoz, 's tulajdonkép ő ad nekem előzéseket, azt már éber állapotomban is kezdém sejteni, 's én illy gyáván kerüljek horogra, mint pocsolyába szorult csuka? Nem, nem! Ez meg nem fért magasra törő szellememmel. Én fáradtsággal akarám elérni vágyaim célját, hogy méltán nevezhessem diadalnak. Meglehet, hogy ép ezen elemekből szerkeződött össze álmaim fenéktáblája, mellyre a' kaczer képzelődés tarka képecskéit rajzoló. Ki hinné, hogy illy magasra szárnyaló, illy nemes büszkeségű gondolatok megférjenek egy garasos kolbászszal 's hideg vízzel jól lakott gyomorral? De elég az hozzá, hogy én roppant elszántsággal ébredtem fel, azon határozatban, hogy Lininek többé feléje sem megyek. Eleinte ugyan magam is kissé megijedtem e' szikla-szilárdságon, 's nem is akartam hinni, én vagyok-e hát csakugyan Du-

daházy Alfonz? De miután orromat kellőleg megtapogatám, nem maradt fel semmi kétségem.

A' nagyszerű határozat tehát meg volt születve; de hiába, az ember tervez, — 's végre is minden szándékát egy brugó dönti meg!

Mikép folyt le ezen nap, arról nem szólok semmit. Mert nem szenvedhetném, hogy valaki gúnymosolylyal találjon felém fordulni, ha valamikép kifecsegném, mikép reggeli határozatom melletti megmaradásom sok sok küzdelmembe került, 's bizony néha mármár ingadozó is levék. Elég legyen tudnod, nyájas olvasó, hogy én minden csábsugalmak daczára mégis erős és szilárd maradtam estig. De hajh, az est már vajmi sok embernek megiskamlitá philosophiáját! 'S ki tehet róla, ha oly körülmény csap reánk, mely mint bércki patak magával sodor irgalmatlanul?

Este felé sáskasereg gyanánt lepte el szűk szobánkat a' sok pajtás, laktársaim Miska, Peti és Károly vezérlete alatt. Megannyi híres virtuóz; legalább a' rongyos lámpa-csárdában bizonyosan azokul tiszteltettek volna. Volt itt hegedű, gitár, fuvolya, piccolo, de még brugó is. Brugó! nem tudom ugyan, honnan maradt rám azon gyöngeség, 's mondhatnám, gyöngéd előszeretetet, mellyel a' brugó iránt viseltettem mindig; lehet, hogy azon gyermekkori mese csöpögtette belém, miszerint a' verembe esett vén muzsikusz csupán brugója dörmögésével menté meg életét az ugyanazon verembe esett farkas nyájaskodó fogacskáitól, — mert a' farkasoktól még nyárban is módnélkül rettegtem, — hiába, nagy szellemeknek megvannak az ő gyöngeségeik; — de akár mint legyen a' dolog, annyi igaz, hogy gyermek éveimben orgonahuzóul is szívesen ajánlkoztam, ha valahogy közelébe juthattam ez által a' brugónak. 'S így lön most is, hogy a' brugó megpillantása, de kivált morgadalmasan dörgedező hangjának meghallása egész vitéz bölcseltemet kiveté a' nyeregből. — A' mit magunk szeretünk, rendszerint másoktól is kedveltetni véljük vagy legalább ohajtjuk, 's így történt, hogy, ha tükör volna szobánkban, magam is megláthatám, mit pajtásaim adtak tudtomra: mikép szemeim úgy forogtak, mint Mahomed egébe emelkedő kenkéé; hihetőleg ezen örömelezet elképzelésében, mellyet a' brugó hatalmas varázsa Lini szívében költend fel.

Miska estzenével szándékozott meglepni kedves Róziáját születése előestéjén. Ő ugyan nem tudakolá, hányadik születésnap ez, mert hiszen hölgyektől ezt soha sem tudakoljuk; hanem azon elvből indulva ki, hogy minél több illy emlékezetes napot érünk, annál nagyobb legyen a' fölöttei örvendezés, illőnek tartá, hogy évről évre egy-egy hangszerrel erősítse a' zenét, miért is a' tawali hegedű, gitár, fuvolya és picolohoz ezidén még a' brugó is járult. — Mondám már, vagy legalább illyesmit érinték, hogy a' brugó villámként hatott reám; miért is egészen összhangzólag villogó szemeimmel azon ötlet villant meg agyamban, hogy jó volna használni ez alkalmat 's egyuttal Lininek is estzenéztetni. És úgy lön.

Rózi ablakai alatt igen művészi fohászokkal kíséré Miska pajtásom az épen nem művészi zenét. Hogy később Lini ablakai alatt magam ragadám meg a' guitart, igen természetes, 's olly erővel kaptam a' húrokba 's olly szakmányias lelkesedéssel rángattam azokat folyvást, mintha az ujjaim hegyein támadó hólyagokat megannyi mátyás-sebhelyül szándékoztam volna felmutatni, hogy elnyerjem szenvedéseimért illő jutalmamat. Helyzetem nem volt olly szerencsés, mint Miskáé, mert Lini ablakai nem földszintiek, hanem első emeletiek lévén, az ünnepektől dulcineával meghitt beszélgetésbe Miskaként nem eredhettem. Sőt, ki hitte volna, midőn a' brugó olly varázs-villámként csapott reám, hogy az épen nem varázsos dörgés csak most fog következni? Szerencsétlenségemre a' békés polgári ház előtt olly szokatlan hangok előbb felriaszták álmaiból az öreg urat, Lini atyját t. i., mint magát a' megtisztelt leányt. Felnyitott egy ablak; boldog sejtelem lövellt át keblemen, 's íme csinos hálósüveg buvik ki azon, 's egy a' holdvilág halovány fényétől rémészé világított Quasimodo-szerű fonnyadt arcz ajkai tátongó örvénynyé nyílnak meg, melynek öbléből rekedt rikácsolás korholó özönnel ömlik el árva fejünkre, minek zavarjuk a' csendes alvók nyugalmaát illy pokoli kintornázással? Peti pajtásom, fölhevülve a' hat krajczáros sertől, mellyel zenézés előtt Orpheus nagyreményü nemzedékét megvendégelém, merész határa fakadván, felkiált: „Aha, eltévesztők az ablakot, menjünk odébb“, — 's indult kolompós gyanánt a' szomszédablakok alá. De az öreg ur mérgesen kiálta utánunk: „én is szerettem valaha feleségemet, de illy átkozott ostobaságot soha sem követtem el;“ 's becsapta az ablakszárnyat, melly e' pillanatra óta csak „volt“ — mert egykori létének rommaradványai zenénkkel 's pajtásaim átkos kacajával igen összhangzó csörömpölés kíséretében hulladoztak lábainkhoz.

„Szerencse fel, szerencse le“ — gondolám magamban, csak hogy az én bányámat nem a' föld gyomrába, hanem fel a' levegőbe helyezte a' sors, 's e' pillanatban csak kalapácsát irigylém a' bányásznak, hogy vele a' goromba öreg hátát kissé megkopogtathatnám, — mert csak másnap tudám meg, hogy ő Lininek atyja.

Borúra derű! Ismét megnyitott az ablak, 's azon csakugyan Lini feje bukkant elő, melly, nem tudom, mikép, még teljes fürtözetétől való körülárnyékolva, 's így épen nem csudálhatni, hogy ezen arcz a' holdvilág fényében sokkal érdekesbnek tűnt fel, mint minő valósággal volt. — Hej beh sok dolgot látunk szépnek, érdekesnek, nagyszerűnek, a' meddig csupán a' képzelődés holdvilágában látjuk. Milly boldog valék! — itt egészen megfordítva volt a' szerep, — itt nem én — itt ő fűszerezé sohajokkal seladoni zenénket. 'S ennek végeztével, midőn a' remek zenészkar távozott, én még ott tapadtam az ablak alatt, remegve és reszketve, nem tudom már, a' csipős hivességu aprili éj miatt-e, vagy mérgemben a' fölött, hogy a' dörmögő hálósüveg tisztelkedésemet ostobaságnak czégrézé? 'S íme az ablakból czérnaszálon kisdod levelke reppent alá, mellyet is mohó kapsisággal rejték

keblemre, 's kézcsókokat hányva az ablakra, oly állapotban indultam pajtásaim után, mintha a' házak tánczólnának körültem, 's mintha a' holdvilág is legújabb divat szerint fűrtökkel hálózta volna körül kopasz-koponyáját. Hogy ez elragadtatásomban a' nemcsak akkor, de sok helyütt még most is híres pesti kövezeten orra is buktam, fölösleges említenem, miután ugyis tudja a' kegyes olvasó, hogy az embernek néhányszor meg kell ütnie orrát, mielőtt tisztába jö életbölcseletével.

IV.

Egy hónap mult el körülbelül ez est óta, 's ámulatom lassanként oszladozni kezd. Bántá szívemet, hogy az esti zenét az apa bohóságnak, ostobaságnak bélyegzé, 's e' bántalmat pajtásaim pajzán 's kiméletlen kötekedése még inkább ingerlé 's folytonos izgalomban tartá. A' czérnaszállevéлке bátoríta ugyan, hogy mit se törődjem az öreg ur haragjával, majd megszeli-dül az, ha egyszer meggyőződik, hogy céljaim tiszták. Most eszméltem fel öntudatra. Ez tehát valóságos szerelmi viszony, komoly szerelem akarna lenni? Én tehát itt szépen lépen ragadtam volna már, vagy épen tán hinárba akadtam? Hoho! gondolám magamban, ez nem oly könnyű. Tréfának csak megjárja, de komoly jövőre komolyan számolni — még legalább is korán van. Mi lohasztá ennyire előbbi lelkesedésemet? — egyszerűen annak időközbeni megtudása, hogy Rozi anyja becsületes vargamester özvegye, Lini apja pedig nyugalmazott, azaz, magát nyugalomba tett serfőző! Hah! — kiálték fel oly számtalan szinpadi tragicus hős példájára — hol van annyi sereshordója a' világnak 's hol annyi serrel csiszolt parkétos szobája, mely velem feledtetné, hogy engem Dudaháznak, akarám mondani, Alfonznak hínak? Nem, nem és háromszor nem! Ez nem fog megtörténni, habár holttestemen . . . . . itt elakadt pathosom, mert köztünk legyen mondva, a' haláltól mindig módnélkül rettegtem, — miért? azt jóformán magam sem tudám; de ollyasmi rejtett a' dologban, hogy én akkoriban a' halált úgy tekintém, mint semmivel bírók harcát a' valamit bírók ellen; 's ha szinte semmim nem volt is egyéb életemnél, — de az élet mégis valami. Igen igen, oly helyzetben valék, minöben számtalan fiatal ember szokott lenni, kinek agyában a' meg nem emésztett metaphysica rémes kétkedés sátrait üti fel. De ez nem ide tartozik. Röviden tehát arra kellett 's illet volna magamat határozni, hogy csendes vérrel szépen végét szakasszam a' sejtelmemen tulterjengő viszonynak. De könnyebb egy ágaskodó lovat becsületre megtanítani, mint egy tizenhét éves fiatal ember ágaskodó gondolatit fékezni, — 's egy Dudaházy nem hátrál soha, — mit annál könnyebben birtam magammal elhittetni, miután nem volt alkalmam Győr alatt az ellenkezőt bizonyítani. Ugy van, föléledt bennem egész ősi szittyá büszkeségem, 's illy körülmények közt hátrább állni, gyávaságnak tartám; miért is azon hősiségre szántam el

magam, hogy mint hajdan Epaminondas — ha nem csalódom, vagy ha nem is ő, se baj, elég az hozzá, hogy valaki, hisz mások is idéznek így — a' keblébe lőtt nyilat csak akkor rántá ki, miután látta, hogy hadserege győzött az ellenségen.

Sétára szólalkozánk össze az Orczykertbe. — Ismered-e, nyájas olvasó, az Orczykertet? E' kertet, híres vizével és szép sétányaival hogyan ismeréd? 's bizonyosan tudod azt is, hogy a' hideg víztől vajmi sok szív lobbant már fel hevületre, 's hogy az árnyas sétaterek az ő balzsamos illataikkal 's titokszerű ernyőzeteikkel vajmi könnyen ingatják meg a' csábulékony ember legszilárdabb idegzetét is. Hogyis lehetne ez másképp? hiszen, midőn az újépület tájáról a' tűzér — vulgo pattantyus — kibarangol vasárnaponként az ő kedves főzőkanál-amazonjával a' tengernyi homokon 's árnyatlan utcákon keresztül egész az Illésvízet osztogató ígértföldéig, mikép ne támadna gyöngéd érzelem — már csak a' tűzhely 's tűzér közti eszmerokonságnál fogva is — az epedő kebelben azon hősi elszántság jutalmazására, mellyel a' vitéz harczfi mind e' bajokat legyőzni segít, 's még ezenfelül illy dicső arkadiai ligetbe is vezérlé az élvezetsovár „kisasszonykát“? Oh, sok titok szövődött már e' kertben, mellyeknek jelentőségét csak az tudja kellőleg méltányolni, ki érzi, milly fontos két támasza a' státusnak a' tűzhely meg az álgyu.

Vasárnap volt. Mi is kiballagunk tehát, t. i. én, — hogy magamat mindjárt elsőül említsem, mint némelly igen-igen szerény gyűlési szónok, ki mindig hozzá szokta ragasztani, pöffeszkedése enyhitéseül, „én, e' társaság egyik igen érdemetlen tagja“ — mire gyakran lehetne válaszolni, „ő monda; legyen neki az ő akarata szerint“; — igenis én és Miska barátom, meg Rózi „kisasszony“, — és Pepi „kisasszony“ meg Lini „kisasszony“ kísétalánk az Orczykertbe. Mennyi élv, mennyi dicsőség, midőn a' gyengédke cipőcskék minden lépten elmerültek a' homokba, 's nekünk alkalmunk nyílt mindannyiszor szánakozni a' szegény kinzott lábacskákon, 's e' mellett tüzes reformatori lelkesedésünket kitárhattuk, hogy ennek nem kellene így lenni, — 's ezenfelül sokat jelentő homlokkal tapasztalati bölcseségünket fitogtathattuk, hogy ez nincs is így másutt, például Bécsben, Párisban, — 's ez alkalommal azon utazásokról szólhattunk, mellyeket nem tévénk soha 's azon könyveket dicsérhettük, mellyeket nem olvastunk soha; — oh, mennyi élv és dicsőség! — Az utazó karaván alig pillant meg nagyobb örömmel zöldelő oázt az afrikai sivatagon, mint mi a' kert fainak messzünnen üdvözlő csúcsait megpillantók. Végre csakugyan kiértünk 's letelepedtünk a' bársonyszerű fűre és andalogtunk. Pompás multság az efféle andalgás, midőn testben ellankadva, lélekben kimerülve, hiába kapkodunk tárgy után, mellyről beszélgethetnénk, mert a' mit tudtunk, már mindent kitalálánk a' karaváni műutazás közben, 's így nem marad egyéb hátra, mint egymás szemébe nézni és — sohajtozni. Hah, illy sohajok, mennyit mondanak pedig ezek! Valóban, az ember igen szánandó teremtménye volna a' földnek, ha sohajtozni nem tudna; mert akkor arra volna kárhoztatva, hogy vagy szüntelen

beszéljen vagy folyvást hallgasson, 's így szükségkép vagy igen sok ostobaságot fecsegne össze-vissza vagy igen sok okos gondolatot kénytelen volna elhallgatni. De lám, a' sohajok kipótolják mindkettőt; ő benők foglaltatik mindazon bohóság, mit az ember netán elmondhatna, 's mindazon okosság is, miről tán eszméletünk sincs, hogy birtokunkban van; 's így a' fohások és sohajok igen jó szolgálatot tesznek a' társaságban, — mert mindenki a' maga részére legkedvezőbben magyarázza azok értelmét, kivált olly társaságban, hol egy deák 's egy erőnek erejével szerelmesnek lenni ohajtó leány ülnek szemközt egymással. — Ha ezekhez még a' levélbékák brekkegése, a' cserebogarak zsbongása 's a' darázsok dongása is hozzájárul, — hol keressünk szebb symphonia-pastoralet?

Illy szemközti ülés alkalmával más ember tán lelket keresne a' másik szemében; de deák ezt ritkán cselekszi, minek is? ugyis tudja, hogy nem talál, — vagy ha találna, ez teljesen tönkre verné számolását. A' deák ilyenkor legfőlebb érzést keres a' szemben, olyat ugyan, melly a' szívből hasson fel, de mellybe az agy ne hasson le; szóval, a' deákot nem érheti egyhamar nagyobb balság, mintha olly érzéssel találkoznék, mellyet az ész is helyesel, 's e' szerint akkor van ő legvalódibb elemében, mikor esztelen, vagyis inkább észtől nem vezérelt érzések fonják körül azt, kivel játékát űzni akarja.

Illy helyzetben voltam némileg én is, imént említett epaminondasféle szerepemnél fogva; mert győzni akartam előbb, hogy gúny tárgyává ne legyenek hátravonulással, 's ha győztem, mindent kitépni mellemből, még annak emlékezetét is, hogy Linit valaha ismertem. Azt akarám, hogy ő vallja meg szerelmét, 's én azután diadalmasan mondhassam el. A' Dudaházyakat mindig csak bor hódítja meg, minek néhány ősom igen nagyszerű példáját mutatá az asztal alatti hentergésben; de a' sörnek e' vérre nem lehet hatalma; miért is csak hegyaljai vagy badacsonyi, nemesi birtok lehetne azon varázsbilincs, melly Dudaházy Alfonzot, ősei méltó utódját, leköthetné, nem pedig, bár aranyakkal tölt, 'polgári' pinczében heverő söröshordók. — Igen, e' kegyetlenséget akartam véghezvinni Linin, 's ebből is kitetszik, hogy egészen tisztában voltam magammal, midőn vitézi szerepre hívém magam rendeltetve, mert hiszen a' vitézség öldökléssel, azaz, kegyetlenséggel párosul.

Híven e' föltétthez intéztem magamviseletét 's kinyertem, a' mit ohajté. Mert a' midőn Miska, Pepi és Rózi sétá közben mindinkább eltávolodának, Lini érzelme teljében kivallá titkát 's csókot nyoma ajkaimra. Mi több, zálogul átnyujtá az ígért szívtokot is. Ki hitte volna, hogy e' percz véget vet minden szépen kicsinált terveimnek? Oh, gyarló állat az ember! Ha eddig csak szíves voltam Lini iránt, most azt érzém, hogy valósággal szerelmes vagyok beléje. Érzelmeiben annyi mélységet 's gyöngédséget tanúsíta a' leány, hogy ez önkénytelenül megrázkódtatva lelkemet, visszariasztott előbbi célomtól. — Mire a' sétálók visszaérkeztek, mimár frigyet köténk, 's mintha csak a' virágokról, mikből bokrétákat köténk, szólottunk volna, erőtetett közönösseggel folytattuk munkánkat.

V.

A' parkétos szobák most újabb tündérfénnyel ostromlák vágyakodó lelkemet. Hogyis ne? hiszen ha már csakugyan szerelmes vagyok, ugyancsak illő is, hogy győzelmemről biztosítsam magamat. Ide 's tova hánytam vetettem ugyan elmémbe, hogy én még nagyon fiatal vagyok, 's míg megházasodhatnám, még sok víz foly le a' Dunán, — fontolgtam, vajon nem fogja-e föltétemet más viszony, más körülmény megingatni? Hiába; a' fiatal emberke, mikor szerelmes, mindent rózsaszínben lát, 's a' hűség óriási erénye olly könnyű dologként tűnik fel előtte, mintha csak arról volna szó: fogja-e az ember tíz év múlva is úgy szeretni, mint most — a' turós haluskát. — Minthogy azonban a' szerelmesség non plus ultrájának mindig a' verselést tartottam, 's szerelmességemről csakugyan nem volt már kételkedésem, — tehát mulhatlannak tartám Linit verssel is megtisztelni. E' végből egy németből magyarra fordított verset valami ócska könyvből ismét megfordítottam németre, minek legalább azon eredetisége volt meg, hogy a' görcsös versek hatalmasan, nagyszerűen dőcögtek.

'S a' merénylet megszülé hatását. — Épen egyik zugcsárdában vacsorálgattam, midőn Miska pajtásom lelkendezve berohan, 's nagy hangon támad reám: mikép ő engem már félóra óta hasztalanul keres mindenütt. Mi lehet oka e' fontos keresésnek? kérdezém. Titokteljesen hajolt fülemre a' követ 's megsugá: hogy Lini már egy óra óta vár, egyedül van otthon, 's több efféle, Nem akarék hinni szavának, mert kis idő óta többször kedve telt már, engem lóvá tenni, — 's nem mozdultam ültömből. De ő nógatott, sürgetett, biztatott, 's hogy annál nagyobb hitelt nyerjen szava, annak valóságára meg is esküvék, mi egyébiránt nála nem volt ritkaság. — Végre fölkerekedtem, 's viharzó kebellemel indultam a' boldogító légyottra.

Linit csakugyan ablakon lesve találtam. Köszönték, 's mi megértőke egymást. Habozó léptekkel indultam fel a' lépcsőkön, melynek szürkületes homályát kedvező jóslatul vevém a' kifejlendő boldogságra. Egy, kettő, három, négy, öt lépcső . . . meghökkentem. Suhogás nesze ütö fülem, 's a' suhogás nőruha redőzeté vala. Lini előttem termett. Vannak emberek, kik nagyon szeretik a' nőszemélyeket sylphekhez hasonlítani; de a' mikor karsu hölgytermetke lépcsőkön lebeg alá, ebben csakugyan van valami sylphszerű. — Én tehát és Lini — sylph és lepke, mondhatná valaki — átölelve tartók egymást — a' lépcsőzeten. Milly érdekes, milly regényszerű! Fölmenni nem merénk, — mert azon közben Lini testvére hazajött, 's ő már nem volt egyedül. Oh, mennyi baj; mennyi akadály! önkénytelenül eszembe jutának a' mesék óriásai és sárkányai, melyekkel diadalmas csatát küzdeni olly dicső. Lini minden tagja remegett, mint kit a' hideg ráz, — oh, ez a' sze-

relem élvezetes láza volt. Nyájas olvasó, csak úgy képzelheted e' láznak kéjes üdveit, ha már karjaid közt tartottál valaha szerelemittasságban reszkető leányt. Mi elmerülénk, elandalodánk boldogságunkban, — a' pillanat hatalma erőt von rajtunk, mármár kilebbenő vala a' hűség esküje ajkainkon . . . . hah, mi volt ez? Kocsizőrej közelgett. „Szüleim jönnek a' színházból!“ rebegé a' nyárfaremegesű szüzecke 's felosont, eltűnve szemeim elől. Ott álltam, mint a' garádon át félig kitaszított szekérrud, egyik lábammal a' hatodik, másikkal az ötödik lépcsőn, nem tudva tulajdonkép a' házba be tartozom-e vagy ki. Illy irgalmatlanul lerángattatni dicsőülési egünkől, ez már mégis csak sok, épen úgy van, mint midőn valamely új darabot első felvonását a' szerző „barátjai“ megtapsolják, a' másodikat pedig a' szerző „ellenségei“ kifütyölik. De most következett a' java. — Ott merengtem még késedelmezőleg 's határozatlanul, utána iramodjam-e a' tünde szépnek, vagy visszatérjek-e csárdamba, a' félbeszakított vacsorát egész prózaisággal folytatni, midőn a' kocszi a' kapuszínbe robbant. Közép ut itt nem volt. — Elibe megyek sorsomnak, gondolám, 's takarodtam kifelé. A' kocsiból leszálló hálósüvegtulajdonos engem megpillantva, nagyon fűtt, 's ezen örökké emlékezetes szókra fakadt nagy dühében. „Már megint ez a' holdvilágvitész, ez a' himpellér esti muzsikusz akadt lábaim alá! Hej, Jancsi, ha még egyszer látjátok ezt a' szerencsevadászt házamnál, ebrudat neki!“ 's fölsietett a' lépcsőkön az utána söttyögő mámikával együtt, hihetőleg Linire öntendő ki hajdani keserű söréből epéjére száradt minden keserűségét. — Megállapodám. Mit? engem, kit Dudaházy Alfonznak hínak, engem a' purgergög — aristocratiának ezen százhuszonnyolczadrétű példánykája — himpellérnek mer káromolni! engem ebruddal mer fenyegetni, engem, ki őt curiámól . . . . de itt eszembe jutott, hogy nincs curiám, 's felfortyant mérgem hatalmasat lohadt. Kakasviadali állásomból tehát összeszedődtem, azon igen alapos bölcséleti szabálylyal vigasztalva magám, hogy gorombaságot műveltséggel 's hallgatással büntetni legcélszerűbb. Mikép is mérközhetném én illy emberrel, én, ki művészi magasztaltságom tanujelét a' kiégetett szemű Zampában zsebkendőmön hordozám, ki gitározni is tudok, 's azonfelül egy megfordított verset újra megfordítani képes vagyok, én mérközsem illy emberrel, ki teljes életében nem tett mást, csak sert főzött és ivott, 's kinek tárczája részegség árán kizsebelt polgártársai filléreiből puffadt olly felfuvalkodottá! Ég 's föld forgott körültem, — még tán tovább is folytatandám épületes elmélkedésimet, vagy inkább kifakadásimat, mellyek egész büszkeségemet felzavarák ősi fészkeből, t. i. szivemből, hol mint zacskóba rejtett tajtpipa rejlett eddig, mig újra napfényre tör annál nagyobb füstöléssel, — ha az imént hazaérkezett kocsis herculesi markokba illő öntözővel nem jő az utcát locsolni, 's engem fehér nadrágom ünnepélyes megüdvözlésével menésre nem int. Bucsút vevék tehát a' kapufélfától, 's egész hideg vérrel, olly hideggel, mint leöblített lábikráim, socratesi elszántsággal indultam falatozni, azon erős meggyőződésben, hogy az élet

minden bajaiban végtére is legalaposabb vigaszt a' jól megtölt gyomor nyujt.

Másnap ráértem átgondolni helyzetemet, 's annak eredménye lön, hogy Lininek a' szívtokot egész nyilvánossággal, t. i. egy három garasért fogadott vargainas által, visszaküldöttem.

Súlyosan nehézkedett reám a' történetek emlékezete még néhány hétig; érzém, hogy bakot löttem, 's pedig akkor már, midőn az első meggondolatlan lépést tettem Lini udvarlására. Nincs is egykönnyen nagyobb baklövés, mint mikor fiatal gyerkőcze azt akarja elhitetni magával, hogy szerelmes; — 's mégis milly gyakori, milly mindennapi ez eset az életben!

Mi hasznót vontam le magamnak ebből? kérdi a' nyájas olvasó. Azt, hogy mindinkább kijózanodva, éretlen képzelődésimet szegre akasztva, azt tettem föl szilárdul magamban, hogy nőt nem parkétos-szobai becs, hanem valódi lelki érdem szerint keresendek magamnak. — De sugok neked is néhány szót, tán haszonvehető: ugynevezett barátnékhoz ne eresszd — kivált Pesten ne — őrizet nélkül leányaidat, mert a' mi ott szövődik, abból igen ritkán ölthetnél magadra díszpalástot, melyben büszkeséged telhetnék.

'S ha szinte e' tanácsomnak sem vehetnéd hasznát jelen — talán untató — fecsegésem nyomán — : legalább azon hasznót eszközlém általa, hogy hazái tintát, hazai papírt fogyasztva 's honi szedőnek munkát nyujtva, ezzel is előmozdítám a' hazai ipart; magamra nézve pedig mindenesetre azon haszon háramol most is, hogy ezt irtomban mást is tevék a' pusztá pipázáson kívül, azaz, kissé gondolkoztam is. Pedig hej, beh sok szép jó dolgot süthetnének ki mi magyarok, ha legalább csak akkor gondolkoznánk mindig, mikor pipázunk.

V á r f o k y.

A' K A R D.

(BALLADA)

Volt szokása a' magyarnak,
Ha csatára keltenek,
A' hazának ifjusarját
Pártusára hini meg —
Háborúba méne most is
Táborával Hunyady,
'S pártusára gyülekeznek
Hunniának ifjai

„Fel vitára, fel, vitézek! —
Szól a' törvény 's harczbíró —
A' ki győztes a' tusában
Im, övé ez ősi jó!“
És magasra tart kezében
Zord aczélú kardot ő,
A' jutalmat 's harczy rendet
Hangosan kihirdető.

És a' szó mindegyikében
 Egy nagy érzet-villanát
 Lánghevében majd kipattan
 Keblök, úgy forr, úgy dagad!
 'S ollyatén zaj kel közöttök,
 Mintha zápor omlanék,
 És a' kardok csillogása,
 Villámszóró vészes ég.

Zeng a' kürt a' pályatérre
 Ront a' küzdök elseje,
 Vaskarában szörnyü dárda
 Győzelemnek a' jele;
 Ámde bajtárs jó élébe,
 És a' dárda porba hull —
 Porlepetten a' legyőzött
 'S szégyenarczczal elvonul.

Zeng a' kürt — a' pályatérre
 Pattan ujra két vivó,
 Bajnokul vi, harczol és győz —
 Ujra zeng a' felhívó —
 'S egyre küzd az ifjutábor,
 Egyre jobban lelkesül;
 Lánghevében majd kipattan
 Keblök, úgy forr, úgy hevül!

'S köztusára harsan a' kürt,
 Hogy ki végig talpon áll,
 Ő legyen a' nap királya,
 Bajnokabb mindannyinál;
 És a' győzők szép sorából
 Most egy óriás kilép,
 Kardja súlyát méregetve,
 Elbizottan szól ekép:

Megjövénnek a' csatából
 Győztesen a' harczosok,
 Győzedelmi zászlaikon
 Könnyü cserfaág lobog;
 Tar ütött a' szép hazára,
 Véle volt nagy háború;
 Ám a' balgán megtorolta
 Azt a' hon- 's magyarboszú.

„Fel tusára, bajnok ifjak!
 Fel tusára ellenem;
 A' kinek hogy kedvesebb lesz —
 Karra, kardra, egy nekem!“
 És a' gúnyra fölhevülten
 Egytül egyig vini jő;
 Ámde porba sújtja őket
 Vaskarával sorra ő

Könnyü sastoll leng sisakján,
 Jobb kezében könnyü kard,
 A' ki most jő 's gyorsmenéssel
 Büszke ellenére tart;
 Mintha volna lenge szellő,
 Könnyü kardja felsuhog,
 'S ellene ha sújt, megállja,
 Mintha volna sziklafok.

Feldühödve végcsapásra
 Készül most az óriás,
 Hogy a' vakmerő fejére
 Lennie szégyen és bukás;
 Ámde ifjunk félreillan,
 Gyorsan, mint a' gondolat —
 És a' balga kérkedőre
 Sújt keményen kardvasat

Ez vesztíve az egyensúlyt,
 A' csapásra elbukik,
 Mint lesodrott cserfalombok
 Lealázva van porig —
 És felette zöld babérral
 Homlokán egy ifju áll,
 Jobb kezében ősi karddal,
 Bajnokabb mindannyinál!

És a' győzőknek élébe
 Gyors léptekkel ifju mén,
 Őt lelkének öntudatja
 Vonja 's üdvösebb remény;
 Mert szívében biztatólag
 Szól egy titkos sejtetem —
 Őtet ellenállhatatlan
 Vonja a' honszerелем.

A' vezérhez lép az ifju
Kérelemmel ajakán:
„Mondd, ki volt a' legvitézebb
Bajnokid közt a' csatán,
És övé leend kezemben
Szép jutalmul ím e' kard:
Mert örökre él a' nemzet,
A' melly ősi névre tart!

Én nyerém ezt pártusában,
Ámde ötlet illeti,
A' ki vérrel a' hazának
Győzedelmet küzde ki!“
Szólt 's a' hadduló vezérnek
Nyújtja át az ősi jót;
Ah, de tőle válaszul rá
Hall kemény, hall szörnyű szót:

„Félre, balga ifju, tőlem!
A' jutalmat osztani
Bajnokimnak a' királyszó
'S nem a' gyermek fogja ki!“
Zord szavára hűledezve,
Néma bánat fogja el,
Ifju szíve elszorultán
Megrepedne a' kebel...

Ámde felzúg az egész had,
És könyörgés lesz zaja:
„Hunyad János hős fiához
Nem lehet illy mostoha!
Méltó sarja ő apjának,
Vedd fel, esdünk, vedd közénk;
Ifjukarral bajnok ő már...
A' hazáé ő 's miénk!“

'S pillanatra csend leszen most,
Ez nem földi pillanat —
A' dicsőség fénykörében
Istenülve áll Hunyad!
És szent borzalommal látni
Az apát 's nem a' vezért,
Ki örömkönyt 's nem pogányvért
Ont a' drága szent honért.

Ám legottan a' „legyen szó“
Nagy hatalmát dörge el;
És az ifju térdre hullva,
Szent nagy esküvel felel! —
Igy lön bajnok és lovaggá
Nagy Hunyadnak nagy fia,
Az egész had kérelmére
Ősz Hunyadnak általa.

Garay Alajos

TÖRT HANGOK NŐM SÍRJÁN.

— „A' föld pedig vala ékesség nélkül való és pusztá.“

Biblia.

Sötét az ür. . . . Dermesztve csikorg a' világölelő fagy. . . . Roppant sűrűreg, végetlenségig terjedő, mellyben lelketlen milliók nyugosznak.

Sötét keblem is. mint a' földszarkalatti jégbarlang; és hideg, mikint e' sirmarvány, melly előtt térdelek.

És ti miriadvilágai a' mindenség urának, ott a' magasban és mélyben, ki adott nektek erőt, megóvót az összeomlástól, az örökidő kezdetén?

Ime az én világom össze roskadt lélek hagyottan, 's fölötté hiába tombolnak kínom bolygó fájdalmai: ő nem ébred többé, mikint e' sarkó nem hajt virágot soha.

De a' világok nem omlanak össze a' kezdet idején.

Tűzcsókban rontott ki Isten örökszerelme, mennyek kapuin, mikint a' lávatüz Vulkán méhéből; — és szerelemmel eltelték a' világ, — 's szerelem Istenét n a p-nak nevezé.

Lehozád, oh, nap, az életet, és szerelemmel együtt a' halált!

Első szülöttid letérdelének a' szép Ázsiában, midőn te kikeltel tenger habjából, és imádnak tégedet.

Sugaraid megte'hesíték a' világok méhét, és előjövénék gyermekeid, gyöngénövényesportoztatban, reményszinöltözötten, hogy dicsőítsék örök szerelmedet. És te fölmelengetéd őket nemződerőd tüzével, és fölneveléd, hogy bimbóikból feselve read mosolygjanak! . . . De te nem hagyád őket örökké virulni, kegyetlen; forró tüzedtől lehervadt a' virágkebel, elfonnyadt a' remény levele, és az élőkkel frigyet kötött a' halál.

És te meguntad szerelmesedet, a' földet, és hűtlen levél, és elbolygál lepke-kint más földek után, — 's utadban követett a' megcsalt nő és haldokló árvák hattyudala, téli vihar szárnyain. Csapodárságra tanítád a' világokat; mert ismét elhagyád őket, 's ismét fölkereséd és fölcsókolád könyűiket.

Hol vegyek elegendő erőt megénekelni zsarnok szerelmedet, oh, tüzisten!?

Mig te nem valál, jégburokban hevert a' világ: a' te jövedeled megindítá az élet folyamát, és a' föld férgei fölbúvának nyirkos rögtömlöczeitől, és szarvaikat feléd fordítva, háláénekek döngének lángarczod felé.

Égő szerelmed kikölté a' föld magvait, 's növényléányid pornyoszólyájukból kikelve, szerelemre nyílt virágajkaikkal csókdosák egymást. Elhaltak és ismét fölvirultanak.

Jöjjetek fel az ormok legmagasbikára, ti napistentisztlők, tömjénezzetek a' csirkádó kóranynak! . . . Ti bércezlakói az égrekapaszkodó Himalayanak, 's szelid hölgyei a' szilaj Ganges völgyeinek, boruljatok le a' nap előtt, midőn bibortengerével nyaldossa a' reggeli lég hús folyamát, és szétfosztja ködöt a' pálmaerdőknek, a' tigrisek és párduczok őshazájának; és rebegjeteke dalt, mielőtt a' természet összes chorusa megzendülne; mert ha az erdők szárnyasi ébrednek: akkor ti elnémuljatok!

Nagy, fényes és dicső vagy, oh, nap, világölölő, — ki forrása vagy a' szerelemnek, és kifogyhatlan vagy ajándékozásában az életnek!

Te elhozod életét a' kihalt, mezőnek: oh, de azokat, kik halottágyban alusznak, sugarai nem ébreszték föl soha!

Elmémnek határtalan szárnyain tüzkererekre ülök, mikint a' férfiasmerész Faeton az idealok világában, és bebarangolom az eltűnt hazát, melly keblemben is élt, 's mellynek romain, mikint az utolsó carthagói . . . itt könyezek!

Az időfolyam, mikint a' bérce rohanó vize visszaidézhetlen. Cseppek jöhetnek vissza, időmultával, azon helyre, honnan elindultak: de a' víztömeg, melly pillanatban összeölelkezve zúgja tompa énekét, ha tengerbe ömlött, elszakad 's elágazik . . . mikint az emberiség.

Megálmodálak ifjúkorom éjfelein, oh, mesék hazája, ifjú Görögthon! Jártam Parnaszhegyeiden, és szívám illatdús levegődet, a' múzsák éltető légét, és látám isteneidet leszállni Olympról és megregnyesíteni Arkádia és Tempe völgyeit.

Veletek elhalt a' költészet dicsőkére, 's az idő elfajult, mint vadonban a' puszták gyermeke!

. . . . Süvölt a' szél, itt a' temető bokrai közt; és vad morajjal rombolja a' természet virágzó épületét: völgyeiden, oh Hellasz, Aeol hárfahangjai röpültek enyhe szellők szárnyain, és szerelemre csókolák az élöket.

Forrásaidnál, oh Helikon, leülének az istenek és emberek, és boldog frigyet kötének egymással; mert kibuggyanó vizeid az erdő- és ligetlakó nymphák szerelmi csókjai valának.

Látom lelkemben kigyózdó folyamaidat, és azokban fürdő hókeblű szüzeidet, az üdvözítő szemérem önfeledtségében merengőket; látom, mint ölelik a' habnymphák testvéreiket 's be-befodrozzák habjaikkal a' vérforraló bájidomzatot . . . . . Ne

féljetei gyermekei szeplőtlen anyáknak, ne rejtsétek el márványszobraitokat: nincsenek közel kémlelő szemek, melyek nyilaitól fussatok; az erős férfisereg messze erdőgerinczeken lődözi nyilait! . . . . Ne . . . ne keljeteek föl, zsarnoknői a' gyöngepelyhű halmoknak; hadd nyögjön alabastronterheitek alatt az ibolya: szebbek vagytok ti az ibolyák ibolyáinál, — és a' ti nyíló rózsáitok ott a' domboru halomzatok csücsain, és a' ti fehérló liljomlábaik, a' zöld fű kebeltágító illatában, szebbek az először kelő nap szűz képénél és a' nyugodt tenger végtelen mélyében fürdő csillagok tüzenél!

Ott jön testvéreivel a' szűzszemérmes Diána! . . . . Megsemmisülnél láttára, érzékiség embere! . . . mert ő — mikint társaival játszó gyermek — gond nélkül tárja ki az ártatlanság illetetlen édenét . . . mert a' szentekszentét földi szennynek érinteni tiltva van. De én daczosan lengek el büszke képed mellett, istenektől irigylet műszobor, és folkeresem a' szép pásztorgyermekek, hogy megboszuljam hiúságotát! . . . . Midőn a' jóniai tengerbe lemerül az isteni nap, és a' lég könnyharmat közt suhogtatja lágysötét szőnyegét . . . midőn az érzeki rendszer elszibbad . . 's a' föld szülőttei lehevernek az örök anya keblére . . . . és Morfeusz alálócsolja varázsolaját, a' képzetleremtőt, a' halkan lüktető szemhéjak selyempilláira . . . . mikor majd a' korinthei erdők szárnyasai fészekre ülnek, és a' hold mélabús képe ezüsthabsókokat nyom az arkádiai tavakra: akkor elküldöm Endymiont, az üdvözület gyermekét, és kirabollatom a' vérbáronyszalagokat, melyekben még nem tanызótt emberivadék! . . . 's én az éjféli rémeivel föl kaczagok diadalmon.

Üdvöz legyetek, szent berkei az ifu élet regényes napjainak! Vonuljatok el szemeim elől! . . . Ne . . . ne mutassátok a' titkok szent helyeit, hol egykor a' szerelemfelhő csókfodrozatokba gyöngyölgeté lőt a' habléányt! . . lelkem húrja elolvadna az érzélem tüzetől, mikint Ikarusz szárnyai a' tenger fölött . . . 's lehunytt világomat nem tudnám megénekelni.

. . . . . Csend ül a' világok térein . . . az ég kékjén semmi folt . . . a' mi-riádcillagok fenekére szálltak a' tengernek . . . csillagos ég fent és alatt. Fekete szalagként húzódnak az ocean ezüstjében a' szárazföld sötét halmai. Távul a' rhóduszi coloss örökméce pislog, örködve a' duzzadó tenger apró szigetein. — De lassankint fölgyúl a' hajnal álomoszlato tüze, hosszú fényes utat biborozva a' végtelen oceanon, az életkirály számára; a' természet feszült várakozással szellőzteti termékeny méhét, hogy készen találja őt völégénye, az örökszerelmű nap; hűs szellő borong át a' világteken keletről nyugotra, üzve a' sötétség fekete angyalát; — érintésre az alvó madár szárnya fölcsattog 's a' nyugodt habok mértföldnyi gyűrűzetekben ölelik a' sziklapartokat. A' rétek és mezők gulyái nyújtózkodva kérődznek a' pásztók párameleg szőnyegén . . . itt-ott megcsaltanik a' madártorok . . . az első nap-sugár kivillan, 's a' Memnonszobor édessugó hangon mondja regdalt, hirdetvén a' világok ura megérkezését.

És a' világok ura felszáll kíséretében millió életnek, hogy letörölje kedves arája arczáról a' rezgő könyüket, melyeket a' sötét éj vad keze sajtolt virágok és füvek szíve mélyéből.

Az én könyforrásom is megeredt; mert napom lenyugodott: . . . de, ki fölzáritsa, nincs!

És én fölhágnék a' nap lángszekerére: de az millió mérföldre haladt már, mikint lelkem fantáziája a' régi diósóségből a' kopár jelenbe; . . 's nekem vissza kell térnem a' sirhoz, melynek öre vagyok, hogy el ne rabolják halottamat.

Mióta ő itt fekszik . . . sötét tél fagyaszítja lelkemet; mert ő nekem nyáram vala!

Mióta e' ravatal emelkedett, epedőbb arcza a' hold, reszketőbbek a' csillagsugarak, 's az éjszaka könyűit nem bírja fölinni a' nap égető szomja.

Szép volt ő, a' szerelem kedves gyermeke, mikint a' természet vadonban nőtt rózsája. Lelkével körülöföná életemet, mint télizöld az ifju cser karcsú derekát. Tiszta volt ő és szennytelen, mint gyöngykapuló méhe a' siktenger közepén.

Szép és jó volt az én szerelmesem, mint az angyal, melly békeágot hoz a' világra, hosszu viszázkodás után.

Szemei, mintha két nap kelne egyszerre az ég tiszta mezején, mellyek tüzeben lelkem egy dalforrás lön. Szemöldei, mint tömött galykoszorú a' karpati tengerszem körül, vagy mintha Isten napja fölött kettős szivárványiv emelkednek. Dereka mint az elefántsontszobor Olympiában, mellyel Phidias vivott halhatlanságot. Kebele nyílt volt és igaz, mint a' mennyei számadás. Selyemhajzata, midőn kebelhalmaira omlott, olyan volt, mintha fényes délben, havas hegyhátra ülne a' sötét éjszaka.

Lábai szebbek voltak Dávid tornyánál, fehérebbek Niagara tejhabjainál 's gömbölyűbbek a' Libanon hegyén legelésző kecskefiaknál.

Szép volt az én szerelmesem . . . . lelkében, — ártatlan, mint a' bölcső dalnoka gondolatában 's kifogyhatlan volt — mint a' nap — szerelmében.

Szép volt ő . . . . oh, de őt megénekelni nincs erőm, megsíratni nincsenek könyűim!

De a' sirás csak tört hangokon szól, 's könyűim elborithatnak egy világot, mégsem értené senki szívem bánatát.

Lelkem átölelné kinjában a' mindenséget, 's ha meghalok, nem lesz, ki megsírasson; mert ki itt nyugszik . . . . mindeuem vala!

Három rövid év tűnt el, mellynek minden percze örökkévalóság értékével bír — mig frigyünkre áldásthozólag köszöntött a' májusi nap . . . . De most hijába ke-reng tűzmezején! . . . Elhozhatja bevét Saharának, de szüm jegét el nem olvasztja többé! Az ég kékebb lehet, a' természet zöldebb és viritőbb: de reményem sötéte nem szürkül soha!

A' rétek himes szőnyege másodszor hever letarolva, 's a' halálkin kedves illatban párolog csónka töveiről. Az én életnövényem is sarló élére veté a' sors, 's fonynyadt ágain kérődzik az örökkévalóság.

Oh, mért nem lehetek sírköved, nő, hogy a' föltamadás angyala rólam olvasná el nevedet, 's nélkülüm ne láthatnád soha az üdvéület hazáját.

Avvagy nem maradhatnék-e én tenálad? . . . . valjon miért a' gyáva vasdaráh öltönyömben? . . . . Azért-e, hogy mindennap előrjongjek e' veremhez, és ismét vissza az emberek közé, hol számomra csak kínok teremnek?! . . . .

Oh . . . de . . . a' világ! . . . . Mi vagy te, világ? Ólomszivű nadálysereg, szerelem nélkül, aszott csontdarab: tanyája fogcsikorgató irigységnek, bálványozója testi csáboknak, — pusztító roham, melly legázolod a' nemesebb növényt, — melly lelketlen érczdarabok csengésinél megtagadod tenmagadat, elesküszöd istenedet; kit nemes öröm nem gyújt fel soha, 's ki a' kínok legnagyobbikát nem érezed! . . . . És te, rothadt kinövése a' természetnek, gúnycakazjt emelsz az ember fölött, ki szenvedéseiben leroskad, és széttépi az élet bilincseit . . . . De kacagj bár és süvölts, mint az alvilág daemonai . . . . tombolj, mint a' Gigászok Jupiter halálán: de én e' csillogó vasat — mellynek hegye gyáva testednek lenne legillőbb tölteléke — vissza nem vonom! Életem megnehezült, kinaimat nem bírja a' föld, mikint nem bírja lég a' felhőt, mellyet összetorlott a' havasok forgószele, 's melly villámvonaglások közt hagyja el léghazáját, 's könyvekbe olvadva, hull alá a' földre, . . . vagy mint a' bolygó, mellyet Isten haragjában kitaszít a' sphaerák sorából 's melly sötétség- és fagytól dermedve, széttöri a' világfűző lánczot, és kinjában elpattan nagy csikorgások közt, 's millió kődarabokban rohog ala a' többi világok hátaira! . . . .

De, nem . . . . nem rabollak el, oh élet! . . . egy reménysugár rezeg föl világom hamvain, mint midőn hajótörés után szigetre vettetik az árbocon pislogó mécs:

„Van hazám — — — —
— fölötté gyász ború lebeg!”

Ha majd könyüm forrása kiszárad, és halottam a' kiók szagztatására sirjában megfordul . . . 's kedves szelleme megjelen és int: hogy hagyjak békét a' halottaknak: . . visszatérek gyülölt körödbe, oh világ!

És zengek szerelmet . . . szerelmét hölgynek és hazának . . . és zengek messzeföldekre, meddig szózatom hat . . mindaddig, míg életfönlam megszakad.

'S akkor folkeresem halottamat a' föld testében.

A' világölölő nap pedig eljön és fölmelegíti összevegyült porainkat, — és a' szerelmes leány is eljö 's hőkezével darab fűvet szúr a' földbe . . . 's ki hinne, hogy hetek múlva fölvirul a' növény és vele a' h a l o t t a k ? !

És te nem sejtéd, ember, hogy viola szende kebelén én élek és ő!

Oh, de nekem többé nem virul a' tavasz! Elöttem a' föld — mikint kezdetben volt — é k e s s é g n é l k ü l v a l ó é s p u s z t a !

K o l m á r J ó z s e f.

N Y I L T L E V É L *).

A' három divatlap szerkesztőjéhez.

Akármerre fordul az ember, mindenütt botránkozást lát divatlapjaink egymással czivakodásán. Darabideig mindez csupán unalmat okozott, de most már undorítóvá, botránkoztatóvá lön.

Győzelemre törekszik egyik a' másik felett? De ugyan minő érdekeket képviselnek tehát divatlapjaink tulajdonképen, melyeknek a' közjó tekintetében győzelmét, avagy csupán küzdelmét is lehetne kívánni? Mindenki tudja, hogy e' téren csak szemfényvesztések szoktak történni; mindezen küzdelmeknek tulajdonképen semmi egyéb czelja, mint elhalászni egymás előfizetőit 's legfőlebb elrettenteni egymás íróit.

Hiában vádolgatják tehát a' divatlapok a' haza színe előtt egymást, akármelylyik győz, abból a' hazának, az irodalomnak semmi haszna sem lesz. De ez még nem elég. Tegyük hozzá, hogy ezen győzelemnek, sőt már magának a' küzdelemnek is, csak kárát látja az irodalom, mert ezen uton annyi tömörkedés borombaság és piszok jó irodalmunkba, hogy valóban senki előtt sem válhatik annak becsületére.

Nekem, a' magam személyére nézve, a' három divatlap egyike ellen sincs okom panaszkodni. A' három szerkesztő között egy sincs, ki különböző időben lekő-

*) Közlöljük a' mint beküldetett 's a' nélkül, hogy magunkat kimentenők, mert nem vagyunk annyira elfogultak 's lovagiatlanok, miszerint I r i n y i ur vádjából semmit m i r á n k, hanem mindent collegáinkra szeretnének tukmálni. És mivel mi magunk leginkább érezzük divatlapunk hiányait 's — jó lélekkel mondhatjuk — senki nálunknál nem gondosabb azok kiűtása körül; a' „nyílt levél” megczáfolására nem a' közönség véleményére fogunk hivatkozni, mennyiben illethetnek t i bennünket az e' levélben foglalt terhes vádak, hanem igyekezni fogunk, hogy ezen vádak ezentúl legkevésbé illethessék lapjainkat.

telező kegyességgel nem nyilatkozott volna felőlem, 's ha mondtak is valamely művemtől némi helytelenítőt, azt helyeslésökhöz, sőt dicséretökhöz oly igen csekély arányban tevők, hogy valóban semmi okom sem lehet egyikre is haragudni.

De ez engem nem tartóztat mind a' háromnak kimondani, hogy vádoltatásra érdemesítették magokat, sőt épen azért teszem én, miután irodalmunk érdekében valakinek csakugyan kell tenni, mivel engem nem érhet a' gyanu, mintha személyes ingerültségből szólnék. 'S a' közönség bizonyosan jó néven fogja venni, hogy felszólaltam.

Ha politikai lapok volnának divatlapjaink, akkor, sok tekintetben, másképp állana a' dolog. A' politikai lapoknak a' napi kérdések tárgyalása levén főleg feladatuk, itt a' vitatkozásnak helye van és lennie kell annak. De itt is kétségtől kár-hoztatást érdemelne a' személyeskedés. Mit szóljunk a' divatlapok személyeskedéséről? A' divatlapoknak nem is lehet rendes rovatuk a' vitatás. És mégis a' mi divatlapjaink örökké vitakoznak. És vitakoznak talán valamely elméleti kérdés, tan felett, mely a' szépirodalom körébe vág? Korán sem. Hanem egymást piszkálják és dorongalják a' szerkesztők.

Azt hiszik a' divatlapok, ezen apróságos, nyomoru, 's nem ritkán piszkos, kenyérharcban valódi közönségük, a' hölgyek, gyönyörködnek, mulatságot, szellemi elvet találnak? Maradjanak a' divatlapok szorosan a' tulajdonképeni irodalom körében, kiterjeszkedvén a' divatra, 's a' lap érdeke tekintetében az újdonságokra, hírekre is; 's gondolják meg, hogy a' veszekedésekért, melyek mi közben botránkoztatják az egyik részt, izlését rontják a' másíknak, 's mivel ez rossz példaadás és szenny is irodalmunkban, valósággal büntetést érdemelnének.

Az irodalomnak, a' divatlapoknak legalább is elől kellene járni a' társalmi műveltség hangulata körében, és én mind társaséleti műveltségünk rágalmazóinak nyilvánítom azokat, kik tagadják, hogy e' tekintetben divatlapjaink inkább hátul járnak!

Itt az idő, hogy elvégre komolyan számot vessenek magokkal divatlapjaink, 's gondolják meg, miszerint nekik egyáltalában nem lehet feladatuk a' közönségben undorodást okozni. Ezt kívánja tőlök az irodalom becsülete, ezt a' művelt olvasó közönség boszankodása.

Mi lesz a' magyar irodalomból valaha, ha már most is, annak ugyszólván hajnalán, és pedig divatlapok, illy hangot honosítanak meg? Ezen hang bizonyosan mind a' divatlapokat, mind általában az írókat nem a' legjobb hirbe fogja, így haladva tovább is, hozhatni.

Az irodalom és bajnokai becsületeért tehát, ne engedjenek divatlapjaink góromba, neveletlen, piszkos beszédeknek, czivakodásoknak helyet szép hasábjaikon 's ha valaki nem érez magában elegendő erőt, ebbeli gyöngeségének ellenállhatni, vegye szívére az ügy érdekét, tartsa szemei előtt a' czel szentségét, 's birjon elég lelki erővel lemondani a' pályáról, melyre nem való; hiszen nem minden ember való divatlapszerkesztőnek, 's azért, hogy valaki nem való divatlapszerkesztőnek, még igen becsületes ember lehet, és más úton is megkísértheti hazájának szentelni tehetségét vagy legalább igyekezetet.

Használni akartam és ingerelni senkit sem. Ne akadjon fel tehát senki egyes szavakon, hanem vegye figyelmébe a' dolog érdemét.

I r i n y i J ó z s e f.

FINTORKÁK.

II.

FALUSI TANÁCS.

Falusi tanácstermeink csaknem mindenütt egyformán butorozvak 's ha meglehetősen tág szobát képzelve, annak közepébe padokkal körített hosszú asztalt helyezünk, képzeletünk élethű. Megjegyzendő még, hogy olly falu tanácsat írjuk le, hol nemesség is lakik, még pedig nem saját, hanem más birtokos földesur telkén 's így a' jobbágyoktól csak egyes, alig észrevehető szabadalmak által különbözik.

Népesítsük e' termet, ha tetszik . . 's ültessük be az üres padokat, megkezdvén a' tanácskozást.

Elnököl az öregbíró, mellette ül jobbkézt a' nemes hadnagy, balkézt az egyházfi; az asztal két szárnyát esküdtek foglalják el, számra tizenketten. A' szobafalak körül, távolabb a' tanácsasztaltól, ülnek egy bakter 's néhány iuniores oppidi. A' kisbíró folytonos lótásfutásban van — borért 's pálinkáért. A' jegyzők — most már többnyire 'juris consultores' — ritkán alázzák meg magokat a' tanácsban.

Az asztal közepén két 'czilinder'-ben bor és pálinka.

— Komám uram, tolja csak odébb azt az üveget bíró uramhoz, mert szólni akar — mond társához egy esküdt.

A' bíró komoly képpel felel: — Hűvös az idő, esküdt uraimék: a' pálinka ma jobb erőt fog adni.

— Beleegyezünk mondásába, bíró uram, — nyilatkoznak többen.

Most feláll a' hadnagy, kit a' falu legügyesebb szónoknak tart 's miután már meglehetősen be van csipve, akadozva beszél:

— Ha szívesen vennék, esküdt uraimék, röviden előadnám, miért jöttünk talajdonképen 's valóságosan össze . . .

— De tán innék előbb, hadnagy uram . . bakter, kínálja meg csak ő kigyelmét borral.

A' bakter megkínálja, a' hadnagyokat nyel és . . gyakran.

— Tehát röviden szólanék, ha szívesen vennék . .

— Örömmel hallgatjuk, hadnagy uram, akár éjfélig, felel az egyházfi.

— Mindenek előtt, akadozik a' hadnagy, fájlalom, hogy bíró uram pálinkát iszik; megrontja az az ember testét.

— Van ollyan pálinka, — szól helyeslő fejbiccenéssel az egyházfi — teszem a' hasasznál, az ölte meg Hajas sógoromat is; de ennek fele viz, fele kolompér, verje meg a' Jehova; ettől csak köpköd az ember.

— De talán szólna, hadnagy uram, már a' dologhoz is, figyelmezteti a' bíró a' szónokot.

— Szólunk ahhoz is, bíró uram, a' ki istene van . . még pedig hamarosan, nem úgy mint a' vármegyék.

— Igazán beszél, hadnagy uram; hiszünk mondásába, kiált néhány esküdt.

— De nekem, érdemes tanács, dolgom is volna ám, nádért kéne menni, a' gubicsom is ott kün ázik . . pedig engem illet a' dolog legerősben, mert a' lopás az én nyílásomban történt, mikint Sárkány sógor észrevette.

— Hiszen, nem sokból áll az egész; kisbíró, adja csak azt a' czilindert — iszik a' hadnagy — figyelmezzenek, esküdt uraimék, elbeszélem én.

— Meghallgatjuk Korom uram baját, ha még olly terhes lenne is.

— Hát a' bizony így történt : Korom esküdt uram elkéssett volt a' gubicszsedéssel és a' felszabadítás után is heverni hagyta . . tudják, esküdt uraimék, sok veszedelmes ember lakik falunkban, két cigány : Ferke és Andris, kiket egyszer már amugy istenigazában megrakatánk, megcsönkíták a' gubicskubót, egy szóval, loptak biz abból; így történt-e, Korom esküdt uram?

— Rígtig! világosan beszélt, hadnagy uram, csak azt feledte elmondani, hogy felszedtem volna biz én azt, de uraság dolgán voltam, miként kisbíró sógor tudhatja, mert ő rendelt ki.

— Parancsolatból tettem, érdemes tanács, 'espány' uram parancsolatjából.

— Bölesen tudjuk azt, fiam, szól az öregbíró . . hanem most citálja kend elő a' czigányokat.

— Megszabatom, különösen Ferkét, szól a' hadnagy. Andrist sajnálom, hiszen tudják, esküdt uraimék, c s i n o s f e l e s é g e v a n . . de azért megkövetem az érdemes congressust, valahogy rosza ne magyarázza beszédemet . .

— Gyönyörködünk benne, hadnagy uram! szól egy-két esküdt.

Kopogás. A' kisbíró megérkezik a' két czigánynyal.

— Jer erébb csak, Ferke, 'csém' — becsületes ember vagy te, régen ismer a' falu; minek neked a' gubics? kérdezi gúnynyal a' hadnagy.

— Hallod már, Andris, minek a' gubics? hát a' sok parast minek hordja éjsaka a' harastnál a' zsidóhoz . . eladnánk bizs azst, ha vennék, hadnagy uram.

— Csókolom kezsit, lábát, — szól Andris — mindösse se kapánk tán két ross forintot, legyenek kegyességgel . .

— Én azt tanácsolom, esküdt uraimék, szól a' bíró, hagynánk meg nekik a' gubicsot 's adnánk meg mellé tizenkét botot a' kettőnek.

— Kegyelmességes bíróság, betegesek vagyunk — sok less egyserre . .

— Ne hagyja magát bíró uram kivenni fizsionomiájából, szól a' károsult.

— Na, kisbíró, csak jól meg kell verni a' czigányokat, különben ellensége lesz kend a' falunak.

— Bízis igazs a', hadnagy uram, his a' ki verekedik, az az ellenség, szól bögve Andris.

— Le kell feküdni, czigányok; különben duplikáljuk a' botok számát.

A' két cigány egymás után lefekszik; Ferke hatot kap, Andris négyet.

— Minek jöttetek a' tanácsba? tudhattátok, hogy kikaptok . . szolt mosolyogva a' kisbíró.

— Mondtam én Andrisnak, kisbíró uram . . mondtam, ne gyere, ha riseg a' tanács; na, de nem baj, nem lopunk mi többet, hisi-e, kisbíró uram?

— Nem hiszem!

A' tagok estve felé feleségeik által hagyák magokat — hazavezettetni.

L. G.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

BAJA, június hó 11-én. Nagy mozgás uralkodott falaink közt egész napon át. Baranya, Pest, Tolna és Bács megyék számos ifjai körünkbe érkezének, különösen Tolna ifjai nemzeti lobogókkal ékesített ladikon ereszkedének Tolnáról Baja alá, kiket a' városunkban lakó megyei tiszt. urak zenével fogadtak. Kérdi tán, szép olvasónő, miért e' mozgás falaink közt? im megsugom. Él a' kalocsai érsekségben egy buzgó lelkes, ki, érezve hivatását mint ember, mint honpolgár,

és mint p a p, hivatásának mindenben megfelelni törekszik, ki nem várva jutalmat, nem vezéreltetve hiuság- 's birvagytól, hanem csak hármias hivatásának szent kötelességétől ösztönöztetve, jövedelmei feleslegét az emberiség, a' hon és egyház oltárára rakja: e' lelkes honpolgár, e' nemes emberbarát és buzgó pap, fötisztelendő M a r k o v i c s Antal, a' kalocsai érseki megye tiszteletbeli kanonokja, alperes, a' nemzeti iskolák igazgatója, és V a s k u t helysége érdemteljes lelkésze. Nem sorolom itt elő több rendbeli alapítványait, melyekre már mintegy tizenhat ezer forint fordított, csak jelen nemes tettét említem itt meg. 1843-ik évben a' bajai ifjuság által a' tanulók számára a' kórházban alapítandó ágy javára rendezett tánczvigalom 3 0 0 vftos jövedelmét fentisztelt lelkész ur 200 ftal toldá meg, mely összeghez a' kisebb adakozásokból bejött 26 frt 48 $\frac{1}{5}$ krnyi somma járulván, az alapítványi tőke mai napig 526 ft 48 $\frac{1}{5}$ krból állott. Ezen tőkét öregbitendő fentisztelt lelkész ur f. é. nyárelő 11-én fényes sorsjátékkal párosított tánczvigalmat adott a' lövölde termében saját költségén, a' sorsoláshoz egy ezüst serleget és 100 müdarabot, ugy szinte nagyságos L a t i n o v i t s Sándor özvegye, sz. báró Geramb Etelka aszszonyság 10 dbot; nagyon tisztelendő Z s u f f a József, Tataházy lelkész 1 dbot; B a r a k o v i t s Mátyás özvegye sz. Volf Anna 1 dbot, R o s e n m a n n Pál városunk rendes orvosa 1 dbot; összesen 114 dbot nemeslelkűleg ajándékoztak; — finansziális eredménye e' vigalomnak 1434 ft. 15 kr. lön, melyhez hozzáadván a' fentebbi 526 ft 48 $\frac{1}{5}$ kr. sommát, a' tanuló ifjuság kórágy alapítványi tőkéje jelenleg 1961 ft 3 $\frac{1}{5}$ krból áll. Szép hölgy és ifjak füzére ékesíté e' vigalmat, négy zenekar mulattatá a' mulatni sovárgókat; rend, béke, nemzetiség és víg kedély jellemzők e' vigalmat. A' tanodai ifjuság lelkes szónoklattal köszöné meg a' buzgó lelkésznek áldozatát, melyhez az emberiség nevében köszönetünket és halánkat csatoljuk. Másnap a' tolnai ifjuság tiszteletére másodtánczvigalom rögtönöztetett, mely szinte fényes, víg, nemzeties és népes vala. — Végül néhány szó mozgalmainkról nem leend felesleges; hogy m i b a j a i a k gyorsan szeretünk haladni, tanusítják a' gözhajók daczára is sikeresen működő gyorskocsizási intézetünk, és ujabban alakult b é r k o c s i s a i n k, kiknek csak azt sugjuk, hogy óvakodjanak az europai hirre kapott pesti fiakerek gorombaság- 's darócosságától. Van városi uszdánk, magán orosz göz-, vas-, kén- és dunafürdők, sétányunk, hetenkint csütörtökön sétatéri zenénk, szigetünk, lövöldénk, ligetünk, kávéházaink, minden, mi csak élvezet nyujthat; j á m b o r o h a j t á s a i n k közé pedig sorozhatók: Lyceum, kisdédóvó-intézet, templomunk előtti szabad tér, és — őszi 's téli idöszakban rendes magyar színészet.

P ü s p ö k S á n d o r.

MÁROK-PAPI népünnepély Beregben. Sajátszerű népünnepet közlök. Márok helysége cath. lakosai templomuk ünnepét ülék sz. háromság vasárnapján; a' földesuri lak is ünnepies szint ölte a' barátságfonta szép vendégkoszorú által, melyet e' napon keblébe fogadhatni szerencsés lön; — délelti isteni tisztelet végével t. O r o s z Ferencz helybeli lelkész ur felhívá e' vendégcsalád minden tagjait, követnék őt hiveivel együtt, kis mulatságra a' zöldben 's örömmel követők őt a' helység határáig, hol zöld pázsiton állapodánk meg hűs tölgyfalombok árnyában, közel egy asztalhoz, mellyen tányérban látánk frisülni ö egy a' helység leányai által füzött virágkoszorút ... egy üveg bort, négy poharat és írószereket, előtte pedig hosszanta urhölgyek számára karszékek helyeztettek 's mintegy negyven lépésnyire kor 's nem szerint egymástól elkülönzött népség tolongott; a' fenékszínt hat barna egyénből álló hangászkar, taraczkok 's hámész gyermekek tölték be. — Most népéhez fordult az ünnepély céljáról szólni kívánó lelkész ur: „ő, ugymond, tudni 's tudatni kívánja másokkal is, valjon ama hittudomány, melly kezdetben a' barbárt, a' vad indulatát, megszelidité, megtermi-e ma is kellő gyümölcsét? miért is felszólítja a' helység asszonyait: szavaznának lelkismeretesen eme kérdésre: „k i e' h e l y s é g b e n

a' legistenfélőbb, legjámborabb 's leánytársainak tükörpéldául szolgáló leányzó? az elválasztandó egy évig, pünkösdi királyné' címet viselend 's őt fogja illetni a' tányéron levő koszorú 's egyéb előnyök.' És elkezdének szavazni; a' vendégülgykoszorú ellenőrségül lön megkérve a' szavazatszedő ref. lelkész ur mellé, 's daczára a' corteskedésnek (mit egy küllelemeről nevezetes leánya mellett maga a' deputatio gyakorlott), egy erényei által kitünő szegény leányra esett a' szavazattöbbség . . . 's most az ünnepély legjelentékenyebb része következék: lelkész ur a' szavazat eredményét tudatandó, a' tömegből négy legényt szólita elő, kezökbe ugyanannyi az elválasztott egészségeért kiürítendő poharakat szolgáltatata, mire egyike rövid magyar felköszöntésébe szöven az elválasztott pünkösdi királyné nevét, érte társaival poharat kocczantott, mit a' nép harsány, 'éljen' kiáltása, zene 's taraczkok durrogása követe. A' leányok közül karon fogva vezeté elő lelkész ur az elválasztottat 's bemutatá őt urivendégeinek, kinek midőn az arczain előmlő szelid pirt, homlokán a' szemérem rágógó gyémántját látók csillogni, örömmel vallottuk meg, hogy a' szegény pórleány e' rendkívüli kitüntetésre nem méltatlan. — A' földesasszonyosság megható érzékeny szavak közt nyújtá át neki a' koszorút leánytársai szeretetének jeléül 's a' közelsimerés zálogául, mely erényeinek megbecsülhetetlen tanueréklyéje leendő késő korában is. Lelkész ur a' koszorúzottnak pénzbeli jutalmat is adott 's ugyan illy jutalomban részesült három kitünő szorgalmu iskolai nevendék; — ezekután a' jelenlevő beregi főesperest ur az ünnepély czélyszerűsége, valamint az ünnepélyrendező buzgalma feletti örömet kijelentvén, vig zene kíséretében távozáunk el a' hely színéről egész a' koszorúzott hajlékáig, hol lelkész ur a' nap királynéjával karöltve lépett be az alacsony szalmafedelű házba 's falra aggatván a' nyert koszorút, érzékeny szavak közt bocsájtá az örömkönyeket hullató anyának karjai közé a' diadalnyertes leányt, boldognak és gazdagnak mondván a' különben szegény sorsu anyát, ki romlandó házi butorok között az erénynek illy szembetünő képét szemlélheti naponként szegény házánál, saját gyermekében leli fel a' kincset, mely fényt és becsét Isten és világ előtt soha el nem veszti. — Ezután az ifjúságnak a' földes uraság udvarában esti 9 óráig tartó táncmulatsága rekeszté be az ünnepélyt. — Mi pedig a' népnevelés körül fáradozóknak áldásteljes sikert óhajtvá távozáunk, soha el nem felejtendő azon benyomást, mit a' márkai népünnepély bennünk oly jóltevőleg költött.

B e n d a P á l, nevelő.

NAGYKÖRÖS, junius 7. A' mult év második felében az 'Életképek' 20-ik számában egy czikk közöltetett városunkról, melyben igen elmésen és leghűbben volt rajzolva társas életünk, különösen pedig h ö l g y e i n k é. És ön nem is tudja, de még csak nem is gondolja, mennyi atok szállt szegény fejére a' többek közt a' csizmadiáktól is. — Emlékezhetik ön, az említett számú 'Életképek'-ben nőink az emberszólástanbani kitünésért, férfaink pedig az 5—6 markos szárú csizmakért voltak megróva. És tudja-e ön, mi kerekedett ebből? — Az, hogy férfaink a' nagy szárú csizmát lerugdosták, — ebből pedig az, hogy a' csizmadiáknak jutalmazóbb keresetük megszűnt. Ezeken kívül még nőink is megharagudtak önre, kivált miután egy illy tartalmu vitz született városunkban. A' nagykörosi kisasszonyok és csizmadiák rokonszenvéek, mivel egyik úgy, mint a' másik, gyűlöli az 'Életképek' 20-ik számát; az első azért, mert rájuk nézve igazmondó, — az utolsó pedig azért, mert rájuk nézve keresetrontó. — A' mult héten a' polgári casinóban voltam, midőn épen azon derék lelkű nemes honfiakról volt szó, kik önkénytesen vállaltak magukra a' közadózási terhet. És itt mit kellett hallanom, egy casinói tag, ki nemesi karokon mosolyogta a' kácsi holdat — imádkozott érettek, mert, ugymond, nem tudják mit mivelnek, — midőn eddig is egyiránt adóztak a' nemesek a' jobbágyokkal; — 's ezt így mutatta meg: egy körösi jobbágy ember házánál sem fogy el csak felényi só is, mint az övénel, — ennek az ára pedig egyenesen a' koronáé.

O tempora! o mores!! — A' derék Kossuthal is bekélnék már ki embereink; mert az iparvédegylet feljebb rugtatta — gyapjujuk árát. A' mult évben tanuló ifjaink két szavalási ünnepélylyel szerencsétlítették a' közönséget, de, a' mint halljuk, ezidén egyet sem szándékoznak tartani, — pedig mennyire várjuk.

L a b a n c z S a m u.

PÁPA, június 20d. Tegnap szép napra viradtunk. És mintha az ég is velünk akart volna ünnepelni, tisztán, derűlten mosolygott alá. Álmainkból zene rázott fel, a' pápai polgári őrhad két zászlóalja vonult a' vár udvarára tiszteletére az áldott és szeretett földes ur, gr. Eszterházy Károly ő nméltóságának, ki e' napon fogadá el Győrmege fényes kiküldöttségét. Szokásos honban élünk mi magyarok 's a' harang, melly tiszteletünkre meghuzalik, gyakran a' fergeteg eljlesztésére züg; az ember nagy mestere a' tettetésnek. De alig nyilatkozott megye valaha őszintebben, az öröm alig áradott ki valaha önkénytelenebbül, mint ez alkalommal, mint nyilatkozott ns. Győr megye. Az ajkak, mellyek örömmel üdvözlék az uj főispánt, nem hazudtak, mert szavait egy megye visszhangozza. Szeretetet és hízalmat tanusított minden szó 's e' napot, mint egy kies és szép jövő zálogát tekinthetjük. A' 85 tagból álló díszes kiküldöttséget ő nméltósága, mint a' pápai polgárőrsereg tulajdonosa, polgári egyenruhákban fogadá el és mint nyájasságával minden szívet megnyert, ugy vendégszerető asztalánál szívesen látá el a' fényes kiküldöttséget, mellynek tagjai a' nap hátralevő részét a' többnyire ő nméltósága erélyes pártfogása alatt keletkezett és emelkedő gyárak megtekintésével tölték el. — Holnap a' szinkorré alakított grófi nyári lovag-dában a' létesítendő kisedővő-intézet javára Hetényi társasága által N a g y I g - n á c z Tisztnjitás- 'a fog előadatni.

X.

ZOMBOR június 11-en. Valahányszor, a' nyilvánosság útján rólunk valamit közlendő, ecsetemhez nyulok: annyiszor gyötrő fájdalom nyomja bensőmet, hogy az olvasó világnak többnyire olly szomorú képet kell bemutatnom, a' melly viszonyaink ferdességét 's socialis életünk pangását tükrözi vissza. 'S innen van, hogy mieink már a' level megpillantásával hideglelést éreznek, 's abból, mint valamelly ritka üstököscsillagból, viharos állapotunk ábrázolását előre jósolgatják. Ki örülne jobban, mint én, ha az egész világnak tudtára adhatnám, miszerint mi a' b é k e 's e g y e t é r t é s áldásteljes jótéteményeit élvezzük! De, fájdalom, mindez felőlünk tiszta kebellel el nem mondható; mert ott, hol önkény uralkodik, hol m a g á n - erdek előtt a' k ö z é r d e k háttérbe szorittatik, 's hol a' hidegség 's bizalmatlanság, polgár és polgár közt, elválasztó chinai falakat húznak, — üdvet hozó hajnal hasadásáról sokára még csak álmodni sem lehet. A' gyarlóságnak voltak, vanuak 's lesznek mindig olly burján kinövései, mellyek valamint a' magán-, ugy a' nyilvános életben zavart idéznek elő. Nem is annyira tündööm, hogy köztünk tökéletes egység nincs; mert, hiszen e z, élők közt, csaknem lehetlen: hanem aggaszt az: hogy egymással soha kibékülni nem akarunk, nem tudunk, — 's utóljára is olly kárhozatos szerhez kapunk, a' melly nyavalyánkat tetemesen öregbiti 's végelszegényesedésünket okozza. Ugorjunk végtire keserüből édesbe. A' kebelbeli olvasó kör az Augsburgi sörnénike fejére, részint mivel hazánk viszonyait ferdén, 's s o k s z o r *) gúnyosan festi le, részint 's főleg méregdrága voltánál fogva, a' jövő félvre nézve anathemát mondott... Minp alakult egy zene-alapító-egylet, mellynek czélja a' jobb hangászokat ide édesgetni 's időszakonként nyilvános zenét tartatni. Három évrei alakulása ellen némelly tagok zúgolódnak, mert ők nem akarnak annyi időre s z i v - b e n e g y e t é r e z n i ! De vannak olyanok is, a' kik zugoriságukban inkább gyönyörködnek a' zenészetben, a' mellyel, nappal ugyan a' csiripelő verebek, estve pedig belvárost körülövedző sánczban krekegő békák, ingyen szolgálnak.

G a z s i.

*) Azaz: mindenkor, ha teheti!

— A' zombori jeles levelet, political tartalma miatt, egészen nem lehetett adni, ugyszinte a' kaposvárit sem. Szerk.

MI HIR BUDÁN?

* Mult vasárnapra nagy n é p ü n n e p é l y volt hirdetve a' Herminamezőn 's mi két okból valánk kíváncsiak ez óriás ragasztványok által kitrombitált 'jux'-ra: először, mert azt T o m a l a ur rendezé, kinek vállalkozási szellemét nem lehet eléggé méltányolni; 's másodsor, mert ohajtottuk tudni, vagy inkább l á t n i, micsoda színe van egy n é p ü n n e pnek olly városban, mellynek n é p é l e tulajdonképen nincs! ? — 'S e' kíváncsiságunkban velünk mintegy húsz, huszonötezer ember osztozott, kik, ámbár P i c k urnak mnemotechnicai felolvasásait meg nem látogatták, még igen elevenen emlékezőnek a' tavali szerencsétlen asperni ütközetre . . . de a' jótékony czélt (?) tekintve, délutáni két órától kezdve sáskaseregként tódultak a' városligetbe a' rosz kövezeten 's poros utakon. — És láttunk tiz pengő krajczárért sok mindenfélét: a' koszorúkkal ékített kápolnát, melly fölött tizenkét zászló lobogott 's közepén a' c s á s z á r i s a s tündöklött; a' nagy jutalmakkal ellátott mászó-fákat, mellyekről a' legjobb c s ú s z ó n a k mosolygott le a' szerencse; különféle magyar, olasz és törökalku bódékat, mellyekben bucsfák 's apró vásári czikkek árultattak — ezek közt láttunk néhány magyar könyvet is; továbbá rongyos hüvészeket, piszkos policinellokat, kötél tánzosokat, Paprikajancsikát (egyike közülök m a g y a r volt 's akármellyik 'bécsi Hanswurst'-tal megmérkőzhetett volna), zene mellett tánczó verbungusokat 'stb. Hallottunk zenét, németet, magyart, ki hogy tudta, külön és egyszerre. Szóval: a' multság nem haladta ugyan túl várakozásunkat, de azért mégis sokkal jobb volt, mint a' kápolna közelében felütött sátorban a' fagyalt-nak gúnyolt földieper, czukros citrom és narancslőre, mit az urnak választottjai langyos víz mellett szörpölgettek. — Csak késő este hagyók oda a' multság helyét 's irigylettük azok sorsát, kik e' nappal meg voltak elégedve 's örültünk tiszta szívünkbl, hogy e' meglegedésből olly szép sommácska jutott azon bizonyos jótékony czélra, mellyet szeretnénk minél előbb m e g n e v e z e t t n i hallani vagy n y o m t a t v a látni, nehogy kénytelenek legyünk különféle szárnyaló híreknek hitelt adni, mellyek a' rendezőt csak akkor nem sujthatják, ha az nyilvános számadást tesz sáfarkodásáról . . 's ezt igen tanácsos tenni márcsak a' jövőnd végett is: mert lehet, hogy még többször fog illy spectaculum megpróbáltatni 's így többször igénybe vétetni a' közönség erszénye . . a' n y i t o t t erszény pedig n y i l t s á g o t (=nyilvánosságot) követel, másképp bedugul, mint a' tiszta forrás, ha iszapos lapálybavész. 'S azért, kérem alázsan, szeretnők minél előbb tudni, ho'a vagy mire fordíthatott az a' sok tiz pengő krajczár?

— Mult kedden B e e r m a n n Ede urnak a' kisebb reduttermében adott rögtönészi versenyét látogattuk meg 's kedvesen valánk meglepetve az emberi ész olly kitűnő gyors működésén, minőt a' rögtönész tanusított. Ő ugyanis a' feladott legkülönüeműbb themákat nemcsak azonnal megoldá a' legfolyóbb versekben, hanem a' legbizarrabb ellentétű rimeket is, mellyeket kiki tetszése szerint választhatott, olly tökéletes egészszé tudá összeolvasztani, mintha azon óráig dolgozott volna. A' sürű tapsok azon fogekonyságot magyarázák, mellyet a' költő ritka talentoma az értelmes közönségben ébresztett, — 's ezen tetszésnek nagy része az i d e g e nek azon

dicséretes hajlamát illeté, mellyel h a z a i érdekeink iránt viseltetve, olly szabaddon és őszintén nyilatkozték, hogy sok belföldi hereinket váltig megpiríthatott volna, ha ezek a' pirulást még erényeik közé számíthatnák. — A' honi' és ,háromszinü lohogó' czimü rögtönészet a' költő szabadelműségének legfényesebb bizonyítványa — 's legyen bár, mint némelyek észrevenni szereték, ezen lelkesedésbe sok ,csinált' elem vegyítve; hagyján . . . mi becsülni és méltányolni tudjuk az idegent, ki elég elfogulatlan kimondani azt, miszerint künn csak azért gunyolják a' magyar lelkesedést, mivel nekik fogalmuk sincs arról, milly erős 's milly óriási jelentőségre emelkedhetik egy nemzet, ha ismeri erejét és b i z i k abban 's jövendő — jobb sorsában. Valjon nem lehetne-e némely m a g y a r és m a g y a r érdekeket képviselni mondott közlönyöknek e' d e r é k német embertől tanulni — hazaszeretetet? — Hézagpótlókul hallottuk W o l f urat és K a i s e r kisasszonyt énekelni 's E r n s t urat hegedülni. — A' közönség nem nagyszámu, de jóformán értelmes hallgatókból állott; ha Beermann ur még egyszer fogna rögtönözni, melegen ajánljuk annak pártoltatását.

— A' pozsoni ,Pannonia', melly eddig sokszor érdemük fölött is magasztalá lapjainkat, pedig bizony egy szóval sem kértük meg arra . . . újabb számai valamellyikében Pestről egy levelet közöl, mellyben a' bécsi S a p h i r ellenünk intézett vakmerő garázdálkodásai említetvén, nem helyeseltetik az, hogy a' ,bécsi Hanswurst'-nak csupán lapjaink boritékán 's olly röviden feleltünk. Ha a' pozsoni ,Pannonia' pesti levelezője (ki egyébiránt, szeretem hinni, nem ellenségem, mert a' ,legszelleműsabb magyar journalistának' nevez; pedig, fogadom, sem levelezőm sem ingyenpeldányosom) tehát ha levelező ur figyelemmel olvasá, az igaz, nagyon is rövid válasunkat olly hosszú impertinentiákra, meg fogja abban találni okat, miért nem l e h e t nekünk olly emberrel, mint a' ,bécsi Hanswurst', t o l l i és egyéb vitába ereszkedni 's miért nem vitatkoztak e z e l ő t t 's nem fognak e z e n t u l vitatkozni vele több nálunk érdemesebb férfiak is, kik — mivel ő ellenében minden becsületes embernek kezei kötvék — csak néma megvetéssel mosolyoghatják meg kínos viselkedését. S a p h i r m i n d e n t e k i n t e t t b e n m e g k ö z ö l i t h e t l e n ! de leginkább olyanok által, kik jó híruket és becsületöket szeretik . . . ajánljuk levelező urnak Bürger illyczimü költeményének a' ,fillércsap-szkekből eb' elolvasását, valamint komoly figyelembe vetelét annak is, hogy a' s z á j k o s a r a k a t — ö l e b e c s k é k n é l h a s z n á l n i n e m l e h e t . — ,S a p h i r ellenében — így irt egyike legjobb 's leglovagiasabb barátimnak — mindenkor zavarban és criticus helyzetben áll az ember; nem mintha elménczségeinek villámaintól félne, hisz i l l y villámokat minden goromba ember szórhat reá, hanem mert tudja, miként Saphirban a' f é r f i u elveszett, mint a' humoristában a' p o l g á r . Mert ki a' szabadságérti fellángolást l á z n a k nevezi, ki nyílt képpel — alias: a r c z á t l a n u l — neveltség tárgyának teszi ki a' polgárerények legszebbikét, az a' lábához vetett keztyüt föl nem emelendi, sőt képes tudtul adni léha 's csak a' ,Hans Jörgel'-t olvasó közönségének, hogy a' k i h i v á s t — e l n e m f o g a d á . Illy ember ellenében zavarba jövünk . . . az ököl összeszorul . . . a' magyar azonban, a' művelt, becsületes férfi megvetéssel fordul el illy — szájhöstől. A' művelt német közönség ebből láthatja, mikép mi is vele egyformán gondolkozunk ezen a' humor nagymoguljának k e r e s z t e l t daróczenieről! — A' ,Pannonia' tisztelt levelezője ez alkalommal a' magyar journalisták azon lelketlen közszellemét is korholja, melly ez ügyben abban nyilatkozték, hogy — egyik sem fogá pártunkat. E z v a l ó t l a n ! mert legnagyobb köszönettel kell említenem, miképen v a l a m e n n y i magyar lapjaink, e g y e t kivéve, m e l l e t t e m nyilatkoztak: a' ,pesti divatlap' leghosszabban 's a' ,nemzeti ujság' legrövidebben. Ez, megvallom, derek colleagueimtől nem lepett meg, mert ellenkezőt n e m vártam tőlök; bizonyos urakra pedig fogadni mertünk volna, hogy a' ,bécsi Hanswurst'-ot azonnal secundálni fogják.

Igenis; mert vannak némely igen jó barátink, kik majdnem bőrükből ugrottak ki, midőn az említett ganajvillás cikket olvasták 's nem jutott eszükbe, hogy ezelőtt *rajtók* is hasonló méltatlanságot követelt el és követhet el ismét ugyanazon *Paprikajancsi*; mit ők hihetőleg ezután is elnyelni fognak, azon elvből indulván ki, miszerint illy összekocczantásokat nem kell olly komolyan venni — *kuszipajtások* között. — Győződjek meg tehát a' pozsoni 'Pannonia' pesti levelezője, hogy igenis van 'éles' és 'mélto' fegyverünk — lovagias megtámadóink ellen, de olly emberek ellen használni azt, kiknek régi időkben ujság helyett *c s ö r g ö s í p k á j u k* volt, *p i r i t ó b b* ténynek tartjuk, mint egy budapesti goromba, de *b e c s ü l e t e s* bérkocsissal ökölvíadalra kelni.

— Szerelmei ur könyomdájában most készül igen hű és szorgalmasan rajzolt mássa azon *Mária* képnek, melly *Damutina* Tamás által 1340ben Görögországban festetett 's onnan 1536ban Jerusalemba vitetett, hol megváltónk korporsóján 1829dik évig függött 's az akkoriban ott mulató művész hazánkfia által, egy szerzetestől kapott ajándék gyanánt, elhozott. Mind a' művészet barátit, mind az ájtatos híveket bátrak vagyunk figyelmeztetni e' becses és érdemes mű megjelenésére. — Szerelmei ur már derekasan sűrű forog új intézetében, melly jelenleg olly helyzetben van, hogy minden megrendeléseknek pontosan fog eleget tehetni.

— 'Honderű' collegánk, lapja 42d. számában, *Petőfy* sűrű dicsőíttetése ellen felszólalván, ezt mondja: 'mig a' 'Szózat', 'Néphymnus', 'Merengés' koszorús írója is csak bizonyos *ü n n e p é l y e k* alkalmával dicsőíttetik egy *Sárosy, Tárkányi, Sujánszky*től, addig *Petőfy* 'stb. 'stb.' — *Vörösmarty* *ü n n e p é l y e s* *a l k a l o m m a l* csupán négyen dicsőíttették: *Tárkányi, Sujánszky, Sárosy* és *Szemeré Miklós*. Nem akarunk legkisebbet is levonni *Sujánszky* és *Tárkányi* nevezett verseiknek, de kivált *Sárosy* barátunk valóban szép költeményének becséből; de feltűnő előttünk, hogy *n é g y* író közül három felhozatván a' 'Honderű' által, azon negyedik említésre sem találattik méltónak, holott ennek ez alkalommal irt költeménye avatott műértők (szabadjon köztük *V a c h o t t Sándor* barátunkat is megnevezni) véleménye szerint, igen gazdag és vegyes elemből van szöve, nagyon kitűnő költői helyekkel, mellyek még *Byron, Childe Harold*-jának szebb helyei mellett is megállhatnának. — Mi egyébiránt senkire sem akarván rátolni izlésünket, mégis több méltányosságot vártunk volna érdemes collegánktól *Szemeré* iránt, ki említett költeményét épen a' 'Honderű'-be adá 's azon lapnak szorgalmas dolgozótarsa. — Megvallom, nekünk lapszerkesztőknek illyes dolgokban nem lehet eléggé ovatosaknak lennünk!

— Ha valakinek becsülete vagy jelleme megtámadtatik általunk vagy lapunkban, perczig sem vonakodunk a' megsértett félnek elégtételt adni. — Mult számunkban *Treuer* urnak nevelőintézete ollyasmivel vádoltatik, mi annak épen nem válhatik ajánlására, ha a' körülmények csakugyan valók volnának. A' mondott cikket tehát illyformán kérttünk módosítani: miszerint *Treuer* ur, felsőbb helyen kiváltsgált leányiskolája megnyitása óta, a' gyermekek-intézetet megszűnteti. E' szerint tehát az ellene intézett vád is megszűnik, mit az ő és az illető szülők megnyugvására közlünk.

— Épen most halljuk, de nem hivatalosan, 's pedig ezt várjuk, hogy a' *Herminamezei* mulatságból bejött tiszta haszon 1300 pforintnál többre rug — 's hogy a' sokaság hazatértekor *c s a k* három ember gázoltatott el; köztük legveszélyesebben sértetett meg egy zsidófiú.

— A' nemzeti színház egyik rendezője, *Fáncsy* ur, a' 'Honderű' legújabbjában *V a h o t Imre* ellen irt válaszában annyira elhagyá magát epés indulatától ragadtatni, hogy jobbra balra hadonázva, nevetséges arrogantiával felül szeretné magát és a' nemzeti színházat *e m e l n i* minden bírálaton, mihelyest ez gancsolólag merészel illy *h a t a l m a s* (!) urak ellen nyilatkozni, 's a' közönség

véleményével kaczerkodva, ennél más tribunál-t ismerni nem akar... de ezt is csak akkor, nemde? ha t a p s o l, különben tán ezt is 'm e g v e t i.' Igen szeretünk volna, ha Fancsy ur a' színészi paripáról kissé lejjebb száll 's oldalvágásait a' papirosnyeregből nem teszi — üres levegőbe: illy erőltetések által az amugyis gyöngye ügyet még inkább elgyöngítjük 's érdekén a' nemzeti színháznak, mit némelly urak ugyis csak a' magok kedvéért hisznek (oh boldog hit!) teremve lenni, mit sem lendítünk. Valóban furcsa, hogy midőn ezen némelly urak a' közönség előtt nagy helykén akkép nyilatkoznak, miutna űk a' sajtó kezelőit, t. i. minket újságírókat, föl sem vennének, ugyanazok szóval és m a g á n y l e v e l e z é s e k b e n ellenünk e g é s z e n más hangot látnak tanácsosnak megpendíteni. Ha tetszik, majd világosabban szölandunk 's mondásainkat példákkal fogjuk illusztrálni.

* Nem is volna magyar vállalat, ha alapítói mindjárt kezdeténél egyetértének; az illy egyetértés a' szent lélek különös mulasztját kíváná. Tanuja ez állításnak a' születendő 'magyar történeti társulat', melynek tagjai mindjárt a' harmadik szabályvizsgáló ülésnél jobbra és balra szakadtak, mert az egyik felekezet a' történet körébe a' statisticát is roppant nagy terrenumával, a' másik egyedül a' históriát segéd tudományaival ohajtja munkakörül kitűzetni 's a' statisticának külön társulatot állapítani. A' tagok eddig még nem tudtak megegyezni; igen kár volna, ha ez a' tudományos világot annyi szép reménnyel kecsegtető vállalat egyenletlenség miatt felbomolna.

— Julius elején Cuzent és Lejars lovai a' német színház pallóit fogják tiporni: — bizony ideje már, hogy a' közönség valahára művészi előadásokat láthasson e' szinpadon.

* Minap a' dunaparton egy barátunkkal sétálván, eredeti elsajátítás tanúi levünk: egy illemes öltözetű uriember ugyanis igen csinos tajtpipájából, mely alkalmasint Medetz tárából kerülhete, con amore eregeté a' bodor füstöt, midőn ellenébe sietve jő egy szépoltoztetű egyén 's a' pipázót igen terjedelmes kezével úgy arczon csapja, hogy a' pipa kezében maradt 's vele együtt eltűnt. A' 'cidevant' pipatulajdonosnak nem maradt egyéb hátra, mint égő arczczal térni magához — b á m u l t á b ó l.

— Halljuk, hogy E r n s t ur most, miután a' német színházban már kihegedülte magát, kegyelemből a' nemzetiben is akarja magát hallatni — de az igazgatóság hihetőleg nem fog akarni; mert ha Ernst ur jónak látta elsőséget adni a' n é m e t színháznak, érje be azon tapsokkal és — p é n z z e l, a' mit ott aratott. Mi a' vendéget nagyon tiszteljük és szeretjük, ha ő sem felejtí, mint kell és illik tisztelni a' — b á z i u r a t!

* A' városi rendőrség egy jól műszerezett, körülbelöl kétszáz különnemű és sorsu egyénből álló tolvaj respublikának jött nyomára, mely Budapesten több évek óta űzi jövedelmes keresetmódját; a' lopott tárgyak, mikből eddig három terjedelmes szekrény földözletett fel, a' legdrágábbaktól kezdve, a' legsilányabbikig lefelé fokozhatók, szállítókul a' vásárra megjelenő lengyelzsidók alkalmaztattak. Eddig huszonkét jeles tagja e' társaságnak elmélkedik a' városház börtöneiben az — ő szabadságról és u j fogságról.

— Bizonyos visszaélésekről hallottunk, mik a' debreczeni gyorsutazási intézetnél az utasok szállítása körül előfordulni szoktak. Olyasmiről beszélnek, mintha azoknak adatnék elsőség, kik j o b b a n f i z e t n e k, azokat pedig, kik a' r e n d e s uti díjhoz ragaszkodnak, napokig is elvárattják, mig tova szállítják őket. Ha ez csakugyan valósulna, igen terhes vád az intézetre nézve 's hitelét könnyen megdöntheti: iparkodni fogunk, erre nézve tisztába jőni.

* A' pestváci központi vaspályán, mint mondók, mult héten kezdettt már meg a' pántok rakatása; jövő héten a' szükséges föld és egyéb építészí

anyag mozgony által szállítatandik . . . hihető, hogy a' dunakeszi bucsúra ezidén vas-pályán juthatunk.

— Az 'ujépület' körüli sétátérhez is hozzá fognak már látni a' város f. hó 19d. azt a' társaságnak átadá . . . hej, 'beh jó is lesz azoknak, kik a' kecskeméti utczában vagy valahol a' muzeum körül laknak, egy kis sétát tenni az ujépületi sétához!

* A' helybeli, izraelita-kör egy magyar nyelvtanítónak évenként hatszáz forintot fizet néhány száz növendék izraelita oktatásáért a' magyar nyelvben. Bizony jól esik, illyesmit közölhetni.

— Magyarosodunk, hál isten, 's nemcsak a' fővárosban, hanem künn a' vidéken is. Egyik lelkes barátunk ezt következő példában mutatá meg hozzánk küldött levelében. Gróf E. K. devecseri n é m e t fővadásza Sch. Kisfaludy Sándor 'Somló' című regényét olvasván, benne a' költői tűz e' következő magyar sorokban tört ki:

Oh, de dönörű Somlóhetd,	Van abba egy elhagyod vár,
Kinek dedejére sok ember fel is metd;	Mellyben lakod ed szerelmesz bár,
De ott más nem dehed,	Onnan az szép dájékád
Hanem fogja magát — l e j ö h e d.	Magyarország el is lád.

Az érdemes fővadász ur nem fogja gúnyul venni e' sorok közlését: elhiheti, ennél még sokkal rosszabb verseket kaptunk már — született magyaroktól.

— Érdekes képgyűjteményünk sorát jövő félévben b. E ö t v ö s igen jól talált arcképével kezdendjük meg: uj előfizetőinknek a' Barabás által készített két genre-képpel, mellyek annyi tetszéssel fogadtattak, kedveskedendünk, a' meddig t. i. fölösleges példányaink lesznek . . 's ezért méltóztassanak a' t. ez. előfizetők ben-nünket vagy személyesen vagy levél által szívesen megkeresni.

— Iparkodván minél több érdeket adni lapjainknak, jövő félévben a' 'nemzeti színház'-at á l l a n d ó r o v a t u l tüztük ki azokban. Több műértő 's érett ítéletű férfi, kik e' részbeni avatottságuknak már előbbi időkben is dicséretes és — h a s z n o s jeleit adák, vállálák magukra a' nemzeti színház minden előadásairól röviden vagy bővebben, a' hogy megkívántatik, alapos ítéletüket elmondani. Reméljük, hogy ezen újabb intézkedésünk által több előfizetőink kívánatának megfelelendünk.

— Tegnapelőtt az általunk is már említett vak festész javára a' budai szin-körben nagyszerű academia rendeztetett, mellyben kitünőleg m ű k ö d ö t t nemzeti színházunk operaszemélyzete. A' jövedelem, melly a' költségek levonása után a' szerencsétlen művésznek jutott, mint halljuk, ötszáz pforintra rug. Az academia létrehozásában legtöbb érdem, kétségkívül, az 'Ungar' szerkesztőjéti illeti, kinek a' különféle elemű művészrészvevőket ez üdvös célra egyesíteni sikerült. — Ismételjük, mikép jótékony adakozásokat szívesen fogadunk el e' szerencsétlen művész javára.

— És ezzel bevégeztük volna a' jelen év első felét, — jól-e vagy rosszul, azt előfizetőink nagyobbodó vagy kisebbedő száma fogja megmutatni. A' mi bennünket illet, mi az uj félévre is — a' r é g i e k maradtunk, a' mi pedig tisztelt előfizetőinket illeti, őszintén megvallva, nem bánjuk, ha a' r é g i e k közt több u j a k a t is láthatunk.

